PAULI ZACCHIAE ... QUAESTIONUM MEDICO-LEGALIUM, TOMI TRES EDITIO...

Paolo Zacchia, Lanfranco Zacchia

Digitized by Google

Digitized by Google

10487

ELENCUS TOMI TERTII

Continens reſponſa ſeu Conſilia octoginta quinque, ad Materias Medico-Legales Pertinentia.

Necnon Deciſionum Sacræ Rotæ Romanæ, ad eaſdem materias ſpectantium, Centuriam.

CONSILIORUM.

Argumenta.

CONSIL. I.

De Epileſiæ & Hidrocephali miraculoſa ſanatione, ad invocationem B. Laurentii Juſtiniani. pag. 1

II.

Religioſa Octogenaria membrorum omnium ſtupore conflictata, & miraculo ſanatur. 4

III.

Alia Religioſa brachiorum arthritide cum tophis, ad invocationem ejuſdem B. Laurentii Juſtiniani ſanatur. 6

IV.

Quidam febre & Tetano laborans in extremo vitæ periculo exiſtens B. Laurentio Juſtiniano ſe commendat, & illico ſanatur. 7

V.

Alius ejuſdem B. Laurentii Juſtiniani interceſſione, ſciatica liberatur & ſanatur. 8. & ſeq.

VI.

Monialis dolore ſciatico cum ſtupore & motus impotentia ſiniſtri cruris vexata, invocato B. Laurentio Juſtiniano ſanatur. 10

VII.

Quidam œdematoſo tumore crurum cum ulcere miraculoſe ſanatur. 11

VIII.

Nobilis mulier cancroſo tumore ulcerato laborans, implorato B. Laurentio Juſtiniano mirabiliter ſanatur. 13

IX.

Alia, in extrema pariendi difficultate, & jamjam moriens, B. Gregorio X. Pontifici Max. commendata, feliciter enixa. 14

X.

In eadem cauſa objectionibus Sacræ Congregationis Rituum reſpondetur. pag. 17

XI.

Ut valetudinarius quidam eſu piſcium & ovorum abſtineat, ſemperque carnibus veſci debeat. 18. & ſeq.

XII.

Conjux propinati veneni accuſatus defenditur. 19

XIII.

De eadem materia. 21

XIV.

De eadem re, & utrum Antimonium ſit venenum. 24

XV.

An quiſpiam ex propinato veneno, vel ingenito occubuiſſet, quæritur & reſolvitur. 25

XVI.

In eadem cauſa Author a Fiſcali Magiſtratu requiſitus pro veritate reſpondet. 27

XVII.

An Epilepſia laborans ſtatim poſt paroxyſmum poſſit valide ſe obligare. 28

XVIII.

An amiſſa memoria, de neceſſitate amittatur rationis uſus & ex eo capite poſſit irritari teſtamentum. 29. & ſeq.

XIX.

De ſignis ſuffocationis a cauſa extrinſeca, vel intrinſeca. 31. & ſeq.

XX.

De ſalubritate aeris, & ex quibus dignoſcatur an ædificium vicini illi noceat. 32

XXI.

De ſimulato dolore capitis pro obtinente Coadjutore in beneficio, & ex quibus conjecturis ſimulatio detegi poſſit. 34

XXII.

De fœmina monſtrum brutinam formam referens bis enixa; ubi reſolvitur ſuſpectam eſſe beſtia.

Digitized by Google

beſtialitatis, indiciumque ſufficiens ad torturam. pag. 35

XXIII.

Quod febriculis per intervalla detentus cum articulorum doloribus generare poſſit; nec ex eo debeat ejus uxor violatæ pudicitiæ, aut ſuppoſiti partus adulterini accuſari. 38

XXIV.

De Obſtetricibus, & an illis liceat puerperis, ſeu prægnantibus aliquid per os exhibere, inconſulto Medico, in caſu extremæ neceſſitatis. 40

XXV.

Quod ex ſoporoſo affectu poſt crapulam ſubſecuto deindeque accidente etiam infatuatione non liceat veneni propinationem arguere. 41

XXVI.

De ſignis Prægnantiæ; & ex quibus judicari poſſit mulierem ex illa, aut potius ex febre maligna ſuperveniente deceſſiſſe, ad lucrum ſocietatis. 45

XXVII.

De ſignis Peſti, & ex quibus dignoſeatur hominem ex illa periiſſe, necne; ad exceptionem, vel lucrum ſocietatis. 48

XXVIII.

Excluditur ſuſpicio morbi Gallici ex variis indicus orta; ratione cujus ſponſalia de futuro diſſolvere parentes ſponſæ volebant. 49. & ſeq.

XXIX.

Affectu ſoporoſo, ſeu lethargo, vel pſeudo lethargo detentus an penſiones transferre poſſit. 53

XXX.

Puerulus quindecim menſium poſt menſtruam febrem graviſſima Syncope oppreſſus, B. Fælici commendatus illicò reviviſcit, ac perfectè ſanatur. 54

XXXI.

Apoplexia laborans morti proximus, cum ſui juris non ſit, penſiones transferre non poteſt. 55

XXXII.

Puer quinquennis ex variolis ſtrangulatus ac ſemimortuus, B. Fælici commendatus, illico vocem magnam emittens reviviſcit & ſanatur. 56

XXXIII.

Pecuniæ in ſocietatem datæ ſub periculo vitæ mulieris prægnantis, illa decedente, quando amittantur, vel non. 57

XXXIV.

Quidam ſtupri accuſatus a puella, ampla loca habente, & perpetuo fluxu albo humecta, oſtendit ſe membrum obtruncatum & exile habere, & hac ratione ſe liberavit. 58

XXXV.

An auriculæ mutilatio cum cicatrice inducat irregularitatem. 59

XXXVI.

An conjugi longa fœdaque ſcabie detento matrimoniale debitum jure denegare poſſit, ob periculum infectionis. 60

XXXVII.

Ex quibus cognoſcatur an partus ſit abortivus necne, ad effectum ut mater illi poſt aliquot dies decedenti ſuccedere poſſit. 61 & ſeq.

XXXVIII.

An fiſtula in pectore a Chordæ tormento reum eximere debeat. 64

XXXIX.

De Mola; & an abſque virili ſemine generari poſſit, ad effectum ut mulier hæres inſtituta ſub conditione, *ſi honeſte vixerit*, non obſtante molæ ejectione poſt mortem viri poſſit conſequi hæreditatem. 65

XL.

An Medicus imperitus, ex cujus culpa & imperitia æger periit, ſubjaceat legum animadverſioni. 68

XLI.

De relatione & diſcordia Obſtetricum referentium ſuper ſtupro prætenſo, & ex quibus peritia, vel imperitia illarum dignoſcatur, ad rei veritatem detegendam. 69

XLII.

An ex ſemine prope uterum ejecto abſque penis intromiſſione, mulier concipere poſſit. 71

XLIII.

Religioſus quidam ex apoplectico paroxyſmo convaleſcens, an a divinorum officiorum recitatione ſit eximendus, ob debilitatem inde contractam, & metum Recidivæ. 73

XLIV.

Excluditur præſumptio & ſuſpicio veneni propinati, vel ſtrangulationis per vim externam cujuſdam incarcerati, qui cum fabas ſemicoctas comediſſet, & præ frigore intenſo foculum ex carbonibus excitaſſet, mortuus ibi repertus eſt. 75

XLV.

Puella duplici vulnuſculo forcibus in oculo accepto ad Corneam penetrante, unde albugineus humor in totum effluxerat, ad invocationem B. Felicis Cantalicii, perfectiorem quam antea haberet, viſum recuperat. 76

XLVI.

Mulier prægnans, ex laboribus perpeſſis in proprio marito curando, in febrem acutam incidit unde abortivit atque mortua eſt; quæritur an ſit locus exceptioni, vel lucro pecuniarum ſocietatis ſuper periculo illius vitæ initæ. 78

XLVII.

An percuſſio gravior ſuper Renes mulieris prægnantis poſſit eſſe cauſa abortus, hæmorragiæ & mortis inde ſequutæ. 79

XLVIII.

Decernitur an Jejunii leges obſervare poſſit & debeat is, qui alias ob infirmam valetudinem diſpenſatus, ex mutatione aeris, & labore itineris ita profecit, ut poſt tres ann. reverſus optima ſanitate fruatur, an vero ex uſu ciborum. Quadrageſimalium Recidivæ periculum incurrat. 81

Digitized by Google

Index Conſiliorum.

XLIX.
Quod dentur morbi, & alia ſanitatis incommoda veneficiis Diabolicis excitata, qualia conſiderantur hic. pag. 83

L.
Puella ruſtica muta ac ſurda a nativitate, a proprio parente compreſſa, an a pœna ſit excuſanda ob naturalem intellectus imbecillitatem. 86

LI.
Ex duobus eadem ruina oppreſſis quis cenſeatur prior periiſſe; ad ornatum *leg. qui duos, §. cum in bello ff. de reb. dub.* 90

LII.
Qualis imperfectio intellectus probari debeat ad excludendam monialem a profectione ſolemni. 92

LIII.
De puerpera, quæ cum a die partus aliqualem ſenſiſſet infirmitatem, tandem 90. a partu die, febre acutiſſima correpta obiit, quæritur an pecuniæ ſuper ejus vitæ periculo in ſocietatem datæ amiſſæ ſint, vel ſit exceptione locus. 93. & ſeq.

LIV.
De alia idem quæritur, quæ abortum paſſa, nec bene repurgata iterum concepit, unde poſt continuas moleſtias, octavo menſe febre correpta iterum abortivit, & ea eo morbo obiit. 95

LV.
Idem de alia, cujus puerperia tertia à partu die ſuppreſſa ſunt deinde febre acuta correpta, tandem ſeptima apoplectica interiit. 96

LVI.
Similiter de alia, quæ ſexto gravidationis menſe Hydrope correpta inſtante juſto tempore partus, cum ipſius Hydropis ſymptomatibus obiit. 98

LVII.
De alia, quæ poſt multos labores circa meritum ægrotantem perpeſſos, præ nimio mœrore in febrem ardentem incidit ſexto menſe, & abortivit, & ex ea febre obiit. 99

LVIII.
An ſexagenarius infirmæ valetudinis, ſit jure merito ſolutus ab obſervantia jejuniorum, ſecluſa omni indulgentia Medicorum, ita ut cibis Quadrageſimalibus veſci non poſſit abſque certo vitæ periculo. 100

LIX.
De Epileptico ſanato ad ſacros Ordines promovendo, & an prægreſſa Epilepſia illi impedimento, ſit propter irregularitatem. 101

LX.
De probatione filiationis, & qualis ex ſimilitudine præſumptio colligitur ad hunc effectum. 103

LXI.
Quæ hominis effigiem immutare poſſint; ubi de quodam milite per longum tempus abſente, cui reverſo parentum hæreditatem repoſcenti conſanguinei reſtituere recuſabant. 104. & ſeq.

LXII.
An percuſſor homicidii pœna teneatur, ubi ex Chirurgi imperitia & negligentia percuſſus periit: & de vulneribus capitis. 108

LXIII.
Examinantur infirmitates quædam, an præbeant legitimam cauſam impetrandi Coadjutorem in beneficio. 110

LXIV.
De moniali quæ, a clauſura dimitti petebat propter morbos quibus ſe perpetuo conflictari cauſabatur; & quæ infirmitates ad hunc effectum probari debeat. 112

LXV.
An carunculæ inducant ſterilitatem ſive impotentiam inſanabilem quæ ideo impediat generationem prolis ex Matrimonio, ad hoc ut ſubſtitutio filiis naturalis ſortiatur ex nunc ſuum effectum. 114

LXVI.
De ſuperfœtatione, ſive de muliere cujus vir in rixa occubuerat, ipſa vero cum octavo poſt menſe fœtum edidiſſet imperfectum, alio menſe poſt, alium etiam perfectum & bene formatum peperit, quem ideo conſanguinei mariti defuncti, ab alio viro ſuperfœtatum dicebat, ad excludendum illum ab hæreditate paterna: ſed jura ipſius & pudicitia matris hoc reſponſo defenduntur. 116

LXVII.
De Partu naturali & legitimo, & an fœtus ex ventre matris lethali ægritudine defunctæ vivus extrahi potuerit, ad effectum ſucceſſionis. 118

LXVIII.
De diſſolutione Matrimonii propter impotentiam coeundi & generandi, ex ætate ſexagenaria, & fiſtula in perinæo præſumptam, non expectato triennio. 121

LXIX.
Ex quibus dignoſci poſſit, mulierem recenter peperiſſe, aut potius menſtruorum diu retentorum profluvium paſſam fuiſſe, ad defenſionem cujuſdam falſo accuſatæ quod fœtum perdidiſſet. 123

LXX.
De debito conjugali, & quod moderate redditum non noceat viro quantumvis articulorum morbo detento. 125

LXXI.
An, & quomodo Medicus cogi poſſit ad medendum, & quid in tempore peſtilenti. 127

LXXII.
Membrana matricis collum occludens, parvis foraminibus pervia, non impedit conceptionem; & quamvis liberum mariti congreſſum non admittat, ſi tamen amovibilis ſit arte Medica; ut contigit in facto, non propterea diſſolvitur matrimonium: & de aliis ad materiam pertinentibus. 133

LXXIII.
Mortuo marito, mulier quædam, nulla interjecta

Digitized by Google

terjecta mora alium virum, cum quo poſtea ſecundas contraxit nuptias, admiſit, quæ poſt 273. dies filium enixa eſt, & quæritur cujuſnam filius cenſendus ſit. pag. 135

LXXIV.

Mors urgentiori cauſæ tribuenda eſt; unde in concurſu vulneris accepti, & morbi peſtilentis, reſolvitur peſtem fuiſſe veram mortis cauſam non vulnus. 138

LXXV.

Concubina cujuſdam Septuagenarii ſimulque valetudinarii, concubinatus tempore amaſium alium juvenem deperibat, cum quo habuit conſuetudinem, quæ cum intra bienium duos filios peperiſſet, & mortuo illo ſeptuagenario inſtaret pro alimentis dictorum, filiorum tanquam ex illo procreatorum, eluditur ejus petitio ex in habilitate illius ſeptuagenarii. 140

LXXVI.

An Gemellorum imparis ſexus fœmina ad generandum inhabilis ex eo cenſeri debeat. 143

LXXVII.

Putredo cadaveris excludit præſumptionem propinati veneni: & ex quibus dignoſci poſſit quempiam ex veneno ingenito, vel externo periiſſe. 144. & ſeq.

LXXVIII.

Pactum commorandi perpetuo in loco, in quo quis matrimonium contraxit, an valeat; Quid ſi neceſſitas recedendi urgeat ob infirmitate? Et quid demum ſi novum domicilium uxori noxium ſit. 146.& ſeq.

LXXIX.

Revocatio cujuſdam juveni ſubmerſi ad vitam examinatur an miraculo tribuenda ſit. 149

LXXX.

An morbus Gallicus cum bubonibus copioſe fluentibus, potuerit eſſe remedium naturale ſufficiens ad Epilepſiam curandam. 150

LXXXI.

An periculum cæcitatis ſit Juſta cauſa renunciandi Epiſcopatui, ubi ex aeris malitia immineret. 152

LXXXII.

Quod membri virilis detruncati brevitas & ſegnities quædam ad coeundum, non impediant matrimonium nec generationem, modo coitus inceptus recte perfici poſſit. 154

LXXXIII.

Diluuntur cauſæ quædam ex quibus contendebat Medicus aliquis frigiditatem & ſterilitatem mulieris probare, cum qua vir matrimonium contrahere cupiebat ſecluſo hoc impedimento. 156

LXXXIV.

Impetrato Coadjutore a quodam Archidiacono ob varias infirmitates quibus detinebatur, Capitulum gratiam impugnavit ſupreptionis, unde examinantur rationes utriuſque Partis, & reſpondetur hic pro validitate Gratiæ. 159

LXXXV.

Cum vir & uxor ruri exiſtentes fungorum veneno extincti eſſent, nemine præſente, famulis præſidia per villas vicinas requirentibus, Dubitatum fuit quis eorum ſupervixiſſet, ad effectum ſucceſſionis cujuſdam in capitulis matrimonialibus contentæ ad favorem ſuperſtitis. 162

INDEX

Digitized by Google

10487/1 BK-3

INDEX DECISIONUM S. ROTÆ ROMANÆ.

Juxta ordinem Alphabeticum Cauſarum digeſtus.

A

(*Coram.*)

1. ANCONITANA Incendii, 30. Maji, 1588. — *Comitulo.* 175
2. Auximana Alimentorum, 1. Jun. 1620. — *Pirovano.* 211

B

3. Bononienſis Bonorum de Muletis, 17. Jun. 1602. — *Pamphilio.* 186
4. Bonon. de Gargantib. 27. Jun. 1607. — *Marcamontio.* 193
5. Bononienſ. Profeſſionis, 9. Decembris 1611. — *Ubaldo.* 199
6. Bononienſ. Fideicommiſſi de Ramundinis, 15. Febr. 1636. — *Dunozetto.* 249
7. Bononienſ. Pecuniaria, 10. Januar. 1650. — *Otthobono.* 284
8. Bononienſ. Hereditatis, 14. Martii 1651. — *Bichio.* 288
9. Bononienſ. Fideicommiſſi de Buccaferris, 24. Maji 1655. — *Zarate.* 290

C

10. Calaguritana Divortii 13. Junii 1584. — *Bubala.* 173
11. Ceremonenſ. Penſionum, 21. Febr. 1614. — *Piroviano.* 204
12. Camerinenſ. Matrimonii, 9. Febr. 1624. — *Buratto.* 225
13. Colonienſ. Canonicatus S. Urſulæ, 27. Jan. 1627. — *Ubaldo.* 233
14. Cordubenſ. Dimidiæ Portionis, 11. Febr. 1628. — *Durano.* 234
15. Calaguritana Beneficii della caſa della Reina, 4. Jul. 1646. — *Veroſpio.* 276

E

16. Eugubina Beneficii, 1. Mart. 1619. — *Buratto.* 210
17. Elnen. Canonicatus, 6. Junii 1631. — *Ghiſilerio.* 241

F

18. Faventina Matrimonii, 1. Februarii 1585. — *Seraphino.* 174
19. Florentina Oratorii, 18. Mart. 1630. — *Oucipo.* 238
20. Florent. Canonicatus, Jun. 1630. — *Veroſpio.* 239
21. Farſen. Bonorum, 23. Januar. 1647. — Corrado. 277

G

22. Genienſ. Theſaurariæ, 21. Jun. 1622. — *Buratto.* 214
23. Giennenſ. Theſaurariæ, 24. Martii 1624. — *Buratto.* 226
24. Giennenſ. Theſaurariæ, 24. Novembris 1634. — *Veroſpio.* 244
25. Gerundenſis Altius non tollendi, 24. Nov. 1636. — Coccino. 252
26. Gerundenſis Canonicatus & Sacriſtiæ 18. Maji 1637. — *Veroſpio.* 256
27. Gerundenſis Coadjutoriæ, 26. Junii 1637. — *Motmanno.* 260

H

28. Hipporegien. Prætenſi Matrimonii, 1. Decemb. 1589. — *Comitulo.* 176

L

29. Leodienſis Fructuum, 31. Maji 1604. — *Litta.* 191
30. Lucana Molendini, 18. Dec. 1617. — *Coccino.* 209
31. Leodienſ. Caſtri de Mombech. 15. Dec. 1634. — *Pirovano.* 247

M

32. Mediolanenſ. Bonorum de Vicecomitib. 31. Maji 1591. — *Comitulo.* 178
33. Mediolanenſ. Hæreditatis, 18. Maji 1598. — *Seraphino.* 179
34. Melitenſis Teſtamenti, 17. Febr. 1612. — *Manzanedo.* 209
35. Melevitana Antianitatis, 1. Julii 1643. — *Veroſpio.* 266
36. Melevitana Antianitatis, 14. Dec. 1643. — *Veroſpio.* 268

N

37. Neapolitana Separationis Tori, 26. Maji 1623. — *Buratto.* 219
38. Neapol. Separationis Tori, 28. Jun. 1624. — *Buratto.* 227

P

39. Pampilonenſis Abbatiæ de Azagra, 20. Jun. 1603. — *Ludoviſio.* 189
40. Pampilonenſ. Matrimonii, 11. Dec. 1615. — *Coccino.* 205
41. Peruſina Hæreditatis, 12. Jun. 1617. — *Buratto.* 206
42. Pampilonenſ. Matrimonii, 13. Maji 1622. — *Coccino.* 215
43. Pampilonenſ. Matrimonii, 16. Jan. 1623. — *Coccino.* 219
44. Piſaurenſis Jocalium, 22. Junii 1648. — *Arguelles.* 279
45. Peruſina Penſionis, Maji 1649. — *Peutingerio.* 282
46. Peruſina Penſionis, 9. Dec. 1653. — *Peutingerio.* 287

47. Ro-

Digitized by Google

Index Deciſionum.

R

47. Romana prætenſæ Societati, 27. Jun. 1569.	*Oradino.*	167
48. Rom. Cauſæ obitus, 6. Junii 1580.	*Aldobrandino.*	171
49. Romana Hæreditatis de Picchis, 15. Junii 1580.	*Vicecomite.*	172
50. Rom. Donationis Annuli, 10. Maji 1589.	*Mantica.*	176
51. Roman. Hæreditatis, 13. Novemb. 1592.	*Pennia.*	178
52. Rom. ſucceſſionis de Sabellis, ſeu Reſtitutionis dotis, 27. Maji 1596.	*Pennia.*	183
53. Rom. Societatis, 10. Dec. 1597.	*Lancellotto.*	184
54. Rom. Redhibitioni Librorum 2. Jun. 1599.	*Mellino.*	[illegible]
55. Roman. Invaliditatis Matrimonii, 28. Febr. 1603.	*Pennia.*	188
56. Rom. Invaliditatis Matrimonii, 14. Jan. 1605.	*Pennia.*	192
57. Rom. Invaliditatis Matrimonii, 28. Aprilis 1606.	*Pennia.*	ibid.
58. Rom. Bonorum, 26. Junii 1609.	*Coccino.*	195
59. Roman. Stupri, ſeu Dotationis, 19. Martii 1610.	*Sacrato.*	ibid.
60. Rom. Societatis, 16. Nov. 1612.	*Cavalerio.*	201
61. Roman. Societatis Officii, 8. Martii 1613.	*Cavalerio.*	202
62. Roman. Cenſus ſcutorum 18000. 11. Martii 1613.	*Coccino.*	ibid.
63. Rom. Donationis de Gualterucciis, 13. Nov. 1615.	*Cavalerio.*	205
64. Rom. Societatis officii, 11. Jan. 1619.	*Sacrato.*	209
65. Rom. Bonorum, 17. Maji 1621.	*Buratto.*	213
66. Rom. Altius non tollendi, 30. Maji 1622.	*Buratto.*	216
67. Rom. Donationis de Gualterucciis, 12. Decemb. 1622.	*Cavalerio.*	218
68. Rom. Hæreditatis de Arigoniis, 13. Nov. 1624.	*Manzanedo.*	228
69. Rom. Donationis de Incaſatis, 26. Junii 1626.	*Merlino.*	232
70. Rom. Succeſſionis, 19. Jan. 1629.	*Durano.*	236
71. Rom. Quarti Dotalis, 26. Nov. 1633.	*Dunozetto.*	242
72. Rom. Quarti Dotalis, 20. Nov. 1634.	*Dunozetto.*	243
73. Rom. Dotis, ſeu Filiationis, 11. Dec. 1634.	*Merlino.*	246
74. Rom. Quarti Dotalis, 15. Jun. 1635.	*Dunozetto.*	249
75. Rom. ſeu Tudertina Educationis. 14. April. 1636.	*Pirovano.*	251
76. Rom. Officii Mandatariatus, 1. Jun. 1637.	*Panzirolo.*	261
77. Rom. Filiationis, 1. Julii 1639.	*Carillo.*	263
78. Rom. Fideicommiſſi, 23. Jun. 1642.	*Bichio.*	264
79. Rom. Nullitatis Matrimonii, 19. Jan. 1646.	*Arguelles.* 234. & ſeq.	
80. Rom. Nullitatis Matrimonii, 19. Jun. 1651.	*Ottobono.*	290
81. Rom. Primogenituræ, 7. Maji 1657.	*Dunozetto.*	292
82. Rom. prætenſæ Filiationis, 22. Jun. 1657.	*Veroſpio.*	293

S

83. Senogall. Fructuum, 29. Maji 1595.	*Seraphino.*	181
84. Senenſis Matrimonii, 17. Maji 1596.	*Mantica.*	ibid.
85. Salamantina Coadjutoriæ, 20. Jun. 1594	*Pennia.*	182
86. Salamantina Dimidiæ Portionis, 23. Jan. 1609.	*Marcomontio.*	194
87. Senogall. Bonorum, 30. Maji 1644.	*Cerro.*	269
88. Senogall. Bonorum, 25. Maji 1645.	*Cerro.*	270

T

89. Taurinenſi Diſſolutionis Matrimonii, 16. Martii 1590.	*Platto.*	180
90. Taurinenſ. Matrimonii, 2. Decemb. 1611.	*Pennia.*	196
91. Tiburtina hæreditatis, 22. Jun. 1637.	*Carillo.*	258
Sup. 75. Tudertina ſeu Rom. Educationis, 14. Aprilis 1636.	*Pirovano.*	251
92. Toletana Nullitatis matrimonii 18. Febr. 1639.	*Coccino.*	262
93. Tridentina Matrimonii, 27. Jun. 1646.	*Celſo.* 275. & ſeq.	
94. Tridentina Matrimonii, 15. Martii 1650.	*Albergato.*	285

V

95. Ulixbonen. Profeſſionis, 22. Junii 1579.	*Cantuccio.*	167
96. Ulixbonenſ. Profeſſionis, 16. Nov. 1580.	*Cantuccio.*	172
97. Venuſina Legati, 28. Junii 1623.	*Coccino.*	220
98. Venetiarum Matrimonii, 19. Nov. 1604.	*Pennia.*	230
99. Valentina Coadjutoriæ, 12. Jan. 1637.	*Coccino.*	254
100. Virdunenſ. Fructuum, 5. Jul. 1604.	*Pennia.*	191

QUÆSTIO

Digitized by Google

10487/1 .

376 —

QUÆSTIONUM MEDICO-LEGALIUM TOMUS TERTIUS,

EXHIBENS

Conſilia & Reſponſa, cum annexis Sacræ Rotæ Romanæ Deciſionibus, Ad Materias Medico-Legales pertinentia.

CONSILIUM PRIMUM.

ARGUMENTUM.

Agebatur coram Illuſtriſſimis & Reverendiſſimis DD. Rotæ Auditoribus de Canonizatione Beati Laurentii Juſtiniani, ad cujus ſanctitatem magiſque probandam multa proponebantur opera miraculoſa, ejus meritis & invocatione ſucceſſa: circa quorum tamen nonnulla dubitari contingit, an verè miraculoſa dici deberent, necne? Et nos ad inſtantias Religioſorum, qui hujuſmodi Canonizationem promovebant, ſuper nonnullis pro veritate ſcripſimus. Inter hæc autem offerebatur primò puer quinquennis, nomine Laurentius Maphæus, qui ſæviſſima Epilepſia, & Hydrocephalo per plures menſes moleſtatus, Beato Laurentio Juſtiniano per parentes ſuppliciter commendatus, illico à voto emiſſo, meliùs habuit, & breviſſimo Tridui ſpatio integram ſanitatem eſt conſecutus.

SUMMARIUM.

1 *Epilepſia eſſe morbus Pueris familiaris.*
2 *Epilepſia quid ſit?*
3 *Hydrocephalus quid.*
4 *Hydrocepali duo præcipua genera.*
5 *Morbi à flatu excitati citò diſſolvuntur.*
6 *Epilepſia à flatibus ſecundùm Hippocratem.*
7 *Hydrocephali aquoſi quatuor ſpecies.*
8 *Hydrocephali interni non curantur, quod de tertia ſpecie verificatur.*
9 *Motus ab interioribus ad exteriora bonus, contra vero malus. Declara ut num. 11.*
10 *Sanationes, quæ ob aliquam criſim præcedentem referri poſſunt ad opus naturæ, non judicandæ miraculoſæ, quantum eſt ex hoc.*
12 *Epilepſia quam gravis morbus.*
13 *Symptomata nullam requirunt per ſe curationem.*
14 *Pueri ob nimiam frigiditatem, & humiditatem Cerebri Epilepſia tentantur.*
15 *Morbi ſanari non poſſunt, niſi eorum cauſa tollantur.*
16 *Epilepſia in pueris ſanatur ob Ætatis mutationem.*

1 DUplici morbo laborabat puer hic, de quo agitur, Epilepſia nempe, & Hydrocephalo, licet uterque ad unam tantum originariam cauſam referri poſſit, aut potuerit facili negotio alter alterius eſſe cauſa, cum faciliime ab hydrocephalo potuerit habere dependentia Epilepſia, vice verſa Hydrocephalus ab Epilepſia, vel à materia ipſam excitante: quomodocunque tandem tamen ſeſe res habuerit, caſus erat humana arte, aut naturæ ope omninò irreparabilis: quod ut probetur & conſequenter conſtet, puerum ex mero miraculo fuiſſe ſanatum, utriusque morbi natura non tam in abſtracto & in univerſali, quam in concreto, & in hoc particulari ſubjecto venit examinanda.

Ante tamen exiſtentiam utriusque morbi remanere oportet clariſſime probatam, quod ex Teſtium depoſitionibus ad hoc examinatorum pleniſſime habetur: nam de Epilepſia nullum intercedere poteſt dubium; ſatis enim aperte illam delineant prædicti Teſtes, quibus facilis cognitu, ut quibusvis aliis perſonis eſſe ſolet, exiſtebat, cum ſit morbus puerulis familiariſſimus, teſte Hipocr. *in lib. de morb. ſacr.* cæteriſque Medicinæ Doctoribus; nam idcirco puerilis vocatur, & cum habeat ſigna patentiſſima, nempe caſum ſubitaneum, raptum extra mentem, membrorum contorſiones, ſpumam ab ore prodeuntem, & alia, quæ vel ipſis mulierculis ſunt notiſſima, quæ omnia ex univerſali convulſione eveniunt, cum Epilepſia nihil aliud quam univerſalis corporis convulſio, ut docent Medici omnes. Gal. *l. 3. de loc. aff. c. 7.* Avic. *p. 2. tr. 5. cap.* 8. Mercurial. *lib. 1. de morb. puer. cap. 3. & lib. 1. Pract. cap.* 17. 2

De Hydrocephalo quoque ex eorundem teſtium depoſitionibus patet, nam Decimus Octavus *ſuper* 61. *in ſumm. n.* 1. per hæc verba deponit, *ſe gli gonfia la teſta come un pallone*, & Trigeſimus primus ſuper eodem *in ſumm. n. eod. Eſſendogli gonfia la Teſta.* &c. At vero Hydrocephalus nihil aliud eſt, quam tumor totius capitis, quale patiebatur hic puer. Mercur. *l. 1. de morb puer. c.* 4. Marc. Aurel. Severin. [vir non vulgaris aut ſellulariæ, ſed reconditæ prorſus doctrinæ, ut ſuis litterariis laboribus Republicæ Medicinæ manifeſtum facit,] in recondito ſuo opere, *de recond. abſceſſ. nat. lib. 4. c 9.* . 1. qui morbus etiam, ut ſuperior, eſt ipſis infantibus, ac puerilis familiaris. Mercurial. *ibid.* M. Aurel. Sever. *loc. eod.* in tantum ut ali- 3

Digitized by Google

ut aliquando ipſis capita ad monſtroſam uſque magni-
tudinem augeſcant, quemadmodum videre eſt apud
Hieronym. Montuum *in Pragmat. de infan. febr. in
fin.* & apud eundem Montuum adducentem ibidem.

4 At vero cum Hydrocephali duo præcipua genera
aſſignentur juxta materiæ, ex qua generantur, di-
verſitatem periculo maxime differentia, exiſtente uno
omnino lethali, altero vero periculo vacante, quo-
rum ille Aquoſus dicitur, quod ab aquoſo humore
originem ducat; hic autem ventoſus, quod ex ven-
toſitate gignatur, determinare neceſſe eſt, cujusnam
generis hic, de quo agimus, extiterit; Ac certum qui-
dem eſt, illum non fuiſſe ventoſum, quia morbi à
flatu excitati cito, ac facile diſſolvuntur, Averroes
l. 3. Colig. pag. 31. Quod maxime locum habet
in pueris, qui aut morbis ex ventoſitate nullo modo
tentantur, aut certe facillime, ac citiſſime ab ipſis
hi morbi ſuperantur, cum non ſolum flatus in ipſis
generati tenues admodum ſint, & propterea facile diſ-
ſipabiles, ut firmat etiam Mercurial. *loc. ſup. cit.* ſed
etiam ob vegetum calorem non ſunt perdurabiles.
Quibus addendum, quod hæc ſpecies Hidrocephali
5 ventoſi rariſſime obſervatur, ob rationes de quibus
ibid. imo, ut docet Dan. Senn. *de infant. cur. part. 2.
cap.* 6. nunquam datur hujusmodi tumor ſimpliciter
ventoſus, cum ſolus flatus per ſe ſine aquæ admix-
tione non videatur poſſe ſimilem tumorem excitare;
ac etiamſi daretur hujusmodi tumor ventoſus ſine
aqua, celeri cum facilitate curaretur, ut practican-
tes omnes unanimiter adnotarunt.

Unde non valet objectio, quæ fieri poſſet ex Hip-
pocr. auctoritate *in l. de flatib.* probando, quod hic
Hydrocephal. eſſet à flatibus ex eo, quod ſimul cum
Epilepſia erat productus, cum ex eo Hippocr. aucto-
ritate pateat, Epilepſiam à flatibus generari, unde col-
ligi poteſt, utrumque morbum ab una, eademque
cauſa ac materia originem duxiſſe, & ſic nulla ad-
miratio detinere nos debet, ſi tam cito hic morbus
fuerit ſanatus. Sed hæc objectio nihil officit, quia
ſi verum fuiſſet, hunc Hydrocephalum fuiſſe vento-
ſum, conſequens etiam Hydrocephalus: ſed cum,
etiamſi ceſſante Epilepſiæ inſultum permaneret Hy-
droceph. ſignum erat manifeſtiſſimum, quod materia
Hydroceph. non eſſet ita reſolubilis, ut materia Epi-
lepſiæ; licet à ratione abſonum non eſſet, quod ab
eodem ipſo aquoſo humore producente Hydrocepha-
lum, elevarentur flatus Epilepſiam excitantes & ſic
ſalvari poſſet Hipp. auctoritas ſuperius adducta.

Cum ergo conſtet jam Hydrocephalum, quo affli-
gebatur puer hic, fuiſſe aquoſum, adhuc reſtat viden-
7 dum, cujus ſpeciei fuerit; cum hujus ipſius aquo-
ſi Hydrocephali quatuor aſſignentur ſpecies, juxta
locorum differentiam, in quibus aqua morbum fa-
ciens colligi ſolet; multum enim & ad periculi ma-
gnitudinem, & ad ſanationi difficultatem facit loci
conditio, in quo morbum faciens aqua reperitur.
Prima igitur ſpecies eſt ea, in qua materia colligi-
tur inter capitis cutem, & Pericranium, membra-
nium, membranam nempe cranium conveſtientem.
Secunda, in quo colligitur inter Cranium, & Me-
ninges, membranas ſcilicet Cerebrum cooperientes,
duræ ac piæ matris nomine inſignitas. Quarta, in
qua colligitur in Meninges, & Crebrum. Poſtrema
vero hæc ſpecies, quia citiſſima jugulat, ſæviſſima
ſymptomata excitando, nullam curationem admittit,
neque idcirco ulla traditur ab Auctoribus eam curan-
di regula. Hoc Hydroceph. non laboraſſe Puerum
hunc ſatis liquet, ex temporis diuturnitate, qua mor-
bo afflictus eſt, neque enim per octo menſes, ſed ne
per totidem quidem dies abſque dubio vitam protra-
here potuiſſet; verum fuiſſe hunc Hydroceph. tertiæ
ſpeciei, ejus ſcilicet, in qua humor aquoſus inter
Cranium, & Meninges continetur, ex ſequentibus
probatur. Et primo, quia in morbi principio nulla
ſigna ejus morbi apparuerunt, niſi Epilepſia, quæ ab
ea materia excitabatur, tamen nequaquam tumefa-
ctum eſt, niſi adaucta mirum in modum materia, quod
nonniſi poſt octo menſes contigit, atque in hoc Hydro-
cephalo ita evenire docent Auctores, quod à principio
nulla, ut ſatis modica capitis tumefactio appareat, ſed
procedente tempore, & adaucto intra cranium hu-
more, & ad externas partes regurgitante, tunc ab ex-
tra tumor apparere incipit, ut in caſu noſtro factum
eſt, quemadmodum teſtantur verba illa Decimi octa-
vi Teſtis *in ſum. n. 1. ibi Queſto male gli continuo circa
otto meſi, & poi ſe gli confiò, la Teſta come un pallone*
ubi per illas particulas, *Et poi*, denotare voluit ſuc-
ceſſivum adventum hujus morbi ad extra, qui antea
ſolummodo in internis partibus vigebat.

Demonſtratur ſecundo, quod hic Hydrocephalus
fuerit internus in tertiæ ſpeciei ex Medicorum pro-
gnoſtico, qui, ut deponunt Teſtes, unanimiter ju-
dicarunt, morbum hunc eſſe omnino incurabilem,
ſed ad interitum terminaturum, quod prognoſticum 8
nonniſi de hac tertia ſpecie verificatur, quæ interna
eſt: nam aliæ duæ, quæ externæ ſunt, curantur ali-
quando etiam cum facilitate; hæc vero abſolute ab
omnibus pro incurabili pronunciatur Gal. *in introd.
c.* 18. Paul. *ſua Med. l. 6. c.* 1. Avic. *l. 3. fe. 1. c.* 10. Leonell.
de morb. puer. c. 14. Paræus *l. 1. ſua Chirurg. c.* 1. Om-
nibon. Ferrar. *de arte meden. infant. lib. 3. cap.* 12. Hu-
cher. *de Diæt. puer. c. proprio* Mercurial. *l. 1. de morb.
puer. c.* 4. Mercurius *in lib. cui titulus* la commare,
lib. 3. c. 54. Foreſt. *l. 3. obſervat. 5. in ſcol. & lib. 8. ob-
ſerv. 29. in ſcol. & alij omnes.* Inter quorum dicta
ponderanda præcipuæ ad hanc rem veniunt Pauli ver-
ba, qui de ejus morbi eventu ſic pronunciat. His igi-
tur inquit, (nempe qui habent aquam intra Cra-
nium) ſeu deſperatæ ſalutis, non eſt manus admo-
venda. Et Avicenna: In cura hujusmodi non eſt in-
genium: & Paræus: Ex tumore intus ſub Cranio con-
tento neminem convaluiſſe vidi. Tandemque Om-
nibonus; Indicatio iſtius curationis ſuperat huma-
ni ingenii vires, & poteſtatem hominis.

His tamen non obſtantibus adhuc inſurgere pote-
rat difficultas, nempe; quod etiamſi tam periculo-
ſus ſit hic Hydrocephalus, tamen in hoc caſu ope na-
turæ ſit ſanatus, cum ipſa facti ſeries hoc manifeſtiſ-
ſime patefaciat. Dicitur enim, quod poſt nonnul-
los menſes tumor ad extra apparuit, ergo ſuppoſi-
to, quod Hydrocephalus hic internus fuerit, eo quod
materia intra Cranium contineretur, jam apparentia 9
tumoris ab extra Naturæ virtutem oſtendit deman-
dantis materiam morbificam ab interioribus ad exte-
riora, & volentis exonerare interiores partes tanquam
nobiliores, ut poſſet morbum ſuperare; nam patet
experientia, & ab Hippocr. *lib. 6. Aphor.* 25. com-
probatur motum humorem ab interioribus ad exte-
riora ſemper bonum eſſe, contra vero malum; fit
enim, ut dixi ab ipſa natura prædominante materiam
morbificam; unde cum pateat hoc fuiſſe opus natu-
ræ; excluditur omnino miraculum, quia manifeſtum
eſt, hunc puerum ſanitatem recuperaſſe per Criſim,
motum nempe naturæ propellentis materiam mor-
bificam ab interioribus ad exteriora, ad locum quip-
pe magis tutum, & minus ipſi Naturæ incommo-
dum, vindicando ſe à periculo, quod illi ex ea ma-
teria intus permanente inſtabat. Alias autem dictum
eſt *lib 4. huj. Quæſt. tit. 1. q. 8. n.* 13. quod ſanatio- 10
nes, quæ referri poſſunt ad opus Naturæ, ut maxi-
me ſunt eæ, quæ cum Criſi fiunt, & præcipuæ ali-
cujus inſignis evacuationis, non ſunt exſtimandæ de
facili miraculoſæ, quamobrem neque hæc, per cri-
ſim contingit, miraculoſa cenſenda eſt.

Ad hanc difficultatem reſpondendum, quod tam
experientia, quam Hippocratis auctoritas verificatur, 11
ubi expulſio fiat à validitate Naturæ expellentis no-
xia, vel quando motus ille ab interioribus ad exte-
riora à Natura vere eſt, non à vi, & malitia mor-
bi Naturam ſtimulantis & cogentis ad motum, ut
quando fit à materiæ morbificæ multitudine, quæ ob
ſui copiam tota in interioribus contineri non poteſt,
& ob id ad exteriora redundat, nam tunc, neque ex-
perientia reſpondet, neque Hippocratis dictum veri-
tatem habet. Nec deſunt ſigna, ex quibus certo aſ-
ſequamur; quodnam motus à Natura ſit, quando au-
tem à morbo, ſeu à multitudine materiæ morbifi-
cæ: quando enim motus à Natura eſt, ſubſequitur
morbi, & ſymptomatum ab eo emanantium allevatio,
ex qua ipſa natura veluti reſurgens, aut illico, aut
non multo poſt priſtinum vigorem recuperat: quando
motus ex vi morbi, aut ex materiæ multitudine oritur,

& mor-

Digitized by Google

& morbus invaleſcit, & ſymptomata adaugentur. Cum ergo in caſu noſtro ex motu materiæ ad exteriora morbus non modo non ſit alleviatus, ſed imo ſymptomata ab ea emanantia adhuc perſeveraverint, certe motus hic non fuit ex validitate Naturæ materiam morbificam prædominantis, ſed ex materiæ ejusdem copia, & malitia, & ſic non fuit motus criticus, aut non fuit criſis bona, & ad ſalutem, ſed mala, & ad perniciem, ex vi morbi, qui indies invaleſcebat, & majores vires acquirebat. Quod vero in ſeſe res habuerit, conſtat ex dictis Teſtium manifeſtiſſimè: nam decimus octavus ſuper 61. *& poi*; inquit, *ſe gli gonfio la Teſta grandemente, che pareva un pallone, cadendo dello ſeſſo male*, cui dicto conſonat depoſitio Teſtis 31. *ſuper eodem*. Et in hoc caſu habent locum Avicennæ dictum eo modo, quo a Mercuriali accipitur *lib. 1. de morb puer. cap.* 4. nempe, quod ubi materia ſit ab internis ad externa propulſa, & res deſperata ſit, & ea de cauſa nullam conſulit aggrediendam curationem, tametſi in rei veritate Avicenna contrarium omnino aſſerere videatur, quod ſcilicet, ſi ab externis communicetur ad interna, res ſit deſperata, & hoc magis conſonum rationi eſt. Sed quomodocunque tandem Avicennæ dictum accipiatur, habet locum in caſu noſtro: etiam in hoc poſteriori ſenſu, quia etiam, poſtquam materia ad externa fuerat propulſa, ad interna remeabat, quod demonſtratur ex eo, quia acceſſiones Epilepticas de novo excitabat, quod certiſſimum ſignum erat, aut materiam, ut dixi, refluere ab externis ad interna, aut intra cranium adhuc contineri, ſed ob ſui multitudinem totam recipi non poſſe, & ad exteriora refluere, ut in utroque caſu militare debent abſque ulla hæſitantia Auctorum omnium dicta de inevitabili periculo & omnimoda ſanationis repugnantia in via Naturæ hujusmodi Hydrocephali.

12 Secundum: Morbum, quo detinebatur hic puer, Epilepſiam fuiſſe, jam ex ſuperioribus patet, qui morbus adeo gravis, & pernecabilis eſt, ut idcirco ab Hippocrate *lib. ſexto, de morb vulg. ſection.* 6. *text.* 7. per Anatomaſiam vocatus fuerit Morbus magnus, quemadmodum declarat Galen *ibi in comm.* neque aliam ob cauſam, niſi ob ejus magnitudinem, dictus eſt communiter *morbus ſacer*, teſte Cæl. Aureliano *lib. 1. Chron. cap* 4. & a Cornel. Celſ. *lib. 3. ſuæ Med. cap.* 23. dictus eſt morbus major, & ob maximam nocendi vim, vocatus etiam morbus ſonticus, ut dixi alias *lib. 2. quæſt. Medico-Leg. Tit.* 3. *quæſt.* 4. *num.* 33. ex Plinio *lib. 36. hiſtor. Nat. cap.* 19. exiſtente igitur morbo hoc tam gravi, adhuc gravior in hoc puero, & multo nocentior, imo graviſſimus, & nocentiſſimus factus fuerat, atque id quidem ob capitis magnam & inſuperabilem intemperantiam, ob materiæ peccantis copiam, ob partis patientis debilitatem, quibus accedebat acceſſionum moleſtia, vehementia, & frequentia, quæ omnia morbum alias contumaciſſimum, rebellem ac pernecabilem reddebant, omnio & Naturæ, & artis ope incurabilem.

Nec quicquam de hac difficultate demit, ſi contendamus, fuiſſe Epilepſiam hanc morbum ex ſe, & ab interno Hydrocephalo independentem; aut contra maluerimus, fuiſſe dependentem ab eodem Hydrocephalo; utcunque enim ſeſe rem habuiſſe velimus, morbus erat curatu impoſſibilis; cum, ſi Epilepſia ab Hydrocephalo dependebat, certum ſit, non potuiſſe curari, niſi antea curaretur Hydrocephalus; at Hydrocephalus ex jam adductis erat omnino incurabilis ergo & ipſa Epilepſia, cum eſſet ſymptomata ipſius Hydrocephali, erat incurabilis: ſymptomata enim curari ac tolli non poſſunt, niſi curato mor-

13 bo, ex quo dependent, & idcirco ſymptomata nullam per ſe requirunt curationem, ut demonſtrat Galen. *lib.* 12. *Method. med. cap.* 1. & ibi, & cum eo omnes Medici, ubi de ſymptomatibus agunt. At vero ſi Epileſia erat morbus ex ſe, & independens ab Hydrocephalo, jam neque ſic erat curabilis, primo ob ſui naturalem contumaciam, quam peculiariter in caſu noſtro atteſtabantur magni, ac frequentes inſultus, ac paroxiſmi, cum prehenderent ſingulis binis hebdomadis, aut etiam frequentius, nempe in conjunctionibus & oppoſitionibus luminarium, eorumque quadraturis (quod morbum jam in habitu factum oſtendit) ut deponunt Teſtes, & ſingulariter 18. *ſuper* 61. per hæc verba; *Comincio a cadere di malcaduco, & queſto faceva ogni quatordici giorni & qualche volta ogni ſette giorni*, & Trigeſimus primus ſuper eodem, *Detto male era ſolito venire ogni quattordici giorni & qualche volta ogni ſette giorni.* Hujusmodi ergo morbum & cito, facilime interfi- 14
cere maxime pueros teſtantur graviſſimi Auctores. Paulus *Æg. lib* 3. *ſuæ Med. cap* 13. Raſis *lib. 1. Continens tract.* 13. *cap.* 1. Avic. 1. 3. *tract.* 5. *cap.* 8.

Secundo, hæc Epilepſia erat incurabilis ob inſignem diſcraſiam, ſeu intemperantiam cerebri frigidam, & humidam a nativitate contractam, cum tam multa materiæ copia; cum enim ob hujusmodi intemperiem pueri maxime Epilepſia tenentur. Galen. *in lib. 6. Epidem. comm.* 6 *tract.* 5. Avic. *ubi ſupra*, jam non ſolum hæc non remiſerat, ſed majorem in modum vigebat, inſuperque ab adſcititia intemperie, & accidentali fovebatur, alias etenim nequaquam conſueverunt pueri tam copioſo humorem aqueo ex ſua natura abundare, cum magno calore ſint præditi, qui facile excrementitios, & præcipue tenuiores humores abſumere ſolet. Si ergo quando Epilepſia ab hac naturali intemperie dependet, ac ſola eſt, nullo modo evincitur, ſed tantum modo aliquando forte fortuna mutatione ætatis, quæ temperiem mutat, ſuperatur, certe accidentali intemperie naturali adjuncta erat omni ex parte in via Naturæ incurabilis.

Tertio, hæc Epilepſia erat ex ſui natura incurabilis, quia erat confirmata, cum jam per octo menſes, & ultra Ægrotantem moleſtaſſet, & haberet inſultus, ac paroxyſmos fortes, frequentes, & terribiles, neque ullis remediis minima ſaltem ex parte ceſſiſſet. Pars etiam patiens debilis erat, atque omni calore deſtituta, & e contra multa excrementitia materia gravata, & obſeſſa; quod ſi morbus hic eſt præ cæteris curatu difficilis in ipſo morbi principio, & hujusmodi aggravantibus conditionibus minime aſſociatus, certe, cum jam eſt confirmatus, & tot conditiones concurrunt, illum multo magis inſuperabilem reddentes, Natura jam omnimode proſtrata, ex omnium Auctorum conſenſu concludendum, quod neque ex Naturæ, neque ex Artis ope, & induſtria potuerit ullo modo ſanari.

Ex quibus videtur ſatis abundanter probatum, hos morbos, & per ſe ſingulos, & multo magis ſimul junctos in hoc Puero habuiſſe omnimodam ſanationis repugnantiam tam ex parte Naturæ, quam ex parte ipſius Artis; quamobrem venit jam ad majorem miraculi evidentiam probandam, ipſe modus ſanationis examinandus cum hic fuerit omnino præ- 15
ter, ac ſupra Naturæ ipſius ordinem. In via enim Naturæ, aut etiam ſi Artis præſidiis curari morbus debeat, quæ ſemper ipſam naturam æmulatur, curari non poteſt, niſi antea ejus cauſæ tollantur, quod perſuaſiſſimum Medici eſt, nec ratione, nec auctoritate eget, ut probetur; nam patet totam morbi curationem in cauſæ ipſum morbum efficientis abolitione conſiſtere, Galen *lib. 2. Aphor.* 22. & è contra cauſa manente manet & effectus, ut eſt notiſſimum. Cauſæ ergo morborum, quibus Puer hic detinebatur, erant, non naturalis ſolum, ſed & accidentalis, etiam intemperies frigida, & humida ipſius capitis & Cerebri cum materiæ frigidæ & humidæ copia tumorem Hydrocephalicum excitante: relinquo Capitis debilitatem, & alias nonnullas ad morbi procreationem concurrentes. Non poterat ergo ſanatio ſuccedere vigentibus ac premanentibus adhuc prædictis ſingulis cauſis in via Naturæ. At permanentia cauſarum eſt manifeſta, quia quoad intemperiem naturalem non eſt dubium, cum Puer hic eſſet quinquennis, ætatis nimirum, in qua maxime ea intemperies viget, ſunt enim hujusmodi ætates humidiſſimæ, & tanto humidiores, quanto teneriores, & caput habent valde frigidum & humidum, quæ omnia paſſim ratione, & auctoritate habentur, & maxime,

cum, ut dixi, non niſi ob eam temperiem facile Epilepſia tententur. Quoad intemperiem accidentalem, patet eam adhuc viguiſſe ex perſeverantia tam inſignis, tumoris dependentis a materia frigida, & humida, qui non ſolum minuebatur, ſed indies augeſcebat, ut ex frequentia acceſſionum Epilepticarum probatur, ex quibus etiam apparet materiæ morbificæ utrunque morbum excitantis permanentia. Intemperies porro naturalis colli non poterat, niſi ætatis mutatione (licet neque hoc noſtro Puero per ætatis mutationem tam de facili ſucceſſiſſet, cum ea
16 eſſet nimis excedens) hoc enim tempore Epilepſia ſolet in Pueris ſanari ob ipſius ætatis converſionem & mutationem temperiei naturalis, ut cum Hippocrate DD omnes fatentur, præcipue Paulus, Aetius, Raſis, Avic. & alii locis ſuperius citatis. Ut igitur hæc cauſa tolleretur, expectandum erat temporis beneficium, non enim tolli poterat, niſi aliquorum annorum circuitu, ſaltem biennii, non autem ſpatio paucorum dierum: de Naturæ ergo neceſſitate perſeverante cauſa in ſuo vigore, effectus ſequi debebat ipſi cauſæ proportionatus, qui non alius expectari poterat, quam deſtructio, & extinctio naturalis caloris, & individui interitus.

Cæteræ deinceps cauſæ quatenus fuiſſent aut Artis induſtria aut Naturæ ope amovibiles, aliquam de ſe omnino ſignificationem dare debebant. Natura enim non poterat, cum jam proſtrata, ac viribus eſſe deſtituta, eas brevi trium dierum ſpatio ſuperare; & caſu quo ſuperare potuiſſet, hoc non poterat ſuccedere, niſi per inſignem, ac patentem aliquam evacuationem, quia materiæ reſolutio fieri abſque dubio non poterat, niſi a calore valido, ac vigeto, qui omnino aberat: & dato etiam quod potuiſſet materiam morbum facientem inſenſibiliter reſolvere, quomodo fieri potuit hoc tam modico tempore laborante exiſtente eam languido, ac debili, & ab ipſius materiæ copia penitus obruto? Addo quod ad hujusmodi reſolutionem ſubſecuta de neceſſitate eſſet Tumoris detumefactio, & ſymptomatum allevatio, quorum nihil ſucceſſiſſe patet, ſed contra nonniſi ab emiſſo voto illico Tumorem detumefactum, & ſymptomata remiſſa fuiſſe.

Verum neque Artis miniſterio ſuccedere potuit cauſarum eos morbos excitantium amatio, quia præterquam quod medicamenta omnia adhibita ſuo fine fruſtrabantur, apparet clariſſime iis attribui non poſſe ſanationem, cum executioni demandata fuerint jam multo ante tempore; quod ſi quicquam profuiſſent; morbus poſt eorum uſum non eſſet adauctus, ſed remiſiſſet; at contra poſt eorum uſum tumor ulterius proceſſit, & morbi accidentia perſeveraverunt. Cum ergo cauſæ morbificæ adhuc vigerent, non potuit morbus ex Naturæ, aut Artis ope ſuperari, unde reliquum eſt, ſanationem hanc fuiſſe mere miraculoſam, quod & reſpectu modi, ut dixi, patet, cum nihil in ipſa ſanatione ſucceſſerit, quod aut Naturæ vigori, aut Artis præſidiis attribui poſſet.

CONSILIUM II.

ARGUMENTUM.

Religioſa octuagenaria, nomine ſoror Antonia, membrorum omnium ſtupore cum motus impotentia decem annorum ſpatio per repetitas vices conflictata, Beato Laurentio Juſtiniano ſe commendat, & ejusdem Beati menſura corporis ſibi applicata, illico integram conſequitur ſanitatem.

SUMMARIUM.

1 *Senes ex confirmatis, ac diuturnis morbis convaleſcere, contra Naturæ ordinem eſt.*

2 *Morbi curari poſſunt vel coctione, vel reſolutione, vel diſcuſſione.*

3 *Senium, & Decrepitas, quæ ætas dicatur.*

4 *Vitia à Juventute in ſenectutem provenientia non ſanantur, & multo minus, quæ à ſenectute in Decrepitatem perveniunt.*

5 *Morbi à calidis humoribus procreati breves, a frigidis vero longi.*

6 *Senes frigidis morbis corripiuntur.*

7 *Decrepitis ſtupor membrorum familiaris.*

8 *Natura partis affecta reddit morbum magis incurabilem, ſi cum morbo conveniat, & debilis ſit.*

9 *Senes conflictantur morbis nervoſarum partium.*

10 *Increſcentes morbi qui in ſenibus.*

CONtra Naturæ ordinem undequaque eſt, ſenes, & maxime Decrepitos ex diuturnis, & jam per plures annos confirmatis morbis, & præcipue ſi eorum ætati ſint connaturales, reconvaleſcere, cum alia ex parte indies experiantur, ex Naturæ præſcripto fieri, ut potius ſemper in deterius labantur, eosque ad mortem uſque comites habeant, eorum calore jam debili exiſtente, & indies etiam magisque declinante, & eſt circa hoc omnibus medicis acceptiſſima, & comprobata Hippocratis ſententia *lib. 2. Aphor. 39.* dicentis: *Senes Juvenibus ægrotant minus, atqui ipſis morbi diuturni contingunt, eos fere ad mortem comitari ſolent.* Ubi loci non abſolute dixit, eos ad mortem comitari ſolent, ſed addidit particulam illam, *fere*, quia quandocunque morbi a cauſa calida dependeant, quales eſſe poſſunt 2
in antecedenti ætati procreati, hi quidem poſſunt in ſenectute ſanari, quia contraria ipſius ætatis ſupervenientis temperie ſanantur; ſe qui a frigidis, humidis, ac craſſis humoribus fiunt, & in ſenectute prehendunt, finiri per aliam ætatem non poſſunt, & ſic concomitantur homines, uſque ad mortem, quare ſunt ex ſua natura omnino incurabiles, ut ex Galen. *comm. 5. in 6. de morb. vulgar. tex. 6.* proſequitur Mercurial. *in cit. Aphor. 39. lib. 2.* quam ſententiam confirmant Thadd. Florent. Hollerius, & Heurnius *in comment. ejusdem Aphor.* Et ratio eſt apud omnes eadem, ex natura rei deſumpta, quia cum curari poſſint morbi vel coctione, vel reſolutione, vel diſcuſſione, calor, qui in ſenibus quotidie iminuitur, inſufficiens eſt ad eos ullo ex prædictis modis evincendos, quare remanent omnino incurabiles, Philotheus *cit. libro 2. Apor. eodem.* Hollerius, & Heurnius *ibidem.* Facto hoc fundamento jam inde de neceſſitate ſequitur, Monialem hanc, de qua agitur, cum eſſet octuagenaria, vel paulo minor, morbo diuturniſſimo, ac ex ſui natura frigido & contumaci, ac nervorum genus occupante detenta, & qui jam inde à principio ſui inſultus nullis ceſſerat remediis, non fuiſſe ope Naturæ ſanatam, nec potuiſſe ex ejus virtute ſanari, ſed ſanatam fuiſſe ope, & virtute divina; quod, ut concludentiſſime probetur, examinandæ veniunt conditiones omnes concurrentes in hoc miraculoſo opere, quæ licet plures exiſtant, præcipuæ tamen ſunt Qualitas, & Natura ipſius morbi, ætas ægrotantis, ejusdem morbi diuturnitas, & pertinacia, & repugnantia ſanationis: Quoad ætatem namque apertiſſime patet, Monialem hanc, cum primum a morbo affligi cœpit, jam præcipitatæ, ac decrepitæ penè ſenectutis fuiſſe, erat enim tunc paulo infra ſeptuageſimum annum, quæ ætas proprie ſenium, aut Decrepitas dicitur, tam a Juriſconſultis, quam a Medicis, quorum omnium auctorita- 3
tes congreſſi *libro 1. Quæſt. Medico-Legalium Tit. 1. quæſt. ultim. num. 14. & ſeqq.* ubi etiam maturius, hoc eſt in 65. anno homines dici Decripitos ex communi Medicorum ſententia, demonſtravi; quod maxime ad hunc effectum procedit, quia in pluribus calor hoc tempore eſt in ultimo ſuo decremento. At cum hæc Religioſa è morbo curata eſt, agebat jam octuageſimum annum (de qua ætate nullus eſt qui dubitet), quod multo magis, verificetur, calorem eſſe in ultima declinatione, & ea de cauſa hoc ulteriori probatione non eget. Cauſa igitur, ex qua reſultat repugnantia ſanationis diuturnorum morborum in ſenibus, multo magis militat in decrepitis; nam ſi vi- 4
tia ipſa, quæ a Juventute in ſenectutem proveniunt,

nun-

nunquam ſex toto ſanari poſſunt. Corn. Cel. *ſua
Med. libro 2. capite* 7. certum eſt, quod vitia, quæ a
ſenectute proveniunt in Decrepitatem, in via Na-
turæ non erunt illo modo amovibilia, unde incu-
rata ea remanere ex neceſſitate Naturæ contingit.

De Diuturnitate porro hujus morbi non poteſt du-
bitari, neque alia probatione ad hoc egemus, niſi Te-
ſtium depoſitione, ex qua apparet, illum per decem an-
nos perduraſse, nam ægra, ut dictum eſt, erat quaſi ſe-
ptuagenaria, cum a morbo affligi cæpit, octuogenaria
vero, aut paulo minor, cum a morbo fuit liberata;
quæ omnia habentur ex ipſius quoque ſororis An-
toniæ depoſitione *ſuper 61. in ſumm. num. 2 ibi. Io
per lo ſpatio di diece anni, & piu ho patito*, &c.
Et Teſtis ſexageſimus ſuper eodem ibidem. *Et det-
ta infermità la durò piu anni, & circa a diece anni*;
quin etiam alii Teſtes concordant de morbi diu-
turnitate, ita ut nullum circa ejus rei veritatem re-
liquum eſse poſſit dubium.

Præterea qualitas morbi, nempe quod eſset ex ſua
natura frigidus, (hæc enim multum operatur ad de-
monſtrandam ſanationis repugnantiam) probatur ex
ipſius morbi natura, de qua infra: probatur inſuper
5 ex ejus duratione, quia ſicuti morbi a calidis hu-
moribus progeniti, non ſunt diuturni, ſic ii, qui
a frigidis dependent humoribus, maxime diuturni
ſunt, & nonniſi ab humoribus ejus qualitatis fieri
poſsunt, Galen *in comm. lib. 2. Aphor.* 39. *jam cit.*
6 quod & pluribus confirmat Taddeus *ibidem*. Pro-
batur etiam ex ætate Patientis, quia ſenes morbis
frigidis corripiuntur, ut patet experientia, & docet
Galen. ad Hippocr. mentem *in libell. cui tit. brevis
denot. &c.* Et licet Averr. *lib. 3. Colleg. cap* 31.
contendat, ſtuporem poſſe eſſe a cauſa calida, hoc
præterquam quod poſſet habere locum in Juvenibus
tantum, & ætate conſiſtentibus, & hoc etiam de
raro vel ipſo Averroe teſtante, in omnibus tamen
ſecundum plurimum, & in ſenibus ſemper falſiſſi-
mum eſt: nam ipſe Galen. *lib. 2. de loc. aff. cap.* 2.
non ſolum apertiſſime faſſus eſt, ſtuporem eſſe mor-
bum frigidum, ſed addidit quoque, eſſe inſignem
partium refrigerationem, cui conſentiunt. Avic. 2.
3. *cap.* 13. Cordon. *lib. 2. Lilii cap.* 17. Valleſc. de Tar.
lib. 1. Philonii cap. 6. Mercurial. *lib. 1. Pract. cap.* 23. &
alii omnes.

Sed quicquid ſit de Auctorum opinione circa il-
lud dubium, an ſtupor eſſe poſſit a cauſa calida,
certum eſt in noſtro caſu, cum fuiſſe ſtupor quidam
univerſalis, vel potius ſemiparalyſis quædam, cum
impotentia ad motum, ut ex ipſius ſororis Antoniæ
depoſitione ſatis liquet, deponit enim per hæc ver-
ba: *per lo ſpatio di diece anni, & piu, ho patito
uno aſſideramendo per tutta la vita*, qua voce, *aſſi-
deramendo* (quæ dormitationem, ſiderationem, ſeu
ſtuporem importat) declarat formam, & naturam
morbi, quo detinebatur; in eo namque vel ex ſpi-
rituum inopia, vel ex impedimento tranſitus eorum
per nervos, occupantur affectæ partes dormitatione
quadam, ac ſtupore, qualis fit, cum diu ſuper ali-
quod membrum innitimur, vel unum alteri ſuper-
ponimus. Et licet ipſa ſoror Antonia deponat, quod
curata a Medico fuerit, tanquam ſciatica affecta
(tametſi etiam ſciatica non minus, quam hic idem
morbus in hac Religioſa fuiſſet incurabilis) certe
non ſciatica, ſed ſtupore, ut diximus, laborabat;
nam ſciatica partem determinatam ſemper detinet,
ſtupor vero aliquando totum corpus detinere po-
teſt, ut in caſu noſtro. In ſciatica porro maior eſt
dolor, quam ſideratio partis, in ſtupore contra-
cta; ſideratio enim membri eſt magis conſpicua,
magisque affligit, quam dolor, ut in caſu no-
ſtro.

Præterea ſciatica, neque ſenſum, nempe mo-
tum primo ac per ſe, & principaliter lædit, ſtu-
por contra aut alterutrum, aut utrumque, ut in
hac Religioſa; alias enim, cum mitior eſt, ſen-
ſum tantum diminuit, aut obtundit; cum vero
7 major eſt effectus, & ſenſum lædit, & motum.
Ac denique ſciatica non eſt adeo familiaris ſeni-
bus, ſtupor vero maxime familiaris, ita ut Aver-
roes *lib. Collig. cap.* 31. dixerit, decrepitos ſemper
ſtupore laborare, nec ſine ratione evidenti; nam
quemadmodum ſenes reliquos omnes, ac ſin-
gulos ſenſus debiles, atque obtuſos ſortiuntur,
ſic etiam ſenſum tactus habent obtuſum, ac debi-
lem, hoc autem fit in ſtupore, aut ſaltem ſtupor
affectus eſt ſenſus tactus debilitati proximus, ſed
& Galen. *lib. 2. de Temperam. cap* 2. ſtuporem in-
ter morbos ſenibus maxime familiares connumera-
vit. Quibus addendum, quod ſciatica eſt morbus
articulorum, ſtupor autem eſt partium nervoſa-
rum, quod nemo inficiatur, & patet ex functio-
nibus, quas oblædit, nempe ſenſum, & motum,
quorum utrumque ad nervorum pertinet genus, 8
quod in hoc caſu non oſcitanter prætereundum;
quippe cum natura partis affectæ morbum reddat
magis incurabilem, quando ſcilicet convenit tem-
peratura cum intemperie faciente morbum, &
quando debilis eſt, quorum etiam utrumque mi-
litabat in noſtro caſu, quia, cum morbus eſſet
frigidus, obſidebat partes omnium frigidiſſimas;
hoc eſt nervos, qui etiam ſunt in ſenibus in ex-
tremo debilitatis, unde ea de cauſa hujusmodi
partes ſunt in iiſdem ſenibus morbis inſigniter
obnoxiæ quamobrem Apoplexiam, Paralyſim Tre-
morem, Convulſionem, & Stuporem ſæpiſſime in-
currunt, teſte Galeno, ubi ſupra, qui omnes ſunt
morbi ad nervos pertinentes, & qui eadem partium
debilitatem in ipſis non ſolum ſanabiles non ſunt,
ſed pro cedente ætate ſemper deteriores, & inſa-
nabiliores fiunt, atque idcirco increſcentes dicun-
tur ex eo, quod vires acquirunt eundo, incre-
ſcente indies eorum cauſa, ut proſequitur Jo. Heur-
nius *lib. 2. Aphor. in commen. jam cit.* & notavit Rota
in Melevitana Antianitatis; Dec. 1643. *coram Vero-
ſpio n.* 8. unde prudenter Oribaſius *cit. lib. 2. Aphor.*
45. dicebat, hujusmodi morbos in ſenibus vocari
Convivas, qui cum ipſis commoriuntur.

Denique pertinacia morbi, & repugnantia ſana-
tionis probatur ex eo, quod remedia in morbi prin-
cipio adhibita, atque illa quidem validiora, &
quando morbus adhuc debilis erat, atque Ægra
adhuc viribus conſtabat, nullo modo contulerant,
ut ex teſtium depoſitione liquet, nam quinquage-
ſimus octavus ſuper 61. *in ſumm. num.* 2. per hæc verba
deponit, & eſt ipſamet infirma; *Ne primi principii
in ſui medicata, &c. dalle quali medicine non rice-
vei beneficio alcuno*. Sed hoc multo magis confirmat
ipſa facti ſeries, cum morbus tranſactis jam decem
annis non ſolum nihil diminutus eſſet, ſed adhuc
in ſuo vigore perſiſteret, quo longo annorum
ſpatio nulla deinceps medicamenta ſunt adhibita,
ut ipſamet ſoror Antonia fatetur ibi: *Stando che
non mi ſon ſervitá di medicine, ſe non nelli primi
principii*. Cum igitur Ægrotanti jam in extrema
decrepitate exiſtente morbo jam in habitu perma-
nente, viribus jam languidis, & affætis absque ullo
Artis præſidio, hæc ſanatio tam prompte, ac cele-
riter contigerit ad ſolam Beati Laurentii invocatio-
nem, & menſuræ ejus corporis ſimplicem, applicatio-
nem, certè eam nonnniſi ex divina virtute meritis ſervi
Dei ſucceſſam omnino concludendum. Quod ego mi-
raculum tanti fecerim, ut non in poſtremo miraculo-
rum gradu reponendum exiſtimem. Excedit enim
naturæ potentiam, quantum ad id, in quo miracu-
lum factum: nam alias potuiſſet quidem Deus in
ſubjecto magis vegeto, & calore naturali adhuc non
deſtituto per ipſumet calorem ſua potentia operan-
tem, aut acutum morbum illico fugare, & tunc qui-
dem miraculum eſſet in infimo gradu reponendum,
ſed in ſubjecto, in quo calor jam pene evanuerat,
oportuit Deum absque caloris ope ægram ad ſenſuum
vigorem reſtituere, quod pene eſt, mortuum ad vitam
revocare; Itaque juxta Doctrinam D. Thom. 1. *ſumm.
quaſt.* 105. *art.* 8. hoc erit potius in ſecundo ordine
miraculorum reponendum.

CONSILIUM III.

ARGUMENTUM.

Monialis quædam, ſoror Lucia nuncupata, brachiorum Arthritide opprimebatur, quæ illi eorum, manuumque operam omnino impediebat, jamque per duos annos in eo morbo perſeveraverat incurata, tophoſque in articulis contraxerat. Mox B. Laurentii Juſtiniani devotione electa, ad ipſius altare accedens, ac ſe illi pro ſalute recuperanda humiliter commendans, inde recedens dicto citius motum, ac priſtinum membrorum vigorem recuperat, ac ſana deinceps vivit.

SUMMARIUM.

1 *Arthritis confirmata, & quæ Tophos contraxerit, eſt in via Naturæ omnino incurabilis.*

2 *Tophi in Arthritide generari demonſtrant morbum incurabilem, & n. 4.*

3 *Senilis, aut decrepita ætas ex Articulorum morbis nunquam convaleſcit.*

5 *Articuli ubi Tophis occupantur, non poſſunt ad priſtinum ſtatum humana arte redire, ſed divina ope tantum.*

6 *Sanationes miraculoſæ debent fieri in inſtanti, & eſſe perfectæ.*

TAm conſpicua eſt ſanationis repugnantia una ex parte in hac Religioſa reſpectu Naturæ, & alia ex parte ipſa ſanatio, tamque extra omnem ſpem ſubſecuta, ut de miraculo dubitandi nullus remanere poſſit locus, & quoad ſanationis impoſſibilitatem, reſpectu Naturæ & Artis in caſu, qui nobis offertur, nulla præſumptio adeſſe poteſt quod ipſa natura ex ſe, aut Artis præſidiis adjuta quicquam in hac ſanatione ſit machinata; cum hæc enim Monialis laboraret Arthritide jam confirmata, & quæ Tophos contraxerat, notum eſt eam labo-
2 raſſe morbo penitus incurabili. Obſidebat vero hæc Artritis, ut ex depoſitione teſtium liquet, utrumque cubitum, ubi Tophos, vel callos, vel nodos, ut dicunt ex vetuſtate contraxerat, *in ſumm. num.* 2. cum his autem jungebantur perpetui dolores, & eorundem brachiorum extenuatio, ut in ſimilibus doloribus evenire, cum Avic. 22 3. *tract.* 2. *c.* 5. teſtantur Authores quicunque de eo morbo verba facientes.

Ex quibus apertiſſime conſtat, morbum hunc fuiſſe confirmatum, cum jam per duos annos ægram detinuiſſet, ut ipſamet Teſtis 16. ſuper 61. deponit *in ſumm. nu.* 2. *& confirmat.* 17. ſuper eodem ibidem, & partes affectæ pro longitudine morbi eſſent extenuatæ, & Tophos ſeu callos contraxiſſent, ut evidentiſſime probatur per teſtes omnes ad hoc examinatos: nam ipſa ſoror Lucia ad 61. ibidem ita deponit: *Et Haveva le gomme con durezze nelli gomiti, cioe due gomme per gomito*, & 17. ſuper eodem: *Haveva tutte due le braccia inarcate per le doglie con due gomme per gomito*. Et 25. ſuper eodem: *Haveva le braccia pienne di gomme, ſi come io ſteſſo le ho vedute.* Vocant autem omnes hi teſtes callos illos, ſeu Tophos, vel nodos Articulorum, *le gomme*, quia apparent in Articulis nodoſis ex podogra factis tumores quidam veluti gummata, quæ cum apparent, demonſtrant jam morbum eſse omnino confirmatum, &
2 inſanabilem, & de quo illud Ovidii jactatur ſæpiſſimè.

Solvere nodoſam neſcit Medicina Podagram. Morbo preterea ſua natura contumaci, & prorſus inſanabili accedebat ætas ſenilis, imo decrepita: agebat enim tunc hæc Monialis, ut ex proceſſu conſtat *in ſumm. num.* 2. annum quintum ſupra ſexageſimum, quæ Ætas
3 ejus conditionis eſt, ut a morbis hiſce afflicta nunquam ad ſanitatem redeat. Facit Hippocrat., cujus verba infra referam, & Galen. *lib.* 3. *de ſan. tuen. cap.* 8. *& comm.* 2. *Aphor.* 40. a qua opinione nullus omnino Doctorum eſt qui diſſentiat; Et ratio in promptu eſt a quotidiana experientia confirmata, quia cum hic morbus in ſenibus dependentiam habeat a materia frigida, & cruda, ſicque profundata in parte ex natura ſua frigida, & omni calore deſtituta nempe in Articulis, jam manifeſtum eſt, quod deficiente etiam calore in toto, & indies debiliorem evadente, ut in ſenio fit, in quo calor ſenſibiliter, & evidenter declinat nulla omnino ſperari poteſt ex Naturæ ope morbi ſolutio, ſed timendum potius indies ejus incrementum, & major expectanda acceſſionum frequentia, augeſcente indies tam materiali, quam agente cauſa, ac utraque morbum manifeſtiſſime fovente.

Quæ quemadmodum veritatem habent in ſimplici Arthritide ſenes exercente, ſic multo pa- 4
tentiorem, & magis irrefragibilem habent veritatem, ubi Tophi ſeu calli in Articulis fuerint generati, ut in caſu noſtro; tunc enim hos morbos omnino eſse inſanabiles notum vel rudiuſculis Barbitonſoribus eſt, & ab Hippocr. *lib.* 2. *prædict. num.* 15. quaſi per definitivam quandam ſententiam pronunciatum, eſse humana arte incurabiles per hæc verba. *Quicunque aut ſenes ſunt, aut circa Articulos callos Tophaceos concretos habent; aut ærumnoſe vivunt, ac ſiccum alvum habent, hi omnes ſani fieri non poſſunt humana arte, quantum ergo novi*, in quibus verbis notandum Hippocratem diviſive loqui de ſenibus, & Thophos habentibus, iſtaque tanto magis ſententia erit vera in his, qui & ſenes ſunt atque inſimul Tophos in Articulis habent; & huic ſententiæ adſtipulantur DD. omnes quorum omnium inſtar ſit unus Galen. *lib.* 10. *de comp. med. ſec. loc. c.* 2. qui hæc, quæ ſequuntur, de ea re pronunciavit. *Et poſtquam fuerint producti (Tophi) ne ſperaveris ad priſtinam conſtitutionem exacte redire articulum poſſe.* Accedant etiam Celſi verba *lib.* 2. *ſuæ med. cap.* 7. *Articuli vero*, inquit, *qui ſic dolent, ut ſuper eos ex callo quædam tubercula innata ſint, nunquam liberantur; quæque eorum vitia vel in ſenectute ceperunt, vel ab adoleſcentia in ſenectutem pervenerunt, ut aliquando leniri poſſunt, ſic nunquam ex toto finiuntur*, quæ conditiones ab his Medicæ Artis Proceribus enarratæ cum maximè adeſsent in hac Moniali, certæ nullatenus hæſitandum eſt, ſed omnino confitendum, eum morbum fuiſse in illa omnino tam a Natura, quam ab Arte incurabilem.

Nec quicquam facit, quod Auctores omnes tam Græci, Latini, quam etiam Arabes tam recentiores, inquam, quam veſtuſtiores plura præſcribant ad Tophos in Articulis diſsolvendos, & præcipue Galen. 10. *de ſimpl. Med. fac.* Alexand Trall. *lib.* 11. *cap* 1. Paul. *lib.* 3. *cap.* 78. Act. *ſerm.* 12. *cap.* 43. Celſ. *lib.* 5. *cap.* 18. Avic. 22. 3. *tract.* 2. *cap.* 10. Mercurial. *lib.* 4. *Tract. cap.* 1. Mercator. *lib.* 4. *de Intern. morb. cur. cap.* 18. & alii & quod multi profiteantur ſe hujuſmodi Tophos ſanare poſſe, ut cum effectu nonnulli ſanati ſunt: & habes peculiariter exemplum unum aut alterum apud Schenck. *lib.* 5. *Obſ. Tit. de Arthritid.* quia præterquam quod notiſſimum eſt ut plurimum in nodoſa Arthritide curanda, ne ſemper dicam medicos ſuo fine fruſtrari, ſane ſi quis curatus unquam eſt, nonniſi multis abhibitis medicamentis, & diuturniſſima patientia id obtinuit, ut dolores tolerabiliores etiam eſſent, & motus Articulorum eſſent aliquanto faciliores; at quod abſque medicamentis, quod tam ſubito, quod tam fæliciter in ſubjecto decrepito articuli jam Tophis impediti in ſuum priſtinum ſtatum, & vigorem redire unquam potuerint, nemo unquam factibile naturaliter concedet, & negatum id aperta fronte eſt ab ipſo Galen. *loco ſupra cit. de comp. Med ſ. l.* Imo hi ipſi, qui utcunque curati ſunt, ætate adhuc erant vegeta, & vires in illis conveniens robur obtinebant, & multis medicamentis, atque opera Chirurgica, aliiſque Artis præſidiis allevati ſunt quidem, non tamen ex toto ſanati, ſed Decrepitum in inſtanti ad ſanita-
tem redire, Tophis diſſolutis & Articulis ad ſuam 5
agilitatem de repente revocatis, a ſæculo non eſt auditum, & omnino miraculoſum eſt

Cum igitur ſatis conſtet de impotentia tam Naturæ, quam Artis ad hunc morbum in hoc ſubiecto curandum, reſtat, ut ejus ſanatio ad Dei potentiam referatur, per quam Beati Laurentii Juſtiniani meritis ad ejus invocationem, Natura repu-

Digitized by Google

repugnante, ſoror Lucia integram ſanitatem recuperavit. De modo autem ſanitatis non eſt quod aliquid dicamus; eſt enim per ſemetipſum adeo patens, & evidens, cum ſanatio ſucceſſerit ſubito, & in inſtanti, & fuerit perfectiſſima, ut nulla ulteriori probatione indigeat. Requiri autem ad miraculi evidentiam, ut ſanationes ſubito contingant, & ſint perfectæ, dixi alias *lib. 4 Quaſt. Medico-Leg Tit. 1. q* 8. *n.* 7. Quod maxime habet locum, ubi alias humores non ſint ſua natura de facili reſolubiles, aut cauſa morbum faciens non ſit ullo modo, aut ſaltem nonniſi longo tempore amovibilis, ut erant Tophi in caſu noſtro, qui dato quod aliquo modo reſolvi, aut diſcuti potuiſſent, hoc erat impoſſibile, quod fieret in inſtanti, ut eſt notiſſimum.

CONSILIUM IV.

ARGUMENTUM.

Dominicus Maphæus patria Veronenſis, febre laborabat & Tetano, fueratque iis morbis ex improviſo correptus; perſeveraverat autem in ea afflictione per viginti dies, atque in extremo jam vitæ periculo verſabatur, cum ſe B. Laurentio Juſtiniano commendans, illicò à febre, & à doloribus omnino liber evaſit.

SUMMARIUM.

1 *Non omnia miracula tranſcendunt ſimpliciter Naturæ potentiam.*
2 *Triplex miraculorum gradus.*
3 *Miracula omnia habent aliquid, quod admirationem excitat.*
4 *Miracula quomodo aliquando etiam ex Natura virtute contingere videantur.*
5 *Sanatio miraculoſa in inſtanti ſit, & absque ulla Naturæ operatione.*
6 *Miraculoſa ſanationes circa morbos difficiles contingunt.*
7 *Miraculum eſt Opus arduum.*
8 *Tetanus convulſionis ſpecies.*
9 *Tetanus morbus eſt gravis & exitialis.*
10 *Tetanus à cauſis frigidis generatur.*
11 *Tetanus tertia, aut quinta, aut ſeptima aut decima quarta occidit.*
12 *Convulſio inſanabilis, atque mortifera eſt, cujus exolutio cita non eſt.*
13 *Convulſio quibus modis naturaliter ſanetur.*
14 *Febris convulſioni remedio eſt.*
15 *Febris quas conditiones habere debeat, ut convulſionem ſedat.*
16 *Convulſio in febre contingens perniciosa.*

1 NOn omnia miracula tranſendere Naturæ potentiam ſimpliciter notiſſimum eſt, cum aliqua excedant tantum ſecundum quid, veluti illa ſunt, quæ excedunt, non quantum ad id, quod fit, ſed quantum ad id, in quo fit, & quod excedit quoad modum, & ordinem faciendi, juxta doctrinam D. Thome 1. *part. ſumm. quaſt.* 105. *art.*
2 *ult.* & ea de cauſa triplex aſſignatur miraculorum gradus ab eodem D Thoma ibid. Evenit ergo interdum, quod ea miracula, quæ Naturæ vires tranſcendunt, tantum quoad operandi modum, & in infimo miraculorum gradu a D. Thoma reponuntur, præ aliis dubitationem excitent, nec tam manifeſte pro miraculoſis operibus ſe prodant, ex eo, quod non videantur aliquando a conſueto
3 Naturæ ipſius operandi modo recedere, cum tamen miracula oporteat ſemper peculiare aliquid habere, quod admirationem ex hoc excitet, quod recedat ab eo modo operandi ipſius Naturæ, & ſupponat excluſionem cauſarum naturalium omnium, ac ſingularum, includatque ſupernaturalium operationem, ex qua admiratio excitatur, & cujus reſpectu miracula vocantur, ut latius dixi *lib.* 4. *Quaſt. Medico-Leg. Tit.* 1. *quaſt.* 1.
4 In nullo vero miraculorum genere major inſurgere conſuevit difficultas, quam in eis, quæ circa morborum ſanationes contingunt, circa quas aliquando ex ſola ipſius Naturæ virtute miracula videntur contingere, ut protritum apud Medicos eſt, licet hæc nunquam vere miracula exiſtant, neque cauſam ſupernaturalem opificem habeant, ſed ſimpliciter, ac mere ab ipſa Naturæ potentia dependentiam habeant; & tamen hi ipſi effectus majorem interdum nobis admirationem excitant, quam alia nonnulla, quæ vere miraculoſa ſunt circa morborum ſanationes contingentia, cujus rei non alia aſſignari poteſt cauſa, quam quod illa, ut de raro, & præter omnem expectationem contingentia, ad Naturæ opus referri poſſe nequaquam videantur, hæc autem contra ad Naturæ operationem facile referantur, & tamen aliquid ſemper peculiare habent, quod efficientiam cauſæ ſupernaturalis his non obſtantibus commonſtrat. Præcipue vero modus ſanationis a Naturæ lege omnino remotus illam manifeſte miraculoſam declarat, ut cum maxime 5
ſanatio in inſtanti ſuccedit. Rota *in Relat. Canoniz.* S. Andreæ Corſini *mirac.* 2. & fit absque ulla ſenſibili Naturæ operatione, licet aliquando non repugnet, ſanationem ex miraculo contingere, & tamen intervenire ſenſibilem Naturæ operationem obedientis ad Dei nutum, ut in illuminatione cæcitatis Tobiæ, de qua *c.* 11. dicitur, *& cœpit albugo ex oculis ejus quaſi membrana Ovi egredi.* Sed hæc ipſa miracula non deficiunt a nonnullis aliis conditionibus requiſitis in opere, quod miraculoſum vere ſit. Aliarum porro ſupernaturalium curationum exemplum eſſe poteſt febris valida, ac magna illico expulſa, nulla Criſi, nec in tempore, quo naturaliter ſuccedere poterat, ſuccedente. Sanationes ergo omnes miraculoſæ (ut ex iis, quæ in ſacris Litteris enarrantur, evidenter apparet) has conditiones ſortiuntur, ut ſubito, in inſtanti, illico, ad Dei, & Chriſti Domini, ejusque ſervorum nutum factæ ſint, & nulli ſucceſſerint Naturæ motus, quæ eam cooperantem comonſtrarent. Natura enim ſemper ſui motus aliquam ſignificationem præbet, neque operatur in inſtanti. Rota *in Relat.* 6
B. Magdalena de Pazzis. Mirac 3. *poſt mortem.* §. 4.

His non abſimilis eſt caſus nobis oblatus, qui a miraculoſa operis conditione nulla ex parte deficere videtur: Maphæus enim hic laborabat morbo magno, difficili, & exitiali, ut videbimus: miraculoſæ autem curationes circa hujusmodi tantum morbos, non vero circa alios contingunt, qui nimirum vel moleſtiſſimi ſint, quod intolerabiles dolores, ac cruciatus excitent; qui noxii, quod membrorum notum, & actionem maxime neceſſariorum impediant, vel qui tandem exitiales ſint, quod homines manifeſto, ac certiſſimo vitæ periculo exponant, ſed tamen omnes ſumma cum difficultate curabiles, aut omnino ex ope Naturæ, vel artis incurabiles exiſtant, ut percurrebam alias *cit. lib.* 4. *Quaſt. Medico-Leg. q.* 8. *num.* 4. *& ſeq.* Quia cum miraculum ſit opus arduum, D. Thom. *ubi ſupra* 7
art. 7. *ad* 2. non poteſt conſiſtere circa leviores effectus, ſed circa graviores, & cum his ſemper adeſſe debet ſanationis repugnantia, aut ſimpliciter, aut ſaltem ſecundum quid, tam ex parte Naturæ, quam etiam Artis. Sed cum hoc, quod morbus hic, quo Æger detinebatur, habebat ſupradictas omnes, ac ſingulas conditiones, ejus curatio contigit in inſtanti, ut ipſemet Maphæus deponit *ſupra* 61. *in ſumm. num.* 2. ſucceſſitque nullo ſecuto Naturæ motu, quod ex facto ipſo evidenter colligitur.

Et quoad morbum Maphæus laborabat ea ſpaſmi vel convulſionis ſpecie, quam Tetanum vocant Græci, 8
Latini vero generico nomine diſtentionem, Celſus autem Rigorem, qui morbus & gravis, & difficilis, ac moleſtiſſimus, & exitialis eſt, non ſolum quia cum evidenti vitæ periculo invadit, & interdum Tertia, aut Quarta hominem jugulat. Hippocr. 9
de Judic. num. 8. *& lib.* 3. *de Morb. n.* 13. Celſ. *lib.* 4. *cap.* 3. eſt enim morbus non modo acutus, ut Gal. *in l. de Introd. c.* 13. ſed peracutus, ut idem Galen. *in l. finit. Medic.* affirmat: verum etiam, quia cum ter-

terribilibus ſymptomatibus aſſociatur, ſcilicet doloribus vehementibus, rigore, hoc eſt membrorum rigiditate, eorumdemque immobilitate, vigiliis, & id genus aliis, quæ ab ipſomet Ægrotante ſunt enarrata, & conſimilia ſunt iis, quæ ab Hippocrate, & Celſo, *locis ſupra citatis*, cœteriſque Authoribus aſſeruntur, *in ſuis practicis c. de ſpaſmo, vel Convulſione*. Dicebat ergo Hippocrates, maxillas in hoc morbo rigere, quare non poſſunt languentes loqui, quod etiam in noſtro Ægrotante factum eſt, qui neque loqui ob id poterat, ut habetur *in ſumm. num. 2. ibid. Gridai forte dove prima non poteva parlare*. Addit Hippocrates, quod infirmi ſe movere non poſſunt, & hoc etiam in noſtro caſu manifeſtum fuit ibi, *Dove prima non poteva movermi in modo alcuno &c. cominciai à muovere le braccia, & le mani*, de qua etiam immobilitate deponit Trigeſimus primus Teſtis *ſupra 61. in ſumm. n. 2. ibi.* Gli. *venne un male grande, che lo fece reſtare omne retirato, che non ſi poteva muovere*. Dolere inſuper eos valde Hippocrates addebat, ut ex facto quoque in noſtro
10 Ægrotante eveniſſe patet. Ex quibus clariſſime elicitur, Maphæum hunc Tetano laboraſſe, quod etiam inſinuatur ab ipſa cauſa Procathartica, quam ipſe Malphæus enarrat, mora nempe in cœmeterio, loco, ut fit, frigido, & humido, ſimiles, enim morbi à ſimilibus cauſis, hoc eſt frigidis, procreantur. Galen. *in lib. de Tremor. Palpit. Convulſ. & Rigor. cap. 6.* Ex qua ſtante jam aliqua corporis diſpoſitione, contractis muſculorum capitibus, & nervis, ac prohibita per loci frigiditatem cutis perſpiratione facillime hic morbus eſt excitatus, a Capitis forte deſtillatione fotus, & adauctus.

Cum ergo morbus hic tam moleſtus, ac exitialis proportionatis remediis non ceſſerit, certe ipſius pertinacia, & materiæ morbum excitantis inobedientia arguebatur, itaque mirum videri non debet, Medicos in hoc caſu de Ægri ſalute omnino deſperaſſe, cùm notam haberent Hippocratis ſententiam *loc. cit. lib. 3. de Morb* Quod hic Morbus Tertia, aut
11 Quinta, aut Septima, aut Decima quarta occidat. Neque fidendum erat in hoc Ægrotante iis, quæ addebat inibi Hippocrates, hoc eſt, quod ſi Æger prædictos terminos effugerit, ſanus evadat; unde videri poterat Æger hic jam periculum evaſiſſe, cum præſcriptos terminos ſuperaſſet, quia idem Hippocrates docens, quod ſi Æger aſſignatos terminos effugiat, ſalvus ſit, non aliud innuere voluit, niſi, ſi terminos illos ſuperaverit in melius procedendo; non enim de neceſſitate in aſſignitatis terminis pereunt ſic affecti, ſed etiam extra illos & illis quoque ſuperatis, cum in pejus, etiam illis tranſactis, labuntur, ut noſtro ægrotanti evenire debuit, quia non ſolum tranſacta decima-quarta, ſed jam vigeſima ineunte in deterius tendebat; Unde Jure Medici futuram de proximo mortem expectabant, ut elicitur ex dictis Teſtium *in ſumm. n. 2. ibid. Volendo lui con queſte parole inferire per quanto mi diſſe mia ſuocera, che credeva, ch'io foſſi morto*. Neque præter rationem timebant Medici, ſi enim (ut Duretus *in Coac. Pranot. tract. 2. Coac. de morb. mul. partic.* 21. dicebat)
12 Convulſio inſanabilis atque mortifera eſt, cujus exolutio cita non eſt, quanto magis inſanabilis, & mortifera judicanda erat convulſio cum tam malignis ſymptomatibus ad vigeſimam protracta? Et multo magis rationabilem hunc Medicorum timorem faciebat exitialiſſimum ſymptoma in hoc morbo apparens, nempe longa obmuteſcentia, de qua Hippoc. *In Coac. Pranot. ſect. 2. n. 265.* dicebat: *In convulſione obmuteſcere malum*.

Verum enim vero, ſi modum jam ſolutionis hujus morbi conſiderabimus, manifeſtiſſime videbimus, illum fuiſſe ſupernaturalem, ac duo potiſſimum concurrunt id atteſtantia, nempe ſanatio inſtantanea, & modus ipſe non conſuetus ſanationis, ac præter Naturæ ordinem totoque cœlo ab eo differens, qui ſucceſſit. Inſtantena enim ſanatio ex facto clariſſime elucet, ceſſante inſtanti morbo, & omnibus morborum conſequentibus, nempe Obmuteſcentia, doloribus, immobilitate, rigiditate, inappetentia, vigiliis, & febre, & cæteris quibuſcunque ſymptomatibus Ægrotum jam pernicioſè moleſtantibus, ut ex facti narratione in proceſſu apparet; quorum aliqua, licet non habeant depedentiam a principali morbo, hoc eſt a Tetano, ſive convulſione, ita ut etiam convulſione recedente remanere potuiſſent, inſimul tamen receſſerunt, ut miraculi evidentia ex effectus perfectione totali majorem in modum eluceſceret.

Sed & facili negotio probatur ſanationis modum non naturali via proceſſiſſe, ſed ſupernaturali; quippe cum Hippocr. *in Coac. Pranot. loco citato, num.* 13
270. *& ſeqq.* tripliciter ſanari hujuſmodi convulſiones firmaverit, reſolutione ſcilicet per acutam febrem facta, urinæ craſſioris, & acervatim erumpentis fluxu, & alvi motu. Addit & quartum, nempe ſudores paulatim oborientes, quorum nihil in noſtro caſu ſucceſſit, neque ulli prædictorum modorum ſucceſſa ſanatio attribui potuit. De poſterioribus enim non eſt dubium, cum in proceſſu nulla ſimilis mentio habeatur ex Teſtium depoſitionibus, quæ tamen, cum eſſent notatu maxime digna, non ſiluiſſent, ſi aut omnia, aut eorum aliquod apparuiſſet, præcipue interrogati, ut fieri ſolet.

De febre tantummodo prima fronte non contemnendum inſurgere videtur dubium, cum in caſu noſtro non ſolum adfuerit febris, ſed convulſio cum febre prehenderit, & per totum morbi progreſſum perſeveraverit: palam vero eſt, non ſolum ex ſuperiori Hippocratis ſententia, ſed ex mille aliis ejuſdem aſſertionibus, & ex ipſa experientia, febrem Convulſioni remedio eſſe, & per eam reſolvi materiam omnem 14
convulſionem excitantem; unde cum hic morbus habuerit remedium conſuetum, naturale, ac proprium ex ipſa febre, non videtur ejus ſanatio modo aliquo miraculoſo contigiſſe.

Cui dubitationi ex ipſiuſmet Hippocratis dictis, & auctoritate pleniſſime ſatisfit, cum enim de ea re verba facit, *Convulſionem*, inquit, *ſanat exorta febris acuta, quæ prius non fuit*; at in caſu noſtro febris ab initio cum ipſa convulſione prehendit, ut ex facto patet, imo idem Hippocrat. *lib. cit. Coac. Pranot.* docens, non omnem febrem remedio eſſe Convulſioni, declarat deinceps qualis eſſe debeat, ut proficua ſit dicens: *Febris Convulſioni finem affert, quæ aut eodem die, aut poſtidie, aut perendie inciderit, ſed ſi eam, qua invit, horam exceſſerit, neque ceſſarit, prava eſt*. At in Ægrotante hoc noſtro febris ſemper perſeveravit, ex quo prehendit, unde tantum abeſt, ut febris huic convulſioni finem attulerit, ut potius prava, & exitialis extiterit, juxta illam Hippocrat. ſententiam, *in ſæpe cit. lib. Coac. Pranot. ſect. 2. n. 29. Convulſio in febre contingens pernicioſa eſt*, & aliam ibidem *ſectione eadem num. 30. Cum febre acuta Convulſiones pernicioſæ*, & aliam ad rem noſtram magis facientem. *Convulſio febri ſuperveniens omnino funeſta, perraro autem Puerulis, qui vero ſeptem annis provectiores ſunt, convulſione non tentantur in febre, ſin autem, deſperati*. Ergo, cum febris hæc eſſet prava, & convulſionem adjunctam haberet, morti certiſſimæ hominem adjudicare debuit, niſi ſupernaturale auxilium præſto fuiſset, naturali quocunque omnino deficiente. Ejus ergo ſanatio miraculoſa fuit, & meritis B. Laurentii Juſtiniani ſucceſſit, ad cujus invocationem in inſtanti, abſque ullo motu naturali, & morbus, & omnia conſequentia morborum evanuerunt.

CONSILIUM V.

ARGUMENTUM.

Blaſius Carpentarius, annum agens octavum ſupra quinquageſimum, ex Sciæ dolore tam male habuit, ut per ſe ambulare in poſterum non potuerit, ſed coactus ſit fulcris greſsus ſuſtinere; ac jam nonnullis menſibus tranſactis, recuperandæ ſalutis, vel artis, vel Naturæ præſidiis ſpem omnem abjecerat; cum ad Altare

B. Lau-

Digitized by Google

B. Laurentii Juſtiniani claudicans, & fulcris adju-
tis ſe contulit, inibique genuflexus ſeſe illi hu-
millimè commendavit, & momento temporis ſa-
nus factus eſt, ad idem Altare fulcris relictis,
nulloque auxilio propriis pedibus domum ſe con-
fert, & in poſterum ſanus vivit.

SUMMARIUM.

Inſtantanea ſanationes naturaliter non fiunt in morbis longis, ſed tantum in Acutis.
2 *Criſis eſt ſubitus motus in morbis, & mutatio ad ſalutem, vel ad mortem.*
3 *Sanationes inſtantanea, ut miraculoſa judicentur, quas conditiones requirant.*
4 *Infirmi pereunt in inſtanti ſine criſi, ſed non ſalvantur in inſtanti abſque criſi.*
5 *Criſis, ſi interveniat in morbi ſanatione, etiamſi in inſtanti ſuccedat, ſanatio à Natura cenſenda.*
6 *Criſis eſt Natura motus.*
7 *Sciatica inter Articulares omnes dolores moleſtior & contumacior.*
8 *Ex Stiatica Ægrotantes ſæpiſſime claudi fiunt.*
9 *Vitium ab Ætate proveniens, durante ea Ætate, tolli non poteſt:*
10 *Sciatica Vere exacerbatur, aut de novo prehendit.*
11 *Criſes fiunt, ubi calor eſt vegetus.*
12 *Criſis eſt natura certamen cum morbo.*

1 LIcet in via quoque Naturæ quædam morborum
ſanationes tam brevi tempore ſuccedant, ut in
inſtanti factæ videantur. (licet naturaliter in in-
ſtanti non fiant, ut voluit Rota *in relat. Canoniz.*
S. Hiacinthi, & S. Andreæ Corſini *mirac.* 1. & 2.
cum ibi allegatis) & ob id miraculoſæ exiſtimen-
tur, certum tamen eſt, non differenter in quibuſ-
cunque morbis, tam longis, inquam, quam Acu-
tis ſed in Acutis potiſſimum ſecundum naturæ or-
dinem tales ſubitaneas, ac celerrimas ſanationes con-
tingere, ac tunc quidem non ſine manifeſta aliqua
Criſi motum, & virtutem ipſius Naturæ common-
ſtrante: cum enim in acutis morbis prædominentur,
ſemper, aut ſaltem ſecundum plurimum, calidi, &
tenues etiam quandoque humores, & ſubitaneæ ſa-
nationes non poſſint fieri, niſi mediante aliqua Cri-
ſi, ut videmus quæ eſt ſubitus motus, & mutatio in
morbo ad ſanitatem, ſi bona ſit, ſin mala, ad mor-
tem, Gal. *comm.* 2 *Aphor.* 13. certum eſt huic tam
repentinæ mutationi non eſſe de ſe aptam materiam
2 frigidam, ac craſſam, ex qua morbi longi depen-
deat, ut tenuis, & calida eſt, ex qua dependent Acu-
ti, quemadmodum inſinuatur ab eodem Galen. *lib.*
2. *de Criſib.* c. 11.

Verum enim vero, licet ſubitaneæ mutationes in
morbis longis ut plurimum non contingant, ſufficit
tamen, ad excludendum miraculum, etiam quod de
raro, imo rariſſime ſuccederent, ut ſuccedere ali-
quando poſſe; cum per Criſes judicantur, oſtendit
3 Galen. *lib.* 2. *de Dieb. decret. cap.* 5. quamobrem dif-
ficillimum ob id eſſet naturales ſanationes ſubito
evenientes a miraculoſis diſtinguere, niſi duæ de ne-
ceſſitate Naturæ in naturalibus conditiones concur-
rerent, quarum beneficio hæ ab illis internoſcantur.
Prima autem conditio eſt, quod in ſanationibus in-
ſtantaneis, quæ Naturæ ope contingunt, ſemper
præcedat Criſis: nam infirmi poſſunt quidem dere-
pente, & in inſtanti deficere, abſque Criſi, ſed nullo
modo ſanari in inſtanti abſque Criſi. Verba ſunt
ipſius Galeni, *libro*, 3. de *criſibus cap.* 9. Ubi ergo
in ſanatione Criſis interveniat, ea etiam in inſtanti
5 ſuccedens naturalis cenſenda: quantum eſt ex hoc,
quia nihil aliud Criſis eſt, quam ipſius naturæ mo-
6 tus, ut Galenus ubi proxime docet.

Altera conditio eſt (& habet multo magis locum
in morbis Chronicis, ſeu longis, ut Criſis facta in
via Naturæ ſemper ſit cum aliqua manifeſta, &
inſigni excretione, ut demonſtratum eſt a Galeno
libro 2. *de Diebus decret. cap* 5. quam conditionem
maxime requirit in ſanatione miraculoſa nempe ut
ſuccedat abſque ulla inſigni evacuatione: dixi alias *lib.* 4.
citat. quaſt. Medico-Legal. tit. 1. *quaſt* 8. *num.* 13. nam
ſemper è contra judicanda ex naturæ virtute
ſucceſſa, ſi per inſignem aliquam evacuationem
contingat, niſi evidenter aliunde conſtet etiam hoc
pacto eveniente ex ſupernaturali virtute procedere.

His poſitis ſupponitur jam in caſu noſtro ſubi-
tanea quædam ſanatio cujuſdam morbi Chronici,
ſeu longi, & difficillimi, abſque ulla apparent Cri-
ſi ſucceſſa, nullaque ſuccedente inſigni evacuatione,
quare determinari jure poſſet, eam ex ſuperna-
turali virtute eveniſſe; quod ut magis magisque
palam fiat, videtur de neceſſitate examinanda mor-
bi, qui ſanatus eſt natura, & ſtatus, ac modus de-
inceps, quo ſanatus eſt.

Et quoad primum certum eſt, quod Carpentarius
hic patiebatur dolorem Iſchiadicum, aut Coxendi-
cum dictum, qui a Barbaris vocatur Sciatica, &
quem Chronicum eſſe ac longum pluries teſtatus
eſt Hippocr. & præcipue *lib. de intern. aff. prope finem.*
partic. 58. ubi morbum eſſe gravem, ac diuturnum
firmavit, & *lib.* 2. *prædict. part.* 45. ubi in ſenioribus
vix per annum ſolere ſanari docuit, & idipſum cæ-
teri Medici unanimiter fatentur: unde tam Aretæus
lib 2. *de cur. tard. paſſ. cap.* 12. quam Cæl. Aurel. *Chron.* 7
lib. 5. *cap.* 2. eum inter diuturnas affectiones adnu-
merant, quod multo evidentius ipſa experientia
commonſtrat: nam inter omnes Articulares mor-
bos, qui & longi omnes ex ſua natura, & curatu
ſunt difficillimi, ut Medicis eſt notiſſimum, &
adnotavit etiam Rota *in Relat. Canoniz. B. Andr. Corſ.*
mirac. 2. doloris accerbitate, afflictionis diuturni-
tate, ſanationis difficultate, & recidivæ prompti-
tudine moleſtiſſimus eſt ſciaticus dolor, ita atte-
ſtantibus Medicis omnibus. Celſ. *ſua Med. lib.* 4.
cap. 22. Avic. 12. 3. *tract.* 2. *cap.* 5. Fernel. *lib.* 6. *Patha-*
log. cap. 18. non una vero ex cauſa dependet tanta
ejus morbi contumacia, tanta dolorum moleſtia,
ac tam longa Ægritudinis afflictio, ut proſequitur
Avic. *ubi proxime.* Nam primo Articuli patientis ma-
gnitudo in cauſa eſt, ut materia promptius, & quanti-
tate copioſior ad illum deſcendat. Secundo magnorum
ligamentorum, aliorumque vaſorum multitudo do-
lorem facit acerbiorem, ex dolore autem majore ma-
jor ſequitur attractio, & ex majore attractione ma-
jor dolor, & ſic quaſi perpetuo circulo una cauſa
per aliam fovetur, unde fit, ut in hujuſmodi do-
loribus aſſerente Avic. *loco cit.* fiat effuſio materiæ
deſuper ex toto corpore ad ipſam patientem par-
ticulam. Tertio dolentis Articuli profunditas
impedit penetrationem omnem medicamentorum,
tam eorum, quæ ad levandum dolorem, aut ad
materiæ reſolutionem, vel concoctionem exterius
adhibentur, quam eorum, quæ ad purganda quo-
modocunque eam ipſam materiam interius aſſu-
muntur. His aliiſque nonnullis ex cauſis ſimul con-
currentibus, non mirum eſt, ſi morbus hic non
ſolum ex ſua natura ſit curatu difficilis, ſed etiam 8
multoties inſanabilis, quod Medici ſatis norunt,
& non deſiit adnotase Rota *in Relatione Canon. B.*
Cajetani mirac. 2. *poſt mortem*; quia ſæpiſſime ex
eo ægrotantes claudi, ita atteſtante Hippocr. *lib*
1. *de morb. n.* 3. & *in lib. de intern. affect. num.* 54. &
58. & *lib.* 6. *Aphor. ult.* quod noſtro huic ægro-
tanti evenit. Multo minus miraculum eſt cum tot
difficultatibus ex ipſa natura provenientibus adjun-
gitur patientis ætas ſenilis; tunc enim deſperata
omnino res eſt; quia cum hujuſmodi dolores ſenibus
ſint familiares, & ſenectutis maxime vitio contin-
gant, ut idem Hippocr. *lib.* 3. *Aphor. ult.* & Galen. 9
lib. 5. *de ſanit. tuend.* c. 8. docent, jam patet, quod
vitium ab ætate proveniens durante ea ætate,
tolli non poteſt, quia cauſa illud fovens non ſolum
non eſt amovibilis, ſed indies vires acquirit; unde
prudenter Galen. *Comm.* 1. *Aphor.* 40. dicebat, Ar-
thritidem, & Nephritidem ex eorum morborum
numero eſſe, qui ſenes comitantur usque ad mor-
tem: quod multo magis habet locum in hac Ar-
thritides ſpecie, nempe in Sciatica; habet enim
hæc inter alias hoc peculiare, ut facillime revertatur
Avic. *ubi alias c.* 5. *Sciatica*, inquit, & *Podagra, cum cu-*
rantur & eradicantur eorum materia, qua ſunt ex iis,

videunt

Digitized by Google

redeunt qualibet ex cauſa; hoc eſt, etiamſi ex toto curentur, ita ut ab radice humores eas producentes evellantur, levi tamen negotio ac facillime reverſionem faciunt. Non modo ergo morbus hic difficilis curatu eſt, reſpectu acceſſionum particularium, ſed etiam reſpectu recidivæ & præcipue in ſenibus, quos ad mortem usque concomitari mox ex Galeno dictum eſt.

Erat ergo morbus, quo Carpentarius hic detinebatur, diuturnus, moleſtus, & contumax, non ſolum reſpectu ſui ipſius, ſed reſpectu etiam ſui progreſſus, & reſpectu ætatis ipſius patentis, quæ ſimilis erat; agebat enim Blaſius tunc annum octavum ſupra quinquageſimum, ut deponit ſecundus Teſtis ſuper 44. *ſumm. n.* 1. His addebatur temporis conditio, in quo ſanatus eſt, cum adhuc vigeret Hyems, aut ſaltem inſtaret Ver. nam circa Quadrageſimam ſa-
10 natus eſt, ut deponit idem Teſtis ibidem. In his vero temporibus hujusmodi morbi tantum abeſt, ut ſanari ſoleant, quin potius aut de novo tunc prehendunt, aut jam facti exacerbantur, ut peculiariter de Vere teſtatur Hippocr. *lib.* 3. *Aphor.* & ibi Gal. *in comm.* & *lib.* 6. *Aphor.* 55. Celſ. *lib.* 4. *c. ult.* & Avic. *ubi alias*, & facit Rota *in Relat. Canoniz. B. Felicis à Cantalitio, tit. de Mirac.* Si quæ ergo inſtantanea ſanatio in tam difficili morbo ſucceſſerit, ut ſucceſſiſſe probatur ex teſtium depoſitionibus *in ſumm. num.* 1. nequaquam perſuaderi poſſemus, Naturam quicquam in ea ſanatione operatam fuiſſe; primo, quia nulla in hac ſanatione Criſis ſucceſſit, ut de neceſſitate debere ſuccedere in ſubitis ſanationibus probavimus. Secundo, quia nulla facta eſt inſignis excretio, nullusque apparuit motus, qui Naturam operantem commonſtrare potuerit. Nam quod nulla ſucceſſerit Criſis, probatur primo ex Natura morbi, qui cum diuturnus, ac chronicus ſit, non ſolet per Criſim indicari, ut jam ſuperius annuimus: licet enim non deſit aliquis morbus diuturnus, qui aliquando per Criſim indicatur, certe Arthritis ex his non eſt, & maxime Iſchias, ſeu Sciatica tum propter materiæ conditionem, quæ morbum excitat, tum propter particulæ patientis natu-
11 ram, quæ calore deſtituitur; At Criſes fiunt, ubi vegetus eſt calor. Gal *de Criſib. lib.* 2. *c.* 11. tum propter alias cauſas. Probatur ſecundo, quia cum Cri-
12 ſis fit naturæ certamen cum morbo, in eo fiunt motus vehementes, & conſpicui, qui latere non poſſunt; unde tales motus plura ſigna neceſſario præcedunt, ut proſequitur idem Galenus *ibid. lib.* 1. Cum igitur nihil conſtet in hoc caſu noſtro, ſed potius de contrario, quia is motus vehemens, ſi præceſſiſſet, & hæc pugna cum morbo à natura facta plurimum ægrum exagitaſſet, & coegiſſet etiam decumbere, dicendum eſt, nullam in hac ſanatione interveniſſe Criſim. Quod autem nulla ſucceſſerit inſignis evacuatio, manifeſtum eſt, cum Blaſius a concepto voto in ipſa Eccleſia illico ſanus evaſerit, nec veriſimile ſit, ibi ſimilem aliquam excretionem ſucceſſiſſe, de qua examinati Teſtes omnino tacuerint. Et ut magis innoteſcat, Blaſium absque ulla Naturæ ope, & ſupra omnes Naturæ creatæ vires ſanum fuiſſe factum, non ſolum ſanatur in inſtanti ex morbo, qui alias a Natura nonniſi longiſſimo temporis intervallo vix ſanari, & ne vix quidem poteſt, & liber ab eo omni ex parte evadit, nullo relicto morbi veſtigio, ſed in poſterum etiam ſanus per multos annos vivit, ut Teſtes deponunt: contra quam Natura ipſius morbi ferat, & maxime in ſenibus, in quibus vel leviſſima ex cauſa, ac de ſe reverſionem facere conſuevit, ut ſuperius jam firmatum eſt.

CONSILIUM VI.

ARGUMENTUM.

Affligebatur ſoror Cæcilia Moroſina anno ætatis ſuæ quinquageſimo tertio febri cum Catarro, a qua in acerbiſſimum dolorem Coxendicum, ſeu ſciaticum (uterque enim ſimilis eſt) lapſa eſt, cum ſtupore, & motus impotentia ſiniſtri cruris, quæ tamen invocatione B. Laurentii Juſtiniani, & ejus ſanctiſſimi corporis menſuræ applicatione illico a dolore libera remanet, ac deinceps brevi integrè etiam à febre ſanatur.

SUMMARIUM.

1 *Deus ſervos ſuos in peculiari aliquo miraculorum genere magis, quam in alio interdum illuſtrat.*
2 *Sciatica inter articulares morbos eſt omnium moleſtiſſimus.*
3 *Morbum fieri per decubitum quando dicatur.*
4 *Abſceſſus per decubitum fiunt in parte omnium maxime debili.*
5 *In ætate ſenili dolores coxendicis fiunt maximè diuturni.*
6 *Ad celeres ſanationes quæ conditiones requirantur ex parte naturæ.*
7 *Sanatio inſtantanea in morbis diuturnis Naturæ repugnat.*
8 *Satis eſt ad miraculi evidentiam, ut ſanatio urgentioris morbi ſit inſtantanea, licet remaneant alia morbi accidentia.*

IN omni effectuum genere, qui ſupra naturæ creatæ 1
vires fieri poſſunt D. O. M. mirabilem ſe præſtat in Sanctis ſuis, ſed aliquando eos in peculiari aliquo miraculorum genere illuſtrat, atque uni quidem Prophetiæ donum, alteri poteſtatem eiiciendi Dæmonia, huic occultas hominum cogitationes cognoſcendi, illi vero gratiam viſionum beatificarum, alteri idem ſanandi languores, neque virtutes omnes omnibus ſemper, ſed peculiares peculiari ſervo ſuo aliquando impertitur. Itaque fit, unius ſervi Dei invocationem ad febres pellendas, illius ad puerperas levandas, ad Epilepticos ſanandos, ad alioſque particulares generis morbos edomandos valere comperiamus. Beatiſſimi ſervi Dei Laurentii Juſtiniani invocationem ad dolores, & morbos Articulorum, & nervoſarum partium deſperatos efficacem eſſe, jam non uno, aut altero, ſed multiplici miraculo Deus Opt. Max. comprobavit. Sic factum apparet in Moniali, cui ſororis Luciæ nomen erat nodoſa Arthritide laborante, in Blaſio Carpentario ex moleſtiſſima ſciatica claudicante, in Dominico Maphæo ſæviſſimo Tetano detento, in ſorore Antonia univerſali ſtupore oppreſſa, & in aliis ac peculiariter nunc in caſu, qui offertur hujus Reverendæ Monialis acerbiſſimo Coxendicis dolore conflictatæ; qui omnes cum, neque ab Arte, neque a Natura quicquam adjumenti ſuis ærumnis expectare poſſent, hujus ſervi Dei invocatione ſanati ſunt; cum vero de pleriſque jam nonnulla dicta ſint in prioribus poſitionibus, reſtat nunc, ut de hoc caſu aliquid dicamus, ut non ſecus ac alias miraculosè & ipſum contigiſſe non ex Artis, aut Naturæ ope firmis rationibus comprobemus.

Jam vero aliàs dictum, ac concludenter probatum 2
eſt, ſciaticæ morbum inter Articulares affectus eſſe omnium moleſtiſſimum, ſolutu contumaciſſimum, ac præ omnibus facile recidivam facientem Celſ. *lib.* 4. *ſuæ Med. cap.* 22. Avic. 22. 3. *tract.* 2. *cap.* 5. & *alii*. Præter naturalem autem ſanationis difficultatem, quam hic morbus ſortitur, equidem ſciatica, qua Reverenda hæc Monialis opprimebatur, habebat quaſdam aggravantes conditiones, ex quarum conjunctione multo gravior, moleſtior, & contumacior, quam ex ſua natura ſit, facile evadebat, quarum prima erat, quod evenerat ab alio prægreſſo morbo per materiæ decubitum. Secunda, quod materia erat copia multa & qualitate frigida. Tertia; quod anni tempus morbum mirum in modum fovebat. Quarta, quod ætas patientis huic morbo & generando, & fovendo erat maximè idonea.

Et ut a prima conditione incipiamus, & quid 3
ea ad rem noſtram importet oſtendamus, ſecundum Medicos tunc firmare, morbum fieri per decubitum, cum morbifica materia ab una parte in aliam tranſmittitur. Galen. *lib* 2. *de Art. cur ad Glauc. cap.* 7. *Nominant. autem*, inquit, *hujuſmodi diſpoſitiones (hoc eſt decubitus, ſeu Apoſtemata) cum quis prius*

unum

unum membrum infeſtant humores, eo relicto ad alterum tranſeunt. Id ver tunc evenit, cum pars expellens, ac ſe exonerans eſt fortis, recipiens autem omnium, quæ in corpore ſunt, maxime debilis: nam omnes corporis partes, cum in ſuo robore ſunt, expellunt a ſe ſuperflua, ac noxia quouſque extra corpus protrudantur vel ad unam partem perventum fuerit, quæ præ debilitate impotens ſit à ſe ea depellere, quod millies, explicatum ab eodem Galeno eſt; & ſignanter in *Method. Med. lib. in lib. de ſymptom. cauſ. & de cur. rat. per ſang. miſſion & alibi.* Cum ergo materia in parte debili firmata fuerit, inibi cauſat morbum, ac tunc dicitur is morbus factus per decubitum, parte, quæ antea laboraverat, a morbo exonerata, ut in hoc caſu, in quo cum hæc Religioſa caput multa pituita oppletum haberet, quæ excalefacta febrem quoque excitaverat, Natura volens ſe ab ea ſuperflua ac noxia materia exonerare, eam ad propinquiores partes repulit, & hæ quidem ad viciniores, quouſque ad magnum articulum oſſis Sciæ perventum eſt, qui cum eſſet, quacumque ex cauſa, maxime debilis, non potuit, ut aliæ partes effecerant, eam ſe repellere, & ſic dolor ibi generatus eſt acerbus, qua is ex ſciatica cauſari ſolet; quæ omnia non ſolum ex rationabili diſcurſu, ſed ex ipſa Patientis depoſitione habentur: *In ſummar. n. 1. ibi: Mi venne inſieme un catarro, che mi comincio della Teſta, & mi calò dalla banda ſiniſtra pigliandomi tutto il fianco & la gamba; & mi parve, ch' allora mi calaſſe un aqua fredda, che mi tolſe intieramente la forza di poter movere tutta quella banda.*

4 Cum ergo Abſceſſus per decubitum fiant in parte omnium quæ ſunt in corpore, maxime debili; ut ſuperius firmavimus, certe hinc maniſeſtiſſima fit inſufficientia, & omnimoda impotentiam eius partis ad talem morbum aliquo modo ſuperandum; cum morbus ſuperari non poſſit, niſi a validiori partium virtute, ac robore, ut notiſſimum eſt, quod ſi huic adſcititiæ, ac accidentariæ debilitati conjungatur naturalis ipſius partis debilitas, eo quod minimo calore dotetur, ut eſt Articulus, & inſimul ineptitudo ad remedia excipienda, ut præcipue iter omnes Articulos eſt Articulus oſſis Sciæ, certe morbum, qui ſic fiat, habere omnimodam ſuæ ſanationis repugnantiam, in via Naturæ firmandum eſt, cum tam Arti, quam ipſi Naturæ omnis præciſa via ſit tales morbos ſuperandi.

Sed adauget majorem multo in modum prædictam repugnantiam, materiæ morbum excitantis multitudo, & qualitas, quando enim major materiæ copia partem affectam obſidet, & quando frigidior ea eſt, tanto magis repugnabat morbum a calore debili poſſe naturaliter ſanari, quod vero in caſu noſtro materia eſſet multa, & frigida, patet; nam multa erat, quia non ſolum cauſabat dolorem, ſed impediebat ſenſum, & motum; multa erat, quia tempus anni eam copioſiorem reddebat, cum eſſet autumnale, in quo plurima excrementa aggregantur, præterquam quod ætas ipſa eorum copioſiorem reddebat; multa erat, quia non modo occupabat articulum, ſed vicinas etiam partes omnes, erat inſuper frigida, quod ad ſenſum patebat, unde eadem ſoror Cæcilia id fatetur ibi: *Et mi pare, ch' allora mi calaſſe un acqua fredda, &c.* Præterea, idem anni tempus aggravabat morbum, & majorem in modum ſanationem impediebat, cum morbus hic ex ſua natura frigida in parte frigida cum multa frigidæ materiæ copia ab anni tempore frigido nonniſi ſummopere foveri, & augeri debuiſſet. Quibus omnibus addebatur ætas Patientis jam gravis, cum annum ageret tertium ſupra quinquageſimum, qua ætate dolores coxendicos, & ſciaticos maxime eſſe diuturnos & vix per annum ſanari dicebat Hippocr. *lib. 2. prædict. num.* 45. quod multo magis ex ejus ſententia 5 habet locum, ubi torpores & refrigerationes tum Lumborum, tum Crurum fiunt, ut in caſu noſtro, in quo non modo los Sciæ, ſed etiam lumbos, & totum crus ſiniſtrum dolor, ac torpor & impotentia ad motum prehendebat ut ipſamet ſoror Cæcilia deponit ibi: *Et mi calo dalla banda ſiniſtra pigliandomi tutto il fianco, & la gamba.* Atque hæc quidem omnia ſimul concurrentia (licet unum quodlibet per ſe idem operari poſſet) faciebant omnimodam ſanationis repugnantiam in via Naturæ. Quod ſi concedere velimus, his non obſtantibus, Naturam utcunque aliquid machinari potuiſſe, circa hujus morbi ſanationem, certe eædem conditiones, quæ tantopere morbum graviorem reddebat & contumaciorem, non permittebant ullo modo, ut Natura ſubitaneam hujus morbi diſceptionem moliri poſſent, ſiquidem ad hujuſmodi non inſtantaneas dicam, ut hæc fuit, ſed ad celeres morborum ſanationes requiritur ex parte Naturæ calor fortis, pars affecta vegeta, ac valida, materia morbum faciens non multa, neque craſſa qualitas calida tempus morbo contrarium, ætas juvenilis, aut ſaltem conſiſtens, hæc enim omnia ſimul concurrentia, aut ſaltem eorum plurimum celeres motus in morbis faciunt, unde celereres ſequuntur ſanationes: at contrariis conditionibus 6 militantibus non ſolum fieri non poſſunt celeres hujuſmodi motus, & conſequenter neque celeres ſanationes, ſeu impeditur omnino quicunque motus Naturæ, aut ſi forte aliquis fiat, isquidem nonniſi temporis diuturnitate ſuccedit, ut docet Gal. multis in locis, ac præcipue *in lib. de Criſib. comm. 3. in Hippocr. Prognoſt. part.* 24. Et idcirco cum repugnet omnino Naturæ morborum diuturnorum inſtantanea ſanatio, & in hoc caſu ad invocationem B. Laurentii immediate poſt applicationem menſuræ ejus corporis ea fuerit ſecuta, non ex Naturæ ope, ſed ex ſupernaturali virtute eam ſucceſſiſſe aſſeverandum, quod non deſtitit etiam ponderare Medicus, qui Reverendæ hujus Monialis curam gerebat; cum judicaret enim hoc fuiſſe undecunque miraculoſum, non aliam ſuæ aſſertionis cauſam attulit, quod non poterat is morbus in via Naturæ tam temporis ſpatio ſuperari, ut deponit *ſuper 61. in ſumm. n. 9. ibid. Poiche ſecondo il mio giudicio quel male non doveva guarire ſi preſto.*

Nihil denique obſtare videtur, ſi poſt principali morbi curationem, remanſerint aliqua conſequentia morbum, nec ægra tam ſubito ab iis levata ſit; ſatis enim eſt, ſi morbi malitia, & accerbitas ad ſervi Dei invocationem, & immediate poſt applicationem menſuræ ejus beatiſſimi corporis; atque in inſtanti remiſerit, ut in ſimilibus dixit Rota in *Relatione Cano. Sancti Caroli part. 1. mirac.* 13. ut in aliis Relationibus alias. Quod vero acerbiſſimus, ac moleſtiſſimus ille dolor illico ab applicatione prædictæ menſuræ corporis Beati Laurentii ceſſaverit, probatur ex dictis Teſtium. Octavus *ſuper 61. Et ſubito mi acquetai, & mi addormentai ſino alle nove hore, &c.* Vigeſimus nonus ſuper eodem *La trovai improviſamente in buon ſtato*, & Nonus ſuper eodem ex dicto ipſius Patientis. *Et mi è paſſata ſubito la doglia.* Et Decimus ſuper eodem ex dicto quoque ipſius patientis, *eſſendomi ſubito meſſa quella miſura, mi ſonò addormentata;* & concordant alii omnes, nemine excepto.

CONSILIUM VII.

ARGUMENTUM.

Detinebatur Joannes Picatus Crurum OEdematoſo tumore perpetuo cum ulcere, & jam per quatuordecim annos eo morbo conflictatus fuerat, cum ope B. Laurentii Juſtiniani implorata, brevi integram conſequitur ſanitatem.

SUMMARIUM.

1 *Tumor OEdematoſus qui vocetur.*
2 *Hydrops fieri non poteſt niſi vitiato Hepate.*
3 *Intemperies omnes, preſertim inſignem virtutem dejiciunt.*
4 *Natura repugnante omnia irrita.*
5 *Ars Naturę miniſtra, & Medicus ipſius Artis, ſeu ipſius Naturę miniſter.*

6 *Morbi*

Digitized by Google

6 Morbi longi non poſſunt naturaliter, niſi paulatim, & longo temporis intervallo ſuperari.

1 TUmor, quem in cruribus patiebatur hic Joannes Picatus, de cujus miraculoſa ſanatione modo agitur, erat OEdematoſus; vocant autem Medici tumorem OEdematoſum illum, qui à materia frigida, & humida, pituitoſa nempe, generari ſolet. Ejus vero naturæ fuiſſe ſatis ſuperque demonſtrat & qualitas, & quantitas materiæ tumorem producentis, præter aliam, quæ ab eo per ulcuſculum aliquando expurgabatur; erat enim aquoſa, & quantitate multa, ut deponit Teſtis vigeſimus nonus ſuper decimo *in ſumm. n. 2.* ibi: *Poiche eſſendo ſolito uſcirgli grand' aqua da quella gamba*; &c. Horum enim utrumque proprium eſt materiæ frigidæ; præterquam quod & morbi diuturnitas, & gravitas, & impotentia ad motum id ipſum apertiſſime ſignificabant cum diuturni morbi fiant ab humoribus frigidis, Galen. *libro 4. Aphor.* 44. & materia frigida ob ſui craſſitiem gravitatem in parte faciat.

Licet autem hujuſmodi tumor ex ſe ipſo moleſtus admodum eſſet, ita ut vitæ tædium ægrotandi inferret, non ita tamen gravis morbus ex ſua natura erat, quin multo gravioris, & difficilioris morbi germen eſſet: non enim ejus morbi cauſa ab ipſo crurum vitio dependebat, ſed multo nobilioris partis vitium ſubeſſe in corpore oſtendebat, nempe Hepatis; quippe cum OEdematoſi tumores, maxime ſi inſignes ſint, ex imbecillitate, & defectu ſanguificatricis facultatis ipſius Hepatis generantur: cum enim viſcus hoc præ caloris debilitate non poſſit totam Chyloſam materiam ad ipſum tranſmiſſam in perfectum ſanginem convertere, remanent ejus portio aliqua ſemicocta, quæ ad debiliores partes tamquam nutricionis non apta tranſmiſſa tumores hujus generis OEdematoſos excitat, ut in caſu noſtro factum eſt in quo cum inferiores partes tumefierunt, & maxime inſigniter ſiniſtræ, apparet hanc affectionem fuiſſe quandam Hydropis ſpeciem, ejus nempe, quæ Anaſarca nominatur, in qua utplurimum totum corpus, interdum tamen ſolummodo inferiores partes tumefiunt. Ejus rei unum, aut alterum evidentiſſimum ſignum ex Teſtium dictis elici poteſt, tumefactio ſcilicet crurum perpetua, & maxime ægro ſtante, aut ambulante; & tarditas, ac impotentia ad progreſſionem, quorum utrumque ab Authoribus ponitur pro ſigno hujus affectionis; & de priori quidem Aretæus *lib. 1. de cauſ. diuturn. paſſ. cap. 6.* his verbis: *ſtantibus pedes, tibiaque intumeſcunt*, de poſteriori vero Cæl. Aurel. *lib. 3. Chron. cap. 7. Debilitate tardus*, inquit, *ac piger motus cum inflatione inani*. Ac utrumque hoc ſymptoma in noſtro ægrotante adfuiſſe manifeſtum eſt, & de poſteriori Teſtes omnes *in ſumm. n. 2.* unanimiter deponunt, Ipſe Joannes Teſtis 27. *ſupr.* 10. *Et adeſſo camino liberamente, dove prima poteva a pena movermi, & caminare per due o tre Credi, che biſognava, che mi ſedeſſi*, & 33. ſuper eodem, *eſtentava aſſaiſſimo a caminare*, & 31. ſuper eodem, *Et quando gli conveniva venire giu in bottega, veniva giu con le crocce*. De priori vero 29. *ſupra decimo ibi. Ogni volta che gli ſe levava in piedi ſe gli confiava la gamba*.

Conſtituta ergo jam vera hujuſmodi morbi Idea, facile erit nunc determinare, an ejus morbi ſanatio ſucceſſa immediate poſt invocationem B. Laurentii miraculoſa fuerit, necne. Ac videtur dicendum, firmiterque aſſeverandum, eam miraculoſam fuiſſe, tum quia ſanatio ejus morbi ſuperabat Naturæ creatæ vires, tum etiam quia modus ſanationis fuit undequaque ſupernaturalis, & extra Naturæ ordinem. Quadruplici autem ex capite ſanatio hujus morbi ſuperabat Naturæ vires; & primo reſpectu remotionis cauſæ morbificæ & correctionis partis mandantis. Secundo, reſpectu partis recipientis. Tertio, reſpectu diuturnitatis, & confirmationis ipſius morbi. Quarto, reſpectu debilitatis ipſius particularis Naturæ ægrotantis, quæ neque ope Medica adjuta per tam longum temporis ſpatium tantiſper reſurgere valuit,

Et quoad primum caput, norunt Medici nullos Hydropes fieri poſſe, niſi vitiato Hepate, Galen. *lib. 6. de loc. aff. cap. 7* & DD. omnes, ubi de Hydrope verba faciunt; imo non ſolum Hydrops, ſed neque ſimplex OEdematoſus Tumor, ſi confirmatus ſit, abſque Hepatis vitio procreatur. Gal. *lib. 3. de ſympt. cauſ. cap. 2.* Cum ergo hic adeſſet inſignis Tumor OEdematoſus, certe ejus cauſa à frigida Hepatis intemperie, & ab imminuto calore originem trahebat; tales enim Hydropes atque hujuſcemodi Tumores ab hujuſmodi intemperie fieri docent Gal. *loc cit. de loc. aff.* cum eo DD. omnes. Ergo ad hunc morbum ſanandum, & ad remotionem cauſæ morbificæ neceſſe erat, hanc Hepatis intemperiem ad contrarium reducere, quod ex capite erat impoſſibile; Primo quia vires ipſius particulæ patientis erant invalidæ, & calor ipſius maxime debilis; id enim habent proprium omnes intemperies, cum inſignes ſunt, qualis hæc erat, ut virtutem ſummopere debilitent. Galen. *cit. lib. 3. de ſympt. cauſ. cap.* 1. Atſi in principio contractæ hujus intemperiei Natura non potuit eam ſuperare, quid ſperandum ab ejus ope erat poſt tot annos elapſos? Secundò, quia intemperies hæc jam erat confirmata, & in habitu, ac connaturalis evaſerat; cum enim Natura non poteſt in principio intemperies emendare, ſed indies augeſcunt, paulatim illis aſſueſcit, & ſic illas ſibi connaturales facit, eaſque in poſterum mutare non minus impoſſibile eſt, quam Naturam ipſam, aut quomodocunque à Natura irrepens vitium.

Quoad ſecundum caput, non eſt quod longioribus immoremur; erant enim partes recipientes humores illos crudos, & excrementitios, Hepatis vitio generatos, omnium corporis partium infimæ, decliviores, & natura frigidiores: quod enim eſſent infirmæ commonſtrat ipſam promptiſſime recipere ab univerſis partibus ſuperioribus ex eo, quod eſſent declives, eveniebat, ut difficillime, imo nullo modo jam receptos humores ad alias partes remittere poſſent. Ex eo, quod eſſent frigidæ, evidenter ſuccedebat, ipſas receptos humores neque concoquere, neque reſolvere, neque ullo modo exuperare poſſe. Et licet aliqua dictorum humorum copia per ulcuſculum expurgaretur, ſemper tamen remanebat fomentum ab interno viſcere, ex quo perenniter novæ materiæ generabantur ad ipſam partes affectas tranſmittendæ. Hepar enim tamquam perennis fons ex aſſumptis ob contractam frigiditatem, ſeu potius ob caloris pauperiem, novos humores excrementitios procreabat, neque fieri poterat, ut deſineret per aliquod tempus procreare, niſi ad priſtinum ſtatum reduceretur, quod erat omnino in via Naturæ impoſſibile. Quandiu ergo individuum viveret, & Hepar ſuo munere fungeretur, tamdiu neceſſarium erat illud novos humores affectis partibus ſubminiſtrare, niſi à ſanguificatione deſiſteret, quod non niſi individuo deficiente evenire poterat.

Quoad tertium caput, manifeſtiſſimum quoque eſt, ſanationem Naturæ vires ſuperaſſe, quia morbus erat jam in habitu, & per tot annos confirmatus, ad quem exuperandum jam nec fortior calor nec ætas floridior, nec vires validiores neque aliud quicquam opem ferre poterat, multo ergo magis deſperata res erat, ubi calor erat jam debilis, ubi ætas jam declinans, ubi vires jam languidæ; in quo caſu ſanguis indies frigidior evadebat, & calor imbecillior reddebatur.

Quoad quartum denique caput ex ipſa facti ſerie elucet Natura ſimul, & Artis Medicæ invaliditas ad ejus morbi ſanationem, cum tot annis neque ipſa Natura, neque ipſa Ars tot abhibitis medicamentis per tres inſigniores Medicos, quorum fama, & ſcripta ad nos pervenerunt, nihil profecerit: cenſendum vero eſt, hos clariſſimos Medicos omnem lapidem moviſſe, ut Ægrum à tam moleſto morbo vindicarent, ſed incaſſum omnia, aderat enim nimia, & invincibilis Naturæ repugnantia; qua præſente omnia irrita redduntur. Hippocrat. *in Leg. num. 2.* quia Ars eſt Naturæ Miniſtra, & Medicus ipſe Artis miniſter, 4
vel Naturæ. Id Hippocr. *lib. 1. de morb. Popul. ſection.* 5

ſection. 2 & notavit etiam ex Legum-peritis Onciac. *lib.* 2. *Col. loq. mixt. n.* 3. qua de cauſa Medicus ſemper naturam imitatur, & licet interdum quoque, imo ſemper coadiuvet, non poteſt tamen quicquam proficere, ſi adſit ſubjecti inhabilitas ad recipiendam ſanitatem.

Quod tandem modus ſanationis hujus diuturniſſimi morbi fuerit undequaque ſupra Naturam, patet, quia cum morbi longi & ob caloris, & Naturæ debilitatem, & ob humorum copiam, & qualitatem (ſunt enim multi, & frigidi, ut alias ex Galen. dixi) non poſſunt niſi per inſignes evacuationes, ac paulatim, & longiſſimo temporis intervallo naturaliter ſanari, hic absque ulla excretione, & in inſtanti ab invocatione B. Laurentii remiſit, & breviſſimo unius hebdomadis ſpatio integre ſanatus eſt, nulla Artis ope interveniente, ut ex proceſſu patet. Quamobrem cum in hoc caſu calor naturalis ad priſtinum vigorem, cum eſſet jam quaſi extinctus, remeaverit, videtur, mortui reſurrectioni pene opus hoc æquiparandum.

CONSILIUM VIII.

ARGUMENTUM.

Nobilis mulier Veneta, Marina Gritti nomine, ſeptuagenaria, affligebatur jam per plures menſes Canceroſo quodam pectoris tumore ulcerato, cumque jam in extremo vitæ degeret, ope Beati Laurentii Juſtiniani implorata, in inſtanti ab omni morbo liberatur, nullo omnino tumoris, aut ulceris veſtigio in parte remanente.

SUMMARIUM.

1 *In miraculoſis ſanationibus duo de neceſſitate concurrere debent, ut miraculoſa vere ſint.*
2 *Canceroſi tumoris ſigna.*
3 *Cancer ejus Naturæ morbus eſt, ut nunquam conſaneſcat.*
4 *Natura morbos ſuperat concoquendo.*
5 *Impoſſibile naturaliter eſt ex ſoluta unitate non remanere veſtigium in carne.*
6 *Miracula aut ſunt præter Naturam, aut contra Naturam, aut ſupra Naturam.*

1 TOt conditiones in propoſito caſu concurrunt, manifeſtiſſime declarantes, ſanationem hanc ſupra Naturæ vires undequaque fuiſſe, ſupervacaneum videri facile poſſit, hoc pluribus rationibus corroborare; tamen breviter hic nonnulla deducam, ut miraculi evidentia majorem in modum eluceſcat. Duo igitur mihi maxime videntur in hoc caſu ad miraculi efficientiam conſiderari poſſe, quæ præcipue in omni ſanatione, quæ miraculoſa judicanda ſit, ex neceſſitate concurrere debent, de quibus in ſuperioribus actum eſt. Ac primum eſt repugnantia omnimoda ſanationis ex parte ipſius, tam Naturæ, quam Artis. Secundum, modus ipſius ſanationis omni ex parte ſupernaturalis. Repugnantia namque ſanationis quoad Naturam, vel Artem non ſolum manifeſtiſſima eſt ex parte morbi, ſed etiam ex parte Patientis, & propterea ex parte multarum conditionum morbum ipſum concomitantium.

Et primo repugnantia ex parte morbi apparet, examinando naturam, & eſſentiam ipſius morbi: erat enim Tumor Canceroſus cum ulcere in pectore, ut ex ſignis ab omnibus teſtibus unanimiter allatis ſatis patet: nam Tumor hic erat magnus, adinſtar ovi gallinacei, colore livens, ac nigricans, viſu horridus, cum dolore perenni, ac pernecabili, tactu maxime durus; quæ omnia ſigna conveniunt cum iis, quæ ab Auctoribus pro ſignis diagnoſticis cancri apoſtemoſi afferuntur, Gal. *lib.* 2. *de Art. cur. ad Claue. cap.* 5. Celſ. *lib.* 5. *ſua Med. cap.* 38. Paul. *ſua Med. lib.* 4. *cap* 26. Aet. *Tetrabil. ſermon.* 19. *cap.* 43. Raſis 27. *Contin. tract.* 3. *cap.* 1. Avic. 3. 4. *tract.* 2. *cap.* 15. Joann. de Vigo *lib.* 2. *ſua Chirurg. tract.* 4. *cap.* 3. Paræus *ſupr. oper. lib.* 6. *cap.* 26. Tagaut. *Inſtit. Chirurg. lib.* 1. *cap.* 15. Foreſt. *lib.* 4. *Obſervat.* 5. & alii. Licet ergo teſtes deponant de Gangræna, eo quod eorum nullus Medicorum nominum proprietatem callere potuerit, vere tamen ex ſignis ab ipſiſmet allatis, & deſcriptione ejus tumoris ab ipſis diligenter facta, nullus erit ex Medicis, qui in hoc hæſitaverit, unde decernendum abſque ullo dubio eſt, tumorem illum fuiſſe apoſtema canceroſum, neque enim allata ſigna Gangrænæ convenire poſſunt, neque remedia a Medicis præſcripta, ex arte præſcripta viderentur; aliam namque omnino curam requirebat Gangræna ab ea admodum diverſam, qua Medici uſi ſunt; præterquam quod Gangræna non poterat ad plures menſes abſque vicinarum partium ſphacelo, & corruptione, corrupta prius ipſa patiente particula, perdurare. Cum Gangræna principium ſit, & via in corruptionem, Galen. *ubi ſupra cap.* 5. & 3
cæteri omnes. Cum ergo pateat, morbum hunc fuiſſe cancrum apoſtemoſum, jam patet inſimul ſanationis ipſius impoſſibilitas, & repugnantia in via Naturæ; Cancer enim hujusmodi naturæ morbus eſt, ut nunquam conſaneſcat. Et quanquam Gal. *comm.* 4. *Aphor.* 24. dicit, cancrum in ſumma parte conſiſtentem aut cum difficultate ſanabilem, aut omnino inſanabilem eſſe; tamen abſolute cancros jam accreſcentes, qualis hic erat in inſignem tumorem ſublatus, inſanabiles abſque ulla hæſitantia eſſe, notiſſimum eſt. Facit ipſe Galen. *lib.* 2. *de Art. cur. ad Glauc. cap.* 10. multo clarius Pauli auctoritas, *ubi ſupra*, cujus verba hæc ſunt: *Hoc malum*, inquit, *plane propter ſucci craſſitiem non conſaneſcit, utpote, quod nec repelli, nec diſcuti queat, nec totius corporis purgatione cedat, vel quod etiam mitiora negligat remedia, vehementioribus autem irretitur, & excandeſcat.* Sed ſpeciatim Aetius *loc. cit. cap. ſeq.* de cancro in pectore verba faciens, *Cancros*, inquit, *in pectore obortos omnino deploratos eſſe cito.* Neque idem Galenus id inficiatur, cum *loc. cit. de Art. curat.* ſolos incipientes cancros ſanaſſe ſe aliquando fateatur, jam auctos autem nunquam.

Non diſpar ſanationis repugnantia conſiderari poteſt ex parte ſubjecti Ægrotantis; erat enim hæc infirma ſeptuagenaria, viribus deſtituta, ac omnino a prægreſſo morbo dejectis, cum jam per multos dies febribus, doloribus, vigiliis, inappetentia, & mille aliis ſymtomatibus fuiſſet conflictata, ut deponunt teſtes, & præcipue 26. *ſupra* 45. *in ſumm. n.* 1. jam vero ad extremum quoque ventum erat, quia nihil per plures jam dies aſſumpſerat; quinimo & loquela, & voce erat deſtituta, ut concordant iidem teſtes 26. *ſuper eodem*, & 32. *ſuper eodem in ſumm. ibid.* Non modo ergo repugnabat, Ægram ſic conſtitutam morbum tam pertinacem, & rebellem, imo de ſua natura inſuperabilem ſuperare, cum integris viribus alias ſuperari potuiſſet, verum etiam repugnabat eam ſuperare poſſe quemcumque vel mediocrem, & multo mitiorem morbum; quippe cum Natura morbos ſuperet concoquendo, concoctio vero fiat per calorem, aut ſimpliciter fortem, aut ſaltem reſpectu morbi concoquendi. At in noſtra Ægrotante calor non ſolum non erat fortis, ſed in extremo debilitatis, & reſpectu ſui ipſius, & multo magis reſpectu morbi nempe cancroſi illius apoſtematis, quod, cum originem habeat a materia craſſa, & melancholica, ut Galenus, Celſus, Paulus, Aetius, Raſis, Avicenna, & cæteri omnes uno ore fatentur, hanc coctionem non admittit, ut iidem DD. proſequuntur, & ut ipſa tumoris eſſentia commonſtrabat; erat enim maxime durus, at duri hujusmodi tumores ab Hippocrate, teſte Galen. *comm.* 5. *Aphor.* 67. pravi & crudi ea de cauſa vocantur, nempe quia rebelles ſunt coctioni.

Sed & præter commemorata multæ inſuper aliæ conditiones reddebant hunc morbum incurabilem, ac deploratum, & manifeſtiſſime repugnantiam ſanationis ex parte Naturæ oſtendebat, ut quod hic tam malignus tumor ad febrem eſſet ſubſecutus,

Digitized by Google

faciente Natura abſceſſum, & demandante peccantem materiam ad externas corporis partes, non ob ſui robur, & virtutem, ſed ob maglignorum humorum ſtimulum, quæ Naturæ indicationes quam exitiales ſint, & qualem, ac quantam ſecum afferant calamitatem, & quam peſſime ſemper terminari ſoleant, præter quotidianam experientiam ex Hippocratis, & Galeni aliorumque DD. decretis oſtendit Proſper Alpin. *de præſag. vit. & mort. lib.* 7. *cap. ult.* His adde partis humorem excipientis naturam, hoc eſt pectus, in quo Cor vitæ, & caloris fons ſituatur: hujuſmodi vero abſceſſus quanto cordi ſunt propinquiores, tanto ob eorum malignitatem, ſunt pejores. Alpin. *ubi proxime*, jam autem ex Aetii dicto patet, eos tumores in pectore deploratos eſſe. Neque tandem deſunt aliæ conditiones ita morbum aggravantes, ut illum undequaque in via Naturæ incurabilem redderent, quas brevitatis cauſa conſiderare pro nunc ſuperſedebo.

Probata igitur repugnantia ſanationis hujus morbi, ex parte naturæ, reliquum eſt, ut ſanatio ſucceſſa miraculoſa fuerit, quomodocunque tandem ſucceſſerit; ſed ultra prædictam repugnantiam modus ſanationis toto genere ſupra Naturam idem apertiſſima commonſtrat. Succeſſit enim ſanatio primo abſque ullis mediis naturalibus; ſucceſſit ſecundo in momento, in inſtanti; ac tertio denique ſanatio ſucceſſit perfectiſſima, non relinquendo veſtigium prægreſſi morbi, ut relinquere naturaliter debuiſset. Et quoad primum patet, quia Medicus ſciens hujuſmodi tumores non eſſe remediis irritandos, & inanem eſſe, ut patet ex Pauli auctoritate, in iis medendis omnes operam medentis; uſus eſt cura, quam Palliativam vocant, præſeribens oleum anodinum, ſeu mitigatorum ad dolorem tantum modo mulcendum; eam alias quid prodeſſe poterat oleum liliorum alborum ad concoquendum, aut diſſolvendum Tumorem renitentem, durum, ac canceroſum; Itaque cum hoc non ſit remedium morbo ſanando proportionatum, & reliqua non ſint adminiſtrata, ſequitur, quod ſanatio ſucceſerit abſque mediis ab Arte adminiſtratis, & quod neque alia remedia naturalia huic curæ intervenerint, patet ex iis: quæ jam dicta ſunt.

Quoad ſecundum, verificatur ex dicto teſtium, ſanationem fuiſſe inſtantaneam, ſecundus *ſupra* 45. *in ſumm. num.* 1. *Subito la Gangrena ſvanì, non vedendo più ſegno ne effeto alcuno.* Et 26. ſuper eodem ad interrogata. *Io medeſma un hora prima l'haveva medicata, & viſto il male, c'haveva, & poi in un ſubito guarita ſenzache reſtaſſe male alcuno.* Concordant etiam circa hanc momentaneam ſanationem Teſtis 22. *eodem, &* 21. *ſup. eodem in ſumm. numero eodem.*

Quoad tertium, opus hoc apparuit perfectiſſimum à ſuperna Dei manu meritis B. Laurentii patratum: non modo enim receſſit morbus, & omnia ſymptomata morbum conſequentia in ipſo ſanationis inſtanti, ſed ne veſtigia quidem tumoris, aut ulceris, quæ ſemper remanere ſolent, ulterius apparuerunt,
5 quod admirationem, & miraculum magis adauget: naturaliter enim hoc quoque erat impoſſibile, non remanere ſcilicet in loco affecto ſigna ulla tumoris, aut ſaltem ulceris prægreſſi ex contracto callo in externæ cutis unione apparens, ut Gal. ipſe *lib.* 14. *Meth. Med cap* 10. proſequitur, quia nunquam quod generatur ad uniendam continui ſolutionem eſt vere ipſum, quod ante erat; at etiamſi quamminima ſit continui ſolutio, ſemper, ubi uniatur, veſtigium prægreſſæ ſolutionis retinet: quamvis enim, quod de novo generatum eſt cuti ſimillimum ſit, cutis tamen non eſt, ut addebat ibidem Galenus, quando & denſior ea particula de novo pullulans, viſu tactuque inveniatur, imo cicatrices ab hujuſmodi pravis tumoribus relictæ tetro quoque colore ſe produnt, cum ſequantur humoris peccantis conditionem, qui niger, ac teter in his tumoribus eſt.

Inſurgere tamen poterat aliqua difficultas, quam, licet minimi momenti ſit, diſſolvere operæ pretium eſt; patet enim ex dictis teſtium, tumorem illum fuiſſe ulceratum, & per ulcuſculum perpetuò pus emanaſſe; quæ evacuatio videtur huic morbo pro portionatiſſima, neque enim tutius, aut melius tumores, quam per puris expurgationem terminari poſſunt, ſi inſenſibilem evacuationem excipiamus; potuit ergo tumor hic, ut aliis evenit, per illam Puris emiſſionem ex Naturæ ope terminari. Cui difficultati ex facto ipſo ſatisfit, Primo, quia puris illa evacuatio erat modica, & nullius momenti, ut teſtes deponunt, unde erat inſufficiens ad tumorem illum ſanandum; Secundò, quia illa materia non erat verum pus, ſed lichor quidam, qualis ex malignis ulceribus fluere ſolet, atque eam ob cauſam mirum non eſt, ſi neque dolores ceſſabant, neque tumor ab ejus evacutione minuebatur, nihilque in ſumma Ægra levabatur. Tertio, quia cum tumor per horam ante ſanationem, ſuam adhuc retineret magnitudinem & duritiem, ſi ad Puris evacuationem ſubſidere, ac tandem diſparere debuiſſet neceſſarium erat tunc temporis majorem multo, & copioſiorem Puris quantitatem expurgaſſe, quod tamen factum non eſt: Itaque reliquum eſt, ut nihil omnino contulerit Puris emanatio ad Tumoris illius curationem, cum vere nulla animadverſione digna eſſet.

Et ex his manifeſtum fit, ſanationem hanc fuiſſe undequaque miraculoſam, imo cum miracula aliquando ſint præter Naturam, alia vero contra Naturam, interdum autem ſupra Naturam, firmandum certe eſt; miraculum hoc ſimul & præter Naturam, & contra Naturam, & ſupra Naturam fuiſſe: cum enim effectus ſucceſſerit in inſtanti extra ordinem à Natura datum, quæ operatur in tempore, apparet fuiſſe præter naturam; cum autem tumor alias ex humoris conditione illum excitantis indiſſolubilis, & qui diſcuti non ſit aptus, ut Paulus dicebat, momento diſparuerit, humore in auras attenuato, & avaneſcente, apparet elſe contra naturam, ac cum tandem ſanitas introducta eſt in ſubjectum non diſpoſitum, nec aptum ſanitatem recipere, nullis præviis diſpoſitionibus, apparet, fuiſſe ſupra naturam. Quamobrem, licet miraculum hoc in primo miraculorum gradum reponi debeat, in quo reponuntur ea, quæ per naturales cauſas nullo modo fieri poſſunt; ſed à Deo tantum immediate fiunt, ut eſt mortuorum reſurrectio, tamen in hoc primo miraculorum gradu, hoc non infimum locum tenere exiſtimaverim, & ipſi mortuorum reſurrectioni æquiparandum.

CONSILIUM IX.

ARGUMENTUM.

Nobilis mulier Aretina, Alexandra nomine, ſumma, ac extrema pariendi difficultate conflictabatur, Puer enim brachium extra uterum porrexerat, cumque eo modo exitum ab utero invenire non poſſet, Animam exhalaverat; unde Mater in majorem pariendi difficultatem devoluta, jam præ dolore Animam agebat, ventre mirum in modum intumeſcente. Ejus Frater, Cathedralis Eccleſiæ Canonicus, eam Beato Gregorio Decimo, Sanctæ memoriæ Pontifici Maximo, humiliter commendat, atque dicto citiùs, non reducto Pueri brachio intrò, feliciter parit, nullis omninò relictis prægreſſæ difficultatis Partus veſtigis.

SUMMARIUM.

1 *In probandis ſanationibus miraculoſis excludenda eſt ab affectu Natura, & Ars.*

2 *Non dicitur Miraculum opus, quod Natura vires non excedat.*

3 *Natura vires ſuperare aliquem effectum ſecundum quid, quot modis contingere ſoleat.*

4 *Calore, & Spiritu utitur Natura, tanquam inſtrumentis ad ſuas actiones exercendas.*

5 Ad

Digitized by Google

5 *Ad Partus actionem requiritur tum Matris, quam fœtus vegetus calor.*
6 *Sanationes multæ miraculoſæ exiſtimantur, & jure de illis dubitatur.*
7 *Quæ conditiones conſiderandæ in ſanationibus, quæ miraculoſæ ſunt judicandæ.*
8 *Subita ſanatio, crudo exiſtente morbo, naturaliter ſuccedere non poteſt.*
9 *Indicationes evenientes, crudo exiſtente morbo, bonæ naturaliter nullo modo eſſe poſſunt.*
10 *Figuræ partus aliæ naturales, & faciles, aliæ naturales, & difficiles.*
11 *Morbi Augmentum quando dicatur?*
12 *Morbus in Augmento dicitur crudus.*
13 *Ars eſt Naturæ miniſtra.*
14 *Criſis eſt Naturæ opus, commonſtratque ipſius Naturæ virtutem ſupra morbum.*
15 *In Sacra Hiſtoria nullus morbus apparet curatus per aliquam criſim.*
16 *Natura operatur per alterationem, & idcirco in tempore.*
17 *Sanatio miraculoſa debet eſſe undequaque perfecta.*
18 *Sternutatio ſuperveniens in partu difficili cur bona?*
19 *Partus difficiles in quos morbos mulieres compellant.*

IN probatione Miraculorum, quæ reſpiciunt morborum ſanationes, illud maxime locum habere videtur, Excluſio nempe tam Naturæ, quam Artis, & utriuſque ineptitudo, & impotentia, & ejus operis productionem. Nam quod pertinet ad Naturam, notiſſimum eſt, non dici Miraculoſum opus,
1 quod ſupra Naturæ facultatem, & ordinem aliquo modo, hoc eſt, aut ſimpliciter, ut ſaltem ſecundum quid, non exiſtat. D. Thom. *p.* 1. *quæſt.* 115. *art.* 7. *in princ.* Martin. Delr. *Diſquiſit. Magic. q.* 7. *lib.* 2. ea enim de re hæc conditio, quod effectus ſit ſupra Naturæ vires, deſideratur ab omnibus DD. in effectu, qui miraculoſus ſit judicandus. Malvet. *de Canoniz. ſanct. dub.* 3. *num.* 40. Chaſſan. *in Cath. Glor. mund. par.* 3. *conſid.* 49. Maſcard. *de Probat. concluſ.* 252. *n.* 34. Delrius *loc. citat.* Barboſ. *de Offic. & Poteſt. Epiſc. Allegat.* 97. *n.* 8. Biderman. *in Agoniſt. cap.* 14. & ex Medicis inſinuatur hoc ipſum à Valleſio *in lib. de ſacr. Philoſoph. c.* 35. Sed cum, ut annuimus ſuperius, non neceſſarium ſit ad Miraculi eſſentiam, ut ſit opus ſupra Naturæ vires ſimpliciter, ſed ſatis ſit, ut ſecundum quid ejuſdem Naturæ vires exſuperet, notandum hoc non unica ratione fieri poſſe: quia ſunt nonnulla miracula, quæ qui-
2 dem per cauſas naturales nullo modo fieri poſſunt, ſed alia ſunt nonnulla, quæ per eaſdem cauſas poſſunt fieri, in actu tamen per eas nequaquam fiunt, ut Mannæ deſcenſus in deſerto; alias enim Manna naturaliter deſcendit, aut pluvia ad preces Sanctorum accerſita, quæ ſimiliter naturaliter producitur. Alia vero miraculoſa opera fiunt, quæ vere a cauſis naturalibus procedunt, ſed quæ minime erant diſpoſitæ ad talem effectum producendum; quale eſſet mundatio Lepræ in Nahaman Syro; ſiquidem ea ſanatio per cauſam naturalem facta eſt, per aquam nempe Jordanis, ſed quæ minime habebat eam aptitudinem mundandi corpora à Lepra. Ac denique alia miracula ſunt, quæ fiunt per cauſas naturales, habentes etiam aliquam diſpoſitionem ad agendum, non tamen proximam, neque ſufficienti efficacia dotatam, imo valde remotam, ac inſufficientem, quale eſſet fel Piſcis ad Tobiæ cæcitatem ſanandam, quia id medicamenti erat quidem aptum, & habens hanc diſpoſitionem a Natura, ad abigendam cæcitatem, provenientem ex craſſis humoribus, ob maximam abſterſionem & diſcuſſionem, quam a Natura ſortitur, non tamen ea diſpoſitio erat proxima, & talis, ut tam modico tempore, imo in inſtanti ſanare poſſet cæcitatem, cum non modo non haberet parem efficaciam ad hoc ſufficientem, ſed neque aliquo modo ſimilem, ut unica vice applicatum, poſſet hunc effectum producere, ut optime percurrit Valleſius *in ſacr. Philoſoph. c.* 42. & notavi ego alias *lib.* 4. *Quæſt. Medico-Leg. Tit. q.* 8. *num.* 50.

His ſic ſe habentibus, ut innoteſcat, an caſus propoſitus Miraculi nomen mereatur, nec ne, videndum, quonam pacto diſpoſitæ eſſent cauſæ naturales, ex quibus effectus erat expectandus in caſu noſtro, quæ cauſæ erant calor, & ſpiritus: his enim mediantibus, tanquam inſtrumentis, utitur Natura ad ſuas actiones exercendas. Ariſtot. *lib.* 2. *de Part. Anim. c.* 7. Galen. *comm.* 5. *Aphor.* 53. Non videtur autem abſolute dicendum, quod effectus, de quo agitur, ſucceſſerit abſque ullo harum cauſarum concurſu, quia in miraculis, quæ omnino abſque hujuſmodi naturalium cauſarum concurſu eveniunt, apparet evidenter ſupernaturalis cauſæ operatio, ut clare videtur, (quod pro exemplo ſit) in ſocru Petri, quæ morbo crudo exiſtente, ad ſolum Chriſti Domini nutum, confeſtim ſurgens miniſtrabat illis. At hæc ſanatio non ſupergreditur ſimpliciter Naturæ creatæ vires, ſed ſecundum quid, ut videbimus: dicendum ergo, effectum hunc à naturalibus quidem cauſis dependentiam habuiſſe, ſed quæ minime erant diſpoſitæ ad agendum. Quod vero hoc ita ſe haberet, facillime probatur, quia cum ad Partus actionem requiratur calor vegetus, & fortis, non modo ipſius Matris, ſed etiam ipſius Pueri, Hippocr. *lib. de morb. mul.* & alias alibi. Aetius *ſerm.* 16. *c.* 22. & alii omnes; inſuperque requiratur ipſius Pueri aut naturalis ſitus, aut talis, ut ſaltem quomodocunque exire poſſit in lucem, patet in noſtro caſu utriuſque calorem omnino fuiſſe improportionatum ad Partus actionem, nullamque habuiſſe diſpoſitionem ad operandum, imo contra ab omni hujuſmodi diſpoſitione fuiſſe remotiſſimum; quia ex parte Pueri omnino erat extinctus, cum ille jamdiu eſſet mortuus, ut unanimiter deponunt Teſtes omnes *ſuper* 27. Ex parte vero Matris erat in extremo debilitatis, cum jam animam ageret, ut iidem Teſtes ſuper eodem deponunt. Situs denique ipſius fœtus erat talis, ut omnino exitum impediret; etiamſi & Mater, & Puer ipſe validiſſimas ſortiti eſſent vires, nam erat undequaque impoſſibile, Puerum in eo ſitu permanentem, exire ab utero poſſe. Cum ergo calor, qui in hac actione præcipua cauſa agens eſt, adeo improportionatus eſſet, reſpectu tam validæ actionis, qualis eſt actio pariendi, & pariendi mortuum, (nam tunc præcipue major requiritur ex parte Matris) & alia ex parte adeſſet renitentia, & repugnantia ſubjecti, in quod agebat, tanta, ut nullo modo eſſet aptum ad patiendum; concludendum eſt omnino effectum ſecutum nequaquam a calore, ut cauſa naturali, emanaſſe.

Quoniam autem effectus quidam admirandi, in quibus naturalium cauſarum concurſum interfuiſſe ambigitur, eo difficilius pro miraculoſis judicantur, quo naturales ipſæ cauſæ magis aptæ videbantur ad effectum illum producendum, ne in his judicandis, & peculiariter in hoc opere, de quo agitur, decipiamur, neceſſarium videtur, per aliquot ſigna opus a ſupernaturali cauſa emanans, & quod miraculoſum vere eſt, ab eo, quod a naturali emanat, interſtinguere; hoc enim pacto facillime in veritatis cognitionem deveniemus.

Inter hæc autem miracula ea præcipue ſunt, ut dixi, quæ circa infirmorum ſanationes contingunt, nam hæc & frequentius conſpiciuntur, & jure de illis dubitatur, quia hominum vulgus in Ægrotis, qui in aliquo manifeſto vitæ periculo conſtituuntur, & mox ab eo periculo evadunt, ſemper miracula commentatur, cum tamen pateat, vera miracula de rarò fieri: at in his ſanationibus ea miracula exiſtimantur, quæ vulgo admirationem excitant, quando præter ſpem aliqui ex Naturæ vi mirabiliter ſanantur. Avicenn. 4. *tr.* 2. *c.* 210. Ut ergo naturales hujuſmodi mirabiles ſanationes a vere miraculoſis ſecernantur, videntur in miraculoſis nonnullæ conditiones adnotandæ, quæ in naturalibus nequaquam adnotantur. Quarum aliquæ ex parte morbi ſe tenent, aliæ vero ex modo ſanationis conſiderandas ſe offerunt.

Nam primo ex parte morbi videtur neceſſarium, 7
quod morbus, ex quo quis per miraculum convaleſcit, ſit ſua natura difficilis, quia miraculum non poteſt in levioribus conſiſtere, cum ſit opus arduum, D. Thom. *p.* 1. *loc. cit.*

B 2 Secun-

Digitized by Google

Secundo, morbus debet eſſe gravis, nempe aut cum maniſeſtiſſimo vitæ periculo, aut cum inepitudine ad reductionem ſtatus naturalis, in utroque enim caſu facilius datur occaſio præſumendi, Naturam eſſe a morbo ſuperatam, neque ullam amplius virtutem ſortiri ad ſanitatem introducendam; cum contra in morbo neque gravi, neque adeo periculo proximo, præſumatur Natura eſſe ſuperior, & facile poſſe illum ſuperare. At ſecutà ſanitate in morbo gravi, & periculoſiſſimo, ſanitas non poteſt ipſi Naturæ accepta referri, quantum eſt ex hoc, ut omnino alias ad ipſam referenda eſt, cum Natura ſit morborum medicatrix, & cauſa ſanationis adeo manifeſta & evidens, ut fruſtra minus evidentem quæramus. Rota in noviſſimis *deciſ.* 106. *par.* 1. & notum eſt in Philoſophia.

Tertio, videtur neceſſarium, quod morbus ſit adhuc crudus, & in augmento, quando accidentia adhuc augentur, & morbus vires acquirit eundo, aut ſaltem neceſſe eſt, ut ſit in principio ſtatus, quia cum eſt vere in ſtatu, & appropinquat declinatio, aliquando ſit repentina ac momentanea mutatio, etiam præter ſpem, & cum ſumma admiratione adſtantium ad ſalutem, quæ a Natura quidem eſt, quæ morbifica cauſa in eo agone ſupetata, ac validior reddita, corporis actiones ſuo libitu exercet, concoctoſque humores, quocunque libet, expellit, unde bonæ, ac ſalutares criſes emergunt, in quibus ſubito, & de repente integra ſanitas
8 reſtituitur. Gal. *comm.* 2. *Aphor.* 13. & alibi alias, & hæc morbo crudo exiſtente naturaliter ſuccedere non poſſunt, quod idem Galen. firmat. *comm.* 1. *in* 1. *Prorhet.* Hippocrat. *partic.* 13. cum Judicationes evenien-
9 tes in morbis crudis a Natura eſſe non poſſint, nec bonæ idcirco ſint; & ſic ſanatio ſubitanea facta eo tempore potius ex vi ſupernaturalis, quam naturalis cauſæ ſucceſſa exiſtimatur.

His præmiſſis, apparet jam in caſu noſtro prædictas omnes, ac ſingulas conditiones adfuiſſe, unde infertur, quod miraculoſus fuerit, & non naturalis, quia primo morbus abſque dubio erat difficilis, quod patet ex ipſa hujus ſymptomatis appellatione, dicitur enim Partus difficilis; imo cum partuum difficilium unus ſit difficilior altero, hic erat omnium difficillimus, ut ex dicendis patebit. Patet etiam ex facti narratione,
10 quia cum figuræ, quæ in Partu conſpiciuntur, aliæ ſint naturales, ex quibus partus facilis exiſtit, nempe quando fœtus in caput fertur, Hippocr. *de Nativit. Puer. inf. & lib.* 1. *de morb. mul. n.* 50. Paul. *lib.* 13. *c.* 66. Aetius *lib.* 16. *c.* 22. & alii omnes Doctores; aliæ vero ſint, quæ non naturales exiſtunt, quarum aliquæ partum mediocriter difficilem faciunt, ut quando Puer exit in Pedes, Paul. & Aet. *loc. cit.* aliæ tandem, quæ faciunt partum difficillimum: ſed conſtat in caſu noſtro, eam fuiſſe omnium, ut dixi, difficillimam, quia infans brachium foras porrexerat, qua figura nunquam poſſibile naturaliter eſt, ut partus ſuccedat, quia capite in ſcapulas conduplicato exire cogitur, hoc autem nec tentatum ſuccedit, nec ſine ſumma Matris pernicie tentari poſſet. Paræus ſuæ Chirurgiæ *lib.* 23. *c.* 16. Mercurius *lib. della Commare* 2. *c.* 3. Relinquo mille alias conditiones, quæ morbum hunc in extremo difficultatis conſtituebant, ut Matris erat debilitas, fœtus ipſius interitus, & corruptio, diuturnitas partus, & aliæ multæ brevitatis cauſa committendæ. Ex quibus etiam infertur, adfuiſſe ſecundam conditionem commonſtrantem effectum miraculoſum, cum hic morbus non ſolum gravis eſſet, ſed graviſſimus, & maxime lethalis. Hippocr. *ubi proxime*: neque hoc abſque manifeſta ratione, quia non una ſolummodo, atque illa quidem maximi ponderis cauſa ad Parturientis interitum conſpiraret, ſed multæ, ac validæ, quarum unaquæque per ſe poterat occidere, ut dolores vehementiſſimi, & indeſinentes, ſyncopes, extrema debilitas, fœtus corruptio, & aliæ permultæ.

Conſtat denique, morbum hunc eo ipſo tempore, quo ſolutus eſt, perſtitiſſe in ſuo vigore, quia accidentia in horas augebantur, & fortiora evadebant, ut ex facto patet; hoc autem tempus dicitur morbi Augmentum, Gal. *lib.* 1. *de Criſib. c.* 2. *& alibi ſæpe.*
11 At cum morbus eſt in Augmento tunc dicitur crudus (licet hic nulla concoctio expectari poſſet, ſed tantum reductio Pueri ad figuram naturalem, quod nequaquam ſucceſſit) iidem Galen. *ibid. c.* 5. Quod autem 12
Accidentia creſcerent, patet ex dictis Teſtium, cum dolores fierent in horas atrociores, venter majorem in modum tumefieret, & fœtus magiſque corrumperetur, qua re Parturiens jam morti erat proxima, unde ſeptimus Teſtis *ſup.* 22. dicit, *Che ſtava agonizando in ſtravagantiſſime maniere*, & 15. ſuper eodem, *Stava detta ſignora per li detti dolori in cattiviſſimi termini, eſſendole più dell' ordinario gonfio il corpo, & era ridotta all'ultimo della vita*: & ibidem ſuper eodem teſtatur *ch'era meſſa per ſpedita da' Medici, havendo fatto il corpo gonfio, & il parto s'era cominciato a corrompere.*

Sed & in modo ſanationis, ſi conſiderare velimus conditiones omnes, ac ſingula ita comitatas, hoc opus inveniemus, ut de miraculo ulterius ambigere pervicacis omnino ingenii videri poſſit.

Et prima conditio eſt, quod non præceſſerint media naturalia, quibus accepta referri poſſit ſanatio, quemadmodum quod non præceſſerint auxilia ab Arte petita; tantundem eſt opus aliquod ſuccedere in hiſce
affectibus ex natura, ac ſuccedere ex Arte, quia Ars 13
eſt Naturæ miniſtra, Galen. *comm.* 4. *Aphor.* 2.

Secunda conditio eſt, quod morbus ſanatus fuerit abſque ulla Criſi, nam Criſis eſt Naturæ opus, 14
& indicat ipſius Naturæ virtutem ſupra morbum, & eſt mutatio a Natura facta in bonum. Idem Galen. *lib.* 1. *de Criſib. cap.* 1. in qua mutatione maxime, cum undequaque tuta eſt, ſolet Natura ſemper aliquam inſignem evacuationem moliri. Cum ergo morbi per ſimiles evacuationes finiuntur, ſatis aperte apparet, Naturam in ea ſanatione fuiſſe operatricem,
unde tales ſanationes pro miraculoſis non facile ac- 15
ceptandæ, niſi aliunde conſtat, & hac de cauſa noto in Sacra Hiſtoria, nullum morbum per hujuſmodi evacuationem fuiſſe curatum, (niſi fortaſſe obiicias Tobiæ cæcitatem in Veteri, & cæcitatem Pauli in Novo Teſtamento,) at hoc non ob aliud factum eſt, niſi ut pateret eas ſanationes undequaque miraculoſas fuiſſe, neque ullum in ea re poſſet afferre dubium aliqua præſumpta dependentia ab ipſa Natura.

Tertia conditio eſt, ut ſanatio fiat ſubito, & in
inſtanti, ac præter ſpem; Malvetius *de Canoniz.* 16
ſanct. dub. 3. *num.* 25. & hoc, quia Natura operatur per alterationem, & idcirco operatur in tempore, quia alteratio in inſtanti fieri non poteſt, cum motus in inſtanti non fiat. Ariſtot. *lib.* 6. *Phyſic. text.* 74. & ibi Averroes *in Parap.*

Quarta conditio eſt, quod ſanatio ſit undequaque 17
perfecta; Marc. Anton. Genuenſis *in prax. Archiepiſc. Neap. c.* 59. Martin. Delr. *lib.* 3. *Diſquiſit. Magic. quæſt.* 7. Ricc. *in prax. Epiſc. reſolut.* 487. *n.* 7. & ex Medicis Fortunius Licet. *in lib. de his, qui diu ſine alim. vivunt. lib.* 2. *c.* 173. *in fin.* & jure, quia cum miraculum a perfectiſſima cauſa emanet, opus perfectiſſimum ſit oportet.

Has omnes ergo conditiones adfuiſſe in hoc caſu maniſeſtiſſime patet; Nam quod *primam*, jam per teſtium depoſitionem apparet adminiſtrata remedia, & præcipue manualem machinationem, quæ hic maxime locum habebat, cum per eam tantum poſſet reduci partus ad naturalem figuram, nihil omnino contuliſſe, ut unanimiter teſtes deponunt, unde neque ullis aliis remediis ſupererat locus, quod apertiſſime fatetur teſtis 17. *ſup.* 27. qui Medicus eſt dicens. *E però, ne feci il Pronoſtico, che quanto all'Arte della Medicina non ci foſſe rimedio*, probatur evidenter ex facto, quia licet non deeſſent generoſiora remedia, ut balnea, repetitæ concuſſiones, & tandem exſectio, tamen quia priora hic non habebant locum, & poſterius ægra præ debilitate non admittebat, prudenter quidem prætermittebantur, admonentibus DD. hæc non debere nos machinari, ubi præ debilitate ſervari non poſſit patiens, ſed eam ut deſperatam omnino relinquendam, Aet. *loc. cit.* Avicen. *ibid.* cæterique omnes, cum de ſectione verba faciunt.

Quoad ſecundam conditionem nihil eſt in noſtro caſu conſideratione dignum, quia ſanatio conſiſtebat in

Digitized by Google

in expulſione fœtus, in quo caſu non conſideratur concoctio, ſed bene ſitus conveniens ipſius Pueri: unde ſi naturaliter naſci debuiſſet, dico ex Naturæ ipſius beneficio, neceſſe erat, ut ante ad naturalem ſitum reduceretur, & tamen conſtat de contrario ex Medicis depoſitione teſtis *ſt.17. ubi Ritornando io la*
18 *ſera del med. giorno inteſi, che la creatura era morta, e ſtava ancora nella med. poſitura*. Addo his, quod nullum apparuerit ſignum reſurgentis Naturæ, aut aliquo modo invaleſcentis, ut fieri in his caſibus ſolet, in quibus ſternutatio ſignum ſalutis eſt, Hippocr. *lib.5. Aphor.* 7. at hoc non modo ob concitationem, ſed etiam, quia Naturæ validioris ſpecimen præbet, bonum eſſe ſolet; ſed in hoc caſu neque ſupervenit ſternutatio, nec ſi ſuperveniſſet, quicquam contuliſſet, cum fœtus eo modo poſitus nullo modo expelli naturaliter poſſet.

Quod pertinet ad tertiam conditionem, nullum videtur poſſe intercedere dubium, quia non modo partus, ſive expulſio mortui fœtus ſubito, & in inſtanti ſucceſſit, cum eſſet ex parte Naturæ impoſſibilis, ſed etiam præter ſpem, non imperitorum, inquam, ſed etiam peritorum, ut ex ipſorum depoſitionibus patet. Nam *ibid.* ſuper 27. *Et io confeſſo in verità, che in venti quattro anni, che fo queſta profeſſione non mi ſon mai trovato ad accidente ſimile*: & 17. *ſup. eod. delche io facendo il ſegno della ſanta Croce, &c.*

Quoad quartam denique, (quæ per ſe ſola profecto in hoc caſu poſſet hoc opus pro miraculoſo canonizare) manifeſtum eſt, ſanationem hanc fuiſſe perfectiſſimam, quia cum ſimiles partus in via naturæ ſoleant compellere mulieres in hernias, in venarum rupturas, in Arteriarum dilationes, in uteri inflammationes, aut in irreparabilem ejuſdem exitum, & in alios etiam pejores morbos Avicen. *al. 3. tract. 2. cap. 11.* imo ulterius conſueſcant, cum jam corpus intumuit, ut evenerat huic Puerperæ, vomitum accerſere, & cum tremore mortiferam nervorum diſtentionem, Celſ. *lib 7. cap.* 24. in hoc caſu non modo nullum eorum malorum ſucceſſit ſed mulier feliciter, ac celeriter à concepto voto per D. Canonicum ejus Fratrem B. Gregorio, peperit, & undique ſana permanſit, ut ex dictis teſtium elicitur. Atque etiamſi in tam difficile, ac tam moleſto partu debuiſſent ex neceſſitate remanere ſaltem veſtigia aliqua prægreſſi morbi, ut ipſius uteri hiatus & laceratio, & hujuſmodi, nihilominus ad majorem miraculi evidentiam tam ſana Puerpera remanſit, ac ſi naturaliter, feliciter, & abſque ulla vi peperiſſet.

CONSILIUM X.

ARGUMENTUM.

In eadem cauſa reſpondetur magis præciſè ad aliquas objectiones ab Illuſtriſſimis Dominis Sacræ Congregationis Rituum propoſitas.

SUMMARIUM.

1 *Ex Natura vi miracula aliquando videntur contingere, & quomodo.*

2 *Fœtus in partu, ſi brachium foras porrigit, naſci non poteſt, niſi brachium intro reduxerit, & n. 4.*

3 *In partus actione cauſa primario agentes ſunt vires Matris, & fœtus.*

5 *Sanari non dicitur morbus, qui alterum morbum facit.*

1 Licet plura jam deducta ſint ad probandam miraculi evidentiam in caſu, de quo agitur, ut tamen quivis excitatus ſcrupulus omni ex parte removeatur, nunnulla videntur prædictis addenda; nam adhuc dubitatum eſt, an hoc factum Naturæ vires ſuperaverit; etiamſi enim difficillimum fuerit, & ſupra quam dici poſſit Dominam Alexandram eo modo peperiſſe, ac immediate bene ſe habuiſſe, tamen difficultas hæc, quantacunque ſit, non excludit Naturæ potentiam; nam aliquando etiam ex ejus virtute videntur miracula contingere, & talia, ut ab ejus potentia emanare minima credantur. Probari autem videtur ex ejuſdemmet Phyſici præſentis teſtis ad hoc examinati dictis, caſum fuiſse quidem, & arduum, & difficilimum, non tamen in via Naturæ impoſſibilem. Ita enim deponit ſuper decimoſeptimo. *Poi che nel centinajo di quelle, che ſi riducono à tal termine, à gran fatica una ne ſcampa*. Satis ſuperque ergo oſtendit Naturæ potentiam, ſi non modo inter centum, ſed intermille, inter decem mille una fœmina eo modo conſtituta ſanitati ex ejus virtute reſtituatur; quemadmodum, etiamſi hominem ſine externo cibo vivere rariſſimum ſit, nec de facili reperibilem, cum vix unus aut alter in innumerabili hominum multitudine ſine cibo vivere potuerit, non idcirco ſupra Naturæ vires eſt, ſi id unus, aut alter facere potuerit. Auget facti poſſibilitatem quotidiana experientia, cum in horas videamus, Pueros in nates, in ventrem, in latera, divaricatis cruribus, aut brachiis extenſis, altero pede tantum exerto, non tantum naſci, ſed naſci etiam vivos, & incolumes, matre quoque incolumi permanente.

Pro hujus dubii ſolutione ſupplicamus, caſum 2
hunc non ſimpliciter, & ſolum ut partum difficilem conſiderari, ſed ut talem partum difficilem, hoc eſt, cum omnibus, ac ſingulis concurrentibus, circumſtantiis, nam ſi hoc modo conſideretur, facilè erit determinare, neque Naturam, neque Artem quicquam in eo caſu cooperatam; imo non modo nihil alterutram fuiſſe operatam, ſed neque quicquam operari potuiſſe, & ſic Medici dictum non reſtringitur ac hunc difficilem partum, ſed ad ſtatum Ægrotantis, quatenus erat jam exſpiratura animam, unde dicit *di quelle, che ſi riducono a tal termine*; quæ verba non partus difficultatem, ſed, ut dixi, ad ſtatum Parturientis referuntur. Sed quoad Artem probatur ex factis narratione. Cum neque medicamenta neque ulla alia remedia medica quicquam contulerint, unanimiter omnes teſtes deponunt, præterquam quod non dabatur hic locus aliis remediis, quam manuali machinationi, quam fruſtra Medici uſi fuerant. Neque dicendum eſt, quod etiamſi præſidia medica adhibita ſtatim non contulerint, potuerint tamen temporis lapſu contuliſſe cum operantur per alterazionem, & in tempore, aut ſaltem potuerint diſponere Naturam ad agendum, quia, ut dixi, hic nulla Arti remanebat intentio, niſi operari, ut fœtus exertum brachium intrò induceret, quia eo modo naſci non poterat, neque à Matre expelli, neque ad hoc quicquam conferre poterant medicamenta ad fœtum expellendum, quamdiu in eo ſitu permanebat fœtus. Hippocr. *lib. 1 de morb. mul.* & cæteri omnes Doctores, qui in ſimilibus caſibus nequaquam exhibent ea, quæ fœtum expellunt, ſed brachium ante reduci intro conſulant, & ſi hoc non ſuccedat, amputari brachium volunt, fœtu mortuo exiſtente, & hoc non ob aliud, niſi ob impoſſibilitatem expellendi, aut per vim quomodocunque extrahendi fœtum, qui brachium foras porrexerit; quia cum Puer habeat ſuperiores partes, ac caput præcipue, craſſiores, ſi brachio exerto ab utero naſci debeat neceſſe eſt, ut caput ad alterum humerum conduplicetur, nec poſſibile eſt abſque multa laceratione uteri ſic exeuntem Puerum excipere poſſe. Cæterum reductio brachii, & Infantis ad ſitum naturalem non medicamentis procurari poteſt, ſed opera manuali, concuſſionibus, agitationibus, & hujuſmodi machinamentis, quæ omnia in caſſum jam fuiſſe tentata, ex depoſitione teſtium manifeſtiſſimum ſit.

Impoſſibilitatem porro operandi ipſius Naturæ deducimus ex cauſarum naturalium inſufficientia, ex ineptitudine, & ex operis ipſius ſucceſſu. Inſuffi- 3
cientia cauſarum ſatis ſuperque demonſtratur, quia, ut alias diximus, in hac actione, quæ dicitur Partus cauſa, primario agens calor ipſe eſt, & ſpiritus, vires nempe tam matris, quam fœtus. Hippocr. *lib. 2. de morb. mul. & alii omnes.* Vires igitur tanto magis conſtare debent, quanto difficilior partus eſt, ex eod. Hippocr. *ibid.* & ex Avic. 21.3. *Tract. 1. c. 14.*

Digitized by Google

At quis calor, qui ſpiritus, quæ viræ conſiderari poſsunt in Matre agonizante, in Puero jam mortuo, in illa enim jam omnia deficiebant, in hoc autem jam prorsùs defecerant. Sperare igitur ab his cauſis eo modo diſpoſitis partum facilem, ac tutum, qualis ſucceſſit, profectò magis quid eſt, quam ſperare, mortuum propria virtute reſurgere.

Non minor repugnantia erat ex parte materiæ, quam eſset ex parte agentis, materia vero in hoc caſu Puer erat in utero mortuus cum brachio exerto extra
4 uterum, in quo ſitu etiam, ſi vivus fuiſset, & Matris vires fuiſsent validiſſimæ, ac robuſtiſſimæ, erat impoſſibile in via Naturæ, ut naſceretur, quia, ut dictum eſt, ob impoſſibilitatem expellendi, aut extrahendi fœtum ab utero eo modo poſitum, ſuadent Auctores, ut primo brachium intro ſi fieri poteſt, retrudatur; ſin minus, abſcindendum jubent, fœtu exiſtente mortuo; nimirum quia trahere etiam per ſummam vim infantem eo modo ſitum ab utero ſuccedere non poteſt, niſi totus uterus dilaceretur, ex qua dilaceratione quam certa, & evidentiſſima, pericula immineant, oſtendit Avicenn. *ubi ſuprà*.

Sed præter Auctoritatem, etiam Rationem, & experientia id ipſum probatur. Ratione, quia cum in fœtu, qui alterum brachium extra uterum porrigat, neceſse eſset, ut admonet Mercurius *in lib. 2. della Comm. cap.* 3. Caput ad pectus, vel ad ſcapulas contorqueri, & conduplicari, fiebat, ut ſecundum craſſiores corpuſculi partes ſimul junctas Puer exire cogeretur; habent enim pueli ſuperiora inferioribus craſſiora, & præſertim caput, teſte Hippocr. *in lib. de Nat. Puer.* Inde fit, ut non poſſit ullo modo ea ratione ſitus fœtus ab utero egredi, neque etiam per vim eo modo extrahi, quia non poteſt uterus tantopere hiare, ut has partes ſimul exeuntes excipiat.

Denique ipſa experientia demonſtrat facti impoſſibilitatem, cum de facto nullus neque vivus, neque mortuus naſcatur eo modo ſaltem ſine certa Matris pernicie. Autores enim Gyneonem, vel de his, quæ ad mulieres ſpectant, cum difficiles partus plurimos recenſeant in nates, in latera, in ventrem, diductis brachiis, aut cruribus, ſeu etiam ambobus brachiis, aut cruribus natos fuiſse, nunquam ſimilem huic caſum naturaliter ſucceſſiſse narrant, ſaltem, ut dixi, ſine certo Matris periculo. Cum igitur ſatis demonſtrata ſit, tam Artis, quam Naturæ invaliditas operandi in hujuſmodi caſu, remanent, ut ex ſupernaturalis cauſæ virtute ſucceſserit, quod quidem non modo ita ſucceſſiſse cenſendum, ſed facta comparatione cum aliis conſimilibus caſibus, dicendum, hunc noſtrum multo magis exuperaſse Naturæ creatæ vires, quam permulto alios ab hac Sacra Rota Roman. pro miraculoſis canonizatos, ut patebit clariſſime, ſi hic cum eo æquipararetur, de quo in Relat. Proc. S. Didaci in ea parte, ubi de mirac. agitur, & cum altero, de quo in Relat. Canonizat. S. Raimundi *p. 2. art. 11. mir.* 3. & cum alio, de quo in Relat. Canonizat. Sancti Caroli *p. 3. mir.* 14. Quod ſi huic ſimillimum, & in terminis à Rota jam pro miraculo approbatum deſideramus, ſupplicamus conſiderari ſecundum omnes ſuas partes hiſtoriam ex B. Fanciſc. Borgiæ relatione deſumptam *p. 3. art. 2. mir.* 1. & clariſſime, videbimus, nihil omnino quoad virium Naturæ exuperantia noſtrum hunc caſum ab illo deficere.

Videbatur tamen Illuſtriſſimis DD. meis, non eſse ſufficienter probatum, quod D. Alexandra pepererit infantem in ea adhuc figura, ac ſitu permanentem, in quo teſtes depoſuerant, illum permanere in principio partus, unde ceſsaret abſque dubio impoſſibilitas, quam dicimus, naſcendi eo modo, reducto enim brachio potuit puer ad ſitum naturalem ſuo ipſius pondere, vel manuali Obſtetricis opera converti, & ſic ex Naturæ vi ab utero exire: ſed evidenter deducitur ex ipſorum Teſtium depoſitionibus, Puerum non fuiſse unquam ad naturalem ſitum converſum, nec brachium redux ſic, ſed in eo ſitu permanentem natum fuiſse: cum enim omnes concordent de exitu brachii, nequaquam de reductione quicquam memorant, quod non reticuiſsent, quia ex Brachii reductione omnis ſalus patientis dependebat. Ergo ſi Puerulus brachium reduxiſset, Medicus, Obſtetrices, & Aſſiſtentes de ſalute mulieris non modo non deſperaſsent, ſed optimam ſpem concepiſsent; at contra omnes illam pro deſperata reliquerant, & Medicus præcipue ibi, *e ne feci il pronoſtico, che quanto all' Arte delle Med. non vi foſse remedio*. Deinde idem Medicus cum rediiſset veſperi ad inviſendum Ægram, deponit de continuatione ejuſdem ſitus ibi, *Ritornando io di novo la ſera del med. giorno inteſi, che la creatura era morta, e ſtava ancora nella med. poſitura.* A Medici autem viſitatione ad horam partus non multum temporis interceſſit, cum D. Alex. *hora* 1. noctis ejuſdem diei pepererit, & viſitatio hæc Medici eſset veſpertina, imo, ut ipſemet dicit, de ſero; itaque ſatis probata remanet continuatio fœtus in eo ſitu uſque ad partum, & in partu, ut à principio apparuit.

Sed ex conſequentibus manifeſtiſſime excluditur Natura ab operatione, nam dato etiam, ut alias dixi, quod per vim mulier hæc eo modo poſitum infantem ejeciſset, aut ipſe idem infans per vim ab utero fuiſset extractus, tamen omnino aut hoc, aut illud ſuccedere potuit naturaliter abſque notabili uteri laceratione, eo quod impoſſibile eſset, quod exeunte fœtu, capite ad pectus, vel ad ſcapulas conduplicato, uterus totus non diſcinderetur, & exinde immodica ſanguinis quantitas, diſruptis, ac laceratis cujuslibet generis vaſis, non emanaret, unde ſumma debilitas conſequi debuit, ſyncopis, extremorum refrigeratio, & alia mille horribilia incommoda, & ſymptomata, imo & ipſa mors; præterquam quod etiam impoſſibile erat, ut hoc ſuccederet abſque intolerabili dolore, ad quem ſequi ulterius febrem, inflammationem, & alia permulta id genus, erat omni ex parte neceſsarium. At D. Alexand. abſque ullo prædictorum incommodorum peperit, nec quicquam eorum ad ejus partum conſecutum eſt, quod conſequi de Natura rei oportebat: nam certe, etiamſi peperiſset, & tamen aliis morbis conflictata remaneſiſset, non poterat dici ſanata, neque enim ſanari dicitur morbus, qui alterum morbum facit, Galen. *6. Aphor.* 26. Quod denique opponitur de voto Canonici, de quo ipſe ſolus deponit, & idcirco videtur eſse teſtis ſingularis, licet ad alios diluere pertineat, tamen ſi licet mihi quicquam in hoc proferre, non videtur ullo modo obſtare: nam præterea, quæ à doctiſſimo Juriſconſulto deducta ſunt, multum ad ejus validitatem facere videtur, quod in ſimilibus quotidie Teſtes ſingulares admittuntur, alias rueret potior miracolorum pars, & præſertim, quæ de Sanctorum apparitionibus, & his ſimilia celebrantur: ſed hæc iis, ad quos ſpectant diſcutienda, reliquimus; Mihi ſatis ſit concludenter probaſse, hoc factum vires Naturæ adeò exuperaſſe, ut non ſine ſumma ratione, in ſecundo miraculorum gradu reponendum eſse cenſeam, diſtinctis miraculis per gradus, ut diſtinguenda dixi *lib. 4. Quæſt. Medico-Legal. q. 2. n.* 12. ubi in ſecundo ordine ea collocanda exiſtimavi, quæ Deus operatur, nullis medicamenti naturalibus cauſis, licet alias idem effectus per eas ſuccedere poſset.

CONSILIUM XI.

ARGUMENTUM.

Sortitus a nativitate eſt Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus D. Alexander Buccabella, Rotæ Romanæ Auditor Meritiſſimus, naturam imbecilliorem, ex qua cauſa valetudinariam vitam, ac frequentibus, multiſque morbis conflictatam perpetuo degit, ita ut cogatur in ratione victus multa cautela uti, nam vel minima ex cauſa aut potus, aut cibi minus laudabilis, illico in ſtomachi dolores, in ventris torſiones in corporis, ac virium reſolutionem, in aliaque labitur ſymptomata non aſpernanda, quæ illi vitam acerbam faciunt. Et tamen, ut eſt Chriſtianæ pie-

Digitized by Google

pietatis ſtudioſiſſimus, non libenter inducitur, ut carnibus, ſimilibuſque cibis veſci patiatur in diebus, in quibus, ab Eccleſia Catholica iis veſci nobis non permittitur, vellet enim, quantum eſt ex ſe, in prædictis diebus Sanctis ejuſdem Eccleſiæ præceptis undequaque obedire. Queric igitur, an uſus Piſcium, & Ovorum, & abſtinentia ab eſu carnium, poſſit adeo notabiliter ejus ſaluti incommodare, ut eo cogatur perpetuo uti.

SUMMARIUM.

1 *Ciborum, quibus in diebus jejuniorum utimur, vitia.*
2 *Ova ſe convertunt in pravos humores, ſi ſtomachum pravis humoribus refertum offendant.*
3 *Corpora debilia etiam a minimis erroribus in victu læduntur.*
4 *Corpora jejunijs affligere non licet in ſanitatis notabile detrimentum.*

AD cujus rei deciſionem conſideranda primo eſt Natura ipſius Illuſtriſſimi viri & affectus, quibus moleſtatur; Secundo, partium præcipuarum, quæ ciborum concoctioni inſerviunt, conſtitutionem; Tertio, naturam ciborum, quibus uti cogimur, ubi carnibus veſci non licet.

Et quoad primam partem palam eſt, Virum Illuſtriſſimum Natura eſſe debiliori, ob caloris præternaturalis imbecillitatem & præternaturalis fortitudinem, ob quam facile reſolutis ſpiritibus mollioribus, calor naturalis indies imbecillior fit; atque hinc ſuccedit, ut facili negotio à quacunque vel leviori cauſa detrimentum patiatur, unde valetudinariam vitam, ut præfertur, perpetuo tranſigit, & multis affectibus præternaturalibus conflictatam, præcipue vero Hypochondriacis affectibus moleſtatur, ex quibus mille ſymptomata maximi facienda pati ſolet.

Quoad ſecundam partem facile patere poteſt ex dictis, quod vir Illuſtriſſimus viſcera omnia naturalia ſortiatur maxime debila, ut quæ vix mediocribus ciborum, alimentorumque atque humorum quorumcunque coctionibus ſufficiant, ita ut facile & ventriculi cruditatibus, & Hepatis, & Meſeraicarum venarum, & multo magis Lienis contumacibus obſtructionibus, imo & tumoribus ſit obnoxius, ut ex ipſo tactus & ex copioſiſſimis, ac perennibus flatibus cuivis licet deprehendere, quamobrem ultra prædictas ſymtomatum myriades, quæ Hypochondriacam affectionem concomitantur, facillime illum indeſinentur exagitant, atque in perpetuo agone detinere conſueverunt.

1 Quoad tertiam partem notiſſimum eſt, cibos omnes, quibus in jejuniis, aliiſque diebus, quibus à carnibus ex Eccleſiæ Sanctæ præcepto abſtinemus, utimur, ſi ova excipiamus, partim eſſe frigidos, & humidos, ac de facili corruptibiles, partim nimis calidos, partim inflativos, partim generativos humorum excrementiorum, & maxime qui craſſi ſunt, & melancolici, partim etiam duræ concoctionis, ac partim facile putreſcentes, omneſque deinde ac ſingulos eſſe multum excrementios, & flatulentos. Ova autem ſeorſim conſiderata, non dubium eſt optimum præbere alimentum, & nihil vitii in ſe habere, ubi
2 ſtomachum ſanum offendant, neque pravis humoribus refertum, alias, ſi ſtomachum offendant male diſpoſitum, & pravis humoribus oppletum, aut ſi cum ipſo aliquam naturalem contrarietatem habeant, tantum abeſt, ut bonum præbent alimentum, ut potius in ipſos pravos, & illaudabiles humores ſe convertant, quid autem, ei inſimul contrarietatem Naturæ habeant? nam certum eſt, & teſtatur id ipſum Gal *lib.* 1. *de loc. aff. c.* 2. quoſdam ova male concoquere, ac in peſſimum nutrimentum convertere.

His ſic ſtantibus, omni procul dubio dicendum eſt, Illuſtriſſimum Virum tali natura dotatum, ac prædictis affectibus conflictatum, non poſſe aliis alimentis, quam laudabilibus carnibus vitam ſuſtinere, & idcirco ex comeſtione quorumcumque aliorum ciborum, etiam per diem unicam poſſe reportare inſigne, ac notabile damnum, quia corpora debilia etiam a minimis erroribus in victu læduntur. Galen. *lib.* 5. 3
de ſanit. tuen. cap. 4. ſatiſque eſſet ad notabile damnum reportandum unica tantum prætermiſſio carnium, & comeſtio piſcium, aut aliorum ſimilium ciborum; nam, ut experientia ipſa quotidiana Virum Illuſtriſſimum docuit, illico ſtomacho affligeretur, corpus flatibus repleretur, vires inſigniter deficerent, unde facili negotio Natura ſuccumbere poſſet, indeque morbo aliquo notatu digno pullulante, in ſalutis certum diſcrimen laberetur, quod ne fiat, cogendus eſt, ut tam diebus Veneris, & Sabbati, quam quibuſcunque aliis, ſolis carnibus laudabilibus veſcatur, ut vitam ſalubriorem degat, & melioribus operibus vacare poſſit, nam prohibemur omnino *per c. Non mediocriter, de conſecr. diſt.* 5. *in* 3. *par. decret*, jejunii corpus affligere, quando notabile ſanitatis præjudicium hoc redundat, cum corporis morbus à melioribus operibus, quam jejunium eſſe videntur, prohibere nos ſoleat.

Admodum Illuſtri atque Excellentiſſimo Viro, D. RENATO MONREAV, *Medico Pariſienſi, ac Viro Clariſſimo.*

PAULUS ZACCHIAS F.

Nonnullas conſultationes meas Medico-Legales ad Venenorum materiam pertinentes tuo nomine muniri volui: Tu enim non ob Artis Medicæ tantum præſtantiam, ſed cum ob Animi virtutes, tum ob nominis tui claritatem facile pro Antidoto tuto mihi eris ad obtundendam eorum venenorum malitiam, quæ à maledicentibus contra hæc ingenioli mei monumenta evomuntur. Obſecro ergo, ut mea hæc ſerio tueri non deſinas, ita enim mihi promittit humanitas tua, cujus locupletiſſimum Teſtem, atque inſtar omnium habeo Naudæum noſtrum Virum Clar. & utriuſque noſtrum amantiſſimum, cui multum, ob alia plura, tum ob id ipſum plurimum debere me ingenue fateor. Vale & me ama.

CONSILIUM XII.

ARGUMENTUM.

Elizabetha, uxor Joannis Baptiſtæ Gatti, puerpera facta, cum ante partum male ſe haberet, & vomitu, & dyſenteria moleſtaretur, a partu iiſdem accidentibus, majorem in modum eſt conflictata, nam vomebat aſſidue materias valde pravas, ac diverſi coloris, ſapore ingratiſſimas, ex quibus ſummam corporis debilitatem & extenuationem patiebatur. Accuſatus eſt ejus maritus, quod illi propinaſſet venenum, unde dubitatur, an hæc accidentia id atteſtarentur ita, ut aliis nonnullis conjecturis adjuncta, quas Fiſcus, & adhærentes producebant, ullam certitudinem facere poſſent propinati veneni, & pro dubii ſolutione aliqua ſupponenda prius duxi, ex quibus rei veritas innoteſcat.

SUMMARIUM.

1 *Puerpera, niſi in partu rite expurgentur, multis malis conflictantur.*
2 *Signa communia propinati veneni.*
3 *Quæ accidentia frequentius ad veneni aſſumptionem conſequantur.*
4 *Omnia venena ſive mediate, ſive immediate cor lædunt.*
5 *Accidentia morbi debent eſſe proportionata ipſi parti affecta.*
6 *Ex corporis impuritate poteſt in corpore generari venenum afferens omnia ſymptomata veneni aſſumpti.*

7 *Acci-*

7 *Accidentia veneni ingeniti ita ſimilia ſunt accidentibus veneni propinati, ut diſtingui ab invicem non poſſint.*

8 *In corporis impuritate accidentia provenientia ſunt ad ipſam referenda, non ad venenum aſſumptum.*

9 *Ubi cauſam habemus certam, & evidentem, fruſtra incertam, & minus evidentem quærimus.*

1 SUpponendum ergo primo, Gravidas, & Puerperas tanta corporis impuritate ſcatere, niſi in puerperio per conſuetas vias debite, & in ſufficienti quantitate repurgentur, & ab ea corporis impuritate liberentur, ut facile in quemvis morbum labi poſſint, & quovis pravo, & admirando ſymptomate moleſtari; ſed præcipue diarrhæa, & dyſenteria, Vomitu, febre, modo acuta, modo longa, ciborum faſtidio, ſtomachi, ventris, capitis, ac totius corporis doloribus, aliiſque id genus affectibus, quos proſequitur Hippocrat. *lib.* 1. *de morb. mul. & alibi*, & Auctores omnes Gyneciorum, ſive *de morb. mul. cap. de diminut. Puerp. poſt. part.* & videndi præcipue Mercat. *lib.* 4. *morb. mul. cap.* 10. & Rodericus à Caſtr. *morb. mul. lib.* 4. *cap.* 11. *p.* 1.

2 Supponendum ſecundo, plurima eſſe ſigna aſſumpti veneni, & licet alia aliis ſunt familiaria, habent tamen omnia venena plerumque hæc communem, nempe nauſeam perpetuam, vomitum moleſtum, cordis, tremorem ſeu palpitationem, lipothymiam, ſive Animi defectum, & aliquando etiam ſyncopem, ventriculi, vel cordis morſum, ventris fluxum, unguium lividitatem, corporis pallorem, & interdum icteritiam, ſingultum, ejuſdem corporis tumorem, labiorum nigriciem & inflationem, ſitim moleſtam, & inexhauſtam, faciei livorem, vertiginem, & alia permulta, quæ diligentiſſime recenſent Autores de Venenis, inter quos præcipue videndi Ardoin. *lib.* 1. & *maxime cap.* 4. & Guainer. *cap.* 7. Card. *lib.* 2. & alii, quos regiſtratos habes *lib.* 2. *q. Medico-Leg. tit* 5. *q.* 7.

3 Supponendum tertio, quod licet omnia prædicta accidentia poſſint permiſcue in omni aſſumpto veneno apparere; de neceſſitate tamen non omnia appareant; inter omnia vero, his non obſtantibus, magis videntur ea accidentia, & frequentius, & neceſſario conſequi, quæ ad cor, & vitalem pertinent

4 facultatem; & ratio eſt, quia omnia venena ſive mediate, ſive immediate, cor ipſum maxime lædunt, Conciliat. *diff.* 178. & *lib de Venen. cap.* 1. Guainer. *de Venen. reſponſ. ad dub.* 4 Cardin. Ponzett. *lib.* 1. *de Venen. cap.* 4. Fernel. *lib.* 2. *de Abd. Rer. cauſ. cap.* 15. Matthiol. *in præfat. ad lib.* 6. Dioſcor. *de mat. med.* Langius *lib.* 1. *Epiſt* 65. & alii adducti *cit. l.* 2. *Quæſt. Medico-Leg. tit.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 26. imo plerique volunt, omne venenum indifferenter immediate cor petere, ob rationes, de quibus ipſi Nicol. Florentin. *ſumm.* 4. *c.* 1. Ardoin. *de Venen. lib.* 1. *cap.* 1 & *alii*.

5 Supponendum quarto, in quovis morbo accidentia debere eſſe proportionata & correſpondentia parti affectæ, quia hæc ſequuntur ad læſionem & facultatem ipſius partis affectæ, quod late demonſtratur à Galen. *in lib de ſymptom. cauſ. & differ. & in lib. de loc. affect. & alibi millies*, & hoc eſt Medicis omnibus acceptiſſimum, ſed quid inquam Medicis; imo etiam Idiotis quibuſcunque, nam ſtomachum affectum nemo argumentabitur ex Tuſſi per ſe, neque affectas ſpirituales partes argumentabitur ex vomitu, ſed potius contra ſtomachum ex vomitu, dolore ipſius, nauſea, & hujuſmodi, & ſimilibus affectas judicabit, & ſic de cæteris.

6 Supponendum quinto, ex corporis impuritate facile evenire poſſe, ut humores in tantum corrumpantur, ut ex ipſis ſic corruptis generetur in corpore vivente venenum aliquod afferens omnia ſymptomata veneni aſſumpti, & externi. Galen. *comm.* 2. *in* 1. *Prorhet. text.* 17. Cæl. Aureliam *Acutor. lib.* 3. *cap.* 9. *exemplo Hydrophobiæ.* Averr. *lib.* 3. *Colleg. cap.* 29. & latiſſime Petr. Salius ex recentioribus *de affect. partic. cap.* 19. & inter Jureconſultos Boſſius *in pract. crimin. tit. de delict. n.* 5. Caball. *de omnigener. homicid. c.* ... *n.* 261.

7 Supponendum ſexto, in tantum eſſe ſimilia accidentia, quæ à veneno ingenito eveniunt iis, quæ ex propinato pullulant, ut impoſſibilem ſit, certo affirmare ea accidentia unius potius, quam alterius ſigna eſſe, cum diſtingui vere nullo modo poſſit. Accepta hæc concluſio eſt tam Juriſconſultis, quam Medicis, inter quos vide cit. Boſſium, & Caball. *ubi ſupra*, Guazzin. *ad def. Reor. def.* 4. *cap.* 5. *lib* 1. & ex Medicis, Cæſalpin. *lib.* 3. *pract. cap.* 2. & *lib. eodem cap* 147. Condronch. *in Method. Teſtif. cap.* 17. & alios, quos adduxi *in Quæſt. Med. loc cit. q.* 6. *per totam*.

His poſitis dicendum primo, nullam præſumptio- 8
nem deſumi poſſe ex vomitu, & dyſenteria, qua Eliſabetha uxor Joan. Baptiſt. Gatti affligitur, propinati veneni. Primo, quia ubi corporis dominatur impuritas, ſi quæ mala ſymptomata appareant, ad corporis impuritatem referenda veniunt, non ad venenum propinatum, quia eadem corporis impuritas
eſt cauſa magis frequens, & evidens, ac certa eo- 9
rum ſymptomatum, & ubi cauſam habemus evidentem, & manifeſtam fruſtra, minus evidentem, ac magis dubiam quærimus, Rota *in noviſſimis deciſ.* 70. *cap.* 1. & patet hoc per ultimum ſuppoſitum, at in hac muliere fuiſſe hanc corporis impuritatem, patet, quia erat puerpera, nec bene à puerperio repurgabatur, ac mulieres in eo ſtatu omnes abſque dubio ſumma corporis impuritate ſcatent, ut probatur evidenter per primum ſuppoſitum: Ergo, ſi Elizabetha ſymptomatibus, de quibus conquerebatur fuit apprehenſa, non eſt mirum, quia omnia, & multo plura ac pejora poterant à prædicta corporis impuritate procedere, ut in aliis quotidie animadvertimus; non ergo ſunt referenda ad aſſumptum venenum.

Secundo, quia accidentia, quibus ea mulier conflictata eſt, non ſunt parti affectæ correſpondentia, & proportionata, ut deberent eſſe per quartum ſuppoſitum; quoniam in venenis, ut manifeſtum eſt ex tertio ſuppoſito, ſemper læditur cor, at vomitus, & dyſenteria non pertinent ad facultatem vitalem, ſive ad cor, ſed facultatem naturalem, & pertinent ad partes naturales non apparentibus ergo ullis ſignis demonſtrantibus cor eſſe affectum, dicendum eſt omnino, ſingula, ac omnia ſymptomata in hac muliere à pravis humoribus dependentiam habuiſſe, non autem à propinato veneno.

Tertio, quia etiam apparentibus quibuſcunque ſignis veneni malitiam atteſtantibus, nunquam certo affirmari poteſt, ea ex propinato, aut externo veneno, potius quam ex ingenito, & interno proveniſſe, cum in corpore ex ſe, per quintum ſuppoſitum, poſſit à pravitate humorem generari venenum, habens accidentia omnia veneni propinati, & alia ex parte tam interni, quam interni veneni accidentia ita ſimilia ſint, ut diſtingui non poſſint, ut probatum eſt per ultimum ſuppoſitum.

Secundo, dicendum in propoſito caſu contrariam omnino præſumptionem militare, nempe ea accidentia à veneno non potuiſſe eſſe, ſed ab humorum pravitate; primo, quia quemadmodum ea accidentia ſunt improportionata veneno aſſumpto, quia ad cor nullo modo pertinent, ita ſunt maxime proportionata impuritati corporis, & morboſa apparatui ex puerperii retentione provenienti; cum in puerperis ea accidentia ex tali apparatu provenientia ſint familiariſſima, ut manifeſtum eſt per primum ſuppoſitum. Secundo, quia cum impoſſibile ſit in veneno aſſumpto cor aliquo modo non affici, neceſſe erat ex cordis affectu pejora mala conſequi, & perſeverantibus cæteris veneni aſſumpti ſymptomatibus, non ſolum perſeverare, ſed magnum incrementum capere debebant ſymptomata ad cor ipſum pertinentia, quæ, cum abſint, apertiſſime demonſtrant ex veneno aſſumpto non proveniſſe,

CON-

Digitized by Google

CONSILIUM XIII.

Eidem Domino Renato Monreau.

ARGUMENTUM.

Prætendebat Fiſcus, Joannem Baptiſtam Gattum, ut in ſuperiori argumento dicebatur, propinaſſe Eliſabethæ propriæ uxori pulverem quendam venenoſum, ut eam è medio tolleret, & notam habere dicebat ſe illius pulveris compoſitionem; dubitatur ergo an pulvis verè eſſet venenum, & aptum occidere mulierem, & Medico docto quidem pro Fiſco ſcribente, & affirmative reſpondente, nos contrarium tuebamur.

SUMMARIUM.

1 *Venenum dicitur non ſolum noxium, ſed etiam ſalubre medicamentum.*
2 *Antimonium venenoſitate caret.*
3 *Sabina non eſt venenum.*
4 *Non ſunt neceſſario venenoſa, quæ fœtum aut expellunt aut etiam occidunt.*
5 *Oleandri folia non ſunt venenoſa.*
6 *Stercus columbarum non eſt venenum.*
7 *Borax eſt ſpecies Nitri, & non eſt venenum.*
8 *Venenum dicitur id, quod ſemper tale eſt.*
9 *Totum eſt aggregatio partium.*
10 *Nihil dat quod non habet.*
11 *Medicamenta ſterilitatem inducentia licet aliquando propinare.*
12 *Temperanea venena nullo manifeſto ſigno ſe produnt.*
13 *Temporanea venena ex Tabefacientium genere omnia ſunt.*
14 *Nulla ſigna certa antecedentia dantur propinati veneni ad Medicos pertinentia.*
15 *Plura dantur ſigna antecedentia, quæ ſymptomata ab ingenito veneno prodire demonſtrant.*
16 *Nulla ſigna dantur certa diſtinguentia inter venenum ingenitum, & venenum propinatum.*
17 *Ad venena adminiſtrata, maxime, ſi reiterentur, abſque dubio mors ſuccedit.*
18 *Debilatio eſt ſignum familiariſſimum aſſumpti veneni iis, qui ab ipſo veneno evadunt.*
19 *Venena, niſi occidunt, relinquunt ſemper inſignem aliquam noxam, & morbos diuturnos.*

NIſi facti evidentia, ſuper quam totum ſuæ intentionis fundamentum facit Fiſcus, illique adhærentes, tam aperte, ac tam perſpicuè demonſtrarent, pulverem illum, quem exhibuiſſe prætendit Fiſcus Joannem Baptiſtam Gattum propriæ uxori, ad eum finem & effectum, ut eam de medio tolleret, non fuiſſe venenoſum, ego quidem informationi, ſeu potius volumini Phyſici ex adverſo ſcribentis dato, longioribus ſatisfacerem, ac ſingulis quibusque occurrerem, pluribuſque commonſtrarem, pulverem illum, dato quod à Gatto fuerit cum effectu propriæ uxori exhibitus, venenoſum non fuiſſe, ſtricte accepto veneni nomine, quo tamen non modo no-
1 xium, ſed etiam ſalubre medicamentum denotatur,
ut per *l. Qui venenum, ff. de verb. ſignif.* & per Noſtros, ut per Guainerium *lib. de ven. cap. 1. in princ.* Valerio *lib 3. loc. comm. cap.* 18 & per alios, ſed quia experientia ex facto emanans tantum per ſe operatur, ut non obſtantibus quibuſcunque in tam prolixo diſcurſu deductis, quamlibet anſam contradicendi Fiſco, & adhærentibus adimat, brevioribus erit agendum.

Conſtat autem de experientia prædicta ex iis ipſis, quæ Fiſcus, & adhærentes probata, & confeſſa exiſtimant, nempe quod pulvis ille non ſemel, aut iterum propinatus ſed pluries repetitus, non in una perſona, ſed in pluribus; non in homine ſolum, ſed in aliis quoque animalibus, non in ſanis tantum, ſed in debilibus & valetudinariis, imo & infirmis, non modo in ſaturis, ac cibo repletis, ſed in jejunis, ac famelicis, nunquam aliud operari potuerit, quam vomitum excitare, & ventrem ſolvere, quæ accidentia etiam a levioribus, & ſaluberrimis medicamentis cum anxietudine, & dolore, & animi defectu interdum quotidie excitari obſervamus. Atque id tantummodo ſatis ſuperque eſſe deberet ad probandum, pulverem, de quo agitur, non fuiſſe venenoſum; nam qua jam ulteriori experientia uti licet ad id probandum, ſi toties in uſum convocatus, in tot perſonis, tot conditionibus inter ſe differentibus, nunquam veneni effectus producere potuit?

Verumtamen, cum in informatione pro Fiſco data, multa opponantur, contra prædictum pulverem, & maximopere in ſiſtat D. ex adverſo ſcribens in probanda venenoſitate ſimplicium medicamentorum, ex quibus pulverem illum conſtare Fiſcus præſumit, idcirco ſatius erit ejus ordine ſervato probato concludentiſſime omnia, ac ſingula medicamenta pulverem, de quo ambigitur, componentia, quacunque venenoſitate, ac quacumque deleteria facultate carere, & deinceps talem pulverem ex ipſis compoſitum non modo non poſſe eſſe venenum, ſed nullo modo poſſe interimere, ſi recte, & cum debita cautione adminiſtretur.

Primo ergo præſumit Fiſcus in compoſitione hujus pulveris recipi antimonium, quod & ſtibium, & ſtimmi alias dicitur, & de hoc plura deducta ſunt in informatione alias ad hunc effectum data, quam ſi reaſſumere Illuſtriſſimus Dominus non gravetur, ſatis erit pro nunc legendum proponere Baptiſtam Codronchium non ſpernendæ auctoritatis Medicum *de libell. de Antim.* in quo acerrime pro veritate tue-
tur, Antimonium omni venenoſitate carere, neque 2
occultata, neque manifeſta qualitate noxium eſſe; quod multo melius probat quotidiana experientia; cum ſæpiſſime Antimonium etiam non præparatum ſine ullo vitæ diſcrimine exhibeatur, ut Matthiol. in *Dioſcor. lib. 5 de Mat. Med. cap. 59.* & idem Codronch *ubi ſup.* & alii docent. Quod ſi in nonnullis Medicorum celeberrimis collegiis, & Univerſitatibus Antimonii exhibitio interdicta ſit, iis, qui quocunque modo Medicinam exercent, dummodo Doctoratus lauream non ſint conſecuti, id non aliunde factum eſt, niſi quia hoc medicamentum temere exhibitum, & abſque cautione debita, fortiter ſupra, & infra expurgat, ita ut ob id illud aſſumentes, de vita periclitari poſſint, non quod vere venenum ſit, ut probatum eſt.

Sequitur porro in ordine medicamentorum præſumptum pulverem componentium, herba quædam Sabina dicta; hanc multis nominibus Authores vocitant; nam alii appellant Nerion, alii Arathy, nonnulli Baryton ut Apulejus, alii Bratheon, ut Æmilius Macer, quam nullus unquam Medicorum, qui de ea verba fecerunt, eſſe venenoſam determi-
narunt. Videndus Dioſcor. *lib. 1. de mat. Med. cap.* 3
88. Galen. *l. 6. de ſimpl. Med. fac. litt.* B. Paulus Ægynet. *lib. 7. litt. ead.* & alii: quinimo tum præcitati, tum alii Authores Sabina ad multa utuntur in potu, ut ad menſtrua cienda, Trotul. *de morb. mul. cap.* 2. Paul. *ubi ſupra.* Montuus *lib. 1. Anaſceves morb. tom.* 3. *cap.* 41. Fumanell. *de med. compoſit. cap.* 55. Piſo *lib. 3. de cur. morb. cap.* 56. Mercurial. *lib. 2. de morb. mul. cap.* 3. Balduin. Ronſſeus *de hum. vit. prim. cap.* 18. & ne ſingulos recenſeam, dicam omnes Sabina tutiſſime ad prædictos effectus uti imo frequenter ejus exhibitionem laudat Macer, ad mortuum fœtum expellendum, quin & ad Icteritiam Sabinam cum vino, & melle propinant. Plin. *lib. 24. nat. hiſt. cap.* 11. Apulejus *de virt. herb. cap.* 86. Ruell. *de nat. ſtirp. lib. 1. cap.* 59 Barus *lib. 15. c. 9.* & ejus quoque ſuccum ad facilitandum partum laudat Faventin. *in ſua Empir c.* 45.

Neque ex eo, quod abortum faciat, & fœtum vivum aliquando interimat & mortuum validiſſime expellat, urinam, & ſanguinem eliciat, deducere
poſſumus, eam eſſe venenoſam; nam mille alia 4
medicamenta ſunt, quæ eoſdem effectus, & valentiores præſtare ſolent, & tamen non modo ab omni venenoſitatis ſuſpicione ſunt libera, ſed innocentiſſima ſunt,

Digitized by Google

ſunt, quorum ſilva extat apud Rei herbariæ Scriptores, apud quos Pulegium, Centauream, Artemiſiam, Dictamnum, & alia his innocentiora, fœtum expellere valenter comperies; nec tantum expellere, ſed etiam vivum interimere, ut amara omnia, etiam ipſas innocentiſſimas Amygdalas, & in ſumma omnia menſtrua provocantia, ipſumque in cibis familiariſſimum Petroſelinum abortum facere docent, neque enim hi effectus expellendi, vel etiam interimendi fœtum, urinam, vel etiam ſanguinem per urinæ vias ciendi, veneni propriè operatio eſt; ſed omnia à tenuitate medicamentorum originem habent, ut omnibus in confeſſo eſt, & videndus præ cunctis Galenus *in libro de med. fac.*

Folia præterea Oleandri, qui eſt tertius in ordine, quæ tam venenoſa facit Dominus ex adverſo
5 ſcribens, venenoſa non eſſe claſſici ipſi Authores manifeſtum faciunt. Dicitur vero Oleander alias Rhododendron, & Rhododaphnes, & Roſago: & Nerion, de quo tam Dioſcorid. *lib. 4. cap. 77.* quam Plinius *lib. 16. cap. 20.* & alii Antiquiorum, & ex Recentioribus Ruell. *de Nat. ſtirp. lib. 1. cap. 125.* hæc docent, Oleander Jumentis, Capris, & Ovibus Venenum eſt; Idem Homini contra ſerpentium venena remedium; Miror, inquit, Plinius, folia ejus Quadrupedum venenum eſſe, Homini vero contra ſerpentes præſidium, Ruta addita, & vino pota. Quod ſi Galenus Rhododaphnen tota eſſentia venenum eſſe dixit, aliud quid per Rhododaphnen intellexiſſe dicendum eſt, quia experientia valere illum ad ſerpentium venenum, docent Matthiol. *in com. ad lib. 4.* Dioſcor. *cap. 77.* qui hanc contrarietatem inter hos celeberrimos Medicos ſolvere idcirco nititur, volens Oleandro remedio quidem eſſe his, qui a ſerpentum veneno ſunt infecti, ut experientia forte confirmavit, ſed his, qui non ſunt commorſi, venenum eſſe; hoc tamen gratis à Matthiolo dictum eſſe ex ipſomet patet.

Cæterum ſtercus Columbinum ob id, quod cutim exulceret, & calidiſſimum ſit, venenoſum putat Do-
6 minus ex adverſo ſcribens, ac idem dicat neceſſe eſt de Pipere, de Allio, de Cæpis, de Sinapi, & alia his mitiora & calidiſſima ſint, & cutim exulcerent, ſed neque ob id, quod ſtercus ſit, neque ex hoc quod ſit calidiſſimum, venenum idcirco eſt, nam alia ſtercora Columbino in calore non cedentia, per os ſumma cum ſecuritate aſſumuntur, ubi morbus id remedii expoſcat; Caprinum ſtercus datur in potu Ictericis. Dioſcorid. *lib. 2. cap. 71.* Serapio *de ſimplic. cap. 443.* ſtercus Aprorum datur ab ſanguinis rejectiones: datur item in potu Gallinaceum, Caninum, Lupinum ad colicos dolores, & alias infirmitates apud eoſdem. Stercus quoque Accipitris datur in potu, quemadmodum & Falconis, ad partum accelerandum; Piſo *de cur. morb. lib. 3. c. 55.* datur & Equinum ad eundem effectum, ut tradit Fumanell. *de comp. med. cap. 55.*

Sed quas turbas, Deus bone, de Borace movet idem Dominus pro Fiſco ſcribens? qui tamen hallucinatur, cum vult Boracem eſſe Antiquorum Chryſocollam, & detegitur ejus hallucinatio à Fallopio *in libro de Metall. & Foſſil. cap. 31. in fin.* cujus auctoritati multo magis, quam prædicti Domini ſcribentis pro Fiſco deferendum videtur: nam Fallopius concedit quidem Boracem ab effectu vocari Chryſocollam, quia, ut Chryſocolla Aurum conglutinat, negat tamen, & probat etiam, non eſſe Boracem unam, eandemque rem cum Chryſocolla, nam Borax eſt ſpecies Nitri, & dicitur Borax, quaſi Baurach, quod nomen apud Arabes Nitrum ſignificat, Cæ-
7 ſalpin. *lib. 1. de Metall. cap. 20* at Nitrum quotidie per os propinatur abſque ullo periculo, & extant pillulæ quædam celeberrimæ Alexandri Tralliani ex Nitro ad morbos tam calidos, quam frigidos juncturarum laudatiſſimæ: Sed quomodocunque ſit, Borace uti nos Medicos quotidiana docent experientia tutiſſime, imo vel in caniculis ipſis parturire non potentibus ipſa Borax aliquando, & abſque periculo datur, ut mihimet ipſi experientia conſtat. Sed & hoc medicamento audacter utuntur claſſici Medici Recentiores. Fallop. *de Metall. & Foſſ. ubi ſupra*, Faventin. *in Empir. cap. 47.* Montuus *in Anaſcevc. morb. tom. 3. lib. 1. cap. 4.* Mercurial. *lib. 2. de morb. cap. 3.* Roderic. à Caſtr. *lib. 4. de morb. mul. cap. 6.* & alii permulti, quos congerere ſupervacaneum puto. Si qui autem Medici dixerunt, Boracem eſſe venenum, hoc non eſt; ſed Chryſocolla, aut dicendum, illos voluiſſe eſſe venenum, largo modo ſumpto veneni nomine pro medicamento valido, quod incaute ſumptum maxime nocere poſſit, & quia medicamentum eſt, quo Abortus procurari poteſt, ad quod eſt valde potens, & ideirco connumeratum eſt inter venena, quæ prohibentur vendere Aromatarii abſque Medicorum licentia, ut Antimonium. At non idcirco Borax venenum eſt, ſicuti neque alia multa prænominata medicamenta, quia eorum aliquando multa utilitas eſt, venenum autem dicitur, quod 8
ſemper tale eſt, id eſt, ſemper noxium eſt, Baccius *in prolegom. Fenen c. ſeu. art. 6.*

Conſiderati vero jam ſingulis ſimplicibus, ea quibus pulvis ille, de quo ambigitur, componebatur jam coſiderandum venit totum ipſius pulveris compoſitum; certum quidem eſt, quod eum totum ſit aggregatio partium, Ariſtot. *lib. 1. Phyſ. text. 17.* & alibi partes autem hoc totum componentes ab occultæ venenatæ qualitatis ſuſpicione ſunt immunes, 9
ut probavimus, ut totum quoque compoſitum ea ſuſpicione vacabit, nihil enim dat id, quod non habet. *Facit l. Nemo plus Juris, Digeſti, de reg. Jur.*
ea noſtris Plato *in lib. de Nat. hum.* cum ergo partes nul- 10
lam habeant venenoſitatem, non poterunt illam communicare toti, quod ex ipſis componitur: ſequitur ergo non obſtantibus quibuſcumque jam prolixe deductis, pulverem præſumptum nullo modo fuiſſe venenoſum.

Ac profecto ſi pro veritate, & omni affectu ſemoto, ſententia ferenda ſit, non modo ex dictis pronunciabimus, pulverem hunc fuiſſe venenoſum; ſed præterea videbimus, à Medico, qui illum compoſuit, ritè, ex arte, & debita cum ratione fuiſſe compoſitum, ut eo tanquam ſalubri medicamento ad nonnullas ægritudines uteretur: Medici enim intentio ea fuit ut medicamentum componeret valde exiccans ex quo duos ſibi effectus promittere poſſet, unum juvandi conceptionem in his fœminis, quæ uteros humidiores habent, & ob eam cauſam non concipiunt, unde ut concipiant valide exiccatione egent; cum pateat non paucas ob excendentem uteri humiditatem ſteriles eſſe, juxta Hippocrat. ſententiam *lib 5. Aphor. 45. & 62.* alterum effectum conceptionem impediendi in iis, in quibus expediebat, *ut infra*. Cum ergo in cujuſvis medicaminis compoſitione id ſibi proponere debeat Medicus, ut aliquod præcipuum medicamentum, ex quo primario effectum, quem intendit, ſperare poſſit, pro baſi compoſitioni conſtituta, dehinc alia, quæ ad eandem intentionem colliment, vel virtutem medicamenti adaugeant, vel vitium, ſi quod habeat, corrigat, ut Doctores omnes, qui de Medicamentorum compoſitione agunt, luculenter docent, patet intentionem hujus Medici non fuiſſe perſonas venenandi, quia nullum elegit medicamentum, quod à proprietate, & cum certitudine id operari poſſit, ut jam probatum eſt. Neque ejus intentionem fuiſſe aſſerendum eſt, ut homines interimeret, vel irremediabilem vomitum procurando, vel ſuperpurgationem exitialem excitando, urinam acriter ciendo vel etiam ſanguinem; quia ſi horum aliquid ſibi propoſuiſſet, non miſcuiſſet invicem medicamenta, quæ poſſent ſibi in operationibus impedimento eſſe; nam in hoc pulvere quædam medicamenta ſunt diæretica, & menſtrua provocantia; quædam autem ventrem ſolventia; quædam vomitum proritantia, quæ operationes in tantum ſunt ſibi contrariæ, ut una aliam omnino impediat, quia Naturam diſtrahunt ad contraria, & hoc rectè a Medico, quicunque ille fuerit, factum eſt, quia ex hoc medicamento nullam hujuſmodi operationem requirebat, ſed ſolummodo exiccationem, & idcirco cæteras operationes contrariis inter ſe medicamentis obtundere, ac impedire ſtuduit.

Ulterius, ſi in componendo hujuſmodi pulvere Medicus

Digitized by Google

dicus intentionem habuiſſet utendi eo pro veneno mortifero, celaſſet, quantum potuiſſet, odoris moleſtiam, & ſaporis diſplicentiam, quæ ex tali medicamento reſultare poterat, ut fraudem celaret, neque addidiſſet alia pejoris ſaporis & odoris, ut ad Antimonium, Sabinam, & Oleandrum, ſtercus columbinum, nam non defuiſſent multa, quæ & ſaporem minus ingratum, & odorem minus moleſtum huic medicamento conciliaſſent. Præcipua ergo Medici, quæ hunc pulverem compoſuerat, intentio ea fuit, ut jam dictum eſt, ut haberet medicamentum validum exiſtens, utrique propoſito ſcopo ſatisfaciens, nempe & ad exiccandos uteros in iis, quæ præhumidos habebant, idcirco non concipiebant, & ad impediendam conceptionem, ſterilitatemque inducendam in his, quæ in partu evidenti, ac certiſſimo periculo exponebantur, ut in caſu noſtro, in quo Elizabetha potionata præſumpta ex partu mirum in modum
11 affligebatur, & in vitæ diſcrimen veniebat; nam licere hæc Medico extra conceptionem præbere, docet abunde Mercurial. *lib. 1. de morb mul. c. 11.* & alii Antiquiorum, & Recentiorum.

Hanc ergo duplicem intentionem Medico ſibi proponente, medicamenta omnia elegit maxime exiccantia, quoad paſſivas qualitates, quoad activas verò partim frigida, ut antimonium, partim calida, ut cætera, ad hoc ut minor eſſet caliditas, quam ſiccitas, quippe cum Antimonii frigiditas caliditatem errorum contemperaret, unde ex hac compoſitione medicamentum emergebat valde exiccans, quod effectum ſibi propoſitum Medico promittebat; nam medicamenta valde exiccantia, intemperiei humidæ uterorum facile per contrariam qualitatem ſubvenire poſſunt, & quandocunque opportunum ſit etiam ſterilitatem inducere, quia, ut Hippocrat. *lib. 5. Aphor. 62.* & Galen. *in comm.* firmabant, ubi uterus valde exiccatus eſt, ſemen in eo ex defectu alimenti corrumpitur, diſſipaturque, veluti in ſabuloſo loco projectum ſemen nullum feliciter naſcitur, ſed otioſiſſimè contabeſcit: præterquam quod hujuſmodi valde ſicca medicamenta venerem cohibent, & ſemen extinguunt eodem Galen. teſte *lib. 8. de ſimpl. med. fact. lit. O.*

Cum ergo pateat ex his, quod Medicus, quicunque ille fuerit, qui præſumptum pulverem compoſuit, non habuerit intentionem utendi eo pro veneno malo, & in damnum humani generis, ſed tantum in ejus commodum, & utilitatem, manifeſtum inde fit, dato etiam, quod Joan. Baptiſt. Gattus illum Elizabethæ ſuæ uxori propinaverit, prout Fiſcus, ejuſque adhærentes contendunt, non potuiſſe illum habere intentionem venenandi propriam uxorem, ſed tantummodo illam à præſenti ærumna ſublevandi, & à mortis diſcrimine liberandi; nam alias non uſus eſſent hoc medicamento vere non venenoſo, ſed aliis, ac validis, ac vere venenoſis, maxime cum pluries expertus eſſent, ut Fiſcus præſumit, prima, ſecunda, ac tertia vice ſperatum effectum non ſucceſſiſſe ex hujus adminiſtratione, & ideo, niſi lapide obtuſior fuiſſet, medicamentum mutaſſet, & valentius exhibuiſſet.

Nec valet ad hoc id, quod Dominus ex adverſo ſcribens objiciebat, nempe quod Joan. Baptiſta deſiderabat, uxorem lento veneno perimere, nam hoc gratis dictum eſt, & miror, docto viro, quicunque ille fuerit, hæc in mentem veniſſe, & è calamo excidiſſe, cum pateat venena temporanea non modo non excitare tam ſæva ſymptomata, ut Fiſcus ab hoc medicamento excitata præſumit, ſed nullo manifeſto ſigno ſeſe prodere, niſi lentam, ac non re-
12 miſſibilem febriculam inducendo, ſenſimque humidum primigenium depopulando, & nativum calorem deſtruendo: nam temporanea omnia, ac ſingula venena, nempe quæ longo tempore poſt eorum
13 exhibitionem interimunt, ex tabefacientium genere eſſe, docet Cardan. *lib. 1. de Venen. c. 22.* & alibi, & ipſe Dominus ex adverſo ſcribens.

Præterquam quod Ratio idipſum ſuadet, primo, quia cum tam ſævis ſymptomatibus, ut à Fiſco, & adhærentibus in caſu noſtro aſſeritur, nequaquam poteſt hominis vita ad longum tempus protrahi. Secundò quia qui temporanea, & lenta venena propinant, in primis ſtudent, ut veneni vis nullo modo detegatur, cum ad fraudem contegendam, tum ut veneni vis non detegatur, alias ſuo fine fruſtraretur, cum potionati, ſed id cognoſcerent, facilè remediis, & antidotis veneno occurrent, maxime in principio; at ubi tam terribilia ſymptomata conſpicua fiunt, vis veneni ſe manifeſtiſſime prodit; & miror Dominum ex adverſo ſcribentem ſibimetipſi tam aperta fronte contradicere volentem Joan. Baptiſt. Gattum habuiſſe intentionem venenandi uxorem lento veneno, ut ſine ſignis venenationis occumberet, prout omnia lenta venena operari dicit, cum alia ex parte tam multa accidentia ex præſumpto propinato veneno adfuiſſe inculcet.

Denique, ut ad ea reſpondeamus, quæ de ſignis venenorum pro Fiſco adducuntur, diſtinguamus ea illa eadem diſtinctione, qua uſus eſt prætatus Dominus ex adverſo ſcribens, hoc eſt in antecedentia, concomitantia, & conſequentia, omnibuſque rite perpenſis, clare patet, ea omnia, & ſingula, & præſertim, quæ evidentiorem probationem facere poſſent, prorſus abeſſe, & breviter ad ea omnia, quæ pro fiſco proponuntur reſpondemus.

Quoad antecedentia, nempe odium Joan. Baptiſt. verſus uxorem, & conſuetudine delinquendi, dicimus hanc conſiderationem ad Medicum non pertinere, & bene his ii, ad quos pertinet, ſatisfacient. Illud certum eſt, quod quemadmodum nulla ſigna antecedentia dantur propinati veneni ante ejus aſſumptionem, niſi quædam, quæ præſumptiones pro- 14
prius, & conjecturæ ab extra vocanda ſunt, ad Juriſconſultos pertinentia, ſic è contra plura dantur, quæ ex veneno aſſumpto præſumpta ab ingenito provenire demonſtrare poſſunt, ut erat in caſu præ- 15
ſenti, ſtatus valetudinarius ipſius Elizabethæ, & morboſus corporis apparatus, & alia alias deducta, quæ operantur, ut potius ingeniti, quam aſſumpti veneni præſumptio vigeat. Galen. *lib. 6. de loc. aff. c. 5* Cardan. *lib. 2. de Ven. c. 2.*

Quoad ſigna vero concomitantia, licet plura deducantur in informatione pro Fiſco data, certum tamen eſt, neque omnia, neque ſi plura, & majoris momenti adfuiſſent, commonſtrare certo potuiſſe,
venenum fuiſſe propinatum, non autem ingenitum, 16
cum non dentur alia ſigna certo diſtinguentia inter venenum ingenitum, & propinatum, ut concordant tam Juriſconſulti, quam Medici Boſſius *in pract. crimin. tit. de del. num. 15.* Caball. *de omni gen. homic. num. 621.* Guazz. *in tract. ad def. Reor. def. 4. cap. 5. n. 5. lib. 1.* & inter Medicos Cæſalpin. *lib. 3. pract. cap. 7.* Codronch. *in method. teſtif. cap. 6.* & alii, unde quantumvis ſeſe defatiget, atque exagitet Dominus ex adverſo ſcribens, ad probanda hæc accidentia, ſive hæc ſigna, quæ in Elizabetha conſpicua fuiſſe dicuntur, ab adminiſtrato veneno originem habuiſſe, nunquam certo reducere poterit hanc concluſionem, ut prolixitatem odioſiſſimam evitemus, hac ſola reſponſione ſatisfactum volumus quibuſcumque ex adverſo adductis circa ſigna concomitantia veneni.

Tandem circa ſigna conſequentia ſuplicamus magnam haberi conſiderationem, hæc enim maximi momenti ſunt, & ſicuti ubi præſentia ſunt, infallibilem faciunt aſſumpti veneni præſumptionem, ſicubi abſint, omnem adminiſtrati veneni ſuſpicionem adimunt. Ac primo inter hæc ſigna eſt ipſa mors, hæc enim ut plurimum ſuccedit ad venena adminiſtrata, & præcipue ſi fuerint reiterata, ut in caſu noſtro, nam tunc ſuum effectum abſque dubio ſortiuntur, ut Cardan. *lib. 1. de Venen.* teſtatur. At Elizabetha ex præſumpto poculo non obiit, etiamſi præſumatur pluries eidem perſonæ, aliiſque non ſemel exhibitum, etiam caniculis, ac felibus, quorum omnium animalium nullum peremptum eſt, ergo ab hac iterata experientia docemur, hunc pulverem venenum non fuiſſe.

Sed etiam mors ad propinatum venenum non ſuccedat, non deſunt pleraque ſigna, quæ ab ipſo veneno adminiſtrato ſemper relinquuntur, quæ de neceſſitate adeſſe oportuit in caſu noſtro, in quo idem venenum præſumitur uni, eidemque perſonæ toties

fuiſse

Digitized by Google

fuiſſe propinatum, ac primo Nicol. Flor. *ſumm.* 4. *ſerm.* 4. *cap.* 8. & Cardin. Ponzett. *lib.* 2. *de venen. cap.*
18 8. & alii permulti affirmant Depilationem eſse ſignum familiariſſimum iis, qui à veneno adminiſtrato evadunt, & maxime ubi venenum erodentem habuerit facultatem, ut in hoc veneno propinato ſupponitur extitiſse, vel ipſo D. ex adverſo ſcribent id firmante, at hoc ſignum in Elizabetha omnino abeſt, & in nullo ex iis apparuit, quibus idem venenum pluries propinatum præſumitur, quod Adverſarii negare non audent.

Præterea Cæſalpin. *lib.* 3. *pract. cap.* 7. & alii volu-
19 erunt, quod venena, quæ ſuum effectum omnino non ſortiuntur, quia non occidunt, ſemper inſignem aliquam noxam, & diuturnos morbos inferant; & hoc quia quatenus talia, calori noſtro naturali inimiciſſima, non ſolum, cum in corpore exiſtunt, illum deſtruunt, ſed cum exuperantur, relinquunt intemperiem aliquam cum impræſſione occultæ qualitatis nocentem; at in caſu noſtro tantum abeſt, ut ii, qui hunc pulverem aſſumpſiſſe creduntur, morbo aliquo afficiantur; aut aliquam inſignem adhuc corporis noxam perſentiant, ut è contra omnes, ac ſinguli pancratice valeant; quin etiam Martha, quæ per tres continuatos dies pulverem aſsumpſiſse dicitur, deinceps utero concipit, quod valetudinariis, & infirmis mulieribus non facilè evenire notum eſt. Facit Hippocrat. auctoritas *lib.* 5. *Aphor.* 62. & pluries alibi, & pro Juriſconſultis facit Rota *in Rom. ſociet. offend. Venen.* 11. *Januarii* 1619. *coram Cardin. Sacrato.* Et ex his concludendum, pulverem, de quo agitur, vel nullo modo fuiſse exhibitum iis, quibus exhibitus præſumitur, vel nequaquam fuiſse venenoſum.

CONSILIUM XIV.

Eidem Domino Renato Monteau.

ARGUMENTUM.

Inter alia medicamenta, ex quibus præſumebatur conſtare pulvis, quem ad venenandam propriam uxorem Elizabetham exhibuiſſe volebat Fiſcus Joannem Baptiſtam Gattum, erat Antimonium, de quo peculiariter dubitabatur, an eſſet venenum, necne? volente eodem Fiſco, & ejus adhærentibus, venenum omnino eſſe, repugnantibus nobis pro parte Joann. Baptiſtæ ex ſequentibus.

SUMMARIUM.

1 *Antimonium nullam habet venenoſitatem.*
2 *Antimonium, reſpectu manifeſtarum qualitatum, venenum non eſt.*
3 *Antimonium non eſt venenum ab occulta qualitate, vel à tota ſubſtantia.*
4 *Venena à tota ſubſtantia noxia non poſſunt ullo modo ad benignam naturam reduci.*
5 *Antimonium vomitum valide provitat.*
6 *Antimonium non eſſe venenum ab effectu probatur.*

1 QUia immeritò dubitatur de hoc, cum nullus Author fide dignus hoc in dubium revocaverit, ac nunquam vel in enarrandis ipſius Antimonii facultatibus; vel in enumerandis venenis, de ejus venenoſitate quicquam muſſitaverint, quod nullo modo præteriiſsent, ſi haberet vel minimam veneni ſuſpicionem, vel veneni accidentia aſsumptum produceret. Immo qui diligentiſſime omnia, & quæcunque venena etiam minima, & nulla conſideratione digna congeſſerunt, ut ſulphur eſt, Adamas, Lauri baccæ; Nux rancida, Magnes, Scammonea; Agaricus, & alia etiam hi inferioras, nihil de Antimonio meminerunt, quod omni venenoſitatis ſuſpicione ſit prorſus exſpoliatum, & ſi liber, videri poſſunt Galenus *de med. ſimpl. & de comp. Medic.* Dioſcorid. *lib.* 6. Plin. *lib.* 30. *cap.* 6. Paul. *ſua Med. lib.* 5. *cap.* 1. Aet. *lib.* 3. Avic. 4. *tractat.* 1. *ſumm.* 1. Raſ. *lib.* 8. *ad* Manſor. Conciliat. *de venen.* Guain. *de venen. cap.* 8. Ardoin. qui affluentiſſime de omnibus agit *lib.* 2. *de venen.* & ex Recentioribus Ceſalpin. *lib.* 3. *ſua pract. c.* 50. Paræus *lib.* 20. *cap.* 31. & alii permulti, ſed & qui de natura Antimonii ex profeſso loquuntur, nullam in eo venenoſitatem animadverterunt, ut dixi; ſed ſolum refrigerationem, & exſiccationem cum adſtrictione. Vide Dioſcorid. *lib.* 5. *cap.* 54. Plin. *ubi ſupra* Aet. *lib.* 2. *cap.* 72. Paul. *lib.* 7. *litt.* 5. Cæſalpin. *de metal. lib.* 3. *cap.* 9. & ad utramque concluſionis partem evidentiſſime probandam, vide Codronch. *in libell. de Antim.*

Deinde, ſi Antimonium venenum eſt, vel lædit manifeſtis qualitatibus, vel occultis, & a tota ſubſtantia (ut prudenter deducit idem Codronch *ibidem.*) vel ambabus 2
ſimul. Non manifeſtis qualitatibus, cum hæ in Antimonio non ſint inſignes, neque in exceſsu, nam frigidum eſt, & ſiccum in gradu ſecundo cum adſtrictione, ut patet ex Authoribus jam ſupracitatis; adde, quod ſi his operaretur, apparerent in nocendo earum effectus, tales eſsent vehemens adſtrictio faucium, & gutturis ſtrangulatio, urinæ ſuppreſſio, ventris ſtipticitas, ſtomachi gravitas, & refrigeratio, inteſtinorum dolores, vocis & reſpirationis oblæſio, & alia ad hunc modum, at hæc ab Antimonio non provenire ſatis perſpectum eſt: ergo ratione primarum & manifeſtarum qualitatum, Antimonium non eſt venenum.

Sed neque occulta qualitate, & à tota ſubſtantia 3
Antimonium eſt venenum, quia medicamenta, aut venena hujuſmodi non poſſunt reduci per quamvis præparationem, aut repurgationem ad benignam naturam, neque omittere poſsunt id, quod ab intrinſeca forma ſortita ſunt, ita ut quomodocunque exhibeantur, & in quacunque quantitate, ſemper mortifera ſunt. At vero Antimonium dari etiam ſine præparatione ulla, & ſine repurgatione, abſque ullo vitæ periculo, & cum præparatione etiam in notabili quantitate ad corpora expurganda, & ad difficiles, & rebelles ægritudines edomandas, non eſt qui neſciat. Matthiol. *in lib.* 5. Diſcorid. *de mat. med. cap.* 59. Condronch. *ubi ſupra*, & omnes, qui de Antimonio ex profeſso verba faciunt.

Sed neque ſimul manifeſta, & occulta qualitate Antimonium eſt venenum, quia eædem rationes ſimul urgent, ac multo evidentius probant, nullo modo illud eſse venenum.

Verum ex abundanti conceſso, etiam cuicunque, Antimonium venenum eſse, tamen illud certum eſt, & negari non poteſt, non eſse ex iis venenis, quibus ad enecandos homines uti quis poſſit: ratio eſt in promptu, quia cum unica ſpes ſit in his, qui potionati ſunt, & venenum hauſerunt, ut ipſum quam celerrime è corpore vomitum expellant: Antimonium vomitum promptiſſime, ac valide excitare quivis novit, & notant omnes Doctores, de eo verba facientes; itaque etiam, ſi venenum eſset, ob hoc ipſum, quod ad ſui expulſionem illico hominem cogat, non poſset hominem interimere, neque enim in ſtomacho tanto tempore moram trahit, ut ejus virus ſanguini per venas, & arterias communicari poſſit, & ad cor ipſum pervenire.

Ac denique ab effectu probatur, Antimonium non eſſe venenum, quia, quicunque Antimonium ſumpſerunt, & ex ejus vi occubuerunt, nunquam mortui ſunt cum accidentibus veneni, ſed ex ſimplici tantummodo ſuperpurgatione. ut experientia docet, at ſi ob hoc, nempe quod ſuperpurgationes lethales excitare poſſit Antimonium, venenum eſt, certe & ſcammonium, & Agaricus, & cætera etiam benigniora, & incentiſſima medicamenta venena erunt, cum omnia poſſint præter modum uſurpata lethales ſuperpurgationes inducere, nam & ipſum Antimonium tunc ſolummodo tales excitat ſuper purgationes, cum in excedenti quantitate aſsumitur, alias nequaquam. Non ſufficit ergo hoc ad determinandum, Antimonium eſse venenum, ſed neceſse eſt, ſi venenum ſit dicendum, ut ab ejus propinatione appareant accidentia illa, quæ ad venenum, vel à tota ſubſtantia, vel manifeſtis qualitatibus noxum, ſuccedere ſolent.

CON-

Digitized by Google

CONSILIUM XV.

Fidem Domino Renato Monreatu.

ARGUMENTUM.

Cum N.N. Tonſor ſanus degeret, cum amico affluentius pranſus eſt. A comeſſione nonnullis elapſis diebus, ſenſim in Icteritiam, ſeu Regium morbum incidit, ac procedente tempore, totum illi corpus virore deſœdatum eſt. Hinc, nulla cura adhibita, in fatuitatem, & dementiam lapſus eſt, ac tandem vitam cum morte commutavit. Cadavere adaperto, Inteſtina tumefacta apparuerunt, & coloris citrini, Pericardium omni humiditate deſtitutum, ſanguis in Cordis ventriculis congelatus; & ipſius Cordis ſubſtantia pravi coloris, caput tumefactum, labia admodum groſſa, Pulmones coloris citrini, & ſecundum alas nigricantes, ac Mediaſtino, & Pleuræ adhærentes: Lien mollis, ac diffluens, & alia nonnulla ſigna atteſtantia veneni propinationem. P. in quem reatus ſuſpicio cadebat, a fiſco in carcerem detruſus eſt, & quæſitum pro veritate ab ipſo fiſco eſt. An N.N. ex propinato veneno, vel ex ingenito, & intrinſeco aliquo morbo occubuiſſet, & reſpondi.

SUMMARIUM.

1 *Præſumptio propinati veneni ex antecedenti ſtatu Ægrotantis eſt magni momenti.*

2 *Concomitantia ſigna quomodo propinatum venenum atteſtantur.*

3 *In veneno propinato accidentia ſupervenientia nullum ordinem ſervant.*

4 *In veneno propinato non ſolet adeſſe febris, ut in ingenito.*

5 *Venenum aut eſt corrodens, aut putrefaciens, aut inflammans, aut congelans, adde, & tabefaciens.*

6 *Venena externa vel ſunt præſentanea, vel temporanea.*

7 *Temporaneum venenum lentum eſt, & ex genere Tabefacientium.*

8 *Data cauſa diſpoſita ad agendum in patiens diſpoſitum ad patiendum, neceſſario ſequitur effectus.*

9 *Signa aſſumpti veneni in ipſa aſſumptione apparentia, ſunt magni momenti exiſtimanda.*

10 *Accidentia ex propinato veneno provenientia, cum impetu apparent; contra ex veneno ingenito.*

11 *Fatuitas ex morbo Regio mala.*

NOn immerito dubitari videtur, an N.N. ex propinato veneno obierit, necne, cum pro affirmativa opinione tot adſint conjecturæ, ac præſumptiones, non numero ſolum, ſed etiam pondere urgentiſſimæ: nulla enim ſigna deſiderari videntur, aut ex antecedentibus, aut ex concomitantibus, aut ex ſubſe-
1 quentibus, quæ propinati veneni ſuſpicionem facere, ac mirum in modum augere poſſit. Ac primo urgentiſſima videtur ea præſumptio, quæ ex antecedentibus deſumitur, ac maxime ex ſtatu ejus, qui venenum hauſiſſe dicitur; ſi enim ſtatus hic ſecundum Naturam fuerit, & vires conſtent, & errata in victus ratione ſaltem inſignia non proceſſerint, irrepente ſubitaneo, præcipiti, ac pernecabili morbo, facit fere plenam probationem propinati veneni cum hac ſola conjectura ſiſus Galen. *lib. 6. de loc. aff. cap. 5.* & cum eo DD. omnes de ejus rei certitudine non hæſitanter pronunciaverint, quæ conjectura, cum in caſu noſtro vigeat, cum N.N. immediate ante præſumptam veneni acceptionem optima ſanitate frueretur, & viribus conſtaret, dicendum,

eam non modo maximopere urgere, ſed concludentiſſimam de tali veneni propinatione probationem facere.

Nec minus urgere firmandum eſt, eam præſumptio- 2
nem, quam ex concomitantibus ſignis elicere poſſumus, ſi enim ſeriem ſymptomatum, quæ in hoc ægrotante apparuerunt, eorumque naturam, & affligendi modum conſiderabimus, nonniſi a propinato veneno potuiſſe emergere fatebimur; quippe cum primo fuerint perniciosiſſima, terribilia, & exitialia, naturamque illico proſtraverint, ac ſuperaverint, quod non veriſimile ſit accidere potuiſſe ex Icteritia ab interna cauſa procedente, in qua, præter corporis immutatum colorem, non ſolent adeſſe hujuſmodi prava accidentia, imo neque alia ulla conſideratione digna, non quidem alia ex cauſa, niſi quia humor morbum faciens ab internis ad externa prorumpit, unde conſequens eſt nobiliores partes a peccante humore liberari, & nullam ex ejus vi noxam percipere.

Secundo ſi modum adventus horum ſymptomatum ſpectemus, ea non ſenſim, & ordine quodam, ut in morbis ab interno veneno provenientibus evenire ſolet, apparuerunt: ſed potius cum impetu, & confer- 3
tim, nulloque ordine ſervato, quod in adminiſtrato potiſſimum veneno fieri ſolet, ut docent Cardan. *lib. 2. de Venen. cap. 2.* & Bacc. *in Proleg. de Venen. cap 17. art. 1.* Ac ſi denique ſeriem horum ſymptomatum conſideremus, id ipſum clare apparebit, quia in veneno ingenito hæc ſymptomata nunquam ſunt ſine febre, contra in veneno adminiſtrato, ut in caſu noſtro, in quo febris adeſſe non ſolet, quod ita 4
fieri, longioribus probavi, *lib. 2. Quæſt. Medico-Legal. tit. 2. quæſt. 8. num. 5. & ſeqq.*

His addenda ſigna ex cadavere poſt Ægri mortem deſumpta, quæ & ipſa magni ſunt momenti, neque videntur apparere potuiſſe in cadavere morbo naturali extincto, ut Inteſtina tumefacta, & coloris citrini, cordis ſubſtantia pravi coloris, & alia in hiſtoria morbi enarrata, quæ ſicuti propinato veneno ſunt familiariſſima, & proportionatiſſima ſymptomata, ita naturali ægritudini, & maxime Icteritiæ, præcipue nulla febre concomitante, videntur omnino diſconvenientia & improportionata. Ex quibus omnibus videbatur certitudinem nos habere poſſe, quod N.N. ex propinato veneno, non autem ex ingenito, aut interno morbo perierit.

Verum enim vero, ſi res penitius conſideretur, & effectus omnes in hoc caſu apparentes ſuis cauſis referantur, contrarium apparebit verius, & omnis ſuſpicio propinati veneni evaneſcet, quod ex ſequentibus fundamentis facile palam fiet. Dicendum ergo primo, quod licet particularium venenorum difficillima ſit cognitio, cum alicui propinantur, ut omnes norunt, tamen ea noſcere ſecundum ſuas ſpecies non modo non eſt difficile, ſed facillimum, poſito, inquam, quod de propinato veneno certitudo habeatur. Demus ergo N.N. cum effectu aſſumpſiſſe venenum a P. ſibi clam propinatum, ac per
fraudem, tunc dico, quod hujuſmodi venenum, aut 5
fuit corrodens, aut putrefaciens, aut inflammans, aut congelans, adde, aut tabefaciens (licet hoc cum putrefaciente conveniat, exſiccatio enim quædam ſpecies putrefactionis eſt) ad has namque ſpecies omnia venena reduci poſſunt; ad hic nullum hujuſmodi veneni ſignum apparet, ergo. Et quod non fuerit corrodens, patet, nihil enim apparuit, aut ante, aut poſt, aut in ipſa aſſumptione, quod pro ſigno talis veneni deſumi poſſit; Quod non fuerit putrefaciens, patet, quia ab hujuſmodi veneno maxime patitur primo ſtomachus, & jecur, cum tamen in cadavere hæc duo viſcera nihil omnino læſa apparuerint; Quod non fuerit inflammans, patet, quia non modo calor nullus adfuit in ipſo potionato, ſed etiam a febre fuit immunis; Quod non fuerit ex genere congelantium, manifeſtum eſt, non apparente ullo hujuſmodi veneni ſigno; Quod denique non fuerit tabefaciens, ex ipſo ſucceſſu palam eſt. Ergo reſtat, N.N. ex morbo potius quodam interno, quicunque ille fuerit, quam ex propinato veneno obierit.

Secundo notandum, quod veneno adminiſtrata 6

aut

Digitized by Google

aut ſunt præſentanea, aut temporanea; illa ſubito, & maxima cum vehementia, aut paucorum dierum ſpatio, hæc lente, ac ſenſim, & longo poſt tempore operantur. Modo, quod N. N. non aſſumpſerit venenum præſentaneum, patet; quia a præſumpta veneni aſſumptione per plures dies, nempe per unum ſupra viginti nullum evidens ſymptoma, niſi mutationem coloris ipſius cutis paſſus eſt: deinceps ſymptomata ſenſim apparuerunt, cum primo Ictericus factus ſit; poſt multos vero dies in peius lapſus fuerit, non fuit ergo venenum hoc præſentaneum. Sed neque dici poteſt fuiſſe temporaneum; primo, quia mors nimis propere
7 videretur ſecuta, temporaneum autem venenum ſuum opus ad longum tempus retardat, & lentum eſt in operando. Secundo, quia temporanea venena omnia ex Tabefacientium numero ſunt. Cardan. *lib. 1. de Venen. cap. 22.* & alibi, at N. N. nullam emaciationem, nedum Tabem paſſus eſt, nec quid ſimile; remanet ergo, ut non ex propinato veneno, ſed ex ingenito, vel potius ex aliquo alio interno morbo fuerit ſublatus.

8 Notandum tertio, quod data cauſa diſpoſita ad agendum, nulloque impedimento ex parte patientis exiſtente, ſed potius diſpoſitionibus ad patiendum ex ejus parte rèquiſitis urgentibus, neceſſario ſequitur naturalis effectus, ut Philoſophis eſt compertiſſimum. At ſi ſupponatur in hoc caſu fuiſſe propinatum venenum, cum hoc ſit cauſa maxime efficax ad agendum, & nullum ſupponatur ex parte patientis impedimentum ad reſiſtendum, ſaltem per tantum temporis ſpatium, neceſſario ad illius aſſumptionem debuit ſequi illius veneni effectus, nempe ut Naturæ ſuccumbentia, aut illius pugna cum veneno, cum tamen neutrum fuerit ſecutum, en quod N. N. ab aſſumptione præſumpti veneni, per plures dies incolumis permanſerit; dicendum itaque, illum nequaquam ex veneno, ſed ab interna aliqua cauſa ægrotaſſe, & ex ejus denique vi periiſſe.

9 Notandum quarto, aliqua eſſe ſigna in potionatis, quæ in ipſa veneni adminiſtratione obſervantur, & eſſe multi momenti, quæ tamen omnia in caſu noſtro deſiderantur: notant enim D. D. omnes, venena omnia eſſe mali odoris, & ſaporis horribilis, & in aſſumptione ſemper nauſeam, vomitum, gulæ ardorem, ſtomachi morſum, & mille alia ſymptomata excitare, quorum nullum hic apparuit, cum nulla mentio habeatur, quod N. N. a prandio, vel a cœna præſumpta, de talibus unquam ſit conqueſtus.

10 Notandum quinto, quod, ut ſupra annuimus, accidentia, ſi ex veneno adminiſtrato ſuperveniant, ſolent cum impetu quodam, ac vehementia apparere, non tolerante Natura vim improviſam ipſius veneni; & procurante ſummo conatu illud a ſe repellere, ac ſuperare: contra vero ſi ab ingenito veneno, & interno morbo eveniant, nam ut plurimum ſenſim paulatimque & ordine quodam ſervato ſuccedunt, juxta illud Hipp. *lib. 2. Aphor. 30.* circa principia omnia debiliora, quia Natura interno veneno, ob moram in corpore contractam, veluti aſſueſcit: hoc autem maxime oſtendit venenum fuiſſe ingenitum, vel morbi cauſam fuiſſe internam, quod in hoc caſu adeo urgere videtur, ut veritatem omni ex parte detegat. Nam N. N. præſumptus potionatus ſenſim, paulatimque flaveſcere cœpit, nullo alio notabili apparente ſymptomate; dehinc vero procedente morbo, ac nulla cura adhibita, alia ſymptomata ſeſe manifeſtarunt, quæ poſtmodum exacerbata, tandem morti hominem addixerunt, cum tamen, ſi Icteritia ab externo veneno originem traxiſſet, contra evenire debuiſſet, ut primo nempe alia ſymptomata notatu digna, ut vomitus indefinens, moleſtia intolerabilis, dolores pernecabiles, lipothymia, ſyncopes, & alia id genus; dehinc icteritia, & alia majora, & pejora apparuiſſent; & ratio eſt, quia ad effuſionem bilis a cauſa interna non gravatur, ſed potius allevatur Natura, cum ab humore noxio ſeſe exoneret; idcirco poteſt ex improviſo aliquando, nec præcedentibus aliis ſymptomatibus ſeſe prodere: at in veneno propinato nequaquam; quia primo, & antequam Hepar lædatur, neceſſe eſt lædi ſtomachum, atque etiam Cor, unde præcedere debent primo accidentia ad inſignem ſtomachi, & Cordis læſionem neceſſario conſequentia, quod confirmat ipſa experientia, ſemper enim obſervamus in venenis adminiſtratis Icteritiam nonnullos poſt dies, & poſt alia ſymptomata apparere. Cum igitur ex prædictis pateat, N. N. a propinato veneno non fuiſſe extinctum, ſed potius a morbo quodam naturali, ut majorem in modum veritas innoteſcat, demonſtrandum jam, ex quo vere morbo obierit. Ac profecto, ſi obſervare velimus Icteritiæ cujuſdam deſcriptionem ab Hippoc factam *lib. 3. de Morb. num. 12. & lib. de intern. affect. n. 38.* apertiſſime videbimus N. N non ex alio morbo obiiſſe, neque ex veneno aſſumpto fuiſſe ſublatum.

Habent ergo Hippocr verba in *prædicto lib. 3. de morb.* hoc modo. *Hujuſcemodi morbus Regius acutus eſt, & cito necat. Color totius mali corium maxime refert ex viridi palleſcens, & quales Lacerti virides, ſimileque fere corpus eſt. In urina, quod ſubſidet velut Ervum, fulvum eſt, & febris, & horror levis detinet, quandoque etiam veſtes ferre non ſuſtinet, ſed ab his mordicatur, & pungitur. Jejunio mane viſcera plerumque lacerantur, & ſi quis eum excitet, aut alloquitur, non patitur. Hic fere intra dies quatuordecim moritur, quos ſi effugerit, convaleſcit.* Eadem fere habet alio in loco jam cit. *de Intern. affect.* ubi & aliam ſpeciem hujus lethalis morbi, ſed longioris deſcribit, quorum morborum ſigna, ſi cum morbo, quo extinctus eſt N. N. æquiparentur, nihil omnino eorum deſiderabitur, quæ ad ejus morbi naturam conſtituendam neceſſaria exiſtimantur: nam & color corporis, & proritus, & anxietudo, & viſcerum lancinationes, & melancholia, & delirium in utroque caſu ſunt conſpicua. De febre ſolum dubitari poterat, quam in ſuo morbo adeſſe vult Hippocrates, cum tamen in caſu noſtro non adfuerit. Ad quam inſtantiam reſpondetur, quod primo non fuit, ut oportuiſſet, in ægro hoc obſervatum, an aliqua febre detineretur, necne; ſecundo, quod potuit quidem adeſſe, ſed levis, ut Hippocrates dicit, ac talis, ut facile medentem falleret, aut ab eodem medente in cenſu non haberetur propter ſui levitatem, præcipue cum ad ægrotum acceſſerit viribus jam dejectis, & non potente virtute illam detegere, unde apparere potuit æger non febrire; & tertio dato etiam quod vere non febriret, hoc non tolleret, quin idem eſſet morbus, ſtantibus præſertim tot aliis ſignis evidentioribus, & ſi in omnibus tali morbo detentis febris eſt levis, poteſt in aliquo particulari eſſe nulla, vel nulla apparere.

Mirum ergo non fuit in homine ſano, & alias robuſto, ac victui ſalubri aſſueto de repente ex aliqua externa, ac procathartica cauſa, ut ex labore, ex nimia potatione, ex curſu, ex lucta, aut ex alia ſimili cauſa (nam alias hoc obſervatum eſt, & indies obſervatur) bilem agitatam in ambitum corporis effundi, & nulla cura adhibita, illaque nobilioribus partibus communicata, alia ſymptomata, quæ in informatione enarrantur, excitari, præcipue autem fatuitatem, ac dementiam, quæ familiaris eſt Ictericis, ubi in malum tendunt, dicente Hippocrate *lib. 1. Prorrhet. n.* . *& in Coac. Prænot. num.*
198. *Mala eſt ex morbo Regio fatuitas*. Licet autem 11
hoc difficultatem facere poſſit, quomodo nimirum calidiſſimus, & ſicciſſimus humor fatuitatem excitet, quæ potius a frigido, & humido videtur naſci; tamen ad hoc reſpondet Duretus *in comm. prædicti lib 3. Coac.* in hunc locum dicens, quod cerebrum humeſcit, adde, & refrigeratur ex eo, quod ab humore calido & ſicco deſtituatur, ab omnibus enim partibus bilis ad exteriora effunditur.

Ex quibus facile eſt videre, quanam ratione in N. N. tot ſymptomata apparuerint, ex effuſione enim Bilis ad totum corpus partes omnes externæ virorem illum, ac pallorem, aut alium quemcunque fœdum colorem contraxere, juxta naturam, & colorem humoris eas inficientis: neque enim Bilis unius ejuſdemque coloris perpetuo eſt, ut norunt Medici, ſed modo palleſcit, modo nigreſcit, cum aduritur, modo viret, & ſic vario colore partes inficit. Ex effuſione vero Bilis ad exteriora cerebrum humeſcere, ac refrigerari

diximus,

dicimus, unde debile in omnibus ſuis operationibus redditur; præcipue vero debilitata ejus retentiva, Pituita ad internas partes per nervos, venas, & arterias lapſa, varios tumores in variis partibus excitavit, ut alias in his, qui jam morti proximi ſunt, evenire ſolet, cum jam proſtrata Natura pituita in cerebro exiſtens ad interiora ruit, & varia excitat ſymptomata. Cætera quoque, quæ de anxietudine, & puncturis in univerſo corpore habentur, & alia recenſita ab ipſa Bilis effuſione facta fuiſſe, notiſſimum eſt. Et ex his concludendum pro veritate videtur, N.N. ex prædicto morbo, nempe ex prima illa Icteritiæ ſpecie ab Hippocrate deſcripta deceſſiſſe, non autem ex propinato aliquo veneno, cum accidentia ſubſecuta, & morbi ſeries, naturali, & internæ cauſæ, non violentæ, & externæ reſpondeant.

CONSILIUM XVI.

Eidem Dominico Renato Monteau.

ARGUMENTUM.

In eadem cauſa, de qua ſupra, iterum per fiſcum interrogatus, ut pro veritate magis præciſe reſponderem, an N.N. ex propinato veneno obiiſſet, reſpondi, quod licet ex tam variis, tam incertis, tamque ſibi contrariis teſtium depoſitionibus in nono ſummario datis, nihil certi circa veneni exhibitionem in perſona N.N. elici poſſit, cum non ſint inter ſe conſtantes; tamen ego, ſuppoſito, quod per eas plene probata remaneat veneni exhibitio, adhuc tamen in ea ſententia ſum, illum non ex aſſumpto prætenſo veneno, ſed ex interno ac naturali morbo, alias ex Hippocratis auctoritate deſcripto, vitam obiiſſe.

SUMMARIUM.

1 *Medicamenta omnia, & venena etiam ipſa adminiſtrata interdum ſuo fine fruſtrantur.*
2 *Venena, quæ ab excedenti qualitate occidunt, niſi illico in actum producantur, nullius effectus evadunt.*
3 *Vix ex decem unum perire ſolet, niſi venenum repetatur.*
4 *Venena temporanea facile nullius effectus evadunt.*
5 *Icteritia aliquando eſt effectus aſſumpti veneni.*
6 *Venenum quodcunque vel mediate vel immediate cor lædit.*
7 *Sitis carentia eſt maximum argumentum ad excludendam veneni aſſumptionem: declara ut ibi.*
8 *Cadavera eorum, qui externo veneno intereunt, difficillime putreſcunt.*
9 *Singulare ſignum aſſumpti veneni eſt læſio in ventriculo, & lenta febricula.*

NEque novum quid, aut rarum, aut mirum id videri debet, cum quotidiana experientia compertum ſit, non tam in venenis, quam etiam in aliis qui-
1 buscunque medicamentis purgantibus, præcipue quod aliquando vel a Natura exuperantur, & nullum effectum producunt, vel ſimpliciter dejiciuntur, nulla illata ipſi Naturæ vi. Peculiariter autem Galen. *in lib. de ſimpl. med. fac. cap.* 18. de venenis verba faciens,
2 quæ ab excedenti qualitate occidunt, dicebat, quod niſi illico in actum producantur, nullius effectus redduntur. Ac præterea Cardan. *lib.* 2. *Contract. Medic. tract.* 5. *contrad.* 10. *verſ. & ſcias*, ſerio affirmat,
3 vix unum interire ex decem, qui venenum reiteretur, quod dictum etiam frequenti experientia roboravit, ut ipſe ibidem luculenter teſtatur.

Sed hoc ipſum, nempe venenum ſuo effectu fruſtrari, 4
evenit peculiariter in venenis temporaneis, hoc eſt ad tempus datis, quale forte præſumitur fuiſſe hoc, quo N.N. extinctus dicitur, ex implicita quadam P confeſſione, & dubiis nonnullorum teſtium depoſitionibus. Et ratio eſt maxime in promptu, quia, cum hujusmodi venenorum vis, ad hoc ut lente operetur, contrariis medicamentis ſit refracta, facile inde evenit, ut occurentia calori naturali, qui ſaltem debilis non ſit, evincantur, vel refringantur, aut in corpore nulla noxa relicta, detrudantur. Hinc tam raras experientias, quæ veræ ſint, habemus ſimilium venenorum, quæ ad tempus exhibentur, ut percurrit idem, Cardan. *loco citat.* Potuit ergo eodem modo etiam in caſu noſtro eveniſſe, quia veneni aſſumpti nulla certa, & peculiaria ſigna fuerunt adnotata: quemadmodum enim in ſuperiori conſultatione dicti, neque in præſumpta veneni aſſumptione N.N. quicquam perſenſit, neque per plures dies poſt aſſumptionem de aliquo notabili accidenti conqueſtus eſt, ut de ſtomachi motu, de Cordis tremore, de Lypothymia, vomitu, ſudoribus frigidis, nauſea, ructibus nidoroſis, ac corruptis, & id genus aliis, quæ omnia, aut eorum ſaltem plura de neceſſitate conſequi debebant ad veneni aſſumptionem, maxime ſuppoſito, quod in actum fuiſſet jam deductum ex adventu Icteritiæ, tanquam effectu propinati veneni. Quemadmodum namque unus ex Medicis deponit, Icteritia aliquando eſt effectus aſſumpti veneni, ſed nunquam ſola apparet, verum aſſociata aliis ſymptomatibus, immo poſt alia ſympto- 5
mata, nam tunc cum omnem ſanguinis maſſam infecerit, ac corruperit, neceſſe eſt talia ſymptomata apparere, qualia apparent, cum homo jam in mortem certo tramite tendit.

Sed manifeſtius etiam ultra adducta in priori conſultatione ex infra adducendis patere poteſt, venenum N.N. non aſſumpſiſſe, aut aſſumptum exuperaſſe, & ſic non ex aſſumpto veneno, ſed ex interno quodam morbo obiiſſe: ſunt enim plura accidentia, quæ de neceſſitate omne aſſumptum venenum conſequuntur: Ac primo, & principaliter exploratiſſimum Medicis eſt, omne venenum cor lædere, aut primo, & imme- 6
diate, aut ſaltem ſecundario, & mediate, ita ut nullum omnino venenum aſſumi poſſit, quod aut ſubito, aut convenienti mora interpoſita ſymptomata ad læſionem cordis conſequentia non accerſat, Conciliat. *diff.* 178. *& in lib. de Venen. cap.* 1. Nicol. Flor. *ſumm.* 4. *ſerm.* 4. *cap.* 1. Guainer. *de Venen. cap.* 1. *reſp. ad dub.* 4. Ardoin. *de Venen. lib.* 1. *c.* 7. Ponzett. *lib.* 1. *de venen. c.* 9. Fernelius *lib.* 2. *de Abdit. c.* 15. & alii omnes. Verum in caſu noſtro modo patet. Cor nullo modo fuiſſe læſum, ſed ex Medicorum depoſitione habetur, N.N. poſt dubiam, & ſuſpectam comeſtionem bene ſe habuiſſe, ut per verba illa Medici M. *ſolo il polſo ſtava bene, pareva che foſſe d' huomo ſano. & non monſtrava mal neſſuno*; quod quidem impoſſibile fuiſſet, ſi morbus ex aſſumpto veneno dependentiam habuiſſet ex prædictis.

Secundo, Cardan. *loco ſupra cit. Contrad. Medic.* maximum fundamentum facit ad excludendum veneni aſ- 7
ſumptionem, ſi qui venenum bibiſſe præſumitur, ſitim non habeat. *Sitis*, inquit, *carentia, maximum argumentum eſt ægrum venenum ſumpſiſſe*; ex quo habetur, mortem ex interna potius cauſa eveniſſe; quod quidem verificatur potius in calidis venenis; nam frigida, ut Mandragora, ſuccus lactucæ, Juſquiamum, & alia ſitim forte non faciunt; ſed venena hæc non dantur, neque dari poſſunt in modica quantitate, quia, cum exuperante frigiditate interimant, inſignem quantitatem requirunt. At venenum, quod aſſumſiſſe præſumitur N.N. fuiſſe in pauca admodum quantitate, dicitur, nempe quantam caperet moneta illa, quam Julium, ſeu Paulum vocamus; itaque non potuit eſſe frigidum, cum ergo eſſet calidum, debebat de neceſſitate ſitim magnam & inextinguibilem excitare, ut calida venena omnia faciunt, licet Cardan. *loco cit.* etiam frigida ſitim facere voluerit. At cum N.N. hoc ſymptomate nullo modo fuerit moleſtatus; dicendum eſt, aut illum non aſſumpſiſſe venenum, aut ex illius vi non periiſſe, quod illud exuperaverit.

Digitized by Google

8 Tertio, & hoc quidem videtur maxime notandum; experientia compertum eſt, cadavera eorum, qui veneno externo ſublati ſunt, difficillime putreſcere. Cardan. *de ſubtilitat. lib.* 12. ita ut ob eam cauſam verminationem non patiantur. Senec. *Nat. Quaſt. cap.* 31. & ratio eſt introducta ſiccitas ab ipſo veneno, unde ea de cauſa Alexandri Magni cadaver incorruptum ad multos dies permanſit, quod veneno obiiſſet: contra vero cadavera veneno interno ſublata facillime corrumpuntur, ut patet in iis, quæ ex peſte ſublata ſunt. Paræus *lib.* 21. *cap.* 10. At cadaver N. N. citiſſime putrefieri cepit, quia, ut plures teſtes deponunt, in horas & momenta tumefiebat, ſignum manifeſtiſſimum corruptionis ex interna ebullitione.

Quarto, potiſſimum, ac ſingulare ſignum affertur a Cardano *loco* alias *citat* in veneno lento, & ad tempus dato, quale præſumitur id, quo N. N. periiſſe dicitur; dicebat enim: *Sed ſingulare ſignum eſt læſio in ventriculo*
9 *cum voluntate evomendi*, quibus addit etiam lentam febriculam, ſed neutrum horum animadverſum eſt in ipſo N. N. cum in cadaveris inſpectione ventriculus nihil, quod ſuſpicionem hujuſmodi foveret, habuerit; & illum à febre ſemper fuiſſe immunem, ipſi Medici teſtati ſint.

Et quia urgebat præſumptio quædam aſſumpti veneni, maximi momenti, quæ deſumi videbatur ex Galeno, & de qua etiam Cardan. *loco ſæpe cit.* nempe morbus ex improviſo adveniens in ſano homine ſanorum modo vivere aſſueto, ac bonæ valetudinis, viribuſque conſtantibus, certe tam omnino evanuiſſe ex teſtium depoſitionibus patet. Quia N. N. non vivebat regulariter, nam ſæpe, ac ſæpius cum amicis comeſſationibus vacabat, exercitio quoque nimio, ac violento utebatur, & intempeſtivo Pilæ ludo; cibis etiam veſcebatur pravis, ut plurimis fructibus, ac poſt ipſum Icteritiæ adventum ſæpe Tincis, quæ ſuccum generare ſolent craſſum, viſcidum, melancholicum, & viſcera maxime obſtruentem, præcipue in jam valetudinario, imo ægrotante homine, ſeſe replevit; itaque tantum abeſt, ut hæc præſumptio quicquam afficiat, ut potius contraria urgeat.

Licet denique multa ſymptomata, & pleraque ſigna in cadavere conſpecta poſſent præſumi ab aſſumpto veneno originem habuiſſe, quia tamen hæc ſunt æquivoca, & ad ſuas naturales cauſas facillimo negotio reducuntur, quibus etiam magis, quam aſſumpto veneno ſunt proportionata, idcirco ea nihil afficere firmandum eſt, ac concludendum, vel N. N. nullum venenum aſſumpſiſſe, vel ſi aſſumpſerit, exuperaſſe, neque ex aſſumpto veneno, ſed ex intimo morbo obiiſſe.

Perilluſtri atque Excellentiſſimo D. D. PETRO CASTELLO, *Medico Romano, & in Meſſanenſi Academia Primario Medicina Lectori, ac V. Cl.*

PAULUS ZACCHIAS MED. F.

Nolo mihi impedimento ſit tanta locorum diſtantia, quanta inter nos eſt, ne Te aliquando alloqui liceat. Scio Te me alloquentem attento, ac lubenti animo auditurum. Audi igitur nonnulla, quæ variis occaſionibus mihi oblatis ſcripſi ad Medico-Legales materias pertinentia, ex tuo penu quædam deprompta hic habebis. Nam & Tu ſimiles mihi occaſiones obtuliſti. Interim vale, atque operam impende, ut benignus ille Animi affectus, quo me ſemper proſecutus es, abſentia non diminuatur, ſed magis magiſque indies augeſcat.

CONSILIUM XVII.

ARGUMENTUM.

Abbas Gattus patiebatur Epilepſiam, & illam quidem notabilem, ac gravem, & cum die quodam vix paroxyſmo ſeſe recolligeret, per inſtrumentum quoddam ſeſe ad quædam exequenda obligavit; Poſt temporis tractum hujuſmodi obligationis illum pœnituit, atque in ſe reverſus recordatus eſt, ſe in illius inſtrumenti celebratione non fuiſſe ſanæ omnino mentis, ex quo capite obligationem ſuam irritam facere tentavit: & viſum eſt, illum non abſque ſummo jure id expetere.

SUMMARIUM.

1 *Epilepſia quid ſit.*
2 *In mentis oblæſionibus ægri a quorundam civilium actuum celebratione prohibentur.*
3 *Graves, vel leves Epilepſia qua dicantur.*
4 *Magna Epilepſia qua.*
5 *Epilepticus in acceſſione non eſt ſui Juris.*
6 *In levioribus Epilepſiis ægri neque ante, neque poſt acceſſionem ſunt a mente alienati, contra vero in gravioribus.*
7 *Epileptici gravi morbo tentati poſt acceſſionem, per aliquos dies non ſunt ſanæ mentis.*
8 *Epileptici gravi morbo tentati etiam ante acceſſionem, per aliquot tempus extra mentem ſunt.*

NAm morbus, quo laborabat, abſque dubio erat Epilepſia, qua etiam nunc laborat; quæ & morbus comitialis, & morbus ſacer dicitur, vulgo vero morbus caducus: quod facile colligitur ex ſymptomatibus, quibus affligi ſolet, & ex modo acceſſionis ipſius morbi; In quibuſdam enim temporum mutationibus de repete paroxyſmo apprehenſus ex improviſo cadit, extra mentem rapitur, membris diſtorquetur, ſpumam ex ore emittit, Penis illi aliquando arrigitur, ſemenque genitale involuntarie effundit, quæ omnia atque alia multa, quæ recenſere opus non eſt, ſigna ſunt demonſtrativa, & pathognomonica veræ Epilepſiæ ab omnib. Medicis recenſita. Hippocr. *in lib de morb. ſacr. de flatibus*, Gal. *lib.* 3. *de loc. aff. c.* 7. Alexand. Trallian. *lib.* 1. *c.* 15. Paulus *lib.* 3. *cap.* 13. Aetius *ſer.* 6. *c.* 23. Raſis *l.* 7. *ad Manſor. c.* 11. Avic. *p.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. Serap. *pract. tract.* 1. *c.* 23. Merc. *lib.* 1. *de morb. int. cur. cap.* 16. Daniel
Senert. *Pract. lib.* 1. *part.* 2. *ſect.* 4. *c.* 9. & patet etiam ex 1
ipſius morbi definitione; nam a Gal. *loc. cit.* definitur, quod ſit univerſalis convulſio, non perpetua, ſed ſtatis temporibus prehendens, cum mentis, ac ſenſuum oblæſione. Talis autem adamuſſim eſt morbus, quo prædictus Abbas Gattus detinetur, ut ex ipſorum accidentium narratione manifeſtum ſit.

Cæterum, quia notum eſt, ut colligitur ex prædicta definitione, in hoc morbo mentem, & ſenſus omnes, tam internos, inquam, quam externos oblædi, & cum pateat apud Juriſconſultos in mentis oblæſionibus, Ægrotos non recte ad celebrationem quorundam actu-
um civilium admitti, & peculiariter non poſſe obliga- 2
ri, dubitari poteſt, an hoc locum habeat in Epilepſia, & dato, quod locum habeat, dubitari iterum poteſt, an locum habeat ſemper, & quandocunque, an vero durante tantum acceſſione, aut per aliquod etiam tempus ante, aut poſt ipſam acceſſionem. Cujus dubitationis deciſio facilis eſt, cum dependeat ab ipſa Mentis læſione, aut integritate, certum enim eſt, quod præſente ea mentis læſione, ſemper locum habet inhabilitas celebrandi quoſcunque actus civiles, & multo magis ſeſe obligandi. Sciendum ergo eſt, Epilepſiam, ut cæteri omnes morbi ſunt, non eſſe ſemper ejuſdem gravitatis, aut levitatis: dantur enim aliquæ epilepſiæ tam leves, ut vix perſentiantur, fiunt namque a flatu tenuiore, nec valde maligno, nec multo, & has ſolo victu attenuante ſanari dicebat Gal. *in lib. de Atten. vict. rat. c.* 1. illaſque ſternuationi æquiparant aliqui, quin & ipſam ſternutationem parvam Epilepſiam eſſe dixerunt Medici, Marc. *loc. cit.* Sennert. *ibid.* & ipſum Veneris actum eſſe ſimiliter parvam Epilepſiam, dicebat Democritus, ex quo alii. Contra vero Epilepſiæ tam graves aliquando ſunt, ut terrorem, etiam aſſuetis talia conſpicere, incutiant; ac deniq; inter has Epilepſiæ quædam ſunt medio modo ſe habentes. Graves autem, vel leves dicuntur ex ipſorum
ſym-

Digitized by Google

ſymptomatum gravitate, & levitate, Acceſſionum
3 frequentia, ex earundem duratione, & ex ſucceſſivo
ſtatu ægrotantium, quantò enim accidentia gravio-
ra ſunt, quantò acceſſiones frequentiores, & lon-
giores, quantò pejus ægri poſt paroxyſmum ſe habent,
tantò graviores Epilepſiæ dicuntur: contra vero, quan-
tò ſymptomata leviora, quantò minùs frequentes &
minùs diuturnæ acceſſiones, quanto meliùs ægri poſt
acceptiones ſe ipſos habere experiuntur, tanto levio-
res Epilepſiæ exiſtimantur. Magnæ namque dicun-
tur, in quibus ſpuma multa ab ore prodit, & ægri
cum clamore, & ejulatu ex improviſo cadunt, & mem-
bra peſſimè diſtorquentur, in quibus urina, ſtercus,
aut genitale ſemen ejicitur, hæc enim propter valo-
4 rum convulſionem eveniunt Gal. (*de uſu part. lib.* 14.
c. 11. *& lib.* 6. *de loc. aff. c.* 6. Aretæus *lib.* 1. *Avic. c.* 5.
Raſis *lib.* 9 *ad manſor. c.* 11. Avicenna *p.* 3. *tr.* 5. *c.* 9.
ſed in omnibus tandem tamen adeſſe ſemper mentis
oblæſionem, & memoriæ amiſſionem unanimiter om-
nes fatentur. Hipocr. *cit. lib. de morb. ſacr.* Gal. *ubi
ſupra, & lib. de nat. hum.* Trallian. & Paul. Aet. *lo-
cis jam adductis.* Cæl. Aurel. *Cron. lib.* 1. *c.* 4. Gario-
pont. *lib.* 1. *c.* 7. Avicenna *ibid.* Raſis *ubi ſup. c.* 11. nam
& idcirco Cælius Aurel. *ubi proximè*, & Gariopont
ibid. dicebant, Epilepſiam vocabulum ſumpſiſſe, quod
ſenſum, atque mentem pariter apprehendat, idem-
que habet Theod. Priſcian. *lib.* 2. *ad Timot. c.* 2. Mer-
curial. *Pract. lib.* 1. *c.* 26. unde firmari ea concluſio
5 abſque dubio poteſt, Epilepticum in acceſſione non
eſſe ſui Juris, neque aliam de eo ratione habendam,
quam ſi abſens, aut mortuus eſſet, quæ adduxi *lib.*
2. *Quæſt. Medico-Leg. tit.* 1. *q.* 14 *à n.* 13. *ad ſeqq.*

Tota tamen difficultas circa id verſatur, utrum ni-
mirum per aliquod rationabile tempus ante, aut poſt
acceſſionem Epilepticus ſui juris cenſeatur, & mente
integra conſtet, ita ut actus ab eo celebrati validi
ſint exiſtimandi, & juxta ea, quæ jam ſuppoſita ſunt,
6 dicendum in levioribus Epileſiis neque poſt acceſſio-
nem ægrum ita à mente alienari, ut ob eam mentis
alienationem actus ab ipſo tunc temporis celebrati
invalidi eſſe debeant; contra verò in gravioribus, &
multo magis in graviſſimis, Epilepticum & ante, &
poſt acceptionem quoad mentis ſanitatem, ita ſe ha-
bere per aliquod rationabile tempus, ut actus ab ipſo
eo tempore celebrati ab homine ſanæ mentis facti
7 non ſint dicendi, & quod pertinet ad tempus ſucce-
dens acceſſioni, ſaltem per unum aut alterum,
immo in graviſſimo morbo per tres dies, non videtur
ullus eſſe dubitationi locus; quia & ratione, & ex-
perimentis, & auctoritate id ipſum firmatur.

Ratione quidem, quia turbatis ſuiſque denique vio-
lenter agitatis mirum in modum ſpiritibus intellectioni
deſervientibus, impoſſibile eſt illico turbulentiam il-
lam ſedari, ſed conſequentiam eſt pro majori, aut
minori agitatione majus, aut minus temporis ſpatium
requiri, ut uſus rationis ad ſuum priſtinum vigorem
redeat: quod ſpatium alias ad tres dies reſtringen-
dum putavi, ſaltem in morbo graviſſimo, *cit. q.* 14.
n. 9. de Apoplecticis verba faciens, quibus aſſimila-
ri dixi in omnibus Epilepticos. At in magnis, & gra-
viſſimis Epilepſiis magna, & multa fit ſpirituum &
humorum agitatio, ergo conſequens eſt, agitationem
hanc, ex qua mentis incoſtantia provenit ad aliquod
rationabile tempus perdurare, nec ante tres dies ſeda-
ri, & hoc de ea cauſa, quia non ante hoc trium die-
rum ſpatium omnes humores quietem habent, nam me-
lancholiæ motus, quæ maximè hic prædominatur, diu-
turnior eſt, & fere ad totidem dies perdurat, antequam
quietem habeat, ob ipſius humoris naturam.

Experimento probatur, quoniam indies videmus
tam Apoplecticos, quam Epilepticos, qui graviter à
paroxyſmo exercentur, ab acceſſione aut per totum
vitæ ſpatium aliquando, aut alias ſaltem per aliquot
dies remanere ſtupidos, & extra ſe raptos neque eo
toto tempore ſufficere poſſe ad ea, ad quæ hoc ſanæ
mentis ſufficere poteſt.

Auctoritate demum id ipſum probatur, nempe Epi-
lepticos à fortiori paroxyſmo non illicò ad ſanam
mentem redire. Ita Cælius Aurelian. *Cron. lib.* 1. *c.* 4.
Poſt acceſſionem inquit *aliquibus mentis alienatio, &
nulla notorum cognitio* & Avic. *loc. ſup cit. cap* 9. in-
nuens in omnibus poſt acceſſionem remanere men-
tem læſam, dicebat, *Signum levioris Epilepſiæ eſt, ut
habenti ipſam cito redeat ratio*, ergo in gravioribus tar-
dè ratio redibit, & in graviſſimis tardiſſimè & difficulter.

Sed non ſuccedit ſolum ad Epilepſiam Rationis of- 8
fenſa, verùm etiam acceſſionem antecedit, cùm in-
ſtat, quod ſimiliter & exeperimento, & ratione, &
auctoritate comprobatur Experimento, de quo omnes
practicantes, cum de paroxyſmi inſtantia verba fa-
ciunt; narrant enim, eo tempore ægrotos obliviosos
evadere, præter rationem iraſci, mentem illis ſuſpen-
di, & ſenſuum accedere obtuſionem, ac paulo ante ge-
ſtorum oblivionem. Ita Cæl. Aurel. *ubi ſuprà*, &
Theod. Priſcian *ad Timot. lib.* 2. *c* 2. & concordant cæ-
teri Auctores omnes, cùm doceant, quanam ratione
cognoſci debeat inſtans Epilepſiæ inſultus. Sed & ra-
tioni conſentaneum eſt ita evenire, nam ad tam vali-
dum motum ſpirituum, & humorum, præcedunt ſem-
per aliqua ſigna ipſum motum præmonſtrantia, & ſic
videmus, quod quibus per circuitus acceſſiones fiunt,
iis nox præcedens magna ex parte moleſtior, atque
eodem modo, quibus Chriſis inſtat, in antecedenti
nocte malè habent, ex celebratis Hipp. dogmatibus
lib. 2. *Aph.* 13. *& l.* 5. *de morb. popul. ſect.* 2. *verſ.* 59.
quod non aliam ob cauſam evenire dicendum, niſi
ex previa agitatione humorum, & ſic in quibuſcun-
que morbis, habentibus particulares acceſſiones, &
inſultus, ſemper ſolent præcedere acceſſiones, ſigna
quædam, veluti præludia, quod maxime evenit in ma-
gnis ac gravioribus Epilepſiis, in quibus, cum hu-
mor melancholicus dominetur, qui tardiſſimi motus
eſt, conſequens videtur per diuturnius temporis ſpa-
tium ea ſigna præſentiri: quæ demonſtrant partium,
& facultatum læſionem, quæ in hoc morbo lædi ſo-
lent, quæ ſunt cerebrum, & omnes animales facul-
tates; itaque, antequam acceſſio præhendat, neceſſe
eſt, eas partes & facultates ob leſionem perſentire, &
ſic mentem, & rationem ante paroxyſmum detrimen-
tum pati. Quod autem Epilepſia excitetur maximè ab
humore melancholico, patet, ex omnium Medicorum
conſenſu, & ex commutatione unius morbi in alium,
nam ex Hippocratis aliorumque Medicorum auctori-
tate, & ab ipſa experientia habemus quod Epilepti-
ci fiunt Melancholici, & Melancholici Epileptici,
hoc eſt, Epilepticos facilè tentari delirio melancholi-
co, & delirio melancholico tentatos fieri Epileticos,
Hipp. *l.* 6. *de morb. Popul. ſect.* 8. *verſ.* 72. Gal. *l.* 3. *de
loc aff. c.* 7. Avic. *p.* 3. *tract* 5. *c.* 18. prout enim me-
lancolia, hoc eſt humor melancholicus, aut corpus,
aut ventriculos Cerebri occupat, ſic aut Melancholi-
ci, ſi corpus, aut Epileptici, ſi ventriculos cerebri oc-
capaverit, viciſſitudine quadam fiunt Ægrotantes; Au-
ctoritate denique probatur, Epilepticos etiam antè ac-
ceſſionem per aliquod temporis ſpatium, mente non
coſtare per ea, quæ jam adduximus.

Itaque ex his concledentiſſimè deducitur quod, cum
Abbas Gattus laboret Epilepſia gravi, ac magna, non
potuerit per aliquod rationabile tempus, antè, aut
acceſſionem, actus quoſdam civiles celebrare, cùm
non fuerit ſui Juris; unde ſi obligatio per ipſum fa-
cta, probetur eo tempore, certè invalida, & nullius
roboris eſſe debet.

CONSILIUM XVIII.

Eidem Domino Petro Caſtello.

ARGUMENTUM.

Condiderat illuſtriſſima Mulier ſuum teſta-
mentum, in quo propinquos quoſdam ſuos hæ-
redes inſtituerat, & elapſo biennio, eo annul-
lato, aliud teſtamentum confecerat, in quo
nonnullos alios, prioribus exhæredatis, etiam
propinquos ſuos hæredes eſſe voluerat, &
cum hoc deceſſerat. Prætendebant primò
inſtituti, ſe eſſe veros hæredes, ex eo

Digitized by Google

quod ultimum teſtamentum eſſet nullum,
ſtante, quod Teſtatrix non haberet in ejus
confectione integrum rationis uſum, quod
maxime hinc probant, quia nullam, aut
valde modicam habebat rerum memoriam,
quod neque ab Adverſariis controvertebatur.
Quæſitum igitur eſt, utrum amiſſa
memoria, de neceſſitate ſimul amitteretur
rationis uſus.

SUMMARIUM.

1 *Læſa Memoria læditur, etiam Ratio, diſtingue ut ibi,*
2 *Memoria quot modis lædatur.*
3 *Ex particulari non poteſt formari univerſalis.*
4 *Memoria lædi poteſt, non læſa ratione.*
5 *Imaginatio læditur illæſa permanente Ratione.*
6 *Memoria, & ratio habent diſtinctas ſedes.*
7 *Ratio, & memoria requirunt inſtrumenta diverſimode temperata.*
8 *Ratio de neceſſitate non læditur, etiam ſi memoria in totum ſit deperdita.*
9 *Recordari, & Reminiſci non eſt ſimpliciter idem,*
10 *Reminiſci, & Recordari quid ſint.*
11 *Abſque memoria poſſumus intelligere.*
12 *Definire eſt proprium opus intellectus,*
13 *Si frigida intemperies in amiſſa memoria intendatur, ſimul cum memoria ratio amittitur.*
14 *Actus abſurdi, ab iis facti, qui Memoriam amiſerunt, non fiunt ex Rationis læſione.*

1 Nitebatur pars adverſa eam concluſionem, tan-
quam veram etiam ſimpliciter prolatam probare,
nempe quod læſa memoria, lædatur & amittatur Ra-
tio; cum tamen dubia admodum ſit & maxima ex par-
te falſa, niſi recte accipiatur, & diſtinctione utamur;
varius enim omnino eſt læſionis modus, quo lædi po-
2 teſt Memoria a Medicis compertiſſimus; læditur
enim, quod ſolum imminuitur; & hæc quoque læſio
habet plures gradus pro majori, aut minori imminu-
tione, quam patitur: læditur etiam Memoria, quan-
do depravatur, ac denique læditur, cum deperdi-
tur, vel in parte, quando nonnullarum tantum
rerum memoriam periit, vel in totum, ut quando o-
mnium, & ſingularum. Itaque quemadmodum pro-
poſita concluſio poteſt habere aliquando locum in hoc
ultimo læſionis genere, ſic in aliis tam falſa eſt,
quam quod falſiſſimum, Unde ſi ex hoc, quod in hoc
ultimo læſionis genere ſimul cum Memoria lædatur
Ratio, velimus deducere, in omni læſione ſimul cum
3 Memoria lædi Rationem, turpiter in Logica errabi-
mus, quia ex particulari firmabimus propoſitionem
univerſalem, ac tantundem erit ex hoc, quod aliquis
febriens deliret, omnem febrientem delirare, quod
eſt falſiſſimum. Probatur autem facillime id, quod
aſſumpſimus, nempe non in omni Memoriæ læſione
lædi ſimul Rationem, ſed poſſe Memoriam lædi,
4 abſque eo, quod lædatur Ratio, quia Memoria, &
Ratio ſunt facultates inter ſe realiter diſtinctæ,
non aliter, quam Imaginatio, & Ratio, habentes
5 etiam ſedes diſtinctas; quemadmodum ergo contingit
interdum, lædi Imaginationem, non læſa Ratione,
& vice verſa, vel ipſo Galeno afferente *lib. 4. de loc. aff.
cap. 2.* ita etiam de Memoria, & Ratione interdum
evenire non dubitandum; quod confirmatur dedu-
cto exemplo ab aliis facultatibus in aliis partibus
reſidentibus; læditur enim quandoque unius, ejuſ-
demque partis facultas, illæſa manente alia ejuſdem
partis facultate, ut in ventriculo, in quo læditur in-
terdum Coctio; Expultrix vero, & Retentrix ſalvæ
remanent, & ſic de cæteris, ut ad rem noſtram exem-
plificat Naſſaria *l. 1. ſuæ pract. c. 21.*

Hoc autem in tantum veritatem habet, ut non mo-
do procedat, ſi ponamus has facultates, hoc eſt me-
moriam & rationem habere diſtinctas ſedes, ſed etiam-
ſi non diſtinctas habere contendamus; ſi enim ve-
limus, eas non habere diſtinctas ſedes, jam patet
6 eodem modo, quo Imaginatio, & Ratio ſejunctim
læduntur, etiamſi unam eandemque ſedem ſortian-
tur, Memoriam & Rationem, etiam non habendo
diſtinctas ſedes, ſejunctim lædi poſſe: ſin autem ve-
limus eas habere ſedes diſtinctas, ut voluerunt plu-
res Medicorum, Aetius *lib. 6. Tetrabil. cap. 2.* Avic.
p. 1. doctr. 1. cap. 5. & p. 4. tr. 1. cap. 2. Averr. *lib. 4.
Collig. cap. 40.* & omnis Arabum ſchola. Alex. bene-
dict. *lib 4. de Part. hum corp. cap. 11.* Marcell. Donat.
de Med. hiſt. mirab. lib. 2 c. 3. ex mente Galen. *de cur. hum.
corp. affect. lib. 2. cap. 4.* Marinel. *de morb. nobil. part.
Anim.* etiam ex mente Gal. *lib. 1. c. 4.* & alii, tunc tan-
to magis conſentaneum vero erit, quod una lædi poſ-
ſit, illæſa manente alia, cum in dies videamus unam ce-
rebri partem lædi, abſq; eo, quod læſio ullo modo alteri
parti communicetur, quod Medicis eſt acceptiſſimum.

Addendum his, quod cum hæ facultates requirant 7
non ſolum diverſa inſtrumenta, ſed etiam diverſimode
temperata, quia Memoria requirit inſtrumentum mo-
derate ſiccum, Ratio autem moderate calidum, ut
Plato in Theatro, & Ariſt. *in l. de Mem. & Remin* &
cum eo Averr. *ibi cap. ultim.* & omnes alii Philoſophi
ſentiunt, facile inde deducitur, lædi poſſe unam, non
ſolum illæſa manente altera, ſed potius majorem vi-
gorem adepta, quia intemperies, quæ uni nocebit, al-
teri potius adjumento erit; atque hinc fit, ut idem Pla-
to, Ariſt. aliique ſtatuunt; quod non iidem valent me-
moria, & ingenio: cum hæc ergo in ſe habeant, cui
dubium eſſe debet, quod una facultas lædi poſſit, ab-
que alterius læſione?

Sed hæc ut objicere, quiſquis ſit, poſſet, habent for-
te locum in Memoria imminuta, aut ad ſummum ex
parte ablata; pro qua etiam opinione faceret, quod ſi
diceremus, ſemper lædi Rationem; ubi læſa ſit Me-
moria, non erit poſſibile evitare maximum abſurdum;
cum enim pateat, primum in quod Ætas irruit in ho-
mine, eſſe Memoriam Ariſt. *loc. cit. cap. 2.* Plinius
lib. 7. hiſt. nat. cap. 24. & Seneca *in præfat. Declam.* con-
ſequens erit, omnes homines in primo primi ſenii prin-
cio pati etiam diminutionem Rationis, quia tunc tem-
poris incipit diminui Memoria, at hoc nullus homo,
qui integram Rationem habeat, affirmare audebit,
cum contra, ut experientia docet, tunc maxime ho-
mines Ratione, & Prudentia vigeant, quemadmo-
dum non apud Philoſophos ſolum, ſed apud om-
nes in confeſſo eſt,

Sed difficultas major eſt: An in Memoria omnino
deperdita ſemper de neceſſitate deperdatur Ratio, aut
ſaltem inſigniter lædatur; ita enim voluiſſe Galenum,
Aetium, Gentilem, Fernelium, & alios dicunt Au-
ctores; alii diſtinguentes, quod cum præcitati Do-
ctores voluerunt Rationem lædi, læſa Memoria, in-
telligendi ſint de Memoria omnino deperdita, non ve-
ro de imminuta. Sed neque in deperdita prorſus me-
moria ſemper, ac de neceſſitate lædi Rationem & Au-
ctoritatibus & Rationibus firmiſſimis quidem, & e-
xemplis ab experientia peritis firmandum eſt, ita aper-
tiſſime ſentiunt ex Recentioribus, Capivacc. *lib. 1.
Tract. cap. 1.* Maſſaria ex mente Galeni *lib. 1. Tract. c.
21* Rudius *de med. hum. corp. aff. lib. 1. c. 6.* & præ cæte-
ris Marcell. Donat. *lib. 2. de Med. hiſt. mirab c. 2.* qui
Rationibus, & Auctoritatibus in contrarium adductis
optime ſatisfacit.

Probatur autem primo, quia ſi ſemper læſa Memo-
ria, vel melius, ſi ſemper deperdita Memoria, de ne-
ceſſitate deperderetur Ratio, ſequeretur, non poſſe nos
ſine ope Memoriæ intelligere, unde memorari, & in-
telligere erunt unum quid; aut ſaltem non dabitur In- 9
tellectio abſque Memoria, quod eſt falſum; licet enim
in actu memorandi concurrat aliquando Intellectio,
unde conſurgit memoria Intellectiva, ſic dicta ad dif-
ferentiam ſenſitivæ, tamen recordari, ſeu etiam remi-
niſci non eſt ſimpliciter intelligere, ſed eſt quoddam
intelligere, nempe hoc, cognoſcere præterita, ut præ- 10
terita aliis conditionibus aliquando adjuncta per ali-
qua media, illud vero, cognoſcere præterita abſ-
que ullo medio, ut poſt Ariſtotelem, alioſque Phi-
loſophos optime explicat Hieronym. Fracaſt. *lib. 1.
de Intellectione.*

Probatur ſecundo, quia ſi Homo non poteſt abſ-
que Memoria intelligere, ſequitur, quod prius eſſe
debeat

Digitized by Google

debeat memorari; quam intelligere, hoc autem eſt falſum, quia in facultatibus datur in agendo aliquis ordo, ut omnes Philoſophi ſentiunt, Averr. *in lib. de Mem. & Remin. Et primum* ut ille inquit, *ſentiens facultas ſentit, dehinc imaginatio recipit Phantaſ-*
11 *mata poſt diſtinguens, poſtremo recipit conſervans.* Ergo ſi prius tempore eſt intelligere, quam memoria, ſequitur inde, nos abſque memoria intelligere, quantumcunque igitur amittatur Memoria, Intellectus tamen bene ratiocinari poteſt.

12 Probatur tertio, quia definire eſt proprium opus Intellectus, ſed nos definimus etiam ea, quorum nominum non recordamur, ut ſi expetam à Famulo calamum ſcriptorium, & ejus nominis nullam memoriam habeam, definiam calamum ſcriptorium per inſtrumentum, quo litteras exaramus, unde manifeſtum eſt, me abſque ope memoriæ definire, nempe ſola Intellectus opera ratiocinari, & ſic in cæteris.

Sed experientia quoque confirmatur, homines abſque Memoria ratiocinari poſſe, conſtat enim per nonnullas hiſtorias, relatas à Plinio, à Valerio Maximo, ab ipſo Galeno, à Cœlio Aureliano, & ab aliis; quas recollectas habes per Joann. Scench. *lib. 1. Obſer. tit. de Memoria*, nonnullos memoriam penitus amiſiſſe, ita ut etiam ſui ipſorum obliti ſint, qui tamen vel temporis beneficio, vel medicamentis adjuti omnium cognitionem recuperarunt; quod niſi mediante Imaginatione, & diſcurſu fieri potuit; quomodo enim ope Memoriæ id ſuccedere potuiſſet, ſi nulla in illis rerum memoriam exſtabat? concludendum ergo ex his, non ſolum non eſſe neceſſarium lædi Rationem, ubi imminuta, aut partim deperdita ſit memoria, ſed neque ubi in totum fuerit obliterata.

12 Et licet negari non poſſit, quod in pleriſque evenerit, ut amiſſa Memoria, amiſſus etiam fuerit omnis Rationis uſus, ita ut omnino ſtolidi evaſerint; id tamen non ex eo factum eſſe dicendum, quia neceſſario ad Memoriæ amiſſionem ſecuta fuerit Rationis amiſſio, ſed quia frigiditas illa intenſa, ex qua Memoria abolita eſt, communicata fuerit Cerebro quoque univerſo, & potuerit etiam ſpiritus illos extinguere, quibus ad ratiocinandum egebat intellectus, quod manifeſtiſſime apparet ex Galeni verbis
13 *l. 3. de loc. aff. c. 5.* ibi, *ſi frigida intemperies intendantur, ſimul cum Memoria Ratio amittitur.*

Quod ſi quis objiciat, experientia conſtare eos, in quibus Memoria periit, actus aliquos abſurdos, & homines ſanæ mentis non dignos ſæpe ſæpius facere, ex quo manifeſtum ſit, Rationem illis ſemper eſſe læſam: reſpondendum, quod conſiderata actuum hujuſmodi qualitate palam fit, eorum abſurditatem ex ipſa Memoriæ deperditione tantum dependere, nullo vero modo à læſione Rationis; quia in illis ipſis
14 actibus peragendis oſtendunt ſe Mente, & Ratione conſtare quod mille exemplis patefieri poteſt, ſed unum, aut alterum pro nunc ſufficiat. Socrati, exempli gratia, jam à multis annis periit Callias ſui amantiſſimus; non recordatur autem, ob memoriæ deperditionem, Socrates, Calliam periiſſe, & alteri amico obviam factus illam interrogat de ſalute Calliæ, certe hic actus abſurdus, ac ſtolidus eſt, hominis non ſanæ mentis, ſi recordaretur Calliam periſſe, nunc de ejus ſalute interrogare, ſed cum Socrates non recordetur omnino, Calliam periiſſe, prudenter, & humaniter facit, & ſanam ſe habere mentem oſtendit, cum interrogat de ſalute amici ſibi devinctiſſimi. Eodem pacto Socrati, cum hoc mane pranſus fuerit, excedit omnino è memoria ſe pranſum fuiſſe, itaque ſecundo, ac tertio prandere inſtabat; Inſanit quidem Socrates in hoc, ob amiſſam memoriam, ſana tamen Ratione utitur, cum prandere expetit, poſito, quod non pranſus fuerit, quia bene Ratione aſſequitur, prandendum eſſe homini, qui ſanus vivere velit, & ſic in reliquis.

Cum ergo pateat ex his, Memoriam & imminui, & in parte, ac in totum quoque deperdi, integra manente Ratione, facile inde deduci poteſt; quod etiam ſi gratis condonemur Adverſariis, Dominam Teſtatricem tempore, quo ſecundum condidit teſtamentum, habuiſſe memoriam læſam, aut diminutam, aut etiam omnino deperditam, & etiamſi aliquando ob ejuſdem memoriæ læſionem aliquos actus abſurdos, & homini ſanæ mentis non convenientes feciſſe dicamus, non potuerit tamen inde deſumi argumentum ita læſam habuiſſe Rationem, ut teſtari legitime non potuerit. Quare, &c.

CONSILIUM XIX.

Eidem Domino Petro Caſtello.

ARGUMENTUM.

In terra Monticelli in Sabina repertum eſt cadaver cujuſdam Antonii Statii, a duobus Barbitonſoribus recognitum, qui depoſuerunt, illud eſſe cadaver hominis per vim vel manibus, vel laqueo, vel ſimili quapiam re ſtrangulati; & quia præceſſerant inimicitiæ quædam cauſæ inter prædictum Antonium, & nonnullos homines Palumbariæ, Fiſcus prætendebat, Antonium ab iis hominibus fuiſſe ſtrangulatum, fundans ſe præter alia indicia ſuper Barbitonſorum relatione: circa quam præcipue dubitatum eſt, an rejicienda eſſet, necne, ob ſigna, de quibus in ea prædicti Barbitonſores deponebant, & viſum ex ſequentibus, prædictas Barbitonſorum depoſitiones nihil afficere, neque eſſe recipiendas.

SUMMARIUM.

1 *Suffocatio non fit ſolum à cauſa extrinſeca, ſed etiam ab intrinſeca.*
2 *Mors unde in ſuffocatione.*
3 *In ſuffocatione tam ab extrinſeca, quam ab intrinſeca cauſa, eadem pene ſigna apparent.*
4 *Qui ab intrinſeca cauſa ſuffocantur, non aliter pereunt, quam ſi fune ſtrangularentur.*
5 *Signa quædam in ſuffocatis adnotata, etiam in his, qui Peſte vel maligno morbo pereunt, aliquando adnotantur.*
6 *In pronunciatione de genere mortis in ſuffocatis non eſt ſignis communibus facile credendum.*
7 *Tria ſigna magis certa mortis ex ſuffocatione per vim externam procurata.*

NOtiſſimum eſt, & nulla controverſione apud Me- 1
dicos ambiguum, quod mors per ſuffocationem non modo à cauſa extrinſeca, & violenta aliquando procedit, ut quando laqueo, fune, aut alia quapiam ſimili re collum conſtringitur, & reſpirationis via occluditur aut cum ſimpliciter reſpiratio aboletur, ut ab aqua fumo carbonum, venenatis exhalationibus, & id genus aliis, ſed etiam à cauſa aliqua intrinſeca, & naturali, idque tam in uno quam in alio caſu brevi quodam temporis lapſu contingit, ut quotidie in Apoplecticis, Epilepticis, Squinanticis, Hiſtericis, & hujuſmodi licet animadvertere, quos momento, ac ex improviſo mortem obire cernimus, & ſi in re tam clara auctoritates quærimus, præter Auctores omnes in practicis, cum de his morbis agunt, videnda allata à Marcell. Donat. *l. 11. hiſt. Med. mir. c. 6.* & alibi à Ranch. *in l. de mor. ſub c. 8. & ſeq.* & recollecta per Jo. Schench. *l. 1. Obſ. Tit. de Apoplexia, & l. 2. Tit. de ſuffocatione.*

Cum ergo tam ab intrinſeca, quam ab extrinſeca 2
cauſa idem mortis ſuffocantis genus contingere ſoleat, certum quoque eſt, ac Medicis acceptiſſimum, in utroque caſu mortem non aliunde evenire, niſi ex reſpirationis prohibitione, ſpirituumque interceptione; atque in omnibus his, in quibus aut per vim externam, aut internam ſpiritus intercluditur, mortem idcirco ſuccedere (ut præcipue obſervare licet in Apoplexia, quæ inter omnes ſimiles morbos ſuffocantes eſt frequentiſſia) quia jugulares venæ inflatæ, ac repletæ, reſpirationem prohibeant, ut probat ex Raſis

Digitized by Google

Raſis auctoritate *ſupra* cit. Marcell. Donat. *loco eodem*, & conſtat etiam ex aliorum Medicorum conſenſu. Cum ergo in utroque caſu eo demum via ſpiritibus, & reſpirationi intercludatur, conſequenter in utroque caſu eadem omnium ſequi ſigna, ac ſymptomata nempe livores, & nigridines in facie, in collo, in pectore, & in univerſo etiam quandoque corpore, ſanguinis ex naribus effuſiones, linguæ craſſitiem, ac nigredinem, & prominentiam extra ore, ſepta; imo vero non hæc tantum in utroque caſu ſuccedunt, ſed his multo magis conſpicua, & conſimilia ſigna, ut ſpuma in ore, quæ, ut ex Hipp. colligitur *lib. 3. Aphor. 13.* commune ſignum eſt omnibus, qui ſuffocantur, maxime cum perituri ſunt. Præter ſpumam autem in ore, pulmones etiam ſpumoſo ſanguine oppleti conſpiciuntur, oculorum etiam expreſſio, & prominentia contingit, capitis tumefactio, & nigrities, ſanguinis non per nares ſolum, ſed per os, & per aures aliquando, ac per alias etiam partes profuſio, & alia permulta; quæ omnia tam in ſuffocatione data opera per vim procurata manibus, laqueo, fune, & ſimilibus, quam ex cauſa intrinſeca procedente apparent, non aliunde, niſi ex eo, quod ſpiritus, & reſpirationis via intercepta, ſanguis ad ſuperiora recurrat, & venas capitis, vicinarum partium, ac circumſtantium oppleat, & aliquando etiam violenter aperit, ad diſrumpit, unde nigrities, & livor, & tumefactio, & ſanguinis eruptiones, & cætera in utrocaſu eodem modo procedant, ut DD. teſtantur, & videndi præ cæteris Paræus *in l. de Renunc.* Fortun. Fidel. *lib. 2. Relat. Medic. c. 3. in fin. & lib. 4. cap. 5.* & no-
4 tavi etiam alias nonnulla *l. 5. quæſt. Med. Leg. qu. 10. n. 9. & ſeqq.* unde eſt, quod Medici in enarratione hujuſmodi hiſtoriarum, eorum nempe, qui ex aliqua intrinſeca cauſa ſuffocantur, id imprimis atteſtantur, tales non aliter perire, quam ſi laqueo, aut fune ſtrangularentur. Marcell. Donat. *l. 3. tit. ... cap. 7.*

Quibus ſic ſe habentibus contra veritatem omni ex parte eſt, quod ſigna à Fiſco adnotata in cadavera Antonii Statii recognito per duos Barbitonſores quicquam non certi dicam, ſed neque probabilis præ ſe ferant, quod dictus Antonius potius violenta morte, manibus vel laqueo procurata ſuffocatus interierit, quam interno aliquo & repentino morbo, ut Apoplexia, Epilepſia, Squinantia, & hujuſmodi. Primo quia ſigna ab ignaris illis Barbitonſoribus adnotata ſunt æquivoca, & communia pluribus mortis generibus, ab interna cauſa evenientibus. Imo quæ adnotata ſunt in Antonii prædicti cadavere, non ſolum non ſunt propria ſigna mortis ab externa vi per ſuffocationem procuratæ, ſed neque propria ſigna ſunt mortis evenientis per ſuffocationem ab intrinſeca cauſa.

5 Nam quoad primam partem patet, quod ea ſigna ſunt utrique caſui communia per ea, quæ jam deducta ſunt, ergo non ſunt propria. Quoad ſecundam autem clariſſimum eſt, quod tam livores, & nigredines in corpore, & linguæ craſſities, & nigrities, & ſanguinis ex naribus, aliiſque partibus effuſio quotidie apparent, non tam in his, qui ex veneno aliquo ſublati ſunt, quam in illis, quotidie vel peſtilenti, vel alias maligna, aut quomodocunque vocemus, extiali febre pereunt, & favet Hipp. *lib. 1. Acut. text.* 38 & *lib. 4. Epidem. text.* 80. & videnda, quæ ex ejuſdem Hippocratis mente affert Valleſ. *in lib. 5. Epidem. text.* 87. & nobis etiam licet, ſi libet, animadvertere in his, qui ſimili aliquo morbo, vel febre pereunt, oportere plerumque nares bombace, vel aliqua quapiam re occludere, ex eo, quod per eas cruorem, ac tabidos homores ex naribus, & ore profundunt. Sic & alia prædicta ſigna adnotare, quandocumque libitum fuerit, poſſumus etiam tam in aliis mortis generibus, quam in iis, quæ per ſuffocationem ſuccedere ſolent.

6 Secundo, quia cum prædictis ſignis fidere non liceat in pronunciando de genere mortis, quo hujuſmodi perſonæ perierunt, ex eo, quod communia ſint, recurrendum omnino eſt ad ſigna magis ſpecialia, ex quibus magis tuto pronunciare poſſimus de veritate, ut inculcant eſſe faciendum Paræus *præd. lib. de Renuncit.* & Fortun. Fidel. *ubi ſupra*, quibus ſignis in hoc cadavere deficientibus, audacis omnino, ignariſſimi, ac omni pietate carentis eſt, ex communibus tantum judicium facere violentæ mortis; quod multo magis in caſu noſtro procedit, quia ſigna, quæ
certius violentam mortem manibus, vel laqueo procuratam atteſtantur, ſenſui ipſi conſpicua eſſe poſſunt, 7
& tria potiſſimum à Paræo, & Fortunato locis citatis adducuntur, nempe rugoſitas cutis ipſius colli, Capitis Aſperæ Arteriæ dilaceratio, vel ſpondilium colli diſſecatio, & ſpumoſi ſanguinis in Thorace collectio, hæc enim maxime diſtinguunt mortem per ſtrangulationem ex vi externa, laqueo, vel alia re procuratam, a morte facta ex ſuffocatione à cauſa intrinſeca, ut iidem DD. proſequuntur, quamquam, ut veritatem fateamur, ultimum illud ſignum collectionis ſanguinis ſpumoſi in Thorace, & pulmonibus, crediderim magis ex communibus eſſe, quam ex partialioribus; ſed quomodocun ſeſe res habebat, cum nullum eorum ſignorum, quæ magis propria ſunt, ne per ſomnium quidem in caſu noſtro adnotandum ſit, dicendum eſt, prædictum Antonium Statium omnino ex naturali morte, & per ſuffocationem ab intrinſeca cauſa excitatam, & non alias periiſſe: Barbitonſores autem illos falſo ex æquivocis, fallaciſſimis, communiſſimis ſignis contrarium pronunciaſſe. Ad quod magis adminiculandum non minimum momenti habet, quod alii etiam ſimiles caſus eodem tempore, & in eodem loco, ubi Antonius prædictus mortuus eſt, evenerint; imo cum iidem caſus extra prædictum locum Monticelli, ut hic in Urbe non ſolum hoc præſenti anno, ſed etiam præteritis conſpecti ſint ejuſdem generis mortis, facile hinc inferri poteſt, cauſam aliquam naturalem communem ab Aere extrinſeco irrepſiſſe, ex qua non ſolum prædictus Antonius, & alii quidam juvenes eodem tempore, & eodem loco, & alii alibi ſimiliter ex eodem morbi, & mortis genere, & cum iiſdem prorſus ſymptomatibus occubuerint.

CONSILIUM XX.

Eidem Domino Petro Caſtello.

ARGUMENTUM.

Conſtruxerant Reverendi Monachi Ciſterciensſes Mediolani, prope Eccleſiam Sancti Ambroſii, murum quendam, veteri, qui minus ad rem faciebat, demolito. Contendebant autem ejuſdem Eccleſiæ Canonici, novum murum eſſe demoliendum, & apud Judices, ut demoliretur, inſtabant, ac inter ea, quæ opponebant, illud præcipuum erat, novum hunc murum Solis illuſtrationem, & ventorum perflatum Eccleſiæ impedire, unde ejuſdem Eccleſiæ Aer multo minus, quam ante muri conſtructionem eſſet, ſalubris redderetur; quæ, licet minus efficerent, tamen non reliquerunt Monachi Canonicorum objectionibus reſpondere, ut ſequentibus habetur.

SUMMARIUM:

1 *Aeris bonitas ab Orientis Solis illuſtratione maxime dependet.*

2 *Aer, cum in quiete eſt, non minus, quam aqua, quæ motu privatur, putreſcit.*

3 *Morbi ex Aeris vitio excitati, ſunt omnium pernicioſiſſimi.*

4 *Venti Orientales cæteris minus ſalubres, Auſtrinis exceptis.*

5 *Quanto minor eſt diſtantia inter unum Ædificium, & aliud, tanto majus incommodum ab uno in aliud emanat, tam quoad Solis illuſtrationem, quam quoad ventorum perflatum.*

6 *Aer ſolatus, qui dicatur.*

Digitized by Google

DUo ſunt, ex quibus maxime DD. Canonici S. Ambroſii Majoris Mediolanenſis propriæ Eccleſiæ ſalubritatem per novum parietem à Reverendis Monachis Ciſtercienſis ejuſdem Eccleſiæ conſtiuctum
1 deteriorari, ac cum effectu diminui contendunt. Primum eſt impedimentum ab hoc novo pariete proveniens, nec Eccleſia ex Orientis ſolis radiis illuſtretur, unde Aerem inibi offuſcatum, craſſum, atque impurum relinqui neceſſe ſit, neque abſque multa ratione videntur Canonici de ea re timere, cum omnis ipſius Aeris bonitas ab ipſius Solis illuſtratione in ipſo ortu dependeat: oriens enim Sol non modo ipſum aerem magis purum, ac magis tenuem reddit, ſed ipſas etiam aquas, Aere multo impuriores, & craſſiores, Hippocr. *in lib. de Aer. aq. & loc. part.* 8. Conſequens ergo eſt, quod ſi novus paries hanc Solis illuſtrationem impediat, omnis ipſius Aeris bonitas evaneſcat. Alterum, de quo timent Canonici, eſt, quod idem murus eandem Eccleſiam à ventis minus perflabilem reddat, unde conſequenter eundem Ae-
2 rem quaſi emortuum in continua quiete permanere contingat, ex quo dubium eſſe non poteſt, quin minus in Eccleſia commorantes minori Aeris ſalubritate in poſterum ſint graviſuri, quia Aer, cum in quiete eſt, non minus putreſcit, quam Aqua, quæ omni motu careat. Galen. apud Oribaſ. *lib. 9. Collect.* & ad ipſum Aerem à putredine conſervandum nihil magis conducit, quam ventorum perflatio, Avicenn. 1. *p. doctr.* 2. *c.* 8. Quamobrem jure cavetur *in l fin. Cod. de ſerv. & Aqu.* ne ædificia altius tollentur, ſi venti excludantur in damnum publicæ utilitatis, Rota *in Rom. altius non tollendi Maij 1622. coram Buratto n. 3.* Itaque ſi Aer præfatæ Eccleſiæ ex novi muri conſtructione ea perflatione privetur, certe facillime putreſcet, putreſcens autem promptiſſime iis, qui in eo commorabuntur, noxam ſuam communicabit, morboſque non minimæ conſiderationis, ſed graves, pernicioſos excitabit, cum morbi ex Aeris vitio progeniti ſint omnium pernicioſiſſimi, ut quotidie experientia docet, & ipſa Peſtis præ omnibus commonſtrat & facit Hipp. *in lib. de Humoribus part.* 7. & alibi. Quamobrem videntur maxima cum ratione Canonici de Aeris inſalubritate & ſibi, & aliis in Eccleſia commorantibus timere, cum duplex adſit timoris cauſa, magni quidem, & non temere aſpernandi momenti.

Verum enim vero licet ſuperfluum ſi tam exquitam Aeris ſalubritatem in Eccleſia affectare, cum Eccleſia pro domicilio eſſe non debeat, neque in ea diuturna mora fieri ſoleat, & alia ex parte prædicta S. Ambroſii Majoris Eccleſia tam ampla ſit, ut nulla neceſſitas cogat in eam intrantes potius in parte magis ſuſpecta, quam in alia quavis moram trahere: tamen: ut inanis his Canonicorum timor inſalubritatis, provenientis ex novi parietis conſtructione, omnino diluatur, demonſtrandum concludenter eſt, neque ex uno, neque ex alio capite Aerem prædictæ Eccleſiæ reddi ulla ratione ex ea parietis novi conſtiuctione inſalubriorem.

Nam quoad primum caput, patet novum murum, de quo lis eſt, non poſſe ullo modo impedire Eccleſiæ Illuſtrationem ab oriente Sole, quia ſi totum cœli tractum in quatuor partes per puncta cardinalia dividamus, apperebit per totum Orientem ab Æquinoctio verno ad ſolſtitium hyemale, Solem apertum habere aditum ad Eccleſiam illuſtrandam; novus enim murus protenditur ab ultima Orientis parte, nempe ab ea, in qua Sol oritur in ſolſtitio hyemali ad Meridiem, & tamen etiamſi ad totum orientalem tractum coextenderetur, neque ſic impedire poſſet, quin Eccleſia ab Orientis Solis radiis vel illico ab ortu, vel dimidia, ad ſummum integra hora tranſacta illuſtraretur, quia & multum ab Eccleſia diſtat, & humilior multo eſt muro Eccleſiæ, in quo etiam plures feneſtræ ſunt, per quas Oriens Sol illico, & nulla interpoſita mora eam illuſtrat.

Quoad ſecundum, patet etiam, novum murum non poſſe impedire ullius venti acceſſum, neque reddere aerem Eccleſiæ minus perflabilem, quia cum in quarta Orientali ſalubriores venti ſint ſpirantes ab ea parte, ubi Sol in Æquinoctio Verno, & ſolſtitio Æſtivo vagatur, certe hi minime omnium à novi parietis conſtructione impediuntur, cum ab ea parte maxime poſt demolitionem muri vetuſtioris, ob conſtructionem muri, de quo lis eſt, nullum adſit impedimentum, & novum murum ad eam partem ſe non coextendere pateat, ut ſupra dixi, dato autem, non conceſſo tamen, quod novus murus àliquo modo ventorum acceſſum impediret, maxime impediret Eurum, qui cum à parte Orientali verſus Meridiem contra Corum Zephiri collateralem moveatur, cæteris inſalubrior eſt, imo in univerſum venti Orientales minus ſalubres cæteris exiſtimantur, Auſtrinis exceptis, ſeu Meridionalibus. Unde non video, quanam ratione Rota *ubi ſupra à num.* 13. voluerit, orientales ventos eſſe tanquam occidentales valde ſalubres, cum potius inſalubres ex omnium Medicorum conſenſu ſint, & ipſa Rota teſtatur *in Gerunden. altius non tollendi,*
Nov. 1636. coram Coccino, *num.* 2. Et de Septentrio- 4
nalibus quidem non eſt dubium, quod ſint orientalibus ſalubriores, ut ex Hippoc. *in lib. de Aer. Aq. & Loc.* & cæteri omnes Medici, ac Philoſophi fatentur. De occidentalibus autem inter quamplures Medicos teſtis eſt Aetius *lib.* 3. *cap.* 163. qui Orientales facile morbos parere dixit, cum vehementiſſimi ſint, contra autem Occidentales ſalubriores, unde Zephirus, qui eſt Occidentalium omnium Coriphæus, dicitur à Plinio *lib.* 16. *cap.* 25. genitalis mundi ſpiritus, itaque recte à Lucretio *lib.* 1. *de rer. nat.* dictum eſt.

Et reſervata viget genitalibus aura Favoni.

Ergo novus murus aut nullum obſtaculum affert ventorum perflatui, quominus aerem Eccleſiæ perflare poſſint, aut ſi aliquo modo impedit, quod non concedimus, potius majori ſalubritati confert, quam ſecus, impediendo ventorum inſalubrium acceſſum, ex quo Aer maxime inficitur. Cum his autem omnibus conſideranda ſeſe offert diſtantia, intercedens inter novum parietem, & parietem Eccleſiæ, quæ cum ſit palmorum ſexaginta, non videtur poſſe deſiderari
major inter duo ædificia publica, quod ſi tanta di- 5
ſtantia quicquam impedimenti præbere poteſt, aut Solis illuſtrationi, aut ventorum perflatibus, aut utriiſque ſimul ita ut Eccleſiæ nocumento ſit, multo magis me hercle obeſſe poterit minor inter ædificia quæcunque quarumcunque civitatum; nam hic Romæ cum tam multa ædificia, & illa quidem ampliſſima videamus, vix dimidium tantæ diſtantiæ illa inter ſe habere conſpicimus, & tamen unum alteri impedimento neque eſt, neque eſſe poteſt, nec lis unquam ulla ob id orta videtur, niſi major anguſtia, & quaſi imminentia unius ædificii alteri, aut aliud quid fuerit in cauſa, tunc enim, nimirum quando diſtantia inter unum & aliud eſt modica, jure timeri poteſt de aliquo incommodo, quod tanto majus eſſe ſolet, tam circa Solis illuſtrationem, quam circa ventorum perflatum, quanto minor inter ipſa diſtantia eſt, ut latius probavi alias *lib.* 5. *Quæſt. Med. Leg. q.* 6. *n.* 8.

Ex quibus clariſſime patet, ambientem Aerem inter
dictam Eccleſiam, & novum murum non poſſe dici, 6
ut adverſarii volunt, *colatum*, quemadmodum vulgo loquuntur; quia Aer colatus tunc vere dicitur, cum veluti in puteo quodam inter magnorum ædificiorum anguſtias, aut ſublimorum murorum undique includitur, ita ut neque à Sole illuſtretur, neque à ventis perfletur, unde & craſſus, & obſcurus remanet, in perpetuaque quiete, atque inde gravis evadit, & inſaluberrimus, adeo ut etiamſi non longa mora in ipſo trahatur, & per modicum tempus reſpiretur, illico ſuam malitiam prodat, ut percurrit Galen. apud Oribaſ. *lib.* 9. *Collect. cap.* 5. Habemus præterea ex ſupradictis, Aerem intercedentem inter novum parietem, & Eccleſiam, ventis ſalubribus perflari, & à Sole illuſtrari, ergo colatus dici non poteſt; præterquam quod novus murus recte ad murum Eccleſiæ coextenditur, neque ſua flexibilitate, aut tortuoſitate in cauſa eſſe poteſt, ut hoc ſpatium, quod eſt inter ipſum, & Eccleſiam, male à Sole Oriente illuſtretur, qui quaſi oblique incidens, minus poſſit exhalationes pravas deputare, unde Aer ex hoc magis craſſus, & perſpiratu difficilior reddatur, neque alia incommoda affert, quæ fluxuoſas vias, ac diſtortas afferre commemorat Oribaſ. *lib.* 9. *cit. cap.* 2.

Addo

Digitized by Google

Addo his, quod cum reverendi Monachi veterem murum demoliti ſint, qui novo erat multo elatior, certe hic novus non ſolum Eccleſiæ magis quam vetus non nocet, ſed imo multo minus, ſi quid noceret alterunter, nocet: nam etiamſi vetuſtior per decem, & octo palmos magis ab Eccleſiæ diſtet, quam novus, tamen propter majorem, quam habet altitudinem magis obeſſe poteſt Eccleſiæ, quam novus, itaque non modo DD. Canonici ægre ferre non debent novi muri conſtructionem, ſi vetuſtior ſit demolitus, ſed potius libenter admittere tanquam Eccleſiæ magis proficuam, nam ultra hæc vetus murus habebat poſitum ex Orientali parte, & ſic poterat magis Orientis Solis illuſtrationem impedire.

CONSILIUM XXI.

Eidem Domino Petro Caſtello.

ARGUMENTUM.

Theſaurarius Eccleſ. Giennenſis expoſuerat Sanctiſſimo in quadam ſupplicatione ei porrecta, ſe nonnullos graves morbos pati, ac ſignanter capitis dolorem quendam acerbiſſimum, ac talem, ut eum impediret à quovis officio exercendo, ſuæ dignitati conveniente; ut cogi ſe dicebat ad expoſtulandum Coadjutorem, cum nulla illi ſpes remaneret ſanitatis recuperandæ. Hanc Theſaurarii petitionem impugnavit Promotor Fiſcalis, & gratiam obtentam, eo quod eſſet ſurreptitia, nullam eſſe volebat. Fundabat autem ſe præcipue in hoc, quod Theſaurarius non probaverat per ulla certa ſigna, ſe pati expoſitum dolorem: contra Theſaurario volente; dolorem per hæc ſigna dignoſci non poſſe, & idcirco ſuæ aſſertioni, & Medicorum fidei eſſe ſtandum. Quæſitum ergo eſt, an prædictus dolor potuerit ex ſignis externis comprehendi, ita ut Theſaurarius debuerit probare, ſe pati hunc dolorem per Teſtes idoneos; An potius ſtandum fuerit ipſius ſoli aſſertioni, ut ipſe prætendebat.

SUMMARIUM.

1 *Non ſufficit levis morbus ad obtinendum coadjutorem.*
2 *Levis morbus non eſt dignus nomine morbi.*
3 *Coadjutor quibus perſonis dari debeat.*
4 *Magni capitis dolores magnis, ac gravioribus morbis adnumerantur.*
5 *Magnorum morborum maxime conſpicua ſigna apparent.*
6 *Magni morbi ſupponunt magnas cauſas.*
7 *Magnus morbus magnum receſſum à naturali ſtatu ſignificat.*
8 *Magna cauſa magnos morbos faciunt.*
9 *Ubi ex nullis ſignis apparent adeſſe cauſa doloris, dolorem abeſſe credendum eſt.*
10 *Ad partes principes affectas plura, & conſpicua ſigna ſequuntur.*
11 *Medica experientia ſufficientiſſima eſt aliquibus conjecturis ad veri doloris cognitionem aſſequendam.*
12 *Simulati doloris optima conjectura.*
13 *Ad obtinendum Coadjutorem non ſufficit unum impedimentum, ſi plura adeſſe in ſupplicatione ſit expoſitum.*

1 IN hoc dubio diſcutiendo, primum hoc fundamentum ob oculos habendum cenſeo, ab ipſis Juriſconſultis deſumptum, quod non ſufficiat levis morbus ad hoc, ut alius Coadjutor dari debeat, etiamſi perpetuus eſſet. Rota *in cit. Giennen. Theſauraria*, *n.* 18. quia levis morbus non impedit hominem, quin poſſit actiones ſuas exercere, ut per *l. Quæſitum ff. de re Jud.* & per Galenum ex noſtris, *in lib. de Conſtit. Art. c.* 19. *in Iſagog.* imo levis morbus non eſt dignus nomine morbi. Argumento *l.* 1. *§. ſed. ſciend. ff. de Ædil. Ed.* 2
& in terminis noſtris loquitur ex noſtris Galen. *ubi ſupra*, quo loco parvum capitis dolorem dicebat non eſſe ægritudinem, requiritur ergo in hoc caſu, ut morbus ſit ultra mediocritatem, imo talis, ut corpus aggravet, abſque ſpe futuræ proſperitatis, eadem Rota *ibid. nu.* 15. Ricc. *Collect. deciſ. p.* 3. *Collectan.* 484.
nam coadjutor datur his, qui vel ſenectute, vel va- 3
letudine corporis perpetua ita gravantur, & impediuntur, ut non poſſint officium ſuum exercere, ita ad verbum habetur *in c. unico de Cler. Ægrot. in* 6. In præſenti igitur caſu ad hoc, ut Theſaurarius obtinere poſſet coadjutorem, dolor capitis debuit eſſe magnus, acerbus, intolerabilis, ac denique talis, qui impediret adminiſtrationem officii, ſaltem cum exacerbationes patiebatur, dummodo eſſent frequentes, & tunc poterat cum veritate dicere, ſe pati magnum morbum, quia hujuſmodi capitis dolores gravibus, & magnis morbis adnumerat Galen. *lib.* 2. *de ſan.*
tuen. c. 12. Rota *in hac ipſa cauſa Giennen. Theſauraria* 4
1634. *coram Veroſpio*, *n.* 3. Stante igitur hoc fundamento, quod hic dolor capitis, quo affligi ſe expoſuit Sanctiſſimo Theſaurarius Giennenſis, debuerit eſſe magnus, ego hanc concluſionem firmo, quod potuerit, & debuerit ex quamplurimis ſignis, non Medico ſolum, ſed cuicunque innoteſcere, ita ut potuerit, ac debuerit per idoneos Teſtes illum concludenter probare.

Primo quia magnorum morborum magna, & ma- 6
xime conſpicua ſigna apparent, cum ſymptomata magna ex morbi magnitudine pullulent. Galen. *lib.* 2. 7
de ſymptom. cauſ. cap. 2. & alibi Rota *ubi ſupra*, *n.* 6. & 7. quod etiam declaratur exemplo acutorum morborum, qui cum & ipſi magni morbi ſint, magnam etiam notitiam ob multa, & evidentia ſigna, quæ ſecum afferunt, de ſe præbent. Unde eſt, quod etiam in ipſo principio, quando nimirum morbi minus ſunt cognoſcibiles, facile cognoſcuntur, non modo à Medicis, ſed ab ipſis quoque idiotis hominibus, ut apertiſſime habemus ex eod. Gal. *lib.* 1. *de Dieb. Decret. c.* 6.

Secundo, quia magni morbi ſupponunt magnas cauſas, effectus enim ſuæ cauſæ æquivalens ſit oporteat, quamobrem magnus morbus magnum receſſum à naturali ſtatu demonſtrat, Galen. *lib* 1. *de ſymptom. cap.* 2. At magis cauſæ latere ob earum magnitudinem non poſſunt, hic ergo vel aderat intemperies, cauſans dolorem, quod non credo, & cum eſſet magna, vel ipſi ſenſui tactus poterat eſſe conſpicua, ut quia caput præter modum calidum, aut frigidum perſentiretur, aut aderat multa materiæ copia, & impoſſibile erat, ne ſimul maximam de ſe ſignificationem præberet per aliquas excretiones, per nares, aut per os, aut per oculos, aut per urinam factas, aut aliter, & per mille alia ſigna manifeſtiſſima. Cognito ergo in capite eſſe magnam cauſam, 8
quæ dolorem faceret, concludenter à quovis firmari poterat, Theſaurarium pati magnum capitis dolorem, quia magnæ cauſæ magnos morbos faciunt. Valleſ. *comm.* 3. *tit.* 3. *Epidem. text.* 2. & *comm.* 2. *in* 6. *ejuſdem text.* 28. & poſita cauſa, & diſpoſitionibus requiſitis, tam ex parte agentis, quam patientis, ponitur effectus, ut notum Philoſophis eſt, & notat ex Juriſconſultis Tiraquell. *in tract. ceſſan. cauſ. limit.* 20. 9
n. 1. & contra, ubi ex nullis ſignis apparet, adeſſe cauſam doloris, dolorem abeſſe credendum eſt.

Tertiò, quia pars, quæ morbum patiebatur, erat pars princeps, trahens in conſenſum totum corpus, cum omnes partes corporis cæteræ etiam principes ad capitis uſum referantur, ut demonſtrant Medici; 10
Fernel. *lib.* 1. *Phyſiol. cap.* 6. ad partes autem principes male affectas notiſſimum eſt ſigna plura, & conſpicua, ac multa, & evidentia ſymptomata apparere, quæ ſi non apparent, morbus non debet dici magnus, neque impedit omnino humanas actiones.

Quartò, his non obſtantibus, licet concedamus, non poſſe haberi ulla ſigna, nec evidentia, nec ſcientifica præſentis doloris capitis; tamen quis eſt, qui negare audeat, nos habere poſſe ſigna ſaltem conjectu-

jecturalia? At ſi hæc ipſa fuerint magna, & multa, & ſimul, eodemque tempore appareant, procul omni dubio ſignis certis, & evidentibus erunt comparanda,
11 nam Medica experientia ſufficientiſſima eſt per aliquas conjecturas ad veri cognitionem aſſequendam, præcipue, ſi magnus ſit, ſi fortis, (qualis ſupponitur in caſu noſtro) Verba ſunt Galen. *in lib. de bis ſimul deprehend.*

Quintò, magni morbi, ac maxime magni dolores requirunt valida, ac generoſiſſima medicamenta, & ſic in hoc dolore capitis, quo Theſaurarius affligebatur, cum eſſet tam ſævus, tam pertinax, tam diuturnus, ut expoſuit, deberet conſtare de uſu horum medicamentorum, ut uſtiones ſunt, ſectiones, veſicantia, ſinapiſſimi, decocta exiccantia, & ſudorifica, Balnea ſtillicidia, & mille alia efficaciora præſidia; de quorum tamen uſu nihil conſtat; nam Galenus *in libell. jam cit. De bis qui morb. ſimul.* dicebat,
12 Ægros, cum ſimilibus doloribus cum effectu vexantur, & non ſimulant, quodvis perpeti promptos eſſe; quod ſi renuant, aut auxilia non quærant, neque admittant, ſignum eſt illos vel nullum pati dolorem, vel non magnum.

Dimittam nonnulla alia, quorum conſideratio ad Medicum pertinere non videtur, ut quod non conſtet de continuatione morbi, quia ex Teſtibus nullus eſt, qui deponat, illum vidiſſe pluſquam bis, aut ter capitis dolore conflictatum, cum tamen, ut ex fundamento facto apparet, debuerit eſſe vel continuus, vel multum frequentior; imo Medicus, qui illum curavit, vix uno anno ejus curam geſſiſſe deponit, cum tamen jam abhinc octo annis eo morbo laborare ſe dicat. Quod etiamſi conſtaret de dolore capitis, non conſtat tamen de aliis infirmitatibus, quibus affligi ſe narraverat Theſaurarius in
13 ſupplicatione Sanctiſſ. porrecta. At vero ad effectum obtinendo Coadjutorem non ſufficit probare unum impedimentum, ſi plura ſint expoſita. Garzias *de Beneſi. per 6. cap* 2 *n.* 195. Rota *in Melevitana Theſauraria .... 1643. coram Veroſpio.*

Denique nulla adeſt probatio per Teſtes, quæ quicquam probet circa doloris eſſentiam, & magnitudinem; imo etiamſi adeſſet, nihil probaret, vel ipſo Theſaurario teſte; nam vel ii Teſtes ſolum ex auditu, & relatione ipſius deponunt, & ſic nihil probant; vel deponunt ex certa ſcientia, habita ex certis ſignis, & conjecturis, & poterat evidenter cognoſci ejus dolor, & per idoneos teſtes probari, quod non eſt præſtitum.

CONSILIUM XXII.

Eidem D. Petro Caſtello.

ARGUMENTUM.

Meſſanæ uxor Aurificis, cum anno elapſo, Monſtrum Aſininam formam repræſentans, eſſet enixa, anno ſequenti aliud canina ſpecie peperit. Dubitari poterat de infami concubitu cum Brutis hujuſmodi, & mulier ob id rea efficiebatur nefandi inceſtus, cum tamen alia ex parte plures Doctorum potius hujuſmodi monſtra ex Imaginationis vi, aut ex mala uteri, vel potius ſeminum diſpoſitione nata exiſtimarent. Hiſtoriam hujuſmodi miſit ad me Petrus Caſtellus, cum imagine depicta ultimi fœtus, & cum Epiſtola ſequenti, ex qua habetur luculentior facti enarratio. Ut ergo ad graviſſimum hoc dubium reſpondeam, ante omnia ejuſdem Viri Clariſſimi litteras ad me apponam, deinde ad dubium dicam, quid ſentiàm.

SUMMARIUM:

1 *Ex humano ſemine cum Brutino commixto nulla ſuccedere poteſt generatio. Contrarium n. ſeq.*

2 *Nihil impedire poteſt, quominus ex commixtione humani ſeminis cum brutino, aliqua ſuccedat generatio, quæcunque illa ſit.*

3 *Monſtro naſcente commixta membra humana ac belluina habente, evidens indicium eſt contra Reum.*

4 *Facultates omnes, ut ſingula in animali ſunt ad certam operationem, & non ad aliam deſtinata.*

5 *Imaginatio cum ſit facultas Animalis, non poteſt Formatricis, quæ eſt naturalis, operibus inſiſtere.*

6 *Imaginatio in prægnante dirigit potentiam formatricem ad aliqua ſuo modo efformanda, ut communis fert opinio.*

7 *Cognitio duplex, una potentia cognoſcitiva, altera naturalis. Falſum ibi.*

8 *Operantur omnia, quæ potentiam cognoſcitivam non habent, ex mera Naturæ neceſſitate.*

9 *Facultates omnes indigent propriis inſtrumentis.*

10 *Imaginationis effectus circa fœtus formationem videntur potius imaginarii quam reales.*

11 *Formatrix facultas, ex quo incipit formare, nunquam quieſcit.*

12 *Nihil in principio conceptionis formatur, quod ex ſemine non ſit.*

13 *Non videtur ab omni ſuſpicione libera mulier, quæ fœtus edat Brutinam formam vel in toto, vel in parte referentes, & idcirco ad ulteriora procedendum, ut veritas habeatur.*

Perilluſtri ac Excellentiſſimo DD. PAULO ZACCHIÆ, *Viro Clariſſimo, & amico Cariſſimo,* Petrus Caſtellus Romanus, S. D.

QUæ mihi Monſtra monſtraſti, monſtruoſe Zacchia, te Monſtrum demonſtras, Monſtrorum naturam, differentias, atque cauſas exactiſſime monſtraſti; Animalia nempe, eo quod præter Naturæ morem formata ſint, monſtratu digna; ſed ſimul cum his te ejus libri Authorem inter illuſtres viros librorum exaratores monſtrum patefeciſti, ab omnibus noſci, & monſtrari ob excellentiam, ſed monſtrabilem, ut cum Plinio Nepote loquar. Porro, quis quæſo inter Medicos, Philoſophos, Legumveperitos in Europa tota, qui Zacchiam non noſcat, & noſcens non monſtret? utpote qui præternaturalia monſtrando, præternaturam, ſeu potius ſupra Naturam ſcripſerit, ſeque de ipſo monſtra tractando triumphaverit; Legem cum Medicina, cum Philoſophia imperium, brevitatem cum claritate, claritatem cum gravitate, & cum familiaritate atque jucunditate majeſtatem conjunxiſti, unde mirabilem Te reddidiſti, mi Zacchia. Sed quorſum, dices, tantum monſtritas? attendas, ſi me amas, paucis Te volo. Laudes tuæ, honor à Te ob præfatum opus acquiſitum, Me quaſi Tui invidum, reddiderunt amantem (alias quanti Te faciam Tumetipſe optime noſti; inter cætera enim Roma Meſſanam verſus diſcedens in mei locum Te apud Eminentiſſimum D. meum Clementiſſimum Cardinalem Biſciam conatus ſubſtituere, & aſſequutus intentum fuerim, teſtatus neminem Te aptiorem inventurum) quapropter etiam de Monſtris agendi non levis me inceſſit cupido; ac data facillime, mihi fuit occaſio, verum omnis præerepta facultas, cum exactiſſime de hac materia ſcribendo, non me modo, ſed alios quoſcunque præoccupaveris. Quare aliud mihi reſtat nihil, niſi ut tuo volumini, quæ de Monſtris à Te Romæ viſis veluti oculatus teſtis confirmans, ſubſcribam, omnia enim ſimul ſæpe (quæ noſtra erat juncta) vidimus, & conſideravimus, & ne exordium tractationem excedat, proponam nuper à me cujuſdam Monſtri obſervatam hiſtoriam ad tuum augendum volumen.

Anno præterito 1635. in feſto S. Stephani 26. Decemb. hic Meſſanæ nobili in urbe, Aurificis uxor Monſtrum caninæ ſpeciei peperit, quæ ſuperiori anno

Digitized by Google

no alterum Aſiniam repræſentans formam pepererat: imo aliam nobiliorem fœminam tertio ab hinc anno Cyclopem audivi ab ipſis Meſſanenſibus, edidiſſe; quo conſtat non ſine ratione ab Antiquis in Trinacria Cyclopas fuiſſe poſitos. Neque hi ſolum ibi gigni ſolent, verum etiam multi fœtus caudati, ut in Britanniæ etiam inſula, ſed equidem Ligures etiam vidi cum cauda natos, quam infantibus præcidunt. Ad noſtrum tamen Monſtrum: Ipſius Pater mihi viſus eſt triginta circiter annos, corpore, facieque optime diſpoſitis: Mater autem erat boni aſpectus, & formæ, ſed validæ; & intenſæ Imaginationis, & maxime curioſa. Hæc è feneſtra Aſinum in via coeuntem obſervans, ut ipſa retulit, & intente intuens, Aſelli formam poſtea peperit. Proxime autem cum venerem cum Marito exerceret, & canis ea obſervaret, reſpiciens canem veluti mirabundum Mario indicavit, ſe obſervari à Cane, cui reſpondit ille, quid ad Te canis eſt; mox utero geſtans novem menſibus plories latrantem in ſuis viſceribus fœtum audivit, quo ſe canem utero geſtare viro ſuo aliquoties indicavit, tandemque monſtroſum Canem, ut deſcribam tibi, peperit, nec ſecundas niſi decem poſt dies valde duras, & coriaceas reddidit, ac bene ſe habuit, & habet. Delatum ad me tertio ab ortu die cadaver occipite abrupto fuit, Dicebat Pater in exitu ab utero ipſam matrem caput traxiſſe, & ideo abruptum fuiſſe. Sed equidem ſuſpicor data opera compreſſum, eo quod monſtrum. Forma ejus erat canina, & os ſacrum valde latum, & planum apparebat, ſed ſine cauda. Pellis, ſeu potius cutis, ſine pilis, omnino, rubicunda, & tenuiſſima, humanam huc ſolum referens, caput autem, ſi formam, oculorumque poſitionem conſideremus, potius Avi, quam Cani aſſimilabitur, licet, Aures ſint caninæ, & dextra oblongior ſiniſtra, ſurſum erecta. Pro naribus membrana quædam lata, & pendens apparebat, quæ exiccata elevata remanſit; os parvum, & rotundum, denteſque duos Inciſorios inferiores habebat; pedes vero anteriores caninos referebant, ſed ſine unguibus, poſteriores autem mire monſtroſos; quatuor enim tibulis oblongis, æqualibus, & vacuis, ſed oſſeis conſtabant, quorum aliqua in ſummo rotundum quoddam obturamentum ſortita erant. Abdomen erat inflatum, & lividum; ſtatim eviſceravi, & cum omnia interanea putrida, fœtidiſſimaque eſſent, ea attente conſiderare non potui. Renem ſolummodo ſiniſtrum valde magnum eſſe obſervavi, nec dextrum vidi: haud curioſe ob putredinem, & nauſeabundum fœtorem inveſtigans: ita pariter neque ſexum cognoſcere valui, ſed fœmini potius videbatur. Longitudo Cadaveris à clavicula ad os Coccygis palmaris erat, & à capite ad extremum pedem ſeſquipalmaris erat menſuræ. Inde adhibita diligentia corpus ſiccavi, quod in meo Muſæo integrum, & monſtrabile ſervo. Hoc autem eſſe Monſtrum, omninoque præter naturam, nullo enim pacto humanam imitatur formam ex paterno maternoque humano genitum ſemine, nemo unquam inficiabit. At Matris validam imaginationem præiſſe conſtanter ipſa affirmat, nec parum ad Monſtrum generationem Imaginationem conducere, Jacobi experimentum circa pecudum colorem docet. Vellem aliquid Tecum philoſophari, ſed vereor, ne ſus Minervam, tacebo potius. Pinxi quo melius potui Monſtrum ad eam magnitudinem, ſymmetriam, & formam, quomodo conſervatur in meo Muſæo, gratum tibi futurum ſperans, Vale.

NOn tam admiratione dignam hiſtoriam litteris tuis mihi enarraſti. Vir præſtantiſſime, ac mei amantiſſime, quam mille debitorum ambagibus implicitiam, inter quæ tamen illud potiſſimum maximum feceſſit negotium, utrum ſuſpicio aliqua irrepere poſſit, ne mulier hæc cum Brutis ſeſe commiſcuerit, quod quia ad mearum Quæſtionum Medico-Legalium complementum multum facere videtur, diſcutere non deſiſtam; Ante tamen ad priorem tuæ Epiſtolæ partem reſponſum dabo. Scito itaque laudes, quibus tam profuſe ex abundanti Animi affectu, & ex tua benigna in me propenſione, meipſum dignatus es cumulare, mihi eo quidem nomine fuiſſe gratiſſimas, quod à laudatiſſimo Viro proficiſcantur, velim tamen meritis meis adæquatas, ac proportionatas eſſe, quam ſint; quomodocunque tamen ſeſe res habeat, illud non diffiteor, Me tibi tum hac, tum multo majoribus ex cauſis tantum debere, ut ne in minima quidem parte me ſolvendo eſſe non invitus confitear; at ſi quæ mihi unquam ſeſe offerat occaſio, ut ejus rei vel publicam, vel privatam aliquam atteſtationem præbere poſſim, libentiſſime quidem eam arripiam, interimque Tu mei Te creditorem adſcribe, dum ad propoſitam quæſtionem pertractandam me accingo.

Plurimum controverſum eſt, ut noſti, An ex ſemine humano cum brutino commixto ulla poſſit ſuccedere generatio; plures quidem, ne omnes dicam, diffitentur eo maxime nomine, quod unum de neceſſitate ab eorum diſcovenientiam alterum corrumpet, cum humanum ſemen calorem contineat cœleſtem, brutinum vero longe ab ea perfectione diſſitum. Adde formarum ipſarum diffidentiam, tam quoad pleraque alia, quam quoad corruptibilitatem; cum humana de foris adveniat, & immortalis ſit, & incorruptibilis, Brutina de potentia materiæ educatur, ſitque mortalis, & corruptibilis; cum igitur in ſemine utriuſque generantis ſit virtus formatrix dependens ab anima utriuſque parentis, non poteſt una cum alia ita uniri, concorditer tanquam unum agens operentur; dicerentur enim Animæ, & formæ miſceri, ſi virtutes Animæ commiſcerentur, ſunt enim virtutes Animæ certæ virtutes. 1

Relinquo, quæ à poſteriori deducuntur, & quæ prima fronte mirum in modum hujuſmodi generationem videntur reddere impoſſibilem, ut eſt differentia geſtationis uteri, differentia adoleſcendi extra uterum, differentia alimentorum, & alia id genus, quæ tamen omnia unica reſponſione refelli poſſunt, dicendo, quod facerent ſingula difficultatem, quandocunque id, quod ex parentibus ſpecie diverſis generatur, retineret de neceſſitate utriuſque parentis naturam, & non induceret propriam; at omnino evaneſcunt ex eo, quia natum ex ſimili conjunctione tertiam quandam naturam, ac ſibi propriam, & peculiarem adipiſcitur, requirentem tantam moram, in utero, quanta ſibi eſſet neceſſaria, augeſcendo, ea ratione, quæ ſibi conveniret; & ea alimenta expoſcendo, quæ ſuæ naturæ eſſent magis proportionata, abſque eo, quod à parentibus ullum eorum de neceſſitate obtineret, ut obſervamus in iis monſtris evenire, quæ actu conſpicimus ex parentibus non tantum ſpecie, ſed genere differentibus generati; nam quandocunque ſuccedere debeat generatio, neceſſario ſit perfectiſſima utriuſque ſeminis commixtio, unde licet quod naſcitur, habeat ab utriuſque parentis ſemine dependentiam, non eſt tamen ſpecie alterum ex parentibus, ac retinens omnino vel alterutrius, vel utriuſque ſimul naturam, ſed eſt tertium quid habens propriam, & individualem naturam, quoad ea, quæ tam ad corporis formam, & ad propriam conſtitutionem, & vitam pertinent, quam ab ipſam intrinſecam formam, non magis ab uno ſemine, quam ab alio eductam, ſed ab utroque ſimul commixto.

Sed data impoſſibilitate naſcendi ex ſemine humano, & brutino ſimul concurrentibus ob id, quod primo dicebat de formarum diffidentia, certe & hæc mulier, de qua agimus, & aliæ, ſi quæ hujuſmodi monſtra generarunt, videntur tanquam inſontes ab omni ſuſpicione liberæ, quæ irrepere potuiſſet de infami earum cum Brutis concubitu, maxime cum aliæ afferantur hujuſmodi generationis Monſtrum cauſæ magis univerſim acceptæ, ut eſt ſeminum vitium, & intemperies, & totius quoque ſanguinis maſſæ non leve vitium, & fortis generantium imaginatio; non enim dubium eſt, quod ſemina male diſpoſita, & ſanguis fœdus, ut nutrimentum his ſeminibus faceſſens, poſſit maxime deficiſcens ab humana forma monſtrum generare; ſic & Imaginatio repræſentando Phantaſmata hujus, vel illius animalis, poteſt in cauſa eſſe, ut repræſentato phantaſmati ſimilia monſtra generentur.

Ego

Ego tamen alias in ea ſententia fui, & nunc multo magis in eadem perſiſto, quod nihil impedire poſſit, quin minus ex commixtione Humani ſeminis cum Brutino aliqua ſuccedere poſſit generatio, cujus rei autem, vel cujus animalis generatio ſuccedere poſſit, non ſic temere determinandum cenſui. Ex quo deduci facile poteſt, hanc Fœminam, & quamcunque aliam, quæ ſimilia monſtra generat, non eſſe ab omni ſuſpicione liberas, & idcirco nefandi criminis reas ſuſpectas fieri.

3 Licet enim ob quamplurimas conditiones, quæ concurrere debent, tam ex parte utriuſque parentis, & utriuſque ſeminis, quam ex parte conjunctionis carnalis, & ſeminum ejaculationis, difficilium omnino ſemper judicaverim, ex hujuſmodi commixtione ſuccedere poſſe aliquam generationem, non tamen ob hanc difficultatem ab affirmativa ſententia me retraho, quia in ſemine humano conſidero materiam, vel conſidero illud ut materiam, & conſidero formam, vel ut animatum ſemen; forma quidem de foris advenit, ita ut materia ſeminis abſque ea forma ſaltem in ipſa commixtione ſeminum conſiſtat; quatenus ergo ab ea forma eſt ſeparatum, omnino exiſtimo poſſe cum brutino ſemine miſceri, & inde aliquam ſuccedere poſſe generationem animalis, quandocunque illud ſit, quale forte ab hac muliere jam ſecundo viſum eſt generatum.

Non enim obſtat, quod dicitur de caloris differentia, & majori, vel minori perfectione; quia hoc non impedit, quominus ſemina Humana, & Brutina ſimul commixta poſſint aliquod animal generare, cum tantum differant ſecundum magis, & minus.

Ad probandum autem, quod diximus de ſuſpicione commixtionis carnalis cum brutis, maxime faciet exculuſio quarumcunque aliarum cauſarum; quæ ad hanc generationem concurrere aliquando creduntur, ac præcipue ſeminum, & ſanguinis alimentalis vitium, & ipſa Imaginatio. Quo enim ad ſeminum, & ſanguinis vitium, non poteſt in noſtro caſu conſiderari, cum uterque parentum boni habitus, & temperaturæ exiſtant, ut narras, vitam ſanam degant, victu utantur laudabili, & ætatem adhuc agant juvenilem, præterquam quod nunquam ad tantum utriuſque parentis, aut alterutrius ſemen, vel Matris ſanguinem devenire credendum, ut tale monſtrum generare valeant; nam potius credendum, nullam omnino ex tali ſemine generationem ſecuturam, & ſi ulla ſequatur, quod nullum vitium habeat, ſed ſanguini vitium inhæreat, ſecutam generationem ad perfectionem non ituram: tametſi enim Molas dicamus ex ſeminum vitio fieri (quas tamen ergo ex ſolo fœmineo ſemine procreari cenſeo) tamen ſemina vitioſa poſſe perfectum animal generare (ſi à generatione hominis deſciſcere debeant) hoc ergo nunquam admitterem.

Quoad imaginationem autem, quam Tu ipſe in hoc caſu, ac omnes pene docti, pro caſu ſimilium monſtrorum admittis, mihi videtur omnino ab ea generatione excludenda, tum ob rationes alias à me adductas, tum ob interatam monſtri generationem ab hac mulier factam; non enim veriſimile eſt, effectum tam rarum, ac admirandum, & qui vix ſemel in mille annis conſpici ſolet, tam brevi temporis ſpatio in uno individuo potuiſſe conſpici, niſi cauſam magis ex ſua natura aptam ad agendum, quam Imaginatio ſit, aſſignemus ejus effectus. Sed libet denuo breviter eas rationes, aut earum alienas, quæ Imaginationem, tanquam cauſam generationis Monſtrorum, excludant, examinare.

Primo ergo, facultates omnes, ac ſingulæ in Animali, & in Homine maxime ſunt ad certam operationem,
4 & non ad aliam deſtinatæ, Fernel. *lib.* 5 *Phyſiol. c.* 3. Concoctrix ad concoquendum, non ad expellendum, aut aſſimilandum, aut ad nutriendum: Retentrix ad retinendum, non ad expellendum: Motrix ad movendum, non ad ratiocinandum: Ratiocinatrix ad ratiocinandum, non ad concoquendum, aut ad ſentiendum: Viſiva ad videndum, non audiendum: Auditiva ad audiendum, non ad tangendum, & ſic de ſingulis, ita ut neque ulla alterius operationem moliatur, neque moliri ullo modo poſſit, niſi ſint ex famulantibus, coadiuvando ejus operationem, cui famulantur; quod in omnibus quidem maxime locum habet, ſed in iis præcipue, quæ ſunt inter ſe diſparatæ, ut Fernel. *ubi ſupra*, nec ullam convenientiam habent, inter ſe, ut facultates naturales & Vitales, Vitales & Animales, Animales & Naturales, quæ nullam habent inter ſe convenientiam, ut Naturales inter ſe, Vitales inter ſe, & Animales inter ſe. Quemadmodum ergo Naturales facultates non poſſunt obire munera Vitalium, neque Vitales munera Animalium, ſic neque Animales obire poterunt munera Naturalium, nec concurrere ullo modo in earum operationibus, unde cum Imaginatio facultas Animalis ſit, non poterit concurrere in operationibus formatricis, quæ eſt facultas Naturalis, cum qua nullam habet convenientiam.

Contra quæ non valet dicere, quod Imaginatio nonnulla cauſat in fœtu, & concurrit in operationibus formatricis dirigendo ipſam potentiam formatricem per ſpecies exemplares, ut dicit Thom. Fien. *de Virib. Imag. q.* 14. *concl.* 45. & *q.* 15. *concl.* 46 quia Imaginatio nullum habet imperium ſuper formatricem, ita ut imperando ipſi formatrici faciat eam hoc, & non alio modo formare. Sed etiamſi vel imperando, ſeu dirigendo hoc Imaginationem facere dicamus, neceſſe erit, ut formatrix ſentiat imperium, & cognoſcat directionem ſuperioris facultatis, ut operari poſſit ſecundum ſpecies illas exemplares, per quas Imaginatrix eam dirigit ad operandum, & ſic oportebit formatricem habere aliam potentiam, ac virtutem cognitricem, juxta cujus cognitionem operetur, vel ſaltem cognoſceret per ſeipſam. Cui difficultati non ſatisfacit diſtinctio prædicti Thomæ Fieni *ibid.* circa hanc cognitionem, quod nimirum duplex ſit cognitio, una, quæ vera eſt cognitio, pertinens ad potentias cognoſcitivas, alia, quæ eſt cognitio naturalis, ut cognoſcunt corporis animati partes, & ipſæ plantæ, per hanc cognitionem attrahunt ad ſe, quod ſibi convenit, & expellunt etiam, inquam, quod diſconvenit. Sufficere ergo dicit, quod cognoſcantur ſpecies repræſentatæ ab Imaginatione per hanc naturalem cognitionem, ab ipſa formatrice, ut juxta earum ſimilitudinem operetur. Nam reſpondeo, quod præterquam quod gratis adducitur hæc cognitio naturalis, cum omnia, quæ naturaliter operantur, non operentur per jam cognitionem, ſed ex neceſſitate Naturæ, admiſſa tam hac naturali cognitione, hoc valeret in his, quæ ſibi convenientia ſunt ex ſui natura, non autem in his, quæ non modo ſuæ naturæ non conveniunt, ſed maxime diſconveniunt, quia deſtruunt operationes Naturæ. Ergo perverteretur omnino ipſa Natura, ſi cognoſcendo quacunque cognitione formatrix facultas ſpecies alienas ab Imaginatione ſibi præſentatas ſui operis deſtructivas, tamen illas in ſua operatione admitteret, cum contra repudiare, ac rejicere debeat, quia à Natura datum eſt, ut omnes partes, ac virtutes naturales expellant à ſe ea, quæ ſibi aliena ſunt, ac contraria.

Secundo, ſpecies à Phantaſia formatrici repreſentatæ vel interveniunt in ipſa membrorum, & animalis formatione, ut materia, velut inſtrumentum ad ipſa membra, & ipſum Animal efformandum, non ut materia, quia in præſentatione phantaſmatum, repræſentantur nudæ rerum imagines, at in Monſtris non ſolum imprimuntur rerum imagines, ſed ipſæ membrorum ſubſtantiæ immutantur, ut patet. Deinde non poſſunt hæ ſpecies inſervire pro materia, cum ſint mere ſpirituales; Quonam pacto ergo ſpecies illæ in materiam fœtus abeunt? quomodo colorem induunt; quomodo coextenduntur ad corporis dimenſionem? quomodo aliis corporeis qualitatibus veſtiuntur? non poterunt ergo hujuſmodi ſpecies concurrere in formatione membrorum, & Animalis, ut materia, ſed neque ut Inſtrumentum, quia inſtrumentum non communicat ſuam formam inſtrumentato. Deinde facultates ſingulæ indigent propriis inſtrumentis ad ſuas actiones obeundas. Galen. *lib.* 1. *de Cauſ. Pulſ. c.* 4. & alibi: Fernel. *lib.* 5. *Phyſiol c.* 14. & alibi. Itaque hæc phantaſmata, vel hæ ſpecies intervenient, ut Inſtrumentum vel formatricis, vel ima-

imaginatricis. Non formatricis, quia non ſunt proprium formatricis inſtrumentum. Neque Imaginatricis, quia tunc verum eſſet dicere, quod imaginatio formaret, quod eſt omnino falſum, quia proprium inſtrumentum ad formandum non habet; alieno uti non poteſt, ergo nullo modo poteſt formare,

Tertiò, ſi imaginatio aliquid cooperatur in formatione, vel operatur ſola, & per ſe, vel conjunctim cum formatrice, non ſola, nam tunc formaret, quod eſſe nullo modo poteſt, neque contravertitur à quoquam; neque conjunctim, quia ſic daretur omnium confuſio, ſi major foret virtus facultatis operantis per accidens, quam facultatis operantis ex vi naturæ; & poſſet facultas, quæ per accidens operatur, intenderet formare pedem humanum; at hoc non eſt dicendum, quia Natura evitat confuſionem, neque permittit unam facultatem obire munus alterius.
10 Itaque imaginarios potius, quam reales puto effectus, quos nos tam facile imaginationi tribuimus, & habere potius alias ſuas naturales cauſas, ac magis proprias, ex quibus producantur.

Quartò, formatrix facultas, ex quo incipit for-
11 mare, ſemper in operatione eſt, & nunquam quieſcit. Galen. *in lib. de fœt. format. c.* 5. quomodo ergo Intellectui noſtro adæquari poteſt, quod imaginatio, potentia nimirum, quæ de ſua natura formare neque poteſt, neque novit, & quæ vel in inſtanti, vel ſaltem non longo tempore ſuum phantaſma repræſentando poteſt formatricem dirigere, ut tamen tale phantaſma formet fœtum, potentior, ac fortior ſit ipſa formatrice, quæ de ſua natura format, & ſemper in operatione eſt; cur non libentius admittimus intellectivam potentiam, imo inquam ipſam voluntatem potius hominis magis dirigere poſſe formatricem, quam imaginationem; nam hæ quidem activæ ſunt, imaginatio vero paſſiva potentia eſt, ac recipit tantum, retinetque phantaſmata à ſenſibilibus elicita.

Denique cum ut contraria fert opinio, plerumque imaginatio imprimat ſuum phantaſma in fœtu in hora conceptionis, certum eſt, non poſſe illud Phantaſma, niſi in ſemine recipi, nihil enim in princi-
12 pio conceptionis formatur, quod ex ſemine non ſit; oportet ergo tantummodo partes ſpermaticas ab eo Phantaſmate per imaginationem alterari, cum è contra ſanguineas potius alterari videamus, ut plurimum enim carnes, & muſculoſas partes immutari videmus, & alienam formam inducere.

Ex quibus, excluſis à cauſis horum monſtrorum, imaginatione, & ſeminum vitiis, teſtatur ſolum de ſeminum diverſæ ſpeciei commixtione ſuſpicemur, unde hæc mulier, quæ Monſtrum à Te deſcriptum peperit, de nefando concubitu apud me ſuſpecta eſt, & ad eliciendam ejus rei veritatem per hæc indicia ad
13 ulteriora eſſet procedendum. Niſi in ejus defenſionem dicamus primo, ad Regionis naturam eſſe referendam hujuſmodi monſtrorum generationem, nam Sicilia Inſulam feracem eſſe talium monſtrorum, Tu ipſe fateris. Aut dicamus ſecundo, hunc partum fuiſſe ex Molarum genere, & quæ de latratu referebat mulier imaginaria potius, & ex Timore ſibi viſus fœtus ille latrare. Ad cujus rei confirmationem faceret ea opinio, quæ convincit, Molas ex ſolo fœmineo ſemine generari cum ſanguinis confluxu ad uterum; potuit ergo fieri, ut mulier conſpiciens Aſinum coeuntem, & canem, in actu coitus ſemen proprium emiſerit, ac conceperit, atque inde tales monſtroſos partus ediderit, licet hæc multa difficultate minime careant. Vale, & me ama.

CONSILIUM XXIII.

ARGUMENTUM.

Aurelius Lingius per biennium diverſimode à febriculis, aliiſque morbis cum Articulorum doloribus conflictatus, modo tantiſper à morbo ſe recolligens, modo in illum relabens, tandem cum meliuſculè per bimeſtre ſpatium ſeſe haberet, in acutam febrem incidens, vitam obierat. Ejus uxor, Artemiſia nomine, ſe ex illo gravidam eſſe dicebat, ac ſex menſibus à morte Mariti transactis, puerum peperit ſatis robuſtum. Mariti propinqui filium tanquam ſpurium ab hæreditate arcere conabantur, & Artemiſiam adulterii damnare, ex eo, quod Aurelius jam ab ineunte ultima infirmitate impotens eſſet, non tam ad generandum, quam etiam ad coeundum; immo per Medicos Teſtes probabant, Aurelium jam à multo tempore coactum a coitu abſtinere, cum neque arrigeret, quod iiſdem Medicis idem Aurelius fuerat confeſſus, poſtquam ab infirmitate per plures menſes fuiſſet exagitatus. Artemiſia alia ex parte non inficiabatur, Aurelium per longum tempus à Venere abſtinuiſſe ſed illum per nonnullos menſes ante obitum ad aliam rediiſſe, ſeſeque carnaliter iterum cognoviſſe. Quæſitum eſt pro veritate, an Aurelius cum prædicta infirmitate coire potuerit, & generare, atque in affirmativam ſententiam veni ex iis, quæ mox ſubjungam.

SUMMARIUM.

1 *In anno Ætatis ſexageſimo virtus eſt vegeta in viris, & generare poſſunt.*
2 *Qui articularibus morbis, & maximè Artritide conflictantur, ad Venerem valde ſunt proclives.*
3 *Ad conceptionem non requiritur frequentatio coitus, unico enim congreſſu concipitur.*
4 *Ubi ſenſus viget, inanis eſt diſcurſus.*
5 *Arthritici plurimi Venerem ſtrenue exercent, & fœcundiſſimi ſunt,*

PRimo enim Aurelius erat ex ſua natura ſalaciſſimus, & hoc plura ſigna atteſtabantur, inter quæ conſpicuum erat præmaturum calvitium; nam & in juventute optimus, ac ſtrenuus extiterat Veneris miles, unde & uxores duas habuerat, præter concubinas, ex quibus omnibus filios ſuſceperat, quod non controvertebatur. Ex quo patet, non modo excludi in Aurelio naturalem impotentiam coeundi, & generandi, ſed probari ſummam genitalium virtutem, & vigorem inſignem, qui licet ex frequentia errorum patratorum potuerit remitti, & ex ſupervenientibus morbis pene deperdi, tamen ex eorundem amotione potuit in priſtinum ſtatum redire, & à morbis, niſi ſumme frigidi fuiſſent, & calorem naturalem prorſus extinguentes, non facile potuit ſuperari. Itaque, cum Aurelius per plures menſes à coitu abſtinuerit, neque hujuſmodi frigidis morbis, ſed potius calidis fuerit conflictatus, non mirum eſt, ſi calor naturalis denuo inſurgens, illum ad conſuetam ſeminis excretionem impulerit, ſtante præcipue, quod ex eorundem morborum caliditate ſemen ipſum acrius evadere potuerit, & eo pacto hominem magis magiſque ad ſui expulſionem provocare.

Secundo, Aurelii impotentia, ut patet ex dictis, 1
erat accidentalis, & morbo contracta, erat ergo amovibilis, maxime cum ipſe eſſet ætatis adhuc non præcipitatæ, non enim ſuperabat ſexageſimum, quæ quidem ætas adhuc vegeta eſt in pluribus, & ad pugnas venereas adhuc apta, & conſequenter apta ad generationem; nam & in ſexageſimo quinto etiam plurimos generare tradit Ariſtotel. *lib. 5. de Hiſt. Anim. cap.* 14. quod etiam experientia quotidiana confirmatur, itaut ulteriori probatione non indigeat, licet ex adverſo multum in ætate ſe fundaverint Scribentes, ex eo, quod gravis eſſet, & longo morbo, ac difficili aſſociata, nobis tamen ſatis eſt, ſi ſimpliciter loquendo, Ætas non erat adeo gravis, ut coitus impotentiam inducere poſſet: nam de altera parte oppoſitionis, nempe quod Ætas eſſet gravis

ex

Digitized by Google

ex eo quod aſſociata eſset cum morbo gravi, & longo, deinceps videndum. Interim patet, Aurelium neque ex naturali ullo impedimento, neque per ætatem potuiſse eſse inhabilem ad coeundum; nam quod poſtmodum etiam generationi habilis eſset, non poteſt ulla intercedere difficultas, cum viri euſque generent, quouſque coire poſsunt, quod longioribus proſequitur Laurent Joubert. *lib* 2 *error. Popul. cap.* 9.

Tertio (& hoc non pertinet ad nos, ſed dicitur ex abundanti) Artemiſia, vivente adhuc Marito, ſuſpicabatur ſe utero gerere, immò & maritum ipſum de ea ſuſpicione pluries certiorem fecerat, quod etiamſi ipſa ſola deponat, veriſimile tamen eſt, maritum ejus rei non fuiſse ignarum: nam multa ſigna graviditatis in Artemiſia apparebant ac præcipue inappetentia non mediocris, vomitus, laſſitudo, debilitas, & menſtruorum retentio, imo etiam fructuum immaturorum ſumma aviditas, unde et familiares Teſtes, nempe duas famulas, probatur, Maritum multoties, cum illam tam frequenter vomere conſpiceret, illi objeciſse, ſe dubitare quod eſſet gravida, quanquam ſemper adderet; ſed ego non credo, quod quidem ob longitudinem prægreſſe infirmitatis, & adhuc perſeverantis addebat, putans, ſe ex ea cauſa inhabilem eſse ad generandum, alias autem non videtur, quod ſic loqui debuiſset, nempe, ſed ego non credo, immo potius aſſeveranter affirmaſſet, ſed hoc eſse non poteſt, vel non dixiſset, ſe dubitare de graviditate, non enim dubitamus de his, quæ eſse non poſsunt, ſed de his, quæ eſse quidem poſsunt, quomodo enim Aurelius dubitaſset de graviditate uxoris, ſi certus fuiſset, illam à ſe non fuiſse carnaliter cognitam, jam per biennium. At ſi hoc fuiſset, uxorem, ut erat vir maxime honoris Zelotypus, & odio illico habuiſset, & forte occidere tentaſset; at contra non modo illam uſque in finem unice dilexit, ſed ſi teſtamentum condidiſset, inſigne legatum erat illi relicturus, ut pluries eidem Artemiſiæ, & cæteris familiaribus expreſſiſſimis verbis ſignificaverat.

Quarto; Artemiſia cum Marito ſemper in eodem lecto cubabat, ſic marito volente, eratque fœmina procera, formæ ſummopere laudabilis ac multa ſermonum, & actionum venuſtate, ex quibus ab Aurelium mirum in modum adamabatur, unde non ſolum facile fuit per tantum temporis ſpatium, nempe duorum annorum, ſemel atque iterum Veneris ſtimulos illum ſenſiſse, ſed impoſſibile fere eſt, non inſigniter ſenſiſse; nam & ipſemet Aurelius cum familiaribus Medicis faſsus non ſemel eſt, ſe Artemisiam plurimum adamare, & appetere cum ea conjungi, ſe tamen eſse tunc impotentem; at perſeverante Amoris ſtimulo, & præſentia mulieris amatæ, & perpetua cubandi occasione in eodem lecto, blanditiisque ipsius Artemisiæ, quæ Amoris artibus ultra pulchritudinem erat maxime idonea, omnino impoſſibile judicandum, quod illum ad coitum non excitaverit, etiamsi multo pejus ex morbo habuiſſet, quam de præſenti haberet. Hæc enim omnia, Amor, pulchritudo, venuſtas, morum ſuavitas, blanditiæ, occasio, & id genus alia, non Aurelium tantum, ſed lapideum, vel præmortuum hominem ad Venerem excitaſſent.

Quinto, & hoc quidem ſatis ad rem facit, qui
2 articularibus morbis, & Arthritide præcipue conflictantur, maximopere ad Venerem proritari ſolent, non quidem ſimpliciter ex morbi natura, ſed plerumque ex caliditate defluxionum ad internas partes per lumbos, & Renes, necnon etiam ob nervoſarum partium intentionem. Quibus adde, quod longus decubitus ſuper ſpinalem medullam, & venam, & arteriam magnam per eam excurrentes, & ipſos Renes mirum in modum calefaciat. Avicenna 20.3. *tract.* 1. *cap.* 22. Holler. *in Pract. cap.* 63. ex quo Joann. Bened. Sinibald. *in ſua Geneanthrop. opere quidem conſummatiſſimo, libro ſecundo, tract.* 2. *cap. decim.* & dixi alias ex Levin. Lemn. *de occ. nat. mir. libro ſecundo, cap.* 45. & inter Juriſconſultos ex Farinac. *de falſ. & ſimul.*

Quæ cum ita ſint, quis inficiari jure poteſt, Aurelium aliquando fuiſſe impulſum ad coeundum? & ſi coire potuit, non eſt dubitandum, quod potuerit generare. Quod tanto magis veriſimile eſt, quanto ad generationem non requiritur frequentatio coitus, ſed ſatis eſt, ut unica vice mulier cognoſcatur; ex 3
unico enim coitu non ſolum fit generatio, ſed interdum etiam multiplex generatio, cum videamus ex unico coitu geminos, & trigeminos, naſci, Hippocrat. *in lib. de Nat. Puer. num.* 14. *& lib.* 1. *de Diæt num.* 25. Itaque non ſolum videtur hoc de facili potuiſse ſuccedere in caſu noſtro, ſed mirandum eſset, & miraculo adſcribendum, ſi non ſucceſiſset.

Hic adijciendum, quod Aurelius per aliquot menſes ante obitum, non modo melius ſe habebat, ſed omni ex parte liber a doloribus, ſaltem atrocioribus remanſerat, & quod magis facit ad rem noſtram, amplius non febriebat, ita ut videretur tantiſper impinguatus, & ſeipſo habilior, & coloratior, ut deponunt ipſi Medici examinati, & hoc multo magis comprobat morbi ſucceſſus; nam ex eo quod impetus humorum jam non fiebat ad articulos, partes ut pote ignobiliores ad nobiliores, & vitæ maxime neceſsarias factus eſt, unde ipſum è medio ſuſtulit; patet enim, atteſtantibus omnibus Practicis, quod quandocunque humorum fluxus ad articulos inhibetur, evenit, ut facto impetu ad partem aliquam nobiliorem, ægrum male accipiat, & ut plurimum accidat, quæ potiſſima cauſa eſt, cur dolores articulares a Medicis magna cum cautela tractentur, neque ſolum in illis abſtineant a medicamentis repellentibus, quæ nimirum valeant materiam retro repellere, & prohibere, ne ad articulos labatur, ſed etiam a ſiccantibus, & roborantibus; nam roboratis articulis, fluentem materiam non amplius recipiunt, & illa ad nobiliores partes fluit maſa, quæ diximus, accerſit; quod licet in Aurelio non habuerit locum, quia Medici illum curantes multum in ea re cauti fuerunt, unde nihil penitus eorum conſilio ad levandos dolores, vel ad fluxionem minuendam, & inhibendam, articulis applicuerunt, tamen per alios Teſtes conſtat, ipſum Aurelium uſum fuiſse conſilio, neſcio cujus Chymici, oleo ſalis ad inungendos ipſos articulos, ex quo quidem melius ex doloribus ſe habuit, & in poſterum fluxionem minus frequentem fuit expertus, quæ cauſa tandem accelerandæ mortis illi fuit ex ſupra dictis.

Nec valent, quæ contra opponuntur, primo, quod Arthritici morbi, quibus Aurelius exercebatur, eſſent maxima ex parte frigidi, & ad omne de pejus a multa ſeroſa & aquea humiditate dependerent, quæ apta nata eſt, non ſolum vim generativam ſeminis extinguere, ſed etiam ejusdem ſeminis ſtimulos ad ejus excretionem omni ex parte compeſceret, ut clare patuit in ipſo Aurelio, qui, ut jam in conceſſo eſt, & ex proprio dicto, & ex Medicorum teſtimonio probatur, jam per annos nullo modo potuerat arrigere, aut ad Venerem aliquo modo incendi, quæ quidem, cum ſatis evidentia ſint, fruſtra contrarium tueri rationibus contendimus, ubi enim ſenſus viget, ina- 4
nis eſt omnis diſcurſus; cum debeamus potius diſcurſum ad ea, quæ ſenſus docet, accommodare, non ſenſum ad ea, quæ diſcurſus dictare poteſt, etiamſi maxime rationabilis eſset. Non valent, inquam, hæc, nam licet negari ſimpliciter poſſit, quod Arthritis Aurelii materia, & humoribus frigidis dependentiam haberet, nam ſimpliciter a materia calida dependebat, ut in aliis evenit, etiam abſque miſcella aliorum humorum, quia humor calidiſſimus, cum poſſit eſse tenuiſſimus, & facile ad articulorum cavitates abſque ductu ſeroſitatis, aut aquei humoris penetrare, tamen conceſso etiam, quod ab humoribus frigidis dependeret, vel ſaltem multam aqueam, ac frigidam materiam adjunctam haberet, patet morbum per aliquod menſes ante Aurelii obitum omnino remiſiſse, & ſic concoctis, aut quomodocunque reſolutis frigidis humoribus, remanente calore naturali ab iis contrarii libero, potuit ad priſtina munia facili negotio redire, & ut ſolet, cum vegetus eſt, Aurelium

ad ſeminis excretionem irritare, ut realiter ſucceſſit.

Sed ex abundanti Arthritis, qua detinebatur Aurelius, erat ſumme calida, & ab humoribus calidiſſimis ſimul, & tenuiſſimis dependentiam habebat, quippe cum doloribus conflictaretur acutiſſimis, & articuli cito rubeſcerent, & calore adeo intenſo inficerentur, ut ad fuſcedinem declinarent: quin etiam brevi trium dierum ſpatio humores reſolvebantur, & articulos, quos primo obſederant, omnino liberos relinquebat, ad alios proximiores ſe conferentes, & eos per totidem dies ad ſummum moleſtantes, tandem facili negotio evaneſcebant, quod nequaquam eveniſſet, ubi aut natura frigidi fuiſſent, aut ſaltem multam pituitoſam, vel quoquo modo frigidam materiam habuiſſent commixtam, ut alii evenire in dies obſervamus.

Sed ad hæc ipſa opponebant Adverſarii, quod iidem dolores articulares, etiamſi à calidiſſimis humoribus originem trahant, nullamque materiæ frigidæ admixtionem habeant, tamen ratione vehementiæ, & acutiei, quam ſortiuntur, multa ſymptomata acceſſunt, ut vigilias, & debilitates, quæ coctiones impediunt, & calorem nativum, & conſequenter ſemen, & ejus generativam virtutem labefactant, atque extinguunt; quamobrem etiamſi ob caloris vehementiam, ex qua ſanguis, & ſemen majorem acutiem acquirunt, Arthritici ad Venerem ſtimulentur, & aliquando illam ſtrenue exerceant (ſummo tamen cum eorum detrimento) infœcundi tamen omnino ſunt ex prædictis.

Verumenim vero neque ſemper, neque in omnibus hæc vera ſunt, cum ipſa experientia conſtet, Arthriticos plurimos Venerem exercere, & ſemen fœcundiſſimum ferre, ac quoad Veneris ſtimulos non eſt dubium, ut ſuperius jam dictum eſt, & quod fœcunditatem etiam plures adduci poſſunt experientiæ, & plura Doctorum Virorum teſtimonia, ex quibus pro concluſione dici poteſt, Aurelium potuiſſe non concumbere ſolum, ſed etiam generare, nullamque ex morbo, quo dentinebatur, infœcunditatis præſumtionem deſumi poſſe, & ſic injuſte omnino dubitari de Artmiſiæ pudicitia, aut de partus ſuppoſitione.

CONSILIUM XXIV.

ARGUMENTUM.

Victuria Alfana, cum ſeptimeſtrem fœtum gereret, ex ſella quadam elatiori ſurgens, in terram ex improviſo cecidit, & fœtum abjecit, & in repentinum ſanguinis fluxum, ac tam inſignem incidit, ut inde frequenter animo linqueretur, & frigidis ſudoribus reſpergeretur, ac videretur jam animam pene exhalare. Vocata obſtetrix præter ligaturas, & alia nonnulla leviora, propinat Puerperæ pulverem Chermes cum ovo crudo, & cucurbitulas mammis adhibet, quibus remediis fluentem ſanguinem de repente cohibet. Sed puerpera inde in acutam febrem labitur, & cum neque iterata ſanguinis miſſione, neque aliis ullis remediis puerpera ad conſuetum curſum revocari poſſent, duodecima à partu die vitam obit. Accuſata obſtetrix in carcerem conjecta, ac quæſitum eſt, an condigna pœna eſſet mulctanda, cum menſtruorum cohibitio ab ipſa per vim procurata, febris & mortis cauſa crederetur. Ac viſum eſt mitius cum ea agendum; non obſtantibus iis, quæ pro Fiſco adducebantur, & Primo.

SUMMARIUM.

1 *In medendo ſuam capacitatem prætergredi, culpa non vacat.*

2 *Obſtetrices non poſſunt quidquam parturientibus aut gravidis per os præbere.*

3 *Chirurgi, obſtetrices, & alii in caſibus difficilioribus Phyſicum convocare tenentur, alias puniendi.*

4 *Syncopis quam formidabile ſymptoma.*

5 *Mors nihil aliud eſt quam ſyncopis confirmata.*

6 *Medenti ſatis eſt omnia cum ratione facere.*

QUod omnino culpa non vacat in medendo ſuam 1
capacitatem prætergredi, ut late probatum alias eſt *in Quæſt. Medico-Legal. lib. 6. quæſt.* 1. *n.* 2. *ubi quæſt.* 21. *num.* 19. *& ſeqq.* dictum quoque eſt, ſemper malitioſam eſſe prætergreſſionem eorum, quæ à ſuperiori Artifice præcipiuntur à minori factam, & *quæſt.* 9. *num* 11. *& ſeq.* determinatum eſt, Obſtetrices omnino eſſe mulctandas, cum quicquam per os ex- 2
hibere audent: quod ampliandum, procedere etiam non ſecuto inde aliquo effectu in præjudicium aſſumentis, unde tanto magis procedere debet, non ſolum aliquo malo effectu præjudicium aſſumentis, ſed etiam ipſa morte omnium malorum peſſima, ut in caſu noſtro, in quo manifeſte patet ex aſſumptione medicamenti illius multa adſtrictione conſpicui, ſanguinis fluxum de repente, ac cum violentia fuiſſe cohibitum, atque inde febrem acutam accenſam, unde poſtmodum præpropera mors ſecuta. Venit ergo Obſtetricis hujuſce temeritas rigoroſè puniendа, cum ex ejus temeritate ægra certò certius perierit.

Secundo, tanto magis mulctanda videtur hæc ob- 3
ſtetrix, quanto promptiori cum audacia medicum convocare neglexit, nam hoc non modo in Obſtetricibus habet locum, ſed etiam in ipſis Chirurgis, (niſi ſimul & Phyſici ſint) qui multo magis artem medendi callent, quam ipſæ obſtetrices; ad hoc enim juramento conſtringuntur, & eorum licentia in medendo hac cautione limitatur, ut in caſibus difficilioribus, in quibus Phyſici opera requiritur, illum convocare teneantur. Quanto magis ergo ad hoc obligari Obſtetrices dicemus, quæ nulla medendi capacitate, ſed temeraria promptitudine dotantur, & nulla ratione, ſed per accidens omnia exequuntur?

At hoc quidem multo magis habet locum in caſu noſtro, non enim hic erat ſimplex partus; ſed per violentiam procuratus, nempe à cauſa externa, à caſu ſcilicet: & requirebat idcirco Phyſici, & artificis majoris curam, nam erat morbus complicatus, cum eſſet abortus, violento ſanguinis fluxu conjunctus, & alia ex parte ex caſu adeſſet partium contuſio, unde etiam ſi pernecеſſarium exiſtimaretur ſanguinem impetuoſe fluentem compeſcere, non minus tamen neceſſarium erat morbis, qui aderant, & qui inde conſequi poterant, & partium contuſioni proſpicere; prohibendi enim erant Tumores, & inflammationes, & corruptiones partium contuſarum, & alia id genus: quamobrem non tanti facienda erat ſanguinis illa evacuatio etiam copioſiſſima, quia poterat pro remedio & prohibitione morborum eſſe, qui timeri in eo affectu poterant, unde non debebat tam de repente, ac tanta cum violentia ſupprimi, etiamſi inde mulier animi deliquium incurreret, ſubveniri namque poterat aliis ingeniis, aut ſi ſanguis cohibendus erat, placide & ſenſim erat cohibendus, ut Medicus feciſſet; ſed hæc prætergrediebantur Obſtetricis capacitatem; unde innata mulierculаrum audacia manum ad medendum admovit, ſpreto omni Medicorum conſilio, & ægram è medio maxima cum ſua culpa ſuſtulit.

Et tanto adhuc magis hæc obſtetrix in culpa videtur, quanto ſatagentibus domeſticis puerperæ Medicos convocare, ipſa eorum adventum non expectaverit, ſed puerperæ pene invitæ (licet ab aliis mulierculis, & ancillis ad aſſumendum, quod porrigebatur, adhortaretur) pulverem illum ex Chermes propinaverit cum ovo crudo, & cucurbitulas, quod multo gravius eſt, mammis applicuerit, nam ipſa puerpura nolebat quicquam abſque Medici, cui multam fidem habebat, præſentia, & conſenſu aſſumere; ſed adhortante Obſtetrice, & certam inde ſalutem promittente, tandem aſſumpſit, & licet ab aſſumptione vires tantiſper recuperaverit, & ipſa eadem faſſa ſit, pulverem illum ſibi ſanitatem

reſti-

reſtituiſſe, tamen non multo poſt cognovit & ipſa & aſſiſtentes, ex pulvere illo, & applicitis cucurbitulis, febrem validam, & acutam fuiſſe concitatam, nonniſi poſt unam, aut alteram horam, purgationibus omnino, ac dicto citius amplius non fluentibus, ex quo ſpuerpera tota horreſcens, ingenti deinceps æſtu totum corpus affligi ſenſit, tanquam ſi in ignis fornacem, ut illa inculcabat, fuiſſet projecta; nimirum quia ipſe ſanguis retentus per violentiam calorem præternaturalem concepit, & febrem acutam accendit, unde tandem mors, nam & inflammationem in contuſa parte interius concitavit, cui ſummo remedio erat ſanguinis illa etiam violenta excretio, ut dictum eſt, & ut a poſteriori patet, quia repreſſa illico inflammationem excitavit.

Sed dato etiam, ut ex adverſo dicitur, quod liceat Obſtetricibus aliqua familiaria medicamenta parturientibus, & cæteris mulieribus per os exhibere, & conceſſo in hoc nullam interveniſſe culpam, applicatio tamen cucurbitularum nimis audacter facta dici debet; & nullo modo licebat eas adhibere, quia non poterat Obſtetrix ea comprehendere, quæ in hoc caſu aut admittere, aut prohibere cucurbitularum applicationem poterat, cum hoc eſſet remedium magnum, & extremum, & violentum, quo nullo modo, niſi ſumma urgente neceſſitate, & magna cum cautela prudentiſſimus, & perſpicaciſſimus Medicus uſus eſſet, timentur enim ſemper ex ſubita, ac violenta ſanguinis cohibitione, quæ ad amuſſim in hac puerpera ſucceſſerunt, hoc eſt febris acuta, inflammatio interna, & mors, imo etiam mors ſubita, ac repentina, ergo ad cohibendam cæterarum muliercularum pernicioſiſſimam humano generi audaciam, ex qua indies mille mala, ac graviſſima pericula illi impendent, illis hæc pro exemplo ſit, videtur magno cum rigore punienda.

His tamen non obſtantibus viſum eſt magis ſecundum juſtitiam fore, ſi cum hac muliere mitius agatur. Primo, quia res erat in ancipiti, & indigebat ſubitaneo, ac repentino auxilio, alias, ſi mora ulla interceſſiſſet, & Medicum advocatum expectaſſet, cum jam puerpera animo linqueretur, & frigidis, ac tenuibus ſudoribus, ut morituris de proximo evenire ſolet, reſpergeretur, certe animam exhalaſſet quia fortis ſyncopis ſuperveniebat, quæ adeo formidabile ſymptoma eſt, ut hominem illico de medio tollat, quia ſyncopis fortis præcedit quamcunque mortem, & nulla mors accidit, niſi ſuperveniente ſyncope,
4 unde mors nihil aliud eſt, niſi ſyncopis confirmata, cum ſit diſſolutio nexus naturæ, ut Aræteus dicebat, *Acutor. lib. 2. cap. 3.* Quis ergo tam a ratione alienus exiſtat, ut non permittat in ſimili caſu mu-
5 lieri jam multæ experientiæ in arte obſtetricia aliquid machinari? nam etiamſi cum his remediis certo certius perire debuiſſet, tamen mors per ea retardari poterat, quod ſatius multo erat, quam de repente mori, tum ob corporis, tum ob Animæ ſalutem, quod enim de repente tunc mortua eſſet Puerpera, ſatis oſtendebant ſigna ipſam mortem de proximo futuram atteſtantia, nimirum animi defectus, virium reſolutio, corporis refrigeratio, ſudatiunculæ tenues & frigidæ circa caput, & pallida mortis imago, quæ in diſſolutione ipſa animæ a corpore apparent.

Sed tanto magis hæc licuiſſe dicendum huic Obſtetrici, quanto remedia, quibus uſa eſt, ſunt remedia maxime experta, uſualia, ac tuta; nam quoad ipſum Chermes propinatum patet, quotidie ipſas Obſtetrices paſſim eo, uti, immo etiam abſque Obſtetricis conſilio ipſas prægnantes mulieres ex ſe illud aſſumere ad inhibendas menſtruas purgationes, quando ex his abortus timetur, & ad ipſum fœtum roborandum, ac retinendum, cum ad hoc valde efficax cenſeatur, neque habeat ſecum qualitatem aliquam, ex qua ſiniſtrum quid pertineri poſſit, niſi adſtrictionem, quæ in ſimilibus caſibus eſt neceſſaria. Neque Ovum crudum habet ullum in ſe vitium, innoxium enim omnino eſt, & datur in hoc caſu ad augendam adſtrictionem, & incraſſandum ſanguinem fluentem; ſed ab eo abſque dubio nihil eſt, quod timeri poſſit, ullum damnum potuiſſe mulieri emanare.

Remanent tantum cucurbitulæ mammis applicatæ, quæ cum violentia quadam ſanguinem ab utero retrahunt, & videtur quidem hoc remedium capacitatem ipſarum obſtetricum ſuperare; quia tamen eſt remedium in hujuſmodi caſibus approbatum, & ab Hippocr. ipſo canonizatum *Aphor. 50. ſect. 5.* dummodo tempore debito, & morbo illud requirente, in uſum trahatur, temerarium dici non poteſt, ſed rationabiliter ab Obſtetrice fuiſſe applicitum, cum enim morbus eſſet extremus, requirebatur remedium magnum, & extremum, juxta ejuſdem Hippocratis præceptum *lib. 1. Aphor. 5.* & pereunti mulieri ſuccurrere debebat non tantum Obſtetrix experta, ſed quævis etiam ignariſſima perſona, ſi quidquam in ejus ſalutem machinari poterat. Præterquam quod hoc non erat remedium requirens ullam corporis & humorum præparationem, aut purgationem, aut aliud quid, quod illud præire debuiſſet.

Et ad ea, quæ in contrarium allata ſunt, negatur primo, quod Obſtetrix ſuam capacitatem prætergreſſa fuerit, quia hoc ipſum remedium inter ea eſt, quibus obſtetricibus uti, ubi opus fuerit, permittit Mercurius *in lib. della Commare lib. 2. cap. 32.* Quod vero non poſſit quicquam per os exhibere, falſum quoque, nam nonnulla hoc ipſo remedio multo efficaciora, ac validiora idem Mercurius *ibid.* concedit Obſtetricibus exhibere poſſe ſuis mulieribus, in caſu maximæ neceſſitatis, ut hic erat, nam & in hoc ipſo morbo ipſe idem Mercurius hæc Obſtetricibus permittit. Quod vero Medicum non expectaverit, non eſt ipſius Obſtetricis culpa; ſed morbi, qui non dabat inducias, nam interim poterat Puerpera perire, tot, ac tantis ſymptomatibus conflictata. Reliquis vero, quæ opponuntur ex prædictis, ſatisfactum omni ex parte eſt. Quamobrem non modo neque accuſanda, neque puniendà eſt noſtra hæc Obſtetrix, ſed multum laudanda, quæ ſciat in repentinis, ac dubiis caſibus rationabilia remedia adhibere; nam etiamſi mors poſt hujuſmodi remediorum uſum ſit ſecuta, non ex eorum violentia, ſed ex malo corporis ſtatu ſecutam eſſe dicendum eſt. Satis enim eſt medenti, ſi omnia cum ratione faciat, dummodo enim cum ratione operetur, de aliis curare non debet, juxta id, quod docet Hippocr. *lib. Aphor.*

CONSILIUM XXV.

ARGUMENTUM.

Nicolaus Copernis a cœna cum ſorore propria celebrata, cum affluenter comediſſe, & bibiſſet, in profundum ſomnum, & ſtertorem lapſus eſt, a quo nec ab adſtantibus, nec a quoquam, ullo ingenio excitari potuit, quouſque poſt horam a cœna vigeſimam quartam a ſomno excitatus quidem eſt, ſed nec ad rem loquebatur, nec quemquam familiarium cognoſcebat, admodum impotens tum videbatur, non tamen ullo membro remanſerat impeditus, ad mentem tamen nunquam redit, ſed vix anno tranſacto Apoplecticus perierat. Irrepſerat apud Fiſcum ſuſpicio venenationis, quæ maxime cadebat in præmortui Nicolai ſororem, Luciam nomine, quæ marito jam a nonnullis annis orbata cum fratre convivebat. Prætendebatur ergo a Fiſco, illam venenum ſoporiferum in medicato vino fratri porrexiſſe, ut tutius de nocte cum Amaſio commorari poſſet: de ejus autem impudicitia Fiſcus erat perſuaſus, unde ex hoc contendebat, Nicolaum ex medicamenti venenati violentia primo in ſomnum, ac dehinc in fatuitatem lapſum, ac deinque vitam obiiſſe. Pro veritate ergo interrogatur in eam ſen-

Digitized by Google

ſententiam veni, Nicolaum ex Ebrietate in ſoporiferum affectum, & inde in Apoplexiam cecidiſſe, & ab hac recollectum in fatuitatem, ac tandem in Apoplexiam relapſum è medio ſublatum, neque veriſimile eſſe, ex vi ſoporiferi, aut venenati medicamenti periiſſe.

SUMMARIUM.

1 *Bona valetudo, abſque ullis erratis in victu facit præſumptionem veneni adminiſtrati in eo, qui potionatus præſumitur.*

2 *Soporifera medicamenta, cum valida ſunt hominem infatuant, aut in Apoplexiam præcipitant. Declara ut n. 14.*

3 *Vapores quidam Apoplexia concitant.*

4 *Crapula poſt tres dies diſſolvi ad ſummum ſolet.*

5 *Ebrioſi incurrunt morbos frigidos.*

6 *Vinum per ſe calefacit.*

7 *Apoplexia terminatur ſemper in paralyſim, & num. 15. Falſum num. 16.*

8 *Semni innumerales ſemper ſunt conjuncti cum febre, aut ſaltem ut plurimum*

9 *Ebrioſi ſunt qui frequenter inebriantur.*

10 *Vinum diverſos effectus producit in Temulentis.*

11 *Venena omnia ſunt ſapore, & odore horribili, & abominabili.*

12 *Habitus Athletarum periculoſus tunc eſt, cum ad ſummum bonitatis pervenerit.*

13 *Et immodico vini potu apoplexia interdum excitatur, aut alius ſimilis nervorum affectus.*

17 *Apoplexia aliquando terminatur in fatuitatem abſque paralyſi exteriorum membrorum.*

PRO contraria tamen ſententia multa faciebat indica ab ipſo Fiſco in medium adducta, quæ ad nos examinare non ſpectat. Unum tantummodo maximi momenti adducebatur eratque, quod alias idem Nicolaus ab ipſamet ſorore ſoporifero medicamento potionatus fuerat, ut ipſemet narraverat, licet medicamentum ſuum effectum non eſſet ſortitum, quia Nicolaus perſenſerat in vino ſibi inter cœnandum oblato, neſcio quem ſaporem minimè gratum, ex quo in ſuſpicionem veniens minus quam conſueverat in ea cœna bibit, cum tamen effingeret ſe valde eſſe ad ſomnum proclivem. Vigilans itaque impedimento fuerat Luciæ, ne Amaſium ea nocte in domum admitteret. Dolore vero capitis gravi ea nocte moleſtatus eſt, ac tota ſequenti die. Quæ omnia licet non eſſent undequaque, ac integre probata, erant tamen magna ex parte ipſi Fiſco comperta: cum duo teſtes deponerent de exhibitione ſomniferi, licet diſcordes eſſent de tempore, alii vero duo deponebant de Luciæ requiſitione ad inveniendum nonnulla ſimplicia medicamenta, & præcipue radicem Mandragoræ, quorum alter dicebat, Luciam eo voluiſſe uti ad capillorum ornatum, alter vero (qui tamen multas exceptiones patiebatur) aſſertivè deponebat, Luciam ea voluiſſe uti cum vino, ut Nicolaum ſoporaret.

Quæ quidem multum urgebant, ac præterea videbatur, morbum, & fatuitatem Nicolai non poſſe in alium errorem rejici, ſed tantum in veneni aſſumptionem, cum conſtaret, Nicolaum & optima vale-
1 tudine frui, neque erratum ullum in victu admittere, & tamen illico a cœna in accidentia prænarrata fuiſſe lapſum, quæ præſumptio quemadmodum excludit venenum ingenitum, ita multum facit ad probandum, hominem fuiſſe veneno adminiſtrato ſublatum, ut alias ex Galeno non ſemel dictum eſt; & ratio eſt, quia culpa ſupervenientis morbi, ac præcipue morbi magni non poteſt rejici in corporis impuritatem, ubi conſtat ægrum bona valetudine frui, neque in errorem commiſſum in ratione victus, ubi patet illum nullum in ea admittere errorem: nam non poteſt dici morbum ſuperveniſſe ex crapula, qui conſtabat Nicolaum in ea cœna cibis mali ſucci non fuiſſe uſum, ſed optimis, nec ultra ſobrietatem comediſſe: nam comederat Acetarium ex cicorea, ferculum ex Vitulina carne cum agreſta, & parum ejuſdem vitulinæ carnis aſſæ, & neſcio quam carnem, ut dicunt, in paſticcio frigidam, caſeum, & fructus quoſdam horarios, & ante omnia Melopepones, qui quidem cibi omnes ac ſinguli nec mali ſucci ſunt, & alias erant ipſi Nicolao familiariſſimi, unde non erant apti morbum illum ſoporiferum, ac tantopere nocentem, ut hominem dementaret, ac tandem occideret, excitare. Quamobrem reliquum eſt, ut ille ex propinato veneno morbum contraxerit, quod fuit ſomniferum potens ac validum, quod vaporibus craſſis, ac frigidis ab eo elevatis potuerit hominem ad extremam perniciem inducere, nempe in fatuitatem, ac dehinc in Apoplexiam, & tandem in mortem, quod maxime familiare eſt medicamentis quibuſdam ſoporiferis, ut Solano Maniaco, 2
Mandragoræ, aliiſque, de quibus affluenter præ omnibus Ardoin. *lib.* 3. *de venen. cap.* 16. *& ſeq.* præſertim cum in copia, & frequenter aſſumuntur, ut notum eſt vel ipſi imperitiſſimo vulgo, extinguunt enim vel congelant animales ſpiritus, & ſanguinem, ut pluries de Mandragora ſignanter (qua conſtat Luciam fuiſſe cum aliis uſam in potionando Nicolao ejus fratre) teſtatus eſt Galen. *lib.* 5. *de ſimpl. med. fac. cap.* 14. ubi & de aliis ſomniferis idem profert, *& lib.* 8. *de comp. med. ſect. loc. cap.* 3. ubi talia medicamenta ad immediabilem, ac deploratam frigiditatem hominem inducere docet, ex qua poſtmodum perpetua fatuitas.

Sed quid mirum hoc, cum notum præterea ſit, ipſos vapores quarundam rerum vel data opera, vel ex ne- 3
gligentia inter reſpirandum admiſſos in cerebrum & ſpirales partes Apoplexiam concitare? ſic videmus fumum carbonum, calcis evaporationem, Thermarum quarundam exhalationem, immo etiam vini, & cereviſiæ fumoſitates apoplecticos homines facere; quanto magis ergo vapores craſſi & venenoſi a forti medicamento ſomnifero deleterio, & naturæ inimico, poterunt idem efficere, & calorem, & ſpiritus extinguere? & quod hoc veritatem certiorem habeat, indicio ſit, quod a ſimilibus medicamentis potionati faciem pallidiorem habent ac lividam, & caput maxime grave, contra quem eveniat in Ebriis, ex vino quippe, qui, quando in ſoporem incidunt, facie potius rubent, ob ipſius vini ſpiritus ipſum caput calefacientes; unde tanto magis firmandum, Nicolaum potius ex propinato ſomnifero deleterio, quam ex ebrietate ægrotaſſe, & tandem obiiſſe, quanto evidentius apparuit in ipſomet ſopore faciem illum habuiſſe ſubpallidam, ad livorem tendentem, ita ut, poſtquam a ſopore expergefactus eſt, eundem faciei colorem ac livorem retinuerit, non ad aliquos tantum dies, ſed ad mortem uſque, quod quidem non accidiſſet ex nocumento vini, cum poſt tres dies ad ſummum omnis crapula ſolvatur, evaneſcente ipſa vini virtute, ut Gal. *in comm. lib.* 5. *Aphor.* 5. & Holler. & alii teſtantur.

Et ex abundanti, etiamſi conſideremus Nicolaum 4
ex nimio vini potu in ſoporem illum incidiſſe, tamen non veriſimile eſt, ab ejus vi fatuitatem potuiſſe incurrere poſt ebrietatem, quia hoc rationi, & experientiæ eſt omnino contrarium. Rationi, quia non eſt poſſibile a vini calore induci affectum frigidiſſimum, qualis eſt fatuitas; licet enim ebrioſi ex vini vitio incurrant ſæpiſſime, immo ſemper ob frequentatam ebrietatem, frigidos morbos, ut Apoplexiam, Epilepſiam, Memoriæ jacturam, Tremorem, Paralyſim, Podagram, immo etiam Hydropem, atque ipſiſſimam 5
fatuitatem, ut Doctores admonent, Galen. *in lib. de cauſ. morb. cap.* 3. Avic. *p.* 3 *tract.* 2. *cap.* 8. unde ejus rei cauſam quærit Ariſtot. *ſect.* 3. *problem.* 5. tamen hoc non habet locum in his, qui non frequenter, ſed de raro admodum inebriantur, ex unica enim & non frequentata potatione potius calidi morbi producuntur, ut febres, deliria, Pulmonis Eryſipelata, & id genus alii. Hippocr *de morb. l.* 2. *ſect.* 3. *n.* 53. notiſſimumque eſt, vinum per ſeipſum calefacere, & ebrium hominem ſeipſo calidiorem evadere, quis eſt qui neſciat, per accidens vero fit, ut vini copioſa potatio ite-

Digitized by Google

iterata, & frequentata ad ebrietatem uſque, frigidos
6 procreet affectus, reſolvendo excedenti ſuo calore ſpi-
ritus meliores, animales præſertim, unde maximè
morbos acceſſit nervis contrarios. Itaque ex unica
ebrietate frigidum morbum tam inſignem procreari
poſſe conrra rationem, & rectum diſcurſum omnino
eſt. Sed & huic rationi ſuffragatur experientia, cum
in dies videamus eos, qui catu ac de raro inebrian-
tur, calidiores evadere, febre prehendi, coloratiores,
& lætiores fieri aut iracundiores, ſudore multo per-
fundi, & id genus alia incurrere, non verò evadere
frigidiores, neque ex hoc frigidis morbis tentari.
Cum ergo Nicolaus non eſſet alias ebrietati deditus,
& unica illa vice, qua inebriatus dicitur, gratis
etiam conceſſo, quod, vere fuerit inebriatus, in fa-
tuitatem lapſus ſit, & tamen nullum ſignum caloris
in ipſo apparuerit; non erit verum, illum ab ebrieta-
te, ſeu potius à ſola vini virtute in fatuitatem fuiſ-
ſe præcipitatum, ſed fatendum eſt, illum à medica-
mento narcotico, ac frigido, & venenoſo, & potenti
ſoporifero in eum morbum incidiſſe, cùm effectus ſe-
cuti magis proportionati ſint narcotico huic veneno,
quam vino; nam dato etiam, quod vinum aliquid in
hoc præſtiterit, tamen ab effectu dicendum eſt, vim
medicamenti exuperaſſe vini potentiam, unde ſecuta
fuit ſatuitas, non autem ebrietas, ob introductam in-
ſignem ipſius cerebri refrigerationem ab illo narcoti-
co non potente vini, etiam uſque ad ebrietatem ebi-
biti, virtutem vim medicamenti, non exuperare in-
quam, ſed ne temperare quidem, aut infringere, quod
majorem in modum commonſtrat, quam violentum
ac validum illud ſomniferum fuerit, nec mirum, quia
Lucia alias experta benigniora medicamenta ſom-
num inducentia, & optato fine fruſtrata, debuit ra-
tionabiliter, cum nimio amoris deſiderio gliſceret,
ad potentiſſima confugere, ex quibus plus quam de-
ſiderabat, obtinuit, quanquam forte præſumendum
eſt, illam medicamentum hujusmodi narcoticum tam
violentum, non tantum ad ſomnum inducendum,
quam ad hominem dementandum propinaſſe, ut per-
petuo abſque fratris reſpectu ſuæ libidini ſatisfacere
poſſet, ad hunc enim finem omnia illa dirigebat,
ut ſatis ſuperque Fiſco eſt compertum.

7 Ac denique ſomnum illum innaturalem, quo pre-
henſus Nicolaus eſt, non fuiſſe ex vini virtute, pa-
lam eſt, quia exceſſit limites hujuſmodi ſomni, cra-
pula enim ex vino, licet ſuperiùs ad tres dies eam per-
durare ſit dictum, tamen nonniſi octo aut decem
horis perſeverat; aut ad ſummum duodecim, quia ſu-
peratur ab ipſo calore nativo, concoquente. Neque
fuit Apoplexia, qui Apoplexia terminantur ſemper
in Paralyſim; at morbus hic non exterminatur in Pa-
ralyſim, ergo non fuit Apoplexia. Quod autem Apo-
plexia in Paralyſim terminetur, præter teſtimonium
quotidianæ experientiæ, atteſtantur Medici omnes,
nullo excepto. Galen. *lib.* 2. *de loc. aff. cap.* 2. Paul.
lib. 3. *cap.* 18. Aet. *lib.* 6. *cap.* 27. Avicenna *parte* 3.
tract. 5. *cap.* 12. *& alii*, reſtat ergo, ut fuerit ſomnus
innaturalis, ex vi medicamenti, ob cujus violentiam
Nicolaus lapſus in fatuitatem fuerit: nam cæteri ſomni
innaturales ſunt ſemper cum febre conjuncti, ut Lethar-
gus, Caros, Catalepſis, & ſimiles, ut apud practicos cui-
libet conſtare poteſt, & durant etiam ad plures dies.

Verum enimverò, in his non obſtantibus, exiſtima-
vi, Nicolaum ex Ebrietate in Apoplexiam lapſum,
& ex Apoplexia in fatuitatem, primo, quia non con-
trovertitur, in ea cœna Nicolaum multum comediſ-
ſe, ac pluſquam multum bibiſſe, ac peculiariter ex-
hauſiſſe vas unum, quod flaſcum nominant, vini Mon-
tis Politiani rubri, ac pene aliud Moſcatelli, præter
cyathos nonnullos Domeſtici Albam, & cum ex po-
tatione lætior factus eſſet, ſororem pluries ad biben-
dum provocaſſe, ea tamen ſemper nimiam potationem
redarguente, ac admonente, ne tantopere biberet, ut
quatuor teſtes examinati unanimiter deponunt, quod
quidem valde contrarium eſt ipſius Fiſci perſuaſioni,
cum, ſi in animo habuiſſet Lucia, ut frater per potum
8 illum profundo ſomno prehenderetur, & tota nocte ob-
dormiſceret, neque ullo modo expergiſceretur, debebat
potius illum hortari, & incitare ad bibendum, quàm
eum à bibendo diſſuadere.

Secundò, quia Nicolaus lædebatur aliquando à ni-
mio vini potu, & ex eo non ſemel in ebrietatem erat
lapſus, ut probatur per idoneos teſtes nam licet non
eſſet vere ebrioſus (quia ebrioſus dicitur, non qui
ebrius eſt, ſed propriè, qui frequenter inebriatur, ut
alias dictum eſt) tamen ubi inter comedendum, ali-
quando cum amicis provocaretur ad bibendum, ſu- 9
perari ſe non facilè patiebatur, itaque bibebat ad
ebrietatem uſque, conſtatque in proceſſu ter vel qua-
ter ad minus ſpatio duorum annorum illum ebrium
extitiſſe, quod ne ipſe quidem Fiſcus controvertere
poteſt. Neque valet contra hoc quod, conceſſo etiam
quod aliàs ebrius fuerit, tamen hac ultima vice non
fuerit, ſed omninò potionatus, ſtante, quod diver-
ſi omninò effectus alias in ullo ſint conſpecti pullu-
laſſe ab ebritate, quàm nunc. Tunc enim dicitur il-
lum inordinato gaudio, ac præter modum fuiſſe per-
fuſum, faciemque rubicundiorem habuiſſe, multum-
que & abſque ulla continentia, etiam præſente pro-
pria ſorore dicenda, tacenda locutum, dolore capi-
tis præterea die ſequenti tentatum plurimum vomuiſ-
ſe, & alia his ſimilia, nunc autem ſopore tantum
prehenſus ab eo ne recollegit quidem ſe, niſi tranſa-
ctis viginti quatuor horis, multò pallore vultus il-
li perfuſus fuit, motus poſtridie impotentiam habuiſ-
ſe, ac demum fatuum permanſiſſe. Non eſt ergo ver-
ſimile, ex ebrietate ſimplici tam diverſos nunc effe-
ctus ab iis, qui aliàs apparuerunt, illum incurriſſe,
maximè cùm adhuc eſſet juvenis, non enim pertran-
ſibat annum octavum ſuprà trigeſimum. Non valent, 10
inquam, hæc, nam reſpondetur, vinum diverſos ef-
fectus producere in temulentis, pro diverſitate con-
ſtitutionis corporis, qui quidem aliquando non ſo-
lum in diverſis naturis ſunt ſibi contrarii, ſed etiam
in iiſdem, quod longioribus docet Ariſt. *problem*,
ſect. 1. *num.* 30. & Andr. Baccius *lib.* 9. *de vivorum*
hiſt. cap. 18. Itaque, ubi vinum offendat corpus bile
repletum, hominem efficit iracundum, clamoſum,
atque audacem; ſi ſanguine refertum offendat, miſe-
ricordem, benignum, lætum, atque amori promptum,
ſi melancolia, taciturnum, mæſtum, lachrymabun-
dum; ſi pituita, ſomnolentum, deſidem, pigrum, otio-
ſum, & hoc quidem maximè pro majori, aut mino-
ri eorundem humorum abundantia in capite, & ce-
rebro, cum vinum eos humores inſigniter agitet, un-
de cum notum ſit, Nicolaum jam à multis diebus
ante prænominatam cœnam paſſum fuiſſe quandam
capitis gravedinem, ſeu dolorem quemdam grava-
tivum, nam & ipſemet inter cœnandum per jocum
dixerit, velle ſe in ea cœna copioſa potatione capitis
dolori mederi) qui dolor à multa pituita ac frigido hu-
more originem ducebat, non mirum eſt, ſi multo
vino inebriatus, humor ille commotus, cerebri ventri-
culos obſtruere omnino potuerit, & hominem in Apo-
plexiam impellere, hæc enim cauſa fuit, cur effectus
violentæ ebrietatis diverſi omninò fuerint ab effecti-
bus, quos aliæ ebrietates in Nicolao concitaverant.

Tertio, quia ubi vinum, quo inebriatus eſt Nico-
laus, fuiſset medicatum, ac venenatum, tantum ab
fuiſset, ut tam avide illud ingurgitaſset, ut potius
contra eo omnino abſtinuiſset, ut alias falſo, præſu-
mitur fuiſse ob ſaporem à medicamento in ipſo vino
introductum; neque enim fieri poteſt, ut venenoſa
medicamenta, quantumvis aliis ſimplicibus aſsocien-
tur, ut eorum odor, & ſapor occultetur, celari poſ-
ſint, quia præterquam quod omnia ſunt odore, & ſa-
pore horribili, ut ex plurium Doctorum teſtimo-
nio dixi alias *lib.* 2. *Quæſt. Medico-Leg. tit.* 2. *quæſt.* 7. 11
num. 8. ipſamet Natura inter aſsumendum eorum ab-
ominationem abſque ſapore, & odore perſentit, &
aſsumere renuit, ac diſplicentia, & nauſea & vomi-
tu illa, ſi aſsumpta ſint, conante à ſe expellere, ita
ut nec veriſimile, nec poſſibile ſit, Nicolaum tot cya-
thos vini ingurgitaſse, ſumma cum delectatione, abſ-
que eo, quod ne minimo quidem ſigno illius diſpli-
centiam demonſtraverit, ſed forte dici ab adverſariis
poſset, non fuiſse univerſum vinum medicamento al-
teratum, ſed tantum ejus partem: Verum hoc etiam
conceſſo, tamen cum unius vaſis, ſeu œnophori vi-
num totum fuerit medicamento ſomnifero alteratum,
nun-

Digitized by Google

nunquam Nicolaus tam avide, & cum tanta delectatione totum illud vinum hauſiſſet, abſque eo, quod ne minimum quidem ſignum extranei alicujus ſaporis, aut odoris præſentibus daret. Quibus addendum, quod Lucia de utroque etiam vaſe biberit ab ipſo Nicolao invitata, nam de vino albo, Muſcatello dicto, deponunt duo Teſtes, de vino vero rubro Montis Politiani deponit unus quidem tantum teſtis, ſed ambo concordes ſunt in hic, quòd Lucia à Nicolao invitata ad bibendum de vino rubro illo bibere recuſaverit, cum diceret, ſe adhuc non ſitire; Teſtis tamen ille, qui deponit de provocatione Nicolai, & de recuſatione Luciæ dicit de hinc, quod abſente alio teſte, Lucia iterum à Nicolao provocata, de vino rubro ciathum biberit. Neque valet dicere, quod Lucia illud multa aqua temperaverit, & ſic medicamentum ſupponatur fuiſſe potentiſſimum, etiamſi Luciam non ſoporaſſet, ut Nicolaum, tamen aliquem effectum in illa produxiſſet, aut ſaltem aliquo modo ſomnolentam reddidiſſet; Sed quis dicet illam, quæ fœmina erat, & ob id valde timida, non inquam guſtandi ſed vel odorandi vinum illud venenatum, voluiſſe tamen ex eo integrum cyathum haurire, ſaltem timere debuit, & ne ipſa ſomno capta, Amaſium poſtmodum in domum introducere non poſſet, aut etiamſi introduxiſſet, non poſſet cum illo ſe delectare, ad quem tamen effectum ad ſe illum introduxiſſe præſumitur. Ac denique patet, quod etiamſi ſomniferum cum eo vino fuiſſet Nicolao propinatum, fuerit tamen omnino ejus potentia à vini virtute refracta, & ſic non poterit ſuos effectus prodere, præſertim cum vinum illud fuerit quantitate multum, & qualitate potens, unde, cum ſomnifera omnia frigida ſint, & facile à vini caliditate edomantur.

Et ad ea, quæ in contrarium opponuntur, facilis eſt reſponſio, nam Teſtes deponentes de alia exhibitione ſomniferi per ſororem Nicolao facta, deponunt tantum de Auditu ab ipſo Nicolao, qui inter commeſſandum cum illis (ac forte tunc etiam pluſculum biberat) jactabat, ſe alias à ſorore fuiſſe vino medicato potionatum, quamquam hoc aſſertive non affirmaret, ſed dicebat putatum, quod cum ſuſpicaretur ſororem in quadam cœna velle ſibi porrigere vinum ſoporiferum, ad eum fallendum, ipſi ſibi optime cavit, quod, ut erat homo vaniſſimi ingenii, & ignorantis, quid hoc importaret, dicebat ad oſtendendam propriam prudentiam. Sed hæc ſuſpicio in tam craſſæ Minervæ homine potuit eſſe vana, & quod de ſopore in vino percepto jactabat, potuit eſſe quid imaginarium, cum nihil tale in vino vero adeſſet, vel eſſe aliquid a vaſis vitio proveniens; nam & eodem tempore ipſe Nicolaus conquerebatur, quod vinum domi haberet non prorſus boni odoris, & ſaporis ex eo, quod vas, in quo obtinebatur, ſicum contraxerat; nec à famulis fuerat, ut decebat curatum de illo mutando, ut deponunt duo teſtes pro parte Luciæ examinati. Quod vero poſt illam noctem Nicolaus capite male haberet, non debet nec poteſt de neceſſitate, ad ebibitum vinum medicatum referri, qui conſtat, illum ob extraneum ſaporem, quem in vino percipebat, ab eo abſtinuiſſe: Ergo alia aliqua ex cauſa capite doluit, & forte ex nimia vigilia, quia cum plurimum ſatageret invigilare, ne Lucia ea nocte Amatorem in domum admitteret, nullatenus dormivit, unde facile fieri potuit, ut inde in eum dolorem laberetur.

Quæ vero ſubdunt adverſarii, quod Nicolaus bene ſe haberet, immediate poſt illam cœnam, in morbum lapſus ſit, nihil omnino facit in hoc caſu, quia nec novum nec infrequens eſt homines robuſtiſſimos & Athletice ſe habentes, de repente, & ex improviſo fieri Apoplecticos: idcirco enim ſuſpectus eſt apud Hippocr. *lib.* 1. *Aphor.* 3. habitus Athletarum, cum ad ſummum bonitatis attingit, eademque de cauſa Celſus *lib.* 2 *ſuæ Med. cap.* 2. illud affirmavit. *Si plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, ſuſpecta bona ſua habere debet*, unde nihil relevat, quod Nicolaus optime ſe haberet, & tamen de repente in Apoplexiam ſit lapſus: ſuſpicio enim adminiſtrati
12 veneni tunc militat, quando homo ſe optime habet, & ab aſſumpto aliquo cibo de repente labitur in peſſima accidentia veneno familiaria: ſed accidentia, quæ ſupervenerunt Nicolao, non fuerunt, accidentia veneno familiaria, ſed fuerunt accidentia provenientia ex capitis multa repletione, & prægreſsæ crapulæ proportionata, præterquam quod verum non eſt, quod Nicolaus bene valeret, quia, ut conſtat, & ſuperius etiam dictum eſt, jam à multis diebus habebat caput valde gravatum, & multa pituita oppletum, unde facile fuit, pituitam à nimia vini copia commotam cerebri ventriculos obſtruere, & Apoplexiam concitare, licet & abſque hac diſpoſitione, & ſolum ex immodico vini potu Apoplexia aliquando repentina mors excitetur, Gal. *lib.* 3. *de Temp.* & ex Hippocr. *ſent. lib.* 5. *Aphor.* 5. Bacc. *lib.* 3. *de vin hiſt. cap.* 17. Ab Apoplexia autem niſi occidat, ſolet 13
plerumque fatuitas, vel perpetua, ut Nicolao, vel ad tempus, ut in aliis, ſuccedere: quamobrem cum morbus, & ejus accidentia proportionata ſint errori in victus ratione patrato, & cauſis antecedentibus, non eſt reiicienda culpa evenientis morbi in ſomniferum, præſertim cum de erratis in victu omnino concludenter conſtet, de ſomnifero vero nihil certi habeatur.

Unde neque ad rem faciunt, quæ ex Medicis adducuntur, circa virtutem quorundam ſomniferorum, quæ tamen etiam uſurpata, ut prætenditur, non potuiſſent unica vice tantam concitare fatuitatem, & Apoplexiam: nam Medici loquuntur de frequenti uſu talium ſomniferorum, alias enim videmus ipſum Opium, quod eſt omnium ſomniferorum potentiſſimum, affluenter uſurpatum, à Mauritanis præſertim, ut teſtatur Grazias ab Hort. *lib.* 1. *hiſt. Arom. cap.* 4. neque interimere, neque fatuos homines reddere, ſed eos tantum dormitabundos efficere; quin etiam Solanum Maniacum, teſte Dioſcorid. de re Med. *lib.* 4. *cap.* 49. ad duarum drachmarum pondus hauſtum (de ejus radice loquitur) ad tres tantum dies mentis alienationem affert, quemadmodum & alia multa, nec facile inventu eſt tale venenum, quod de facto hominem dementare poſſit. Itaque Apoplexiæ potius ex ebrietate excitatæ, quam ſomniferi cujuſdam virtuti, Nicolai fatuitas attribuenda.

Quod additur de ſignis atteſtantibus, potiùs ſomniferi aſſumptionem, quam ebrietatem in Nicolao, inane omnino eſt, quia, quæ dicuntur, habe- 14
rent quidem locum, ubi Nicolaus ex ebrietate in ſoporem lapſus eſset, tunc enim forte & faciei rubor, & alia apparuiſsent ebrietatem atteſtantia, ſed Nicolaus ex ebrietate incidit in Apoplexiam, ex qua opprimi animales ſpiritus, & calorem capitis ipſius & cerebri ſuffocari quis non novit? non mirum ergo, ſi facies apparet ſubpallida, ad livorem declinante, ob ſpirituum, & caloris extinctionem, & quod etiam, poſtquam ad ſeſe rediiſset, eundem pallorem retinuerit, impoſſibile quippe erat poſt fortem Apoplexiam non remanere graviſſima quædam accidentia, ipſius prægreſſi morbi fortitudinem atteſtantia, ut ſemper in quacunque Apoplexia fieri conſuevit, à qua relinqui ſemper membrorum torporem, & Paralyſim, etiam dictum eſt, & notum, & in conſeſſo eſt apud omnes.

Neque aliter reſpondendum ſequenti objectioni, in qua dicitur, non eſse veriſimile, ab ebrietate potuiſſe relinqui fatuitatem, cum vinum mirum in modum calefaciat, non refrigeret, fatuitas autem à multa frigiditate originem trahat, quia hoc gratis conceſso verificaretur, quando immediate ab Ebrietate ſecuta eſset fatuitas, ſed non quando ad Ebrietate prius concitata eſt Apoplexia, ac deinde ab Apoplexia fatuitas, quia Apoplexia ſuffocando, ut dictum eſt, & extinguendo calorem, ac ſpiritus, relinquit 15
frigiditatem in cerebro, ex qua provenit deinceps fatuitas.

Ad id quod opponitur, quod ſopor ille, quo prehenſus eſt Nicolaus, non fuerit, nec eſse potuerit ex vino, conceditur; nam vere fuit ex Apoplexia, neque valet dicere, quod hic morbus non potuit eſse Apoplexia quia terminatus eſset in paralyſim, ut ſolet ſemper terminari; quia, præterquam quod hoc non eſt perpetuæ veritatis, evenit etiam interdum, ut Apoplexia terminetur ad nervos interiores ipſius 16
capitis

Digitized by Google

capitis, vel quod materia faciens Apoplexiam ad cerebri corpus transmittatur, unde poſtmodum frigiditas intenta emanat, ex qua, aut memoriæ deperditio, aut fatuitas generatur, ut in caſu noſtro, cui ſimiles hiſtorias apud ſcriptores adnotare licet, & ſignanter, quæ narrantur de Meſſala Corvino, de Franciſco Barbaro, de Georgio Trapezuntio, de Litoſtene, & de aliis, de quibus vide Schenk. *lib. 1. Obſervat. rar. tit. de Apoplexia*. Itaque, etiamſi velimus, impoſſibile eſſe, Apoplexiam terminari ſine ulla partium Paralyſi, tamen dicendum, in hac Apoplexia factam eſſe læſionem, & quidem inſignem ipſius cerebri, ex qua fatuitas eſt generata. Ex quibus concludendum pro veritate videtur, Nicolai fatuitatem a prægreſſa Apoplexia originem duxiſſe, non ab aliquo ſomnifero, vel venenoſo medicamento violento, & ex hac poſtmodum in Apoplexiam relapſum obiiſſe. Quamobrem videtur Lucia in hac re eſſe extra omnem culpam, nec poteſt tormentis ſubjici ad ulteriorem veritatem ex illa eruendam, quia indicia urgentia nullo modo ſuſpicionem faciunt, quod Nicolaus potionatus fuerit, ſed concludenter oſtendunt, illum ex Ebrietate in Apoplexiam cecidiſſe.

CONSILIUM XXVI.

ARGUMENTUM.

In ſocietate ſcutorum trecentorum inter D. Conſtantium Conſtantinum, & D. Vincentium Bardum ſuper periculo vitæ D. Annæ, prædicti Conſtantii Filiæ, quæ non multis antea menſibus fuerat deſponſata, ſuſpicari cæpit prædicta Anna, ſe utero gerere, cum jam per duos menſes parce admodum purgaretur, & appetentiam haberet dejectam; & è contra extranea quædam appeteret, aliaque ſigna notaret, quæ illam in utero habere commonſtrare poterant: Inter hæc, Febre maligna corripitur, ex cujus malitia interiit, de ejus graviditate nihil aliud certi relinquens. Prætendebat Vincentius eſſe factum locum lucro, contra volente Conſtantino, pecunias in ſocietatem datas non eſſe amiſſas, cum illa ex graviditate obiiſſet, ex quo factus eſſet locus exceptioni. Quæſierunt a me ipſi principales (qui ob arctæ amicitiæ vinculum, quo detinebantur, recuſabant lites inter ſe habere) quid pro veritate ſentiendum eſſet, promittebat enim eorum uterque meæ omnino aſſertioni ſtare.

SUMMARIUM.

1 *Graviditatis potiora ſigna.*
2 *Maſculi fœtus ſigna.*
3 *Prægnantia certo cognoſci non poteſt.*
4 *Signa demonſtrantia mulierem ſuſpectam graviditatis utero non gerere.*
5 *Signa prægnantiæ etiam ex ſimplici menſtruorum defectu apparere ſolet.*
6 *Aliqua fœmina, etiamſi in utero gerant, primis menſibus purgantur.*
7 *Pluris faciendum ejus dictum, qui magis rationabilia profert.*
8 *In curandis gravidis non licet eas negligere, ut fœtus ſalvetur.*
9 *Motus in utero eſt magnum conceptionis ſignum.*
10 *Motus embrionis quomodo differat a motu ab alia cauſa excitato.*
11 *Prægnantia infallibiliter cognoſci non poteſt in omnibus.*
12 *Gravidæ aliquando pro non gravidis, & non gravidæ pro gravidis exiſtimantur.*
13 *Non ſufficit, ut prægnantia ſit cauſa mediata mortis, ad hoc, ut pecunia in ſocietatem data non admittantur.*
14 *Non ſufficit, ut prægnantia impediat, ne remedia adhiberi poſſint ad hoc, ut pecunia in ſocietatem data ſuper periculo vitæ ipſius prægnantis, non amittantur.*

Conſiderabam ergo primo caſum pro parte Con- 1
ſtantii, pro quo apparebat cujusdam Medici fides, aſſerentis, Annam vere utero geſtaſſe, & a ſe ut talem fuiſſe tractatam. Neque videbatur ab re Medicis etiam fidem feciſſe, quia multa apparebant ſigna & potiora graviditatis in ipſa Anna, ut erat Menſtruorum defectus, jam per duos menſes, qui in juvencula alias recte purgari ſolita, faciebat non ſolum ſuſpicionem, ſed quaſi certitudinem graviditationis: Juvenes enim ſanguine abundant, & idcirco facile ab illo repurgantur per menſtrua, cum utero non gerunt, nec alia ex cauſa, niſi ex graviditate, plerumque ea purgatio in iis retinetur. Adnotaverat inſuper Medicus non modo inappetentiam, quæ D. Annæ ſupervenerat, oſcitationes frequentes, & membrorum laſſitudinem, & alia magis probabilia graviditatis ſigna, ſed etiam mutatum faciei colorem & papillarum nigritiem, ipſarumque ſitum ſurſum vergentium, & urinam, ex qua maxime ſe cognoſcere dicebat mulieres gravidas, & alia quædam leviſſima, indigna prorſus, quod a perito Medico in ullo cenſu habeantur, cum nugæ potius ſint, ad muliercu las fallendas inventæ. Sed multum ſe fondabat Medicus præter urinam in motu percepto in ipſo ventre maxime, de mane muliere jejuna exiſtente, licet neque ipſa Anna ſciret talem motum adnotare, ſed diceret ſemper interrogata, quod videbatur quidem ſibi neſcio quid ſentire, ſed ignoraret explicare, quidnam vere eſſet, & tamen Medicus aſſeverabat, ſe talem motum in utero mulieris non ſemel obſervaſſe. Quin etiam ulterius, ad majorem fidem ſibi adſciſcendam, inculcabat eundem motum multo vehementiorem a ſe obſervatum in ipſa mulieris infirmitate, & præcipue in ipſarum febrium acceſſionibus, quem motum fuiſſe 2
vere Embrionis non dubitabat, unde non ſolum profitebatur in præallegata fide, Annam utero geſtaſſe, ſed geſtaſſe maſculum huic motui validiori, & papillis denigratis, ac ſurſum vergentibus, & motui magis a dextris, quam ſiniſtris conſpicuo confiſus; ex quibus nullum in ea re dubium intercedere poſſe firmavit, ut in eadem fide profitebatur. Quæ omnia, cum viderentur ab optimis Medicis comprobari, abſque dubio multum afficiebant.

Accedebat, quod Anna ab omnibus vicinis mulieribus pro gravida habebatur, aderantque Teſtes ad hoc examinati, qui deponebant, illam pro gravida ab omnibus fuiſſe habitam; quinimio mulieres nonnullæ, quæ audierant, Obſtetricem ab Anna accerſitam, de prægnantia valde dubitaſſe, neque voluiſſe pro certo affirmare, illam in utero habere, illam ipſam obſtetricem irriſerant, tanquam ignaram, parumque expertam, ac multis propriis exemplis ſimiles gravidationes ſe eſſe paſſas, nimirum cum aliquali menſtruorum apparentia in primis menſibus, tandemque feliciter peperiſse firmabant, ita ut Anna harum perſuaſionibus animata, jam non multo ante febris inſultum, ſe certo gravidam eſse diceret, & ut gravidam ſe tractabat, manens ſemper in multa quiete, imo frequenter decumbens in lecto, nonniſi lente ac caute ſe movendo, imo &, cum curru veheretur, nonniſi tarde gradiebatur, ex quo tanto certiores de ejus graviditate, & vicini, & noti omnes facti fuerunt. Unde cum timore quodam perculſa ex alio curru concitatis equis ſibi obviam facto, domum reverſa a febre eſset correpta, ab omnibus, & ſingulis non aliunde id illi evenidſe firmatum eſt, niſi ex eo, quod utero gereret, quamobrem timebant illi omnes, ne ab eo timore maxime ſuperveniente febre, quod ſtatim a principio fuerat acuta, omnino abortiret, ex quibus videbatur dicendum, Annam utero geſtaſse, & cum ob prægnantiæ culpam perierit, locum eſse factum exceptioni, neque poſse Vincentium pecunias ſuper ejus vitæ periculo in ſocietatem acceptas lucrari.

Pro

Digitized by Google

3 Pro parte tamen Vincentii opponebatur, Primò,
non conſtare de Annæ graviditate, quia circumſcri-
pta difficultate, immo inquam, impoſſibilitate cer-
titudinis cognitionis prægnantiæ, maxime in primis
menſibus, de qua infra, producebatur fides Ob-
ſtetricis, aſſerentis ſe nunquam pro veritate affir-
mare potuiſſe, Annam in utero habere, non obſtan-
te Medici aſſertione, mulierculàrum atteſtatione de
graviditate, & reddebat ſui dicti rationem, dicens,
ſigna graviditatis, quæ apparebant in D. Anna, fuiſ-
ſe nimis levia, nec connumerari inter potiora;
Contra vero adfuiſſe multa, quæ oſtendebant, il-
4 lam nequaquam eſſe gravidam, ut erat præcipue
ipſius uteri conſtitutio, nam neque os ipſius inter-
num ullo modo clauſum, aut inverſum apparebat,
neque ad tactum ulla ipſius corporis uteri reniten-
tia, aut tumefactio ſe prodebat; neque aliud quid
ab expertiſſimis Obſtetricibus in prægnantia vere ad-
notatum: nam ea ſigna, ſuper quæ ſuum dictum funda-
bat Medicus, & vicinæ mulieres, eſſe omnino le-
viſſima confitebatur, ac facile ad ſimplicem men-
ſtruorum defectum conſequi poſſit.

Secundò conſtabat, neque a Conſtantio in dubium
vertebatur, D. Annam, antequam nuptui tradere-
tur, ſemper paſſam eſſe aliqualem menſtruorum de-
fectum, ex quo etiam hiſtericis affectibus moleſta-
batur, unde idcirco a Medicis Patri injungebatur,
ut eam quamprimum viro jungeret, cum ſperarent
illam ex conceptione convalituram. Interim tamen
eadem ipſa ſymptomata ante nuptias paſſa eſt, quæ
de præſenti experiebatur, & licet his adderentur mo.
tus in utero, papillarum mutatio quoad colorem,
earum retractio ad ſuperiora, & alia id genus, ta-
men dicebatur, hæc nequaquam tunc fuiſſe obſerva-
ta, licet vere, & cum effectu adeſſent, quia nulla
ſuſpicio conceptionis aderat, ob quam obſervari ne-
ceſſe eſſet. Inappetentiam autem, & rerum extranea-
rum appetitum fuiſſe quoque a prima menſtruorum
5 apparitione D. Annæ familiares, ipſemet Conſtanti-
us non inficiabatur; nam & hæc ipſa a Menſtruo-
rum defectum prodire quotidie experimur & maxime
ipſis Virginibus ſub Menſtruorum apparitionem, cum
non recte, & ſecundum Naturam repurgantur. In-
de quoque & malus corporis calor, & oculorum
offuſcatio, & capitis leviuſculi dolores, & vertigi-
nes, & vomitus, & alia permulta, quæ in Virgi-
nibus, & in omnibus fœminis, quæ menſtruorum
defectum patiuntur, indies obſervamus: omnes enim
ſimiles effectus ſanguis præter naturam retentus pro-
ducere eſt aptus, quos in vere gravidis producere ſo-
let, etiam ipſam lactis collectionem in mammillis,
ut ab omnibus Medicis docemur, & alias affluen-
ter demonſtratum eſt, *lib. 1. Quæſt. Medico-Legal. tit.
3. num. 1. per totum*, & alibi; & licet hæc in D.
Anna ceſſaſſe viderentur a purgatione celebrata per
aliquot menſes, antequam marito jugeret, tamen
facile fuit, ut urgente iterum menſtruorum defe-
ctu, de novo pullularent, cum ab eo menſtruorum
defectu corpus pravis humoribus repleretur, ex qui-
bus ea ſymptomata excitabantur.

Tertiò, conſtans erat apud utramque partem, D.
Annam non omnimodam menſtruorum carentiam
habuiſſe, ſed per vices nonnihil ſanguis expurgaſſe, ut
alias antequam viro copularetur, illi evenire con-
ſueverat. At vero conſentaneum erat, ſi realiter
6 erat gravida, cum parce admodum extra prægnan-
tiam purgaretur, menſtrua in prægnantia omnino ceſſa-
re, quia, etiam in aliquibus mulieribus primis con-
ceptionis menſibus menſtrua aliquatenus apparere ſo-
leant; id fit in illis, quæ & bene purgantur, & ſan-
guine multo ſunt refertæ: at in his, quæ parce pur-
gantur, neque multo ſanguine abundant, ut in D.
Anna eveniebat, non veriſimile eſt, uterum è ſemine
concepto potuiſſe aliquam ſanguinis partem expurgare,
cum eo indigeret pro ipſius conceptus nutritione; ſed
hoc gratis, tanquam non multum afficiens Vincentius
Conſtantio condonabat. Magis urgebat, quod D.
Anna non aliter tunc purgaretur, quam alias, cum
adhuc virgo eſſet, purgari ſolebat; nempe per vices
quaſdam inordinatas, atque admodum parce, ut
eadem D. Anna iis mulieribus confitebatur, quæ in
principio præſumptæ graviditatis, illam in utero
habere volebant, non obſtante, quod purgationes
menſtruas haberet.

Quibus omnibus optime perpenſis in eam ſenten-
tiam veni, D. Annam utero non geſtaſſe, nec vere
unquam prægnantem fuiſſe: & caſu, quo vere fuiſſet
prægnans, non eſſe tamen per ejus mortem factum
locum exceptioni, ſed lucro pecuniarum, quæ ſuper
ejus vitæ periculo Vincentius a Conſtantio acceperat.
Nam ſuper Medici fide deponentis de certitudine gra-
viditatis D. Annæ nullum omnino fundamentum fieri
poteſt, cum conſtet, illum leviſſimis quibuſdam ſignis
motum, ac confiſum aſſeruiſſe. D. Annam pro certo
utero gerere, potiora, & tutiora non advertentem;
Contra autem plurimum tribuendum expertiſſimæ
Obſtetricis depoſitioni, cum multo magis conſona
rationi fuit, quæ illa deponit, negando D. Annam
fuiſſe gravidam, quam quæ deponit Medicus aſſeren- 7
do fuiſſe gravidam; nam pluris faciendum ejus di-
ctum, qui magis rationabilia loquitur.

Nec quicquam me movet, quod in paritate judi-
ciorum ſit magis tribuendum Medico, quam Obſte-
trici: Quia præterquam quod hoc forte in his, quæ
ad Obſtetricem magis ſpectant, non habet locum;
ex facto patet, Medicum fuiſſe craſsæ Minervæ ho-
minem, talemque ſe oſtendiſse ſuamet fide, ac de-
poſitione, contra vero, Obſtetricem fuiſse expertiſſi-
mam, & deponere de iis, quæ ad propriam peritiam
magis pertinent, reddendo ſuæ aſsertionis rationem;
quinimo, Medicum inſigniter erraſse dixerim in ipſa
D. Annæ curatione, namque ſanguinem illi detra-
xit, cujus habebat ſummam, & extremam neceſſita-
tem, neque alia potiora remedia ulla adhibuit, quæ 8
tamen facere debebat, etiamſi D. Annam gravidam
exiſtimaret, non enim licet negligere prægnantem,
ut fœtus ſalvetur, ac ſatis ſuperque eſt, ſi nihil ad
abortum excitandum directe adhibeamus, ut alias
probavi *lib. 6. Quæſt. Medico-Legal. tit. 1. q. 7. num.*
16. Ex qua Medici ignorantia, ac ſupino errore col-
ligendum eſt, illum in Arte minimum valuiſse, &
ſic nullam ei fidem eſse adhibendam, ſed magis
Obſtetrici deferendum de iis, quæ ad propriam pe-
ritiam pertineat, deponenti.

Quod porro de Motu percepto ab Anna in ventre 9
(qui habetur pro valido, ac certo conceptionis ſigno)
ab eodem Medic. aſſertur, nihil me movere potuit,
cum conſtans opinio apud omnes doctos Medicos ſit,
talem motum ab aliis cauſis, quam a fœtu excitari
poſse, ut luculenter probatum eſt *lib. 1. quæſt. Me-
dico-Legal. tit. 1. quæſt. 1. num. 36. & ſeqq.* & licet
concedere paratus ſim, quod hic motus ſit ex cer-
tioribus ſignis conceptionis, tamen debet, ſi quic-
quam ei fidendum eſt, cum aliis potioribus ſignis
aſsociari, alias nihil faciendum; At in hoc caſu tan.
tum aberat, ut alia potiora ſigna obſervarentur, ut
potius alia adnotarentur, contrarium atteſtantia, ut
jam ex ſuperioribus patet. Præterquam quod motus
obſervatus in D. Anna non erat talis, quod quicquam
ei fidendum eſset; ſed quia is Medicus erat ex his,
qui ad pauca reſpiciunt, non mirum eſt, ſi facile pro-
nunciaverit: nam non tamen facile pronunciaſset, ſi
obſervaſset differentiam motus a fœtu excitati, & ejus,
qui excitatur ab aliis cauſis: motus enim Embrio- 10
nis eſt aliqualiter ordinatus, blandus ac lenis in
principio, mox etiam validior, non dolorem, non
fluctuationem, non ſonum pariens: at motus, quem
percipiebat in venitre D. Anna erat inordinatus, mo-
do in una, modo in alia parte, neque erat omnino
doloris expers, ut ipſamet fatebatur: quinimo ex eo,
quod plurimis obſtructionibus afficeretur, eum eo-
dem motu fluctuationes quaſdam percipiebat; ſed
maxime ſugillanda venit hujus Medici audacia, &
ignorantia, quia D. Anna antæ exactum tertium
gravidationis menſem febre maligna obiit, at motus
infanti in utero non tam cito percipi plurimum ſo-
let, ſed in tertio, aut quarto menſe, ut docet
Hippocrat. *in lib de Nat. Puer. num. 2. & lib. 1.
de morb. mul num. 97.* & alibi? & cum eo cæteri
omnes: ergo motus hic non potuit a Medico tam
facile

Digitized by Google

facile percipi, ut ex pro certo deprehenderet, D. Annam eſſe gravidam.

Nihil præterea facit, quod D. Anna ab omnibus haberetur pro gravida: nam ſi in hoc decipiebatur ipſamet mulier, & ipſe medicus, ex quorum dicto cæteri in eam opinionem venerant, multo facilius poterant decipi alii; Quemadmodum nihil relevat, quod prædicta D. Anna ſe ut gravidam tractaret, putabat enim, ſe vere gravidam eſſe, licet non eſſet, & idcirco tamquam gravida omnia faciebat, quæ ad prægnantiæ cuſtodiam requirebantur; neque erat ab re illam pro certo habere, ſe utero gerere: cum ejus perſuaſionis multos auctores haberet, maxime mulieres domeſticas, & vicinas in utero gerendo expertas, & ipſum potiſſimum Medicum, qui ut erat, veluti dictum eſt, homo ad pauca reſpiciens non modo non ambigue, ſed aſſeveranter omnino, & omni cum certitudine jactabat, D. Annam utero gerere; & hoc tribuebat medicamentis, ab ipſo eidem D. Annæ exhibitis, ante quam nuptui traderetur, cum tamen jam promiſſa eſſet marito Alexandri Martij nomine; ſed quia exiſtimabatur, ut vere erat, veletudinaria, & Alexandri propinqui dubitabant, an apta futura eſſet cojugio & proli ferendæ, curarunt, ut, antequam Marito jungeretur, per Medicum prædictum curaretur; à quo tamen ſimpliciter purgata eſt, & per aliquot dies Rhabarbarum ei exhibitum. Medicus ergo, qui erat Miles quidam glòrioſus, & jactabundus, plurimum ſe ob hoc facinus extollebat, quod nimirum ob diligentem curam D. Annæ adhibitam, illico atque Marito copulata fuerat utero conceperat.

Verum enim vero conceſſo etiam, quod D. Anna vere gravida eſſet, adhuc nihil probaret Medici aſſertio, cum loquatur aſſertive, & de certa ſcientia de iis, quæ nonniſi probabiliter, neque per infallibilia ſigna, ſed tantum per conjecturalia aſſequi poterat, ut Audaces, & ignari facere conſueverunt. Quod enim nihil certi obſervari poſſit nec firmari de graviditate, latiſſime probavi *loco ſupra cit. lib.* 1. *Quæſt. Medico-Legal. tit.* 3. *quæſtion.* 1. eam concluſionem adſtruens, prægnantiam nunquam, hoc eſt, in nullo tempore graviditatis cognoſci infallibiliter poſſe. Et licet Daniel Sennertus *lib.* 4. *ſuæ practicæ pag.* 2. *ſect.* 5. *cap.* 1. hanc noſtram concluſionem non acceptet, excuſatione dignus videtur, nam forte quid mihi voluerim, Vir ille doctiſſimus, ac multa laude dignus non eſt aſſecutus, vel forte ergo ipſe, quid ſibi vellet mea concluſio explanare ignoravi, non enim hoc volui, ut in omnibus generatim impoſſibile ſit infallibiliter prægnantiam cognoſci, ſed tantum in nonnullis, nam indies videmus, quo etiam *loc. cit.* dixi, neque ipſe Sennertus diffitebatur, in nonnullis fœminis aliquando Medicos etiam doctiſſimos ac longævos, & expertiſſimas Obſtetrices, ipſaſque fœ-
12 cundiſſimas mulieres adeo deceptos fuiſſe, ut gravidas non eſſe gravidas, & non gravidas gravidas eſſe, judicaverint, nec ullo ingenio, nec ſigno quantumvis minus incerto, nec ulla experientia certiorari de veritate potuiſſe. Mille præſto ſunt exempla exploratiſſima. Hoc tamen unum ſufficiat, Excellentiſſima mulier jam multiplici prole fœcunda, annis præteritis credebat, ſeu ſuſpicabatur potius, ſe in utero habere, nam & non multo ante utero geſſerat, & maſculam pepererat. Advocati quinque primores Urbis Medici, totidemque Obſtetrices; quin ex Sicilia obſtetricem, cui multum illa tribuebat, huc advocanda curavit, quæ cum ipſis Medicis, aliiſque Obſtetricibus eam in utero habere firmarunt, in qua ſententia etiam usque ad decimum menſem perſeveraverunt, quo transacto, illa aquas tantum multas ab utero emiſit, & omnium opiniones, ac ſuam ipſius fefellit. Contra vero Nobiliſſima altera mulier à tribus doctiſſimis Medicis tractata, cum dubitaret ſe utero gerere (licet iam à quinque annis concipere deſtitiſſet) in dolorem coxendicum incidit acerbiſſimum. Advocatæ ſeniores duæ Obſtetrices, quæ retulerunt nullam poſſe haberi ſuſpicionem graviditatis. Medici omnibus diligenti examine perpenſis, in eandem opinionem venerunt, quod nullo modo eſſet gravida, maxime cum ſingulis menſibus purgationes, licet multo conſueto parciores, irent. Itaque & iteratas purgationes, & ſanguinibus iteratas evacuationes, etiam ex ſaphena lateris dolentis, & aperientia efficaciora, & decocta etiam exiccantia, ac ſudorifica præſcripſerunt. At illa debito tempore maſculum peperit validum, ac fortem, & ſtaturæ, quam alii pueli nuper nati, procerioris corporisque habilioris, qui adhuc in vivis degit nativa fortitudine inſignis. Hoc ergo ſignificare per eam concluſionem volui, quod ubi ſigna maxime conſpicua non ſunt, & prægnantia non ultra quartum menſem ſit progreſſa, certo, & infallibiliter de ea pronuntiari non poteſt, quinimo in aliquibus ad partum usque infallibilis prægnantiæ cognitio haberi non poteſt. Vir tamen clariſſimus Daniel Sennertus ſecundum plurimum loquitur, cui libentiſſime ſubſcribo. Id nobis ſatis ſuperque ſit, Medicum non potuiſſe in D. Anna conceptionem infallibiliter comprehendere, & nimis audacter ipſum pro certo enuntiaſſe, illam in utero habere.

Cæterum etiamſi D. Anna in utero habuiſſet, tamen locus lucro pecuniarum factus eſſet, per ejus mortem, non exceptioni, quod erat ſecunda pars noſtræ propoſitionis, quippe cum non ex cauſa prægnantiæ, ſeu partus obierit, ſed ex maligna febre: non ex cauſa, inquam, immediate dependente à partu ſeu prægnantiam, ut requirebatur ad hoc, ut fieret locus exceptioni ex cauſa partus, & prægnantiæ: non enim ſufficit, ut prægnantia aut partus ſint cauſa mediata, & impulſiva; ut millies dictum eſt per DD. à me adductos *lib.* 1. *Quæſt. Medico-Leg. tit.* 4. *q.* 2. *per totam*, & 13
alibi; nam bene in hoc caſu, imo & in aliis omnibus prægnantia & partus vim cauſæ habent ſupervenientis morbi, & mortis, ſed quando ſunt cauſæ tantum mediatæ, & impulſivæ, non faciunt exceptioni locum, verum tunc ſolum, quando ſunt cauſæ immediatæ. At in caſu noſtro prægnantia non fuit cauſa immediata morbi, non enim cauſabat per ſe malignam febrem, quæ à pravorum humorum apparatu, & mala corporis diſpoſitione dependebat, ob quam, etiam extra prægnantiam, D. Anna nec bene ſe habebat, & poterat facile eadem febre corripi, ſi aliqua procathartica, & externa cauſa irrepſiſſet, ut ſubitaneus, ac magnus timor, quod etiamſi prægnantia foveret pravam corporis diſpoſitionem, & ipſum ſupervenientem morbum, erat tantum cauſa per accidens, & impulſiva, quæ non attenditur.

Et quod à Conſtantio tunc opponitur, & à nonnullis Doctoribus contrarium ſentientibus oppoſitum eſt, nempe prægnantiam impedire, ne remedia validiora adhiberi poſſint, nihil demit de difficultate, cum ne ſic quidem intret in cenſu cauſæ immediatæ, & per ſe agentis, & finalis (confundunt enim hæc Juriſconſulti in hoc caſu) ſed tantum habeat vim cauſæ foventis, & facilitantis, ut ita dicam, effectum, nempe mortem, in cauſà enim eſt, ut facilius ſuccedat, quam alias extra prægnantiam ſuccederet: quamquam in hoc caſu multa à Medico præſtari poterant, quæ ob ignorantiam, & animi ignaviam ab ipſo prætermiſſa ſunt, non ſine ſummo damno ipſius Ægrotantis, immo cum ejus morte. Quid enim obſtabat prægnantia, quo minus ſanguis mitti debuiſſet; at inquies, periculum erat, ne abortiret, cum valde debilis eſſet, & valetudinariam vitam degeret. At forte, inquam, ſi abortiviſſet, non obiiſſet, ex abortu enim multum putridi ſanguinis, ac malignorum humorum expurgaſſet, ex quo poterat febre liberari, & licet hoc non poſſet Medicus directe operari, tamen cum morbus ille magnus eſſet, & requireret ſanguinis miſſionem, debeat omnino Medicus illam imperare, proſpiciens ipſi fœtui per roborantia medicamenta, tam interna, quam externa; quod ſi cum his Anna abortiviſſet, Medicus extra omnem culpam fuiſſet, præter ejus enim intentionem abortiviſſet: at his prætermiſſis, neceſſe fuit Annam omnino ſuccumbere. Itaque in propoſita quæſtione pro veritate pronuntiandum eſt, D. Annam non fuiſſe gravidam, & in omnem caſum, quo gravida fuiſſet, illam immediate ex febris culpa, non culpa prægnantiæ periiſſe, & per ejus mortem factum eſſe locum lucro pecuniarum, non exceptioni.

CON.

Digitized by Google

CONSILIUM XXVII.

ARGUMENTUM.

Sævierat Peſtis de anno 1631. & 1632. per Italiam, ac maxime e Florentiæ, ſed jam nondum prædicto anno completo ceſſaverat. Sub finem Autumni anni ſequentis 1633. Antonius Culmannus, juvenis triginta agens annos, Roma Florentiam ſe contulerat, inibique perierat, exſtimatumque ex quibusdam ſignis, etiam in prægreſſa Peſte obſervatis, illum ex poſte periiſſe. Acceperat Arrigucius Simonellus ab Antonii patruo ſcuta mille in ſocietatem jam a tribus annis citra ſuper periculo vitæ ejusdem Antonii. Pretendebat igitur Antonii patruus Antonius prænominatus factum eſſe locum exceptioni. Pecuniaſque ab Arrigucio acceptas in ſocietatem per mortem Antonii ejus nepotis non eſſe amiſſas, cum obiiſſet ex Peſte. Contra vero Arrigucius contendebat pecunias eſſe lucratas, quia Antonius ex alio morbo, & non ex Poſte perierat.

SUMMARIUM.

1 *Peſtis per Hyemem ſolet remitti, per Æſtatem autem, & Autumnum de novo ſævire.*
2 *Peſtis ſigna, & num. ſeq.*
4 *Peſtis ſigna in cadaveribus ex ea extinctis obſervata.*
5 *Multum intereſt inter peſtem, & morbum peſtilentem, & num. 18.*
6 *In inſtrumento ſocietatum officii excipitur mors ex peſte, non ex morbo peſtilenti.*
7 *Mors ex peſte cur excipiatur in inſtrumento ſocietatis officii.*
8 *Mors ex partu, & prægnantia cur in eodem inſtrumento excepta.*
9 *Quæ differentia ſit inter Peſtem, & morbum peſtilentem.*
10 *Peſtilens febris datur ſine Peſte.*
11 *Morbus peſtilens cur non excipi debeat in inſtrumento ſocietatis, ut excipitur Peſtis.*
12 *Peſtis excipitur ob dependentiam à cauſa univerſali.*
13 *Aer in Peſte habet ſemper ſe ut cauſa primo agens.*
14 *Ut Peſtis ſuis privilegiis gaudeat ad effectum faciendi mortis exceptionem in inſtrumento ſocietatis officii appoſitam, debet eſſe contagioſa.*
15 *Contagium in Peſte ſi adſit, multo facit ad periculi certitudinem.*
16 *Peſtis particularis non differt ab univerſali circa quædam.*
17 *Humores ad extremam corruptionem devenientes excitant eadem ſymptomata, quæ excitare ſolet peſtis.*

DIcebatur autem pro parte Antonii, non poſſe dubitari, quod Antonius nepos ex Peſte obiiſſet, quia & Peſtis ſemina adhuc vigebant, & in morbo plura ſigna Peſtis apparuerant. Quod vero Peſtis ſemina adhuc vigerent, patere dicebant ex hoc, quia anteacta Æſtate plures ex ſimili morbo perierant, neque veriſimile eſt, Peſtem per Autumnum
1 remiſiſſe; conſtat enim experientia, quod quamquam Peſtis per Hyemem remittit, tamen per Æſtatem, & Autumnum ſolet de novo, ac maxime ſævire. Itaque cum palam ſit, Antonium, alioſque cum ſymptomatibus Peſtis occubuiſſe, non poteſt affirmari Peſtem ceſſaſſe, ſed potius ejus ſemina adhuc perſeveraſſe, & Antonium vere ex Peſte, & non ex alio morbo fuiſſe vita functum; nam, ut dicebatur, adnotatæ fuerunt in Antonio exanthemata, ſeu Peticulæ per univerſum corpus lividæ, ac nigræ apparuerunt animi defectus & lypothymiæ, quotieſcunque loco moveretur, quinetiam partium extremarum perpetua frigiditas adfuit, earumdemque lividitas ſudores tenues, ac frigidi
circa frontem, & alia id genus; quæ nonniſi pe- 2
ſtilentis morbi ſigna ab omnibus exiſtimantur.

Accedebat fides medicorum deponentium, Antonium ex febre vere peſtilenti fuiſſe ſublatum, quinetiam publica vox, & fama irrepſerat, imo etiam timor, ne peſtis ipſa de novo propagaretur. Ac profecto maxime urgebat Medicorum fides, quippe qui eum curaverant, & cum eſſent docti, & diligentes,
& obſervaſſent prægreſſæ febris, ac Peſtis morem, 3
non oſcitanter de ea re eos fidem feciſſe credendum, Antonium nempe ex febre peſtilenti obiiſſe; præcipue vero, cum illa ipſa ſymptomata per ipſos in Antonio fuerint obſervata, quæ anno præterito in iis obſervabantur, qui ex peſte peribant, ut erant lipothimia, ſeu animi defectus, occaſione cujuſcunque motus, etiam levioris, ſudores tenues, ac frigidi circa frontem, præcipue ſub mortem, extremorum frigiditas & interiorum incendium, livores, & peticulæ, & aliæ hujuſmodi; Quamobrem nonniſi injuria negari poterat, Antonium periiſſe ex Peſte, nam omnino ſtandum videbatur fidei per prædictos doctiſſimos Medicos factæ, cui etiam plurimum ferendum apud Juriſconſultos conſtat.

Denique in ipſo Antonii cadavere apparuerunt 4
etiam aliqua ſigna peſtilentis morbi, ut livior faciei ac tumor, cruoris rejectatio per os, & nares, cita corporis putrefactio, & alia nonnulla, quæ ſignanter in ipſis cadaveribus eorum, qui Peſte ſunt ſublati, animadverti ſolent; de quibus etiam conſtat per fides Peritorum, & per alios Teſtes examinatos, ita ut ex his omnibus jure videretur concludendum, Antonium ex vera Peſte obiiſſe, & per ejus mortem nequaquam eſſe factum locum lucro pecuniarum ſuper periculo ejus vitæ ab Arrigucio in ſocietatem acceptarum, ſed exceptioni, ſtante clauſula in ipſo inſtrumento ſocietatis appoſita, excipiente mortem ex Peſte, & Epidemia.

Pro parte tamen Arrigucii Simonelli dicebatur,
Antonium ex morbo quidem, ac febre peſtilenti 5
obiiſſe, non autem ex Peſte, & ob id nequaquam 6
eſſe factum locum exceptioni, ſed lucro. Multum enim intereſt inter peſtem, & morbum peſtilentem, ut deinceps apparebit. In inſtrumento autem ſocietatis officii excipi quidem mortem ex Peſte provenientem, non vero ex morbo peſtilenti: ratio enim exceptionis mortis ex peſte alias a me aſſignata *lib. 1. Quæſt. Medico-Legal. tit. 4. q. 1.* eſt cer-
titudo periculi, ejuſque frequentia, cum contra 7
periculum debeat eſſe dubium, nec tam facile ac frequens, ut levi negotio incurratur; idcirco enim dictum ibi eſt, exceptam fuiſſe mortem ex partu, & prægnantia, & mortem ex peſte, illam ob facilitatem incurrendi mortis periculum; hanc vero ob frequentiam ſimul, & certitudinem ejuſdem periculi: Itaque cum Antonius non obierit ex pe-
ſte, non poteſt per ejus mortem eſſe locus exce- 8
ptioni, quia morbus, ex quo obiit, non ſolum frequens non eſt, nec de facili homines prehendit, ſed de raro videtur, & difficillime homines adoritur, niſi ipſa peſtis vigeat, tunc enim contra & frequens eſt, & de facili prehendit, & facillime occidit.

Differentia autem, quæ eſt inter febrem, ſeu mor- 9
bum peſtilentem, & Peſtem, ea eſt, quod peſtis univerſalis ac popularis morbus eſt, & a cauſa univerſali dependentiam habet, quæ cauſa, cum ſit omnibus hominibus, imo etiam aliquando omnibus animalibus communis, facillime majorem eorum partem adoritur, atque etiam e medio tollit, quinimo propagatur per contagium (ſi communi opinioni adhærere volumus) de uno individuo in aliud. At vero morbus peſtilens, ſeu febris peſtilens habet ſemper extra peſtem cauſam particularem ab ipſomet individuo dependentem, & à putredine inſigni in proprio ejus corpore, & humorum pravitate originata, & idcirco non de facili propagatur, nec communicatur aliis individuis, niſi frequenter & multum ejus exhalationes putridas excipiant, unde ceſſat in hoc caſu frequentia, & certitudo periculi, ex cauſa illa univer-

Digitized by Google

univerſali; & hoc eſt, quod Galenus dicebat *comm. 3. in 3. Epidem. partic.* 57. dari peſtilentem febrem ſine peſte, hoc eſt dari febrem, quæ habet eandem omnino malitiam, quam habet ipſa peſtis, abſque eo, quod peſtis vigeat, aut cauſa univerſalis aliqua illam excitaverit. Et ſi opponatur in febre etiam peſtilenti abſque peſte eſſe eandem periculi certitudinem, quæ adeſt in peſte. Reſpondetur, hoc nihil referre, quia periculum non imminet ab extra, nempe à cauſa illa univerſali, aut à contagio, tanquam cauſa etiam univerſali, & propagabili de facili ab uno individuo ad plura; ſi communi opinioni adhæremus: nam quoad periculum imminens ab ipſa malitia febris peſtilentis, quod quidem quaſi certum eſt, quia ut plurimum occidit, dicendum illum ſufficere, quia non militaret, tantum in ipſa febre peſtilenti, ſed in pleriſque aliis morbis, qui habent majorem peri-
11 culi certitudinem, quam ipſa febris peſtilens; non eſt ergo excipiens morbus peſtilens ob id, quod certitudinem periculi adjunctam habeat, quemadmodum non excipiuntur alii morbi, habentes etiam eandem, & eandem periculi certitudinem, exempli gratia, Ileos, ſeu volvulus ab inflammatione, ſtomachi quoque inflammatio, fortis Apoplexia, & alii; & in ſumma peſtem excipi ob dependentiam à
12 cauſa univerſali, à qua quicunque individuo indifferenter imminet ſemper periculum certum, firmavi alias *loc. cit.* pro cujus rei veritate roboranda, plura adduxi.

Antonium igitur ex morbo particulari deceſſiſſe facile probatur ex eo, quod jam peſtis ceſſaverat, cum jam plures menſes tranſiiſſent, in quibus ne unus quidem cum ſignis peſtis deceſſerat, quod manifeſtiſſime demonſtrabat, cauſæ univerſalis influxum jam omni-
13 no evanuiſſe, aeremque, qui ſemper in vera peſte habetur ut cauſa primo agens, remanſiſſe omnino à putredine vindicatum, ita ut poſtea ab hominibus abſque infectionis timore reſpirari poſſet. Unde non ſolum cauſæ univerſalis influxus deſierat, ſed ceſſaverat etiam omnis ſuſpicio, & periculum contagii, cum jam aditus liber omnibus pateret, & Advenæ etiam abſque ullo impedimento in civitatem admitterentur, quod ſecundum communem opinionem, quæ vult peſtem omnino à contagio originem ducere, & ab eo propagari, & incrementum ſuſcipere, erat ſignum certiſſimum, & infallibile, omnem peſtis ſuſpicionem ceſſare: nam etiam de anno præterito notabiliter remiſerat, & idcirco poſtmodum, ſuccedente anno, in quo omnino peſtis exiſtimabatur evanuiſſe, non fiebant amplius conſuetæ cuſtodiæ, quæ fiunt tempore peſtis, ob prædictam contagii ſuſpicionem, quamobrem inane omnino eſt, quod ab Adverſariis dicitur: Antonium nempe ex ſeminiis prægreſſi contagii in peſtem incidiſſe; ſi hoc enim ullam veritatem habuiſſet, omni proculdubio propagata in alios eſſet; & ſi opinioni communi fidem habere volumus; alii qui in Antonium in ea infirmitate tractaverant, aut aliqui ſaltem eorum non effugiſſent, periculum contagij: At vero conſtat, nullum ex illis ipſis contagio fuiſſe affectum, ſed ne leviſſimo quidem aliquo morbo tentatum. Verum conceſſo, quod Antonius ex vera peſte obierit, ta-
14 men mors ex ea eveniens non poterat excepta cenſeri, ob idipſum, quod contagioſa non eſſet; ut peſtis enim ſuis gaudeat privilegiis (quorum unum hoc eſt, ut mors ex ea eveniens facit locum exceptioni, nec idcirco pecuniæ in ſocietatem datæ amittantur) debet eſſe contagioſa, ut firmavi alias *cit. lib. 3. de Quæſt. Medico-Leg. tit. 3. q. 2. num. 9.* nam Contagium (præſertim ſi tantam habeat vim, atque energiam,
15 quantam habere communis opinio ſibi perſuadet) multum facit ad periculi certitudinem, unde ubi non adſit contagium, mors ex peſte eveniens non debet facere, quantum ego exiſtimo, locum exceptioni; At peſtis, qua præſumitur fuiſſe extinctus Antonius, non erat contagioſa, ut ab effectu comprobatum eſt, quia nullus eorum, qui eum tractarunt, ſicut dictum eſt, & quia abſque ulla cautela cum eo commorati ſunt, peſte fuit correptus.

Et ex his facillime ſatisfit iis, quæ ex adverſo adducebantur, nam quod peſtis ſeminia non vigerent, jam probatum eſt. Quod vero Antonius perierit cum ſignis nonnullis, imo inquam, omnibus peſtis; nihil relevat, quia nihil habet peculiare circa hoc par- 16
ticularis peſtis à peſte univerſali, ac vera & in utraque eadem prorſus ſigna, atque ſymptomata conſpiciuntur, utraque enim habet cauſam deleteriam, & veneficam, univerſalis quidem aerem putrefactum, & veneni naturam adeptum, aut per contagium, aut quomodocunque reſpiratum; particulares vero humores putredine inſigni corruptos, & ad veneni naturam & ipſi accidens, quod ſi poſſunt humores tam inſigniter corrupti, tamque extraneam naturam inducere, ut pariant affectus veneni cujuſdam particularis, & exitialiſſimi etiam admirandos, & nonniſi certis venenis proprios, & qui ad ſubſtantificam formam tantum ſubſequi poſſe videntur, ut plures teſtantur DD. quemadmodum *lib. 2. quæſt. Medico-Leg. titul. 2. quæſt. 6. num. 11. & alibi*, quanto 17
magis iidem humores poſſunt æmulari naturam ipſius aeris corrupti ac venenati? cum autem ad eam corruptionem pervenerit, ea omnia ſymptomata excitare ſunt apti, quæ excitare ſolet ipſiſſima peſtis. Itaque nec mirum, nec novum eſt, Antonium cum accidentibus peſtis deceſſiſſe, non tamen ex peſte, & ex morbo peſtilenti quidem, ſed non ex vera peſte.

Quoad fidem tandem, & atteſtationem Medicorum, qui curæ interfuerunt, nihil eſt, quod nos dubios detinere debeat, eſt enim conformis veritati; nam deponunt, Antonium ex febre peſtilenti deceſſiſſe, quod, ut diximus, non eſt idem, ac ſi dixiſſent, ipſum periiſſe ex peſte, nam bene norunt Viri illi doctiſſimi, aliud eſſe peſtem, aliud febrem peſtilentem, & idcirco fides hæc nihil afficit, & potius facit ad favorem Arrigucii, quam quicquam contra illum probet. Neque obſunt ſigna in Antonii cadavere obſervata ſimilia, vel eadem, quæ obſervari ſolent in iis, qui ex peſte ſuccumbunt. Quia, ut jam non ſemel diximus, tam cum vera peſte, hoc eſt univerſalis, & habente cauſam communem, quam cum morbo peſtilenti, hoc eſt, peſte particulari & habente cauſam particularem, eadem ſymptomata, ac ſigna abſque ulla omnino differentia apparere ſolent, ut experientia ipſa manifeſtiſſimum eſt, & docent practicantes omnes. Quamobrem ex his concludendum, per mortem Antonii Culmani factum eſſe locum lucro pecuniarum, quæ ſuper ejus vitæ periculo in ſocietatem traditæ fuerunt, cum non perierit ex peſte, ita ut caſus debeat haberi inter exceptos, ſed ex morbo peſtilenti, ut probatum eſt.

CONSILIUM XXVIII.

ARGUMENTUM.

Deſponſaverant eorum filiam pulcherrimam quandam virginem nobiliſſimi quidam Parentes cuidam, nobiliſſimo ſimul, ac pulcherrimo Juveni N. N. cum interim ſponſus dolore capitis prehenſus eſt gravi, ac de nocte maxime affligente, cum mutatione coloris faciei, oculorum turbatione, & corporis laſſitudine inſigni, ejuſque morbi occaſione Medicis curandum, adhuc Hyeme non prægreſſa (inſtabant enim Kalendæ Menſis Martii) ſe tradidit, atque inter purgandum eruperunt illi puſtulæ quædam rubræ in univerſo corpore, atque etiam in facie; quod, cum Parentes ſponſæ reſcirent, Medicum domeſticum de ea re conſuluerunt, qui pro certo affirmavit, ſponſum morbo Gallico affici, atque illo quidem inſigni: quare moti parentes ſponſæ, negabant ulterius eorum filiam N. N nuptui tradere, ob imminens infectionis periculum, quod non ſine

magna & ſponſæ & eorum triſtitia fiebat; idcirco requiſitis duobus excellentiſſimis Medicis, qui Sponſum ab ineunte pueritia curaverant, pro oblata occaſione, retulerunt illi, ſponſum nullam unquam ſuſpicionem Gallici morbi habuiſſe. Cum his tamen plura relata fuerant ipſis, ex quorum cognitione in multo majorem timorem venerunt. Itaque omni ex parte dubii alios Medicos conſulere in ea re voluerunt. Conſultus ergo ipſe exiſtimavit, ſponſum morbo Gallico nequaquam laborare.

SUMMARIUM.

1 *Dolor capitis gravativus abſque febre affligens magis de nocte, quam de die, eſt inter præcipua ſigna morbi Gallici: Contrarium n. 10.*

2 *Mutatio coloris faciei, cum oculorum turbulentia, & defœdatione, ſunt ex potioribus ſignis Luis Gallicæ.*

3 *Puſtulæ latæ, ac rubræ, parumque eminentes, in univerſo corpore apparentes, morbum Gallicum ſignificant. Declara n. 12.*

4 *Laſſitudines quædam, & gravitas in corpore univerſo, abſque ulla aut imminentis, aut præſentis, aut prægreſſæ febris culpa, morbi Gallici ſigna ſunt. Falſum. num. 18.*

5 *Concurſus plurium ſignorum morbi Gallici, ipſius morbi Gallici faciunt certam cognitionem. Contrarium. num. 16.*

6 *Timor infectionis ab uno ſponſo in alium, eſt juſta cauſa dirimendi ſponſalia, etiam juramento firmata.*

7 *Si Medici curent ægrotum medicamentis Gallico morbo convenientibus, cenſendum eſt, ægrum morbo Gallico affici.*

8 *Morbus Gallicus habet quandam peculiarem veneneſitatem, quæ communibus remediis vinci non poteſt, ſed requirit antidota propria.*

9 *Si quis commercium habeat cum muliere infecta, & deinceps ægrotet, ſuſpectus de morbo Gallico.*

11 *Color faciei, & oculorum in quibuſcunque morbis, maxime ſi doloribus aſſocientur, immutatur.*

13 *Spontaneæ laſſitudines morbos prænunciant.*

14 *Symptomata omnia Gallici morbi apparent aliquando in perſonis, qui eo morbo non laborant.*

15 *Medicamenta contra morbum Gallicum ultra qualitatem occultam, habent ſuas manifeſtas qualitates, quibus aliis morbis contrariantur.*

17 *Gallicus morbus latet aliquando ad plures menſes.*

19 *Morbus Gallicus à principio neglectus, altas emittit radices.*

1 PRo parte affirmante dicebatur, primo, quod nullum intervenire poterat dubium, quin ſponſus morbo Gallico laboraret, nam ipſammet infirmitatem, quæ in præſentiarum detinetur, Gallicam eſſe, ſymptomata, quæ eam concomitantur, ſatis aperte demonſtrant; nam dolor capitis gravativus abſque febre affligens magis de nocte, quam de die, eſt inter præcipua ſigna hujus morbi. Fernel. *l. 2. de Abd. rer. cauſ. c.* 14. Fracaſt. *lib. 2. de morb. contag. cap.* 1. Bened. Victor. Favent. *de morb. Gal. cap.* 3. Maſſa *eod tract. cap. 7. tract* 1. Euſtach. Rud. *de morb. occul. lib. 4. cap.* 10. Daniel Sennert. *lib. 6 pract. part. 4. cap. 6. & alii omnes.* Quod tanto majorem veritatem habet, quanto hic dolor non eſt aliis doloribus ſimilis in modo affligendi: alii namque dolores capitis à ſimplici humore abſque Gallica pravitate producti, dant aliquam humoris prædominantis ſignificationem, & ſecundum ejus naturam magis una hora, quam alia ſunt moleſti: at dolores Gallici, à quovis tandem humore dependeant, ſemper affligunt magis de nocte, quam de die; dolor autem eſt cujuſdam particularis naturæ, neque poteſt magis uni, quam alteri humori tribui, quia non ab humorum qualitate, ſed ab occulta malignitate Gallica originem trahit. Ita neque in ulla dolorum communium ſpecie reponi poteſt, cum neque pungitivus ſimpliciter pulſans, neque ſimpliciter pulſans, neque ſimpliciter gravativus, neque extenſivus, aut alterius ſpeciei, ſed inter has habet particularem quemdam affligendi modum, cum inſigni moleſtia; & mala tolerantia, qualis videtur eſſe dolor, quo D. N. N. detinetur, ob cujus moleſtiam coactus eſt, non expectata temporis opportunitate, corpus purgare, & alia medicamenta aſſumere ad morbum facientia.

Non minorem ſuſpicionem præbent mutatio coloris faciei; & oculorum turbulentia, ac defœdatio, in qua multum inſiſtunt Authores omnes, reputantes illam pro ſigno evidentiſſimo Gallici morbi, unde Fallopius *de morb. Gal. cap.* 23. *Tertio*, inquit, *incipiente morbo, & aliquantiſper ingraveſcente, immutatur calor faciei; videbitis angelicam, vivacem, ſplendidam faciem juvenis mutatam in deterius, ſpatio trium, aut quatuor dierum*; & quæ ſequuntur, de quo etiam ſigno poſt vetuſtiores omnes Sennet. *loc. cit.* unde Hieron. Fracaſt. *lib. 1. Syphilidis.* 2

Ille etiam ſuus ex oculis vigor & ſuus ore
Dejectus color haud lata de fronte cadebat.

Et paulo poſt de quodam juvene eo morbo male affecto verba faciens:

Paulatim ver id nitidum, flos ille juventæ
Diſperiit, vis illa animi.

Et licet Euſtach. Rud. ex malo corporis, aut alicujus partis colore, nolit poſſe deduci morbi Gallici præſentiam, tamen excipit Naſi, & vicinarum partium ruborem, & oculorum turbulentiam, ſive turbidum eorum ſplendorem: hæc enim maxime vult Gallicæ infectionis vera eſſe ſigna; nec injuria, cum venenum Gallicum ſpiritus meliores obturbet, & extinguat, qui maxime in oculis fiunt conſpicui, & per quos elucet ille vivaciſſimus eorum fulgor, ac ſplendor, ut notum eſt.

Accedunt puſtulæ per univerſum corpus ſparſæ, latæ, & rubræ, parumque eminentes, quas in ſimili morbo Gallico apparere, præcitati quique, & omnes alii Authores profeſſi ſunt, immo has ipſas puſtulas demonſtrare morbum jam confirmatum iidem omnes conſenſu unanimi aſſeruerunt, Mathiol. *de morb. Gall. in princip.* Fallop. *loco proxime alleg.* Proſper Borgaruccius *de morb. Gall. cap. 4. & 7.* Euſtach. Rud. *ubi ſup.* Sennert. *ibid.* Immo Julian. Palmar. *de lue vener. lib. 1. cap.* 4. ex quo etiam repetit Sennertus, hujuſmodi puſtulas tertium gradum morbi Gallici oſtendere, & morbum altas radices egiſſe firmat; nec abſque ratione: demonſtrant enim totam ſanguinis maſſam eſse infectam, & idcirco natura à veneno abhorrens, quod ſanguinem inficit ejus partem ad cutim expellit, & hujuſmodi puſtulas, atque his ſimiles tuberculos excitat, quibus idcirco totum corpus ſcatet ex eo, quod totum corpus, & unaquæque ipſius pars ſanguine indiget ad ſui nutritionem, unde, cum quælibet pars attrahat ſanguinem, ſi infectus ſit, illum reſpuit, tanquam nutritioni ineptum, & ſibi noxium, & hæc differentia eſt, inter Gallicas puſtulas & infectiones cutaneas, quæ Gallicæ ſunt, & eas puſtulas, & infectiones, & Gallicæ non ſunt; nam Gallicæ plerumque indifferenter quamlibet partem defœdant, etiam ipſum caput; non Gallicæ alias partes determinatas, ac fere nunquam caput, & faciem; quia vitium ſeminis Gallici inficit univerſam maſſam ſanguinis, & ipſum etiam ultimum membrorum alimentum, eaque de cauſa undequaque ſe prodit, in cæteris infectionibus non Gallicis ſemper remanet aliqua portio ſanguinis non infecta, & ſaltem ultimum alimentum nulla infectione conſpurcatur. 3

Ac denique pro ſigno infallibili Gallici morbi adnotatum eſt in D. N. N. adeſſe laſſitudines quaſdam, ac gravitatem in toto corpore, abſque ulla aut imminentis, aut præſentis, aut prægreſſæ febris cauſa; quæ à ſomno majorem etiam in modum augebantur, ut in Gallico morbo fieri ſolet; has enim hujus generis laſſitudines pro ſigno certo ejus morbi afferunt præcitati omnes, & alii quoque Auctores, quod etiam non prætergreſſus eſt Fracaſtor. *loc. cit.* dicens.

Inte-

Digitized by Google

Interea tamen inſolito ſopore gravati,
Sponteque languentes animis, & munera obibant
Ægrius, & toto ſegnes ſe corpore agebant.

Non ſolum autem hujuſmodi laſſitudines morbum Gallicum præſentem eſſe oſtendunt, ſed etiam morbum ſævilſimum minantur, ut Fallopius *loc. ſup. cit.* teſtatur, & cæteri adnotarunt, nec præter rationem, oſtendunt enim corpus totum male affectum, ac pravis ubique humoribus ſcatens.

5 Et licet unumquodque horum ſignorum per ſe multum faciat ad teſtificandum, Ægrum morbo Gallico, laborare, tamen plurimum urgent, cum ſimul omnia apparent, quod omnes DD. qui de hac materia ſcripſerunt, concorditer adſtruunt, non obſtante, quod aliqui profiteantur, nullum poſſe dari certum ſignum Gallici morbi proprium, & inſeparabile, ut præcipue vult Euſtach. Rud. *loc. ſupra cit.* tamen plures, immo pene omnes huic ſignorum ſyndromi, & concurſui plurimum tribuunt, voluntque illum eſſe Gallici morbi certiſſimum teſtem, aſſignantes diverſorum graduum, ejus morbi ſigna in unoquoque plura conſiderant, horumque præcidue concurſu morbum hunc demonſtrari magnum, ac pene cofirmatum unanimi conſenſu determinant, & inter omnes vide Joan. Bapt. Silvaticum *in lib. de his, qui morb. ſim. deprehend. c.* 20. Ergo res eſt clara, quod D. N. N. morbo Gallico vero & non levi laboret.

6 Quibus ſtantibus, cum adſit rationabilis timor infectionis a ſponſo in ſponſam, videtur juſta cauſam aufferri diſſolvendi ſponſalia, ut ex Romano *in rubr. ff. ſolut. matrim. 2. lect. n.*12. & ex Alciato *ibid. n.* 16. dicit Sannaſar. *de matrim. cap. 3. ar...* 16. *n.* 45. & alios retuli *lib.* 3. *Quæſt. Medico-Leg. tit.* 3. *q.* 1. *num.* 14. quod procedit, etiamſi juramento firmata ſint, ut ex Sanchez & Joan. Andrea *ibid.* dixi. Ex quibus etiam Rota *in Venuſina Legati Junii* 1623. *coram Coccino n.* 72. licet voluerit morbum Gallicum eſſe minus gravem, quam Lepram, quod, quam veritatem habeat, notum feci *lib.* 9. *tit.* 5. *quæſt.* 9. *n.* 9.

7 Ad majorem porro veritatis roborationem adducebatur ſuſpicio Medicorum Ægrum curantium, qui illum tractarunt, tanquam morbo Gallico affectum, præbentes decocta exiccantia, & alia antidota ad eum morbum facientia, unde producebantur in medium etiam receptæ, ut dicunt, ab ipſis Medicis præſcriptæ, quæ quidem conjectura potiſſima eſt, & facit morbi Gallici certitudinem Joann. Baptiſt. Silvaticus *loco citato cap. eod.* quia, cum morbus Gallicus habeat quandam peculiarem malitiam, ac vene-
8 noſitatem, quæ communibus remediis edomari, ac vinci non poteſt, proprium expoſtulat Antidotum, quod a tota ſubſtantia ſit ipſi veneno, ac malitiæ morbi contrarium, habeatque proprietatem quandam occultam ad eam evincendam, ut Linum Guajacum, Salſa parilla, China, Saſſafras, & ſi quæ alia his ſimilia ſunt, ut enim millies in dies obſervamus, non ſatis eſt in hoc morbo curando humores, in quibus morbus ſubjectatur, diverſimode per medicamenta communia e corpore educere, ſed oportet omnino per propria antidota qualitatem illam venenatam in toto prædominantem infringere, ac edomare. Ubi ergo pateat talia Antidota a Medicis in ægroto curando in uſum trahi, ex eo, quod de neceſſitate ad talem morbum curandum requirantur, pro certo exiſtimandum, eſt eum morbum, ab ea venenoſitate dependere, & conſequenter Gallicum eſſe.

9 Ac denique pro prædictorum omnium conſummata roboratione, notum erat D. N. N. per nonnullos annos habuiſſe commercium cum quadam Laura Moſclla, quæ hujuſmodi morbo tam male infecta erat, ut etiam in Hypocauſto ſe curare, atque inibi per quadraginta dies ex decocto Ligni ſancti ſudare coacta fuerit: quin etiam conſtabat, prædictam Lauram tam male a morbo fuiſse acceptam, ut ob indeſinentes artuum, & capitis dolores, & tumores quoque gummoſus tibiis exortos, alioſque morbos ejus generis ſudorificis Guaiaci, & ſalſæ parillæ decoctis minime cedentes, neceſse habuerit ad Hydrargiri, ſeu Argenti vivi, hoc eſt Mercurii inunctiones tranſire, quarum ope tandem ſana videbatur.

Ex commercio ergo cum fœmina eo morbo inſigniter affecta, habito, per longum tempus non potuit D. N. N. ab eo morbo liber evadere: nulla enim major conjectura, immo nulla magis certa præſumptio, immo vero cognitio haberi poteſt, infectionis, quam hæc, de ea namque Medici omnes verba facientes, eam plurimi faciunt, & videndum præ cæteris jam *cit.* Joan. Bapt. Silvaticus *loco eod.*

Verum enim vero omnibus rite perpenſis, & amotis iis, quæ perperam, ac falſo dicuntur, clare patebit D. N. N. nec morbo Gallico laborare, nec unquam ejus morbi ſuſpectum fuiſſe, non obſtantibus tot ſymptomatibus etiam ſimul concurrentibus, cum omnia ſuas cauſas manifeſtas, ac procatharticas habuerint, ad quas referri debent. Quæ, ut manifeſtiora fiant, in memoriam revocandum primo, D. N. N. ab ineunte ætate, & a teneris unguiculis, capitis doloribus fuiſſe noxium, ita ut, antequam pubeſceret, vel in ipſa pubeſcentia, anno nimirum 14. coactus fuerit fonticulum in brachio excitare, & illum adapertum ad multum tempus geſtare, ſcilicet ad decem annos, & ultra, ex quibus materiam craſſam, ac flavam, & interdum cruorem expurgabat nigrum, ac denſum, quem fonticulum, cum uxorem ducere in animo haberet, immo jamjam ducturus eſſet, occludi permiſerat anteacto Autumno, & quod pejus fuerat, nulla præcedente corporis purgatione. Sciendum ulterius, eundem D. N. N. ſanguinis eruptiones ex naribus pati conſueviſſe, ex quarum capitis dolores illi remittere ſolebant, quæ niſi aperuiſſent, neceſſe habebat ſanguinem iterum, atque iterum ex venis, & per cucurbitulas, & aliquando etiam per hæmorroides ex hæmorrhoidalibus venis detrahere, ut ipſi Medici, qui illum ab incunabulis tractaverant, ipſos ſponſæ Parentes certiores fecerant, quæ aliunde eadem nota habebant. Imo alias, cum aliquando illi ex naribus ſanguis erumperet, & propinquæ Mulieres timentes copioſiſſimam ſanguis effuſionem, illum reprimere voluerint, non ſolum capitis dolor iterum recruduit, ſed iiſdem puſtulis, quibus in hoc poſtremo morbo ſcatebat, totum ejus corpus illico refertum eſt, unde denuo ſanguinem ex venis detrahere fuit coactus, quouſque a capitis dolore liber omnino evaderet.

Quæ omnia, cum veritatem haberent, & ipſiſmet ſponſæ Parentibus perſuaſa, ac comprobata etiam per non fucatam Medicorum atteſtationem, cum juramento aſſerentium D. N. N. nunquam ulla ſuſpicione Gallicæ Luis fuiſſe affectum, ſed infirmitates omnes, quibus ſpatio 24. annorum in univerſo vitæ curriculo, interpolatim tamen, moleſtatus fuerat, dependentiam habuiſſe à capitis intemperie, cum copia ſanguinis pituitoſi, & quæcunque ſymptomata paſſus fuerat, habuiſſe omnia ſuas manifeſtas, ac patentes cauſas, ad quas referri debuerint, abſque eo, quod de ulla occulta, aut venenata qualitate ex morbo Gallico contracta ſuſpicionem facerent. Quæ Medicorum dicta, cum ſint conformia in iis, quæ in hoc ægrotante de præſenti contingunt, & veritati conſona, non ſunt ullo modo reſpuenda, opponendo, quod ii medici ſint amici, & familiares ipſius, infirmi præſertim, cum ea, quæ ex adverſo dicuntur, neque veritati conſona ſint, nec rationi conformia.

Et primo non eſt verum abſolute, quod quicunque 10
dolor capitis abſque febre, cujuſcunque tandem ſpeciei ſit, etiam affligens magis de nocte, quam de die, conjecturam faciat, illum dependere a pravitate Gallica; cum paſſim apud Auctores hujuſmodi dolores ex morbo Gallico minime dependentes occurrant: quod enim talis dolor ſit gravativus evenit a materia frigida, & pituitoſa, ac craſſa, qualis prædomiantur in capite prædicti D. N. N. juxta medicorum atteſtationem illum curantium, & ex hac eadem cauſa evenit, ut magis affligat de nocte quam de die; nocte enim prædominatur ipſe humor pituitoſus, ut apud Medicos omnes eſt compertiſſimum: & idcirco ex ſui natura ſuos inſultus omnes noctu facit, quamobrem nihil certi ex hoc haberi poteſt, quod dolor de nocte affligens magis, quam de die, ſis Gallicæ luis germen. Non enim hoc eſt ita proprium ſignum

dolorum Gallicorum ; ut nullus alius dolor eodem
tempore exacerbetur. Neque verum eſt, quod dolor,
quo affligebatur D. N. N. non potuerit reduci ad ali-
quam certam ſpeciem dolorum communium; quia ex
atteſtatione Medicorum conſtat, ipſum fuiſſe mere
gravativum, cum aliquo pulſu, ſed teni, quoniam à
materia ſanguinea, ſed pituitoſa, frigida, & craſſa
prædominante dependentiam habebat.

11 Nec majorem ſuſpicionem facit mutatio coloris
faciei, & oculorum; cum in quibuſcunque morbis,
& præcipue in iis, qui doloribus aſſociantur, color
faciei, & oculorum vigor remittatur, ut vel ipſis idio-
tis hominibus eſt notiſſimum; quod multo magis ha-
bet locum, ubi caput ipſum dolet, in quo fons eſt &
origo ſpirituum animalium, qui de facili & à ma-
teriæ morbificæ copia obruuntur, ab acerbitate do-
loris labefactantur, & à vigiliis, aliiſque moleſtis
ſymptomatibus diſſipantur; quibus obrutis, labefa-
ctatis, ac reſolutis, ſuccedit pro vivido, ac optimo
faciei colore, emortuus, ac teter color, lumenque
oculorum apparet velut extinctum. Quibus adden-
da alia ſymptomata, ad graves, & perennes dolo-
res conſequentia, ut vigiliæ inſuperabiles, deplo-
ratæ inappetentiæ, laſſitudines moleſtiſſimæ, & id
genus alia, ex quorum violentia tanto magis ſpiri-
tus omnes diſſipantur; quæ omnia tam clara ſunt,
ut pudeat me ulterioribus rationibus, & auctoribus
ea confirmare.

12 Majorem multo ſuſpicionem facere potuiſſent pu-
ſtulæ rubræ, ac latæ, in D. N. N. univerſo corpore
apparentes, niſi habuiſſent cauſam nimis patentem,
ex qua pullularent, neque alias ex ſimili cauſa ap-
paruiſſent. Sed conſtabat, ut jam annuimus, D. N.
N. anteacto Autumno, fonticulum, quem geſtabat
in humero, occluſiſſe, nulla purgatione corporis pe-
racta; mox autem ineunte Vere, hoc eſt in fine Men-
ſis Februarii, in hunc dolorem, atque in ea ſympto-
mata incidiſſe, cujus occaſione prædictæ puſtulæ
emerſerant; ex eo enim, quod materia morbifica
conſueverit per fonticulum illum expurgari, factum
eſt, ut via occluſa, dolorem capitis & puſtulas illas
generaverit, ut alias eidem evenerat ex ſuppreſſione
fluentis ſanguinis ex naribus; cum namque Vere in-
eunte humores agitentur, & in motu ſint, non mi-
rum, ſi magis eo, quam alio tempore, ſui motus ſi-
13 gnificationem præbuerint. Neque difficultatem au-
get, quod hæ puſtulæ non ſolum univerſum corpus,
ſed ipſum etiam caput in D. N. N. occupaverint,
(nam in hoc multum ſe fundabat Medicus contra-
rium ſuſtinens, dicendo, hoc tantum in morbo Gal-
lico evenire;) quia, cum in capite abundaret ma-
teria morbifica, ſecundum rationem factum eſt, ut
hæ puſtulæ etiam in capite apparuerint.

14 Laſſitudine item adnotata in adventu morbi, &
per totum etiam morbum in D. N. N. quis dixerit,
non poſſe ab alio morbo, quam à Gallico proveni-
re? an non laſſitudines in morbis quibuslibet eveni-
re conſueverunt? certe notiſſima eſt Hippoc. ſenten-
15 tia, *lib. 2. Aphor. 5. Spontaneæ laſſitudines morbos præ-
nunciant*. Quid mirum ergo in Ægrotante adfuiſſe
has laſſitudines, imminente tam moleſto morbo,
qualis erat capitis dolor inſignis, & qui de facili
non erat ceſſurus, cum haberet magnam cauſam,
ac perennem, nempe ipſius capitis naturalem intem-
perantiam, & plenitudinem? Præterquam quod no-
tum eſt omnibus his, qui vel de limine Medicinam
ſalutarunt, humorem pituitoſum in corpore ſupera-
bundantem facere præcipue hujuſmodi corporis laſ-
ſitudines, & tunc maxime cum in capite ſtabulatur;
inde enim ad totum corpus, & ad nervoſas partes,
& capita muſculorum tranſmiſſus, eas relaxat, &
has laſſitudines cauſat.

16 Concurſus porro omnium prædictorum ſympto-
matum non poteſt inſervire pro ſigno certo, imo nec
probabili, Gallicæ Luis; quia hoc forte procederet,
quando prædicta ſymptomata ſimul, & unumquod-
que per ſe, non poſſent referri ad ſuas cauſas pa-
tentes, unde liceat de latente ſuſpicari. Sed in hoc
caſu hic concurſus ſecundum rationem videtur fa-
ctus, quia ad capitis diſcraſiam, & repletionem eſt
conſecutus, ob clauſum fonticulum importuno tem-
pore, & impurgato corpore, præcedente ejuſdem ca-
pitis debilitate, & conſuetudine incurrendi in ſimi-
lia ſymptomata, imo plura, & pejora.

Sed circumſcripto etiam hoc Ægrotantis ſtatu, &
dato, quod nihil eorum, quæ diximus, vere ante-
ceſſerit, ſed quod D. N. N. de repente in hæc ſym-
ptomata inciderit: adhuc non facerent conjecturam
per ſe prædominantis malignitatis venereæ; nam,
ſi Medicis expertiſſimis fidem habeamus, hæc ipſa
ſymptomata, & his multo magis ſuſpecta, obſer-
vantur interdum in perſonis, quæ ab omni ſuſpi-
cione Gallici contagii ſunt liberæ: unde factum eſt,
ut quidam Medici opinati ſint, non eſſe neceſſarium
contagium ad contrahendum hunc morbum, ſed
aliquando ex cœli ſtatu, & ex conditione humorum
in corpore putreſcentium, aliquos in illum incur-
rere. Unde Bened. Victor. Favent. *de morb. Gall.
cap. 3. Sane*, inquit, *occurrerunt mihi quandoque ho-
neſtæ, ac ſanctæ Moniales, fortiſſimis clauſuris obſer-
vatæ, ſub ardua quippe, & inviolabili cuſtodia, quæ
ex præſentis cœli ſtatu, atque ex ſtatu humorum in eis
putreſcentium, cum ſtatu imbecillium membrorum, ma-
lo fato in Gallicum cecidere morbum*; Quod quidem
Medicus hic expertiſſimus ideo dicit, quia hæ Mo-
niales conflictabantur plurimis ſympomatibus, quæ
in Morbo Gallico vero, & ex contagio contracto
adnotantur, abſque eo, quod ex contagio talem
morbum contraxiſſent. Quamobrem, etiamſi con-
curſus, ac ſyndrones eorum ſymptomatum non eſ-
ſet proportionatus, ac reſpondens patenti cauſæ,
non poſſet facere ſuſpicionem, quod ſubſit aliqua
alia cauſa latens, ipſa ſymptomata producens.

Cæterum ſuſpicio Medicorum, quod D. N. N. 17
pateretur morbum Gallicum, eſt omnino falſa, &
diluitur ex ipſorum atteſtationibus fideliſſimis,
qui cum ipſum ab incunabulis curaverint, faren-
tur, illum nunquam habuiſſe morbum, qui Galli-
cus judicari poſſet. Nec obſtat, quod in eo curan-
do uſi ſint illis ipſis medicamentis, quibus talis mor-
bis curari expedit: Nam iis uſi ſunt ad excitan-
dam exuperantem: habent enim hæc medicamenta
ſuas manifeſtas qualitates, ut cætera omnia, ultra
occultam illam, & Alexiteriam, qua contrariantur
lui venereæ, & quæ à tota ſubſtantia dependen-
tiam habet; manifeſtis autem qualitatibus calefa-
ciunt, & exiccant, quarum reſpectu etiam in aliis
morbis uſurpantur, ut norunt omnes. Atque hinc
patet, nequaquam fuiſſe hæc remedia, ut Alexite-
ria contra Morbum Gallicum, à Morbo, quo D.
N. N. afficiebatur, requiſita, ſed tantum ut mani-
feſtis qualitatibus calefaciendi, & exciccandi ope-
rantia, ad quam etiam intentionem quotidie in Vir-
ginibus, in Pueris, in Religioſis, ab omni ſuſpicio-
ne Gallicæ infectionis liberis, in uſum trahi ſolent.
De commercio habito à D. Sponſo per plures annos
cum Laura Moſella judicare oportet ſecundum veri-
tatem, & diſtinguenda ſunt tempora commercii ipſius
ſponſi, & infectionis ipſius Lauræ. Nam ſponſus
habuit quidem commercium per plures annos cum
Laura, ſed tunc temporis Laura erat ab omni ſuſpi-
cione Gallici morbi libera, & alii etiam juvenes no-
biles cum ea habebant commercium, quorum nul-
lus fuit infectus; nam hi nobiles juvenes ſimul cum
ſponſo reliquerant ejus conſuetudinem, omnes ſimul
indignati, quod illa lanionem quendam adamaret,
& cum eo ſæpe ſæpius delectaretur; tranſactis er-
go pluribus menſibus, à quo hi juvenes illam reli-
querant, illa morbo Gallico eſt infecta, nam D. N.
N. ejus conſuetudinem habuit ab an. 1620. ad an-
num 1623. Laura vero ab anno 1624. cœpit eo mor-
bo affligi, eoque moleſtata eſt per plures annos fre-
quentes. Non potuit ergo Laura, antequam infice-
retur, morbum D. N. N. communicare. Neque va-
let dicere, quod etiamſi contagium, quo Laura
afficiebatur, non eſſet palam factum de anno 2623.
in quo adhuc D. N. N. cum ea rem habebat, po-
tuerit tamen deliteſcere, ut fieri dicunt plures Aucto-
res, qui teſtantur aliquando hunc morbum ad menſes
occultari, & dehinc palam fieri. Leon. Botal. *de Lue. ven.
cap. 2.*

Digitized by Google

cap. 2. & alii omnes; quia; etiamſi hoc ita eveniat,
non eſt tamen, quod per aliqua ſaltem obſcuriora
ſigna non appareat ejus inſtantia, ut per triſtitiam
non conſuetam Ægrotantium, per deperditionem
coloris vividi, per diminutionem alacritatis, & vir-
18 tutis, & alia iſ genus. At vero Laura per totum
annum 1623. & majorem partem Anni ſequentis ſuam
non facile ſuperabilem pulchritudinem, vividum fa-
ciei & oculorum colorem, conſuetam alacritatem,
& robur, & motus concinnitatem ſemper retinuit,
ut ex iis, quæ ejus cognitionem habuerunt, non du-
bitanter cognoſcere potuerunt ipſius ſponſæ Parentes.
Poſtmodum autem, ineunte Hyeme, Anni 1624. cœ-
pit leniter à morbo affligi, nam decolor tantum mo-
do facta eſt, gonorrhæa contracta, dehinc Vere ſe-
quenti ulcera in pudendis fuit paſſa, & curata con-
valuit, uſque ad Hyemem ſequentem, in qua dolo-
roſis tumoribus in capite, & artubus fuit moleſtata,
quia non fuerat cum neceſſario diligentia curata; ea
eſt enim hujus morbi natura, ut à principia negle-
19 ctus, aut leviter tractatus, vires acquirat. Itaque
cum Laura morbo eſſet infecta, poſtquam D. N. N.
ejus conſuetudinem non habeat, non potuit illum
inficere. Et ex his concludendum, D. ſponſum, abſ-
que ullo ſponſæ periculo, poſſe matrimonium con-
ſummare, nullamque juſtam cauſam habere ſponſæ
Parentes, recedendi ab obligatione per ipſos ſole-
mniter facta.

CONSILIUM XXIX.

ARGUMENTUM.

Deceſſerat Illuſtriſſimus ac Excellentiſs. D. N. N. ex affectu quodam ſoporoſo, Subeth ſcilicet, vel Lethargho, vel Pſeudo-lethargo, aut ſimili, ac paulò ante obitum nonnullas penſiones juxta facultatem; quam habebat, tranſtulerat: dubitabatur ergo de validitate hujus translationis, eo quod præſumeretur à parte, illum non fuiſſe in actu translationis ſui juris.

SUMMARIUM.

1 *Soporoſi affectus omnes conveniunt in ſenſuum internorum læſione.*

2 *Soporoſi affectus omnes hominem rationis, & Memoriæ uſu expoliant.*

3 *Somno naturali oppreſſus non habet Rationis uſum, & comparatur dementi, aut mortuo.*

4 *Affectus ſoporoſi apoplexiæ finitimi ſunt, & tunc interficiunt, cum in apoplexiam terminantur.*

5 *Apoplexia eſt ſenſuum omnium, tam exteriorum, quam interiorum ruina.*

6 *Ratio multo magis læditur in ſoporoſis affectibus, quam in Phrenitide.*

7 *Ad actum translationis penſionum requiritur mens ita ſana, ut abſque ullo errore diſcurrere poſſit.*

8 *Dementes, & alii Mentis defectu laborantes, licet aliqua ſecundum rationem agant, aut dicant, non cognoſcunt tamen dictorum, vel factorum qualitatem.*

9 *Nullibus ſi poſſit transferri penſio, mens debet eſſe ſana ipſius transferentis.*

1 Conſtat in facto ex depoſitione trium Peritorium,
ita ut extra omnem controverſiam ſit illuſtriſ-
ſimum, & excellentiſſimum D. N. N. periiſſe ex mor-
bo quodam ſoporoſo, qui utrum Lethargus, vel
Coma, vel Subeth, vel Cataphora, vel Catoche,
vel Caros, aut Sopor appelletur parum, aut nihil
ad rem noſtram facit, hi enim omnes, ac ſinguli af-
fectus finitimi ſunt: Galen. *lib.* 3. *de loc. aff. cap.* 18.
& comm. 2. *de articul. text.* 18. ex quo Altimar. *ſuæ pra-
cticæ capit. ſecund.* Foreſt. *lib.* 10. *Obſervat. num.* 33. *in
ſchol.* & maxime conveniunt in eo, quod præcipue
negotium reſpicit, hoc eſt, in ſenſuum interno-
rum læſione, quæ in ſingulis apparet, ita ut cir-
ca hoc vix differant ſecundum magis, & minus.

Hoc ſuppoſito ſequitur abſque dubio, quod prædi-
ctus Excellentiſſimus Dominus in eo morbo, ex quo
deceſſit, non fuerit ſanæ mentis neque habuerit Ra-
tionis uſum, unde inhabilis omnino extiterit ad
quemvis actum, qui ſanam mentem requirat, cele-
brandum, quod facile probatum remanet ex ſeqq.

Primò quia hujuſmodi omnes ac ſinguli morbi ejus 2
naturæ ſunt hominem Rationis, & Memoriæ uſu ex-
polient, ut omnibus Medicis in confeſſo eſt, & no-
tant Practici omnes in propriis Cap. & videndi pecu-
liariter Alexand. Benedict. *Pract. lib.* 1. *cap.* 12. Maſ-
ſaria *lib.* 1. *Pract. c.* 14. Altim. *de Med. hum. corp. morb.
cap.* 2. Merc *l.* 1. *Pract. cap.* 12. Merc. *l.* 1. *cap.* 7. Cæ-
ſalpin. *lib.* 1. *cap.* 33. Dan. Senn. 1. *part.* 2. *cap.* 18. & cæ-
teri omnes.

Sed notanda præcipue ſunt Galen. verba *lib.* 3. *de
loc. aff. c.* 5. dicentis. *In lethargo atque omnibus ſopo-
roſis affectionibus, utraque hoc eſt Ratio & Memoria pe-
reunt, atque diſpoſitionem ipſarum ejuſdem eſſe gene-
ris neceſſe eſt.* Idem quoque affirmant ex vetuſtiori-
bus, Paul. *lib.* 3. *cap.* 9. Trallian. *lib.* 1. *c.* 14. Cæl. Au-
relian. *Acut. lib.* 2. *cap.* 1. & alii. Ergo cum contro-
verti non poſſit Excellentiſſimum Dominum N. N.
ſoporoſo affectu laboraſſe, & ex eo periiſſe, con-
troverti nequaquam poteſt illum Rationis, & Me-
moriæ omnem uſum cum eo morbo amiſiſſe, & id-
circo nullum actum potuiſſe valide facere, ut cæte-
ri ſanæ mentis homines facere poſſunt.

Secundò, homo ſomno naturali oppreſſus non ha-
bet Rationis uſum, ut in confeſſo eſt Menoch. *de
Arbitr. Jud. Caſ.* 327. *num.* 5. & idcirco comparatur 3
dementi, imo mortuo, ex Platon. *lib.* 7. *de Leg.* idem
Menoch. *ibid.* & ex Med. Cæſalp. *Art. Med. lib.* 5.
cap. 12. ſed cauſa excitans ſomnum præter naturam,
ac ſoporem multo major eſt, quam cauſa excitans
ſomnum naturalem, quia ſomnus naturalis fit a va-
pore placido ac benigno, ſomnus autem præter na-
turam à vapore, aut humore craſſo, ac turbido,
Avic. 1. *pract.* 4. *cap.* 1. Ergo multo aptior eſt ſo-
mnus nonnaturalis ad turbandam Rationem, ejuſ-
que uſum impediendum, quam ſomnus naturalis;
unde ſi ſomnus naturalis turbat Rationis uſum, non
naturalis omni ex parte lædit ac devaſtat; modo ſi
ob eam cauſam, turbatæ nimirum Rationis, actus
à dormiente facti invalidi ſunt, Menochius *ubi ſu-
pra*, quomodo validi eſſe poſſunt actus ab homine
facti ſopore, ac lethargo detento, qualis erat Ex-
cellentiſſimus Dominus in eo morbo, ex quo de-
ceſſit.

Tertiò, hi affectus ſoporoſi non ſolum apoplexiæ
finitimi ſunt, ita ut ab Hippocrate omnes uno nomi-
ne comprehendantur, ut notat Dan. Sennert. *lib.* 1.
pract. p. 2. *cap.* 23. ſed tunc interficiunt, cum in Apo-
plexiam terminantur. Capivacc. *lib.* 1. *pract. c.* 10. & cæ-
teri Practici *in propriis cap.* quod etiam quotidiana ex-
perientia conſtat; & ratio eſt, quia humor obſidens
cerebrum, & excitans ſoporem, communicatur ipſius 4
Cerebri ventriculis; unde facta in ipſis obſtructione
& impedita primo ob animalium ſpirituum interce-
ptionem reſpiratione, ac morbo augeſcente in totum
abolita, hominem perire neceſſe eſt, quia reſpirare
non poteſt. Medico certum eſt in Apoplexia perire
omnem Rationis uſum, ut Medici omnes unanimi-
ter fatentur, cum ſit ſenſuum omnium, tam exterio- 5
rum quam interiorum, ruina. Alexand. Trall. *lib.* 1.
ſuæ Medicinæ cap. 16. Paul. *lib.* 3. *cap.* 18. Rota Rom. *in
Peruſin. Penſion.* 28 *Maij* 1644. *coram Peutingerio.* Ita-
que facile ex his deducitur, actus prope mortem ma-
xime celebratos ab homine, qui ex ſoporoſo affectu
deficiat, non ſecus ac ab Apoplectico celebratos eſſe
habendos, & irritos, atque invalidos omnino eſſe.

Præterea certum eſt, Phreneticos non eſſe mentis
compotes, neque idcirco poſſe quicquam valide age-
re, ob rationis læſionem, ut videnda à Juriſperitis,
quæ ad hoc adduxit Menoch. *lib.* 1. *conſil.* 82. *à nu.* 98.
ad plures ſeqq. At vero Ratio multo magis læditur
in ſoporoſis affectionibus, quam in Phrenitide,
Cæl. Aurel. *Acut. lib.* 2. *cap.* 1. Piſo *lib.* 1. *Pract. c.* 20.
Ita ut idem Cæl. Aurel. eam differentiam agnoſcat

Digitized by Google

inter Phrenitidem, & ſoporem reſpectu læſionis Rationis, quæ inter depravatam, & abolitam actionem, in his verbis : *Et eſt comparatione (ſopor) gravior Phrenitide, non aliter, quam negatus in toto viſus ab ex parte impedito, vel ſilentium ab impedita locutione, aut ſurditas ab auditus falſitate, vel hebetudo ſenſum à difficultate*. Non aliud quid innuere his verbis volens, quam in Phrenitide rationem aberrare, in ſopore omnino deperire; unde bene Galen. *loc. ſupra cit.* dicebat, Rationem in ſoporoſis affectionibus una cum memoria perire, non tantum aberrare, aut diminui, ut ex ejus ſupra relatis verbis clare conſtat. Sequitur ergo ex his, quod ſi Phreniticus non poteſt quicquam valide agere, multo minus poſſit is, qui ſoporoſo affectu detinetur; qualis erat excellentiſſimus D. N. N. in actu celebrato tranſlationis Penſionum.

7 Ex abundanti autem conſideranda eſt actus celebrati qualitas, qui fuit Penſionum tranſlatio, ad quem actum requirit, ut mens ita ſana ſit, ut perfecte, & abſque ullo errore diſcurrere poſſit; quia transferens Penſionem cognoſcere debet hujus actus gravitatem, perſonæ, in quam transfertur, conditionem, ejuſdem perſonæ meritum, cauſam inſuper, ob quam movetur ad transferendum, & alia plura, in quæ mentem reflectendo, ac veras propoſitiones formando, eaſque ad invicem componendo ex præmiſſis veris poſſit elicere veram concluſionem, ac perfecte, & ſine ullo errore ſyllogizando ratiocinari. At in ſoporoſis affectibus tantum habet, ut homo ad hæc ſufficiat deficiente, ac emortuo jam rationis uſu, ut ne ad formandas quidem ſimplices enuntiationes ſit habilis, quæ ſola ſimplicium apprehenſione fieri poteſt.

8 Neque quicquam contra hæc facit, quod Excellentiſſimus Dominus ad interrogata interdum annuendo, vel renuendo reſponderet, prout res expoſtulabat, quia ex hoc non poteſt argui rationem in ipſo integram ſervari, cum tales actus, & reſponſiones obſervemus quotidie fieri ab aliis dementibus, quos etiam plura ſecundum rationem agere, ac dicere videmus, ſed ipſi non cognoſcunt ob mentis alienationem ſuorum factorum, ac dictorum conditionem, quia operantur, & loquuntur plura ex conſuetudine operandi & loquendi, ut monet ex noſtris Valleſ. *in 3. Epidem. ſect. 2. Ægrot. 11.* & notavit inter Juriſconſultos Menochius *citat. conſil. 82. num. 234.* & Rota *in noviſſ. deciſione 107. num. 23. & deciſ. 129. part. 2.* nam, ut dicebat Cæſalpinus *lib. 5. Pract. cap. 12.* commiſcentur ſomni, vigiliæ variis modis, ut aliquando contingat in ſomniis moveri, & ſentire.

9 Multo minus obſtat id, quod objici poſſet, nempe quod liceat infirmo per nutus Penſionem transferre (licet non undequaque vera ſit hæc concluſio) ſi enim ipſis poteſt nutibus, multo melius poterit voce, & verbis: Reſpondetur enim, bene procedere, quod nutibus qui transferre poſſit Penſionem, ſi ſanus mente ſit; nam idcirco non ſimplices nutus ad hoc ſufficiunt, ſed tales, ut certi, & indubitati ſint, ex his enim ſana mens transferentis arguitur. Rota *in prædict. Peruſin. Penſion. coram Pontingerio*. At vero non bene procedit, quod tanto magis transferri poſſit Penſio voce, & verbis, ubi transferens ſanam mentem non haberet: at in noſtro caſu, ubi Excellentiſſimum D. N. N. Rationis nullum uſum habuiſſe conſtat, nec voce, nec verbis, & multo minus nutibus fieri potuit penſionis tranſlatio.

Denique non obſtat oppoſitio, quæ ex adverſo fieri poſſet, dicendo, quod omnium morborum dantur quidam gradus levitatis, & gravitatis, ita ut etiam reſpectu accipentium unus graviora habeat, quam alius, ut in noſtro caſu ſoporoſi affectus: verum eſt unum eſſe adeo gravem, ut tollat omnem rationis uſum, ſed tamen dari alterum minus gravem, & ita levem, ut parum aut nihil rationem lædat, ut hic, in quo Excellentiſſimo D. N. N. reſpondendo ad rem ad ea, de quibus interrogabatur, oſtendit, morbum non ademiſſe illi Rationis uſum, neque in totum, neque magna ex parte. Reſpondetur enim, quod gratis dato, poſſe dari ſoporoſum affectum adeo levem, ut non tollat rationis uſum, tamen hoc non applicari caſui noſtro; in quo eventu apertiſſime patet, affectum illum fuiſſe gravem, immo graviſſimum, cum hominem medio ſuſtulerit, & tanto magis urget hoc, quanto tranſlatio Penſionis facta fuit prope mortem, non majori ſpatio, quam paucarum horarum, ut in facto conſtat.

CONSILIUM XXX.

ARGUMENTUM.

Puerulus quindecim menſium poſt menſtruam febrem graviſſima Syncope oppreſſus, Beati Fælici commendatus, illico reviviſcit, ac perſanatur.

SUMMARIUM.

1 *Symptomata alia, præter Syncopem, hominem omni ſenſu & motu privare ſolent.*
2 *Apoplexia eſt morbus ſenilis, & deſinit in Paralyſim.*
3 *Epilepſia quid.*
4 *Syncopis eſt praceps virium lapſus.*
5 *Cordis morbi, ſtatim atque inceperint, hominem perimunt.*
6 *Neceſſario pereunt, qui poſt alium morbum magno morbo prehenduntur.*
7 *Morbi longi ſanantur per concoctiones.*
8 *Naturaliter ſi quis ſubito à morbo liberatur, aliquam inſignem evacuationem habet.*
9 *Qui ſyncope ſæpe prehenduntur, de repente moriuntur.*

UT miraculoſi hujus affectus evidentia nobis in- 1
noteſcat, decernendum Primo, quoniam ſymptomate opprimeretur hic puer; nam alia ſunt ſymptomata præter ſyncopem, quæ hominem omni ſenſu & motu privare ſolent, & ſunt præcipue Apoplexia, & Epilepſia. Ad Apoplexiam autem revocantur omnia ſuffocationum genera, ut laqueo, ex aqua, ex fumo carbonum, ex utero, & id genus alia. Ergo ſymptoma, quo prehenſus hic puerulus eſt, vel erat Apoplecticum, vel Epilepticum, vel Syncopticum. Sed non fuiſſe illud Apoplecticum,
patet ex natura morbi, & ex natura infirmi, cum 2
Apoplexia morbus ſit ſenilis, Hippocrat. *lib. 6. Aphor. 57. & ibid.* Galen. *in com.* & alii omnes, neque Pueros ullo modo infeſtare ſoleat. Patet ulterius, quia Apoplexia deſinit in Paralyſim. Galen. *lib. 4. de loc. aff. cap. 2.* Dan. Sennert. *lib. 1. Pract. Part. 2. cap. 33. in prognoſt. num. 8.* at vero hic morbus abſque Paralyſi eſt ſanatus, non enim quicquam de Miraculo detraxiſſet, etiamſi Paralyſis eſſet ſecuta. Denique patet, quia in Apoplexia membra relaxantur, & molliores fiunt in Syncope Ægri dentes, atque os arctiſſime claudunt. Idem Sennert. *ubi proxime*, ut factum eſt in hoc puero, de quo duodecimus teſtis, qui pater ipſius Pueruli erat, ad Vigeſimum interrogatorium ita deponit. *Subito mi reſtò in braccio ſenza moto, ne reſpiro, negro, freddo, con gli occhi, & denti ſerrati*. Ex quibus ſatis patet, ſymptoma hoc non fuiſſe Apoplecticum. Sed neque Epilepticum fuiſſe, clarius etiam fit, quia in Epilepſia adeſt membrorum convulſio, cum ipſa Epilepſia nihil aliud ſit, quam univerſalis convulſio,
Galen. *lib. 1. de ſympt. cauſ. cap.* 8. & alia ſunt ſigna 3
diſtinguentia inter unum accidens, & aliud, quæ hic omnino abſunt, de quibus certe à Teſtibus fuiſſet facta mentio, cum ſint ſigna nimis notabilia, & manifeſtiſſima. Reliquum ergo eſt, ut hoc ſymptoma fuerit Syncopis, quemadmodum concludentiſſime elicitur à ſignis apparentibus, & à Teſtibus commemoratis, quæ concordant cum iis, quæ adducunt Practici in propriis capitibus de Syncope, & videri poſſunt, ſi libet Recentiores, Maſſaria *lib. 2. cap. 9.* Mercurial. *lib. 1. cap. 10.* Caprivacc. *lib. 9. cap. 9.* Mercat. *lib. 2. cap. 10.* Euſtach. Rudius *lib. 1. Art. Med. cap. 56.* Sennert. *lib. 2. part. 4. cap. 6.* Foreſt. *Obſerv. lib 17. obſerv. 7. in ſibol.*

His ſic conſtitutis, conſideranda venit ſymptomatis magni-

Digitized by Google

magnitudo & pernicies: ſupervenientia ipſius alteri morbo diuturno, ac gravi; celeritas, ac perfectio ſanationis; & modus, quo ſanatus puer eſt.
4 Et quoad primum, notum eſt. Syncopem eſſe præcipitem virium lapſum, & ruinam, Gal. *lib.* 12. *Methòd. med. c.* 5. tamque ſævum, atque horribile ſymptoma hoc eſt, ut recte dictum ſit, ſyncopem eſſe incipientem mortem, mortem vero eſſe, conſummatam ſyncopem, nam ſyncopis tranſitus eſt ad mortem, idcirco a Græcis *oxyntona* dicitur, hoc eſt cito jugulans, ut ex Aretæo *lib.* 2. *Acut. cap.* 3. dixi alias *lib.* 4. *Quæſt. Medico-Leg. tit.* 1. *quæſt. ult.*
5 unde non datur in hoc affectu locus remediis, Paul. *lib.* 3. *ſuæ Med. c.* 34. & hoc quia nimis celeriter jugulat, cum ſit morbus ipſius Cordis; & morbi ipſius Cordis, ſtatim atque inceperint, hominem perimunt; Galen. *lib. de loc. aff.* 2. & *comm.* 2. *Aphor.* 41.

Accedit his, ſupervenientia tam feralis morbi morbo jam diuturno, & gravi; laboraverat enim jam per menſem febre continua, ut unanimiter deponunt Teſtes omnes ad vigeſimum interrog. itaque æger & ob ætatem, quia erat puerulus quindecim menſium, & ob morbum ex ſua natura gravem, & quo jam per menſem erat exagitatus, in ſumma debilitate poſitus, a ſæviſſimo & maximo morbo correptus, & Naturæ neceſſitate animam exhalare cogebatur; cum quotidiana experientia conſtet, neceſ-
6 ſario eos perire, qui magno morbo poſt alium morbum corripiuntur; effætis enim jam viribus, ac ſpiritibus melioribus abſumptis, amplius cum morbo luctari natura non poteſt, atque ea de cauſa morbi recidivantes magis, quam ab initio urgent, Hippocrat. *lib. de intern. aff.* Avic. 2. 4. *tract.* 1. *c.* 95. Ulterius celeritas ſanationis manifeſtiſſime concurrit ad hunc ſupernaturalem effectum, cum puerulus illico a commendatione ipſius B. ſervo Dei Fælici facta in vitam redierit, & ſanatus ſit; quæ ſanatio naturaliter procedere tam modico tempore non poterat, quia puer detinebatur morbo chronico, ac longo; qui non niſi concoctione, & longo tem-
7 pore ſanari naturaliter poterat. Morbi enim hujuſmodi ſanantur per concoctiones, & abſceſſus, quæ ſanatio diuturno tempore ſuccedit; Galen. *num.* 6. *Aphor.* 36. & ut magis magiſque hæc ſanatio appareat miraculoſa, fit undequaque abſoluta, ac pernecabilis, veſtigio, ut ex facto, & ex Teſtium depoſitione colligitur.

Denique modus, quo ſanatur hic puer, recedit omnino a cõſueto naturæ more, exceditque omnino ejus vires: Natura enim, ſi quis ſubito a morbo liberatur, omnino huic aliqua evacuatio effatu
8 digna contingit, vel per vomitum, vel per ventris exonerationem, vel ſudores, vel ſanguinis è naribus profluvium, aut ex ſede per hæmorroidas, &c. quæ verba ſunt Gal. *lib.* 3. *de Criſib. cap.* 7. cum ergo hic puer a morbo magno, & a ſymptomate maximo ſit ſubito, & in inſtanti liberatus, & a morte ad vitam revocatus, abſque ulla ſimili evacuatione, & abſque ullo Naturæ motu, certe firmari debet, illum non naturaliter, ſed ſupernaturaliter ſanitatem recuperaſſe.

Quod, ut magis magiſque innoteſcat, notandum, quod in ſyncope, ut jam dictum eſt, fit præceps virium lapſus, ob præcipitem, ac repentinam ſpirituum vitalium reſolutionem, & prohibitum eorum influxum a Corde ad cæteras corporis partes; hinc fit, ut ſi qui a ſyncope ſeſe recolligant, per longum tempus ſummam corporis debilitatem experiantur, neque tam facile ad priſtinum vigorem reſtituantur, neque enim tam cito, ac tam celeriter fieri poteſt ſpirituum deperditorum regeneratio, unde, qui ſæpe ea prehenduntur, non modo viribus ſunt ſemper dejectis, ſed aſpectu ſunt illaudabili, & vultu pallido, ac emaciato, unde etiam de repente moriun-
9 tur, ut Hippocrat. docet *lib.* 2. *Aphor.* 14. Hic tamen hujuſmodi prægreſſi morbi reliquiæ nullæ apparent, ſed puer ad priſtinum vigorem, interceſſione B. Fælicis illico rediit. Quare, &c.

CONSILIUM XXXI.

ARGUMENTUM.

Cardinalis Benedictus Ubaldus morti proximus ex Apoplexia, penſiones aliquas tranſtuliſſe prætendebatur, parte contraria aſſerente translationem non fuiſſe validam, cum Cardinalis ſui Juris non eſſet.

SUMMARIUM.

1 *Apoplexia quid.*
2 *In Apoplexia omnis diſcurſus, & ratiocinatio perit.*
3 *Si qua pars ante morbum laboraverit, ibi firmatur morbus.*
4 *Apoplexiæ fortitudo unde cognoſcatur.*
5 *Apoplectici cur moriantur.*
6 *Ex Apoplexia ſeſe recolligentes ad priſtinum mentis vigorem non facile redeunt.*
7 *In transferendo penſiones non ſufficit, transferentem habere medicam cognitionem, ſed requiritur diſcurſus omnino ſanus.*
8 *In conficiendo teſtamento medica cognitio ſufficiens eſt.*
9 *Difficilius conceditur translatio penſionis, quam impoſitio nova.*

SUpponendum eſt, Eminentiſſimum Cardinalem Benedictum Ubaldum bo. me. deceſſiſſe ex Apoplexia, quod non ſolum probatur ex depoſitione plurium Teſtium, quam diligentiſſime perlegi, & ex publica voce, & fama, ſed neque controverti inter partes exiſtimo. Eſt autem Apoplexia privatio ſen- 1
ſus & motus, cum abolitione omnium Animalium facultatum, præcipue autem Rationis, & Memoriæ, ita aſſeverantibus Medicis omnibus, ne uno quidem excepto, ut videri poteſt apud Auctores infra citandos, & notavit Rota *in Peruſina Penſionis Maij* 1649. *coram Peutinger. n.* 12. idcirco enim dicitur Morbus Attonitus, quod homines attonitos reddat, & extra ſe poſitos. Gal. *lib. de differ. morb. cap.* 5. Celſ. *lib.* 3. *ſuæ Med. cap.* 26.

Supponendum ulterius, quod Apoplexia, ex qua prædictus D. Cardin. extinctus eſt, ad alium morbum ſucceſſit; nempe ad Melancholiam, hoc eſt, delirium melancholicum, vel inſaniam, hac enim illum per plures annos detentum fuiſſe, non modo ex plurium Teſtium depoſitionibus liquet, ſed ex publica voce, & fama, quæ etiam ad extraneos pervenit, ita ut credendum ſit, neque de hoc ullam inter partes poſſe oriri controverſiam. His ſic ſtantibus, dicendum eſt, actus quoſcunque, juridicos a præd. D. Cardin. factos poſt ultimum Apoplexiæ inſultum eſſe undequaque irritos, tanquam ab homine jam mortuo eſſent patrati, qui neque aſſenſum neque diſſenſum habere poteſt, & ſi qui tales actus in medium a quoquam producerentur, riſu potius eſſent excipiendi, quam ulla probatione repudiandi. Ratio autem ejus rei eſt in promptu, & evidentiſſima, quia in Apoplexia omnis diſcur-
ſus, & ratiocinatio omni ex parte, & in totum perit, non enim, ut in aliis effectibus diminuitur, 2
aut depravatur, ſed in totum aboletur, quod tam in confeſſo eſt apud quoſcunque Medicos, ut ſuperfluum videatur ad eam concluſionem probandam Auctores congerere; ſi cui tamen libet, videat Galen. 3. *loc. aff. cap.* 5. & 10. & *alibi*. Celſ. *loco cit.* Aretæum *de acut. curat. lib.* 1. *cap.* 4. Paul. *lib.* 3. *ſuæ Med. cap.* 18. Aet. *ſerm.* 6 *cap.* 27. & ex recentioribus Capivacc. *lib.* 1. *pract. cap.* 17. *in princ.* Maſſar. *lib.* 1. *c.* 13. Mercurial. *lib.* 1. *Tract. cap.* 19. & poſt omnes alios Daniel Sennert. *lib.* 1. *Tract. part.* 2. *cap.* 32. neque abſque firmiſſima ratione id unanimiter Medici adſtruunt, quia norunt in hoc morbo obſtrui ſpirituum Animalium fontem, & ſic, impedito eorum influxu ad partes, nulla actio ex animalibus celebrari poteſt, unde cum his & Memoria, & Ratio penitus occumbunt, ut omnes Medici *cap. de Apoplexia* percurrere conſueverunt.

Sed

Digitized by Google

Sed tanto magis habet locum in caſu noſtro prædicta
concluſio, qua diximus, actus a D. Cardin. factos eſ-
ſe omnino irritos, quanto jam ex prægreſſo morbo prin-
cipes Cerebri facultates erant vitiatæ, cùm mente jam
3 non conſtaret, quod patet ex ſecundo ſuppoſito. Rece-
ptiſſimum autem apud Medicos eſt ex Hippocrat. aucto-
ritate, quod ſi quæ pars ante morbum laboraverit, in
ea firmatur morbus, modo in D. Cardin. laborabat ce-
rebrum ſecundum principes facultates, maxime Ratio-
cinatricem, ergo morbus ſuperveniens firmatus eſt in
eadem parte, ac magis magiſque ejus facultates oblæ-
ſit, unde, ſi antea diminuta, ac depravata erat ratio-
cinatio, per novi morbi adventum eſt in totum ablata,
& ſic non potuit ſufficere ad ullum actum, qui ſanam
mentem requireret, faciendum; cum non diſtingueret
agendorum bonitatem, aut malitiam, & eſſet om-
nino a mente alienatus.

Objicere tamen facile pars adverſa poſſet, quod A-
poplexia non eſſet fortis, cum obſervaretur D. Cardin.
aliquando oculos attolere, & quoſdam geſtus facere;
& ad interrogata per nutus reſpondere, quæ omnia evi-
dens ſignum dabant, in ipſo adhuc ſervari aliquo mo-
do rationem, ita ut ſufficeret ad celebrandum actum
illum translationis penſionis, quem fecit nutibus, aſ-
ſentiens Notario, & aliis illum interrogantibus.

Sed hæc inania ſunt, & ex ſucceſſu falſitatis omnino
inſimulantur, quod enim hæc Apoplexia fuerit fortis,
imo fortiſſima, probatur, quia fortitudo hujus morbi
4 ſumitur ex difficultate reſpirationis; quanto enim hæc
major eſt, tanto Apoplexia eſt fortior, Galen. *de loc.
aff. loc. cit.* ſed hæc non ſolum fuit magna, ſed maxi-
ma, & extrema, quia ad extremum deveniens tandem
omnino ceſſavit, & abolita eſt, hominemque e medio
ſuſtulit, non enim alia ex cauſa, eodem Galeno teſte,
5 moliuntur Apoplectici, niſi quia in illis ceſſat reſpira-
tio, ſine qua animal vivere nequaquam poteſt. Quo-
modo autem non erit dicenda fortis Apoplexia, quæ
hominem ſpatio duorum, vel trium dierum occidit?
bene igitur Rota *in ſupra citata Peruſina Penſionis n.* 11.
dicebat Apoplexiam gravantem infirmum ante obitum,
fortem eſſe reputandam.

Nec quicquam facit, quòd D. Cardin. moveret o-
culos, & caput, & nutus aliquos faceret, quia hujus-
modi geſtus etiam in his, qui de proximo morituri ſunt
ex hoc morbo, aliquando obſervantur, & tamen ra-
tionis nullo modo compotes ſunt, neque intelligunt
quid agunt, aut quid illis dicatur; ſuccumbente omni-
no ante alias facultates ipſa Ratiocinatrice, ut omnium
Medicorum auctoritate ſatis conſtat.

6 Sed ulterius; ſi ægri, qui aliquando in Apoplexiam
inciderunt, & ab ea reſurgunt, nunquam priſtinum
mentis vigorem recuperant, ſed tanquam ſtupidi ple-
rumque manent, Aetius *loc. cit.* Sennert. *ibid.* & alii
permulti, quid decernedum cenſemus de homine, qui
per anteactum tempus mente non conſtabat, & alias
ab Apoplexia fuerat vexatus? Sed dato etiam, quod
D. Cardin. aliquam, licet valde modicam, adhuc
ſervaret mentis ſanitatem, quæ ſufficeret ad reſpon-
dendum per nutus interroganti, dico adhuc id nihil
7 adverſariis ſuffragari: & ratio eſt, quia non ſufficit
quæcunque cognitio & modica mentis ſanitas, ubi agi-
tur de translatione penſionis facienda, non enim ſuffi-
cit ad hunc actum celebrandum, in quo requiritur mens
omnino ſana, & ratiocinatio integra, ac libera, non
ut in teſtamento conficiendo, in quo actu ſatis eſt, ut
æger non ſit a mente alienatus, etiamſi non ſit omnino
ſanæ mentis, ut dicunt Juriſconſulti. Joſeph Ludo-
vic. *deciſ. Peruſ. par.* 1. *deciſ.* 1. *n.* 14. ex Corneo *conſ.* 261.
9 *lib.* 2. Rota *in Meliten. Teſtam.* 1612. *coram Manzanedo
num.* 9. quia in conficiendo teſtamento modica cogni-
tio ſufficiens eſt, natura ipſa adminiculante, & dictan-
te, ſua bona potius relinquenda filiis, quam amicis,
& potius amicis, quam extraneis, unde ipſa natura
ſupplet aliquo modo rationis defectum: At in transla-
tione Penſionis facienda non concurrit hoc naturæ di-
ctamen, ſed ejus actus deliberatio dependet mere ex
diſcurſu libero ſanæ mentis, quo is, qui Penſionem
transfert, aſſequi debet, an hic actus ſit laudabilis,
necne, cum fiat in præjudicium Tertii, propter one-
ris continuationem, quæ eſt evitanda, Gigas *de Penſ.
quæſt.* 2. *nu.* 2. nam idcirco difficilius conceditur trans-
latio penſionis, quam impoſitio novæ. Gigas *ibid.*
Gratian. *diſcept. For. c.* 397. *n.* 8. ultra quod cognoſcere
debet qualitatem perſonæ, in cujus favorem penſionis
translatio facienda eſt, & cauſam propter quam pen-
ſionem in illum transfert, quæ debet eſſe gravis, & le-
gitima. At vero ad hunc diſcurſum cum tot concur-
rentibus formandum, non modo non erat ſufficiens D.
Cardin. poſt inſultum Apoplexiæ præſertim, ſed ne-
que ad ullum aſſenſum dandum, cum ratio in illo in
totum periiſſet, nec minima quidem ex parte aſſequi
poſſet, quæ erant aſſequenda, ut actus ille translatio-
nis validus futurus eſſet.

Unde mirandum profecto eſt, quonam pacto quis
tueri poſſit, hominem, qui jam a multis annis erat a
mente alienatus, ab Apoplexia alias vexatum, & nunc
de præſenti ab ea detentum, in ipſo morbi vigore, mor-
ti jam proximum, potuiſſe actum illum translationis
penſionis, qui ſanam omnino, & nulla ex parte læſam
mentem requirit, valide facere. Ex quibus, &c.

CONSILIUM XXXII.

ARGUMENTUM.

Puer quinquennis ex variolis ſtrangulatus, ac ſemimortuus per horam jacens, B. Fælici commendatus, & oleo ejus lampadis inunctus, illico vocem magnam emittens, reviviſcit, & ſanatur.

SUMMARIUM.

1 *Variolæ quando ſalutares, & quando exitiales.*
2 *Morbi ſtatus quando dicatur.*
3 *Variolis detenti quando moriantur.*
4 *Variolæ non ſolum externas, ſed internas etiam partes obſident.*
5 *Oleum morbilliis, & Variolis eſt adverſum.*
6 *Miraculum clarius eluceſcit ex conſequentibus ipſam ſanationem.*

PLura concurrunt ad demonſtrandum, ſanationem
hujus pueri fuiſſe undequaque ſupernaturalem,
cum maniſeſtiſſime exceſſerit omnino ipſius naturæ
vires: quod, ut concludenter demonſtretur, repræ-
ſentandus ante omnia videtur totius morbi decur-
ſus, & ſtatus, qui ſic habebat. Laborabat puer hic
variolis, atque illis quidem pravæ, ac malignæ na-
turæ, quia puerum tam male acceperant, ut ex ea-
rum ſævitie de proximo moriturus videretur, ut u-
nanimiter deponunt Teſtes 16. 17. & 18. ad vigeſi-
mum, ibi, *Venne a termin di morte, a ſegno tale era*,
nam variolæ hujuſmodi, præterquam quod eſſent
malignæ naturæ, obſederant partes internas, ac præ-
cipue ſpirituales partes, unde puer, ut iidem teſtes
deponunt, *Più non reſpirava*. In hoc rerum ſtatu
ſupervenit puero ſuffocatio, & ſtrangulatio, & pro
mortuo habetur, cum abſque motu, abſque pulſu,
& abſque reſpiratione jaceret, ut concorditer depo-
nunt iidem Teſtes ſuper eodem.

His generaliter conſidoratis, modo peculiariter de
ſingulis partibus hujuſmodi narrationis veræ, & per
idoneos Teſtes probatæ*, conſiderandum; ac primo 1
perpendenda venit ipſius morbi natura, quo puer
detinebatur, qui morbus erat variolarum, qui cer-
te puerilis morbus eſt, & plerumque ſalutaris, ſed
quando habet ſecum conjunctam malitiam, & pra-
vitatem, plerumque, ne ſemper dicam, interimit.
Avic. *p.* 1. *tract.* 4. *c.* 6. Mercurial. *lib.* 1. *de morbis
puer. cap.* 2. nam tunc variolæ peſtis naturam in-
duunt, & tanquam Peſtilentes infeſtæ ſunt, ut idem
Avic. *ibid.* & Mercurial. *loco cit.* aſſerunt: & de ſi-
milibus peſtilentibus videatur. Foreſt. *lib.* 6. *obſerv.
n.* 41. *& ſeq.* Has autem variolas tales fuiſſe, pa-
tet, quia tam magnis ſymptomatibus concomitaban-
tur, ut ex earum vehementia puer ad mortem uſ-
que ægrotaret, ut ex hiſtoriæ narratione patet.

Jam

Digitized by Google

Jam verò puer in ſtatu morbi degebat, cum accidentia eſſent in ſummo vigore, & ſumma vehementia, ſummumque augmentum eſſent ſortia, hic enim dicitur morbi ſtatus, Gal *lib.* 1. *de Criſib. c.* 3.
2 *& alibi*, unde jam ex ordine Naturæ morbus vel puerum interimere debebat, vel declinare; verum enimvero non declinabat, quia non modo accidentia perſiſtebant, ſed ſupervenerunt nova, ac funeſtiſſima, nempe totalis præfocatio, & ſtrangulatio, ergo naturaliter mori incipiebat, vel forte mortuus erat, cum pateat tunc mori eos, qui variolis opprimuntur, cum ſupervenerit prædicta ſtrangulatio, ſic enim Avic. *loc. cit. Et plurimi eorum, qui moriuntur, per variolas, moriuntur præfocati ex ſquinantia.* Igitur in via naturæ hic puer non modo de neceſſitate perire debebat, ſed jam forte perierat, cum omnia proceſſiſſent ex Naturæ ordine, immo ex violentia morbi, & ſupervenissent ultima, ac lethaliſſima ſymptomata, quæ morienti homini ſupervenire ex præſcripto naturæ, & ex vi morbi ſolent; nam puer ſtrangulatus, & ſuffocatus relictus eſt, ut ex depoſitionibus Teſtium clare patet.

Ceterum rebus ſic ſe habentibus, videndum, utrum puer in eo ſtatu Artis præſidiis, vel Naturæ ope, aut ex miraculo potius ſit ad vitam reſtitutus; Ac profectò certum eſt, illum nullis Artis præſidiis fuiſſe adjutum, nam omnino de iis mentio habita fuiſſet ab ipſis Teſtibus: ſed demus etiam Artem aliquid machinaſſe, pro pueri hujus ſalute, jam nihil aliud Ars in hoc operari poterat, quam pectus, & ſpirituales partes ab inflammatione contracta liberare, & ſanioſas materias ab ipſis, variolis emanentes aliquo modo emundare, quod maxime per ſcreatum ſuccedere potuiſſet, vel forte
4 per ſeceſſum: nam variolæ, ut annuimus, non ſolum carnoſas & externas partes occupant, ſed etiam internas omnes, & maxime Pulmones. Avic. *ubi ſupra*, Fernel. *de Abdit. Rer. cauſ lib.* 2. *c.* 12. Paræus *lib.* 19. *cap* 1. Dan Sennert. *de morb. infan. par.* 2. *cap.* 2. Oportebat ergo, ut dixi, has partes a ſanie liberari, ut puer ad ſanitatem reſtitueretur, quod & multis remediis, & multo tempore indigebat; at neque ulla remedia ſunt adhibita, neque tempus multum in ſanatione conſumptum eſt, quia ſanatus eſt, & liberatus a pernecanti ſuffocatione, immo inquam ab ipſa morte, ſubito, & in inſtanti, ut ex proceſſu, & ex depoſitione Teſtium clare patet; ergo excluditur omnino Ars ab hac ſanatione, cum nihil operata ſit; & omnino inſufficiens eſſet, ad aliquod recte pro ſalute pueri machinandum. Sed & ipſa natura etiam excluditur, quia, ubi ex ejus præſcripto puer ſanandus fuiſſet, neceſſe erat, ut eodem modo, quo de Arte diximus, pectus, & pulmones ab inflammatione, & incendio contracto liberarentur, & a variolarum ſanie emundarentur, vel per ſputum, vel per aliquam aliam excretionem, licet nulla alia conveniens extitiſſet, quam per ſputum; quæ ſi ſuccedere debuiſſent, non poterant ſuccedere, niſi in tempore, ut patet: at cum puer ſanetur, abſque hujuſmodi inflammationis amotione, & abſque ſaniei expurgatione, & in inſtanti reviviſcat, excluditur omnino etiam ipſa Natura ab hoc opere, quod omni ex parte ſupra Naturam & miraculoſum remanet.

Ex ſuperabundanti autem in conſiderationem quoque veniat, morbum hunc non ſolum fuiſſe ſanatum, abſque ullo naturalium remediorum uſu, ſed ſanatum fuiſſe remedio in Naturæ via, aut inani, aut contrario; nam ſanatur applicatione, & injunctione olei lampadis ipſius B. Fælicis, quod, quid conferre poſſet homini moribundo, & ex vi morbi ſuffocato, unuſquiſque conſideret; ſed adhuc remedium hoc erat omnino contrarium; quia oleum
5 morbillis, & variolis eſt adverſum, unde cavetur a Medicis, ne corpora hujuſmodi oleo tangantur, adauget enim oleum inflammationem, & putredinem, & tamen hic applicitum puerum a morte revocat, unde certe dicendum, ad majorem miraculi evidentiam, nullam hic habitam fuiſſe Naturæ rationem, cum applicetur res adverſa, & noxia, ut factum alias, tam in Veteri, quam in Novo Teſtamento, dicit Valleſius *de ſacr. philoſoph. cap.* 34.

Præterea multo clarius eluceſcit miraculum ex conſequentibus ad ipſam ſanationem: habemus enim puerum ita male habentem, ex læſione ſpiritualium inſtrumentorum, ut neque amplius reſpiraret, neque in vita jam permanere poſſet, quia vel ſuffocabatur, vel ſuffocatus jam erat; applicatione olei ſanatur illico, & reſpirat, ac clamat fortiter, quod nulla via, ac omnino nullo modo naturalitèr ſuccedere potuit, quomodo enim ex tam morbifico ſtatu, & ex tanta læſione, ad ſtatum naturalem illico partes redire potuerunt, ut ad efformandam vocem ſufficientes eſsent? conſtat enim partes fuiſse in ſummo debilitatis, & non ſolum fuiſſe inſufficientes, ad vocem formandam, ſed ad ipſam reſpirationem. Hæc ergo omnino ex miraculo procedunt, non ex naturæ ope, Quare, &c.

CONSILIUM XXXIII.

ARGUMENTUM.

Pecuniis ſocietatum datis ſub periculo vitæ alicujus mulieris prægnantis, & illa decedente, quando amittantur, quando vero non.

SUMMARIUM.

1 *Acceleratio mortis ob cauſam prægnantia, & partus non ſufficit ad excipiendum lucrum pecuniarum.*
2 *Nullus caſus mortis datur in prægnantia, & partu, in quo ipſe partus, & prægnantia culpari non poſſunt.*
3 *Cauſa accelerans mortem in prægnantia, & partu, non eſt ſufficiens cauſa exceptionis.*
4 *Cauſa, ex qua emanat effectus, eſt multo magis efficax, quam cauſa accelerans.*
5 *Prægnantia, & partus non ſunt cauſæ mortis per ſe.*
6 *Non ſatis eſt pro exceptione, prægnantiam, & partum eſſe cauſas mortis impulſivas.*
7 *Cauſa impulſiva, & coadjuvans non attenditur.*
8 *Ut contractus ſocietatis ſuſtineatur, neceſſe eſt dari in prægnantia, & partu aliquos caſus pro lucro.*

Illuſtriſſime, & Reverendiſſime Domine: Rotæ illa concluſio, quod acceleratio mortis ex culpa prægnantiæ, aut partus facta, ſufficiat ad hoc, ut lucro pecuniarum, quæ datæ ſunt in ſocietatem ſuper periculo vitæ alicujus mulieris, non fiat locus, ſed caſus inter exceptos ſit recenſendus, ſubſiſtere nullo modo poteſt: neceſſe enim eſt, ut cauſa mortis primaria dependeat ab ipſa prægnantia aut partu independenter ab alia, unde febris adveniens in prægnante, ſana ex cauſa, forte extrinſeca, erit primaria cauſa, & independens ab alia ſuccedentis mortis; at ſi febris ſuccedat prægnanti jam male diſpoſitæ, & multa ab ipſa prægnantia perpeſsæ, febris erit cauſa ſecundaria dependens a priori indiſpoſitione; facit Rota *in Romi prætenſæ ſociet. Jun.* 1569. *coram Oradino n.* 3. non ſubſiſtit igitur illa concluſio.

Primo: quia deſtruit omnino juſtitiam ipſius contractus, & reddit illum uſurarium, quia cum nullus unquam caſus dari poſſit evenientis mortis in prægnante, aut parturiente, in quo ipſa prægnantia, & partus culpa non habeant hujuſmodi accelerationis mortis, ut in confeſſo eſt apud omnes Medicos, & late probatum eſt 2
lib. 3. *Quæſt. Medico-Leg. tit.* 4. *quæſt. maxime* 8. caſus omnis ſemper erit pro exceptione, nulluſque unquam erit pro lucro, & ſic toto gravidationis & puerperii tempore, percipientur fructus ſalvo capitali, quod eſt uſurarium, & controverti non debet.

Secundo, quia repugnat omnino æquitati, nam ſi 3
acceleratio mortis eſt ſufficiens cauſa pro exceptione, dummodo dependeat a prægnantia, vel partu, idem erit de aliis cauſis extrinſecis in aliis caſibus: & ponamus, aliquem pati pleuritidem, vel ſquinantiam acutiſſimam, quæ ſufficientiſſima cauſa mortis eſt, & hic æger bibat vinum meracum, certe hoc vinum accele-

Digitized by Google

accelerabit illi mortem; & ſi pecuniæ currerent periculum ejus vitæ, ſalvæ erunt; quia mors accelerata eſt a cauſa extrinſeca, quæ violenta eſt, & excipitur in inſtrumento ſocietatis officii.

Tertio, quia culpa mortis attribueretur ſemper in his caſibus cauſæ minus efficaci, nam non eſt dubium, cauſam primariam, ex qua emanat effectus, eſſe multo magis efficacem, quam cauſam accelerantem, & facientem effectum citius emanare; modo febris maligna eſt cauſa primaria mortis, ex ea enim ſequitur primario mors, prægnantia autem, & partus accelerant tantum, ut dicitur, mortem, ſunt ergo minus efficaces cauſæ, neque effectus ullo modo ad illas referri poteſt.

5 Quarto, quia effectus mortis tribueretur non cauſæ, quia neque prægnantia, neque partus ex ſe occidunt, aut ſunt cauſa mortis, quemadmodum enim non poteſt dici ferrum occidiſſe aliquem, quia erat a ferrugine liberum, ſed quia erat per ſe habile ad occidendum, ſic non dicendum, malignam febrem occidiſſe mulierem, quia erat gravida, ſed quia ipſa maligna febris eſt habilis ad occidendum abſque prægnantia, & ſemper, quando occidit, eſt vera & adæquata mortis cauſa, & denuo advenientia accidentia, ſive ad ipſam prægnantiam, aut partum pertineant, ſive non, ſunt ſoboles & effectus ipſiuſmet febris malignæ, ut in caſu noſtro, in quo & abortus, & diarrhæa, & cætera ſubſecuta, fuerunt effectus malignæ febris præcedentis, ut patet.

6 Denique non deſunt Doctores inter Juriſconſultos, qui re optime perpenſa, docuerunt, non ſatis eſſe in caſibus exceptionis prægnantiæ, & partus, ipſam prægnantiam & partum eſſe cauſas impulſivas mortis, ſed debere eſſe cauſas efficientes primarias ac proximas: Caſtrac. *de ſociet. c. 8. n. 19. & ſeqq.* Bocc. *de ſociet. num.*
7 35. Zacchias *præd. tra. n. 425.* Modo non eſt dubium, cauſam accelerantem mortem, non eſſe primariam, ac proximam, ſed ſecundariam, remotam, ac impulſivam, & coadjuvantem tantum, quæ non debet attendi, nec in conſideratione haberi, Malvaſ. *conſ. 126. n. 81. vol. 1.* Grat. *diſcep. for. c. 58. n. 23.* Pro coronide autem illud addam, quod ſi contractus ſocietatis in ſuo robore manutenendus eſt, tanquam juſtus, neceſſe eſt dari caſus aliquos mortis in prægnantia, & parturiente, qui pro lucro faciant, & ſi ullus unquam caſus ſimilis dari debet, ut dari neceſſario debet, certe nullus dari poteſt, qui minus dubium faciat, ac pecuniæ ſint lucratæ necne, quam præſens caſus, in quo ſola maligna febris fuit primaria adæquata cauſa mortis, prægnantia vero, & abortus tantum accelerantes, & impulſivæ.

CONSILIUM XXXIV.

ARGUMENTUM.

Stephanus Nocettus accuſatus eſt, quod virginem violaverit: in carcerem conjectus, & examinatus, oſtendit ſe membrum obtruncatum, ac exile habere, virgo autem, quæ violata præſumebatur, loca habebat ampla, ac perpetuo fluxu albo humecta. Dicebam ergo.

SUMMARIUM.

1 *Membri brevitas impedit, quo minus vir poſſit penetrare ad violationem virginitatis.*

2 *Signa violationis virginitatis æquivoca ſunt, & communia tam violationi facta per membrum virile, quam facta alio quocunque modo.*

3 *Virgines ſtuprantur abſque ulla ampliatione locorum, cum loca habent humecta, ut immediate poſt menſtruam purgationem.*

4 *Rubor obſervatus in virgine ſtuprata ceſſat per quindecim ad ſummum dies, & cur.*

5 *Virgo corrumpi poteſt abſque Hymenis dilaceratione, ſi virga virilis exilis eſt, & vulva mulìebris ampla, & humida.*

6 *Rugarum obliteratio in Virgine conſtuprata quando, & quomodo fiat.*

NUllum fundamentum prorſus habet Fiſcus, & adhærentes, in quo fundare ſuam intentionem poſ- 1
ſint circa probationem prætenſæ violationis Mariæ Franciſcæ Giſmundæ per Stephanum Nocettum patratæ, nam neque in ipſa muliere ulla prædictæ violationis ſigna apparent aut apparere poſſunt, neque ipſe D. Nocettus, ob ſui membri conſtitutionem, habilis eſſe poteſt ad virginem violandam.

Et primo, quoad hanc ſecundam partem, quæ ipſum Nocettum reſpicit, apparet maniſeſtiſſime, ejus membrum eſſe exile, breve, flaccidum, ac mutilatum, unde ob exilitatem, ſtante etiam prætenſæ mulieris ſtupratæ amplitudinem vaſorum, & eorum perenni humectatione a muliebri fluxu, potuit introduci abſque ulla violatione, quod tamen nequaquam fieri potuit ob ejus brevitatem, ex qua nullo modo potuit pervenire ad diſrumpendam conjunctionem caruncularum illarum, quæ conſtituunt ſignum virginitatis, ut ex inſpectione ipſa apparet; ſed neque potuit Nocettus Mariam Franciſcam violare ob membri flacciditatem, cum non habeat vigorem naturalem ad hoc requiſitum, cumque ipſæ obſtetrices pro Fiſco examinatæ, quæ omnia futilia, ac falſa deponunt, dicant vere ſe cognoſcere violationem fuiſſe factam a membro flaccido, & minimi vigoris; quæ depoſitio continet inſanabilem contrarietatem, quia quomodo eſſe poteſt, ut membrum parvum, ac flaccidum tantam violentiam faciat in virgine ſtupranda, quæ vaſa ampla, & humidiſſima habebat, ut poſt quatuor menſes a violatione ſigna maniſeſta, aut apparentia per umbram in pudendis relinquantur, hoc quidem omnino falſum, & inveriſimile eſt.

Denique D. Nocettus non potuit Mariam Franciſcam violare ob ipſius membri mutilationem, & contractionem, quia e multis annis ex morbo ſupervenientè neceſſe habuit illud præcidere & cauterizare, ut ex relictis veſtigiis apparet, unde callum contraxit, neque in erectione multum extendi amplius poteſt, quæ omnia probatione ulteriore non egent.

Quoad prætenſam mulierem ſtupratam non poſſunt, ut dixi, ulla ſigna expiſcari prætenſæ violationis; quia nulla prorſus, & omnino in genitalibus ſic conſtitutis ſigna violationis apparere poſſunt, quod concludentiſſime probatur ex ſequentibus.

Nam relinquam primo, quod ſigna violationis communia ſunt, & æquivoca, tam violationi factæ a mem- 2
bro virili, quam factæ ab ipſa muliere, propriis digitis, vel inſtrumento aliquo, ut virgines laſcivientes aliquando facere ſolent; hoc univerſæ ſcholæ Medicorum eſt receptiſſimum, & audaciſſimi mendacii inſimulat obſtetricum pro parte Fiſci examinatarum depoſitionem, dum volunt, cognoſci per quædam ſigna, prædictam Mariam Franciſcam fuiſſe devirginatam a membro virili, & non alias, quod falſiſſimum eſt, & contra præcipuorum Medicorum auctoritatem, inter quos videantur præcipue Joubert. *l. 5 error. popul. c. 4.* Ambroſ. Paræus *lib. de renunciat.* Augen. *lib. 1. Epiſt. tom. 2.* Fortunat. Fidel. *de relat. Med. lib. 3. c. 1.* Codronch. *c. 11. in Method. teſtif.* Valleſ. *de ſacr. Philoſoph. c. 25.* & inter Juriſconſultos Cujac. *lib. 17. Obſervat. c. 20.* Sanchez. *de Matrimon. lib. 17. diſput. 113 n. 10.* quos omnes adduxi cum aliis alias *lib. 4 Quæſt. Medico-Leg. tit. 1. q. 2. n. 14.* Sed neque hoc diffitentur ipſæ obſtetrices examinatæ pro parte Fiſci, ut Felix Campanella juxta 5. interrogatorium.

Secundo ſigna violationis, quæ ab obſtetricibus adducuntur, non potuerunt ullo modo vere obſervari in dicta Maria Franciſca. Primo, quia jam pertranſierant quatuor, ſeu quinque menſes, a quo violata præſumebatur, & quoad id, quod deponunt de apertura, prout in violatis obſervatur ad rem non facit in caſu noſtro; quia alias notum habent Medici, quod, ubi mu- 3
lier loca ampla, & humecta habeat, ut habet prædicta Maria Franciſca, loca apparent per ſeipſa ampla, & disjuncta, ita ut aliquæ virgines devirginentur abſque ulla ampliatione vulvæ, & hoc contingit maxime, ubi devirginantur poſt menſtruam purgationem immediate, hoc

Digitized by Google

hoc eſt, uno aut altero die, quæ omnia optime obſervantur a Capivacc. *loc. cit.* & a Severino Pinæo *lib.* 1. *de not. virgin. c.* 6.

Quod deponunt de quodam rubore obſervato in ipſa vulva Mariæ Franciſcæ, falſiſſimum eſt, quia hujuſmodi rubor, ſeu color mutatus obſervatur primis diebus, & non ultra ſeptem, aut quindecim, ut
4 omnes Medici fatentur, & ratio ipſa dictat: nam impreſſio facta a ſtupratore, & concurſus ſanguinis ad loca ob violentiam paſſam omnino obliterantur prædicto dierum ſpatio ad ſummum, ita ut nimis a vero abſit, quod obſtetrices talem ruborem potuerint in Maria Franciſca obſervare, quod ſi aliquis forte rubor apparuerit, is ex alia multum diverſa cauſa apparere potuit, quam ex ſtupro. Et tanto minus obſervari potuit hic rubor in Maria Franciſca, quanto magis illa loca ampla, & humidiſſima habet, & prætenſus ſtuprator membro dotatur, ut dixi, brevi, exili, flaccido, & mutilato.

Sed profecto jam non poteſt harum obſtetricum petulantia abſque excandeſcentia tolerari, cum dicunt, orificium vulvæ eſſe dilatatum, ita ut illa violata appareat, ſed inſimul fuiſſe violatam a membro minime craſſo & flaccido; dum nimis enim affectant Fiſci prætenſionibus ſatisfacere, non vident, ſe omnia deponere inveriſimilia, ac falſa; ſi enim membrum, a quo ſtuprata eſt Maria Franciſca, erat tenue, & flaccidum, non potuit, ut dixi vulvæ tam amplæ & humidæ illam violentiam facere, aut illam dilatare, ullamve in illam impreſſionem relinquere; ſi enim, cum virga
5 virilis tenuis eſt, & orificium Hymenis ampluiſculum, abſque Hymenis dilaceratione virgo corrumpi poteſt, ut teſtatur luculenter Capivacc. *loc. cit.* & alii: quid dicendum in caſu noſtro, ubi mulier vaſa tam ampla, & humida habet, & prætenſus ſtuprator virgam habet brevem, exilem, ac flaccidam, & erigi ac diſtendi non potentem? Hæc quidem ſunt adeo abſona, abſurda, & inveriſimilia, ut mirum ſit, Fiſcum permittere ea in judicium deduci.

Quod denique deponunt de obliteratione rugarum, quam obſervaſſe ſe dicunt in prædicta Maria Franciſca, non minus vanum eſt, quam cætera ab ipſis atteſtata: ſi quid enim poteſt obliterare prædictas rugas, id poterit facilius perennis fluxus muliebris, quo Maria Franciſca detinetur, quam violatio per virile membrum facta, ſed quænam obliteratio rugarum fieri potuit a membro tam tenui, brevi, flaccido, & mutilato per unicum antecedentem iteratum coitum? hæc quidem rugarum obliteratio fieri non poteſt, niſi a membro forti & craſſo, & quod cum multa violentia conterat ipſas rugas, & per vim iteratam pluries aditum ſibi ad interiora paret: ſed jam ex ipſarum obſtetricum confeſſione, membrum, a quo illa violata, eſt exile, & flaccidum, non potuit ergo prædictas rugas ita conterere, ut omnino obliterarentur, ita ut ne veſtigium quidem earum ſit obſervatum. Abeant ergo obſtetrices hæ ignariſſimæ, & audaciſſimæ, quæ enim deponunt, omnia meræ nugæ, & deliramenta ipſarum ſunt, nec quicquam contra prætenſum ſtupratorem probare poſſunt. Quare, &c.

CONSILIUM XXXV.

ARGUMENTUM.

Clericus, cui in rixa ſuperior Auriculæ pars abſciſſa fuerat, ac vulnere in capite accepto, inſignis in ea parte cicatrix remanſerat, cum minoribus Ordinibus jam eſſet initiatus, poſtulabat ad ſacros promoveri; opponebatur tamen, ob prædicta, irregularitas; unde quæſitum eſt, an ex Auriculæ abſciſſione, & ex cicatrice ulla inſignis noxa, vel turpitudo emanaret, ex qua ad ſcandalum evitandum deberet repelli ab admiſſione ad ſacros Ordines.

SUMMARIUM.

1 *Membrorum mutilatio inducit irregularitatem.*
2 *Auris membrum eſt ad nobiliſſimam operationem, & ad decorem fabricatum, & n. 5. Falſum n. 11. & 13.*
3 *Membrana officiorum gratia conſtant.*
4 *Auris ad auditionem facta.*
6 *Auris mutilatio facit hominem irregularem.*
7 *Membro ad certam operationem deſtinato deficiente, neceſſe eſt eam operationem una deficere.*
8 *Cujuſcunque partis mutilatio decori officit.*
9 *Auricula totalis abſciſſio auditionem reddit deteriorem.*
10 *Mutilatio totalis membri facit irregularem, non autem mutilatio particula ipſius membri.*
12 *Auditio eſt operatio Auris interna, non extera.*
14 *Auricula abſciſſio non inducit irregularitatem.*

PRo parte affirmativa dicebatur, membrorum mutilationem & decori, & operationibus, quibus illa ſunt deſtinata, maxime obeſſe, præcipue vero eorum, quæ magis conſpicua ſunt, ut quæ ipſam faciem conſtituunt, inter quæ Auris eſt, talem autem 1
mutilationem facere hominem irregularem, Majol. *de Irregul. lib.* 1. *cap. in princ.* Aurem vero eſſe mem- 2
brum, & non ſolum ad nobiliſſimam operationem fabricatam, ſed etiam ad decorem; quod enim ſit membrum, patet, quia habet diſtinctam operationem, ac ſibi propriam, Gal. *lib.* 1. *Method. cap.* 6.
nam membra officiorum gratia conſtant. Ariſt. *de* 3
part. Anim. lib. 1. *cap. ult.* Auris autem ad auditio- 4
nis operationem fabricata: idcirco auris eidem Ariſtot. *lib.* 1. *de hiſt. Animal. cap.* 11. dicitur pars illa capitis eſſe, quam audimus, & Avic. 3. 3 *tract. unico c.* 1. *Auris eſt membrum creatum auditui*, unde illud in ſacris, *Pſalm.* 113. *verſ.* 6. *Aures habent, & non audient*, & alias ex Galen. *in lib. de Inſtrum.*
odorat. Aurem eſſe proprie membrum dixi, quamob- 5
rem ex meliori, aut pejori ejuſdem Auris conformatione, perfectius, aut imperfectius audimus, hinc dicebat Ariſtot. *lib.* 5. *de Gener. Anim. cap.* 2. Auriculas longas, & imbricatas melius audire; quinimo idem Ariſtot. *de hiſt. Anim. lib* 1. *cap.* 11. *jam cit.* dicebat, Aurium alias leves eſſe, alias piloſas, alias medium tenere, & has ad audiendum eſſe aptiſſimas. Ex quibus Doctorum auctoritatibus clare patet, ipſam externam auriculam fabricatam eſſe ad audiendum, & ſic, cum habeat propriam & diſtinctam operationem, eſſe membrum. Quod vero Aures ad decorem ſint fabricatæ ultra utilitatem, quam ex illis reportamus, ſatis aperte declarat earum mutilatio, quippe quæ hominem inſigniter deturpet, ut luculentius demonſtrat Gaſp. Talliacot. *de Curt. lib.* 1. *cap.* 11. neque enim aliam ob cauſam Auriculæ proditoribus amputantur, niſi ut enorme peccatum enormi turpitudine manifeſtum fiat, atque ea cæteri homines admoniti ab eorum fallaciis cavere poſſint. Ex quibus inferre licet, quod cum Auris mutilatio tantam turpitudinem afferat, abſque dubio inducere debeat irregularitatem, & hominem a Sa- 6
cris ordinibus arcere.

Præterea fieri nullo pacto poteſt, quin ex Auris 7
præciſione non reſultet inſignis læſio in auditione, quia, ubi membrum aliquod ad certam operationem deſtinatur, eo deficiente, deficit operatio, non tantum univerſim; ſed etiam in parte, ſi in parte tantum deficiat; itaque cum Auris ad auditionem ſit deſtinata, & in hoc Clerico ex parte deficiat, neceſſe eſt etiam auditum deficere, & non modicam noxam ab ea deficientia illum reportare.

His addebatur deformitas, quæ emanarat ex magna cicatrice prope ipſam Aurem in capitis cute relictam, quæ quidem cum glabra remanſiſſet, non tam facile abſcondi poteſt, quin ſuam illico deformitatem non prodat; unde cum ſuper unam deformitatem alia advenerit, tanto magis videtur ex illis irregularitatem induci, maxime cum in celebrando utraque deformitas conſpicua de neceſſitate ſit oporteat.

Quibus tamen non obſtantibus, viſum eſt dicendum in caſu præſenti, ex hujuſmodi Auris abſciſſione neque

Digitized by Google

neque inſignem turpitudinem, neque ullam inſignem noxam oriri poſſe, quarum altera, vel utraque etiam ſimul junctæ ſcandalum aliquod excitare debeant, cujus intuitu Clericus hic a promotione ad Sacra ſit repellendus.

Quod enim dicitur membrorum abſciſſionem, ſeu mutilationem decori, & operationibus, quibus deſtinata ſunt, obeſſe, declarandum videtur, ac determinandum, de quibus membris, & de qua mutila-
8 tione ſermo ſit: nam quoad decorem, non dubium quidem eſt, omnem mutilationem, non membrorum ſolum, ſed quarumcunque etiam particularum maxime viſui conſpicuarum, deformitatem inducere, non eſſe tamen omnem deformitatem talem, ut ejus cauſa irregularitas incurri debeat, palam eſt, ſed debere eſſe inſignem, ac notatu dignam: Modo, inſignis deformitas oritur ex inſignis membri mutilatione, & maxime membri totius, & tanto major, quanto membrum majus, & magis conſpicuum & majoris uſus eſt; At contra parva mutilatio, neque omnimoda, ſed tantum particulæ alicujus membri inſignem deformitatem afferre non poteſt, ſed parvam, & tanto minorem, quanto membrum minus eſt, & minus conſpicuum, & minoris uſus, ut in caſu noſtro, in quo mutilatio eſt modica, & tantum partis ipſius Auriculæ, quæ quidem particula eſt puſilla, & minus conſpicua, cum ad latera ipſius capitis, non in facie ſit poſita; quinetiam, ſi qua inde emanat turpitudo, facile contegi capillis poteſt, ac præterea nullius uſus ſit, ut deinceps probabimus. Itaque reſpectu turpitudinis nullum impedimentum notatu dignum in hoc Clerico apparet.

9 Quod autem neque ulla inde noxa inſurgat, patet; quia auditus nullo modo deterior eſt factus, licet negari non poſſit, totalem Auriculæ abſciſſionem auditum facere aliquo modo deteriorem, ut notavi alias ex Hieronym. Fabrit. *libro quinto, baud.* 11. ipſe *Tit.* 3. *quæſtione* 4. *numero quarto*, ſed hoc in caſu noſtro non habet locum, in quo, ut dictum eſt, & obſervari propriis oculis poteſt, modica eſt, & partialis Auriculæ amputatio, & maxime ejus partis, quæ minus ad meliorem ſoni perceptionem facit, nempe partis ſuperioris, quam Dinnam Medici vocant. Ruff. Ephæſ. *de corp. Hum. part. appell. libro primo capite ſexto*, vel Helicem, ut placet Joan. Veslingio, *in ſyntagm. Anatom. c.* 16.

10 Neque obſtant in contrarium adducta, quia licet verum ſit, membri abſciſſionem inducere irregularitatem, hoc habet locum in totali abſciſſione, quia partis mutilatio non facit irregularem, Barboſa *de off. & poteſt Epiſcop. alleg.* 42. *n.* 12. *par.* 2. præter-
11 quam quod falſum eſt, quod Auris ſit membrum, cum non habeat diſtinctam operationem, non enim Auris, hoc eſt Auricula, vel Auris externa eſt inſtrumentum auditus, neque ad ipſam refertur auditio, quod patet, quia ſine ipſa, eaque penitus abſciſſa, auditus tamen fit, & notum eſt, nonnulla alia animalia, quæ optime audiunt, auriculis omnino carere; nam auditus eſt operatio internæ Au-
12 ris, & pertinet maxime ad nervum Acuſticum, ſive auditorium: Ariſtoteles autem, Galenus, Avicenna, aliique DD. dicentes, Aurem eſſe auditus inſtrumentum, de Aure interna intellexerunt, non de externa, ſeu de Auricula; quod ſi aliquando ob Auriculæ rectam conformationem dicatur Animal melius audire, non idcirco dicendum, Auriculam eſſe auditus inſtrumentum, ſed potius ejus bonam conformationem denotare, Auris quoque internæ optimam conformationem, licet & ipſa Auricula faciat, ut ſonus ad Aurem internam magis unitus accedat, unde melior, ac facilior auditio inſurgit, ſed ipſa auditio in Aure interna fit; & quomodo fiat, ante omnes explicavit Hippocrat. *libro de Carnibus numero decimo ſexto*, ex quibus clare infertur, Auriculam membrum non eſſe, neque a quoquam inter membra connumerari, unde jure optimo a Canoniſtis ſancitum eſt, Auriculæ abſciſ-
13 ſionem non inducere irregularitatem. Covarr. *Re-*
14 *lect. part.* 3. *tit. de Homicid. n.* 8. quod ſi totius Auriculæ abſciſſio non facit hominem irregularem, certe multo minus irregularem faciet abſciſſio partis ipſius, maxime ſi contegi poteſt capillis. Neque obſtat inſignis cicatrix, ac glabra, quæ prope ipſam Auriculam detegitur; quia adhuc prope alia latera Auriculæ capilli ſuperſunt, quibus contegi poteſt, & auriculæ, & ipſius cicatricis deformitas; quamobrem cum nullum uſum corporis feciſſe deteriorem pateat Auriculæ abſciſſionem in hoc Clerico, neque eandem abſciſſionem, aut magnam illam cicatricem decori ita obeſſe conſtet, ut commode celari deformitas non poſſit, non videtur, quod reſpectu earum cauſarum hic Clericus a promotione ulteriori ad ſacros Ordines ſit repellendus. Quare, &c.

CONSILIUM XXXVI.

ARGUMENTUM.

Negabat nobiliſſima mulier marito, longa, ac fœdiſſima ſcabie detento, matrimoniale debitum reddere; cum autem timeret conſcientiam ſuam in hoc gravare, poſtulabat a Confeſſario, an tuta conſcientia negare debitum poſſet ob infectionis timorem Quæſitum ergo a me eſt a Reverendo Confeſſario, viro Doctiſſimo, ac Prudentiſſimo: An mulieris illius maritus (quem ſub alio quodam prætextu mihi inſpiciendum produxerat) ejus gravitatis ſcabie laboraret, ut inter lepras eſſet connumeranda, & quodnam infectionis periculum mulieri impenderet ex carnali conjunctione cum ejus viro: ac reſpondi.

SUMMARIUM.

1 *Marito Lepra detento tenetur uxor reddere conjugale debitum.*

2 *Non ſufficit ſolus timor contagii ad denegandum debitum, maxime ſi morbus ſit abſque periculo.*

3 *Non poteſt cogi ſanus conjunx ad reddendum debitum, ſi adſit periculum magni morbi, ex quo vita periclitetur & n. ſeq.*

5 *Contagium in nullo actu promptius communicatur quam in actu coitus.*

VIdetur quidem prima fronte, teneri omnino mu- 1
lierem hanc ad debiti redditionem ex præcepto Eccleſiæ; nam etiamſi tam fæda eſſet ſcabies, qua maritus detinetur, ut ipſius Lepræ nomine inſignienda eſſet, & in veritate Lepra eſſet, tamen non poſſet uxor illi denegare debiti redditionem, ut per *c. quoniam, de conjug. Leproſor.* cum autem hæc ſcabies non ſit vere Lepra, tanto magis tenebitur reddere. Quod enim non ſit Lepra, clare patet ex ipſius qualitate, & ex omnimoda abſentia ſignorum Lepram concomitantium, quia hæc ſcabies eſt quædam ſcabies ulceroſa æqualiter univerſum corpus defædans; facie, & capite exceptis, cum pruritu quidem, non tamen magno, & cum abundantia puſtularum, quæ facile ſaniem generant, emittuntque craſſam quandam, ac fætidam materiam ex virore palleſcentem, partes autem, quæ a ſcabie immunes ſervantur, ſuum pene naturalem colorem eruant; nulla adeſt notabilis quorundam corpuſculorum deciſio veluti ſquammæ piſcium; nullus adeſt color malus, nec ſudor aliquis male olens ex corpore emanat, nec ulla adeſt cutis ariditas, ſeu aſperitas, quæ omnia in vera Lepra obſervantur, ut apud quoſcunque Medicinæ Doctores palam eſt.

Nec quicquam obſtat, quod hæc ipſa ſcabies ſit ma- 2
xime contagioſa: quia non ſufficit ad denegandum debitum ſolus timor contagii, ſi morbus ex contagio contrahendus ſit ſalutaris, & periculo omni vacet, qualis morbus eſt ſcabies, ita ut eam Hippocrat. *lib. de Affect. n.* 35. vocaverit potius turpitudinem, quam morbum; quia cum ſit purgatio quædam pravorum humorum a Natura per cutem facta, ac per eam illaudabilis ſanguis expurgetur, potius ad ſalutem tendit, quam ad ullum vitæ periculum: quin etiam a multis morbis

præter-

Digitized by Google

præſervat, præſertim in ætate juvenili ut omnes Medici unanimiter firmant, quamobrem etiamſi uxor timeat infici ex coitu cum marito hujuſmodi ſcabie infecto, non ſine ratione, non tamen idcirco poteſt denegare debitum, etiamſi eſſet certa, quod non poſſit evitare infectionem, ſed de hoc non poteſt eſſe certa, quia non neceſſario unuſquiſque a morbo contagioſo inficitur; requiritur enim quædam corporis inficiendi diſpoſitio ad contrahendum contagium, alias abſente hujusmodi diſpoſitione non inficitur, ut in dies obſervamus in aliquibus, qui cum ſcabioſis non modo commorantur; ſed una cibum capiunt, atque uno in lecto dormiunt, abſque eo quod inficiantur, imo & idipſum in morbo Galico obſervamus, cum eveniat non ſemel, quod plures cum muliere infecta rem habeant, & tamen unus aut alter inficiatur, ut in caſu de quo Gabr. Fallop. *in tract. de morbo Galico cap.* 37. de conjugibus morbo Gallico infectis, qui cum ſuis conjugibus juncti non ſunt infecti, ita ut ille ad miraculum hoc referat, quod tamen naturale eſt, quia ſæpiſſime id fit, ut commiſtus cum infecta morbo Gallico non inficiatur, quod etiam iterum haberi refert Sperell. *de rit. & poteſt. Eccleſ.* 14. *n.* 31. *& ſeq.* qui etiam Fallopium, & alios Medicos ad id adducit.

Addendum his, quod præter corporis inficiendi diſpoſitionem ad contrahendum contagium, requiritur etiam mora aliqua notabilis cum perſona infecta, & pluries iterata, alias non tam facile inficitur ſanus; unde cum coitus brevi tempore abſolvatur, neque in hoc caſu debeat multum frequentari, quia maritus contentum ſe dicit, ſi ſingulis hebdomadis debitum exigat, inanis omnino, ac irrationabilis videtur uxoris timor, ne per coitum inficiatur, compellenda ergo, ac cogenda ſub pœna peccati, ut debitum reddat, ne juſtitiæ vis fiat.

Verum enimvero pro contraria opinione nonnulla ſunt, quæ valde quidem ponderanda videntur, ac primo loco, quod mariti ſcabies dependentiam habeat ex prægreſſo morbo Galico, & quidem maligno, & contumaci, ex cujus reliquiis hæc ſcabies pullulavit; quæ non alia cauſa tam pertinaciter hæret; ut ne per integros duos annos jam tranſactos quicquam adhuc remiſerit, licet cætera Gallici morbi accidentia quieverint; ſtante quod natura omnem morbificam materiam per cutim expurgare inceperit: quibus ſic ſe habentibus non de ſolo ſcabiei contagio timendum uxori eſt, ſed etiam de morbo Gallico ſævo & atroci, qualem maritus ipſe paſſus eſt, puſtulis & ulceribus malignis inſignem, quæ etiam internas gutturis partes acerare, ac devaſtare cæperant, cum ergo ex hujuſmodi morbo Gallico adſit rationabilis timor magnorum malorum, atque etiam periculi ipſius vitæ, certe nullo modo cogenda nobilis mulier, ut marito debitum conjugale reddat: ad quam ſententiam firmandam faciunt adducta noviſſime ab Epiſc. Sperello, *de rit. & poteſt. Eccleſ. cap.* 140. *numer.* 29. *part.* 2. Secundo, maxime augere poterat uxoris timorem, illumque magis rationabilem reddebat, quod marito unus ſecum in eodem lecto cubante, poſtquam utcunque a prægreſſo morbo reconvaluerat, cœpit illa primo intenſo capitis dolore moleſtari; ac mox intenſiſſimo totius corporis proritu prehenſa eſt, quin etiam nonnullæ illi puſtulæ in diverſis corporis partibus emanarunt, ita ut, niſi ſibi caviſſet lecto maritali ſibi interdicens, promptiſſime in eandem ſcabiem, & in multo pejore ſymptomata incidiſſet; imo cum non ſatis fuiſſet torum ſeparare, neceſſe habuit ſubitanea corporis expiatione, & Antidotorum, qualia morbus requirebat, aſſumptione ipſam munire, quibus auxiliis irruentis morbi impetus ſedatus eſt: ſi ergo ex ſola paucarum noctium commoratione in eodem lecto cum marito, uxor tam male accepta eſt, certe ſi illi debitum reddere cogatur, in ſanitatis inevitabile diſcrimen, & in vitæ etiam periculum illam conjiciemus.

Itaque non valet dicere, quod cum hæc ſcabies non ſit inter Lepras connumeranda, uxor teneatur reddere marito debitum, ita determinantibus Canoniſtis; Quia quandocunque ex contagio imminet grave ſanitatis periculum, non tenetur ſanus conjunx debitum reddere, iiſdem Canoniſtis ita ſentientibus, quorum plures vide relatos per Barboſ. *in Collect. in lib. 4. Decret. cap. propriam.* 2. *numer* 2. quem cum aliis retuli alias *lib* 7 *mearum quaſt. Tit.* 3. *quaſt.* 3. *num.* 1. Licet autem hæc ſcabies per ſe non poſſet forte afferre grave periculum, ubi mulier ea inficeretur, tamen ex eo quod, retinet ſeminarium morbi Gallici, & quidem gravis, non eſt ab eo periculo immunis; quod ſatis ſuperque declaravit infectio ex ſimplici mora cum marito in eodem lecto per paucos dies facta, ex qua non tantum pruritu inſigni moleſtata eſt, ſed intenſo etiam capitis dolore, qui infallibile ſignum erat communicatæ infectionis ex Gallica lue provenientis. Unde ceſſant ea, quæ in contrarium adducuntur, quod nimirum ſcabies ſit morbus ſalutaris, & maxime in juvenibus, & quod præſervet à quamplurimis morbis; nam hæc locum habent in ſimplici ſcabie, & quæ pullulat ex Naturæ vi tentantis ſe vindicare ab interna infectione & demandantis noxios corruptoſque humores ad externas partes, non vero in ſcabie Gallica, aut Gallico morbo aſſociata; hæc enim, ſi contagio communicetur, non modo ipſa ſcabies pullulabit, ſed etiam quæcunque accidentia prava, & maligna ſolent à morbo Gallico communicari, ut capitis, & artuum dolores acerbiſſimi, puſtulæ, & gummata, & ulcera maligna, & Cacoethica, membrorum omnium abſceſſus, & cranii ipſius caries, & alia etiam his pejora; quæ via maxime rationabili timorem excitare in uxore poſſunt, ne ſi cum marito rem habeat, maniſeſtiſſimo periculo ſe ſubjiciat.

Et ad id, quod additur, neceſſariam eſse corporis inficiendi diſpoſitionem ad contrahendum contagium, reſpondetur, hanc diſpoſitionem de facili introduci per commorationem cum perſona infecta, maxime ſi aut longa, aut continuata, aut iterata eſse debeat, immo non ſolum per commorationem, ſed etiam per cohabitationem in una eademque domo, ita ut ſanus exſpirationem infecti excipiat, eamque evitare non poſſit, coguntur enim ambo eundem aerem inſpirare, cumque ex corpore infecto fumidæ, ac putridæ exhalationes elicitæ ipſum aerem inſpirandum inficiant, impoſſibile nequaquam eſt, ſanam conjugem illum inſpirando non infici.

Quod vero inſtando dicitur, ad ſuſcipiendum contagium requiri etiam notabilem moram ſanæ conjugis cum infecto, quæ tamen in redditione debiti conjugalis eſt modica, neque poteſt dici notabilis, dicendum, quod, etiamſi concedamus requiri hujuſmodi moram, tamen ea, quæ in reddendo debito abſumitur, eſt quidem parva, ſi ad temporis quantitatem reſpiciamus, ſed tamen eſt maxime notabilis, ratione laboris, qui in ipſo actu coitus impenditur, in quo tota ſanguinis maſsa calefit, & tam mulier quam vir crebriori reſpiratione indigent, unde idcirco.

Ciet omni pectore fluctus.

Notum enim cuicunque eſt, ob eam cauſam in nulla alia occaſione promptius communicari poſſe contagium ab infecta perſona in ſanam, quam in ipſo actu coitus, ut dixi alias *loc. cit. num.* 3 *inf.*

Quibus omnibus addi poterat qualitas ipſius ſcabiei, quæ cum humida ſit & pluribus ulceribus ſcatens putridoque tabo manantibus, faciliime per contractum communicatur hærentibus ipſis putridis humoribus in ſano corpore; quin etiam eliciantur ab hujusmodi ſcabie (quæ Lepræ finitima eſt) putridæ exalationes naturam ipſorum humorum morbum excitantium æmulantes, quæ non ſolum corpori obvio maxime per contractum, ſed & veſtibus & ipſius domus parietibus adhærere ſolent, unde in veteri teſtamento, ubi habitationes, in quibus hujuſmodi infirmi commorati fuerant, expiabantur, etiam ipſi parietes emundabantur, ut notum eſt. Quare &c.

CONSILIUM XXXVII.

ARGUMENTUM.

Lucretia, præmortuo marito ab inteſtato, filium pepererat, qui per octo dies ſupervixerat, mater prætendebat, ſe eſſe filii ſui hæredem, contra oponentibus mariti propinquis, ad quos hære-

hæreditas, non extantibus filiis, pertinebat, filium natum eſſe Seximeſtrem, & abortivum, neque Patri in bonis ſuccedere potuiſſe, nec conſequenter ad ea tranſmittere. Quæſitum erga a judice eſt, an hic Poſthumus eſſet vere Seximeſtris, & abortivus.

SUMMARIUM.

1 *Natus ſexto menſi abortivus dici debet.*
2 *Abortivus quando dicatur late modo.*
3 *Abortivus ſtricto modo quando dicatur.*
4 *Quanto pluribus conditionibus deſtituitur partus, requiſitis ad partum naturalem, tanto magis meretur nomen Abortus.*
5 *Septimeſtris pro ratione natus eſt.*
6 *Quiſnam Septimeſtris ab Hippocrate dicatur pro ratione natus.*
7 *cuti morbi per Luna motum, Chronici per motum A Solis judicantur.*
8 *Mulieres ut plurimum deſinentibus menſtruis concipiunt.*
9 *Pragnantia in nullo tempore certo cognoſci poteſt, univerſaliter loquendo.*
10 *Septimeſtres ut plurimum intereunt, ex multiſque pauci ſervantur.*
11 *Septimeſtres omnes inabſoluti naſcuntur, & nullam firmitudinem habent.*

VIdebatur in hoc dubio nullam poſſe intervenire hæſitantiam, quin in prima facie partus hic
1 dici debeat abortivus, quocunque enim modo accipiatur nomen Aboitus, non ſolum, inquam, late,
2 ſed etiam ſtricte, certum eſt, quod natus ſexto menſe abortivus dici debet, nam lato modo, quicunque fœtus, qui ante nonum, vel decimum, immo & in ipſo nono; & decimo ab aliqua cauſa præternaturali ab utero ejiciatur, abortivus dici poteſt, quia non ex vi naturæ, ſed ex violentia illius cauſæ præternaturalis ab utero exit, ante tempus ab ipſa natura illi deſtina-
3 tum, etiamſi id fieret per diem tantum, immo etiam per horam ante, ut late probavi *lib. 1. Tit. 2. quæſt. 10. num. 10. & ſeqq.* ſtricte autem fœtus ille dicitur abortus, qui a cauſa præternaturali ejectus ita naſcitur, ut nullo modo vivere poſſit, ac tantundem eſt, ac ſi non natus eſſet, & recte dicitur Abortus, hoc eſt non natus, quia naſcitur ita, ut vita frui non poſſit. Itaque quod hic partus, ut dicitur, in ſexto menſe natus dici debeat, non ſolum lato modo abortivus, quia a cauſa præternaturali eſt ejectus, & idcirco natus ſit per tres menſes ante terminum naſcendi omnibus communem, & naturalem, ſed etiam ſtricto modo, quia ante ſeptimum nullus fœtus vivere poteſt, ut ex Hippocrate, aliiſque Medicis, & Philoſophis, & Jureconſult. dixi *loc. cit. quæſt. 2. n. 12.* ubi etiam *num. ſeq.* idem firmavi; eſſe nempe talem partum ac debere proprie dici Abortum, ea maxime ratione, quod ſemper immaturus naſcatur, non immaturus, inquam, tantum quoad membrorum conformationem, & vigorem, ſed immaturus etiam, quoad vitæ operationes, quia tales fœtus nati ante ſeptimum non ſunt ſufficientes ad lac ſugendum, ut nutriri poſſint Gal. *lib. 15. de uſu part. c. 7.* & licet hæc evidentiſſima cauſa ſit, ut vivere non poſſint, tamen etiam ſi lac ſugerent, ut ſuxiſſe aliquos Seximeſtres obſervatur, tamen non poſſunt vivere ex defectu vigoris, quo defraudati ſunt ejecti ab utero materno, ex vi præternaturalis cauſæ.

4 Præterea quanto pluribus conditionibus deſtituitur natus requiſitis ad partum naturalem, tanto magis meretur nomen Abortus, imo quanto majoris ponderis ſunt requiſitæ conditiones, tanto magis natus ab illis deficiens debet Abortus nominari, ſed præcipua conditio eſt, quæ reſpicit tempus in quantitate, quo fœtus in utero commorari debet; dehinc, quæ reſpicit tempus in qualitate, prout nempe ſeptimanas, menſes, quadragenaria complere debet; ab hac, quæ reſpicit abſentiam cujuſcunque cauſæ præternaturalis; deinceps quæ reſpicit corporis firmitudinem, & abſolutionem, & ſi quæ aliæ conditiones ſunt his adjiciendæ: ad hic partus primo deficit inſigniter a prima conditione, ut patet, & a ſecunda, quia deficit etiam a temporis qualitate, cum non attingat ſeptimum, & a tertia, quia Mater a morbo prehenſa, & ex animi angore ob mariti mortem conflictata abortivit, & a quarta, quia inabſolutus erat, & nullam firmitudinem habebat, hiantibus junturis capitis, & articulis ab oſſe veluti diſtractis, & qui neque ullo modo diducere os valeret, & qui in naſcendo ne ploratum, aut vocem quidem ullam ediderit, ſed vix ejulare perciperetur, neque lac ſugere poſſet, ſed neceſſe fuerit illud in os ipſius inſtillare, neque fæces reddiderit, ac ne urinam quidam, quæ omnia tam aperte oſtendunt, illum fuiſſe abortivum, ut ſuperfluum videatur de ea re ulterius hæſitare.

Neque opponi poteſt quorundam graviſſimorum Doctorum auctoritas, volentium, fœtum etiam in ſexto menſe vivere poſſe, quos adduci *loco ſupra cit. q. 2. n. 5.* ex ipſius quoque Rotæ Romanæ *deciſ. in Auximana Alimentorum 1. Junii 1620. coram Pirovano*, pro quorum opinione adduci poterat ſatis evidens ratio, quæ ſubſequens eſt: Septimeſtris, ut receptiſſima, ac 5
communiſſima omnium Sapientum opinio, vult ex Hippocratis & legum auctoritate, pro ratione natus eſt, & vivit, ac Septimeſtris poteſt ita naſci, ut ſex menſes non compleat; nam Septimeſtris poteſt naſci minori ſpatio, quam 182. dierum: quod probatur, quia cum in computatione menſium partus ſatis ſit ex Hippocratis ſententia, primum menſem eſſe intereiſum, & deficientem, ſufficiatque, quod ex quindecim diebus conſtet, aut forte paucioribus, & ultimum eodem modo eſſe deficientem, ac conſtantem ex totidem diebus, nempe quindecim, & forte paucioribus, palam eſt diebus 178. & forte 175. poſſe naſci Septimeſtrem, in quo termino erit quidem fœtus Seximeſtris, ac vivere poterit; ſed hoc non obſtat, quia licet Septimeſtris dicatur ab Hippocrate pro ratione natus, tamen hoc non ſimpliciter protulit, ac univerſaliter, ut de omni Septimeſtri veritatem habeat, quia reſtrinxit ſe ad Anni dimidium, eos demum pro ratione natos pronunciavit, qui non mino- 6
ri ſpatio, quam centum octoginta duobus diebus dimidio addito naſcuntur, quæ tota hæc ſumma, ut ille addit, eſt anni dimidium, quod tempus, inquit, principium perfectionis fœtibus affert, neque minori ſpatio eos perfici poſſe dicit; quia certum eſt, deberi de neceſſitate in hoc aſſignari quoddam tempus determinatum, a quo, ſi fœtus deficiat, non poſſit eſſe vitalis, quia alias quandocunque naſceretur, poſſet eſſe vitalis, quod non eſt dicendum, neque eſt veriſimile. Itaque hunc terminum naſcendi inter legitimos computatum omnium minimum docebat eſſe ibidem idem Hippocrates dierum 182. & idcirco, nempe quia minimus eſt, plurimos eorum interire narrabat, ex multiſque paucos eſſe ſuperſtites, quia ſunt omnium Septimeſtrium, ob termini, in quo naſcuntur, brevitatem imperfectiſſimi, & qui principium tantum perfectionis in utero ſint aſſecuti, non majorem, aut totalem perfectionem, unde, ut dixi alias *loco cit. quæſt. 1. n. 36.* nulli bene obſervantur nati diebus 182. ac vix ipſe Galen. unum obſervavit natum diebus 184. ut narrat *in lib. de ſeptim. par.*

Addamus his proportionalem motum partus ex motu Solis; quia quemadmodum acuti morbi per Lunæ motum, ſic Chronici, & longi per Solis motum judicantur, atque hoc pacto quemadmodum Criſes in decimaquarta die fiunt in morbis acutis, qui terminus eſt medietas motus circularis Lunæ, ſic partus, qui movetur ut morbus chronicus, qui motus, ut Gal. 3. *de diebus decret. c. 6.* dicebat, æquiparatur motui Solis, tunc ſalvus erit, cum dimidio anni naſcetur; at Anni dimidium non minori ſpatio, quam 182. dierum dimidio addito completur. Ex quibus manifeſte deducitur, fœtum hunc natum diebus 177. pro ratione non eſſe natum, neque vitalem potuiſſe eſſe, cum ſit abortivus.

Ad quod etiam magis concludenter comprobandum, 7
notanda venit tam exquiſita temporis, ac termini hujuſce, nempe medietatis anni ſupputatio ab Hippocrate facta volente aſſignare breviſſimum inter omnes naſcen-

Digitized by Google

naſcendi terminum in homine, qui pro ratione natus eſſe dici poſſit, non modo enim dies, & dierum notabiles partes, ſed etiam minimas particulas hoc termino comprehendi voluit dicens: *Septimeſtres autem naſcuntur centum octoginta diebus, & dimidio, inſuper accedente diei particula*, unde etiam deficiente non ſolum dimidio, ſed hac ipſa diei particula partus Septimeſtris dici non debet, nec ſit pro ratione natus, nec vitalis; quamobrem cum partus, de quo agitur, ab aſſignato termino deficiat per quinque dies cum dimidio, certe ex ſententia Hippocratis, quam DD. omnes unanimiter amplectuntur, nec pro ratione natus eſt neque eſt vitalis, ſed abortivus.

Ex parte tamen Matris dicebatur, neque partum hunc eſſe Sexìmeſtrem, nec conſequenter dici poſſe abortivum, & potuiſſe eſſe vitalem. Quod non eſſet Seximeſtris, nec conſequenter abortivus, patet, quia licet a contraria parte ſupponatur natum eſſe diebus 177. ex eo quod totidem dies interceſſerint a die præcedente morbum mariti, & ipſum partum tamen hoc nullatenus probatur, quia non major ratio eſt, cur mulier conceperit in ipſa nocte præcedenti morbum Mariti, quam per plures dies, & fortaſſe per decem dies ante mulieri Menſtrua deſierant, & maxime eveniat,
8 quod ſtatim deſinentibus menſtruis mulieres concipiant, Gal. *lib. 2. de ſem. cap. 2. & alibi*. Nec contra hoc valet dicere, quod maritus ab illo tempore jam non bene ſe haberet, & non erat habilis ad coitum, & quod ex congreſſu cum uxore per diem ante morbum ægrotaverit, ut ipſemet maritus in infirmitate Medicis faſſus eſt, quia ſi jam ante per decem dies erat ad coitum inhabilis, multo magis fuiſſet poſt decem dies, & in ſumma nullo modo ex hoc deduci poteſt, quod cum uxore rem habere non poterit, quod illa non modo facilius tunc, deſinentibus menſtruis, quam poſt prædictos decem dies potuerit concipere.

Quibus addendum, quod cum maritus ante prædictos decem dies bene ſe haberet, & poſt habitam rem cum uxore ſe debiliorem factum dixerit, ac per totum illud ſpacium decem ſubſequentium dierum non omnino bene ſe habuerit, licet non febricitaverit, certe major præſumptio, immo fortior eſſe debet, quod mulier ex eo conceperit ante decem prædictos dies, quam poſt, quia ex alia mala diſpoſitione, & in illo ſtatu præternaturali (dato etiam quod non proprie in ſtatu præternaturali, ſed in ſtatu neutro fuiſſe tunc illum dicamus) conſequens fuit ſemen genitale in illo minus calore, & ſpiritibus abundante, & conſequenter minus fœcundum fuiſse; quod enim jam eſset in ſtatu præternaturali, vel ſaltem neutro, ſatis demonſtrat decidentia in ſtatum manifeſte præter naturam, & in morbum maxime lethalem.

Neque obſtat præterea, quod mulier multo tempore tacuerit, nec de conceptione quicquam effata fuerit, quia palam neque ipſas mulieres tam cito poſse cognoſcere, & pro certo affirmare, ſe in utero habere, præſertim ſi multum conceptionibus non ſint aſsuetæ, ut in caſu noſtro evenit, nam Lucretia vix ſemel, aut iterum conceperat, unde non mirum, ſi nihil de prægnantía muſſitaverit, neque alia mulier ex domeſticis tam cito nempe in primis quindecim diebus illam gravidam judicaverit, cum maxime potiora ſigna, ex quibus mulier in utero habere cognoſcitur, neque in principio appareant, neque ſi quæ appareant, tantum habeant firmitatis, tantumque illis mulieres fidant, ut ex illis audeant pro certo affirmare ſe gravidas eſse; imo hæſitabundæ ſemper, ac verecundæ an primo menſe ſemper permanere ſolent; atque id non immerito, cum pateat, & apud Medicos ſit communiter acceptum, in nullo gravidationis tempore de certo cognoſci poſse prægnantiam
9 univerſaliter loquendo, quamquam plura evidentiſſima ſigna & tertio, & quarto menſe apparere ſolent, ut abunde probavi alias *lib. 1. harum quæſt. tit. 3. q. 1.* quomodo ergo intra terminum decem, vel quindecim dierum potuit Lucretia, & ex ipſa familiares cognoſcere illam remanſiſse ex marito mortuo gravidam?

Neque iterum valet, quod ipſa mater ante tres, vel quatuor dies, quam pareret, fateretur eſse in ſexto gravidationis menſe, & quod etiam domeſtici omnes, propinqui, tam mares, quam fœminæ ipſam in ſexto menſe gravidationis eſse faterentur, quia & ipſamet Lucretia; & cæteri omnes in computatione menſium dupliciter decepti ſunt. Primo relinquendo forte decem priores illos dies, a quo tempore illa conceperat, cum præciſum conceptionis tempus non ſolum extraneos quoſcunque lateat, ſed etiam ipſas mulieres prægnantes; quamobrem computantes partum a die præcedente morbum mariti, abſque dubio illam in ſexto menſe gravidationis degere putabant; licet deciperentur, quia non obſtante quod illa pepererit die 177. a conceptione, tamen ſi primum menſem interciſum accepiſsent ex quindecim diebus conſtantem, poterant firmare illam in ſeptimo menſe eſse, cum centum quinquaginta dies conſtituant quinque integros menſes, & primus menſis conſtituatur ex quindecim diebus, unde remanebant, dies duodecim ſeptimi menſis, licet hic fœtus fuiſset ex ſeptimeſtribus imperfectiſſimis, & non vitalis ex Hippocratis ſententia, qui, ut dictum eſt, non minori ſpatio naſci ſeptimeſtres, qui futuri ſint vitales, voluit, quam anni dimidio, nempe centum octoginta duobus diebus cum dimidio, tametſi hos ipſos omnium ſeptimeſtrium imperfectiſſimos eſse firmaverit. Secundo decipiuntur etiam computantes decem priores illos dies, accipiendo integros menſes, nam eo modo deficiebat hic partus a termino ſeptimeſtri finito quaſi per menſem, cum deſiderarentur ad complementum ſeptem menſium dies viginti tres; cum tamen ſi accepiſsent primum menſem interciſum, & conſtantem ex quindecim diebus, qui additi centum quinquaginta diebus, conſtituentibus menſes quinque, conſtituebant ſex menſes, clare vidiſsent remanere duos ſupra viginti dies conſtituentes ſeptimum menſem.

Ex quibus cum pateat hunc fœtum non fuiſse ſeximeſtrem, ſequitur etiam, illum non fuiſse abortivum, ſed fuiſse ſeptimeſtrem, & vitalem; & non habuiſse ullam cum vita repugnantiam, quod ſatis oſtendit, illum vixiſse per octo dies, licet enim, ut opponitur, non ſugeret, neque perciperetur ullo modo ejulare, neque fæces, neque urinas redderet, hæc quidem primis tribus diebus evenerunt, nam poſtmodum & fæces, & urinas reddidit, & ejulare auditus eſt, & leniter nutricis mammas ſugere obſervatus, ut ex Teſtium depoſitionibus patet, unde cônſtat, illum fuiſse ſufficientem ad vitæ operationes, & licet deceſserit octavo die, non ex hoc dicendum quod non potuerit eſse ſuperſtes, cum etiam ex ſeptimeſtribus plurimi vel citius, vel ſerius intereant; ex multiſque pauci ſerventur, ut ſupra ex Hippocrate dictum eſt, & tamen licet plu- 10
rimi ex ſeptimeſtribus moriantur, univerſaliter ſeptimeſtres pro vitalibus habentur ex ipſarum Legum Hippocratis aſsertioni inhærentium auctoritate.

Neque obſtant quæ objiciuntur ad probandum, hunc fœtum fuiſse abortivum ex defectu conditionum, quæ requiruntur ad verum, & naturalem partum; Nam quoad primam reſpicientem moram fœtus in utero, jam patet, illum ab ea non defeciſse, cum, ut probatum eſt, natus ſit ſpatio centum octoginta octo dierum, & ſic poſſit connumerari inter perfectiſſimos ſeptimeſtres, ex quo evaneſcit etiam defectus ex alia conditione, nempe ex temporis qualitate, habuit enim hic omnem perfectionem ex numero dierum progredientem, quam habere poſsunt ſeptimeſtres, illos habere voluit Hippocrates. Quoad tertiam autem conditionem, dicimus hanc non eſſe de eſsentia partus, vitalis, & legimus exiſtat, nam aliquando & Decimeſtris, & aliqui Nonimeſtres, & ſecundum noſtram ſententiam pleniſſime probatam *libro 1. titul. 2. quæſt. 1. & ſeqq.* & octimeſtres omnes, & ſinguli ſeptimeſtres a cauſa præternaturali manumittuntur; nam tam illi aliquando, quam ii ſemper, ante tempus ſibi debitum, vel ante tempus a natura illis deſtinatum naſcuntur, neque tamen

idcirco omnes non naturales, non vitales, non legitimi judicandi, ac ſatis ſuperque, ſi hic partus ab ea conditione non deficiat, cum ſeptimeſtris ſit, quia natus eſt tempore opportuno, & pro ratione, aut ſi manumiſsus a cauſa præter naturam ſit, in hoc cum aliis ſeptimeſtribus convenire illum dicamus.

Quoad quartam conditionem reſpondetur, illum neutiquam ab ea deficere, ſi de perfectione loquamur, quæ in ſeptimeſtribus haberi poteſt; patet
11 enim omnes inabſolutos naſci, & nullam firmitudinem habere, ut probavi alias *loco ſupra cit. q.* 1. *n.* 85. & alibi, hoc enim omnibus ſeptimeſtribus idcirco eo modo evenit, quia non ſufficientem moram in utero traxerunt, unde non potuerunt beneficio temporis corporis perfectionem ſibi debitam acquirere; ex ſeptimo enim menſe initium perfectionis, non complementum habent, ut ex Hipp. verbis in principio libri *de ſeptim. partu.* citatis clare patet.

Cætera denique, quæ opponuntur ad probandum, partum hunc defeciſſe a conditionibus partus naturalis, & ſic fuiſſe abortivum, communia illi ſunt cum omnibus ſeptimeſtribus, ut videre licet ex iis, quæ adduxi loco ſæpe citato, præterquam quod plura eorum, quæ ſupponuntur perpetuo extitiſſe in hoc partu, hoc eſt toto eo tempore, quo vixit, nequaquam ſemper durarunt, ut jam ſupra dictum eſt.

Ex quibus videbatur concludendum, partum hunc abortivum non eſſe, ſtricte ſumpto nomine Abortus, pro eo nimirum, quod eſt, partum ita naſci, ut nullo modo naturaliter vivere poſſit, quod natus ſit ante ſeptimum, neque dignari debeat nomine ſeptimeſtris, ſed eſſe vere ſeptimeſtrem, & habuiſſe eandem aptitudinem, & habilitatem ad vivendum, quam habere ſolent omnes perfecti ſeptimeſtres, qui licet utplurimum intereant, non habeant tamen cum vita talem, ac tantam repugnantiam, ut vivere nullo modo poſſint, qualem habent nati in ſexto menſe.

CONSILIUM XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Servus quidam notabilis furti reus, quod Illuſtriſſimo Domino Angelo Andoſillæ factum fuerat, in carcerem detruſus eſt, & urgentibus indiciis ad torturam, jamjam erat tormento ſubjiciendus, cum ille oppoſuit, ſe eſſe tormento funis inhabilem ob fiſtulam, quam in pectore habebat, cujus reſpectu torqueri abſque evidenti vitæ periculo non poterat: convocatus ad Reum inſpiciendum, & ad terminandum, utrum fiſtula illa in pectore illum a chordæ tormento eximere deberet?

SUMMARIUM.

1 *Morbo recedente habendus Æger ac ſi nunquam ægrotaſſet.*

2 *In tenerioribus ætatibus non ſolum vulnera, & ulcera facile ſanantur, ſed ipſa oſſa, quæ in aliis ætatibus vere non conſolidantur, in iis vere conſolidantur, & n.* 7.

3 *Pectoris partes, & muſculi maxime in chorda tormento anguntur, & diſtenduntur.*

4 *Cauteria in brachiis debent ſervare Reos a chorda tormento immunes.*

5 *Qui thorace ſunt anguſto, a chorda tormento ſervandi immunes.*

6 *Partes callum contrahentes potius diſrumpuntur, quam diſtenduntur.*

8 *Fiſtula quid ſit; non datur ſine callo.*

Viſum eſt primo fiſtulam, quam Reus in pectore habebat, eſſe vetuſtiſſimam, & jam a multo tempore obſeratam, ita ut non videretur alicui impedimento eſſe poſſe, qui minus illi tormento exponeretur, præſertim cum fiſtula eſſet parvi momenti, & ſuper coſtas ipſas non in ſpatiis intercoſtalibus, Quibus addebatur, quod fiſtula illa nullam moleſtiam jam a multis annis afferebat; neque ullum dolorem, neque difficilem reſpirationem, aut aliud notabile incommodum, & in ſumma erat talis conditionis, ac ſi nunquam extitiſſet; & ad omne pejus poterat de ea re experimentum ſumi, alligando Reum chordæ, illumque extollendo, obſervantes an pectus, & vicinæ partes livorem aliquem contraherent, ut in ſimilibus caſibus faciendum monebat Fortun. Fidel. *de Rel. Med. l.* 2. *c.* 3. nam nullus livor, aut coloris mutatio in parte appareat, ſignum eſt, eos ad chordæ tormentum eſſe aptos, neque ab eo ullam damnum reportare: contra vero, ubi partis color in lividum immutetur, ſignum eſt futuri periculi, atque illico Rei ſolvendi a chorda ſunt, neque ulterius eo tormento torquendi.

Præterea licet fiſtula de foris ſanata eſſet, poterat tamen opponi, quod ejus veſtigia intus in pectoris cavitate remanſiſſent, ſed in hoc caſu non videbatur hæc oppoſitio habere locum, quia quodcunque res eo modo ſe habet, nimirum, ut humores per fiſtulam expurgari conſueti ob ipſius fiſtulæ obſervationem quoad externum orificium intus remaneant, facile de ſe ſignificationem aliquam, neque dubiam præbeat ut internos dolores, puncturas, impotentiam ad motum, exitum ſaniei, vel ichorum per alias quaſcunque vias, & alia impedimenta, & præcipue in caſu noſtro, difficultatem reſpirationis, tuſſim, purulentæ materiæ expurgationem per os, febriculam lentam ex hecticarum genere, & alia ad hunc modum: At cum nihil horum in hoc Reo animadvertatur, dicendum eſt, fiſtulam perfectiſſime fuiſſe ſanatam, ita ut nullo impedimento eſſe poſſit in chordæ tormento infligendo, cum nullum ex eo expectari poſſit periculum, ſed Reus ab illo ſervari poſſit immunis, & per illud cogi ad veritatem propalandam, & idcirco, cum poſt ſanatum morbum homo habendus ſit, tanquam ſi nunquam ægrotaſſet,
L. Quod ſanatum, ff. de Ædil. edict. Reus hic non aliter quam quivis ſanus homo poteſt chordæ tormento exponi. 1

Omnium maxime urgebat, quod Reus hanc fiſtulam in pectore paſſus fuerat in teneriori ætate, & antequam in ætate provectus eſſet, hoc eſt pubes factus, ab ea ſeſe liberaverat, unde conjecturari licebat, ob vividum, laudabilemque illius calorem, & humorum æqualitatem non modo fiſtulam fuiſse ſanatam, ſed partes ab ea moleſtatas ad ſuum priſtinum vigorem, & robur rediiſse, cum hujuſmodi ætates teneriores non modo id genus morbos, nempe qui ex vulnerum, ulcerumque malitia procedunt, ſuperare optime ſoleant, ac perfectiſſime ſanare, ſed ipſas quoque oſſium fracturas, quæ alias in adultis nunquam vere ſanantur, nec conſolidantur, Galen. *lib. 6. Methed. Medic. cap.* 5. *& comm.* 1. *in lib. de fract. text.* 41. Avicen. *lib.* 4. *fen* 5. *tract.* 2. *cap.*
1. quia tantum per porrum, aut callum uniuntur, Id. 2
Galen. *loc. cit.* in tenerioribus ætatibus redeunt ad loca ſua, & ad veram, & perfectam ſanationem deducuntur, Avic. *ubi proxime.* Ita ut non aliter quam ipſa ſolutio continui in carne facta, etiam facta in oſse renunciatur; quamobrem non aliter talia membra dudum fracta, & conſolidata tractari poſsunt, quam ſi ſi nunquam fracta fuiſsent, non ſecus, quam ipſa membra ſana nunquam tale quid paſsa. Quod ſi ita ſe res habet in fracturis oſſium in teneriori ætate contingentibus, quanto magis hoc eveniet in ſolutione continui in carne facta, aut in aliis partibus oſſibus mollioribus, quæ a fiſtulis occupantur? Itaque ex his videbatur deducendum, Reum hunc abſque ullo periculo poſse chordæ tormento ſubjici, ad eruendam ab illo veritatem.

Quibus tamen non obſtantibus, viſum eſt, determinare, non vacare notabili periculo de hac re experimentum ſumere, quia fiſtula erat in pectore, cujus muſcu-
li, ac omnes reliquæ partes maxime in chordæ tormento anguntur, & diſtenduntur, neque ſolum in eo tormento multum præ labore & dolore patiuntur, 3
ſed

ſed etiam ob id, quod cum reſpirationi inſerviant, multo magis agitari, & lancinari, atque angi eas conſequens eſt; unde etiam multo magis, quam quæcunque aliæ partes continui ſolutionem paſſæ ab eo tormento periculum minantur; ſi enim, ut tam ex Medicis, quam ex Jureconſultis dixi alias *lib. 6. har. quæſt. tit. 2. quæſt. 4. n. 13.* etiam parvula ulcuſcula ex
4 cauteriis excitata in muſculoſa brachiorum parte debent ſervare Reos ab hoc tormento immunes, quanto magis ulcus in pectore, parte nimirum, quæ tantopere in eo tormento defatigatur, & maxime ſi penetrans ſit, ut fiſtula; nam ulcus fiſtuloſum non ſolum oſtendit externas partes male affectas, ſed etiam internas, unde tanto majus periculum imminet ex diſtentione membrorum, in quibus fiſtula reperitur, per vim facta, quam ex diſtentione membrorum, quæ ſimplici ulcere detineantur, quanto magis periculoſum eſt diſtendi, ac per vim avelli tam internas partes, quam externas.

5 Quæ tanto magis locum habent in caſu noſtro, quanto Reus erat pectoris valde anguſti, hujusmodi autem homines a chordæ tormento omnino immunes ſervandos docet, ac monet Fortun. Fidel. *loco ſupra citat.* ob rationes, de quibus ibi per eum, inter quas potiſſima illa eſt, quia cum multo aere ad cor refrigerandum, in tormenti illius labore indigeant, qui thorace ſunt anguſto, ac debili, & idcirco thoracis morbis afficiuntur, ut huic Reo eveniebat, non poſſunt tantum Aeris refrigerantis attrahere, quantum cordis calori temperando ſufficiat, unde diutius in tormento detenti, calor eorum extinguitur, Reusque perit. Nec quicquam relevare viſa ſunt, quæ opponebantur, etiamſi enim fiſtula eſſet vetuſtiſſima, & jam a multo tempore, ut dicebatur, obſerata, dubium tamen non eſt, illam callum contraxiſſe, qui prohibeat omnino eas partes diſtendi, imminentes ex violenta diſtentione evidenti periculo dilacerationis earum, quæ dilaceratio, quia non tantum fieri poterat in parte externa, ſed etiam in interna, erat evidenter peri-
6 culoſa; calloſæ namque partes duræ evadunt, & diſtentioni in quamcunque dimenſionem omnino ineptæ, cum potius diſrumpantur; quam diſtendantur. Nec de periculo quicquam demebat, quod fiſtula eſſet ſuper coſtas ipſas, & non in muſculis intercoſtalibus, quia non idcirco excludebatur, quod ulcus intro progrediendo penetraret etiam & muſculos intercoſtales, unde eædem quoque partes callum contraxiſſent.

Neque ulterius ex eo, quod nullo dolore, nullaque reſpirationis difficultate, & nullo alio notabili ſymptomate hæc fiſtula eſſet moleſta, idcirco firmari poterat, nullum imminere periculum ex tormento funis, quia periculum non imminebat ſolummodo ex dolore, ex difficultate reſpirationis, aut ex alio ſymptomate concomitante ipſam fiſtulam, ſed ex calloſa duritie ab ipſo ulcere contracta, ut ſuperius dictum eſt. Ex quo etiam capite dicebam nihil relevare, quod fiſtula ita in totum ſanata eſſet, ut neque interius ullum veſtigium ſolutionis continui reliquiſſet: quia dato, quod hoc ita in veritate eſſet, ſemper tamen remanebat calloſa illa durities, ex qua potiſſimum imminebat periculum in expoſitione Rei ad tormentum, unde cum non poſſet tuto ſervari a tormento immunis, non erat tormento exponendus.

7 Neque inſtantia, quæ fieri poterat de abſentia illius calloſæ duritiei, quicquam urgere videtur; nam quemadmodum ipſa quoque oſſa fracta in pueris, ac tenerioribus ætatibus abſque callo uniuntur, non ſecus ab ipſæ continui ſolutiones in partibus carnoſis, ſic, inquiunt, in noſtro caſu hæc fiſtula abſque callo ſanari potuit, cum patiens eſſet in puerili ætate. Ad hanc enim inſtantiam facilis eſt reſponſio, ſi dicatur, verum eſſe continui ſolutiones in tenerioribus ætatibus, etiam in oſſibus factas ſanari abſque callo, ſed hoc verificari, quando non in longum protrahuntur, ut in ipſis oſſibus, quæ ſpatio quadraginta ad ſummum dierum conſolidantur, at ubi in longum protrahuntur, maxime ad annos, ut in fiſtulis evenit, hoc non habere locum, præterquam quod ipſa fiſtula nihil aliud eſt, quam calloſum ulcus. Gal. *in l. finit. Med.* & alibi, Celſ. *l. 5. ſuæ Med. c. 28. rubr. de fiſtulis.* Par. *l. 12. c. 21.* Tagault. *inſt Chirurg. l. 3. c. 18.* Pigræus *Chirurg. l. 5. c. 3.* Aquap. *l. 3. c. 11.* & alii omnes. Neque datur fiſtula, in qua non adſit callus. Etiam ſi ergo gratis concedatur, fiſtulam in hoc Reo fuiſſe ſanatam, non poteſt negari, ab ejus ſanatione non remanſiſſe callum; ſed fiſtulam hanc eſſe ſanatam, falſum apparebat ex eo, quod adhuc ſtatis temporibus ex illa quidam ichores prodibant, oſtendentes illam non eſſe perfecte ſanatam, quod aperte patuit premendo ipſam partem, in qua ulcus erat, nam coram omnibus adſtantibus ſimilis ichor emanavit: & ſic ex his concluſum eſt, Reum tormento chordæ eſſe ineptum.

CONSILIUM XXXIX.

ARGUMENTUM.

Reliquerat Marianus Albentius in ſuo ultimo teſtamento uxorem ſuam, quam unice amaverat, etiam ſi ex ea filios non ſuſcepiſſet, univerſalem hæredem omnium, ac ſingulorum bonorum ſuorum, dummodo ad ſecundas nuptias non tranſiret, ſed vidua permaneret, ac caſtam, & ab omni inhoneſtatis ſuſpicione liberam vitam degeret: quod ſi vel ad ſecundas nuptias tranſiret, vel inhoneſte viveret, & non etiam ab ejus rei ſuſpicione libera, juſſit eam omnibus hæreditariis bonis exſpoliari, ad Religioſos quoſdam devolvi voluit. Tranſactis jam duobus annis a morte mariti, Religioſi illi Violantem ut inhoneſte viventem, in judicium vocarunt, inſtantes mariti hæreditatem ad ipſos eſſe devolutam. Inter quamplura ergo, quæ deducebant ad probandam Violantis inhoneſtatem, erat ipſius prægnantia, quam celare illa non poterat, tumente mirum in modum ventre, dejerante tamen illa, ſe gravidam eſſe non poſſe, cum nunquam alium virum admiſiſſet. Interim Religioſi tempus partus inſtare credentes illam in cuſtodia habendam inſtabant, quod denegari illis non potuit. Tranſierant autem jam omnes menſes, qui ad geſtationem requirebantur, cum ecce, præcedentibus nonnullis doloribus, mulier multam aquæ copiam cum ſanguine coagulato ejecit, venter detumefactus eſt, ac ſubſedit, & illa bene habuit. Non tamen his acquieverunt Religioſi illi, cum firmarent, illam molam peperiſſe, quæ cum non poſſit abſque viri uſu generari, jam inde manifeſtum erat, Violantem inhoneſte vixiſſe, inſtabantque in hæreditatem immitti. Violans cum omnibus, ac quibuſcunque, quæ contra ſuam honeſtatem opponebantur, apud judices ſatisfeciſſet, ita ut ij nihil eorum, quæ opponebantur, contra illam facere determinaſſent, mandavit Judex, ut de hac ipſa re per Medicos doctos veritas pateſieret. Quæſitum ergo a nobis eſt, utrum Violans molam ejeciſſet, & dato quod ejeciſſet, utrum potuerit abſque viri uſu illam generari.

SUMMARIUM.

1 *Mola quid.*
2 *Caro nihil aliud eſt, quam ſanguis concretus.*
3 *Mola eſt falſa quædam conceptio.*

4 Mola quomodo generetur.

5 Mola abſque ſemine virili generari non poteſt. Contrarium num. 10. Declara, ut n. 17.

6 Formationis omne principium à Maris ſemine: dic ut num. 11. & ſeqq.

7 Membranæ cum ſint partes ſpermaticæ, non aliunde, quam ex ſpermate generari poſſunt, & n. 14.

8 Mola conceptus eſt præter naturam, & idcirco non habet ſtatutum tempus geſtationis.

9 Molæ nutriuntur, & augeſcunt per umbilicum.

13 Fœmina habet in ſe utrumque ſemen, nempè Maſculinum, & fœmineum.

15 Sanguis coagulatur ob fibras.

17 Membranæ in fœtu in ſemine muliebri generantur.

ET quoad primum punctum pro parte Religioſorum dicebatur, Violantem molam eieciſſe, ejecerat enim fruſtra quædam ſanguinis coagulati, quæ carnea videbantur, quia majorem duritiem præ ſe ferebant, quam ſimplex ſanguis coagulatus habere ſoleat; quin & membranæ quædam una cum prædictis carneis fruſtris expulſæ conſpiciebantur, quę nonniſi molæ, ſeu molarum involucra eſſe poterant. Mola autem nihil aliud eſt, quam caro informis
1 in utero generata ad modum fœtus, ut dicitur ex Hipp. *in l. de ſter.* ex Gal. *l. 14. Method. med. c. 13.* At vero caro nihil aliud eſt, quam ſanguis, conſtantem habens ſubſtantiam, & non fluidam, Gal. *l. de Nat.*
2 *fac. c.* 10. Itaque cum ſanguis hic eſſet conſtantis ſubſtantiæ, & non fluidæ, nihil aliud erat, quam caro, & cum eſſet caro informis, nihil aliud erat, quam Mola.

Atque magis patere poteſt ex accidentibus concomitantibus, quæ apparuerunt in hujus molæ geſtatione, quia cum mola ſis falſa quædam conceptio, in pleriſque veram conceptionem æmulatur, ut in reten-
3 tione menſtruorum, in ventris tumefactione, in ſymptomatum, quæ gravidis familiaria ſunt excitatione, in lactis generatione, ac ut plurimum in temporis geſtatione, & in aliis; quæ omnia, ac ſingula erant in hoc caſu conſpicua, quippe cum Violanti menſtrua in totum deſtitiſſent, venter tumefactus eſſet, & omnibus ſymptomatibus fuerit vexata, quibus vere gravidæ vexari ſolent, tandemque debito tempore utero geſtata mola, illam ejeciſſet. Unde dubitari non poterat, hanc fuiſſe veram molam, & ſic cum non potuerit abſque virili ſemine generare, eandem certitudinem facit, quod Violans viro ſe miſcuerit, quam faceret verus, ac naturalis partus.

Præterea hæc non poterat eſſe ſimplex quædam menſtrui ſanguinis coacervatio, quia cum in dies conſpiciamus quamplurimas mulieres menſtruorum omnimoda retentione non tam per menſes, quam per annos laborare, non tamen videmus eas ſecundum ventrem ſaltem in primo anno intumeſcere, neque alia ſymptomata, & maxime tam ſimilia prægnantiæ pati, qualia paſſa eſt Violans; hæc enim a ſimplici ſanguinis coadunatione procedere poſſe non eſt veriſimile, ſed bene verum eſt procedere ad falſam
4 conceptionem, hoc eſt molam, quæ nonniſi ex ſemine virili morboſo fermentante ipſum ſemen vel ſanguinem muliebrem, ut inde aliquid generetur, fieri ſolet; cum enim virile ſemen ob morboſam conſtitutionem agens in ſemen muliebre, verum conceptum generare non poſſit, falſum conceptum, ac præter naturam generat, quæ mola eſt: nam abſente hac fermentatione, quæ nonniſi a ſemine virili, a quo eſt omne principium motus haberi poteſt, nullus fit motus in ſemine, vel ſanguine muliebri, & ſic nulla ſequitur generatio, ut indeſinenter obſervatur in quamplurimis fœminis, in quibus licet ſanguis menſtruus in ætate habili per plures menſes, & annos retineatur, nulla tamen ſequitur mo-
5 la, deficiente ſemine virili a quo fermentatio excitur, quæ principium generationis eſt: nullum enim habet ſanguis menſtruus eo modo retentus principium, unde aliquid generet, & idcirco ex ſimplici ejus retentione, licet in dies ſæpe ſæpius contingat, nunquam generatur mola, ergo ubi aliqua viget conceptio, licet mendoſa, ut mola eſt, firmandum non aliunde generatam, quam a virili ſemine, ex quo pullulavit fermentatio, ad quam tandem generatio; quęcunque tandem illa ſit, ſecuta fuit, nam abſque eo, ut dictum eſt, neque ulla fermentatio, neque ullus motus, neque ulla mutatio, neque ulla generatio producere poteſt.

Quoad ſecundum punctum pro parte Religioſorum dicebatur, dubium non eſſe, quod cum Violans molam ejecerit, & ex ſemine virili fuerit generata, cum abſque eo nullatenus generetur, ut eſt communis Medicorum opinio, Hippocratis, Ariſtotelis, Galeni, cæterumque magnorum virorum auctoritate firmata, quorum plures regiſtratos habes *lib. 1. harum quæſt. tit. 3. part. 3. quæſt. 6. num. 2.* quæ opinio videtur urgentiſſimis, firmiſſimiſque rationibus comprobata, ac maxime illa, de qua ſuperius; nempe quod omne principium formationis a Matris ſemine exiſtat. Ga- 6
len. *14. de uſu part. cap. 1.* atque ea de cauſa nunquam viſa mulier, quæ abſque uſu viri Molam geſtaverit, eodem Galen. teſte *ibid. cap.* 10. cum ex ſolo fœmineo ſemine ea generari non poſſit, quia non habet ullum principium motus: quibus addebantur aliæ rationes deſumptæ omnes ex *q. hiſce noſtris*, ubi *ſupr. q. 6. in prin. ad plures n. 7. ſeqq.* quæ etiam experientiis nonnullis confirmabantur.

Urgebat inſuper pro hac parte membranarum gene- 7
ratio, quæ in hac mola obſervabantur, patet enim hujuſmodi membranas partes eſſe ſpermaticas, neque ullo modo aliunde, quam ex ſemine generari poſſe, quod ſatis declarat earum ſubſtantia, & color; neque dicendum ad earum generationem ſufficere ſemen muliebre, quia Gal. teſte *eod. l. 1. Nat. fac. c.* 10. nulla ſpermatica pars poteſt abſque utroque ſemine generari, in qua re nulla videtur controverſia. Itaque etiamſi concedi poſſet molam abſque utroque ſemine, aut ex fœmineo tantum generari, membranas certe, quæ ſpermaticæ partes ſunt, nullus unquam dixerit, poſſe abſque utroque ſemine generari. Unde ex hoc concludenter probatum remanet, Violantem cum viro ſe miſcuiſſe, & concludentiſſime probata inde remanere videtur ejus inhoneſtas, concurrentibus maxime alia ex parte tam multis indiciis, & præſumptionibus ejus impudiditiem atteſtantibus.

Sed pro parte Violantis multo potiores rationes viſæ ſunt militare, quæ facile perſuadere poterant, ipſam neque veram molam geſtaſſe, nec dato, quod veram molam geſtaſſet, poſſe de ejus honeſtate hæſitari ex eo, quod ex alieno viro molam conceperit; nam dato etiam, quod mola nonniſi ex virili ſemine conſtari poſſit, adhuc nihil ex hoc de Violantis honeſtate ambigi poſſet; Quoad hoc enim extremum punctum patet apud Medicos omnes; quod cum mo-
la ſit conceptus quidam præter naturam, non habet 8
ut conceptus naturalis ſtatutum tempus ſuæ geſtationis, quia interdum geſtatur a quibuſdam mulieribus per plures, annos, teſte Hipp. *lib. 1. de morb. mul. ſect. 3. n. 97.* & Ariſt. *lib. 4. de Gener. Anim. cap. 7.* Avic. *lib. 3. fen. 21. tract. 2. cap. 18.* Daniel. Sennert. *lib. 4. Tract. part. 2. ſect. 4. cap. 9.* Roderic. a Caſtro *lib. 3. de morb. mul. cap. 7.* Merc. *lib. 3. de ſteril. & Pregn. affect. cap. 8.* immo & per totam vitam, eodem Ariſtot. & Avicen. aliiſque teſtibus. Cum igitur Violans molam pepererit tranſactis duobus annis a mariti morte, potuit mola adhuc vivente marito ex ejus commixtione procreari, & poſt prædictum terminum duorum annorum, ab utero eiici, quod tanto magis veriſimile erit, quanto notius eſt, ejus maritum ſemper ſterilem extitiſſe, nec, cum Violantem habuerat, unquam filios procreaſſe; ex qua conjectura deducere poſſumus, illum habuiſſe forte ſemen morboſum, & ob id nunquam generari docebat Hipp. *l. 1. de morb. mul. ſect. 3. n. 97.* & ſic etiam dicamus Molam non fieri abſque virili ſemine, omnis inhoneſtatis ſuſpicio in Violante ceſſat, cum ex marito proprio molam conceperit, non ex alieno viro.

Neque contra id opponi poteſt, quod vivente marito nulla graviditatis veræ, vel mendoſæ ſuſpicio in Violante adfuerit: niſi inordinata quædam menſtruorum, & conſueto minor expurgatio, quæ in conſideratione habenda non videbatur; ſi enim ab eo tempore molam in utero habuiſſet, comparuiſſent aliqua ſigna ejus præſentiam atteſtantia, qualia comparere ſolent

Digitized by Google

ſolent in aliis, quæ feciſſent in ſuſpicionem prænantiæ cum ſigna prægnantiæ tam veræ, quam mendoſæ, nempe tam naturalis fœtus, quam molæ, coincidant, ut Hipp. *loc. cit. & l. de ſter.* & Ariſt. & Avi. & Paul. & Aetius & alii omnes docent.

Sed huic objectioni facilis, ac præſto erat reſponſio; nimirum quod quemadmodum verus conceptus aliquando nullam de ſe ſignificationem præbet, & in dum tertio, & quarto menſe tranſacto, immo & quinto, & ſexto adhuc nulla omnino de ſe certa ſigna oſtendit, ſic etiam, immo multo frequentius, & facilius in mola evenire, quod nulla ſigna hujuſmodi conceptionis compareant, aut ſi quæ apparere obſerventur, ea aut in verum conceptum, aut in diminutam, vel in totum cohibitam menſtruorum retentionem referantur, ut in caſu noſtro evenit: Violans enim, cum nunquam concepiſſet, etiamſi pluribus annis cum Marito cohabitaſſet, ullam de prægnantia, & multo minus de mola ſuſpicionem habere poterat. & ſi quæ ſymptomata patiebatur ex molæ conceptione, ea in diminutam, ac depravatam menſtrorum evacuationem rejiciebat, non in prægnantiam, neque in molam quia tam prægnantiæ, quam molæ, & retentionis menſtruorum ſigna ſimilia ſunt, ut luculenter probatum eſt, *lib. 1. tit. 3. quæſt. 1.* & alibi, & ſuperius ex Hippocrate dixi: Quæ quidem ſatis ſuperque convincere videbantur, ſed ex abundanti addebatur, Violantem nequaquam molam peperiſſe, ſed multam concreti ſanguinis copiam ejeciſse, qui per multos menſes ſtabulaverat in ipſis uteri venis, ex eo, quod jam à multo tempore per menſtruam evacuationem inſufficienter expurgaretur, & mox etiam per plures menſes omnino eſſet ſuppreſſus, & licet hic ſanguinis eſset coagulatus, non tamen erat vere caro, quia non habebat ſubſtantiam conſtantem, prout caro habere conſuevit, quo etiam ex Medici, & obſtetricum depoſitione clarius probatum remanebat, cum unanimiter omnes depoſuerint, Violentem ejeciſse in partu fruſta quædam ſanguinis coagulati, quæ carnea videbantur, at ſanguis coagulatus caro videri quidem poteſt, ſed non eſt, niſi inſimul ſubſtantiam conſtantem acquiſierit, qualem caro habere debet; immo non ſatis fuiſſet ad hoc, ut hic ſanguis coagulatus mola diceretur, illum habuiſſe conſiſtentiam carni familiarem, ſed oportuit illum habuiſse conſiſtentiam, qualem habere ſolet caro molæ; hæc enim ſecundum id, quod omnes Auctores dicunt, tam dura eſt, ut neque ferro ſcindi poſſit, ita Ariſtot. *ſupra citat. lib. 4. de part. Animal. cap. 7.* & quotquot Medici de ea re experientiam fecerunt, ita ut in molæ definitione hoc epithetum perduræ carnis addatur.

Non ergo ſatis eſt ad determinandum, hanc fuiſſe molam id, quod tam Medicus, quam obſtetrices addebant, nimirum quod fruſtra illa ſanguinis à Violante ejecta viderentur majorem duritiem ſortita, quam ſanguis ſic concretus habere ſoleat: præterquam quod ſi hæc fuiſset vera mola, jam neceſsarium erat per eam venas, & arterias diſseminari, forte etiam & umbilico dotari, vel parte quadam umbilico æqui-
9 valente, per quam nutriretur, & augmentum capeſſeret, ut in aliis fieri ſolet, quemadmodum obſervatum eſt, & in die à Medicis obſervatur, alias neque augeſcere potuiſset; at in hac ſanguinis maſsa nullæ aderant venæ neque Arteriæ, neque nervi, neque umbilicus, neque pars umbilico proportionalis, ſine qua fieri non potuit, ut in tantam molem creſceret, & in dies augmentaretur, ut fœtus ipſe naturalis, ad cujus ſimilitudinem mola procreatur, & augmentum capit.

10 Præterea dato etiam quod hæc eſset vera mola, adhuc nulla certitudo formari poteſt de Violantis inhoneſtate, quia opinio aſserens molam non generari abſque ſemine virili, eſt controverſa, neque verum eſt, eam opinionem eſse Medicorum communem, quia ſunt pro contraria ſententia Auctores graviſſimi & numero non pauciores, qui experientiæ à Galeno obſervatæ, volente nullam vidiſse mulierum abſque viri uſu molam geſtaſse, proprias experientias opponunt mulierum, de quarum pudicitia non poterat dubitari, quæ abſque viri commercio molas geſtaverant, quarum nonnullas hiſtorias recollegit Schenck. *lib. 4. ſuar. obſerv. tit. de Mola.* Quin etiam rationes validiores pro parte affirmantem molam procreari etiam abſque viri uſu adduxi alias *loc. cit. à num. 7 ad ſequentes.*

Et ad rationem illam, quam validiſſimum credunt contrariæ ſententiæ fautores, nimirum, quod omne
generationis principium à maris ſemine ſit, & idcir- 11
co abſque eo nulla ſuccedere poſſit generatio, dupliciter reſponderi poteſt. Primò dicendo, quod concluſio procedit, & veritatem habet in naturali, ac perfecta generatione, at in præternaturali, imperfecta, ac mendoſa nequaquam; nam idcirco non ſuccedit generatio ut deberet, quia deficit naturale, ac primum principium generationis, hoc eſt, ſemen virile; unde ſemen fœmineum eo deſtitutum non potens perfectum conceptum generare, molitur quod poteſt, & generat, quod illi poſse generare conceditur.

Secundo reſpondetur, quod concluſio illa, quod 12
omne generationis principium à maris ſemine ſit, non de maris ſemine, ſed de maſculeo ſemine ſit intelligenda: modo fœmina habet in ſe tam maſculeum, quam fœmineum ſemen, ſi Hippocrati credimus *in lib. de Gen. n. 7.* unde & ipſa non ſolum ut patiens, ſed etiam ut agens in generatione concurrit: quod jam duplici demonſtratione firmavi *lib. 7. tit. 3 q. 1. n. 25.*
& ſeqq. ergo & à ſemine fœminæ poſse eſse princi- 13
pium generationis, nempe ab ea ſeminis fœminæ ipſius parte, quæ calidior, ac fortior eſt, idcirco maſculei nomen aſsumit, quemadmodum ea pars ſeminis in viro, quæ debilior, & frigidior eſt, fœminei ſeminis nomen habet, ut bene ſeipſum explicat Hipp. *loc. cit.* qui ab utroque ſemine maſculeo à mare, & à fœmina progrediente, mares generari docet; & ab utroque ſemine fœmineo à mare, & à fœmina progrediente generari fœminas. Quid mirum ergo, quod ſemen maſculeum fœminæ tantam activitatem habere ex ſe poſſit, ut valeat generare rudem quandam, & imperfectam molem, ſi poteſt non ſolum naturalem fœtum, ſed marem generare? an non probatum jam à poſteriori eſt, loco ſæpius citato, fœminam ſuo ſemine concurrere tam active ad generationem, ut ſuperet activitatem ſeminis ipſius maris: obſervavimus enim fœtus naſcentes ex animalibus diverſæ ſpeciei caracterem ſpecificum formæ à fœmina communicari, cum ex ſolidungula matre, & patre ruminante fœtus ſolidungulus naſcatur, & fœtus inſuper naſcentes, ex animalibus diverſæ ſpeciei, & inter poſtmodum coeuntes filios generent in matris ſpeciem tandem redeuntes, ex ipſo Ariſtotele, tandemque muli ſemper matris naturam ſequantur, unde ex equa naſcentes, fortes ac boni, naſcentes ex Aſina, puſilli, & vitioſi.

Ex quibus etiam facile deducitur inane eſse id, quod 14
addebatur, nempe quod ſanguis ille à Violante ejectus eſset membranis convolutus, cumque membranæ partes ſint ſpermaticæ, nonniſi ex utroque ſemine conflari poſsunt ex Galeni dogmate ab ipſis adducto: ad hoc enim dicebatur, nequaquam conſtare, quod hæ membranæ includerent ſanguinem illum, quia non hoc deponebant Periti, ſed aſseverebant una cum ſanguine exiiſse quaſdam pelliculas, ut Medicus præcipue, (cui maxime in his eſt credendum) ſed membranacea corpora, vel filamenta, quæ multum diſtant à membranis, ac ſi hæ membranæ ſanguinem, vel molam, quam dicunt, in ſe incluſiſsent, neceſse fuiſſe, per eas ſibi locum feciſse umbilicum, ut dictum eſt per eaſque diſseminari venas, & arterias, unde nutriri, & augeſcere poſſet, quæ omnia hic deſiderabantur: erant ergo, quæ hæc Periti vocarunt membranacea corpuſcula, potius filamenta, & fibræ ipſius ſanguinis, & idcirco non circumdabant ipſum ſanguinem, ſed cum ipſo miſcebantur; hæ namque fibræ ac filamenta in quolibet ſanguine laudabili in dies obſervari ſolent, eæque in cauſa ſunt, ut docent Hipp. 15
in lib. de Carn. n. 9. ut ſanguis coaguletur.

Sed neque verum eſt, membranas hujuſmodi ex ſemine virili, aut ex utroque generari, quia ipſe Galen. *lib. 1. de Nat. fac. cap. 7.* Fernel. *lib. 7. Phyſiol. lib. 7. cap. ult.* Andr. Laurent. *Anatom. lib. 8. quæſt. 16.* & alii exiſtimant, eas nonniſi ex muliebri ſemine 16
con-

Digitized by Google

conflari, undè conceſſo, quòd eſſent veræ membranæ, nequaquam inde deduci poſſet quicquam, quod probet ſeminis virilis admixtionem hic adfuiſſe, & ſic nihil deducitur, quod contra Violantis pudicitiam faciat; nam etiamſi ſanguis ille coagulatus, eſſet vere carnea quædam moles, & fibræ illæ, ſeu filamenta eſſent veræ membranæ; imo etiamſi hæc membrana involviſſent carneam illam molem, aut molam ipſam, & ulterius conſpicuus fuiſſet umbilicus, tandemque molam veram Violans ejeciſſet, nihil contra Violantem concludi poteſt, cum mala ipſa cum omnibus ſuis involucris, & cohærentiis potuerit abſque conjunctione viri generari, ut cum effectu fuit generata.

Denique neque ipſi adverſarii negare audent, hanc non fuiſſe veram molam, ſed bene corpus quoddam molæ ſimilem, quæ neque ipſi potuerit abſque virili ſemine generari: dato igitur, quod eo modo ſe res habuerit, tunc dico, quod, quandocumque à qui-
17 buſdam Medicis firmatur, molam non poſſe abſque viri uſu, & abſque ejus ſemine generari, intelligatur de vera mola, nempe carnea quadam mole dura, & informi, venis, arteriis, nervis etiam forte, ſuiſque involucris munita ab umbilico, vel à parte umbilico proportionali nutrimentum habens, & augeſcens, non tamen poſſe habere locum in falſa hac mola ſanguinea, forma carnis, duritie, venis, arteriiſque, aliiſque partibus carente, ac quacumque parte deſtituta, quæ potuerit dici ex ſemine procreata. Et ex his concludendum, nullum ex ea re indicium deſumi poſſe contra Violantis honeſtatem.

CONSILIUM XL.

ARGUMENTUM.

Ægrotabat juvenis quidam boni habitus, ac febriebat, non tamen intenſe, & dolebat, in latere dextro, neque tamen multum; tuſſiculam habebat non magnam, ac modicam ſpirandi difficultatem. Acceſſitus imperitus Medicus, qui parvi pendens dolorem, firmavit juvenem laborare febri catarrhali, & vix quicquam effatu dignum illi præſcripſit; ſecunda die febris, & dolor, ac cætera ſymptomata ſenſim ſunt adaucta, neque tamen Medicus magnifecit morbum, ſed incuratum pene Ægrum ſinebat. Tertia vocatus alter Medicus febre, & dolore adhuc magis augeſcente, dicit illum pati pleuritidem, atque eſſe eadem die ſanguinem mittendum, ſuperveniens primus Medicus, qui ſenior erat, juniorem contemnens, Ægro medicamentum ex Manna propinat, adaugetur febris, ſputum non comparet, dolor magis moleſtus, neque tamen ſanguinem mittere jam tranſacta quarta in animum inducit ſuum. Quinta, omnia exacerbata; ſupervenientibus aliis duobus Medicis ſanguis detrahitur. Sexta, in pejus lapſus, pus, nec conſideratione dignum, cruentum tamen expuebatur, dolor acutus urgebat. Octava vitam cum morte commutavit. Quærebatur à viro Doctiſſimo, qui curæ in extremis diebus interfuerat, an in hujus Medici ignorantiam, & malitiam à Legibus animadverti debeat.

SUMMARIUM.

1 *Hiſtoria ex Galen. mulieris, quæ ob omiſſam ſanguinis miſſionem extincta eſt.*

2 *Medicorum quidam errores à divina, & humana Lege ſunt punibiles, ſed eventus mortalitatis Medico non imputandus.*

3 *Medicus tenetur in medendo ſequi ſententias certas, ac ſecuras.*

4 *Recedere à communiſſima Peritorum opinione abſque firmiſſimis rationibus, eſt error graviſſimus, & omnino punibilis.*

5 *Ex omiſſione, vel etiam retardatione detractionis ſanguinis ægri aliquando ſublati.*

6 *Qui à ſanguine detrahendo abhorrent, à Medicina facienda ſunt prohibendi. Amplia ut n. ſeq.*

8 *Interna inflammationes non ſunt ſolventibus Medicamentis tractanda, niſi aliquid urgeat.*

9 *Ignorantia affectata habet ſecum latam culpam, unde puniri poteſt.*

10 *Medicus ex dolo in medendo delinques, ægro moriente, videtur Reus homicidii.*

11 *Magna negligentia culpa eſt, & magna culpa dolus eſt, ergo & magna negligentia dolus eſt.*

NOvum non eſt, aliquos Medicos ſanguinis humani adeo avidos eſſe, ut ſola repetita, ac indeſinenter reiterata ſanguinis miſſione quoſcunque morbos, etiam ab extrema frigiditate provenientes, & in quibus evitandis calore, ac ſpiritu eget Natura, curare poſſe ſe credant, & non aliter; contra vero alios eſſe, qui à ſanguinis miſſione ita abhorrent, ut piaculum committere ſe putent ſanguinem mittendo, etiam urgentibus quibuſcunque indicationibus; ſed 1
de prioribus alias, ad propoſitum caſum devenio, Galenus *lib. de Venæ ſect. contra Eraſiſtr.* adverſus hujus farinæ Medicos à ſanguine mittendo tam religioſe ſe abſtinentes acerrime invectus eſt, ubi loci c. 1. hiſtoriam narrat cujuſdam Mulieris, annum agentis primum ſupra vigeſimum, menſtrua purgatione deſtitutæ, quam illi curabant; Hi enim renuentes huic mulieri ſanguinem detrahere, illam in ſpirandi difficultatem lapſam, ac ſubinde ſuffocatam magno cum eorum dedecore viderunt. Horum Medicorum errores hujuſmodi, & à divina, & ab humana lege videntur expiandi, 2
licet enim eventus mortalitatis Medico non ſit imputandus, *Leg. illicitas, §. ſicuti Medico ff. de off. præſid.* imputandum tamen illi eſt, quod per imperitiam delinquit, neque impune debet eſſe hujuſmodi delictum ſub prætextu fragilitatis humanæ, ut ibidem habetur. Itaque in caſu propoſito videtur Medicus ex craſſa, ac ſupina ignorantia deliquiſſe, deferendo plus inſulſæ ſuæ opinioni, quam communiſſime omnium Medico- 3
rum, imo omnium hominum, unde ob id Ægrum interfeciſſe dici poteſt; quia Medicus tenetur in medendo ſequi ſententias certas, ac ſecuras, & majori, ac potiori doctorum parti acceptas, & canonizatas, neque mederi poteſt ſecundum proprias aut etiam alienas particularium Medicorum hæreſes potius, quam opiniones à communi, & à ratione tantopere diſtantes, ut Sum. Ang. *in verb. Medicus n. 1.* ex aliiſque Canoniſtis dixi alias *lib. 6. tit. 1. q. 7. n. 2.* conſequens enim eſt, communem, vel ſaltem communiſſimum Peritorum conſenſum veritati eſſe magis conſonum, quam quorundam particularium perſuaſiones; quas in medendo quotidie ipſis Ægris perniacioſiſſimas experimur; dum enim eas non dictis ſolum, ſed opere, & nova tentata experientia tueri ſatagunt, quamplurimis eorum cer- 4
to exitio ſunt, ut in enarratis caſibus obſervare licet.

Igitur in medendo recedere à communiſſima Peritorum, & omnibus comprobata opinione, contraria, faciendo iis, quæ illa dictat, ac docet, error graviſſimus eſt, & digna cum ſeveritate punibilis, cum tantopere in hominum perniciem redundare ſoleat, quod tanto magis procedit, quanto major, ac magis antiquatus eſt hominum conſenſus, ut in occaſu; in quo examinando palam fit, quantopere hic Medicus ad Ægri mortem cooperatus fuerit, recedendo à communiſſima omnium ſententia, cum pateat à Medicinæ incunabilis à quibuſcunque graviſſimis, & experiſſimis Medicis ſanguinis miſſionem tanquam ſummopere neceſſariam in quamplurimis morbis, ac ſignanter in inflammationis internis, ut Pleuritis eſt, pro remedio tuto, utili, ac maxime proficuo fuiſſe acceptam, & in uſum indeſinenter protractam, ita ut ex ejus omiſ- 5
ſione, vel retardatione multos ægrotos è medio ſublatos fuiſſe in dies fuerit obſervatum, ut in caſu propoſito eveniſ-

Digitized by Google

evéniſſe certum eſt, nam ſi à principio morbi Ægro
ſanguis fuiſſet detractus, facili negotio ſanari pote-
rat, quia cum inflammatio non eſſet magna, facilli-
me ſanguinis detractione extinguebatur.
Mirandum autem eſt, quod quicunque ab hujuſ-
modi tam facili, tam proficuo neceſſario, ac tuto
remedio in curandis morbis abhorrent, nullam un-
quam ſolidam, ac veram, aut ſaltem veriſimilem, &
apparentem rationem adducere norunt, ex qua mo-
6 veantur, ſed irrationabili mentis errore, aut phreneſi
detinentur, à qua nec perſuaſionibus, nec rationibus
dimoveri poſſunt, idcirco videtur firmandum, eos à
medendo prohibendos eſſe, quod ſi medeantur, ægri-
que ob hujuſmodi errores pereant, ſeveriſſime pu-
niendos eſſe. Atque hoc non ſolum procedere dixe-
rim, ubi ſanguis nullo modo in morbo, qui eum re-
7 quirat detrahatur, ſed etiam ubi nimis parce, ac di-
minute detrahatur, aut ejus detractio procraſtinetur,
ut in hoc caſu; quis autem non dixerit unum idemque
eſſe ſanguinem non detrahere, & detrahere nimis par-
ce, ut bardus quidam Medicus, de quo loco citato
mentionem habui, qui in morbis ex ſanguine, & ſan-
guinis miſſionem de neceſſitate indicantibus in robu-
ſtiſſimis juvenibus, nullis neque per ſomnium quidem
contra indicantibus præſentibus, unam, aut alteram
unicam ſanguinis extrahi jubebat, eo, quia putabat,
hoc modo effugere aliorum detractiones, & ſuæ ipſius
opinioni ſatisfacere tam modicum ſanguinem extra-
hendo, ex quo nullum damnum ſuos ægros reporta-
turos autumabat, ut reportaturos putabat ex copioſiſ-
ſima miſſione, quam alii Medici ſuadebant. Eodem
quoque pacto idem eſſe cenſendum eſt, ſanguinem
non mittere, aut illum in tempore non mittere, ſed
temporis opportunitate tranſacta; nam quid prodeſt
inflammationibus internis ſanguinem mittere tranſa-
cto morbi principio, & jam inflammatione multum
aucta, omiſſa ejus extractione in principio, certe in
caſu noſtro nihil profuit ſanguinis miſſio in quinta
jam morbo gliſcente, cum ex ſola ejuſmodi retarda-
tione Æger perierit, ut manifeſtum eſt.
Verum enimvero in hoc caſu non militat ſolum
contra Medicum craſſa ignorantia, ob cujus culpam
non cognovit morbum, ſed non detegitur etiam do-
lus, quia majoris fecit propriam exiſtimationem,
quam Ægri ſalutem, cum ne videretur junioris Me-
dici opinionem ſequi, qui cognoverat morbum, quem
ipſe non cognoverat, data opera, & malitia ſangui-
nem detrahere noluit, unde peſſimo conſilio medica-
8 mentum Ægro exhibuit ex Manna, quod non ſolum
non erat in principio morbi requiſitum, ſed forte
prohibitum, ſtanto multo evidentiore neceſſitate mit-
tendi ſanguinem; quia internæ inflammationes non
ſunt medicamentis ventrem ſolventibus tractandæ,
cum hujuſmodi inflammationes ſemper habeant fe-
brem acutam adjunctam, in qua ſecundum Hippoc.
auctoritatem *lib. 1. Aphor.* 29. raro purgandum, &
cum magna præmeditatione, quod majorem in mo-
dum procedit in Pleuritide, in qua medicamenta
ſolventia ſputum intercipiunt, cujus expurgatio in
eo morbo ſummopere affectatur, ex ejus enim ex-
purgatione tota ſpes ſalutis emanat, cum ex ejus
retentione ægri ſuccumbant. Sed dato etiam quod
leniens his conveniret, ex communiſſima tamen Me-
dicorum ſententia Galeni, Pauli, Raſis, aliorum-
que Medicinæ Procerum auctoritate firmata, ſem-
per debet ſanguinis miſſio præcedere.
Et ex his facile deduci poteſt, quod hic Medicus,
vel ex ignorantia non cognovit morbum, vel ex do-
lo non adhibuit remedium tantopere ad eum evin-
cendum requiſitum. Si ergo ex ignorantia deliquit,
non cognoſcens morbum, puniendus eſt, quia affe-
ctata ignorantia hæc eſt, quæ ſecum habet latam
culpam, quæ punibilis eſt jam *cit. L. Illicitæ, § ſicu-
ti, ff. de off. Præſid.* ignorabat enim hic Medicus ea,
quæ communiter ſciunt ac ſcire tenentur omnes Me-
dici non excellentiſſimi, aut etiam excellentes, ſeu
populares & inferioris notæ, & ſine quorum cogni-
tione non poſſunt Medici officium exercere, quæ af-
fectata ignorantia dicitur, ut palam eſt.
9 Sed multo ſeverius puniri debet hic Medicus dolo
patrato, renuendo ex malitia ſanguinem mittere,
ne videretur à juniore Medico morbum cognoſcere
didiciſſe; nam Medicus dolo delinquens in medendo,
Ægro moriente, Reus eſt homicidii. Nec quicquam
illi prodeſſe poteſt, ſi dicatur illum potius ex ne-
gligentia, quam ex dolo deliquiſſe, quia cum hæc
fuerit magna negligentia, & tanto major, quanto 10
evidentior erat neceſſitas mittendi ſanguinem, &
quanto magis à juniore Medico id fuerat inculcatum,
abſque dubio nullam excuſationem meretur, nam
magna negligentia culpa eſt, *Leg. Magna ff. de Rer. &
Verb. ſignificat.* magna vero culpa dolus eſt. *L. ead. ibid.*
ergo à primo ad ultimum magna negligentia dolus
eſt, quia coincidit in hoc caſu negligentia cum dolo,
venit igitur Medicus hic tanquam ex dolo delinquens
puniendus; unde licet Medicus ex ignorantia etiam
affectata in ægrotum delinquens, pœna corporali
nunquam ſit puniendus, ut ex juriſconſultorum au-
ctoritate dixi *cit. lib. 6. tit. 1. q. 2. nu. 1.* tamen hoc non 11
habet locum, ubi ex dolo delinquat, maxime ſi æger
ex hoc perierit; an autem hic debeat dici verus dolus,
vel præſumptus, ad juriſconſultos relegabo.

CONSILIUM XLI.

ARGUMENTUM.

Erminius accuſatus eſt conſtupraſſe Virginiam & in carcerem conjectus eſt, voluit Fiſcus ut Virginia obſtetricibus ſe inſpicendam offerret. Vocatæ tres Obſtetrices, quarum duæ retulerunt, Virginiam eſſe violatam, altera inviolatam eſſe aſſeverante. Priores ſuum dictum fundabant in diſgregatione Pellicularum uteri, in viis patentioribus, quam in virgine reperiri conſueſcant, in colore mutato ipſius uteri, aliiſque quibuſdam levioribus indiciis. Poſterior neq; ex his, neque ex aliis quicquam deprehendi inculcabat, quod Virginiam fuiſſe violatam oſtenderet, ſed contrarium potius ex tenuitate Nympharum, ex ipſius uteri ſiccitate, ex corporis exſpirante odore, & voce nullo modo mutata, ex aliiſque, quæ ſolent integras Virgines concomitari. Ex hac Obſtetricum diſcordia factum eſt, ut Judex Medicorum ſententiam expoſceret; adhibitus igitur, cum alio Collega meo, viro in Anatomia verſatiſſimo, Obſtetricum relationibus examinatis, reſpondendum duximus, ut ſequitur.

SUMMARIUM.

1 *Nulla pellicula naturaliter in Virginibus reperitur, quæ virginitatem atteſtetur.*
2 *In muliere pluries compreſſa poſſunt aliquando ea virginitatis nota adnotari, quæ ex Hymenis integritate habentur.*
3 *Ex viarum latitudine poteſt inferri Virginem eſſe violatam, neque ex earum anguſtia eſſe inviolatam.*
4 *Uteri, & partium ejus color non immutatur ex unico congreſſu, ſed ex iterato per plures vices.*
5 *Quando Virgo comprimitur immediate poſt menſtruas purgationes, nulla ſigna violationis apparere poſſunt. Declara ut ibi.*
6 *Vox craſſior in Virginibus defloratis non fit ex unico, ac leni coitu, ſed ex violento, & ſæpius iterato.*
7 *Livor papillarum non apparet in violata juvencula ex unico, ſed ex pluries iterato congreſſu cum violatore.*
8 *Colli vena in deflorata Virgine craſſiores fiunt aliquando, & quando id ſuccedat.*
9 *Virginitas eſt qualitas quædam à Natura permanens, & idcirco præſumitur adeſſe.*

Digitized by Google

MAgis credendum in hoc caſu eſt unicæ obſtetrici affirmanti, Virginiam non eſſe defloratam, quam duabus aliis volentibus, eam eſſe defloratam; Et ratio eſt, quia unica illa obſtetrix magis veriſimilia, & doctorum omnium opinioni magis conſentientia deponit; nam quæ ad contrarium probandum allata ſunt, à duabus aliis, nihil nos movere debent, eo quod partim falſa, partim inania ac futilia, partim minus certa ſint; nihilque tandem afferant, quod concludenter probet.

Quoad diſgregationem enim pellicularum uteri, ut illæ ajebant, certum eſt, illas potius, ut ſecundum communem muliercularum modum quid dicerent, quam ut quicquam in Virginia in rei veritate circa eas agnoſcerent, ſic fuiſſe locutas; cum pateat,
1 pelliculam illam, Hymenem dictam, de qua multa obſtetriculæ deblaterant, in virginibus naturaliter conſtitutis nullo modo reperiri, ut ex communi Medicorum, ac præcipue Anatomicorum recentiorum opione probavimus alias *lib. 4. harum quaeſt. tit. 2 quaeſt. 2.* Quod ſi per Hymenem, ſive pelliculam illam prædictæ Obſtetrices verum Hymenem intellexerint, nempe qui ex cohærentia, ac coalitu quatuor carunclarum poſt Nymphas in utero exiſtentium fit, adhuc dicimus, illas non potuiſſe ex earum laceratione cognoſcere, Virginiam eſſe defloratam; certum enim eſt, Erminium (quod neque ipſe Fiſcus controverit, dato quod Virginiam vere defloraverit, vix ſemel cum ea congredi potuiſſe; nam cum tertia hora noctis in Amici domo commoratus eſſet, quarta jam domum propriam repetierat, ut ex teſtium depoſitionibus habetur, ſtuprum autem præſumitur commiſſum poſt tertiam noctis horam, unde veriſimile non eſt, ſi omnia recte ponderentur, ut plusquam unica tantum vice Erminius Virginiam cognoverit; licet ergo illam nullo modo cognoverit, dato quod ſemel tantum cognoverit, non poteſt ex unico congreſsu ulla earum caruncularum violatio apparere. unde neque affirmare ex ea poſſunt Obſtetrices, Virginiam fuiſſe defloratam; quia, ſi concubitus non fuerit reiteratus, disjunctæ illæ carunculæ per primum congreſſum adeo mediante ſanguine, quem effundunt, reuniuntur, ut nullam violationis de ſe ſignificationem præbeant, ita ut optime Severin. Pinæus, Anato-
2 micus expertiſſimus *lib. 1. de not. virginit. c. 6.* dixerit de hoc, poſſe etiam in muliere, quæ utero gerat, conſpicuas apparere Virginitatis notas, eas ſcilicet, quæ ex earum caruncularum integritate deſumuntur; unde dicendum eſt, Obſtetrices has nequaquam cognoſcere verum Hymenem, qui ex harum caruncularum connexu conſtituitur, ſed ſomniare pelliculam illam, quam communis, ſed falſa hominum opinio pro Hymene acceptat, quæ nunquam in ullis Virginibus, quæ uterum naturaliter conſtitutum habent, reperitur ut probatum eſt. Sed dato etiam, quod hæ Obſtetrices tam doctæ, ac expertæ fuerint, quod non crediderim) quod cognoſcant verum Hymenem, hoc eſt connexionem prædictarum caruncularum; adhuc non poterant in Virginia earum lacerationem obſervare, quia cum Virginia, ut ſupponitur, fuerit ab Erminio ſemel tantum cognita, & Erminius parvula mentula dotetur, recognitio autem facta ſit vigeſima die tranſacta à præſumpta defloratione, procaciſſimæ mulierculæ eſt, præſumere ſe violationem in Virginia cognoſcere.

3 Inane porro omnino alterum indicium judicavimus, deſumptum ex laxitate viarum ipſius uteri in Virginia animadverſa, cum neque ex earum anguſtia argui poſſit Virginis integritas, neque ex laxitate defloratio, quia patet in uteri conſtitutione anguſtiam, & amplitudinem, & quoad parvitatem, & magnitudinem non minus differre fœminas inter ſe, quam differant Mares quoad exilitatem, & craſſitiem, & brevitatem, & longitudinem Penis; unde reperies ex ipſis virginibus, in quibus nulla ſuſpicio deflorationis imaginari poteſt, nonnullas tam patentes, ac laxas vias habere, imo etiam tam humectas, ut ne ſcortum quidem ſubagitatiſſimum tam patentes, aut laxas, & humectas habeat, ita ut ſi majores factæ viro jungantur exili mentula dotato, concipere vix poſſint, non ſolum propter enarratam viarum laxitudinem, ob quam ad continendum, & amplectendum virile ſemen ſunt ineptæ, ſed quia etiam voluptas ipſius coitus in utroque inſigniter diminuitur, unde minus promptе conceptio ſequi poteſt. Contra vero nonnullæ ex fœminis utero tam anguſto, & exucco dotantur, ut, etiamſi millies in dies exagitentur, tamen ne veſtiigium quidem compreſſionis ſervare ſolent; quin & earum aliæ, ſi à coitu per multum tempus abſtineant, facile ad eum ſtatum pene revertuntur; quem, cum virgine eſsent, obtinebant, & non ſecus, ac ſi tum primum devirginarentur, ſanguinem in coitu effundunt, ſi de novo à viro comprimantur, ut in viduis caſtam vitam degentibus, & quæ multis annis abſque viro permanſerunt, animadverti poteſt, non obſtante etiam, quod plures filios fuerint enixæ. Sed ab his obſtetricibus tam ſubtilia indicia corruptæ Virginitatis in noſtro caſu afferuntur, quia potiora obſervare non poterant, & quia ſunt ignariſſimæ, meliora non habebant.

Quamobrem non minus inane indicium deflorationis deducunt ex colore mutato ipſius uteri; & facile oſtendunt, neſcire ſe & ex hoc & ex ſuperioribus de ea re, ut oportet, judicare, de qua ut pronuncient tanquam peritæ ſunt vocatæ. Palam autem eſt, colorem 4
Uteri, & partium ipſius non tam de facili immutari, ex unico tantum, & non iterato coitu & maxime ubi mulier ampliores vias obtineat, ut in Virginia obſervatur, & vir exiliori mentula dotatus ſit, ut Erminius. At ubi hæc contrario modo eveniant, tunc ob iteratam atritionem, & aliqualem ſaltem in primis congreſſibus paſsam violentiam, facile & labra, & Nymphæ, & cæteræ partes ipſius uteri colorem ſuum ex rubicundo in dilutiorem immutant. Sed dato etiam, quod non obſtante viarum laxitate & virilis membri exiſitate, ex unico tanto congreſsu uteri partes ſuum naturalem colorem mutent, certum eſt, hanc coloris mutationem permanentem non eſse, ſed vix tranſactis primis diebus obliterari, niſi coitus reiteretur, at recognitio violationis in Virginia facta fuit die vigeſima ab eo die, in quo deflorata præſumitur, nec poſtmodum fuit amplius ab Erminio cognita: non potuerant ergo hujuſmodi Obſtetrices ullam coloris mutationem in partibus uteri ipſius Virginiæ obſervare, neque inde ullum, ne leviſſimum quidem indicium deflorationis deſumere.

Addamus hic, quod quandocunque deflortio Virginiæ ſecuta eſset immediate poſt menſtruam purgationem, ut in caſu noſtro eveniſse patet, non modo nulla immutatio coloris obſervari poteſt, in partibus obſcœnis ipſius mulieris, ſed neque ipſa membranarum dilaceratio, neque aliud quicquam, quod ſignum ullum deflorationis commonſtrare poſſit, niſi vir eſset Pene nimis magno reſpective ad uterum ipſius mulieris, quod contra evenit in hoc caſu, aut niſi coitus in dies ſequentes fuiſset iteratus.

Sed prædictis multo leviora ſunt alia indicia, quæ ab his ignariſſimis Obſtetricibus in medium afferuntur, ut quæ ex voce craſſiore, ex livore papillarum, & ex colli venis craſsioribus deducuntur. Nam quoad vocem craſsiorem certum eſt, id evenire, quod de colore mutato partium uteri evenire dicebamus, nempe eam non ex ſimplici, ac unico, nec violento coitu, ſed ex iterato, multiplici, ac violento craſsiorem evadere; præterquam quod Virgo hæc craſsiuſcula voce à natura fuit dotata, ut deponunt teſtes pro Erminio examinati, & ipſa etiam Virginiæ mater; quod maxime vero conſentaneum erat, cum partes colli, ipſiuſque venas Virginia ſortita eſset craſsiores, unde cum hæ Obſtetrices nunquam alias audierint Virginiam loquentem, non mirum eſt, ſi audiendo nunc illius vocem aliquanto craſsiorem, quam in aliis Virginibus obſervari ſoleat, ex ea indicium deflorationis conatæ ſint deſumere; quod nequaquam feciſsent, ſi qualitatem naturalem vocis ipſius Virginiæ cognitam habuiſsent. Quibus addo, quod vocis craſſities non tam dependet ex coitu, quam ex generatione, & emiſsione ſeminis, unde deducimus, quod etiamſi in Virginia obſervatum eſset, vocem fuiſse immutatam, & ex ſubtiliori, & exiliori craſsiuſculam evaſiſse, id non ex defloratione proveniſse, ſed ex proventu ſemi-

Digitized by Google

ſeminis, aut ex ejus emiſſione forte in ſomnis facta.

Quoad papillarum livorem, quem etiam in hac Virgine ſomniant hæ Obſtetrices, dicendum, eas omnino cæcutire; cum etiam illa, quæ hic non adſunt neque adeſſe poſſunt, adeſſe tamen ſerio affirment. Nam livor etiam cum aliis ſuperius adnotatis

7 ſignis in papillis non apparet ex unico, ac levi congreſſu cum viro, aut ex ſimplici defloratione, ſed maxime ex multoties reiterato congreſſu, & ſignanter cum impetu, & violentia celebrato, fit enim hæc coloris immutatio ex concurſu ſanguinis ab uteri venis ad mammas, nam cum uterus habeat maximum cum mammis conſenſum, ex iterata commotione, & excalfactione per coitum facta, facile vel ipſe ſanguis, vel vapores calidiores ab ipſoutero elevati ad mammas ſe conferunt, atque eo pacto capitula mammarum colore magis fuſco, quam ex natura ſortiuntur, inficiunt. Quod ſi tantum ex unico congreſſu id fiat, non multo poſt, niſi coitus reiteretur, omnino obliteratur, ac mammarum capitula ad ſuum naturalem colorem revertuntur, evaneſcente vapore, aut tenuiore ſanguine, qui ad ipſas confluxerat, quomodocunque tamen ſeſe res habeat certum eſt, indicium hoc deflorationis adeo leve eſſe, ut mihi ſupra.

8 Colli venas ulterius in defloratis craſſiores fieri non abs re dicitur, id tamen ſuccedit tantum, cum congreſſus pluries fuerit iteratus, aut defloratio ſucceſſit cum multa violentia, & anxietudine, quæ in noſtro caſu, ut ex ſuperioribus patet, non habent locum. At vero quomodo poſſunt Obſtetrices hæc affirmare, quod Virginia venas colli craſſiores habeat, quam per ante actum tempus habuerit, ſi nunquam eam de facie cognoverunt? hæc enim venarum craſſities debet referri ad conſtitutionem, quam obtinebat ante præſumptam deflorationem; nam quemadmodum nonnulli hominum habent membra, & partes craſſiores, quam alii, ita & colli venæ in aliquibus Virginibus tenuiores ſunt, in aliis craſſiores, ut in Virginia, quæ non alia ex cauſa habuit etiam vocem pinguiorem, quam communiter Virgines habere ſolent. Et ex his apparet affectata harum Obſtetricum depoſitio, cum ex inanibus ſignis, & ex his, quæ vere non ſunt, elicere conentur, Virginiam fuiſſe defloratam.

His igitur Obſtetricum depoſitionibus falſitatis, & futilitatis convictis, remanet unice, alterius Obſtetricis depoſitio vera, ac veris fundamentis fulta, cum peritiorem ſe, ac magis expertam aliis duabus commonſtraverit, unde ejus aſſertio proveriori accipienda eſt, nempe quod Virginia non ſit deflorata; cum nullæ animadvertantur, aut animadverti poſſunt in ea caruncularum ſeu membranarum lacerationes, nulla viarum per vim facta dilatatio, ſed tantum quæ a Natura tributa illi eſt, nullaque adſit coloris ipſarum partium uteri immutatio, ſed appareat, omnia ſuum naturalem colorem ſervare, cumque nulla vocis pinguitudo noviter facta, nullus livor in mammarum capitulis, nulla nova venarum colli craſſities adnotari potuerit; ſed contra ex Nympharum tenuitate, ex ipſius uteri ſiccitate, ex corporiſque expirante odore, & ex aliis permultis a peritiore Obſtetrice deductis, Virgineam non fuiſſe defloratam concludi poteſt, un-

9 de cum virginitas ſit quædam qualitas a Natura permanens, & idcirco præſumatur adeſſe, Maſcard. *de Probat. concl.* 1410. *n.* 1. *tom.* 3. Rota *in Rom. ſtupri, ſeu Dotationis* 19. *Martii* 1610. *coram Sacrato n.* 1. Patet, quod cum nihil firmi in contrarium adducatur, Virginia debeat præſumi Virgo, neque ab Erminio, neque ab alio quoquam manumiſſa, aut deflorata, juxta depoſitionem unicæ Obſtetricis, aliis duabus multo peritioris.

CONSILIUM XLII.

ARGUMENTUM.

Leander Reus deflorationis in Lucretiam patratæ, in carcerem conjectus eſt; & de defloratione quidem non ambigebatur, cum Lucretia jam utero gereret; Leander tamen tormento expoſitus, confeſſus eſt, ſe prope uterum Lucretiæ, utriuſque ſtantibus, ſemen ejeciſſe, abſque ulla omnino Penis in uterum intromiſſione, negando ſemper, aliter ſe cognoviſſe carnaliter Lucretiam. Huic Leandri confeſſioni concordabat ipſiuſmet Lucretiæ depoſitio: unde quæſitum eſt, utrum Lucretia potuerit ex Leandro eo modo ſeminante, abſque ulla penis intromiſſione in uterum concipere? & ego quidem in eam ſententiam veni, quod nullo modo potuerit Lucretia ex Leandro ea ratione ſeminandi concipere, ſed vel Leander vere illam defloraverit, Penis intromiſſione, vel illa ex alio conceperit.

SUMMARIUM.

1 *Ex ſemine prope uterum emiſſo abſque Penis intromiſſione mulieres conceperunt, quod in equabus experimento non raro conſtat.*

2 *Uterus habet ex Natura quandam virtutem ſeminis attractivam, qualem habet Magnes ferri.*

3 *Velatæ mulieres abſque violatione panniculi uterum claudentis concipiunt.*

4 *Non minori attractione uterus ſuo collo utitur ad degluttiendum ſemen Maris, quam ventriculus gula ad degluttiendos cibos.*

5 *Uterus, quandocunque fœmina libidine exardeſcit, ut etiam externum ad degluttiendum prope ſe effuſum ſemen inſurgit.*

6 *Seminis tenuiſſimi ſpiritus per momentum quidem poſſunt in aere externo conſervari.*

7 *Conjunctio Maris, & fœminæ per membrorum approximationem, & membri virilis in fœmineum intromiſſionem cur a Natura intenta.*

8 *Seminis a Mare effuſio, & attractio ab utero non ſufficiunt ad hoc, ut conceptio ſequatur.*

9 *In certu membrum quam penitiſſime debet intrudi, alias difficilius ſequitur conceptio.*

10 *Penis brevitas, & longitudo cur conceptionem impediant.*

11 *Si effuſio ſeminis prope vas fœmineum eſſet ſufficiens ad conceptionem, ſupervacanea eſſet Maris, & fœminæ conjunctio per Penis intromiſſionem in uterum.*

12 *Velatæ mulieres quomodo concipiant.*

13 *Ex parte tantum ſeminis fieri poteſt conceptio.*

14 *Gemelli ex unico coitu procreantur.*

15 *Seminis attractio fit ab ipſo utero appetitu ſenſitivo moto ad ipſum attrahendum.*

DE hac materia uberius egimus *l.* 2. *Quæſt. Tit.* 1. *q.* 8. *per totam*. Ubi concluſionem illam firmavimus validiſſimis rationibus ſtabilitam, non poſſe mulierem ex ſimplici pollutione viri prope ipſius uterum concipere; ubi rationes contrarium perſuadentes attuli, iiſque ſufficienter, quantum mihi perſuadeo, ſatisfeci; quarum potiores erant, quæ ſequuntur, quas brevioribus percurram.

Primo igitur doctiſſimorum hominum auctoritate, & experientiis adductis probabilis videbatur contraria 1
concluſio; nempe quod poſſit mulier ex ſemine viri prope vas effuſo concipere; narrantur enim quædam facti exempla à viris fide digniſſimis, quæ mirum in modum tanquam vera confirmabant id, quod de equabus narrant aliqui, quas, cum nolunt cuſtodes a maribus iniri, quoddam inſtrumentum vulvæ admovent introitum Peni furentis equi interdicens, & tamen equas eo modo compreſſas concipere experiuntur, Annulatas eas vocant.

Sed hoc mirum videri non debet, cum notum ſit, quanta aviditate uterus teneatur maſculei ſeminis, ob 2
quam non minori attractione dotatur ad illud attrahendum, quam dotari conſpiciamus Magnetem in attrahendo ferrum. Itaque poſſibile eſt, imo forte non difficile, ut ex ſuperioribus exemplis elici poteſt, quod ſimpli-

ſimplici pollutione Leandri extra quidem, ſed prope Virginiæ uterum, potuerit uterus Virginiæ emiſſum ſemen attrahere, atque ad ſe allicere, & ex eo concipere, non obſtante, quod membrum in uterum non fuerit intromiſſum a Leandro; & ſic potuit Virginia utero concipere.

3 Sed & alia ad hoc confirmandum non deſiderantur; nam experimur in iis fœminis, quas Velatas nuncupamus, abſque eo, quod virile membrum in uterum penetrare poſſit, conceptionem ſuccedere. Siquidem in iis fœminis panniculus quidam craſſiuſculus ante uteri internum oſculum obtenditur, qui introitum virili membro prohibet, ita ut devirginari nulla vi poſſint; Has autem ex ſimplici viri pollutione concipere notum eſt, & adnotavi alias ex Hippocratis, & Avicennæ, & aliorum auctoritate; quas eam ob cauſam idem Hippocrates in partu perire aſſeverabat, ex eo, quod panniculus ille, qui introitum virili peni prohibebat, non poteſt ob ſui craſſitiem, ac duritiem diſrumpi, ut exitum naſcenti fœtui concedat; unde conſequens eſt tandem & puerum, & matrem perire.

4 Quod magis urgebat, illud erat, quod firmarunt Ariſtot. *l. 2 de Gener. Anim. c. 4.* & Gal. *l. 1. de ſem. c. 4.* & D. Thom. referente Sanchez *de Matrim. lib. 7 diſp.* 113. *n.*. nimirum tanta attrahendi facultate uterum eſſe dotatum, ut collo proprio tanquam manibus utatur ad attrahendum ſemen maſculeum, non aliter quam gula, ſeu ſtomacho, vel œſophago (hoc eſt via, vel ductu illo, qui ab ore ad ventriculum tendit, & per quem cibi, & potus ad ipſum ventriculum permaneant, qui ſtomachus ab aliquibus, & œſophagus nominatur, Hippocrat. *lib. de Cord. n. 1. & l. de Cor. rec. n. 2.*) tanquam manibus utatur ventriculus ad ingerendos cibos, & potus: neque enim neceſſe eſt, ut Animal cibum uſque ad ventriculum tranſmittat, aut illum ſuperiori ventriculi ori, quod ſtomachus appellatur a Græcis, apponat; ſed ſatis eſt, ut ori admoveat, quia deinceps, atque illico ventriculus ab ore illum attrahit per œſophagum, qui ad hunc finem fibris dotatur circularibus, & tranſverſis. Simili ergo modo in ipſa conceptione celebranda ſatis eſt, ut ſemen maſculeum prope uterum effundatur, nam illico per collũ uterus illud ad ſe mira aviditate attrahit, unde ſequitur poſtmodum conceptio

Neque dicitur quod hoc impoſſibile ex eo ſit, quia
5 os uteri externum, niſi Maris veretro dilatetur, per ſe conniveat, neque ex ſe aperiatur, ita ut ſemen excipere poſſit, unde etiam ſi ſemen prope ipſum effundatur, & uterus vim faciat, ut illud ad ſe attrahere poſſit, hoc incaſſum ob prædictum impedimentum illud tentare, quia quandocunque fœmina ardet deſiderio coitus, & uterus deglutiendi ſemen, jamque in fermento eſt, ac multa, & inexplebili tentigine tenetur, ipſo etiam externo ore hiante, & dilatato, non aliter quam aviculæ faciant, cum cibum illis a matre exporrigitur ad illud ingerendum, currit; videtur enim uterus ſenſu quodam cognitivo, ob quem ab aliquibus animal eſt dictus, notam habere ſuam indigentiam maſculei ſeminis, ad illamque expellendam idcirco ſe opportune movere, occurrendo irruenti ſemini Maris, hiante etiam ore externo illud admittendo.

Quibus tamen omnibus non obſtantibus, concluſionem jam a me in diſcurſus principio firmatam,
6 veritatem potius habere demonſtrabitur, non ſolum ex ſequentibus rationibus, ſed etiam ex plena ſatisfactione ad rationes in contrarium: Nam primo impoſſibile eſt, ſemen maſculum in Aere externo integrum conſervari poſſe, cum neceſſe ſit tenuiſſimo illos ſpiritus, a quibus omne principium generationis procedit, ſtatim evaneſcere, ut ex Ariſtotelis auctoritate dixi *lib. 3. quæſt. 8. num.* 16. quibus evaneſcentibus, ſemen infœcundum evadit, remanente tantum ejus materia craſſiori, quæ ad conceptionem tam inepta eſt, quam eſſet merus humor pituitoſus, ſi in uterum reciperetur. Atque non alia potiori ex cauſa voluit Natura marem, & fœminam tam arcte conjungi, quia ne ſemen maſculeum quicquam ab Aere externo pateretur, voluit illud a mare per tubum uſque ad internum uteri os immitti, imo eorum aliqua arctiſſime per eadem membra hærere in coitu, voluit, neque contenta fuit, ut mas prope vas fœmineum ſemen effunderet, quod ſi ſufficiſſet ad conceptionem,
fruſtra tam arctam conjunctionem Maris cum fœmi- 7
na eſſet machinata cum tamen natura nihil fruſtra faciat, imo ſemper ad melius reſpiciat. Ariſtot. *de Animal. inceſſ. cap.* 10. & alibi ſæpe: neceſſaria ergo omnino eſt ad conceptionem conjunctio Maris, & fœminæ per intromiſſionem penis in matricem, aliter nulla ſequi poteſt generatio.

Secundo, conceſſa tam valida uteri attractione, &
facta effuſione ſeminis maſculei prope os uteri exter- 8
num; adhuc multa deſiderantur ad perficiendam conceptionem; præ cæteris autem omnibus deſideratur impulſus, & ejaculatio ex parte Maris, quæ omnino ceſſat, ubi effuſio fiat extra uterum, cum vis illa ejaculationia terminetur ad extra in ipſo externo uteri orificio, in quod impingit, unde ubi dicamus, hanc ejaculationem nequaquam eſſe neceſſariam; imo neque ipſa vaſa ejaculantia, & ac natura inani omnino labore maſculeum membrum, & prædicta vaſa fabricaſset, immo & ipſum uteri collum, ſeu vaginam, inquam membrum immittitur, cum poſset abſque tanta deſatigatione, & multo faciliori via per ſimplicem approximationem Maris & fœminæ ſecundum genitales partes fœtus generare, & animalium ſpecies propagare; expediebat ergo nos abſque virili membro fuiſse formatos, quemadmodum etiam cætera quæcunque animalia, quæ per ſimilem conjunctionem voluit natura ſuas ſpecies propagare.

Tertio, cum dentur quidam viri, qui non poſsunt membrum arrigere, & tamen ſemen prope uterum externum effundunt, vel ſi arrigant, non poſsunt tamen illud in uterum intromittere, ſed coguntur veſtibulum ante ipſum, primoque in limine ſemen projicere, quos inter frigidos connumerandos eſse probavi *lib. 3. tit. 1. quæſt. 5. num.* 12. veriſimile eſt, hos viros generare poſse, quia eadem eſt ratio virtutis attractricis ipſius uteri, per quam ſemen ad ſe alliciet, & concipiet: cum ergo hi poſſint principali fini in matrimonio intento ſatisfacere, qui eſt filiorum procreatio, ſumma injuria a matrimonio contrahendo repellerentur, cum tamen non ſolum a contrahendo repellantur, ſed etiam contractum diſsolvere per canones cogantur: facit *c. Laudabilem, de frig. & malef.* cum iis, quæ adducit Sanchez de *Matrimon. lib. 7. diſput.* 92. *n.* 7. ſed hæc ex abundanti.

Quarto, ſi in coitu celebrando non ſufficit, ut con- 9
ceptio ſequatur, ut mas intromittat membrum in matricem, ſed neceſse eſt, ut illud quam penitiſſime intrudat, ut ſemen prope, & quam proxime ad internum uteri oſculum effundatur, alias non ſecutura conceptione, ex Hippocratis præcipue aliorumque Medicorum auctoritate, quanto magis non ſequetur conceptio, ſi ſemen prope externum uterum ejiciatur? & ſi præterea conſtat eos, qui breviori pene dotantur, ea tantum ex cauſa non generare, quia non poſſunt ſcilicet eorum inſtrumento uſque ad internum uteri oſculum pervenire, & ſic ſemen aliquanto longe ab ipſo oſculo effuſum, non fœcundum evadit, eo, quia alteratur illico, antequam ab utero attrahatur, quanto magis impedietur conceptio ſemine ab extra effuſo? Et ſi ulterius membri longitudo nimia reddit ſemen infœcundum, eo, quod in via refrigeretur, ut Ariſtotel. *lib. 1. de generat. Anim. c. 6.* dicebat, quanto magis refrigerabitur ſemen Aeii exteino omnino expoſitum, antequam ab utero intro attrahatur? Liceat ergo pro veritate loquentem contra figmenta quorundam, ac credulitatem prorumpere, & meras ineptias ne ipſis pueris perſuadendas.

Qui nondum are lavantur.

Denique cum attractio ſeminis maſculei ab utero fiat per collum ipſius, mediantibus villis, & fibris, quibus dotatur, aut dotari ad hunc finem deberet, jam patet os externum uteri neque ea attractione vigere, neque villis, vel fibris ullis componi, non poterit ergo ſemen maſculeum prope ſe effuſum attrahere, dicendumque ipſum uterum per collum ſemen etiam ad diſtans ejectum, non obſtantibus uteii externis partibus ejus introitum impedientibus ad ſe attrahe-

Digitized by Google

attrahere, quod an ineptire ſit, necne, videant, qui hæc ſibi perſuadent, & ab aliis ſibi imponi hujuſmodi abſurditates permittunt.

Sed non relinquam ſubſequentem etiam rationem ſuperaddere, etiam ſi ad Medicum negotium non faciat. Dico ergo, quod ſi ad hunc matrimonii finem aſſequendum, qui præcipuus eſt, & eſt filiorum procreatio, ſufficeret approximatio tantum membrorum generationis utriuſque conjugis, & effuſio ſeminis virilis prope, & extra vas fœmineum, in caſum ad matrimonii validitatem requireretur talis conjunctio, ut vir poſſit penetrare ad interna uteri, & ibi ſeminare, quod tamen requiri ad matrimonii validitatem firmant unanimiter Canoniſtæ omnes: & confirmatur ex eo, quod ſeminatio extra vaſa, peccatum mortale inducit, ut ex omnium Canoniſtarum auctoritate inducit, indubitatum efficitur Pontius *de Matrimon. lib.* 10. *c.* 11. *n.* 6.

Ad rationes in contrarium facillima eſt reſponſio, & quoad experientias, & hiſtorias à quibuſdam enarratas, dicendum, eas non eſſe probatæ veritatis; duo enim perſonarum genera hæc pro veris admittunt: Unum quarundam, quæ ſua malitia aliis imponere volunt, ut Hebræi ſua fabula de ſemine in balneo ejecto, Averroes, & Amatus Luſitanus ſuſpectæ fidei, immo conclamatæ mendacitatis viri: Aliud piorum, imo ſanctorum quorundam virorum Theologorum nempe, & Canoniſtarum, qui ut minus experti in venereis, & Medicarum Anatomicorumque rerum non undequaque gnari, hiſce fabulis aures præbuerunt, & pro veris acceptarunt, quas tamen à vero tantopere diſtare certum eſt, quantopere diſtat cœlum à terra.

Sed eſto, admittamus has experientias, quas non excedere ternarium numerum à primo mundi decurſu patet, & pro veris acceptemus, tamen nihil faciunt ad rei negotium, quanam enim fiducia ex una, aut altera experientia adhuc incerta, & infirma concluſionem eam firmabimus, & pro vera canonizabimus, poſſibile eſſe, ut mulier concipiat ex ſemine virili
10 prope vas effuſo, abſque Penis intromiſſione in uterum? certe ſi hæc concluſio vera eſt, jam & hæc erit veriſſima, quam etiam ſuperius attuli, nimirum, non eſſe neceſſariam ad conceptionem conjunctionem
11 Maris, & fœminæ per membra generationis, & omnino inanem, ac ſuperfluam eſſe, & à Natura incaſſum ordinatam, cum abſque ea potuerit animalium ſpecies propagare: Sed Natura & Deus nihil fruſtra faciunt, ut notum ex Ariſtot. 1. *part. t.* 12.

Ad id, quod de annulatis equabus additur, dicendum ex ipſius facti narratione falſitatis convinci, quia, ſi aquarum cuſtodes eas commemorato inſtrumento muniunt, ne à maribus iniri poſſint, & concipere, jam patet, omnino inanem hanc eorum induſtriam, cum, etiamſi adſit inſtrumentum impediens, ne fœminæ à maribus comprimantur, & concipiant, eo non obſtante concipiunt: hinc ergo ſequitur, vel non eſſe veram, aut in uſum trahi hanc cuſtodum induſtriam, ne equæ concipiant, vel verum non eſſe, quod, ubi annulatæ fuerint, concipiant, niſi aliud quid interveniat.

Quod de velatis mulieribus dicitur, non habet parem rationem. Primo enim Penis magna ex parte in uterum recipitur, quia panniculus ille non adeſt prope os externum, ſed intro progrediendo prope os internum ipſius uteri obtenditur, unde fit, ut Penis partim in uteri vaginam intromiſſus ſemen ejaculetur prope ipſum os internum, unde promptius ab utero attrahitur, & minus ab aere alteratum: adde quod in his, quæ concipiunt, panniculus ille vel aliquo foramine dotatur, per quod ſemen ejaculatum vi
12 ſua, & penis impulſu ad uterum penetrare poteſt, vel eſt totus poroſus, & foraminulis pervius, unde per ea ſemen, impetu facto, coadjuvante uteri, attractice ad ipſum penetrat, & concipitur, & quanquam eo modo non univerſum ſemen ad illum perveniat, tamen non ideirco non fit conceptio, neque enim neceſſe eſt, ut totum ſemen ab utero excipiatur, ut conceptio ſequatur, nam aliquando ex parte tantum ſeminis fit, quod ſatis ſuperque declarat Geminorum, & Trigeminorum, & cujuſcunque multiplicis conceptionis eventus, excepta tantum ſuperfœtatione, quæ quidem ex diverſis conjectionibus Maris cum fœmina evenit; at Gemellorum, & aliæ numeroſæ conceptiones ex unico congreſſu fiunt, ita ſuadente experientia, & atteſtante Hippocr. *in lib. de Nat. Puer. n.* 44. *& in lib. de ſuperfœtat. n.* 7. *& lib. de Diæt. n.* 25. ex 13
quo colligitur, fœtum aliquando non ex tota ſeminis maſſa, ſed ex parte tantum procreari. Adde his, quod ad conceptionem ſatis eſt, ut tenuior ſeminis pars, ac magis ſpirituoſa ad uterum perveniat, ut fœmineum ſemen fermentare poſſit, neque neceſſe eſt partem craſſiorem, & magis materialem ſimul pervenire: tanta ergo facilitate poteſt pars ſeminis magis ſpirituoſa intra uterum per panniculum illum penetrare, quanta facilitate eadem pars ſpirituoſa extra uterum ſolet in auras evaneſcere.

Quod de attractione uteri dicitur per collum facta, non aliter quam ciborum attractio à ventriculo per œſophagum, aut gulam, nihil ad rem facit, quemadmodum enim gula, aut ventriculus per ipſam non attrahit cibos ori externo oblatos, niſi ipſi gulæ rationabiliter approximentur, & ridiculum eſſet, ſi quis ori externo tantum cibos offerret, expectans ut ventriculus per œſophagum illos attraheret, eſſetque id experiendum per menſem illi, qui id ſibi perſuaderet, ſic, immo multo magis ridiculum eſt, perſuadere ſibi, quod uterus poſſit per collum attrahere ſemen maſculeum ſuo externo ori oblatum, quia attractio eſt actio ipſius uteri, licet fiat per ejus collum, unde non ſatis eſt ſemen prope os externum effundi, ut ab utero attrahatur, quia cum uterus attrahat ſemen ſenſu quodam appetivo ex quo movetur ad illud attrahendum, non poteſt hæc ſenſatio fieri extra uterum, hoc enim credere eſſet maxime abſurdum, fieri ſenſationem à ſenſibile diſtante, tanquam ſi uterus divinaret ſemen effuſum fuiſſe ab extra, & ex hac divinatione moveretur ad illum attrahendum. Ex his ergo pro veritate concludendum mihi videtur, ut in argumento dixi, vel Leandrum vere defloraſſe Luciam, penetratione membri ad uteri intimiora, vel Luciam ex alio viro, qui eam defloravit, concepiſſe.

CONSILIUM XLIII.

ARGUMENTUM.

Cum Religioſus quidam, annos natus quinquaginta, ex Apoplectico Paroxyſmo evaderet, ac nonnullos poſt dies utcunque ſeſe recollegiſſet, conquerebatur tamen adhuc de inſigni capitis, ac membrorum omnium debilitate, peculiariter autem memoriam habebat labilem, ac fluidiam, nec videbatur quicquam tempore proficere. Æſtate tranſacta (nam Vere præterito ægrotaverat) cum corporis purgationem inſtitueri, & pro ſua ſalute Medicos conſuleret (ab hyeme enim proxime futura malum ſibi timebat) inter quamplurima ad victus rationem pertinentia, quærebat, an à divinorum officiorum recitatione eſſet eximendus, numque in affirmativam ſententiam cæteri Collegæ iviſſent, contrariam ipſe amplexus ſum.

SUMMARIUM.

1 *Lectio continua, & iterata, plurimos abſumere poteſt ſpiritus, & hominem debiliorem reddere. Contrarium num.* 5.

2 *Earundem rerum, quarum in victus ratione eſt utilitas, cum recte adhibentur, damnum eſt, cum non recte adhibentur.*

3 *Attentio in legendo ſpiritus diſſipat.*

4 *Lectio exercet caput, & pectus, earumque partium calorem excitat.*

6 *Debilitatis duo genera.*

7 *Quando conveniat eu debilitate evacuare, & quando non.*

8 *Clara lectio, & exercitium per lectionem factum mo lis frigidis convenit.*

9 *Lectionis exercitium, ut utile ſit, fieri debet cum aliqua attentione.*

10 *Attractio fit à calore excedente.*

MOvebantur Collegæ ex eo, quod recitatio divinorum officiorum debeat fieri voce intelligibili, ita ut homo ſe ipſum recitantem, ac verba pro-
1 ferentem intelligat. Suarez. *de virt. & ſtat. Religioſ. lib. 5. cap. 7.* nec ſatis eſt mentaliter tantum recitare, Roderic. *quæſt. Canonic. & Regul. 43. art. 4. n. 1.* hoc fit quidem legendo; at Lectio aſſidua, & iterata plurimos abſumit ſpiritus, & corpus exſiccat, ut fatetur Hippocr. *lib. 2. de Diæta n 27.* ac cum hoc etiam hominem debilem reddit, ac præcipue ſecundum caput, cum vocis execitatio, immo ipſe ſimplex ſermo facultatem habeat replendi caput, & gravitatem afferendi. Oribaſ. *lib. 6. Collect. cap. 7.* imo peculiariter ſenſus hebetare apta nata eſt vocis exercitatio, ut Idem *ibid. cap. 8.* addit unde idcirco affectibus capitis non eſſe idoneam docet: quæ cum ita ſe habeant, & obſervetur in hoc Religioſo caput jam gravatum, ac peſſime affectum, dicendum videtur, non eſſe compellendum ad divinorum recitationem, cum ob corporis ægritudinem quicunque obligati ad recitationem legitime excuſentur. Suarez *de Virt. & Stat. Religioſ. lib. 4. cap. 27. n. 19.*

2 Licet autem vocis exercitatio inter rei ad ſanitatem conferentes adnumeretur, certum tamen eſt, earundem rerum, quarum eſt utilitas, cum recte adhibentur, eſſe etiam noxam, cum non recte adhibentur, quamobrem licet Lectio adhibita morbis, in quibus convenit, utilis ſit, in morbis, in quibus non convenit inutilis, & damnoſa eſt, itaque cum pateat jam ex ſuperioribus, ſermonem, & lectionem non eſſe in capitis affectibus idoneam, & Religioſus hic Apoplexiam paſſus ſit, & ab ea Apoplexia adhuc ſentiat caput debile, & gravatum, dicendum, Lectionem, quæ fieri debet in recitatione divinorum, illi maxime pernicioſam futuram, cum caput aggravando, & debilius reddendo, poſſit de novo Apoplexiam excitare, & hominem è medio tollere.

Ulterius, Lectio longa aſſidua, & iterata, qualis in divinorum recitatione fieri ſolet, non modo ob laborem, quem in ea homo patitur, corpus debile reddit, & caput aggravat, ac ſenſus obtundit, ſed etiam majorem in modum & debilitat, & caput aggravat ob attentionem, quæ neceſſario requiritur in ſatisfactione hujus obligationis; Navar. *de orat. cap. 12. n. 39.* ut cæteri etiam Canoniſtæ docent, quæ attentio multo magis poteſt caput aggravare, illudque calefaciendo magis exſiccare, & conſequenter magis ſpiritus ab-
3 ſumere, & corpus, atque ipſum præcipue caput, conſequenter magis debile reddere, quæ omnia, quanto cum periculo ſuccedere poſſint, ſatiſſuperque novimus Medici, qui idcirco tenemur in ſimilibus caſibus homines à recitatione hujuſmodi diſſuadere.

Ex abundanti autem addendum, quod in Lectione ſenſus viſus maxime defatigatur, qui ſtante prægreſſa Apoplexia, ac ſtante adhuc primi ſenſorii debilitate, non poterit evitare, quin in aſſidua, & iterata Lectione, quæ in divinorum recitatione fit, inſignem læſionem contrahat; nam & depravari, & diminui, & aboleri etiam poteſt; quia cum Apoplexia morbus ſit nervis ipſius infeſtiſſimus, abſque dubio, quod ſi qui nervi præ cæteris debiliores erunt, ſi maxime læſionem perſentient, cumque ex quotidiana Lectione facta in recitatione divinorum viſus ejuſque partes præcipue debilitentur, ac præ cæteris Nervi Optici, conſeqens erit hos præ debilitate reſolvi, & hominem viſu orbari, ut non infrequenter evenire in Apoplexiæ inſultibus adnotamus, à quibus Ægri ſeſe recolligentes, ſemper in paralyſim incidunt, aliquando externorum membrorum, aliquando vero nervorum internorum; unde aut cœcitatem, aut ſurditatem perpetuam incurrere, vel ex reſolutione nervorum opticorum, vel acuſticorum eos obſervamus.

4 Verum enimvero, his non obſtantibus, in negativam ſententiam inclinavi, quia cum Lectio exerceat præcipue pectus, & caput, earumque partium calorem excitet, ac vivificet, ut ex Celſo, Cælio Aureliano, & aliis alias dixi, patiens autem hic eas partes & multis frigidis ſuperfluitatibus refertas habeat, & nativo calore depauperatas, certe Lectio lenis, voce ſubmiſſa facta, & multo magis clara, Lectio etiam longa, & quotidie reiterata eas excrementitias ſuperfluitates abſumet, calorem partium excitabit, & partes ipſas debiles, ac torpentes mirum in modum confirmabit, ac robuſtiores reddet, unde ſequitur, quod non ſolum non ſit excuſandus ab ea divinorum recitatione, ad quam eſt obligatus, ſed etiam, ſi nulla obligatione ad hanc recitationem teneretur, ad eam eſſet cogendus, vel ad ſimile vocis exercitium, ob ſanitatem recuperandam, cum ab ea multam utilitatem, nullum autem damnum reportaturus eſſet; de qua re videnda ea ſunt, quæ attuli *lib. 7. harum quæſtionum, tit. 2. quæſt. 2 num. 9. & ſeqq.*

Neque obſtant, quæ in contrarium deducuntur, & 5
primo veritatem nullam habet, quod Lectio aſſidua corpus debile reddat, ubi modus adhibeatur, & leniter fiat, neque tanta ſit, ut ſua longitudine id efficere poſſit: quod in divinorum recitatione non habet locum; quia, etiamſi ſimul, & conjunctim accepta, ita ut Lectio, ſeu recitatio, quæ fit per vices, unum tempus continuum conſtituat, recitatio divinorum longa dici poſſit, & forte laborioſa, tamen cum diſcontinua ſit, & inter unam, & aliam recitationem interſit tanta quies, vel intereſſe poſſit, ſi ita libet, ut per eam recitantes vires à prægreſſo labore diminutas (ſi modo hic ullum laborem notabilem commentari velimus) reaſſumere poſſint, nec longa, nec ullo nomine laborioſa dici poteſt, ita ut ſua longitudine, & labore poſſit laudabiliores, ac tenuiores ſpiritus abſumere, unde poſtmodum corpus debile reddatur; ſed ita tandem longa, & laborioſa dici poteſt, in quantum ſua longitudine, & labore corpus ita poteſt defatigare, ut excrementitias quaſdam pectoris, & capitis ſuperfluitates abſumat, & ipſas ſpirituales, & capitis partes moderate calefaciat, nativumque calorem excitet; nam hoc moderate clara Lectio, & ipſa etiam ſubmiſſa, ipſaque divinorum recitatio inter ea reponi poſſunt, ac debent, quæ noſtrum corpus aliquo modo exercendo, ad ſanitatem conferunt præſentem conſervandam, & amiſſam recuperandam: Facit Celſ. *l. 1. ſuæ Med. c 2.* Plutarch. *de curanda bon. valet. inter med.* Orib. *l. 6. Col. cap. 7.* Cel. Aurel. *Chron. cap 1.* Merc. *de Art. Gymnaſt. lib. 6. cap. 6.*

Sed dato etiam, quod recitatio divinorum ſit omni ex parte laborioſa, corpuſque ita defatiget, ut debilibus corporibus non videatur convenire, tamen
dico noſtro infirmo omnino convenire: non obſtan- 6
te, quæ opponitur, debilitate: ſi quidem certum eſt ſecundum Medicos duo genera debilitatis dari (relictis pro nunc iis, quæ de variis imbecillitatis cauſis tradit ex Hippocr. Gal. *comm. 2 de Vict. rat. in Acut. part. 47.* & Valleſ.) unum, quod ex multa reſolutione ſpirituum, & ex inanitione fit, aliud, quod ex mul-
ta ſanguinis, vel aliorum humorum repletione na- 7
ſcitur ipſam naturam gravantium, & oprimentium; quemadmodum autem quomodocunque evacuare, medicamentis ſcilicet, vel ſanguinis detractione, vel detractione ciborum, & potuum vel laborum, quocunque genere periculoſum, eſt in debilitate primi generis, ita in poſteriori eſt maxime proficuum, & ſalutare, & è contra maxime damnoſum, & exitiale eſt, non evacuare ob eam debilitatem; unde eorum Medicorum inſcitia notanda venit, qui neſcientes inter unam, & aliam imbecillitatem diſtinguere, in quacunque indifferenter ab evacuationibus, & laboribus non ſolum abſtinent, ſed ipſos ægros copia, & multitudine humorum gravatos novis cibis, & oblationibus, non ſine eorum pernicie reſocillare ſatagunt, ita ut gravi utrorumque ſarcina oppreſſos, eos de medio non ſine culpa tollere conſueverint. Ad exonerandam ergo naturam humoribus gravatam, maxime cum frigidi exiſtunt, nihil magis opportunum, quam illam aliquo laboris genere defatigare, quæ ſimul, & ſemel humores illos concoquat, & digerat, & abſumat,

partes

Digitized by Google

partes roboret, ac firmet, & nativum calorem augeat. Cum igitur in caſu noſtro caput maxime humorum frigidorum copia gravatum reperiatur, totumque corpus illis obſeſſum, profecto non ſolum lenis, ac
8 ſubmiſſa Lectio, qualis in recitandis officiis divinis fieri ſolet, ſed etiam clara illi mirum in modum opitulari poteſt: nam multa cum ratione hujuſmodi exercitium in legendo iis ad ſalutem recuperandam proponitur, qui capitis morbis frigidis conflictantur, ut in ſomnolentia non naturali, in memoriæ defectu, & in quibuſdam ſpeciebus dolorum ipſius capitis a frigida cauſa dependentiam habentium, & in aliis ſimilibus affectibus, ut videre eſt apud Orib. *loco ſupr. cit.* & apud Cæl. Aur. *ibid.* unde patet ex his, quod tantum abeſt, ut ex recitatione divinorum officiorum propoſitus Æger poſſit imbecillitatem ullam capitis, aut corporis incurrere, ut potius e contra majorem firmitudinem, ac robur inde expectare poſſit, atque eo modo omne periculum evitare, quod a novis Apoplexiæ inſultibus ille timere poſſet.

Eandem meretur reſponſionem, quod objicitur de Attentione neceſſaria in divinorum officiorum recitatione, nam & hæc poteſt iiſdem de cauſis eſſe proficua, & quando a Medicis imponitur Ægrotantibus Lectio ſimplex, aut ſubmiſſa, vel clara ad eoſdem fines, nempe ad capitis, & pectoris emundationem, & ſu-
9 perfluitatum abſumptionem, & ad calorem earundem partium excitandam, certe non imponitur, quod fiat abſque attentione; alias enim imponi poterat aut ſimplex ſermo, aut ſimplex vociferatio; imponitur ergo Lectio cum attentione aliqua, eo fine, ut utroque medio, nempe voce, & attentione, hoc eſt voce externa pectus, & interna caput exerceant, & ejus calorem excitent, ex quo ſuperfluitates abſumantur, homo priſtinæ ſanitati reſtituatur.

10 Quod additur dicendo, poſſe hanc attentionem caput calefaciendo multa excrementa ab inferioribus attrahere, & eo modo caput majorem in modum gravare, facile diluitur, reſpondendo, non tantam ex hac attentione ſequi poſſe capitis excalfactionem, ut per eam poſſit humores ab inferioribus attrahere, cum ea non acuat, aut præter modum augeat calorem nativum, ſed tantum illum excitet, ac vividiorem reddat, attractio vero fit a calore excedenti, ac quaſi præternaturali & parti minime proportionato, & ſic attentio nullo modo in recitandis officiis divinis poteſt eſſe noxia.

Denique quod de timore deperditionis viſus dicitur, vanum eſt, & vix reſponſione dignum, dicendum tamen, quod cum primi ſenſorii imbecillitas, a qua poteſt dependere imbecillitas ſenſus viſus, ab eadem cauſa dependentiam habeat, a qua dependentiam habuit Apoplexia, iiſdem auxiliis ſuperari poterit, quibus ſuperari poſſe monſtravimus jam affectiones ab ipſa Apoplexia relictas: unde concludendum, Religioſo huic permittendum eſſe divinorum officiorum recitationem. (quam & ipſe maxime affectat) non ſolum, ut debito ſatisfaciat, ſed ut etiam amiſſam ſanitatem recuperet.

CONSILIUM XLIV.

ARGUMENTUM.

Joſeph Tocchus in carcerem detruſus, cum optime ſe haberet, & in prandio fabas ſemicoctas comediſſet, & rigore intenſo pro temporis ratione premeretur (vigebat enim Hyems rigidiſſima) foculumque ex carbonibus in tetra excitaſſet, in occaſu Solis mortuus ex improviſo repertus fuit: jacebat autem pronus in faciem, & ex comeſtis fabis partem evomuerat. Cadaver a Peritis recognitum, nullaque in parte læſum, aut ullum violentæ mortis ſignum præbere compertum eſt. In gula tantum, vel in ipſo jugulo ſanguinis quædam extra venati quantitas adeſſe dicebatur, neque tamen id inſpectione conſtitit. Prætendebat Fiſcus prædictum Joſephum per vim externam fuiſſe ſuffocatum, & quia Nucerinus Gubernator illum in carcerem conjecerat, ob contumelioſa verba contra ipſum Gubernatorem ab ipſo Joſepho prolata, Fiſcus in ipſum culpam mortis rejiciebat. Periti in primo examine depoſuerant, Joſephum neque ex veneno interno, aut externo, neque ulla ex cauſa violenta extinctum fuiſſe: mox quaſi ſententiam mutaſſent, multo poſt tempore, denuo examinati, retulerunt, dictum Joſephum potuiſſe per violentiam extrinſecam eſſe ſuffocatum, quorum dictis Fiſcus maxime innixus, prædictum Gubernatorem ejus delicti Reum eſſe volebat, nonnullis aliis inſuper conjecturis ad id perſuaſus. Requiſitus ergo de ejus rei veritate, reſpondi, ut ſequitur.

SUMMARIUM.

1 *In ſuſpicione veneni præſumpta ex ſtatu Ægrotantis ante ſuſpectam venenationem multum urget.*

2 *Venenum mixtum eſt Naturæ ſumme contrarium.*

3 *Cujuslibet veneni dantur præter communia, propria, ac peculiaria ſigna.*

4 *Venenorum maxime exitialium ſigna nimis patentia ſunt.*

5 *Sanguis extravenatus in jugulo repertus, non ſolum ex ſtrangulatione per vim externam facta, ſed etiam ex ea, quæ per vim internam fit, adnotari ſolet.*

6 *Signa animadverſa in cadavere hominis per vim externam ſtrangulati.*

7 *Strangulatio per vim externam procurata præcludit vias ſpiritui vitali, unde animal ſuffocatur.*

Joſephum Tocchum neque ex veneno, neque ex ali- 1
qua violenta cauſa ab extrinſeco periiſſe, tam concludenter probari poteſt, ut Fiſco, ejuſque adhærentibus omnis ſcrupulus, qui contrarium perſuadere poſſet, e mente eradatur, quo præſtito, ex Arte commonſtrari poteſt, quanam ratione tam paucarum horarum ſpatio obierit, ut evidenter pateat, immerito ejus mortem in Gubernatorem, aut aliam quamcunque perſonam rejici.

Quod ergo ex veneno Joſephus non perierit, ſive ab externo dicatur, ſive ab interno, credo jam inter partes non controverti; & id ſumma cum ratione. Nam de ingenito ne per ſomnium quidem dubitatur, quia ex depoſitione Peritorum patet, in cadavere ipſius defuncti ne minimum quidem indicium hujuſmodi veneni fuiſſe obſervatum, præterquam quod urget in hoc caſu præſumptio a Gal. *lib. 6. de loc. aff. cap. 5.* tanti æſtimata, quæ deſumitur ex ſtatu ipſius ægrotantis ante mortem, quippe cum Joſephus optime valeret, & integra ſanitate frueretur, neque ea de cauſa ullo modo dubitari potuerit, quod momento temporis in ejus corpore potuerit tam exitiale venenum reperiri, quod paucarum horarum ſpatio illum interimere potuerit, abſque eo, quod nihil omnino commonſtraverit, unde futura ægritudo, aut mors conjiceretur; hoc enim eſt impoſſibile. Fort. Fidel. *l. 4. de rel. 15. method. cap. 3.*

Sed & eadem certitudo habetur de veneno adminiſtrato, cum nulla prorſus ſigna in diſſectione cadave-
ris apparuerint, quæ ex hoc, aut illo externo veneno
ſublatum fuiſſe commonſtrarent, cum tamen hujuſmo- 2
di ſigna in adminiſtrato veneno ſemper de neceſſitate apparere ſoleant; quia cum venenum ſit mixtum quoddam naturæ ſumme contrarium, & ipſam violenter corrumpat, ut ex Gal. Avic. & Cardan *l. 1. de Ven. c. 1.* Valer. *loc. com. l. 3. c. 15.* impoſſibile eſt ſuæ violentiæ in pugna contra naturam nullam ſignificationem

Digitized by Google

dare, aut nullos ejus violentiæ effectus in venenato
3 corpore apparere. Unde videmus cujuslibet veneni dari propria, ac peculiaria ſigna, ultra, & præter communia, de qua re videndi auctores de hujusmodi materia ſcribentes, ac præcipue Ardoinus, Vardanus, & alii. Ergo cum in cadavere Joſephi nulla obſervata ſint adminiſtrati veneni ſigna, dicendum abſque ulla hæſitantia eſt, illum ex tali veneno non periiſſe.

Urget præterea ſummopere facti ſeries, cum Joſephus hora decimaoctava optime ſe haberet, & ante occaſum Solis, ſpatio nimirum quinque, aut ſex horarum obierit; hoc enim procedere non potuiſſet a quolibet veneno, ſed de neceſſitate debuit eſſe venenum præſentaneum, & omnium venenorum exitialiſſimum, Guainer. *de Ven. c.* 1. Ardoin. *l.* 2. *de Ven. c.* 3.
4 hujusmodi autem venenorum ſigna nimis patentia ſunt, & cuilibet advertenti pateſiunt, cum celari nequaquam poſſint, quia confeſtim, & cum impetu adveniunt. Card. *l.* 1. *de Ven. c.* 2. non apparentibus ergo ullis ſignis ante mortem, quia ex violentia & impetu ſymptomatum Joſephus clamaſſet, & opem imploraſſet, neque poſtmodum in cadavere remanentibus ullis ſignis prædicti veneni, luce meridiana clarius eſt, illum ex tali veneno non periiſſe. Sed hæc ex abundanti dicta ſunt, cum non hoc in dubium vertatur.

Sed illud maxime negotium faceſſit, quod Fiſcus prætendit, nimirum Joſephum per vim externam, non quidem percuſſionibus, aut vulneribus, ſed laqueo fuiſſe ſtrangulatum; duobus autem indiciis præſumit Fiſcus id concludenter probare; primo per ſanguinem in gula, ac prope jugulum extravenatum repertum, ſecundo per ſericam vittam repertam in ipſo carcere in tres partes laceratam, ac diviſam; nam ſanguis circa jugulum extravenatus non aliunde adeſſe potuit, quam ex ſtrangulatione per vim procurata, ut quotidie obſervamus in iis, qui ſuſpenduntur; nam ex violentia a ſtrictura in collo per chordam, aut aliud quid facta, ſanguis ad ipſum jugulum concurrit, inibique ſui ſignificationem præbet a venis ibi contemtis ejectus. Jam vero ipſa ſerica vitta commonſtrabat ſe fuiſſe ſtrangulationis inſtrumentum, quo Joſephus ſuffocatus eſt.
5 Hæc tamen ab iis; qui ſecundum rectam rationem judicare ſatagunt, facile diluuntur, quia ſanguis extravenatus in jugulo repertus, non una tantum ex cauſa, ex ſola nempe violentia per ſtrangulationem procurata apparere ſolet, & ſic eſt ſignum æquivocum, & commune tam mortis per vim externam laqueo, vel alio quovis inſtrumento procuratæ, quam mortis quæ procedit a violentia interna, ut a vomitu cum maximo conatu, vel ab Apoplexia, & id genus aliis. Modo, ubi ſanguis per vim externam inibi fuerit collectus, nequaquam ulla ratione fieri poteſt, quin alia evidentiſſima ſigna appareant denotantia mortem procuratam per violentiam externam, quæ omnino deſiderantur, ubi mors ex violentia interna evenerit. Licet ergo hic ſanguis in Joſephi cadavere fuerit utcunque adnotatus, non poteſt deduci ex hoc ſolum Signo, illum a violentia extrinſeca ſuffocatum fuiſſe; imo hoc idem ſignum, deficientibus aliis evidentioribus mortis ab extrinſeco procuratæ, apertiſſime demonſtrat, Joſephum a violentia intrinſeca, non ab extrinſeca ſuffocatum fuiſſe.

Et ut omnia, ac ſingula magis pateant, non ab re fuerit ea ſigna, quæ ab Authoribus recenſentur, examinare, & accuratiſſime ponderare, ut facilius
6 cognoſcamus, an eorum ullum in Joſephi cadavere per imaginationem fuerit animadverſum; Sunt ergo funis, vel laquei, quo quis fuerit ſtrangulatus, veſtigium in collo, & jugulo, quod rubore, aut nigredine, vel livore ſe manifeſtum facit, adnotatur inſuper livor crurum, & brachiorum, ſpuma ex ore, muccuſque ex naribus prodiens, pulmones ipſi purulenta ſpuma turgent, adeſt oculorum prominentia, & aliquando alterutrius, vel amborum a ſuo loco dimotio, interdumque linguæ exitus extra oris ſepta, quæ & ipſa nigricans apparet, totum corpus lividis maculis reſperſum, & alia nonnulla, quorum alias cum Ambroſ. Paræo *de Renunciat.* & Fort. Fidel *lib.* 4. *de Rel. Med. cap.* 4. recenſui *lib.* 5. *quaſt. Medico Leg. tit.* 2. *quaſt. ult. n.* 5. *&* 6. Quæ omnia, cum ſint ſigna maximè notabilia, & tamen in Joſephi cadavere ne unum quidem eorum fuerit obſervatum, clare patet, nihil nos remorari debere, quin libere fateamur, Joſephum non fuiſſe a violentia aliqua externa ſuffocatum.

Præterea convincit omnem adverſariorum inſtantiam urgentiſſima quædam conjectura, quæ deſumitur ex ſucceſſo vomitu ante mortem, nam ſi ſtrangulatio per laqueum, aut per aliam quamcunque vim externam procurata, præcludit viam ſpiritui vitali, unde de repente animal ſuffocatur, quomodo non intercepiſſet viam etiam materia craſſæ & indigeſtæ, ita ut ea per vomitum rejici potuerit? Nam vi- 7
talis ſpiritus aere tenuiſſimo tenuior eſt, & tamen a vi externa impeditur in ſtrangulatione, quo minus per conſuetas vias tranſitum habeat, quanto magis ergo impediri debuit, quin per gulam tranſitum habere poſſent fabæ illæ ſemicoctæ per vomitum a Joſepho rectæ.

Denique indicium, quod a vitta ſerica deſumi contendit Fiſcus, tam inane eſt, ut non ſolum ex dictis evaneſcat, ſed diluitur prorſus ex facti impoſſibilitate, & inveriſimilitudine; quomodo enim tam infirmum inſtrumentum ſufficiens eſſe poteſt ad ſtrangulandum, non dicam hominem, ſed ne pullum quidem gallinaceum? Sed dato, quod ſufficiens fuerit ad ſtrangulandum hominem, jam neceſſe eſſet ea ſigna in cadavere fuiſſe obſervata, quæ obſervata eſſent, ſi a validiſſimo funiculo fuiſſet ſtrangulatus, quia eadem violentia in utroque caſu intervenire debuit, ſi tam vitta ſerica, quam validus funiculus potuit hominem ſtrangulando ſuffocare.

Ut ergo patefaciamus, quomodo in rei veritate Joſephus de repente obierit, dicendum, illum ex Apoplexia obiiſſe, a fumo carbonum excitata, atque in ipſo morbi inſultu, vomitu volente ſe natura exonerare, illum multo citius ſuffocavit, vias ſpiritus eadem vomitus materia majorem in modum intercludens, ex qua violentia ſanguis ad jugulum, & partes vicinas ſe conferens, inibi ſui ſignificationem reliquit.

CONSILIUM XLV.

ARGUMENTUM.

Bernardina Panimolla, duplici vulnuſculo forcipibus in dextro oculo accepto ad Corneam penetrante, indeque albugineo humore in totum effluxo, viſum penitus amittit, quem paucorum dierum ſpatio ad invocationem B. Fælicis a Cantalicio, & adhibito ejus lampadis oleo, integre, ac perfectiorem quam antea recuderat.

SUMMARIUM.

1 *Cicatrices oculorum viſioni maximopere officiunt.*
2 *Viſio fieri non poteſt ſine ope humoris aquei, vel Albuginei dicti.*
3 *Viſus omnino deperit ex cicatrice, & corrugatione Corneæ membranæ.*
4 *In ſenibus viſus hebetatur ob Corneæ corrugationem.*
5 *Affectus oculorum diuturni ſemper ſunt, & cur.*
6 *Humoris Aquei deperditio, licet aliquando reparari poſſit, tamen naturaliter nonniſi longiſſimo temporis ſpatio id ſuccedere poteſt.*
7 *Particula,* Vix, *difficultatem, ac raritatem rei demonſtrat.*
8 *Quod vix fit, factibile tamen eſt; licet cum difficultate.*
9 *Facilius eſt repleta evacuare, quam evacuata replere.*
10 *Medicina eſt appoſitio eorum, quæ deficiunt; & ablatio eorum, quæ ſuperfluunt.*
11 *Pars cicatrizata in via naturæ nunquam poteſt ad priſtinum ſtatum redire.*

Duplici

Digitized by Google

DUplici ex capite, Eminentiſſimi Domini, ſana-
tio hæc miraculoſa cenſenda eſt; primo ex ca-
pite inhabilitatis ipſius partis infirmæ ad recipiendum
ſanitatem, ſecundo ex parte celeritatis ſanationis.
Et quoad plurimum plura concurrunt concludenter
probantia prædictam inhabilitatem.

Primo, debilitas quaſi connaturalis ipſius partis,
quam patiebatur infirma, ut ipſamet fatetur, quæ
primus Teſtis eſt ſuper 13. contraxerat enim hanc
debilitatem ab ætate quinque annorum ex variolis,
1 quæ in ipſo oculo (ut in aliis quoque uſuvenit, &
experientia docet, & notat Merc. *l. 1. de morb. Puer. c.*
2.) cicatricem reliquerant, cujus veſtigia adhuc ob-
ſervari eadem mulier ſuper eodem fatetur; cicatricem
autem membranarum ipſorum oculorum, ac præcipue
Corneæ, ob contractam denſitatem viſum intercipere
norunt Medici, & teſtatur Gal. *l. 1. de ſympt. cauſ. c. 2.*
& Par. *ſuæ Chirur. l. 22. c. 13.* Evaſerat ergo hæc oculi de-
bilitas ob tantum annorum ſpatium connaturalis, &
habitualis, & idcirco naturaliter removeri non poterat.

2 Secundo, concurrebat effluxus, & deperditio hu-
moris Aquei, ſive Albuginei dicti, ſine cujus ope vi-
ſio fieri non poteſt, quia cum ſit pars eſſentialis ipſius
inſtrumenti viſorii ut demonſtrat Andr. Laurent. *ſua*
Anatom. lib. 11. quæſtione 10. *inf.* neceſſe eſt, ut illo
deperdito, in totum etiam deperdatur viſio, quemad-
modum idem Laurentius ibidem teſtatur, & ante,
& poſt illum Anatomici omnes, nullo excepto.

Tertio, concurrebant ulcera, & corrugatio mem-
branæ Corneæ dictæ ob effuſionem prædicti humoris
Aquei, qui intra dictam membranam includitur, de
qua corrugatione etiam ipſa infirma deponit ſuper 5.
3 in his verbis. *Et dicto humore egreſſo ad nudam pel-*
lem oculum fuiſſe redactum ab aliis audivi, & etiam in
ſpeculo me ipſam vidi: at ex cicatrice, & corrugatio-
ne Corneæ viſum omnino deperire neceſſe eſt; quia
Cornea fabricata eſt a Natura diaphana, & pelluci-
da, ut ſic majorem in modum inſerviret ad viſio-
nem, Gal. *lib. 8. de uſu par. c.* 6. Hieron. Fabric. *de*
viſ. org. part. 3. c 2. Joan. V. Veſling. *in ſyntagm.*
4 *Anat. c.* 15. at tam ex cicatricibus quam ex corruga-
tione, denſa, & opaca redditur, offuſcatur, & dia-
phaneitatem amittit, ut in ſenibus contingit, in qui-
bus ob ejus membranæ corrugationem etiam ſimpli-
cem viſus in dies magiſque hebetatur, Galen *lib* 10.
de uſu part. c. 5. Dan. Sen. *lib* 1. *pract. 3. ſect. 2. cap.* 16.

Cæterum ex ſecundo capite, ex celeritate nempe
ſanationis, non minus miraculoſa apparet hæc viſio-
nis reſtitutio, quia præterquam quod affectus ocu-
lorum diuturni ſemper ſunt, ob indeſinentem efflu-
xum ad ipſos ex capitis vacuitate, & ob ſpirituum vi-
5 ſibilium tenuitatem, ac puritatem, ob quam facile ad
ipſos fit ſanguinis concurſus, immo etiam incurabi-
lis, Mercur. *de aff. ocul cap* 1. vitium hoc peculiariter,
hoc eſt Aquei humoris effluxus, ac deperditio, licet
aliquando, raro tamen, ſit emendabile, ut Mercurial.
teſtatur *de Affect. Ocul. c.* 5. & ex plurium DD. Au-
ctoritate Daniel. Sennert. *ubi ſupr. c.* 34. veritas tamen
6 eſt, quod non niſi longiſſimo temporis intervallo illud
emendari contingit per ejuſdem deperditi humoris re-
generationem, ita ut ipſe Galen. *lib. 1. de ſympt. cauſ.*
cap. 12. prope finem, tanquam incredibile quiddam ca-
ſum enarret reſtitutionis viſus poſt prædicti humoris
Aquei deperditionem in his verbis: *Cæterum incredibile*
quiddam, nec fieri vulgo ſolitum in puero vidimus, qui
ſtilo in Pupillæ loco fuerat compunctus; nam cum ſtatim
effluxiſſet aquoſus humor, tum pupilla ipſa minor eſſet
reddita, tum tota Cornea apparuiſſet nigrior: Cæterum
ſanatus poſtea recte vidit, collecto ſcilicet paulatim eo,
7 *qui effluxerat, humore.* Ex quibus verbis clare patet,
quod licet Aqueus humor deperditus regenerari in-
terdum poſſit, ſed admodum infrequenter, tamen
hoc nonniſi longo temporis tractu ſuccedere poteſt,
& paulatim, ut Galenus dicebat: quod etiam apud
8 cæteros Anatomicos perſuaſſimum eſt, aſſerentes,
hunc humorem deperditum viſum omnino extingue-
re, ac vix regenerari poſſe, Andr. Laurent. *Anatom.*
lib. 11. quæſtione. 8. illa enim particula, *vix*, diffi-
cultatem, ac raritatem rei factibilis demonſtrat, li-
cet enim, quod vix fit, factibile tamen ſit, ſemper
fit cum magna difficultate, Alberic. *in diction. in voce*,
(*vix*) Abb. *in cap. contracto, de Cognat. ſpirit. n.* 13.
Morbi ergo, qui vix ſanantur quidem aliquando, cum
magna tamen difficultate, & nonniſi longo temporis
tractu, idque maxime habet locum in caſu noſtro, in
quo præter naturam ipſius morbi viſum occupantis,
reddebantur ulterius multo magis curatu difficilis,
quia dependebat ab inanitione, viſus enim deperditus
fuerat ob effuſionem humoris Aquei, ut ergo recupera-
retur, oportebat hanc cauſam inanitionis tolli per no-
vam regenerationem ejuſdem humoris, quod erat dif- 9
ficilimum, nam ut ex Gal. Mercur. *de Ocul. affect. cap.*
5. facilius eſt conſumere humiditatem ſupereffluentem,
quam deficientem reſtaurare ac reficere, tritumque
illud eſt, facilius eſt repleta evacuare, quam evacuata
replere. Requirebatur ergo ad hanc ſanationem, ubi
naturaliter fieri debuiſſet, ob prædictas cauſas, longiſ-
ſimi temporis tractus, neque erat in via Naturæ poſ-
ſibile, quod ille humor trium tantummodo dierum
ſpatio regeneraretur, & viſus ad ſuam naturalem per-
fectionem rediret; quia, ſi in evacuandis humoribus
peccantibus trium dierum ſpatium fuiſſet nimis breve,
quanto magis breve eſt idem ſpatium trium dierum ad
regenerandum humorem tam neceſſarium ad viſum
deficientem, ſi hoc multo magis difficile abſque dubio
eſt, quam illud, Cum ergo hic humor tam brevi fuerit re-
generatus, opus hoc Naturæ tribui non poteſt, ſed
tantum ſupernaturali cauſæ, ac potentiæ divinæ.

Quod tanto magis probatum remanet; quanto vi-
ſio reſtituta eſt abſque ullo remediorum naturalium
præſidio; nam quæ a Chirurgo applicata ſunt, non
ſolum non conferebant ad viſus reparationem, ſed
illi omnino contraria erant. Chirurgus enim ad evi-
tandam inflammationem applicuit oculo medicamen-
tum defenſivum, ut fatetur ipſa infirma ſuper 7. hu-
juſmodi autem medicamenta repellentia ſunt ac fri-
gida, & adſtringentia, Gal. *lib. 6. de comp. Med. ſec.*
loc. cap. 1. at frigida, ſtiptica, & adſtringentia in-
craſſant, unde magis apta erant ad multo magis cor-
rugandam ipſam corneam membranam, & magis
opacam reddendam, ex quo viſus magis obſcuraba-
tur, deperdita in totum, ſi quæ remanſerat, exigua
Corneæ diaphaneitate.

Neque contra hæc quicquam facit, quod ab Illu-
ſtriſſimo Domino Fidei Promotore opponitur, quod
ſcilicet, cum præceſſerint multa alia præſidia, ac præ-
cipue corporis purgatio, facile fuerit in via Naturæ
oculum viſum recuperare, cum pateat aliquando ex
ſimplici purgatione, aut ex ſola remotione inſignis
alicujus doloris ægrum affligentis, conciliato ſomno,
nonnullorum, qui viſum omnino amiſerant, illum
recuperaſſe, & in terminis noſtris non deſunt aliqui
caſus huic ſimillimi, in quibus ægris ex vulnere uni-
verſo Aqueo humore effluxo, & viſu ob id in totum
deperdito ad priſtinum ſtatum, mediantibus purga-
tionibus regeneratione illius humoris rediſſe, & præ-
ter caſum a Galeno allatum videndi caſus à Benive-
nio, Langio, Columbo, Paræo, Coiterio, & aliis
enarati, quin etiam nos ipſi, ut veritati opitulemur,
duos homines vidimus, qui incendio in ſegetibus, &
in ſilvis debacchante, illud extinguere tentarunt, &
ex magno caumate viſum omnino amiſerunt, quem
tamen multis poſt diebus integre recuperarunt, rege-
nerato interim humore aqueo, qui a nimio calore
fuerat quaſi penitus abſumptus.

Sed hæc minus afficiunt, quia primo certum eſt, quod
in noſtra Ægrotante, ſi quæ medicamenta in uſum fue-
runt protracta, reſpexerunt omnis corporis emundatio-
nem; non autem viſus deperditionem, & ſic non po-
terunt in aliqua re cæcitati conferre. Secundo corpo-
ris expurgatio, ſive ſpontanea ſit, ſive ab Arte procu-
rata, tunc conferre poteſt in cæcitate; cum cæcitas
irrepſerit ex aliquo humorum concurſu ad ipſos oculos
& ex nimia corporis; & capitis præſertim repletione;
at in caſu noſtro, ubi cauſa cæcitatis erat inanitio facta
ex effuſione humoris Aquei, tantum abeſt, ut purga- 10
tio quæcunque poſſet utilitatem afferre, ut e contra
mirum in modum læderet, ſpiritibus per illam ma-
gis, magiſque reſolutis, nam curatio non depende-
bat a remotione humoris effluxi, ſed a reſtauratione

Digitized by Google

humoris deperditi, unde cum Medicinia nihil aliud ſit quam adjectio, & detractio; Hippocr. *lib. de flat. n.* 3. Galen. *in Introd. c.* 6. adjectio ſcilicet eorum, quæ deficiunt, & detractio eorum, quæ ſuperfluunt: in noſtro caſu certe ad removendam cæcitatem adjectione, & regeneratione deficientis humoris opus erat, non detractione ſuperfluentis.

Multo minus contra nos facit, quod naturaliter aliquando acciderit, viſum deperditum ex vehementi capitis dolore, aut ex longis, & inſeperabilibus vigiliis, ſola doloris remotione, aut ſomno conciliato, breviſſimo temporis tractu fuiſſe recuperatum: quia non eſt par ratio, quia cæcitas in caſu noſtro, neque ex perenni vigilia, neque ex vehementi dolore ortum habuerat, ſed ex effuſione humoris aquei, & ex vulnere, ulcere, & corrugatione Corneæ Membranæ; ad rem ergo non faciebat ſatagere ſomnum conciliare, aut anodinis Medicamentis dolorem levare, ſed oportebat aqueum humorem reſtituere, vulnera conſolidare, ulcera ſanare, & Corneæ corrugationem complanare, illamque ut ante puram, ac pellucidam reddere, & in naturalem ſtatum reducere. At quis audebit firmare, Artem, aut Naturam hæc omnia brevi trium dierum ſpatio poſſe perficere, quæ neque longiſſimo annorum decurſu adimpleri poſſunt? Quare videtur concludendum, ſanationem hanc fuiſſe abſque ullo dubio miraculoſam, reponendamque eſſe inter miracula, quæ reſpiunt Naturæ obedientiam ad divini Nominis invocationem: quippe cum (dato etiam quod regeneratio humoris Aquei naturaliter ſuccedere poſſit) nullo modo poſſet oculus eo modo obcæcſatus ad priſtinum ſtatum redire, niſi longo, ut dixi, multorum dierum, ac menſium ſpatio. Sed non ſufficiebat, hic Aquei humoris regeneratio, ut viſus ad priſtinum ſtatum remearet, ſed oportebat Corneam Membranam corrugatam conplanare; ſed hæc etiam libenter concedamus, nempè Aqueum humorem trium dierum ſpatio, vel etiam minori potuiſſe naturaliter regenerari, & ex ejus generatione Corneam denuo complanari, rugis amiſſis ex tumefactione, quæ faceret Aqueus humor regeneratus, ſed impedimentum a cicatricibus proveniens, quomodo in via Naturæ, vel Artis præſidio removeri poterant, etiam longo non annorum, ſed ſæculorum ambitu? Pars enim cicatrizata, nunquam ad naturalem ac priſtinum ſtatum redire poteſt, ex cicatrice enim exſiccatur magis, & incraſſatur, ac callum contrahit, unde Ars, quæ ſemper Naturam imitatur, ad inducendas cicatrices, Medicamentis utitur exſiccantib. & adſtringentib. Gal. *l.* 1. *Con. Med. per gen. c.* 12. *&* *l.* 2. *ejus c.* 21. hæc vero indurant, & incraſſant; quæ operatio eſt directo contraria viſioni, quæ inſtrumentum requirit purum, tenue, ac pellucidum. Hæc igitur impedimenta omnia, quæ neque ab Arte, neque a Natura amoveri poterant, Divina potentia brevi removentur, & ut pateret hoc ab ipſa Divina potentia, & non aliunde emanaſſe, voluit illa opus hoc apparere perfectiſſimum, quale Miraculum debere eſſe dixi alias *lib.* 4. *quæſt. Medico-Leg. tit.* 1. *quæſt.... n.* 9. unde non ſolum Deus O. M. meritis hujus beati removeri voluit impedimenta, quæ de novo ex accidente emerſerant, ſed etiam ea, quæ jam a multo tempore viſum diminuerant, ut ipſum viſum redderet ab omni labe liberum, & magis perſpicacem, quam ante vulnuſculum inflictum conſiſteret.

CONSILIUM XLVI.

ARGUMENTUM.

Contracta fuerat ſocietas ſcutorum trecentorum ſuper periculo vitæ D. Angelicæ Petroniæ de Accorambonis, cum Illuſtriſſimo D. Abbate Maffæo, cum prædicta Domina Angelica ex laboribus perpeſſis in proprio marito curando, & ex mœrore ob ejus mortem contracto, in febrem acutam incidit, ex cujus vigore abortivit, & vitam cum morte commutavit. Prætendebat D. Abbas, pecunias eſſe lucratas, contra inſtantibus DD. de Accorambonis caſum eſſe inter exceptos, cum D. Angelica mortua fuerit ex partu, & replicante D. Abbate, non fuiſſe mortuam ex partu, ſed ex febre.

SUMMARIUM.

1 *In inſtrumento ſocietatis non poſſunt comprehendi omnes caſus mortis in partu, aut prægnantia venientes.*

3 *Duo mortis genera in prægnantia, & partu evenientia.*

3 *Abortus quando faciat exceptioni locum, quando vero non.*

4 *Semper debet attendi cauſa primaria, & immediata mortis in caſibus exceptis.*

5 *Abortus per ſe non aptus natus eſt cauſare febrem.*

6 *Cauſa fovens, mediata, & impulſiva mortis, in nullo cenſu habenda.*

TAmetſi in inſtrumento ſocietatis officii, quando pecuniæ dantur in ſocietatem ſuper periculo vitæ alicujus mulieris, excipiatur mors ex prægnantia, & partu, & cauſæ partus, non poſſunt tamen ſub hac exceptione comprehendi omnes, ac ſinguli caſus mor- 1
tis in prægnantia, & partu evenientes, ſed tantummodo ii, in quibus prægnantia, & partus ſunt cauſæ primariæ, immediatæ, & per ſe ſuccedentis mortis; ubi vero habeat ſe prægnantia, aut partus, tanquam cauſa ſecundaria, mediata, impulſiva, & per accidens mortis ſubſequentis, caſus pro lucro eſt, neque in exceptione comprehenditur: quæ omnia ſatis ſuperque declararunt Juriſconſulti de hac materia ſcribentes. nempe. Virgin. de Boccatis, Franc. Caſtracan. & Sylveſter Zachias Frater meus. His ita poſitis duplex morborum genus conſiderari debet in muliere prægnante, vel parturiente, unum proprium ipſius prægnantiæ, & partus, & eſt eorum morborum, qui a prægnantia, & partu immediate dependet, aliud eorum a prægnantia, & partu independentium, ſed qui cum prægnantia, & partu aſſociantur. Ubi ergo ex morbo 2
primi generis mors ſuccedat, pecuniæ nequaquam amittuntur, cum talis caſus intelligatur exceptus in ipſo inſtrumento in illis verbis, excepta morte partus, cauſa partus, & prægnantiæ: at vero ubi mors ex morbo ſecundi generis eveniat, pecuniæ amittuntur, neque ex eo, quod morbus, & mors in partu, aut prægnantia advenerit, cenſetur exceptus, cum a partu, & prægnantia ſit independens. In caſu ergo propoſito morbus, ex quo Domina Angelica utero gereret, non contraxit morbum ex prægnantia, ſed ex alia cauſa evidenti, ac Procatharctica, ex laboribus ſcilicet in aſſiſtendo Mariti curæ perpeſſo, & animi mœrore ob ejus mortem, his enim ex cauſis in ardentem febrem lapſa, ac poſtmodum abortiens vita functa eſt.

Nec quicquam valet, quod ex adverſo dicitur, prægnantiam fuiſſe in cauſa, ut in morbum illum laberetur; Qua hoc verum nullo modo eſt, neque enim prægnantia ex ſui natura cauſat febrem, ſed bene cauſant febrem immodicus labor, vigiliæ, intempeſtius cibus, mœrores, & hujuſmodi, & concedi quidem poteſt, prægnantiam eſſe cauſam, ut facilius mulier in febrem labatur, ſed habet ſe tunc ſemper ut cauſa fovens, & impulſiva, non autem ut cauſa primaria, & per ſe, veluti labor & mœror, quæ cauſæ habent per ſe habilitatem ad cauſandam febrem, non in prægnante ſolum ſed in quacunque alia perſona, ubi modum exceſſerint, ut in caſu noſtro

Verum enimvero replicatur a contraria parte, mortem in hoc ex abortu eveniſſe, & ſic a Prægnantia omnino dependere, & exceptionem lucro facere: ſed reſpondetur, quod licet Abortus per ſemetipſum ſuf- 3
ficientiſſima cauſa eſſe aliquando poſſit & morbi, & mortis ab illo dependentis, tamen in illis tantum caſibus locum exceptioni facit, in quibus mors ab ipſo abortu immediatam dependentiam habet, ita ut abortus non debeat ad aliam priorem cauſam referri ad quam referri debeat etiam ipſa Ægrotantis mors. At vero

ubi

ubi præceſſit alia evidens cauſa, nempe alius morbus, non ſolum habilis per ſe ad provocandum abortum, ſed etiam ad mortem accerſendam, tunc nullus locus poteſt eſſe exceptioni, quia prior illa cauſa, unde provocatus eſt abortus, cauſavit etiam mortem: nam quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati: ſi ergo in hoc caſu febris ardens procuravit abortum, provocavit etiam mortem, maxime cum, ut ſupra dictum quoque eſt, multo habilior cauſa ad aſciſcendam mortem ſit febris ardens, quam abortus; eſt enim febris ardens præ cæteris omnibus morbus lethalis: Hippocr. *lib.* 3. *Epidem. tex.* 3. Cum igitur morbus, ex quo D. Angelica primo decubuit, tandemque deceſſit, fuerit a prægnantia, & a partu, & ab abortu, & a quacunque harum rerum omnino independens, non ad prægnantiam, aut partum, aut ad abortum, vel ad aliquam eorum cauſam referenda eſt mors, ſed ad ipſum morbum, a quo cætera, ut a primaria & originaria cauſa, per
4 ſe dependentiam habent, non ipſe ab ulla eorum: ſemper enim attendi debet cauſa primaria, & originaria, & immediata, non autem ſecundaria, impulſiva, & mediata.

Quemadmodum ergo, ſi ad abortum ſecuta eſſet febris, attendendus eſſet abortus ut cauſa primaria, ex qua poterat originatam fuiſſe febrem, ſic modo quod abortus conſecutus eſt ad febrem, febris tanquam primaria cauſa eſt attendenda. Quod autem ſic ſe res habuerit, patet ex depoſitione Teſtium, & præcipue ipſius Medici, qui curæ interfuit, hic enim juxta decimum deponit, prædictam Dominam Angelicam ex labore nimio in curando marito perpeſſo, & ex animi mœrore, ob ejuſdem mariti mortem, incidiſſe in febrem acutam cum intenſiſſimo capitis dolore, aliiſque accidentibus, quæ ſolent acutam febrem concomitari, quæ febre invaleſcente invaluerunt & ipſa, ita ut infirma die tertia Renum moleſtiſſimo dolore prehenſa abortiverit; qui morbi progreſſus ſatis ſuperque declarat, nullam in hoc caſu adfuiſſe culpam prægnantiæ, cum nulla accidentia comparverint uſque ad tertiam ipſam prægnantiam pertinentia; cum igitur accidentia a principio apparentia maxime habilia eſſent ad occidendam infirmam, & ad prægnantiam non pertinerent, quonam pacto firmabimus, prægnantiam & abortum fuiſſe cauſam mortis? Nam etiam ſi prædicta accidentia cauſaverint abortum, non cauſarunt mortem propter abortum, ſed propter eorum vehementiam, & malignitatem quæ ad ipſum abortum non pertinebant; immo conſequens erat abortum in hoc caſu potius potuiſſe morbum, & accidentia morbi allevare, per purgarionem puerperii ab ipſo factam, quam aliquando Abortus dicitur ſalubris, ut apud Hippocr. *lib.* 2 *Epidem. ſect.* 2. *n.* 14. ibi: *Abortus maſculus ſexaginta dierum in partus ſuppreſſionibus ſalubris*, ut enim Valleſius *in com.* dicit, ſine Matris periculo fit, & videmus etiam non raro prægnantes aliquo morbo etiam acuto, & lethali correptas per abortum liberari.

Neque valet dicere, quod hæc febris potuit dependere ex inſtantia Abortus: nam præterquam quod neceſſe fuiſſet præcedere quædam ſigna, quæ hanc inſtantiam Abortus portenderent, quæ tamen uſque ad tertiam nequaquam fuerunt obſervata, (nam tertia dolore Renum prehenſa abortivit) illud compertiſſimum eſt, Abortum non eſſe aptum natum cauſare febrem,
5 hoc eſt Abortum ex ſui natura non cauſare febrem, cum ex mille fœminis abortientibus, vix una, aut altera, & hæ quidem per accidens, non ex natura abortionis, febre corripiantur. Ergo cum præceſſerit febris acuta, quæ per ſe cauſare poterat abortum, & mortem, & ſucceſſerit Abortus, & mors, dicendum eſt, Dominam Angelicam ex febre, non ex abortu periiſſe, & ſic cum febris illa acuta eſſet morbus independens a prægnantia, & partu, & nihil cum alterutro, vel cum eorum utroque commune haberet ſubſecutæ mortis, tota culpa in febrem rejicienda, unde caſus pro lucro debet eſſe, non pro exceptione.

Non obſtat quod Abortus fuerit cauſa majoris morbi, & ipſam etiam mortem acceleravit; quia his non obſtantibus non poteſt recenſeri inter cauſas primarias, ſed inter ſecundarias, & habuit hoc tantum in vim cauſæ foventis, & impulſivæ, & mediatæ, quæ in nullo cenſu eſt habenda, ut late alias diximus. *lib.* 1. *quæſt. Medico-Leg. Tit.* 4 *qu.* 6. *per totam*.

CONSILIUM XLVII.

ARGUMENTUM.

Mulier ætatem agens triginta quinque annorum, cum utero gereret, percuſſa eſt a Clerico NN. ſuper dorſum quodam baculo ſatis graviter. Inde Renum dolore per iteratas vices prehenſa, poſt tres menſes decurſos a tempore, quo vapulaverat, narium hæmorrhagia tam copioſa, & impetuoſa apprehenſa eſt, ut cohiberi non potuerit, ex quo illa abortivit, & ſeptima interiit: Fiſcus Clericum in carcerem conjecit, tanquam homicidii reum: quæſitum ergo eſt, an percuſſio illa ſuper Renes fuerit vere cauſa Abortus, hæmorrhagiæ, & mortis.

SUMMARIUM.

1 *Abortus ex percuſſione ſuper renes in gravida muliere facile evenit, & cur.*
2 *Vena, & Arteria magna ſunt ſanguinis promptuarium.*
3 *Subitaneæ animæ paſſiones, ac præſertim ira, & timor multorum periculorum cauſa exiſtunt.*
4 *Animi paſſiones vehementes in gravidis etiam multo poſt tempore ob earum repetitam memoriam periculum afferunt. Declara ut n.* 10.
5 *Cauſa evidens in agendo (niſi ſit immanens) ſemper in principio eſt fortior, quam procedente tempore.*
6 *Effectus debet eſſe proportionatus, ac reſpondens ſuæ cauſæ.*
7 *Cauſa proxima & evidente alicujus effectus præſentes, fruſtra remotam, ac minus evidentem quærimus.*
8 *Fatui hominis eſt, quod clarum eſt ac evidens, pro vero non recipere.*
9 *Renum dolor gravidis eſt familiariſſima.*

QUod ex gravi percuſſione ſuper Renes accepta mulier in utero habens abortiverit, novum non eſt, ſed ipſis etiam mulieribus compertiſſimum: cum enim venæ, & arteriæ per lumbos tranſeuntes ad menſtruorum retentionem occaſione prægnantiæ factam repleantur, & ligamenta quoque, quibus uterus alligatur a fœtu diſtendantur, fit, ut ex motu, & multo magis ex percuſſione gravi lumborum, venæ ipſæ, & ligamenta lædantur, ac debilitentur, relaxenturque, unde facili negotio Abortus ſequitur: quod ſatis ſuperque in propoſito caſu eveniſſe demonſtratur, quia ex percuſſione cum baculo ſuper Renes mulier hæc dolere in ea regione cœpit, ac deinceps toto gravidationis tempore indeſinenter eodem dolore oppreſſa, tandem poſt tres menſes abortivit, quod nonniſi ex Renum debilitate a percuſſione contracta eveniſſe ambigi non poteſt.

Verum enim vero in caſu præſenti non ſolum ex 1
læſione, & relaxatione ligamentorum uteri ſuccedere potuit abortus, ſed etiam ex hæmorrhagia, hoc eſt copioſo ſanguinis fluxu ex naribus, quam ex eadem percuſſione originem habuiſſe exiſtimandum eſt, quia ex ſuperexcalfactione, & inflammatione ob percuſſionem concepta ab ipſo ſanguine in vena, & Arteria magna, quæ per medium ipſorum Renum pertranſeunt, & ſunt veluti promptuarium totius maſſæ ſanguineæ, ſanguis attenuatus, & acutiem acquirens, ac ſurſum repens ob clauſuram inferiorum venarum ex prægnantia factam, hæmorrhagiam excitavit, quæ ob ejuſdem ſanguinis tenuitatem, & acutiem cohiberi unquam potuit, unde ad externam debilitatem muliere deveniente, Abortus concitatus eſt, ex quo tandem mors fuit ſubſecuta.

Addendum his, quod hic non modo militat cauſa 2
habilis ad abortiendum ex ipſa percuſſione ſuper Renes, & ex ſanguinis ſuperexcalfactione, & attenuatione, ſed etiam militat cauſa ex vehementi Animæ paſſione ex ira ſcilicet ob injuriam à percutiente ſibi illatam,

Digitized by Google

illatam, & ex timore majoris læſionis ſibi imminentis, ſcimus enim quas turbas, & quot ac quanta accidentia in gravidis hujuſmodi ſubitaneæ paſſiones, maxime ſi vehementes ſint, ut in præſenti eventu fuerunt;
3 nam pleraſque in dies ex earum violentia abortum facere quotidiana experientia comprobat, & adnotatur etiam ab omnibus Gyneciorum Auctoribus, inter quos, ſi libet, vide Recentiores, præcipue Mercat. *de ſterilis & Pregn. aff. lib.* 3. *cap.* 21. Roderic. a Caſtro *de Morb. mul. lib.* 3. *cap.* 22. Hucher. *de ſterilit. lib.* 3. *cap. de conſervat. Concep.* Varandæum *lib.* 2. *de aff. Mulier. c.* 3. Dan. Senn. *Pract. lib.* 4. *part.* 2. *ſect.* 5. *c.* 2. Bald. Ronſ. *de hum. vit. primord. cap.* 14.

Neque valet dicere, quod hujuſmodi paſſiones Animi tunc aptæ ſint magnam commotionem in ſanguine extitare; cum ſubitæ, ac vehementes ſunt, tunc enim per illam commotionem abortum cauſare facile poſſunt, at ubi ſuum impetum, ſuamque violentiam remiſerint, ut in caſu noſtro ſanguine refrigeſcente, ac ab excitata commotione quieſcente, non amplius talem effectum producere ſunt aptæ; Quia hoc procedit, quan-
4 do hujuſmodi vehementes paſſiones omnino recedunt, abſque eo, quod denuo per recurſum phantaſmatum excitentur, ſed quando relinquunt poſt ſe memoriam fixam eorum, quæ ab illis paſſionibus perpeſſæ ſunt, ut factum eſt in caſu noſtro, in quo ex ira ab accepta injuria excitata, aſſidue fieri debebat recurſus phantaſmatum ad memoriam, tunc ex hoc ipſo recurſu novus motus, & nova ſanguinis agitatio, fit quæ non ſolum præſente Iræ cauſa, ſed multo poſt tempore perdurans, eoſdem effectus ac a principio excitare poteſt; quod maxime evenit in mulieribus, ut ſunt ea ſua natura iracundæ & vindictæ avidæ, unde permanente, ac durante cauſa commotionis ſanguinis, mirum non eſt, ſi concitatus ad ſuperiora habuerit recurſum, & ſanguinis fluxu excitato mulierem abortire coegerit, illamque tandem ex medio ſuſtulerit.

Cæterum cum hæc omnia magna ex parte a veritate aliena ſint, videtur dicendum, neque hæmorrhagiam, neque Abortum, nec denique ipſam mortem a per-
5 cuſſione Renum per Clericum facta ullam originem, aut dependentiam habuiſſe, Primo, quia cum cauſa evidens, extrinſeca præſertim in agendo, niſi immanens ſit, in ſuo principio ſit multo fortior, quam progrediente tempore, quia in dies ſuum vigorem, & activitatem amittit, impoſſibile eſt ejus effectum, niſi ſubito ſe prodat, interjecto tempore, & maxime ſi multum ſucceſſive apparet: cum ergo percuſſio ſuper Renes a muliere perpeſſa fuerit cauſa maxime evidens, & activa, ſi debuit cauſare hæmorrhagiam, vel abortum, debuiſſet illico a principio id præſtare, cum multo majorem activitatem tunc haberet, quam procedente tempore, ſi ergo tales effectus non ſunt ad illam tunc, cum violentior erat conſecuti, multo minus conſecuti ſunt ab ea, cum omnem jam violentiam, & activitatem amiſerat, & ſic neque hæmorrhagia, neque Abortus, neque mors ad percuſſionem ſunt referenda, ſed ad alias cauſas.

Præterea effectus debet eſſe proportionatus, ac reſponſuæ cauſæ, cum non quilibet effectus ex qualibet cauſa indifferenter produci poſſit, quod exemplificabo in Medica Arte ſic: Ad violentum exercitium ſequetur exempli gratia febris, ad commorationem ſub Aere frigido ac nocturno, membrorum paralyſis, quia febris eſt effectus proportionatus, ac reſpondens exercitio violento, & paralyſis commorationi ſub Aere frigido nocturno: nunquam autem ordine naturæ ad violentum exercitum ſequetur paralyſis, &
6 ad commorationem ſub Aere frigido febris, niſi per accidens: & in ſumma ad cauſas excalefacientes neceſſe eſt ex ſui natura ſequi effectus caloris ad refrigerantes frigiditates, non e contra: at hæmorrhagia, ſeu ſanguinis eruptio ex naribus non eſt effectus proportionatus, ac reſpondens percuſſioni ſuper Renes factæ, ſed potius fluxus ſanguinis ab utero, quod tanto magis veritatem habet, quanto effectus eſt remotior a ſua cauſa; ſi ergo hæc ſanguinis eruptio non fuit cauſata a percuſſione, neque ſubſequens Abortus, neque mors ad percuſſionem transferri poteſt: quia, quemadmodum hæmorrhagia non eſt effectus proportionatus, ac reſpondens percuſſioni per tres menſes antea factæ ſuper renes, ſic abortus, & mors ſunt effectus proportionati, ac reſpondentes ipſi hæmorrhagiæ, cum ex ipſa debilitato calore naturali, & facultate retentrice labefactata, facili negotio ſit ſubſecutus Abortus, & ad Abortum mors.

Igitur ubi cauſam alicujus effectus habeamus proxi- 7
mam, & evidentem, fruſtra magis remotam, & minus evidentem quærimus Rota *in noviſſ.* 15. *deciſſ.* 105. *part.* 1. quia æquum non eſt in cauſarum inveſtigatione diſcedere ab iis, quæ evidenter apparent: Galen. *lib. de mot. muſ. cap.* 5. cum ergo hæmorrhagia ſit cauſa proxima, & evidens, imo evidentiſſima abortus ſubſecuti eodemque modo hæmorraagia, & Abortus ſint cauſæ proximæ, & evidentiſſimæ ſubſecutæ mortis, ab omni ratione alienum profecto eſt, culpam mortis rejicere in percuſſionem ſuper Renes per tres menſes antea prægreſſam, quæ ſi ullo modo potuiſſet eſſe cauſa aut hæmorrhagiæ, aut Abortus, certe nonniſi remotiſſima cauſa, & ſolum per accidens eſſe potuit, licet nullo modo rationem cauſæ in his effectibus habuerit. Ne ergo illud Galeni loco allegato nobis obiiciatur, quod ſcilicet ex eorum numero ſimus, quæ dubitationibus objectantur, ubi ea, quæ clara ſunt, ſuſpecta habeamus, fateri cogimur. Abortum, tanquam a ſua proportionata, evidenti, ac proxima cauſa ab hæmorrhagia, mortemque ab hæmorrhagia, & abortu ſimul cauſatam fuiſſe.

Ac denique cum illud dubium ſit, & controverſione 8
multa ambiguum, utrum nempe percuſſio ſuper renes prægnantis cum baculo facta potuerit poſt tres menſes ſanguinis fluxum excitare (quod tamen non modo ambiguum eſt, ſed ambiguitatem inanem excitat) clarum autem ſic, & nulla controverſione ambignum, ſanguinis fluxum potuiſſe cauſare Abortum, & conſequenter mortem, certe fatui omnino exiſtimanti erimus, ut Galenus ibidem dicebat, niſi id, quod evidens, ac clarum eſt, pro vero recipiamus: pervicacis enim ingeni, impudentiſque hominis eſt, atque ab omni modeſtia alienum, veritati non libenter aſſentiri. Inconcuſſa ergo remanere debet noſtra opinio, quod percuſſio ab illa muliere prægnante ſuper Renes perpeſſa, nihil commune habuerit cum hæmorrhagia poſt tres menſes ſubſecuta, ac conſequenter neque Abortum, neque mortem ab ea percuſſione ullam dependentiam habere potuerit, & idcirco Clericus ejus criminis reus venit omnino abſolvendus.

Ad ea vero, quæ opponuntur, non eſt difficile pleniſſime reſpondere, dicendo, quod verum quidem ſit, percuſſionem ſuper Renes a muliere gravida acceptam poſſe eſſe evidentem, ac præſentaneam Abortus cauſam, quando maxime ita gravis eſt, ut per eam illico ligamenta relaxentur, venæque adaperiantur: ſed ubi, hæc non illico, & immediate a percuſſione ſuccedant, ſignum eſt, percuſſionem non fuiſſe ſufficientem ad cauſandum Abortum. Et ſi non potuit cauſare Abortum, illico, & immediate, quomodo potuit cauſare Abortum poſt tres menſes? Sed veritas eſt, percuſſionem in hac muliere non ſolum non fuiſſe gravem, cum neque ligamenta diſrumpere, neque venas adaperire ſua violentia potuerit, ſed neque fuiſſe notabilem, cum nullam pene læſionem poſt ſe reliquerit; nam ipſa mulier nullo incommodo fœtum per tres menſes ſubſequentes geſtavit.

Neque obſtat, quod poſt acceptam percuſſionem mulier ſemper doluerit in regione renum, quouſque tandem abortiverit: quia etiamſi concedamus, dolorem hunc renum a percuſſione remanſiſſe, tamen certum eſt, Abortum non ad dolorem Renum, ſed ad hæmorrhagiam fuiſſe ſubſecutum, quomodo enim firmabimus, dolorem illum, cum quo a muliere per tres menſes innoxie fœtus geſtatus eſt, fuiſſe magis proximam, & adæquatam Abortus cauſam, quam ſuam copioſam ſanguinis ex naribus eruptionem? Quod tanto magis videtur afficere, quanto hic Renum dolor gravidis ſolet eſſe magis familiaris, ut omnes Authores Gyneciorum teſtantur, & valgo notum eſt, Var. *l.* 2. *de Morb. mul. cap.* 3. ita ut nonnullæ per totum geſtationis tempus eo moleſtiſſime afficiantur, neque ex cauſa videmus eas facile abortire; etiamſi ergo obſtinato

animo

Digitized by Google

animo velimus hunc Renum dolorem a percuſſione fuiſſe relictum, tamen cum multo habilior cauſa abortiendi fuerit tam copioſa ſanguinis per nares expurgatio, ac multo etiam evidentior, Abortum ab hæmorrhagia, non autem a dolore Renum fuiſſe cauſatum determinandum.

Inanis porro ſpeculatio illa videtur, quod ex percuſſione potuerit ſanguis excalfieri, & attenuari, & ad motum excitari, & ſic cum per inferiores vias ob prægnantiam exitum non haberet, impetum fecerit ad caput, unde hæmorrhagia fuerit excitata, ex qua Abortus, & mors; nam hæc bene utcunque procederent, quando immediate a percuſſione ſubſecuta eſſent, ſed cum inter percuſſionem, & hæmorrhagiam intervenerit ſpatium tam diuturnum, trium ſcilicet menſium, quanam ratione adſtruere audebimus, ex motu a percuſſione in ſanguine excitato, cauſatam fuiſſe hæmorrhagiam, cum hoc neque verum, neque veriſimile ullo pacto eſſe poſſe ſanæ mentis homini videatur?

Nec minus inane eſt, quod velimus ex injuria acce-
10 pta remanere ſemper impreſſam memoriam, ita ut ex recurſu ad ipſam injuriam per memoriam facto, denuo ira accendatur, & ſanguis ad motum excitetur. Non enim hic motus in ſanguine fit quandocunque ab animi paſſionibus, ſed cum ſubitæ, ac vehementes ſunt, tunc enim ſuſque deque omnia confundunt, totamque ſanguinis maſſam vehementer agitant, ita ut facillime ſuccedat, gravidas in ea concitatione abortire; at vero, ubi ille motus, & calor iracundiæ refrixerit; etiamſi prægreſſa phantaſmata acceptæ injuriæ menti repræſententur, & circa ea mens obſervetur, nullus inſignis motus excitatur, licet ſic etiam aliquo modo nocere poſſint, ſed nonniſi ſenſim, & progrediente tempore.

CONSILIUM XLVIII.

ARGUMENTUM.

Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus D. N. N. ab ineunte pueritia, vix pubertate egreſſus, ſtomachum ſortitus eſt imbecilliorem, ac tantopere morbis obnoxium, ut valetudinariam vitam ſine intermiſſione degens, coactus fuerit perpetuo indifferenter ſingulis diebus, ac temporibus, tam Quadrageſimæ, quam cujuſcunque jejunii, carnibus veſci, atque illis quidem tenerioribus, ac coctu facilibus: qua de cauſa, progrediente ætate, Breve a F. R. Urbano Octavo obtinuit, ut poſſet, adhibito utriuſque Medici conſilio, perpetuo carnibus veſci. Interea longum iter facere, ob urgentiſſima negotia, coactus, extra patriam per tres pene annos commoratus, tantopere in corporis valetudine profecit, ut in alium hominem degeneraſſe viſus ſit. In patriam tandem reverſus, cum pancratice ſe habere obſervaret, ac ſtomacho optime valere, Religionis zelo motus ad Quadrageſimæ, aliorumq; jejuniorum obſervantiam ſe obſtringi exiſtimans, ad Medicorum conſilium recurſum habuit, poſtulans, an ſine recuperatæ ſanitatis diſpendio poſſet ad jejuniorum obſervantiam redire; nam cum per duos, aut tres dies ejus rei experimentum ſumpſiſſet, obſervaverat, ſe non bene prorſus habuiſſe. Convocatis igitur quinque primoribus Medicis, petiit, ut mature re diſcuſſa, determinarent, quid illi ſalva conſcientia eſſet agendum; ac volentibus cæteris, non poſſe illum abſque notabili ſanitatis periculo jejunii leges obſervare, ne ad priſtinum ſtatum valetudinarium remearet, in contrariam ſententiam abii, rationibus, de quibus infra.

SUMMARIUM.

1 *Quæ vitia a natura ſunt, removeri non poſſunt.*
2 *Aeris mutatione corpora ſenſibiliter, & evidenter mutationes recipiunt.*
3 *Ætatis mutatio quantum poſſit in ſuperandis morbis longis, & contumacibus.*
4 *Ex labore & exercitio creſcit virilitas.*
5 *Ignavia corpus hebetat, labor firmat.*
6 *Facilius removentur vitia ex accidenti evenientia, quam quæ a natura ſunt.*
7 *Morbi incurabiles aliquando ſola Aeris mutatione curantur.*
8 *Caro teſtudinis coctu difficilis, & Melancholica eſt.*
9 *Curæ hominem exiccant, ac debilem faciunt.*
10 *Aer Patrius, magis naturæ noſtræ amicus, quam alienus.*
11 *Aeris mutatio, quibus corporibus proficua, & quibus damnoſa ſit.*

NOn abſque firmis rationibus determinandum cenſebant Collegæ, Illuſtriſſimum Dominum non debere obſtringi ad jejuniorum obſervantiam, etiamſi de præſenti optime valere comperiretur; primo, quia licet ab itinere, & ab Aeris mutatione videtur laudabiliori temperamento dotari, & ſtomacho perbelle valere, tamen cum ejuſdem ſtomachi imbecillitas ſit illi connaturalis, habeatque inſuper contrarietatem quandam, & naturalem antipathiam cum piſcibus, aliiſque cibis, quibus in jejuniis veſci conſuevimus, certum eſt, hæc amoveri ita non poſſe, quin ex minima occaſione recurrant, ut experientia jam demonſtraverat: nam vitia, quæ a natura ſunt, removeri non poſſunt,
& idcirco rationabilis inſurgit timor, ne ex jejuniorum obſervantia denuo ad priſtinam, ac naturalem redeat imbecillitatem, ac iterum valetudinariam vitam degere perpetuo cogatur. 1

Præterea cum Illuſtriſſimus Dominus ex ſervata ad hoc uſque tempus victus ratione ſanus vivat, & viribus ſatis conſtet, contra medicum præceptum omnino erit, illum ad aliam victus rationem cogere, cum protritum illud ſit, Modum, qui ſanitatem facit, non mutato: neque enim dicendum eſt, illum ex Aeris tantum mutatione, & ex itinere patrato majores vires acquiſiviſſe, & ſtomacho melius habuiſſe, quam antea haberet, ſed multo magis id illi ſucceſſiſſe, ex ſervata hactenus victus ratione, fugiendo ea in cibis aſſumere, quæ ſtomacho erant inimica, & ex quibus ob eam cauſam parum vel nihil corpus enutriri poterat, unde quotieſcunque illis utebatur, licet ſemper minus noxia ſeligeret, in imbecillitatem notabilem relabebatur, ita ut, licet ſumma diligentia uteretur, ut illis aſſueſcere poſſet, nunquam tamen id ex voto ſucceſſit, ac nunquam ſuperare potuit naturalem illam antipathiam, quam cum ſimilibus cibis ſortiebatur; & quam etiam de præſenti retinere illum ſatis ſuperque demonſtrare poteſt nova de ea re deſumpta experientia, de qua in relatione. Timendum inſuper dicebant Collegæ, ne cum cogatur in futurum Illuſtriſſimus Dominus in patria commorari, in qua ſemper non bene ſe habere eſt expertus, etiam diæta uteretur ſaluberrima, ac prout ſua natura, & valetudo expoſcebat, ſi ad jejuniorum obſervantiam revertatur, tanto facilius in priſtinam imbecillitatem caſurus ſit; quia tantundem poterit Aer nativus alias, ac ſemper ſibi infectus, vires, & ſtomachum ipſius lædere conjunctus cum victu minus laudabili, quantum potuit Aer externus ac ſibi magis proficuus cum recta victus ratione ſuis viribus, ac ſtomacho opitulari: & quemadmodum ex mutatione Aeris externi in Patrium timendum eſt, ne ad antiquam corporis valetudinem redeat, unde jure optimo cavendum eſt, ne in victus ratione delinquat, quod facillime eveniret, ſi in jejuniis cibis uti cogeretur ſibi a natura contrariis, ex quo ille ad opera meliora, quibus

perpetuo

perpetuo vacare ſolet, in poſterum inhabilis omnino redderetur.

Illud certum eſſe, addebant, quod mutatione Aëris, maxime ejus, in quo quis diu commoratus eſt, in Aerem quemcunque ab eo longe diſtantem, corpora ſenſibiliter, & evidenter mutationes & in malum, & in bonum recipere, & adnotatur ab Hippocr. *in lib. de octim. Par. numero tertio* & alibi, & a Cornel. Celſ. *lib.* 2 1. *ſua Med. cap.* 3. & a Lucret. *lib.* 3. *de Rer. nat* ibi:

Non vides etiam cæli novitate, & aquarum
Tentari procul a patria quicunque, domoque
Adveniunt?

Quod non ſolum verificatur in mutatione Aeris melioris in deteriorem, ſed etiam in mutatione deterioris in meliorem, ut ex ipſius Celſi verbis patet. Quemadmodum ergo Aeris mutatio in bonum maximum ſanitati Illuſtriſs. viri emolumentum attulit, ita certiores fieri debemus, quod mutatio in malum nocumentum notabile allatura ſit, nam ſi etiam mutatio in bonum nocua eſt, quanto magis mutatio in malum nocua erat? Quod ſi huic eidem mutationi Aeris boni in pejorem addatur mutatio victus laudabilioris in minus laudabilem, tunc in ſanitatis, ne vitæ dicam, inevitabile periculum certo certius illum conjiciemus. Sufficienter igitur videtur excuſari Illuſtriſſimus Dominus a jejuniorum obſervantia, cum periculum ex ea emanans ex ſupradictis ſit certum, & maxime notabile.

3 Verum enimvero prædictis omnibus pro contraria opinione allatis non acquieſcens, exiſtimavi, Illuſtriſſimum Dominum poſſe tuto, & ſine ullo notabili periculo, ut Religionis zelo obſecundare valeat, jejuniorum obligationi ſatisfacere, abſtinendo a carnibus aliiſque cibis in jejuniis ab Eccleſia interdictis, aſſumendo cibos alios quoſcunque, dummodo modus adhibeatur: quia Primo Illuſtriſſimus Dominus non tantum profecit, ut ſupponitur ab itinere, ab Aeris mutatione, & a ſervata victus ratione, abſtinendo a piſcibus, & aliis cibis jejuniorum, qui alias videbantur illi ſummopere contrarii, quantum profecit mutatione ætatis, quæ quantum poſſit in ſuperandis, & profligandis morbis longis, & contumacibus, norunt etiam ii, qui vix de limine Medicinam ſalutarunt: & pateſit exemplo Epilepſiæ, aliorumque quorundam morborum difficillimorum, qui mutatione ætatis maxime abiguntur, juxta Hippocrat. ſententiam *Aphor. ſect.* 3. *numer.* 28. *& ſect.* 5. *Aphor.* 7. ubi Galen. *in comm.* cum ergo hactenus in ætatibus calidioribus verſaretur, juventute nempe, ac ætate conſiſtenti, & virilitate, nunc autem ad ſenium properet, factum eſt, ut temperamenti mutatione, ſanitatem, quam prægreſſa temperamenta ſuo excedente calore exagitabant, affatim recuperaverit: In prægreſſa namque ætate tanto Hepatis calore flagrabat, ut ſtomacho frigidiuſculo dotaretur, abſorbente Hepate, & alliciente ad ſe univerſum calorem, ita ut ne cibos quidem facillimæ concoctionis conficere poſſet; præter quam quod ſuperexcedens ille Hepatis calor, & in præter naturam degenerans, meliores ſpiritus ventriculi, aliarumque partium diſſipabat, unde coctiones peſſime ſuccedebant, & Æger in dies in pejorem ſtatum decidebat, unde etiam extenuari, ac ſecundum ſolidiora membra abſumi videbatur, ex eo, quod corpus ſuo debito nutrimento defraudabatur.

4 His addendus labor in itinere perpeſſus maxime admodum longo, ut illud fuit, ex labore enim, & exercitio creſcit virilitas, hoc eſt corporis vigor, Hippocrat. *de Aer. Aq. & loc. numer.* 54. & hoc jure optimo quia, ut idem Hippocrat. *libro ſecundo, de Diat num.* 5 24. labor ſiccat, & corpus robuſtum facit, cui adſtipulatur Celſ. *libro primo, ſua Medic. cap.* 1. dicens: Ignavia corpus hebetat, labor firmat: illa maturam ſenectutem, hic longam adoleſcentiam reddit. Non mirum ergo eſt, ſi Illuſtriſſimus Dominus a multis, & non conſuetis laboris in itinere, & in negotiis gerendis perpeſſis, majorem corporis firmitudinem acquiſiverit, vireſque recuperaverit, cum antea ex otio, & ignavia ad corporeas functiones hebes, & ineptus eſſet, ita ut ne deambulare quidem ſatis tuto poſſet, & idcirco nullo exercitii genere uteretur. Neque dicatur id ſuccedere non potuiſſe, quia erat habitus tenuis, & ita exiccati, ut ad tabidam maciem videretur accedere, quia hæc corporis exiccatio, & extenuatio non tantum eveniebat ab excedenti calore, quantum ab eo, quod corpus nequaquam, ut opus erat, nutriretur. Ab exercitio autem duas maximas utilitates reportavit: primam, quod abſumptis excrementitiis humoribus calor naturalis minus impeditus ad ſuas operationes obeundas habilior evaſit, unde etiam præternaturalem calorem debellare potuit, & coctiones quaſcunque melius, ac facilius celebrare: ſecundam, quod membra ipſa, quæ prius debito alimento defraudabantur, nativo eorum calore robuſtiora facta, ad ſe debitum alimentum allicere in poſterum potuerunt & corpus impinguare, ac in multo meliorem ſtatum perducere, magis vividum colorem, animique alacritatem conciliando. Quæ omnia tam evidenter apparent, ut affirmare pro veritate cogamur, ſtomachi debilitatem, & totius corporis extenuationem, aliaque accidentia, quæ in prægreſſis ætatibus patiebatur, non ex naturæ imbecillitate, ſed potius ex accidenti illum fuiſſe perpeſſum, cum a natura alias ſua principia vegeta, ac robuſta fuerit ſortitus.

Nec quicquam afficiunt, quæ in contrarium deducuntur, & primo, quod ſupponitur, hunc Illuſtriſſimum Dominum a natura ſortitum eſſe temperamentum non laudabile, cum corporis totius; ſed præſertim ſtomachi imbecillitate, non eſt omnino verum, quia licet poſt pubertatem id ſucceſſerit, ut dictum eſt, tamen in pueritia uſque ad decimum quartum annum temperamento erat optimo, & eucrato, & ſtomacho valido, ita ut etiam plurimo alimento uſus optime concoqueret, nec unquam ſtomachi dolores, aut alia accidentia a ſtomacho provenientia pateretur, ut ipſemet teſtatur, non obſtantibus iis, quæ in contrarium Collega ejus familiaris Medicus proferebat, ut & illum, & Medicos alios Collegas in ſuam ſententiam alliceret. Ex accidenti autem, aucto per ætatem calore, & primigenia humilitate ſenſim decreſcente, ex erroribus in victus ratione patratis, ac maxime in ſtudiis, quibus indeſinenter, ac ſedulo, & extra temporis opportunitatem incumbebat, ſtomacho male habere cœpit, ac male concoquere, & ructus plurimos ab ora interdum acidos emittere, alias etiamſi nidoroſos, neceſſe habuit in victus ratione cautius ſe gerere: & quia a piſcibus, oleo, ſalſamentis, aliiſque cibis in jejuniis adhibitis ſenſibiliter, ac magnopere ſe lædi experiebatur, itemque ab ovis quocunque modo comeſtis, etiam tremulis, aut ſorbilibus, coactus fuit ad carnium uſum perpetuo tranſire, ut dictum eſt, licet & inter has teneriores, & coctu faciliores eligere cogeretur, & in parva quantitate aſſumere. Ex quibus apertiſſime patet, illum non a nativitatis primordiis & a Natura, ſed ab accidenti ea omnia paſſum fuiſſe, quæ illum ad carnium perpetuum uſum coegerant: ex mutata denique victus ratione, jure ea impedimenta ceſſarunt; ſuperaddita mutatione Aeris, & deſidia in laborem converſa, ſtudiiſque parcius incumbens, tantumque debitis, ac opportunis horis, immo ab aliis interdum omnino vacans, atque eo pacto naturalem, ac priſtinum, illique a naturæ primordiis conceſſum vigorem recuperavit; quamobrem inaniter timemus, ne ex jejuniorum obſervantia iidem affectus repullulent, quin immo cum facilius ſit removere affectus, qui ex accidenti fiunt, quam qui ex natura inſunt, dicendum eſt, Illuſtriſſimum Dominum, ſuperatis jam magna ex parte iis, quibus afficiebatur, ſymptomatibus, facillime cautione adhibita, quæ remanent ſuperaturum, ſi quæ modo remanſiſſe conſpiciemus, tantum abeſt, ut timeamus, ne ad priſtinam valetudinem revertatur.

Ad illud, quod additur, Illuſtriſſimum Dominum ex obſervata victus ratione abſtinendo a piſcibus, aliiſque cibis ſibi contrariis tantopere in ſanitate profeciſſe: Reſpondetur, id falſum facile apparere ex eo, quod ea victus ratione uſus fuerat in patria, per plures annos, & tamen ſemper iiſdem affectibus eſt conflictatus, ergo cum ex ea per longum plurium annorum decurſum nihil profecerit, dicendum eſt,

non

non ex illa, ſed ex alia nova, & evidenti cauſa ſanitatem recuperaſſe, cumque hic adfuerint cauſæ novæ tam evidentes, ut longum iter, labores, Aeris mutatio, & id genus aliæ, quarum unaquæque per ſe magnopere efficax cenſetur ad longos morbos, & contumaces ſuperandos, confitendum eſt, ab iis tantum in ſanitate profeciſſe, non ab illa ſervata victus ratione, quæ alias in tam longo tempore nihil omnino contulerat; contulit ergo plurimum Aeris mutatio, qua ſola incurabiles morbi aliquando ſanantur, nec minimum operatus eſt etiam labor, nam ut Hippocrat. *lib. de Nat. hum. n. 17. & l. de flat. n. 2.* dicebat, *morbi longi ſuperantur, ſi quis deſidia deditus laborare cogatur, aut contra labore plurimo defatigatus quieſcere permittatur*. Quod ſi his omnibus addatur mutatio tempemperamenti ex mutatione ætatis proveniens, ex qua excedens ille calor remiſſus eſt, apertiſſime videbimus, minimam, ac fortè nullam habuiſſe partem in recuperatione ſanitatis Illuſtriſſimi Viri abſtinentiam a cibis Quadrageſimalibus tam longo tempore obſervatam.

Nec majorem veritatem habet, quod Illuſtriſſimus Vir habuerit naturalem contrarietatem, & antipathiam cum piſcibus, aliiſque cibis Quadrageſimalibus, immo hoc gratis dictum fatetur ipſemet aſſeverans, quod ante pubertatem illis libenter, & ſine noxa veſcebatur, neque de præſenti illos abhorreret, niſi timeret de propria ſalute, quin etiam libentius illos admiſſurum ſe promittit, quam carnes; ergo permittendum ſine timore videtur, ut illis, quando opus fuerit, utatur. Minus afficit quod per experientiam factam ex comeſtione Piſcium per duas, aut tres vices, certificati ſimus, illum adhuc retinere cum illis eandem contrarietatem, quam a natura ſupponitur habuiſſe: quia, ſi recte omnia ponderentur, videbimus apertiſſime, non fuiſſe piſces in cauſa, ut ſtomacho male haberet, ſed potius nimia ciborum copia, ac præcipue quorundam, qui ex ſua natura cuivis ſtomacho laborem faciunt, ut
8 fungi ſunt, Oſtreæ, Teſtudines, quas tanquam cibum laudabilem copioſe aſſumpſerat, cum ex ſua natura nutrimentum præbeant melancholicum, ac pravum, & coctioni ſint multum rebelles: præterquam quod illis ipſis diebus multis curis, & graviſſimis negotiis implicitus fuerat, quæ hominem exiccare ac debilem facere teſtatur Hippocrat. *libro ſecundo de Diæt. 9.*
9 *numero vigeſimo ſexto*, quorum occaſione coactus fuerat immediate a cibo domo exire, aut lectioni, & applicationi rerum arduarum vacare, quæ quantopere nocumentum afferant ſtomacho, & ciborum concoctioni, non eſt, quod multis verbis explicemus, cum ſatis ſuperque id notum ſit, & quotidiana experientia comprobatum.

Inanis inſuper timor ille eſt, quem conceperunt Collegæ, ne ex reditu in Aerem patrium, quem ſemper ſibi infeſtum expertus fuit, addita victus ratione minus laudabili, maxime cum jam per tres annos tam optimo Aeri aſſueverit, denuo in veteres affectiones, & anteactam valetudinem, aut etiam multo pejorem delabatur: Quia licet negari non poſſit, Aerem, in quo per prædictum trium annorum ſpatium commoratus eſt, laudabiliorem, ſalubrioremque eſſe, quam nativum, tamen duplici ex capite dicendum eſt, ac certo ſperandum, illum in Aere patrio magis ſanum eſſe victurum; Primo, quia poteſt jam viribus recuperatis, illiſque pollens, Aeris patrii injurias, ſi quæ inde emanant, ſuſtinere, ac ita ſuperare, ut ne minimum quidem inde incommodum percipiat; præterquam quod neque id, quod ſupponitur, omnimodam veritatem habet, quia in eodem Aere patrio ad pubertatem uſque ſanus ſemper vixit, neque ab ipſius malitia ægrotare cœpit, ſed ab aliis cauſis, ut ſuperius dictum eſt, quibus addi poteſt Aeris patrij ſympathia, cum habeat ſemper latentem quandam energiam, ob quam ſemper magis amicus noſtræ naturæ eſſe ſolet, quam alterius cujusvis, etiamſi ex ſua natura non multum laudabilis ſit, quod non ex temperamenti ratione evenit, ut probat Fortun. Fidel. *libro primo, de Relat. Med. cap. 2.* ſed ut dixi, ex convenientia quadam, & ſympathia, quam cum noſtra habet natura. Secundo quia poſt hac diverſa vivendi ratione utetur, & ex vita otioſa & deſide, ac nulli labori, & exercitio aſſueta, in magis laborioſam, & exercitio defatigatam tranſitum faciens, a prægreſſa debilitate vindicabitur, & omnem morbum ſuperabit, juxta ſupra citatam Hippocratis ſententiam; unde ſi quam læſionem ab obſervatis jejuniis timeremus, a meliori valetudine jam confirmata, & a robuſtioribus viribus ſuperatum iri in dubio non eſt ponendum. At vero mutationem Aeris melioris in deteriorem periculoſam eſſe, & idcirco non deberi hanc cauſam adaugeri, mutatione victus melio-
ris in deteriorem, non habere locum in caſu noſtro di- 11
cendum, quia hujuſmodi Aeris mutationes tunc parere ſolent morbos, cum corpora debilia exiſtunt, & præ debilitate novi Aeris contrarietatem ſuſtinere non poſſunt, at cum corpora viribus ſunt integris, nequaquam poteſt illa mutatio obeſſe; quod tanto magis habet locum in mutatione facta ab Aere alieno in patrium, quem, licet ex ſua natura malum, aliquando eſſe diuturnorum morborum remedium dicebat Cornel. Celſ. *ſua Med. lib. 2. c. 1.*

Admodum Illuſtri, admodumque Excellenti Domino D.
JACOBO ALBANO GIBBESIO,
Medico, ac Viro Doctiſſimo.
PAULUS ZACCHIAS F.

Quæ abſtruſiora in Arte Medica aliquando occurrunt, ſicco, ut ajunt, pede a pleriſque tranſiguntur. Id inter cætera de morbis Dæmoniacis eveniſſe palam eſt, cum de iis, quod inter abſtruſa ſint abſtruſiſſima, pauci quidem ex noſtris Medicis ex profeſſo verba fecerint. Ego alias de illis nonnulla ſcriptis conſignavi in hiſce Quæſtionibus meis, ac denuo nunc ex oblata mihi, quam in argumento habes, occaſione, alia quædam exaravi, eaque ad Te, cui præ cæteris omnibus Naturæ arcana, ac magis recondita opera videntur cordi eſſe, tranſmittere volui, ut ſi quid addendum judices, addas, inſimulque cognoſcas, in quanta apud me ingenium, ac judicium tuum æſtimatione ſit: Vale, & me ama.

CONSILIUM XLIX.

ARGUMENTUM.

Vagabantur in civitate N. morbi quidam, tam raris, horrendis, ac mirabilibus ſymptomatibus concomitati, ut cum in eodem loco morarentur perſonæ quædam maleficii ſuſpectæ, facile occaſionem dederint dubitandi, an illi ipſi morbi ex natura, an potius diabolico maleficio fuiſſent excitati: Inter complures autem, qui hujuſmodi morbis affecti, aut perierant, aut peſſime excepti fuerant, *Sempronia*, cum alias optime valeret, & in ſummo cujuſdam ſcalæ moraretur, viſa ſibi eſt ab externa quadam vi cum magno impetu impelli, ac præcipitari, ac deinceps ſæviſſimis ſymptomatibus conflictata tandem perierat. Præterea *Titius*, ætate juvenis, integriſque viribus, repentina genitalium ignavia adortus ad venerem omnino inhabilis evaſerat. Non defuerant autem ibidem multi, qui (cum menſtruo ſanguine potionati crederentur) fœdiſſima ſcabie, atque horrida lepra inquinati, nihil conferente ope humana, vitam cum morte miſerrime commutaverant: quin & alii (inter quos ſpecialis querela de Sticho habetur) Tabe, Maraſmo, & Atrophia conſumpti; Pleræque inſuper mulieres fuerunt, ſignanter autem Donata, quæ miris, horrendis, ac nunquam in aliis animadverſis ſymptomatibus con-

Digitized by Google

conflictatæ perierant. Alii denique, cum morti proximi eſſent, ab uno cubiculo in aliud translatio (mirum dictu) illico reviviſcebant, in illudque denuo reportati, confeſtim ad idem periculum proximæ mortis remeaſſent, niſi cubiculi mutatione ſibi caviſſent. His moti, quibus Juſtitiam miniſtrare convenit, Veneficas mulieres ſuſpectas in carcerem conjecerunt, interimque a peritis Medicis, qui prædictorum Ægrorum curam geſſerant, petierunt, utrum eos ex naturali cauſa, an potius ex ſupernaturali, ac Diabolico opere ægrotaſſe putarent, qui non abſque firmis rationibus reſponderunt, eos ex Diabolica malitia in morbum cecidiſſe; quorum opinionem conſultus non ſolum probavi, ſed ſubſequentibus rationibus confirmavi.

SUMMARIUM.

1 *Dantur morbi, & alia ſanitatis incommoda veneficiis Diabolicis excitata.*

2 *Morbi quidam magni habent aliquando fortes, ac repentinos inſultus a Natura.*

3 *Apoplexia unde dicta.*

4 *Uteri morbi aliarum principum partium morbis aſſociatis, tam admirabilibus ſymptomatibus concomitantur, ut ſupernaturales exiſtimentur.*

5 *Plures mulierum uteri morbis conflictata a Dæmone obſeſſa exiſtimantur.*

6 *Spontanea laſſitudines morbos prænuntiant, & qua ex cauſa, num, ſeq.*

8 *Ipſa corporis valetudine animalia excitantur ad coitum.*

9 *Atrophia, & corporis conſumptiones extrema naturalem cauſam ut plurimum habent.*

10 *Mulieres Dæmoniacæ exiſtimata naturalibus remediis aliquando perfecte ſanata.*

11 *Tam naturalis, quam Dæmoniacus morbus ab iiſdem cauſis naturalibus dependet.*

12 *Morbi Dæmoniaci licet difficulter cognoſcantur, a multis tamen ſimul junctis ſignis cognoſci poſſunt.*

13 *Signa morborum Dæmoniacorum communia ſunt morbis quoque naturalibus.*

14 *In morbis naturalibus adſunt ſigna dependentia a cauſis, quæ inter ſe ſunt compatibiles, in Dæmoniacis contra.*

15 *Intemperies non poteſt introduci in inſtanti.*

16 *Nihil nos magis perducit ad cognitionem morbi Dæmoniaci, quam ipſius morbi mos.*

17 *In via naturæ non fit tranſitus ſubitaneus de uno extremo ad aliud.*

18 *Repentinæ, & inſperatæ mutationes, & criſes nunquam in via Naturæ abſque ſignis concoctionis fiunt.*

TAmetſi circa magicas, ac veneficas operationes, plura enarrentur, quæ vana, ac futilia, ac falſa magna ex parte ſunt, tamen dari morbos, & alia
1 ſanitatis incommoda per veneficia a Magis inducta, ac excitata, acceptiſſima eſt omnium Doctorum opinio, innumerabilibus eventibus, & experientiis confirmata, ejus rei veritatem adſtruens; de qua, præter alios, Sprenger. *in malleo malef. libro ſecundo quæſt.* 11. *& ſeq.* Martin. Delrius *libro tertio Diſquiſit. Magic. ſect.* 2. *quæſt.* 4. apud quem vide legum, & SS. Patrum auctoritates. Torrebl. *Dæmonolog. lib.* 2 *cap.* 40. *& ſeqq.* qui plures quoque Patrum, ac Conciliorum auctoritates in medium profert, ubi etiam Poetarum nonnullorum carminia habentur, id atteſtantia, & inter Medicos, Joan. Baptiſt. Codronch. *lib.* 1. *de morb. venef. per totum*. Joan. Hucher. *de ſterilit. lib.* 4. qui eſt *de Malef* Cæſalpin. *in Dæmon. inveſt. Peripat.* Daniel Sennertus *Pract. lib.* 6 *part.* 9. *cap.* 9. & aliis Profeſſoribus Joan. Jacob. Boiſſard. *de Magia*, *cap.* 8. Non obſtante ergo antiquorum Philoſophorum, & Medicorum, præcipue vero Hippocratis, Ariſtotelis, Avicennæ, aliorumque ſententia, ac falſa nonnullorum Recentiorum, & Hæretica opinione, adſtruendum, dari Dæmoniacos morbos.

Sed dubio non vacat, utrum enarrati morbi vagantes in civitate N. fuerint vere a cauſa naturali, an potius a cauſa Dæmoniaca, & ex maleficio; ac primo videbatur dicendum, ſymptomata, ſeu accidentia, quibus ſeſe manifeſtabant morbi, de quibus dubitatur, nihil in ſe habuiſſe, quod ad ſupernaturalem, ſeu Dæmoniacam virtutem referri debere putent, ſed omnia, ac ſingula a naturali cauſa dependentiam habuiſſe, & naturalibus cauſis reſpondiſſe, cum naturalem ordinem undequaque ſervaverint: nam ſi examinemus ſingulas conditiones eorum morborum, quas examinati Medici retulerunt, facile comperiemus, id omnimodam veritatem habere; & incipientes ab inſultu morbi, quo apprehenſa eſt Sempronia (quem quidem ita admirandum putant prædicti Medici, ut nonniſi ad vim Dæmoniacam referri debeat) non videtur adeo elongari a quibusdam morborum inſultibus, quin familiaris ſit naturaliter illis, qui de repente, & cum impetu hominem adoriuntur, ut in 2
Apoplexia evenit, in Epilepſia, in ſyncope, uteri præfocatione, & ſimilibus, vapor enim quidam teter, ac malignus, vel malignus, ac teter aliquis humor cerebri ventriculos, aut ipſum cor de repente feriens, Imaginationi ipſi repræſentat aliquod externum phantaſma hominis, vel vetulæ, vel ipſius Dæmonis, vel nigri cujusdam animalis ſibi vim inferentis, ac impellentis, ita ut homo concidat, & experrectus narret, ſibi viſum fuiſſe, ſe ab externa vi in terram impulſum, vel ab alio præcipitatum, cum tamen ab interna, & naturali cauſa id totum acciderit: ſimile quid in moribundis adnotamus, quibus ater aliquis canis, vel Dæmonium ipſum prope lectum verſari videtur, cum id ex fumis tenebroſis, ac malignis in cerebrum verſantibus illis appareat. Sed in prædictis morbis, & maxime in Apoplexia id frequentius evenire palam eſt, nam Apoplectici proprie ſibi videntur ab externa vi in ruinam agi, ac percuti, & præcipitari, ea enim ex cauſa a fulmine ictos eſſe ſibi perſuadent, quamobrem dicitur hic morbus Apoplexia, enim prehenſi non aliter quam a fulmine percuſſi concidunt: 3
unde Lucret. *lib.* 3. *de Rer. nat.*

Quin etiam ſubita vi morbi ſæpe coactus.
Ante oculos aliquis noſtros, ut fulminis ictu
Concidit.

Vel tanquam victimæ ante altare uno ictu corruunt, ut dicebat Foreſt. *lib.* 10. *Obſerv.* 69. *in ſchol.*

Quod vero ad hoc ſymptoma tam magnum, ac violentum in muliere illa ſecutus ſit morbus magnus, ac cognitu difficilis, aliisque mixtis ſymptomatibus notabilis, nec mirum, nec inſuetum quid eſt: ſive enim illud primum ſymptoma fuerit Apoplecticum, vel Epilecticum, vel ſyncopticum, vel præfocativum ab utero, aptum erat magnum morbum portendere, & accerſere; quandocunque enim uteri morbi aſſocientur magnis morbis capitis, vel cordis, vel alicujus nobiliorum partium, ut in muliere hac facilium eventu fuit, tam rara, ac diverſa accidentia ſecum afferunt, 4
tamque inſueto more ægrotantes exagitant, ut eorum cauſam non ad naturalem vim, ſed ad ſupernaturalem, ac plerumque ad ipſum Dæmonem referamus, ut in hac ipſa muliere eventu facile fuit, ex quo fit, ut plures earum a ſpiritu potius maligno, quam ab aliqua naturali cauſa exagitatas credamus, ut præter quam- 5
plurimos Doctores, teſtantur ex Medicis plures Auctores *Gyneciorum*, ſeu *de Morbis mulierum*.

Sed difficilius ad ſuas naturales cauſas referri poteſt inſultus morbi, ex quo ægrotavit Titius, de quo narratur, quod per nonnullos dies, antequam ægrotare inciperet, adeo ad Veneris exercitia de repente impotens factus eſt, ut ne minimo quidem igniculo ad eam ſtimularetur, ac volens de ea re experimentum ſumere, ignavum ſe, ac omnino frigidum factum cognovit, cum tamen nulla occaſio præceſſiſſet, & ipſe eſſet in ætate juvenili, atque alias ſtrenue in Veneris congreſſibus dimicaſſet, ita ut ſumma cum ratione ſuſpicari potuerit, ex improviſa ac repentina hac genitalium ignavia ſe ligaminis maleficio eſſe obſtrictum. Sed hoc inaniter videtur & ipſe, & quicunque alius fuerit,

ſuſpica-

ſuſpicatus, cum præter Naturæ conſuetudinem non eveniat, ut ante magnorum morborum inſultus, per nonnullos dies præcedat quædam totius corporis ignavia, ac membrorum laſſitudo, juxta ſententiam Hipp. *lib.* 2. *Aphor.* 5. ubi ſpontaneas laſſitudines morbos prænunciare docet, ex eo quod, quæcunque laſſitudo ſit, & ex quacunque laſſitudinis ſpecie, ex tribus ſpeciebus a Gal. *in comm. ejus Aphor.* aſſignatis ſemper præ-
6 ſupponitur, aut copia vitioſorum humorum, aut plenitudo aut utrumque: non mirum ergo eſt, ſi immi-
7 nentibus morbis ac præcipue magnis, præcedant hujuſmodi laſſitudines, ac totius corporis torpores, & gravitates, membrorumque hebetudo, & ignavia, ac quoddam vitæ tædium ac triſtitia, perſentiente natura ſuperabundantiam humorum ſe gravantium, indeque ſibi malum pertimeſcente, ex quibus facile eſt, ut ſimul quoque genitalium ignavia, & alienatio a veneris, & impotentia ad ea ſequatur, ex corporis enim alacritate venerei ſtimuli exoriuntur, & ipſa corporis valetudine animalia excitantur ad coitum, *lib.* 8. *de Hiſtor. Anim. c.* 18. alias ab ejus uſu alieniſſima.

8 Cæterum in caſu infirmitatis, ex qua dicitur ſublatus fuiſſe Stichus, nihil eſt, quod perſuadere poſſit, adfuiſſe veneficium, ac ſupernaturalem, ſeu Dæmoniacam cauſam, quippe cum, ut ipſemet Stichus fatetur, Teſtis examinatus, Atrophiæ, & corporis conſumptiones hujuſmodi, facile ad naturales cauſas referantur, cum in dies plures ægrotos offendamus hujuſmodi Atrophiis, & maraſmis abſumptos, in quibus, ne per
9 imaginationem quidem ſupernaturalem, vel Dæmoniacam cauſam aliquam quæquam operatam eſſe ſuſpicari licet. Non debemus ergo plus tribuere publicæ voci, & famæ, quod hujuſmodi morbi eſſent ex veneficio, quam tribuamus naturæ ipſi, ex cujus vitales morbi facile excitantur; non exiſtentibus ergo aliis indiciis, publica vox, & fama, quæ aliquando ab ignariſſimo ac maxime credulo vulgo originem habet, nihil operari debet, & fruſtra videmur alias cauſas inquirere, ubi naturalium cauſarum efficientia eſt manifeſta. Neque ulterius ullam admirationem afferre debent quædam aliæ infirmitates per eandem civitatem vagantes, ob id, quod tam multis, tamque variis, tamque inter ſe contrariis accidentibus ac maxime inſuetis, fuerint conſpicuæ; nam ſi ad quotidianas obſervationes noſmetipſos convertamus, & mulieres hyſtericis paſſionibus exagitatis contemplabimur, nihil eorum, quæ Donatæ, aliiſque fœminis evenerunt, tam mirabile accidiſſe dicemus, quam multo mirabiliora in aliis quotidie naturaliter accidere non obſervemus. An non ob eam cauſam plurimas earum, ut alias dixi, a Dæmonibus obſeſſas exiſtimamus, & tandem tamen naturalibus remediis eas curatas conſpicimus, quod in illis naturalis tantum cauſa ſuam vim exerceret? Geminas ego ſorores novi, pro Dæmoniacis habitas, & à Religioſis pluries exorciſmis incaſſum expiatas, a Cynthio Clemente Pauli V. P. M. olim Medico exquiſita, ac repetita corporum expurgatione, ac veſicantibus
10 infernis partibus adhibitis perfecte ſanatas. Non ita ergo nos moveat ſymptomatum inſuetorum frequentia, ut ſupernaturalibus cauſis tribuamus, quod a naturalibus originem habet.

Idemque quod de ſuperioribus infirmis dictum eſt, de aliis nonnullis, ut de Publio, firmari poteſt; quia febris, ex qua ille ægrotavit, aſſociata erat cum aliqua mala, & inſigni Hipochondriorum affectione, cum inæquali partium intemperie & contrariis, ac inter ſe pugnantibus diſtemperantiis, ut in ſimilibus affectibus uſu venit, ex quibus non modo enarrata ſymptomata, quæ Publium, alioſque moleſtarunt, ſed multo plura, & multo admirabiliora pullulare ſolent, ut ſignante Recentiores omnes, qui de ſimili argumento ſcripſerunt, teſtificantur, inter quos videndus Daniel Senn. *Pract.* 1. *p.* 5. *ſect.* 1. *cap.* 4. & ſi libet, percurre, quæ nos ipſi attulimus *lib.* 1 *de morb. Hipochondr. cap.* 6. *per totum*. Quorum ſymptomatum admiratio tantopere excrevit, ut nonnulli Medici ea ad ſupernaturales, ac Dæmoniacas cauſas referant, neſcientes ſibi perſuadere, tam mirabiles effectus ab alia cauſa quam a Dæmoniaca malitia, & virtute produci poſſe, ut forte in caſu noſtro evenit: & tamen omnes, ac ſinguli hujuſmodi effectus, quamtumvis rari, & admirandi, ad ſuas naturales cauſas referuntur, & illis reſpondere comperiuntur. Denique ad omne pejus nunquam de certo affirmari poteſt, morbum aliquem eſſe potius Dæmoniacum, quam naturalem, 11
quia tam naturalis, quam Dæmoniacus morbus ab iis de cauſis, & ab iiſdem prorſus humoribus excitantur, ac conſequenter eoſdem omnino effectus ambo producent, & iidem prorſus ſigni conſpicui erunt. Quod autem tam Dæmoniacus, quam naturalis morbus ab iiſdem cauſis dependeat, patet, quia tam Dæmoniacus, quam naturalis morbus melancholicus in melancholico humore fundatur, ut DD. omnes unanimiter fatentur, Valleſ. *de Sacr. Philoſoph. cap.* 15. & 18. Codronch. *de morb. venef. lib.* 2. *cap.* 8. Martin. Delrius *lib.* 2. *Diſquiſit. Magicar. q.* 29. *ſect.* 5. & alii, qui omnes in hoc conveniunt, quod Dæmon melancholicos, pravos, ac tetros humores agitando (iis enim ille gaudet, & delectatur) morbos Dæmoniacos excitat, quod ſimiliter a natura fit, unde ex iiſdem humoribus ſive a Dæmone, ſive a natura exagitatis iidem omnino effectus prodibunt, unde & eadem prorſus ſigna uterque morbus habebit, nec unquam certo firmari poterit, morbum eſſe potius Dæmoniacum, quam naturalem.

Verum enim vero, licet ſupra dicta omnia non omnino præter rationem adducantur, pro veritate tamen determinandum videtur, omnes, ac ſingulos ægrotantes, de quibus dubitari contigit, an ex naturali, vel ſupernaturali cauſa ægrotaverint, ex maleficio, & Diabolica læſione ægrotaſſe, ac periiſſe. Nam primo quoad difficultatem cognoſcendi, ac diſtinguen- 12
di Dæmoniacos morbos a naturalibus, non tantam eſſe cenſendum, quin ex multis ſimul junctis cognoſci, ac diſtingui inter ſe non poſſint. Et licet verum ſit, quod ſigna morborum Dæmoniacorum com- 13
munia ſint etiam cum ſignis morborum naturalium, ut DD. fatentur, Andr. Cæſalpin. *in Dæmon. inveſt. Peripat. cap.* 12. Codronch. *de morb. Venef. lib.* 3. *cap.* 13. tamen id veritatem habet, ſi ea ſigna diviſim, & unum quodque per ſe, non autem ſi copulative, ac ſimul omnia accipiantur; ac præterea in morbis naturalibus ſigna adſunt a cauſis dependentia, quæ licet contrariæ inter ſe, ſunt compatibiles: at in morbis Dæmoniacis ſigna hæc cauſas oſtendunt 14
inter ſe non compatibiles; exempli gratia, ſigna in morbi naturali oſtendentia caloris, & frigiditatis pariter effectus, dependent ab humoribus, partim calidis, partim frigidis, qui licet contrarii, ſe tamen in humano corpore compatiuntur: ſed ſigna in morbo Dæmoniaco oſtendentia caſum, & debilitatem pariter, & vigorem, ac virtutem ipſius naturæ, dependent a cauſis incompatibilibus, cum nequaquam ſeſe compatiantur extrema debilitas, & extremus vigor, ac robur, quod evenit in morbis Dæmoniacis, in quibus aliquando de momento ad momentum ægri in extremo debilitatis ſunt, & morti proximi, ac dicto citius vigorem ſummum oſtendunt, reviviſcentes, ac ſi nunquam quid mali perſenſiſſent.

Præterea mala tolerantia remediorum, ita ut Ægri neque calida, neque frigida, neque rationabiliter, aut alias, adminiſtrata admittere poſſint, commune ſignum eſt, tum naturali, tum Dæmoniaco morbo: ſed ubi huic malæ tolerantiæ aſſocietur ignorantia cauſarum, & ipſi expertiſſimi Medici ſuo rationabili diſcurſu eas reperire non valent, tunc quidem hæc duo ſigna copulative accepta, non dubia ſemita nos ad Dæmoniacorum morborum cognitionem perducent. Exemplificare licet hæc, relictis aliis ægrotantibus hic propoſitis, in Titio, qui nulla infirmitate, ac nulla procatarctica cauſa prægreſſa, genitalium repentina ignavia, ac inexcitabili corpore correptus, ad quem ſecuta eſt febris, ex qua periit. Nam & ignavia genitalium ex ſe, & febris ex ſe potuerunt referri ad ſuas naturales cauſas, ſed hæc ſimul juncta, morbus ſcilicet ex ſumma frigiditate una ex parte, aliaque ex parte morbus ex ſumma caliditate ad priorem conſequens, non poſſunt ad naturales cauſas referri: quomodo enim naturaliter ad fri-

Digitized by Google

ad frigidiſſimum morbum poteſt ſuccedere morbus calidiſſimus, aut ſi ex accidenti id fiat, quo modo morbus calidiſſimus non erit remedium morbi frigidiſſimi? An non hoc ſemper in rerum natura evenit, ut febris ſit remedium præcedentis morbi, ſiquidem ille frigidus fuerit; jam hoc ab Hippocrate canonizatum *in lib. 2. Aphor. 26.* & ab omnibus Commentatoribus *ibi:* Exemplo febris convulſioni ſupervenientis. Nam ut Hollerius *ibi in Schol.* dicebat, calor quicunque etiam præter naturam curat morbos frigidos. Ergo omnino extra naturæ opera fuit inſultus frigidiſſimi morbi, nempe ignaviæ repentinæ genitalium in Titio, & ſupervenientia febris remanente priore morbo in ſuo vigore, nec quiſquam vel Doctiſſimus Philoſophus noverit hęc ad naturæ actionem referre, unde coactus ad Dæmoniacam, & ſupernaturalem cauſam ea attribuet. Quod, ut multo magis confirmetur, conſiderandum, ignaviam illam genitalium aut ab intemperie originem duxiſſe, aut ab obſtructione; ſi ab intemperie, hæc vel erat ſimplex, vel cum materia: at neutra induci poteſt
15 in inſtanti naturaliter, imo requiritur conveniens aliquod temporis ſpatium ad hoc, ut introducatur, quod Dæmon ita breve reddere poteſt; ut appareat operari in inſtanti, veluti factum eſt in caſu noſtro. Si autem hæc ignavia orta eſt ab obſtructione, neceſſe erat ſimul & ſemel contiguarum partium ſymptomata apparere, immo cum aliquæ earum partium deſerviant ſimul ad ejaculandum ſemen, & ad mejendum, oportebat utriuſque actionis læſionem apparere, & in ſumma naturaliter non potuit de repente ea ignavia emergere ex obſtructione, ergo ex aliqua cauſa ſupernaturali, nempe ex Dæmoniaca malitia.

16 Præterea nihil eſt, quod ad cognitionem morbi ſupernaturalis, & Dæmoniaci certo certius perducere poſſit, quam ipſius morbi mos, aut modus affligendi, in quo tam conſpicuum ille ſe reddit, ut bene Dæmonis malitiam pro ſua origine cognoſcat, & ab oculatis, & prudentibus Medicis cognoſci ſe patiatur. Nam incipientem, ac vix incipientem morbum in ſummo vigore perſiſtere aliquando obſervamus, abſque ullis ne minimis quidem concoctionis ſignis, ſubitaneas, ac perfectiſſimas Criſes, ſubitaneas quoque & completas morbi remiſſiones, abſque ulla inſigni evacuatione, terribilium accidentium omnimodam, & irrationabilem ceſſationem ſola cubiculi, ſola lecti, ſola indumentorum mutatione; repentinam corporis maciem, & extenuationem, & præproperam genitalium flacceſcentiam abſque ratione, ſummas virium jacturas, earundemque de momento ad momentum completam recuperationem, vitæ, & mortis uno eodemque tempore ac viſſitudine quadam ſpem ac deſperationem, & alia hujuſmodi, quæ quidem in via naturæ eo modo contingere non poſſunt, in qua nunquam fit tranſitus ſubitaneus
17 de uno extremo ad aliud, ut ſumma debilitate ad virium validitatem, & ſic de cæteris: veram etiamſi in morbis conſimilia obſervemus, ut ſummum æſtum ac ſummum rigorem, ſimul & ſemel invadentes, ſummam virium dejectionem, ac quaſi ſubitaneam earundem refectionem, vigilias aliquando inſuperabiles, ac non multo poſt ſommos inexcitabiles, & alia ad hunc modum, ſemper tamen hæc habent ſuas cauſas patentes, ad quas referantur, nempe materias hæterogeneas, vapores, & flatus diverſæ, ac contrariæ naturæ, humores item ſibi contrarios, & effectarum partium diverſitatem, cum enim illæ materiæ, vel flatus heterogenei a diverſis partibus elevati diverſas partes moleſtabunt: effectus producent, ob contrarietatem eorum admirandos, & qui naturæ conſuetum operandi modum excedere videantur. Quantopere diſtent effectus e bile, calidiſque & exuſtis humoribus cauſati, ab effectibus productis ab Atrabile, vel Pituita, norunt omnes: & tamen licet tam contrarii ſint hi ab illis, apparent aliquando ſimul, cum ſimul moti fuerint humores, unde dependentiam habent: at vero hi ipſi humores, ubi a natura vinci, vel expelli debent, id nunquam niſi in tempore, & præcedente concoctione fit, ut in Criſibus, quod fallit in Dæmoniacis morbis, in quibus Dæmones humores ad libitum agitat, impellit, vincit, regit, exuperat, & a corpore expellit.

Cum ergo in enarratione hiſtoriæ prædictorum Ægrotantium, hæc, & his plura obſervata ſint ab Auctoribus in Dæmoniacis morbis adnotata, jure firmandum eſt, eos ex Dæmoniaca malitia ægrotaſſe, ac periiſſe. Et ad ea, quæ in contrarium adducuntur, reſpondetur primo, quod verum eſt, quoſdam morborum inſultus, ac progreſſus ſuccedere poſſe, ut ſucceſſerunt in Sempronia, in Titio, in Sticho, & aliis, non tamen concomitari iiſdem conditionibus, quibus dotati fuerunt morbi, ex quibus infirmi, de quibus agitur, ægrotarunt, & perierunt, ut jam ex ſuperioribus patet. Et ad id, quod additur, non poſſe diſtingui per certa ſigna morbum Dæmoniacum a naturali, ex eo, quod uterque dependeat ab iiſdem humoribus agitatis a Dæmone, licet, tam hi, quam illi ſint unius, ejuſdemque naturæ, ut patet ex iis, quæ in ſuperioribus adduximus, dicendum, ſatis diſtingui ex motu, & agitatione non naturali ab ipſo Dæmone facta, ut in præcitatis caſibus patet.

Reverendiſſimo Patri Abbati, D. FERDINANDO UGHELLIO MONACHO CITERCIENSI, *Triumfontium, Abbati Digniſſimo.*

PAULUS ZACCHIAS MED. F.

Licet labores, quos in Italia Sacra inſumpſiſti, totum Orbem admirandum reddiderint, ac tuorum meritorum teſtem non mendacem fecerint, optabam tamen ipſe pro ea, qua te proſequor benevolentia, ac reverentia, aliquod ejus rei teſtimonium ex me prodire, ut univerſa doctorum hominum Reſpublica, quanti Te, ac tua merita faciam, agnoſceret. Nihil mihi moliri hactenus licuit; una tantum ſeſe mihi obtulit ex hiſce quæſtionibus meis occaſiuncula, quæ eas tuo Nomine exornare mihi perſuaſit, ut facio, Tu æqui bonique id conſulas, ac me ama. Vale.

CONSILIUM L.

ARGUMENTUM.

Puella ruſtica, muta ac ſurda a nativitate, a proprio parente compreſſa eſt, eoque in Juſtitiæ manus veniente, ad ultimum ſupplicium damnatus eſt. Quærebatur an eidem ſupplicio eſſet filia quoque damnanda, an potius ob naturalem intellectus imbecillitatem eſſet excuſanda. Eam Hiſtoriam communicavit mihi D. Angelus Colius Senenſis Medicus doctiſſimus, qui ad Juſtitiæ mandatum pro veritate nonnulla ſcriptis conſignavit; unde nos etiam ad ejus viri contemplationem hæc, quæ ſequuntur, exaravimus.

SUMMARIUM.

1 *Muti, & ſurdi a nativitate apti ut plurimum ſunt ad apprehendenda plura, quæ cæteri hominum apprehendunt, licet imperfectius, ac tardius.*

2 *Muti, & ſurdi a nativitate magis proficiunt in quavis diſciplina nutibus per diem unum, quam bruta ex auditu per totam vitam.*

3 *Muti, & ſurdi a nativitate aſſequuntur multa, quæ Bruta aſſequi non poſſunt.*

4 *Muti, & ſurdi a nativitate an puniri in delictis debeant, nec ne.*

5 *Muti, & ſurdi a nativitate a matrimonio non arcentur.*

6 *Muti, & ſurdi poſſunt tanquam impuberes apprehendere vim & finem Sacramenti ipſius matrimonii.*

7 *Muti, & ſurdi non magis excuſari debent in delictis, quam excuſari deberent advenæ, ubi in extera regione commorantes, neque ſermonem intelligentes, deliquerint. Vide num.* 15.

8 *Muti,*

8 *Muti, & ſurdi omnes cum pueris, & amentibus pari paſſu apud leg. incedunt.*

9 *Muti, & ſurdi non majorem intelligentiam habere videntur, quam habeant ipſa Bruta.*

10 *Per loquelam, & ſcientiam Homo a Brutis diſtinguitur.*

11 *In pejori conditione ſunt muti, & ſurdi a nativitate, quam taci a nativitate.*

12 *Bruta ex electione, & ex virtute non operantur, & in eis virtus, & vitium non habet locum, ſic etiam in Mutis, & Surdis.*

13 *Bruta nonnulla parentibus non miſcentur, & conjugalem fidem aſſequuntur. Vide num. ſeq.*

16 *Muti, & ſurdi differunt inter ſe majori, aut minori intellectus perfectione. Vide n. 17. 18. 19. & 20.*

21 *Quinam muti, & ſurdi puniri poſſint in delictis, & in quibuſnam delictis, dummodo omnino levia non ſint.*

NOn exiſtimandum videtur, quod, etiamſi Muti & Surdi a nativitate non habeant integrum, ac perfectum intellectus uſum, ſint Brutis comparandi, ut aliqui voluerunt, quia ex natura intelle-
1 ctus humani, quo & ipſi dotantur, ad aliqua ſunt ſufficientes, ad quæ homines tantum ſunt ſufficientes, non vero Bruta, immo cum tales Muti, & Surdi inter ſe diſtinguantur pro majori, aut minori intellectus perfectione, fit interdum, ut aliqui eorum tantopere in omnibus proficiant, ut non ſecus ac cæteri homines, quin ullo vitio laborant, omnia aſſequantur, ac perfectiſſime diſciplinentur, apprehendendo quæcumque a cæteris apprehendi poſſunt. Quinam autem eorum minus, qui magis in re notandi veniant, in diſcurſus calce patefaciam. Univerſaliter autem pro nunc loquendo videtur, quod omnes hujuſmodi Muti, & Surdi apprehendant exempli gratia turpitudinem actus venerei, & Patris reverentiam, unde his duobus terminis conjunctis facile erit formare diſcurſum, quod res turpiſſima ſit, & debito ſupplicio expianda, cum proprio Patre rem veneream habere. Nec quicquam obſtat ad hoc auditus privatio, quia præterquam quod utrumque a natura nobis inſinuatur, videmus etiam ipſa Bruta hæc apprehendere, ut inferius patebit. Adde quod per nutus, & conſuetudinem ob eandem intellectus humani capacitatem adimpletur facile auditus carentia, quod facile patet, quia magis eruditur Mutus, & Surdus a nativitate nutibus in quavis diſciplina per diem, quam Brutum per annum non obſtante, quod Brutum Domini vocem audiat; non ergo ex auditu, ſed ex ſufficientia intellectus
2 humani, quo, ut dixi, prædicti Muti, & Surdi non carent, erudiuntur, & apprehendunt, quæcunque pene alii ſani homines auditu, & ſermone dotati apprehendere apti ſunt. Quod etiam, ut magis pateſiat, ad Mutos illos, & Surdos te converte, qui ex induſtria cujuſdam Monachi illos erudientis, loquelam humanam didicerant, ut alias ex Valleſio retuli; ex quo illud facile deducitur, non impedire auditus privationem intellectus diſcurſum: unde Muti, & Surdi a nativitate habebunt integrum rationis uſum, ut cæteri homines, & apprehendent faciliime, quæ vitanda, & quæ ſequenda ſint: quæ item pœna, & vituperatione, quæ præmio, & laude digna exiſtant, quamobrem, & pœnæ, & meriti erunt abſque dubio capaces.

His adde, quod etiamſi concedamus, mutos, & ſurdos a nativitate, non habere, ut cæteros homines, integrum Rationis uſum, tamen negari nullo modo poteſt, ipſos multo perfectiorem habere, quam Bruta, non tantum inquam circa ea, quæ externis ſenſibus objiciuntur, & circa quæ poſtmodum exiſtimativa ſuo modo ſpeculantur, ſed circa ea quoque, quæ ex ſpeciebus inſenſibilibus eliciuntur, & ex quibus in homine formatur diſcurſus, quæ Bruta aſſequi non poſſunt. Cum ergo Bruta aſſequantur Parentum reve-
3 rentiam in pleriſque, & in hoc peculiariter, nempe in actu venereo, ut probabimus, & ulterius in hoc ipſo actu aſſequantur nonnulla fidem conjugalem, quanto magis hæc omnia aſſequentur muti, & ſurdi a nativitate, qui intellectu humano dotantur, & poſſunt ex ſpeciebus ſenſibilibus elicere; & inde conceptus in mente efformare, & ex conceptibus diſcurſus? At ex his ſequitur, optime illos cognoſcere, vitium eſſe fugiendum, virtutem eſſe ſequendam, cum optime poſſint diſtinguere inter actus virtutis, & eos, qui ſunt contra virtutem, unde facile ſciunt exempli gratia diſtinguere inter hoc, quod eſt parentes venerari, & eos injuria afficere, unde primum tanquam actum virtutis ſequuntur, a ſecundo tanquam ab actu contra virtutem abhorrent, & ſic videntur præmii, & pœnæ capaces eſſe. Neque abſque ratione determinatum videmus a Juriſconſultis, ſurdos, & mutos a nativitate, ubi delin- 4
quant (ſi intellectus ſani exiſtant, quatenus eorum conditio patitur) puniri debere, maxime ſi adſint teſtes de viſu, & ipſi nutibus delicta confiteantur, ex Bald. & aliis pluribus Farinac. *in Pract. crimin. quæſt. 98. n. 160. & ſeqq.*

Præterea ſi muti, & ſurdi ad plura exiſtimantur habiles a Legibus, ad quæ intellectus perfectio requiritur, ut ad teſtamentum condendum, *l. Diſcretis, C. qui teſtam. fac. poſſ.* & ad contrahendum, *l. Item quia, ff. de Pactis*, ubi Gloſſ. & quod forte magis eſt, ad matrimonii Sacramentum, ſecundum communiorem 5
opinionem, de qua præcipue Brunell. *de ſponſ. & matr. concl. 14. num. 5.* & ad quam adducitur *l. mutus ff. de Jur. doct. & cap. cum apud, de ſponſ.* per Farinac. *Ubi ſup. num. eod.* cui etiam opinioni adhæret Sanch. *de Matrim. lib. 1. q. 8. n. 12.* non dicendum, illos a perfectione intellectus humani omnino deficere, alias hæc a legibus illis non permitterentur; præcipue autem non viderentur admittendi ad contrahendum matrimonium, quia in hoc actu neceſſe eſt, illos aſſequi vim, & finem ejus Sacramenti, aliter incaſſum contraherent, Sanchez. *ubi proxime, num. eod.* ſed ad hanc vim, & ad hunc finem in aſſequendum requiritur aliqua intellectus perfectio, ergo non deſtituuntur hac intellectus qualicunque perfectione: ſed multo minori perfectione opus eſt ad aſſequendam gravitatem, & turpitudinem hujus delicti, nempe conjunctionis carnalis cum proprio patre, quæ quidem vel ipſa natura dictante eſt deteſtabilis, ergo puella, de qua agitur, ſufficiens erat ad cognoſcendum hujus delicti enormitatem: cumque ab eo, hoc non obſtante, non abſtinuerit, non ſecus ac ipſe Pater, ejuſdem delicti omnino rea cenſenda, & merita pœna mulctanda.

Adde his, quod, cum idcirco ad matrimonium admittantur muti, & ſurdi a nativitate, quia non multo, aut difficili diſcurſu opus eſt ad apprehendendam vim, 6
& finem hujus ſacramenti: quod patet, quia etiam impuberes, quorum intellectui comparatur intellectus eorum, dummodo ſint doli capaces, ad matrimonium admittuntur, cumque major, ac magis profectus diſcurſus requiratur in matrimonii fine apprehendendo, quam in apprehendendo enormitatem coitus cum proprio parente, quam, ut toties inculcavimus, etiam Bruta apprehendunt, veluti apertius demonſtrabimus, certum eſt; puellam hanc mutam, & ſurdam a nativitate ſufficientem fuiſſe ad cognoſcendam ejus delicti pravitatem, qua non obſtante, volens in delictum lapſa videtur, & digna pœna idcirco videtur punienda. Illud certe controverti non poteſt, ſimiles puellas mutas, & ſurdas a nativitate verecundas eſſe, & a virorum licentioſo congreſſu, & allocutione per nutus, tanquam a re turpi, abſtinere, quod certe non eo modo ſuccederet, niſi cognoſcerent honeſtatis pretium, quod minuitur ex debito commercio cum viris, quanto magis ergo cognoſcere illas dicendum turpitudinem conjunctionis carnalis, & præcipue cum proprio parente?

Denique ſi ob auditus defectum excuſanda ſunt delicta muti, & ſurdi a nativitate, eodem modo viderentur excuſandi Advenæ ad aliquam regionem ſe conferentes, ejuſque regionis loquelam non intelligentes; at hi nullo modo excuſarentur, ac maxime in atrocioribus, ergo neque muti, & ſurdi ex eo, 7
quod loquelam humanam non poſſint apprehendere, ubi delinquant, & præcipua in gravioribus, ut in caſu noſtro, ullo modo excuſandi: nam non ſecus ac ipſi Advenæ, ubi Regionis ſermonem non intelligunt, nutibus edoceri poſſunt, quæ facere, quæ omittere debeant, & ſic omiſſionis, & commiſſionis pœnas reportare jure debent.

Neque obſtat, quod muti, & ſurdi a nativitate apud

Digitized by Google

Leges (ut dixi alias *lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 20. ex plu-
8 ribus *ibi* citatis) pari paſſu incedant cum pueris, amentibus, & furioſis, & idcirco non poſſint apprehendere delictorum gravitatem, unde non videntur doli capaces, nec conſequenter pœnæ: Quia leges, cum tales æquiparant pueris, & furioſis, intelligunt, quoad favorabilia in civilibus, non autem quoad delicta, ob quæ non debeant puniri; præſertim ii, qui magis diſcurſu vigent, & cujuſcunque doli capaces videntur; ubi enim intervenit dolus, ibi etiam aſſociatur culpa, quæ ſociam pœnam habet, quia propter culpam injungitur pœna, D. Tom. 2. 2. *qu.* 108. *art.* 4.

9 Obiici tamen poſt ulterius, quod non ſolum pueris, & Amentibus æquiparandi videntur Muti, & Surdi a nativitate, ſed firmandum, non habere eos majo-
10 rem intelligendi aptitudinem, quam habeant ipſa Bruta irrationalia; patet enim, duo maxime eſſe, per quæ præcipue homo a Brutis diſtinguitur; nempe ſcientiam, & locutionem, quorum utroque Muti, & Surdi omnino ſunt orbati, quippe qui ob privationem ſenſus Auditus, neque locutionem, neque ſcientiam addiſcere poſſunt, nullus enim ob ſurditatem eos præceptis neceſſariis imbuere poteſt.

Nec ratione docere ulla, ſuadereque ſurdis.
Quid ſit opus facto.

ut Lucre. diceb. *lib.* 5. *de Rer. Nat.* & ſic eorum intellectus naturali ruditate remanet impeditus, unde ineptus fit ad ea apprehendenda, quæ proprie intellectus humanus apprehendere ſolet, & ad quæ apprehendenda inſufficientia ſunt omnino ipſa Bruta irrationalia; unde fit ut Bruta ad hæc ſunt inſufficientia, ut Bruta videntur exiſtimandi, ſed Bruta in delictis non ſunt alicujus pœnæ capaces, ergo nec hi ſunt in delictis puniendi.

Quod verbo hujuſmodi Muti, & Surdi ſint inſufficientes ad apprehendendam quamcunque ſcientiam, ac diſciplinam, patet ipſa experientia, per quam videmus, eos in multo pejori conditione eſſe, quam cæcos a nativitate, quia cæci a nativitate, ſi diſciplinentur, artes nonnullas, ac ſcientias quavis apprehendunt; nam plerique noverunt, & nos ipſi novimus inſignes Concionatores, Poetas, alios viros in omni ſcientiarum genere inſtructos a nativitate cæcos: Quin etiam Plaſtem quendam cæcum hic commoratum ſuperiori anno viderunt nonnulli effigiem quorumcunque æmulari ſolo tactu magnitudinem, & figuram inve-
11 ſtigans. De eo mentionem habet vir nullo alteri Doctrina ſecundus D. Joannes Nardius Florentinus *in ſuo Lucretii perpolitiſſimo commentario, lib.* 4. *non admo-*
12 *dum longe a prin.* ſed hoc in mutis, & non Surdis a nativitate non eſſet mirandum, ſed quoad ſcientias nihil tale de Mutis & Surdis a nativitate commemorant.

Præterea non videntur Muti, & Surdi ex electione poſſe agere, dum Brutis æquiparantur, quæ ex virtute, & ex electione ab intellectu determinata & ex libera voluntate, in iis, quæ vitia, & virtutes reſpiciunt, non operantur, & idcirco neque pœnæ neque præmii capacia, ſunt eodem modo Muti, & Surdi a nativitate, in iis, quæ vitia, & virtutes reſpiciunt, ex virtute, & perfectione operari non exiſtimandi, & ſic neque meriti, neque demeriti capaces eſſe, nec præmii, nec pœnæ quamobrem puella hæc videretur eſſe abſolvenda.

Multo vero magis urget, quod etiam ſi condonemus, Surdos, & Mutos a nativitate poſſe apprehendere & aſſequi ea omnia, quarum materiæ exiſtunt, & cæteris ſaltem ſenſibus, Auditu excepto, comprehenduntur, tamen certum eſt, Abſtractorum nullam poſſe formare in ſe ipſis ſpeciem, per quam eam intelligant, quia cum ad intelligentiam requirantur propriæ rerum ſpecies, vel ſaltem ſpecies, vel ſaltem ſpecies quædam alienarum rerum, ex quibus fiat intellectio, abſtractorum autem nulla fit ſpecies, quæ poſſit ab illis, ut a cæteris hominibus concipi. qui per ſimilitudines quaſdam aliarum ſpecierum etiam abſtracta apprehendunt, certum, certum eſt, Surdos, & Mutos e nativitate non poſſe ullo modo abſtracta concipere, cum non poſſint, ut cæteri homines, inſtrui per diſciplinam ad concipiendum ſpecies illas ſimilitudinarias, per quas abſtracta intelliguntur; at comprehendere Patris reverentiam, turpitudinem actus venerei potuerit forte Mutus, & Surdus a nativitate, non potuerit tamen hæc duo ſimul conjuncta apprehendere, nempe turpitudinem Actus venerei cum Patre proprio eſſe damnandam, ac maxime fugiendam, quia ad hoc intelligendum requiritur apprehenſio abſtractorum, quorum illi nullam concipere poſſunt ſpeciem, ex qua formare poſſint conceptus, atque inde diſcurrere, & veras concluſiones elicere: cum ergo hi Muti, & Surdi non poſſint per ſpecies prædictas ratiocinio uti, dicendum eſſe ob eam intellectus imperfectionem non eſſe in delictis pœnæ alicujus capaces, cum illis non adſit dolus, pro abſente, culpa omnis etiam abeſt, ut alias dictum eſt.

His tamen non obſtantibus, pro contraria ſententia 13
maximopere urgebat, quod toties de Brutis inculcavimus, nempe eorum aliqua, quæ magis exiſtimativa pollent, & ad humani ingenii capacitatem per eam nonnihil accedunt, cognoſcere Patrum Reverentiam, & actus venerei turpitudinem, & idcirco parentibus non miſcentur; quin ulterius eorum aliqua caſtitatem ſervant, & conjugalem fidem agnoſcunt, ab eaque nullo tempore recedunt. Et quamvis concedi poſſit, hæc, & ſimilia ab illis fieri ex inſtinctu Naturæ, tamen in ipſis Mutis, & Surdis idem debere ſuccedere ad omne pejus ex inſtinctu naturæ eſſet dicendum, ſed per naturæ inſtinctum poſſunt cognoſcere delicti ejus turpitudinem, ut faciunt Bruta, ob quam ab eo abſtinent, ergo videntur omnino in his delictis puniendi.

Quod vero Bruta, ut toties dictum eſt, hæc, quæ diximus, aſſequantur, patet expreſſe ex naturalibus hiſtoricis; nam equum cum parentibus non miſceri apud ipſos compertum eſt, unde ut narratur ab Ælian. *lib.* 4. *de hiſt. anim. cap.* 7. cum aliquando admiſſarius equum cum matre per fraudem conjungi coegiſſet, re cognita, uterque ſeſe præcipites agentes, ſibi mortem conſciverunt. Quin & Camelus eadem verſus Parentes reverentia utitur, neque enim in matrem ſupervenit; quamobrem apud eundem Ælianum *libro tertio ejuſd. cap.* 47. Camelus eodem modo fraudulenter ad matrem ineundam impulſus, ubi idem cognovit, Camelarium interfecit. De caſtitate, & conjugali fide Turturum, & Columbarum, quam ſuis conjugibus ſervant, patet ex Ariſtot. *libro nono de Hiſt. Anim. cap.* 1. & eod. Ælian. *libro tertio ejuſd. cap.* 44. & de eadem caſtitate in Alcione obſervata mentio habetur a Plutarch. *in lib. de induſt. Animal.* & de Elephantorum caſtitate, Ælian. *lib.* 8. *Anim. cap.* 17. & poſt alios Matthiol. *in libro ſecundo Dioſcorid. de Mat. Med. cap.* 50. Quin etiam nonnulla Brutorum cognoſcere apertiſſime actus venerei turpitudinem, teſtatur ipſorum verecundia, cum palam nunquam coeant; ſed in loca ſecretiora ſecedant, ut cujuſcunque animalis conſpectum fugiant; ita de Elephante, Ariſtot. *lib.* 5. *de Hiſtor. Anim. cap.* 2. & Ælian. *ubi proxime*, & de Camelis idem Ariſt. *ibid.* qui non patiuntur quemquam ipſis coeuntibus præſentem adſtare, niſi Paſtorem, quem tamen etiam ſecedere, cum coituri ſunt, dicit Ælian. *lib.* 6. *de Animal. cap.* 60. Quæ quidem, ſi vera ſunt, quemadmodum & plura alia hujus generis, quæ apud ſupra citatos, & alios Auctores requirere quivis poteſt, jam non ambigendum, ſurdos & mutos a nativitate, facile poſſe actus virtutis, ac præcipue eos, qui ad res venereas, & alias naturales pertinent; tanquam bonum, & honeſtum quid apprehendere, & ſequi, actus vero contrarios, tanquam quid malum, & inhoneſtum, ac pœna dignum fugere; unde in caſu noſtro concludendum videtur, puellam hanc, cum potuerit aſſequi per ſufficientem diſcurſum, quod rem veneream cum proprio Patre exercere res eſſet enormiſſima, ac ſummopere mala, ac multa pœna digna, & tamen non abſtinuerit, eſſe ſeveriſſime, non ſecus ac fuerit ipſe Pater, mulctandam.

Sed neque hæc videbantur ita afficere, ut ad pœnam 14
eſſet ob hæc tranſeundum, quia videntur omnia objecta convenientem reſponſionem admittere, & quoad ea, quæ ultimo loco de Brutis dicebantur, nempe quod nonnulla eorum ſufficiunt ad cognoſcendam turpitudinem conjunctionis carnalis cum propriis Parentibus, & quod aliæ noverint fidem conjugalem ſervare, eamque nullo in tempore violare.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondetur, hæc non ſatis comperta eſſe, & quotidiana experientia falſitatis redargui; neque etiam ſi omnem veritatem haberent, quicquam aſſicere. Quod enim non ſatis comperta ſint, patet, quia ipſi idemmet naturalium rerum ſcriptores hęc infirmarunt unde licet Ælianus narrat, equos parentibus non miſceri, tamen ex Ariſt. *lib.6. de Hiſt. Animal cap.* 12. cui ſuffragatur experientia, patet illos matres, & filias comprimere: idemque etiam de Camelis aliiſque Brutis, ſi quæ ſunt, de quibus ſimilia jactentur, videtur aſſeverandum. Similiter etiam de Turturum, Columbarum, & Halequorum caſtitate, & conjugale fide reſpondendum, atque eſſe quidem hæc dixerim ſpecioſum quoddam Scriptorum naturalium commentum, neque unicum, nam plura ſimilia effingunt. Quantopere obſecro, celebrata eſt Apum mundities, & caſtitatis virtus, de qua alias *lib.* 4. *titul.* 2. *quæſt.* 3. abunde locutus ſum, nam ut ibi dixi, Plutarchus non ſemel, & alii de ea peculiarem mentionem habuerunt: quin etiam Virgil. *lib.* 4. *Georg.* eam celebravit, ante quos etiam Ariſtot. *lib.*3. *de Gener. Anim. cap.* 10. de ea verba fecit, eaque de re Pallad. *lib.* 3. *de Ruſt. cap.* 14. Apum cuſtodem caſtum, & purum requirit. Hoc tamen in dubium revocat Columell. *de re Ruſtic. lib.* 9. *cap.* 2. immo Scalig. *in Card. exerc.* 195. & poſt ipſum & ex ipſo Licet. *de Spont. viv. ort. lib.* 4. *c.* 57. omnino hanc caſtitatem ab Apibus ablegant, tandemque Recentiores minus creduli, hæc miracula ut plurimum, non admittunt.

Sed concedamus, & pro vero admittamus, quæcunque de ſupradictis auctores aſſerunt, certum eſt, ea animalia operari ex aliqua præexiſtenti cognitione, ac propter virtutem, ſed ſolo inſtinctu naturæ; at maximopere differt operari ex virtute, & inſtinctu naturæ, quia operari ex virtute non poteſt ullum animal, niſi cognoſcat finem, ad quem ſuam operationem dirigit, propter quem operatur: contra vero ex inſtinctu naturæ operari, fit abſque ulla finis cognitione, neque adeſt in hac operatione operantis libertas, ut in opere virtutis, & idcirco neque meritum, neque pœnam ex tali operatione pro naturæ inſtinctu facta animal reportare debet, neque ex ea, quæ contra naturæ inſtinctum fit, nam ſi nulla cognitio finis reperitur in operatione facta ſecundum naturæ inſtinctum, nulla quoque reperiri poteſt in operatione, quæ fit contra naturæ inſtinctum. Ad id tandem,
15 quod de advenis dicebatur, Regionis ſermonem non intelligentibus, dicendum eſt, non eſſe parem rationem, immo maxime diſparem, cum advenæ intellectus perfectionem ſortiantur, & poſſunt vel ipſius nutibus, & conſuetudine ſtatim ita inſtrui, ut facile apprehendant, quæ facere, quæ omittere in ea regione conveniat, & præcipue, quæ inter cætera ſunt magis animadvertenda, ut delicta magis enormia; non ſic autem evenit de Mutis, & Surdis, in quibus
16 non ſolum adeſt impedimentum Auditus, ex quo loquelam intelligere, aut addiſcere poſſint, ſed adeſt inſuper intellectus imperfectio, ob quam a recto diſcurſu deficiunt, & ſic non poſſunt ex virtute, neque contra virtutem operari, cum non ſatis cognoſcant finem ſuarum operationum.

Verumenim vero pro veritate videtur dicendum, debuiſſe in caſu noſtro conſtare de ſufficientia intellectus ipſius Puellæ, cum pateat, Mutos, & Surdos a nativitate multum differre inter ſe, quoad intellectus perfectionem, eorumque plures ſpecies conſtitui, pro majori, aut minori intellectus perfectione: & quia
17 omnis culpa imperfectionis ipſorum eſt penes ipſa inſtrumenta, & quadrupliciter poſſunt hæc inſtrumenta oblæſa exiſtere, quatuor ſpecies jure hujuſmodi humorum conſtitui debent.

In prima ergo ſpecie reponemus illos, in quibus intellectus inſtrumentum, cerebrum nimirum inſigniter, & ſecundum principales partes, mancum, & oblæſum eſt, forte etiam ſecundum nervos acuſticos, ſive auditorios (nam & abſque horum læſione poſſe hominem ob ſimplicem cerebri ſecundum ſuam ſubſtantiam depravationem Mutum permanere ex imbecillitate intellectus, & ineptitudine addiſcendi, ego quidem abſurdum eſſe affirmare non exiſtimaverim) atque hos quidem Brutis ipſis comparandos, quoad Rationis uſum, jure dixerim, eoſque abſolute nullius meriti, aut demeriti capaces eſſe aſſeverandum.

Secunda ſpecies eorum eſt, qui habent quidem ipſum cerebrum ſecundùm principales partes bene a natura conſtitutum debitaque proportione, ac perfectione dotatum, ſed læſionem aliquam ſortiti ſunt juxta principium nervorum Acuſticorum, & in ipſiſmet nervis auditoriis, qui ad ipſum cerebrum deferunt ſenſibiles ſpecies; in his conſtat, apparere quandam intellectus humani ruditatem, unde nonnulla quidem apprehendunt, ſed imperfectius quam faciant pueri Septennes, & ob Auditus impedimentum loqui non addiſcunt, nec majorem unquam capacitatem habent, quam iidem pueri Septennes cognoſcentes, ſi quæ cognoſcunt, cognitione quadam confuſa ac turbida, & maxime ea, quæ reſpiciunt actus ex virtute, vel contra virtutem, & vitium, nempe præmium, ac pœnam, honorem, & virtutem, unde neque in hoc, veluti neque in pueros Septennes poteſt cadere dolus, & conſequenter neque culpæ, neque pœnæ ſunt capaces, niſi forte aliquo modo in atrociſſimis.

Tertiò Mutorum & Surdorum a nativitate ſpecies 19
ſequitur, eoſque comprehendit, qui non ex ullo vitio inſtrumenti ipſius intellectus, cerebri nimirum loqui non addiſcunt, ſed quia ex vitio, & læſione ductuum, & nervorum Acuſticorum, auditu privantur, & hi quidem ſupradictis in apprehendendis rebus, quæ illis commonſtrantur, ſunt aptiores, quin etiam cognitione evidentiori intellectus dotantur, & poſſunt licet imbecillius quam qui in quarta ſpecie reponuntur, ſed melius quam qui prænominati in ſecunda ſpecie comprehenſi aſſequi quamplura, quæ neque Bruto, neque alii muti & ſurdi prædicti aſſequi valent; quod tanto magis in illis habet locum, quanto longius obſtructio nervi ſenſorii a cerebri principio recedit; nam quanto proprius ad illud vitium accedit, tanto magis læſum eſſe cerebrum vero conſentaneum eſt. Sunt ergo hi abſque dubio doli capaces, unde poſſunt ex virtute, & ex malitia operari, præmiumque ac pœnam ex operationibus ſuis aliquatenus reportare, licet ratio habenda ſit etiam in his imperfectionis ſui intellectus, quia ob auditus impedimentum plene erudiri non poſſunt.

Quarta denique ſpecies eos Mutos & Surdos com- 20
prehendit, qui nullum in cerebro, neque in nervis auditoriis vitium habent, ſed non audiunt ob interpoſitionem cujuſdam tunicæ craſſioris ante membranam, quam tympanum vocant, & ex eo impedimento loquelam non addiſcunt. De hac Surdorum ſpecie alias memini ex Hieron. Fabric. *de org. Audit. part.* 1. *cap* 4. *lib. quæſt. Medico Leg. tit.* 1. *q.* 18. *n* 6.

His comparandi ſunt, qui in ipſa infantia ex accidenti obſurdeſcunt, ut ex caſu, ex frigore, & rumore ingenti & ex improviſo percepto, ut ex ictu bombardæ, & ex morbo etiam gravi, quales caſus recitat Guillelm. Fabric. Hildan. *obſ. Chirurg. cent.* 3. *obſ.* 5. 6. & 7. nam & hi ob contractam ſurditatem ab infantia loqui non diſcunt, licet a natura nullum vitium in cerebro, ut in aliis inſtrumentis habeant; quod eveniſſe cuidam Puero, qui octennis graviter ægrotavit, & incuratus convaluerit, recenſet idem Fabric. *cent.* 5. *obſ* 26. Tametſi enim Puer ille loqui tantiſper jam didiciſſet, tamen ob morbi vehementiam, obſurdeſcens, obmutuit, etiam in perpetuum, quia loqui diſcere ulterius non potuit; hi autem cum habeant, ut dixi, inſtrumentum intellectus ab omni vitio expeditum, nihilo 21
imperfectius, quam cæteri omnes homines ratiocinari poſſent, ſi per auditum poſſent erudiri, nam hoc ego putaverim potuiſſe Monachum illum ſermonem docere, de quo ex Valleſ. *lib. de Sacr. Philoſop. cap.* 3. mentionem habui *loc. cit.* Cum ergo hi præ omnibus ad perfectionem intellectus humani accedant, erunt conſequenter cujuſvis doli capaces, quemadmodum meriti, & pœnæ, quia ex virtute, & ex malitia operari poſſunt, hi ergo præ omnibus in delictis puniendi, non ſecus ac perfecti homines in atrocioribus præſertim, nam in aliis aliqua forte ratio habenda eſt eorum imperfectionis, quęcunque tandem illa ſit. Itaque conſtito de ſufficientia ratiocinatricis hujus puellæ,

& ſic ejus malitia, & dolo, facile judex arbitrari poteſt ultimo ſupplicio, ob delicti atrocitatem, ſit damnanda, an contra, ejus miſeratio habenda.

Admodum Illuſtri, atque Excellentiſſimo Viro,
Domino,
HERCULI RONCONIO,
In Romana Curia Advocato celeberrimo,
Ac. V. Cl.
PAULUS ZACCHIAS MED. F.

Quæ tuo impulſu circa ſequentem caſum in proximo Conſilio exaravi, videntur jure merito tibi deberi, atque utinam alia quamplura pro tua humanitate mihi communicaſſes, non diffiterer enim opellas haſce meas multo ornatiores in lucem prodituras; ex tuo enim ingenio non parum ſplendoris potuiſſe illis accedere, certe certius novi. Quod hactenus non præſtitiſti, ſi in futurum præſtiteris, majorem me in modum tibi devinxeris, licet jam arctiſſime obligationum vinculis me tibi devinctiſſimum noverim. Vale.

CONSILIUM LI.

ARGUMENTUM.

Proponitur caſus non diſſimilis ab eo, qui habetur *in l. Qui duos, §. cum in bello, ff. de reb. dub.* qui eſt hujuſmodi. Inter quamplures, qui ſimul ſub cujuſdam veteris Ædificij ruinis fuerant oppreſſi, perierant, Titius pater ſexagenario major, habitus obeſioris ac frigidioris temperamenti, ac Sempronius ejus filius ætatis triginta annorum, habitus gracilioris, & temperamenti calidioris. Dubitabatur quiſnam prius fatis ceſſiſſet, nam Stichius Titii Frater ejus hæreditatem poſtulabat, ex eo, quod Titius Sempronio ſupervixiſſet: Contra vero Seja, mater Sempronii filium Patri ſupervixiſſe inculcabat. Inventum autem fuerat utrumque cadaver, poſt decem horas ab Ædificii ruina, verum Titii cadaver nullatenus labefactatum cernebatur, unde conſtabat, illum ſola cæmentorum, ac ſaxorum pondere fuiſſe ſuffocatum. At vero Sempronii cadaver non ſolum idem paſſum fuiſſe videbatur, ſed vulnus etiam in occipite acceperat, lethale quidem, non tamen ex primo capite. Quæſitum ergo eſt pro eo, quod ad Medicam ſpeculationem ſpectare poteſt, quibus indiciis cognoſci poſſet, Patrem filio ſupervixiſſe, vel filium Patri, cui quæſito ſequenti reſponſo ſatisfeci.

SUMMARIUM.

1 *Materia de pariter defunctis tantundem difficilis, quantum nobilis.*
2 *Lex præſumit ſemper filium puberem Patri ſupervixiſſe, ob præſumptionem majoris roboris.*
3 *Præſumptio deſumpta a viribus, omnibus aliis præſumptionibus anteponenda.*
4 *Ob virium robur aliquando homines in morbis diutius vivunt quam deberent, & e contra.*
5 *Leges ſemper in his rationem habent roboris, vel imbecillitatis morientium.*
6 *Duæ cauſæ ad agendum potiores, & efficaciores ſunt, quam una tantum.*
7 *Duo conjunctura multo magis ſtringunt, quam una.*
8 *In paritate cauſarum præſumi ſemper debet, occubuiſſe prius imbecilliorem.*
9 *Nullum Animal moritur abſque ſyncope.*
10 *Ratione ætatis in ſubito inſultu cauſæ interimentis unus poteſt diutius vivere, quam alius, etiam ſi ambo ab eadem cauſa æqualiter patiantur.*
11 *Ratione majoris, vel minoris vigoris unus eidem cauſæ magis, aut minus reſiſtere poteſt, quam alius.*
12 *Robur ſenectuti adjungi non poteſt.*
13 *Ex Naturæ ordine fit, ut juvenis majoribus viribus dotetur quam ſenex.*
14 *Senis ſanitas non eſt abſoluta ſanitas?*
14 *Juvenes ſanos ne vehemens quidem cauſa afficit, ſenes autem vel minima cauſa male accipit.*
16 *Ratione habitus corporis quomodo in paritate cauſarum interimentium unus præſumatur prius decedere, quam alius.*
17 *Obeſi facilius intereunt quam graciles.*
18 *Ratione temperamenti quomodo unus præſumatur ſupervivere alteri.*
19 *Efficacia violentioris cauſæ non permittit debiliorem cauſam quicquam efficere.*
20 *Ceſſante vulneris gravitate, ceſſant de neceſſitate omnia accidentia ad vulnus grave conſequentia.*

Difficilis quidem, ſed tantundem nobilis proponitur materia diſcutienda in hoc caſu, ut in ſimilibus teſtatur Peregrin. *conſ.* 99. *lib.* 6. *nu.* 11. quæ ſi apud Juriſconſultos judicatur difficilis, multo difficilior a me judicanda. Illi enim habent Anteſignanos quoſdam, ipſas, inquam, Leges, quarum veſtigia in ea re ſequantur, cum ego ſimili auxilio omnino ſim
orbatus. Utcunque tamen ſit, partim ex rationabili 1
diſcurſu, partim ex ipſarum legibus, & DD. auctoritate rem non omni ex parte indeterminatam relinquere confido.

Niſi ergo aliud quid obſtaret, & nonnullæ peculia- 2
res conditiones in propoſito caſu concurrerent, ſatis ſuperque videretur ea res per ipſas leges deciſa *in l. qui duos, §. cum in bello, & l. ſi Lucius Titius, ff de reb. dub.* quibus in locis lex præſumit, filium puberem Patri ſupervixiſſe, non aliam, ut deinceps oſtendam, ob cauſam, niſi ob majorem filii vigorem ætati ſuæ convenientem: at Patrem contra ob majorem imbecillitatem præſumit filium morte præveniſſe. Unde cum Titus in noſtro caſu eſſet ſexagenario major, Sempronius vero eſſet juvenis, & in ſummo vigore virium, credendum eſt, ac jure præſumendum, Sempronium Titiò Patri ſupervixiſſe, nam hæc præſumptio deſumpta a majori, vel minori virium robore, eſt adeo conſiderabilis, ut aliis, ac quibuſvis præſumptionibus validior
ſit habenda, non modo enim operatur in paritate cau- 3
ſarum, ut in caſu noſtro, ubi ambo Titius, & Sempronius ex ruina murorum ſunt extincti, ſed etiam in earundem cauſarum imparitate; nam exempli gratia proponantur nobis duo infirmi, quorum primus viribus ſit valentibus, firmoque corpore, atque hic febre maligna, ac in primo capite pernecabili detineatur, ſecundus vero viribus conſtet imbecillibus, ac corpore debili, atque hic febre continua, non maligna, ſed lethali, non tamen in primo capite laboret, reſiſtet quidem primus ille multo longiori tempore contra morbum multo majorem, ob majus virium robur, & fortaſſe ab eo evadet, quam ſecundus, contra multo minorem, ex cujus etiam vi ſuccumbet, ob earundem virium imbecillitatem, & ad hoc optime facit Galeni auctoritas *in lib.* 3. *Epidem. Ægrot.* 2. *p.* 11. quam adduxi etiam alias ad hanc ipſam ſententiam comprobandam
lib. 5. *Quæſtion. Medico-Leg. Tit.* 2. *quæſt.* 12. *n* 8. ubi Ga- 4
lenus in morbis lethalibus nonnullos aſſerit diutius vivere, quam deberent, ob virium robur, unde e contra nonnullos ob virium imbecillitatem citius interire, quam deberent, eſt dicendum: ac in ſumma ſemper leges in his caſibus rationem maxime habuiſſe vigoris,
aut imbecillitatis morientium, teſtatur etiam Bartol. 5
in l. quod de pariter, ff. de Reb. dub. Neque alia ex cauſa prudentiſſime deciſum a Mariano Socino ſeniori, teſtatur Socinus Jun. apud Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *Præſumpt.* 50. *n.* 27. in quodam caſu, in quo Pater cum filia tredecim annorum perierat, Patrem ſupervixiſſe filiæ, quia non obſtante, quod Pater eſſet ſenex, & filia eſſet pubes, pater erat robuſtus, filia autem natura imbecillis, & valetudinaria, unde licet, ubi pater cum filio pubere ſimul ex eadem cauſa decedat, præſumatur a Lege, puberem patri ſupervixiſſe, ut ex *l. Qui duos, §. cum in bello, ff. de reb. dub.* ſupra dixi: tamen

Digitized by Google

men contraria militat præſumptio, ubi pater fuerit robuſtus, filius autem licet pubes imbecillis, ut in caſu a Socino adducto, quantum enim potuit virium robur in patre mortem procraſtinare, tantundem potuit in filia virium imbecillitas mortem accelerare. Quæ omnia, cum maxime habeant locum in caſu noſtro, dicendum videtur, illum prius deceſſiſſe, qui imbecillior erat, ac ſenem juvene eſſe imbecilliorem quis in dubium revocabit, præſumendum ergo eſt, Titium patrem celerius deceſſiſſe, & Sempronium filium illius remanſiſſe hæredem, cum patri ſupervixerit.

Verum enimvero non deficiebat pro contraria ſententia urgentiſſima quidem conjectura ex majori, ac evidentiore læſione ex Ædificii ruina, quam præſe ferebat cadaver Sempronii, cujus non erat particeps Titius, Sempronius enim non modo fuerat a murorum ruina oppreſſus, ſed remanſerat etiam in capite lethaliter vulneratus. Conſequens autem eſt, illum, qui majorem, ac graviorem læſionem ex ruina perpeſſus fuerit, citius expiraſſe; cum duæ cauſæ ad agendum æqualiter efficaces, quarum unaquæque per ſe eadem efficacia dotetur, multo facilius, ac prom-
6 ptius effectum producere poſſint quam una ſola: Modo in caſu noſtro Sempronio concurrunt duæ cauſæ, & unaquæque per ſe efficax ad illum occidendum, cum & ruina per ſe, & capitis lethale vulnus per ſe Sempronium poſſet occidere; at in Titio una cauſa tantum concurrit, nempe ruina, ergo ſuperadditio novæ cauſæ in Sempronio certo commonſtrare poteſt, celerius illum occubuiſſe, quam Titium, duæ enim conjecturæ, quæ locum habent in caſu Sempronii,
7 multo magis ſtringunt, quam una Peregrin. *lib 6. conſ. 99. nu. 169.* præterquam quod duo de neceſſitate conſequi debuerint ex vulnere in Sempronio, primo, quod accepto vulnere in ſyncopem, vel Apoplexiam, vel ad minus in cerebri commotionem inciderit, ſecundo, quod ob copioſam ſanguinis effuſionem ad extremam illico devenerit debilitatem, & ſic ex eodem fun-
8 damento nimirum, quod ob virium imbecillitatem in paritate cauſarum debeat præſumi prius deceſſiſſe una perſona, quam alia, quæ virium robore non deſtituitur, deducendum jure videtur, Sempronium prius deceſſiſse, quam Titium.

Præterea cum pateat, quamplures, qui a ſimilibus infortuniis ſunt ſublati, præcipue vero a ruina, eo maxime interire, quod reſpirare prohibeantur, ut probavi *lib. 5. quæſt. Medico-Leg. Tit. 2. quæſt. ult. a n. 2. ad plures ſeq.* quia reſpiratione prohibita neceſse eſt, vitæ fontem illico extingui, certum eſt, in hoc caſu multo plures, & evidentiores cauſas concurrere in Sempronio reſpirationem abſcindentes, quam in Titio; nam licet uterque ab ædificii ruina fuerit oppreſſus, & ab ejuſdem violentia reſpirare prohibitus, tamen Sempronius ex percuſſione accepta in capite, & ipſius capitis concuſſione, & ex quo vulnere, ob copioſam ſanguinis effuſionem, ſyncopem eſt paſsus, ex quarum utraque cauſa reſpiratio non ſolum mirum in modum impeditur, ſed etiam in totum abſcinditur, ab Apoplexia vero imminere ſummam reſpirationis difficultatem alias ex Hippocratis, & Galeni aliorumque DD. auctoritate probavi; ſed multo major, ac celerior ſuffocatio imminet a ſyncope, quæ idcirco terminus eſt, & finis ipſius ſuffocationis, quem-
9 admodum & cujuslibet cauſæ interimentis, cum nullum Animal unquam moriatur abſque ſyncope, unde idcirco ſyncope convenit cum ipſa morte, eſt enim mors ſyncope confirmata, ut alias dixi. Itaque cum Sempronius non a ruina ſolum, & a murorum oppreſſione reſpirare impediretur, ſed etiam ab accidentibus ex ipſo vulnere provenientibus, quæ per ſe etiam abſque alia cauſa, aut ruina apta erant hominem quam primum jugulare, videtur certe dicendum, Sempronium in morte patrem prævenisſe, cum pater ob minorem violentiam perpeſsam diutius potuerit vivere, ut patet.

10 Sed his non obſtantibus videbatur potius, contrarium eſse determinandum, & Primo ratione Ætatis, cujus reſpectu diutius potuiſse reſiſtere cauſæ ſuffocanti Sempronius præſumendus eſt, quam Titius; quantumvis enim violenta cauſa hominem adoriatur, qui juvenis adhuc ſit, & decenti robore dotetur, ſemper poterit diutius pugnare cum inimica cauſa, quam conſtitutus in ætate provectiori, ac maxime in ſecundo ſenio, ut erat Titius: neque hoc aſseritur ſine evidenti ratione, quia in juvene corpus laudabilibus humoribus refertum, neque ab ulla præternaturali cauſa oppreſsum reperitur, unde calor, & ſpiritus promptior, atque expeditior ad reſiſtendum cuicunque obrianti cauſæ inimicæ; contra vero ſenile corpus multis excrementis, humoribuſque ſupervacaneis refertum, atque aggravatum, ut experientia conſtat, & docent Medici, ut Gal. *pluries*, & maxime *lib. 3. Aphoriſm. 76.* mirum modum ad pugnandum contra irruentem hoſtilem cauſam reperitur præditum, maxime ubi illa vehemens ſit, & ex improviſo hominem adoriatur, ut in caſu noſtro.

Secundo, præſumendum eſt, Sempronium Titio ſu- 11
pervixiſſe, ratione majoris vigoris, ac fortitudinis; quæ conditio, tantopere prævalet ex Sempronii, quantopere ſuccumbit ex parte Titii: nam ab ipſa ætate juvenili robur, a ſenili imbecillitas arguitur, cum robur ſenectuti adjungi non poſſit: Galen. *lib. de cur. rat.*
per ſang. miſſ. cap. 9. & idcirco ſenex dici non poteſt, 12
qui virium robur non habet, id Galen. *Meth. med. lib. 11. cap. 9.* Nam ætates virtutis robore metiendæ, non annorum numero; unde homo trigenta annorum, ſi vires habeat imbecilles, quales ſeni conveniunt, ſenex dicitur: contra, homo ſexagenarius, aut etiam major, viribus robuſtis & valentibus, quales juveni conveniunt, adhuc juvenis eſt dicendus; nam ſecundum
naturæ ordinem ſit, ut juvenis majoribus viribus do- 13
tetur, quam ſenex; unde ſtantibus Sempronii viribus integris ætati juvenili proportionatis, præſumendum eſt, illum ſupervixiſſe Titio patri jam ſeni, & viribus non undequaque conſtantibus, etiam qualibus dotari debet ſenex, abſque eo, quod alia conditio accedat, quæ ultra ætatem magis dejicere virtutem poſſit, ut in caſu noſtro, in quo præſupponitur Titius
fuiſſe habitus pinguioris, de qua re infra. Interim ve- 14
ro Titius reſpectu Sempronii non poterat dici ſanus, quia ſi ſanitas ſenis per ſe non eſt abſolute ſanitas, ut pluries teſtatum reliquit Galen. præcipue autem *lib. 5. de loc. aff. cap. . & lib. 6. de ſanit. tuen. cap. 2.* quanto minus debet dici ſanus, juvenis comparatione?
contra vero juvenum ſanitas perfecta ſanitas eſt, quam 15
idcirco idem Galen. vocari dicit [illegible]; eorum autem, qui hac ſanitate, perfecta nempe, fruuntur, ne vehemens quidem cauſa corpus alterat: contra vero ſeni, cujus ſanitas non eſt perfecta, ex ætatis ratione, vel minima cauſa maximæ mutationis occaſio eſt: ita ad verbum Galen. *lib. 5. de ſan. tuen. cap. 4.* cum ergo ſanitatem metiri recte omnes dicant ex virium robore, & ex actionum ipſarum validitate, ſenes autem licet omnes actiones exerceant, nullam tamen validam habeant, Galen. *lib 6. de ſan. tuen. cap. 2.* certum eſt, eos minus multo reſiſtere poſſe violentæ cauſæ, quam juvenes, & ſic concludendum eam ob cauſam potiſſime præter alias Titium ante Sempronium filium animam exhalaſſe.

Tertio, ratione habitus ipſius Titii præſumi debet, 16
illum celerius occubuiſſe, quam Sempronium, non modo enim ex naturali conſtitutione evenit, ut obæſi facilius intereant quam graciles, juxta Hippocrat. ſententiam *lib. 2. Aphor. 44.* ſed etiam ex cauſa præternaturali, cum pluribus ex cauſis obæſa corpora minus re-
ſiſtant violentiæ præternaturalis cauſæ, quam graci- 17
lia, vel mediocriter habituata, inter quas prima eſt, quia in obæſis calor naturalis a pinguedine obruitur, unde imbecillior fit, & minorem activitatem ſortitur; ſecunda, quia vaſa, ac viæ ob eandem pinguedinem luxuriantem redduntur multo anguſtiora, atque inde fit, ut non poſſit calor libere permeare. Tertia, quia difficilius reſpirant, & calor minus omnino eventatur, unde ſuperveniente nova cauſa, quæ reſpirationem quoquo pacto impedire, ac remorari poſſit, ut in pleriſque mortis eventibus, & præcipue ex ruinis evenit, abſque dubio citius ſtrangulantur obæſi, quam graciles, aut mediocriter habituati, ob contrarias omnino cauſas violentiæ reſiſtentes.

Quarto denique, ratione temperamenti præſumi 18
debet,

Digitized by Google

debet, Sempronium filium Titio Parenti ſupervixiſſe, ex eodem enim utriuſque habitu manifeſtiſſime conjicitur, Sempronium fuiſſe temperamento calido, & ſicco, Titium vero temperamento frigido, & humido; quemadmodum autem Sempronii temperamentum feraciſſimum eſt caloris, & ſpirituum, ſic econtra Titii temperamentum caloris, ſpirituumque parum abundans reperitur: at ubi major calor, & major ſpirituum copia, maius etiam virium robur adeſſe neceſſe eſt, contra ubi calor remiſſus, & parva ſpirituum copia, minus etiam virium robur adeſſe arguitur: unde cum Titius, tum ratione ætatis, tum ratione habitus, tum etiam denique ratione temperamenti multo minori virium robore dotaretur, quam Sempronius, præſumi etiam debet, multo citius violentæ cauſæ ceſſiſſe, & multo ante Sempronium occubuiſſe.

Neque obſtant, quæ in contrarium opponuntur, & primo quoad majorem læſionem in Sempronio ex vulnere obſervatam, reſpondendum nihil afficere, quia licet vulnus Sempronii non præ ſe ferret omni ex parte ſalutare, tamen non erat ex primo capite lethale, ut ſupponitur, itaque cum agatur de morte ſubitanea, & repentina a multo violentiori cauſa illata, in nulla conſideratione ejus reſpectu videtur habenda cauſa procedens ex vulnere, ex cujus læſione non ſolum poterat Sempronius ad multum tempus vitam protrahere, ſed etiam ab eo ſeſe recolligere, & in totum etiam ſanari. Neque valet inſtantia, quod vulnus ſe habuerit ſaltem, ut cauſa coadjuvans, & faciens effectum citius, ac promptius ſuccedere, nempe ſuffocationem ab ipſa ruina imminentem, quia ipſius temporis anguſtia non permittebat illud quicquam operari; præterquam quod efficacia multo violentioris cauſæ non
15 permittebat debitorem cauſam quicquam efficere; diſtrahebant enim natura ab illa, ne huic ullo modo opitularetur, antequam autem debilior cauſa quicquam agere poſſet, violentior ſuum effectum produxerat, hominem ſuffocando.

Secundò, ad omne pejus tunc liceret aſſerere, quod vulnus Sempronii fuiſſet cauſa coadjuvans, & accelerans ipſius mortem, cum fuiſſet ſimpliciter, & ex primo capite lethale, quia hæc vulnera, ob terribilia accidentia, quæ ſecum afferunt, illico naturam proſternunt, & alios effectus produnt iis familiares, qui de proximo morituri ſunt, unde cum hoc vulnus ex horum numero non fuerit, nequaquam neceſſe fuit ad illud ſequi vel ſyncopem, vel Apoplexiam, vel aliud quid ſimile, quod potuerit priorem illam, ac violentiorem cauſam coadjuvare.

Tertio, quia qualitas hujus vulneris, quo Sempronius fuit ſauciatus, non potuit tantam ſanguinis effuſionem cauſare, ut ex ea in ſyncopem laberetur, ob collabentes vires, in extremo debilitatis gradu exiſtentes; quod ex obſervatione cadaveris patuit, cum enim vulnus eſſet in occipite, neque majores venas violaſſet, licet magnum eſſet, quoad quantitatem, non veriſimile eſt, ea accidentia fuiſſe ſubſecuta, quæ alias ad nimias ſanguinis effuſiones conſequntur; ceſſante ergo vulneris magna gravitate, ac pravitate, ceſſare etiam neceſſe fuit, aut potius nullo modo apparere prava illa, ac horribilia ſymptomata, quæ ex pravis vulneribus procedunt, & ex quorum ſuperveniente præſumi potuiſſet in Sempronio mortem fuiſſe acceleratam, ita ut celerius a ruina fuerit ſuffocatus, ex eo, quod ob eorum accidentium violentiam vires proſternentium non potuerit diutius reſiſtere; unde cum Sempronius vires haberet integras, & eſſet juvenis, habitus boni, & temperaturæ laudabilis, Titius autem viribus eſſet effœtis, in ætate ſenili, habitus obæſioris, ac non boni, & temperamenti minus probi, præſumendum eſt, non obſtante læſione ex vulnere, Sempronium Patri ſupervixiſſe.

CONSILIUM XLIX.

ARGUMENTUM.

Soror Cypriana Nanni ſuſceperat in Monaſterio Sanctæ Claræ Arimini habitum Religionis, elapſoque anno probationis, recuſabant Moniales illam admittere ad Profeſſionem, ex eo, quod non haberet, ut dicebant, integrum rationis uſum, & eſſet veluti Amens: recuſabant, inquam, Moniales illam admittere ad profeſſionem, niſi illi Dos, ultra conſuetum, & concordatum augeretur. Dubitabatur ergo, an prædicta ſoror Cypriana tam fatua eſſet, ut merito repelli deberet a profeſſione emittenda, an potius haberet tale judicium, ut immerito ab ea repelleretur.

SUMMARIUM.

1 *Ad profeſſionem emittendam non requiritur perfectus uſus & n. 9.*

2 *Ad impediendam profeſſionem, intellectus imperfectio debet eſſe talis, ut auferat integrum rationis uſum, ſicut & in contractu matrimonii.*

3 *In profeſſione emittenda non magnus, nec omnino perfectus neceſſarius eſt diſcurſus.*

4 *Voti eſſentia per quænam compleatur.*

5 *Demens dici poteſt, qui circa difficiliora malè ratiocinatur, ſi circa faciliora bene ratiocinatur.*

6 *Dementia, ſeu ſtultitia, eſt intelligentiæ amiſſio.*

7 *Amentes, & furioſi aliquando prudenter loquuntur, & ad interrogata apte reſpondent.*

8 *Dementes licet aliquando prudenter loquantur, ex factis tamen convincuntur.*

VIdetur dicendum, ſororem Cyprianam Nanniam eſſe habilem ad profeſſionem emittendam, & injuſte Monialibus prohiberi, ne emittat, ſub prætextu, quod non habeat integrum rationis uſum, ita ut non ſit ſufficiens, ut aliæ Moniales, ad onera Monaſterii excedenda: qui tamen prætextus, etiam ſi verum eſſet, non eſſet tamen ſufficiens ad impediendam ſororem Cyprianam, quo minus ad profeſſionem emittendam admitteretur; cum pateat, ad hoc non requiri integrum, ac perfectum rationis uſum, ut infra di- 1
cetur, præterquam quod in Pubertate conſtituti, etiam ſi hanc rationis perfectionem adhuc non ſint ſortiti, non tantum unuſquiſque ratione ſui ipſius, quantum reſpectu ætatis, quam agunt, voto tamen ſolemni valide ſe obſtringunt, D. Thom. 2. 2 *q. 88. art. 9. in c. & q. 189. a. 5. in c.* & ipſæ mulieres, quæ maxime a virilis intellectus perfectione deficiunt, in ipſa Pubertate ad Profeſſionem admittuntur, quando vix rudimenta aſſecutæ ſunt perfecti diſcurſus, quem etiam in provectiore ætate debiliorem ſortiuntur, quod tam Medicis, quam Juriſconſultis eſt perſuaſiſſimum.

Quin etiam non modo ſufficit ad votum ſolemne profeſſionis emittendum rudis hic, ac imperfectus Rationis uſus, ſecundùm communem puberum, tam marium, quam fœminarum capacitatem, ſed adhuc magis rudis, & imperfectus, & idcirco quærentes DD. qualiſnam debeat eſſe hæc intelligentiæ imperfectio, quæ poſſit impedire Profeſſionis emiſſionem, cum imperfectionis ſit maxima latitudo, determinarunt, eam ſolum ad hoc eſſe ſufficientem, quæ auferat rationis uſum, ut firmat Rota *in noviſſimis deciſ.* 134. *n.* 1. *part.* 2. quod eſt etiam de mente D. Thom. *in utroque*
loco ſupra citato, nam & in ſimilibus, ut in Matrimo- 2
nialibus, dementia impediens contractum matrimonii debet eſſe talis, ut auferat rationis uſum, eadem Rota *deciſ.* 107. *n.* 29. *part.* 2. Et ratio eſt, quia diſpoſitum in mente capto, & furioſo, non procedit in fatuo ſimplici, & ſubſtupido, & hebetis ingenii, ut dicebat eadem Rota *ibid. n.* 28. Ac profecto non abſque evidenti ratione videtur hoc habere veritatem, quia ad hoc, ut quis poſſit profeſſionem emittere, non requiritur magna ratiocinatio, & perfectus diſcurſus, ſed ſatis eſt, ſi ille finem ſuæ actionis cognoſcat, ad quod ſufficit communes quaſdam rerum differentias aſſequi, ut bonitatem, & malitiam; conjungendo enim hanc bonitatis, aut malitiæ qualitatem cum aliqua actione, qualis eſt profiteri Religionem, & ad

cam

3 eam voto ſolemni ſe obſtringere, ſatis eſt, ut vel exemplo, vel enthimemate deducat, quod profiteri religionem ſit actus ex ſe bonus, & ſic de cæteris, ad quod genus diſcurſus tam modicus ſufficit mentis vigor, ut etiam bruti ad hoc ſufficere voluerint nonnulli, Fracaſtor. *lib.* 1 *intellect. in princ.* cognita namque actus bonitate, aut malitia jam facile eſt deliberare, & actionem bonam ſequi, a mala vero abſtinere per volitionem, poſt volitionem autem actionem complere; unde cognita bonitate profeſſionis, quæ facilis eſt, jam facilis eſt pariter deliberatio, & volitio, & poſt volitionem promiſſio, quæ tria complet ipſam vo-
4 ti eſſentiam; D. Tho. *loc. cit.* 4. & quorum omnium, etiam qui non habent integrum rationis uſum, ſunt omnino capaces.

Sed tantum abeſt, quod ſoror Cypriana ſit adeo tardi intellectus, ut hæc aſſequi non poſſit, ut ad difficiliora etiam aſſequenda e contra ſit apta, patet enim ex fide Confeſſarii, de qua *in ſumm. n.* 12. illam eſſe valde ſagacem, ac vafram in ratiocinando de rebus mundanis, ex qua atteſtatione eficitur primo, ejus intellectum non eſſe a natura inhabilem ad perfectum ratiocinium, nam ſi natura ipſa nec perfecte, ac ex propoſito ratiocinatur circa faciliora, educatione, diſciplina, & ætate, perfecte poterit ratiocinari circa difficiliora, ut in cunctis hominibus evenit, qui paula-
5 tim, & illico, & rudiore exiſtente intellectu in ratiocinio proficiunt. Eficitur ſecundo, quod quemadmodum habilis eſt in diſcurſu circa res mundanas, quia majore applicatione in illis utitur, poſſit etiam applicatione facta ad res ſpirituales maxime habilis fieri in diſcurſu, qui in iis requiritur, & in ſumma ſatis eſt, illa perfecte diſcurrat circa ea, in quibus majore attentione utitur, nam ſi id verum eſt, falſam omnino erit propoſitio contraria, quod non habeat perfectum rationis uſum.

Sed dato etiam, quod ſoror Cypriana ſit ingenii tardi, & lenti, ex hoc non convincitur, illam eſſe dementem, & nullum habere rationis uſum, neque demens dici poteſt, quia circa difficiliora male ratiocinatur, ſi certa faciliora bene ratiocinari poteſt Fracaſt. *loc. cit. lib.* 2. eſt enim dementia, quæ & ſtultitia appellatur, intellectionis amiſſio, Gal. *lib de loc. affect. cap.* 5. qui autem intellectum amiſit, in nullo genere rerum bene ratiocinari poteſt, dummodo ergo ſoror Cypriana circa faciliora ſit apta ratiocinari, non poterit dici demens, & ſic neque a profeſſione emittenda tanquam demens prohiberi debet.

Ac profecto, cum hactenus nihil deducatur in contrarium, quod vel ex factis, vel ex verbis demonſtrare poſſit, ſororem Cyprianam non habere rationis uſum tanto promptius, & clarius ex factis, & verbis, quæ deducuntur contrarium, omnino remanet probatum: Conſtat enim, illam multa peragere, ac prægreſſa ætate peregiſſe, quæ non niſi ſane mentis homines peragere norunt: Quantum enim ex ſe fuit, dum in monaſterio per quinquennium vixit, omnino ea ſervavit, quæ cæteræ Moniales ſervare tenentur; fœminea quoque exercitia nonnulla, licet non exquiſite, tamen aliquo modo eſt executa, & exequitur, orationes etiam permultas didicit, & memoria tenet, & ſuo tempore recitat; quæ omnia in illa uſum rationis ſervari ſatis confirmant.

Quin etiam ſi aliqua ejus dicta, & reſponſiones ponderare velimus, id multo magis verum eſſe exiſtimabimus; interrogata, enim per Viſitatores ad hoc tranſ-
6 miſſos, *ut in ſumm. nu.* 5. ſemper ad rem reſpondit, & interrogata per Vicarium Generalem, quid ſibi vellet hoc, quod votum Religionis appellamus? reſpondit Caſtitatem, Paupertatem, Obedientiam, ac perpetuam clauſuram promittere. Alias etiam per Confeſſarium interrogata, *ut in ſumm. n.* 13. an bene, vel male faceret, ſi quis diceret *Demonio ajutami*. Reſpondit, *Farebbe male*, & ulterius interrogata an bene, vel male faceret, ſi quis diceret, *Dio ajutami* reſpondit, *Farebbe bene racommandandoſi a Dio*, in quibus reſponſionibus non ſolum manifeſte apparuit, illam noſſe bonum a malo diſtinguere, cum bonitatem, & malitiam propoſitarum propoſitionum diſtingueret, ſed etiam illam uti optimo diſcurſu, cum cauſam ſuæ reſponſionis adderet, dicens, *Farebbe bene uno a dir, Dio ajutami, racommandandoſi a Dio*. Hæc enim eſt perfectiſſima ratiocinatio, & continet ſyllogiſmum hoc modo. *Il racommandarſi a Dio è bene il dir, Dio ajutami, è racommandarſi a Dio; adunque il dir, Dio ajutami, è bene*.

Neque objici poteſt contra prædicta, quod nequaquam his reſponſis ita ſit fidendum, ut per ea determi- 7
netur, ſororem Cyprianam habere perfectum diſcurſum, cum prudenter prolata ſint, quia patet, etiam Amentes, & furioſos aliquando prudenter loqui, & ad interrogata appoſite reſpondere, ut ex Jureconſultis dicunt Menoch. *conſ.* 82. *n.* 23. *vol.* 1. Rota *in noviſſim. dec.* 107. *n.* 2. *& dec.* 129. *n.* 23. & ex Medicis Valleſ. *in lib.* 3. *Epidem. ſect.* 2. *Ægr.* 11. quia reſpondemus primò, Dementes ut plurimum, ac fere ſemper dementire, ac de raro admodum, & per accidens, non autem ex intellectus majori incolumitate ad rem reſpondere, nam centies, imo millies vix ſemel aut iterum prudenter reſpondent, & ſi cauſam ſuæ reſponſionis afferre laborent, ad dementiam redeunt, neque in prudentia, quam reſponſione oſtenderant, perſeverare ſciunt; ac ſoror 8
Cypriana, quotieſcunque interrogata fuit, ad rem reſpondit, & cauſam ſuæ reſponſionis reddidit. Secundo dementes, licet interdum prudenter loquantur, & ad interrogata appoſite reſpondeant, ex factis tamen convincitur, ut præcitati DD. ibidem teſtantur, at hic nulla omnino facta videmus deducta, ex quibus convinci poſſit, Cyprianam eſſe dementem: ergo cum ex factis non convincatur contrarium, dicendum eſt, ejus dicta, & reſponſa ex integra intellectus ſanitate emanaſſe.

Neque obſtare videntur, quæ ex adverſo opponuntur, & primo, quod ſoror Cypriana nunquam receperit a Confeſſariis Sacramentalem abſolutionem, nec unquam permiſſum illi fuerit aſſumere ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum: quia hoc ex ſiniſtra opinione a Monialibus de ipſa concepta, quod eſſet ſtulta, factum eſt; neſcientibus illis diſtinguere inter ſtultitiam veram, & ingenii tarditatem, unde & Confeſſarii hanc ſiniſtram Monialium conceptionem ſecuti, eam eo modo tractarunt.

Secundo, non obſtat fides Patris Seraphini, in qua teſtatur de inhabilitate ſororis Cyprianæ ad emittendum ſolemne Religionis votum, ex eo, quia non habeat perfectum rationis uſum, ut neceſſario requiritur; quia reſpondetur, quod conceſſo etiam, quod ſoror Cypriana non habeat perfectum rationis uſum, ſatis eſt, ut habeat aliquem rationis uſum, licet non perfectum, quia hic ſufficit ad votum emittendum, ut jam in ſuperioribus probatum eſt.

Præterea contra atteſtationem prædicti Patris Sera- 9
phini ad inſtantiam forte Monialium emanatam, adſunt plures atteſtationes contrariæ, nempe ipſius D. Vicarii, duorum Viſitatorum, quia ad hoc præciſe fuerunt tranſmiſſi, & duorum Patrum Jeſuitarum, ut *in ſumm. n.* 5. *&* 6. qui omnes uno ore teſtantur, ſororem Cyprianam aut abſolute, aut aliquo modo eſſe capacem emittendi ſolemne Religionis votum, quorum dictis major fides habenda, quam unicæ aſſertioni prædicti Patris Seraphini, ut patet.

Denique ex ipſarum Monialium atteſtatione probatum concludentiſſime remanet, ſororem Cyprianam habere habilitatem ad emittendum ſolemne Profeſſionis votum: nam ſi hoc non haberet veritatem, incaſſum Moniales majorem dotem expeterent, nam ex majori dote non redderetur illa magis habilis, quam ſic; ergo ſi cum majori dote Moniales illam admittere volunt ad Profeſſionem, ſignum eſt, illam non eſſe inhabilem ad eam emittendam, & ſic cogendæ ſunt, ut illam ad eam amittant.

CONSILIUM LIII.

ARGUMENTUM.

Cæcilia Blancaria filium legitimo tempore, ac feliciter pepererat, & puerperia bene, ut moris eſt, proceſſerant. Interim tamen ex mœrore, ob mariti proprii Infirmitatem, puerperia tantiſper ſunt diminuta; & illa infe-

Digitized by Google

inferioris ventris doloribus, leviter tamen eſt conflictata. Cum his vero domo exibat, & omnia, quæ aliis ſanæ mulieres obire ſolent, obibat. Stato etiam tempore illi menſtrua fluxerunt. Nonageſima a partu die febre acutiſſima correpta objit. Quæſitum eſt, an per ejus mortem pecuniæ, ſuper ejus vitæ periculo in ſocietatem datæ, fuiſſent lucratæ, an potius caſus eſſet pro exceptione?

SUMMARIUM.

1 *Progreſſa, ac jam ceſſanti in totum cauſa nullus effectus tribui poteſt.*
2 *Partus ſanus ex quibuſdam cognoſcatur.*
3 *Ex naturali partu nullus morbus ſuccedere poteſt.*
4 *Ex nulla re naturaliter ſe habente dependere poteſt morbus, qui res eſt præter naturam.*
5 *Menſtrua, ac puerperia ſi fluant, mœrore & triſtitia, vel diminuuntur, vel in totum retinentur.*
6 *Magni morbi ex magnis cauſis fiunt.*
7 *Mulieres ut plurimum non menſtruantur.*
8 *Perſona ſana quando dicantur.*
9 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus.*
10 *Morbi acuti fiunt ab humoribus calidis chronici ab humoribus frigidis.*
11 *Cauſa morbi, & mortis in prægnante, aut parturiente, debet eſſe primaria, & immediata, ſi locus exceptioni eſſe debeat.*
12 *Infra quem dierum terminum dici poſſit mulier ex partu, aut cauſa partus objiſſe.*

PEr mortem D. Cæciliæ Blancariæ uxoris Franciſci Blancarii puto factum eſſe locum lucro pecuniarum, quæ a marito ſuper ejus vitæ periculo fuerant in ſocietatem datæ, Domino Chriſtophano Corro, ita ut mirari ſubeat, quomodo in ea re ullus ſcrupulus excitari ab adverſariis poſſit, cum illa neque ex partu, neque ex cauſa partus, aut prægnantiæ ægrotaverit, ex quo ambigi poſſit, an aliquo modo firmandum ſit, factum fuiſſe locum exceptioni in inſtrumento ſocietatis appoſitæ: nam etiam ſi ex partu, aut ex cauſa partus ægrotaſſet, adhuc incaſſum de hoc indubitaretur, quia a partu ad mortem uſque nonaginta tres dies pertranſierunt, & ſic ſi quæ cauſa a partu mi-
1 litabat, ex qua in morbum incidere potuiſſet, eam jam omnino per tam diuturnum temporis tractum omnem vim ac energiam amiſiſſe firmandum ſit; cum prægreſſæ jam, ac ceſſanti cauſæ nullus ſubſequens effectus tribui poſſit, quia cauſa in actu ſimul ex eo cum ſuo effectu, Ariſt. *lib. 2. Phyſ. text. 37. & ibi* Aver. *in comm.*

Sed quod Cæciliæ Blancariæ neque ex partu obierit, neque ex ejus culpa ægrotaverit, patet, quia partus fuit undequaque & omni ex parte ſanus, ac naturalis, ut unanimiter deponunt teſtes examinati; ſignanter Secundus juxta nonum ibi. *Partorì feliciſſimamente un figlio maſchio*, & idem Teſtis ſuper primo, *Sò, che la Signora Cecilia aveva partorito feliciſſimamente*, quod adverbio, *feliciſſimamente* denotare voluit, omnia, ac ſingula ad partum pertinentia, bene, ac naturaliter, & ex toto proceſſiſſe, ac ſic oſtendit tempus pa-
2 riendi, & laborem brevem fuiſſe, dolores tolerabiles, & conſueto non majores fœtum; ipſum naturali ſitu, nempe in caput, veniſſe in lucem, ſecundas facile eductas, & puerperium facile fluxiſſe, & omnia ad puerperium pertinentia, ergo partus, quantum eſt ex parte
3 ſui, nullo modo potuit aliquem morbum cauſare, ita enim in quibuſvis caſibus evenit naturaliter, nunquam enim hujuſmodi partus morbum excitant, Mercurial. *in prælect. in lib. 1. Epidem. ſect. 3. Ægr. 4.* Augen *lib. 2. Epiſt. Medicin. Tom. 2.* Roderic. a Caſtr. *lib. 4. de morb. mul. cap. 12. in ſchol.* quemadmodum ex nulla alia re,
4 quæ naturaliter procedat, ullus morbus dependere poteſt, Hippoc. *in lib. de dieb. decret. in princ.* Plato *in Tymæo verſus fin.* cum morbus ſit quid præter naturam, & contrarius rebus naturalibus. Ergo Cæcilia ex culpa partus non ægrotavit, & ſic, cum objerit, non poteſt dici ex culpa partus objiſſe, unde neque ejus mors locum exceptioni facere debet.

Sed neque ex cauſa partus dici poteſt objiſſe; licet enim pars adverſa ex eo, quod Cæcilia diminutione puerperii, & quibuſdam uterinis doloribus poſt partum vexata fuerit, velit eam ex cauſa partus ægrotaſſe, tamen ex facto apertiſſime patet hæc ex cauſa partus non eveniſſe, neque etiam ſi ex ea cauſa eniſſent, fuiſſe ſufficientes cauſas ſubſecutæ febris acutæ: nam quoad primum palam eſt per ea, quæ jam deducta ſunt, partum fuiſſe maxime naturalem, unde culpa ſubſequentis morbi non poteſt rejici in partum, ſed in externam cauſam eidem morbo adæquatam, nempe mœrorem magnum, quo parturiens affecta fuit, ob gravem proprii mariti ſuccedentem infirmitatem, ut Teſtes ipſi unanimiter deponunt, ut Primus juxta nonum, & ſecundus juxta eundem, & ſuper primos; Tertius, Quartus, & Quintus juxta nonum: ex qua 5
cauſa, nempe inquam ex mœrore, non modo puerperium, ſed etiam menſtruas purgationes fluentes diminui, ac in totum aliquando retineri, vel Aniculæ ipſæ ſatis norunt; unde retento in parte puerperio ob prædictam cauſam, mirum non fuit, ſi uterini dolores conſecuti ſint, qui tamen etiam abſque puerperii ulla retentione, vel diminutione ſunt puerperis adeo familiares, ut nihil ſupra: cum ergo habeamus cauſam evidentem, & extrinſecam, ac procatarticam diminutionis puerperii & conſequentium dolorum, fruſtra in partum omni ex parte innoxium culpam rejiciemus.

Sed præter hæc, puerperii hæc ipſa diminutio, & ipſi dolores hyſterici non ejus gravitatis erant, ut poſſent cauſam dare morbo acutiſſimo, & lethali, qualis eſt ſubſecutus, quia conſequens erat, eam diminutionem, eoſque dolores, ſi alicujus gravitatis fuiſſent, aliquod etiam notabile incommodum, ac gravem aliquam noxam illi afferre debere; cum tamen adeo leves fuerint, ut neque coegerint illam in lecto decumbere, aut ſaltem ſe domi detinere, & Medicum convocare, aut aliquo competenti remedio illis ſuccurrere; ſed quia tam diminutio puerperii, quam hyſterici, ſeu ventris dolo- 6
res nullius erant momenti, nihil horum factum eſt, quemadmodum neque ſanguis eſt extractus, ut extrahendus erat, urgente neceſſitate diminutionis puerperii, ſtante ergo levitate, & exiguitate harum cauſarum, non erant ex conſequenti ſufficientes ad excitandam febrem acutam, & lethalem, qualis conſecuta eſt, quia magni morbi nonniſi ex magnis cauſis excitantur, ut eſt commune Medicorum axioma, Mercat. *lib. 3. de morb. mul. part. 2. claſ. 1. qu. 128. art. 1. n. 12.*

Sed demus Adverſariis, hujuſmodi Puerperii diminutionem, & prænominatos dolores potuiſſe eſſe, & cum effectu fuiſſe cauſas alicujus magni morbi, tamen apertiſſime patet in caſu noſtro, earum efficientiam omnino ceſſaſſe per reditum ipſius puerperæ ad ſtatum naturalem: non modo enim Cæcilia in ſingulis naturalibus actionibus per multum ſucceſſivum tempus a partu ſe tanquam ſanam geſſit, domeſtica negotia obeundo, & domo, quandocunque libuit, exeundo, per ea quæ deponunt Teſtes, Primus juxta decimum, & ſecundus juxta eundem, ſed etiam ſanam ſe undequaque oſtendit quoad actiones naturales, & præcipue quod eſt, quæ ad ipſum uterum pertinebant, cum poſt conveniens temporis ſpatium menſtruas purgationes, abſque ullo impedimento, & diſ- 7
ficultate perpeſſa fuerit, ut deponunt iidem Teſtes, primus ſuper primum, & ſecundus juxta nonum. Quod tanto magis urget, quanto conſtat, Mulieres lac ſuis puerulis præbentes, ut dicta Cæcilia faciebat, non conſueviſſe menſtruis purgationibus ſaltem primis menſibus affici, ſed quia jam ad ſuum ſtatum naturalem, & priſtinum vigorem perfecte redierat, vegeta natura proſpicere ſtudens forte diminutioni puerperii tam prægreſsæ, menſtruas purgationes, non obſtante, quod lactaret, provocavit, quæ quidem evidentiſſime docent, omnem efficientiam cujuſcunque morbificæ cauſæ prægreſsæ (ſi quidem prægreſſam forte fuiſse velimus) omni ex parte ceſſaſſe, & Cæciliam undequaque ſanam eſſe factam, cum naturales optime obiret, tunc enim ſanas perſonas vocamus, 8
Galen.

Digitized by Google

Galen. *de ſympt. cauſ. cap.* 1. Ergo quantumvis accuſare ſtatuamus puerperii diminutionem, tanquam cauſam morbificam, per ſupervenientiam tamen menſtruę purgationis ſuo tempore, ac modo convenienti factam patet, cauſam jam omnino ceſſaſſe, & ſic evanuiſſe ac ceſſaſſe quemcumque effectum, qui ex ea dependere potuiſſet, ceſſante enim cauſa ceſſat effectus: Tiraq. *eo. tract. limit.* 2. *n.* 1. ut ceſſante cauſa febris, ceſſat febris, Gal. *lib. oct. Met. med. c.* 1. *inf.* cum igitur in Cæcilia ceſſaverit omnia efficientia cauſæ prægreſſæ, hoc eſt diminutionis puerperii, neceſse fuit ceſſare omnem effectum ab illa dependentem; & ſic ſubſecuta febris ejus diminutionis effectus eſſe nullo modo potuit.

Cæterum ſubſequentem morbum Cæciliæ non potuiſſe originem habere a diminutione puerperii, de-
10 monſtrare apertiſſime poteſt ipſa morbi natura, fuit enim morbus acutiſſimus, ac peſtilens; hujuſmodi autem morbi ab humoribus acutiſſimis, & calidiſſimis excitantur. Hippocrat. *de vict. ra. in acut. n.* 1. at vero diminutio puerperii oſtendebat affluentiam humorum frigidorum craſsorum, ac tenacium, quemadmodum ſunt tardi motus, & chronicos morbos ob eorum craſſitiem, & rebellem viſciditatem excitant, ſic humores calidi, & acuti ſunt motus velociſſimi, & morbos excitant celeres & acutos, quam ob rem, cum ſubſecutus morbus fuerit celerrimus, & acutiſſimus, non potuit dependere ab humoribus craſsis, lentis, & frigidis, quales in puerperio abundare ſolent.

Ulterius etiamſi concedamus, gratiſque Adverſariis
11 condonemus, quod diminutio puerperii præbere potuerit fomentum aliquod ſubſequenti morbo, tamen ex hoc deduci non poteſt, Cæciliam ex cauſa partus obiiſse, quia diminutio puerperii tunc, & eo caſu habuiſſe ſe ut cauſa remota, ſeu potius ut cauſa fovens, non autem ut cauſa primaria, & efficiens, at ubi mors ex cauſa partus dici debeat ad hoc, ut ſit locus exceptioni, cauſa debet eſſe proxima, & immediata, Caſtracan. *de ſociet. cap.* 18. *num.* 15. Zacchias *6e Societ. off n.* 425. at vero diminutio puerperii in hoc caſu vix, at ne vix quidem meretur nomen cauſæ, quod ſatis ſuperque convincere poſſumus ex diuturnitate intercedente inter hujuſmodi Puerperii diminutionem, & ipſius morbi adventum, quæ tanta fuit, ut omnem, ſi quam habuiſset efficientiam, de neceſsitate amiſerit.

Nam & alias quicumque mordicus eam ſententiam tueri conati ſunt, quod omnes morbi in partu evenientes, dici debeant ex cauſa partus eveniſse, ut Marſil. Cagnat. *in libell. de mort. cauſ. part.* & Hieron. Perlin. *eod. tract.* terminum tamen certum præfigi voluerunt
12 quadraginta duorum dierum, in partu fœmineo, & triginta in maſculeo, intra quem terminum mulier decedens ex cauſa partus obiiſse dicenda ſit, quo termino tranſacto non amplius ex partu, aut ejus cauſa deceſsiſse dici poſſe voluerunt, non aliam certe ob cauſam, niſi quia & partum ipſum, & omnia ad partum pertinentia omnem vim, ac efficientiam cauſæ amiſiſſe firmari poteſt: unde cum in caſu noſtro nonaginta tres dies a partu ſint tranſacti, extra omnem rationem videtur dubitari, an ſubſecuta mors ex cauſa partus fuerit, necne? itaque remanet undequaque probatum, pecunias in ſocietatem datas ſuper periculo vitæ Cæciliæ Blancariæ eſſe ſuprrlucratas, nec per ejus mortem factum eſſe locum exceptioni.

CONSILIUM LIV.

ARGUMENTUM.

D. Diana Grotta abortum fecerat, & non bene ab eodem abortu repurgata, iterum conceperat: unde a prima uſque conceptionis die mulras moleſtias in prægnantia perpeſſa, tandem affectante menſe octavo febre correpta iterum abortivit, & ex eo morbo obiit, cumque ſuper ejus vitæ periculo mutæ pecuniæ a diverſis perſonis in ſocietatem eſſent datæ, quæſitum eſt, an per ejus mortem factus fuiſſet exceptioni locus.

SUMMARIUM.

1 *Signa graviditatis ſunt indifferentia, & communia, tam graviditati, quam ſimplici menſtruarum retentioni.*

2 *Ubi morbus interimens ſit primò, & per ſe culpa graviditatis, alia cauſa non eſt quærenda.*

3 *Mulieres fluxu albo detenta, ſi concipiant, in partu pereunt.*

4 *Morbus extra graviditatem, ſi non ſit aptus occidere, & cum graviditate occidat, ſola eſt culpanda.*

5 *Mulier ex utero laborans & concipiens, ſi ex ab ortu, vel in partu decedat, caſus exceptioni ſit.*

6 *Diminutio purgationis in puerperio morbum excitans, ex quo puerpera decedat, caſum pro exceptione facit.*

CAſus hic comprehenditur inter exceptos in in-
ſtrumento ſocietatis officii, & videtur fruſtra 1
dubium aliquod circa hoc excitari: patet enim, Dominam Dianam Grottam, ſuper cujus vitæ periculo ſocietas erat fundata, gravidam, extitiſſe per Teſtium Peritorum teſtimonia ad hoc examinatorum, contra quæ nullatenus valent, quæ ex adverſo deducuntur, ad probandum, illam non fuiſſe gravidam: Licet enim ſigna graviditatis ſint indifferentia, & communia tam graviditati, quam ſimplici menſtruorum retentioni, ut latiſſime probavi *lib.* 1. *quæſt. tit.* 3. *qu.* 1. *per tot.* Et facillime non ſolum Medicos ipſaſque expertiſſimas Obſtetrices, ſed etiam ipſas mulieres utero gerentes deludant: hoc tamen fallit, ubi ſimus in muliere, quæ aſſueta ſit concipere: ipſæmet enim mulieres, Hyppocrate teſte, in libris ad mulieres ſpectantibus, cum ſemel, atque iterum conceperunt, facile agnoſcunt ſe utero gerere; ita ut ſigna graviditatis tunc ſolummodo dubia, & incerta ſe produnt, cum mulier ob inexperientiam non poteſt cognoſcere, & patefacere accidentia, quæ ex graviditate patitur: quod dubium multo magis augetur, cum mulier non ſolum non eſt experta, ſed annoſa, vel infirma, & in primis menſibus juncta viro ſeniori, vel infirmo, & quæ non bene per menſtruas purgationes repurgari ſolet; hæc enim omnia & alia quædam falſam graviditatem excitando, ſigna parturiunt, quæ etiam veræ graviditati aſſociantur; contra vero in muliere aſsueta utero gerere, in ætate florida, ſana, & viro juncta ſano, ac fœcundo, cum quo ſingulis annis concipere ſolet, tranſacto jam ſeptimo menſe quis ſcrupulus falſæ gravidationis excitari poteſt? itaque dubitare de graviditate in caſu noſtro, in quia omnia ultimo loco commemorta concurrunt, videtur omnino irritus, & inanis labor.

Igitur cum dubitari non poſſit D. Dianæ prægnan- 2
tia, jam patet ejus culpa mortem ſucceſſiſse, & ſic caſum inter exceptos recenſendum; quia quandocunque morbus interimens, primò ac per ſe culpa graviditatis provenit, fruſtra quærimus culpam in alium morbum rejicere, ſi ille ſufficiens ſit ad interimendum; at in hoc caſu omnem morbi culpam originatam fuiſse ex graviditate, patet ex progreſsu ipſiuſmet graviditatis, quæ a principio uſque ad finem fuit mulieri moleſtiſſima, ut aliis etiam fœminis maxime eſse ſolet, quæ extra prægnantiam pravis humo- 3
ribus ſcatent, ac præcipue uteri morbis exercentur, exemplo earum, quæ apud Hyppocr. *lib. de mul. n.*6. fluxu albo uterino detentę concipiunt, quæ poſtmodum in partu pereunt; quod etiam aliis pleriſque evenire in dies ſatis ſuperque notum Medicis eſt, & ratio eſt, quia occaſione graviditatis majorem in modum pravi humores augeſcunt, neque quomodo expurgentur, habentes, facile ipſam naturam obruunt, unde putreſcunt, & febres accendunt, aut fœtum corrumpunt, aut abortum denique faciunt, aut aliis ſuam noxam utero gerentibus communicant.

Neque

Neque valet id, quod contra objicitur, nempe in hujuſmodi caſibus non eſſe primo culpandam graviditatem, ſed potius pravorum humorum abundantiam, & ſic tales caſus non eſſe inter exceptos, quia culpa reſidet primò, & per ſe in ipſis pravis humoribus ſuperfluentibus, præcipue autem hujuſmodi non eſſe propoſitum caſum ex eo, quia omnis culpa ſubſequentis morbi, & conſequenter etiam ipſius mortis rejicienda eſt diminutam purgationem ex abortu, non autem in graviditatem, cum pateat evidentiſſime, nullam ex graviditate moleſtiam D. Dianam fuiſſe perceptam, ubi ex abortu, ut debebat, bene fuiſſet repurgata; cum igitur reliquiæ purgationis in abortu jam per multos dies ante graviditatem retentæ, & tranſacto termino periculi, quod ex abortu imminere potuit, fuerint cauſa malæ gravidationis; certe culpa omnis rejicienda videtur in diminutam purgationem poſt abortum, non autem in prægnantiam;
5 & ſic cum terminus periculi ex abortu jam eſſet tranſactus, & graviditas non poſſit culpari, certe caſus pro lucro erit, non pro exceptione.

Non valet inquam hæc argumentatio, quia quandocunque morbus extra prægnantiam non eſt aptus per ſe ad interimendum, etiamſi poſt modum graviditati adjunctus fiat, ad interimendum aptus; tunc culpa mortis non reſidet penes morbum hujuſmodi, ſed penes graviditatem: At D. Diana cum tali morbo extra prægnantiam poterat vivere, quod cum prægnantia non potuit, & hoc, quia diminutio purgationis in abortu non erat apta ad interimendum, cum in dies videamus plures mulieres, & in abortu, & in partu diminute expurgari & tamen adeo ſanas, atque illæſas inde perimere, ut nullam noxiam ab ea diminutione reportaſſe videantur; ergo morbus præcedens gravivitatem non erat hic in cenſu habendus, & ſic omnis culpa ſuccedentis mortis reſidet penes ipſam graviditatem, quæ, cum fuerit moleſtiſſima, ſola influit in mortem.

Sed quid pluribus contendimus, cum jam apud om-
6 nes canonizata exiſtat regula illa, quod mulier ex utero laborans, & concipiens, partu, vel abortu ſecuto, ſi decedat, locum exceptioni faciat; ita Cagnat. *in libell. de mort cauſ. part. inf.* & Perlin. *eod. tract.* hac ſatis ſuperque hunc caſum nos etiam diſcuſſimus *lib. 1. quæſt. Medico-Leg. Tit. 4. quæſt. 4. num. 71. & qu. 7. n. 1 & ſeqq.* & pro illo firmavimus regulam eorum caſuum, qui excipiuntur cauſa graviditatis quæ eſt regula nona *num. eod.* & ad omne pejus, etiamſi concedamus diminutionem purgationis ex abortu fuiſſe veram, ac primariam cauſam mortis D. Dianæ, cum ex ea omnia incommoda, & moleſta ſyptomata in ejus graviditate provenerint, tamen adhuc caſus eſſet inter exceptos per regulam a nobis poſitam, & ſuis fundamentis ſtabilitam *citat. lib. 1. quæſt. ead. num. 47.* quæ ampliatur *num. 63.* & accepta eſt tam Cagnato, quam Perlino, locis jam ſupra citatis: nam verum non eſt, ut ex adverſo ſupponitur, quod ab abortu D. Dianæ ad novam conceptionem pertranſierit terminus periculi, quod ex abortu imminebat, nempe quadraginta dierum, ſi Cagnato adhæremus; cum ex depoſitione Teſtium conſtet de contrario; deponunt enim, quod D. Diana, antequam bene eſſet expurgata ex abortu, quem fecerat, utero conceperat. Ita Quartus Teſtis juxta ſextum, & Quintus juxta ſecundum, & patet etiam pluries ex dictis aliorum Teſtium. Itaque vel tota culpa morbi, & mortis reſidet penes diminutionem puerperii ex abortu, vel reſidet penes prægnantiam, in utroque caſu locus eſt exceptioni.

Ac profecto in materia tam clara incaſſum videntur plura adduci in contrarium ab adverſariis, & idcirco, cum nihil, quod relevet, poſſit in medium afferri, mirum non eſt, ſi ad cavillationes confugiunt, dubium excitantes in re certiſſima nempe, an D. Diana gravida vere fuerit, necne, cum pateat, illam non ſolum gravidam fuiſſe, ſed octimeſtrem fœtum geſtaſſe; quæ, cum ſatis ſuperque per idoneos Teſtes, artiſque peritos, qui ægrotantem tractaverint, remaneant probata, puto, Adverſarios non eſſe ulterius audiendos, & non permittendos contra tam patentem veritatem amplius obloqui.

CONSILIUM LV.

ARGUMENTUM.

Inita eſt ſocietas officii ſcutorum trium millium ſuper periculo vitæ D. Catharinæ Malvetiæ, quæ prima Februarii anni 1631. cum utero gereret, maſculum ſuo tempore feliciter eſt enixa, ſed tertia a partu die puerperia ſuppreſſa ſunt, & doloribus imi ventris acerbiſſimis illis quidem eſt conflictata, diarrhæa quadam ſecuta die ſequenti, quæ erat quarta a partu, febre acuta correpta eſt, cum intenſo capitis dolore, cui delirium ſucceſſit poſt ſoporoſa facta, ſeptima Apoplectica interiit. Dubitabatur, an caſus pro lucro eſſet, vel pro exceptione.

SUMMARIUM.

1 *Partu exiſtente naturali ſuccedens morbus, aut mors, ex partu dici non poteſt.*
2 *Partus naturalis quando dicatur.*
3 *Partus naturalis quinque conditiones.*
4 *Verba,* Ex partu, *in inſtrumento ſocietatis appoſita quid importent.*
5 *Verba,* Ex cauſa partus, *in inſtrumento ſocietatis appoſita, quid importent.*
6 *Tempus Puerperii ſecundùm Hippocratem ad quem diem extendatur.*
7 *Partus, etiam recentis puerperii, quando debeat dici naturalis.*
8 *Partus in caſibus exceptis, debet eſſe primaria, immediata, & finalis cauſa mortis.*
9 *Contractus ſocietatis officii unde reddatur licitus.*
10 *Vulnus alias ſalubre in corpore morboſo, poteſt fieri lethale.*
11 *Prægnantes omnes ſanguinem habent deteriorem, & non purum.*
12 *Partus reddit ipſas mulieres magis ſanas.*
13 *Quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati.*
14 *Effectus cauſa ſecunda reducitur in primam.*

Videtur dicendum in caſu noſtro, lucro factum eſ-
ſe locum per mortem D. Catharinæ Malvetiæ, 1
cujus vitæ periculum currebant pecuniæ in ſocietatem datæ, lucro enim abſque dubio locus eſt, quandocunque morbus ſuperveniens in partu ex culpa ipſius partus non ſuccedit, at cum partus eſt naturalis morbus, ac mors in partu eveniens ex partu dici non poteſt, ut longioribus explicant Conciliator *diff. 106. ver. Propter tertium*, Valleſ. *in 1. Epidem. ſect. 3. Ægr. 4.* Mercurial. *in Prælect. 1. lib. Epidem ſect. 3. Ægrot. 4.* Augenius *lib. 2. Epiſt. Medic. tom. 2.* Roder. a Caſt. *lib. 4. de Morb. mul. cap. 12. in ſchol. part. 2.* & alii, ubi eam quæſtionem agitant, *An dies Critici a partu, vel a principio ſint computandi?* & dixi ego alia *lib. 1. qq. Medico-Leg. tit. 4. q. 4. & 5.* & alibi ſæpe.

Primum autem in caſu propoſito naturalem fuiſſe, luce meridiana clarius eſt, tum ex diſpoſitione Medi-
ci, qui curæ præfuit per ea verba, *& il parto fu felice*, 2
quibus non ſolum fuiſſe, naturalem in ſimul, ſed etiam ab omni moleſtia, & anxietudine etiam conſueta liberum; tum ex conditionibus ad naturalem partum requiſitis, quas ex Hippocr. Galeni, aliorum præceptorum Doctrina enumerant Auctores Gynecciorum, ſeu *de morb. mul.* inter quos præcipue videri poſſunt Mercat. *de puer. & nuor c. affect. cap. 3.* Rodericus a Caſtro *lib. 4. c. 1.* Mercurial. *eod. tract. lib. 2. cap. 1.* Mercurius *in libro della Commare lib. 1. cap. 2.* & alii.

Quæ conditiones quinque potiſſimum, cum ſint omnes, in hoc partu adfuiſſe conſtat. Prima enim eſt, ut partus debito ac juſto tempore fiat. Secunda, ut fœtus in exitu in lucem, ſuum naturalem ſitum ſervet. Ter-
tia, ut dolores non ſint nimis acuti, & acerbi. Quar- 3
ta, ut brevi tempore abſolvatur, ita ut non pertranſeat ſpatium viginti quatuor horarum. Ultima, ut ſecundinæ,

Digitized by Google

næ, & Puerperia in ipſo actu pariendi recte procedant.
Medicus ergo curæ inſerviens, volens ſignificare,
partum D. Catharinæ a nulla ex his conditionibus defe-
ciſſe, uſus eſt illis verbis, *& il parto fu felice*, quibus
uſus non eſſet, ſi partus immaturus extitiſſet; ſi fœ-
tus in pedes, vel alio ſitu in lucem exiiſſet; ſi dolori-
bus acutiſſimis moleſtata eſſet; ſi longo tempore in pa-
riendo laboraſſet, ut per duos, aut tres dies, & ſi de-
nique ſecundinæ difficulter eiſent eductæ, vel Puerpe-
ria in partu non expurgata eſſent, unaquæque enim
harum conditionum per ſe partum non naturalem
reddidiſſet, nec Medicus ob id affirmaſſet, illum
fuiſse felicem.

Cum igitur partus fuerit naturalis, & ob id mors ſub-
ſequens ex partu dici non poſſit, ſequitur quod caſus
hic non pro exceptione ſit, ſed pro lucro. Ac profecto
palam eſſe videtur, quod cum in contractu ſocietatis
excipiatur mors ex partu, & cauſa partus, in caſu no-
ſtro mors ſubſecuta, nec ex partu fuerit, neque ex cau-
ſa partus: Non ex partu, quia per hæc verba intelligi-
tur actio ipſius partus immediate proveniens; ut
4 quando dolores ſunt accerbiſſimi, & ex eorum acerbi-
tate ſuccedit inflammatio, & mors, vel quando ipſa
pariendi actio ſumma cum difficultate ſuccedens, fœ-
tum, aut matrem, aut utrumque interemit, vel quan-
do fœtus, & Mater ſimul debiles exiſtunt, & licet
non multum illam dolores agitent, partus tamen
non ſuccedit, & ſic de cæteris.

At neque ex cauſa partu dici poteſt, mors ex hac
cauſa eveniſſe, quia per hæc verba *ex cauſa partus*, ii
caſus comprehenduntur, qui dependentiam habet ab
iis, qui partum concomitantur, ut a ſecundis, & Puer-
5 perio, ut quando ſecundæ difficulter extrahuntur, &
inflammatione excitata mulierem occidunt, vel idem
præſtant cum in totum, vel in parte retinentur, & ſic
de cæteris. At cum in caſu noſtro nihil eorum apparue-
rit, dicendum eſt, omnino fuiſſe naturalem, D. Ca-
tharinam Malvetiam neque ex partu, neque ex cauſa
partus obiiſſe, & ſic factum eſſe locum lucro, non au-
tem exceptionis.

Neque obſtat, quod hic partus dici non poſſit natu-
ralis, ex defectu ultimæ conditionis, nempe inſuffi-
cienti Puerperii purgatione, ut ex facto apparet; quia
conſtat experientia, & ex Medicorum graviorum au-
6 ctoritate, quorum omnium inſtar ſit Hippocrat. *in lib.
de Nat. Puer. n. 13. & lib. de Morb. mul.* quod hoc tem-
pus extenditur ad triginta dies in maſculis, & ad duos
ſupra quadraginta in fæmellis; cum ergo Puerperium D.
Catharinæ nonniſi ad biduum duraverit, defecit ab
ultima partus naturalis conditione, quæ inter alias eſt
neceſſariiſſima, & ſic hujuſmodi partus non dici natu-
ralis, ſed e contra morboſus, & præter naturam. Re-
ſpondetur enim, quod quamquam Puerperii retentio
in hoc partu ſucceſſerit abſque dubio, non ſucceſſit ta-
men ex culpa partus, & idcirco ad partum referri non
7 poteſt, unde neque partus dici poteſt vitioſus, & præ-
ter naturam. Tunc enim id habet locum, quando re-
tentio Puerperii ex immediata culpa partus dependet,
ut quando ex ejus difficultate uterus inflammatur, ac
ejus inflammatione Puerperii purgatio retinetur, ut
fieri aliquando ſolet eodem Hippocrat. docente *lib. 1.
cit. de morb. mul. n. 60. & ſeqq.* at retentio Puerperii in
caſu noſtro non fuit facta ex culpa immediata partus,
ſed alia quadam ex cauſa, quam deinceps patefacie-
mus. Reſtat ergo, ut partus fuerit omnino natura-
lis, & conſequenter, ut mors ex partu, aut ex cauſa
partus non fuerit, & ſic caſus pro lucro erit, non pro
exceptione.

Nam partus in caſibus exceptis debet eſſe primaria,
8 immediata, & finalis cauſa, ut Juriſtæ dicunt, ipſius
mortis, nec ſufficit, quod fuerit cauſa tantum ſecun-
daria, mediata, & impulſiva; Caſtracan. *de ſocietat.
cap. 18. num. 16.* Zacchias *eod. tract. num. 425.* quia cum
in omni caſu ſuccedentis mortis in partu vel prægnan-
tia, ſemper partus, & prægnantia culpam partici-
pent, quia ſemper habent ſe ſaltem ex parte cauſæ ſe-
cundariæ mediatæ & impulſivæ, quam coadjutricem
vocant Medici, Galen *in introd. cap. 8.* Sequeretur, ſi
hoc eſſet ſufficiens pro exceptione, quod nullus caſus
ullo in tempore pro lucro eſſet, & ita cum omnes eſſent
pro exceptione, contractus ſocietatis manifeſte illici-
tus, & uſurarius evaderet, quia cum in tantum ille
contractus ſit licitus, in quantum pecuniæ in ſocieta-
datæ currunt periculum amiſſionis ex periculo vitæ il-
lius, ſuper cujus vitæ datæ fuerunt. Seraphin. in quo-
dam voto apud Zacchiam *ubi ſup. deciſ. 73. num. 1.* jam
hoc periculum omnino ceſſaret ex neceſſitate; igitur
contractus, ſi licitus eſſe debeat ſequitur, quod non
omnes caſus mortis in prægnantia, & partu evenien-
tes debeant excipi, ſed aliqui eſſe debeant pro lucro
Caſtracan. *ubi ſupr. num. 19.* unde nullo modo eſt acce-
ptanda Cagnati *in libell. de mort cauſ. par.* & Perlini *eod.
tract.* cum ſecuti opinio, volentium omnes, ac ſingu-
los caſus pro exceptione eſſe, nullumque omnino pro
lucro, cum tandem concedere cogantur, non unam
eandemque vim ac efficaciam cauſæ perimentis habere
ſemper partum, & prægnantiam, ſed aliquando ha-
bere vim cauſæ primariæ, & immediatæ, aliquan-
do vero ſecundariæ, mediatæ & impulſivæ, ut in ca-
ſu noſtro, in quo propterea locus lucro eſſe debet, non
autem exceptioni.

Nam quemadmodum ſalutare vulnus in corpore
morboſo, humores pravos excitando poteſt præbere
cauſam morti, tanquam cauſa ſolum impulſiva, & ir-
ritans, cum tamen per ſe ſit ſalutare, & idcirco ab 10
Hippocrat. *lib 5 Epidem. text. 16. in fin.* hujuſmodi vul-
nus in ſimili caſu dictum ſit, nullius mali cauſam eſſe,
eodem etiam pacto prægnantia, & partus non ſemper
tanquam cauſa primaria & efficiens, cum ex ſe ſalu-
taris ſit, ſecundaria & impulſiva morbum, & mortem
excitare poteſt, ac profecto tunc temporis mors non ex
culpa partus, aut prægnantiæ dici debet, quemadmo-
dum neque mors in corpore morboſo in vulnere ſa-
lutari adveniens, ex culpa vulneris primaria eveniſ-
ſe eſt dicenda.

Ex diſpoſitione enim Medici, qui D. Catharinæ cu-
ræ præfuit, patet apertiſſime, quod partus in hoc caſu
in tantum culpari potuit, in quantum dedit motum
pravis humoribus in parturientis corpore ſtabulantibus,
unde partus non debuit eſſe, neque fuit ex cauſa
immediata retentionis puerperii, quin potius debe-
bat ejus expurgationem ſollicitare, & augere ſua na-
turali violentia, cui tamen morboſus corporis appa-
ratus, & humorum pravorum multitudo, & qualitas
motum a partu excitatum impedivit, & ſic puerperia
ſunt retenta.

Unde apparet male inferri, quod mortis culpa idcirco
ad partum ſit referenda, quia partus motum humoribus
præſtiterit, nam non idcirco partus fuit præter natu-
ram, quia ex ſua natura partus debet motum puerperiis,
& quibuſcunque ſuper fluentibus humoribus conciliare,
ut facile e corpore Puerperæ detrudantur; quod bene
plerumque ſuccedit, ſi Puerpera ſana ſit & humores nul-
lam habeant ſecum pravam qualitatem, quæ hujuſmo-
di motum remoretur, quod ſi eveniat, tunc nulla cul-
pa evenientis mortis referenda eſt ad partum, quia
quantum in ſe eſt, ſuo munere, ad quod a natura in-
ſtituitur, functus eſt, ſed ſi quæ culpa in illum rejicien-
da eſt, certe nonniſi ut impellens, irritans ac coadju-
vans cauſa culpandus. Quia ſi partus dando motum pra- 11
vis humoribus, naturalem tamen conditionem non exce-
dentibus, eſſet primaria, ac efficiens cauſa morbi & mor-
tis in omnibus, ac ſingulis parturientibus idem ſuccedere
deberet, quod in D. Catharina ſucceſſit, cum in omnibus
prægnantibus reperiantur multi humores pravi, & ſan-
guinem omnes habeant deteriorem, & non purum, ut
experientia docet, & non ſiluit Hippoc. *lib. 1. de morb.
mul. n. 51.* & alibi *ibi*, & *lib. de nat. puer.* & Galen. *in 2.
Epidem. Ægr. & lib. 1. de San. tuen. cap. 9.* & alii omnes,
eamque ob rem prægnantes omnes quoſdam peculiares
morbos pati conſueverunt enumeratos ab eodem Hip-
pocr. *lib. 3. de morb. mul. & alibi* & ab Ariſtot. *lib. 3. de
hiſt. anim. cap. 4.* ſi ergo motus a partu in humoribus
excitatus eſſet cauſa primaria, & efficiens morbi,
& mortis ſemper, aut plerumque parturientes gra-
viter ægrotare, ac periclitari deberent, cum abſque
prædicto motu parere non poſſint; at hoc tantum
a vero abeſt, ut potius contrario modo eveniat,
plerumque enim mulieres per eum motum e partu 12
in humoribus concitatum, pravis humoribus in

Digitized by Google

Puerperio expurgantur, & magis deinceps vivunt, ut multoties firmatum eſt a noſtro Hippocr. *in lib. ad mulier. pertin.* & ab omnibus aliis Auctoribus Gyneciorum, Cagnat. *in cit. lib. de mort. cauſ. part. prope principium.*

Præterea conſtat ex communi conſenſu, & noſtro inquam, & Medici, qui curæ præfuit, in D. Catharina fuiſſe retenta Puerperia, ut ſuperius diximus, ex morboſo corporis apparatu, non ex aliqua cauſa ad partum ſpectante; ex retentione autem puerperii generatam fuiſſe febrem, quia ſanguis ille exitum non habens per inferiores partes, ac naturæ convenientes, & conſuetas, primum excalfactus febrem accendit, deinceps ad ſuperiora recurrens capitis dolores, delirium, ſoporem, tandemque Apoplexiam, & mortem cauſavit. Ergo ſi morboſus corporis apparatus fuit cau-
13 ſa retentionis puerperii, ut veriſſimum eſt, idem morboſus apparatus fuit cauſa morbi, & mortis; nam quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, D. Thom. *par. 1. ſumm. quæſt. 49 art. 2. ad 2.* nam effectus cauſæ ſecundæ reducitur in primam, idem D. Thom. *ibid.* mors ergo D. Catharinæ ad apparatum morboſum, non ad
14 partum referenda. Atque alias quidem ita me pro veritate ſenſiſſe patet *l. 1. quæſt. Medico-Leg. tit. 4. quæſt. 5. in princ.* ubi enarrans caſus pro lucro facientes inter ceteros connumeravi caſum quendam in terminis noſtris ab Hippocrate deſumptum, quem animadverti ſupplicamus, ut appareat in ſimilibus ſemper locum fieri lucro, non exceptioni.

CONSILIUM LVI.

ARGUMENTUM.

Datis in ſocietatem nonnullis pecuniis ſuper periculo vitæ D. Agnetis Buccapaduliæ, illa conceperat, & ſexto gravidationis menſe Hydrope correpta fuerat, atque eo morbo uſque ad juſtum tempus partus adaucto, in partu cum ipſius Hydropis ſymptomatibus obierat. Medicorum, qui curæ præfuerunt, alter, craſſæ Minervæ homo, depoſuerat examinatus, illam ex Hydrope quidem obiiſſe, ex cauſa tamen partus; alter vero, qui fuerat curæ ſupervocatus, depoſuit, illam non ex partu, ſed ex Hydrope interiiſſe. In hac Medicorum controverſia noſtra ſententia requiſita eſt.

SUMMARIUM.

1 *Quinam mortis caſus in partu excipiantur in inſtrumento ſocietatis.*
2 *Hydrops nullam habet cum prægnantia aut partu cognitionem.*
3 *Mulieres ob menſtruorum, & Puerperii retentionem, ut plurimum in calidos morbos labuntur.*
4 *Quandonam menſtrua retenta Hydropem excitare conſueſcant.*
5 *Morbo lethali in prægnantia, vel partu ſuccedente, dummodo ex prægnantia, vel partu immediate non dependeat ſit locus exceptioni.*
6 *Caſus mortis ex morbo evenientes, ad prægnantiam, & partum non pertinens, locum exceptioni non faciunt.*
7 *Cauſa prima, & immediata ſemper attendi debet, ſi ſufficiens ſit ad effectum producendum.*
9 *Mors illi morbo tribuenda, cui accidentia ſupervenientia ſunt magis cognata.*

ACceptata prioris Medici depoſitione in caſu, de
1 quo agitur, per mortem D. Agnetis Buccapaduliæ, factus eſt locus lucro pecuniarum, quæ ſuper ejus vitæ periculo fuerant in ſocietatem datæ. Palam enim eſt inſtrumento ſocietatis eos tantum caſus eſſe exceptos, qui ex immediata culpa prægnantiæ, aut partus eveniunt, in quorum numero comprehendi non poteſt caſus hic, qui ex alia cauſa; quam ex prægnantia, & partu ſucceſſit, licet velimus ipſam prægnantiam, & partum culpa non vacare; Caſtrac. *de ſociet. off. cap. 18. num. 19.*

Deponit namque Medicus prior ad curam vocatus, D. Agnetem ex Hydrope interiiſſe, quo ſexto gravida- 2
tionis menſe detineri cœperat, at Hydrops nullam habet cum prægnantia, aut partu cognationem, neque ex morbis eſt ad prægnantiam, aut partum pertinentibus, eſt enim morbus Hepatis ab ejus refrigeratione, & læſa ſanguificatione originem habens. Galen *lib. 2. de nat. fac cap. 2.* & cum eo omnes Practici *in proprio cap. de Hydrope*; unde vanum, & ridiculum omnino eſt, quo ex adverſo dicitur, Hydropem nempe idcirco fuiſſe factam, quia occaſione prægnantiæ menſtrua ſunt retenta, quia nunquam id accidiſſet, niſi hepar jam male affectum, & ad Hydropem excitandam non fuiſſet diſpoſitum, quemadmodum in aliis mulieribus evenit, quæ etiamſi menſtruis occaſione prægnantiæ deſtituantur, non tamen in Hydropem labuntur, aſt de neceſſitate laberentur, ſi ſola retentio menſtrui eſſet cauſa excitandi Hydropem, abſque prævia illa ac prava Hepatis dyſcraſia, & caloris naturalis imbecillitate; at vero tantum abeſt, ut mulieres ex retentione ſimplici menſtruorum facta occaſione prægnantiæ in Hydropem labantur, qui frigidus affectus eſt, ut potius in contrarios morbos decidant, ita ut ad eos curandos aliquando opus habeant non tantum medica- 3
mentis refrigerantibus, quam ſanguinis iterum, atque iterum repetita evacuatione. Quod, etiamſi aliquando œdematoſis corporis, & præcipue pedum tumoribus detineantur, in partu tamen ab iis liberantur, Valleſ. *in 7. Epidem. Ægr. 7.* Rodericus a Caſtr. *de morb. mul. Part. 2. libro tertio cap. 17.* quia hujuſmodi tumores non ex Hepatis debilitate, & præternaturali refrigeratione in gravidis excitantur, ſed ob exuberantiam crudorum humorum, quæ vel ipſis ſit connaturalis, vel quæ ex erroribus, quos in victus ratione patrare conſueverunt, accumuletur.

Neque quicquam relevat, immo non minus ridiculum eſt, quod ex adverſo dicitur; nempe in caſu noſtro idem eveniſſe, quod Harpalidis ſorori apud Hippocrat. *in Epidem. lib. 7. ægrot. 7.* quæ, ut ille narrat, ex retentis menſtruis in Hydropem lapſa eſt, immo nec Galeni, & Valleſii auctoritas, quæ adduci poterat *loc. citat.* illis quicquam favere poteſt, ubi inter cauſas Hydropem excitantes recenſent menſtruorum retentionem; quia hoc intelligendum 4
quando menſtrua ex præſcripto naturæ non retinentur, ut fit extra prægnantiam, quando vero retinentur ex præſcriptione naturæ, tunc etiamſi in hujuſmodi œdematoſos tumores, immo & in ipſum Hydropem labantur, ſi ſalvus ſit Hepatis calor naturalis, non ſolum in partu liberantur, ut prædictæ ſorori Harpalidis apud Hippocratem eveniſſe conſtat, a partu enim omnia ſymptomata in illa ceſſarunt, & fœmellam peperit. Morbus ergo, ex quo deceſſit D. Agnes Buccapadulia non erat prægnantia, aut partu, quia non ex ſimplici menſtruorum retentione genitus eſt, ſed ex debili Hepatis calore, ac frigida ejus intemperie. Regula autem eſt, de qua *in quæſt. Medico-Leg. lib. 1. tit. 4. quæſt. 2. & ſeqq.* Quod quandocunque morbus in prægnantia, & 5
partu eveniens eſt per ſe lethalis, nullamque ex prægnantia, & partu immediatam dependentiam habens, mors ex eo morbo ſuccedens, non faciat locum exceptioni, etiamſi aliquo modo prægnantia, & partus concurrere poſſint ad fovendum morbum, & accelerandam mortem; tunc enim habent ſe tanquam cauſæ foventes, coadjutrices, impulſivæ & mediatæ, quæ in conſiderationem in hujuſmodi caſibus non veniunt: quia, ſi res ſe aliter haberet, nullus caſus daretur pro lucro, ſed omnes eſſent pro exceptione: ex quo fieret, quod pecuniæ in ſocietatem datæ nullum currerent amiſſionis periculum, & ſic conditio ſociorum evaderet inæqualis, quia altera ex parte Dominus officii currit periculum amiſſionis ipſius officii, atque inde contractus evaderet uſurarius, & illicitus, quæ, ut evitentur abſurda, dicendum eſt, non omnes caſus mortis in prægnantia,

& partu

Digitized by Google

6 & partu evenientes debere excipi : ſed eos tantum , qui
ex immediata tantum culpa partus , & prægnantiæ
fiunt : non vero qui ex morbo gignuntur ad prægnan-
tiam , & partum primo , & per ſe non pertinente , li-
cet in ipſa prægnantia , & partu fiant , & a prægnantia,
& partu aliquod fomentum , & impulſum ſortiantur .
Certum enim eſt debere ſemper attendi cauſam pri-
7 mam , & originariam , nempe morbum , qui primo ſe-
ſe prodit , ſi ſit ſufficiens ad interimendum , Rota *in
Rom. ſociet.* apud Zacchiam *de ſociet. deciſ.* 89 *num.* 3.
Boccat. *eodem tract. num.* 35. hic enim ſemper influit in
mortem ; non obſtante , quod ſubſequentia ad prædi-
ctum morbum ad aliam pertineant cauſam , & ſic , ſi
morbus ille , qui primo apparet , lethalis erat , & ad
prægnantiam , & partum non pertinebat , dehinc autem
ſubſequantur alii morbi , & ſymptomata attendi ; quia
ſunt germina prioris morbi primo moventis , ut longio-
ribus explicavi *cit. titul.* 4. *a num.* 85. *ad ſeqq.* Quemad-
modum e contra , ſi morbus ex prægnantia , & partu
fiat , ut exempli gratia , ſi ex difficili partu accendatur
febris , non attenditur febris , ſed partus ipſa difficul-
tas primo movens ; & in ſumma ſemper prior morbus ,
ſi ſit ſufficiens , influit in effectum , ut in caſu noſtro ,
in quo , cum Hydrops ſexto gravidationis menſe ſit ex-
citatus , omnia , quæcunque ſupervenire huic morbo
poterant , etiamſi ad prægnantiam , & partum perti-
neant , ad primam illam cauſam nempe ad Hydropem ,
tanquam ejus effectum ſunt referenda : ex Hydrope
enim enaſci potuit fœtus , & prægnantis debilitas ,
partus difficultas , ſecundinæ difficilis eductio , puer-
periorum retentio , & alia quæcunque imaginari licet ,
& ſic tota culpa mortis primo , & per ſe ad Hydropem
refertur ; Secundario vero ad ſubſequentes morbos ex
ipſa prægnantia , & partu originem habentes . Quam-
obrem certo certius firmari poteſt , nullum unquam ca-
ſum in prægnante , aut parturiente evenientem dari poſ-
ſe , qui pro lucro ſit , ſi hic talis non ſit judicandus ;
tam extra omnem controverſiam hujus rei veritas
eſſe videtur .

Quæ confirmari multo facilius poſſunt , ſi examina-
re libeat regulas pro exceptione traditas *in cit. tit.* 4. *lib.* 1.
Quæſtionum Medico-Leg. quæſt 4. *per totam* , quæ , cum
duodecim numero ſint , aperte patet in nulla earum poſ-
ſe caſum hunc connumerari : at contra ſi examinabi-
mus caſus pro lucro facientes , patebit , hunc caſum
pertinere ad hiſtoriam *Ægr.* 13. narratam Hippoc. *lib.* 1.
Epid. & pro exemplo inibi a me adductam inter caſus
pro lucro facientes : licet enim mulier illa apud Hippo-
cratem ex enarrato morbo convaluerit , tamen poſito ,
quod ex eo morbo obiiſſet , qui febris ardens fuit , lo-
cum lucro feciſſet , ejuſque exemplo etiam præſens ca-
ſus eſſet decidendus .

Denique quod mors in caſu noſtro nullam dependen-
tiam habuerit ex prægnantia , vel partus , manifeſtiſſi-
me declarant accidentia , quæ in morte ſupervenerunt ;
quæ ſicuti Hydropi fuerunt familiaria , & cognata , ita
prægnantiæ , & partui , neque familiaria , neque co-
gnata erant , unde conſequens abſque dubio eſt , mor-
tem illi morbo tribuendam eſſe , cui ſupervenientia
ſymptomata ſunt magis cognata ; Cum ergo D. Agnes
8 mortua ſit cum accidentibus Hydropis , licet perierit
in partu , tamen ex Hydrope periiſſe dicenda eſt , quia
Hydropis accidentia ex partu potius debebant leniri , &
remitti , ut fieri alias ſolet , ex ejuſdem Hippocrat. te-
ſtimonio *in Prænotion. n.* 8. *verſ.* 180. *&* *in Coac. ſect.* 3.
verſ. 8. *&* *in lib. de Intern. aff. num.* 2.

CONSILIUM LVII.

ARGUMENTUM.

D. Angelica de Accorambonis , ſuper cujus
vitæ periculo datæ fuerunt quædam pecu-
niæ in ſocietatem , cum circa maritum æ-
grotantem , ac ex eo morbo pereuntem
plurimum laboraſſet , & in extremum Ani-
mi mœrorem incidiſſet , cum gravida eſſet ,
ſexto menſe gravidationis in ardentem fe-
brem lapſa , abortivit , & ex ea febre ob-
iit , quæſitum eſt , an dici debeat ex abor-
tu , vel potius ex febre periiſſe , ita ut per
ejus mortem locum lucro , vel exceptioni
factum eſſe , ſit determinandum .

SUMMARIUM.

1 *Duo morbi genera in prægnante , vel parturiente con-
ſideranda .*
2 *Abortus quando faciat locum exceptioni .*
3 *Cauſa primaria ſemper attendi debet .*
4 *Abortus per ſe non cauſat febrem .*
5 *Cauſa mediata , fovens , ſeu impulſiva , non eſt in
cenſu habenda .*

IN mulieribus prægnantibus , & parturientibus duo 1
potiſſimum morborum genera obſervari poſſunt :
alterum prægnantiæ & partus , & eorum , quæ ad præ-
gnantiam , & partum ſpectant propriam , & immedia-
tam ab illis dependentiam habens ; alterum vero , ne-
que ad prægnantiam , neque ad partum , neque ad
ea , quæ ad prægnantiam , & partum ſpectant , imme-
diate , ac primario , ſeu ab aliis cauſis immediate , &
primario dependens ; quod ut magis perſpicuum fiat ,
exemplo commonſtrandum : Sit igitur homo aliquo
morbo detentus , ut puta febre , aut Hydrope , qui
vulnus accipiat in capite lethale , in hoc certe duo ge-
nera affectuum licebit adnotare , alterum eorum , qui
ad febrem , aut Hydropem conſequuntur , alterum
vero eorum , qui ad vulnus ſpectant : Modo , ubi fe-
bris acutiſſima , & maxime lethalis eſſet , aut Hy-
drops jam confirmatus , ſi is decedat poſt acceptum vul-
nus , quod non fuerit ex primo capite lethale , certe
non ex vulnere , ſed vel ex Hydrope , vel ex febre de-
ceſſiſſe erit dicendus ; contra vero ſi febris fuerit mitis ,
vel Hydrops adhuc in ſuo principio , vulnus vero ma-
xime lethale , quis tam craſſæ minervæ homo fuerit ,
qui illum ex febre , aut ex Hydrope potius , quam ex
vulnere deceſſiſſe affirmare voluerit ? Itaque conſide-
randa in prægnantia , & partu , ipſa prægnantiæ , &
partus eſſentia , aliqua ex parte morbus in prægnantia ,
& partu ſuperveniens . Ubi prægnantia , & partus fue-
rint maxime præter naturam , quia ipſam naturam
ſummopere defatigaverint , & ad ipſam prægnantiam ,
& partum ſequatur febris , & mors certe non febris eſt
culpanda , ſed prægnantia , & partus naturæ ſtatum
non ſervantia ; Contra vero , ſi prægnantia , et par-
tus naturaliter ſe habeant , et in illis conſequatur fe-
bris , aut alias gravis morbus lethalis , qui mulierem e
medio tollat , extra Mercurium omnino eſſet affirma-
re , hujuſmodi mulierem ex prægnantia , aut partu ,
non ex ſubſecuto morbo deceſſiſſe , non ſecus ac de vul-
nere in primo capite lethali accepto a leviter febricitan-
te diceremus , illud non fuiſſe cauſam ſubſecutæ mor-
tis , ſed febrem . In caſu ergo propoſito manifeſtiſſime
patet , Dominam Angelicam de Accorambonis ex
prægnantia , aut partu primo non ægrotaſſe , ſed ex fe-
bre ardente , ac maligna , quæ non ab ipſa prægnan-
tia , vel partu ortum habuit , ſed ex laboribus in cu-
rando proprio marito perpeſſis , & ex animi mœrore ,
quæ quidem ſunt veræ , & proportionatæ , ac adæqua-
tæ cauſæ prædictæ febris , ex qua abortivit , & vita fun-
cta eſt : mors ergo ad febrem , & abortus quoque ad ip-
ſam febrem , febris autem ad cauſam externam , non
ad prægnantiam , aut partum eſt referenda , & ſic
cum mors neque ex prægnantia , neque ex partu ,
neque ex eorum cauſa ſucceſſerit , caſus nequaquam
inter exceptos connumerandus videtur , ſed pro lu-
cro omnino eſſe .

Necquicquam obſtat , quod poſt abortum mors ſub- 2
ſecuta ſit : quia tunc caſus eſſet pro exceptione , quan-
do mors ex abortu eſſet , ſed in hoc caſu mors ſubſecu-
ta eſt ex febre ardente , & maligna , quæ ſua malitia in-
ter alia quamplurima ſymptomata etiam abortum con-
citavit , neque mors ſucceſſit ex abortu , quia non
eſt abortus tam habilis ad adſciſcendam mortem ,

Digitized by Google

ut habilis eſt maligna febris; hæc enim ſemper peſſima eſt, & ut plurimum hominem interficit: abortus autem, neque ſemper malus eſt, neque ſecundum plurimum interficit, immo aliquando eſt ſalubris, Hippocrat. *libro ſecundo Epidem. ſectione 2. text. decimoquarto*, quemadmodum etiam partus, quo mulieres aliquando a prægreſſis morbis liberantur, exemplo Harpalid. apud Hippocrat. *lib. 7. Epidem. Ægr. 7.* immo etiam ipſe abortus aliquando a præcedentibus morbis mulieres judicare ſolet, ut notum ipſis Medicis eſt.

3 Cum igitur febris ardens, qua primo prehenſa eſt D. Angelica ab abortu nullam originem habuerit, ſed bene ipſe abortus ab ipſa febre fuerit excitatus, dicendum eſt, caſum hunc pro lucro eſſe, quia debet ſemper attendi cauſa primaria, & immediata, non autem ſecundaria, quæ ſemper a primaria dependet. Quod autem febris cauſa abortus, non vero e contra, præter rationem ſuperius adductam, patet ex depoſitione Teſtium, & præcipue ipſius Medici, qui eam curavit, hic enim juxta decimum deponit, prædictam Dominam Angelicam ex labore in curando marito perpeſſo, & ex animi angore in febrem ardentem cum capitis intenſiſſimo dolore incidiſſe, & ſic ad tertiam uſque nulla alia ſymptomata apparuiſſe, niſi quæ ad febrem acutam conſequi par erat, contra quam ſuccedere debuiſſet, ubi Abortus fuiſſet prima, & originaria cauſa morbi, & ipſius febris, debuiſſent enim apparere ſigna inſtantis abortus, ut dolor Renum, gravitas, ac pondus in imo ventre, aliqua ſanguinis per uterum expurgatio, vel aquarum eductio, & alia ad hunc modum: tunc enim bene affirmare licuiſſet, ex agitatione, & inſtantia abortus, febrem fuiſſe excitatam, ſed hæc ſigna nullo modo apparuerunt, ſed ea tantum, quæ ad febrem ardentem pertinebat, poſtmodum autem, nempe in tertia, ex violentia ipſius febris, dolore renum prehenſa, abortivit, & ſic rationabiliter morbus proceſſit, quia bene valet, quod febris acuta facili negotio cauſet abortum, ſed non e contra, quod abortus cauſet febrem acutam, niſi ſit ſummopere laborioſus, alias enim non conſuevit ſimplex abortus cauſare febrem, & maxime acutam: nam ex mille mulieribus
4 abortientibus vix una, aut altera febricitare ſolet, & hæc quidem non ex abortus ipſius culpa, ſed ex alia quadam accidentali cauſa. Cum ergo febris fuerit morbus independens ab abortu, & ex ejus vi D. Angelica obierit, non autem ex prægnantia, aut partu, vel ex eorum cauſa, locus lucro eſſe debet per ejus mortem, non autem exceptioni.

Neque obſtat, quod abortus non modo fuerit cauſa majoris morbi, ſed etiam mortem acceleravit: quia ſymptomata ad morbum ſequuntur, & ad ipſum morbum referenda eſt mors, non ad accidentia; nam convulſio in febre ſuccedens, ſymptoma eſt lethale, mors tamen non ad convulſionem, ſed ad febrem refertur; eodemque modo, dato, quod abortus ſit ſymptoma magnum, & lethale, tamen, cum ex vi febris procedit, non ad abortum, ſed ad acutam febrem refertur ſubſequens mors, quia ſemper cauſa primaria attenditur, ſecundaria vero mediata, fovens, & impulſiva in
5 nullo cenſu habetur: cauſa autem primaria in hoc caſu fuit febris, ſecundaria, & immediata, abortus: unde caſus pro lucro eſſe debet, non pro exceptione.

CONSILIUM LVIII.

ARGUMENTUM.

Eminentiſſimus, ac Reverendiſſimus D. Berlingerius Cardinalis Gypſius annum agens quartum ſupra ſexageſimum, licet valetudinariam vitam degeret, ita ut abſque ulla hæſitantia, & abſque ullo ſcrupulo poſſet juſtiſſima ex cauſa carnibus ſingulis diebus, etiam Veneris, & Sabbathi, & Vigiliis, aliiſque Jejuniis indifferenter uti, etiam ex ipſius Eccleſiæ ſanctæ indulgentia, vera tamen pietate Chriſtiana ductus his non acquieſcens, ſciens contraria aliquando eſſe divina cognitioni Medicinæ præcepta, *cap. Contraria, de Conſecr. diſt. 5. 3. part. Decret.* petit, ac jubet, ut diligenti examine perquiramus, an in hoc ſanitatis ſtatu, ac in ea ætate conſtitutus, ita ab obſervantia jejuniorum, ob piſcium comeſtionem, & abſtinentiam a carnibus lædi poſſit, ut jure merito ab ea obſervantia ſolutus eſſe omnino, ac undequaque cenſeatur, renuens in hoc vel tantiſper ſibi indulgere.

SUMMARIUM.

1 *Eccleſia in impoſitione jejuniorum non intendit corporea ſaluti præjudicare.*
2 *Jejunii obſervantia, ſi communem hominum tolerantiam excedit, illaudabilis exiſtimatur.*
3 *Jejunans ſi ex jejunio notabile corporis detrimentum incurrit, tenetur a jejunio abſtinere.*
4 *Experientia eſt rerum magiſtra.*
5 *Piſces ratione ætatis ſenilis ſunt maxime noxii.*
6 *Ætas declinans eſt humorum frigidorum, & humidorum fœcundiſſima.*
7 *Piſcium uſus ratione morbi articularis eſt noxius, & idcirco fugiendus.*
8 *Olera omnia pravi ſunt nutrimenti.*
9 *Legumina flatuoſa ſunt, melancholica, & articulis noxia.*
10 *Piſces male concoquuntur, & facile putreſcunt.*
11 *Nonnulli facilius carnem bubulam, quam optimos piſces, & ova concoquere ſolent.*
12 *Senibus parum offerri debet, ſed optimi ſucci, ob caloris imbecillitatem.*

Superfluum ex mea ſententia eſt dubitare, an Eminentiſſimus Cardinalis Gypſius in ſecundo ſenio conſtitutus, & pluribus, affectibus tam ab ætate, quam ab imbecilliori natura provenientibus moleſtatus debet a jejuniorum obſervantia arceri, & ad carnium comeſtionem cogi, etiam ovis interdictis, ob rationem, de qua ſuo loco, nam apertiſſime patet plures prædominari in Eminentiſſimo Domino cauſas illum ab omni jejunii obſervatione eximentes, ut evidenter ex ſequentibus conſtabit.

Ante omnia tamen illud pro fundamento noſtræ aſſertionis ponamus, Eccleſiam ſcilicet in impoſitione 1
jejunii, & cujuſcunque abſtinentiæ, nunquam intendere humanis corporibus detrimentum afferre, aut cum notabili læſione naturæ nos ad ejus obſervantiam obligare: facit *C. quadrageſima*, ibi, *niſi quem infirmitas impedierit*, *& C. Quia die Sabbathi, de conſecr. diſt 5. 3. p. Decret.* Leſſius *de Juſtit. & jur. lib 4. cap. 6. dub. 6. verſ. ob impotentiam*, Vincent. Filliuc. *Moral. quæſt. cap. 2. tract. 27. c. 16. n. 115.* & alii Canoniſtæ, cum de jejunio agunt, & ex noſtris Medicis id ipſum adnotat Joan. Alphonſ. a Fontech. *in ſpec. Med. Chriſt. lumin. 2. pag. 51. verſ. ſequitur tertio*. Quam- 2
obrem ubi jejunii tolerantia communem hominum facultatem excedat, ea ab Eccleſia ſancta tanquam Deo minus accepta illaudabilis reputatur, & de facto reprobatur, ut per tex. *in c. non mediocriter, de conſecr. ubi ſupr.* in illis verbis: *De rapina vero* D. Thom. *in 4. ſent. diſt. 51.*

Ex hoc igitur fundamento elicitur hæc firmiſſima, ac irrefragabilis concluſio, quod quandocunque ex quavis abſtinentia vel in jejunio, vel in reliquis diebus, tenemur a carnibus abſtinere, aut propter qualitatem ciborum, aut propter eorum inſufficientem qualitatem, 3
jejunans, vel abſtinens incurrit notabile corporis detrimentum, non modo legitime a jejunii & abſtinentiæ obligatione ſolutus cenſetur, ſed tenetur omnino a jejunio, & abſtinentia quacunque ſeſe retrahere.

Quibus ſic ſtantibus, cum pateat in caſu noſtro Eminentiſſimum Dominum pluribus moleſtari infirmitatibus, & ætatem ſenile degere, earumque rerum occaſione inſignem noxam percipere poſſe, ſi aliis cibariis uti cogatur,

Digitized by Google

cogatur, quam carnibus, non modo licite diſpenſari poteſt ad carnium comeſtionem etiam in diebus, in quibus ex præcepto Eccleſiæ ab illo eſt abſtinendum, ſed ne hæc abſtinentia illaudabilis, & reprehenſibilis evadat, cogendus omnino eſt, ut Medicorum utrorumque conſilio acquieſcat, & a piſcibus aliiſque cibariis ſibi noxiis perpetuo abſtineat.

Apertiſſime enim patet ab eſu piſcium, & ipſorum etiam ovorum Eminentiſſimum Dominum inſigniter lædi, primo experientia, quæ rerum magiſtra *cap. Quam ſit in 6. decret. lib. 5. tit. 6* nam certiſſima eſt omnium rerum judicatrix, Gal. *lib. 1. de ſimpl. Med. fac. c.* 38. per hanc enim certiores eſſe poſſumus, quod quo-
4 tieſcunque Eminentiſſimus Dominus Chriſtiana pietate ductus conatus eſt ob jejunii alicujus obſervantiam a carnibus abſtinere, & ſolis piſcibus, aut etiam ovis contentus eſſe, ſemper ſubſequentibus diebus magnam corporis imbecillitatem, ſtomachi ſubverſionem, & conſuetorum ſymptomatum recrudeſcentiam expertus eſt; ita ut ex hac una cauſa lecto ſe continere per plures dies coactus fuerit; quæ tamen omnia incommoda alias evitavit, cum impulſu & perſuaſione noſtra carnibus, melioribuſque cibis uſus eſt.

Licet ergo hæc ſola experientia ex ſe ſufficientiſſima ſit ad perſuadendum Viro Eminentiſſimo, ſe eſſe legitime ab omni obſervantia Jejuniorum excuſatum, tamen, ut majorem in modum ſuæ conſcientiæ ſtimulo ſatisfiat Phiſicis inſuper rationibus, & Medico diſcurſu probabimus. Eminentiam ſuam ex quolibet uſu piſcium, aliorumque ciborum, quibus utimur in jejuniis, & abſtinentiis quibuſcunque, etiam ovorum, reportaturam notabile ſanitatis detrimentum, ut facile dehinc a ſpirituali Medico perſuaderi poſſit, ut relictis prædictis cibariis ad carnium uſum quolibet tempore indifferenter ſe conferat, tanquam ſuæ ſanitati adæquatum, & multo magis conducentem.

5 Primo ergo Piſces & alii ſimiles cibi, ratione ætatis, quam degit Eminentiſſimus Dominus, ſunt maxime
6 illi noxii: Ætas enim ſenilis, & maxime declinans, eſt humorum frigidorum & humidorum fœcundiſſima, ut docent Medici omnes cum Galen. *in lib. de Salubr. Diat. partic. & alibi*, quamobrem quemadmodum a piſcibus, & frigidioribus cibis maximopere læduntur, ita contrariis, ut ſani, quantum fieri poteſt, degant, ſunt nutriendi, ut Hippocr. & Galen. *lib. cit.* docent Idcirco enim præcipitur ab omnibus practicantibus, ut abſtineant ab iis, quæ phlegma, & melancholiam generare poſſunt, Galen. *lib. 5. de ſanit. tuend. cap. 6.* Avic. 1. *doct. 3. cap.* 2. at hæc duo maxime vitia Piſces habent, nam frigidi, & humidi ſunt: Paul. *lib. 1. ſua Med. c.* 9. & alii omnes. Deinde ob id quod multum excrementi habeant, obſtruentes ſunt, a quibus cibis maximopere cavere debent Senes, admonente Galeno *loco ſupr. cit. de San. tuend.* Et licet ipſe Galenus, & alii, piſces ſenibus conceſſerint, hoc ferunt in ſenibus ſanibus, & robuſtis, non vero in valetudinariis, qui facile a quavis minima cauſa, & errato in victu lædi conſuerunt, idem Galen. *ubi ſup. cap.* 4. at Eminentiſſimum Dominum valetudinariam vitam degere patet apertiſſime, nec ulteriori egemus teſtimonio ad hoc probandum, ergo neque piſcibus neque ſimilibus cibariis tuto uti debet, quia tam ſenes, quam valetudinarii a minima cauſa læduntur, cum contra juvenes, & ſani a magna etiam cauſa non lædantur Galen. *lib. 5. de ſan. tuend. cap.* 6. ergo Eminentiſſimus Dominus etiam ex unica comeſtione Piſcium, cum ſenex, & valetudinarius ſit, lædi inſigniter poterit.

7 Secundo uſus Piſcium, & prædictorum ciborum, eſt maxime noxius Viro Eminentiſſimo quandocunque, ratione morborum, quibus perpetuo detinetur; & primo ratione morbi articularis, cujus reſpectu piſces eſſe noxios, & idcirco omnino evitandos cenſent Medici omnes, & præcipue conſulentes; Montan. *conſ.* 241. & alii. Secundo ratione flatulentiæ Hypochondriacæ majorem in modum noxius eſt, & eorum uſus in hac ægritudine ab omnibus Medicis evitatur Montan. *conſ.* 401. & alii. Tertio ratione debilitatis Stomachi piſces ſunt evitandi, debilitas enim ex caloris pauperie emergit, unde cibi frigidiores eundem calorem magis obtundunt.

Neque etiam alii cibi, quibus in jejuniis uti conſuevimus, tuto Eminentiſſimo Viro adminiſtrari poſſunt, quia primo olera omnia ſunt modici, ac pravi nutri-
menti Galen. *in lib. de ſucc. bon. & vit.* Card. *de nat.* 8
Med. uſu cap. 1. Legumina præterea flatuoſa ſunt, & articulis obſunt, experimento deſumpto ab iis, qui in aeno iis veſcebantur apud Hippocr. *lib. 6. de morb. vulg.* 4. præterquam quod etiam quocunque modo comeſta
noxia ſunt, idem Hippocr *de vict. rat. num.* 59. Salſa- 9
menta vaporoſa ſunt, & melancholicum ſanguinem gignunt: Oribaſ. *l. 2. collect.* 1. 8. ac denique omnia cibaria, quibus utimur in jejuniis, melancholica ſunt modici, ac pravi nutrimenti, coctioni rebellia, flatuoſa, & mille aliis vitiis ſcatentia, quæ maxime Viro Eminentiſſimo noxia eſſe poſſunt.

Tertio Piſces & ova in caſu noſtro noxia ſunt ratio- 10
ne quoque cujuſdam individualis naturæ ipſius ſtomachi, nam piſces male concoquit, & facillime ea de cauſa in eo putreſcunt (quod vitium ſemper piſcibus in eſſe probant, Mercurial. *var. lect. lib.* 1. *c.* 25. & Alex. Petron. *de vict. Roman. lib. 3. c.* 10. ova autem peſſime tranſmutat, quia in eo aduruntur, & nidorem contrahunt, neque hoc novum eſt, quia teſte Galeno *de proceſſ. Bonit. & vit. c.* 1. hoc uſu venire ſolet nonnullorum ſtomachis, ita ut facilius carnem bubulam (quæ coctioni maxime rebellis eſt) quam optimos piſces, & ſucci laudabilis, & ipſa ova concoquant.

Denique ratione imbecillitatis virium, & caloris naturalis alia cibaria præter optimas carnes in caſu noſtro noxia omni ex parte ſunt, quia cum ſenſibus ob ejuſdem caloris imbecillitatem parum offerri debeat, idque optimi ſucci, & facillimæ coctionis, ut Galen. docet *cit. lib. de ſan. tuend.* 5. in caſu autem noſtro imbecillitas non modo adſit reſpectu ætatis, ſed etiam reſpectu particularis naturæ, & reſpectu morborum, quibus ille eſt obnoxius, patet, quod a piſcibus, aliiſque hujuſmodi cibis nunquam tantum nutrimenti elicere poterit Vir Eminentiſſimus, quanto natura ejus indiget, unde ex eorum uſu etiam per diem vires jam debiles ſuccumbent, morbi repullulabunt, ſymptomata moleſtiora evadent, atque eo pacto in lecto decumbere cogetur, & a melioribus operibus vacare, præter vitæ periculum inde manifeſte imminens. Ex quibus concludentiſſime probatum remanet, debere Virum Eminentiſſimum carnibus perpetuo uti, nec ſine conſcientiæ ſcrupulo poſſe illum jejuniorum obſervantiæ ſeſe obſtringere, & cauſam præbere alicui morbo, qui illum periculo notabili exponat.

Et ita pro veritate ſentio, ſalvo ſemper, &c. ego. Paulus Zacchias, Medicus Rom.

Ita quoque ego Joannes Jacobus Ubaldus de Apro Picenus, Phyſicus Romanus, temperamenti, & affectuum præter naturam, quibus Eminentiſſimus Dominus ſollicitatur, & de quibus non oſcitanter excellentiſſimus Zacchias ratiocinatus eſt, optime informatus, ſtatuo, ac ſentio in hac re determinandum, quomodo Vir Doctiſſimus ſtatuerit. & ſenſerit. Datum Romæ 21. die Octobris 1629.

CONSILIUM LIX.

ARGUMENTUM.

Inſtante Dom. Joanne Baptiſta de Symeonibus promoveri ad ſacra, oppoſitum eſt, illum habere irregularitatis impedimentum ex capite Epilepſiæ, qua detineri præſumebatur. Palam autem erat, illum aliquando Epileptica ſymptomata paſſum fuiſſe, quod neque ipſe controvertebat, aſſerebat tamen, ſe jam integre convaluiſſe, neque ab illis ulterius impediri poſſe, quin ad ſacra promoveretur. Duo ergo determinanda veniebant. Primo an perfecte ab Epilepſia eſſet ſanatus. Secundo, an progreſſa Epilepſia eſset illi impedimento, ne promoveretur.

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1 *Epilepticus non poteſt promoveri.*
2 *Epilepſia eſt morbus turpis, & excitat peſſima ſymptomata.*
3 *Epilepticus etiam ſanatus non debet incaute promoveri, & cur.*
4 *Epilepſia duplex genus.*
5 *Epilepticus ſi ſit perfecte ſanatus poteſt promoveri.*
6 *Levis Epilepſia quando dicatur.*
7 *Frequens Epilepſia quando dici debeat.*
8 *Sanatus quis dicatur.*
9 *Sanatus quandonam quis dici debeat.*
10 *Quomodo experiri liceat, an Epilepticus ſanatus ſit, necne,*

1 VIdetur prima facie Dom. Joannem Baptiſtam de Symeonibus repellendum eſſe a promotione ad ſacros Ordines, cum alias Epilepſia laboraverit, id enim expreſſe cavetur *in cap. in tuis litteris, quæſt. 2. cauſ 7. & c. ſeq.* Rota *in Salamantina dimidiæ portionis 23. Januar 1609. coram Marquementib, num.* 6. nam ut ibi habetur, & indecens & periculoſum eſt, ut quis ſacra adminiſtrans huic morbo ſit obnoxius, ita ut in Euchariſtiæ conſecratione hujuſmodi morbo victus in terram cadat, eſt enim morbus hic turpis, & excitans
2 turpia & peſſima ſymptomata, quorum aliqua in prædicto textu connumerantur, ut repentinus lapſus, clamor confuſus, ſpuma in ore, corporis, membrorumque diſtorſiones; ſeminis, & fæcum, & urinæ involuntaria ejectio, & alii hujuſmodi, quæ recuſentur a Medicis in proprio tractu *de Epilepſia*, inter quos præcipue videndi, qui de ea ex profeſſo egerunt, ut ante omnes Hippocr *in lib. de morb. ſacr.* Arnald. de Villanova, Hieronymus Gabucinus, Joannes Fernelius, Jaſon Praten. & ultimo loco ſcribens Bouche *in lib. de ſceleſt.* præter alios tam vetuſtiores, quam recentiores in ſuis practicis.

3 Neque ſolum prohibetur Epilepticus promoveri, dum adhuc prædicto morbo affligitur, ſed etiam ſi ſanatus videatur, quia hic morbus de illorum numero eſt, qui non modo acceſſiones, & exacerbationes inſultuſque incertos, aut etiam certos, unde fit, ut etiam multos poſt dies, immo multos poſt menſes, & annos aliquando ex improviſo hominem adoriatur, quando omne periculum recrudeſcentiæ evanuiſſe exiſtimamus, unde prudentiſſime Canonibus præcipitur, ut antequam eum, qui aliquando Epilepſia tentatus eſt ad ſacra promoveamus, plura experimenta, ac longa de ejus recuperata in totum ſanitate ſumamus, cum evenerit interdum ex quadam non magna cauſa illum in morbum reincidere, ut ex comeſtione pravorum ciborum, ex animi vehementi paſſione, ex aeris non boni perceptione, & id genus aliis extrinſecis cauſis.

Quibus tamen non obſtantibus in caſu noſtro decidendo pro eo quod ad Medicum ſpectat, dicendum videtur, immerito repelli D. Joannem Baptiſtam de Symeonibus a promotione ad ſacros Ordines; quia cum ad mentem *prædicati tex. cap. in tuis litteris.* Epilepſia duplicis generis, & unum quidem ſit frequens, & grave, alterum vero de raro prehendens
4 ac leve, certum eſt impedimentum ad promotionem ad ſacra, & ad celebrationem in jam promoto, eſſe tantum in primo genere Epilepſiæ, non in ſecundo, ut ibi deciditur; & ratio, quæ a Medicis eſt expetenda, illa cenſetur, quod gravis ac frequens Epilepſia ſit ex defectu organi, & per eſſentiam, & per cauſam jam habituatam in ipſo cerebro, quæ licet intermittere videatur, tamen facile revertitur, & incurabilis eſt; at vero levis Epilepſia ſit utplurimum per conſenſum, & ex cauſa ſæpe extrinſeca, unde amovibilis eſt præterquam quod ſymptomata illa turpia, quibus ſcatet Epilepſia gravis non aſſociantur, Epilepſiæ levi, unde ceſſat indecentia, quæ maxime ob ea ſymptomata habet locum. Cumque Dom. Joann. Baptiſta paſſus fuerit levem Epilepſiam, & ex cauſa ſemper extrinſeca, & per conſenſum, ut ex dictis Teſtium palam eſt, non debet prohiberi a promotione ad ſacra.

Sed & idem Textus ſupra citatus alia utitur diſtinctione ex ſtatu Ægrotantis deſumpta, & eſt, quod vel 5
Epilepticus ſit perfecte ſanatus, vel non; & in primo caſu non vult prohiberi a promotione ad ſacra, ſed tantum in ſecundo, quæ quidem diſtinctio neceſſaria omnino eſt, & undequaque acceptabilis, ut abſurdum maximum evitetur: Nam ſi quicunque, qui aliquando Epilepſiam paſſus eſt, ſit irregularis, & promoveri ob id non poſſit, perpauci, ne nulli dicam ab ea irregularitate erunt immunes, cum perpauci ſint, ne nulli dicam, qui Epilepſia ſaltem in pueritia non fuerint tentati, ut non modo nobis Medicis, ſed & lippis, & tonſoribus notum eſt. Et licet nonnulli velint puerorum morborum illum, quem infantilem vocamus, non eſſe proprie Epilepſiam, certum tamen eſt, & eſſe morbum non abſimilem, & pueros Epilepſia proprie dicta facile tentari, Hippocr. *in lib. de morb. ſacr. n. 9. & 10.* ejuſque rei cauſa redditur a Galen. *in lib. 6. Epid. comm. 1. text. 5.* & ab Avic *lib. 3.* ex quibus Mercurial. *lib. 2. de morb. puerorum c. 1.* ergo juxta hanc ſecundam Textus diviſionem, D. Jo. Baptiſta non debet a promotione ad ſacra arceri, cum ab Epilepſia jam perfecte convaluerit.

Utrumque autem aſſumptum, hoc eſt, quod Epilepſia, quam paſſus eſt prædictus D. Joan. Baptiſta, fuerit levis, & quod ab ea perfecte ſit ſanatus, facile probatur, quia quoad levitatem Teſtes deponunt, illam 6
non fuiſſe aſſociatam ullo ſymptomate conſideratione digno, ac notabili: Nam erat omnino quædam quaſi vertigo, neque repente, & ex improviſo in terram cadebat, ſed cuicunque obviæ rei innixus paulatim concidebat, nulla membrorum diſtenſione tortus, nullam ex ore ſpumam emittens, nullum clamorem edens, nulla commaculatione ſe deturpans, & vix per quartam quadrantis horę partem in paroxyſmo permanens, a quo liberatus, neque paralyſim ullam neque mentis obtuſionem, neque fatuitatem, aut amentiam, neque membrorum torporem, neque ullam memoriæ jacturam ex morbi inſultu patiebatur; ſed tantum ſymptomatis prægreſſi verecundiam.

Nec ſolum levis erat hæc Epilepſia, reſpectu ſymptomatum, ſed etiam reſpectu raritatis acceſſionum: patet enim ex teſtium depoſitionibus, prædictum D. Joann. Baptiſtam admodum de raro conſuetum eſſe eo morbo moleſtari; at frequens Epilepſia dicitur, quæ ob cerebri, & capitis multam imbecillitatem ex quavis etiam leviori cauſa inſultum facit, maxime vero, qui ex conjunctionibus, & oppoſitionibus ſummarium, & magnis temporum mutationibus, & ex quocunque errore in victus ratione intercedente, & vehementi ani- 7
mi paſſione, ac denique ex gravi quodam odore, & ſimilibus occaſionibus moleſtat; contra vero, ſi ſemel aut bis in anno prehendat, quia quemadmodum acceſſionum frequentia virtutem oſtendit debilem, ac vitium jam factum eſſe connaturale, & in habitu, & idcirco morbum non ſolum facile reverſionem facere poſſe, ſed nullo modo eſſe curabilem, ſic raritas acceſſionum morbum ipſum oſtendit debilem, & facile a natura ſuperabilem.

Ex quibus apertiſſime patet, quod hic morbus non proveniebat a mala & inſigni capitis, & cerebri dyſcraſia, aut ab inſtrumentorum vitio, ex quibus nonniſi graves, & incurabiles Epilepſiæ fiunt, atque hoc ipſum multo magis confirmatur ex eo, quia ſemper in hoc ægrotante inſulſus morbi apparebat, ob aliquam extrinſecam cauſam, cum tunc maxime ab eo moleſtaretur, cum venatum procedere, aut aeri inclementi, ac ſoli, ventiſque ſeſe minus caute exponeret, quibus occaſionibus remotis nunquam hujuſmodi ſymptomate moleſtatus eſt, ut patet ex eorundem teſtium depoſitionibus; quamobrem tanto magis ad ſacra promoveri poterit D. Jo. Baptiſta, quanto ipſa promotio ad ſacra erit cauſa, ob quam a venatione abſtinens, in morbum nequaquam in poſterum labetur.

Denique quod D. Joann. Baptiſta jam ſit a morbo perfecte ſanatus, palam eſt; nam ſanatus dicitur, qui 8
in priſtinum, ac naturalem ſtatum rediit, *L. Quod ita ſanatum, ff. de Ædil. Ed.* ex Medicis Galen. *lib. 9. Method. cap. 15.* quod vero in naturalem ſtatum redierit, oſtendit ipſa naturæ incolumitas, cum neque aliqua parte

Digitized by Google

parte corporis amplius laboret, neque ad vitæ munera obeunda ſit impeditus, tunc enim homo ſanus dicitur, idem Galen. *lib. 6. de ſan. tuend. cap. 5. & lib. de dif-*
9 *fer. morb. c. 2.* præterquam, quod unuſquiſque dici debeat ſanus, etiamſi alias ægrotaverit, cum nulla prægreſſi morbi veſtigia in ſe conſervat, alias enim, cum nullus homo ſit, qui aliquando non ægrotaverit, nullus deberet dici ſanus, itaque *quod ita ſanatum eſt* (ut Textus verbis utar) *ut in priſtinum ſtatum redierit, perinde habendum eſt, quaſi nunquam morboſum fuiſſet.* Non ergo prædicare debet D. Jo. Baptiſtæ, quod aliquando Epilepſia laboravit, ſi ad præſens in priſtinum ſtatum illum reverſum eſſe conſtat.

Quod ulterius firmatur, quia cum Epilepſia, remanente adhuc prava diſpoſitione, & morbi ſeminio facillime ex erroribus in victus ratione excitetur, palam jam eſt, quod, ſi hujuſmodi errores prægreſſi multoties fuerunt, & tamen Epilepſia nullam de ſe ſi-
10 gnificationem dederit, dici poſſit, eam in totum evanuiſſe: Nam non aliam ob cauſam in *c. Nuper. cauſ. 7. qu. 2.* imponitur a Celaſio, quod ei, de quo ſuſpicio inſurrexerat, an Epilepſia laboraret, offerentur carnes omnes indifferenter, volens ex oblatione ciborum non ſalubrium, Epilepſiæ contrariorum experimentum capere, an ab eo morbo convaluiſſet, quia facile erat ex comeſtione hujuſmodi ciborum, cum in Epilepſiam relabi, ubi perfecte non eſſet ſanatus. Quin non per unum tantum aut alterum diem de ea re capi volebat experimentum, ſed per triginta, tunc enim, ſi a prægreſſis erroribus in cibis commiſſis non læderetur, dubium non erat, illum fuiſſe ab Epilepſia undequaque liberatum. Cum ergo in caſu noſtro jam ſpatio duorum annorum morbus quieverit, & non obſtantibus multis erroribus in victus ratione patratis, nunquam ab eo fuerit moleſtatus, dicendum eſt, D. Joannem Baptiſtam ab illo jam eſſe perfectiſſime ſanatum; nec jure poſſe a promotione ad ſacra repelli, ſed ad ea debere admitti tanquam non ægrotaſſet.

CONSILIUM LX.

ARGUMENTUM.

Cum agerentur coram Illuſtriſſimo Merlino, Rotæ Romanæ Auditore meritiſſimo, de probatione filiationis D. Margaritæ ex Flavia a D. Joann. Baptiſta Victorio ſuſceptæ, inter alia, quæ a DD. ſcribentibus pro ipſa D. Margarita in medium afferebantur, erat ſimilitudo ipſius D. Margaritæ ad prædictum D. Joan. Baptiſtam, ex qua, cum prætenderent haberi debere urgentiſſimam probationem, inanem illam, ac nullius momenti adverſarii aſſeverabant: Conſultus ergo reſpondi.

SUMMARIUM.

1 *Natorum ſimilitudo ſecundum communem opinionem dependet ab imaginatione matris.*
2 *Similitudo nati ad præſumptum parentem nihil relevat, & cur.*
3 *Experientiæ plures comprobantes ſimilitudinem natorum eſſe ab imaginatione: remiſſive.*
4 *Similitudo duplex naturalis, & accidentalis.*
5 *Nunquam determinari poteſt, an ſimilitudo, de qua agere contingit, ſit naturalis, vel accidentalis.*
6 *Similitudo eſt effectus patens ad ſuas naturales cauſas referendus.*
7 *Cauſæ naturales ſemper eodem modo procedunt, & ſunt certæ, & determinatæ; contra accidentales.*
8 *Effectus omnis ad naturales cauſas referendus.*
9 *Cauſa in actu ſimul eſt cum effectu.*
10 *Imaginatio, dato quod ſit cauſa ſimilitudinis natorum, eſt ſolum accidentalis cauſa.*
11 *Aſſimilatio eſt opus facultatis formatricis.*
12 *Similitudo non conſideratur ſolum inter parentes, & filios, ſed etiam inter fratres, & inter alias perſonas.*
13 *Cauſatorum conſimilium cauſæ debent eſſe conſimiles.*
14 *Cauſæ per accidens ſunt poſteriores cauſis per ſe.*
15 *Similitudo ſemper probare debet filiationem.*
16 *Similitudo ad nullam aliam cauſam referri poteſt, quam ad facultatem formatricem reſidentem in ſemine progenitorum.*

PErſuaſiſſimus eſt, non apud Philoſophus ſolum, 1
ſed vel apud ipſum imperitiſſimum vulgus, natorum ſimilitudinem provenire ab imaginatione genetricis, ex qua cum fieri poſſit, ſi ad aliam perſonam, quam ad verum genitorem convertatur, ut filius naſcatur ſimilis imaginatæ perſonæ, non autem vero genitori, ſequitur inde, quod nullam præſumptionem filiationis deſumere liceat ex ſimilitudine cujuſdam nati ad aliquem præſumptum genitorem; ad quod multo magis comprobandum faciunt quamplurimæ DD. hominum auctoritates, inter quas illa maxime ad rem facit, quam adduxi alias, & eſt Theocrit. *Idill* 17. hoc eſt.

Impia enim mulieris animus ſemper apud virum alienum.
Et faciles quidem partus ſunt, ſed liberi nequaquam ſimiles ſunt Patri.

Dum ergo in caſu noſtro nititur probare filiationem D. Margaritæ ex ſimilitudine, quam habet cum Joanne Baptiſta, Victorio, præſumpto patre, nihil hæc probatio relevare videtur: Nam Flavia, ex qua Margarita nata eſt potuit cum aliis viris ſe commiſcens, in actu maxime venereo Joann. Baptiſtæ Victorii ſui Amaſii imaginem præ mente habens, concipere Margari- 2
tam, quæ non patris, ſed imaginati ſimilitudinem referret, ut alias non ſemel eveniſſe notiſſimum eſt, & ſic falſa omnino, & inanis erit quæcunque præſumptio dici poſſit ex ſimilitudine Margaritæ ad Joann. Baptiſtam Victorium, cum ſtante etiam ſimilitudine, ex alio congreſſore concipi potuerit: ex ſuperioribus.

Neque auctoritatibus tantum nititur hæc communiſſima hominum opinio, ſed, quod multo magis urget ad eam canonizandam mille in medium producuntur certiſſimæ experientiæ, quarum plures recenſitas ha- 3
bes apud Auctores per me adductos *lib. 1. qq. Med leg tit.* 5. *q.* 2. non ſolum Medicos, & Legumperitos, ſed alios 4
quoque Profeſſores. Licet autem Andr. Laurent. *ſua Anatomia lib.* 8. *q.* 10. diſtinguens ſimilitudinem accidentalem a naturali determinaverit, naturalem ſemper a formatrice facultate dependere, accidentalem vero ab imaginatione tantum: hoc tamen non tollit, quin dubium ſemper irrepere debeat, an ſimilitudo, de qua ambigitur, accidentalis ſit, aut naturalis, hoc enim in idem recidit, cum de hoc non conſtito, non prohibeatur, quin ea ſimilitudo referri poſſit ad perſonam, quæ nihil in generatione contulit, neque vere genitor fuit, & ſic nunquam ex ſimilitudine nati ad ali- 5
quam perſonam poterit deſumi conjectura filiationis; quia nunquam patere poterit, an ea ſimilitudo accidentalis ſit, & ab imaginatione dependentiam habens, an vero naturalis, a formatrice facultate, quod, cum habeat omnimodam veritatem, neque ex aliis quibuſdam, neque ex ſimilitudine filiatio remanet probata, omnino militare debet illud Homeri *Odyſſ. libro primo.*

Nondum aliquis ſuum genitorem ipſe novit;

Hoc eſt, nullus eſt, qui certo poſſit affirmare, ſe eſſe filium ejus, cujus jactatur eſſe.

Sed contra prædicta militat ipſa Ratio, nam cum ſimilitudo ſit quidam effectus patens ac evidens, & ha- 6
bens ſuas naturales cauſas, quæcunque tandem illæ ſint, inaniter omnino & extra omnem Mercurium & accidentales cauſas refertur; cumque cauſæ accidentales non ſint finitæ ſed infinitæ, contra quam ſint naturales, quæ finitæ ſunt, Ariſtot. *lib.* . *Phil. text.* 50. ſequitur, quod hujus effectus, nempe ſimilitudinis, poſſint cum Imaginatione dari infinitæ aliæ cauſæ, quod eſt maximum abſurdum; & cum præterea cauſæ naturales in operando ſemper eodem modo procedant, quia ſunt certæ, determinatæ, & definitæ, contra quam ſint accidentales, quæ ſunt incertæ, indeterminatæ, & indefinitæ, idem Ariſtot. *ibid. & ibi* Aver. *in comm.* ſequeretur contrarium, nempe, quod cauſa accidentalis, ipſa nempe Imaginatio in operando, &

produ-

Digitized by Google

producendo hunc ſimilitudinis effectum, ordinate, & uniformiter procederet, naturalis autem cauſa, nempe ipſa formatrix facultas mediante temperamento, inordinate, & non uniformiter operaretur, cum aliquando extraneæ perſonæ, non autem ſemper genitoribus, aut illis, cum quibus temperamenta conveniunt, natos, & individua quæque aſſimilaret, quod eſt non minus abſurdum.
7

Ulterius, cum natura les affectus ad ſuas naturales
8 cauſas ſint referendi, & ſimilitudo fratrum inter ſe, & extranearum perſonarum, aliorumque individuorum inter ſe ſit effectus naturalis, & non poſſit ad imaginationem referri, ſequitur inde quod neque ſimilitudines natorum ad parentes ad imaginationem referri poſſint, tamquam ad ſuam cauſam naturalem, cum igitur aliam habeamus cauſam; nempe formatricem facultatem pro convenientia temperamentorum, quæ communis eſſe poteſt omnibus ſimilitudinum ſpeciebus, dicendum omnino eſt, imaginationem pro cauſa alicujus ſimilitudinis non eſſe admittendam; ubi viget naturalis & magis adæquata cauſa omnibus ſimilitudinum ſpeciebus accommodata, nempe calor ipſe ingenitus, vel formatrix facultas, efformant individua diverſa ſibi ſimilia, pro convenientia gradus cujuſdam particularis calidi, & frigidi, & humidi, & ſicci, quæ cauſa, ut dictum, in omnibus ſimilitudinum ſpeciebus eſt communis: quod de Imaginatione nequaquam firmari poteſt.

9 His addendum, quod poſita cauſa naturali proxime diſpoſita ad agendum, neceſſario debet ſequi effectus, quia cauſa in actu ſimul eſt cum effectu. Ariſtotel. *citat. lib. 1. Phyſic. text. 37. & ibi* Aver. *in comm.* ſi ergo ponetur imaginatio pro cauſa naturali ſimilitudinis natorum, ſemper filii naſcentur ſimiles perſonæ imaginatæ, quia impoſſibile eſt cauſas naturales in actu operari & effectum ipſis reſpondentem non ſequi; at contra eſt, quia admodum de raro filii naſcuntur ſimiles perſonæ imaginatæ, imo pro monſtro eſt, ſi quis diſſimilis a parentibus naſcatur, ergo imaginatio naturalis cauſa ſimilitudinis eſſe non poteſt, ſed tantum accidentalis, ſi modo unquam hic effectus ſimilitudinis ab ea dependere poteſt.

10 Evidentius porro probatur, imaginationem non poſſe eſſe, niſi cauſam accidentalem ſimilitudinis natorum, ex ipſa eorum ſententia, qui pro ſimilitudinis cauſa eam adducunt, quia Imaginationi ex ſua natura non convenit aſſimilare, eſt enim aſſimilatio opus formatricis facultatis, quæ inter naturales computatur, ergo non poteſt pertinere ad Imaginationem, quæ ad
11 animales facultates pertinet: unde, ſi contendamus, imaginationem eſſe cauſam aſſimilationis, formatrix facultas etiam ad animales facultates pertinebit; at hoc eſt confundere ipſas facultates, & opera unius alteri tribuere, & tantundem eſſet dicere, quod etiam nutritio, ac cæteræ naturales facultates ad ipſam quoque imaginationem pertineant. Deinde facultates operantur propriis inſtrumentis, ſibique a natura dicatis; quonam igitur inſtrumento Imaginatio efformat unum individuum in effigie alteri ſimile? proprium certe non habet, alieno eam uti an firmari poſſit, videant, qui eam opinionem tuentur.

Jam vero dictum eſt, quod cum neceſſario debeat aſſignari aliqua univerſalis cauſa ſimilitudinis unius individui ad aliud, ad quam hic effectus referri debeat, hanc cauſam imaginationem eſſe non poſſe, quia cum ſimilitudo non conſideretur ſolum inter filios, & pa-
12 rentes: ſed & inter fratres, & inter extraneas perſonas, & inter individua ejuſdem regionis, & inter gentem, & gentem; non poteſt in aliis ſimilitudinibus imaginatio aſſignari pro earum cauſis, ut aſſignari utcunque poteſt, pro cauſa ſimilitudinis conſideratæ inter filios, & parentes: at vero cum cauſatorum conſimilium cauſæ debeant eſſe conſimiles, ut ex Ariſt. habemus *l. 2. Cæli, text.* 86. conſequens eſt, tam ſimili-
13 tudinis natorum ad parentes, quam fratris ad fratrem, & individui ad individuum, & gentis ad gentem conſimilem cauſam eſſe aſſignandam, quæ quidem erit formatrix facultas, ſeu calor naturalis, prout in temperamentorum gradibus convenit, magis cum uno, quam cum alio; quæ cauſa multo magis adæquata videtur, & magis omnibus ſpeciebus ſimilitudinum communis, quam ſit Imaginatio.

Cum igitur (conceſſo etiam, quod imaginatio poſſit utcunque aliquando eſſe ſimilitudinis natorum ad Parentes cauſa) non poſſit recipi, niſi in cenſu cauſæ per accidens, certum inde fit, quod ubi cauſa naturalis ad eundem effectum producendum, & per ſe, concurrat cum proxima diſpoſitione ad agendum, non poſſit præveniri a cauſa accidentali, quia cauſæ per accidens ſunt poſteriores cauſis per ſe, idem Ariſtot. *lib. 2. Phyſic. text.* 66. *& ibi* Averr. *in comm. &* 8. *Metaphyſ.* 14
c. 7. ſi ergo formatrix facultas, quæ reſidet in ſeminibus genitorum, diſpoſita eſt ad efformandum conceptum ſimili effigie ad parentes, tanquam cauſa primaria, & per ſe non poterit præveniri ab imaginatione, quæ neque cauſa primaria, neque proxima, neque per ſe eſt, ſed tantum per accidens: Similitudo ergo filiorum ſemper proveniet a cauſa naturali, nempe a facultate formatrice reſidente in ſeminibus genitorum, quæ pro temperamenti ratione, & majore convenientia in gradibus primarum qualitatum cum parentibus, efformat ipſos natos effigie ad parentes ſimiles, & ſic ſimilitudo erit præſumptio filiationis magni momenti, & probabit, natum debere dici filium illius, cujus effigiei ſimilis eſt, quia hic ſimilitudinis effectus non niſi
ad formatricem facultatem ſeminis illius referri poteſt, 15
cui natus magis aſſimilari videtur; Non obſtante univerſali concluſione, quod ſimilitudo non faciat conjecturam filiationis, ut millies firmavit Rota, *& ultimis decif. in Rom. filiationis, prima Julii 1639. coram Carillo numer. 14. & in Farfen. Bonorum 23. Jan. 1647. coram Emin. Conrado num. 9.*

Ex quibus facile deducitur in caſu noſtro, quod ex ſimilitudine, quam habet D. Margarita cum Joann. Baptiſta Victorio, maxima & urgentiſſima præſumptio deſumi debeat filiationis, concurrentibus maxime tot aliis adminiculis, & conjecturis, fruſtraque Adverſarios, ut hanc probationem irritent, recurrere
ad imaginationem; contra enim ſimilitudo Margari- 15
tæ ad Joannem Baptiſtam Victorium non ad aliam cauſam referri poteſt, quam ad formatricem facultatem ſeminis ipſius Joannis Baptiſtæ Genitoris, quæ ſola
naturalis, & adæquata eſt ſimilitudinis cauſa, ac pro- 16
xime diſpoſita ad aſſimilandum conceptum ipſi ſeminanti ad quod & imaginatio, & quæcunque alia cauſa hactenus aſſignata minime diſpoſita, & omnino inepta eſt judicanda.

Et ad ea, quæ in contrarium afferuntur, patet ex dictis reſponſio, ex quibus omnino excluditur imaginatio a cauſa aſſimilitationis, quia aſſimilatio opus eſt formatricis facultatis, & ad naturales facultates tantum ſpectat, non ad animales, qualis eſt imaginatio, quæ neque inſtrumenta habet, quibus formare aliquid poſſit, nec quicquam cum facultate formatrice commune habet: & ad experientias, quæ adducuntur, ſi ſingulæ per ſe examinentur, facile apparebit, eas nihil omnino probare, & ſi pro veris acceptentur, eſſe monſtrificos quoſdam effectus in natura, ex quibus nulla regula firmari poteſt.

CONSILIUM LXI.

ARGUMENTUM.

Andreas Caſalius, nobilis Bononienſis, ætate florente ad bellum profectus, in eo inter pugnandum occubuiſſe ferebatur, unde ejus propinqui, ad quo hæreditas pertinebat, eam adeuntes, longo annorum decurſu in poſſeſſione permanſerunt; poſt quorum lapſum appulit in Italiam, ac mox Romam ſe contulit vir quidam, qui ſe Andream Caſalium eſſe affirmabat, & hæreditatem ab iis, qui eam occupaverant, repoſcebat. Non obſtante autem, quod plura evidentiſſima ſigna, ac non contemnendas conjecturas pro ſe afferret, in carcerem, tan-

Digitized by Google

tanquam falſarius, conjectus eſt; dumque ejus cauſa diſcuteretur, inter quamplurima, quæ contra illum facere videbantur, maxime ponderabatur nimis excedens diſſimilitudo a vero Andrea Caſalio. Itaque ab Illuſtriſs. Domino quæſitum eſt, atque ab ipſa Congregatione in ea cauſa deſtinata, an poſſibile fuerit in tantum Hominis effigiem immutari, & tantopere a naturali differre, ut per eam pro eodem homine recognoſci non poſſit? cui dubio ſequenti reſponſio ſatiafeci.

SUMMARIUM.

1 *Hominis effigies quas potiſſimum ob cauſas inſigniter immutetur,*
2 *Ab Ætate quantopere effigies immutetur.*
3 *Pulchritudo non conſideratur niſi in magno corpore.*
4 *Barba non ſemper decus, & ornamentum affert.*
5 *A natura eſt cum Ætate effigiem mutare.*
6 *Aeris inſignes mutationes effigiem immutant.*
7 *Victus vatie multum a conſueta diverſa, effigiem mirum in modum immutat.*
8 *Animi paſſiones quantum vim habeant in immutanda naturali effigie.*
9 *Morbi qui, quantam, ac quomodo naturalem effigiem immutare conſueſcant.*
10 *Mores etiam ab Ætate immutantur.*
11 *Mores pro mutatione temperatura ipſius corporis immutari ſolent.*
12 *Ob Aeris evidentes, ac inſignes mutationes mores etiam immutantur.*
13 *Vita genus maxime a naturali & conſueto alienum, mores mutat.*
14 *Mores quomodo ab animi paſſionibus immutentur.*

CUm tot, ac tantæ, tamque evidentes cauſæ in promptu ſunt, ob quas homines in dies faciei effigiem, & totius perſonæ diſpoſitionem immutant, ita ut mirum in modum a priori effigie, & corporis diſpoſitione differant in tantum, ut pro iiſdem hominibus non exiſtimentur, qui antea exiſtimabantur, inaniter in hoc caſu dubium excitari videtur, in quo evidentiores, & majoris momenti cauſæ ejus mutationis, ac tot numero concurrunt. Ut tamen Illuſtriſſ. Domino pro viribus ſatisfaciam, eam rem ſicco pede non tranſigam, ſed ex Medica ſpeculatione commonſtrabo, potuiſſe Andream Caſalium a ſua prima effigie per tam longum annorum decurſum, ac tot, ac tantis in unum confluentibus cauſis ita degenerare, ut ex ea in nulla parte pro Andrea Caſalio recognoſcatur.

1 Cauſæ igitur tantæ mutationis reſtringi poſſunt ad Ætatem, ad inſignes Aeris mutationes, ad vitæ genus, maxime a conſueto diverſum, ad Animi vehementes, improviſas, ac repentinas, vel etiam longo tempore detinentes paſſiones, ad morbos, aut maxime acutos, & malignos, aut maxime diuturnos, & in ſumma ad omnes cauſas, quæ corporis temperamentum inſigniter immutare aptæ ſunt.

2 Et quoad Ætatem, quis eſt qui neſciat, quantopere a ſe ipſo diſſimilis fiat, qui ex Pueritia in Adoleſcentiam, vel ex Adoleſcentia in Juventum, & ex quavis ætate in aliam grandiorem migrat? imo quanto magis diſtat una Ætas ab alia, tanto magis a ſe ipſo diſſimilis homo evadit, ita ut non facile pro eodem homine agnoſcamus, quem puerum vidimus, ſi ſeneſcentem conſpiciamus. Juvenalis audiendus *Stat.* 10. *verſ.* 190. *& ſeqq.*

Sed quam continuis, & quantis longa ſenectus.
Plena malis! deformem, & tetrum ante omnia vultum,
Diſſimilemque ſui, deformem pro cute pellem,
Pendenteſque genas, & tales aſpice rugas:
Quales umbriferos ubi pandit Tabraca ſaltus,
In vetula ſcalpit jam mater ſimia bucca.

Sed id præ omnibus ætatibus maxime in mulieribus obſervatur, quæ in recentioribus ætatibus habitiores ſunt, & ſucci plenæ, corporiſque forma ſpecioſiſſimæ, mox vetulæ, non ſolum prioris decoris, ac pulchritudinis, omne veſtigium amittunt, ſed deformiſſimæ evadunt, corpore ex humidiori habitu in ſicciorem verſo, & ubi carnes habebant moles, lenes, ac bene coloratas, rugoſæ fiunt, ac ſiccæ, & duræ, atque aſperæ, colore vivido in pallorem mutato, atque ex luteo nigricante: atque inde fit, quod uxores in juventute, ob pulchritudinem adamatæ, ac præter modum dilectæ, ſeneſcentes odio habeantur. Ad rem Juven. *Sat.* 6. *verſ.* 141.

Cur deſiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugæ ſubeant & ſe cutis arida laxet:
Fiant obſcuri dentes, oculique minores;
Collige ſarcinulas, dicet Libertus, & exi,
Jam gravis es nobis, & ſæpe emungeris, exi
Ocyus, & propera, ſicco venit altera Naſo.

Quod etiam multo facilius evenit de Amaſiis, unde Ter. *in Heautontim Act.* 20. *ſcen.* 3.

Quippe forma impulſi noſtra nos Amatores colunt,
Hac ubi immutata eſt, illi ſuum animum alio conferunt.

Univerſaliter autem a natura eſt, ut plerique a pueris facie, & corpore perpulchri, ac venuſti exiſtentes, in juventutem progrediendo, deformes, ac invenuſti evadant, contra vero quidem in puerili ætate formæ ſunt illaudabilis, & indecoræ, in ætate vero procedentes pulchritudine evadunt inſignes; quamobrem naturaliter abſque dubio factum eſt, quod Ariſtonis uxor Ageto priori marito per fraudem adempta apud Herodot. *in orat. ſeu l.* 6. ex turpiſſima ſpecioſiſſima evaſerit, quod ille ad miraculum refert, ex eo, quod ejus nutrix ſingulis diebus puellam ad Helenæ templum batularet, unde ipſa Helena caput ejus demulcens, nativa deformitate ablata, inſignem pulchritudinem conciliavit.

Sed præter frequentiſſima, ac quotidiana exempla, illud extat Liviæ uxoris Druſi apud Tacitum *l.* 4. *Annal in prin.* de qua ille ſic: *Quæ ſoror Germanici forma initio ætatis indecora, mox pulchritudine præcellebat.* Id quomodo eveniat, non eſt difficile determinare: nam qui ætate puerili faciem habent partibus bene quidem conſtructis, ac diſpoſitis, exiguis tamen, pulchritudinem, ac venuſtatem in ea ætate non mediocrem præſeferunt, dum corpus totum adhuc puſillum eſt, cui facies eo modo concinata proportione reſpondet; at vero corpore augeſcente, & mole grandiori facto, jam facies ab illa proportione deviat, atque apparet tunc hujuſmodi corpus capite non ſuo dotari, præterquam quod ipſæ faciei partes ineſſe non concordare videntur; Adde quod capite exiſtente parvo, corpus non magnopere icrementum ad ætatis convenientiam ſuſcipit, & ſic deperdita totius proportione deperditur, ipſa pulchritudo, quæ teſte Galeno *l.* 5. *de Plac. Hipp. & Plat. cap.* 3. ex omnium Medicorum, Philoſophorumque ſententia in membrorum apta connexione ſita eſt.

Contrarium evenit de iis, qui pueri facie, ac capite grandiore dotantur, quibus corpus ætate procedente in decentem molem attollitur, unde etiam caput, & facies corporis proportioni accommodatur, & partes ſingulæ ad totum magis proportione reſpondent, & ſic ex deformibus pulcherrimi fiunt. Quando enim in Homine partes ſunt perplures diſtinctæ, figuris difformes, naturis diſſimiles inter ſe, & ad totum proportionis rationem habentes, ejus corpus pulchrum natura eſt, atque formoſum, ut dicebat Aug. Niphus *lib. de Pulchr. c.* 37. Naturale, ac inſigne exemplum habemus de Chinenſibus, referente Patre Alvar. de Mend. *par.* 1. *Rel. Chin. cap.* 34. oculis ſunt a Natura parvis, & exiguo naſo, unde fit, ut ille addit, quod dum in ætate puerili degunt, pulchriores appareant; procedente autem ætate omnem membrorum ſymmetriam amittunt, remanentibus oculis, & naſo in ſua parvitate, cæteris membris in majorem molem accreſcentibus. 3
Hinc eſt, quod tales etiam, dum pueri ſunt, non dignantur nomine *Pulchri*, ſed potius *Belli*, ac *Venuſti*, cum pulchritudo non conſideretur in parvis corporibus; ſed in magnis, ut omnes ſentiunt: ad quod non præterrem Cæl. Rhodig. *lect. Ant. l.* 9. *c.* 24. illud Martialis *in Cottam*, in medium affert.

Bellus

Bellus homo, & magnus, vis idem, Cotta videri;
Sed qui bellus homo eſt, Cotta, puſillus homo eſt.

Non tamen hæc ſola cauſa eſt, ob quam Homo a ſe ipſo diſſimilis in ſuccedente ætate evadit, ſed interdum ex minima quadam re ea diſſimilitudo reſultare poteſt. Videmus quotidie adoleſcentes forma minime laudabili, dum barba carent, barbam autem emittentes omnem illam deformitatem exuere: Contra, alii dum imberbes permanent, non ſolum deformes non ſunt, ſed pulchritudine excellunt, emiſſa autem barba nullum prioris pulchritudinis veſtigium ſervant. Unde non verificatur ſententia illa Cicer. *l. 3. de finib. Bon. & Mal.* & Galeni *l. 11. de uſu part. c* 14. quibus aſſentitur etiam D. Auguſt. *l. 22. de Civ. Dei, c.* 24. a
4 Marc. Ant. Ulmo cum ſupradictis relatus *in l. de Barb. hum. ſect. 2. c.* 5. qui Barbam decus, & ornamentum afferre voluerunt: quod non ſemper ita ſe habere, prædicti eventus demonſtrant.

5 Sed his prætermiſſis, omnibus profecto commune eſt, ut ætatem mutantes effigiem quoque immutent; ut dixi, non ſolum prædictis ex cauſis, ſed quia cum ætate etiam temperamentum, & cum temperamento etiam corporis habitus immutantur: nam aliqui ex calido temperamento in frigidum labuntur, qui ex virilitate in ſenectutem abeunt; alii ex humidiori in ſicciorem, ut qui ex adoleſcentia, ſeu pubertate juventutem attingunt; unde & ex habitu tenuiori alii pinguiorem induunt, alii tenuiorem ex pinguiori; & ſic de ſingulis: nam calidum, exempli gratia, temperamentum corpus & membra dilatat, foras impellit, in longum potius quam latum corpus abire facit, habitum tenuiorem conciliat, ſi cum ſicco adjungatur: contra, frigidum corpus & membra coarctat, partes intro retrahit, in latum magis, quam in longum corpus producit, & ſi cum humido ſit adjunctum, habitum pinguiorem efficit; ex quibus effigies non ſolum alteratur, ſed notabiliter in contrariam ſpeciem immutatur.

6 Jam vero Aeris inſignes mutationes huic rei evidentem occaſionem præbent: ſcimus, quoſdam tenuiſſimi habitus, & ad Maraſmum, vel Hecticam, vel Phthiſim pronos, aeris mutatione impinguari, ac tam bene habitos evadere, ut effigiem in aliam immutent in tantum, ut per eam pro iis non agnoſcantur, per quam antea erant noti. Aliis porro contrario modo evenit, & hoc quidem rationabiliter, quia pro aeris qualitate corpora pinguiora, aut tenuiora, molliora, aut rudiora, ſtatura, procera, aut puſilla, & ſic quoad reliquas conditiones evadere certum eſt, & hoc non modo ex nativi aeris qualitate, ſed etiam ex aere per accidens extra patria loca ac maxime diſtantia, & a nativi aeris qualitate diverſa inſpirato (longo tamen annorum decurſu) evenire certum eſt, quod experientia quotidiana veritatem habere confirmat. Inde fit, ut qui corpore puſillo, tenui, deformi, illaudabili, carnibus duris, & colore, fuſco, vel ex pallido nigricante in aerem melioris conditionis ſe transferens, ſi per conveniens tempus in eo commoratur, ſtatura evadat proceriori, pinguiori, habitiori, ſpecioſa facie, carne molliori, & laudabilioris coloris, ita ut priorem effigiem in contrariam, ac maxime diſſimilem ab ea immutet evidenter. Ad hæc enim omnia plura colliment, quæ in ipſa aeris mutatione concurrunt: nam præter Aerem, Aquarum, & potuum immutatio multum momenti in ea re habet; Accedunt ventorum diverſi perflatus, qui & ipſi corpora inſigniter immutant. Ciborum item differentes qualitates, & alia permulta, quę recenſere ſupervacaneum omnino eſt

7 Cum aeris quoque mutatione, pari inceſſu procedit victus ratio, quem ſi quis aut coactus, aut volens inſigniter immutaverit, non minus, quam cæteras jam commemoratas cauſas, corporis effigiem immutare poſſe certum eſt; eam autem in uſu ſex rerum non naturalem conſiſtere novimus Medici. Jam vero de aere locuti ſumus, & de cibis aliquid diximus, his ſi quis aliis qualitatibus inſignibus utatur per longum annorum ſpatium, quam fuerint ii, quibus per antea-ctum tempus uſus eſt, non mediocrem, imo ultra mediocrem vim habere comperiet immutandi hominis temperamentum, habitum, effigiem; & ſi qui laute, & affluenter vivere ſuetus, parce ac duriter vivere in poſterum cogatur, vel ſi quis parce, ac duriter vivens, poſtmodum laute, & affluentius vivat, & temperamentum ſimiliter, & habitum, & effigiem dubio procul inſigniter immutabit, ipſa quotidiana experientia id comprobante: ſed & uni ciborum generi aſſuetus, exempli gratia carnibus, ovis, piſcatu electili & id genus aliis, de hinc pane tantum, herbis, fructibus, aliiſve ſimilibus cibis vitam pertranſeat, vel e contra; eidem rei evidentem occaſionem dabit, & ſic de ſingulis; ne tædio enim Illuſtriſſimo Viro ſim, cætera percurrere non neceſſe habeo.

Animi paſſiones præterea quantum momenti habeant, in hujuſmodi effigiei mutatione, vel Pueri ipſi norunt, ſubitos imminentis mortis, ac repentinos timores momento hominem de una in aliam figuram tranſmutare frequens experientia commonſtrat. Extant infinita eorum exempla, qui morti adjudicati antecedenti nocte cani toto capite evaſere; & faciei aſpectum adeo immutatum præ ſe tulerunt, ut non pro iis ipſis perſonis, quæ antecedenti die erant, ſed potius pro ſuppoſititiis reputati ſint; quod commune eſſe omnibus, qui morti de proximo damnati ſunt, ii teſtificantur, qui eos pietatis cauſa ad patibulum concomitantur. Extant plures hujuſmodi caſuum enarrationes, quarum nonnullas recollegit Joann. Schenchius *lib. 1. ſuar. Obſ. in pr.* Inſignis valde illa eſt, quam referre non pigebit, ex Lemnio *l. 2. c. 2. de complex.* ab ipſo relata, quæ ſic habet: *Juvenis quidam nobilis ac generoſus, cum in aula Caſaris verſaretur, virginis cujuſdam, quam deperibat, pudicitiam expugnavit; itaque in carcerem conjectus eſt poſtridie capite plectendus,* &c. *Cum autem ea nocte tadio, ac mœrore conficeretur, ex angore mentis conceptaque mortis formidine, ita immutatus eſt, ut ſequenti die, cum pro tribunali conſiſteret, a nemine eorum, quibuſcum familiariter vixerat, ne a Ceſare quidem agnoſci potuerit, adeo illi mentis horror, vitaque deſperatio paucarum horarum ſpatio colorem vigoremque corporis ademerat, ut omnis ſpecies, formaque decor ac venuſtas defluxiſſe appararet, ſicut ſupra quam credi poſſet, ſqualida ſit effecta facies, color ex florido lividus ac cadaveroſus, aſpectus horridus, indecora canities, barba ſitu, & palore, fœdaque illuvie deformata: Caſar cum in illum defigit oculos, ſuppoſititium eſſe ſuſpicatus, ac fucum ſibi factum, explorari juſſit, an is ipſus eſſet, & an ementita, aut adulterina canities; barbaque medicato aliquo liquamine oblita forte, ac delibuta; cum autem nihil tale ſubeſſe animadverteret, aſpectu viri attonitus, atque obſtupefactus, ex vindicta in commiſerationem animam deflexit; itaque ſatis pœnarum dediſſe ratus, culpam illi remiſit, ac violata, ereptaque crimen pudicitia condonavit.* 8

Refert etiam Schench. *ibid.* caſum Ludovici Bavari Imperatoris, qui poſt damnatam morti propriam uxorem, horrendam viſionem nocturnam habens, ea ipſa nocte totus canus eſt factus, ex Cuſpiniano, *in Caſaribus*, & ex Cranz. *l. 9. Metropol. c.* 47. Wiperti ſucceſſum magnæ virtutis juvenis, in Epiſcopum Raceburgenſem a ſuis fratribus electi, qui cum Romam, ut ætatis diſpenſationem a Pontifice obtineret, ſe contuliſſet, ab eodem Pontifice ob immaturam ætatem rejectus, proxima nocte totus incanuit, ita ut a Pontifice non amplius pro eo, qui pridem confirmationem petierat, cognoſceretur; itaque juſſit illum in Epiſcopum conſecrari, quem evidenti ſigno Deus probaſſet.

His addam ego caſum ex manuſcriptis cujuſdam Antiquarii excerptum, & eſt hujuſmodi, Ballus quidam ex oppido Columnæ Architectus, cum laquear quoddam deſtrui curaret ob novum reficiendum, in periculum lethalis caſus ex improviſo lapſus, illico canus evaſit, ea maxime parte, in quam caſus imminebat. Non ſine riſu autem & admiratione ſimul audivi D. Joannem Baptiſtam Mongilardum Mediolanenſem optimum ſenem ac optimum Medicum narrantem, quod villicus quidam, qui duos mulos habebat ad vitam ſuam tuendam, cum comperiſſet illos ſibi furto fuiſſe ablatos, totus ex mœrore incanuit, mox vero, duobus annis tranſactis multos reperit, ac denuo canos pilos

Digitized by Google

pilos in nigros commutavit. Non deſunt autem alia quamplura exempla eorum maxime, qui ex inopinato timore imminentis mortis non modo cani ſubito facti ſunt, ſed effigiem ita immutarunt, ut pro iiſdem perſonis agnoſci nequirent. Sed & ex aliis animi paſſionibus idem nonnullis eveniſſe, non minus frequenti experientia innoteſcit. Sit mihi fas Ludovici Areoſti quædam carmina huc transferre in quibus Jucundum juvenem formoſiſſimum, ex mœrore, & zelotypia, paucorum dierum ſpatio, ſpecioſitate omni amiſſa, turpiſſimum evaſiſſe narrat: habent ergo ita, *Cant. 28. ſtr. 25. & ſeqq.*

Ne poſa dì, ne notte, il ſonno lunge
Fugge col guſto, e mai non ſi raccoglie,
E la faccia, che dianzi era ſi bella,
Si cangia sì che più non ſembra quella.
Par, che gli occhi ſi aſcondan nella Teſta;
Creſciuto il Naſo par nel viſo ſcarno,
De la Beltà ſi poca glie ne reſta,
Che ne potrà far paragone in darno.
Col duol venne una febbre ſi moleſta,
Che lo fe ſoggiornare all' Arbia, all' Arno,
E ſe di bello havea laſciato coſa,
Toſto reſtò com'al Sol colta Roſa.
Oltre ch' a Fauſte increſca del fratello,
Che vede a ſimil termine condutto,
Vie più gl' increſce, che bugiardo a quello
Principe, a chi lodollo, parrà in tutto.
Moſtrar di tutti gli huomini il più bello
Gli have promeſſo, e monſtrer a il più bruto.

Sed quemadmodum ex mœrore, ac dolore homines inſigniter faciei effigiem immutant, ita ut ex formoſis deformes evadant; ſic ex contrariis paſſionibus, nempe ex gaudio, & animi alacritate ex deformibus in ſpecioſos, & formoſos evadunt, ut patet in eodem Jucundo, qui mœrore abjecto, cum animo lætior factus eſſet, ad naturalem pulchritudinem remeavit, ut Poeta addit *ibid. ſtr.* 38.

A ſi ſtrano ſpettacolo Giocondo
Raſſerena la fronte, è gli occhi è 'l viſo,
E quale in novo diventò giocondo.
D'effetto ancora, e tornò il pianto in riſo.
Allegro torna, e graſſo, e rubicondo,
Che ſembra un Cherubin del Paradiſo;
Ch'il Re, il fratello, e tutta la famiglia
Di tal mutation ſi meraviglia.

Ac profecto id ipſum ſibi voluerunt Poetæ, cum nonnullas perſonas ex humana figura in belluinam, vel humanum corpus in plantas, in fontes, in ſaxa abiiſſe fabulantur, ut Lycas in ſcopulum ex timore, Niobem ex animi angore in ſaxum, Hecubam ex rabie in Canem; de qua Juven. *Stat.* 6.

------ Sed torva canino
Latravit rictu, quæ poſt hunc vixerat uxor.

Et alios permultos, ut apud ipſos percurrere unusquisque facile poteſt.

9 Denique quam, & quam certam habeant vim immutandi effigiem inſigniter morbi, maxime longi, vel acutiſſimi, unusquisque ex ſe frequenter obſervare poterit: nam ſi qui ex hujusmodi morbis ſuperſunt, non facile ex effigie pro iis innoteſcunt, qui ante morbi inſultum apparebant; ſed & alii quidam morbi tantopere in ea re operantur, ut homines ex humana effigie in monſtrificam, ac brutinam abire cogant. Notum eſt quid ab Elaphantiaſi, nempe a confirmata Lepra, homines patiantur; quæ non alia ex cauſa Elaphantiaſis nomine eſt inſignita, niſi ob transfigurationem faciei humanæ in Elephanticam, vel potius in Satyricam; *Reſimatur enim naſus* (inquit Galen. *in l. de Cauſ. morb cap. 7.*) *& labra craſſa fiunt, atque aures extenuatæ videntur his, qui Elephanthiaſim patiuntur, atque hi omnino Satyrorum effigiem præſe ferunt.* Et *lib. 2. Meth. med. c. 2.* dicebat, hanc Lepram ſic vocari ad ſimilitudinem Elephantis. *Vocatur* etiam idem morbus, *Satyriaſis, ſimilitudine quadam* (inquit Aerius *ſerm. 13. cap. 120.*) *ad picturas Syrorum.* Hac eadem ex cauſa dicta eſt hæc eadem Lepra Leonina, ex Aetio, ubi proxime, *Leonthiaſis ad ſimilitudinem pellis flexilis ſuperciliorum Leonis.* Unde Avic. 3. 4. *tr. 3. c. 1. Et dicitur,* inquit, *Leonina, quoniam terribilem facit aſpectum & faciem patientis nam, & ponit eam in forma Leonum.* Et Bau. de Bau. *conſ 22. forma,* inquit, *fit fœda, & facies fit horribilis propter organa, & inſtrumenta faciei, quæ permutantur aut ad aſpectum Leonis, aut ad modicum Satyri.* Qui etiam Bertruc. *in Collect. l. 2. tr. 4. c. 4.* deſcribit ipſam formam hominis Leproſi ex Lepra confirmata his verbis: *Secundum ſignum eſt diſpoſitio oculorum & palpebrarum, & ſuperciliorum, quoniam oportet ut ſint rotundi cum groſſitie, & duritie Palpebrarum, & nuditate ſuperciliorum vehementi, & perturbationem in albuginibus ipſorum ex livedine, aut fuſcedine commixta, cum venis rubris plurimis in angulis ipſorum velut in cane rabida, vel Leone.* Nec diſſimilia afferunt; quicunque de Lepra confirmata ex profeſſo ſcripſerunt: ex quorum dictis facile apparet, quam vim habeant quidam præcipue morbi in immutanda hominis effigie.

At non hæc ſola Lepræ ſpecies in ea re ſummam vim habet, ſed & alii etiam morbi, de quibus omnibus verba facere præ tædio non vacaret. Novos certe quosdam morbos ad id plurimum valere tam notum eſt, quam quod notiſſimum, & facile obſervare licet in iis, qui morbo Gallico ſævo, ac contumaci detinentur. Placet ad hoc Hieronymi Fracaſtorii carmina *ex l. 1. ſuæ ſyphilid.* referre, in quibus, cum narraſſet, nobiliſſimum quendam, ac pulcherrimum ſimul Juvenem eo morbo fuiſſe correptum, ſubdit:

Paulatim ver id nitidum, flos ille juventæ,
Diſperiit vis illa animi, tum ſqualida tabes
Artus, horrendum, miſeros, obduxit, & altæ
Grandia turgebat fœdis abſceſſibus oſſa.
Ulcera (proh Divum pietatem!) informia pulchros
Paſcebant oculos; & diræ lucis amorem,
Paſcebantque acri corroſas vulnere nares.

Subſcribunt Auctores omnes de morbo Gallico agentes, concordes, aſſerendo morbum hunc maximam vim habere in immutanda effigie: Fall. *de morb. Gall. c. 25. Videbitis,* inquin, *Angelicam, vivacem, ſplendidam faciem juvenis mutatam in deterius ſpatio trium, aut quatuor dierum, ita ut toto cælo diſtet facies poſterior a priori,* & quæ ſequuntur. Unde non injuria alii comparaverint hunc morbum Elephantiaſi, Bernard. Tomitan. *lib. 2. de morb. Gall. c. 15. Conſonat item,* inquit, *lues hæc cum Elephanthiaſi, quoniam cum utroque hoc morbo puſtulæ fiunt horridæ, quæ cutim inæqualem, & aſpecteram reddunt, pili, & capilli defluunt, efficiturque homo utriusque adventu deformis aſpectuque horribilis.* Nec minus efficaces ad id ipſum alii nonnulli morbi novi, ut Scorbutus, Brunnus Gallicus, Plica Polonica, lues Moraviæ, quam cum aliis prænominatis (Plica Polonica excepta) Stomachacem, & Sceleturbem, aliosque Antiquorum morbos repræſentare volunt nonnulli: nam de Lue Moraviæ Thom. Iord *in eo tr. Nonnullis,* inquit, *univerſum corpus puſtulis conſperſum, facies informis, triſte ſupercilium, horridus vultus.*

Verum, his omiſſis, notiſſimum eſt, acutiſſimos quandoque morbos homines ita transformare, ut eorum forma contraria omnino evadat ei, qua ſani dotabantur; ex quo peſſimum eventum auguratur Hipp. *in Præn. n. 2.* ibi, *ſi maxime contraria facies ſimili fuerit, horrendiſſima eſt.* Sed quid plura, Peſtis ita effigiem hominis immutare ſolet, in ipſo primo inſultu, ut horrorem incutiat, nec facile homo pro eo ex effigie cognoſci poſſit, qui ante horas aliquot videbatur. Sed non modo effigiem hujusmodi immutant, ſed ipſa corporis ſtatura ab iis elongatur, & abbreviatur: obſervamus enim in dies juvenes in longis, vel acutis morbis, mirum in modum in longum protendi; contra ſenes ita contrahi, ut ex proceris puſilli fiant. 10

Verum enim vero prædicta reſpiciunt effigiem, & exteriora; ſed quid, quod eædem ipſæ res, quæ corporis formam inſigniter immutant, animum etiam, & Mores immutare, internoſque ſenſus aut alacriores, aut ſegniores in certis maxime quibusdam rebus reddere poſſunt? Ipſa ætas quam vim in hoc habeat, norunt omnes; unde oppoſite appoſite admodum Hor. *in Art Poet.*

Reddere qui voces jam ſciat puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere & iram
Colligit,

Digitized by Google

Colligit, ac ponit temere, & mutatur in horas
Imberbis juvenis tandem, cuſtode remoto,
Gaudet equis canibuſque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Utilium tardus proviſor, prodigus æris,
Sublimis, cupiduſque, & amata relinquere pernix:
Converſis ſtudiis ætas, animuſque virilis,
Quærit opes & amicitias, inſervit honori,
Commiſiſſe cavet quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumveniunt incommoda, vel quod
Quærit, & inventis miſer abſtinet, ac timet uti,
Vel quod res omnes timide gelideque miniſtrat.
Dilator ſpe longus, iners, aviduſque futuri.
Difficilis querulus, laudator temporis acti,
Se puero cenſor, caſtigatorque minorum.

11 Superfluum autem duco ad hoc alia teſtimonia adducere, cum res ſit lippis, & tonſoribus notiſſima: nam mores pro corporis temperatura immutantur, ut luculenter docet Gal. *in l. Quod anim. mor.* temperatura autem mutatur ætatis mutatione, unde naturaliter fit, ut Adoleſcentes lætabundi ſint, Amoribus facile dediti, deliciis irretiti; Juvenes iracundi, magnanimi, & audaces, Viri cauti, ac prudentes; Senes triſtes, ac ſegnes, animique demiſſi, & avari: & quoad internos ſenſus, Adoleſcentes ſunt bene apprehenſivi, Juvenes perſpicaces, Viri optimi diſcurſus, Senes memoria defecti, & ingenii acumine deſtituti.

12 Aeris porro inſignes mutationes quemadmodum temperamentum naturale aptæ ſunt immutare, ita etiam & mores, cum hi, ut dictum eſt, corporis temperaturam ſequantur; certum enim eſt in Aere laudabiliori, & cui perſonæ maxime conveniant, ſanguinem generari optimum, unde & mores placidi, animus pacatus, ad bene faciendum pronus, amicitiæ avidus. In Aere calidiori ſanguinem gigni ſimiliter calidiorem ac plurima bile permixtum, unde audacia, iracundia, prompta, actionum promptitudo, & hujusmodi. In Aere frigido, & humido, plurimam oportet aggregari pituitam, ex qua ſegnities, torpor, animi demiſſio, & cætera ad hunc modum. In Aere tandem frigido, & ſicco Melancholicam abundare neceſſe eſt, atque inde fit triſtitia, ac mœror indeſinens, animus a pietate alienus, mores difficiles.

13 Sed & vitæ genus a prægreſſo notabiliter diſſimile, diſſimiles quoque a prægreſſis mores forte præ omnibus aliis prænominatis cauſis parere ſolet. Ad hoc autem caput non pertinent ſolum ea, quæ victum ipſum, puta cibum, & potum reſpiciunt, & quæ ad qualitatem, & quantitatem, ſed etiam quæ cæteras res non naturales, quæ inter vivendum homini occurrunt, & præter cibum, & potum, & otium, & laborem, & animi permanentes paſſiones, & id genus alia; quæ moribus quoque contrariis hominem in poſterum imbuere ſolent; unde ſi ingenuus, ac liber homo in Barbarorum ſervitutem redigatur, pro animi ingenuitate, ſervilem, abjectum, ac demiſſum animum induet, & quantum ex libertate alacritatis, confidentiæ & imperii in alios habebat, id omne prorſus amittet, & ſi longo tempore in eadem ſervitute commoratus fuerit, a nativa nobilitate omnino degenerabit, neque ullum illius veſtigium ſervare poterit, quin ab ipſa ſervitute timiditatem, puſillanimitatem, calumniarum tolerantiam, vilem patientiam, & injuriarum omnium abjectiſſimum contemptum, & alia id genus acquiret.

14 Nec minus a prægreſſis diſſimiles mores conciliant animi vehementes, ac diuturnæ paſſiones, ut triſtitia eſt, animi angor, metus, & hujusmodi; ſed & morbos acutos, vel diuturnos mores immutare quis negabit? Ipſos Ægros in infirmitate poſitos contemplemur, atque ſine ulla mora patefiet nobiliſſimorum prægreſſorum a præſentibus diſſimilitudo: nec mirum, nam morbi ipſi quantopere temperamentum immutent unuſquisque novit.

Cum ergo tot, ac tantæ cauſæ concurrere poſſint, ac ex naturæ neceſſitate concurrant ad immutationem effigiei, habitus, & morum, atque omnes, ac ſingulæ neceſſario ſe univerint in Andrea Caſalio, quid mirum, ſi jam ſenex a ſe ipſo adoleſcente tantopere diſſimilis exiſtat? Certum enim eſt, illum triginta, ac pluribus forte annis a patria abſuiſſe, ex libertate in duram ſervitutem redactum, tanto tempore ærumnoſam vitam traxiſſe, Aeris quaſcunque injurias graves, ac ſibi maxime contrarias paſſum fuiſſe, toties, ut veriſimile eſt mare illi mutandum fuiſſe.

—— *Lateque ſonantem*
Jonium Fluctum conſtanti pectore

toleraſſe; omnis generis cibis illaudabilibus, ac propriæ naturæ adverſiſſimis uti coactum; injuriis, verberibus, plagis, ac mille aliis non corpus ſolum, ſed animum quoque male, ac graviter afficientibus ærumnis, in dies a Barbaris, quibus ſerviebat, male acceptum, mortis inſtantis, ac pluries imminentis, periculis obnoxium, ejusque mortis timore toties perculſum, morbis denique plurimis exagitatum, neque, ut neceſſitas requirebat, curatum; cum his omnibus, inquam, mirum eſt, illum potuiſſe vitam ad hoc uſque tempus protrahere; nec minus mirum eſt, quonam pacto inter tam graves, & numeroſas cauſas potuerit humanam effigiem retinere. Itaque nihil omnino contra præſumptum Andream Caſalium deſumi poteſt, quod vel minimam conjecturam faciat falſitatis ex diſſimilitudine ipſius in præſentiarum ſenis, ac ærumnoſa vita confiſtati ab Andrea Caſalio tunc juvene ſpecioſo, vitæque liberæ aſſueto.

CONSILIUM LXII.

Ad Titul. II. Libri V. Quæſt. Medico-Leg.

ARGUMENTUM.

Percuſſerat nobilis juvenis N. N. Salſinum quemdam ſibi procaciter inſultantem in capitis parte, ac vulnus inflixerat cum oſſis fractura, ex quo in terram cecidit, retuleratque Chirurgus, vulnus eſſe ex primo capite lethale; & tamen, nulla de oſſis fractura cura habita, cum Æger bene ſe haberet, neque ullum dolorem, aut malam aliquam ſenſationem perſentiret, vulnus conſolidari permiſit. Decimaquarta convulſiones ſupervenere, valida febre accedente; unde vulnere adaperto, Chirurgo tunc oſſis fracturæ mederi tentante, nihil profectum eſt, nam ante vigeſimam, vitam obiit: Inſtabat Fiſcus, ut percuſſor, tanquam homicida, damnaretur, nullatenus admiſſa exceptione oppoſita de Chirurgi negligentia: Conſultus ergo, ut ſequitur, reſpondi.

SUMMARIUM.

1 *In vulneribus capitis Ægri ex Chirurgi ignorantia periclitantur.*
2 *Vulnus aliquando eſt periculoſum, etiamſi non ſit lethale, & num. 4.*
3 *Vulnera capitis cur præ cæteris facilem errandi occaſionem Chirurgis præbeant.*
5 *Cœli ſalubritas quantum conferat in curatione vulnerum capitis.*
6 *Ex ſymptomatum ſævitie arguitur vulnerum lethalitas.*
7 *In vulnere capitis lethali accidentia ſæva primis diebus ſe manifeſtant.*
8 *Vulnera ex primo capite lethalia quæ ſint.*
9 *Capitis vulnera, etiam cum oſſis fractura, non ſunt ex primo capite lethalia.*
10 *Vulnerato, ob Chirurgi ignorantiam, decedente, vulnerans de occiſo non tenetur.*

Licet vulnus, quod in capite Salſinus accepit, non potuerit dici omni periculo caruiſſe, tamen ex his, quæ in medium afferemus, patebit, illud non modo fuiſſe indifferens ad mortem & ſalutem, ſed magis ad ſalutem, quam ad mortem declinaſſe; unde deducendum certo certius eſt, mortem non ad vulneris qualitatem,

ſed

Digitized by Google

ſed omnino ad Chirurgi ignorantiam, ac negligentiam eſſe referendam: quemadmodum evenire docet Hippo-
1 crat. *lib. de cap. vulner. num. 1.* dicens *Quare ſi non ſingula hac* (quæ animadvertenda docuerat) *diligenter Medicus curaverit ſæpe mortis cauſa exiſtit*. A contrario ergo ſenſu deducatur, quod ſi Medicus diligenter omnia curaverit, a morte Ægrum vindicabit; hoc enim illud eſt, quod admonere, & ſibi volunt Auctores omnes, cum
2 vulnera hujuſmodi periculoſa quidem eſſe, non tamen lethalia pronuntiant. Fallop. *in libros Hipp. de cap. vuln. c. 24.* quam propoſitionem ipſemet Falloppius declarans, ſubdit: *Si nihil ex his accidat, nunquam denunciatis pro mortali Vulnere, ſed periculoſo, id eſt tali, quod ſi recte non tractetur, pronuntiate mortem*. Habent enim id ſpeciale præ aliis vulneribus, alias corporis partes obſidentibus ea, quæ caput obſident, ut facilem errandi occaſionem ipſis Chirurgis, etiam in arte peritiſſimis, & exercitatiſſimis præbeant, atque id quidem pluribus ex cauſis, quas enumerat Fortunat. Fidelis; *lib. 4. de Relat. Med. capite vigeſimo, rubr.*
3 *de cap. vuln.* in quam ſententiam inclinant etiam Chirurgi omnes Tagault. *lib. 2. Inſtitut.* Chirurg. *c. 3.* Amat. Luſitat. *Curat. Medic. lib. ſeu Cent. 6. cur. ult.* quod tam familiare eſt in horum vulnerum curatione, ac tam eventu facile, ut non puduerit Hippocratem, *lib. 5. de morb. vulg. num. 14. in Hiſtoria Autonomi in Omilo*, proprium errorem ingenue confiteri, his verbis: *Autonomus in Omilo ex capitis vulnere mortuus eſt die decimaſexta, in media Æſtate, lapide ex manu ictus in ſuturas in medio ſincipite; quare non animadverti ipſum ſecari opus habere, deceperunt enim me ſuturæ habentes in ſe ipſis jaculi læſionem poſtea enim conſpicuum id fiebat*.

Duo ergo concurrunt in hoc caſu, quę cogunt nos pro veritate affirmare, Salſinum non ex qualitate vulneris obiiſſe, unum quidem ex parte ipſius vulneris, alterum ex parte facilitatis errandi a Chirurgo curante.

Nam quoad primum, jam probatum pluribus auctoritatibus, hujuſmodi vulnera non eſſe ſimpliciter lethalia, ſed periculoſa; lethalia tamen evadere ex accidenti, quando nimirum diligens, ac debita cura a Chirurgo non adhibeatur, vel quod hoc ex mera
4 Chirurgi ignorantia, vel quod ex difficultate vitandorum errorum proceſſerit; alias enim per ſe vulnera hujuſmodi, ſi recte, & ex Arte tractentur, curationem indubere recipere poſſunt Tagault. *ubi ſupra*. Quin etiam Fortunat. Fidelis, *loco citato*, tam ſecura facit hæc vulnera, maxime ſi cœli ſalubritas eorum periculum minuat, ut addiderit; *tunc quodcunque capitis vulnus morbo membrana affecta non ſint, etiam eſ-
5 ſe perfracto, ac perforato, nequaquam inter multum periculoſa reponens*. Imo ubi Aeris ſalubritas huic negotio favorabilis exiſtat, tantam ſecuritatem in hiſce capitis vulneribus promittit, ut etiam lethaliſſima a ſalutare recuperanda non elongentur. Unde Amat. Luſit. *loc. cit.* de Raguſia Civitate verba faciens, *in hoc vero*, inquit, *ſaxo Raguſæo contrarium evenit, vix enim ex fracto, & comminuto capite Ægrotus decedit, imo plerumque convaleſcit*.

Id ipſum autem Romæ evenire quotidiana experientia docet, quod nonniſi ob Aeris qualitatem evenit, qui tam favorabilis capitis vulneribus eſt, quam contrarius eſt contraria temperatura dotatus; nam ob ſui craſſitiem ille ad intima non penetrat, hic ob tenuitatem penetrando officit; ut de Bononis, & Florentia idem Amatus teſtatur, de quibus ille *ibidem* ſic: *Florentia, & Bononia ita capitis vulnera periculoſa ſunt, ut raro capite vulneratus ſanetur*. Idemque, & de eadem Florentia, & de Peruſia teſtatur Joannes Andreas a Cruce *lib. 1. ſuæ Chirurgia cap. 6. rubr. de rubr. de Aere*; qui etiam Venetiis, & Ferrariæ, & in ſimilibus Civitatibus, & locis inſignia capitis vulnera mirum in modum ſanitati reddi teſtatur: De Florentia quoque idem refert, Vid. *lib. 6. de curat. membr. cap. 4.* Contrarium autem de Piſis, & Lugduno affirmat, ob cœli craſſitiem, qualis etiam Romæ viget, Paræus etiam ex Guidone *lib. 10. ſuorum oper. cap. 8.* firmat capitis vulnera eſſe longe contumaciora Lutetiæ, quam apud Avenionenſes, apud quos contra tibiarum vulnera difficilius ad ſanitatem perveniunt, quam Lutetiæ, utrumque autem etiam Romæ contingere, quotidiana experientia, & communis perſuaſio confirmat.

Concurrebat ergo hic ad ſecuritatem vulneris, Aeris quoque ſalubritas, ſtante maxime ipſius vulneris qualitate, quod licet eſſet cum oſſis fractura, tamen omnem ſecuritatem promittebat, cum neque eſſet magnum, neque membranas ullo modo læſiſſet notatu dignum, quod ſatis ſuperque atteſtabatur abſentia cujuſcunque gravis ſymptomatis, cum in vulneris acceptione Salſinus, neque in terram ob id cecidiſſet, neque vomuiſſet, neque illi febris ſuperveniſſet, nec magna inflammatio, nec inſignis dolor, nec convulſio per totam decimamquartam; quorum ſymptomatum abſentiam ſummam ſecuritatem promittere uno omnes ore, ipſum Hippocratem, ac diuturnam experientiam ſecuti, docent.

Addendum his, quod neque ulla alia cauſa, quæ vulnus ex dubio periculo in certius ſabi cogeret, hic conſiderari potuit, ut exempli gratia, Armorum qualitas, quibus vulnus eſt inflictum, fuit enim nudus gladius, nulla mala qualitate imbutus, conditio ipſius ægrotantis, erat enim juvenis ſanus, ac robuſtus, optimique temperamenti, ac ejus adamuſſim naturæ, qualem deſideret Hippocrates, cum ſecuritatem ex vulnere nos promittere poſſe determinat, quam ſecuritatem majorem faciebat ipſa ætas. Inſuper in victu nulla errata ſunt commiſſa, in quæ lethalitatis culpæ conjici potuerit; nam cum Salſinus in Hoſpitali Sancti Spiritus decubuerit, non potuit ullum in victu erratum per ipſum perpetrari, cum non proprio arbitrio, ſed miniſtrantium cura infirmi regantur; hi autem nonniſi ſecundum Chirurgorum præcepta omnia exequuntur. Cum ergo nulla omnino irrepſerit cauſa, ob cujus culpam vulnus Salſini, quod ex ſui natura curabile non magno negotio erat, factum fuerit lethale, ut fieri aliquando notant omnes Practici, eas cauſas enumerantes, quas apud ipſos videre licet; remanet ut tantum ex Chirurgi incuria, & ignorantia id evenerit.

Quod quidem mirum non eſt; cum pateat, ut jam ſuperius annuimus, etiam Doctiores, imo Doctiſſimos, experitiſſimoſque Chirurgos in curandis capitis vulneribus interdum falli, ob facilitatem deceptionis, concernentem cognitionem fracturæ ipſius Cranii, nam, ut Hippocrati evenit, aliquando a Chirurgo judicatur, quod fiſſura Cranii ſit aliqua commiſſura, & ſic nullam de ea curam ſuſpiciens, non dilatat vulnus, neque os ipſum, ut deceret, tractat, & ſic vulneratus ejus culpa moritur, at in caſu quoque præſenti factum eſt, unde tota mortis culpa in Chirurgum rejicienda, & in ipſius negligentiam, & imperitiam, nam cum perquirere debuiſſet, an os aliquo modo læſum eſſet, nullam in ea diligentiam adhibuit, ſed ſimplicis vulneris curam ſuſcipiens, ipſum ante tempus conſolidavit, unde poſtmodum ſymptomata ſæviſſima ſupervenerunt, ac denique ipſa mors.

Prætereo multa, quæ evidentiſſime commonſtrare poſſent, vulnus hoc fuiſſe maxime ſalutaribus, quantum promittere poteſt capitale vulnus, cum aliquali oſſis fractura, cum abſentia cujuslibet ſymptomatis, quod poſſet demonſtrare vulneris dubietatem, & minuere, aut in ancipiti ponere ejus ſecuritatem, ſatis ſuperque id atteſtetur: nam uſque ad decimamquartam Salſinus tam bene habuit, ut vix ullum incommodum a vulnere reportare videretur, unde ipſe Chirurgus illum tanquam ſanum jam tractabat, diætam relaxando, & alia ad rationem victus pertinentia, tanquam ſano præſcribendo.

Ex quibus irritatur omnino conjectura, quum deſumi poſſe Fiſcus contendit, quod hoc vulnus fuerit ex ſe lethale, immo maxime lethale, quam conjecturam vult elici debere ex ſævitie ſymptomatum, quæ vulneri ſupervenerunt; nam adeo ſæva fuerunt, ut illum quatuor dierum ſpatio e medio ſuſtulerint; fue- 6
runt enim febris accuta, convulſiones, dolores, & alia id genus, quæ tamen non ex ſui natura, huic vulneri ſupervenerunt, ſed ex mala curatione; nam cum Chirurgus, ut dictum eſt, debuiſſet oſſi fracto opem ferre, viam ſternendo ſanguini, & puri jam maturo, conſolidando vulnus, utramque materiam inhibuit; ita ut ad Ce-

Digitized by Google

ad Cerebri ſubſtantiam ſe conferens, & inflammatione excitata, febrem, convulſiones, & dolores pepererit, quod non ante terminum quatuordecim dierum factum eſt; quia vulnus, quantum erat ex ſua natura, erat benignum,& minime lethale: contrarium enim eveniſſet, ut ex ſola natura malignum, & lethale fuiſſet, nam eadem accidentia, & alia quamplurima in principio, aut
7 ad ſummum tertia excitaſſet, & hominem multo citius ſuſtuliſſet. Itaque nulla conjectura elici poteſt lethalitatis, & malignitatis ipſius vulneris ex ſupervenientibus ſymptomatibus; cum non a vulneris natura, ſed a ſanguine, & pure retento, ob Chirurgi negligentiam in ſecando, & nimis citam ejus conſolidationem, dependentiam habuerint.

Non obſtat præterea vis, quam facit Fiſcus in ejuſdem Chirurgi relatione deponentis, vulnus fuiſſe ex primo capite lethale: nam ipſemet Chirurgus in ipſo vulnere curando ſatis ſuperque commonſtravit, vulnus realiter non ſolum non fuiſſe ex primo capite lethale, ſed vix fuiſſe periculoſum: ita autem periculoſum, ut lethale evadere poſſet, niſi recte curaretur, alias ab omni periculo tutum: nam ille nec remedia adhibuit neceſſaria, neque operationes ullas fecit, neque ulla in re ita ſe geſſit, ut ſe de vulneris lethalitate timere oſtenderet; ex qua curandi ratione ſatis apparet, illum in ſua relatione falſum pronuntiaſſe, cum e contra in curando demonſtraverit ſe judicare vulnus eſſe ſalutare, non lethale. Sed id factum ab ipſo eſt, more aliorum Chirurgorum imperitorum, qui etiam vulnera nullo periculo inſignia, referunt eſſe periculoſa, & lethalia; hoc enim ex re illorum eſt, & ſibi eo modo cavent; nam ſi ex non recta curatione vulneris vulneratus decedat, ipſorum ignorantiæ mors non tribuatur, ſed potius naturæ ipſius vulneris, ut adamuſſim evenit huic homini, cujus ignorantia, & negligentia tam palam eſt, ut ne ipſe quidem ſeſe excuſare ſciverit; ſed coactus ſuam ſententiam opere ipſo retractavit, dum vulnus poſt decimamquartam de novo aperuit, ſed fruſtra, non ſolum enim nihil opis ſecando attulit, ſed Ægrum certiſſime interfecit.

8 Ex quibus patet, tam fuiſſe ejus inſcitiam, ut apertiſſime commonſtraverit, neſcire, quid ſit vulnus ex primo capite lethale; hujuſmodi enim vulnus dicitur illud, quod paucarum horarum, aut dierum ſpatio neceſſario Ægro mortem infert, nec ulla Arte ſanari poteſt, Daniel, Sennertus *lib. 5. Tract. par. 4. cap. 3.* In his autem neceſſe eſt ſubito in ipſa vulneris acceptione, aut non multo poſt apparere ſymptomata magna, & horribilia proximam, & inevitabilem mortem atteſtantia, unde eliciendum, quantum diſtaret vulnus a Salſino acceptum ab ea natura, ex qua pro lethali in primo capite erat judicandum, cum non ſolum in ipſa vulneris acceptione nullum eorum ſymptomatum apparuerit, ſed ne per totam quidem decimamquartam, quia vix periculoſum erat, & nullo modo lethale. Unde neque unquam Hippocrat. *in Aphor. libro ſexto Aphor. 18. & in Coac. partic. 509. neque alicubi*, nec Celſus *ſuæ med. libro quinto, capite vigeſimo ſexto*, nec alius quiſquam inter vulnera ex primo capite lethalia repoſuerunt capitis vulnera, etiam cum oſſis fractura; immo, ut ex ſu-
9 perioribus patet, potius ad ſalutem ea terminari voluerunt, quam ad mortem, niſi error aliquis notabilis inter curandum interveniat.

Nec quicquam denique ad probandum vulnus fuiſſe lethale, facit caſus ipſius Salſini in terram in ipſa vulneris acceptione, in quo maximum Fiſcus fundamentum facit; nam caſus non ſucceſſit ex violentia, & gravitate vulneris, ſed ex accidenti, eo, quod Salſinus volens evitare percuſſionem, ſed retrahendo in terram cecidit: nam ſi ex vulneris gravitate caſus ſucceſſiſſet, de neceſſitate conſecuta eſſent alia plura ſymptomata, non caſus ſolus, qui ad ſymptomata ſuccedit, neque ea præcedit, unde ſecutus eſſet ad vertiginem, ad vomitum, ad vocis abſciſſionem, ad oculorum tenebrioſitatem, & ad alia id genus accidentia, quæ tamen nullatenus apparuerunt, nec in ipſa vulneris acceptione, nec poſt ipſam uſque ad decimamquartam, ut dictum eſt.

Itaque cum pateat, Salſinum ob Medici negligentiam, & ignorantiam periiſſe, certe percutiens de occiſo non tenetur, ut per *l. ſi ex plagis Digeſtis ad l. Aquiliam*, quam ex noſtris adducit Furtunat. Fidel. *lib. 4. de Relat. Medic. cap. 2.* Gloſſ. *in l. ſi ab hoſtibus*, §. 2. *Digeſtis, ſol. matrim.*

CONSILIUM LXIII.

ARGUMENTUM.

Deſiderabat Illuſtriſſimus, ac Reverendiſſimus D. Epiſcopus N.N. impetrare a Sanctiſſimo Coadjutorem, ſed antequam ſupplicationem ſuper ea re porrigeret, me cum Collega meo Viro doctiſſimo, ac ætate venerabili conſulere voluit, ut determinaremus, an cauſæ, ex quibus movebatur ad poſtulandum Coadjutorem, eſſent legitimæ, & ſufficientes. Erant autem hujuſmodi cauſæ, Ætas gravis, cum jam ſexageſimum primum annum attingeret, corporis perpetua invaletudo, ob inſultus podagricos, Stomachi imbecillitas, ob quam matutino ſomno indulgere cogebatur, alias ejuſdem Stomachi anxietatem per nonnullas horas paſſurus, & urinæ ardor, ob arenulas, quas frequenter emittebat; & concedente Collega meo, has cauſas non ſolum ſimul junctas eſſe legitimas, & ſufficientes, ſed unamquamque per ſe poſſe eſſe, & legitimam, & ſufficientem; Ego contrariam ſententiam amplexus ſum ex ſequentibus.

SUMMARIUM.

1 *Cauſa, ob quas Coadjutor dari debet.*
2 *Senium cur ſit legitima cauſa obtinendi Coadjutorem.*
3 *Decrepitus quis poteſt dici aliquando ſerius, aliquando vero citius.*
4 *Quibus decrepitis concedatur Coadjutor.*
5 *Ex conſtitutionibus Pontificiis ad obtinendum Coadjutorem requiritur impedimentum perpetuum.*
6 *Stomachi qui? remiſſive apud Galenum.*
7 *Veſica calculo laborans merito poteſt petere Coadjutorem.*
8 *Cum cauſa morborum ſunt amovibiles, non poteſt jure peti Coadjutor.*
9 *Podagra quando non ſit legitima cauſa poſtulandi Coadjutorem.*
10 *Coadjutor non datur niſi morbo præſente.*

OPtime, ac diligenter ponderatis verbis conſtitutionis Pontificiæ *in c. unico, de Cler. ægrot. in Sexto.* patet ſequentes conditiones, aut cauſas tantum legitimas eſſe ad obtinendum Coadjutorem, nempe Senium, ſeu Decrepitatem, perpetuam invaletudinem, 1
gravem ac perpetuum morbum, & futuræ proſperitatis omnimodam diſperationem.

Et primo, quoad Senium ideo reputatur juſta cauſa 2
obtinendi Coadjutorem, quia abſque dubio corpus aggravat, ac debilitat, impeditque ne in ea ætate degentes poſſint officia conſueta exercere, nullaque ſpes illis ſupereſt futuræ proſperitatis, cum vires in dies notabiliter deficiant; ſed Senium in hoc caſu annorum numero definiri non debet, ſed corporis viribus: ut enim alias diximus, poteſt quis dici in ſenio, vel decrepitate conſtitutus, & multo aliquando ſerius, & alias multo maturius, quam communiter determinetur; itaque licet Decrepitatem anno ſexageſimo quinto incipere univerſaliter ſtatuatur, evenire tamen poteſt, ut quis in quinquageſimo tam fractis,
ac diminutis corporis viribus dotetur, ut jure pro 3
Decrepito ſit habendus. Contra autem tam validus, ac robuſtus

robuſtus eſſe poteſt quis in ſeptuageſimo, ut neque eo
anno pro Decrepito ſit exiſtimandus. Quando ergo
quis vere Senex, aut Decrepitus dici debet, virium
robore deſtitus eſſe debet, quia ſenes nullum robur ha-
bent, Galen. *lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. c. 9.*

In caſu igitur noſtro, cum Illuſtriſſimus Vir viribus
ſit adhuc integris, non obſtantibus iis, quibus ex ac-
cidenti affligitur, affectibus non meretur nomen de-
4 crepiti, imo etiamſi contendamus, illum ob anno-
rum numerum eſſe Decrepitum, tamen non habet legi-
timam cauſam poſtulandi Coadjutorem, quia conſti-
tutio Pontificia non promiſcue omnibus Decrepitis
concedendum eſſe Coadjutorem determinat, ſed iis
tantum, qui ſenio ſunt gravati, & adeo impediti, ut
officium ſuum nequeant exercere, at hoc non habet
locum in Illuſtriſſimo Viro, qui etiam ſi annum de-
5 gat ſexageſimum primum, non tamen ætate eſt gra-
vatus, nec ita debilitatus, ut non poſſit aliquando
ſuum officium exercere, nam licet aliquando non
poſſit, alias tamen poteſt; in conſtitutione autem
requiritur impedimentum perpetuum.

Quoad ſecundam autem cauſam, quæ eſt valetudo
perpetua, non poſſum videre, quomodo locum habe-
re debeat in caſu noſtro, nam nullus ex narratis affe-
ctibus, quibus Illuſtriſſimus Dominus detinetur, ta-
lem illum reddit, ut perpetua valetudine illum mole-
ſtari jure firmare debeamus; ſi enim de Podagra lo-
quamur; certum eſt, illam non impedire indeſinen-
ter, ac perpetuo prædictum Illuſtriſſimum Epiſco-
pum, ſed habere tantum annuos inſultus in tempo-
rum mutationibus, ac Vere tantum inſigniter ab il-
la moleſtari, aliis vero tempeſtatibus leviter, ac de
raro, niſi mala, & inordinata victus ratione uta-
tur, ut ipſemet ingenue confitetur.

Quod ſi de ſtomachi imbecillitate ſermonem ha-
beamus, neque ipſam talem eſſe patet, ut reddat il-
lum valetudinarium, quia, ut ex ipſius Illuſtriſſimi Do-
mini confeſſione habetur, (nam ut Vir eſt Religioſiſſi-
mus, in nulla re conſcientiam ſuam gravere vellet, de
Stomacho conqueri non cogitur, niſi quandocunque
vel cibo plurimo, & maxime minus laudabili utitur,
vel quando ſerius multo, quam neceſſitas requirat, ci-
bum capit, vel quando cibis quibuſdam utitur ſuæ na-
turæ contrariis, ut legumina ſunt, præcipue vero len-
tes, carnes animalium ſylveſtrium, ac præcipue Apri-
næ, Melopepones, & radices quælibet, etiam juræ
excoctæ, lacticinia, & hujuſmodi; alias autem nec
ſtomacho male valet, nec male concoquit, nec vivi-
dum faciei colorem in pallidiorem mutat, nec ructus
acidos, aut male olentes emittit, nec vomitibus mo-
leſtatur; ſed bene, & valenter ſe habet, unde patet,
illum non eſſe connumerandum inter Stomachicos,
ut Doctiſſimus collega exiſtimat, neque comprehendi
inter illos, quos Stomachicos appellari docet Galen.
lib. 8. de compend. Pharm. ſec. loco c. 2. Cum nullum
6 eorum ſymptomatum patiatur, quæ ille narrat pati
eos, qui *Stomachici* appellantur, niſi ſit levis quædam
anxietudo ex cauſa externa, ut jam dictum eſt, non
ex cauſa interna, ut præcipue eſt ipſius Stomachi im-
becillitas, quali dotantur Stomachici.

Quoad urinæ porro ardorem, manifeſtum eſt, ne-
que ex ſe gravem eſſe affectum, cum ab arenulis tan-
tum originem habeat, neque ullo impedimento eſſe,
quin homo ſuum officium exercere libere poſſit,
præterquam quod in perpetuum vitium eſt, ſed per
vices moleſtans; & licet frequenter moleſtum ſit, ta-
men moleſtia non eſt, & ceſſat illico excretis arenu-
lis, unde aberrare omnino putaverim Collegam me-
um, qui dubitat hoc ex veſicæ calculo provenire, quod
tam a vero abeſt, quam quod maxime, cum nullum
eorum ſigno, Illuſtriſs. Viro animadvertatur, quæ
veſicam calculo laborare atteſtantur, poſita ab Hip-
pocrat. *libro de Aer. Aq. & loco num. 22. & ſeq. &
lib. 4. de morb. num. 29.* a Galen. *lib. 1. de loc. affect.
cap. 1.* a Paulo Ægin. *lib. 6. cap. 60.* & aliis quibuſ-
que Practicis; nam ardor ille urinæ, quem præſen-
tit in mingendo, non eſt magnus neque perpetuus,
quia non ſemper, cum urinas arenulas reddit, un-
de ut plurimum abſque illo ardore, ac dolore min-
git; quod nunquam eveniret, ubi calculus veſicam
obſideret; & multum differt hic urinæ ardor, ab eo,
qui cauſatur ex calculo veſicæ; nam hic vehemens eſt,
ex Hippocrat. *loco citato de Aer. & loc.* at Vir Illu-
ſtriſs. confitetur, ſe nullum dolorem in urina redden-
da percipere, ſed tantum moleſtiam quandam, & ali-
qualem ardorem, quando cum urina arenulas emit-
tit, vel quando ſe ultra conſuetum exercet, vel quan-
do cibos calidiores, vel multis aromatibus conditos
aſſumit, & in ſumma tam leve hoc vitium eſt, ut
ipſemet Patiens illud nullo cenſu habendum eſſe di-
cat, nam niſi alios affectus pro legitima cauſa poſtu-
landi Coadjutorem admittatur, ingenue fatetur, noſ-
ſe, hunc non eſſe ſufficientem. Incaſſum ergo pe-
ritiſſimus collega tantopere ſe fundat in hoc urinæ
ardore, putans a calculo originem habere, ac valde
metuens, ne in dies major fiat, nam tunc, & eo caſu
pro legitima cauſa admitti poſſet, non modo reſpectu 7
præſentis moleſtiæ, ſed etiam reſpectu valetudinis fu-
turæ, cum omnino timendum eſſet, ipſum, quod
Collega timebat, nempe Virum Illuſtriſſimum in dies
magis magiſque moleſtatum iri abſque ulla ſpe futu-
ræ proſperitatis.

Neque valet inſtantia ab eodem Collega meo in me-
dium producta, nimirum, quod etiam ſi prænomina-
tæ cauſæ ſingulæ per ſe non eſſent ſufficientes, neque
legitime moverent Illuſtriſſimum Epiſcopum ad ex-
petendum Coadjutorem, tamen omnes ſimul junctæ
ſunt pluſquam ſufficientes ad id præſtandum, quia
conjunctæ multo magis hominem moleſtant, & in 8
perpetuam valetudinem conjiciunt, maxime cum ſe-
nile jam, imo decrepitum corpus obſideant, unde an-
te tempus forte in decrepitate illum conſtituunt; Non
valet, inquam, hæc inſtantia, quia omnes, ac ſin-
gulæ commemoratæ cauſæ, Podagram excipiamus,
ſunt facile amovibiles, vel non ſunt alicujus momen-
ti, & ſic non ſunt legitimæ; nam jam ætatem non
eſſe ita gravem diximus, ut ad poſtulandum Coadju-
torem ſit in aliqua conſideratione habenda, ſtomachi
autem imbecillitas facile amovibilis eſt, quia non
eſt ex ſui natura imbecillis, ſed cum plurimo cibo
gravatur, vel cibis difficilis coctionis repletur, obruto
vel quantitate, vel qualitate, nativo ejus calore, im-
becilis evadit, itaque remotis his erroribus in victu,
ut paratus, ac promptus removere eſt Illuſtriſſimus
Patiens, removebitur inſimul Stomachi imbecillitas.
Eodem quoque pacto, ſi invitus cautius ſe gerere
poſthac velit idem Illuſtriſſimus Epiſcopus, & exer-
citio moderato uti, rebuſque ſanguinem excalfacien-
tibus, & exurentibus abſtinere, urinæ quoque ar-
dor vel in totum, vel magna ex parte ceſſabit, &
in ſumma nullo modo illum impediet, quin officium
ſuum exercere.

Jam vero de Podagra diximus, nequaquam eſſe ejus 9
gravitatis, ut poſſit ad effectum, de quo agitur, pro le-
gitima cauſa reputari; nam præterquam quod ſemel, aut
iterum ad ſummum in anno toto ita hominem adoria-
tur, ut cogat illum in lecto decumbere, non alios ad-
huc articulos, quam pedum moleſtat; neque firmari
poteſt, illum non Podagra tantum, ſed arthritica
paſſione detineri, quod licet velit collega firmari poſ-
ſe, tum ob naturam, & facilitatem hujus morbi, qui
primo pedum articulos, ac procedente tempore articu-
los manuum, & quarumcunque partium obſidere ſo-
let, imo & quaſcunque oſſium compoſitiones, tum
quia alias de dolore articulorum manus eſt conqueſtus;
veritas tamen eſt, Illuſtriſſimum Patientem de præ-
ſenti ſimplici Podagra laborare, & quod opponitur
de facilitate, & conſuetudine hujus morbi, commu-
nicantis ſe tempore procedente quibuſcunque corpo-
ris articulis, in caſu noſtro non habebit locum, quia
cum Patiens a Quadrageſimo anno Podagra moleſtari
inceperit, in tam longo annorum decurſu nunquam de
aliorum articulorum doloribus conqueſtus eſt; ex quo
manifeſtiſſimum ſignum habemus validitatis cætero-
rum articulorum, quos ſperandum eſt non moleſtatum
iri hujuſmodi doloribus præ eorum fortitudine, ma-
xime ſi in ratione victus non peccabitur.

Quod autem dicitur de dolore perpeſſo in articulis
ſiniſtræ, manus non pertinet ad Podagram, aut Ar-
thritidem, quia hic dolor a cauſa Procatarctica ortum

habuit, nam eum vellet quoddam magnum volumen, neſcio cujus doctoris dextra eripere ex loco alto, cecidit ſuper manum ſiniſtram, in qua dolorem, tumorem, & inflammationem excitavit, abſque eo, quod articulis quicquam officeret: quod mirum fuit in homine jam per plures annos Podagra detento; unde inaniter ex ea re elicere ſatagit eruditiſſimus Collega promptitudinem, & facultatem in nobiliſſ. Præſule incurrendi dolores Arthriticos; cum contra ex hoc majorem ſpem concipere liceat non incurrendi in hujuſmodi dolores, quia, ſi a Natura habuiſſet talem aptitudinem, jam ex ea cauſa omnino illos non effugiſſet.

10 Et ad omne pejus, Coadjutor, ut ex conſtitutione Pontificia clare patet, non datur niſi de præſenti morbus affligat, & aliæ requiſitæ conditiones ſimul concurrant; Atque hinc eſt, quod ceſſante cauſa, ob quam Coadjutoria fuere conceſſa, ceſſant Coadjutoria: Rota *in Elnen. Canonicatus* 1631. *coram Gdislerio*, *num.* 6. Unde timor futuri mali non eſt legitima cauſa flagitandi Coadjutorem, etiamſi rationabilis undequaque eſſet, imo forte, quantum, ego exiſtimaverim, etiamſi timor hic juſtus eſſet, & abſque officii exercitatione dependeret, non afficeret: quamobrem cum Illuſtriſſimus Epiſcopus de præſenti Arthriticis doloribus nequaquam moleſtetur, non poteſt legitime Coadjutorem petere, ob rationabilem timorem incurrendi in prædictos dolores, cum utplurimum evenire ſoleat, ut qui Podagra laborare cœperint, procedente tempore etiam Arthriticis doloribus conflictentur, ſatis enim ſuperque, eſt ſi de præſenti tales dolores non vigeant, neque antehac ullam de ſe ſignificationem dederint; quod etiam ſi de proximo prhæhenderent, aut etiam de præſenti moleſtarent, adhuc non eſſet neceſſe illum perpetuo ab illis moleſtandum eſſe, cum ii ipſi dolores ſuas habeant remiſſiones, quibus non impediunt Ægri ad munia quæcunque exercenda, non ſecus ac cum ſani ſunt, facere conſueſcant. Et ſic dici non poteſt, hoc impedimentum, eſſe legitimam cauſam poſtulandi Coadjutorem; cum non ſit perpetuum, ut ex conſtitutione Pontificia requiritur.

Atque hæc pro veritate ad petitionem Illuſtriſſimi Præſulis exaravi, cui magis cordi veritas eſt, quam aſſentatio: juſſit enim hæc diligenter examinari, ut conſcientiam ſuam exoneraret, & ne id ſuccederet, ſi gratiam a Pontifice obtinerent, viſus eſſet injuſta, & contra æquitatem petere.

CONSILIUM LXIV.

Ad Titulum Tertium Libri Octavi.

De Clauſura Monialium.

ARGUMENTUM.

Soror Anna Gertruda Lætitia in Monaſterio Sanctæ Claræ de Urbe Profeſſa in Religione Sancti Franciſci, Tertii Ordinis, petebat a Clauſura dimitti duplici ex capite; Primo quod ipſius profeſſio eſſet nulla, ſtante quod facta fuiſſet, ut concludenter probare ſe offerebat, ob paternum timorem, & reverentiam. Secundo quod morbis perennibus, ac graviſſimis, ita conflictaretur, ut ad recuperandam ſanitatem neceſſe haberet extra clauſuram ſe curare, cum aliter ſanari non poſſet, ut ex Medicorum fide conſtare dicebat. De primo ergo capite nihil ad nos; de ſecundo conſultus ſententiam meam protuli, ut in ſequentibus.

SUMMARIUM.

1 *Pontificum Indulgentia in dimiſſione Monialium a clauſura, non reſpicit ſalutem particularem.*
Contrarium num. ſeq.
3 *Aeris mutatio efficaciſſimum remedium in diuturnis morbis.*
4 *Quæ conditiones requirantur in morbo, cujus cauſa Monialis demitti debeat a clauſura, & n. 9.*
5 *Unicuique licet vitam ſuam de jure naturali tueri.*
6 *Unuſquiſque tenetur evitare ea, quæ vitam propriam in periculo ponunt.*
7 *Qui ægris in morbis longis aſſiſtunt, non evitant, ob incommoda, quæ patiuntur, adverſa valetudinis inſultus.*
8 *Morbus ſi non ſit contagioſus, non eſt juſta cauſa demittendi Monialem a Clauſura.*
10 *Epilepſia interdum a vapore excitatur.*
11 *Morbus, ob cujus cauſam Monialis dimittitur a clauſura, debet probabiliter eſſe curabilis.*
12 *Vitia naturalia emendari non poſſunt.*

ALias in quæſtionibus hiſce meis Medico-Legalibus, *tit. de Clauſura Monialium* iterum atque iterum inculcavi, Pontificum indulgentiam, quoad dimiſſionem Monialium a clauſura, non extendi ad ſalutem alicujus particularis ex Monialibus, ſed reſpicere omnino ſalutem tantum univerſalem totius cætus; ita ut ſi quando contingat, ut aliqua Monialis ex graviſſima quadam infirmitatis cauſa dimittenda ſit a clauſura, egeat ſpeciali Pontificis Brevi, cum univerſali illa determinatione ſe tueri non poſſit, ac per eam clauſuram relinquere, & idcirco jure in conſuetudinem abiit, ut ab ipſo Pontifice requiratur licentia hujuſmodi, ut ex Campanil. *diverſ. jur. canon. rubr.* 12. *c.* 16. *n.* 23. refert Ventriglia *in Annot. tract. Annot.* 5. §. 2. *n.* 19. hoc itaque punctum, quantum in me eſt, jam deciſum reliqui, ac neceſſarium puto, ob rationes *loco citato* adductas, ipſam ſororem Annam Gertrudam, a Pontifice licentiam impetrare, ut extra clauſuram ſe curare poſſit, & ad ſanitatem devenire. 1

Sed videndum, utrum Monialis hæc habeat juſtam ac legitimam cauſam petendi, & obtinendi a ſummo Pontifice hujuſmodi licentiam? quod, ut recte determinetur, ante omnia ipſius Monialis ſtatus valetudinis eſt aperiendus. Conſtat ergo, illam a nativitate adverſæ valetudini fuiſſe obnoxiam, ac maxime fuiſſe perennibus diſtillationibus a capite moleſtatam, ex quibus, cum ad lumbos, & coxam ſiniſtram decumberent, claudicationem contraxit, ejuſdemque partis contractionem.

Ad Pubertatem accedens, menſtruorum defectu ſemper ſuccedente tempore laboravit, ex qua occaſione in mille affectus præternaturales, & graviſſima ſymptomata lapſa eſt: nam, & inſultibus Epilepticis, & ſanguinis rejectionibus per os, & cordis tremore (ex quo etiam ſiniſtræ coſtæ ſublevatæ fuerunt) & febris perennibus, & Stomachi anxietudine, & doloribus aliiſque ſymptomatibus fuit indeſinenter vexata; quæ omnia aut de novo acceſſerunt, aut magna ex parte exacerbata ſunt, poſtquam habitum Monachalem ſuſcepit, & profeſſionem emiſit; tunc enim animi vehementibus paſſionibus exagitata, & alienatione a vita religioſa plurimum vexata multoties mortis periculo fuit obnoxia; ita tamen ab ea ſymptomatum ſævitie ſeſe momento temporis recolligebat, ut nihil mali illam perpeſſam fuiſſe dixiſſet; unde non defuerunt ex Monialibus, quæ illam vel plurima ſimulare dicerent, vel a malo ſpiritu exagitari, cum tamen nos omnia ad ſuas naturales cauſas referenda eſſe judicaremus.

Perſeverantibus igitur tot tantiſque affectibus, poſtulabat a clauſura dimitti, vel quod hoc illi liceret ex univerſali indulgentia a Pontificibus, Monialibus elargita, quandocunque intra clauſuram curari non poſſint, vel quod poſſet a vivente Pontifice licentiam ſuper ea impetrare, ubi univerſali illa indulgentia munire ſe non poſſet, non defuerunt enim ex Canoniſtis aliqui, quos adduxi *lib.* 8. *har. Quæſt. tit.* 3. *quæſt.* 2. qui voluerint permiſſionem Pontificium Monialibus factam, ut poſſint relinquere clauſuram, non reſpicere tantum ſalutem univerſalem, ſed extendi etiam ad particularem ſalutem alicujus ex Monialibus, quandocunque tali morbo laboret (etiamſi non ſit contagioſus) ut judicio Medicorum non poſſit niſi extra clauſu- 2

Digitized by Google

clauſuram curari: at talis quidem videtur eſſe morbus, ac mala valetudo, qua ſoror Anna Gertruda detinetur.

Quod enim non poſſit intra clauſuram curari, patet ex progreſſu morbi, & decurſu tot annorum, & ex inani, ac fruſtrata applicatione plurium, ac maxime efficacium auxiliorum, cum quibus nihil quicquam profectum eſt.

Quod autem curari poſſit beneficio mutationis Aeris, & dimiſſione, clauſura, patet, quia nullam efficaciorem cauſam habemus in Arte Medica, nec magis accommodam ad curandos morbos longos, difficiles, & contumaces, quam ipſam Aeris mutationem,
3 ut alias *loco citato* dixi, & eſt communis Medicorum omnium ſententia, qui omnes uno ore in hujuſmodi morbis, tanquam unicum, ac ſingulare, certumque præſidium Aeris mutationem ſuadent, & idcirco non præter rationem ejus rei fidem fecerunt duo doctiſſimi Medici, quam hæc Religioſa prompte exhibere, ac judicio prodducere ſe offert.

Videtur ergo ſoror Anna Gertruda habere juſtam cauſam exeundi à clauſura, ob morborum, quibus moleſtatur, ferociam, & contumaciam, ut experientia patet; & videantur intra clauſuram non admittere curationem, unde certo vitæ periculo patientem exponunt; hæc enim conditio præ aliis deſideratur a Doctoribus, ut cauſa exeundi a clauſura legitima ſit exiſtimanda: Navarr. *comm.* 4. *de Reg. n.* 49. Sebaſtian. de
4 Soto *in tract. de infirm. ob quas Monial. propoſitione* 3. ejuſque rei evidentes rationes apud ipſos videndæ.
5 Potiſſima autem ea eſt, quod unicuique licet vitam ſuam de jure naturali pro viribus tueri, alias, ubi id negligeret, peccaret contra propriam charitatem, ob quam quemadmodum non licet ſeipſum lædere notabiliter, & multo minus ſeipſum interimere, ſic obliga-
6 tur unuſquiſque pro viribus evitare ea, quæ vitam propriam in manifeſto periculo ponunt, qualis eſt hujuſmodi morbus, ex quo Monialis ſit certo interitura, niſi ſibi cavet, procurando ſuam ſalutem extra clauſuram, intra quam non poteſt eam recuperare, quantumvis multis, & efficaciſſimis præſidiis eam recuperare procuraverit: meliora ergo, ac ſecuriora inquirenda, inter quæ potiſſimum eſt Aeris mutatio, ut jam probatum eſt.
7 His addi poteſt, quod licet morbi, quibus indeſinenter affligitur ſoror Anna Gertruda, non ſint contagioſi, ita ut ob contagii timorem ſit ſeparanda ab aliis Monialibus, quæ ſanæ ſunt, & dimittenda a clauſura, tamen non ſine omni periculo infectionis, & maximi incommodi aliarum Monialium poterit in clauſura detineri, quia licet Moniales, quæ circa ejus curam aſſidue verſantur, non debeant timere quicquam ob contagium, poſſunt tamen propriæ ſanitati timere, ob aſſiduam, & maxime diuturnam operam in ea curanda impenſam: nam novum non eſt, ſed experientia quotidiana confirmatum, quod ij, qui Ægrorum curam habent, ubi morbus magnus ſit, & diuturnus, etiamſi non ſit contagioſus, facile in aliquem non contemnendum morbum labantur ob aſſiduum laborem, & plurima incommoda, quæ in eo opere perpetiuntur.

Itaque ſatis apparet, quod dimiſſio hujus Monialis a clauſura, non ſolum concedi debeat reſpectu ſui, ſed reſpectu etiam totius cœtus ipſarum Monialium, cum non reſpiciat tantum ipſius ſalutem, ſed cæterarum omnium, unde merito poterit initi Summorum Pontificum Indulgentiæ factæ reſpectu univerſalis ſalutis, & ſic duplici ex capite, & utroque quidem juſto, ac legitimo, debet ſoror Anna Gertruda a Clauſura dimitti, primo ut ſuam vitam tueri poſſit, altero, ut a timore contrahendæ alicujus inſignis infirmitatis alias Moniales vindicare licet.
8 Verumenimvero, ſi omnia rite, ac recte conſiderentur, non habet Soror Anna Gertruda juſtam cauſam cauſam ex hoc capite deſerendi Clauſuram: nam primo patet, morbos, quibus affligitur, non eſſe ullo modo contagioſos, nec poſſe ob timorem aliarum Monialium contrahendi hujuſmodi morbos, iſtve quoquomodo infici, illam a clauſura dimitti; ceſſat enim reſpectu univerſalis ſalutis totius Monaſterii, & idcirco non poteſt hæc cauſa inter eas comprehendi, ob quas Pontifices dimittendam voluerunt Monialem a Clauſura, ne aliæ inficiantur, cum non ſolum morbus hujus Monialis non connumerari poſſit inter eos, ob quos ſimilis dimiſſio conceditur, cum neque Peſtis ſit, neque Lepra, neque alius quiſquam contagioſus morbus, ſed a contagio ſit adeo alienus, ut nulla earum Monialium, quæ per tot annos illi inſervierunt, offerendo, ac miniſtrando cibos, & medicamenta, & indeſinenter circa corporis illius curam verſantium, unquam ſit ſimili, aut congeneri morbo tentata; unde reliquum eſt ſuperfluum, & quicquid circa hoc caput addatur. Dato igitur quod infirmitas hujus Monialis eſſet talis, ut Aer Monaſterii ita eſſet illi infenſus, ut mutatione Aeris poſſet recuperare ſanitatem, tamen non eſſet ſufficiens cauſa deſerendi clauſuram: Ventriglia *in Pract. Annotat. numer.* 5. §. 2. *num.* 37. & allegati ibi per eum.

Secundo ſi reſpiciamus, quod reliquum eſt, ſalutem ipſius tantum, & concedamus poſſe illam legitime petere, ut a clauſura exire permittatur ad effectum, ut propriæ ſanitati, ac vitæ proſpiciat; adhuc morbi, quibus tentatur, non ſunt ejus conditionis, ut ſuam petitionem juſtificare poſſint, quia deficiunt ab aliqua conditione neceſſario in his morbis requiſita, ut præbeant legitimam cauſam exeundi a clauſura: debet enim morbi *primo* eſſe cum manifeſto vitæ periculo, 9
tunc enim urget obligatio ſuæ vitæ proſpiciendi, excuſatio ab obligatione, & voto perpetuæ clauſuræ. *Secundo* debent eſſe tales, ut extra clauſuram probabiliter curari poſſint, nam alias incaſſum concederetur licentia exeundi a clauſura, ceſſante fine, ob quem ea licentia conceditur. *Tertio*, ejus naturæ ſint oportet, ut judicio Medicorum nonniſi extra clauſuram curari poſſint: alias ſi ſuppetant ad curationem alia præſidia intra ipſam clauſuram adhibenda, non eſſet concedenda ea licentia relinquendi clauſuram.

Quoad primam ergo conditionem ſatis patet, quod non obſtante ſymptomatum ſævitie, quibus Monialis hæc conflictari ſolet, ſatis apparet a periculo maxime præſentaneo omnino abeſſe; & hoc duplici ex cauſa, *prima*, quia affectus hujuſmodi non ſunt proprii, & Idiopatici partium principum, ſed ab utero omnem originem habent, a quo ſcimus ex quotidiana experientia Mulieres aliquando tam male accipi, ut pro mortuis appareant, & interdum pro mortuis efferantur, ut non ſemel eveniſſe conſtat; & ſi libet, videri poſſint plures hujuſmodi caſus a plerîſque Auctoribus enarrati, quorum plures recollegit Schenchius *lib. ſuar. Obſervat.* 4. *rubr. de uter. ſuffocat.* & extat apud Joann. Boccat. *in Decamer. Diat.* 10. *Nov.* 4. non diſſimilis hiſtoria a veritate non aliena. *Secunda* cauſa eſt, quia ut plurimum a vapore, aut ſpirituoſa aliqua materia ea ſymptomata excitata, facilius, ac promptius diſcutiuntur, quam ſi ab aliqua materia humorali originem ducerent. Neque mirandum eſt, quod a vapore, flatu, aut ſpirituoſa quadam exhalatione tanta, ac tam gravia ſymptomata excitari poſſint, cum perſuaſum habeamus auctoritate Hippocratis *lib. de flatib. num.* 21. *& ſeq.* Ariſtotel. *lib.* 1. *de ſomn. & vig. cap.* 4. quibus adhæret Cardinal. *in Aphor. lib.* 2. *Aphor.* 45. aliorumque Doctiſſimorum Medicorum, Epilepſiam, morbum, ac ſymptoma omnium graviſſimum a vapore, a flatu, ab aura quadam, aut alia ſpirituoſa materia ſæpe excitari. Quod etiam confirmat ipſa experientia; nam ſimplici quarundam rerum odore Epileptici in morbum recidunt; 10
unde fit, ut quandocunque exprimentum de aliquo viro ſumere volumus, an Epilepticus ſit, necne aut an a perpeſſa alias Epilepſia ſit ſanatus, ſimilium rerum odore id facimus; ut paſſim apud Practicos habemus, inter quos vide ex Recentioribus Sennertum *libro primo Tract. part* 2. *cap.* 31. *quaſt.* 3. Itaque cum cauſa, quæ morbos excitat, quibus Soror Anna Gertruda moleſtatur, ſit materia vaporoſa, & facile diſſipabilia, non poteſt eſſe legitima ad obtinendam licentiam deſerendi clauſuram; nam etiamſi pluries reverſionem morborum pariat, facile tamen terminantur; ut ſumpta de eadem Moniali experientia ſatis ſuperque teſtatur, cum de momento ad momentum ita a prægreſſis ſymptomatibus relevari, ac in totum vindicari comperiatur, ut ne per ſomnum quidem ullo morbo illam de proximo affectam affirmares, ut ex relatione ipſa habetur.

Digitized by Google

Secunda conditio erat, ut morbus extra clauſuram probabiliter ſit curabilis, nam ubi de hoc non conſtet, immerito Monialis a clauſura dimitteretur, ceſſante cauſa, ob quam dimitti deberet, privilegii namque cauſa ceſſante, ceſſat privilegium Tiraquell. *in tract. ceſſ. cauſ. part. 1. n. 203.* ergo ſi infirmitas curabilis non eſſet, ceſſaret cauſa, quæ movit Canones ad concedendum hoc privilegium exeundi a clauſura, quæ erat, ut curari poſſet, & ſanari: Neceſſarium ergo eſt, ut ſaltem probabiliter morbus, ex quo Monialis curari poſtulat extra clauſuram, ſit curabilis. In caſu autem noſtro, cum de contrario conſtet, cauſa evadit invalida, & illegitima; nam morbi, & ſymptomata quibus hæc Monialis affligitur neque extra clauſuram curationem recipere poſſunt, non ſolum quia hi morbi ſunt habituati, & jam connaturales facti, ſed quia veſt a Natura ſunt, cum illa ab ortu iiſdem pene ſymptomatibus, & morbis fuerit obnoxia, ac tantummodo omnia exacerbata ſint ex diminuta menſtruorum purgatione, & aliquando ex eorundem totali ſuppreſſione, vitia autem naturalia inemendabilia eſſe vel ipſi Pueri norunt.

Nec contra hoc quicquam facit Medicorum fides
12 atteſtantium, illam pati tales morbos, qui intra clauſuram nunquam curari poterunt, ſed bene extra clauſuram, ob rationes ab illis adductas: quia Medici illi nullam veram, ac certam notitiam habuerunt hiſtoriæ morborum, quibus illa conflictatur, quæ reticendo, quod ab ortu iiſdem fere morbis ſemper fuerit vexata, expoſuit tantum illis, ſe ob clauſuræ incommoda in eos morbos incidiſſe; unde adducifſe paſſi ſunt illi Medici ab Ægrotantis precibus, ut fidem prædictam facerent, cui ipſe ſubſcribere recuſavi, cum rei veritatem multo melius notam haberem, quam prædicti Medici haberent.

Et his quoque patet, morbos a Sorore Anna Gertruda perpeſſos deficere a tertia conditione, quæ erat, ut tales morbi non per alia præſidia, quam per dimiſſionem infirmæ a clauſura curabiles exiſtant, nam eo ipſo, quod a Natura ſunt, neque per alia præſidia, neque per exitum infirmæ a clauſura ſanari poſſunt; præterquam dato etiam, quod non haberent hanc ſanationis repugnantiam ab ipſa Natura, adhuc neque certo, neque probabiliter conſtare poteſt, quod per exitum infirmæ a clauſura ſanabiles exiſtant. Et ratio eſt, quia omnes hujuſmodi affectus dependentiam habent ab ipſo utero, qui munere ſuo nequaquam recte, & ut natura requirit, fungi ſolet in expurgando ſeipſum, & univerſum corpus a ſanguinis colluvie, quæ indeſinenter in ipſo corpore accumulatur, & hoc non tantum ex vitio ſanguinis, ſed ex vitio, & mala diſpoſitione ipſius uteri, ac præſertim ex coxæ ſiniſtræ oſſe ad intro retracto & partes internas ſimul cum utero premens, ac coarctans, quæ vitia non poſſunt Aeris mutatione, & exitu a clauſura ullo modo emendari, egent enim reductione ipſius uteri ad ſitum naturalem & amotione impedimenti, quod habent ex coxa ad intra retracta, cui reductioni, & amotioni nihil opitulari poteſt quæcunque Aeris mutatio.

Et ex prædictis facile quoque occurritur difficultatibus, quæ ad favorem Sororis Annæ Gertrudæ in medium afferuntur, ad legitimandam cauſam, ob quam dimitti debeat a Clauſura: nam de cauſa nullitatis profeſſionis, quam cum prædicta adducit, Canoniſtæ determinabunt, quid ſentiendum.

CONSILIUM LXV.

Ad Titulum, De impotentia coeundi & generandi.

ARGUMENTUM.

Cum Franciſcus Maria Buccaſerreus inſtituiſſet hæredem fideicommiſsarium primum filium legitimum, & naturalem Hyacinthi Buccaſerrei, ejus fratris germani, & decedente Hyacinto abſque filiis legitimis & naturalibus, ſubſtituiſset primum filium naturalem tantum ejuſdem Hyacinthi: mortuo teſtatore, inſtitit Hyacinthus declarari bona fideicommiſsaria ſpectare ad Philippum ejus filium naturalem, cum ipſe inhabilis eſset ad alios filios procreandos, ob carunculas, quas in genitali membro patiebatur, de quo impedimento quæſitum eſt, an eſset certum & ſufficiens, & abſque remedio, & ad petitionem Jureconſulti Doctiſſimi ſequens reſponſum, ad ſatisfaciendum hujus quæſito, exaravi.

SUMMARIUM.

1 *Ad generationem requiritur, ut Viri ſemen habeat liberum tranſitum per virga meatum.*
2 *Caruncula quomodo impediant, ne Viri ſemen libere ad mulieris uterum permeare poſſit.*
3 *Caruncula ſubſequuntur ad Gonorrhaam, et maxime Gallicam.*
4 *Gonorrhaa reddit hominem infœcundum multis ex cauſis.*
5 *Carunculæ ſterilitatem inſanabilem excitant.*
6 *Contrarium nu. ſeq.*
7 *Caruncula quando impediant generationem.*
8 *Caruncula licet ut plurimum difficulter curentur, aliquando tamen fœliciter curata.*
9 *Generandi ſibi ſimile a natura ineſt, & eſt proprietas inſeparabilis.*

NOn omnino abs re vertitur in dubium, an carunculæ in meatu urinario, quibus detinetur Hyacintus Buccaferrerius, ita reddant illum ſterilem, & infœcundum, ut omnem ſpem abjicere cogatur ex ſeipſo in poſterum filios generare: nam & ratione, & experimento, & auctoritate, affirmativa ſententia remanet probata.

Et primò ratio eſt evidentiſſima, quæ hanc veritatem 1
nobis perſuadere facile poteſt, nam ad generationem requiritur, ut ſemen viri (præter alias conditiones ad ejus ſubſtantiam, & qualitatem pertinentes) habeat per virgam & proprium meatum liberum & expeditiſſimum tranſitum; nam ubi vel momento reſtitare, ac remorari cogatur, illico ſpiritus illi tenuiſſimi, quibus dotatur, evaneſcunt, & ipſum infœcundum remanet; refrigeratur enim, & ad generationem undequaque ineptum redditur; ac multo facilius id evenit ob hoc carunculárum impedimentum remorantium liberam ſeminis ejaculationem, quam ubi idem ex longitudine nimia ipſius Penis fiat, ex qua ſi naturalem proportionem excedat, accidit, ut ex Ariſtotele alias dixi, ut ſemen ob itineris longitudinem refrigeretur; ſed multo promptius, ut dixi, refrigerari illud contingit, ubi ob carunculárum impedimentum remorari cogitur, ut evenire teſtatur Ambroſ. Paræus *l. 18. ſuor. oper. c. 22.*

Præterea ob eaſdem carunculas meatum urinarium 2
obſtruentes fit, ut ſemen non poſſit neceſſario impulſu ad interna uteri ſubjacentis mulieris tranſmitti, per eundem enim meatum (ut hoc obiter dicam) tam ſemen, quam urina prodeunt, ut omnes Anatomici docent: Andr. Laurent. *Anat. lib. 2. cap. 7.* Joan. Vveſling. *in ſyntagm. Anat. cap.* 6. Hinc evenit, ut ipſa experientia quemlibet docere poteſt, ut ſemen nullo impetu, ſed guttatim effluat, & prope externum uteri oſtium moretur, incaſſum ab utero attrahendum, quantumcunque valida attractrice facultate dotetur, quia omni ſpiritu illico depauperatur, cujus rei maniſeſtiſſimum ſignum eſt, quod ſemen non ut fieri ſolet naturaliter in ipſa ejaculatione, & exitu a meatu urinario delectationem pariat, ſed poſt delectationem non ſimul cum ea emittatur; quin & alias fit, ut tam ſemen, quam urina biſurcatim reddantur, & tranſverſim, non recta ejaculentur: *Immo etiam pars ipſius ſeminis, & urina poſt coitum, & mictum, ad carunculárum ſalebras reſtillat, ita ut æger Penem comprimere cogatur ad ejuſmodi exprimendas reliquias.*

Vor-

Verba ſunt Paræi *ubi ſupr.* Quid quod etiam urina ob earundem caruncularum impedimentum in totum ſupprimitur? idem Paræus *ibid.* & Petr. Foreſt. *ob. lib.* 25. *obſerv.* 10. ergo ſi carunculæ poſſunt in totum ſupprimere urinam, quæ tenuiori materia conſtat, quanto facilius poterunt in totum ſupprimere ſemen craſſioris conſiſtentiæ, & ſic in totum abſcindere generandi facultatem, & habilitatem?

3 His addendum, quod carunculæ ſubſequuntur ad Gonorrhæam Gallicam, cum enim hæc ab humore fiat maligno, & erodenti, ab eo excitatur ulcus in urethra, cui poſtmodum accreſcit caro excitans prædicta ſymptomata; at Gonorrhæa ipſa per ſe reddit homi-
4 nem ſterilem, & infœcundum multis ex cauſis, quas ad ternum uſque numerum reducit Ludovic. Mercat. *de ſteril. aff. lib.* 3. *c.* 5. ergo ſi Gonorrhæa per ſe reddit hominem infœcundum, multo magis infœcundum reddent carunculæ genitale obſtruentes, quæ ab ipſa Gonorrhæa & generantur, & foventur: itaque firmandum videtur, ob has ipſas cauſas, Hyacinthum Buccaferreum eſſe extra omnem ſpem, ut habilis ſit in futurum ad generandum.

Sed experientia non minus, ſed multo magis quam ratio id ipſum confirmare poteſt, cum in dies videamus homines aut Gonorrhæa tantum, aut Gonorrhæa cum carunculis detentos, infœcundos eſſe, de qua re exemplo cujuſdam ruſtici alias fœcundi, & poſt Gonorrhæam ſterilis facti teſtatur Jul. Cæſ. Claudin. *Reſponſ. Medic. nu.* 41. & mille alia occurrunt exempla apud Auctores, quæ referre ſuperfluum videtur; ſed qui plures experientias ad hoc deſiderat. Conſultores adeat, apud quod plures offendet caſus eorum, qui propter Gonorrhæam, & carunculas in meatu urinario exiſtentes generare non poterant; res autem eſt adeo clara, ut nihil ſupra.

5 Denique ex Medicorum auctoritate ſatis patet, & Gonorrhæam, & carunculas ſterilitatem inducere, quæ ſanabilis nullo modo eſt, cum patat, ipſam ſterilitatis cauſam, quæ ipſæmet carunculæ ſunt, non ſolum difficillime, ſed nonniſi cum periculo, & abſque exitu fœlici curari poſſunt: Gabr. Fallop. *de Tumor. tract.* 1. *cap.* 33. Paræus *ubi ſupr.* Alphonſ. Ferr. *in libell. de Carunc. cap.* 4. Joan. Hucher. *lib.* 1. *de ſterilit. rub. de tuber. carn.* Ludovic. Mercat. *de morb. Gall. lib.* 2. *cap. ult.* Gulielm. Fabric. *Obſ. Chirurg. cent.* 4. *obſerv.* 54. & alii quos recenſere ſupervacaneum puto.

Ex quibus deducendum jam nobis certo certius videtur, prædictum Hyacinthum Buccaferreum eſſe omnino inhabilem ad prolem generandam, cum carunculæ, quibus moleſtatur, omnem illi ſpem generandi adimant, unde quantum eſt ex hoc, videtur ejus petitio juſta, nempe quod bona fideicommiſſaria relicta a Franciſco Maria Buccaferreo ejus fratre in defectum filiorum legitimorum & naturalium, adjudicari debeant Philippo filio naturali tantum ipſius Hyacinthi, ut in teſtamento prædicti Franciſci Mariæ diſponitur, quotieſcunque Hyacinthus abſque filiis legitimis & naturalibus decedat, ut illum decedere neceſſe eſt, ſtante prædicto impedimento illum reddente omnino inhabilem ad generandum.

Conſideratis tamen conſiderandis, revera Hyacinthus non adeo extra ſpem habendæ prolis exiſtimandus, cum adhuc ſit in ætate habili; nec quicquam opponat, quod illum de certo reddat abſque omni ſpe habendæ prolis. Nam quod in medium profertur de impedimento caruncularum in meatu urinario, facile dilui poteſt, ſi rem penitius examinemus.

6 Quod enim prædictæ carunculæ impediant generationem ex parte viri non eſt ſemper verum, quia quotidiana experientia conſtat, plures eo morbo detentos generare, ac nos ipſi novimus, virum non mediocriter eo divexatum fœcundiſſimum extitiſſe, licet ſemper fœmellas generaret: itaque non poteſt certo firmari quaſcunque carunculas impedire generationem. Unde cauſa adducta ab ipſo Hyacintho ſuæ inhabilitatis ad habendam novam prolem, non eſt ſufficiens ad hoc, ut hujus inhabilitatis reſpectu
7 obtinere debeat ſuam petitionem: requirebatur enim ad hoc, ut ſuam petitionem juſtificaret, quod probaret, carunculas, quas patitur, ejus conditionis eſſe, ut omnino generationem prohibeant, veluti ſi ſint plures, ſi ſint inveteratæ, ſi ſint duræ, & calloſæ, ſi urinæ difficultatem, ac ſtilicidium faciant, & multo magis ſi illius, ac ſeminis exitum in totum remorentur; tunc namque juſtiorem cauſam haberet ſuæ petitionis; nam cum eo pervenerit hic morbus, abſque ulla hæſitantia firmari poteſt, nullam ſpem reliquam eſſe amplius ex ſe generandi, reſiſtante ſemine in media ſemita, ac refrigerato, ſpiritibuſque omnibus denudato, ac inepto omnino ad conceptionem, non minus quam eſſet quæcunque alia materia, quæ ſeminis naturam non haberet.

Sed neque etiam probata gravitate morbi, nempe caruncularum multitudine, & antiquitate, & calloſitate, urinæ exitum, & ſeminis impedientium; adhuc Hyacinthus ſuam petitionem juſtificaſſet: quia neque hæc omnia ſimul juncta poſſunt ob curationis difficultatem, ipſum extra omnem ſpem habendæ prolis conſtituere; cum licet, ut jam dictum eſt, ex Medicorum, & Chirurgorum celebrium auctori- 8
tate, difficillima ſit harum caruncularum ſanatio; ita ut Fallopius *loco cit.* fatetur, a nullo Medico vidiſſe ſe curatas carunculas, tamen excipit Petrum Gallum Chirurgum expertiſſimum, quem medicamentum quoddam compoſuiſſe narrat, quo carunculam quantum duramvis, calloſam, & contumacem citiſſime abſumebat, & breviſſimo temporis intervallo ulcus ſanabat, cicatricemque inducebat. Quinetiam Amat. Luſitan. *curat. Medic. cent.* 4. *cur.* 19. cujuſdam medicamenti mentionem habet a ſe inventi (licet quidam Philippus illud ſibi adſcriberet) ad has carunculas tuto, ac cito curandas, quod medicamentum a Lacuna Medico inſigni & probatum, & laudatum ſummopere dicit, & nonnullas hiſtorias Ægrotantium, qui eo medicamento ab ipſo curati ſunt, in medium affert.

His accedit Petrus Foreſt. qui *Obſ. ſuar. obſerv.* 10. & *lib.* 26. *obſervat.* 2. hiſtorias alias enarrat quorundam virorum longis, antiquis, calloſis, ac contumaciſſimis carunculis affectorum, qui ab ipſo non ſolum curati ſunt, ſed cum ſteriles ob ejus morbi impedimentum eſſent, fœcundi facti, filios poſt curationem procrearunt, & in ſumma, curari hujuſmodi carunculas, etiamſi maxime ob prædictas conditiones curationi reſiſtant, tradunt omnes prænominati Auctores, & cum his etiam alii, ut Petrus Pigræus *ſua Chirurg. lib.* 8. *c.* 8. & præ omnibus jam citatus Alphonſ. Ferrus *in proprio libello*, & Lacuna apud Amatum *loco cit.* Ludovic. Mercat. *de morbo Gall. lib.* 2. *cap. ult.* Vic. Trincavell. *lib.* 3. *conſ.* 66. & alii.

Oportuit ergo ante omnia Hyacinthum Buccaferreum oſtendiſſe carunculas illas, quas pati ſe dicit, non eſſe ullo modo amovibiles: quod oſtendere non poteſt, niſi experimento facto, ſupponendo ſe Chirurgorum curationi, quam ne ulla quidem ratione illum tentaſſe conſtat.

Cum autem ſperari poſſit per curationem amoveri omne ſterilitatis impedimentum, fruſtra petit declarari, bona fideicommiſſaria Franciſci Mariæ Teſtatoris pertinere ad Philippum ejus filium naturalem, ex eo quod ſit extra omnem ſpem obtinendi alios filios legitimos, & naturales: nam oblato impedimento, quod ſatis ſuperque demonſtratum eſt auferri poſſe, præſumendum illum habilem futurum ad prolem aliam generandam, ut alii quicunque homines ad id habiles præſumuntur, ut ex Alciato dixi alias 9
lib. 3. *harum quæſtion. quæſt.* 9. *nu.* 10. quia proprietas hæc generandi ſibi ſimile, a Natura ineſt, & idcirco ſemper præſumitur adeſſe: unde non poteſt Hyacinthus firmare, ſe hac proprietate orbatum, niſi evidens impedimentum afferat nulla arte amovibile, ob quod hac naturali dote privetur, & impediatur, ne illa uti poſſit: quod enim adducit, non eſt adæquatum, nec perpetuum, cum per Artem ſit amovibile, ut ſatis probatum eſt.

CON-

Digitized by Google

CONSILIUM LXVI.

Ad Titulum, De Prægnantia, Superfœtatione & Mola.

ARGUMENTUM.

Joannes Nicolaus Sobrejus in rixa occumbens reliquerat Lauretam Polymniam ejus uxorem, mulierem optimi habitus, & ſtaturæ prægrandis in utero habentem, quæ ſtato tempore, nempe octavo a Mariti exceſſu filium peperit, & non detumeſcente ventre, & obſtetrice alium fœtum adeſſe firmante, non potuit quantocunque nixu illum ab utero tunc expellere: ſed tranſacto integro fere menſe, imo uno, aut altero die adjecto, denuo partus doloribus conflictata, illum edit, qui & bene validus, ac optime formatus prodiit, cum prior in ipſo ortu deceſſit, & nullum vitæ ſignum præbuiſſet, ita ut ne baptizatus quidem fuerit, ac præterea eſſet male conformatus, & non omnino abſolutus. Oppoſitum eſt à Joannis Nicolai propinquis, qui ejus hæreditati inhiabant, quod ſecundus hic conceptus eſſet ſuperfœtatus, & ex alio viro, quam ex Joanne Nicolao conceptus, & idcirco non deberet ad Patris putativi, nempe prædicti Joannis Nicolai hœreditatem admitti, unde Lauretæ pudicitia mirum in modum deturpata remanebat. Duo ergo puncta diſcutienda offerebantur; Primum, an hic ſecundus fœtus ſuperfœtatus eſſet? Secundum, an Lauretæ honeſtas ex hoc eſſet ſuſpecta? & inſtantibus iiſdem Joannis Nicolai propinquis reſpondi, ut ſequitur.

SUMMARIUM.

1 *Superfœtati partus naſcuntur per aliquot dies, vel etiam hebdomadas poſt primum conceptum.*

2 *Partus undecimeſtres ſunt de raro contingentibus, quæ non adaptantur in Jure.*

3 *Decimeſtres integris decem menſibus naſcentes rariſſimi.*

4 *Undecimeſtres rejecti per text.* in § Unum ſiquidem, Authent. de Reſtit.

5 *Undecimeſtres ab Aſtrologis rejecti.*

6 *Undecimeſtres quales admiſerit Hippocrates.*

7 *Tam Decimeſtres, quam Undecimeſtres Hippocrati eodem dierum numero naſci, quomodo fiat.*

8 *Simul concepti ſimul naſcuntur, & n. 12.*

9 *Undecimeſtres qui non vitales.*

10 *Eandem diſtantiam ſervant in naſcendo fœtus, intervenit inter primam conceptionem, & ſuperfœtationem.*

11 *Superfœtati non adoleſcunt ex Ariſtotele.*

13 *Fœtus quando dicantur ſimul concepti.*

14 *Simul concepti una, eademque ſecundina includuntur, niſi ſexu ſint diſtincti, concepti autem diverſo tempore unuſquiſque propria includitur.*

15 *Simul concepti non ſemper eodem die naſcuntur.*

16 *Octimeſtris fœtus non eſt vitalis.*

SI quis eſt, apud quem hujuſmodi caſus, ob ſui admirationem, fidem non inveniat, illum ad Gaſparum Bahuinum Medicum, ac Chirurgum expertiſſimum remittam; hic enim *in Append. ad lib. Rouſſeti, de Part. Cæſar. tit. de ſuperfœt.* plures habet hiſtorias, & ſignanter tertiam, huic etiam caſui fidem conciliantes; ac profecto dicta hiſtoria tertia Bahuini eſt huic noſtræ in omnibus perſimilis.

Ad rem ergo accedens, dico, quoad primum punctum, nullam intervenire difficultatem, quin dicamus, ſecundum fœtum fuiſſe ſuperfœtatum, cum 1
per tot dies poſt priorem natus fuerit, ut ſuperfœtati naſci conſueverunt: nam ſi ſimul cum priori conceptus fuiſſet, jam in utero manſiſſet, ultra plures dies poſt decimum: ſi enim novem menſibus completis, vel potius ducentis ſeptuaginta diebus, & forte pluribus addantur alii triginta dies, hic fœtus fuiſſet undecimeſtris, non qualem Hippocrat. *in libell. de Octimeſt. par. num. ult.* admittit, ſed qualem omnes rejiciunt, ut deinceps videbimus.

Sed hujuſmodi partus tam ſerotini ſunt de raro 2
contingentes, quæ non adaptantur in jure, nam &
Decimeſtres, maxime qui ultra decem menſes perfe- 3
ctos per unum, aut alterum diem naſcuntur, raro admodum viſuntur. Et apertiſſime Undecimeſtres reſpuit text. *in Authent. de Reſtit. & ea quæ par. §. Unum ſiquidem*, & *ibi* Gloſſ, unde etiam ex Hippo- 4
cratis, & Ariſtotelis ſententia, Ludov. Mercat. *de morb. mul. lib.* 4. *num.* 10. dicebat, eos, qui nonniſi duos dies ſupra decimum menſem attingunt, eſſe quam rariſſimos: quam etiam opinionem, licet Undecimeſtres admittat, ſequitur Vict. Trincavel. *Epiſt. Med. n.* 5. idcirco veteres Romanos has quaſi monſtroſas raritates non recepiſſe, teſtatur Gell. *Noct. Attic. lib.* 3. *cap.* 16. ab ipſo quoque Mercato adductus: reſpiciebant enim ea, quæ frequentius, & ut plurimum contingunt, cum hæc tantum a Natura fiant; Ariſtot. *lib.* 4. *de Gener. Anim. cap.* 4. ſed in rei veritate videtur hic fœtus juſto tempore natus, & poſt mariti mortem conceptus, quod ſatis ſuperque teſtatur tam longa mora in utero Matris poſt primum partum, quam moram ideo dicendum illum traxiſſe, quia non compleverat eam perfectionem, qua dotari debebat, ut vitalis eſſet, cum eſſet maxime robuſtus, ut poſt ortum oſtendit: perfici ergo illum oportuit in utero, & ad novum menſem pervenire antequam naſceretur, alias interiturus.

Sed quoad Undecimeſtres a Philoſophis, & Me- 5
dicis rejectos, etiam Aſtrologi illos rejecerunt, ut firmat Nicol. Naneel. *in Analog. Microc. ad Macro. lib.* 7. *parte* 3. *problem.* & recte, quia, ut idem addit, hic partus non eſt omnino naturalis, imo non ſolum naturalis non eſt, ſed omnino præter naturam, & monſtruoſus: Bonaventura *de Octim. part. lib.* 3. *cap.* 34.

Neque opponatur hic Hippocratis *lib. de Octim.* 6
part. in fin. auctoritas mox adducta, dum vult, quoſdam partus eſſe Undecimeſtres: nam hos ipſos, quos ille Undecimeſtres vocat, non pluribus diebus in utero commorari firmat, quam Decimeſtres, cum utroſque ſeptem quadrigenariis naſci docet, nempe diebus ducentis octoginta, unde recte Proſper Martianus *in ejus loci comm. verſ.* 49. dicebat, non ideo dici Undecimeſtres fœtus natos dimidia parte Anni, quia vere Undecimeſtres notabilem undecimi menſis partem attingunt, ut Septimeſtres notabilem primi, & ultimi menſis partem, hoc eſt majorem, quam dimidiam, ſed id conſiſtere in ſola denominatione, cum realis computatio in uno taliter ſe habeat, quam in alio, & idcirco tam 7
Decimeſtres, quam Undecimeſtres eodem dierum numero naſcuntur, ut explicat etiam Bonaventura *de Octim. part. lib.* 7. *cap.* 130. & quando fœtus conceptus eſt, exempli gratia initio menſis, hoc eſt in Novilunio, & naſcitur ſeptem quadragenariis, dicitur Decimeſtris, ſi vero concipiatur poſt initium menſis per aliquot paucos dies, hoc eſt poſt Novilunium, & naſcitur etiam ſeptem quadragenariis, dicitur Undecimeſtris, quia dies primi menſis deficientis conſtituunt initium undecim menſis, & ſic non excedit Undecimeſtris numerum dierum ducentorum & octoginta, niſi forte per unum, aut alterum diem; nam longiſſimum naſcendi terminum Hippocrates poſuit ducentos octoginta duos dies. Itaque licet Undecimeſtres non conſtantes pluribus,

quam diebus ducentis octoginta; aut ad ſummum
diebus ducentis octoginta duobus (qui dies nequa-
quam conſtituere poſſunt decem perfectos, & abſo-
lutos menſes) admittendi ſint, tamen vere Unde-
cimeſtres, qui decem menſibus integris, & inſuper
aliquot diebus menſis naſcantur (qui dies perve-
niunt ad minas ad numerum trecentorum) non ſunt
admittendi ob rationes, de quibus Medici, ac Phi-
loſophi, apud ipſos requirendas. At fœtus natus
diebus trecentum & ultra, veluti natus eſt hic poſt
primum partum per triginta & plures dies, quomo-
do ſit admittendus, non video, oportuit ergo ſecun-
dum hunc partum ſuperfœtatum abſque dubio fuiſ-
ſe, natumque poſt priorem juſto tempore, nempe
nono aut decimo menſe.

8 Præterea ſi hic ſecundus fœtus una cum priori
conceptus fuiſſet, neceſſario una cum illo debuiſſet
naſci, ut alias evenit, ubi Gemelli in utero ex uno;
eodemque congreſſu concipiuntur, nam cum in ute-
ro tantundem temporis permanſerit, ut primus, de-
buiſſet etiam ut primus ſuam totalem perfectionem
9 adeptum eſſe nono, aut decimo menſe, immo om-
nino nono, & cum priori debuiſſet in lucem exire;
nam ſi perfectionem a Natura requiſitam adeptus
fuerat, fruſtra in utero per triginta, & plures dies
moram traxiſſet, immo non ſine ſui, & Matris quo-
que pernicie: unde videmus, Undecimeſtres ipſos,
ſi aliquando Undecimeſtres ſint, non eſſe vitales,
quia cæteris imperfectiores exiſtunt, Bonaventura
de Octimeſtr. Par. libro 3. *cap.* 61. & jure æquiparat
illum Octimeſtri. Quod ſi firmare velimus, hunc
ſecundum fœtum eſſe vere Undecimeſtrem, qui ſi-
mul cum priori conceptus fuerit, & propter debi-
litatem non potuerit una cum priori in lucem pro-
dire: hoc facile diluitur ex eo, quod hic ſecundus
fœtus non ſolum vixerit, ſed vegetus, ac robuſtus
extiterit, contra quam debuiſſet evenire, ſi ob de-
bilitatem tamdiu in utero commoratus eſſet, ut fir-
mat ipſe Hippocrat. *cit. lib. Octim. part numer.* 1.
per hæc verba: *Nam perfectiſſimus eſt fœtus in pri-
mis quadraginta diebus: ubi vero plures acceſſerint,
perit*: & in ſequentibus, cauſam addit hujus even-
tus.

10 Quoad ſecundum punctum, nempe an ex hac ſu-
perfœtatione argui poſſit Lauretam impudice vixiſ-
ſe; & ex alio viro, etiam marito vivente, aut poſt
ejus mortem concepiſſe res clara videtur; etenim
cum conſtet eandem diſtantiam ſervare in naſcendo
fœtum ſuperfœtatum a fœtu primo loco concepto,
quam habuit, cum conciperetur, Fernel. *lib. Phi-
ſiol. cap.* 12. Mercat. *de ſteril. & Pragn. aff. lib.* 3.
cap. 6 Joan. Hucher. *de Sterilit. lib.* 3. *tit. de ſuper-
fœt.* & a partu prioris fœtus ad partum ſecundi per-
tranſierint triginta, & plures dies, neceſſario hic ſe-
cundus fœtus conceptus fuit triginta, ac pluribus
diebus poſt priorem, & ſic non potuit eſſe conce-
ptus, niſi poſt mariti mortem: nam Laureta pe-
perit ut ex relatione habetur, priorem filium octa-
vo menſe poſt Mariti obitum, ex quo habetur, quod
illa in ipſa Mariti morte menſtruum fœtum gere-
ret, ſic enim juſto tempore peperit, nono ſcilicet
menſe, ut plerumque evenire ſolet; atque hoc pa-
cto ſecundus fœtus ex ſuperfœtatione conceptus eſt
poſt Mariti mortem; cum natus fuerit nono men-
ſe exacto, poſtquam Maritus deceſſit; immo ſi re-
cte tempora computentur, non ſolum nono, ſed de-
cimo poſt prædictam Mariti mortem natus eſt, quia
Laureta primum partum enixa eſt octo menſibus
exactis, atque illis quidem ſolaribus poſt Mariti obi-
tum, unde fieri potuit, ut dies primi menſis non
pertranſierint numerum quindecim, aut viginti; nam
hoc pacto prior partus erat nonimeſtris, & perfectiſ-
ſimus, cum conſtaret diebus ducentis quinquaginta
quinque, aut etiam ſexaginta. At vero ſecundus fœ-
tus nono menſe exacto a morte Mariti natus eſt,
immo ſi conceptus fuiſſet poſt Novilunium, natus
eſſet menſe decimo; ſi enim primum menſem ex
quindecim diebus conſtantem accipiamus, & ad-
dantur bis quindecim diebus ducenti quadraginta;
fient dies ducenti quadraginta quinque, quibus com-
plebitur nonus menſis, relinquuntur ergo quinde-
cim alii dies, qui erunt menſis decimi; erit igitur hic
partus omnino Decimeſtris, & nonniſi poſt obitum
Mariti conceptus; nam ubi ante conceptus fuiſſet,
iis ſymptomatibus aſſociari illum oportuit (abſque
quod adoleſcere potuiſſet) quæ docet obſervari in
omnibus Hippocrat. *lib. de ſuperfœt. nu* 1. & Ariſtot.
lib. 7. *de Gen. Anim. cap.* 4. nam & idem Ariſtot. *lib.*
4. *ejuſdem cap.* 5. ſuperfœtatos non poſſe ſcribit, ſed
abigi, utroſque conceptus.

Adde quod ſi ſecundus hic fœtus ante conceptus 11
fuiſſet, neceſſe fuerit, illum in utero permanere ſu-
pra decem menſes exactos per plures dies, & vere ex-
titiſſe Undecimeſtrem, hoc eſt, natum poſt decem
menſes exactos (etiamſi primum conſtituamus ex
quindecim diebus) & quindecim dies undecimi men-
ſis, nam conſtaret diebus trecentum; quod præter-
quam quod tam raro evenire ſolet, ut nihil ſupra,
adhuc tam validis, integriſque viribus naſci non po-
tuiſſet, cum tales, ut dictum eſt, vitales non ſint.

Verumenim vero, vel quod ſecundus hic fœtus
fuerit ſuperfœtus, vel non (nam ſit pro nunc u-
trumque poſſibile) nihil ſuſpicandum firmaverim de
Lauretæ honeſtate, cum potuerit ſimul cum priori
fœtu concipi, nec non potuerit vivente Marito ſu-
perfœtari.

Quod enim potuerit ſimul cum priori fœtu conci-
pi, patet, quia cum natus ſi poſt novem menſes a Ma-
riti morte, & Laureta potuerit concipere per quin-
decim, aut pauciores etiam dies ante Mariti obitum,
non fuiſſet natus niſi ducenteſimo octuageſimoquin-
to ad ſummum & forte ducenteſimo octuageſimo
tantum, & ſic conſequens fuit, illum & vitalem,
& maxime vegetum extitiſſe, ut hujuſmodi fœtus eſ-
ſe teſtatur Hippocrat. *loco cit.* ſed ſi ſuperfœtatum eum
dicamus, adhuc potuit ſuperfœtari ante Mariti mor-
tem, quia ſi Laureta jam per menſem utero gerebat,
cum ejus maritus occiſus eſt, potuit in primis conce-
ptionis diebus fœtus ſuperfœtari, ita ut etiam ſi per
quindecim dies poſt priorem conceptum fuiſſet ſu-
perfœtatus, non excederet terminum Decimeſtris par-
tus, licet, cum maritus non perierit ex morbo ali-
quo, cujus cauſa coactus fuerit a coitu abſtinere,
ſed in rixa occubuerit, ut conſtat in facto, potuit
nocte ipſa illius mortem præcedente cum Laureta rem
habere, quæ ex eo congreſſu potuit ſuperfœtare, &
ſic fœtus hic ſuperfœtatus eſſet Nonimeſtris, ac per-
fectiſſimus, & hoc videtur magis tenendum, cum ſit
magis veriſimile, quia natus eſt integro menſe poſt
priorem, nam etiam per menſem poſt priorem fue-
rat conceptus; unde nulla ſuſpicio intervenire poteſt
de Lauretæ pudicitia, cum ex mariti congreſſu ſu-
perfœtaverit.

Quod vero opponi poterat contra id, quod dictum
eſt, potuiſſe nimirum hunc ſecundum fœtum cum
priore concipi, illud eſt, quod ex communi opinio-
ne Hippocratis auctoritate firmata, fœtus ſimul con-
cepti ſimul naſcuntur, ut jam ſuperius dictum eſt:
non potuit ergo hic ſecundus fœtus natus tanto tem-
pore poſt priorem, ſimul cum priori eſſe conceptus.
Cui difficultati ſatisfieri poteſt, dicendo, duplici- 12
ter poſſe dici, duos fœtus eſſe ſimul conceptos; nem-
pe aut uno, eodemque coitu, aut una eademque no-
cte, ſed replicato coitu, & ſic firmandum ſecundum
hunc fœtum, non ita dici ſimul cum priori conce-
ptum, ut ex eodem congreſſu conceptus fuerit, ex
eodemque ſemine in illo congreſſu ejecto, ſed eo- 13
dem tempore, nempe eodem die replicato, & ſuc-
ceſſivo congreſſu, & ex novo ſemine, ut fieri aliquan-
do ſolet; cujus rei ſignum evidens eſt, quod am-
bo, tam prior, inquam, quam poſterior fœtus his
ſecundinis ſeparatis involvuntur, quod nequaquam
fit, cum ex eodem congreſſu eodemque projecto ſe-
mine ſunt concepti; quia tunc una eademque ſecun-
dina includuntur, niſi ſexu diſtinguantur, ut ex au- 14
ctoritate Medicorum omnium, eorum præſertim,
qui jam adducti ſunt ſuperius, manifeſtum eſt. Præ-
terquam quod etiamſi fœtus ſint ſimul concepti, non
ſemper eodem die naſcuntur; ut teſtatur Laurent. 15
Joubert. *lib.* 3. *error. Popular. cap.* 1. qui naſci tradit

ali-

Digitized by Google

aliquando plures fœtus, etiamſi ſimul concepti fuerint, per quinque, aut ſex, aut octo etiam dies, unum poſt alium.

Huic tamen aſſertioni opponi facile poteſt, quod id poſſibile quidem ſit per aliquot dies, ut ad ſummum octo, ſed per triginta, & plures dies poſteriorem tardare exitum ab utero, nec veriſimile, nec poſſibile eſſe; cum hoc non niſi ex ſumma ipſis fœtus debilitate evenire poſſit; & tam longa mora in matris ventre non poſſit non eſſe, & fœtui, & matri exitialis.

Sed profecto ex falſa ſuppoſitione, quod prior fœtus fuerit ante conceptus, & ſecundus poſt, & quod ſecundus fuerit ſuperfœtatus, error omnis in hoc caſu emanat: nam ubi facti ſeriem diligenter examinemus, facile contrarium apparere poterit veritati magis conſonum, nempe neque priorem partum fuiſſe ante conceptum, neque poſteriorem fuiſſe ſuperfœtatum, ſed priorem fuiſſe ſuperfœtatum, ac poſteriorem natum fuiſſe ante conceptum, licet contrarium plerumque evenire conſueſcat, nempe ut poſt primò conceptum ſuperfœtatus edatur: Hippocr. teſte *lib. cit. de ſuperfœtation. n.* 1. ibi, *Poſterius ipſum inſuper parit non vitalem*, & patet in hiſtoriis relatis per Marcel. Donat. *lib.* 4. *hiſt. Med. mirab. c.* 10. & per Joan. Schench. *lib* 4. *obſer. tit. de ſuperfœt.* Hoc tamen perpetuum non eſſe patet ex hiſtoria, de qua Andr. Laurent. *lib.* 2. *Anatom. qu.* 32. & in aliis quibuſdam hiſtoriis enarratis per Gaſpar. Bahuin. *in Append. ad Rouſſet. de part. Cæſar.*

Non abſque ratione autem firmaverim, eum, qui prius natus eſt in hoc caſu fuiſſe ſuperfœtatum, quia nec bene habitus, nec bene formatus, nec perfectus
16 erat, ut in facto habetur, unde rationabiliter concludere licet, illum in utero ſufficienter non permanſiſſe, ſed ſuperfœtatum fuiſſe, ac conceptum forte die mortem mariti præcedente, & ſic non niſi octimeſtris fuerit, qui, ut omnes norunt, vitalis non eſt; ſecundus autem fœtus ob ſui fortitudinem in utero remanſit, uſque ad complementum, quod requirebat, & natus eſt decimeſtris, ut ex enumeratione dierum patere poteſt. Eodem enim pacto *in hiſtoria ſupra cit.* ex Bahuino prior fœtus mortuus natus eſt, & calvaria carens, manifeſtiſſimum ſignum, quod, quia ſuperfœtatus erat, non potuerit, perfecte formari; poſterior autem natus poſt priorem per decem hebdomadas, perfectus fuit, ac vixit, cum ob ſui fortitudinem, non obſtante prioris abortu, ſe in utero continuerit, uſque ad debitum naſcendi tempus, ut bonam ac completam formationem adipiſceretur, quemadmodum fœliciter ſucceſſit.

Itaque extra omnem æquitatem, & veritatem eſt de Lauretæ honeſtate dubitare; cum hic ſecundus fœtus, ut dictum eſt, vere ex ipſius marito conceptus fuerit ante priorem quidem, & juſto tempore natus ſit, ut ex vero computo dierum geſtationis colligitur, dato quod etiam per quindecim dies ante mariti mortem conceptus fuerit.

CONSILIUM LXVII.

Ad Titulum Quintum Libri Primi.

De Partu legitimo & naturali.

ARGUMENTUM.

Anna Maria, Matthæi Bracci uxor, cum gravida eſset, ſeptimo menſe ex lethali ægritudine deceſſit, ac poſt horæ quadrantem, ventre illius per Chirurgum execto, inde fœtus extractus eſt, de quo dubitatum fuit, an vivus eſset, necne, cum per nonnullos teſtes conſtaret, illum quoſdam motus edidiſſe, oculos elevaſse, & alia quædam vitæ ſigna, ſed nullius momenti commonſtraſse, ut in ſummario patet: huic dubio ſequenti reſponſo ſatisfeci.

SUMMARIUM.

1 *Septimeſtris fœtus ex communi eſt vitalis.*
2 *Fœtus imperfecti non ſunt vitales.*
3 *Septimus menſis initium perfectionis fœtibus affert.*
4 *Motus principium eſt ipſa anima.*
5 *Tantundem damni infert morbus acutus brevi tempore, ſi occidat, quantum morbus Chronicus, ſed lethalis tempore diuturno.*
6 *Ut valet mater, ita & puer in utero manens.*
7 *Fœtus vivit vita matris.*
8 *Signa vitalis fetus abſentia non vitalem denotant.*
9 *Gravida lethali morbo laborans, fetus, quos geſtat, mortuos parit, aut non vitales.*
10 *Proprietas naſcendi in ſeptimo eſt aliquorum fetuum, non omnium.*
11 *Septimeſtres fiunt a fortitudine virtutis.*
12 *Dies conceptionis ipſaſmet matres latere ſolet.*
13 *Ad vitam traducendam neceſſarium eſt virium robur.*
14 *In cadaveribus obſervantur aliqui motus.*
15 *Fœtus ad reſpirationem matris reſpirat per vaſa umbilicalia, & n.* 18.
16 *Privatio reſpirationis eſt ipſa mors.*
17 *Reſpirationis & pulſus, eſt una eademque neceſſitas.*

EX triplici fundamento nititur deducere Matthæus Braccius, quod fœtus, de quo agitur, vivus extractus ſit a matris utero, & quod vitalis eſſe potuerit, ut ejus hæreditatem conſequatur. *Primò*, ex eo, quod eſſet Septimeſtris, *Secundò*, quod eſſet perfectus, & omnibus membris abſolutus; ac *Tertiò* denique ex eo, quod aliquos motus èdiderit, & alia manifeſta vitæ ſigna commonſtraverit; unde etiam tanquam vivus baptizatus a Parocho fuerit.

Nam quoad primum, patet ex communiſſimo omnium hominum conſenſu, fœtum ſeptimeſtrem eſſe 1
vitalem, unde ipſæ leges ex Hippocratis auctoritate *in lib. de ſeptim. part. & alibi*, qui illum pro ratione natum pronunciavit, vitalem illum, ac legitimum declararunt, ut habetur in *citata* quotidie *lege ſeptimo menſe, Digeſtis ſtat. homin.* Unde non videtur de re ullum dubium excitari poſſe.

Quoad ſecundum autem clare patet per membro- 2
rum illam undequaque perfectam abſolutionem, concludenter probari vivendi aptitudinem; nam contra, qui membris inabſoluti, & imperfecti naſcuntur, non poſſent in vita perdurare: ea enim membrorum imperfectio ſatis ſuperque commonſtrat, non tamdiu in utero materno fœtum permanſiſſe, quamdiu permanere illum oportuit, ut vitalis naſceretur. 3
Unde idcirco Septimeſtres vivunt, non vero Seximeſtres, qui ſeptimus menſis initium perfectionis fœtibus ipſis conciliat; ut idem Hippocrat. *in lib. de Octimeſtrib. Part. num.* 7. teſtatur; ac deficiente hac membrorum perfectione, apparet manifeſte ſic naſcentes fœtus deficere, non a totali ſolum, ſed ab initiata illa perfectione, quam in Septimeſtribus tam exquiſite adeſſe vult Hippocrat. *loco citato*.

Ac tandem quoad tertium negari non poteſt, fœtum hunc vivum fuiſſe ab utero Matris exectum, cum plures motus ediderit, brachia, & crura extendendo, os aperiendo, atque oculos attollendo, qui omnes ac ſinguli motus viventem fœtum apertiſſime oſten- 4
dunt, qui nonniſi a vivido ipſius calor fieri corumque principium ſit ipſa anima: Galen. *in Plat. Tymæum in princ.* ita ut ubi tales motus apparent, præſentem animam eſſe ſit aſſerendum. Cum ergo fœtus hic per eos motus vivum ſe commonſtraverit, poterat abſque dubio vitalis eſſe, cum natus eſſet ſeptimo menſe, de quo nullus, niſi qui imperitus judicari vult, ex ſententia Hippocrat. *in lib. de Carn. n. ult.* dubitare debet, an naſci poſſit vitalis, maxime cum idipſum quotidiana experientia confirmetur.

Sed his, aliiſque objectionibus in contrarium facientibus, non obſtantibus, cum facile dilui poſſit multo ſolidioribus, ac firmioribus fundamentis pars noſtra innititur ad demonſtrandum, fœtum hunc neque vivum ab utero Matris fuiſſe exectum, neque potuiſſe ullo modo vitalem eſſe. Et *primò*, ex prægreſſo

ſo Matris morbo: *Secundò*, ex deficientia ſignorum, quæ vivum, ac vitalem fœtum commonſtrare ſolent; ac *Tertiò* denique ex intempeſtiva, ac violenta ejus extractione a Matris utero.

5 Et quoad primum, ex depoſitione omnium, ac ſingulorum teſtium patet, & in confeſſo etiam eſt apud partes, Annam Mariam ex lethali morbo deceſſiſſe Chronico, vel acuto, utrumvis, nam de hoc nihil miror, tantundem enim damni infert Chronicus morbus, ſpatio plurium hebdomadarum, aut menſium, quam acutus brevi aliquorum dierum ſpatio, cum uterque vel lente, vel celeriter Ægrum ad
6 interitum deducat. Cum igitur Anna Maria lethali morbo ægrotaverit, fœtum etiam cum illa ægrotaſſe neceſſe eſt, ut enim valet mater, ita & puer; vel ipſo Hippocrate teſte *lib. de Nat. Pueror. num.21. ſeq. num.35.* nec id ſine evidentiſſima ratione; nam mulierem utero gerentem morbo acuto conflictatam,
7 neceſſe eſt ſanguine deterrimo abundare, & hoc ipſo ſanguine puerum in utero enutriri; unde de neceſſitate Naturæ puerum una cum Matre ægrotare opus eſt. Præterquam quod non modo ſanguine pravo nutritur, ob Matris morbum, ſed vivit ex ipſa vita ipſius Matris, ut habetur *loco eod. nu.21.* Unde neceſſe eſt eoſdem affectus puerum pati, quos patitur ipſa mater, & ſi mater male concoquat, neceſse etiam eſt, ipſum puerum male reſpirare, & male concoquere. Ergo Matre morbo lethali afflicta, neceſſe fuit etiam ipſum puerum morbo lethali affligi, & ſi Mater, quæ viribus firmioribus dotabatur, quam puer, ex eo morbo periit, quis non firmabit, etiam ipſum puerum ex eodem morbo, ſuperveniente etiam moleſtia ſectionis ab utero, perire debuiſſe? aut dato, quod non illico cum Matre perierit, ex ejuſdem morbi violentia, certe oportuit illum ad extremam debilitatem deduci, ita ut ab utero extractus per matris ſectionem, nullo modo, ne per momentum quidem, vivere potuerit. Quoniam ergo modo firmabimus, puerum in ſeptimo menſe lethali morbo conflictatum, & a Matris utero per ejus ſectionem violenter extractum poſſe eſſe vitalem? at neque de Nonimeſtre, aut Decimeſtre, jure id firmari liceret: certum autem eſt præſumptionem militare immaturi, intempeſtivique partus, cum mater in puerperio deceſſit, ut ex Pariſio, & Alciato dicit Menochius *de præſumptionib. lib.6. præſumpt. 52. n.8.* licet ipſe Menochius hanc præſumptionem invalidam contendat ex eo, quod aliquando mulieres in partu pereuntes filios vitales, imo etiam & robuſtos ediderunt: Sed non conſideravit Menochius id evenire in iis, quæ ex ſimplici partus violentia, ac difficultate pereunt; at in iis, quæ longa, aut maligna infirmitate detentæ, in partu pereunt ex naturæ ipſius more fit, ut etiam filii, quos edunt, non vitales exiſtant, unde præſumptio prædicta exiſtimanda eſt validiſſima, & auctoritate frequenti Hippocratis confirmata, qui ubique teſtatus eſt, utero gerentem morboſam, ac male coloratam, fœtus geſtare debiles, & minime vitales, ut infra.

Ex hoc igitur capite, fœtus, de quo agitur, non poterat ullo modo eſſe vitalis, etiamſi utcumque vivus ab utero fuiſſet extractus.

Secundo ſatis oſtendit, illum non potuiſſe eſſe vitalem, deficientia eorum ſignorum, quæ vitales fœtus oſtendunt; nam & ex parte ſui ipſius, & parte ipſius matris, & ex parte eorum, quæ partum conco-
8 mitantur, omnia quæcunque ſigna adduci poſſunt, ac præcipue potiora defeciſſe conſtat. Nam fœtus ipſe, neque vocem ullam emiſit, aut ejulatum, nec reſpirare obſervatus eſt, nec ſternutare, neque fæces, aut urinam reddere, neque ſe movere, ſaltem ita, ut clare obſervari poſſet, neque aliam ullam notabilem vitæ ſignificationem præſeferre; quibus ſignis abſentibus, fœtus vitalis eſſe non poteſt. Avia. 21. 2. *tract.* 1. *c. ult.*

Et ex his eludendæ veniant affectatæ Chirurgi & Obſtetricis depoſitiones ad patris adverſæ requiſitionem emanatæ, cum data opera, prædicta omnia ſigna vitalis fœtus ſub ſilentio pertranſierint, & leviora, ac minus ad rem facientia tantum adduxerint.

Sed & ſigna ex parte matris omnia commonitarunt, fœtum hunc non potuiſſe eſſe vitalem, quia illa, ut dictum eſt, lethali morbo deceſſit; & ex 9
prægreſſo matris morbo illud pronunciat Hippocrat. *in lib. de ſuperfœt. nu.8.* eam fœtus, quos geſtat, mortuos parere, aut vivos male habentes, neque vitales. Cum igitur ſigna ex parte matris apparentia omnia atteſtata ſint manifeſtum fœtus interitum, non poteſt pro vitali acceptari.

Sed & ſigna, quæ in partu apparere ſolent, & fœtum vitalem eſſe oſtendunt, omnia hic defecerunt; nam neque mater tanta virtute dotata fuit, ut parere potuerit, neque puer tantum vigoris fortius eſt, ut poſſet propria virtute ſibi viam ad exitum parare, & in lucem prodire, quare neque matrem peperiſſe conſtat, neque fœtum natum eſſe, ſed per vim a matris utero extractum; nam & mater, & puer omni virtute deſtituebantur, ita ut neque illa parere, neque hic naſci poſſet.

Denique ex intempeſtiva hujus fœtus exactione ex materno ventre, manifeſte deducitur, illum non potuiſſe eſſe vitalem; nam etiamſi gratis condonemus, illum fuiſse ſeptimeſtrem, tamen non ob id firmare poſſumus illum ex hac una conditione potuiſſe eſſe vitalem, quia non qui ſeptimo menſe per 10
violentiam a materno utero extrahitur, eſt fœtus vitalis, ſed qui ſponte ſeptimo menſe naſcitur, eſt enim proprietas hæc naſcendi in ſeptimo menſe aliquorum fœtuum tantum, non omnium; & eſt maxime eorum, qui validiores ſunt: at hunc non fuiſſe hac proprietate dotatum patet, quia neque exiſtens in utero matris ullum motum edidit, per quem tentaret in lucem exire, neque ullo modo natus eſt, ſed manu chirurgica extractus; itaque non erat hic fœtus ex ſua natura ſeptimeſtris, hoc eſt non debebat naturaliter naſci ſeptimo menſe, neque idcirco inter vere Septimeſtres fuerat commemorandus, etiamſi natus eſſet in ſeptimo, quia non fuiſſet vitalis, ſtante quod non ex fortitudine virtutis, & ex natura ſua in ſeptimo natus fuiſſet, ſed potius a violenta aliqua cauſa manumiſſus; licet ſciam omnes, qui in ſeptimo naſcuntur, pro vitalibus, & legitimis acceptari, ne uni per alium injuria fiat; & tamen hoc non deberet ita procedere, ſtante quod hæc proprietas maturius naſcendi ſit aliquorum fœtuum, ut aliquorum fructuum, qui præcoces ſunt, & ante alios ſuæ ipſorum ſpeciei maturantur, ut exempli gratia: Aliqui ficus ſunt, qui menſe Junio prope æſtivum ſolſtitium maturantur, unde tunc collecti, eſui apti ſunt; qui vero ex ſua natura præcoces non ſunt, ſed ſerotini, ſi eodem tempore cum præcocibus colligantur, nequaquam eſui apti eſſe poſſunt: Idem ergo de fœtibus firmandum, ſi modo communis opinio veritatem habet, nempe quod a natura ſit quoſdam in ſeptimo naſci; quod ego non admitto, & naturaliter exiſtimo, pueros naſci tantum nono, & decimo: ſed prævaleat nunc communis opinio; qui ergo ex ſui natura ſeptimeſtres naſcuntur, quia cæteris fortiores ſunt, ut Hippocrat. *lib. de ſeptim. part. nu.* 1. dicebat, vitales eſſe poſſunt; at vero, qui a ſua natura hoc non habent, ut ſeptimo naſci debeant, ſi ſeptimo naſcantur, nullo modo poſsunt eſſe vitales, ſed tanquam abortivi, & per vim ab utero ejecti ante tempus ſibi a Natura deſtinatum naſcentes pereunt.

Sed ſunt per nos Septimeſtres omnes vitales, illud certum eſt, ut mox diximus, Septimeſtres, ſecundùm 11
Hippocratem, & Medicos univerſos fieri a fortitudine virtutis, ob quam valide ſe in ſeptimo moventes, & exagitantes ligamenta diſrumpſunt, atque eo pacto naſcuntur, unde ob eam violentiam plurimi eorum intereunt, licet ex multis aliqui ſerventur. At quam virtutis fortitudinem effingere poſsumus in hoc fœtu, a ſeviſſimo ac lethali morbo, antequam ab utero extraheretur, conflictato.

Sed ne hoc quidem nobis ſuffragari quicquam volo, ſed concedere paratus ſum, omnes, ac ſingulos fœtus, qui in ſeptimo naſcuntur, poſse eſse vitales, ſed tunc hoc admittendum concedo, cum ex ſe naſcuntur, non cum per vim ab utero matris extrahuntur; quamquam enim, etiam qui e matris ven-

tre

Digitized by Google

tre exectus eſt, naſci dicatur, ut per textum *in leg.*
quod dicitur, Digeſtis de libertis & poſthumis; tamen
ita hoc procedit, ſi vivus naſcatur, ut idem textus
habet; nam ſi confeſtim moriatur, naſci dici non po-
teſt, Abb. *in c. Nam & ego, de verbor. ſignif.* hic autem
fœtus, cum mortuus exectus ſit, ut conſtat, vel ad om-
ne pejus ſemimortuus, ita ut confeſtim expiraverit, non
poteſt dici, quod natus fuerit, cum non naſci, & na-
tum mori paria ſint: *§. Dubitatum Auth. de inceſt. Nupt.*
& ſic non poteſt comprehendi inter eos Septimeſtres,
qui vere naſcuntur, nec quod de illis Septimeſtribus
dicitur, huic fœtui applicari poteſt: unde non ſuffra-
gatur adverſariis, quod hic fœtus fuerit Septimeſtris,
quia vere Septimeſtris non fuit, ſed cum non potue-
rit ob debilitatem, & imperfectionem ex ſe naſci, per
vim ab utero præmortuæ Matris, mortuus, aut nul-
lo modo vitalis eſt exemptus.

Licet autem ex his, quæ jam dicta ſunt, facillime
corruant fundamenta omnia partis adverſæ; tamen,
ut veritas majorem in modum eluceſcat, iis, quæ ad
ejus favorem adducuntur, plene ſatisfaciendum.

Ad id ergo, quod dicitur, fœtum hunc potuiſſe eſ-
ſe vitalem, ex eo, quod eſſet Septimeſtris, Reſpondeo
primo, hoc non probari, niſi per teſtes de auditu ab
ipſa Matre; at hoc, neque ex dicto ipſius Matris cer-
12 to firmari poteſt, cum etiam ipſæ Matres maximope-
re in hoc decipiantur; quia dies conceptionis ipſas
quoque latere poteſt, immo latere ſolet: Ariſtotel.
lib. 7. de hiſt. Anim. cap. 4. & docent etiam ipſi Jurecon
ſulti: Gloſs. *in c. 1. §. in Lege, verb. Quadrag. diſtinct.*
5. Cagnol. *in leg. ſi certum petatur:* n. 199. Maſcard. *de*
probat. concluſ. 105. *nu.* 6. *volum.* 2. *& concluſ.* 1146. *n.*
31. *vol.* 3. Altograd. *conſil* 52. *n.* 39. *& ſequentib.* & hoc
ſumma cum ratione, quia ubi frequenter, ut ſolet,
maritus cum uxore congrediatur, exempli gratia, ſin-
gulis, vel alternis diebus, mulier neſcit, ex quo con-
greſſu conceperit, cum in omnibus, vel in pluribus ea-
dem delectatio, eademque ſigna conſpicua fiunt, ex
quibus mulier ſuſpicari poſſit, ſe concepiſſe, unde de
hoc certa nunquam eſſe poteſt, ſi de die ipſa conce-
ptionis loquamur. Anna Maria igitur potuit cum aliis
decipi, neſciendo præciſe diem conceptionis, & ſic
aſſeverare, ſe eſſe gravidam ſeptem menſium, cum
eſſet tantum in ſexto, vel forte pertranſiſſet ſeptimum,
& eſſet in octavo, quod veriſimilius eſt, & deponitur
a quadam obſtetrice pro parte noſtra examinata, quæ
aſſerit, ſe audiviſſe a Lucretia prædictæ Annæ Mariæ
ſorore, & ab alia fœmina, Annam Mariam gravidam
eſſe octo menſium: quod evidentius probatur ex de-
poſitionibus teſtium a parte adverſa inductorum, qui
omnes unanimiter deponunt, fœtum hunc fuiſſe per-
fectum, omnibuſque membris abſolutiſſimum; at Se-
ptimeſtres nunquam habent eam membrorum, & cor-
pulentiæ abſolutionem, immo ſemper aliqua corpu-
ſculi imperfectione, alicujus membri non abſoluta
conſtructione pro Septimeſtribus ſe produnt, ut plu-
ribus ex Medicorum omnium auctoritate probavi *lib.*
1. *Quæſt. Medico-Leg. tit. 2. quæſt. 3. per totam.* Ergo cum
hic fœtus haberet ſufficientem corpulentiam, & mem-
brorum omnium abſolutionem, non Septimeſtris,
ſed Octimeſtris potius erit judicandus, nam Octi-
meſtris Septimeſtri proculdubio eſt magis abſolutus.

Nec multo ſtabilius eſt ſecundum fundamentum,
cui pars adverſa innititur, dicendo, quod ex mem-
brorum perfectione conjiciebatur, fœtum hunc fuiſ-
ſe vitalem: Nam ſi hoc eſſe ſimpliciter verum, mul-
to magis vitalis eſſet Octimeſtris, cum majorem mem-
brorum perfectionem in utero acquiſierit, quam Se-
ptimeſtris, qui nunquam habet decentem corpulen-
tiam, ut dictum eſt, & confirmat quoque Horat. Au-
gen. *lib. de Part. hum. cap. 4.* qui tamen accerrimus eſt
Septimeſtrium defenſor: at ad vitam protrahendam
13 non ſatis eſt membrorum abſolutio, ſed neceſsarium
eſt robur, quo abſente, ut in caſu noſtro, nihil om-
nino operatur abſoluta membrorum perfectio, quæ
ne in Nonimeſtri quidem, aut Decimeſtri quicquam
operatur, ſine ſufficienti vitium robore, & tamen
hi perfectiſſimi ſunt, nihilque a requiſita ex ſui na-
tura perfectione deficiunt, ut deficere ſemper conſue-
verunt Septimeſtres, & ut defuit fœtus, de quo agitur.

Et cum prædictis corruit etiam teſtium fundamen-
tum, deſumptum ex motibus in hoc fœtu, ut dici-
tur, obſervatis: nam vel adeo debiles fuerunt, ſi
qui obſervari potuerunt, ut in conſiderationem ul-
lam venire non mereantur, quales fuiſse obſervatos
in caſu, de quo Baldus, cujus mentionem habet Ro-
ta *in Rom. ſucceſſionis de Sabellis, ſeu Romana reſtitu-*
tionis Dotis 27. Maii 1596. coram Penia numer. 16. vel
nullo modo, ut veriſimilius eſt, obſervari pone-
runt. Nam qui motus, quæ vitæ ſigna, Deus bo-
ne! in medium producuntur pro motibus & ſignis
viventis fœtus? Hi motus, hæc ſigna morientis fę-
tus ſunt, non viventis, immo non morientis, ſed
jam mortui, cum in ipſis mortuorum cadaveribus ſi-
miles motus, & his evidentiores obſerventur, ut 14
notavi alias ex nonnullorum Doctorum obſervatio-
ne, *libro quarto, Quæſt. Medico-Legal. titulo primo,*
quæſt. 10. *numer.* 36. & firmat etiam Fortun. Fidel.
libro quarto, de Relat. Medic. cap. in fin. Fiunt enim
hujuſmodi motus ex convulſione a putredine exci-
tata, vel a flatu, vel ab Aere externo, ut inibi di-
xi; & hoc multo facilius ſuccedere potuit in hujus
fœtus corpuſculo a flatibus erumpentibus ex aquis
in Matris utero contentis, & ab Aere ipſo exter-
no, cujus rigiditate reſpectu loci, ex quo puellus
prodibat, potuerunt facillime excitari motus, ſeu
potius membrorum contractiones. Jam vero os ape-
rire, animam exhalantibus, eſtne quid novum? oc-
culus attollere in ipſo mortis momento eſtne quid
inuſitatum? Profecto ejus rei cauſam quærit Ari-
ſtotel. *Probl. libro quarto, probl.* 1. Itaque omnes ii
motus, ſi qui in hoc fœtu obſervati ſunt, vel mor-
tui motus erant, non a calore, & virtute natura-
li, ſed a violenta cauſa excitati, vel erant motus
morientis, & animam exhalantis, licet veriſimilius
ſit, fuiſſe motus cadaveris, & fœtus jam extincti,
quam ſecus, ut apertius deinceps monſtrabimus. Et
ſi computare velimus caſum hunc, cum caſu Baldi,
de quo Rota *ubi ſup.* evidentiores vitæ demonſtratio-
nes in illo apparuerunt, quam in hoc, cum ille
tranſpiraret, & reſpiraret, quod in hoc non fuit in-
dubie obſervatum: & tamen eadem Rota *ibid. nu-*
mer. 17. voluit, quod in his, qui ſecto Matris ven-
tre extrahuntur ad effectum, ut rumpant teſtamen-
tum, vel aliquam diſpſitionem inducant, ex eo quod
aſseruntur vivi extracti, majores & urgentiores pro-
bationes (unde addam ego) etiam evidentiora vitæ
ſigna requirantur; unde eadem Rota *ib. n. 6.* ex evi-
dentioribus motibus, & ſignis in Puella, de qua *ibi*
obſervatis, judicavit illam vere vixiſse.

Non mirum ergo eſt, ſi a Religioſo illo, qui
fœtum hunc baptizavit, ægre, & nonniſi ſub con-
ditione fuerit baptizatus, ut in facto conſtat, &
ipſe idem deponit: cognoſcebat enim apertiſſi-
me, non poſse ex ullo certo, & evidenti ſigno ſim-
pliciter, tanquam ſi viveret, baptizari, ex quo mul-
to magis ſe prodit invaliditas, & inanitas eorum ſi-
gnorum, & debilitas, immo nullitas eorum mo-
tuum, quos obſervatos fuiſse a teſtibus pro parte
adverſa examinatis deponitur, cum impoſſibile fue-
rit, non potuiſse prædictum Sacerdotem compre-
hendere, an viveret, necne, ſtante veritate depo-
ſitionis eorundem teſtium, quod nimirum vixerit
poſt exactionem per horæ quadrantem; in quo tem-
poris ſpatio non eſt veriſimile tam exiles, & in-
frequentes motus Puellum edidiſse, ac tam dubia
vitæ ſigna præſtitiſse, ut certo certius a quocun-
que adſtante comprehendi non potuerit, illum pro
certo vivere.

Cœterum, quæcunque hactenus allata ſint, licet
omnino conveniant, fœtum hunc vivum non fuiſse
extractum, & non potuiſse eſse vitalem; tamen om-
nia ex abundanti dicta ſunto, quæ enim reſtant dicen-
da, falcem ad radicem ponunt, & omnem contradicen-
di anſam adverſariis adimunt; quippe cum ex teſtium
depoſitionibus concludentiſſime probetur (qui te-
ſtes pro eorum parte ſunt inducti) fœtum prædictum
in utero ipſius Matris ſuffocatum fuiſse, & mortuum
inde a Chirurgo extractum; nam teſtes omnes præno-
minati in hoc ſunt concordes; quod cum Anna Maria
animam

Digitized by Google

animam exhalaſſet, antequam a Chirurgo ejus venter ſectus fuerit, ad fœtum inde extrahendum, pertranſierit ſpatium unius quadrantis horæ. Modo, per totum hoc ſpatium, nec reſpirare, nec tranſpirare potuit, quia cum fœtus ad Matris reſpirationem, non
15 ex ſe reſpiret, ſeu potius tranſpiret (non enim per nares, aut os, dum in utero eſt aerem attrahere poteſt) quod ſuccedit illi per vaſa umbilicalia, ut notiſſimum Medicis, & Philoſophis eſt, & deponit etiam ipſe Chirurgus in interrogatoriis, Mater autem jam per horæ quadrantem amplius non reſpiraret, quia erat jam
16 mortua, nec fœtus reſpirare amplius poterat, ergo erat mortuus; quia privatio reſpirationis eſt ipſa mors: Averr. *lib. 2. Collig. c. 39.* nec vita ſine reſpiratione conſiſtere poteſt, Galen. *lib 6. de Loc. aff. cap. 5. & lib. 1. de diffic. Reſpir. c. 12.* Gordon. *in Lil. p. 7. c.* 10. Valleſc. *in Philon. lib. 3. cap.* 14 & impoſſibile eſt, viventem non reſpirare: Mercat. *lib. 1. de intern. morb. cur. cap. 12.* Hieron. Fabric. *de Reſpir. lib. 1. cap. 1.* & quod vere fœtus hic non reſpiraret, ipſe Chirurgus confitetur ad interrogatoria reſpondens, ibi: *Non ha avuto niſſuna reſpiratione nè ejulato.* Neque dicatur, quod hoc ſpatium quadrantis horæ fuerit ita breve, ut poſſibile fuerit abſque reſpiratione illum potuiſſe vivere: quia ne per minimam quidem diei patrem, ac ne per momentum animal a reſpiratione ceſſare poteſt, ut in confeſſo eſt apud Medicos Hippocr. *in lib. de Flatib. num. 6.* Gal. *ubi ſup. & lib. de utilit. reſpirat. c. 8. in princ.* Hieron. Fabric. *loco cit.* Marcell. Donat. *lib. 7. Hiſtor. Med. mirab. c.* 10.

Et cum deluditur etiam affectata depoſitio ipſius Chirurgi volentis in hoc fœtu etiam abſciſſa reſpiratione, ſenſatum fuiſſe pulſum, quod eſt falſum, & omnino impoſſibile, quia reſpirationis, & pulſus eſt una eademque neceſſitas & ratio, Galen. *de uſu. Pulſ. cap. 3.* neutrumque perire in totum poſſibile eſt, donec ſuperfuerit Animal: idem Galen. *lib. 1. de diffic. reſpir. c. 8.* unde pereunte reſpiratione, neceſſe eſt etiam ſi-
17 mul & pulſum perire, ut *ibi*, atqui *alibi* proſequitur idem Galenus.

Neque valet contra hoc dicere, quod etiamſi in puello hoc non ſervatur reſpiratio, tamen ſervari potuit tranſpiratio, & per illam in vita perdurare: nam, ut jam dictum ſuperius eſt, fœtus in utero non reſpirat, quia aerem per nares, aut per os attrahere non poteſt, ſed tranſpirat ad Matris reſpirationem per vaſa umbilicalia, unde pereunte in Matre reſpiratione, neceſſe eſt
18 etiam in fœtu perire tranſpirationem, & illum vita deſtitui.

Ex quibus ſufficienter, ut videtur, & concludentiſſime probatum remanet, fœtum, de quo agitur, non ſolum non potuiſſe eſſe vitalem, ſed in ipſo Matris utero ante ſectionem fuiſse ſuffocatum, cum reſpirare, mortua matre, nullo modo potuerit, & ſic non potuiſse eſse hæreditatis capacem, ſuccedendo Matri, neque hæreditatem Patri tranſmittere.

CONSILIUM LXVIII.

Ad Titulum de Impotentia coeundi, & generandi, libri tertii.

ARGUMENTUM.

Sexagenarius quidam duxerat Virginem uxorem, quam per menſem, & ultra in caſſum exagitans, numquam mulierem facere potuit. Re patefacta, inſtitit Sponſæ pater pro matrimonii diſſolutione, nullo termino expectato, cum Sponſus & ob ætatem, & ob valetudinem, & ob fiſtulam in Perinæo eſſet notorie impotens ad conſummandum matrimonium. Contra autem opponente Sponſo Virginis arctationem, & animi a ſe averſionem, & ob quorum cauſam inſtabat, ut quoad arctationem Virgo a peritis Matronis inſpiceretur, & quod animi averſionem, ut triennium expectaretur; nam poterat Sponſa quoad arctationem habere aliquod impedimentum amovibile, & quoad animi averſionem tempore in melius immutari.

SUMMARIUM.

1 *Pro diſſolutione Matrimonii, ſtante evidentia impedimenti, non eſt neceſſaria Triennii expectatio.*
2 *Sexagenarii & ætate majores coire, & generare poſſunt. Declara, ut n. 7.*
3 *Natura imbecillis non poteſt dici valetudinarius:*
4 *Debilitas poteſt ſtare cum ſtatu naturali.*
5 *Senes ſani dicuntur, licet debiles ſint.*
6 *Longitudo membri non poteſt impedire erectionem, licet impedire poſſit generationem.*
8 *Ætates non annorum numero, ſed viribus determinantur.*
9 *Decrepitus non præſumitur potens ad coeundum.*
10 *Stomachici qui dicantur.*
11 *Genitalium non recta conformatio connumeranda inter cauſas impotentiæ coeundi.*
12 *Fiſtula in Perinæo impotentiam coeundi adauget.*

NEutram Sponſi petitionem juſtam eſſe exiſtimaverim, cum neque neceſſaria videatur Virginis inſpectio, atque inanis triennii expectatio, ſtante evidentia impedimenti ex parte ipſius, maxime cum facile ex omnia diluantur, & inania omnino appareant, quæ in ſui tutelam in medium profert, reſtringenda ad ſequentia capita. 1

Nam primo quoad ætatem, non eſſe dicit ita gravem, ut ex ejus gravitate judicare debeat impotens ad copulam carnalem: non modo enim ſenes ſexagenarii coitum facile exercent, ſed etiam ætate multo majores, ut notum eſt; nec ſolum coire, ſed etiam generare ſenes ultra ſexageſimum annum conſtat, per ea, quæ adduxi *lib 1. Quæſt. Medico-Leg. tit. 1. quæſt. 9. n. 50. & ſeqq.* quin etiam *lib. 7. qu. 7. n. 13. & ſeqq.* coeundi potentiam extendi ad ſeptuageſimum probavi, & præter omnem rationem præſumi ante hunc terminum aliquem eſſe impotentem: ergo nihil, quod officere poſſit integritati Matrimonii opponi poteſt, reſpectu ætatis ipſius Sponſi, licet ſexagenarius ſit. 2

Secundo, neque reſpectu valetudinis quicquam affertur, quod ad Matrimonii diſſolutionem faciat; licet 3
enim Sponſus non ſit robuſtus, nec validæ complexionis, non eſt tamen adeo imbecillis, ut ex hoc argui poſſit, illum eſſe ad coitum impotentem; & dato etiam, quod eſset naturæ imbecillis, non poſset tamen jure dici valetudinarius, quia quomodocumque accipiatur *Valetudinarii* nomen, non poteſt homo debilis dici vale-
tudinarius, cum in valetudinario ſemper conſideretur 4
ſtatus quidam præternaturalis, in debili vero nequaquam, quia debilitas poteſt cum ſtatu naturali conjungi, quod firmari non poteſt de ſtatu valetudinario, quia homines in hoc ſtatu degentes integra ſanitate frui non poſsunt dici, unde ſunt aliqua ex parte in ſtatu præter naturam; at debiles ſanitate quidem fruuntur, licet de-
biliter actiones ſuas exerceant, idemque uſuvenit de 5
ſenibus, qui tametſi debiles ſint, ita ut nullus ſenex virium robur habeat, ut pluries alias dixi; dicuntur tamen ſani eſſe, nam fruuntur ea ſanitate, qua illos frui ætas ſenilis permittit; Galen. *lib 6. de ſanit. tuend. cap. 2.*

Tertiò præterea, cum partes genitales ſint bene conformatæ ex parte ſui, excluditur omne impedimentum reſpectu earum partium; nam membrum habet juſtæ magnitudinis, cum neque tam exigua mole ſit, neque tam magna, ut ex alterutro ejus vitio judicari debeat minus potens ad erigendum, & matrimonium conſummandum; quoad longitudinem etiam non videtur quicquam peccare, præterquam quod longitudo non poteſt impedire erectionem, licet gratis detur, quod poſſit impedire generationem, ut volebat Ariſtotel. *lib. 1. de Gener. Anim. cap. 6.* Quod tamen ſi aliquam veritatem habet, non in omnibus verificatur, ſed tantum forte in iis, qui expultricem maxime debilem habent; nam contra in iis, qui expultricem habent validam, inaniter hoc pro generationis impedimento affertur, idque ſatis firmant Bruta,

quædam longiſſimo Pene dotata, cum quo tamen ſunt fœcundiſſimæ: ſed ad membri conſtitutionem redeundo, Sponſus dotatur membro calore naturali, & laudabili exiſtente, neque flaccidum apparet, & nullum impedimentum præſefert, quod oculis pateat. Teſtes inſuper propendentes ſortitur magnitudinis non aſpernendæ, & licet forte conſueto exiliores appareant, hoc non tollit, quin & coeundi, & generandi potentiam Viro concilient, & in ſumma nihil adnotatur in genitalium partium conformatione, quod pro evidenti, ac patenti impedimento coeundi afferri poſſit. Neque fiſtula, quam in Perinæo patitur, videtur tale impedimentum afferre poſſe, cum non ſit notabilis qualitatis, & parum materiæ effundat, nec in tanta quantitate, ut inde argui poſſit, ipſas genitales partes refrigerari, & ſic inhabiles reddi ad coitum exercendum, præterquam quod ea ipſa materia non eſt pravæ qualitatis, cum non ſit fœtida, neque mali odoris, nullumque dolorem, aut impedimentum afferat in mejendo, neque dum exit, virum male afficiat, aut torpidum reddat.

Neque obſtat experientia per menſem ſumpta, in quo termino non potuit ſponſum virginem mulierem facere, quia obſuit repugnantia ipſius Sponſæ, non permittentis virum libere ſuo fungi munere: nam vix ab ipſo tangi ſe permiſit, & averſa ſemper ab ipſo jacuit; immo vix a viro glandem in uterum immitti permittens, illico reſilit, hominemque averſatur, atque odio habet, ut ipſamet negare non audet, id enim propriæ parenti interrogata, ac juſſa rei veritatem propalare, confeſſa eſt; quemadmodum uterque, tam Pater, inquam, quam Mater diffiteri non poſſunt.

Unde ex his omnibus videtur omnino expectandum eſſe triennium, antequam matrimonium diſſolvatur, interimque Virgo per expertas matronas inſpicienda eſt, ut ſi quod impedimentum habet, per quod virum admittere non poſſit, ſi amovibile ſit, amoveatur; adeſſe autem certum eſt, cum nullum ex parte viri adſit, ut ex ſuperioribus ſatis ſuperque videtur patefactum.

Nihil tamen eorum, quæ ipſe Sponſus pro ſe adducit, afficere quicquam poteſt, ita ut alterutram, vel utramque ſuam ipſius petitionem juſtam eſſe determinandum ſit: cum impedimentum, immo impedimenta omnia non conſummandi matrimonium ex parte ipſius Sponſi ſint, adeoque patentia exiſtant, ut nulla probatione indigentia, nullo quoque temporis ſpatio indigeant, neque ullo modo remorari debeant matrimonii diſſolutionem.

Et primo quoad ætatem, licet diffiteri non debeamus, quod non modo Sexagenarii ſenes, ſed Septuagenarii, atque etiam majores non ſolum Veneri
7 ſint apti, ſed etiam generationi; tamen hoc de ſenibus robuſtis intelligendum, qui neque annorum numero ſenes dici poſſunt, cum vires habeant integras, nulloque modo annorum multitudine labefactas. Sed quemadmodum non obſtante annorum multitudine hujuſmodi ſenes robuſti, ſenes dici non poſſunt, ita e contra non obſtante multo minori annorum numero ii, qui natura debili ſunt, etiam in quinquageſimo ac maturius & ſenes dici debent, & ad munia juvenilia, aut virilia, aut etiam ſenilia, quæ ro-
8 buſtis ſenibus propria ſunt, judicandi impotentes, cum ætates non annorum numero, ſed viribus determinentur: Galen. *lib. 6. de ſanit. tuen. cap.* 2. Ubi ergo vires conſtant, ac validæ ſunt, ſenectus qui ad Septuageſimum, & ultra protrahitur; ubi vero imbecilles, quinquageſimum potius, quam ulteriorem, imo interdum maturiorem terminum habet, unde & in ætate ipſa juvenili, nempe in qua homines ut plurimum juvenum viribus dotati reperiuntur; immo etiam in ea, in qua Puberes dicuntur, poteſt quis eſſe ſenex, imo decrepitus, ut ex Hippocratis, Ariſtotelis, & Galeni auctoritate dixi alias *lib. 1. har qua ſ. Tit. 1. quæſt. 7. n. 34. & ſeqq* Cum hic igitur vir naturæ ſemper fuerit admodum imbecillis, ut neque ipſe, neque ii, qui ei favere ſatagunt, abnuere audent, etiam ſexageſimo anno major ſit, non modo Senex dici debet, ſed Decrepitus, tanquam Decrepitus impotens ad Venerem eſt præſumendus; unde, quantum eſt ex parte ætatis, impedimentum coeundi in hoc viro eſt patens, & eſt abſque remedio, quia fri- 9
gida intemperies, ex qua redditur ad coitum inhabilis, non ſolum non eſt emendabilis, ſed eam in dies magis magiſque augeri neceſſe eſt.

Quoad valetudinem porro, etiamſi gratis concedatur, virum hunc eſſe valetudinarium, ſed tantum naturæ imbecillis, tamen hæc ipſa imbecillitas naturalis Senectuti, imo Decrepitati aſſociata, eſt potiſſima cauſa: atque evidentiſſima impotentiæ coeundi, & dato quod per anteactam ætatem coire potuerit (quod neque ſatis, neque concludenter probatum eſt) accedente annorum multitudine, & ipſa ſenectute, omnino remanet ad coitum impotens, & maxime cum Virgine.

Verum enimvero, nullo modo ſalvare ſe poteſt hic vir, qui inter valetudinarios ſit connumerandus, cum per totum vitæ curriculum morbis longis fuerit conflictatus, & colore ſemper fuerit laudabili, ut qui Stomachi imbecillitate, & anxietudine perpetua laboraverit, unde recte inter Stomachicos venit recenſendus, cum appetitum ſemper habuerit deje- 10
ctum, ægre ſemper concoxerit, ructus multos inter concoquendos cibos cum moleſtia quadam, & anxietudine emiſerit, & animæ fœtorem aſſiduum patiatur, aliiſque ſymptomatibus perpetuo exagitetur, ex quorum cauſa homines Stomachicos vocari docet Galen. *lib. 8. de Comp. med. ſecund. loco cap.* 2. At quis dixerit, Stomachicos non eſſe valetudinarios; immo non modo valetudinarii ſunt dicendi, ſed omnino morboſi, cum undequaque ſani non ſint. At pro potiſſima cauſa impotentiæ coeundi adducitur a Practicantibus omnibus, Stomachi naturalis imbecillitas, & frigiditas, ut apud ipſos videri poteſt. Unde cum adeo evidens impotentiæ cauſa adſit in hoc Viro, inanis omnino eſt alterius impedimenti ad conſummandum matrimonium perquiſitio.

Quamobrem inanis quoque erit quævis expectatio, aut procraſtinatio ad declarandum matrimo- 11
nium nullum, cum non modo cauſa impediens matrimonii conſummationem ſit evidens, ſed amovibilis non ſit, quia quo magis in ætate progredietur, quæ jam ſumme frigida eſt, eo magis Stomachi intemperiem frigidam, & imbecillitatem intendi, & augeri neceſſe eſt.

Præterea quod pertinet ad partium conformationem, nempe genitalium, patet, eas ob non rectam, ac bonam conformationem concurrere ad cauſſandam coitus impotentiam: nam virga longa, & ſubtilis præter conſuetum eſt; ita ut ſtante ſpirituum paupertate, quæ in hujuſmodi ſubjecto patens eſt, erigi ſufficienter non poſſit; præterquam quod flaccidæ ſubſtantiæ illam eſſe refert Chirurgus, in ſua relatione, qui & ob prædictam longitudinem, & prænominatam flacciditatem credit, non poſſe erigi, & tantam duritiem acquirere, dum utcunque intumeſcit, ut poſſit Sponſam Virginem deflorare, & mulierem facere; quæ ea omnia manifeſtæ falſitatis arguunt, quæ Sponſus ipſe, eique faventes, ac pro eo ſcribentes in illius tutelam afferunt, immo cum, quæ ille in ſui favorem affert, non ſolum dubia ſint, ſed omnino a vero abſint; quæ vero contra illum producuntur, vera, & evidentia ſint; manifeſte demonſtrant, impedimentum coeundi omne eſſe ex parte ipſius, ac tale eſſe, ut non ſit neceſſe ullam temporis moram expectare ad declarandam, an tale impedimentum ſit ſufficiens necne pro diſſolutione matrimonii: ultra quod patet, illud non eſſe amovile, immo etiamſi contendat quis a Natura non eſſe, tamen in hujuſmodi ſubjecto, in quo totius frigiditas in dies, ne in momenta dicam, ſuccreſcit, ſuperabile nullo modo eſt, deficiente calore nativo, cujus beneficio tantum hujuſmodi impedimentum naturalibus auxiliis amovendum eſſet.

Conſiderabilis maximopere inde eſt fiſtula in Perinæo, quam hic vir patitur, quippe quæ, quantumvis 12
exigua eſſet, tamen majorem in modum genitales partes refrigerando, impedimentum coeundi mirum in modum adauget; licet non ſolum exigua non ſit, ſed

Digitized by Google

ſed ſit ultra medioctitatem, & jam perquamplurimos annos hominem vexet, cum relicta fuerit ex iterata apertione cujuſdam Apoſtematis in ipſo Perinæo excitati, & quod magis non afficere poteſt, illud eſt, quod ichor inde perpetuo in notabili quantitate effluit pravi odoris, & coloris non laudabilis; quæ omnia veritatem habere Chirurgi relatio ad hæc referenda deputati teſtatur, contra ea, quæ ipſe de hac quoque fiſtula falſo aſſerebat, & cum eo, qui in ejus favorem cauſam tuentur.

Cum ergo hæc ſola cauſa evidens ſit, & nullo modo amovibilis, impotentiæ hujus viri, incaſſum alias cauſas ex parte Sponſæ perſcrutari deſiderat, cum etiam ſi aliqua ejuſmodi cauſa ex parte Sponſæ urgeret, tamen hæc ex parte Sponſi tam patens eſt, ut per ſe ſufficientiſſima ſit exiſtimanda pro diſſolutione Matrimonii, non expectato triennio, neque alia cauſa ex parte Sponſæ quæſita, etiamſi aliquam adeſſe ſuſpicaremur, licet ſuſpicio hæc inanis omnino ſit, & affectata, nullumque reale fundamentum habeat.

Quæ denique pro ſuo Sponſo afferuntur, circa repugnantiam ipſius Sponſæ, non patientis ſe ab ipſo iniri, immo non permittentis Sponſum ſibi appropinquare, falſa omnia exiſtimanda ſunt, & ex eo falſiſſima declarantur, de quo Sponſa apud Matrem non ſine rubore conqueſta eſt, nimirum, quod apud Matrum non ſine rubore conqueſta eſt, cum videret ille, non poſſe ſe Sponſam devirginare, ob membri proprii flacciditatem, quæritabat manu, & digitis clauſtra virginalia diſrumpere, unde factum eſt, licet in primis matrimonii diebus, & per plures etiam ſubſequentes, Sponſa exagitari ſe a viro inaniter permiſiſſet, poſtquam advertit, illum tam malitioſe procedere, ut tentaret digitis virginale ſignum devaſtare, recuſavit, & jure in poſterum ſe ab illo ullo modo tangi.

Itaque ſatis ſuperque de ſua impotentia virum hunc experientiam ſumpſiſſe exiſtimandum, illamque ſufficientem eſſe ad Matrimonii invaliditatem, ob impotentiam conſummandi declarandam, nullo tempore, & multo minus triennio expectato, & omnino præter neceſſitatem, & inane eſſe in Sponſa ullum impedimentum quærere, dum tot potentiſſima impedimenta ſe manifeſte produnt, ex parte viri.

CONSILIUM LXIX.

Ad Titulum Secundum Libri Tertii.

De Morborum ſimulatione.

ARGUMENTUM.

Matthia del Bello, cujus maritus, neſcio quod ob facinus, extra ditionem Eccleſiaſticam ab anno citra exulabat, a peſſima muliercula ex vicinia, quæ illam inteſtino odio proſequebatur, accuſata eſt, quod ex adulterio concipiens, poſt multa ad abortum provocandum tentata, ad propriam impudicitiam celandam, ob Propinquorum metum, & multo magis ipſius mariti, fœtum, quem pepererat, vivum in latrinam abjecerit, cujus vagitus illa ſe perſenſiſſe deponebat. Jam vero Matthia obſervata fuerat ab aliis vicinis mulieribus ventre præter conſuetum tumenti, apud quas illa de ſuppreſſione menſtruorum jam per plures menſes pluries conqueſta fuerat. Poſtridie a præſumpto partu Fiſcus latrinam perluſtrandam primò curavit, ad inveniendum puelli corpuſculum, quod nuſquam apparuit, ſed tantummodo prope latrinam ſolum ſanguine defœdatum reperit, domi autem plures pannos plurimo cruore madidos adhuc oſtendit, ejuſdemque cruoris grumos aliquos continentes. Mox mulierem tribus Obſtetricibus, una cum Chirurgo, inſpiciendam expoſuit, quarum Obſtetricum duæ depoſuerunt, Matthiam de recenti peperiſſe, cum uteri labra adhuc tumerent, venter autem detumefactus eſſet, & puerperia adhuc fluerint in magna copia. Alia Obſtetrix cum Chirurgo retulit, ex nullo ſigno deprehendi, Matthiam peperiſſe, ſed potius menſtruorum profluvium paſſam, ob diu retentos menſes. Itaque, re dubia exiſtente, conſultus ita reſpondi.

SUMMARIUM.

1 *Tumor labiorum uteri qualis eſſe debeat in recenter enixa.*

2 *Purgationes menſtrua quomodo diſtinguantur a purgationibus puerperii.*

3 *Pectus, & mammæ in Puerperis qualiter ſe habeant.*

4 *Ventris detumeſcentia in Puerperis qualiter eveniat.*

5 *Uterus in pregnantia, quanto magis tumeſcit, tanto craſſior evadit.*

6 *Ex ſimplici retentione menſtrua mulieres aliquando ſe gravidas exiſtimant, cum non ſint.*

7 *Conjectura deſumpta ex corporis ſtatu in Muliere, quando ſignificet illam de recenti peperiſſe.*

8 *Fluxus ſanguinis in Puerpera qualis, ac qualis in menſtruata.*

9 *Lactis abſentia excludit omnem ſuſpicionem recentis partus.*

Duabus illis obſtetricibus deponentibus de Matthiæ partu, nulla fides eſt adhibenda, licet in propria arte peritæ habeantur, cum de re tanta levioribus, & æquivocis ſignis, ac conjecturis fiſæ pronunciaverint, potioribus, quæ contrarium evidenter atteſtari poterant, aut non animadverſis, aut neglectis.

Nam quæ de tumore labiorum uteri, & de Puerperii purgamentis, ac detumeſcentia ventris afferebant, omnia, ac ſingula facile deluduntur. Et quoad tumorem ipſorum labiorum uteri ſatis apparet, eas hoc ſignum ſatis ſuperficialiter obſervaſſe: non enim ſolus prædictarum partium, ac ſimplex tumor commonſtrat, mulierem de recenti peperiſſe, ſed tumor quidam œdematoſus, qui univerſa pudenda occupet, ut ex Severino Pinæo *lib. 1. de not. virg. c. 7* dixi, *lib. 3. Quæſtio. Leg. Tit. 2. qu. 9. nu. 18.* Quin etiam in partu adeo ea loca tument, ut carunculæ quædam ab Anatomicis *Myrtoides*, appellatæ, hinc inde in uteri parietibus exiſtentes omnino oblitterentur: at ex eodem Pinæo *loc. cit.* & ex Riol. *Anthropograph lib. 2. cap. 32. ibid.* dixi, quod a Chirurgo obſervatum, ignariſſimas Obſtetrices prætertiit, cum tamen ſignum hoc ex potioribus habeatur, & quibuſcunque aliis forte certius ſit, nam Chirurgus reddens cauſam ſuæ depoſitionis, inter alia fatetur, Matthiæ uterum & partes omnes pudendas naturaliter, ut decet in iis, quæ neque gravidæ ſunt, nec de recenti pepererunt, ſe habere, niſi quod tumentiores eſſent ob fluxum menſtruum, ſed non ita tumerent, ut in partu fieri ſolet, in quo carunculæ prædictæ deliteſcunt, ob eandem partium tumeſcentiam, quæ tamen carunculæ in Matthiæ utero nullo modo erant oblitteratæ, ac diminutæ, ſed palam intuentibus ſe dabant; unde patet, Obſtetrices prædictas, tanquam proprii exercitii parum peritas, ad pauca reſpicientes facile pronuntiaſſe, ad ea, quæ majoris momenti erant, animum non advertentes, forte quia hæc potiora ſigna illis erant omnino incomperta, cum tamen tertia Obſtetrix, quæ cum Chirurgo convenit, non oſcitanter Matthiæ uterum obſervans, depoſuerit, ex nullo ſigno deprehendi poſſe Matthiam peperiſſe, innuens & hoc, de quo loquimur, & cætera, quæ potiora in ea re detegenda habentur. 1

Multo vero magis oſtendit prædictarum Obſtetricum ignorantiam ſignum, quod deſumunt ex puerperii purgamentis, nam neſcierunt diſtinguere inter purgationes menſtruas, & purgationes in Puerperio procedentes, inter quas tamen magnam eſſe differentiam 2

Digitized by Google

norunt etiam mulieres, quæ majorem practicam in Obſtetricia exercenda habent: nam & quoad ſanguinis, qui purgari ſolet, ſubſtantiam, & quoad ea, quæ cum ſanguine purgari ſolent, maxime differunt: in ſimplici enim menſtrua purgatione, ſanguis eſſe purus, niſi mala valetudo mulieris obſtet, expurgatur, colore laudabili, & quantitate moderata; quod ſi mulier non admodum ſana ſit, ſanguis, qui ſingulis menſibus expurgatur, aliis humoribus commixtus apparet, ac ſenſim vel inordinate procedit, quantitate vel modica, & diminuta, vel ſuperflua, & excedenti. Atvero in Puerperio ſanguis affatim expurgatur & qualis ex victima prodit, ut Hippocr. *lib. de Na. Puer n. 11. & lib. 3. de Morb. Mul. ſect. 3.* docet, & cum ſanguine ipſo ante, vel etiam deinceps aqua effluit; & quod magis attendi debet in hoc negotio, etiam Lac cum Puerperio, aut cum urina commixtum apparet, ut Medici fatentur, Holler. *comm. 7. Aphor. 3. in ſcoliis*, & Laur. Joubert. *lib. 4. error. Popul. cap.* 11. & Severin, Pinæus *loco citato*, quos omnes alias ad hoc adduxi.

Sed ulterius ponderandum, quam negligenter ſe geſſerint Obſtetrices illæ in obſervandis potioribus ſignis, ex quibus clare in veritatis cognitionem venire poterant, utrum Matthia vere peperiſſet, necne; nam
3 neque pectus, aut mammas obſervarunt, quæ licet
non niſi tertio die, ut plurimum, lacte turgeant, tamen illico a partu magnopere tument, ac ſolidiores fiunt; quas ſi obſervaſſent, compertiſſent illas valde flaccidas & perpendentes, nihilque cum Matthiæ pulchritudine cohærentes, nam nihilque forte ejus formoſitatem, ac vultus venuſtatem magis deturpare poterat, quam mammarum illa conſtitutio, quandocunque eam obſervare aſpicientibus licuiſſet. Quid certitudinis ergo haberi potuit ab Obſtetricibus, hæc ſigna etiam a mulierculis Obſtetriciam artem non exercentibus maximopere obſervata, ſicco pede tranſeuntibus? quænam ergo fides illis adhibenda eſt?

Denique afferebant Obſtetrices prædictæ pro evidenti ſigno recentis partus, ſubitam ventris detumeſcentiam ipſius Matthiæ, & maxime ſe fundabant in ea ratione, quod in menſtruis purgationibus, ſi quæ
4 corporis tumeſcentia præceſſerit, ea ſenſim ac pau-
latim diminuitur; in partu vero illico venter ſubſidere ſolet, ut in noſtro caſu evenerat: nam cum Matthia ventrem ſatis tumentem haberet, momento ſecuta expurgatione ſubſedit, unde non a retentis menſtruis dicendum, tumorem illum fuiſſe excitatum, ſed a fœtu in ventre commorante, quo ejecto venter illico detumefactus eſt, ut in parturientibus omnibus evenire ſolet.

Sed neque in hoc ſatis ſe expertas oſtendunt hæ Obſtetrices, vel malitioſe ſupponunt id, quod non eſt; nam in partu tantum abeſt, ut illico venter ſubſideat, ut
5 ipſe uterus, qui una cum fœtu ventris tumorem pro-
creat, tanta craſſitie etiam a partu dotetur, non obſtante ejus aſſidua dilatatione per incrementum fœtus incluſi facta, ut duorum digitorum craſſitiem undique, ac circumcirca æquare ſoleat, ut teſtantur Anatomici, Andr. Laur. *lib. 5. Anatom. cap* 21. Joan. Veſling. *in ſyntagm. Anatom. cap.* 7. quæ craſſities non illico a partu diſparet, ſed ſenſim in dies decreſcit, prout mulier a puerperio expurgatur. Hoc non norunt hujuſmodi Obſtetrices, quod mirum non eſt, cum etiam ex Medicis ſint, qui id ipſum ita evenire ignorent, exiſtimantes uteri membranas, vel, ut melius dicam, uteri corpus eo magis attenuari, quo magis a fœtu in dies grandiori facto diſtenditur, atque hoc pacto hi ipſi facile credent, uterum a partu illico detumeſieri, ut oſtendunt ſe ita credere hæ Obſtetrices. Sed contrarium omnino evenit eorum determinationi, dum exiſtimant in menſtrua purgatione ventrem, ſi quo modo ex retentis menſtruis turgeat, ſenſim detumeſcere, in partu vero illico decreſcere; nam contra, ob rationem prædictam fieri ſolet, cum in menſtrua purgatione venæ illico vacuæ a ſanguine retineant, venterque illico ſubſidet, & detumeſcit, nam corpus ipſius uteri in tantum tumebat, in quantum venæ turgidæ ſanguine reperiebantur, cum in prægnantia corpus uteri ſecundum ſuam ſubſtantiam tumefiat.

Cum igitur vana omnino, & futilia ſint ea omnia, quæ pro ſignis partus, quem Matthia ejeciſſe præſumebatur, Obſtetrices duæ addunt, deducendum inde eſt, earum depoſitioni nullo modo eſſe fidendum, ſed potius depoſitioni magis expertæ Obſtetrices, & non indocti Chirurgi ſtandum eſſe, ac concludendum, non poſſe ex ullis ſignis comprehendi, quod Matthia pepererit, cum gravida numquam fuerit, ut manifeſte ex abſentia prægnantiæ deduci poteſt, ſed tantum quod longa menſtruorum retentione laboraverit, ex qua mirum non eſt, illam ventrem tranſactis nonnullis menſibus tumidum habuiſſe, ut in gravidis evenire ſolet: hoc enim novum non eſt, imo in dies obſervamus mulieres nonnullas ſola menſtruorum retentione
laborantes, gravidas ſe exiſtimare, nec ſolum ex ven- 6
tris tumeſcentia poſt aliquot menſes facta ſibi perſuadere, ſed ex omnibus ſymptomatibus, quibus ea, quæ vere in utero habent, moleſtantur, nam & ipſæ iiſdem detinentur; cum tamen nono, vel decimo menſe, vel etiam ſerius, aut maturius, Natura impetum faciente, menſtruum ſanguinem per totum illud temporis ſpatium retentum ejiciant, & ſic a tumore ventris, & ab omnibus perpeſſis ſymptomatibus liberæ evadant, ut Matthiæ evenit: in quo caſu non minimam conjecturam innocentiæ ipſius Matthiæ faciunt panni domi aſſervati, & Fiſco reperti, ſanguinem grumoſum continentes, eodemque ſanguine madentes, quos, ubi illa in culpa fuiſſet, potius celari oportuit ac illico abluendos mulierculis tradere. Ad quod etiam facit ipſius Matthiæ procedendi modus; nam ubi gravida fuiſſet, debuiſſet celare omnino quæ patiebatur, cum poſſent ignominiam patefacere, nempe ventris tumeſcentiam, & menſtruorum retentionem, quæ tamen illa libere vicinis mulierculis, ac propinquis etiam patefaciebat, quia certa erat, ſe ab omni noxa liberam eſſe, neque egere, ut ventris tumorem, & menſtruorum ſuppreſſionem alias fœminas celaret, cum apertiſſime ſciret, hæc non a prægnantia potuiſſe ſibi evenire.

Et ex his ſatis manifeſtum fit, Fiſcum nullum poſſe fundamentum facere in ſolo ſanguine deſœdato prope latrinam invento, quia non mirum eſt, ſi Matthia fluentibus impetuoſe menſtruis, ad latrinam, ut ventrem fœcibus exoneraret, ſe conferente, ſanguinis aliqua portio in terram deciderit, & ſolum deturpaverit; non enim ex hoc deducere Fiſcus poteſt, quod ad latrinam ſe conferret, ut partum in eam abjiceret, præterquam quod ipſamet mulier, ubi tale facinus patraſſet ut erat, integris viribus, & nullatenus debilitata, talem ſanguinem in ſolum defluentem poterat faciIlime ſubita ablutione removere, ne ex hujuſmodi cruore facinus deprehenderetur; quod tamen non præſtitit, cum nihil ſibi timeret, ſtante quod eſſet tuta conſcientia, nec ullam de ſe ſuſpicionem quemquam concipere poſſe certo ſciret.

Sed ut magis magiſque prædictarum Obſtetricum oſcitantia, ſeu potius craſſa ignorantia in apertum veniebat, notandum illas de potioribus ſignis atteſtantibus mulierem de recenti peperiſſe, ne verbum quidem muſſitaſſe, ſed ea ſilentio obvolviſſe, cum forte ſcirent ex eorum abſentia ſatis contra earum opinionem Matthiæ innocentiam probari; nam conjectura,
quæ deſumi poteſt de muliere ex ſui corporis ſtatu, 7
magni momenti eſt; quippe cum mulier in primis partus diebus, ob labores, & dolores in parturiendo perpeſſos, quantumvis validæ naturæ exiſtat, inſigniter debilitetur, ita ut decumbere per multos dies cogatur, quin ut plurimum pallidior fiat, ac omnino langueat, non ſolum ob prædictos labores, & dolores, ſed etiam ob multam ſanguinis copiam, quæ in partu effunditur: at vero in Matthia nihil horum obſervare potuerunt dictæ Obſtetrices, cum illa colore eſſet laudabili, & integris viribus, ac conſuetam alacritatem præ ſe ferret; cum tamen non niſi per diem a præſumpto partu diſtaret, itaque ut Fiſco aſſentirentur potius quam ut veritatem detegerent, ad leviora ſigna converſæ, falſo, & contra omnem veritatem pronuntiarunt, Matthiam vere de recenti peperiſſe.

Præterea, Obſtetrices non obſervarunt, ut de- 8
cebat, curioſius ipſius uteri ſtatum; nam ubi ſanguis fluat occaſione partus, & puerperii, venæ omnes ip-

ſius

Digitized by Google

ſius uteri, atque illæ quidem majores, & magis conſpicuæ hiant, & adaperiuntur; at in fluxu menſtruali non ita, ſed minores tantum, licet negari non poſſit, quod ubi retentio menſtruorum longa, ac diuturna extiterit, etiam ampliores, majoreſque venæ adaperiantur; in partu tamen ſimul cum ea venarum apertione fit maxima partium diſtenſio, quæ non obſervatur in fluxu menſtruali, etiamſi menſtrua, per multos menſes fuerint retenta, abſente cauſa, quæ illas partes apta erat diſtendere, nempe ipſa prægnantia, & fœtu in utero exiſtente.

Ac tandem omne dubium excludit abſentia lactis in mammis, quod in iis, quæ fœtum de recenti ſunt enixæ, tertia parte diei maxime luxuriat; & licet mulieres nonnullis remediis illud compeſcant, atque exiccent, ejuſque generationem omnino medicamentis prohibeant, tamen nullo ingenio effugere poſſunt, quin mammæ turgeant, & lactis ipſius impetum in partu non excipiant; cum ergo Obſtetrices poſſent ex hoc ſequenti die certiores fieri, & tamen non noverint, aut neglexerint, quia talis conjectura ne per ſomnium quidem adfuit, eaque ſuam depoſitionem roborare illis non licebat, eam cum aliis potioribus ſignis, & conjecturis prætermiſerunt, levioribus fiſæ, quibus nihil certi poterant contra Matthiæ innocentiam probare.

CONSILIUM LXX.

Ad Titulum, De Debito Conjugali, Libro Septimo.

ARGUMENTUM.

Vir Illuſtriſſimus N. N. temperaturæ ſanguineæ integriſque viribus, licet doloribus articularibus, ſed levioribus aliquando eſſet obnoxius, viduam uxorem duxerat, divitem quidem, ac pulchritudine inſignem, trigeſimo anno non majorem: ſtatim autem a celebratis nuptiis, conſuetis doloribus moleſtari cœpit, ſed tanto atrocioribus, ac vehementioribus, ut, acutiſſima febre ſuperveniente, de vita notabiliter periclitatus fuerit: ſanus tamen poſt quadrageſimam factus, priſtinas vires recuperavit, tanto tamen prægreſſi morbi timore perculſus, ut a Veneris uſu, in quem omnem culpam prægreſſæ infirmitatis rejiciebat, omnino in poſterum ſibi abſtinendum in animo obſirmaverit ſuo. Hoc tamen non ſine præjudicio redditionis debiti matrimonialis fieri poſſe, cum aperte videret, Illuſtriſſimum ac Reverendiſs. D. Epiſcopum, & celeberrimum Canoniſtam ſibi ſanguine, & arcta amicitia devinctum conſulere voluit, qui pro eo, quod ad vitæ diſcrimen pertinet, Medicorum ſententiam audire voluit: itaque duobus aliis Collegis adhibitis, & altero eorum dubio in ea re permanente, altero vero acriter firmante, non poſſe Illuſtriſſimum Dominum ſine manifeſto vitæ diſcrimine debito matrimoniali in poſterum ſatisfacere (nam & ipſe omnem culpam prægreſſi morbi in coitum rejiciebat) ego in contrariam ſententiam, ob rationes, de quibus infra.

SUMMARIUM.

1 *Venus articularibus doloribus inimica.*

2 *Venus Arthritidem, & Podagram excitat.*

3 *Venus ſummopere calorem naturalem debilitat. Dic. et nu. 11.*

4 *In veneris uſu robuſtiſſimum quid excernitur ex Hippocrate.*

5 *Ipſa coitus voluptas per ſe vitales vires diſſolvit.*

6 *Poſt veneris uſum triſtitia, ac mœror unde.*

7 *Cruditates ſunt cauſa materiales morborum omnium Articularium.*

8 *In Arthriticis quando timenda Apoplexia, & nu. 2 & num. 15.*

9 *Coitus quando, & ex quibus dicatur moderatus.*

10 *Leges de Ætatibus locutæ non diſtinxerunt Juventutem a Virilitate.*

11 *Ipſa coeundi potentia Virilitas dicitur.*

12 *Quale temperamentum Veneri magis idoneum.*

13 *Coitus moderatus calorem nativum excitat.*

SUpponendum Illuſtriſſimum Dominum N. N ſortitum fuiſſe temperaturam ſanguineam, & ob errores in victus ratione patratos incidiſſe primò in levem podagram, ac procedente tempore, dolores cæteris articulis fuiſſe communicatos, qui tamen illum ſemper leviter afflixerunt: Vere tantum reverſionem facientes, & poſt copioſam ſanguinis miſſionem, leni medicamento ante aſſumpto, recedentes, ita ut nunquam integris quatuordecim diebus illum in lecto detinuerint: doloribus autem intra dictum terminum ſedatis, neque articuli debiles remanebant, neque ad motum ullo modo impediti, neque illum a conſuetis exercitiis, & laboribus abſtinere coegerunt; quin & ad familiarem victus rationem, quæ non Artis Medicæ præceptis, ſed ex propria libidine inſtituebatur, abſque ulla noxa, quæ vel ad articulos, vel ad aliam quamlibet partem attineret, redire potuit, ita ut dolores illos ſuos articulares mitiſſimos hoſtes appellare ſoleret.

Supponendum præterea, eundem Illuſtriſſimum Dominum uxore ducta, comeſſationibus & conviviis indeſinentem operam dediſſe, ac Veneri præter modum indulſiſſe, ſponte pulchritudine, & comitate, & venuſtate, actionumque omnium lenitate allectus; ex quibus omnibus non modo cruditates, ac excrementitios humores cumulavit, ſed articulos etiam majorem in modum debiles reddidit, unde factum eſt, ut acerbiores, ac diuturniores dolores paſſus ſit: immo etiam febri acuta, neque undequaque benigna conflictatus fuerit, & in vitæ diſcrimen lapſus ſit.

His ſic ſe habentibus, videndum modo, quibus rationibus motus doctiſſimus Collega firmiter pronuntiaverit, non poſſe Illuſtriſſimum Virum abſque manifeſto vitæ periculo in futurum Venere uti, etiam moderata, ut debito matrimoniali aliqua ex parte ſatiſfaciat.

Movebatur ergo non primo ex progreſſis diſpoſitionibus, ut conſtabat, articularibus doloribus maxime erat obnoxius, unde arguebat ille ſummam, & quaſi connaturalem articulorum imbecillitatem, cui quan- 1
tum inimica ſit ipſa Venus, notiſſima res eſt, ac tonſoribus ipſis perſuaſiſſima; & ſi ad eam rem teſtimonia requirimus, videndi Practici omnes Medici in proprio tractatu *de articularibus doloribus*; & ſi Jureconſultus aliquis ſingillatim prolixam eorum Auctorum recenſionem deſiderat, adeat Tiraquellum *de legib. connub. lib. 15. Gloſſ. 1. p. 15. nu. 14. & ſeqq.* atque hoc tantum per ſe ſatis eſt ad probandum, quod Venus (ut ibidem addebat Tiraquellus) omnia membra diſſolvit, inter quæ præcipue articuli languent, quod cæteris partibus ſint frigidiores; ac denique ex ipſa ſui natura Venerem, Arthritidem, & omne genus ar- 2
ticularis morbi excitare ex Hippocratis doctrina pluribus probat Joan. Bened. Sinibal. *infra* citandus, *lib. 9. Geneanthrop. tract. 2. c. 13.*

Secundò addebat idem Collega, Veneris uſum ſum- 3
mopere calorem naturalem diminuere, quod controverti nullo modo poteſt; quippe cum ipſa materia ſeminalis maxime ſpirituoſa ſit, unde ea ex corpore expulſa, meliores ſpiritus, ſubtiliores, & qui præ cæteris naturalis caloris materia exiſtunt, diſſipantur, & evaneſcunt; unde ſumma cum ratione ab Hippocrate *in libell. genit. in princ.* dicebatur, in Veneris uſu robuſtiſſimum quid excerni, quod adeo paucula

Digitized by Google

re emiſſa, animalia imbecillia reddantur; præter-
quam quod ipſe labor in Venere exercenda impenſus,
ſpiritus ipſos ulterius exhaurit, unde laſſitudo, ac
membrorum languor ſuccedit; ſed quid quod ipſa-
met voluptas in ſeminis amiſſione gliſcens, per ſe
idonea eſt ad vitales vires diſſolvendas, ut ex Gal.
lib. 1. *de ſem. c.*16. dixi alias *lib.* 7. *barum quæſt. tit.* 3. *qu.*
1. *num.* 22. nam ut *ibi* addidi ex Athenæo *lib* 12 *Dipno-*
ſopbiſt. cap. 1. idcirco res eo modo fit, quia volupta-
tes, quæ ad rem veneream ſpectant, omnium maxi-
mæ habentur, unde quo major voluptas eſt, eo ma-
gis vires diſſolvi neceſſe eſt, & meliores ſpiritus exi-
naniri; hinc poſt Veneris uſum triſtitiam, ac mœro-
6 rem ſequi, notum eſt, & cuilibet homini perſuaſum,
quod pluribus teſtimoniis proſecutus eſt Joan. Bene-
dict. *in pracit. opere lib.* 10. *tr.* 1. *c.* 12. apud quem plura
de ea re ab ipſo, ut ſui moris eſt, multa doctrina, &
plurima eruditione exagitata. Ergo deducendum ex
his, Veneris uſum non modo articulares morbos ex-
citare, ſed vitæ etiam inſidiari; unde etiam ſi quis
contenderet, non eſſe juſtam cauſam non reddendi
matrimoniale debitum, ipſam Arthritidem, certe ne-
gari non poteſt, juſtiſſimam cauſam eſſe, vitæ ipſius
diſcrimen, & abbreviationem ex coitu ſecuturam.
7 Tertio afferebat idem Collega in medium crudita-
tes occaſione uſus ipſius Veneris mirum in modum ac-
cumulatas, quæ omnium morborum, ac ſignanter
articularium materialis cauſa exiſtunt: licet enim do-
lores Arthritici ab omni cujuſcunque generis materia
concomitari ſoleant, tamen præcipua cauſa, & ſine
qua nulla materia ad articulos penetrare poteſt, eſt
humor quidam tenuis, ac ſeroſus, qui veluti dux qui-
dam alios ſemper humores præcedens, & ob ſui fluxi-
bilitatem, & tenuitatem ad articulos penetrans, alios,
quicunque ſunt, humores ſecum ducit, illiſque viam
patat, ut optime docet Daniel Sennertus *in tr. de Ar-*
thrit. cap. 2. hic autem humor ſeroſus germen, ac ſo-
boles cruditatum eſt, ut omnes norunt, unde crudi-
tatibus accumulatis, accumulantur ſimul multæ ſe-
roſitates, & humores aquei & crudi, qui, ut dictum
eſt, ſua tenuitate ad articulos ſe conferentes, alios
quoſcunque humores ſecum trahunt, & in cauſa ſunt,
ut dolores in iis excitentur, non unius ſemper rationis
pro diverſitate humorum, quos ſecum ſeroſa illa hu-
miditas duxerit.
Adjiciebat his Vir doctiſſimus, non tantum ab uſu
Veneris imminere Viro Illuſtriſſimo articulares do-
lores crebriores, & moleſtiores, ſed quod magis nos
8 deterrere debet, imminet etiam repentinus humorum
impetus ad Cerebri ventriculos, unde Apoplexia, &
mors; fit enim aliquando, ut Natura non ſemper ejus
roboris ſit, ut valeat noxios humores ad partes infir-
mas, & ignobiliores a ſupernis, & nobilioribus de-
turbare; unde dum conatur ad conſueta loca eos de-
trudere, in cauſa eſt, ut ipſas ſuperiores ac nobiliores
partes adoriatur, & hinc Apoplexia, & alii pernicioſiſ-
ſimi affectus excitantur; ſatis autem ſuperque Natura
a Veneris uſu debilitari notum eſt, & ſic facile, quod
narravimus, ſuccedere contingit, nempe non noxios
humores ob naturæ debilitatem ad articulos deman-
dari, & ſic agitátos, nobiliores partes ſummo cum pe-
riculo occupare.
Quamobrem tum ratione dolorum, qui ex Veneris
uſu frequentiores, & atrociores, & multo magis non
contemnendis ſymptomatibus aſſociati, excitari poſ-
ſunt; tum ratione imminentis periculi ex Apoplexia,
vel alio quocunque ſubitaneo, & exitiali morbo Il-
luſtriſſimus Vir juſtam cauſam habet abſtinendi in
totum a Veneris uſu, & excuſandus omnino jure me-
rito eſt, ſi debito matrimoniali non ſatisfaciat, ad
quod, licet teneatur ex juſtitia, non obligatur tamen
ad illud cum notabili, & evidenti damno ac propriæ
ſalutis detrimento, ut ex Canoniſtarum decretis pro-
bavi alias *lib.* 7. *Quæſt. Medico leg.* 3. *qu.* 1. *n.* 3.
His tamen non obſtantibus in eam opinionem veni,
quod Illuſtriſſimus Dominus poſſit abſque timore ma-
joris mali, & multo magis abſque timore imminentis
Appoplexiæ, & mortis, debito matrimoniali ſatisfa-
cere, & ad hoc ex juſtitia teneri, ſi modus adhibeatur;
nam quæcunque de veneris uſu in medium a doctiſſi-
mo Collega allata ſunt, in immodico, immoderato, 9
& vires hominis excedente, non de moderato, & ho-
minis viribus proportionato verificantur; moderatio
autem, & exceſſus reſpiciunt ætatem, temperamen-
tum, & præ cæteris omnibus vires, & conditionem per-
ſonæ Venere utentis; cum immoderatus dici poſſit
coitus etiam de raro factus reſpectu ſenis, imbecillis,
temperamenti frigidi, & valetudinarii, cum alia ex
parte moderatus futurus ſit etiam frequentatus in ju-
vene robuſto, temperamenti ſanguinei, & maxime
ſano; nam, exempli gratia immoderatus erit coitus
uſus in prædicto ſene, ſi ſemel in hebdomada cum
exerceat, qui tamen moderatus erit in prædicto ju-
vene, ſi alternis diebus exerceatur.
Itaque conſiderata ætate, temperamento, viribus,
& valetudine Illuſtriſſimi Viri, dico, quod abſque ul-
lo ſanitatis, & vitæ diſpendio, poterit aliquando, ut
exempli cauſa, ſingulis hebdomadis ſemel debito ma-
trimoniali ſatisfacere; nam primò ætas eſt vegata, cum
in virilitate degat, non enim pertranſiit annum qua-
drageſimum, in qua ætate homines non minus, quam
in juventute poſſe ſtrenue Veneri operam dare, omnes
Medici concedunt; idcirco enim leges, ut notavi alias
lib. 1. *barum quæſtionum*, *tit.* 1. *qu.* 8. *num.* 1. non diſtin- 10
guunt Juventutem, & Virilitatem, & recte, quia, ut
Epiphan. Ferdin. *lib.* 1. *Theorem.* 12. teſtatur in hac æta-
te adhuc permanet vivacitas caloris, & perfectio ope-
rationum; licet prædictus Epiphanius nolit hanc æta-
tem extendi ulterius, quam ad trigeſimum quintum
annum, tamen Galeno adhærere magis ſecundum ra-
tionem eſt, qui eam a trigeſimoquinto anno ad duos
ſequentes ſeptenarios extendit, ut docet *lib.* 3. *Apbo-* 11
ri m. c. 30. Et in tantum verum eſt, hanc ætatem præ
cæteris Veneri eſſe idoneam, ut ipſa coeundi poten-
tia ab ea Viriditas denominetur ex Plinio *lib.* 6. *Natur.*
Hiſtor. cap. 4. qui de Areſcula in Areſcontem verſa lo-
cutus *Mox barbam*, inquit, *& Virilitatem perveniſſe*,
uxoremque duxiſſe, & ex Val. Martial. *lib.* 9. *Epi-*
gram. 7.

Non puer avari ſectus arte Mangonis.
Virilitatis damna mæret erepta.

Unde *Evirati* dicuntur coire non potentes, idem Mar-
tial. *lib.* 5. *Epigr.* 42.

Spadone cum ſis eviratior fluxo.

Quin etiam ex hoc, ipſa corporis firmitudo, ac robur
Virilitas appellatur, Hippocrat. *in libro de Aer. Aq.*
& Loc. nu. 45. *Ab exercitio vero, & laboribus creſcit Vi-*
rilitas. & ibid. n. ſeq. *Virilitas autem, & tolerantia la-*
borum non æque ipſis a Natura ineſt.
Vires deinceps in Illuſtriſſimo Viro ſunt firmæ &
conſtantes; & quanquam a perpeſſo morbo poſt ma-
gna errata in victus ratione labefactatæ fuerint, non
multo poſt tempore priſtinum vigorem adeo recupe-
ravit, ut ne per ſomnium quidem ægrotaſſe videre-
tur: unde factum eſt, ut irrideret pene Collegæ mei
doctiſſimi timorem, cum ſe ob recuperatam virium
firmitudinem, ad Venerem non ſecus ac ante, quam
ægrotaret, conſueverat, tam vegetum experiretur, ut
a Veneris ſtimulis indeſinenter exagitatus, vix ſe con-
tinere poſſet, licet Collega hoc non a virium robore a
turgentia ſeminis, ſed ab aſpectu, & indeſinenti præ-
ſentia peramatæ uxoris id evenire contenderet.
Itaque cum res vires etiam in majoribus ætatibus
ejus momenti ſint, ut in ipſa poſtrema ſenectute ho-
mines ad coitum ſtimulent, ac potentem reddant, &
omnem noxam, quæ ab ejus uſu emanare poſſet, ipſæ
per ſe remorentur, & avertant, concludendum, Vi-
rum nobiliſſimum poſſe non ſolum abſque periculo,
ſed cum Naturæ ipſius ſublevamine moderato coitu
uti, & matrimoniali debito aliqualiter, ac quantum
ejus incolumitas permittit, ſatisfacere.
Adjiciendam his optimum hominis temperamen-
tum, quod inter cæterea laudabile, & præ omni- 12
bus ad Venerem ſufficiens, nam plurimo ſanguine,
& conſequenter plurima materia ſeminali abundat,
hujuſmodi autem temperamentum, nempe calidum
& humidum, maxime cum tantiſper calor humidi-
tatem exuperat, & temperamentum in calore parum-
per excedit, in humiditate autem ad moderationem
vergit, tunc enim cum affluentiæ materiæ ſeminalis
calor

Digitized by Google

calor vegetus, ac fortius aſſocietur; abſque ulla virium jactura, immo cum notabili ſanitatis incremento, tales Naturæ Venere pro libito uti poſſunt. Unde cum in caſu noſtro res clara ſit, nec ſolum apud Medicos, ſed apud imperitiſſimum vulgus, perſuaſiſſima, ulteriori probatione, & auctoritate non indiget.

Nec ſilentio prætereunda ipſius perſonæ conditio, ac vivendi ratio, ſiquidem cum nobilitate emineat, & divitiis affluat, pro ſuæ nobilitatis ratione, & divitiarum affluentia, vitam in deliciis agens, victu plurimo, & electili perpetuo utitur, unde multam ſanguinis copiam in dies accumulari neceſſe eſt, maxime cum optime concoquat, & valetudine proſperrima utatur, ſi inſultus tantum podagricos excipiamus; unde tot, ac tantis conditionibus, quæ illum ad Venerem maxime habilem, ac potentem faciunt, concurrentibus, nequicquam contendimus, illum ab ejus uſu totum retrahere; imo tantundem erit id præſtare, ac illum in morbo ex plethoria, & quidem periculi plenos conjicere, ut palam eſt.

Quibus ſic ſe habentibus, facile ſatisfieri poteſt oppoſitionibus quibuſcunque, ab eruditiſſimo Collega in medium allatis, ex quibus tantopere timet Veneris uſum in Illuſtriſſimo hoc Viro etiam moderatum, imo inquam, etiam pluſquam moderatum.

Et ad primam oppoſitionem de naturali debilitate Articulorum, reſpondendum, nequaquam verum eſſe, articulares dolores eſſe illi connaturales, ſed citari ex erratis in ratione victus, cum maxime non poſſit hic morbus eſſe illi hæreditarius, nullus enim in ejus progenie tali morbo laboraverit; imo quod a natura ſortitus non ſit articulos debiles, ipſe morbi exitus commonſtrat, cum hominem deſerat abſque eo, quod ullam in illis debilitatem, aut impotentiam ad motum, aut malam aliquam ſenſationem experiatur, ita ut materiæ ad articulos tranſmiſſio in hoc ſub ſubjecto fiat ob fortitudinem virtutis expellentis ſuperflua ad partes ignobiliores, quod ſtato tempore facit, nempe quolibet Vere, quando maxime ſanguis luxuriat.

Neque argui poteſt ab experientia articulorum debilitas ex eo, quia ob Veneris uſum, ducta uxore, majorem in modum ex articulis ægrotaverit, quia major ſanguis accumulatio, & excrementorum ſuperabundantia ob comeſſationes, & alia errata in victu, in cauſa fuit, ut non modo dolores atrociores fuerint, ſed etiam ut febris valida, & acuta fuerit excitata, quod ſatis ſuperque denotare poteſt illud, quod a morbo non remanſerint articulo ullo modo debiles, ad motum impotentes, immo morbo remittente, illico etiam articuli priſtinum vigorem recuperarunt: quod nequaquam eo modo ſuccedere potuiſſet, ubi Articuli naturali debilitate dotarentur; ut in iis, qui ſimilibus morbis conflictantur, evenire obſervamus; in quibus poſt dolorum receſſum, Articuli remanent per multum tempus ad motum impotentes, & inepti, ac debiles, ac veluti ſenſu orbati, & torpore obſeſſi.

13 Nec quicquam præterea contra noſtram opinionem facit ſecunda objectio, quod nimirum Veneris uſus nativum calorem diminuat; nam hoc tantum a vero abeſt, ut potius contrarium ſit verius, cum nativum calorem excitet: Hippocrat. *lib. 2. de Diæt. verſ.* 22. ſi de moderato verba fiant; nam ſi de immoderato loquamur, non ſolum nativum calorem diminuere fatemur, ſed illum omnino extinguere dicimus; quia quemadmodum in coitu moderato excernitur, quod naturæ ſuperfluit, & quod illam potius gravat, quam ſecus; ita in moderato excernitur id, cujus maxime natura indiget, quod eſt ipſiſſimum ultimum membrorum alimentum: ſed quemadmodum ex coitu immoderato natura ſuccumbuit, quia naturalis calor evaneſcit, ac diſſipatur, ita ex coitu moderato natura exhilaratur, & alacrior evadit, & ipſe nativus calor magis excitatur, quia deoneratur natura ab eo, quod illam gravat, & quod ad ſui alimoniam ſuperfluit.

14 Quod autem Veneris uſus ſit in cauſa, ut plurimæ cruditates accumulentur, quæ dolores articulares excitant, non contravertitur, ſi (ut ſupra ... dicebamus) de immodico uſu loquantur; at ſi de moderato uſu verba faciamus, tantum abeſt, ut cruditates generet, ut potius concoctiones juvare poſſit; cum, ut dictum eſt, calorem excitet, & augeat; & idcirco corpus exhilaret: Celſ. *lib. 1. ſuæ Medicinæ, cap. 1.* moderatus autem, & immoderatus dici poteſt coitus, reſpectu virium coeuntis, ut jam dictum eſt: unde cum Vir Illuſtriſſimus vires adeo conſtantes habeat, ut ad moderatum coitum maxime ſufficere poſſit, non eſt ab ejus uſu eliminandus in præjudicium debiti matrimonialis, ad quod reddendum ex juſtitia tenetur: quia neque ejus uſus cruditates generare poterit, & inde doloribus articularibus materiam præbere; neque ejus vitæ quicquam obeſſe, niſi excedat tolerantiam propriæ virtutis.

Ex quibus facile elici poteſt, quam præter rationem timeat doctiſſimus Collega, ne Vir Illuſtriſſimus ex uſu coitus in Apoplexiam, alioſque perniciofiſſimos morbos labatur; hic enim timor tunc erit rationabilis, cum coitus fuerit excedens, & immoderatus, ex hoc enim Naturæ viribus labefactatis, non ſufficiet ad expellendos noxios humores a partibus nobilioribus, & præcipue a Cerebro ad partes conſuetas, & ignobiliores, nempe ad articulos, & ſic facile poterit excitare Apoplexiam; ſed irrationabilis omnino evadit hic timor, ubi de moderato coitu, & non excedente vires ipſius coeuntis loquamur, immo cum ſatis ſit ad ſatisfaciendum debito matrimoniali, ut Vir Illuſtriſſimus infra mediocritatem coitu utatur, tantum abeſt, ut inde aliquid mali ipſi evenire poſſit, ut potius non parvam utilitatem inde ſit conſecuturus, nam ex totali coitus demiſſione timere poteſt aliquid mali, cum ei ſit aſſuetus, & temperamento, ac habitu dotetur Veneris uſui maxime apto.

CONSILIUM LXXI.

Ad Titulum de Peſte, & Contagio, & Tit. de Error. Medicorum.

ARGUMENTUM.

Vigente peſte hic in Urbe anno præterito 1656. & copia infirmorum mirum in modum adaucta, neceſſe fuit quædam loca illis aſſignare, ut ab aliis non infectis perſonis ſequeſtrarentur, ac ſeorſim, ne alios inficerent, manerent; cumque ageretur de conſtituendo Medico, qui illis inſerviret, viſum eſt ſacræ Congregationi ſanitatis, idoneum aliquem eligere, pretio ultro oblato, qui id muneris exequeretur; res ſorti demandata eſt; unde coactus eſt, qui forte electus eſſet, infirmis contagio detentis inſervire, etiam cohabitando in eodem loco. Hac occaſione quæſitum eſt, an, & quando Medicus cogi poſſit ad medendum, & quid in tempore peſtilenti? pro veritate igitur, ſequenti diſcurſu Illuſtriſſimi Viri petitioni ſatisfeci.

SUMMARIUM.

1 *Medendi officium eſt munus publicum, quod quilibet etiam invitus exercere tenetur;*
Dic ut num. 35.
2 *Medicus tenetur mederi ægroto in periculo exiſtenti, alias, ſi moriatur, tenetur de homicidio.*
3 *Medicus tenetur lege præcepti etiam invitus mederi.*
Dic ut num. 36.
4 *Peſte infectus dicitur poſitus in articulo mortis.*
5 *Poſitus in articulo mortis quando quis dicatur.*
6 *Interficere videtur Medicus, qui, cum poteſt ægrum ſanare, renuit illi mederi.*
7 *Medicus tenetur mederi etiam nolentibus, & invitis.*
Amplia etiam ingratis, num. ſeq.
Dic ut num. 39.

9 *Medi.*

9 *Medicus gaudet multis privilegiis, ut publicæ ſalutis curam gerat.*
10 *Artis liberæ libera opera eſſe debent.*
11 *Medicus recipit mercedem pro honorario.*
12 *Medicus non poteſt compelli ad ea, ad quæ per propriam Artem non obligatur.*
13 *Peſtis eſt morbus incurabilis, & divinitus immiſſus.*
Dic ut num. 44.
14 *Medicus contra ſuæ Artis dogmata Medicinam exercens, graviter errat.*
15 *Medicus non tenetur deſperatis mederi.*
16 *Jureconſultus non poteſt cogi ad ſumendum patrocinium cauſæ deſperatæ; idemque dicendum de Medico quoad morbum deſperatum.*
17 *Medicus ſuſcipiens curam morbi deſperati, nemini facit injuriam, & num. 44.*
18 *Nullus tenetur cum periculo propriæ, alienæ ſaluti proſpicere.*
Dic. ut num. 42. & 45.
19 *Primum Charitatis opus eſt propriæ ſalutis curam gerere.*
20 *Accedens ad locum peſte infectum dicitur tentare Deum.*
21 *Medicus a publico non conductus non poteſt quandocunque cogi ad medendum.*
Dic ut num. 46. & 47.
22 *Medicus a publico conductus non tenetur ad caſus inſolitos.*
23 *Non tenetur Medicus, exiſtentibus in loco aliis Medicis, infirmis mederi.*
24 *Medicus non tenetur mederi pauperi, ſi alii adſint Medici, qui idem facere poſſint.*
25 *Medicus cogi poteſt quandocunque ad medendum, ubi non ſit alius Medicus, qui opem ferat.*
26 *Peſtis tempore Medicus etiam non conductus, non exiſtentibus aliis, poteſt cogi ad medendum.*
Contrarium etiam in conducto.
Dic ut num ſeq.
28 *Tempore peſtilenti, ubi plures Medici in loco exiſtunt, quorum nullus mederi velit, unus, aut plures cogi poſſunt ad medendum, prout ſors tulerit.*
29 *Pluribus vulnerantibus hominem, illoque decedente, nullus eorum condemnatur in pœnam homicidii, ſed in extraordinariam.*
Declara ut num. ſeq.
31 *In Peſte ſine contagio poteſt quilibet Medicus cogi ad medendum, non exiſtentibus aliis.*
32 *Medicus licet aliquando cogi poſſit ad medendum peſte infectis, non poteſt unquam cogi ad cohabitandum in loco infecto.*
33 *Medicus tempore Peſtis poteſt ſervire per ſubſtitutum.*
34 *Medicus non poteſt cogi ad medendum abſque ſalario, quod peſte debet eſſe majus conſueto.*
35 *Munera publica ſunt in duplici differentia.*
37 *Salus publica privatæ ſaluti anteponenda.*
38 *Medicus quando ſit reus mortis ægrotantis, ſi illi ſuccurrere neglexerit.*
39 *Medicus non tenetur mederi nolentibus, & invitis, niſi eſſent dementes.*
40 *Medicus quando, & quatenus teneatur mederi ob privilegia, quibus gaudet.*
41 *Nihil demit de libertate Artis coactio Artificis ad Artem exercendam, neceſſitate publicæ ſalutis urgente.*
42 *Publicæ ſalutis intereſſe præponderat cuicunque exceptioni contrarium.*
43 *Medicus quando poſſit licite curationem ſuſcipere morborum incurabilium.*
48 *Quæ habent locum in Medico Phyſico, habent etiam locum in aliis, qui veniunt nomine Medici, & in quibuſcunque ejus miniſtris.*
49 *Medici non per violentiam, & per minas cogi debent ad medendum, ſed blande alliciendi, mercede ſufficiente oblata.*
50 *Ad Medicos exhortatio.*

QUamplurima ſunt, quæ adduci poſſunt ad demonſtrandum. Medicum teneri, ac cogi poſſe ad medendum; ſed & quamplurima ſunt, quæ contrarium perſuadere poſſunt, videndum ergo ſeparatim, quæ pro negativa, quæ pro affirmativa ſententia facere videntur, ut dehinc ſingulis objectis ad trutinam revocatis, rei veritatem aſſequamur.

Pro parte igitur affirmativa dicitur primo, Medicum 1
teneri, ac cogi poſſe ad medendum, quia medendi officium eſt munus publicum, quod quilibet etiam invitus ſubire tenetur, ut in hoc ipſo propoſito dicit Ripa [in] *tract. de Peſte. par. 2. partic. ultim. num.* 90. Caroccius *de loc. & cond. part. 3. quæſt. 8. n. 16. & ſeq. ad interpr. l. Ne cui, C. loc.* Poteſt igitur Medicus compelli per Judicem ad operas ſuas præſtandas. Ad quid enim, inquam, munera publica certis perſonis demandantur, niſi ut ea publico intereſſe urgente exerceant? Incaſſum ergo deſtinarentur certæ perſonæ ad hoc peculiare habiles, & ad publica munera, niſi quandocunque ſaltem neceſſitas requirit, ea exercere etiam inviti tenerentur: nam niſi cogi poſſint, non viderentur ſufficienter proviſum publico intereſſe.

Secundo, Medicus tenetur mederi cuicunque perſo- 2
næ in periculo ex morbo aliquo exiſtenti, in tantum, quod ſi negligat, ac nolit curare, & ille decedat, teneatur ac ſi ipſum occidiſſet, idem Ripa *ibidem num.* 78. nam, ut Seneca dicebat, ex quo Joan. Bapt. Codronch. *de Chriſt. med. rat. lib. 1. cap.* 33. qui ſuccurrere perituro poteſt, cum non ſuccurrit, occidit. Immo
non ſolum tenetur Medicus mederi infirmo in peri- 3
culo exiſtenti, ſed indifferenter, ac ſimpliciter lege præcepti tenetur etiam invitus mederi, alias mortaliter peccat, ita Ripa *loco citato num.* 88. Quod maxime procedit, ubi alius Medicus non ſit, cujus opera infirmis ſubveniri poſſit; tunc enim nulla Lex, nulla ingratitudo, aut quævis alia cauſa a peccato mortali excuſat, ſi ægrotante deſeruerit, ut teſtatur ex Medicis Joan. Baptiſt. Silvatic. *in ſuo Med. cap. penult.* unde ſtante hac rei veritate, poterit etiam Medicus per Epiſcopum compelli ad medendum, ut a peccando deſiſtat, ut addit Ripa *ubi proxime*. Ergo ſi Medicus ita tenetur mederi, ut cogi quandocunque poſſit ad medendum, multo magis cogi poterit, quan-
do infirmi in manifeſto vitæ periculo ſunt poſiti; at 4
quandonam in majori vitæ periculo infirmi verſantur,
quam cum peſte detinentur? certum namque eſt, hoc 5
periculum hujuſmodi eſſe, ut ſumma cum ratione peſte infectus dicatur poſitus in articulo mortis: Ripa *ubi infra, num.* 46. Paril. *de Reſign. Benefic. lib. 12. quæſt. 6. num.* 13. & jure optimo, quia in articulo mortis poſitus dicitur quis, quando in proximo ac manifeſto mortis periculo poſitus eſt. Ripa *in tract. de Peſt. part. 2. partic. 3. num.* 47. Navarr. *in 2. part. Declarat. cap. 26. num.* 31. Barboſ. *de offic. & poteſtat. Epiſcop. alleg. 25. num. 52. part.* 2. qui autem peſte detinetur, in tam manifeſto mortis periculo poſitus eſt, ut vix ſeparare poſſit ab eo evadere, quippe cum ex peſtis violentia vix unus inter decem, imo inter multo plures ſalvari ſoleat, quia peſtis nulli parcit, ut alias dixi, *lib. 3. Quæſt. Medico-Legal. tit. 3. quæſt. 2. num. 15. & ſeqq.* Rodericus a Caſtro *lib. 3. Med. cap. Polit. cap.* 18. quod etiam ita eſſe teſtantur quotquot Jure conſulti, ac Medici alique Profeſſores de Peſte verba facientes, nam hic chariſterismus eſt ipſius Peſtis per quem a ſimplici Epidemia diſtinguitur, ut quamplurimos perimat: Galen. *lib. 3. in tertium Epid. cap.* 20.

Tertio videtur data opera interficere, qui cum po- 6
teſt, ſanare non vult, ut dicet ex authoritate 1. *Regum*, Rodericus a Caſtro *loco citato cap.* 15. Codronch. *de Chriſt. med. rat. lib. 1. cap.* 34. Immo cum ex lege Charitatis omnis particularis perſona teneatur alium defendere, ſi in periculo eſt, ne ab aliquo occidatur, aliter mortaliter peccat, ita Alphonſ. Vivald. *in Candel. Aur. part. 3. tract. de Irregul. §. de Homicid. num.* 5. multo magis tenebitur Medicus mederi infirmo, maxime in manifeſto vitæ periculo exiſtenti, ut quando peſte detinetur. A fortiori etiam id probatur, quia hoſtibus mederi, & auxilium porrigere Medici tenentur opem implorantibus, necnon, & Barbaris, & quibuſcunque hominibus etiam ab humanitate, & Religione omni alieniſſimis, ut idem Rodericus a Caſtro *loco citato* advertit; quanto magis tenebimur mederi concivibus, ac

fratri-

Digitized by Google

ſratribus noſtris in extremo periculo mortis poſitis,
ne ex peſte mortem obeant: quod ſi id recuſamus,
jure contra nos impietatis nota nos laceſſentes, qui-
libet inſurgere poterunt, ac non ſine ratione firma-
re, nos illos data opera interfeciſſe, unde homicidii
rei efficiemur, ut ſuperius dicebatur.

Sed vide quorſum evadat lex charitatis, ut exten-
datur etiam ad ſubveniendum ipſis Brutis: nam *Deu-
teronomii cap.* 22. *verſ.* 4. præcipitur filiis Iſrael ſub-
venire Aſino, aut Bovi, qui ceciderit, ibi, *Si vide-
ris Aſinum fratris tui, aut Bovem cecidiſſe in via, non
deſpicies, ſed ſublevabis cum* eo: quanto magis ergo
Charitatis eadem lex nos obſtringet ad ſubvenien-
dum proximo, qui non caſu, aut aliter periclitatur,
ſed certa mortis inevitabilis ruina, niſi cito ſuccur-
ratur premitur?

Quarto Medicus tam arcto obligationis vinculo
7 obſtringitur ad medendum, ut non ſolum volenti-
bus, & auxilium expoſcentibus, ſed etiam invitis,
ac recuſantibus, opem ferre ac mederi teneatur.
Abb. *in cap. ad aures, de ætat. & qualit. num.* 7. Ri-
pa *de Peſte, part. ult. partic.* 2. *num.* 103. Navarr. *in
Manual. cap.* 25. *num.* 63. & alii ex Canoniſtis apud
Codronch. *ex Medicis loc. cit.*

8 Nec ſolum tenetur mederi iis, qui mercedem ſol-
vunt, ſed etiam ingratis, & ſolvere renuentibus,
quod etiam ipſa Ars illis injungit. Hippocrat. *libr. de
Præcep. num.* 4. *Nam multo melius*, inquit, *eſt a mor-
bo convaleſcenti exprobare, quam calumnioſe affectos
deſerere*. Majore ergo obligatione adſtrictus cenſen-
dus eſt ad medendum ægris contra inſtantem mor-
tem ab ipſo opem implorantibus.

Ex quibus profecto nullo modo effugere poſſe vi-
detur Medicus, quin ex ſumma juſtitia cogi debeat
languentibus mederi, & maxime in evidenti pericu-
lo poſitis, ut peſte laborantibus, qui multo majore
neceſſitate premuntur, ac tanta, quod, niſi ſubito
illis ſuccurratur, de illis acta res ſit.

9 Ac denique Medici Doctoratus lauream conſequen-
do, non aliam ob cauſam multis privilegiis decorantur,
niſi ut publicæ ſalutis curam gerant, *lib.* 1. §. 1. *de va-
riar. & extr. cognit.* Immo teſte Galen. *lib.* 1. *de
Decret. Hippocr. & Plat. cap.* 5. *in princip.* hoc illud
eſt, propter quod multi ad exercendam medicinam
invitantur, nempe ob ſibi conceſſam a Legibus im-
munitatem ac Reipublicæ vacationem: Ad quod etiam
habetur lex a Juliano Imperatore lata, quæ extat in-
ter ejus opera poſt *Epiſt.* 25. *edit. Pariſ.* cujus verba
hæc ſunt: *Artem Medicam Hominibus ſalutarem eſſe,
uſus ipſe demonſtrat; quare eam a cœlo delapſam non
immerito Philoſophi prædicant; etenim Naturæ noſtræ
infirmitas, & valetudinis offenſiones, quæ quotidie in-
cidunt, per hanc corriguntur: quamobrem ſicut æqui-
tatis ratio poſtulat, nos ſuperiorum Regum auctorita-
tem, & vocem ſecuti, pro noſtra humanitate jube-
mus, vos Senatoribus muneribus liberos in poſterum
vivere*. Ergo etiam ob hanc ipſam cauſam teneri
videntur Medici vel nolentes ægrotis mederi. Un-
de cum ex cauſa propriæ utilitatis ſeſe ad id obli-
gaverint, nullo modo, ac nulla excuſatione ab ea
obligatione ſeſe eximere poſſunt; ſed omnino cogen-
di, maxime in ſumma rerum neceſſitate, vel ſæ-
viente peſte, ægrotis medendo opem ferant; præter-
quam quod medentes tempore peſtis, aliis privile-
giis, & immunitatibus ditantur, & mercedes quoque
illis augentur, & jure, quia propriam vitam mani-
feſto periculo exponunt, multo plus ergo meretur ope-
ra Medici medentis tempore peſtis iis, qui peſte infe-
cti ſunt, quam ſi medeatur aliis infirmis: Corneus
conſil. 347. *num.* 6. *in fin. vol.* 1. Videntur autem
Medici uno, eodemque paſſu cum militibus proce-
dere; nam & hi multis privilegiis gaudent, ſed tenen-
tur ſemper etiam inviti militare, niſi dimiſſionem
impetraverint: Similiter ergo dicendum de Medicis,
poſtquam Doctoratus lauream ſunt aſſecuti, & pri-
vilegiis ſibi conceſſis frui volunt.

Alii tamen ex parte non deſunt totidem rationes,
nec minoris ponderis contrarium perſuadentes, nempe
10 Medicum non poſſe cogi ad medendum. Et primo Ars
Medica eſt Ars libera, & Artis liberæ opera, etiam li-
bera eſſe debent; Hippocrat. *in Epiſt. ad Abderit.*, &
quanquam Medicus recipiendo mercedem, Artem
ſervire cogit, ut Hippocrat. *ibid.* addebat; tamen id
tunc tantummodo habet locum, cum Medicus ratio-
ne mercedis, id, quod ipſi offertur, recepit, illudque
tanquam quid ſibi debetur, moroſe, ac per vim exi- 11
gere ſtudet; non vero quando aliquid recipit honora-
rii loco, & in grati animi ſignum; nam tunc ſi quid
datur, recipit, & niſi detur, non poſtulat, ita enim
ex Artis præceptis facere tenetur. Itaque cum Medi-
cus nullo modo ſe obligaverit alicui medendo in-
ſervire, non poteſt ad hoc ulla ex cauſa cogi, quod
ſimpliciter loquendo non tenetur mederi, multo mi-
nus tenebitur tempore peſtis.

Secundo, deveniendo ad particulare punctum circa 12
peſtem, Medicus non poteſt compelli ad ea, ad quæ
ex ſua Arte non tenetur; ſed ex ſua Arte non tenetur
Medicus, nec debet curam morborum incurabilium
ſuſcipere, ut ex Hippocratis præcepto, omniumque
Medicorum conſenſu refert Rodericus a Caſtro *in
Medic. Polit. lib.* 3. *cap.* 18. Modo, peſtis eſt morbus 13
incurabilis, ut probat idem Rodericus *ibid.* quia Pe-
ſtis morbus eſt divinitus immiſſus, ut omnes de Pe-
ſte verba facientes fatentur, & idcirco dicitur, Bel-
lum Dei cum Hominibus, cui nequeunt humanæ
vires reſiſtere; Ripa *de Peſt. part.* 1. *num*..... neque
enim tales morbi humana Arte, vel naturalibus re-
mediis curari poſſunt, ergo neque poteſt, neque de-
bet Medicus compelli ab medendum peſte infectis;
immo ipſe ex ſe abſtinere debet ab eorum curatione,
ſi ſecundum ſuæ Artis dictamen operari velit, alias
contra Artis præcepta faceret, quæ prohibet eorum,
qui a morbo victi ſunt, curam ſuſcipere. Medicus
autem contra ſuæ Artis dogmata Medicinam faciens, 14
graviter errat, ut probavi alias *lib.* 6. *har. quæſt. tit.*
1. *quæſt.* 7. *num.* 2.

Sed neque deſperatis tenetur Medicus auxilium fer- 15
re, ex præcepto Hippocrat. *in lib. de Arte, num.* 4. &
Celſ. *lib.* 5. *ſuæ Med. cap.* 26. ex ipſorum auctorita-
te Zacutus Luſitan. *in introit. ad Praxim, Præcept.* 16
16. & ipſi Juriſconſulti in hoc conveniunt, dicentes,
quod quemadmodum Juriſta non poteſt compelli ad
ſumendum patrocinium cauſæ deſperatæ, ſic neque
Medicus poteſt compelli ad medendum deſperatis,
ita Rip. *de Peſte, part.* 2. *partic. ult. num* 92. & licet 17
contrarium dicat verius *ibid.* & ratione ductus, quod
Medicus ſuſcipiens curationem morbi deſperati, ne-
mini facit injuriam, ut facit Advocatus ſuſcipiens
patrocinium cauſæ deſperatæ; tamen certum eſt, ina-
niter Medicum eis, qui a morbo deſperati ſunt,
opem fert, cum non ſint remediorum capaces; ac ſa-
tis ſuperque injuriam publico intereſſe facit Medicus
medendo iis, qui jam deſperati ſunt, dum in cauſa
eſt, ut Ars in poſterum ludibrio habeatur, & reme-
dia infamentur in præjudicium aliorum ægrotan-
tium, qui deſperati non ſunt, nam ii poſſent ab iiſ-
dem remediis, incaſſum illis adhibitis, juvari, quæ
tamen adnotantes fruſtratoria fuiſſe, abhorreant. Er-
go cum ii, qui Peſte laborant, a morbi ferocitate,
& ſumma malitia deſperati ſint, Medicus non debet
cogi ad opem illis ferendam, ex prædictis.

Tertio nullus tenetur cum proprio, & præſentaneo, 18
ac certo vitæ periculo alterius ſaluti proſpicere, quia
unuſquiſque ex charitate proprii corporis magis eſt
ſibi obligatus ad tuendam propriam ſalutem, quam 19
alienam; & licet etiam alienæ ſaluti proſpicere ſa-
luti propriæ, majus tamen opus videtur proſpicere
ſit opus charitatis, at Medicus curando peſte infe-
ctos propriam ſalutem manifeſto, ac præſentaneo vi-
tæ diſcrimini exponit; experientia enim quotidiana
videmus, pleroſque Medicorum, qui lucro inniates
peſtifero morbo affectos curandos ſuſcipiunt, facili
negotio perire, ac ſatis ſuperque id experti ſumus in
peſtilentia anni præteriti, in quo plures Medici
infirmorum curæ deſtinati, vitam cum morte com-
mutarunt. Itaque ſi accedens tantum ad locum pe-
ſtilentem quis dicitur tentare Deum, ut ex Ripa, 20
Maſcardo, & aliis dixi *lib.* 3. *titul.* 3. *quæſtione* 1.
numero 8. ex eo quod faciliime, imo certo, & abſ-
que dubio ad talem locum accedens mortis pericu-
lo ſe exponit; quanto magis tentare Deum dice-
mus, & certo mortis periculo ſe exponere Medicum,
qui

Digitized by Google

qui ad ægrotos peſte infectos curandos tangendos, obſervandos; eorumque expirationi recipiendæ ſe committit? non tenetur igitur Medicus ob propriæ ſalutis zelum peſte infectis mederi, unde neque poteſt ad hoc ab aliqua perſona cogi.

21 Denique ſi Medicus a publico non conductus nunquam poteſt cogi ad medendum, Carrar. *de Med. part. 2. numer. 91.* multo minus cogi poterit tempore Peſtis, cum id fieri non poſſit abſque manifeſto, & evidenti propriæ ſalutis periculo, ut dictum eſt; immo ſi Medicus etiam a publico conductus, non te-
22 netur ad caſus inſolitos, nec obligatur ad medendum tempore peſtilenti, ut ex Corneo dicit idem Carrar. *loco cit. part. 3. num. 60.* quando minus obſtringi debet Medicus non conductus eodem tempore Peſtis ad medendum?

Jam vero id habere veritatem facto ipſo, ac duplici exemplo, & utroque quidem inſigni demonſtrari poteſt: Primum eſt Galeni, viri de Medicina optime meriti, qui graſſante in Urbe ſæviſſima peſte, in patriam ſe recepit ne peſte infectis mederetur, ut ipſe narrat. *in lib. de lib propr. cap. 2.* Alterum, quod magis ad rem noſtram facit, eſt Hieronymi Fracaſtorii Medici nulli Medicorum poſtponendi, qui, referente Petro Sfortia Pallavicin. *lib. 9. Hiſtor. Conci. cap. 13. part. 1.* ob ſui nominis celebritatem a concilii Patribus in Medicum electus, ac Tridenti ubi Concilium coadunatum erat, peſte graſſari incipiente, diſcedendi veniam impetravit, aſſerens, ſe non teneri, licet eſſet conductus ad medendum, vigente Peſte.

Cæterum pro rei veritate eruenda, cujus amore non minus, quam favore Medicorum motus hanc
23 provinciam ſuſcepi, eo fine, ut eam pro viribus tueri coner, nonnulla ſunt mihi præmittenda. Et primo præmittendum, Medicum nunquam, & in nullo caſu, ſimpliciter loquendo, cogi poſſe ad medendum; Ratio eſt, quia aſſumendo Doctoratus inſignia; in jurejurando, quod præſtat, nulla obligatione ſe obſtringit ad medendum; nam obligatio emanans ad medendum pauperibus gratis, & ad hortandum ægrotos ad Pœnitentiæ Sacramentum ſuſcipiendum, non obſtringit illum ad medendum; ſed ad gratis medendum pauperibus, quandocunque iis medebitur; ſicut & ad hortandum ægrotos ad Sacramentalem Confeſſionem, ſe obligat, quandocunque ægrotis medebitur; itaque ſimpliciter loquendo, nulla obligatione ſe obſtringit ad medendum.

24 Secundo idem ſuadere poteſt ratio deſumpta a ſimili, Medicus non tenetur ſimpliciter mederi pauperi, ſed tunc ſolum, cum alius Medicus non ſit, qui mederi poſſit, Navarr. *in Manul cap. 25. num. 64.* ex Medicis Codronch. *de Chriſt. med. rat. lib. 1. cap. 13.* ſi ergo, exiſtentibus aliis Medicis, non tenetur Medicus ad medendum pauperi, qui in majori neceſſitate poſitus eſt, quam cæteri ejuſdem loci habitatores, multo minus tenebitur mederi, ubi alii exiſtant Medici; unde neque per Judicem, & multo minus per Epiſcopum cogi poterit ad medendum, & ſic in practica obſervari cenſendum; neque enim ſcio, nec unquam audivi, Medicum coactum fuiſſe etiam invitum ab alterutro eorum ad medendum.

25 Tertio præmittendum, Medicum, ubi non ſuppetat copia aliorum Medicorum, teneri, ac cogi poſſe ad medendum. Quod non ſolum verum eſſe judico, ſi de ægrotis gravi morbo laborantibus verba fiant, ſed etiamſi de ægrotis loquamur non graviter laborantibus: Et in primo caſu res plana eſt, per ea, quæ adducta ſunt ſuperius *num. 3. & ſeqq.* In ſecundo vero caſu diſtinguendum; nam vel ægritudo, licet de præſenti levis ſit, poteſt ita augeri, ut hominem vitæ periculo exponat, idque rationabiliter timeri poteſt ex eo, quia tales morbi ex ſui natura ſolent ita procedere; & tunc dico Medicum teneri, & cogendum eſſe ad medendum; cum tantundum ſit non ſuccurrere ei, qui in proximo mortis periculo poſitus eſt, & non ſuccurrere ei, qui licet non in proximo periculo ſit, tamen de proximo eidem periculo rationabiliter ſubjacere poteſt; immo cum facilius ſit ægrum a periculo præſervare, dum extra periculum eſt, quam eum a periculo eximere, cum in illo verſatur, Medicus magis forte errabit, negligendo primum, quam ſecundum: & multo prudentius facit qui periculum præcavet, antequam in illud incidat, quam ſi ſe a periculo vindicat, cum illud præcavere poſſet; nam qui amat periculum, peribit in illo. Ergo ſi, exempli gratia, levi ſquinantia detentum, facili, ac prompta ſanguinis miſſione curare potes, illum curare rennas, faucium apoſtema ita adaugeri poterit, ut nullo poſtmodum præſidio adjuvari poſſit, & ægrum ſuffocet; & ſi ſimplici Tertiana, maxime Autumnali, laborantem curare neglexeris, poterit ex intermittenti duplex fieri, & ex duplici continua & maligna; & ubi in principio non difficulter illum ſanare poteras, mortis periculo expoſitum videbis, tandemque etiam morte ereptum. At ubi ægritudo tuta, ac levis eſt, Medicus non tenebitur, cum abſit omne ſalutis ipſius Ægrotantis periculum.

Præmittendum quarto in caſibus inſuetis, ut in 26
Peſte, Medicum, non exiſtentibus aliis Medicis, qui infirmis opitulentur, etiamſi non ſit a publico conductus, poſſe cogi ad medendum, quia cum ponatur in periculo publico ſalus, renuente Medico, qui ſubvenire poteſt, ægrotantes curare, ſiet reus mortis eorum omnium, qui incurati pereunt, per ea, quæ ſuperius adducta ſunt *n. 3. & ſeqq*

Nec quicquam valet ex mea ſententia, id quod 27
Carrar. *de Medic part. 3. num. 60.* dicebat, non teneri nimirum Medicum conductum, neque obſtringi poſſe ad medendum peſte laborantibus, quia non tenetur ad caſus inſolitos: quod aliis quoque perſuaſum video, quoniam Medicus, cum conducitur, non excipit (ut facere teneretur) caſus inſolitos, nec tacite excipere illum cenſendum; nec in litteris patentibus, quæ conſueverunt Medicis a publico conductis expediri; idipſum unquam exceptum reperitur; & tamen, ubi hæc exceptio ſuum effectum ſortire debeat, debuiſſet aliqua ejus mentio alicubi fieri: quod cum nullo modo fiat, talis exceptio nihil Medico conducto ſuffragari debet, niſi huic difficultati conſuetudinem opponamus.

Difficultatem tamen augere poteſt, quod ubi locum habere deberet hæc exceptio de caſibus inſolitis, neceſſe eſſet exprimere quinam ſint, & qui intelligi debeant caſus inſoliti: non enim ſola Peſtis eſt caſus inſolitus, ſed dantur etiam alii morbi qui non minus, quam ipſa Peſtis, ſoliti ſunt; ut exempli gratia eſſet Lepra, & maxime Elephantiaſis, Scorbutus, Cancri, Aneuriſmata, & alii morbi, ſimpliciter Epidemici, quorum nonnulli tam ſoliti ſunt, quam ipſa Peſtis. Sed quia hujuſmodi morbi populares non ſunt, nec multos, ſed perpaucos infeſtant, ceſſat in hoc omnis difficultas. Putaverim igitur Medicum conductum nonniſi cum conducitur, excipiat caſus inſolitos, ac ſignanter Peſtem, teneri ad omnes caſus.

Illud tamen veritatem habere crediderim, & maxime æquitatem reſpicere, quod non teneatur pro conſueto ſalario, ut ex Juriſconſultorum opinione dictum eſt, quod non ſolum in Medico etiam conducto, ſed in quibuſcunque aliis Miniſtris locum habere debet.

Præmittendum quinto, quod ubi plures Medici in 28
loco exiſtant, vigente Peſte, nec eorum ullus velit, quantavis mercede oblata, peſte infectos curare, debeat res ſorti demandari, & ille, in quem ſors ceciderit, compelli poſſit ad medendum; nam alias ægris abſque præſidio ſuccumbentibus, omnes Medici fierent rei mortis pereuntium. Contra quod tamen opponi hic poſſe videtur, dicendo, quod quemadmodum ubi plures hominem vulneraverint atque occi-
derint, nullus eorum damnatur in pœnam ordinariam, 29
ſed in extraordinariam, quia nullus eorum eſt Reus homicidii, ut in caſibus, de quibus Julius Clarus §. *Homicid. numer. 3. lib. 5. ſentent.* ita dicendum quoque ſit de Medicis recuſantibus concorditer mederi peſte infecti, quod nullus eorum teneatur de morte ægrotantium; tamen dicendum eſt, diſparem eſſe rationem, quia non ſemper, & in omni caſu verificatur illa concluſio de pluribus vulne- 30
rantibus, & occidentibus aliquem, ſed in cauſa tantum, ubi non conſtet, quis vulnerantium illum occiderit, unde quia non omnes ſunt in pari culpa, ne minus nocentes damnentur, omnes in pœnam extraordinariam damnantur; ſed in noſtro caſu omnes ſunt in pari culpa, & omnes pariter nocentes, unde

omnes

Digitized by Google

omnes eadem pœna multandi, ac tanquam homicidæ puniendi, qui cum poſſent renuerunt homines in extremo periculo vitæ poſitos ope medica redimere.

Neque ſuffragari illis debet, quod etiam curati per ipſos fuiſſent ægrotantes, tamen ob morbi ſummam violentiam, & malitiam periiſſent: quia non neceſſe eſt, neque ſemper accidit, ut omnes peſte affecti pereant, quantumvis ſævæ, & maligna illa ſit, ſatiſque eſt ad Medicos renuentes mederi culpa irretiendum, ſi minima pars ægrorum, ubi curati fuiſſent, ſalvari potuiſſet.

31 Sexto præmittendum, quod ſi caſus detur, ut Peſtis vigeat ſine contagio (ut fieri poſſe jam probavi *lib. tertio harum quæſt. tit. 13. quæſt. num. 21. & ſeqq.*) quemcunque Medicum poſſe cogi ad medendum, etiamſi non ſit a publico conductus, dummodo alii Medici in loco non ſint, qui medeantur, ut teneri dixi in aliis quibuſcunque morbis, nulla differentia obſervata inter unum, & alium caſum: ſi enim alicujus rei reſpectu poſſet excuſari Medicus renuens mederi contagioſa peſte detentis, ea eſſet præſentaneum periculum contrahendi per contagium eandem, & de vita periclitandi, at hic reſpectus ceſſat in Peſte non contagioſa, itaque in iiſdem caſibus, in quibus poteſt Medicus cogi ad medendum in aliis morbis, poterit etiam cogi ad medendum in caſu peſtilentiæ non contagioſæ.

32 Præmittendum ſeptimo, quod licet poſſit Medicus cogi ad medendum in prædictis caſibus, etiam peſte infectis, nunquam cogi debet ad cohabitandum in loco, ubi tales ægrotantes detinentur: nam ſatis ſuperque gravari Medici videntur, ac pleniſſime ſuo debito ſatisfacere, ſi ipſos ægrotantes bis, aut ſaltem ſemel in die viſitaverint, neque ulla lex, vel ulla ratio obligat illos ad excedendum in hoc caſu ſuum conſuetum viſitandi morem; unde perperam factum judicandum nec ſolum ipſorum Medicorum exitio, ſed etiam cum damno manifeſto ipſius publicæ utilitatis, cogere Medicos ad cohabitandum in ipſo eodem loco, in quo Peſte infecti detinentur, promptiſſime enim, & ipſi inficiuntur, ac pereunt, ita ut alii Medici omnino renuerent inſervire; & qui præſunt, in dies cogerentur novos Medicos ſubſtituere, qui inſervirent: unde durante Peſte per longum tempus, facile futurum ſit, ut omnes ſuccumberent. Magis ergo ſecundum æquitatem, & humanitatem, immo, & ſecundum juſtitiam eſt, permittere Medicis, ut poſt quotidianam ægrotantium viſitationem, ſibi proſpiciant, in domum, & locum minime infectum ſe conferentes, ſeorſim tamen habitando a ſanis, & non ſuſpectis perſonis ſejuncti, interimque omni ingenio ſe contra contagii violentiam muniant, ut tanto melius, ac libentius, abſque timore infectis inſervire valeant; alias, ut recens experientia commonſtravit, cohabitando in loco infecto, faciliime inficiuntur, ac deficientes majorem provinciam exhibent iis, qui de Medicis providere debent, interimque ipſi Medici cohabitare ibidem coacti, innocentes morti deſtinantur.

33 Octavo præmittendum, Medicum tempore Peſtis poſſe ſervire per ſubſtitutum, quandocunque cogatur ſervire, abſque eo quod eſſet conductus, nam ubi eſſet conductus ad hoc ſpecialiter nempe ad medendum Peſte infectis, teneretur ipſe per ſe ſervire, quia conducta cenſetur ipſiuſmet perſonæ induſtria, cui nunquam cenſetur æquiparari induſtria ſubſtituti. Sed quando Medicus non eſt ad hoc ſpecialiter conductus, non obſtringitur ſervire per ſe, ſed admitti poteſt, ut ſerviat per ſubſtitutum; quia ſi Medicus non tenetur mederi etiam in caſu neceſſitatis, ubi alii Medici exiſtant, qui idem facere poſſint, multo magis videtur ſolutus ab obligatione ſerviendi ex propria perſona: dummodo ſerviat per ſubſtitutum, cui ipſe de mercede ſatisfaciat, & ſic obſervatum videmus de præſenti hinc in Urbe, & alibi in hujuſmodi caſibus Peſtilentiæ.

34 Præmittendum nono, Medicum nunquam poſſe cogi ad medendum ſine debito ſolario, decenti mercede, niſi in caſu paupertatis, & ubi non ſit, qui pro paupere mercedem ſolvat, ut ex Navarra ſuperius dictum eſt. Quæ concluſio amplianda, ut nullus Medicus, etiam conductus, cogi poſſit ad medendum, tempore peſtis pro conſueto, & convento ſalario. nam debet decenter augeri, ut ſupra ex Corneo dicebam.

Atque ex his patere poteſt, quid reſpondendum ſit 35
oppoſitionibus utrinqne factis: & primo ad id, quod pro parte affirmante dicebatur, Medicum teneri, ac cogi poſſe ad medendum, quia medendi officium eſt munus publicum, quod quilibet etiam invitus ſubire tenetur, reſpondendum; Munera publica eſſe in duplici differentia, nam aliqua habent adnexam obligationem exercendi munera perſonæ commiſſa, ut exemplificare licet, in Epiſcopo, in Parocho, in Milite, & aliis, nec non in Medico a publico conducto; alia vero non habent eam obligationem annexam, ad ea acta exercenda, ſed conferunt tantum dignitatem, & habilitatem ea exercendi, cuicunque perſonæ libuerit aut quandocunque occaſio, aut neceſſitas ei ſe obtulerit. In priori ergo caſu, ut in Epiſcopo, in Parocho, in milite, in Medico a Publico conducto, dicendum, poſſe cogi hominem ad munus exercendum, etiam invitum in poſteriori non poſſe cogi, niſi neceſſitate urgente; quæ neceſſitas emergit ex parte perſonarum, quæ indigeant opera alicujus muneris publici, & ex inopia alterius, qui idem munus in hominum utilitatem exercere poſſit, ut in eodem Parocho exemplificare iterum licet, qui non tenetur extra ſuam Parochiam Sacramenta miniſtrare, & tamen in caſu neceſſitatis, & in defectu, ſeu abſentia proprii Parochi, poſſet cogi extra ſuam Parochiam Parochi officio fungi; nam in caſu neceſſitatis non ſolum Parochus alienæ Parochiæ poſſet cogi ad id agendum, ſed etiam Clericus poteſt Sacramenta miniſtrare, ut vigente Peſte, quo tempore ſi poteſt quilibet Sacerdos audire confeſſionem, & abſolvere excommunicatum, quanto magis æquum ac ſecundum decentiam erit cogere poſſe Parochum ad eam functionem, licet ſit extra ſuam Parochiam? quod in fortiori caſu docet Ripa *in tractat. de Peſte part. 2. partic. 3. num.* 46. Sed quis dixerit, Doctorem Jurecconſultum poſſe cogi quandocunque ad ſumendum patrocinium alicujus cauſæ, ubi nulla neceſſitas, nec defectus alterius Doctoris eſſet, qui hujuſmodi parrocinium ſumeret? pari pacto ergo dicendum de Medico, qui licet accipiens Lauream Doctoratus, habeat munus publicum; non habet tamen annexam obligationem illud exercendi, niſi urgente neceſſitate publici intereſſe, ut de Jureconſulto quoque licet affirmare.

Eodem morbo dicendum, non teneri Medicum 36
mederi cuicunque ægroto in periculo exiſtenti, ubi adſit copia aliorum Medicorum, ſed teneri tantum, non exiſtente alio Medico, qui curam aſſumat; nam tunc veritatem habebit, teneri illum mederi lege præcepti, aliter mortaliter peccaret, & tunc poterit per Epiſcopum compelli ad medendum, ut a peccando deſiſtat, quemadmodum dicebat Ripa, & cogi, etiam poterit per Judicem, ut ille addebat, & in ſumma Medicus, qui ſolus in aliquo loco commoratur, obligatur ex lege Charitatis, & ex præcepto ad medendum cuicunque perſonæ invitæ periculo exiſtenti, etiamſi peſte eſſet infecta.

Nec obſtat, quod major ſit obligatio emergens ex 37
charitate proprii corporis, ob quam tenetur primo ſaluti ſuæ proſpicere, quam obligatio emergens ex charitate ſalutis ſui proximi, quia intereſſe publicæ ſalutis eſt omnino præferendum intereſſe ſalutis particularis, & ſic tempore Peſtis etiam cum præſentaneo periculo propriæ ſalutis videtur Medicus obligatus ad medendum infirmis peſte detentis, ubi alius non adſit, qui illis in ea neceſſitate ſubvenire poſſit.

Neque alia reſponſione ſatisfaciendum tertiæ inſtan- 38
tiæ pro parte affirmativa in medium allatæ; ſiquidem abſque dubio elici poteſt, quod Medicus hominem occidat, qui non poteſt ab alio Medico curari, nec aliunde ſalvari, quam ab ipſo, & ejus ope; ſed quando Medicus idcirco negligit, aut etiam renuit infirmo, de vita periclitanti, mederi, quia poteſtis ab alio Medico curari, & a mortis periculo vindicari, nullo modo adſtringi poteſt ad opem ferendam tali

ægroto,

Digitized by Google

ægroto, ut exemplificavi in paupere, & firmavi ex Navarræ, & aliorum auctoritate.

39 Ad quartum porro argumentum pro parte affirmativa reſpondetur, non eſſe undequaque acceptam, ac veram concluſionem illam, quod Medicus teneatur mederi etiam invitis, allatamque fuiſſe a Canoniſtis, & a Medicis ex abundanti, cum beneficium non conferatur in invitum *l. Invito, Digeſtis, de reg. jur.* & per ſacram ſcripturam monemur pelere, ut accipiamus; unde bene ex mea ſententia monet Rodericus a Caſtr. *lib. 3. Med. Polit. cap. 14.* non eſſe accedendum Medico ad ægrotos, niſi rogarint.

At quomodo curabit Medicus ægrotum invitum? An non pro recta cura requiritur ſumma ipſius ægrotantis obedientia? An non hoc in primis movet ſummus Præceptor Hippoc. *lib. 1. Aphor.* qui autem invitus curatur, quanam ratione præſtabit ſe Medico obedientem? immo omnia præpoſtere, & contra ipſius Medici mandata faciet, & quidquid Medicus pro ipſius ſalute molietur, ille inobedientia deſtruet, ac irritum faciet. Ac profecto miratus ſum quomodo Canoniſtæ tam ultro in hoc proceſſerint, ut facile commonſtraverint, ſe non ſufficienter in Artis difficultate inſtructos, & in iis, quæ in curandis ægrotis ſumme neceſſaria exiſtunt. Mirandum tamen multo magis de nonnullis Medicis, qui tam rigoroſæ opinioni adhærent, quod niſi eo fine, & ſtudio præſtiterint, ut pie, ut ex Chriſtiana charitate in hoc negotio procedendum determinent, certe nimis affectati rigoris eſſent inſimulandi, niſi infirmi dementes eſſent, & ob id Medici opem recuſarent.

40 Ad ultimum, pro affirmativa ſententia, dicendum, Medicum, ob privilegia ſibi conceſſa, & immunitates, quibus gaudet, teneri quidem mederi concurrentibus conditionibus, de quibus ſumus locuti, ac ſatis ſuperque eſt, ſi neceſſitate urgente, publicæ ſaluti inſiſtat, ejuſque curam ſuſcipiat, quæ neceſſitas tunc temporis, & non alias videtur urgere, cum non adſunt alii Medici, qui huic neceſſitati opitulentur, ſed in manu tantum ipſius eſt opem ferre. Dummodo igitur Medicus paratum ſe præbeat, urgente prædicta neceſſitate, ad ſubveniendum iis, qui in ea neceſſitate ſunt poſiti, ſufficienter ſuo muneri ſatisfacit, & poteſt jure privilegiis, & immunitatibus ſibi provenientibus ex gradu Doctoratus libere gaudere.

Cæterum ad argumenta pro parte negativa reſpondere poteſt forte una, eademque diſtinctione, qua uſi ſumus in ſatisfaciendo argumentis pro parte affirmativa propoſitis.

41 Ad primum ergo dicendum, conveniens quidem eſſe, ut Artis liberæ libera etiam ſint opera, ſed neceſſitatem non habere Legem *cap. ſicut non alii de conſecrat. diſtinct. 1.* & idcirco nihil demere de Artis libertate, quæ ex neceſſitate fiunt, qua urgente cogi poſſunt etiam liberi Artifices ad operas ſuas præſtandas, abſque eo, quod quicquam præjudicetur eorum libertati, quia ſi neceſſitas non habet Legem, ad uſum conſuetum non reſtringitur: *l. 1. ff. de off. Conſul.*
42 cum ſalutis publicæ intereſſe præponderet cuicunque exceptioni in contrarium adducendæ, immo non ſolum publicæ ſalutis intereſſe, ſed etiam intereſſe ſalutis alicujus particularis eadem neceſſitate urgente; quia, licet concedatur, Medicum nulla obligatione eſſe adſtrictum ad medendum, ſimpliciter loquendo, tamen ubi ſalus proximi periclitatur, obligatur ſaltem ex lege Charitatis ſubvenire, quæ multo magis obligat, quam quævis alia obligatio; & exceptio ab illa procedens, omnem contrarietatem dirimit.

43 Ad ſecundum dicendum, eam propoſitionem, quod nimirum Medicus non teneatur ſuſcipere curam morborum incurabilium, non eſſe ſimpliciter veram, quia nunquam ſunt deſerendi infirmi, etiam in ultima
44 deſperatione poſiti, dummodo Medicus prædicat talem morbum non eſſe curabilem, hoc enim pacto ſuſcipiendo curam hujuſmodi morbi nulli facit injuriam, ſatiſque ipſa prædictione Artis præceptis ſatisfacit.

Neque obeſt, quod dici poteſt contra prædicta, nempe fruſtratoriam omnino eſſe Medici operam curando morbos incurabiles, & idcirco melius eſſe eos non curandos ſuſcipere: quia non eſt omnino fruſtratoria Medici opera in curandis hujuſmodi morbis, ſtante quod poſſit conveniente Diæta, præſcriptione aliquorum remediorum lenium, curaque palliativa, ut ajunt, & aſſidua ægrotantis ſolatione morbum lenire, & quandoque etiam ipſam mortem in longum protrahere. Ac præter hæc, verum non eſt, Peſtem eſſe morbum incurabilem, ſed tantum eſſe difficillimum, pernicioſum, & exitialem, cum ex eo multo plures infirmorum ſuccumbant, quam ſalventur, cum tamen alia ex parte nonnulli ſalventur.

Neque item verum eſt, Peſtem ſemper eſſe morbum divinitus immiſſum, nam licet conſtet aliquando Peſtem a Deo fuiſſe immiſſam, ut non ſolum ſacræ, ſed etiam profanæ hiſtoriæ teſtantur, idque ob inexpiabilia hominum ſcelera interdum evenire; tamen utplurimum procedit curſu naturali, & a naturali cauſa originem habet, & licet, ut dictum eſt, ſecundum plurimum homines ob ſui ſummam malitiam perimat, naturalibus tamen remediis aliquando ſuperatur. Idemque dicendum eſt ad inſtantiam, quod Medicus non debeat ſuſcipere curam eorum, qui a morbo victi jam deſperati ſunt, ultra quod verum non eſt, Peſte detentos eſſe deſperatos, cum experiamur eorum nonnullos remediis convenientibus ſalvari, & ab inſtante morte vindicari.

Ad tertium dicendum, quod licet Medicus medendo Peſte infectis propriam ſalutem in periculo ponat, id non excuſat illum a medendo, quia hoc facere tenetur, intuitu publicæ ſalutis, cui ſalus particularis eſt poſtponenda, præterquam quod multis ingeniis Me- 45
dicus ſibi proſpicere poteſt inter medendum, ita ut nullam ſanitatis noxam incurrat, quæ ingenia ſatis norunt Practici omnes Medici, & ſi ea in uſum protrahat, debitis cautelis adhibitis, ſe ſua diligentia tueri poterit, & ipſa experientia conſtat, Medicos illos, qui prudenter ſe gerunt, temperantiam in victu ſervantes, opportuniſque antidotis, caute tamen, ſe, ac moderate munientes, non modo ſeipſos, ſed & ægrotorum ſuorum aliquos ab imminenti Peſtis, & mortis exitio liberaſſe. Contra vero, illos periclitari, qui intemperanter vixerint, aut nullis, aut pluribus, quam par eſſet, & importunis antidotis uſi fuerint, abſque modo, & menſura illas ingurgitantes, incaute nimirum ad ægrotos viſitandos accedentes, hos enim ſua culpa periiſſe patet.

Itaque etiamſi negari non poſſit, quod mederi peſte infectis, ſit ſeipſum manifeſto vitæ diſcrimini exponere, tamen cum non ſit, unde tale diſcrimen declinare poſſit, idque ob intereſſe publicæ ſalutis fieri contingat, Medicus cogi poteſt ad medendum, non exiſtente alio Medico, qui in ea re operam ſuam præſtare poſſit.

Ad ultimum reſpondendum, quod licet verum ſit, 46
Medicum liberum non poſſe cogi ad medendum, tamen neceſſitas imponit etiam non obligato medendi obligationem; quæ neceſſitas emergit, ut dictum eſt, ex imminenti vitæ periculo ipſorum ægrotantium, & ex abſentia, & inopia alterius Medici, qui opem ferre poſſit, quæ maxime vigent tempore peſtis.

Et ad exempla adducta de Galeno, & Fracaſtorio, deſerentibus civitatem peſte infectam, dicendum jure utrumque potuiſſe ſibi fuga proſpicere, quia tam Romæ, quam Tridenti non deerat copia aliorum Medicorum, qui peſte infectis mederentur, Fracaſtorium autem, licet eſſet a Concilio conductus, potuit tamen recedere, cum non teneretur ad caſus peſtilentes ex communi Jureconſultorum ſententia; licet contrarium ipſe ſenſerim *ſupra num. 28.*

Unde ex his, ut multa in unum recolligam, dicen- 47
dum, Medicum liberum, ac non conductum, non poſse cogi ad medendum, niſi quando in eodem loco aut Civitate, in qua commoratur, nullus alius reperiatur, qui Ægrotis in periculo mortis poſitis, & maxime peſte laborantibus mederi poſſit; nam tunc, & eo caſu adeo veritatem hoc habet, ut etiam Medicus, qui nunquam Medicinam exercuerit, ſed tantum Doctoratus Lauream conſecutus fuerit, immo etiam Medicinæ ſtudiis incumbens, ut ſuo tempore illam exerceat, poſſit ad idem cogi, ob inopiam aliorum Medicorum, & ob intereſse publicæ neceſſitatis.

Illud tamen controverti non debet, quod non

poſſit

Digitized by Google

poſſit cogi, niſi debito, ac convenienti honorario, ac mercede conſueta majori conſtituta: quod procedit non ſolum in Medico libero, ſed etiam in conducto.

48 Pro corollario autem addendum, quod hæc eadem locum multo magis habent in perſonis, quæ ſub nomine Medici etiam largo modo comprehenduntur, ut Chirurgi ſunt, Barbitonſores, Aromatorii, Seplaſiarii, Obſtetrices, & id genus alii; hi namque omnes, ac ſinguli non ſecus ac veri Medici cogi poſſunt ad ſua opera præſtanda, neceſſitate urgente. Sed quid, inquam, de Medicis tantum hæc determinantur? certum eſt unamquamque perſonam, urgente neceſſitate publici intereſſe, teneri pro ſuo munere ad opera ſua præſtanda in publicam utilitatem.

49 Illud tamen non prætereundum, non deberi Medicos per vim, ac omnino invitos cogi ad medendum, quia non minimum damni ex hoc ægrotis emanare poteſt, ut notavit Ambroſ. Paræus *lib. 21. ſuæ Chirurg. cap. 11.* potius ergo blande alliciendi, non contemnenda mercede oblata, & in Domino hortandi, ut tam piæ operæ libenter, ac Chriſtianæ charitatis amore invigilare ſe accingant, non a terreno Principe ſolum, ſed ab ipſo Deo omnium bonorum datore, dignam mercedem reportaturi; nam certe perperam factum exiſtimaveum, ut Medici ad medendum peſte infectis deſtinati, tanquam Rei ſupplicio damnati, ſumma violentia per ſatellites ad loca, ubi peſte infecti deſtinentur, conjecti, inibi commorari, ac mederi inviti, animoque ob mortis timorem, & ob illatam vim, & injuriam perturbato, cogantur. Quod ſi lenioribus exhortationibus, ac blanditiis tentati, nollent obedire; tunc, eorum culpa ſic requirente, quomodocunque ad medendum impellantur.

50 Ipſi autem Medici admonendi, quod etiamſi propriæ vitæ periculum ſubeant, medendo peſte laborantibus, tamen non tantopere horreſcere debent in eo Charitatis opere ſe exercere, ſed ſe prompte in manus Dei remittere, in eoque ſperare; Ipſe enim, in cujus manibus vita, & mors eſt, & qui ſolus languores curat, illos ab imminenti periculo præſervabit, ut nonnullis ſucceſſiſſe novimus, qui ipſius Dei miſericordia ſiſi, non abſtinuerunt a curando ægrotos peſte detentos, non tantum ipſis medendo, quantum ipſos contrectando, & quæcunque ad curam pertinebant, oculatis, ac propriis ſenſibus obſervando, ut de ſeipſo narrat. Ludovic. Septal. *libro de Peſte*, Vir, ut Medici norunt, omni laude dignus, & de re Medica optime meritus; hic enim Mediolani jam tertium ipſo vivente Peſte obſeſſi, curam ægrotontium ex peſte ſemper ſuſcepit, & ab ea ſe immunem ſemper, Deo adjuvante, ſervavit.

CONSILIUM LXXII.

Ad Titulum, de impotentia coeundi, & generandi

ARGUMENTUM.

Pariſiis, in Ponte Nummulariorum, Aurifaber quidam honeſtam Puellam in uxorem duxerat, cum qua, licet non ſemel congreſſus eſſet, tamen liberum congreſſum habere non poterat, cum illa non poſſet ſine multa anguſtia, & dolore illum admittere, itaque Maritus impeditus, quo minus debitum matrimoniale exigere poſſet, Matrimonii diſſolutionem intentavit, non obſtante, quod ſponſa ſe utero gerere affirmaret. Accerſiti ergo doctiſſimi quidam Chirurgi, qui loca ſcrutarentur, & de qualitate impedimenti referrent, membranam duram, atque calloſam offenderunt, Matricis collum occludentem, parvis tamen foraminibus perviam, inciſa igitur prædicta membrana, ac diligenti cura adhibita, Maritus in poſterum liberiorem aditum ad congreſſum habens, de diſſolutione matrimonii ultro verbum non movit, illa poſt ſex menſes a membranæ inciſione Puellum ſanum, ac maturum edidit. Hiſtoria hæc habetur apud Guillem. Fabric. Chirurgum experttiſſimum *Obſervat. Chirurg. Cent. 3. Obſervat. 60. exempl. 2.* de qua etiam mentionem feci *in ſupplem. ad lib. 3. titul. 1. quæſt. 1.* ejuſque occaſione nonnulla dubia notatu digna, quæ fieri poſſent, in medium afferam, & pro viribus diſſolvere tentabo.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonii diſſolutio intentari non poteſt, niſi conſtito, quod impedimentum illud conſummandi non ſit amovibile.*

Declara ut num. ſeq. & 7.

3 *Etiamſi, cognito impedimento, maritus copulam plurics continuet, tamen, non remoto impedimento, poteſt matrimonii diſſolutionem petere.*

4 *Naturaliter unuſquiſque præſumitur ſanus, niſi contrarium probetur, unde etiam ad coitum habilis.*

5 *Stante impedimento, ex quo vir non poſſit loca penetrare, etiam ſemine ejaculato, matrimonium non dicitur conſummatum.*

Dic ut num. ſeq.

7 *Ad valorem matrimonii, ut conſummatum dici poſſit, requiritur potentia penetrandi vas fœmineum.*

9 *Quandocunque conjuges aſſequi poſſunt Matrimonii finem, Matrimonium dicitur validum, & conſummatum.*

10 *Finis Matrimonii eſt filiorum procreatio.*

11 *Penetratio vaſis muliebris, quatenus ſit neceſſaria, ut matrimonium dicatur conſummatum.*

12 *Matrimonium non dicitur conſummatum per ſolam vaſis penetrationem, ſed per ſeminis effuſionem intra uterum.*

13 *Valor Matrimonii non poteſt pendere a caſu raro.*

15 *Abſque intromiſſione, & ſine ulla penetratione vaſis muliebris, ſed ſola ſeminis effuſione prope uteri oſtium, aliquando ſequitur conceptio.*

Falſum, num. ſeqq.

16 *An, permanente impedimento penetrandi vas fœmineum, ſecuta tamen conceptione per ſeminationem, maritus poſſit petere matrimonii diſſolutionem.*

17 *An impedimento non amoto, & ſecuta conceptione, uxore parere non potente, & ſe ſectioni Cæſareæ tradente, atque inde evaſa, maritus poſſit petere matrimonii diſſolutionem.*

PLures dubitationes occurrere poſſunt ex prænarrata hiſtoria, nec minimi quidem momenti, quarum ego eas tantum proponam, quarum ſolutionem tradere mihi, ut Medico, non diſconveniat: cæteras, ſi quæ inſuper inde conſurgere poſſunt, ad Canoniſtas pertinentes, non attingam.

Dubitari igitur primo poteſt, an præfatus Aurifaber in congreſſu cum ſponſa, animadvertens adeſſe in illius utero impedimentum, prohibens illi penetrationem vaſis fœminei, ab ulteriori coitu, antequam ſeminaſſet, ſe retrahens, jure intentare poſſet judicium de matrimonii invaliditate.

Secundo, an poſt cognitum impedimentum, non abſtinens ab ulteriori coitu, ſemen emittens, abſque eo, quod in uterum muliebrem receptum fuerit, juſta fuiſſet ejus inſtantia de matrimonii diſſolutione.

Tertio, an, ſi ex hujuſmodi congreſſu ſecuta eſſet conceptio, ut in caſu noſtro, poſſet tamen maritus idem judicium intentare?

Quarto denique pro corollario, dubitari poſſet, an ſecuta conceptione, nec tamen amoto impedimento, ſi mulier, inſtante partu, nec parere potens, ſectioni Cæſareæ ſe ſubjeciſſet, atque inde liberata eſſe fœtu extracto, maritus matrimonii irritationem tentare poſſet.

Quoad primam igitur dubitationem, clara res eſt: 1
nam non ſatis eſt ad matrimonii diſſolutionem adducere impedimentum, prohibens ejus conſummationem,

Digitized by Google

ſed neceſſe eſt probare impedimentum eſſe tale, ut nullo modo ſit amovibile: nullum enim impedimentum,
2 quantumcunque ſit, poteſt dare juſtam cauſam dirimendi matrimonium, ubi aut ſit amovibile, aut non ſit perpetuum, ſed temporale; ut canonizatum apud Canoniſtas eſt: Sanchez *de Matrim. lib. 7. diſp. 92. n. 2.* Rota *in Pampilonenſ. Matrim. 1622. coram Coccino*.

Circa quod tamen notandum, quod impedimen-
3 tum hujuſmodi vel poteſt eſſe de facili amovibile, vel nonniſi cum magna difficultate; & ab omni periculo abeſſe, vel contra, licet ſit amovibile, non eſt tamen ſine magna, & evidenti difficultate, nec ſine magno periculo: nam in primo caſu concluſio de non dirimendo matrimonio habet locum: in ſecundo vero nequaquam, ut alias ex Joan. Andrea *de ſponſ. & matrim. n. 16.* dixi, Rota *in Pampilonenſ. Matrim. 13. Maji 1622. num. 18. coram Coccino ſupra cit.*

4 Quoad ſecundam dubitationem, videretur prima fronte, non eſſe præter juſtum, & æquum, quod maritus inſtaret pro dirimendo matrimonio, etiamſi impedimento cognito, a coitu ſe non retraxiſſet, ſed copulam non ſemel atque iterum, ſed per multas vices continuaſſet, etiam cum ſeminis effuſione; quia licet cognoſceret impedimentum, bona fide ducebatur, ut
5 illud poſſet continuatione copulæ ſuperare: neque vana erat ejus credulitas, cum quemadmodum naturaliter unuſquiſque præſumitur ſanus, niſi contrarium probetur, Rota apud Farinac. *deciſ. 715. nu. 2. part. 1. tom. 2.* ita unuſquiſque præſumitur habilis ad coeundum: Alciat. *de Præſumpt. reg. 1. præſumpt. 31. numero primo*, Rota *in Bononienſ. fidei comm. de Buccaferreis 2. Maji 1675. coram R. P. D. Zarate*. Quod multo magis præſumendum de mulieribus, quam de viris, quia rarius, & ex paucioribus cauſis mulieres fiunt ad coitum impotentes, quam viri: nam in mulieribus id accidit tantum ex membrana quadam præternaturali, vel ex Hymene ipſo duriori, occludente loca muliebria, ut omnibus in confeſſo eſt (licet alia impedimenta ego adnotaverim ſuo loco.) Accidit ergo, ut ob duritiem prædictæ membranæ, vel Hymenis, nec in primo, neque in ſecundo, & ulteriori congreſſu illud impedimentum tolli poſſit, quod tamen continuatione coitus penitus aliquando adimitur, unde idcirco non ſufficit ad excluſionem validitatis matrimonii, quod vir non potuerit unica vice cum ſponſa coire: Rota *in Piſaurenſ. Jocalium 21. Junii 1638 coram Arguelles, verſ. Nec ſe excuſare poteſt.* Sed expectandum conveniens tempus, ut ibi. Quod verificatur, tam ſi impedimentum ſit
6 ex parte viri, quam ſi ſit ex parte mulieris. Si ergo ut placet Thomæ Sanchez *lib. 7. de Matrim. diſput. 99. ſub num. 37.* etiam ſemine per ejuſmodi coitum emiſſo, & a Matrice attracto, matrimonium tamen non dicitur conſummatum, ſed irritum evadit, ut latius infra, multo promptius affirmandum, quod irritum ſit, & non conſummatum, ſemine tantum emiſſo, ſed a matrice nullo modo attracto. Si ergo hoc modo matrimonium, non eſt conſummatum, & adhuc viget impedimentum prohibens conſummationem, jure poterit Maritus inſtare pro ejus irritatione.

7 Verum non undequaque acceptum eſt, an viro, abſque penetratione vaſis muliebris ſeminante, ob commemoratum impedimentum, matrimonium ita invalidum ſit, ut dirimi debeat, & in noſtro caſu nihil certi determinari poteſt, quia hujuſmodi determinatio dependet a poſſibilitate vel impoſſibilitate amotionis præfati impedimenti, unde nequaquam potuit Aurifaber inſtare pro diſſolutione matrimonii, antequam pateret, an impedimentum, prohibens penetrationem, eſſet amovibile, necne?

8 Major multo difficultas eſt circa ſolutionem tertiæ dubitationis & pro parte Aurifabri opponi poteſt, quod non obſtante copula celebrata, non ſolum cum ſeminis emiſſione, ſed cum receptione ejuſdem ſeminis ab utero muliebri facta, & ſecuta conceptione, tamen matrimonium non poſſit dici conſummatum, quia ad ejus valorem, & ut con-
8 ſummatum dici poſſit, non ſufficit potentia ſeminandi, ſed requiritur ſimul potentia penetrandi vas fœmineum: Sanchez *de Matrim. lib. 7. diſp. 92. n. 9.* ergo ubi deficiat hæc potentia penetrandi vas fœmineum, matrimonium non poteſt eſſe validum, quia non eſt conſummatum. Cum igitur Aurifaber impediatur penetrare vas fœmineum, jure potuit inſtare pro invaliditate matrimonii, non obſtante mulieris conceptione.

Sed contra, quandocunque Conjuges aſſequi poſſunt 9
præcipuum Matrimonii finem, videtur matrimonium eſſe validum, & conſummatum, ſed Aurifaber conſecutus eſt præcipuum matrimonii finem, qui eſt procreatio filiorum, ut notum eſt, Rota *in jam citata Piſaur. Jocalium coram Arguelles, verſ. & forte, & verſ. præterquam quod*, ergo ejus matrimo- 10
nium eſt validum, & contra omnem juſtitiam eſt, inſtare pro ejus irritatione.

Oppoſitio autem, quod non ſit validum, quia vir vas fœmineum non penetravit, facile diluitur ex eo, quod penetratio vaſis fœminei in tantum eſt neceſſaria, in quantum deſtinatur ad potiorem finem, & tendit ad aptam ſeminis emiſſionem in uterum, ad hoc, ut ipſe uterus facile illud attrahat, & recipiat, ut in- 11
de ſequatur conceptio, quæ eſt verus, ac primo intentus Matrimonii finis: ergo ſi haberi poteſt hic finis etiam abſque ea penetratione vaſis fœminei, quæ ratio eſt, quin debeat Matrimonium validum, & conſummatum dici? Certum autem eſt conjuges fieri unam carnem, quod eſt de eſſentia Matrimonii, non per penetrationem vaſorum, ſed per commixtionem ſeminum ex parte utriuſque effuſorum: Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 21. n. 9. & lib. 7. diſp. 92. n. 7.* quandocunque igitur reperitur, ſponſam habere impedimentum prohibens penetrationem membro virili, nempe mem- 12
branam interſepientem vias ipſius uteri, quæ tamen ſit aliquo, vel pluribus foraminibus pervia, per quæ uterus ſemen virile attrahere poſſit, ut cum proprio commiſceatur, unde ſuccedat conceptio (quod non ſemel factum ſcimus) videtur, quod matrimonium ſit conſummatum, quia non per penetrationem vaſis fœminei, ſed per receptionem ſeminis virilis ab utero factam matrimonium conſummatur, & validatur.

Nec contra hoc facit id, quod dicebat Sanchez *eod.* 13
lib. 7. diſp. 99. ſub n. 37. nimirum quod valor matrimonii non poteſt pendere a caſu raro, & fortuito, & ſic non poteſt matrimonium validum dici, etiamſi ſemen per uterum ſit attractum; non amoto impedimento prohibente viro penetrationem vaſis fœminei: quia licet, fœminas habere tale impedimentum, ſit quid rarum; non eſt rarum, ſed naturaliter evenit, ut exiſtente membrana impedimentum faciente, foraminibus pervia, per ea ſemen virile attrahatur: unde non tam libere videtur pronunciandum in hoc caſu, quod etiam ex coitu concepto per receptionem ſeminis virilis intra uterum, matrimonium debeat pronunciari irritum, & invalidum, dum per eam ſeminis receptionem Conjuges facti ſint una caro, & præcipuum matrimonii finem ex tali copula conſecuti ſint.

Sed neque obſtare quicquam poteſt oppoſito, quæ ſequitur, nempe, quod ſi matrimonium debeat dici conſummatum per ſolam ſeminis virilis receptionem intra uterum, ſequeretur, quod ex ſola effuſione 14
ſeminis virilis prope ipſum uteri oſtium, dato quod ab utero attraheretur, ut fieri poſſe aliqui tradunt, & ut factum aliquando affirmant abſque ulla intromiſſione, & penetratione membri virilis, non ſo- 15
lum virgo deflorata diceretur, ſed matrimonium eſſe conſummatum: quod tamen non videtur dicendum: Reſpondetur enim, attractionem ſeminis virilis ab utero fieri non poſſe, niſi virile membrum adeo penetraverit, ut in emiſſione prope ſe illud habeat, etiam aliquo medio interpoſito, ut in caſu noſtro & non poſſit ullo modo ab aere externo alterari, quod tenuiſſimi ipſius ſeminis ſpiritus momento, ac dicto citius evaneſcant, ac diſſipentur, unde eſt falſum; ac anicularum delirámentum eſt ſuppoſitum, quod ex ſimplici effuſione ſeminis prope os externum uteri, unquam conceptio fuerit ſecuta, ut late probavi *lib. 3. tit. 1. q. 6. n. 50 & ſeqq.*

Sed in omnem caſum illud certum eſſe debet, ut alias

Digitized by Google

alias ſupra dictum eſt, non potuiſſe Aurifabrum jure petere matrimonii irritationem, niſi conſtito per debitum tempus ad hoc requiſitum, quod impedimentum
16 eſſet perpetuum, & nullo modo amovibile. Quod duplicitur conſtare poterat, nempe vel per inſpectionem a Chirurgis faciendam, ut in caſu præſenti factum eſt, qui cognita qualitate impedimenti, denunciarent, illud non eſſe amovibile, vel ſi amovibile eſſet, illud amoverent; ut præſtiterunt in hac muliere, vel id ipſum conſtare poterat expectato tempore parturiendi, nam ipſius partus occaſione, vel impedimentum ceſſaſſet diſrupta membrana uteri aditum occludente, vel ipſa mulier in partu periiſſet, ut alias evenire diximus, Hippocratis auctoritate, licet ætate noſtra per ſectionem cæſaream plures mulieres a morte ſervatæ ſint, fœtum per dictam ſectionem excludentes, quem parere ob impedimentum prænarratum non poterant, ut conſtat ex pluribus hiſtoriis apud Franciſc. Rouſſetum *in lib. de Part. Cæſar.* & apud alios.

17 Denique circa ultimam dubitationem adhuc non videretur poſſe Maritum prohiberi ab inſtantia diſſolutionis matrimonii; quia etiam poſtquam mulier ſectioni Cæſareæ ſe ſubjecit & reconvaluit, non habet maritus liberum aditum ad coitum, quia per illam ſectionem non removetur obſtaculum membranæ impedientis aditum membro virili, at in uſu matrimonii neceſſe eſt, ut vir habeat liberum aditum ad congreſſum, ita ut libere penetrare poſſit vas fœmineum, alias videtur defraudari altero Matrimonii fine, qui eſt remedium concupiſcentiæ: Sanchez. *de Matrimon. lib.* 1. *diſput.* 29. *num.* 14. cum non poſſit libere matrimonio uti; videtur ergo jure poſſe maritum ejus diſſolutionem petere.

Sed neque in hoc caſu mariti inſtantia videtur juſta, quia etiamſi non habeat liberum aditum omnino ad congrediendum, habet tamen ex parte, dum non ſolum ſeminat, ſed etiam per ejus ſeminationem generat; quod videtur ſufficere ad hoc, ut poſſit conſummare matrimonium & in poſterum matrimonio uti, & fieri unam carnem, filioſque procreare. Et quod additur, hujuſmodi coitum, quo non libere vir penetrare poteſt vas fœmineum, non poſſe eſſe remedium concupiſcentiæ, falſitatis convincitur, quia remedium concupiſcentiæ habetur ex ſeminis emiſſione per licitam conjunctionem carnalem; dum igitur vir non impeditur emittere ſemen, quandocunque cum uxore congreditur, habet abſque dubio ſufficiens remedium concupiſcentiæ.

Cæterum pro ſatisfactione prædictorum dubiorum ego ea tantum adduxi, quæ ad me tanquam Medicum ſpectare videbantur, optime alia ex parte cognoſcens, nihil me ulterius ſtatuere, aut determinare poſſe, ſed quid dubio adhuc reſtat, ad Canoniſtas recurrendum eſſe, quibus non ingratam rem me feciſſe autumno, dum caſus hujuſmodi non adeo eventu raros, quia apud ipſos rariores non reperiantur examinandos propono.

CONSILIUM LXXII.

Ad Titulum Quintum Libri Primi, Quæſt. ult.

ARGUMENTUM.

Cum Neapolis clam, ac furtim vagari Peſtis inciperet, Tonnus ſive Antonius pulcherrimam virginem in uxorem duxerat, nomine Jommam, ſive Hieronymam, ac poſtridie a conſummato matrimonio peſte perculſus obierat. Aniell. ejus propinquus, & in eadem domo cohabitans, qui mutuo amore Hieronymam diu proſecutus fuerat, cum ea (quæ Antonio ob id invita nupſerat) nulla mora interjecta ab Antonii exceſſu, ſe commiſcuerat, tandemque a Romano Pontifice diſpenſatione impetrata, illam in matrimonium duxerat; ducentis ergo, ac tribus ſupra ſeptuaginta diebus tranſactis a primo concubitu cum Antonio, ac ducentis ſexaginta octo a ſecundo concubitu cum Aniello, Hieronyma filium enixa eſt, de quo dubitatum eſt, cujuſnam filius vere eſſet, Antonii, an Anielli, & ad petitionem amiciſſimi Jureconſulti, huic dubio ſequentibus ſatisfacere conatus ſum.

SUMMARIUM.

1 *Coitum & generationem maximam impedit improſpera valetudo.*

2 *Natus ſuſceptus præſumendus ex viro magis ſano, potius quam ex valetudinario.*

3 *Ætates non annorum numero, ſed viribus menſurantur.*

4 *Filius junioris potius, quam ſenioris viri exiſtimandus.*

5 *Frigidæ & humidæ naturæ ad generationem minus habiles, contra calidæ & humidæ.*

6 *Amor inter conjuges facit ad faciliorem conceptionem: contra odium generationem impedit.*

7 *Mares ex calidiori ſemine, fœmina vero ex frigidiori procreantur.*

8 *Amor inter conjuges debet eſſe mutuus, & reciprocus, ut facilius ſequatur.*

9 *Conceptionis ſignum ex ſanguinis apparentia poſt aliquot dies a concubitu, quanti faciendum.*

10 *Fœminæ ſerius naſcuntur, quam mares.*

11 *Fœtus fortiores ortum accelerare ſolent.*

12 *Septimeſtres ob eorum fortitudinem ortum in ſeptimo accelerant.*

13 *Mulieres eodem tempore, quo menſtruari ſolent, ſolent etiam parere.*

UT ſecundum veritatem hic punctus decidatur, nonnulla ex facto adnotanda ſunt, tam reſpectu utriuſque ſponſi, quam reſpectu ſponſæ, & prolis ex ea natæ: Nam ante omnia ſciendum, Antonium, priorem ſcilicet ſponſum, fuiſſe quadragenario maiorem, Aniellum vero, poſteriorem nempe, non attigiſſe annum trigeſimum. Ulterius Antonium valetudinariam vitam traxiſſe, Aniellum vero proſperrima ſanitate frui, & pancreatice habere. Præterea Antonium fuiſſe habitu præpingui, colore non laudabili, ac carnis mollioris; Aniellum contra, habitu eſſe mediocri, colore rubicundo, ac vivido, & carnis ſolidioris.

Item ſciendum utrumque amore Jommæ fuiſſe detentum, & Antonium duxiſſe in uxorem Hieronymam, ob amorem, quo illam proſequebatur, modica dote contentum, cum multo melius dotatam aliam virginem ducere poſſet. Conſtat inſuper Hieronymam invitam Antonio nupſiſſe, & ab eo ſemper averſo animo fuiſſe, cum ne poſt diſpenſationem quidem ab amore, quo Aniellum proſequebatur, unquam recedere potuerit, ut ex ipſius præpropera cum Aniello commixtione argui poteſt.

Denique ſciendum, puellum, quem illa enixa eſt, vividum, ac robuſtum, quantum ætatis patitur teneritudo, extitiſſe, ac optime formatum, & licet ad neutrius ſponſi ſimilitudinem acceſſerit, ſed genitrici magis aſſimiletur, tamen quoad habitudinem, & vivacitatem magis aſſimilari Aniello, quam Antonio.

Præterea conſtat, Hieronymam ab Antonio cognitam fuiſſe prima vice, dum ipſamet nocte conſummationis matrimonii putavit menſtrua conſueta quatuor, aut quinque dies ante conſuetum tempus ſibi fluxiſſe, unde exiſtimatum eſt ſanguinem illum non fuiſſe menſtruum, ſed ob violentiam in devirginatione paſſam, apparuiſſe: nam non continuavit, ut ſui moris erat, per tres ſequentes dies, ſed tamen ob ipſius mœſtitiam, & animi angorem, menſtruum ſuppreſſum fuiſſe, ipſamet ſibi perſuadebat, ut interrogata aſſeruit. Poſtquam autem ſe Aniello abutendam præſtitit, denuo illi ſanguis in modica quantitate fluxit: interfuerunt autem inter primum concubitum cum Antonio, & ſecundum cum Aniello quinque, aut ſex dies. Affectante tandem corpore novæ menſtruationis nempe vigeſima ſeptima die a copula habita cum Aniello, ſanguinis quæ-

Digitized by Google

quædam maculæ Hieronymæ apparuerunt, ex quibus in utero ſe habere cognovit.

His omnibus, ac ſingulis, quæ ex facto habentur, conſideratis, videtur prima fronte dicendum, ſuſceptam prolem fuiſſe Antonii, non Anielli: Primo, quia Antonius, ob excedentem amorem ipſius Hieronymæ eam in uxorem duxerat; notum autem eſt, quantopere conjugum amor faciat ad procreationem filiorum, ut infra ſubjungemus. Secundo, quia ab Antonii copula cum Hieronyma, menſtrua illico ſunt ſuppreſſa, cum tamen jam fluere incœpiſſent; quo ſigno nullum forte aliud evidentius habere licet; per hoc unum enim ipſæ mulieres utero gerere ſe cognoſcunt, neque facile credunt, ubi menſtrua aliquo modo appareant, ſe concepiſſe, immo illis etiam non in magna quantitate apparentibus, ſemper dubiæ de graviditate perſiſtunt.

Sed quantopere adnotata in Antonio operantur contra ipſum, hoc eſt, quod filius ex eo non ſit ſuſceptus, tantopere adnotata in Aniello, in Hieronyma, & in Puero ex ea nato, pro Aniello faciunt: nimirum quod ſuſcepta proles ex Aniello ſit, non ex Antonio.

1 Certum namque primo eſt multum impedire non modo generationem, ſed etiam coitum, improſperam viri valetudinem, quod perſuaſiſſimum Medicis eſt, ad quod faciunt, quæ alias attuli *lib.* 1 *Quæſt. Medic. leg. tit.* 5. *q ult. n.* 2. *& ſeqq. & l.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 4. *n.* 6. ubi pro Juteconſultis nonnullas auctoritates adduxi, quas illi facile apud ſuos Auctores reperire poſſunt; inter quos propoſui Surd. *deciſ.* 83. *num.* 3. *& ſequentibus*. Cum ergo Antonius non frueretur integra ſanitate, ſed potius valetudinarius eſſet, ita ut pluries illum amici dehortati fuiſſent a ſumenda uxore; contra vero Aniellus optima frueretur, natus præſumendus potius Anielli magis ſani, quam Antonii valetudinarii.

2 Sed etiam quoad ætatem eodem modo videtur determinandum, licet enim Antonius quadrageſimum annum adhuc non compleviſſet, ita ut non potuerit dubitari, quod ille ob graviorem ætatem minus habilis eſſet ad coitum, & ad generationem, non minus forte quam ipſe Aniellus, ſi ad annorum numerum reſpiciamus; tamen cum ætates non annorum numero, ſed viribus menſurentur, & homines pro virium robore,
3 non pro annorum numero juvenes, aut ſenes dici debeant, & conſequenter magis, aut minus habiles ad generandum, & Antonius valetudinarius eſſet, & viribus imbecillibus; contra vero Aniellus ſanus, ac viribus firmis, & validis, tanto magis urget præſumptio pro parte Anielli ſupra Antonium, quanto magis urget præſumptio pro parte Juvenis ſupra ſenem.

Neque obſtat, quod etiam ſenes, & valetudinarii coitum exerceant, & ſemen ejaculentur, & aliquan-
4 do etiam generent: quia his non obſtantibus, in concurrentia ſenis, & juvenis, ſemper filius potius junioris, quam ſenioris eſt præſumendus, ut notum cuilibet eſt: Surdus *deciſ.* 83. *nu* 18. Et ratio ex ipſa rei natura depromitur, quia ſenes, ut etiam de valetudinariis fieri ſolet, ſemen aquoſum, crudum, ſubtile, ac fluxibile gnerare, quod non facile utero adhærere poteſt, & ſic ad generationem filiorum eſt invalidum: quod contrario modo evenit de ſemine juvenili, quod & multo ſpiritu turget, ac craſſum, ac concoctum eſt, & facile utero adhæret, unde facilis ſequitur conceptio; quod ſi aliqui ſenes interdum generant, id certe nonniſi robuſtioribus ſuccedit, qui inter juvenes potius ob virium robur connumerandi, quod de Antonio nequaquam firmari poteſt.

Præterea conſiderato habitu ipſius Antonii, ex quo etiam corporis temperamentum internoſcere licet, patet, illum fuiſſe temperamenti frigidiuſculi, & humidioris, quæ quidem naturæ ad generationem minus habiles ſunt, quia ſemen generant intemperatum in frigiditate; unde tales naturæ infœcundæ ſunt: Galenus *in libro quinto Aphoriſm.* 63. & maxime ubi, ut fit, te-
5 ſtes eandem temperaturam ſortiantur: idem Galen. *Art. Medic. c.* 48. Avic. 20. *Fen. lib.* 3. *cap.* 7. *tract.* 1. Sed tantundem eminet temperamentum Anielli, quod calidum ſit, & in humiditate temperatum, in fœcunditate, quantum ab ea recedit temperamentum Antonii.

Si proinde conſideremus, quæ ex parte Hieronymæ conſideranda eſſe diximus, facile pronunciabimus, eam difficulter admodum ex Antonio potuiſſe concipere, cum illi nupſerit invita, illumque odio haberet, licet coacta matrimonium cum illo conſummaverit; ſatis autem perſuaſum eſt, odium inter conjuges impedire generationem; & notavi alias *lib.* 1 *Quæſtion. Medico-legal. titulo* 5. *quæſt. ultim. num.* 10. ac tantundem 6
conſpirat ad faciendam conceptionem amor inter conjuges, quantopere illam prohibere ſolet odium: Ergo ſi Hieronyma ab Antonio alieno erat animo, illumque odio habebat, quod illi impedimento fuiſſet, ne cum Aniello, quem plurimum amabat, matrimonium contraheret (quia Parentes illam potius Antonio, tanquam ditiori, tradere voluerunt) certum eſt, non facile ex Antonio potuiſſe concipere, ex Aniello autem faciliime.

Denique ſi conſideremus conditionem, & qualitatem prolis, quam Hieronyma enixa eſt, non facile aſſeverare licebit, illam ex Antonio fuiſſe ſuſceptam, ſtante ejus imbecilliori natura, & frigidiori temperamento, quibus ex cauſis univerſale non videtur, illum potuiſſe generare prolem bene habitam, ac robuſtam, immo neque ſexus virilis, ad hoc enim requiritur ſemen optimum, calidum, ac ſpiritu multo turgens, quale in Antonio, non poſſumus conjectare potuiſſe ulla via procreari: conſtat enim Mares ex calidiore, ac robuſtiori, ac magis ſpirituoſo ſemine gigni, fœminas vero ex frigidiori, debiliori, ac minus ſpirituoſo, hoc 7
autem illud eſt, quod Hippocrat. *libr. de Gener. numero ſeptimo*, dicebat nempe tam virum, quam mulierem ſemen producere, utrumque maſculeum nimirum, & fœmineum; & ex parte illa ſeminis tam virilis, quam muliebris, qua maſculeum eſt mares generari, ex ea, qua fœmineum eſt, fœminas; pro maſculeo accipiens calidus, ac robuſtius, pro fœmineo frigidius, ac imbecillius. Conſentaneum ergo eſt, Antonium habuiſſe ſemen minus robuſtum, ac frigidius, minuſque ſpirituoſum, & ob hæc magis habile ad gignendam fœmineam, quam maſculeam prolem; contra vero, Aniellum robuſtiſſimo ſemine, ac maſculeo, & calidiori turgere, ex quo nonniſi mares procreari certum eſt. Quod ſi his addamus amoris fervorem, quo Aniellus Hieronyma potitus eſt, quid ulterius pro certificando, cujus fuerit ſuſcepta proles, quærere ſatagimus?

Nec contra prædicta faciunt, quæ videntur opponi poſſe: & primo quod Antonius nonniſi ferventiſſimi amoris ſtimulis inductus Hieronymam in uxorem duxerit, unde non minus, immo multo magis ſuſpicari licet ſuſceptam prolem fuiſſe ejus ſobolem, non Anielli, cum Antonius primo cum ea matrimonium conſummaverit; maximo tempore inſtantis menſtrui: & ſi quid ad conceptionem amor juvare potuit, non minus potuit juvare conceptionem ex Antonio, quam ex Aniello, quia ob amorem multi ſpiritus ad genitales partes concurrunt, unde ſemen facilius fœcundatur, præterquam quod etiam in ejus ejaculatione major vis, & impulſus in uterum muliebrem intervenit, quæ omnia non modo ad facilem conceptionem faciunt, ſed etiam, ſi quæ impedimenta ex parte Antonii vigebant, ea omnino removere poterant.

Reſpondetur enim, quod amor, ob cujus fervorem di- 8
citur facilius ſuccedere conceptionẽ, debet eſſe mutuus, & reciprocus inter conjuges: nec ſatis eſt, ut alter tantum amore exæſtuet: immo ubi unus tantum amet, alter autem non modo non amet, ſed comparem ſuum conjugem odio habeat, nihil amor ad conceptionem operatur, tantundem enim, immo multo magis impedimento eſt conceptioni odium alterius, quantum facit ad conceptionem amor alterius, quia habilior ſemper eſt cauſa ad deſtruendum, quam ad ædificandum. Modo in caſu noſtro, licet Antonius Hieronymæ amore arderet, ipſa Hieronyma e contra illum odio habebat, & coitus inviti, maxime ex parte mulieris, ſteriles ſunt. Aer. *lib. ult. ſua Med. cap.* 20. Roderic. a Caſtr. *de Nat. mul. lib.* 3. *cap.* 4.

Neque Antonii cauſam quicquam promovere poteſt, quod dicitur, illum cum Hieronyma concubuiſſe inſtantibus menſtruis, quo tempore facilius ſuccedit conceptio, nam vel incipientibus, vel deſinentibus menſtruis, ut plurimum mulieres concipiunt, Gal. *in libell.*

Digitized by Google

libell. de diſſect. vulvæ. Quia non indifferenter quandocunque, & in quibuſcunque hoc eo modo evenit, ſed in aliquibus; immo, inquam, in pluribus deſinentibus menſtruis, fit conceptio, ſic docente experientia, & ipſo Hippocrat. *in lib de Nat. Puer. num. 7.* & Ariſtot. *libr. 7. de Hiſtor. Anim. cap. 2. & libro 4. de Gener. Anim. cap. 4.* Mercat. *libro primo, de comm. mul. affect. cap. 3. & lib. 3. de Steril. & Pragn. aff. cap 6.* Joan. Huchei. *de ſteril. rubr. 1.* in aliis autem, nempe in iis, quæ ſicciores uteros habent, ſuccedit interdum conceptio, aut incipientibus, aut adhuc non ſluentibus menſtruis, quia ab eorum humiditate temperatur naturalis aviditas, quod etiam ſuccedere poteſt, ubi vir ſemen nimis fervidum habeat, & ſiccitate pollens, eodem enim modo ab uterorum humiditate ſiccitas, fervor virilis ſeminis emendatur. At vero in caſu noſtro nulla ratio ſuadere poteſt, quod Antonius ſemine nimis fervido, ac ſicco turgeret, cum eſſet temperamenti potius frigidiuſculi, & valetudinariam vitam degeret, ut ſupponitur, quibus ex cauſis nonniſi humidius, ac frigidius ſemen ferre potuit: quod tantum abeſt, ut ab humiditate uteri Hieronymæ ita temperaretur, ut eſſet ad conceptionem habilius, ut contra illud omnino redderet ad conceptionem ineptius. Sed & quod dicebatur de amore, quod poſſet faciliorem reddere conceptionem, verum quidem eſt, ſi loquamur de homine ſano, & robuſto, ſed quid operari potuit amor in viro valetudinario, & naturæ imbecillimæ?

Minus etiam contra jam determinata facere poteſt, quod Heronyma, poſt primo ab Antonio cognita fuiſſet, menſtruari cœperat, ac poſt copulam, vel non molto poſt, menſtrua deſierant, quod manifeſtum conceptionis ſignum exiſtimatur, atque hoc ipſum ſignum multo evidentius confirmat, quod inſtantibus poſtmodum menſtruis ſequentis menſis, non fluxerunt, ſed tantum nonnullæ ſanguinis guttæ apparuerunt, quæ prægreſſæ conceptionis ſigna
9 eſſe ſolent, ut notum eſt: Joan. Hucher. *de Sterilit. libr. 3. rubr. de concept. legit. ſignis*, neque injuria, quia natura aſſueta ſingulis menſibus purgationi menſtruæ, non oblita ejus evacuationis, eam aliquo modo tentare ſolet, ut conſueto munere ſatisfaciat, maxime cum in primo menſe, (aliquando etiam ſecundo, & tertio) ſanguis in conceptus alimentum cedens illi ſuperfluat.

His tamen in contrarium objectis, non difficulter ſatisfieri poteſt, ſi dicamus, menſtruorum defectum (ſi vere menſtrua erant) poſt primo conſummatum matrimonium cum Antonio, nequaquam interveniſſe ob factam conceptionem, ſed aut ob ipſius Hieronymæ mœſtitiam, & animi angorem, ut ipſamet faſſa eſt, quod fieri in pleriſque mulieribus ſolet, dum menſtrua fluunt, ſi vehementi aliqua animi paſſione perturbentur, ut quotidie ipſæmet experiuntur, ac nos Medici ab ipſis elicimus, dum cauſas defectus menſtruorum ab eis inquirimus. Non ergo ſuppreſſa ſunt a viri conſuetudine, nam viri conſuetudo euntibus menſtruis celebrata, potius menſtrua ipſa ciere ſolet, quam ſecus: Galen. *lib. 1. de ſan. tuend. cap. 9.* aperiuntur enim frictione facile oſcula venarum, unde menſtrua fluunt.

Aut menſtrua potuerunt quidem ſupprimi ex ipſo concubitu cum Antonio, ſed non ob factam conceptionem, ſed ob aliquem motum in utero Hieronymæ excitatum, qui forte ſe in receptione ſeminis retraxit, non tamen concipere potuit, cum illa nullam ex eo congreſſu delectationem perceperit, & idcirco veriſimile eſt, illam ſemen non emiſiſſe; unde nequaquam ſuccedere potuit conceptio, ad quam (ut millies jam dixi, & paſſim docent Medici harum omnes rerum multo magis quam Peripatetici, aut quivis alii Philoſophi experti) requiritur utriuſque conjugis ſemen ſimul, & eodem tempore effuſum: quod potius remoratam fuiſſe Hieronymam credendum, quam illius concurſum acceleraſſe, ob averſionem animi ab ipſo Antonio.

Sed neque quod in medium affertur de apparentia menſtruorum, poſt menſem a concubitu cum Antonio, magis facit pro Antonio, quam pro Aniello, cum tale ſignum conceptionis non habeat determinatum tempus ſuæ apparentiæ; nam etiam poſtridie a facta conceptione ſolet apparere, vel quandocunque in primo, aut ſecundo menſe: ſed nova ſanguinis effuſio poſt coitum cum Aniello videtur, quodcunque in contrarium opponitur, diluere, quia apertiſſime commonſtravit Hieronymam a prægreſſis menſtruis non fuiſſe repurgatam, forte quia extra tempus prodierant. Unde occaſione novæ copulæ cum Aniello naturam tentaſſe, illam integre repurgare, quod nullo modo contigiſſet, ubi Hieronyma ex Antonio jam gravida eſſet, præterquam quod non apparuiſſent denuo menſtrua guttatim, ut fecerunt, ſed cum poſt nonnullos dies à copula cum Antonio, occaſione novæ copulæ cum Aniello, ſe ſe proderent, non tam cito denuo apparuiſſent, ſed potius exitum ad diuturniorem terminum remota eſſent.

Cæterum præ cunctis, quæ in hoc caſu obſervari poſſunt, illud videtur obſervandum, quod pertinet ad numerum dierum geſtationis ipſius fœtus, qui ubi velimus computare a prima conjunctione Antonii cum Hieronyma, erit ducentarum ſeptuaginta, ac trium dierum, nempe menſes novem Solares, ac tres inſuper dies, & ſi Lunares accipiamus, erunt fere decem menſes completi, ubi vero computemus a primo concubitu cum Aniello, numerus erit ducentorum ſexaginta duorum dierum, menſes nimirum Solares novem non completi, deficiunt enim per octo dies; quod ſi menſes Lunares accipiamus, erunt menſes novem completi, uno, vel altero die addito. Itaque veriſimilius videretur, Hieronymam uterum geſtaſſe novem menſes completos, non diminutos.

Et licet opponi poſſet, quod non ſit veriſimile, hunc 10
fœtum tam vegetum, ac vividum, exitum retardaſſe ultra novem menſes per tres dies, hæc enim retardatio arguit potius imbecillitatem Naturæ, nam idcirco fœminæ ſerius naſcuntur quam mares, ut dixi alias *libro 1. quæſt tit 2. quæſt. 5. num.* 8. ex Ariſtotelis auctoritate, tamen hoc non eſt perpetuum, quia etiam fortiſſimi fœtus aliquando ortum retardant, & decimo naſcuntur, ut de Hercule, hominum robuſtiſſimo, & de Cæſare Auguſto, & de Salomone tradunt, veluti adnotavi alias *libro cit. quæſt. ead. num.* 18. *& ſeqq.* non repugnat ergo, quod hic fœtus, ob retardationem ortus, potuiſſet ex Antonio concipi.

Sed contrarium, nempe quod partus hic fuerit ex 11
Aniello ſuſceptus, veriſimilius videtur: primo quia fœtus, qui fortiores ſunt, ortum accelerare ſolent; ut ex adverſo dicebatur, quod ſecundum plurimum, & ſecundum naturæ ordinem ſuccedit; Et hoc in tantum verum eſt, ut Septimeſtres non niſi, ob eorum fortitudinem, ſeptimo naſcantur, & ortum per duos 12
menſes accelerent, ob eam enim fortitudinem, quam in ſeptimo primum experiuntur, valide ſe ſe agitantes, ligamentis, quibus utero adhærent, diſruptis, ante alios in lucem prodeunt: ita Hippocrat. *in lib. de ſept. part. num.* 1. Alex. *lib. 2. problem.* 48. Avic. *3. 3. tract. 2. cap. 1.* Quod videtur etiam ſecundum rationem factum, quia fortiores citius alimentum in matre ſubminiſtratum abſumunt, & ob vegetiorem calorem liberiori aere multo maturius indigent: ob ſui ergo fortitudinem hunc fœtum natum fuiſſe ante nonum menſem completum, quam per aliquot dies poſt, & ſic ex Aniello, potius quam ex Antonio fuiſſe conceptum, præſumendum eſt.

Secundo id ipſum veriſimilius fit, ex eo, quod tempus ortus ipſius pueri, ſi ex Aniello eum fuiſſe conceptum dicamus, recte coincidit cum tempore, quo
Hieronyma menſtruari conſueverat: ſecundum natu- 13
ram enim fit, ut mulieres eo tempore ſecundum plurimum pariant, quo menſtruari ſolebant, quod in juvenculis ſolet eſſe in novilunio, vel paulo poſt, in provectioribus autem Luna decreſcente. Modo, Hieronyma peperit in novilunio, quo tempore purgari ſolebat, fuit igitur hoc novilunium principium menſis decimi, acceptis lunaribus menſibus, & computando conceptum, ſeu gravidationem factam ab Anielli copula cum Hieronyma; nam copula cum Antonio præceſſerat per quinque, aut ſex dies,

qui erant ultimi dies præcedentis menſis, Luna de-
creſcente, quod tempus nullo modo coincidebat cum
tempore; quo Hieronyma menſtruari ſolebat; nam
juniores creſcente Luna, provectiores decreſcente
menſtruantur, unde illud:

Luna vetus veteres, juvenes nova Luna repurgat.

Et ſic non videtur puerum potuiſſe concipi ex coitu cum
Antonio, ſed bene ex ſecuta copula cum Aniello.

CONSILIUM LXXIV.

Ad Libri quinti Titulum ſecundum, de Vulneribus.

ARGUMENTUM.

Urgente Peſte in Urbe, Silvius Amorinus adorſus ex in proviſo Anſovinum quendem urbinatem, a quo, neſcio quam, injuriam acceperat, illum in capite percuſſerat, vulnere quidem quoad quantitatem notabili, tamen neque oſſis ruptura, neque alia ulla conditione, ſi ejusdem oſſis diſcoopertuuram excipias, grave judicatum. Tertia ab accepto vulnere die, Anſovinus magna febre correptus cum capitis acutiſſimo dolore, & billioſarum materiarum vomitu, vertigine, & inſigni partis vulneratæ inflammatione, qua die ſequenti in gangrænam abeunte, totus periculis, lividiſque maculis reſperſus, ac de dolore inguinis conqueſtus; Sexta e vivis diſceſſit, totusque nigricans, maxime ſecundum caput, & ſpatulas, apparuit. Fiſcus in vulnus omnem interitus cauſam rejiciens, Silvium, tanquam homicidii reum, ultimo ſupplicio damnandum contendebat; contra cujus injuſtam, & importunam inſtantiam ad Amici petitionem ſequentia exaravi.

SUMMARIUM.

1 *Capitis vulnera quam magni momenti ſint.*
2 *Magis tuto negliguntur vulnera magna aliarum partium, quam leviſſima ipſius capitis.*
3 *Cauſa primaria eſt attendenda, quia per ſe movet.*
4 *Cauſa prima magis influit in cauſatum, quam ſecunda.*
5 *Cauſa primaria, ac proxima eadem cum immediata.*
6 *Cauſa immediata quæ?*
7 *Cauſa immediata ſola attendenda.*
8 *Vulnere lethale exiſtente, ſemper viget præſumptio, quod vulneratus ex vulnere obierit.*
9 *Vulnerans infirmum non lethaliter, tenetur de homicidio, vulnerato decedente.*
Contrarium num. 20.
10 *Tantundem eſt de facto ægrotare, & habere proximam diſpoſitionem ad ægrotandum.*
Vide num. 21.
11 *Cauſa cauſæ, & cauſa cauſati.*
12 *Effectus cauſæ ſecundæ reducitur in primam.*
13 *Eventus cauſæ ſecundæ reducitur in primam.*
14 *Morbus eſt proxima cauſa mortis, non accidentia morbi, niſi in quantum a morbo dependent.*
15 *Capitis vulnera ſimplicia non ſunt ex primo capite lethalia.*
16 *Peſtis eſt magis ſufficiens cauſa mortis, quam quædam capitis vulnera, etiam lethalia.*
17 *Cauſa primaria, vel ſecundaria non dicitur reſpectu temporis anterioris, vel poſterioris, ſed reſpectu tantum efficientiæ.*
18 *Ubi cauſa eſt magis evidens ad agendum, non eſt conveniens ab ea diſcedere, quærendo alias cauſas.*
19 *Ulcera in corpore excitata præſervant a Peſte.*
22 *Accidentia, ſi non ſint connaturalia morbo, non ſunt ad morbum referenda.*
23 *Celeritas mortis, facta comparatione inter peſtem & vulnus ſimpliciter lethale, commonſtrat mortem ex peſte, non ex vulnere ſucceſſiſſe.*

ANſovinum non ex vulneris malitia, ſed ex peſte
obiiſſe certum eſt, idcirco contra omnem juſti-
tiam eſt, mortis culpam omnem in vulnerantem reji-
cere, ipſumque tanquam homicidii reum ad ultimum
ſupplicium condemnare, mania enim ſunt, & nulla ra-
tione fulta, quæ Fiſcus, eique adhærentes in medium
afferunt, dum probare nituntur contrarium: nam facile
apparet, eorum rationes nullius momenti eſſe, ut clare
patebit, ſi ad trutinam revocentur, quæ ſequentes ſunt.

Primo dicitur, quod Anſovini vulnus fuerit ex ſua
natura lethale, non modo quia erat magnum, ſed ob 1
partis vulneratæ præſtantiam, quæ tanta eſt, ut quod-
libet vulnuſculum, quantumvis minimum, caput læ-
dens, ex practicantium doctrina ſit magnifaciendum;
unde ea de cauſa magis tuto negligi dicunt vulnera et-
iam magna aliarum partium, quam leviſſima ipſius ca- 2
pitis, ut ex Hippocratis auctoritate monent Doctores
alias a me adducti, *lib. 5. Quæſt. Medico-leg. tit. 2. quæſt.*
9. n. 1. Cum ergo hoc vulnus fuerit ex ſui natura letha-
le, non eſt attendenda ſuperveniens cauſa, tanquam
inducens mortem, quia cauſa primaria ſemper eſt at-
tendenda, cum per ſe moveat, non vero ſecundaria,
quæ movet per accidens: Galen. *de ſymt. cauſſ. cap. 1.* 3
trans med. at cauſa primaria mortis in hoc caſu vulnus
fuit, ſecundaria vero ſuperveniens febris; nam vulnus
ſatis aptum erat ad adſciſcendam mortem, quia ut cau-
ſa prima magis influebat in cauſatum quam ſecunda,
Tiraq. *in tract. ceſſant. limitat. 20. num. 6. 6.* fruſtra ergo
aliam cauſam quærimus, quia cauſa primaria, ac pro- 4
xima eadem eſt cum immediata: *l. ſocii. qui in eo ff. pro*
ſocio. Immediata autem cauſa eſt, qua poſita ponitur
effectus, & qua ceſſante ceſſat effectus: Tiraq. *loco cit.*
limitat. ead. n. 1. & idcirco ea ſola eſt attendenda: *l. ſed* 5
ſi plures, §. in arrogat. ff. de vulg. & pupill. Ergo cum
mors ſubſecuta ſit ad vulnus, quod erat ſufficiens mor- 6
tis cauſa, illud fuiſſe immediatam mortis cauſam con-
cludendum, quia ſicuti mors non fuiſſet ſecuta, non in-
flicto vulnere, ſic vulnere inflicto, eſt ſubſecuta.

Secundo, accidentia, quæ conſecuta ſunt ad ipſum 7
vulnus, fuerunt ipſi vulneri proportionata, & cogna-
ta; nempe quia ſecundum Naturæ ordinem evenit, ut
vulnera, præſertim magna, & in parte nobili, ſuper-
veniat inflammatio, & ad inflammationem Gangræna,
Necroſis, & partium mortificatio, & alia ſymptoma-
ta, quæ in Anſovino ſunt adnotata; unde conſequens
eſt, quod amoto vulnere, neque inflammatio, neque
illud quicquam mali ſuperveniſſet; immo dato, quod
ſuperveniens morbus fuerit Peſtis (quod non facile ad-
mittendum) ipſum vulnus Peſtis cauſam fuiſſe affeve-
randum; ex eo enim humores omnes moti; & corru-
ptionem deinceps ex vulneris coruptione contrahentes,
ſymptomata produxerunt iis, quæ Peſti familiaria
ſunt, quam ſimillima. Ergo cum vulnus ex ſua natu-
ra lethale, in malignum, & magis lethale degeneravе-
rit, ob ſupervenientiam ſymptomatum, & quæ ab ip-
ſius vulneris natura non erant aliena, ſemper vigere 8
debet præſumptio, quod vulneratus ex vulnere deceſ-
ſerit, & non ex alia cauſa: *l. Art. Lex. §. quod ſi morti-*
fere ff. ad leg. Aquiliam. quia ab ipſa prima vulneris le-
thalis acceptione vulneratus dicitur ſtatim interfectus:
Alciat. *de præſumpt. part. 1. num. 1.*

Tertio vulnerans infirmum non lethaliter, ſi tamen 9
infirmus decedat, tenetur de homicidio, per ea, quæ
refert Thom. Aetius *de infirm. par. 2. verſ. vulnus, n. 1.*
& ſeqq. Modo, certum eſt tempore peſtilenti unum-
quemque exiſtimandum eſſe pro infirmo, quia unus-
quiſque habet proximam diſpoſitionem ab Aere, quem 10
inſpiramus, ad concipiendam Peſtem: ac tantundem
eſt de facto morbo aliquo tentari, & habere proximam
diſpoſitionem ad concipiendum talem morbum. Un-
de jure Horat. *lib. 1. epiſt. num. 7.* Mœcenatem ſic
præcatur:

Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam.

Cum in utroque caſu reperiatur corporis impuritas,
& coinquinatio, unde morbus pullulare ſolet:
qua-

Digitized by Google

quapropter mirum non eſt, ſi vulnera tempore peſtilenti facile Gangrænam concipiant, & cacoethica, & maligna evadant, ut factum eſt in caſu noſtro, in quo Anſovinus, etiamſi vulnus acceptum non fuiſſet lethale, tamen illius occaſione periit, ob diſpoſitionem proximam ad contrahendam Peſtem; ſi ergo cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati, D. Thom. *part.* 1. *ſumm. quaſt.* 49.
11 *art.* 2. *ad* 2. quia, ut idem D. Thom. addit, effectus
12 cauſæ ſecundæ reducitu ad primam, bene hinc ſequitur, quod cum ex vulnere ſuſcitata ſit inflammatio, & ex ea febris maligna, & peſtilentialis, vulnus fuerit vera & immediata cauſa effectus ſecuti, nempe mortis, non autem febris peſtilentialis.

Quarto eventus tribuitur cauſæ proximæ, non re-
13 motæ: Bald. ex quo Tiraq. *in tract. Ceſſ. cauſ. limitat.* 20. *num.* 20. at morbus eſt cauſa proxima ſuccedentis mortis accidentia vero morbi ſunt cauſa remota: ſed in hoc morbo, hoc eſt in hoc vulnere, Peſtis, (ſi Peſtis nomen febris illa meretur) fuit accidens, & ſymptomata conſequens ad ipſum vulnus; non enim ſymptomata accidunt ſine morbo, immo ſequuntur morbum, ut umbra ſequitur corpus, omniumque ſymptomatum morbi ſunt cauſa: Gal. *lib. de ſymp diſper. ea a* & idcirco ſymptomati non debetur curatio, ſed affectui ipſum creati: Gal. *in lib.* 6. *de morb. vulg. comm.* 1. *text.* 9. ergo ad evitandam mortem in Anſovino opor-
14 tebat tollere ſymptomatum ſupervenientium cauſam, quæ fuit unus, ad quod tanquam ad morbum ſecuta ſunt prædicta ſymptomata; unde vulnus fuit proxima, ac vera cauſa mortis; non accidentia vulneris, niſi in quantum a vulnere dependebant.

Cæterum ſi veritatis indagandæ æquum deſiderium nos premere debet, apertiſſime patebit, ſumma injuria, ac contra juſtitiam Fiſcum inſtare pro condemnatione Silvii tanquam homicidi rei, cum Anſovinus vere ex peſte, non ex vulnere obierit; nam licet gratis concedamus, Anſovini vulnus fuiſſe utcumque lethale, negari nullo modo poteſt, non fuiſſe ex primo capite lethale, ut patet apertiſſime ex ſufficienti enumeratione ſimilium vulnerum per noſtros Auctores recenſita *in tractatu proprio de vulneribus*, & quorum enumerationem attu-
15 lit ipſe etiam *lib.* 5. *Quaſt. Medico Leg. Tit.* 2. *quaſt.* 2. ubi nulla habetur mentio de ſupplicibus capitis vulneribus, & non habentibus ullam conditionem gravantem, ut oſſis fracturam, aut fiſſuram, aut contuſionem, & id genus alias; licet ergo hoc vulnus eſſet lethale, ut vult Fiſcus, ad omne pejus erat indifferens ad ſalutem, vel mortem; & ſic, hac veritate ſtante, non erat, neceſſe poterat ſufficiens, certa, ac dubitata cauſa mortis: quamobrem
16 mors ad magis ſufficientem, magis certam, ac magis indubitatam cauſam eſt referenda, nempe ad ipſam Peſtem, quam quis non affirmabit eſſe magis ſufficientem cauſam ad conſciſcendam mortem, quam vulnus etiam lethale non ex primo capite?

Neque obeſſe quicquam poteſt id, quod Fiſcus in medium affert, quod tale vulnus eſſet maxime conſiderabile, & lethale ob partis præſtantiam, nempe Capitis. Quia Caput eſt membrum principale continens multas partes diverſæ naturæ, quarum nonnullæ etiam inſigniter vulneratæ ob læſionis levitatem, non magni fiunt ut pericranium, licet aliarum partium vulnera ſummopere ſint æſtimanda, quod plena periculi ſint: & quando additur, quod etiam minima capitis vulnuſcula præ aliarum partium vulneribus ſint conſideratione, & animadverſione digna, id adſtruitur ex eo, quod facile Chirurgi in vulneribus capitis decipiuntur, ob id, quod aliquando ex leviſſimo vulnere os rumpatur, aut findatur, idque Chirurgi non animadvertant, quos in curandi capitis vulneribus facile errare eam ob cauſam monet *in lib. de vuln capit. num.* 1. ipſe Hippocrates. Periculum ergo non eſt æquale in omnibus vulneribus capitis, nec omnia capitis vulnera ob partis præſtantiam ſunt lethalia, quia quædam capitis partes nullam habent præ cæteris præſtantiam. Fallit ergo omnino Fiſci ipſius diſcurſus, dum ex gravitate ſuppoſita hujuſmodi vulneris deducere conatur, illud fuiſſe cauſam primariam mor-
tis, ſecundariam autem fuiſſe febrem; quia prima- 17
ria nempe vulnus movit per ſe, ſecundaria autem nempe febris movit per accidens: Sed non animadvertit ad denominandam cauſam aliquam, quod primaria ſit, vel ſecundaria, non attendit temporis prioritatem, ſed tantum ipſarum cauſarum efficientiam; nam quæ eſt efficacior, ac magis ſufficiens ad agendum, ea primaria dicitur, ac per ſe, ut in caſu noſtro, in quo licet vulnus fuerit prius tempore, quam Peſtis, tamen quia non habeat ſufficientem efficaciam ad cauſandam mortem, non meretur nomen cauſæ primariæ ipſius mortis, ſuperveniente peſte,
quæ multo magis ſufficiens cauſa erat ad interimen- 18
dum; *viri ergo cauſa eſt magis evidens ad agendum, non eſt conveniens diſcedere ab ea quærendo alias cauſas*: ut dicebat Galen. *lib. de mot. muſcul. cap.* 5.

Ex quibus ſequitur, mortis cauſam in caſu noſtro non ad vulnus, quia non erit evidens, ac ſufficiens cauſa, ſed ad peſtem cauſam nempe ſufficientiſſimam, eſſe referendam.

Immo ſi libere, & ſecundum rei veritatem differendum eſt, vulnus in hoc caſu nullam ullius cauſæ rationem habuit: cum effectus ſubſecutus eſſet omni ex parte ab eo diſparatus, violentia autem cauſæ ſupervenientis nempe peſtis, omnem vulneris efficientiam ademit, nec quicquam operari permiſit, cum maxime vulnus eſſet benignæ naturæ, unde facile omnem efficientiam violentiſſimæ cauſæ ſuperveniente ceſſit.

Atque ex his inſimul deduci poteſt, quam falſo Fiſcus, & pro eo ſcribentes ſupponunt, vulnus fuiſſe cauſam peſtis, quomodo enim vulnus non lethale, & omni malignitate orbatum ea terribilia accidentia producere potuit, quæ ex ſola peſtis violentia emanare ſolent? quinimo tantum abeſt, vulnus potuerit cauſare peſtem, ut potius potuerit eſſe remedium peſtis, qua per illud deonorari poterat natura, ac pravi humores ea occaſione expurgare; ſcimus enim ad prædictum effectum, nempe ad præ-
ſervandos homines, & curandos etiam; peſtilentia 19
Medicos ulcera in diverſis corporis partibus excitare quin etiam conſtat, in ipſo tempore peſtilentiali eos ab ea facile præſervari, qui ulcera quædam patiuntur, ex quibus corpus ab immunditie humorum expurgatur: Ambroſ. Paræus *lib.* 21. qui eſt *de Peſt cap.* 3.

Sed quantopere, Deus bone, affectare videtur Fiſcus, & pro eo ſcribentes, ut Anſovini vulnus pro lethali, & pro vera cauſa mortis ipſius determinetur, ut poſtmodum Silvius tanquam homicidii reus ultimo ſupplicio damnetur? falſam enim primo, & a multis reprobatam concluſionem proponit, nimirum, quid vulnerans infirmum non lethaliter, teneatur de homicidio, infirmo decedente; ut magis appareat ejus affectatio alteram propoſitionem producit, ex qua probare nititur, Anſovinum reputandum eſſe infirmum ex eo, quod moraretur in loco peſte infecto, unde de proximo eſſet diſpoſitus ad infirmandum, & concipiendam peſtem.

Sed neque priorem, neque poſteriorem ſuppoſitio- 20
nem veritatem habere patet; & de priori quidem conſtat apud citatum Aetium *loco citato*, ubi contrariæ ſententiæ fautores, & ſecundum meliorem rationem ſentientes adducit. De ſecunda vero falſitate facile habebimus non modo Doctores omnes, ſed omnes homines faventes. Sed dato etiam quod idem ſit: cum
affectu ægrotare, & habere proximam diſpoſitionem ad 21
ægrotandum; tamen id haberet locum, quando cauſa proxime ægrotandi eſſet homini intrinſeca: at diſpoſitio proxime ægrotandi in iis, qui tempore peſtilenti commorantur in loco eo morbo infecto, eſt ab extrinſeco, cum dependeat ab Aeris infectione, vel a contagio, ut communiter volunt, vel ab utroque ut ego ſentio. Non poteſt ergo firmari Anſovinum fuiſſe exiſtimandum pro infirmo, quia habeat proximam diſpoſitionem ægrotandi concipiendo peſtem, quia hæc proxima diſpoſitio non erat illi intrinſeca, ſed extrinſeca; neque idem eſt habere diſpoſitionem illam intrinſece, & habere extrinſece, veluti non habet eandem diſpoſitionem lignum ardendi, ſi prope ignem ſit, quam habet in igne poſitum.

Sed

Digitized by Google

Sed & alterum falſum ſuppoſitum in medium profert Fiſcus, nempe febrem (non enim vult eam fuiſse veram peſtem) fuiſse accidens ipſius vulneris, & ex
22 hoc probare, mortis cauſam ad morbum, hoc eſt ad vulnus, non ad ejus accidentia eſse referendam. Sed hæc ſuppoſitio bene procederet, quando accidentia fuiſsent proportionata, & cognata morbo, ſeu vulneri, ut ſuperius annuimus, ut quando de natura ſua ad talem morbum conſequi ſolent, & quando cum ipſo morbo incipiunt, tunc enim dicuntur propria ejus morbi Galen. *lib. 1. de Criſ. cap.* 6. ſed accidentia, quæ apparuerunt in hoc vulnere, non inceperunt cum ipſo vulnere, ergo non erant accidentia propria ipſius vulneris, ſed alterius morbi, cui erant magis proportionata: nam quam proportionem effingere nobis poſsunt pro Fiſco ſcribentes inter vulnus benignum, aut ad omne pejus non malignum, & accidentia, quæ ſunt ſubſecuta? quiſnam unquam vidit, aut quiſnam tam perfrictæ frontis homo eſt, qui contendat ad vulnus ſalutare conſequi de neceſſitate ſymptomata terribilia, & interimentia? ſummo profecto rigore videtur procedere Fiſcus in hoc diſcurſu, & præter omnem æquitatem, & rationem ex falſis ſuppoſitionibus velle deducere, Silvium tanquam homicidam eſse puniendum, non obſtantibus tot, ac tantis rationibus, ſiniſtram de ea re opinionem deſtruentibus.

Cæterum ut Fiſco, & adhærentibus omnem tergiverſandi anſam adimamus, ad hiſtoriæ veritatem tantum, & in cute examinandam recurrendum cenſeo. Anſovinus ergo a Silvio in capite vulneratus, auxiliantibus duobus amicis, qui caſu adfuerunt, domum ſe contulit, ac die ſequenti ab Andreotio altero ex prædictis amicis viſitatus eſt, qui cum iterum tertia die de mane illum viſitaſset, poſtquam a Fiſco ſuper caſu Anſovini fuiſset examinatus domum reverſus peſte correptus eſt, & quarta interiit: ergo ex ea facta ſerie clariſſime patet, Anſovinum ab Andreotio peſtis contagium contraxiſse, & ex ejus violentia, non ex vulnere periiſse.

Neque valent contra hanc veritatem quæ Fiſcus opponit, volens Andreotium ab Anſovino peſte fuiſse infectum, non vero Anſovinum ab Andreotio, ſupponens, quod Anſovinus ea die, quæ fuit tertia ab accepto vulnere, peſte, vel febre peſtilenti, ut dicit, laborare cæperit, qui conſtat, Andreotium viſitaſse Anſovinum tertia die de mane ab examine expeditus, ubi jam capite dolere cœperat, & jam fatebatur ſe male habere, in tantum ut totus facie immutatus eſset, ut deponunt teſtes pro parte Silvii examinati, qui libere ad Anſovinum inviſendum accedebat, tanquam vulneratum ac nullo modo de peſte ſuſpectum Anſovinus deinceps veſpere, magna febre affligi cœpit cum ingenti capitis dolore, ſubſequentibus aliis ſymptomatibus, quæ in eo morbo ad finem uſque illum exagitarunt, & ex quorum violentia tandem ſexta animam exhalavit. Cum igitur pateat, Andreotium multo ante Anſovinum peſtem contraxiſse, neque verum eſt, neque veriſimile, illum ab Anſovino fuiſse infectum, ſed potius e contra luce meridiana clarius apparet, Anſovinum ab Andreotio labem contraxiſse, cujus violentia tantum, & non ex culpa vulneris vitam cum morte commutaverit.

Quomodocunque autem ſeſe res habeat, vel quod Anſovinus poſt vulnus die tertia peſte ex ſe fuerit correptus, vel quod ab Andreotio illam contraxerit, exiſtente, aut non exiſtente vulnere lethali, nullam habet vulnus mortis culpam, ſtante ſupervenientia cauſæ multo efficacioris, & habilioris ad conſciſcendam
23 mortem; ad quem effectum inhabile omnino erat vulnus etiam lethale, maxime in tam brevi dierum ſpatio: unde ipſa celeritas ſuccumbendi, cum aliena omni ex parte fuerit a vulneris ipſius natura, & qualitate; & e contra maxime conſueta & familiaris peſtilentiæ, ſatis clare oſtendit, & ſine ulla hæſitantia determinandum cogit, mortem Anſovini ex peſtilentia, tanquam cauſa habili & efficaci, non ex vulnere, cauſa inhabili, & minus efficaci ſucceſſiſse, cum effectus abſque dubio cauſæ habiliori ad agendum ſit tribuendus, ut jam oſtenſum eſt.

CONSILIUM LXXV.

Ad Titulum primum Libri tertii, De impotentia coeundi & generandi.

ARGUMENTUM.

Angela Beverentia Veneta, cum Romæ ſui corporis quæſtum faceret, occaſione vicinitatis biennio, aut alio veriori, & diuturniori tempore familiaritatem, ac commercium habuerat cum D. Joanne Baptiſta Verallo, tunc temporis biennio ſeptuaginta annos exuperante; ſed uno eodemque tempore Veneris conſuetudinem habuerat cum Joanne Jacobo Ferraio, juvene ætati vigintiquatuor annorum bene habito, ac formoſo, & capillitii rubri, quem unice, impenſe deperibat, ut in proceſſu apertiſſime conſtat; bis autem in hoc biennii ſpatio illa conceperat, duoſque pepererat filios, Matthæum nempe effigie, & capillitio rubro, Joannem Jacobum prænominatum referentem, & Eugeniam eodem capillatio dotatam. Defuncto Domino Joanne Baptiſta, anno ætatis quatuor ſupra ſeptuageſimum, illa in patriam ſe contulit, ac poſt quindecim annos Romam reverſa, agitavit contra Dominam Mariam Verallam Marchioniſſam Spaiam uti filiam, & hæredem Domini Joannis Baptiſtæ, pro conſequendis alimentis, & dote dictorum filiorum tanquam ex eodem Joanne Baptiſta ſuſceptorum; ſed cum nullam haberet ſufficientem rationem ad hoc fundamentum probandum, a Sacra Rota, coram huic Tribunali lis pendebat, rejecta, eam tamen denuo adire conata eſt: ſed exiſtente inhabilitate D. Joannis Baptiſtæ ad generandum nimis patente, viſum eſt pro eo, quod ad Medicam ſpeculationem pertinet, ſequenti diſcurſu demonſtrare, rem ad impoſſibile deducendo, prædictum D. Joannem Baptiſtam non potuiſſe in via naturæ generare.

SUMMARIUM.

1 *Senes generare poſſunt quandocunque poſſunt coire.*
2 *Non eſt quid rarum & inſuetum, ſed naturale, quod ſenes etiam in ætate decrepita generare poſſint.*
3 *Homo ut in naſcendo nullum habet determinatum tempus, & ſic & in coeundo, & generando.*
4 *Vir generare poteſt, ut proverbio fertur, quouſque furfuris quartarium poteſt elevare.*
5 *Generandi habilitas a natura eſt.*
6 *Animalia ex ſeminis copia ſtimulantur ad coitum.*
7 *Coitum natura inſtituit ad generationem ob ſpecierum propagationem.*
8 *Ex potentia ad coitum elicitur potentia etiam ad generationem.*
9 *Senes multiplici ex cauſa ſunt inepti ad generationem.*
10 *Ex ipſa rei natura fit, ut ſenes tranſacto anno quinto ſupra ſexageſimum, non ſint amplius apti ad generandum.*
11 *Ex qualitate carnium ſenilium habetur qualitas ſeminis ſenilis.*
12 *Semen eſt ſanguis exquiſite coctus.*
13 *Cauteria geſtantur ad curandos morbos, & ad præſervandos homines ab ipſis morbis.*
14 *In Valetudinario neque generandi, neque coeundi potentia præſumitur.*
15 *Ex valetudine ipſa homines fiunt infœcundi.*
16 *In decrepito valetudinario præſumi debet conclamata genitalium ignavia.*
17 *Cauteria diu geſta reddunt homines infœcundos.*

18 Caute.

Digitized by Google

18 *Cauteria in Senibus improbantur, & cur?*
19 *Præſumptio potentia generandi in Sene, vel Decrepito, habet locum in Sene robuſto, non valetudinario.*
20 *Ætates non annorum numero, ſed viribus menſurantur.*
21 *Vires in Senibus non præſumuntur.*
22 *Habilitas generandi adeſt vigentibus viribus, ceſſantibus autem ceſſat.*

TAmetſi generandi impotentia in Do. Jo: Baptiſta
Verallo adeo conſpicua eſſet, ut nullo modo niſi
cavillis, ac falſis ſuppoſitionibus, effectiſque miracu-
lis oppugnari potuerit, tamen non relinquebat Angela
Beverentia inſtare pro favorabili ſententia, plura in
medium adducens ad jus ſuum ſuſtinendum.

Nos permultis, quæ ad rem noſtram pertinent, ſi-
lentio tranſactis pluribuſque aliis, quæ jam ſatis ſu-
perque diſcuſſa, & eluſa ſunt, rem ad impoſſibile de-
ducere facile poſſumus, ante omnia nonnulla addu-
centes, quæ præter ea, quæ in ejus favorem Scriben-
tes adduxerunt, de novo adduci poſſent, ut his quo-
que integre ſatisfiat.

1 Ac primo dici poterat, quoslibet homines, non in-
quam ætatem ante ſenectutem degentes, ſed ipſiſſimos
ſenes, immo vero etiam decrepitos, quandocunque
ad Venerem apti ſunt, eſſe aptos etiam ad generatio-
nem, ut mille exemplis ac quotidianis experientiis
probatur; ex quibus habemus, ſenes non modo ſeptua-
genarios, ſed jam decrepitos, & octogenarios, ac no-
nagenarios, & ætate majores, filios genuiſſe; atque
id non eſſe quid rarum, & in via naturæ inſuetum, ſed
immo eſſe quid naturale, & pluribus hominum com-
mune, non deſunt ex optimis Medicis, qui adſtruant,
2 acriterque tueantur; & præter quamplurimos Avenz.
lib. 2. Theſ. tract. 3. *cap.* 1. Laurent. Joubert. *lib.* 2. *Error,
Popul. cap.* 11. Felix Plater. *Centur. poſth. Quæſt Medic.
Paradox. & Endox. in Patholog. n.* 11. & id ipſum admi-
ſit Rota *in Rom. prætenſa filiationis coram Veroſpio n.* 12.
& alii, quos recenſere pro nunc ſuperſedeo.

3 Nec videtur a conditione hominis id alienum, qui
& in naſcendo nullum habet determinatum tempus,
ut communis fert opinio; ſic & in coeundo: ut Hip-
pocr. *in epiſt. ad Damagetum* dicebat, unde & in gene-
rando non habere illum determinatum tempus ex ſui
natura veriſimile videtur. Nihil ergo obſtare poteſt æ-
tas ſenilis Dom. Joannis Baptiſtæ Veralli, quin filios
procreare poſſet, cum haberet coeundi potentiam, &
cum ipſa Angela ad libitum congrederetur, nam ſi po-
tuit coire, potuit etiam generare, ut inferius clare
oſtendendum.

Secundo, ſi, quæ proverbio jactantur, pro proba-
tis verbis habentur, jam proverbium quoddam, de quo
Laurent. Joubert. *loco cit.* meminit, ejus rei veritatem
4 apprime comprobabit; eſt autem illud proverbium
quod ſequitur, Hominem quemcunque filios procrea-
re poſſe, quouſque furfuris quartarium poteſt elevare:
at hoc nullo labore indiget, ita ut nunquam tam effœ-
tæ vires in aliquo ſene reperiantur, quin ad elevan-
dum furfuris quartarium ſufficiant. Ex qua paræmia
deduci abſque ulla hæſitantia debet, quod naturaliter
homo etiam in ſenectute grandi aptus eſt ad generan-
dum: quod ſi id omnibus Senibus eſt commune, abſ-
que omni ratione ea aptitudo Dom. Joan. Baptiſtæ
adimitur.

5 Tertio, id ipſum roboratur ex Jureconſultorum aſ-
ſertione, qui volunt, generandi habilitatem a natura
eſſe, & idcirco ſemper præſumi: Alciat. *de Præſumpt.
n.* 1. *præſumpt* 41. *reg.* 1. Menoch. *eod. tractat. lib.* 6. *præ-
ſumpt. n.* 1. quæ autem a natura ſunt, non removentur
a ſubjecto, cujus ſunt; unde non poteſt firmari eam
habilitatem in Sene ceſſare, non deficientibus præſer-
tim iis annexis, quæ ad eam operationem requiruntur,
ut maxime corporis vigore, & ſufficientia ad coitum,
nam certum eſt, quod ſtante coeundi potentia, natu-
ra ſit valida, & ſeminis procreatrix, cum Animalia ad
coitum ſtimulentur, & ad illum ſufficiant ob ipſius ſe-
6 minis copiam in corpore manentem: quam cum ex-
pellere nititur Natura, ne ejus expulſio ſit fruſtrato-
ria, genitales partes ſpiritu a corde tranſmiſſo erigit,
ut apte ipſum ſemen in fœmineum uterum ejaculentur.
Itaque quotieſcunque videmus Naturam ad hoc ſuffi-
cere per genitalium erectionem, & ſeminis ejaculatio-
nem, de neceſſitate ſequitur talem coitum non eſſe fru-
ſtratorium, ſed eſſe ex ſui natura genitivum. Cum igi-
tur prædictus D. Jo. Baptiſta per ſpacium plurium an-
norum cum Angela carnale commercium habuerit, ne-
gari nullo pacto debet ex tali conjunctione potuiſſe An-
gelam concipere, ut vere concepit, & filios parere, ut
cum effectu ſucceſſit.

Quarto, multo fortius habet locum in D. J. Baptiſta
præſumptio ita naturalis habilitatis ad generandum,
quia ex ſui natura fœcundus erat; nam licet ex prima,
ac tertia uxore filios non habuiſſet, forte ob earum cul-
pam, ex ſecunda plures filios ſuſceperat, inter quos ip-
ſam Dominam Marchioniſſam Mariam; cumque coi- 7
tus ad procreationem filiorum Natura inſtituerit, &
ex ipſo tantum ſit generandi ſpes, pro certo exiſtiman-
dum, ipſum D. Jo. Baptiſtam alias potentem ad co-
eundum, & generandum, adhuc in ætate proceden-
tem ad eandem potentiam fuiſſe habilem, maxime cum
habilis eſſet ad coitum, qui, ut dictum eſt, termina-
tur ad generationem.

Hæc & alia levioris momenti in favorem Angelæ af-
ferri poterant, ex quibus ſequebatur, D. Jo. Bapti-
ſtam habuiſſe habilitatem generandi; ſtante maxime 8
habilitate ad coeundum; & cum conſtet, ipſum coi-
tum exercuiſse cum ipſa Angela, de neceſſitate ſequi-
tur poſſibilitas procreationis filiorum ex ipſius coitu.

Si rem tamen penitius expendamus, ac ſtatum, &
conditionem D. Jo. Baptiſtæ recte examinemus, aper-
tiſſime patebit, ipſum non potuiſse unquam eo tem-
pore, quo Angela dictos filios concepit, habilem eſ-
ſe ad coitum, & multo minus ad generationem, ſed
habuiſse ad utrumque tantam inhabilitatem, ut impoſ-
ſibile fuerit, eum in via naturæ potuiſse generare.

Quod ut omnimode pateat, ſciendum, ut ex pro-
ceſſu conſtat, Dom. Joan. Baptiſtam ſeptuagenarium,
immo ſeptuaginta duobus annis majorem cæpiſse cum
prædicta Angela familiaritatem habere: erat autem
temperamenti bilioſi, cum ſubdominio pituitæ, pe-
ctore non admodum lato, diſtillationibus perennibus
obnoxius, vocis exilis, ac pene muliebris; ſympto-
matibus quamplurimis ita moleſtatus, ut valetudina-
riam vitam non adhuc declinante per annos ætate dege-
ret; quamobrem quatuor cauteriis, uno ſcil. in ſingu-
lis brachiis, & ſingulis cruribus, infeſtantibus morbis
occurrere procuraverat. Uxores tres duxerat, neque
ex priore, neque ex poſtrema filios ſuſceperat, ſed
tantum ex ſecunda, cum qua tamen poſt annum ſuæ æ-
tatis tertium ſupra quinquageſimum generare deſiit.
Has ergo hujus ſubjecti conditiones ſi ponderemus, lu-
ce meridiana clarius apparebit, non ſolum omnes ſi-
mul acceptas, at earum ſingulas per ſe de neceſſitate
reddidiſse illum non modo ad generationem, ſed ad
coitum etiam omnino impotentem. Quibus ſi addas
ætatem jam decrepitam, ac præcipitatam, facile id,
quod dictum ſuperius eſt, deduces generationem ex
parte ipſius fuiſse in via Naturæ impoſſibilem.

Et ut de ætate ante omnia aliquid dicamus, notiſſi-
mum eſt, Senes, licet viribus conſtantibus, prout ſe-
nilis fert ætas, eſse ex ætate ipſa ad generationem im- 9
potentes ſecundum plurimum, ut eſse ſolent, quæ-
cunque ſecundum Naturæ ordinem procedunt, licet in
particularibus aliquando, ſed de raro is ordo non ſer-
vetur. Hæc autem generandi impotentia in Senibus
non ex unica, ſed ex multiplici cauſa dependet. Natu- 10
raliter ergo ultra ſexageſimum quintum annum ut plu-
rimum non generant, calore naturali deficiente, ex
cujus defectu illi excrementis pluribus, ac frigidiori-
bus ipſummet calorem obruentibus ſcatent, ſangui-
nem habent ſpiritibus orbatum, ex cujus materia ſe-
men aut non generatur, aut ineptum ad opus genera-
tionis procreatur, unde & quantitate paucum, & ſub-
ſtantia liquidum, fluidum, & aquoſum, conſueto o-
dore privatum, ac nulla cohærentia ſubſiſtens.

Hæc ita ſe habere Medici fatebuntur; ſed neque ii
qui Medici non ſunt, negabunt, ſi ad ea, quæ ſubjun-
gam, animum advertant. Conſideremus obſecro om-
nes, ac quaſcunque ipſorum Senum actiones, quan-
topere a prægreſsa illa alacritate deficiant, & firmabi-
mus quantopere deficere ſimul debeat coeundi actio,
& multo magis generandi.

Sed omittamus hæc, & alia permulta: conſideremus
tantum ſennis corporis, quam ineptæ ad officia ſua
obeunda exiſtant, ac pro certo determinabimus, quam
inepta eſſe debeant genitalia ad ea officia, ad quæ ſum-
mus naturæ vigor requiritur.

Sed ne de hoc quidem verba fiant, carnes ipſas ſeni-
les, contemplari non pigeat ac ex earum conditione
facile elicies qualem ſanguinem, ac quale ſemen Se-
11 nes intra ſe generent. Quod ſi facias, carnes eorum
conſpies flaccidas, ac emortuas, calore palleſcentes,
vel albicantes, tactu marmoreas, ac omni calore
emunctas; at vero talis caro generatur, qualis ſanguis
eſt, ex quo generatur, ac tale etiam ſemen ex ſangui-
ne producitur, qualis eſt ſanguinis, ex quo produci-
12 tur, cum ſemen ipſum ſanguis ſit; Galen. *lib 16. de
uſu Part. c. 10. & lib. 2. de ſem c. 2. & alibi*.

Hanc veritatem ſenſus ipſe exterior nobis perſuade-
re poteſt ac vere determinare, ſenum ſemen non ſolum
infœcundum, ac nullius valoris eſſe, ſed ſeminis natu-
ram non amplius ſervare. Quæ omnia ſecundum plu-
rimum in omnibus ſenibus verificantur; quod ſi in qui-
buſdam pertranſeuntibus annos, qui in aliis conſti-
tuunt ſenectutem, non habent locum, hos non adhuc
ſenes eſſe aſſeverandum; ſed tandem tamen hos ipſos
ad idem, ad quod communiter alii deveniunt, licet ſe-
rius devenire, quis eſt qui negare audeat? naturaliter
calor nativus eundo decreſcit, licet id decem, aut vi-
ginti ſerius, aut citius eveniat, ad ſenectutem tandem
pervenitur, quæ nihil aliud eſt, quam ipſius caloris ma-
nifeſtum decrementum, ad quod ea omnia incommoda
ſequuntur, qui ſenectutis propria eſſe dicebamus.

Cæterum, ſi hæc naturaliter verificantur in quibuſ-
vis ſenibus, quid dicendum de Sene decrepito valetudi-
nario, ut erat D. Jo. Baptiſta, quando cum commemo-
rata Angela commercium haberet? Quod enim eſſet va-
letudinarius, immo, inquam, omnino infirmus, ege-
muſne adhuc teſtibus, cum quatuor cauteria geſtaret,
quæ non niſi ad curandos morbos graviſſimos, eoſque
evitandos excitari ſolent, & ſi unum aut alterum cau-
13 terium indicium certum facit adverſæ valetudinis ejus,
qui illud geſtat, quodnam indicium malæ valetudinis
facient quatuor cauteria, uno, eodemque tempore ge-
ſtata? Satis ergo ſuperque conſtat ex his D. Jo. Bapti-
ſtam fuiſſe valetudinarium. Quonam pacto igitur poſ-
ſumus præſumere, illum fuiſſe habilem ad generan-
dum, ſi in valetudinario non præſumitur potentia ad
14 coeundum? Maſcard *de probat. concl.* 312. *nu.* 10. *vol.* 1.
ſed dato, quod præſumi poſſet in illo habilitas ad coe-
undum, extra omnem veritatem eſt, præſumi conſe-
quenter poſſe habilitatem generandi, quia ex valetudi-
ne ipſa homines evadunt ſteriles: Lud. Merc. *lib.* 3. *de*
15 *ſter. & pragn. aff c.* 5. *n.* 373. & idcirco Senex valetudi-
narius inhabilis reputatur ad generandum; Rota *in
Romana pratenſa filiationis* 28. *Junii* 1657. *coram Veroſpio
n.* 6. Hinc igitur facile deducitur facti impoſſibilitas,
nempe, quod Angela, de qua agitur, ex ipſo D. Jo. Ba-
ptiſta filios ſuſceperit, quia non modo is redditus erat
per ætatem, & per valetudinem impotens ad coeun-
dum, ſed tantopere in illo naturalem vigorem ſuccu-
buiſſe dicendum, ut ne ullum quidem appetitum, neque
ullum carnis ſtimulum in eo ſtatu illum expertum fuiſ-
ſe ſit firmandum; ſed non ſecus ac aliis Decrepitis, illi
eveniſſe dicendum, de quibus Juven. *ſat.* 10. *verſ.* 104.

---Coitus jam longa oblivia, vel ſi
Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus,
Et quamvis tota palpetur nocte, jacebit.

Jure ergo in D. Jo. Baptiſta jam decrepito, & valetudi-
nario debet præſumi conclamata genitalium ignavia,
cum in illo & per ætatem, & per valetudinem, omnem
nativi caloris vel minimam ſcintillam extinctam eſſe
fateri cogamur; Unde ad impoſſibilitatem reducitur,
quod potuerit generare.

16 Sed ad ulteriora properandum; nam præter gravem
ætatem & vitam tam adverſæ valetudini obnoxiam, D.
Jo. Baptiſta, ut diximus, quatuor cauteria a multo tem-
pore aperta geſtabat; quæ ſola per ſe evidentiſſima cau-
ſa infœcunditatis, ac conſummatæ impotentiæ gene-
randi eſſe poterant; nam cum per ea fiant perennes, ac
quotidianæ humorum evacuationes, neceſſe eſt, corpus
& ſanguinem inde omnino refrigerari, omnemque vi-
gorem amittere; nam notiſſimum apud Medicos, eva-
cuationes omnes, ſi copioſæ fuerint, aut continuatæ, &
perennes, etiamſi non ſint copioſæ, ſpiritus abſumere,
& calorem naturalem extinguere, ſed ſignanter de ea,
quæ per cauteria fieri ſolet, id verificatur eo maxime 17
nomine, quia corpus inſigniter debilitat; unde ea de
cauſa in Senibus cauteria improbantur. Card. *de ſan.* 18
tuen. l. 4. *c.* 5. Sed inſuper ea homines infœcundos red-
dere, vel Hippoc. *in lib. de Aer. Aq. & loc. text.* 42. au-
ctoritate conſtat; nam adducens exemplum Scytarum,
hæc habet: *Scytha omnium hominum minime ſunt ad coi-
tum valentes, eo quod humoris detractiones ex peruſtione
cauteriorum ſemper habent, &c.* Sed & Lud. Merc. *lib.
4. de ſter. & pragn. affect. c.* 5. *n.* 375. *verſ. cujus rei exem-
plum*, apertiſſimis verbis id ipſum teſtatur, ponens in-
ter evidentes cauſas infœcunditatis in viris fontanel-
lam, ſeu cauterium in occipitio, vel in brachiis diu
apertum, & plurimum fundens. Quod confirmat etiam
Fort. Fidel *lib.* 2 *de Rel. Medic. c.* 2. *nu.* 61. *valde obaſos,
&c.* Itaque ſi cæteri hominum in ætate vegeta, & viri-
bus valentibus, atque ex ſui natura fœcundi ex uno,
aut altero cauterio in brachiis geſtato ſteriles efficiun-
tur, quod pronunciandum in Sene decrepito, ac maxi-
me valetudinario, quatuor cauteria adaperta, uno eo-
demque tempore geſtante? facilius ex mea ſententia
(medius fidius) eſt ex marmorea ſtatua Angelam ſu-
ſcipere potuiſſe prolem, quam ex ipſo D. Jo. Baptiſta.

Sed ne objecta in contrarium abſque reſponſione re-
linquantur, dicendum ad primum, quod admiſſo,
hominem poſſe in quacunque ætate, etiam in decre-
pita generare, idque non eſſe quid rarum, ſed natu-
rale & conſuetum, de Senibus, ac decrepitis hoc aſſe- 19
verandum firmis, ac bene valentibus, non de debili-
bus & valetudinariis: Rota *in ſup. cit Rom. pratenſa fi-
liationis, nu.* 6. nam quemadmodum illi, qui ſani, ac
robuſti ſunt, etiam octogeſimum annum attingentes,
Senes, aut Decrepiti vere non ſunt, ita qui valetudi-
nariam vitam degunt, & viribus ſunt imbecillibus,
ante ſexageſimum Senes, & Decrepiti jure appellandi;
nam ut paſſim apud Medicos jactatur, Ætates non
annorum numero, ſed viribus menſurantur, quæ ex 20
actionum virtute, & energia ſe manifeſte produnt;
unde Octogenarius, vel Nonagenarius, qui coire, &
generare eſt aptus, quæ actiones viris robuſtis, juveni-
bus ſunt conaturales, non eſt vere Decrepitus; cum con-
tra, Quinquagenarius ad eas operationes ob corporis
imbecillitatem inſufficiens, vere decrepitus eſt, & ſic
nunquam cum veritate dici poteſt Decrepitum homi-
nem poſſe generare, quia Decrepitus non vocandus,
neque vere eſt, qui annos habet alios homines Decre-
pitos declarantes, ſi præ aliis hominibus viribus con-
ſtent, ſed qui in prædicto annorum termino vires jam
amiſit, neque enim Senex poteſt eſse, qui vires habet
integras, ut ex Galeno *lib.* 1. *Method. med. cap.* 9. alias
dixi, quia illico atque quis ſit Senex, omni robore
privatur: idem Galen. *lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. c.* 9.
in ſumma naturaliter cum ſenectute virium robur ſta-
re non poteſt, ita ut quouſque virium robur durat,
etiamſi id fieret ultra centeſimum annum, Senex ho-
mo neque eſt, neque dici debet. Abſente ergo vigo-
re naturali, & calore nativo deficiente, dicendum
vere Senem eſſe; nempe qui ob ætatem corporis ro-
bur amiſit, naturaliter generare non poſſe. Quinim-
mo verum non eſt ſuppoſitum in contrarium factum,
nempe quod homo generare poſſit; quandocunque
poſſit coire, quia coitus Senum inanes ſunt, neque
enim ad generandum ſufficit coeundi potentia, ſed
requiritur ſemen fœcundum, ſubſtantia laudabili, ac
ſpiritu multo turgens, quale in ſenibus non reperitur,
qui licet aliquando ſtimulentur ad coitum, id fit a co-
pia flatuum, non a turgentia ſeminis, unde coitus
ipſis eſt maxime noxius.

Non diſſimili reſponſione ſatisfit ſecundæ inſtantiæ,
quandocunque enim dicamus, Senem, ſi ad coitum
potens ſit, eſſe etiam potentem ad generationem, id
non de vere Sene, nempe qui cum ætate vires cor- 21
poris amiſit, ſed de Sene habente quidem annos ſe-
nectutis, ſed vires juveniles, & corpus firmum, ac ro-
buſtum, ac integras vires, quæ in vere Senibus, ut dixi-
mus, non adſunt; quod ſi li adſint, vere Senes non ſunt.

Ad

Digitized by Google

22 Ad tertiam objectionem dicendum, verum quidem generandi habilitatem a Natura eſſe, quæ a ſufficienti corporis robore : & viribus dependet ; at iis ceſſantibus, eam inſimul ceſſare, ut alia permulta faciunt, an non ciborum concoctio a Natura eſt, ea ubi calor viget, optime ſuccedit, at calore per ætatem diminuto, etiam concoctio diminuitur, & ſic de cæteris; unde non ſequitur ex hoc, quod Dom. Joann. Baptiſta alias fuerit habilis ad generandum, & hanc habilitatem ; Natura habuerit, ut alii homines idcirco ſemper ſit præſumendus habilis ad idem.

Quæ reſponſio ſatisfacere etiam poteſt ultimæ inſtantiæ; quia licet ille fuerit fœcundus in ætatibus antecedentibus ſenectutem, vel ex ipſius ſenectutis, vel ex adverſæ valetudinis vitio, vel ex aliis evidentibus cauſis infœcundus factus eſt ; quæ ad hoc ita concurrunt, ut illum adeo ſterilem reddiderint, adeoque ad generandum inhabilem, ut in via Naturæ amplius generare non potuerit.

Ex quibus ſatis ſuperque facti impoſſibilitas, nempe conceptionis Angelæ ex Domino Joanne Baptiſta facta, probata remanere videtur.

CONSILIUM LXXVI.

Ad Titulum primum Libri tertii, De impotentia coeundi, & generandi.

ARGUMENTUM.

Cum deſtinaſſet Excellentiſſimus Dominus Princeps N. N. ducere in uxorem Excellentiſſimam Virginem, boni profecto habitus, ac viribus integris : excitatus eſt a quodam, neſcio quo, Medico ſcrupulus circa ejus fœcunditatem, afferendo, quod Gemellorum imparis ſexus, fœmina, qualis erat deſtinata ſponſa, inhabilis ſit ad generandum. Hinc factum eſt, ut Princeps de ea ducenda anceps exiſtens, nullam in ea re eam ob cauſam reſolutionem caperet. Conſultus ergo ſequentibus ſatisfeci.

SUMMARIUM.

1 *Gemelli in humana ſpecie contra Natura legem naſcuntur.*
2 *Gemelles naſci diſparis ſexus, magis contra naturam eſt quam ejusdem ſexus.*
3 *Mas multo citius ortum accelerat, quam fœmina.*
4 *Sicut res ſe habet ad eſſe, ita ad operandum, & num. 6.*
5 *Gemellorum partus ſexu diſparium magis contra naturam quam partus octimeſtris.*
7 *Ad generandum unusquiſque a Natura præſumitur habilis.*
8 *Partus geminatio in homine periculi plena.*
9 *Experientia unica rerum magiſtra.*
10 *Non eſt perpetuum, quod quotieſcunque ſunt gemini mas & fœmina, moriatur fœmina.*
11 *Multum intereſt ex libriſne, an experientia loquamur.*
12 *Septimeſtres licet utplurimum non vivant, non omnes rejiciuntur tanquam non vitales.*
13 *Ubi natura vigor emineat, ſocietas gemelli diverſi ſexus non reddit illos ad ulla Natura opera inhabiles.*

NOn ſine omni fundamento prima fronte viſum, eſt, dubitari de fœcunditate Excellentiſſimæ
1 Virginis, ex eo quod nata cum gemello diſparis ſexus, quippe cum acceptiſſimum omnibus ſit primum, Gemellos in humana ſpecie contra Naturæ legem naſci : Ariſtot. *lib.* 4. *de Generatione Animal. cap.* 6. *& lib.* 7. *de Hiſtor. Animal. cap.* 4. Plin. *lib.* 7. *Natur. Hiſtor. cap.* 1. Avic. 21. *tertii tractat.* 1 *cap.* 17. unde idcirco debiliores quam ut ad vitam traducendam ſufficiant, naſcuntur ; ac ſemper evenit, ut alter geminorum multo magis altero debilis exiſtat, ob rationem aſſignatam ab Hippocrate, *lib. de Natura Puer. num. fin.* in hæc verba : *Et non ſemel & ſimul genitura procedit, ſed & bis, & ter ebulit, & ejaculatur, & non eſt poſſibile omnem eſſe fortem tum quæ prius exivit, tum quæ poſterius &c.* Cum autem fœmina ex minus forti ſeminis portione compaginetur, evenit ſemper, ut vel cito ſuccumbat, vel ſi ſuperſit, vitam brevem ac valetudinariam, & ad opera Naturæ inſufficientem traducat. Addendum his, quod non modo mas ex ſeminis fortiore formatur, ſed tanquam robuſtior, ac calidior, dum ſimul cum fœmina in utero materno permanet, omnem alimenti, ac laudabiliorem, & uberiorem portionem ad ſe allicit, unde fœmina ex reliquiis ſanguinis materni male, & inſufficienter nutritur, & ſic naſcendo vel illico decedit ; vel ſi aliquantiſper vivat, vitam valetudinariam, ac morbo obnoxiam traducit.

Sed non modo Gemellos ejuſdem ſexus naſci, contra Naturam eſt, ſed multo magis contra Naturam 2
eſſe Gemellos naſci diſparis ſexus, ab iisdem Sapientibus non ſine ratione firmatum eſt; idem Ariſtot. *lib.* 10. *Problem.* 29. *& ibi* Conciliat. *in comm.* & Ludovic. Septal cui omnes Doctores aſſentiuntur, indeſinenti experientiæ innixi ; ac profecto multo plura inconvenientia interveniunt, exiſtentibus gemellis diverſi ſexus, quam cum ſunt ejusdem ſexus ; nam circumſcripta inſufficientia matris ad ſubminiſtrandum duobus alimentum, quod uni tantum ſufficere debuit, ubi ſexus diverſi ſint, intervenit varietas in tempore conformationis, cum mas citius, fœmina ſerius conformetur, & idcirco non poſſunt eodem tempore matureſcere Ariſtot. *loco citato, de generatione Animalium*, ad quod etiam facit id, quod ſupra dicebamus, nempe vis major, ac magis vegetus calor ipſius maris) vel forte etiam fœminæ quæ ex prima ſeminis ejaculatione orta eſt) ex quo fit ut attrahens calidiorem, ac puriorem ſanguinem pro ſe, fœmina (vel forte mas, qui ex debiliori portione ſeminis compaginatus eſt) parciori, ac deteriori nutrita, non facile ad debitam perfectionem perveniat, & ſi modo naſcatur, omnino debilis, & ad naturæ opera inepta perpetuo exiſtat.

Hinc etiam fit, ut in naſcendo quoque non minimum interveniat inconveniens, quippe cum mas multo citius ortum acceleret, quam fœmina ; ergo vel fœmina cum mare ipſo naſcitur, & deficiens a ſibi debi-
ta perfectione vitam obit; vel ſi in utero remaneat, 3
ob puerperiorum purgamenta occaſione ortus ipſius maris prodeuntia, omni alimento defraudatur, ac marceſcit, & in ſumma quocunque modo fœmina cum mare gemello concipiatur, ſemper ac de Naturæ quaſi neceſſitate extremæ debilitatis eſt, & ad opera ipſius Naturæ, ſi vivat, inſufficiens ; quia, ut dicitur, ſicut res ſe habet ad eſſe, ita ad operandum ; cum autem inter opera Naturæ maxima, ac præci-
pua ſit, & quæ majus robur in fœmina requirit, ſimi- 4
lis generatio ad ſpeciei conſervationem, certum eſt quod quemadmodum in eſſe fœmina nata cum mare gemello, male omnino, ac debiliter ſe habet, ita etiam, imo multo magis ad hoc generationis opus male omnino, ac debiliter ſe habebit ; & ſic aut nullo modo generabit, aut cum ſumma difficultate, aut tandem fœtus emittet male habitos, & minime vitales, vel defectuoſos, vel etiam monſtroſos, ut experientia ipſa compertum eſt.

His igitur ſic ſe habentibus, non videtur præter rationem Frederic. Bonaventura *lib.* 3. *de Octimeſtr. Part. cap.* 69. firmaſſe, Gemellorum partum, qui ſexu diſpares ſint, magis contra Naturam eſſe, quam Partum
Octimeſtrem ; licet ſcire debuerit, quod Octimeſtris 5
ſemper naſcitur præter Naturæ intentionem, & a cauſa violenta manumittitur, in partu vero Gemellorum, etiam ſexu diſparium, concurrere aliquando ipſam Naturam, ob Genitorum robur, ob quod & ipſi Gemelli etiam ſexus differentes non modo vitales naſcuntur, ſed non ſecus ac alii quacunque homines robuſti ſunt, ac longam vitam, & ſanam degunt, ut clarius ex afferendis experientiis patebit.

Res ergo non ita ſuperficialiter tranſigenda, ſed ſecundum ſubjecti, circa quod dubium verſatur, conditionem decidenda. Quod enim ita in rei veritate eveniat,

Digitized by Google

eveniat, ut naſcentibus Gemellis diſparis ſexus, ut plurimum minime vitales, aut ſaltem ſummæ debilitatis, ac maxime fœmina exiſtat, non negandum : unde neque inficiari licet, quod ubi res eo modo eveniat, nimirum, ut ſummam debilitatem, & ineptitudinem ad vivendum præſeferant, fœmina & valetudinaria, & infœcunda futura ſit : ſed ubi convenienti robore docentur, & nullam debilitatem, aut repugnantiam ad vivendum præſeferant, inferre quod fœmina ex ex hoc, quod cum mare nata ſit, ad generationem ſit inhabilis, neque rationi conſentaneum eſt, neque auctoritate ulla munitum, neque ulla experientia confirmatum ; quinimo & rationi contrarium eſt, & auctoritati adverſatur, & experientiæ non reſpondet.

Et quoad rationem, aſſumpto Adverſariorum dicte-
6 rio illo, de quo ſupra, quod ſicut res ſe habet ad eſſe, ita etiam ad operandum, certum eſt, quod quandocunque fœmina nata cum mare Gemello bene ſe habet ad eſſe, bene ſe habebit ad operandum; cum igitur excellentiſſima Virgo non bene tantum, ſed optime ſe habeat ad eſſe, quia & optime conformata eſt, & optimum obtinet temperamentum, & vires ſortitur integras, optime quoque ſe habebit ad quamcunque Naturæ operationem, ac præcipue ad generandum, ad
7 quod unusquisque ex ſui natura præſumitur habilis : Andr. Alciat. *de præſumpt. Reg.* 1. *præſumpt.* 41. *num.* 1. Rota *in Bononien. de Buccaferreis* 27. *Maji* 1657. *coram Zarate*, & jure, quia quæ a Natura ſunt, ſemper præſumunt adeſſe, ut eſt notiſſimus.

Præterea nulla aſſignatur, vel aſſignari poteſt ratio, cui fœmina, quæ cum mare gemello naſcatur, inhabilis exiſtimari, imo damnari debeat ad generandum, ubi neque debilis a nativitate, neque ullo vitio ſe labefactam præſeferat ; ſed e contra in ea vigeat firmum Naturæ robur, & emineat aptitudo ad omnes alias Naturæ operationes. Incaſſum ergo, & inaniter omnino dubium de ejus infœcunditate excitatur, huic tantum fundamento innixum, quo cum mare gemello nata ſit.

Adde his, quod non major ratio eſt, cur, ubi mas & fœmina in utero materno concipiantur, fœmina tantum ex maris ſocietate hanc generandi inhabilitatem contrahere debeat, non autem mas ex ſocietate fœminæ ; & tamen conſtat aliquando matrem, alias etiam fœminam, aliaſque utrumque fœcundiſſimos fuiſſe, ut illuſtribus experientiis confirmatum inferius oſtendemus.

Sed neque ulli auctoritati hæc opinio, ut diximus, innititur ; nam etiamſi ſuſque de quo, quotquot volumina Claſſicorum Auctorum lucem viderunt, revolvantur, nusquam in ea re dubium aliquod excitatum comperiemus, non obſtante, quod omnes optime
8 noverint, partus geminationem in homine periculi plenam eſſe, ac falſi ſint, id ipſum multo magis habere locum, ubi nati ſexus diſparis exiſtant, ac frequenti experientia firmatum eſſe aſſeveraverint, in hoc partu & matrem ſimul, & pueros ut plurimum periclitari ; & ſi forte fortuna nati ſuperſint, vitam valetudinariam, maximeque morbis obnoxiam traducere ; quin & corpore aliquando mutilos, ac male formatos, & monſtroſos eſſe, cum tamen de hac repugnantia, & inhabilitate ad generandum, nullus, quod ſciam (at ſcire me certo profiteor) unquam, aut uſquam ne verbum quidem.

9 Sed ad experientiam accedamus unicam rerum magiſtram, ac certiſſimam omnium rerum judicatricem, Galen. *lib.* 1. *de ſimpl. Medicam. facul. cap.* 38. quæ apertiſſime nobis oſtendet, Gemellos diſparis ſexus aliquando non tantum adoleviſſe, ſed incolumi ſanitati vitam ad ſenium uſque produxiſſe, quin & ex illis marem & fœminam fuiſſe fœcunditate inſignes.

Ac primo exſtat teſtimonium D. Auguſtini *lib.* 5. *de Civit. Dei cap.* 5. in quo plures ſimiles fœtus & vixiſſe, & robuſtos extitiſſe teſtatur ; aliique ex Medicis ipſum firmant, ac proprias obſervationes in medium afferunt, ut inter recentiores Frederic. Bonavent. *loco ſup. cit.* & Jul. Guaſtavin. *in comm. lib.* 10. *Problem. Ariſtot. num.* 19. Ego inquit, *novi geminos natos marem, & fœminam incolumi matre adoleviſſe, & juventuti proximos etiamnum vivere.* Præterea Joan. Gallego della Serna Philippi Tertii & Quarti Regum Hiſpaniarum Archiater *lib.* 3. *de Princip. generat. tract.* 34.
illum teſtimonium adducit his verbis : *Et ideo non per-* 10
petuum, quotieſcunque ſunt gemini mas, & fœmina, moriatur fœmina ; cognovimus enim geminos marem & fœminam viventes adhuc ſatis robuſtos, aguntque jam quinquageſimum annum.

Sed ut ad immediata accedamus, nec ſolum ad longum tempus vivere incolumes gemellos diſparis ſexus conſtat, ſed alterutrum aliquando, interdum etiam utroſque eſſe fœcundos. Audiamus primo D. Auguſtinum *loco cit. cap.* 6. *Novimus*, inquit, *geminos diverſi ſexus, ambo adhuc vivunt, ambo ætate vigent adhuc, quorum cum ſint inter ſe ſimiles corporum ſpecies quantum in diverſo ſexu poteſt, inſtituto tamen & propoſito vitæ ita ſunt diſpares, ut præter actus, quos neceſſe eſt a virilibus diſtare fœmineos, &c. ille conjugatus, illa virgo ſacra eſt ; ille numeroſam prolem genuit, illa nec nupſit.* Denique, ne longa Auctorum recenſione tædio Lectori ſim, ſatis ſit Roderic. a Caſtr. *lib.* 3. *de nat. Mul. cap.* 13. exemplum retuliſſe. Cum ergo Auctor hic omni fide dignus communis opinionis circa hoc dubium mentionem habuiſſet, hæc verba ſubdit : *Attamen amantiſſimus frater meus Franciſcus a Coſta gemellus eſt cum charisſima ſorore Leonora Paex, quorum uterque ſummo Dei beneficio quadrageſimum fere agit annum, atque ille non ſolum viribus corporis, verum etiam (quod citra invidiam dictum velim) Animi ornamentis, virtute, prudentia, & morum integritate conſpicuus ; ſoror vero, quæ illum uno die tantum prævenit, numeroſam*
habet prolem, &c. quibus alios ſimiles geminos D. *Augu-* 11
ſtinus vidiſſe refert, uti etiam contra Ariſtotelem colligas, multum intereſſe ex libris, an experientia loqui.

Non ergo ex eo, quod nonnulli, qui naſcuntur Gemelli, & ſunt diſparis ſexus, non facile vivant, & imbecilles ſint ; & ad opera naturæ parum habiles, deducendum neceſſe eſſe, ut omnes, qui ſic naſcuntur, iiſdem vitiis laborent ; nam quemadmodum Septimeſtrium, licet plurimi non vivant & imbecilles ſint, ut ex ipſiuſmet Hippocrat. *in lib. de Septim. & Octim. Part. & de Carnib.* & ex aliorum omnium auctoritate, & conſenſu probavi *lib.* 1. *Quæſt. Medico-Leg. tit.* 2. *quæſt.* 3.
alibi, aliqui tamen viribus firmioribus & vivunt, & 12
adoleſcunt, & non ſecus ac cæteri quicunque homines ad opera Naturæ ſunt ſufficientiſſimi : ita etiam ex iis, qui Gemelli ſunt, aut etiam diſparis ſexus, licet plurimi intereant, & ſi vivant, imbecilles ſint, & valetudinariam vitam traducant, aliqui tamen ob Genitorum robur ipſis quoque communicatum & vivunt, & adoleſcunt, & ad opera Naturæ ſunt, ut cæteri quicunque homines, ſufficientes, etiam ad generandum, cum ſocietas Gemelli diverſi ſexus non id poſſit, ubi rigor Naturæ emineat, ut illos ad opera Naturæ, & præcipue ad generandum inhabiles faciat.

CONSILIUM LXXVII.

Ad Titulum ſecundum Libri ſecundi, & ad Titulum tertium, Libri tertii.

ARGUMENTUM.

Olympia, uxor Tiberii Pantoſchi, vigente Peſte, cum febre correpta eſſet cum vomitu, capitis dolore, ſiti, ac ingenti inquietudine, & ſpatio quatridui deceſſiſſet, ac pridie quam decederet, inguinibus parumper doluiſſet, non apparente tamen inſigni tumore, nec rubore, a Peſte ipſam fuiſſe ſublatam dicebatur : cum alia ex parte defunctæ propinqui, eam non ex peſte, ſed ex veneno a marito porrecto deceſſiſſe firmarent. Itaque cadaver domi per aliquot horas detentum putreſcere incipiens (dum Fiſcus

Digitized by Google

Fiſcus illud recognoſcere vellet per Medicos ad hoc deſtinatos) elatum eſt in locum, in quo cætera cadavera peſte ſublata reconduntur. Maritus, hoc non obſtante, in carcerem conjectus, cum mirum in modum propinati veneni ſuſpicionem augeret ſimilis delicti alias intentatio, quo tandem uxorem e medio tollere ſatagebat. Hæc a Tiberio ſatis confidenter reſpuebantur. Unde, relictis, quæ ad rem Medicam non faciunt, ſequenti diſcurſu, rei veritatem indagare rogatus, eam detegere breviter, ſed dilucide procuravi.

SUMMARIUM.

1 *Non datur ſecundum aliquos certitudo, hominem ex propinato veneno obiiſſe.*
2 *Certa cognitio haberi poteſt, hominem non fuiſſe veneno externo ſublatum, ſed interno.*
3 *Eadem omnino ſymptomata poſſunt apparere ex veneno aſſumpto, quæ ex veneno intus genito.*
4 *Venena intus genita poſſunt referre naturam venenorum externorum.*
5 *Venena externa non poſſunt omnia accidentia veneni interni exhibere.*
6 *Tumores in Inguinibus non niſi ab interno veneno excitantur, & cur.*
7 *Bubones ſunt ſigna Peſtis demonſtrativa.*
8 *Inguinum tumores leviter apparentes Naturam invalidam ad pugnam cum morbo denotant.*
9 *Victus ſanorum modo inſtitutus, & accidentia magna illico ab aſſumpto cibo apparentia, propinati veneni ſuſpicationem faciunt.*
10 *Peſtis venenum, ut venena externa ſanos homines adoritur.*
11 *Peſtis venenum magis juvenes, & robuſtos inficit, quam ſenes, ac debiles, & valetudinarios.*
12 *Peſtis venenum externum eſt quoad modum nocendi.*
13 *Vomitus materiarum corruptarum Peſte familiaris.*
14 *Differentia inter vomitum in Peſte excitatum, & vomitum excitatum a propinato veneno.*
15 *In veneno intus genito febris illico ab initio apparet, non ſic autem in externo.*
16 *Veneno externo ſublato cadavera non facile putreſcunt, & cur.*
17 *Venena omnia majori ex parte calida, & ſicca.*
18 *Peſtis venenum quanam ratione tam inter externa, quam inter interna connumerare poſſit.*
19 *Peſtis venenum cur tam cito putrefactionem avertat.*
20 *Venena putrefacientia, cur non facile adminiſtrari poſſint.*

1 LIcet nonnulli Medici in ea opinione perſtiterint,
quod determinari poſſit ex certis ſignis, an homo
vita functus interno, vel externo veneno obierit,
quam opinionem aliqui etiam Jureconſulti ſunt ſecuti,
ego eam rem *lib* 2 *Quæſt. Medico-leg. tit.* 2. *quæſt.* 6. *per*
totam, examinans, in eam ſententiam veni, quod
licet univerſaliter loquendo hoc maxime operoſum,
ſit, tamen *num. ult.* eam concluſionem firmavi, ni-
2 mirum, haberi poſſe certam cognitionem, atque in-
fallibilem hominem ex veneno propinato non obiiſ-
3 ſe, qnia tametſi omnia pene accidentia, quæ pul-
lulant ex veneni externi aſſumptione, apparere poſ-
ſint ex veneni interni violentia; quia venena in no-
ſtro corpore generata poſſunt ad amuſſim referre natu-
4 ram, & malitiam venenorum externorum, tamen
non e converſo fit, quod venena externa omnia acci-
dentia excitare valeant, quæ excitare ſolent quædam
5 venena interna; ut Peſtis venenum; hoc in caſu noſtro
manifeſtiſſimum fit: quia etiamſi vomitus materiarum
corruptarum, ingens ille capitis dolor, ſitis ardens,
anxietudo, morbi acuties, ac mortis celeritas, & ap-
parentes denique in cadaveris peticulæ, & exanthema-
ta peſſimi coloris, & livores potuerint ex veneno pro-
pinato pullulare, Bubones tamen in inguinibus non
6 niſi a veneno interno originem habere potuerunt, ne-
que unquam in potionatis tale quid obſervatum memi-
ni me legiſſe: & ratio evidens eſt, quia apparentia hu-
jusmodi tumorum fit ob id, quod Natura ipſa per
conſuetas vias, nempe emunctoria exonerare ſe pro-
curat, ubi corruptos, ac noxios humores in corpo-
re ſtabulantes perſentit; at vero ubi veneno exter-
no eſt irritata, per proximiores ductus illud expel-
lere conatur, hoc eſt per ventriculum, vomitum ex-
citando, aut per inteſtina (licet minus tuto) exci-
tando ventris fluxum. Quibus adde, quod vene-
num externum extra venas permanens non poteſt per
ipſos ductus venales expelli, ut venenum internum,
quod natura ad emunctoria per eoſdem ductus, ubi-
cunque exiſtant, ſæpiſſime, ne ſemper dicam, de-
mandare ſatagit. Ergo apparentia hujusmodi tumo-
rum, vel pene Aures, vel ſub axillis, vel in inguini-
bus, ſemper facit certitudines, quod venenum, ex
quo Æger ſublatus eſt, internum fuerit, non exter-
num, unde idcirco dicitur, Bubones eſſe ſignum Pe- 7
ſtis demonſtrativum. Lud. Septal. *lib.* 3. *de Peſt. cap.* 5.
nempe ſignum quod ſoli Peſti, non ulli morborum
convenit: quod in caſu noſtro manifeſtiſſimum fuit,
cum Olympia, ut in proceſſu habetur, tertia ab inva-
ſione morbi in inguinibus dolorem paſſa ſit, in illiſque
levis tumor apparuerit.

Neque contra hoc quicquam facit, quod adverſarii opponunt, nempe dolorem illum, ac tumorem, qualiſcumque fuerint, non apparuiſſe ex violentia Peſtis, ſed tantum ex humorum agitatione a veneno propinato facta, & ex nimia febris non peſtiferæ, ſed tamen malignæ incaleſcentia, ut alias evenire, nec de raro obſervamus; at in Peſte & tumores, & dolores, ubicunque fuerint, multo evidentiores ſunt, cum Natura, ob majorem morbi malitiam, conetur noxios humores vi, ac valide ad eas partes expellere.

Reſpondetur enim, quod tantum abeſt, ut hujus-
modi tumores, cum ſolum leviter apparent, ex alio
morbo, quam ex Peſte eveniant, ut tunc maxime ex
Peſte fieri certius commoſtrent, quia arguunt, Natu- 8
ram ſtimulatam quidem a peſtilentium humorum ma-
lignitate ac pernicie ad ſe exonerandum, ſed præ de-
bilitate. ſuccubuiſſe, nec ad opus perficiendum ſuffe-
ciſſe; & ſic quantopere poteſt, nos utcumque fiden-
tiores reddere, ac ſpem aliquam ſalutis promittere,
cum tumores foras proſiliunt, ac de ſe manifeſtam co-
gnitionem præbent, ex eo, quod validam Naturæ vir-
tutem expultricem, ac ejus ſupra materiam morbifi-
cam, ac peſtilentem dominium oſtendunt; tantopere
cum leviuſculam, aut nullam de ſe ſignificationem
præbent, ipſam Naturam jam proſtratam, & a mor-
bi malignitate evictam portendunt: nam tales pe-
ſtiferæ febres adeo exitiales ſunt, ut illico cordi vi-
tæ fonti inſidientur, & ſpiritus omnes, ac nativum
calorem obruant, & penitus extinguant, ita ut ip-
ſam Naturam ne inſurgere quidem momento per-
mittant contra irruentem humorum perniciem;
quæ ægrum in citiſſimam, ac quaſi repentinam mor-
tem præcipitat.

Multo minus contra faciunt, quæ de novo ab Ad-
verſariis obiiciuntur, atque illud præcipue, quod a
Galen. *lib.* 6. *de loc. aff. cap.* 5. & ab aliis tam Medicis,
quam Jureconſultis, quos adduxi *lib.* 2. *Quæſt. tit. quæſt.*
1. *num.* 6. firmatum eſt, nimirum quod ſi aliquis cum
ſanus, ac robuſtus degeret, victus ratione ſanorum
modo inſtituta; ab aſſumpto cibo in prava ſymptoma- 9
ta incidat; certitudinem propinati veneni faciat.
Cum ergo Olympia ſana omnino degeret; & repente
ab aſſumpto cibo in cęna in tam pernecabilem morbum,
tam horrendis ſymptomatibus aſſociatum inciderit;
eam certe non ex internorum humorum corruptione,
ſed ex adminiſtrato veneno ægrotaſſe, ac ſuccubuiſſe
firmandum.

Sed hoc nihil omnino afficit, quia Galeni, alio-
rumque Medicorum aſſertio, licet alias in cæteris ca-
ſibus locum habeat, nequaquam habet locum in Peſte:
quia, ut notavi alias *lib.* 2. *Quæſt. tit.* 2. *quæſt.* 7. *num.*
5. Peſtis venenum non aliter quam quæcunque poten- 10
tiora venena externa homines ſanos, ac robuſtos, ſuiſ-
que negotiis graviter incumbentes adoritur, immo mul-
to facilius ſanos & robuſtos, quam debiles & valetudi- 11
narios, & idcirco ſemper magis infeſtum eſt juvenibus,

quam ſenibus, ut ex Plin. *lib. 7. Nat. hiſt. c. 50.* Raſi *lib. de Peſte, cap. 1.* Fernel *lib. 2. de abd. rer. cauſ. cap. 12.* & aliis notavi *lib. 3. Quæſt. tit. 3. quæſt. 1. n. 53.* etiam Juriſperitorum auctoritate firmavi. Quamobrem humorum naturalis conſtitutio, hominiſque bona valetudo, ac vigor, certum indicium præbent propinati veneni, ſi ab aſſumpto cibo ille terribilibus ſymptomatibus prehendatur, ſed hæc in Peſte non habent locum, ob rationem jam enarratam; cui adde, quod ipſiſſimum Peſtis venenum externum eſt,
11 quoad modum nocendi, quia ab extra hominem adoritur, & ab aere putrido ægris communicatur, vel ab ipſiſmet ægris ſani inficiuntur per contagium, unde non ſecus ac alia venena externa homines ſanos & robuſtos adoritur, & ad citam mortem perducit.

Neque item pro adverſariis quicquam facit, quod Olympia illico atque cœnata eſſet, & dormitum ſe conferret, de ſtomachi dolore, & anxietudine conqueſta ſit, & plura per vomitum rejecerit ſapore abominabili cum cibis aſſumptis commixta, quæ quidem nihil aliud fuiſſe firmari poteſt, quam ipſius propinati veneni portiones.

13 Verum hoc ſymptoma maxime familiare eſſe ſolet in primo Peſtis inſultu, ut Auctores omnes *in tractatu de Peſte*, unanimiter teſtantur; & ſi quid poteſt differentiam facere inter vomitum, qui ex propinato veneno excitatur, & illum, qui fit ob violentiam veneni interni, illud eſt, quod ubi fiat a veneno aſſumpto
14 hominem potius ſublevat, quam ſecus; ita utplurimum illud a morte vindicet, unde eſt, quod niſi reputantur venena, non occidant, quod peculiare eſſe erodentium, & putrefacientium venenorum docet Galen. *lib. 3. de ſimpl. Med. facultat. cap. 25.* at vomitus, qui ex corruptione humorum fiat, nec facile, nec cito ſedatur, nec proficuus eſt, ſed interdum per totum morbi decurſum durat, ita ut ægros vix ullo cibo, aut potu refici permittitur, quemadmodum in Olympia factum eſt, quam conſtat ita pertinaci vomendi voluntate fuiſſe detentam, ut non potuerit unquam ſine moleſtiſſima nauſea cibum ullum, vel potum capere: unde ex circumſtantibus nonnulli, ac præſertim mulieres, firmabant, illam præ debilitate ſuccubuiſſe.

Sed præter hæc non leve indicium facit, quod Olympia ex veneno interno, non ex propinato obierit,
15 febris ab initio morbi invadens, quæ ſicuti cum veneno externorum facile; & maxime tam ſubito aſſociatur, ita nonniſi ab interno veneno originem in primo inſultu morbi habet, & cum aliis formidabilibus ſymptomatibus ſe prodit; in veneno autem externo, licet ſymptomata ejuſdem gravitatis appareant, cum febre tamen non illico aſſociantur, Daniel Sennert. *lib. 6. Tract. part. 5. cap. 3.* Ergo cum Olympia illico a febre, & magnis ſymptomatibus ſimul conflictata fuerit, non ab externo veneno ſed ab interno morti adjudicata fuit. Sed ex his facile unuſquiſque conjectari poterit, Peſtem nonniſi ex ſumma humorum putredine excitari, venenum autem propinari abſque ulla putredinis præſentia.

Præterea, ut majorem in modum adverſariorum ſiniſtra opinio convincatur, adnotandum, quod Olympiæ cadaver, Fiſco ſic jubente, ut de delicto præſumpto certior fieret, & domi per nonnullas horas ſervatum, antequam efferretur, ſummæ putredinis indicia commonſtravit, cum tam brevi tempore fœto-
16 rem magnum emitteret, & manifeſtiſſime corrumpi obſervaretur, quod de directo contrariatur effectibus veneni externi, cujus proprium eſt cadavera, ut plurimum, a putrefactione ſervare, ita ut difficillime putreſcant, nec verminationem patiantur, teſte Seneca *lib. 2. Natur. quæſtion. capit. trigeſimo primo*, cujus rei cauſam, quandam ego conjicio, verum, ac propriam eam attuli. *eod. lib. 3. quæſtionum loco citato n. 20.* quod venena omnia ſiccitatem corporibus conciliant, quæ contraria putrefactioni eſt. Hinc etiam ſorte evenit, quod non tam prompte febris ad propinatum venenum conſequi ſolet: nam febris eſſet indicium putredinis, & ab ea originem duceret, & tamen, cum venena pene omnia calida, & ſicca ſint, perpaucis, quæ frigida ſunt, exceptis, certum eſt frigida
contrariari febri; cum ergo calida venena, quæ ma- 17
jorem multo activitatem habent, plerumque non ſoleant febrem accendere, manifeſtum inde ſignum deducitur, ea a putredine corpora venenata potius præſervare, quam illa ad eam diſponere. Non contemnendum ergo indicium habendum ex cita putrefactione cadaveris ipſius Olympiæ, eam non ex propinato veneno, ſed ex interno, nempe ex Peſtis veneno
occubuiſſe, quod in quantum ab aere ipſo putrido, 18
vel a contracto contagio dependentiam habet, externum certe eſt, ac externum dici meretur, licet in quantum inſignem illico in corporibus excitat putredinem, abſque eo, quod per os ſit adminiſtratum, inter ingenita connumerandum.

Cur ergo inquies, Peſtis venenum, ſi externum eſt, 19
non eodem modo, ut alia venena externa, corpora a putrefactione non præſervat, imo non modo non præſervat, ſed illa quam citiſſime corrumpit: an non & hoc ipſum venenum calidiſſimum eſt, ut omnia venena externa eſſe jam ſuperius firmatum? Reſpondeo, quod Peſtis venenum nihil aliud eſt, quam ipſe aer corruptus, unde & corruptivum ex ſua natura eſt, & in genere eorum venenorum recenſendum, quæ putrefacientia dicuntur. Ergo de novo inſtabis, hoc veneni genere Olympia potuit potionari, & inde procedere tam cita corporis putrefactio. Ad hoc tamen dico,
quod talia venena neque adminiſtrari facile poſſunt, 20
neque adminiſtrata celari, cum facile ſe manifeſtiſſimis ſignis prodant ob eorum horrorem, & abominationem: præterquam quod ſi evomantur, ut plerumque fieri ſuperius dictum eſt, non occidunt, itaque cum Olympia illico a cœna evomuerit, ſi vomitus ex adminiſtrato veneno excitatum eſſet, debuiſſet ei proficere, eamque a morte vindicare, quod cum non ſucceſſerit, dicendum, venenum, ex quo deceſſit, non fuiſſe externum.

Adde his, quod Peſtis venenum immediate ad cor, ad cerebrum, & ad majores venas per reſpirationem ſe inſinuat, venenum autem propinatum a ſtomacho recipitur, ibique interdum remoratur, abſque eo, quod febrem tam prompte excitare poſſit: quin & ſubſtantia ipſius veneni peſtilentis, quia tenuis eſt, in cauſa eſſe poteſt, ut promptius, quam quodvis aliud externum venenum (quæ omnia denſa, & craſſioris omnino abſque dubio ſubſtantiæ ſunt) ad cor, & propinquas venas, & ad cerebrum ſe conferat. Et quibus luce clarius patere exiſtimandum, Olympiam ex Peſte obiiſſe, non ex propinato veneno, ac Tiberium ejus maritum tanquam innocentem eſſe abſolvendum.

CONSILIUM LXXVIII.

Ad Titulum quartum libri quinti.

De Aere, Aquis, & Locis.

ARGUMENTUM.

Mutius Rabilius duxerat Terracinæ (quæ An-
xur antiquitus dicebatur) virginem uxo- 1
rem, unicamque filiam, atque hæredem ſatis divitem, nomine Clementiam, ac ſe obligaverat in perpetuum cum ea inibi commorari, neque in alium locum illam unquam traducere. Tranſacto anno, cum Mutius venationibus, ac commeſſationibus abſq; modo vacaret, neque aliis gravioribus erratis in victu abſtineret, in imi ventris rebelles obſtructiones, ac deinceps in lentas, ac longas febres lapſus, in cachexiam lapſurus videbatur; unde ex Medicorum conſilio, Tibur locum aeris laudabilioris, ac patrium ſe contulit, ibique in victu cautius ſe gerens, ejus beneficio ita profecit, ut ad priſtinam ſanitatem reverſus ſit. Omnem igitur prægreſſæ infirmitatis culpam in pravitatem aeris Terracinenſis rejiciens, ani-

Digitized by Google

animum a reditu ad uxorem omnino abalienavit, unde illam, ex qua jam puerum ſuſceperat, & quæ iterum utero gerebat, ad ſe accerſit: illa Marito obediens Tibus ſe contulit, ibique vix per menſem commorata in tuſſim, & ſanguinis ſputum lapſa, timore perculſa Terracinam reverſa eſt, renuens cum marito diutius inibi commorari; quam rem ægre ferens Maritus, inſtabat pro ejus reditu, contra inſtante uxore, ut ille ad ſe rediret, juxta obligationem in Matrimonii contractu factam. In ea re ſententiam meam pro eo, quod ad Medicum ſpectat, dicere ab Excell. Canoniſta rogatus, ſequentibus ſatisfeci.

SUMMARIUM.

1 *Pactum de commorando perpetuo apud uxorem non tenet ex aliquorum DD. opinione.*

2 *Ubi adeſt juſta cauſa prohibens cohabitationem cum uxore, etiamſi pactum de ſua natura teneret, irritum evadit.*

3 *Sanguinis ſputum ſemper malum.*

4 *Ex Matrimonii vinculo uxor tenetur ſequi virum, & cum illo cohabitare.*

5 *Pactum, quod Maritus teneatur Cohabitare perpetuo in loco ab uxore deſtinato, eſt contra jus divinum.*
Contrarium nu. 12.

6 *Pactum prædictum eſt omnino licitum ex communi DD. opinione, & n. 15.*

7 *Aer frigidus, ac tenuis iis, qui ad Phthiſim ſunt propenſi, eſt contrariſſimus.*

8 *Uxor non tenetur ſequi maritum, ubi illa ſe exponat vitæ periculo.*

9 *Ex ſanguinis ſputo homines in Phthiſim labuntur.*

10 *Ex Phthiſi Pulmonis ulcera inſanabilia conſequuntur.*

11 *Obſtructiones partium naturalium, etiamſi rebelles & contumaces ſint, minus vitæ periculum habent, quam habeat phthiſis.*

13 *Obligatio Mariti ad dotandam uxorem, quam indotatam duxit, valida eſt, licet ſit contra rei naturam.*

14 *Pactum inter conjuges non petendi, nec reddendi debitum, eſt validum.*

DUo præcipue puncta diſcutienda in hoc caſu ex Canoniſtarum Decretis videntur; & primò, an Maritus cogatur ſtare obligationi per ipſum factæ de commorando Terracinæ, inibique cum Clementia uxore cohabitando, non obſtante pravitate aeris ejus loci ſibi maxime infeſti. Secundò, an ex parte, Clementia, non obſtante ægritudine ſecuta ob mutationem aeris patrii in aerem Tibertinum, teneatur ſequi maritum, & cum eo Tibure cohabitare.

1 Et quoad primum, nulla hæſitatio videretur intervenire, ſi nonnullis Doctoribus adhærere licet, volentibus, Maritum non teneri, neque hoc pacto obſtringi ad commorandum perpetuo cum uxore; hoc enim pactum eſt invalidum; ita dicunt Doctores nonnulli, quos citat Rota *in Tridentina Matrimonii 27. Junii 1646. coram Celſo, verſ. Nam licet, & in eadem coram Albergato 1650. n. 6.* quia de jure naturali, divino, & poſitivo
2 uxor tenetur cohabitare cum marito, Rot. *in Piſaurenſ Jocalium 1648 coram Arguelles, n. 50.* Quinimo etiamſi tale pactum de ſui natura eſſet validum, in caſu noſtro non teneret, præſente cauſa juſta, & legitima, ob quam Mutius in loco convento inhabitare non poteſt, ob vitioſi aeris malitiam, ob quam in tam longam, ac periculoſam ægritudinem lapſus eſt; irritatur ergo ex hac cauſa hujuſmodi pactum, ita ut ei ſtare ulterius Maritus non teneatur. Ead. Rota *ibid. verſ. certum eſt tamen, & in ead. coram Albergato 1650. nn. 7. & in ead. coram Royas 14. Martii 1652. verſ. Et quamvis.* Licet enim Mutius ab ea ægritudine ſeſe optime recollegerit, & ad priſtinam ſanitatem redierit, tamen juſta cauſa illum movet, ad non redeundum Terracinam, ob timorem ſcilicet reincidentiæ in eundem morbum, qui tandem terminari poſſit in mortem, cum Aer illius loci de ſua natura ſit maxime inſanus ac vitioſus, illique ſumopere inimicus.

Quoad ſecundum punctum dicendum videbatur, 3
Clementiam teneri maritum ſequi, non obſtante ſecuta infirmitate Hæmoptoica, hoc eſt ſanguinis ſputo, quia licet ſanguinis ſputum ſemper malum portendat, cum hominem oſtendat Phthiſi obnoxium, & licet ſanguis quocunque modo ſurſum feratur, malum, ex Hippocrat. *lib. 4. Aphor. 25.* peſſimum autem ſit, ubi ſputo rejiciatur, tamen quia Clementia, ob uteri geſtationem, eo ſymptomate moleſtatur, non adeo ex eo periclitari poteſt, ut alias poſſet, quia ob menſtrua retenta occaſione prægnantiæ, Natura aliquam ſanguinis ejuſdem partem ad ſuperiora demandando, eam per ſputum ejicit, exonerando ſe per viam, cum per conſuetas, & internas non poſſit; neque adeo infrequens hoc ſymptoma in mulieribus utero gerentibus, ut de raro obſervandum ſe præbeat: & tamen experimur hujuſmodi mulieres abſque ulla ipſius pectoris noxa, & abſque eo, quod in Phthiſim labantur, a partu fœliciter evadere, incolumeſque omnino vivere, a ſputo etiam ſanguinis liberatas. Cum ergo Clementia, ex vitio Aeris Tiburtini, in quo cum Marito commorari debet, non ægrotaverit, ſed ex culpa tantum graviditatis, non poteſt ſe eximere ab obligatione, qua tenetur ſequi Maritum, quocunque eam vocaverit; maxime cum ſatis ſuperque pateat, ipſam non incidiſſe in ſputum ſanguinis, ut ſibi perſuadet, ob rigiditatem Aeris Tiburtini, quia etiam in patrio Aere Terracinenſi eadem graviditatis occaſione in idem ſymptoma lapſa eſt, & innoxia evaſit, cum fœliciter pepererit, & a partu ſputum ſanguinis omnino ceſſaverit. Debet ergo omnino ſequi maritum ſuum, & cum eo, ubi juſſerit, cohabitare, ut ex matrimonii vinculo eam teneri palam eſt. Rota 4
in Sen. Matrim. 1696. coram Rota n. 1.

Neque abſque ſummo jure dicebant Doctores, qui pactum hujuſmodi, quo Maritus ſe obligat cohabitare cum uxore, non eſſe validum voluerunt, quod hoc eſſet contra jus divinum. Sannaz *de ſponſal. & matrim. lib. 1. Interpr. cap 4. n. 38.* quia hoc pacto Maritus eſſet ſub poteſtate uxoris, contra quam jubeat prædictum jus divinum præcipiens, uxorem eſſe ſub poteſtate Viri; Sanchez *de Matrim lib. 1. diſput. 41. n. 1.* Igitur cum Mutus non teneatur ſtare pacto de cohabi- 5
tando Terracinæ cum Clementia, & e contra Clementia teneatur ſequi Maritum, cogenda eſt, ut, non obſtante inani ejus timore, Maritum ſequatur, & cum eo perpetuo cohabitet.

Sed contra prædicta omnia ad Clementiæ favorem, 6
dicebatur primo, pactum de cohabitando Terracinæ cum uxore inter conjuges emanatum, eſſe validum, ipſumque Mutius teneri ad ejus obſervantiam, ut ex communi DD. opinione teſtatur Rota *citata deciſ. cor. Royas, verſ. Injuſtitia enim*; præſertim cum nulla juſta cauſa offeratur, quæ illum ab obſervantia hujuſmodi obligationis eximere poſſit: nam licet ille in Aere Terracinenſi ægrotaverit, nec ſine vitæ periculo, tamen non poteſt, nec debet ſuæ ægritudinis cauſam in malitiam Aeris illiuſmodi rejicere, ſed potius in malam, imo peſſimam victus rationem, qua uſus eſt inibi commorando, cum qua victus ratione licet deberet poſt modicum tempus pejus multo ægrotare, quam ægrotaverit, tamen per multos menſes in eodem Aere ſanus, ac pancratice vitam traduxit; ſed quid mirum, illum tot comeſſationibus deditum, tam frequenti, ac intempeſtivo exercitio defatigatum, totque multiplicatis erroribus in victus ratione derivantem, poſtmodum tantopere ægrotaſſe? Imo multo magis mirum videri debet, quomodo potuerit mortem effugere. Itaque ſtante pacto de cohabitando cum uxore in ſuo robore, redire tenetur ad illud adimplendum, cum excuſatio, qua ſe tueri contendit, quod Terracinenſis Aer ſit minime noxius, ac ſibi ſummopere contratrarius, nullius valoris exiſtat, *ex prædictis.*

Quod multo fortius procedit, ſtante impedimento ipſius Uxoris, propter ſuperveniens ſanguinis ſputum, quod illam prohibet cum Marito in Aere ſibi inſe-

Digitized by Google

inſeſtiſſimo cohabitare, nam experientia ipſa ſatis ſuperque oſtendit, Aerem Tiburtinum eſſe ipſi maxime inimicum, nec ſine evidenti ratione, cum frigidior ac tenuior ſit, quam hoc ſymptoma requirat, & naturalis ipſius uxoris propenſio ad Phthiſim, quia, ut patet, habitus eſt tenuis, ac gracilis, colli oblongi, ſpatularumque elevatarum, anguſtique pectoris; qui habitus eſt eorum, qui ad Phthiſim a Natura propenſi ſunt, ut Medici omnes *in propriis Practicis* teſtantur.

7 Hujuſmodi autem corporis conſtitutioni Aer frigidus, ac tenuis eſt omni ex parte contrarius; ut iidem omnes Practici unanimiter docent, cum de electione Aeris ad hujus morbi curationem facientes verba faciunt: nam Aer hujuſmodi pectus, & ſpirituales partes anguſtare ſolet, ſputum reſtringere, & in ejus vicem ſanguinis ſputum excitare, & in ſumma Phthiſim acceſſere, præterquam quod Cerebrum exprimendo diſtillationes irritat, quæ ad pectus præcipitare morbum accelerant.

Unde corruit Mariti aſſertio, ac inſtantia pro eo ſcribentium, quod Clementia in ſputum ſanguinis inciderit, ob culpam, tantum graviditatis, maxime quia ejuſdem graviditatis culpa alias in patrio Terracinenſi eodem ſanguinis ſputo fuerit moleſtata: nam contra probatur ex natura & propenſione potius, quam ex culpa graviditatis, ad illi eveniſſe, quid alias, cum nondum Marito juncta eſſet, eadem Hæmoptoica paſſione, ſeu ſanguinis ſputo tentata fuit ex minima occaſione data, deponendo ſe aeri Boreali, ex quo errore primo in pectoris dolorem, ac poſt ſiccam tuſſiculam in ſanguinis ſputum lapſa eſt, unde opus habuit ſanguinem ſibi detrahere, & aliis remediis ſe munire, ad ſanguinis ſpuitionem compeſcendam, ne in pejus laberetur, quod tunc facile ſucceſſit, quæ omnia ſatis probata remanent per Teſtes ad hoc adductos.

Quamobrem ex his clariſſime conſtat, Clementiam non ex culpa graviditatis, ſed ex naturali diſpoſitione ſanguinis ſputo eſſe ſubjectam; licet autem negari non poſſit, quod quando hoc ſymptoma ex culpa tantum graviditatis evenit, minus periculi afferat, & forte ab omni periculo abſit, tamen id locum habet in mulieribus ſanis, & nulla pectoris labe infectis, contra vero in Muliere Phthiſi obnoxia, ut Clementia eſt, etiamſi ad graviditatem culpam ſanguinei ſputi referendam eſſe contendamus, non ſolum non eſt abſque periculo, ſed ipſa graviditas accelerat morbum, qui alias ex ſola naturali diſpoſitione pullularet.

8 Ex quibus concludenter educitur, quod cum Clementia non poſſit ſequi Maritum proprium, niſi cum imminente, ac proximo vitæ periculo, nullo modo teneatur illum ſequi: Ita Summa Sylveſtr. *verb. uxor. n.* 8. Summa Angel. *verb eod. num.* 9. Sanchez *de Matrim. lib.* 1. *diſpup.* 41. *nu.* 4. Nam palam eſt, quod homines ex ſputo ſanguinis in Phthiſim incidant, & mortem denique obeant, ut clare docet Hippocrat. *lib* 7. *Aphor.* 5. ibi. *A ſanguinis ſputo, Puris ſputum, a Puris*
9 *ſputo Tabes, & mors.* Quod multo magis facit Clementiæ timorem rationabilem, quia Phthiſis modus eſt incurabilis in iis maxime, qui a natura ad eam diſ-
10 ponuntur, *ex ea enim Pulmonis ulcera inſanabilia conſequuntur.* Galen. *lib.* 7. *Aphoriſm.* 16. Celſ. *ſuæ Medic. lib.* 3. *cap.* 22. Jure igitur optimo excuſatur Clementia, recuſando cohabitare Tibure; ne ejus aeris rigiditate in Phthiſim labatur.

Neque in contrarium facit oppoſito, quæ fit circa Mariti infirmitatem; opponitur enim, quod quemadmodum Clementia ex contrarietate aeris Tiburtini poteſt incurrere infirmitatem mortalem, ſic Mutius ex malitia aeris Terracinenſis in idem periculum labi poſſit, ut de facto alias lapſus eſt, & ſic eodem modo excuſatur Mutius a cohabitando Terracinæ cum propria uxore, ut excuſatur Clementia a cohabitando Tibure cum proprio Marito; unde non poterit adſtringi Mutius ad cohabitandum Terracinæ, quemadmodum non vult Clementia adſtringi ad cohabitandum Tibure.

Sed videtur omnino diſparem eſſe rationem, & quoad morbi alterutrius qualitatem, & quoad obligationem; quoad morbum enim, ſi comparentur obſtructiones viſcerum naturalium, & inde enatæ febriculæ,
etiam natura tendente ad malum habitum, cum Phthi- 11
ſi, multo minus periculi habere illas comperiemus, cum non tam prompte vitæ inſidientur, neque adeo nobilem partem obſideant, ut Phthiſis, imo neque tam difficulter ſanantur, ut ſputum ſanguinis, & inde orta Phthiſis, quæ ſemper in mortem terminatur, & ſi aliquando Æger melius habere videatur, cum nunquam integre convaleſcat, promptiſſime recidivam facit, contra quam eveniat de prædictis obſtructionibus, & morbis eas conſequentibus, quia aliquando, & utplurimum omnino ſperantur, neque, ſi cautione ægri utantur, de facili revertantur.

Magis ergo dicemus excuſari Clementiam a cohabitando Tibure cum Mutio ejus marito, quam Mutium a cohabitando Terracinæ cum Clementia ejus uxore, reſpectu periculi, quod uterque ex cohabitatione hujuſmodi ſubire poteſt.

Quoad obligationem autem, videtur Mutius non habere juſtam cauſam ſe eximendi ab obligatione cohabitandi cum uxore, quam multo magis juſtam cauſam habere conſtat eximendi ſe ab obligatione cohabitandi cum marito, quæ cauſa id inſuper operari videtur, quod Mutius magis teneatur ad reddendum uxori debitum cohabitando cum illa, quam teneatur Clementia ad reddendum debitum cohabitando cum marito, cum majori periculo illa ſe ſubjiciat, cohabitando cum marito, quam maritus cohabitando cum uxore, ut jam probatum eſt.

Non deſiſtendum autem, quin difficultati reſpondeamus adverſus mariti obligationem de cohabitando cum uxore factæ, quæ irritari vult talem obligationem ex eo, quod ſit contra jus divinum, ex quo
habetur, Mulierem eſſe debere ſub poteſtate Viri, 12
cum per eam obligationem Vir potius fiat ſub poteſtate mulieris. Reſpondetur enim primo, hoc in tantum habere poſſe veritatem, in quantum Vir contra propriam voluntatem cogeretur cohabitare, ubicunque uxori liberet, ſed non procedere, cum Vir ex propria voluntate remittit de jure ſuo, contentum ſe dicit in hoc uxore obſecundare; favori enim ſuo, unuſquiſque poteſt renunciare, Rota *in Bonon. fideic. de Ramundinis* 15. *Febr.* 1636. *coram Dunozetto num.* 13. cum maxime id nunquam facere ſoleat abſque proprio intereſſe, & utilitate, qua allectus ad matrimonium eſt, cum licite poſſit quis ad matrimonium allici ſpe lucri, Rota *in Venuſina Legati Jun.* 1623. *cor. Coccino nu.* 2. 31. *&* 41. in cæteris autem omnibus mulierem ſibi ſubjectam habere velit. An non alia per multa ex pacto inter conjuges fiunt, quæ alias contra rei naturam ſunt? ut cum Vir, exempli gratia, uxo-
rem indotatam ducit, & ipſe ſe adſtringit ad eam do- 13
tandam, cum ſecundum jus, & æquitatem, uxor marito dotem tribuere debeat onera matrimonii ſuſtinenda. Ducere ergo uxorem indotatam adeo contra naturam eſt, ut reputetur ſumma dementia & miſeria: Fontan. *de pact. nupt. clauſ.* 5. *Gloſ.* 1. *part.* 1. *n.* 8. *ad ſeqq.* quam ſequitur Hector Capyc. *conſil.* 72. *nu.* 31. unde ex generali conſuetudine matrimonium non præſumitur contractum ſine dote; Ludoviſ. *in Roman. Dotis, ſeu pecuniaria*, quæ eſt, *dec.* 60. *inter ejus impreſſas n.* 4. quia etiam dicitur apud eundem Fontanell. *ibid. num.* 15. ex Luca de Penna peccare, qui ſine dote matrimonium contrahit, quod Canoniſtæ viderint; Satis nobis ſit, quod prædictis non obſtantibus, ducere uxorem indotatam, & pactum de eam dotando, non eſſe illicitum; unde neque eſt peccatum.

Quin etiam alia permulta pacta fieri inter conjuges, illicitum non eſt, neque contra jus divinum, aut humanum, quæ tamen alias ipſum Matrimonium deſtruere viderentur, ut eſſet gratia exempli, obli-
gatio non petendi, neque reddendi debitum matri- 14
moniale: tamen hujuſmodi pactum validum eſſe adſtruunt Canoniſtæ: Sanchez *de Matrim. lib.* 9. *diſputatione trigeſima ſeptima, numero decimo octavo.* Et in ſumma, nihil violenti in pacto de cohabitando cum uxore intervenit, cum obligatio illa a libera voluntate ipſius mariti dependeat, a qua propter propriam utilitatem recedere, neque ab ulla Lege, neque ab ullo Canone prohibetur; quod nequaquam ita procederet,

ſi

Digitized by Google

ſi tale pactum contra jus divinum eſſet, quia per illud deſtrueretur omnino Matrimonium contractum, qui ipſo facto evaderet illicitus.

Videtur ergo vero magis conſentaneum eſſe, pactum de cohabitando cum uxore, nempe in loco, in
15 quo uxor ipſa Maritum adſtringit, eſſe licitum, ac
validum, & maritum teneri ad ejus obſervantiam, ubi nullam juſtam, ac legitimam cauſam habeat recedendi a facta conventione.

CONSILIUM LXXIX.

Ad Titulum Primum Libri Quarti.

De Miraculis.

ARGUMENTUM.

Inter nonnulla opera, a devoto quodam Dei ſervo patrata, quæ miraculoſa exiſtimabantur, erat præſumpta juvenis cujuſdam aqua ſubmerſi, ac ſuffocati, in vitam revocatio, quam multiplici teſtimonio tam evidenter probatam inculcabat Religioſus quidam, qui eam rem promovebat, ut nullum de ea dubium fieri poſſe firmaret. Ego plurium Teſtium depoſitiones circa hoc factum revolvens, in eam ſententiam veni, hujuſmodi reſurrectionem non eſſe ullo modo probatam, ex iis, quæ ſequuntur.

SUMMARIUM.

1 *Qui vult probare mortuum reſurrexiſſe, tenetur ante probare illius mortem.*
2 *Mortis probatio eſt difficilis, imo impoſſibilis probationis, antequam ſigna putrefactionis cadaveris ſe prodant.*
3 *Finitæ vitæ certæ notæ ſunt.*
4 *Ex violentia aliquorum morborum homines mortui apparent, etiamſi adhuc vivant.*
5 *Vivi pro mortuis aliquando elati?*
6 *Non diſtinguitur vere mortuus ab homine aliquo morbo ſuffocante detento, & n. 20.*
7 *Qui morbo aliquo ſuffocante pereunt, non ante tertiam diem efferendi, & cur.*
8 *Signa mortis æquivoca ſunt, ita ut etiam in viventibus appareant.*
9 *Non probata morte, non poteſt probari reſurrectio.*
10 *Reſurrectio mortis tantum hominibus competit.*
11 *Bruta mortua non ſunt capacia reſurrectionis.*
12 *Criſis quid.*
13 *Criſis in ſanatione morborum ſemper excludit miraculi efficientiam, quantum eſt ex ſe.*
14 *Homo ne per momentum quidem poteſt ſine reſpiratione vivere.*
15 *Viventem non ſpirare eſt impoſſibile.*
Dic ut n. 16.
17 *Poteſt quis ſine apparente reſpiratione vivere, nunquam autem ſine tranſpiratione, quæ non apparet.*
18 *Reſpiratio quarum partium officio fiat.*
19 *Quomodo fiat, ut ſine apparente reſpiratione homo per aliquod tempus vivat.*
20 *Mortuum eſſe hominem nonniſi ex cadaveris putredine pro certo deprehendi poteſt.*

PRobationem Reſurrectionis prætenſæ Juvenis, de quo agitur, non eſſe ſufficientem, & ex ipſa
teſtium depoſitione ne invalidari ex hac una conditione manifeſte elicitur, quod qui vult pro veritate te-
1 ſtificari, mortuum aliquem reſurrexiſſe tenetur an-
te certo ſcire, ac indubie deponere, illum vere fuiſ-
ſe mortuum, quod non modo eſt difficile pro certo
2 deponere, antequam cadaver putreſcere incipiat, ſed
eſt omnino impoſſibile; quia, ut dicebam *lib. 4. quæſt.*
tit. 1. quæſt. ult. num. 54. ex Celſi auctoritate *lib. 2. ſuæ*
3 *Medic. cap. 6.* Ne finitæ quidem vitæ ſatis certæ notæ

unde non modo perſonæ vulgares, & idiotæ, quales ſunt omnes adducti Teſtes, in hoc poſſunt decepi, putando, alii quem mortuum eſſe, qui adhuc vivat, ſed etiam ipſi Philoſophi, quin & ipſiſſimi Medici expertiſſimi, qui cum aliunde non poſſint ejus rei certitudinem habere, ut certiores de veritate fiant in tam abſtruſa dubietate ad nonnulla experimenta confugiunt a me *loco citata* recenſita, quæ tamen leviora ſunt, & fallacia eſſe plures Medicorum teſtantur.

Neque hoc mirum eſſe debet, quia ex violentia ali- 4
quorum morborum homines ita extra omnem vitæ
ſenſum rapiuntur, ut ne minimum quidem vitæ ſu-
perſtitis ſignum præſeferant, ex quo pro vivis exiſti-
mari poſſint, quorum morborum recenſionem habes
præd. lib. 4. loco eod. & alibi. Atque hinc factum ali-
quando eſt, ut vivi pro mortuis elati ſint, ut patet ex
hiſtoriis relatis per Schenckium *lib. 1. Obſervat. tit. de* 5
Apoplexia, & alibi, & ex aliis relatis per Dom. Terill.
de cauſ. rep. mort. ſection. 6. cap. 2. quibus ego aliam annectam nulli alteri minus admirandam, quæ ſequens eſt.

Juvenis quidam in Archihoſpitali S. Spiritus ægrotis inſerviens anno præterito 1656. Peſte correptus eſt, ex cujus violentia in ſyncopem lapſus pro mortuo elatus eſt, ejuſque corpus inter cadavera peſte ſublata ejectum, cum quibus dum veſpilliones parant illud navicula per Tiberim ad deſtinatum locum aſportare, ille vitæ aliquem ſenſum præbuit, unde ad Hoſpitale relatus, & utcunque ab eo ſymptomate ſeſe recolligens poſt dies in novam ſyncopem lapſus, unde iterum ejus corpus inter cadavera peſte ſublata conjectum eſt, cum illis Terræ demandandum, ſed denuo reviviſcens, aptiſque medicamentis recreatus tandem a morbo in totum liberatus adhuc in vivis degit. Sed in hac eadem peſte hic Romæ alios non adhuc vita deſtitutos pro mortuis ſepulchro demandatos eſſe ſcimus.

Quæ hiſtoriæ ſatis ſuperque oſtendunt, nullo mo-
do poſſe hominem non adhuc vita functum a ut re mor- 6
tuo cognoſci, ubi aliquo morbo attonito, puta Apo-
plexia, ſyncope, aut aliqua ſuffocationis ſpecie deti-
neatur. Quamobrem optimo conſilio ſuadent Me-
dici, ne hujuſmodi morbis oppreſſi, ac mortui exi-
ſtimati, ante tres dies efferantur: Avicenna 1. *Tertii,*
tract. 5. c. 12. & ex vetuſtioribus alii pleriſque Domin. 7
Tertil. *loco cit.* Franciſcus Ranchinus *de morb. ſubitan.*
cap. 1. quia per totum hoc ſpatium, tridui nempe,
eos, ubi mortui vere non ſint, reviviſcere poſſe dicunt. Et ratio aſſignationis termini prædicti ex Medicorum auctoritate alias a me aſſignata eſt *loco citato num.* 50.

Ex quibus facile deduci poteſt, Teſtes examinatos non potuiſſe de certa ſcientia deponere, quod juvenis ille ex ſuffocatione in flumine fuiſſet vere mortuus; ſed tantum, quod apparebat mortuus, & talis ab ipſis exiſtimabatur, quia, ut omnes unanimiter deponunt, nullo modo movebatur, nec ullo modo reſpirabat, frigidus erat, oculis obſcuris, facie ſubtumida, ac lethali pallore inſigni

Sed hæc ſigna omnia æquivoca ſunt, & communia
ſunt cum non vere mortuis, ſed ab aliquo ex comme- 8
moratis morbis detentis, nempe forti Apoplexia, ſyn-
cope, vel aliqua ſuffocationis ſpecie, unde non pro-
bant, hominem eſſe vere mortuum, & ſic, non pro-
bata morte per eorum præſentiam, non poteſt proba- 9
ri reſurrectio, quæ tamen mortuis hominibus com- 10
petit, quia cætera animalia mortem obeuntia, non 11
ſunt reſurrectionis capacia, eorum forma in morte
corrupta, nec capaci de non eſſe redire ad eſſe, ut
explicavi alias *loco citato*.

Non modo autem Teſtium depoſitiones nihil omnino faciunt ad probandam Juvenis illius reſurrectionem, ſed ipſa facti ſeries plurimum facit ad probandum contrarium, nempe illum, cum nequaquam mortuus eſſet, ſed adhuc in vita utcunque ſuperſtes eſſet, a morbo, hoc eſt a ſuffocatione oppreſſus, morbo a Natura ſuperato, revixiſſe.

Narratur enim, Juvenem illum in flumine ſubmerſum, poſt horam ab Aquis exemptum, poſt quatuor ſubſequentes horas ab ore mucoſitates multas emiſiſſe

una cum aliqua Aquæ copia, & dehinc ad preces devoti illius Dei ſervi revixiſſe, licet teſtes non concordent de tempore, quo materias illas ab ore ejecit; nam alii deponunt, antequam motum ullum ederet, id factum; alii poſtquam de vita manifeſtum ſignum præbuiſſet. Quomodocunque tamen ſit, certum eſſe debet, non modo hoc miraculoſum non eſſe, ſed neque inter ea eventa connumerandum, quæ multam admirationem audientibus excitare conſueverunt; quippe cum pateat, alios permultos non poſt aliquot horas tantum, ut iſte Juvenis, ſed etiam poſt diem integrum, imo etiam poſt triduum, cum in aquis vel alia ratione ſuffocati eſſent, revixiſſe; & hoc ideo, quia intercepta in aquis reſpiratio, ſpiritibuſque oppreſſis, & Apoplectico affectu excitato, pro mortuis reputabantur, cum tamen adhuc viverent, ſervata vita per tranſpirationem, quæ ſenſim ſuccreſcens in liberam reſpirationem terminata, illos adhuc in vivis eſſe manifeſtum fecit, quod in hoc Juvene eodem modo ſucceſſiſſe apertiſſime commonſtravit egreſſio mucoſitatum, & aquæ ab ore, poſt quarum exitum Natura ſublevata, ac libere reſpirare permiſſa ægrum ad vitam revocavit. Quod perfecto factum multo evidentius patefacit opus hoc ipſi Naturæ tribuendum eſſe, quia non ſine criſi ſucceſſit, quæ nihil aliud eſt, quam motus ab ipſa Natura excitatus ad depellendas
12 extra corpus morbificas materias, & morbos ſuperandos, quando bona eſt, & ſubito ſit, Galen. *lib.3. de Criſib. cap. 1.* Jam autem alias *loco citato, qu. 4. num. 13. & ſequentibus*, probavi, motum hujuſmodi, cum a Natura ſit, pugnam inſtituet cum morbo, Galen. *ibid.* ſemper excludere Miraculi efficientiam, quantum eſt ex hoc; unde conſtat tam in iis mira-
13 culis, quæ in utraque hiſtoria ſacra recenſentur, nempe nova, & veteri, & in aliis ab Eccleſia ſancta canonizatis, nunquam interveniſſe ſimiles naturæ motus ad manifeſte docendum, effectus illos a ſola divina virtute abſque ulla dependentia a natura emanaſſe.

Neque contra hoc facit illud, quod ad probandum, Juvenem illum fuiſſe vere mortuum, opponunt contrarium ſentientes, dicendo, non poſse hominem ne per momentum quidem abſque reſpiratione vive-
15 re, quia, ut Galenus *lib.6. de loc. affectis c. 5.* dicebat, viventem non ſpirare eſt impoſſibile; unde cum Juvenis, de quo ſermo eſt, per tot horas non reſpiraverit, ut omnes Teſtes unanimiter deponunt, firmandum omnino eſt, ipſum jam vita exceſſiſſe, quia vita a reſpiratione eſt inſeparabilis: Galen. *ibidem*.

Cui tamen difficultati reſpondetur, veram quidem
16 eſſe propoſitionem illam, quod non poſſit quis ſine reſpiratione vivere, ſi de quacunque reſpiratione intelligatur, eſt enim reſpiratio duplex, una quæ nota nobis eſt, per motum apparentem pectoris, aliarumque partium, quæ proprie *Reſpiratio* dicitur; alia
17 quæ imperceptibilis a nobis eſt, quæ Arteriarum Cordiſque officio conſervatur, & hæc *Tranſpiratio* dicitur. Modo ſine illa nobis nota reſpiratione, quæ Pe-
18 ctoris, & Pulmonum evidens motus eſt, poteſt quis non ad horas tantum, ſed ad dies etiam vivere, nunquam autem ſine tranſpiratione; ita Galen. *loco ſup.*
19 *cit.* Avic. 1. *Tertii. tract 5. cap. 11.* Idque eam ob cauſam ita contingit, quia calor nativus ad extremam debilitatem deveniens, ob alicujus morbi violentiam, non indiget tanta refrigeratione, ut neceſſe habeat Pectoris, & Pulmonis officio refrigerari: Avic. *ibid.* ergo quia tranſpiratio nullo extremo ſigno nobis innoteſcit, cum tamen ea durante adhuc homo in vivis degat, non poſſumus, neque potuerunt adducti Teſtes firmare, Juvenem illum eſſe mortuum, ex eo, quod obſervaſſent, illum non reſpirare, quia
20 hujus reſpirationis privatione, non poteſt diſtingui mortuus ab homine vivente.

21 Pro certo ergo concludendum, hominem vere mortuum non niſi ex incipiente putredine cadaveris certo cognoſci poſſe, hac enim præſente Lazaro, cujus cadaver fœtebat, cum quatriduanus eſset, non potuit alio modo dubitari, an mortuus eſset, necne, quod ad manifeſtandam tanti miraculi evidentiam, ut alias dixi, factum eſt.

Hæc autem concluſio tam certa eſse debet, ut neque illis experientiis ad cognoſcendum, an homo vivat, necne, ſtandum ſit, cum omnes fallaces ſint, & fidem non mereantur, plures id genus ab Auctoribus in medium producuntur, quibus fidem aliquam habent, cum habere non debeant: nam & lana carpta tenuiſſime ori admota, & aquæ poculum pectori impoſitum, & ſpeculum ad excipiendum ab ore ſpiritum ex reſpiratione emiſsum, & inuſtiones, & ſternutatoria, & ſi quæ alia ſunt, omnia ſuo fine fruſtrantur: nam poſt ea in uſum protracta, & determinata, hominem eſse mortuum, compertum eſt, illum adhuc vivere. Fortun. Fidel *lib. 4. de Relat. Med. c. 1.* ſternutatoriis plurimum tribuit, cum tamen quotidie obſervemus, ſternutatoria incaſsum adhiberi etiam homini ſuperſtiti, & manifeſte vivo.

Itaque cum hoc putredinis ſignum, quod tantummodo mortis certitudinem facit, in hoc juvene non adfuerit, aliaque ex parte neque ex diuturnitate temporis, quo tanquam mortuus jacuit, neque ex ullo alio certo, & evidenti ſigno pro mortuo ſecundum veritatem judicari potuerit, non poteſt conſequenter firmari, illum reſurrexiſse.

CONSILIUM LXXX.

Ad Titulum Primum Libri Quarti.

De Miraculis.

ARGUMENTUM.

Michael N. N. a puerili ætate uſque ad decimumquintum annum Epilepticis ſymptomatibus frequenter vexabatur, ac procedente a pueritia ætate morbus tantum incrementi ſuſceperat, ut ſingulis noviluniis, vel paulo maturius, aut ſerius illis prehenderetur. Medicus, cujus curæ commiſſus fuerat, multa per plures annos machinatus, nihil profecerat, unde prognoſtico facto, quod non eſſet amplius curabilis humana Arte, Parentes illum devoto cuidam Dei ſervo, de quo in reſponſo præcedenti, tunc in vivis degenti, commendarunt; qui cum eum inviſiſſet, pomum benedictum a ſeipſo illi obtulit poſt recitationem Salutationis Angelicæ jejunio comedendum, quod ille executioni demandavit. Interim, cum domeſtica famula ſe commiſcuit, & in gravem luem Gallicam lapſus eſt, cujus occaſione bubones in utroque inguine ſe prodidere, qui adaperti ad longum tempus copioſiſſimas materias, putridaſque emiſerunt, nec poſtmodum jam a pluribus annis decurſis Epileptico ſymptomate moleſtatus eſt. Hoc factum Religioſus, qui illius ſervi Dei Beatificationem promovebat, Miraculo adſcribendum eſſe pertinaciter contendebat, producta Medici, qui ægrum curaverat, fide; Ego contra, illud mere naturaliter proceſſiſſe, ex ſequentibus demonſtravi.

SUMMARIUM.

1 *Morbus in habitu idem eſt ac connaturalis.*
2 *Morbi in habitu non ſunt amovibiles, quia veluti naturales affectus ſunt.*
3 *Naturales diſpoſitiones ad aliquem morbum contrahendum, ſuperari non poſſunt.*
4 *Epilepſia ubi diu duraverit, non eſt amplius curabilis.*
5 *Epilepſia in pubertate ſecundum plurimum ſolet ſanari.*

6 Qua

Digitized by Google

6 *Quæ locum habent in Epilepſia per eſſentiam, non habent locum in Epilepſia per conſenſum.*
7 *Unus morbus alterius eſt remedium, ut Quartana; ex qua Epilepſia quandoque ſanatur.*
8 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus, quemadmodum manente cauſa tolli non poteſt effectus.*
9 *Frequentia acceſſionum quando reddat morbum habitualem.*
10 *Morbus non poteſt dici habitualis durante conſenſu, niſi jam in parte fixatus ſit.*
11 *Epilepſia mutatione ætatis removetur, niſi magnopere in victus ratione delinquatur.*
12 *Morbus in habitu ſolidas partes occupat.*
13 *Habitus, & Natura una eademque res eſſe videntur.*
14 *Epilepſia dependens a cauſa extrinſeca nunquam dici poteſt eſſe in habitu.*
15 *Ubi Natura ex ſe operatur, non poſſumus miraculum imaginari.*

ANtequam ad facti veritatem detegendam accedam, rationes adducere præſtat, ex quibus Religioſus ille, & Medicus, qui fidem fecit, moventur ad firmiter credendum, & determinandum opus hoc, ſeu prænarratæ Epilepſiæ ſanationem miraculoſam fuiſſe, non naturalem. Medicus ergo in fide, quæ producitur, teſtatur, morbum illum, ob acceſſionum frequentiam, & temporis diuturnitatem factum fuiſse habitualem, ac ſi dixiſset, morbum eſse jam factum
1 connaturalem, & idcirco nullo modo naturaliter fuiſſe ſanabilem.

Nec omnino hæc gratis firmavit, quia protritum eſt, & experientia multa canonizatum, hujuſmodi
2 morbos, qui habent inſultus, & acceſſiones moleſtantes principes partes, & præcipue Cor, & Caput, ex ipſa acceſſionum frequentia fixari in ipſis partibus, earumque dominium capeſsere, Natura omnino excluſa, in poſterum nullo modo naturali via amovibiles; unde recte hi morbi in habitu facti dicuntur.

De frequentia autem acceſſionum moleſtantium ipſum Adoleſcentem conſtat, cum per tam longum tempus a morbo fuerit affectus, ac maxime cum eſset pubertati proximus, hoc eſt anno duodecimo, & ſequenti, in quibus ſingulis Noviluniis paroxyſmum patiebatur, ut in facto conſtat, qui licet non eſset ita gravis, ut morbus *magni* nomen mereretur; tamen non erat omnino levis, & frequentia recurſus magis ferociebat, unde & ſtomachi anxietatem poſt ſe relinquebat, & triſtitiam, & impotentiam quandam ad motum, & capitis dolorem, & viſus offuſcationem, quin & in ipſo paroxyſmo brachiorum, & crurum, cæterarumque partium convulſionibus tentabatur, & in fine acceſſionis materiam plurimam crudam, ac pituitoſam vomebet, quæ non minori tempore, quam per horæ quadrantem durare utplurimum ſolebat.

Non dubium ergo eſt, quod morbus hic a pueritia originem habens, ac procedente ætate violentia, & multitudine ſymptomatum actus, manifeſtiſſime commonſtraret naturalem quoque diſpoſitionem ad eum
3 morbum, quam removere Arti non licet, imo ex minima occaſione reddit illum promptum ad morbum incurrendum, ut ipſe rei exitus commonſtravit: unde Hippocr. *in lib. de morb. ſacr. num.* 13. dicebat, hunc
4 morbum, ubi diu duraverit, non eſſe amplius ſanabilem, & Aretæus *lib.* 1. *Chron. cap.* 4. jure firmavit, hunc eundem morbum, ubi altius radices egerit, neque Medicum remediis, neque Naturam ætatis mutatione ſubmovere poſſe, ſed cum ægrotante vivere, ac commori.

His addendum, quod Adoleſcens hic, ante ſeptennium morbo affligi cœpit, nec in ipſo ſeptennio, neque poſt ipſum, ullam mutationem in melius fecerat, ut facere debeat mutatione ætatis, ſi curabilis a natura fuiſſet; imo non ſolum morbus perſeveravit, ſed, ut dictum eſt, majorem in modum eſt adauctus, ex communi ergo Medicorum conſenſu, Hippocratis auctoritate *lib.* 5. *Aphor.* 7. confirmato, hic morbus inſanabilis erat, cum ætatis mutatione, quæ ſingulis ſeptenniis accidit, mutationem non receperit, nec ſanatus fuerit; quod maxime in caſu noſtro videbatur ponderandum, in quo non ſolum in ſeptennio, aut poſt ſeptennium morbus non ceſſavit, ſed nec in ipſa pubertate, ut ſecundum plurimum ſuccedere ſolet, Avicenna *lib.* 3. *Fen.* 1. *tract.* 5. *c.* 8. nempe decimoquarto anno, in quo ob ſeminis proventum, & evacua- 5
tionem, & ob inſignem corporis, & temperamenti mutationem, qui ſanabiles ſunt, ſanari ſolent, qui vero ſunt inſanabiles, in poſterum nequaquam hominem relinquunt. Cum igitur hic Adoleſcens tranſacta pubertate & per aliquo menſes decimumquintum annum tranſgreſſus Epilepticis ſymptomatibus adhuc vexaretur, ut in relatione habetur, manifeſtiſſimum inde fit, Epilepſiam jam tranſiiſſe in morbum habitualem, & non eſſe amplius vel remediis, vel ætatis mutatione, ſed tantum divina virtute ſanabilem.

Cæterum nimis debili fundamento innititur Religioſi hujus opinio, dum illam ex fide Medici tueri conatur, quæ tamen duplici vitio, atque utroque quidem gravi laborat.

Et primò quod Epilepſiam per conſenſum a ſtomacho factam, pro facta per eſſentiam in capite accipiat, nullamque inter unam, & aliam differentiam poſuerit: nam quæ locum habent in Epilepſia per proprium capitis affectum excitata, nequaquam locum habent 6
in Epilepſia per conſenſum facta. Epilepſia vero hujus ægrotantis fiebat per conſenſum a ſtomacho, non per proprium capitis affectum; imo quod multo magis urget, Epilepſiæ hujus inſultus originariam cauſam trahebant ſemper, & ut plurimum a cauſa externa, ut ex Teſtium aliquorum dicto conſtat, deponentium, adoleſcentem hunc fuiſſe maxime edacem, & in victus ratione mirum in modum, ac graviter delinquentem, unde cum cibi multum indeſinenter ingurgitaret, ſtomachus ſuperfluis, ac pravis humoribus replebatur, & ſic per tres, vel quatuor dies ante Epilepticum inſultum de dolore ſtomachi conquerebatur, & nauſeam, ac inanem vomendi voluntatem patiebatur, quouſque ſymptomate ingruente, tandem vomeret copioſiſſime, eoque modo a ſymptomate levaretur. Unde verum non eſt, illum in quolibet Novilunio, morbo prehendi, quia conſtat & multo ante aliquando, interdum etiam multo poſt, eo fuiſſe vexatum pro majoribus aut minoribus erratis in victus ratione patratis, & pro majori vel minori ſtomachi repletione.

Secundò nihil facienda Medici fides, ad probandum, hunc adoleſcentem miraculoſe fuiſse ſanatum ob alterum vitium, quo laborat, nempe negligentiam in
conſiderando novi morbi adventum, cujus occaſione 7
potuit corpus per tam copioſas putridorum humorum evacuationes, etiam a malignis humoribus Epileſiam excitantibus emundari: conſtat autem quotidiana experientia, unum morbum alterius eſse remedium: Avic. *Fen.* 2. *li.* 1. *doctr.* 1. *cap.* 8. ut de ipſa Epilepſia firmat Galen. *in lib.* 1. *Epidem. ſect.* 3. *comm.* . & idem Avic. *ibid.* quæ interdum ex Quartana ſuperveniente ſanatur, non aliam ob cauſam, niſi quia humor excitans Epilepſiam, qui Atrabiliarius eſt, per quartanarios inſultus caput deſerit & per vomitum, aliaſque evacuationes expurgatur, quemadmodum in caſu noſtro factum eſt, in quo ex bubonibus in inguinibus obortis tanta puris copia per quadraginta dies, & ultra emanavit, ut ipſe Chirurgus, vir expertiſſimus, deſiſtere non poſset, quin eam ſumma admiratione proſequeretur.

Ex hoc ergo Naturæ opere nullatenus mirum eſt, Adoleſcentem hunc ab Epilepſia liberum evaſiſse, quam ab ipſo ſtomacho originem duxiſse, & non fuiſse propriam, & Idiopathicam Capitis oſtendit ſanatio, ceſsatio nempe omnimoda anguſtiæ & doloris ventriculi, quo ante Epilepſiæ acceſſionem moleſtabatur, ceſsante enim cauſa ceſsat effectus, ut protritum eſt, quemadmodum enim manente cauſa
non poteſt morbus ſanari, Galen. *lib.* 7. *Method. med.* 8
cap. 12. ſic, cauſa ablata, ceſsat morbus; unde ſanatio naturaliter procedit, ut in caſu præſenti. Ergo ſi Epilepſia, ceſsante ſtomachi plenitudine, ceſsavit, Epilepſia erat effectus plenitudinis ſtomachi.

Quod tanto magis veritati conſonum exiſtimandum, quando Adoleſcens, licet tantiſper, a ſe re-

plendo

plendo contineret; non omnino tamen ab ingurgitandis cibis quibuſcunque clam, & eum a nemine obſervari ſe crederet, abſtinebat; ut ex familiarium relatione habetur, tamen neque ſtomachi anxietudine, neque vomitu, neque Epilepſia in poſterum moleſtatus eſt, quia natura per adapertos tumores omnes ſuperfluitates expurgabat, unde & ſtomachus, & caput ab earum moleſtia evaſerunt.

Ex quibus pro veritate concludendum eſt, ſanationem hujus Adoleſcentis omnino ad Naturam referendam eſſe, nullamque in ea miraculi apparentiam imaginari non poſſe.

Et ad ea, quæ in contrarium dicuntur, non eſt difficile reſpondere, cum conſiderata, & optime perpenſa facti ſerie ex ſe ipſa evaneſcant.

Et primo ad id, quod in Medici fide habetur, quod hic morbus eſſe factus habitualis, & ideirco non ma-
9 gis ſanabilis, quam ſi ab ipſa Natura ortum habuiſſet; Dicendum, falſum omnino eſſe, quia licet frequentia acceſſionum reddere poſſit morbum habitualem, id verificatur, quando morbus eſt proprius ipſius Capitis, ſed quamdiu eſt ſympathicus & per conſenſum aliarum partium, nequaquam hoc locum habere poteſt. Et ratio evidens eſt, quia partes ex propria affectione patientes ab ipſo morbo, & violentia acceſſionum, & a præſentia materiæ morbificæ abſque ulla intermiſſione, & indeſinenter oppreſſæ, nunquam ſublevare ſe poſſunt, ſed ex naturæ neceſſitate a morbo ipſo ſubiguntur, Natura ipſa omnino ſuccumbente, at vero quæ ex aliena affectione male habent, nec tam violenter patiuntur, nec a morbo, ut in primo caſu, indeſinenter infeſtantur, ſed per vices quaſdam, ita ut Natura vires reſumens, dum quietem habet, contra cauſam morbificam inſurgens illam ſubigat, nec permittat ſe a morbo vinci; itaque nunquam quouſque morbus per conſenſum tantum fit, nec in parte per conſenſum patiente fixatur,
10 poteſt dici, morbum factum fuiſſe habitualem. Et ſic cum hæc Epilepſia, ut evidenter commonſtratum eſt, & per conſenſum ſemper provocaretur a ſtomacho, non erat habitualis, ſed naturalibus remediis, & naturali via ſanabilis.

Quod autem hic morbus, ob id, quod a pueritia affligere incipiens, ſemper augeſcendo commonſtraret ejus pertinaciam, hæc repugnantia ſuæ remotionis non eveniebat, niſi a cauſa extrinſeca, qua remota, morbus ceſſaſſet; quod facile ſuccedere poterat, ſi ille præceptis Medicis paruiſſet: ſed quia, ut dictum eſt, hic ægrotus multum, & aſſidue ſe replebat, & omne ciborum genus indifferenter ingurgitabat, neceſſe erat, ut cauſa manente perſeveraret effectus, nempe ipſe morbus, ut ex Galeno ſuperius annuebam. Quod imperata Diæta uſus eſſet, repletionem ſtomachi facilime evitando, evitaſſet etiam Epilepſiæ inſultus, qui ab ea repletione excitabatur, ut probatum eſt: removentur enim hujuſmodi morbi, ætatis certe mutatione, ſed competenti Diæta ſervata:
11 illud enim docere nos voluit Galen. *in 6. de morb. vulg. comm 1. partic.* 26. & Avic. *p.* 1 *tract.* 5. *c.* 8. dum concedit uterque eos morbos ſanari, niſi magnopere in victus ratione delinquatur.

Contra ergo ubi magnopere in victus ratione delinquatur, ut in caſu noſtro indeſinenter fiebat, amovibilis nullo modo eſt, neque ullis remediis cedit, neque ætatis mutatione ullam in melius mutationem recipit, ſed & Naturam, & Medicum deludit, & in pejus quotidie ruit. Quod huic adoleſcenti eo modo ſucceſſiſſet, niſi a Natura ſupervenientia novi morbi ſtimulata, illum a majori illo, & vetuſtiori morbo liberaſſet, demandando ad partes inferiores, & toties œconomiæ naturalis emunctoria ſuperfluitates, & excrementitios humores, unde vapore a ſtomacho ad caput elevabantur, & Epileptica ſymptomata excitabant. Cum ergo morbus non ex intrinſeca aliqua cauſa, & mala Cerebri, & Capitis naturali diſpoſitione dependeret, erat omnino amovibilis, contra quam eveniſſet, ſi idem intrinſecas, & naturales cauſas habuiſſet, tunc enim Medici depoſitio veritatem habuiſſet, quod morbus non eſſet humana Arte, aut
12 Naturæ opera amovibilis, cum jam eſſet in habitu, quia tunc ſolidas partes occupaſſet, ut morbus quilibet in habitu facere ſolet: Galen. *in* 1. *Hippocrat. de morb. vulg. comm.* 2. *partic.* 46. Quod idem eſt ac ſi dicas, talem morbum ſolidarum partium ſubſtantiam, & formam ipſam devaſtaſſe: quia quemadmodum Natura, cum animal bene valet, pro ſua voluntate corpus, ejuſque partes gubernat, ita & morbus in
habitu: habitus autem, & Natura idem in corpori- 13
bus operantur, & una eademque res eſſe videntur; Galen *finit Medic.* At vero cum Epilepſia in hoc ipſo adoleſcente, ut dictum ſepius eſt, dependeret a cau-
ſa extrinſeca, nunquam potuit dici eſſe in habitu, 14
cum morbus in habitu non ſolum habeat de neceſſitate cauſam intrinſecam, ſed habeat fixam, & in ſolidis partibus radicatam, ut ex præmiſſa Galeni auctoritate patet; & idcirco morbus hic poterat præſidiis Medicis, ac naturalibus, aut ab ipſa Natura ſuperari, nec exigebat ad ſui remotionem divinam potentiam, quæ ad hoc ſpecialiter concurreret; & ſic omnis miraculi ſuſpicio evaneſcit; ubi enim Natura
ex ſe operatur, effectus nunquam pro miraculoſo de- 15
terminandus, ut patet: quia miraculum eſt effectus, vel ſimpliciter vel ſecundum quid a naturali cauſa independens.

CONSILIUM LXXXI.

Ad Titulum quartum libri quinti.

De Aere, Aquis, & Locis.

ARGUMENTUM.

Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus Dominus Epiſcopus Cluſinus viſus debilitatem patiebatur, ejuſque affectionis culpam in craſſitiem Aeris illius civitatis (quæ *Camers* olim dicta eſt, ut teſtatur Abbas D. Ferdinand. Ughel. *in ſua Italia ſacra, tom.* 3. *Cluſini Epiſcopi*) conjiciebat. Videbatur autem procedente tempore eam viſus debilitatem non modo augmentum capeſſere, ſed viſum in dies offuſcari: unde timens, ne in ejus ſenſus totalem deperditionem, ac conſummatam cæcitatem laberetur, Epiſcopatui renunciare determinavit: an autem id ex juſta cauſa faceret, in dubium vertebatur: quod tamen pleniſſime dilui poſſe, ex ſequentibus commonſtravi.

SUMMARIUM.

1 *Si ex cauſa morbi renunciare licet Epiſcopatui, videndum primò, an morbus ſit ſanabilis, necne.*
2 *Auſtri viſum, omneſque ſenſus hebetant.*
3 *Renunciatio eſt res gravis, nec de facili admittenda:*
4 *Non ex omni infirmitate Epiſcopus poteſt Epiſcopatui renunciare, ſed ex illa, ex qua redditur inhabilis ad exercenda munera Epiſcopatus.*
5 *Aeris intemperies eſt juſta cauſa renunciandi Epiſcopatui: & num.* 14.
6 *Periculum incidendi in morbum idem operatur ac ipſe morbus.*
7 *Si cæcitas eſt cauſa renunciandi Epiſcopatui, periculum cæcitatis erat eodem modo cauſa juſta.*
8 *Parte aliqua corporis debili exiſtente ab omnibus ſanis partibus ſuperfluitates recipit.*
9 *Viſus ſenſus multo, ac puro, lucidoque ſpiritu indiget.*
10 *Ex ſenectutis culpa viſus præ omnibus ſenſibus detrimentum recipit.*
11 *Auſtri viſum reddunt caliginoſum.*
12 *Viſus obtuſus ſenibus familiaris.*
13 *Ex ſola ſtomachi culpa aliquando viſus hebitudinem contrahit.*

LIcet Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus Dominus Epiſcopus admodum rationabili timore moveatur,

ne

ne ex commoratione in propria Cluſii Eccleſia viſio-
nis ſenſum ita oblædi contingat, ut illum omnino
amittat, non videbatur tamen extra rem dubitare,
quod poſſet ejus timor non ſine remedio eſſe, ita ut
renunciare in poſterum eam ob cauſam non cogatur:
1 nam hæc viſus debilitas, qua de re præſenti afficitur,
adventitia eſt, & ut ipſe fatetur, a craſſitie, & nimia
humiditate Aeris Cluſini dependente, unde, ante-
quam Epiſcopatui renuntiet, videtur teneri dare ope-
ram, ſi fieri poſſit, ut Aeris illius craſſities, & humi-
ditas ſuperfluens aliquo modo emendetur, quemad-
modum ſi ex cauſa morbi liceat Epiſcopatui renun-
ciare, ante inquirendum, ac determinandum, an
morbus ſanabilis ſit, necne? nam ubi ſanabilis exiſtat,
non eſt juſta cauſa renunciandi, ut in confeſſo eſt.
Ergo ſi Cluſinæ Civitatis Aer emendari quoquo pa-
cto poteſt, & ejus malitia evitari, vel viſum per
aliqua remedia ab ejus laſione tueri, & in ſuo natu-
rali eſſe conſervare, nulla juſta ex cauſa moveretur
Illuſtriſſimus Dominus ad renunciandum.

Quod autem Aeris iſtiuſmodi inſalubritas emenda-
ri aliqua ratione poſſit palam eſt, quia vel quod ex
ſua natura humidior ſit, vel quod a pravorum vento-
rum incurſibus illaudabilis efficiatur, impedimento
eorum ventorum impetus, aditumqne ventis melio-
ribus aperiendo poteſt, & humiditas ex parte ſaltem
exuperari, & ventorum pravorum malitia evitari, ut
ſi, exempli gratia, Auſtri, ut volunt, Cluſinum Ae-
rem inficiant, poſſunt impediri, ne Epiſcopi habita-
tionem perflent, claudendo feneſtras, aditusque alios
Auſtrum reſpicientes, & aperiendo ventis Septentrio-
nalibus, qui omnino Auſtrorum malitiam obtundere
poſſunt: unde quemadmodum hi ſenſus hebetant, &
2 viſum præcipue caliginoſum reddunt, Hippocrat. *lib.*
3. *Aphor.* 5. ob id quod Aerem craſſiorem faciant; ſic
illi Aerem puriorem reddentes, viſui maxime opitula-
ri poſſunt, & hoc pacto non ſolum viſus debilitas in Il-
luſtriſſimo Epiſcopo augmentum non recipiet, ſed ſi
quæ de præterito adeſſet, ea cautela ceſſabit, ac ſi-
mul ceſſabit, cauſa renunciandi Epiſcopatui, ut patet.

Sed dato etiam, quod hujuſmodi Aeris emendatio
ſit impoſſibilis, non deſunt naturalia remedia ad vi-
ſus debilitatem conferentia, eumque ſenſum clario-
rem, ac puriorem reddentia, ad quem effectum mul-
ta, & quidem proficua a Practicis proponuntur, cum
de ea re verba faciunt, his enim conſuevimus oculo-
rum vigorem non modo conſervare, ſed etiam acue-
re, ut in ſenibus quotidie experiemur; quibus non-
nulla ocularia medicamenta, ut ſtillatitias aquas, &
liquores, collyria, & id genus alia non ſine effectu
præſcribimus, ac præter quamplurimos Medicos, qui
de morbi ſenum ſcribunt, multa ad viſus debilitatem,
quæ proprium ſenum ſymptomata eſt proponit Franc.
Ranchin. *de morb. partic. ſenum, claſſ.* 1. *cap.* 5. quæ
licet omnia a nonnullis inania, ſed male exiſtimen-
tur, tamen videbatur, teneri Illuſtriſſimum Epiſco-
pum, antequam renunciationem meditaretur, omnia
3 experiri, cum renunciatio Epiſcopatus ſit res gravis,
nec facile admittenda. Pariſ. *de Renunc. Benef. quæſt.*
3. *num.* 5. *lib.* 5. Cum ergo hactenus nihil ad remo-
vendam, ac ſuperandam eam viſus debilitatem Illu-
ſtriſſimus Dominus machinatus ſit, non poſſumus
certi eſſe, an amovibilis ſit, necne? & ſic non habet
juſtificatam cauſam renunciandi; nam ſi forte reme-
4 diis ea debilitas removeri poteſt, ceſſat illico legiti-
ma cauſa renunciationis, quia non ex quacunque
infirmitate poteſt Epiſcopus renunciare, ſed ex illa
tantum, ex qua redditur in poſterum inhabilis ad
ſui Paſtoralis officii executionem: Pariſ. *ubi ſup. num.*
18. quæ talis item ſit oportet, ut omni ſalutis, &
ſanationis ſpe deſtituatur. Modo, Epiſcopus non
redditur inhabilis, niſi forte ad tempus, ex infirmi-
tate, quæ ſanabilis ſit, & ſic ceſſat juſtitia ipſius cau-
ſæ, quæ debet renunciationem legitimare.

5 Neque obſtat, quod ſimplex Aeris intemperies ſit
juſta cauſa renunciandi, ut per eundem Pariſ. *loco ci-
tat. num.* 244. qui hanc eſſe opinionem Doctorum com
munem inibi teſtatur. Quia hoc verificatur, quando
prædicta Aeris intemperies vitæ inſidiatur, & eſt na-
turæ ipſius Epiſcopi contraria, ut *ibi* Pariſius, at non
videtur habere locum, ubi alios quoſdam morbos exci-
tare poſſet non lethales, neque hominem impedien-
tes, quin ſuo muneri poſſit ſatisfacere; ut exempli gra-
tia, ſi capitis faceret gravitatem, aut dolorem, non qui-
dem perpetuum, aut moleſtam diſtillationem, non ta-
men periculoſam excitaret, aut quemadmodum in ca-
ſu noſtro, viſum obtuſiorem, ac debiliorem redde-
ret, aut etiam Auditum incraſſaret; nullus enim ho-
rum morborum, aut ſymptomatum hominem vitæ
periculo exponit, aut impedimentum ad exercenda
Epiſcopatus munera præbere poteſt, & ſic nequaquam
juſtificatur cauſa renunciationis ab Epiſcopo facien-
da per ſolam, ac ſimplicem Aeris intemperiem.

Sed, ut rei veritas detegatur, conſiderandæ ſunt
nonnullæ concurrentes conditiones, tam ex parte ip-
ſius Illuſtriſſimi Epiſcopi, quam ex parte ipſius civi-
tatis Clauſinæ. Nam *Primo*, Illuſtriſſimus Domi-
nus a nativitate parum acute videt, ex quo arguen-
dum, hunc ſenſum ſortitum a nativitate eſſe ſatis de-
bilem. *Secundo*, eſt jam in ætate declinante, cum ſit
Sexagenarius. *Tertio*, non eſt omnino ſanus, quia
ſtomachi cruditates aliquando abſque extrinſeca ulla
cauſa patitur. *Quarto*, caput maxime diſtempera-
tum, ac nimis humidum habet, ex quo diſtillatio-
num materiæ perenniter ad internas partes ſubmini-
ſtrantur. His additur intemperies notabilis ipſius
Cluſinæ Civitatis, quæ non ſolum Auſtrinis flatibus
eſt maxime obnoxia, ſed a Clani fluvio alluitur,
unde redditur tantopere in humiditate diſtemperata,
ut nihil ſupra.

His ſic ſe habentibus, firmandum omnino pro veri-
tate eſt, Illuſtriſſimum Dominum habere Illuſtriſſi-
mam cauſam renunciandi Epiſcopatui, ob imminens
cæcitatis periculum; quod urgentiſſimam cauſam ha-
bet a ſingulis prædictarum conditionum per ſe; unde
tanto urgentiorem habebit ab omnibus ſimul junctis.
Satis ergo tuetur Illuſtriſſimum Dominum Epiſcopum
hoc rationabile, ac inſtans periculum, ut licite poſſit
renunciare: idem enim operatur periculum inciden- 6
di in morbum, ac ipſe caſus in morbum, & tam pe-
riculum illud, quam præſens morbus hominem jure
excuſare debent a reſidentia: nam ſi ſæcus impedi-
tur ad exequenda munera Epiſcopatus, & ob id debet
Epiſcopatui renunciare, quia per cæcitatem evadit, 7
ut patet, irregularis: Rota *in Valentina Coadjutoria
Januar.* 1637. *coram Coccino, num.* 24. idem poterit
rationabile periculum incidendi in cæcitatem: & ſic,
ſtante ejus periculi evidentia, licite Illuſtriſſimus Do-
minus Epiſcopus renuntiare poteſt Epiſcopatui.

Porro periculi evidentia ſatis ſuperque probatur,
primo ob naturalem debilitatem ſenſus Viſus, ob
quam, ſi quæ cauſa eſt ab extra, quæ illum lædere poſ-
ſit, promptiſſime læſionem experitur; naturaliter enim 8
fit, ut ſi quæ pars debilis a Natura exiſtat, facile præ
cæteris corporis partibus ſuperfluitates recipiat, quæ
ſemper ad ipſam potius quam ad illam quamcunque
confluere ſolent: Galen. *lib.* 13. *Method. med. cap* 5. *&
alibi ſæpe*. Modo, nulla cauſa evidentior dari poteſt,
quæ viſui officiat, quam Aer craſſior, & humidior,
cum enim hic ſenſui multo, ac puro, lucidoque ſpi-
ritui indigeat, ut bene fiat, idem Galen. *lib.* 16. *de
uſu part. c.* 3. *& lib.* 7. *de Plac. Hipp. & Plat. cap.* 9
5. Aer ejus naturæ illum offuſcat, incraſſat, & in-
turbidat, & ad viſionem reddit omnino oculos inha-
biles etiamſi alias ſani ſint; quid ergo ſi à Natura ſint
debiles? certe cum eo caſu ſpiritibus paucis, & im-
puris, ac craſſioribus oculi ſint referti, facile ab evi-
denti quacunque cauſa, & indeſinenter agenti, qua-
lis Aer eſt, ſpiritus illi non ſolum incraſſantur, ma-
giſque inturbidantur, ſed proſus extinguuntur, unde, ho-
mo in conſummatam cæcitatem de neceſſitate labitur.

Accedit huic cauſæ Ætas jam gravis, cum Illuſtriſſi- 10
mus Epiſcopus ſit ſexagenarius, cujus culpa viſus præ
omnibus ſenſibus detrimentum patitur, ea potiſſimum
ratione, quia ſpiritus craſſiores & minus lucidi in
dies evadunt, cum tamen ſenſus viſus, ut dictum
eſt, ſpiritus requirat maxime tenues, puros, ac pel-
lucidos; ſed & nimia excrementitia humiditas, qua
caput ſenile abundat, reddit ipſum oculum viſionis
inſtrumentum, & præcipue corneam humidiorem,
ex cu-

Digitized by Google

ex cujus exuperante humiditate viſus non modo hebetior evadit, ſed quaſi per caliginem, aut nebulam, aut fumum fieri ſolet, ac tandem omninò evaneſcit: Galen.. *lib.* 1 *de ſympt. cauſ. cap.* 2. Ubi ergo Aeris malitia concurrat ad ſpiritus inturbandos, & incraſſandos, certo certius viſionis totalis deperditio, ac conſummata cæcitas expectanda eſt.

Præterea Aer Auſtrinus, qualis eſt Aer Cluſinæ civitatis, mirum in modum adverſatur caput humidum habentibus, ut habent Senes, ut multo humidius habet Illuſtriſſimus Dominus Epiſcopus, Galen. *in Art.*
11 *Med. cap.* 19. Unde ob id, ipſi Auſtri reddunt viſum caliginoſum: Hippoc. *lib.* 3. *Aphor.* 5. & ibi Galen. *in primum de Morb. vulg. com.* 1. *text.* 18. Cum igitur viſus obtuſus ſit Senibus familiaris ob jam commemoratas
12 cauſas, idem Galen. *comm* 3. *Aphoriſm.* 31. & Aer caliginoſus, turbidus, craſſus & Auſtrinus viſum hebetet, ut ex ſuperioribus patet, & omnes Practici teſtantur; Mercurial. *de morb. ocul. cap.* 1. certum eſt, quod commoratio in hujuſmodi Aere poteſt non longo menſium decurſu Illuſtriſſimo Domino ita obeſſe, ut viſum in totum amittat, & ſic jure optimo ad evitandum hoc periculo jam inſtans, ſibi cavere ſatagit Vir Illuſtriſſimus Epiſcopatui renunciando.

Nec minorem occaſionem huic periculo præbere poteſt ipſius Illuſtriſſimi Domini Epiſcopi valetudo, cum maxime ſtomachi querimoniis ſubjaceat, ob cruditates ab imminuto calore procreatas: inde enim facilè, & vapores craſſos, & excrementitias materias
13 Capiti indeſinenter ſubminiſtrari neceſſe eſt; cum conſtet ſola ipſius ſtomachi culpa aliquando viſus obſcuritatem, & hebetudinem excitari. Joann. Bapt. Montan. *conſ.* 45. ex quo Petr. Foreſt. *lib.* 11. *obſervat.* 32. Quod mirum non eſt cum in dies à ſtomacho multo majora mala Capiti communicentur: quantoperè igitur Aer civitatis, Cluſinæ viſui officit, tantopere valetudo ipſius Illuſtriſſimi Domini Epiſcopi, & ſtomachi præcipue imbecillitas ipſam Aeris cauſam fovet, ac vires perpetuo illi ſubminiſtrat, ita ut hinc periculum amittendi omnino viſionem jam imminere patet pateat, niſi ab eo recedendo ſibi caveat.

Denique capitis frigida & humida intemperies, quam à Natura Illuſtriſſimus Dominus ſortitus eſt, & quam ipſa ſenectutis ætas mirum in modum adauxit, tam indeſinenter materias ſuperfluas, ac craſſos turbidoſque humores ad oculos dimittere apta nata eſt, ut mirum ſit, quonam pacto cum hoc vitio, ex prægreſſa commoratione in tam contrario Aere evitare Vir Illuſtriſſimus potuerit conſummatam cæcitatem. Ecquis ſane non firmabit, Virum hujuſmodi temperamento dotatum, oculoſque à primordiis nativitatis maxime debiles ſortitum, ætate jam declinante, ac ſtomacho multis cruditatibus perpetuo referto non niſi ex miraculo ſervari potuiſſe, quin jam à multo tempore Cluſii commorando in omnimodam cæcitatem lapſus fuerit; Quod ſi hactenus, qualiſcunque cauſa illum ab hoc infortunio ſervaverit; certe perſeverante commoratione in eo Aere, qui tantoperè Capiti, & oculis inimicus eſt, illud evitare nullo pacto poterit.
14 Cum igitur ex ſola Aeris intemperie liceat Epiſcopo renunciare Epiſcopatui, ut ſuperius ex adductis per Pariſium dictum eſt, quanto juſtitiorem cauſam habet Illuſtriſſimus Dominus renunciandi Epiſcopatui, ut tot concurrunt conditiones periculum amittendi viſionem tantopere urgentes, ut nullo modo illud evitare poſſit, ſi perſeveret commorari in Aere Cluſino? imo crediderim teneri ipſum ex propria conſcientia ſibi proſpicere, tamque efficaces, ac imminentes infortunii cauſas evitare, ne viſu amiſſo, à multis bonis operibus ceſſare cogatur.

CONSILIUM LXXXII.

Ad Titulum Primum Libri tertii.

De Impotentia coeundi & generandi.

ARGUMENTUM.

Congebatur Vir Illuſtriſſimus N. N a ſuis, ne ejus Nobiliſſima Familia extingueretur, ut uxorem duceret, ipſo magnoperè tergiverſante, ac timente, ne ob nonnullas non aſpernandas quidem cauſas, impotens futurus eſſet ad conſummandum matrimonium, aut inhabilis ad Liberorum procreationem; Inter eas cauſas præcipuam exiſtimabat genitalis membri brevitatem. Cum tamen ſuis ſatisfacere magnoperè deſideraret, jubet de ea re conſilium cum altero Medico, Collega meo doctiſſimo, ac cum alio Medico, & Chirurgo expertiſſimo. Ante omnia ergo genitale membrum obſervavimus, ipſumque ob perpeſſa ulcera Gallica, tota fere glande detruncatum vidimus, cæterum verò optimè conſtitutum. Iter illum autem inviſendum narravit, ſed ad coeundum ſegniorem factum, licet tandem incœptum coitum optime abſolveret. Collegis ergo meis ancipitis ſententiæ exiſtentibus, ac inclinantibus potius ad diſſuadendum quam ad ſuadendum, ut uxorem duceret; Ego illi, bono animo eſſe imperavi, ut uxorem duceret; ac ſui, ſuorumque deſiderii compotem futurum prædixi. Ille meis monitis obtemperans, matrimonium cum lectiſſima ac Nobiliſſima pariter Virgine contraxit, & plures liberos ſuſcepit.

SUMMARIUM.

1 *Membri brevitas impedit generationem.* *Vide num.* 8.
2 *Ignavia Venereorum quando ſit ſine remedio.*
3 *Morbi ſeniles vires tempore acquirunt.*
4 *Ætates non annorum numero, ſed viribus menſurantur.*
5 *Senectus retardatur, aut acceleratur pro majori, aut minori virium robore.*
6 *Sterilitas à morbo Gallico facile inducitur.* *Vide num.* 10.
7 *Glandis, & Præputii privatio coitus delectationem ex parte Mulieris diminuit.*
9 *Ignavia in Venerem, aut ſegnities quædam non poteſt dici frigiditas.*

NOn abſque evidentiſſimis rationibus, dubii in hoc negotio permanebant tam Medicus, quam Cirurgus ad conſulendum convocati. Et *Primo* ob virgæ brevitatem; *Secundo*, ob enarratam ignaviam, & ſegnitiem ad Venerem exercendam; *Tertio*, ob ætatem *Quarto*, denique, ob Gallicum morbum.

Et quoad Membri brevitatem certum eſt, illam im- 1
pedire generationem: Avic. 20 *tertii tract.* 2. *cap.* 44. Ludov. Mercat *de ſteril. & pragn. ff. lib.* 3 *c.* 5. Joan. Hucher. *de ſteril. lib.* 1. *cap. de col. paruit.* Fortum. *lib.* 2. *de Relat Medic. cap.* 2 Nam, ut dicebat idem Hucherius, neque idonea titillatione Venerem in muliere accendere ſatis poteſt; ut ſimul cum Viro ſemen ſuum effundat, neque (addam ego) pervenire poteſt ad uteri intimiora: unde neque virtutem ad ſponſam devirginandam habere poteſt, atque inde conſequens eſt, ob uteri occluſionem naturalem ab Hymene, vel quomodocunque factam, Mulierem Viri ſemen in ſuum uterum non recipere, maxime cum longe ab ore interno effundatur, in quo caſu conſequi inſimul videtur, quod virile ſemen refrigeretur, priuſquam ad deſtinatum locum pervenire poſſit; etiamſi admittatur uteri ipſius vehemens attractio, ob quam etiam à longe virile ſemen deglutire, & avide ingurgitare ſolet; ſed hæc attractio non tam facile ſuccedit, ut perſuaſum habemus; nam Medici tanti faciunt Penis longitudinem, ad hoc, ut conceptio ſequatur, ut eam æqualem eſſe voluerit Oribaſ. *collect lib.* 24. *cap. ult.* ipſi cunno, alias non ſufficere Penem Penem vult ad ſemen in os vulvæ ejaculandum.

Sed

Sed etiamſi tam facile ſuccedere ſupponatur hæc attractio, hoc haberet locum, ubi conſueto impetu ſemen in uterum ejacularetur, quod in hoc caſu ſperari non poteſt, ob membri brevitatem, & detruncationem, quam pro cauſa ſterilitatis agnoſcit etiam Fortun. *lib. 2. de Relat. Medic. c. 2.*

Sed neque ſperari id poteſt ob partium genitalium ignaviam, de qua Vir Illuſtriſſimus conqueritur, & quæ erat ſecunda cauſa, dubios, & ancipites detinens Collegas meos in capienda hujus negotii reſolutione: atque erat profecto hæc cauſa maxime conſiderabilis, & de qua ipſe patiens magnopere timebat; ob eam enim præcipue magis, quam ob prædictam membri brevitatem, ægre ſe perſuaderi permittebatur, ut uxorem duceret.

Augebatur hic timor, tam in Patiente, quam in Collegis ex eo, quod illam ignaviam judicarent a morbo Gallico relictam; præterquam quod jam in ætate procederet, cum quintum ſupra quadrageſimum annum agere ſe diceret, quanquam triennio minor eſſet.

2 Ex his Venereorum Ignavia illa reſpectu utriuſque conditionis judicari poterat abſque remedio eſſe; nam quoad morbum Gallicum certum erat, eam ab illo morbo tanquam ejus characterem relictam, & ideo mirum non erat ſi morbo jam in totum ſanato, & patiente ad priſtinas vires remeante cum faciei aſpectu laudabili, & vivido carnium colore, tamen illa ignavia non ceſſaverit, ſignum manifeſtiſſimum, morbi prægreſſi malitiam genitales maxime partes labefactaſſe.

3 Quoad ætatem autem, quæ erat tertia cauſa, ob quam Collegæ magis in negativam, quam in affirmativam partem inclinabant, videbatur eam poſſe magnopere obſtare remotioni ejus ſymptomatis, quia cum illud a refrigeratione dependentiam habeat, & calor nativus ætate procedente in dies diminuatur, quo præcipue & in primis opus eſt in congreſſibus Venereis; certum eſt, ignaviam illam in dies majorem fieri, ac vires eundo acquirere, ut omnes morbi ſeniles facere conſueverunt. Licet autem ætas quadraginta quinque annorum non videatur ex naturæ ordine diminuere notabiliter potentiam coeundi, calore adhuc vegeto exiſtente; id locum habet in ſanis hominibus, ac integras adhuc vires conſervantibus, non in debilibus, & valetudinariis, & idcirco alias probatum eſt, Ætates non annorum numero, ſed viribus

4 menſurari, eaque de cauſa Senex quis dici poteſt in ætate etiam conſiſtente, aut etiam juvenili, non excedente annum trigeſimum: quemadmodum e contra,

5 juvenis adhuc dici quis poterit etiamſi ſuperaret annum ſexageſimum; & hoc quia ſenectus retardatur, & accelerатur pro caloris nativi majori, aut minori robore, & virtute: quamobrem ubi vel a Natura, vel ab accidente, veluti a prægreſſo aliquo morbo vehementi calor diminutus eſt, ſenectus maximopere acceleratur, ita ut ubi alias quinquageſimoquinto, aut ſexageſimo aliquis ſeneſceret, per plures annos ſenectutem præveniat, ut in caſu noſtro, in quo Nobiliſſimus Vir poteſt dici jam ſenex, licet quadrageſimumquintum annum non excuperet, cum ex prægreſſis morbis plurimum nativus calor ſit diminutus, quod evidenter commonſtrat illum non ſufficere amplius ad opera Naturæ celebranda, quæ quadragenario Viro convenire videntur.

Ac tandem ipſe Gallicus morbus, cum notabilis ac vehemens eſt, qualem paſſum fuiſſe conſtat Illuſtriſſimum Virum, ignaviam illam genitalium, ut dictum eſt, accerſere potuit, ac dato quod non fuerit cauſa ad hoc ſufficiens, licet contrarium de facta appareat, ſaltem hominem ſterilem facere potuit, quia refrigerato nativo calore, refrigeratur conſequenter genitale ſemen, & infœcundum evadit: quod ſatis ſuperque ita eveniſſe oſtendit ignavia ad coeundum; nam ubi calore ſufficienti, ac ſpiritu viget, ut naturaliter fieri ſolet, hominem Veneris ſtimulis facile irritare conſuevit, & fœcundum eſt, quamobrem etiamſi coeundi ignavia in Illuſtriſſimo Viro remedium admitteret, vigebit tamen, & ſine remedio erit inhabilitas generandi, quare cum non ad alium finem Vir Nobiliſſimus ad ducendam uxorem ſibi perſuaderi permittat, niſi ad procreandos liberos, ne tam conſpicuæ nobilitatis Familia extinguatur, incaſſum ducet uxorem, ſtante impotentia generandi, quam a morbo Gallico maxime gravi, quo ipſe affectus eſt, facile induci teſtantur Ludov. Mercat. *loc. cit. cap. 5. verſ. Contingit. procul dubio.* Fortun. Fidel. *lib. 2. de Relat. Medic. cap. 2.* 6

His oppoſitionibus nihil motus, in ea opinione fui, ut Vir Illuſtriſſimus poſſet, ac deberet uxorem ducere, cum quantum eſt ex parte ſui, quod certam ſpem procreandi filios fruſtratoriam futuram minetur, obſervata genitalis membri conſtitutione, nihil viſum eſt, quod vel coitum, vel generationem remorari poſſit; licet enim detruncatum eſſet, ac tota fere glande orbatum, quod reliquum ipſius erat, tanta longitudine dotabatur, ac tam bene affabrefactum, ut ſufficeret abſque dubio ad delectandas ſatis Mulieres ſecum congredientes; omnes enim dimenſiones optime adimplebat, neque flacciditate, neque frigiditate, neque coloris pravitate etiam extra electionem culpari poterat; unde in erectione, ut ipſemet Patiens ſerio referebat; ſufficienter perdurabat, licet ſerius, quam anteacto tempore erigeretur.

Præterea ad corporis conſtitutionem me convertens, Virum obſervabam temperaturæ ſanguineæ cum Bilis ſubdominio, habitus inter pinguem & gracilem mediocris, carnibus naturalis coloris, ac decenti rubore perfuſis, non flaccidis, neque rugoſis, ſed requiſita ſoliditate laudabilibus; principes omnes partes naturali vigore pollentes, ac nulla, in ſumma, præternaturali affectione labefactatas: ſtaturæ ultra mediocrem non excedentis, actionis vivacis, ac debitam alacritatem præſeferentis; ætatis, ut dictum eſt, conſiſtentis, ac potius juvenilem aſpectum oſtendentis, & requiſito Totius robore dotatum. Teſtes inſuper obſervabam decenti magnitudine conſpicuos, tactu calidos, pilos in partibus omnibus, ac ſingulis lociſque conſuetis copioſos; ſemen, ut interrogatus retulit, optimæ conditionis craſſum, album, ac conſueti odoris, ac copiæ mediocris, quale optimum a Medicis judicatur, & ut uno verbo omnia reſtringam, corpore erat eucrato, ac bene compacto, quale ad liberos gignendos deſiderari debet.

Cum his omnibus prægreſſæ luis Venereæ qualitatem requirens, conſtabat, illam neque curationis difficultate, neque ſymptomatum multitudine, aut ſævitie fuiſſe notabilem, ſed tantum ulcuſculis in glande ipſius membri moleſtam, quæ facili negotio curata fuiſſent, niſi ille præ rubore nonnullis diebus ea occultaſſet, & incurata relinquens, occaſionem non dediſſet, ut malignitate contracta, pars corrumpi inciperet; unde poſtmodum coactus Chirurgum ſero in auxilium convocavit, qui corruptam partem, nempe totam fere glandem, ne malum ulterius ſerperet, reſecavit. Hinc vero ob contagii ſuſpicionem, exquiſitæ corporis expiationi ſe ſubjecit, ac debitis antidotis, & decoctis ſudorificis in uſum protractis, omnem Luis Gallicæ radicem extirpavit, eoque pacto ad naturalem, ac priſtinum ſtatum remeavit, tanquam ſi nunquam ex ea lue ægrotaſſet.

Neque veritatem ullam habet, ſegnitiem illam in Venerem ab ea lue fuiſſe relictam: quia poſt prædictam curationem, per plures menſes ſolitam in Venere alacritatem retinuit, cujus deperditionis culpam ille in triplicem cauſam, atque illam quidem evidentem rejiciebat, nempe in immodicum Veneris uſum per nonnullos dies factum cum pulcherrima juvencula, quam amare occeperat, in gelidiſſimi potus abuſum, & in balneationem in Tyberina aqua, quam frigidam nimis experiebatur, ita ut ſuperveniens Venereorum ignavia, novus morbus videri poſſet ab inſignibus illis erroribus in victu patratis ſuam originem habens, aptis medicamentis removendus, ſi ejus remotioni animum addixiſſet. 7

His uterque Collega permotus, in meam ſententiam manibus, pedibuſque venerunt, maxime cum oppoſitionibus ex adverſo propoſitis pleniſſime ſatisfeciſſem, nam quoad membri brevitatem, eam non eſſe talem ipſa autopſia convincebatur, ut coitus uſum, vel generationem remorari poſſet.

Neque obſtat inſtantia, quæ fieri poterat ob glandis privationem, firmando, quod ejus privatio coitus dele-

Digitized by Google

delectationem ex parte Mulieris inſigniter minueret, & hoc pacto impediret generationem, cum conſtet ex ſola præputii abſciſſione eam delectationem notabiliter minui, ut Hæbrearum mulierum exemplo patet, & teſtatur Reald. Columb. *ſua Anatom. lib. 11. cap. 16.* & Joan. Riolan. Pil. *in Enchirid. Anatom. lib. 2. cap. 31.* Atque hinc evenire dicunt, ut illæ mulieres libentius congrediantur cum Chriſtianis, quam cum propriis Hebræis, ut idem Riolan. *ibid.* addit, & cum eo alii Anatomici. Quia reſpondetur neque ex præputii, neque ex glandis abſciſſione tantopere in mulieribus minui Veneream delectationem, ut illas minus generationi aptas efficiat, ut ipſemet Mulieres Hebrææ facto ipſo convincunt; quæ non ſolum ex ea cauſa ſteriles non evadunt, ſed fœcunditate alias Mulieres quandoque exuperant, quod majorem in modum firmare poteſt Hebræarum in Ægypto degentium, exemplum, de quibus ſacra *Exodi* pagina *cap.* 1. mentionem habens, fœcunditate inſignes fuiſſe memorat. In caſu ergo noſtro dicendum, membri brevitatem, de qua Medici teſtantur, quod diminuat coitus delectationem, & generationem, debere eſſe talem, ut ob eam brevitatem non poſſit pervenire ad intimiora loca muliebria, ubi ex frictione congredientis Viri major viget delectatio, at in Viro Illuſtriſſimo, etiamſi membrum ſit aliqualiter decurtatum, decentem tamen, ac ſufficientem adhuc longitudinem ſervat, ita ut non minus, quam ſi integrum eſſet, poſſit compreſſam Mulierem ſatis ſuperque delectare. Immo etiam ſi brevius eſſet quam ſit, non idcirco abſolute illum ſterilem eſſe affirmare poſſemus, cum pateat experientia, aliquos etiam ſic conſtitutos generaſſe, & hoc factu poſſibile teſtatur Fortun. Fidel. *lib. 2. de Relat. Medic. cap. 2.*

8 Quod ulterius circa ignaviam opponebatur, facto ipſo facile diluitur, nam licet Nobiliſſimus Vir poſt inſignes errores in victu jam commemorato ſerius in Venerem accendatur tandem tamen operam egregie navare ſolet, ita ut omnino exiſtimandum ſit, ubi hæc coeundi ignavia Veneri, ac liberorum procreationi poſſet quicquam officere, eam eſſe de facili ſuperabilem, non enim ex naturali, aut forte habituali frigiditate partium genitalium originem habet, ſed ex adſcititia frigiditate eorum errorum cauſa contracta; unde non abſcindit in totum, ſed remoratur tantum ſtimulos in Venerem; cujus rei evidens ſignum eſt, quod ubi blanditiis, ac mutuis amplexibus, atque oſculis à mulieribus excipitur, tandem alacriter cum ipſis congreditur, ut ingenue fatetur.

9 De ætate, quod opponitur adeo frivolum eſt, ut ex ſe omnino evaneſcat; nam Nobiliſſimus Vir ætatem degit, ut dictum eſt, conſiſtentem, robore ſufficienti, ac quale dictæ ætati convenit, dotatur, aſpectum habet juvenili propinquiorem quam ſenili, vitam traducit ab omni morbo liberam, nec valetudini ulli obnoxiam, ita ut inaniter, & abſque ullo fundamento dicatur, illum in ea ætate debere dici ſenem, ob ſolam illum Venereorum ſegnitiem, aut ignaviam, ſi modo ignavia vocari meretur tarditas quædam, & non conſueta in aliis hominibus mora ad coeundum, quæ non ex frigiditate partium, ſed ex calore remiſſo earum procedit, & neque ignaviæ, neque frigiditatis nomen habere debet.

De gallico tandem morbo jam diximus, non potuiſſe morbum ab Illuſtriſſimo Viro perpeſſu inter
10 graves morbos Gallicos connumerari, & ſterilitatem inducentes; immo verum non eſt, morbum Gallicum ſimpliciter, ex ſui natura facere hominem ſterilem, ſed tantum cum aliquibus ſymptomatibus aſſociatur, craſim principum membrorum deſtruentibus & nativum genitalium partium calorem extinguentibus, quod ſymptoma non convenit morbo Gallico, ut Gallicum morbus eſt, ſed illi per accidens interdum adjungitur, quam veritatem ipſa experientia quotidiana confirmat, ex qua aſſidue videmus homines utriuſque ſexus Gallica lue, etiam gravi, vexatos, fœcunditate eſſe inſignes: at talis non erat lues, quam paſſus eſt Vir Illuſtriſſimus, imo erat levis, & facile ſanabilis cum illico ſe per Penis ulcuſcula prodidiſſet, quæ facile ob id ſanari teſtantur Auctores, Leonard. Botallus, *de Lue Venerea, cap. 2.*

CONSILIUM LXXXIII.

Ad Titulum primum libri tertij.

ARGUMENTUM.

Deſiderabat Illuſtriſſimus Dominus N. N. ducere in uxorem Illuſtriſſimam pariter, ac pulchritudine inſignem Mulierem, Dominam S. S. viduam ætatis annorum viginti, biennio addito, multum id diſſuadente Eminentiſſimo Domino ejus viri patruo, eo tantum nomine, quod præfata Domina eſſet inhabilis ad generationem, ita enim perſuadebat illi Medicus domeſticus, non magni pretii vir, qui eam in quodam Monaſterio degentem ad educationem curaverat, antequam marito priori nuberet. Inſtante ergo prænominato Eminentiſſimo Domino, Vir Illuſtriſſimus me cum tribus aliis ſelectiſſimis Medicis, ætate, doctrina, & experientia inſignibus, convocavit, ut cum medico ejuſdem Eminentiſſimi Domini conſilium iniremus, ac determinaremus, an dubium aliquod intervenire poſſet, quod præclariſſima Mulier, ob cauſas à Medico illo illatas, futura non eſſet generationi apta, ac illo à nobis udito, acriter ſuam ſententiam defendente, concordes omnes fuimus, nullam ex narratis ab ipſo cauſis, neque aliud quicquam dubium in ea excitare poſſe, quin generationi maxime habilis futura eſſet Ego igitur, ita juſſus, ſcriptis meam ſententiam probavi, ut ſequitur.

SUMMARIUM.

1 *Viſcerum contumaces obſtructiones in fœminis conceptionem impediunt.*
2 *Mulieres admodum pingues non concipiunt.*
3 *Medicamentorum frequens uſus conceptionem impedire ſolet.*
4 *Cauteria diu geſtata tam Viros, quam Mulieres ſteriles faciunt.*
5 *Mulieres frigidos viros habentes non concipiunt.*
6 *Experientia eſt rerum magiſtra, unde magis illi fidendum quam rationi.*
7 *Mulieres nimis craſſæ, vel nimis tenues, non concipiunt.*
8 *Obſtructiones in virginibus Marito jungendis non ſemper impediunt conceptionem, immo aliquando per concubitum ſuperantur.*
9 *Virgines Viro natura, ac peſſime habentes, quamprimum nubere debent, ex Hippocrate.*
10 *Mira Chalybis vis in adjuvanda conceptione.*
11 *Antimonium ſteriles facit Mulieres.*
Falſum, ibid.
12 *Cauteria diu geſtata quando ſterilitatem inducant.*
13 *Experientia, ut ſit bona, quas conditiones habere debeat.*
14 *Virgines ſponſæ cur non illico ſed aliquando, immo ut plurimum poſt aliquot menſes, concipiant.*
15 *Sponſi interdum ex nimis frequentato coitu non generant.*
16 *Coitus nimis frequens conceptioni obeſt.*
17 *Sponſi aliquando non generant ob diſconvenientiam naturæ, & ſeminis.*

Operæ pretium eſt, antequam ad patefaciendam Collegarum, ac meammet opinionem accedam, cauſas enarrare, ob quas Medicus ille inculcabat, Illuſtriſſimam Mulierem non eſſe habilem ad generationem; quarum potiſſimæ fuerunt ſubſequentes. 1

Pro prima ergo cauſa afferebat contumaces ac rebelles obſtructiones, quibus lectiſſima Mulier per plures annos fuit detenta, & de præſenti etiam detinebatur, quas generationem certò certius impedire omnes

Digitized by Google

1 omnes Medici uno ore fatentur, & videndi, ſi libet, Auctores Gynæciorum, ad quas removendas, ut addebat, jam tertium chalybem aſſumpſerat, & præter ipſam plura alia medicamenta a ſe cum aliis doctiſſimis duobus Medicis præſentibus exhibita; quin etiam cum jam nupſiſſet, Tettucianam aquam ad plures dies, ut ſubjungebat, ebiberat, quibus tamen & ante, & poſt nuptias repetitis, nihil omnino profecerat; licet negare non poſſet, illam, poſtquam priori Marito tradita in uxorem fuit, faciei colorem in multo laudabiliorem immutaſſe, & pinguiorem habitum acquiſiviſſe, quod tamen dicebat ille, ad ſanitatem quidem prodeſſe, ad generationem autem potius obeſſe; cum, non obſtante, quod habilior multo, quam cum virgo permaneret, evaſerit, eadem menſtruorum diminutione laboraret, non aliam profecto ob cauſam, niſi quia Natura deſueta jam a tranſmiſſione ſuperfluentis ſanguinis ad vias uterinas, ut menſtruo tempore expurgaretur, totum in corporis alimentum convertebat, ex quo futurum eſſet, ut Domina Illuſtriſſima majorem in modum in dies pinguefacta, ſterilis omnino redderetur, cum pateat Au-
2 ctoritate Hippocrat. *lib.* 5. *Aphor.* 46. Mulieres admodum pingues non concipere.

Secundam cauſam inhabilitatis generandi in nobiliſſima hac Muliere contendebat eſſe contentioſus hic Medicus, frequentiam aſſumptorum medicamen-
3 torum, ex quorum tam ſæpe iterato uſu, maxime cum validiſſima ſunt, qualia ipſa aſſumpſiſſe conſtabat, ſterilitatem induci vel ipſæ Mulieres norunt; certum namque erat, illam, cum nullo modo ferre poſſet pallidum illum propriæ faciei colorem inſignem ejus pulchritudinem defœdare, conſilio cujuſdam Chymici ſemel, atque iterum Stibium, hoc eſt Antimonium aſſumpſiſſe, ex cujus aſſumptione faciei priſtinum nitorem tantiſper recuperavit; licet priori marito nupta adhuc pallorem illum integre non depoſuiſſet. At vero Pharmaca, ac medicamenta hujuſmodi violenta, inter quæ præcipuum locum obtinet Antimonium, uteri ipſius craſim, ac virtutem dejiciunt, & ad quaſcunque naturales actiones obeundas, & maxime ad conceptionem illum ineptum reddunt, ut Medici omnes teſtantur, poterantque ſignanter adducere teſtimonium Lud. Mercati *libro tertio, de ſteril. & prægn. aff. cap.* 3.

Pro tertia cauſa in medium afferebat idem Medicus fonticulum ab ipſa nobiliſſima Muliere in coxa per biennium geſtatum, quem tantopere exaggerebat, potuiſſe uterum refrigerare, illumque debilitare; ut omnino conceptionem prohiberet, cum in ipſis quoque viris hæc emiſſaria diu geſtata pro aliquorum morborum curatione, vel præſervatione, ſterilitatem inducant, eodem Mercato teſte *loco citato cap.* 5. Quod ſi in Viris, qui multo calidiores ſunt, quam mulieres, ob inductam frigiditatem cauſare poſſunt ſterilitatem, quanto magis ad ipſum cauſare poterunt in mulieribus; imo multo facilius in mulieribus morboſis, quam in ſanis, quia ab ipſa morborum diuturnitate refrigeratis, & quaſi in Cachexiam lapſis, nativi caloris ſummam debilitatem præſeferunt, ut in caſu noſtro, in quo pallidus ille, imo potius albicans faciei, & totius corporis color ſatis ſuperque in ea læſam fuiſſe ſanguificationem ob hepatis evidenter diminutum calorem texatur; unde ſi principale viſcus ad ſanguificationem deſtinatum tantopere refrigeratum fuit, quanto magis refrigeratum fuiſſe dicemus ipſum uterum? non mirum ergo ſi ad ſua munia obeunda neque de præſenti ſufficiat, & maxime ad conci-
5 piendum, cum ex auctoritate Hippocratis *lib.* 5. *Aphor.* 62. omniumque Medicorum conſenſu pateat, mulieres frigidos uteros habentes non concipere.

Denique certiſſimum ſignum inhabilitatis ad concipiendum hujus Illuſtriſſimæ Dominæ deſumi poſſe, dicebat, ab experientia: eum enim per triennium cum priori Marito Viro fœcundiſſimo (nam ex priori uxore plures liberos ſuſceperat) concubuiſſet, nunquam tamen concepit; immo cum plura medicamenta ad conceptionem juvandam in uſum protraxerit, nihil omnino profecit, etiamſi prudentiſſimorum Medicorum conſilio omnia imperata executioni demandaverit; quod tanto magis conſiderabile eſt, quanto magis profeciſſe in ſanitate videbatur, poſtquam nupſiſſet. Ergo quid, addebat ille, ulterius indagare reſtat, an hæc Domina apta, ineptave generationi futura ſit, ſi experientia facta, quæ eſt rerum magiſtra, rerumque evidenter apparentium ju- 6
dex, non ratio, quam ſi unuſquiſque veriſimiliter commentus fuerit, Galenus *in lib. 6. de morb. vulg. comm. 3. partic.* 19. unde magis illi credendum quam rationi, ejus inhabilitatis certum nobis ſubminiſtravit teſtimonium? incaſſum ergo laborabimus, ſi rationibus probare velimus contrarium.

Hæc & alia incautus ille Medicus procaciter deblaterabat, ſenior ex Collegis, Vir prudentia, doctrina, & experientia inſignis, ulterius ferre recuſans, propria auctoritate, & ætate fiſus, cum & ipſe præclariſſimam Mulierem, de qua agebatur, cum præfato Medico & aliis Collegis pluries curaſſet, & antequam Viro nuberet, & poſtquam nupſiſſet, acriter in illum invectus eſt, & iræ calore impulſus, multa illum mentitum eſſe aſſeveravit, ac ſermonem protrahendo (licet ut ſenior ultimo loco verba facere debuiſſet) evidenter demonſtravit, nihil eorum, quæ ille opponebat, obſtare Illuſtriſſimæ Dominæ, quin facile poſſet, ſi Marito jungeretur, liberos generare, ſuper quo propriam fidem obſtringebat; & de fœlici ſucceſſu certiſſimam ſpem promittebat.

Congreſſu diſſoluto poſtquam unuſquiſque noſtrum Collegæ ſeniori aſſenſus eſſet; ad propalandam propriam unuſquiſque opinionem, ut imperatum erat, ſe uccinxit, unde & ego meam ipſus, his quæ ſequuntur, patefeci.

Ut autem non ſine fundamento hujuſmodi opinioni adhæſiſſe viderer, nonnulla ad eam ſtabiliendam in præfata Domina, quam bene noveram, obſervanda cenſui. Et primo & ex prægreſſo mulieris ſtatu, & ex relatione, ſenioris Collegæ obſervabam, obſtructiones, quas illa, cum adhuc virgo eſſet, paſſa fuerat, non tam ultro proceſſiſſe, ut illam in cachexiam lapſam eſſe ex veritate firmari poſſet, quia tantummodo colorem faciei in pallidiorem mutaverat, ob diminutam menſtruorum purgationem. Cæterum neque ullum viſcerum naturalium tumorem, neque inſignem ullam tenſionem, neque ullum earundem partium dolorem, ſed tantummodo Meſenterij, ac ſiniſtri Hipochondrij obſtructionem paſſa fuit, ut ipſe ſenior Collega affirmabat, qui, cum timeret, ne adauctis obſtructionibus in Chloroſim, hoc eſt, febrem albam, morbum quoque virgineum dictum, laberetur, illi chalybem (non amplius in vino, ut bis, ad modicum tamen tempus, aſſumpſerat) potabilem in juſculo aperitivo ad triginta dies exhibuit; unde nativum faciei colorem pene recuperavit. Tantum ergo abfuit, ut in illam cachexiam lapſa fuerit, ut nullum ejus affectionis ſignum apparuerit, nam neque malo corporis habitu, nec tumida facie, nec œdematoſo pedum, crurumque tumore, nec motus difficultate, in aſcendendo præcipue, nec alio hujuſmodi accidenti moleſtata fuit, ut cæteris mulieribus, quæ ex contumacibus obſtructionibus & menſtruorum ceſſatione in morbum prædictum decidunt, evenire conſuevit.

Obſervabam ſecundo, Nobiliſſimam Mulierem viribus ſemper conſtantem, etiam ipſo morbo, ejuſque ſymptomatibus vigentibus, ſemper actionum naturalem alacritatem, & promptitudinem conſervare, quin & ad oblata, ſeu illa alimenta fuerint, ſeu medicamenta, optime ſe habuiſſe, ita ut, vix illis quantum morbus requirebat, aſſumptis, incontinenter melius ſe haberet, nec poſtmodum, niſi ob aliqua errata in victu, & præcipue in Aquæ frigidæ potu, in eaſdem obſtructiones reincideret; unde iterum, iterumque opus habuit ad chalybis uſum redire, quamquam per duas priores vices, cum illum in vino aſſumeret, per octo dies continuos illum evomuit, ita ut ab ulteriori aſſumptione deſiſtere coacta fuerit, & tamen in ſanitate aliquid profecerit: ſed cum de novo illum

Digitized by Google

illum potabilem Medici illi propinaſsent per triginta dies, in ejus uſu perſeverans ita profecit, ut nuptui jam apta exiſtimata priori Marito in uxorem tradita fuerit, cum quo triennio abſque ulla valetudinis querela commorata eſt, ſtomachi tantum dolorem ex conſuetis erratis in potu aquæ frigidæ, coacta fuit aquam Tettucianam per triduum ebibere, quod fœliciter ſucceſſit, ceſsante illico dolore, neque amplius affligente, licet nunquam concepiſse potuerit.

In mentem porro redigebam, quæ de Marito ſenior Collega retulerat, nempe illum fuiſse virum quadragenarium, eumque vix a conſummato matrimonio tranſacto menſe, ob graviſſima errata in Veneris uſu, in ſtomachi languorem, ac frigiditatem incidiſse, ita ut nec cibum, niſi in modica quantitate aſsumere, nec ſufficienter retinere, nec bene concoquere poſset; cui affectioni ut ſuccurreret, plurimis medicamentis uſum fuiſse, ac poſt biennium tandem, vomitu repreſso; in graviſſimum capitis dolorem, & majorem corporis extenuationem, quam jam ex frequentato vomitu contraxerat, lapſum fuiſse, unde Apoplexia poſt annum fere a repreſso vomitu correptum deceſſiſse.

In hac temporis intercapedine cum uxore, quam, morbo tam diuturno, ac gravi non obſtante, ardenti aſse proſequebatur, vix ſingulis menſibus ſemel congreſsus, a coitu mirum in modum, ut par erat, angebat; ſemen autem, ut Medicis referebat, abſque ullo vel cum modico ſenſu emittebat, quod ſubſtantia erat liquidum, ac fluidum, nullamque conſiſtentiam habens, quin & cum his ſtomachum frigidum perſentiebat, licet plura quam opus haberet, appeteret, & aſsumeret, ſed non niſi longo tempore concoqueret, & in ſumma in frigidam totius diſcraſiam lapſus, ejus rei culpam omnem in immoderatum Veneris uſum rejiciebant; nam pulchritudine, ac morum ſuavitate novæ ſponſæ allectus continere ſe nullo modo potuit, quin multo frequentius, quam ejus vires, & ætas ferrent illius concubitum exquireret. His acceſserat frigidiſſimi potus abuſus, a quo ne urgente quidem morbo, neque ipſa Hyeme ſæviente in totum abſtinere voluit.

Cum his omnibus, conſiderato præclariſſimæ Mulieris habitu corporis, non facile aptiorem inveniri ad liberos procurandos conjiciebam; eſt enim qualis in fœminis fœcunditate inſignibus deſiderari ſolet a Medicis, & qualem docemur ab Hippocrate *libro 2. Prædictorum*, & alibi, mediocritatem quippe in quibuſvis conditionibus præſeferebat, cum extrema improbentur: nimis enim craſsæ, ut jam
7 dicebatur, ac nimis tenues conceptioni non ſunt aptæ, idem Hippocratis *libro quinto Aphoriſm. quadrageſimo ſexto*, ſic in frigiditate, in caliditate, in humiditate, in ſiccitate exuperantes ſteriles ſunt: idem Hippocrates *ibidem Aphoriſm. ſexageſimo ſecundo*, & ſic de cæteris. Venas inſuper Medici requirunt apparentes, lumbos latos, non adſtrictos, ſtaturam mediocrem, licet parvam magis habilem affirment; quæ omnia in Muliere Illuſtriſſima conſpicua intuentibus erant, & a ſeniori Collega jam diligenter obſervata, ita ut ubi de ejus fœcunditate hæſitaretur, ne Momum quidem Judicem recuſaret.

Ex his ergo, omni dubio remoto, pronunciandum pro veritate judicavi, Mulierem Nobiliſſimam connubio maxime habilem eſse, nullumque præſeferre notabile impedimentum ad concipiendum; non obſtantibus iis, quæ contra a male affecto Medico procaciter nimis objiciebantur, quæque de novo objici poſsent.

Nam primo (ut etiam ea, quæ falſo opponuntur,
8 tanquam ſi vera eſsent, diluantur) dicamus obſtructiones etiam rebelles, & contumaces non ſemper impedire in Virginibus Marito jungendis conceptionem; perpaucæ enim Virgines nubentes conciperent, cum perpaucæ quoque ſint, quæ hujuſmodi obſtructionibus non ſint obnoxiæ; & tamen quotidiana experientia conſtat, illas ut plurimum concipere, nempe quia ipſe Veneris uſus eas ab illis obſtructionibus liberat.

9 Sed quid plura? ipſe omnium Medicorum Præceptor optimus Hipp. *in libello de Morb. Virgin. in fine*. Virgines ipſas ab iiſdem obſtructionibus peſſime habentes, & terribilibus ſymptomatibus inde conflictata, non alio conſilio ſuadere, ac juvare ſe profitetur, niſi ut quamprimum nubant; ſubdens, *Si enim concipiant, ſanæ fiunt*; quod multo facilius ſuccedit in Virginibus, quæ non ob id, quod multis, ac pravis humoribus ſcateant, ſanguinemque vitioſum habeant, diminute purgantur, ſed quia Natura ipſa ſerius aſſueſcit ſanguinem per menſtrua expurgare, vel forte ob viarum anguſtiam, quæ ubi viro junguntur dilatatæ, menſtrua liberius procedunt, & ſic concipientes ſanæ fiunt, ut eventurum certo certius promittere licet in caſu noſtro, in quo jam maxima ex parte obſtructiones ablatæ ſunt, & ipſa mulier ſanguine optimo abundat, ut ex qualitate ejus, qui per menſtrua expurgatur, licet quantitate modica ſenior Collega obſervavit.

Non obſtat ergo menſtruorum diminutio in caſu no- 10
ſtro conceptioni, licet, ſi veritati ſtudemus, nullæ jam illam obſtructiones exerceant; nam non idcirco diminute purgatur, quia viæ ſint ut antea, maxime obſtructæ, ſed quia Natura jam prægreſſis affectionibus exuperatis, omne ſtudium in corporis reſtaurationem impendens, ſanguinem in eo opere abſumit, nec multum illius ſuperfluit, quod debeat menſtruis expurgari, & ita in veritate ſe rem habere oſtendit purgatio rite, & ſuo tempore procedens, nullum dolorem in exitu ciens, & ſanguinis conditio laudabilis.

Sed neque frequens medicamentorum uſus anteactus, quem impedire poſſe conceptionem Medicus ille exaggerat, quicquam huic rei obeſſe poteſt, & ſignanter nihil omnino obfuit triplicata Chalybis exhibitio, immo neque ipſius Antimonii: nam quoad Chalybem, quem illa tam frequentatum vituperabat, non moderate exhibitum, experientia ipſa quotidiana docet, illum ad conceptionem juvandam dari non ſemel, atque iterum, ſed multo frequentius, neque ideo unquam ſuo fine defraudari; ſed eſto, ut inaniter jactat, quod chalybis nimius uſus obſit generationi, falſum eſt in facto hanc nimietatem in caſu noſtro adfuiſſe, nam, ut ſupra dictum eſt, & ex atteſtatione ſenioris Collegæ habemus, per duas vices per octo, aut decem dies tantum fuit exhibitus, & tunc vomitu rejectus; reſtat igitur, ut per triginta ſolum dies illum aſſumpſerit, unde ejus uſum non fuiſse nimium, ne ipſe quidem Medicus negare poteſt, cum quotidie ad quadraginta, & ſexaginta dies Practici ad conceptionem juvandam exhibeant, & ubi unica vice quod intendunt, non ſuccedat, iterum, atque iterum cum optato ſucceſſu propinent.

Et ut mirum quid de hujus medicamenti efficacia in promovenda conceptione enarrem, ſequens experimentum proferam: Virgo erat obſtructionibus valde conflictata, quæ ditiſſimo Viro nubens, per annum non concepit. Hinc optime purgata, & chalybe ad quadraginta dies aſsumpto concipiens, debito tempore marem peperit, qui anniculus ex variolis deceſſit, at muliere ulterius non concipiente, in prægreſsas obſtructiones culpa omnis conjiciebatur; itaque iterum purgata, iterumque per totidem dies, Chalybe aſsumpto, denuo concepit, & femellam peperit, per duos ſequentes annos non amplius concipiens, unde ad Chalybis potum rediens tertio concepit, atque eo pacto etiam quarta, & quinta conceptione fœcunda fuit, non niſi ante ſingulas Chalybe adjuta.

Sed quoad Antimonium, in cujus exhibitione ma-
xime ſe fundat Medicus ille, ſerio affirmans, ſterili- 11
tatem inducere, inaniter omnino loqui videtur, atque ab illo libenter ſciſcitarer, quos Auctores rei habeat? nam ego in contrarium multas experientias adducere poſſum: proprias ante alias in medium afferam.

Curabat Petrus Caſtellus, Medicus inſignis, & in chymicis exercitatiſſimus, uxorem cujuſdam Dominici Vantagii peſſime habentem, multis ſymptomatibus, ac terribilibus, necnon acerbiſſimis interdum doloribus, & Epilepticis inſultibus divexatam; quæ nihil ſuſpicans de uteri geſtatione, Medicum de ea re admonere non potuit, unde ille multa, ac di-

Digitized by Google

ac diverſa, & valida remedia exhibuit, ac denique Antimonium propinavit, cumque in quinto gravidationis menſe degeret, fœtum ad nonum uſque optime geſtavit, ac femellam feliciter enixa eſt; a cujus partu, vix anno tranſacto, marem peperit.

Medicos amicos doctrina, & experientia inſignes in teſtes convocare poſſum, inter quos eminet Franciſcus Santucius communi omnium calculo ſumma cum laude hic Romæ Medicinam exercens, qui omnes affirmant, ſe aliquando ad tollendas contumaciſſimas obſtructiones, quarum cauſa mulieres aliquæ non concipiebant, illis Antimonium exhibuiſſe, unde per illud ad admirationem uſque purgatæ, poſtmodum conceperunt.

Quin etiam idem præſtitiſſe alius Medicus amicus affirmabat in muliere, quæ jam quinto, ac trigeſimo anno major nunquam conceperat, & ad extirpandos ſtomachi dolores, quibus frequentiſſime moleſtabatur, Antimonio aſſumpto præter intentionem gravida effecta marem juſto tempore edidit.

Notum inſuper habemus, Marcho Cornachino id narrante *in præfatione ſui libelli*, *ibid. cap.* 7. Mulieres nonnullas gravidas tuto ſuo pulvere, quem *Cerberum* nominavit, purgaſſe; qui ex Antimonii tribus partibus, ex duabus Scammonii & una Tartari conflatur; quod ſi Gravidis Antimonium rite præparatum tuto exhibetur, cur non etiam abſque ulla noxa, & abſque eo, quod ſteriles eas faciat, mulieribus extra prægnantiam exhiberi non poterit? ſine noxa igitur & ſine impedimento Conceptionis dicendum, potuiſſe Illuſtriſſimam Dominam Antimonium aſſumere, maxime rite præparatum, ut in prædicto pulvere ab illa aſſumpto fieri ſolet.

De cauterio in coxa per biennium geſtato cum referret Medicus riſum movit omnium Collegarum, qui per ſeniorem certiores fuerant facti, nunquam Mulierem Illuſtriſſimam illud geſtaſſe, nec Medico illi in hoc unquam obtemperaſſe, ſed ut illius tædium effugeret, quotidie inculcantis, non poſſe eam ſine hujuſmodi remedio ſanari, immo niſi aſſentiretur, in multo pejorem ſanitatis ſtatum ruituram, ſimulavit ſe illi obtemperaſſe.

Sed demus illam cauterium in coxa, ut ille ſupponit, per biennium geſtaſſe; certum tamen eſt neque temporis diuturnitate neque nimis excedenti evacua-
12 tione potuiſſe illud conceptioni obeſſe, præterquam quod verum non undequaque eſt, quod cauteria ex ſe ſterilitatem inducant, niſi multo longiori tempore geſtentur, & multam materiam expurgent, & in corporibus valetudinariis, ac ſenilibus indantur. At quando ad ſupplendam naturalem aliquam evacuationem, aut alias conſuetam, cauteria excitantur, ut in menſtruorum diminutione, maxime in ſubjecto juvenili, atque alias non morboſo, non modo corpus non refrigerant, aut minus habile ob hoc ad conceptionem reddunt, ſed potius illud a ſuperfluentibus humoribus repurgando, natura in hoc deficiente, magis habile ad conceptionem efficiunt. Sed de hoc ſatis, nam ipſa ſagaciſſima Domina Medici importunitatem ſatis ſuperque deluſit.

Experientiam denique, quam pro ſua fulcienda, ac ſtabilienda opinione, idem Medicus afferebat,
13 inanem eſſe unuſquiſque, ipſo excepto, cognoſcere poteſt: nam ſi ſciret, quid ſit experientia, nequaquam ex ſolo Mulieris nobiliſſimæ conjunctione cum uno Viro experientiam colligeret; nam experientia eſt ejus, quod ſæpius ex eodem modo viſum eſt, obſervatio atque memoria, ut docet Galen. *in libro de optima ſect.* 1. *c.* 11. ſi ergo experientiam habere velis per viri conjunctionem, an mulier ſterilis ſit, necne, non ſatis eſt, quod cum uno tantum ſe conjunxerit, quia poteſt ex diſſidentia ſeminis virilis cum muliebri impediri conceptio, unde deducere ex hoc non potes, mulierem eſſe ſterilem.

Præterea non eſt neceſſarium, neque ut plurimum
14 conſuetum, ut ſponſæ primis diebus nuptiarum, aut etiam primis menſibus concipiant, unde peſſime infert Antagoniſta ille, *Sponſa primo menſe non concepit, ergo experientia conſtat, illam non eſſe habilem ad concipiendum*. Sed non abſque evidenti cauſa evenire ſolet, ut ſponſæ, maxime virgines Marito junctæ, primis menſibus non concipiant; quia primi illi congreſſus non abſque omni dolore, & diſplicentia fiunt ipſarum nuptarum, ob violationem locorum in devirginatione factam. Et poſtmodum ex coitus frequentatione viæ magis dilatantur, ac ſemen liberius, & affluentius, ac cum majori delectatione prodit; nam in principio, multæ vix eam delectationem percipiunt, quæ deinceps in ejus emiſſione fit, nam ex tenuiori craſſiuſculum evadit, & majorem delectationem affert.

Accedit his, quod ſponſi, & peculiariter juniores,
& qui mutuo amore incaleſcunt, magis quam oporteat 15
Veneri indulgent, & ex nimis frequentato coitu non generant, hoc enim impedimento eſſe generationi, Medici quotquot de ſimili argumento verba faciunt, admonere non deſinunt. Mercurial. *lib.* 2 *de Morbis mulierum*, *cap.* 2. Mercat. *de ſteril. & Præg. affec.* 2. *lib.* 3. Mallaria *lib.* 4. *Pract.* 6. Plutarch. *l.* 1. *de Plac. Philoſophor. c.* 9.

Sed concedamus huic Medico, Maritum præclariſ-
ſimæ fœminæ fuiſſe ex ſe fœcundum, non idcirco, ut 16
ſuperius annuebam, inferre licet: *Ergo uxor, cum ex eo non conceperit, non eſt fœcunda:* Quia, hoc non obſtante, mulier ex ſe poteſt eſſe fœcunda, ſed non concipere ex hujuſmodi viro, ob Naturæ diſconvenientiam: quod ſatis ſuperque propter Medicorum & Philoſophorum auctoritatem facile teſtatur experientia, cum pateat, eandem mulierem cum ſecundo marito concipere, quæ cum priori concipere non potuit; eodemque pacto eundem virum cum priori uxore non generaſſe, cum poſteriore vero maxime.

Sed ut veritatem rei conſequamur circa hoc factum, determinandum, Mulierem Illuſtriſſimam ob mariti inhabilitatem non concepiſſe, eamque ex ſui natura ad generationem eſſe aptiſſimam, ut ex iis, quæ in illa quoad corporis inſtitutionem obſervata diligentiſſime ſunt, manifeſtiſſime elicitur.

CONSILIUM LXXXIV.

ARGUMENTUM.

Reverendiſſimus Dominus N. N. Archidiaconus Eccleſiæ N. expoſuerat Sanctiſſimo, ſe non eſſe habilem ad ſuæ dignitatis munia exercenda, eamque ob cauſam inſtabat, ut ſibi Coadjutor concederetur cum futura ſucceſſione, gratiamque ab eodem Sanctiſſimo obtinuerat, concedente illi pro Coadjutore Dom. A. ejuſdem Domini Archidiaconi ex fratre nepotem, tunc vix per ætatem habilem ad eam dignitatem obtinendam: quod ægerrime ferentes ejuſdem Eccleſiæ Canonici, obtentam ab eo gratiam tanquam ſubreptitiam impugnabant, opponendo, quod cauſæ ab ipſo enarratæ ad gratiam obtinendam, non eſſent ſufficientes, nec talis gravitatis, qualis fuerant enarratæ. Pro ſufficientia igitur earum cauſarum firmanda, ad inſtantiam Procuratoris prædicti Reverendiſſimi D. Archidiaconi, quæ ſequuntur, ſcriptis mandavi.

SUMMARIUM.

1 *Homo, quando ſeneſcat ante terminum naturalem.*
2 *Ætates retardantur, & accelerantur, pro virium robore.*
3 *Ad impetrandam Coadjutoriam omnes ennarratas in ſupplicatione cauſas juſtificare oportet.*
4 *Singulæ cauſæ per ſe debent eſſe ſufficientes ad Coadjutoriam obtinendam.*
5 *Qualibet expreſſio falſa vitiat gratiam.*
6 *In expreſſione cauſarum, ob quas petitur gratia, requiritur, ut ejus qualitatis ſint, qualis fuerit narratum in ſupplicatione.*
7 *Gratia ſubreptitia evadit, ſi narratis pluribus*

impedimentis pro obtinendo Coadjutore, omnia non probentur.

8 *Impedimenta pro obtinenda gratia debent eſſe perpetua.*

9 *Valetudo pro obtinenda Coadjutoria debet eſſe talis, ut ſit abſque ulla ſpe futuræ proſperitatis.*

10 *Ceſſante cauſa, ob quam Coadjutoria fuit conceſſa, ceſſat Coadjutoria.*

11 *Obſtructiones, & longa febricula ab ipſis dependentes, quando judicanda pro cauſa ſufficienti obtinendi Coadjutorem.*

12 *Expertis, & peritis in Arte magis credendum, quam rationibus in contrarium.*

13 *Experientia eſt judex rerum evidenter apparentium, non Ratio.*

14 *Nullus tenetur ob corporis ſalutem recuperandam, remedium admittere aſperum, & ſummi cruciatus.*

15 *Ipſa ſanationis incertitudo excuſat ægrum ab admiſſione remediorum.*

16 *Calculo veſicæ extracto per inciſionem, non ceſſat cauſa juſtitiæ ad obtinendum Coadjutorem.*

TRiplici ex cauſa ſupplicaverat Sanctiſſimo Dominus Archidiaconus, ut ſibi Coadjutor concederetur. *Prima* erat Ætas gravis, cum vix perpaucos menſes ab anno ſexageſimo diſtaret. *Secunda*, erant obſtructiones viſcerum naturalium, ex quibus frequenter lentas quaſdam febriculas patiebatur, quæ illum in lecto ad plures dies decumbere cogebant. *Tertia cauſa* erat veſicæ calculus, cujus occaſione creberrimis & atrociſſimis doloribus vexabatur. Unaquæque igitur prædictarum cauſarum ſufficiens viſa eſt ad obtinendum Coadjutorem.

Nam quoad ætatem ſatis, gravis judicari poteſt in hoc ſubjecto, etiam ſi ſexageſimum annum non excedat, quia Dominus Archidiaconus à duplici morbo jam à multo tempore conflictatus, viribus conſuetis eſt deſtitutus, ita ut non pro ſene tantum, ſed pro Decrepito, & annis confecto reputari debeat, neque quibuſcunque ſanitatis incommodis obnoxius, quæ Decrepitas, & extremum ſenium in cæteris afferre ſolet; ut alias evenit, ubi vitam morbis exagitatam quis degit, ſeneſcens ante terminum naturalem, & in pluribus conſuetum.

Licet ergo Decrepitas multo ſerius advenire determinetur, neque ſexageſimoquinto, aut etiam ſeptuageſimo anno tamen, ut paſſim apud tam Legumperito, quam Philoſophos, & Medicos habetur, & ut frequenter à meipſo occaſione oblata dictum eſt, Ætates retardantur & accelerantur pro virium robore, ita ut qui ſeneſceret, exempli gratia, ſexageſimo, virum robore ſive ex morbis, ſive quacunque ex cauſa deficiente, ſeneſcat quinquageſimo, aut etiam maturius, & vix ſexageſimum attingens ſenio conficiatur, ut in caſu noſtro, in quo Dominus Archidiaconus longa corporis valetudine, & moleſtiſſimo urinæ ardore ob veſicæ calculum excruciatus, hoc ipſo ætatis anno ſexageſimo jure ſenio confectus dici debet, & illi ex juſtitia Coadjutor dandus eſt.

Sed ætati gravi additur ſecunda cauſa, originem habens à diuturnis, & contumacibus obſtructionibus, & à frequentibus febriculis inde dependentibus, quibus Dominus Archidiaconus ſæpe moleſtatur, quippe cum hujuſmodi affectiones tam malè & tam frequenter hominem exerceant, ut illum in malum corporis habitum, Cachexiam Græci vocant, ac tandem in Hydropem præcipitare valeat: qui affectus in quavis perſona, ſed maxime in ſene ſummoperè eſt timendus, cum enim à diminuto calore originem trahat, & in ſene calor ob ætatis ipſius conditionem quotidie diminuatur, evitare nullo modo poteſt, quin idem calor quamprimum ad extinctionem properet & hominem de medio tollat.

Tertia denique cauſa videtur præ aliis juſta ad petendum, & obtinendum Coadjutorem; non modo enim illum impedit, ne ſuis muniis fungi poſſit, ſed ejus vitam miſerabilem reddit: nam cum evacuatio per urinam frequenter fieri debeat, & ob calculi præſentiam, quem Natura foras detrudere indeſinenter conatur, ſtimulus urinæ redendæ majorem in modum adaugeatur, inſuperque ſummum ardorem, & anguſtiam in ea reddenda experiatur, vitam ducit perpetuis cruciatibus conflictatam, abſque ulla ſpe futuræ proſperitatis, immo ne diminutionis quidem tam carnificini ſymptomatis; unde hæc ſola cauſa ſufficientiſſima reputanda ad juſtificandam gratiam per Dominum Archidiaconum à Pontifice obtentam; etiamſi aliæ non eſſent ſufficientes.

Sed contra prædicta, Domini Canonici inſurgentes, contendunt, gratiam eſſe ſubreptitiam, & idcirco 3
revocandam; nam, inquiunt, oportet ſupplicantem plures cauſas ſuæ petitionis exponentem, omnes, ac ſingulas juſtificare, ita ut unaquæque per ſe ſit ſufficiens 4
ad gratiam obtinendam, nam ubi inſufficiens aliqua earum eſſet, ſupplicatio contineret falſitatem, & quæ- 5
libet expreſſio falſa vitiat gratiam, per ea, quæ adducit Garzias *de Benef. par. 6. cap. 2. num. 197.* quia in gratioſi omnia narrata ſunt verificanda: Idem *ibid. num.* 189. immò in expreſſione cauſarum, propter quas 6
gratia expetitur, requiritur, ut ejus qualitatis ſint, qualis narrata eſt in ſupplicatione, ut, exempli gratia, ſi narratum ſit, ſupplicantem pati ſtomachi imbecillitatem cum dolore perpetuo, & vomitu, & dolor non ſit perpetuus, aut vomitus non adſit, gratia dicitur ſubreptitia, Rota *in Giennen. Theſauraria 24. Novembris 1634. coram Veroſpio num. 1. & in Melevitana Antianitatis 1. Julii 1633. coram eodem num. 9.* tantomagis ergo gratiam facit ſubreptitiam, ſi narratis pluribus impedimentis, ob quæ petitur gratia, non omnia probentur; Garzias *de Benef. ubi ſupra, num.* 195. Cum ergo Dominus Archidiaconus præter calcu- 7
lum in veſica, enarraverit ſe eſſe Decrepitum, cum vix ſexaginta annos natus ſit, & pati obſtructiones, & febriculas, ut exponit, neque ætas ſexaginta annorum ſit Decrepita, neque obſtructiones, & febriculæ narratæ ſint ita graves; ut earum reſpectu concedi illi debeat Coadjutor, gratia evadit omnino ſubreptitia, ac abſque dubio revocanda.

Quod enim ætas ſexaginta annorum non poſſit dici Decrepita probatione non eget; & licet, ut ex adverſo dicitur evenire poſſit, ut præ caloris nativi imbecillitate, ac defectu naturali, vel adventitio, aliqui per nonnullos annos antequam illi ſeneſcant, & decrepiti evadant, & tamen id non in caſu noſtro habet locum, quia Dominus Archidiaconus, non obſtante lapidis veſicæ morbo, quo tantopere affligi ſe dictitat, vires adhuc habet integras, ut ex aſpectu ipſo, & ex motus promptitudine, & omnium alacritate conjici poteſt.

Sed & obſtructiones, & febriculæ, quibus detinetur, non ſunt tales, quales enarravit, cum vix ſemel, aut iterum ex earum cauſa decumbere ſit coactus ad decem, vel quindecim ad ſummum dies; eaſque facile corporis purgatione, tam per medicamenta, quam per ſanguinis detractionem non magno negotio ſuperavit.

Sed quoad veſicæ calculum clara eſt falſitas enarrationis, cum licet Dominus Archidiaconus urinæ ardorem patiatur; adhuc tamen certam cognitionem non habet, an ille urinæ ardor à calculo procedat, necne, cum poſſit procedere ex aliis cauſis, ut ex ſolis arenulis, aut ex pituita ſalſa urinam reddente acriorem. Et non habere in rei veritate in illum veſica calculum, ſatis teſtari poteſt moleſtia, quam in reddenda urina experitur, quæ neque tam magna eſt, neque tam frequens, ut narravit, utque magna ac frequens eſſe ſolet in iis, qui calculo veſicæ laborant; quin nec multum angitur, ſi curru vehatur, nec pondus ullum inibi perſentit per gradus deſcendendo, quæ manifeſte in hoc morbo ſe produnt.

Atque ex his clare patet gratiam à Domino Archidiacono obtentam, eſſe ſubreptitiam, cum in ſupplicatione falſa enarraverit, neque talia in veritate ſunt.

Detur tamen Domino Archidiacono, ut undequaque vera enarraverit, adhuc gratia non debet habere locum, quoniam impedimenta, quæ narrantur à ſupplicante, ad obtinenda gratiam, debent eſſe perpetua, ita ut amoveri nullo modo poſſint; & quoad corporis valetudinem ſpecialiter patet, debere eſſe talem, ut ſit extra omnem ſpem futuræ proſperitatis. At cauſæ enarratæ à Domino Archidiacono pro obtinendo Coadjutore, ſi ætatem excipiamus (quam non eſſe ita

gra-

Digitized by Google

gravem, ut mereatur inter cauſas ſufficientes connumerari, jam probatum eſt) ſunt omnino amo-
10 vibiles, & ſic ceſſare debet Coadjutoria, ceſſante cauſa, ob quam fuit conceſſa, Rota *in Elnen. Canonicatus 6. Junii 1631. coram Ghiſilerio n. 6.* Nam quoad obſtructiones, & febriculas enarratas ; jam experientia ipſa docuit, eſſe ſanabiles, cum in ſeipſo expertus ſit alias leni corporis purgatione amotas eſſe ; ſed & ipſum etiam veſiculæ calculum, ſi modo adſit, eximi poſſe notum eſt, unde ipſe ad integram ſanitatem redire valet, ut quotidie in aliis fieri videmus per ipſius veſicæ inciſionem.

Sed profecto nimis traſportari ſe Domini Canonici permittunt, a mala, quam contra Dominum Archidiaconum exercent, voluntate; unde non modo cauſarum, ex quibus motus eſt ad petendum Coadjutorem, gravitatem verbis ſummopere extenuant, ac diminuunt, ſed quod deteſtabile eſt, plura falſo ſupponunt ; & quæ factibilia nullo modo ſunt facilia eſſe pronuntiant.

De ætate nos, quid vere ſentiendum, ultimo loco manifeſtabimus ; de morbis agamus Dominum Archidiaconum exercentibus : & primo non negamus, obſtructiones, & febriculas, quas ille patitur, ex ſe & cum ſolæ hominem detinent, non difficulter ſuperari, cum non admodum inveteratæ ſunt,
11 & ſubjectum, quod occupant, juvenile eſt, aut ſaltem non dejectis viribus : ſed ſi alteri morbo gravi aſſocientur, ſi morbo huic contraria remedia ad illas tollendas ſunt neceſſaria, ſi diuturnæ & contumaces fuerint, ſi in ſubjecto ſenili & viribus dejectis, tantum abeſt, ut curari poſſint ut incuratæ de neceſſitate ſint relinquendæ, ne curatione major ille morbus irritetur, quia incuratæ, non tam cito præcipitare poterunt hominem ad interitum.

Pro exemplo ſint eædem obſtructiones & febriculæ in homine Hæmoptoiſim, hoc eſt ſanguinis ſputum ex venæ ruptura in pectore patiente ; certum enim erit, hunc pro curando ſanguinis ſputo egere medicamentis obſtruentibus, incraſſatis, & adſtringentibus, pro curandis autem obſtructionibus, attenuantibus, & relaxantibus, ſi ergo obſtructiones curare labores, ægrum quamprimum jugulabis, pectoris venis magis adapertis, & vitam cum ſanguine fundentibus : at ſi incuratas illas reliqueris, in longius vita protrahetur, licet tractu temporis ab ipſis aut habituales febres, aut cachexiam, aut hydropem expectare certus fueris.

Simili modo ad amuſſim in caſu noſtro evenire neceſſe eſt, in quo obſtructiones, & febriculæ, ut in ſuperiori exemplo dictum eſt ; aperientibus, & attenuantibus tolli deberent, ardor autem urinæ dolorem lenientibus, atque incraſſantibus diminui aliqua ex parte poterit, quod ſi in incidentibus, aperientibus, & attenuantibus obſtructiones curare velimus, urinæ ardorem majorem in modum augebimus, calorem febrilem ea ipſa occaſione nocentiorem faciemus, veſicæ inflammationem præ dolore majori excitabimus, ægrumque tandem deficere videbimus.

Cum ergo obſtructiones, & febriculæ, de quibus verba facimus, curari nec poſſint, nec debeant, & non ſolum de præſenti ſint moleſtæ, ſed quotidie magis moleſtæ non curatæ futuræ ſint, gratiam a Pontifice conceſſam habendi Coadjutorem, quantum eſt hoc capite, juſtificatam eſſe, determinandum.

Quod tanto verius eſt, quanto magis falſum, quod Domini Canonici ſupponunt, nempe Dominum Archidiaconum raro ab his morbis moleſtari, nam per idoneos teſtes conſtat, illum per anteactum quinquennium bis quolibet anno ex prædictis febriculis coactum fuiſſe in lecto decumbere : de præſenti autem tam male a lapide veſicæ exerceri, ut neque obſtructiones, neque febriculas ullo in cenſu habeat, præterquam quod ob ejuſdem lapidis morbum coactus eſt a medicamentis de obſtruentibus, & aperientibus in totum abſtinere, quibus tamen longo tempore uſum fuiſſe ad obſtructiones illas tollendas, præter examinatos teſtes, fidem faciunt Medicorum Receptæ apud Aromatarium, ut fieri ſolet, aſſervatæ.

Sed quod Canonici de eſſentia lapidis veſicæ controvertunt, clare oſtendit illos, ne facti quidem veritati velle acquieſcere, ſed ipſam quocunque pejori modo ſe paratos eſſe impugnare. Conſtat enim Dominum Archidiaconum ante ſupplicationem Sanctiſſimo porrectam pro obtinendo Coadjutore, expertiſſimo Chirurgo advocato, curaſſe, ut omni majori diligentia ſcrutaretur, an in veſica lapis adeſſet, necne ; qui experimento facto, ac ſingulis, quæ obſervari oportuit, obſervatis, denunciavit, illum lapidem in veſica habere conſiderabilis magnitudinis, quod etiam propria fide poſtmodum comprobavit.

Neque obſtant oppoſitiones in contrarium a Dominis Canonicis factæ, quoad gravitatem doloris, & ardoris in mingendo, quem multo majorem eſſe contendunt, ubi ex lapide excitetur, alia objiciendo, ratiunculis quibuſdam in medium allatis: Quia expertis, & peritis in Arte magis credendum quam
rationibus in contrarium : Rota *in Elnen. Canonicatus ſupra citata, n. 22. & in Romana officii mandatariatus. 1. Julii 1637. coram Panzirolo, num. 15.* 12
quia experientia eſt judex rerum evidenter apparentium, non Ratio : Galenus *in 6. de Morb. vulg.* 13
comm. 3. partic. 19. Quamobrem ſi Peritus in Arte facta experientia deponit, Dominum Archidiaconum habere calculum in veſica, Dominorum Canonicorum rationes omnes in contrarium evaneſcunt.

Qui, ut evidentius oſtendant, quam male affecti ſint contra Dominum Archidiaconum ; contendunt, quod etiam exiſtente lapide in veſica non habeatur cauſa ſufficiens ad obtinendum Coadjutorem, *Primo*, quia non adeo moleſtum cauſat dolorem, nec tantam anguſtiam, ut ab ipſo narratum eſt. *Secundo*, quia eſt per extractionem amovibilis.

At quod primo loco Canonici objiciunt, falſum eſſe ipſo facto convincitur, quia licet dolores, & ardores in mingendo non ſint perpetui, nec frequentiſſimi, afferunt tamen cruciatum intolerabilem ; & licet minus frequenter illum moleſtent, quam ſoleant ; quia nonnulli centies in die urinam cum magno cruciatu reddere coguntur, ſunt tamen frequentes, reſpectu naturalis conſuetudinis, cum enim quater aut una, vel altera vice plus urinam reddere conſueſceret, nunc aliquando vigeſies cum carnificino illo dolore mingere cogitur.

Quod autem ſecundo loco firmant, calculum eſſe amovibilem per veſicæ inciſionem, negari non poteſt ; ſed nullo modo obligatur Dom. Archidiaconus tale remedium experiri, nemo enim tenetur etiam ob recuperandam corporis ſanitatem reme- 14
dium admittere, quod ſit maxime aſperum, & ſummos cruciatus inferens Sotus *lib. 5. quæſt. 2 art. 1.* Leſſius *de juſtitia & Jure, lib. 2. cap. 9. dubitatione decima quarta, num. 96.* Pater Theophil. Raynaud. *de Ortu infant. contra Naturam, cap. 6. nu. 2.* cum aliis *ibi* cumulatis. Quod tanto magis habet locum, quanto minus tantum remedium eſt, nam ipſa incertitudo ſanationis excuſat infirmum ab ejus remedii admiſſione : idem Pater Raynaudus, *ibid. num. 4. & ſeq.* & dixi etiam *lib. 8. quæſt. tit.* 15
2. quæſt. 1. num. 16. ac profecto experientia patet, in ipſa hujuſmodi remediorum executione (licet aliquando per ea ſalventur) Ægros expirare, ut fit, exempli gratia, in putridorum membrorum exciſione, in Thoracis inuſtione, ad pus extrahendum, in paracenteſi ad educendam aquam Hydropicorum, & id genus aliis, & in ipſiſſima lapidis veſicæ extractione.

Verumenimvero, dato etiam, quod hujuſmodi lapidis extractio certam ſalutem promittat, & ab omni mortis periculo abſit, tamen non idcirco ceſſaret ſufficientia hujuſmodi cauſæ ad poſtulandum, & obtinendum Coadjutorem, quia præterquam, 16
quod poſt inciſionem veſicæ, ad lapidem extrahendum, homines ob vulneris gravitatem maximam virium jacturam faciunt, & ob fiſtulas interdum irremediabiliter aliquando relictas, vitam in poſterum

Digitized by Google

valetudinariam degunt, nec poſſunt certo ſibi promittere, quin de novo alii lapides generentur, ob lapidificam illam facultatem a Natura inditam, quæ nullo humano ingenio inhiberi, aut impediri poteſt; jam vero non uno, aut altero eventu comprobatum eſt, nonnullos poſt lapidis extractionem, tractu temporis, alios lapides procreaſſe, unde de novo exciſioni ſe committere coacti ſunt.

Ex quibus patet apertiſſime, cauſas omnes, & ſingulas a Domino Archidiacono in ſupplicatione ad Sanctiſſimum enarratas, ad obtinendum Coadjutorem, fuiſſe omnino ſufficientes; neque in earum enarratione ullam contineri falſitatem, quæ obtentam gratiam ſubreptiam reddat.

Et quod denique de ætate non decrepita objiciebatur, faciliime diluitur per exiſtentiam aliarum cauſarum, quæ ætati aſſociantur.

CONSILIUM LXXXV.

ARGUMENTUM.

Occaſione Vindemiarum, cum vir, & uxor ruri commorarentur, in cœna fungis, aliiſque pravis eduliis ſeſe ingurgitaverant, famula, ac famulo, necnon villico eodem cibo ſe replentibus. Dormitum euntes, a ſomno non multo poſt expergefacti, ſtomachi dolorem & anxietatem, cordis preſſuram, anhelitusque difficultatem, aliaque prava ſymptomata paſſi, villicum, ac famulum in proximiora rura petitum auxilium expediunt, quorum uterque inter eundum iiſdem accidentibus, ac vertigine prehenſi, in terram cecidere, animum exhalaturi, niſi ex proximis ruribus homines accurrentes opem tuliſſent, vomitum provocando, & antidota quædam miniſtrando. Interim ex ſymptomatum ſævitie vir & uxor, cum famula, omni ope deſtituti, vitam obierunt. Inierant conjuges, a biennio citra, pactum quoddam inter ſe, nimirum quod altero eorum decedente, ſuperſtes conjux ſcutorum duo millia ultra Quartum dotale lucraretur: Dubitatum ergo eſt, quiſnam eorum ultimo loco vita functus eſſet, & inſtante doctiſſimo ac perſpicaciſſimo Amico Jureconſulto, ut meam ſententiam in ea re propalare non gravarer, ejus deſiderio ſatisfeci, ut ſequitur.

SUMMARIUM.

1 *Venena ſerius lædunt mulieres, quam viros.*
Reprobatur, ſub num. 13.
2 *Calor nativus, quo imbecillior, eo citius a veneno ſuperatur.*
3 *Senectus ætati conſiſtentia comparata, viribus illi omnino cedit.*
4 *Conſiſtentes jam declinari incipiunt.*
5 *Senes nulli robur habent.*
6 *Venena omnia, vel mediate, vel immediate Cor petunt.*
7 *Pro majori, aut minori Cordis fortitudine, magis, aut minus veneno reſiſtitur.*
8 *Frigidum venenum citius extinguit debilem calorem, quam fortem.*
9 *Homo natura frigidus, aſſumens venenum frigidum, citius moritur, quam qui natura calidus eſt.*
10 *Fungorum venenum eſt ſtrangulatorium, & reſpirationem abſcindens: & num. 21.*
11 *In reſpiratione magis læduntur viri, quam mulieres.*
12 *Mulieres inſultus Aſthmaticos faciliùs ſuperant, quam Viri.*
13 *Virum fortiorem eſſe Muliere controverti non poteſt.*
14 *Potiſſima cauſa, ex qua homines citius ſeneſcunt, quam deberent, ſunt morbi magni, & diuturni.*
15 *Corpora ſtrictos, & anguſtos meatus habentia, ſerius a veneno læduntur.*
16 *Præſtat, homines magis graciles eſſe, quam craſſos.*
17 *Obeſi citius intereunt, quam graciles.*
18 *Malus eſt ad craſſitudinem exceſſus.*
19 *Cordis fortitudo major in gracilibus, quam in obeſis.*
20 *Alimenta, medicamenta, venena nonniſi a calore actuantur.*
21 *Ubi pars aliqua in corpore debilis eſt, cauſæ violentæ accedentes eam præ aliis infeſtant.*
23 *Si qua pars ante morbum laboraverit, ibi firmatur morbus.*
24 *Venenum quo in majori quantitate aſſumitur, eo citius occidit.*
25 *Ubi vis major eſt, celeritatem etiam operationis eſſe oportet.*
26 *Ubi plures, & evidentiores cauſæ concurrunt, effectum citius ſequi neceſſe eſt.*

NOn contemnendæ prima facie videbantur præſumptiones, ex quibus haberi poſſet, Maritum ante uxorem obiiſſe, quæ deſumi poterant ab utriuſque ſexu, ab ætate, a viribus, a fortitudine, & imbecillitate cordis, a qualitate veneni, & ab ejus effectu.

Nam quoad ſexum, fuit nonnullorum Doctorum 1
opinio, de qua ſignanter Cardinal. Ponzett. *lib.* 1. *de Venen. c.* 13. quod venena tardius lædant mulieres, quam viros; neque videtur hujuſmodi opinio ſine fundamento, quia venena, ubi a perſona frigidiori temperatura dotata aſſumpta fuerint, vel a contraria qualitate obtunduntur, ſi calida ſint; vel non tam cito actuantur, ſi ſint frigida; maxime cum a temperamento frigidiori vaſa anguſtiora, & exiliora procedant, & idcirco venenum non tam prompte admittunt, ut fit, exiſtentibus vaſis apertis, & amplioribus. Cum igitur Mulieres frigidioris temperamenti ſint, quam viri, pro ratione factum videtur, ut ſerius uxor a veneno læſa fuerit, quam Vir, & hoc pacto Vir ante uxorem fato ceſſerit.

Ab ætate etiam deſumi poteſt non invalida præſumptio; nam cum vir provectiorem multo ætatem degeret, quam mulier, quia ille ſexageſimo anno proximus erat, uxore quadrageſimum non excedente, calor naturalis, cujus fortitudine veneno reſiſti
oportet, quo imbecillior eſt, eo citius a veneni 2
violentia ſuperabitur, & extinguetur; eſſe autem calorem prædictum imbecilliorem in ſenectute, quam in anteacta ætate conſiſtentiæ, per quam Mulier a ſenectute ſui Viri per viginti annos diſtabat, tam clarum eſt, ut nulla probatione indigeat. Itaque deducendum hinc eſt, Maritum obitu præveniſſe uxorem.

Sed & vires utriuſque conjugis invicem comparatæ, non poſtponendam præſumptionem ejuſdem ſuc-
ceſſus nobis ſubminiſtrant; palam enim eſt, ſene- 3
ctutem ætati conſiſtenti comparatam, quoad virium robur tantum illi cedere, ut inanis undequaque ea
comparatio evadat; licet namque conſiſtentes jam 4
declinare incipiant, ut colligitur ex Galeno *in lib.* 8. *Aphoriſm.* 30. tamen ad labores non ita ut ante, ſed quoquo modo ſufficiunt, viribus adhuc ex parte ſaltem in ſuo eſſe conſervatis: At ſenes nulli
robur habent, idem Galenus *libro de Curat. ration.* 5
per ſanguinis miſſionem, cap. 9. minus ergo reſiſtere eos neceſſe eſt cauſæ violentæ, ac veneno præſertim, quod violentiſſima cauſa eſt, quam qui in conſiſtenti ætate verſetur; unde ex veneni fungorum vi citius ſuccubuiſſe virum, quam uxorem determinandum.

Eandem præſumptionem, ejuſdemque ponderis e-
licere poſſumus ex majori, aut minori Cordis im- 6
becillitate: cum enim venena omnia, aut mediate, aut immediate Cor adoriantur, ut eſt communis Medicorum ſententia, de qua teſtatur Conciliat. *different.* 178. & *lib. de Venen. cap.* 1. certum
eſt pro fortitudine, & imbecillitate ipſius Cordis, 7
majo-

majorem, aut minorem reſiſtentiam contra vene-
num fieri poſſe: unde pro eadem fortitudine, &
imbecillitate aſſumens venenum citius, aut ſerius
ſuccumbet. Majorem ergo Cordis imbecillitatem
reperiri in ſene, quam in eo, qui ætatem conſi-
ſtentem degit, non eſt dubium; citius ergo vita
functum dicendum virum tanquam ſeniorem, &
corde imbecilliori dotatum, quam uxorem ætatem
vegetiorem ducentem, & cor robuſtius obtinentem,
quia tanto minor eſſe debuit reſiſtentia ex parte
viri, quanto major ex parte mulieris.

Neque validitate cedit præcedentibus præſum-
ptio, quæ ſequitur deſumpta a veneni qualitate:
8 veritati enim maxime conſonum videtur, frigidum
venenum, quale eſt venenum fungorum, citius ac
facilius extinguere debilem, quam fortiorem calo-
rem, modo ſenes calorem debilem habent, & fri-
gidiori temperamento ob hoc dotantur: *Cum baſi-
tatur ergo* dicebat Cardinalis Ponzett. *lib 1. Venen.
cap. 6. an homo calidæ temperaturæ ſumens venenum*
9 *frigidum citius moriatur, quam homo naturæ frigidæ?
videtur quod, cæteris paribus citius moriatur iſte, quia
in eo minor eſt reſiſtentia.* Et in ſumma juvenes mi-
nus læduntur a frigidis, eodem Ponzetto dicente,
ob majorem caloris fortitudinem; & ſic quo ma-
gis diſtat homo a juventute, magis lædetur a fri-
gidis venenis, conſequens ergo eſt, Maritum, qui
10 multum a juventute diſtabat, citius ac promptius
a frigiditate veneni ipſorum fungorum ſuperatum
eſſe, quam uxorem, quæ tanto fortiorem calorem
viro obtinebat, quanto minus quam ille a juven-
tute diſtabat.

Denique ab effectu ipſius veneni deſumi quoque
poteſt non levis præſumptio, ſuadens virum ante
uxorem obiiſſe: nam venenum fungorum eſt ſtran-
gulatorium, & prohibens reſpirationem: Avicenna
lib. 4. Fen. 6. tractat. 2. cap. 10. Cardinalis Ponzett.
lib. 2. de Venen. cap. 33. & eſt communis Medico-
rum opinio, qui ergo minus in reſpirationis actio-
ne pati eſt conſuetus, ſerius a veneno hujuſmodi
11 ſtrangulabitur, citius, qui magis lædi ſolet; at in
reſpirationis actione multo minus læditur mulier,
quam Vir; cujus rei manifeſtiſſimum ſignum præ-
bet, quod mulieres ab Aſthmate multo minus exer-
centur, & multo facilius ab ea liberantur, quam
viri: Meſues *de Medic. partic. ſumma ſecunda cap.* 1.
Savonar. *in Practic. magn. tractat. 6. cap.* 10. *rubr.*
12 *tertia in Prognoſt. & in dubitat. n.* 1. Piſo *lib. 2. Pract.
c.* 5. Et ratio eſt, quia Natura efformavit mulie-
res pectore lato, & amplo, ad mammas continen-
das, in quibus lac generari ac conſervari, quo pue-
rulos lactare deberent; neque aliam ob cauſam e-
venire exiſtimandum, quod mulieres chordæ tor-
mento expoſitæ facilius illud ſuſtineant, quam Vi-
ri, non enim a reſpirationis læſione adeo moleſtan-
tur, ut alias dixi ex Fortunato Fidel. *lib. 2. de
Relat. Medic. cap. 3. rubric. Qui thoracæ ſunt, &c.*
Itaque aſſumpto hujuſmodi veneno ſtrangulatorio,
vir citius ac gravius in reſpirando læſionem pati-
tur, ac citius, creſcente ſymptomate, deficiet, re-
ſpiratione vi ipſius veneni penitus obolita.

Verumenimvero multo urgentiores præſumptiones
militare pro contraria ſententia patebit, ſi particu-
laria quædam in hoc facto expendamus. Nam non-
nulla ab ipſo villico, & famulo jam meliuſcule
habentibus, & rite interrogatis propalata ſunt,
quorum cognitio omnino neceſſaria eſt ei, qui ju-
dicium in re dare voluerit.

Primo ergo ſciendum, virum, de quo agitur,
fuiſſe ſexagenarium, ſed viribus adhuc conſtanti-
bus, nullaque progreſſa ægritudine labefactatis:
corporis habitu fuiſſe mediocri ad tenuiorem po-
tius, quam ad pinguiorem tendente; in victu li-
beraliter quidem ſe perpetuo geſſiſſe, exceſſus ta-
men magnos ſemper evitans, omni eduliorum ge-
nere uſus, idcirco neque a mortiferis illis fungis ſe
abſtinuit, ſed parcius quam uxor in eorum com-
meſtione ſe geſſit, uxorem increpans, quæ abſque
modo, ut erat ejus ſibi avidiſſima, eos ingurgita-
bat, erat autem uxor quadragenaria, habitu præ-
pingui, in victu notabiliter, & indeſinenter delin-
quens, ut fœminarum mos eſt, valetudine impro-
ſpera ſemper conflictata, ac inſultibus aſthmaticis
ſæpe vexata, qui uterina ſuffocatione interdum ex-
cepti illam omni pulſu depauperatam relinquebant.
In poſtrema cœna fungos indiſcrete in nimia copia
comedit, deinde vino recenti, totiſque conſtaneis,
aliisque peſſimæ conditionis edulijs ſe replevit: quæ
omnia famulæ etiam Dominæ exemplum ſecutæ e-
xitio fuiſſe, tam villicus, quam famulus retulerunt.

Ex his facile patet, urgentiores præſumptiones de- 13
promi pro contraria opinione determinante, Mari-
tum uxori ſupervixiſſe. Ac primo poteſt urgentiſſi-
ma præſumptio deſumi a ſexu: quis enim contro-
vertere audebit, an Vir ſit fortior Muliere? majo-
rem ergo reſiſtentiam veneno facere poteſt Vir,
quam mulier, nam opinio illa, quod mulieres tar-
dius a veneno interficiantur, quam Viri, neque ul-
la inſigni auctoritate, neque communi calculo ac-
cepta, neque experientia eſt confirmata; immo in
caſu noſtro, in quo venenum fuit ſua natura fri-
gidum, ſexus augere valde poteſt eam præſumptio-
nem; nativa enim ſexus virilis caliditas majorem re-
ſiſtentiam facere potuit veneno frigido, quam na-
tiva ſexus fœminei frigiditas.

Neque contra hoc valet oppoſitio, quæ fieri poſ-
ſet, dicendo, quod major caliditas in cauſa eſſe
potuerit, ut venenum citius in venas penetraverit,
citiuſque virum jugulaverit; hoc enim haberet lo-
cum in veneno calido, & ubi contrarium aſſumen-
tis temperamentum non manifeſte impediret veneni
frigidi actionem, ut in caſu noſtro.

Idem commonſtrare poteſt præſumptio, deſumpta
a viribus, licet enim controverti non poſſit, majus
robur habere degentem in ætate conſiſtenti, quam
ſenem ſexagenarium; tamen id locum habet cæte-
ris paribus, & ſi ad ipſum tantum annorum nume-
rum reſpiciamus; ſed ſi ad ea, quæ ætati accidunt,
animam convertamus, certum eſt, neque eventu ra-
rum apparet, poſſe robuſtiorem eſſe ſenem ſexage-
narium, quam virum quadragenarium, ſi ſenex vi-
tam traduxerit ſanam, ac nulla ægritudine labefa-
ctatam, quadragenarius vero vitam traduxerit vale-
tudinariam, ac morbis gravibus, & ſummæ mali-
tiæ obnoxiam; potiſſima enim cauſa, ob quam ci- 14
tius multo, quam deberent, homines ſeneſcant,
morbus eſt. Cum ergo virum habeamus in caſu no-
ſtro, qui ſanus vixerit, & in ſexageſimo anno ad-
huc viribus conſtaret, aliaque ex parte mulier of-
feratur quadragenaria, aſthmate, & uterinis ſuffo-
cationibus moleſtata, ab eorumque morborum ſæ-
vitia enervata, nonne magis ſecundum rectam ra-
tiocinationem eſt ſenem viribus ſuperaſſe mulierem,
quibus majorem reſiſtentiam contra veneni mali-
tiam facere potuit, quam mulier.

Accedit his alia præſumptio, tertia in ordine, 15
deſumpta a corporis utriuſque conjugis conſtitutio-
ne: nam corpora, quæ ſtrictos, & anguſtos mea-
tus habent, multo ſerius a veneno læduntur, quam
eoſdem meatus latos, ac patentes habentia, hanc
enim rationem reddebat Galenus *libro tertio, de ſim-
plic med. fac. capit. decimooctavo*, ex quo Avicenna
libro quarto, Fen. 6. tractatu primo, capite ſecundo,
cur Sturni a Cicuta non lædantur, homines vero
maxime? Ergo cum ſenes ob introductam ab æta-
te ſiccitatem ſimul cum frigiditate meatus ſtrictos,
& anguſtos habeant, his autem comparati conſiſten-
tes multo amplioribus dotentur, conſequens eſt, ſe-
nem noſtrum magis reſiſtere potuiſſe violentiæ aſ-
ſumpti veneni, quam uxorem, unde ſerius multo,
quam uxorem obiiſſe illum oportuit.

Urgentiſſima porro eſt præſumptio deſumenda ab 16
utriuſque corporis habitu: ſiquidem notum eſt ex
Galeno *Comm. ſecundo Aphoriſm.* 44. præſtare homi-
nes magis graciles eſſe, quam pingues, non modo
eam ob cauſam, quam affert *in dict. Aphoriſm.* Hip-
pocrates, quod citius intereant, hoc eſt, vitam bre-
viorem traducant admodum pingues, quam graci- 17
les: ſed etiam quia cauſis violentis ab extra occur-
rentibus minus reſiſtere poſſunt, ut addebant etiam
Joan-

Digitized by Google

Joannes Heurnius *in comment.* & Hollerius *in ſcholiis ad prædict. Aphoriſm.* malus enim eſt ad craſſitudinem exceſſus, ut *ibi* Galenus: ejuſque rei potior ratio cenſenda, quia *anguſta ſunt in his Arteriæ, & venæ, atque ob id paucum omnino ſanguinem ſpiritumve habent.* Minus ergo reſiſtere violentæ cauſæ potuit mulier pinguedine turgens, quam Vir medio-
18 cri, aut potius graciliori habitu dotatus; unde oportuit illam multo ante maritum expiraſſe.

Licet autem dixerimus, virum habuiſſe meatus anguſtos, ob ætatis ſiccitatem & frigiditatem, nunc autem mulierem eodem vitio ob pinguedinem laboraſſe, non idcirco contradictionem dictum hoc involvere dicendum, quia quantum anguſtia meatuum ab ætate ſicciori, & frigidiori introducta, confert ad reſiſtendum veneno, tantundem eadem anguſtia ex pinguedine proveniens, obeſt reſiſtentiæ contra venenum faciendæ, ubi Natura illud ſuperare laboret.

19 Superiorem præſumptionem excipit quinta non minoris momenti, & ab eadem cauſa dependentiam habens; & deſumitur a fortitudine Cordis, quam majorem eſſe in gracilibus, quam in pinguibus, patet ex *eodem comment.* Galeni & aliorum Doctorum, neque enim aliam ob cauſam citius intereunt obæſi, niſi quia Cor imbecillum habent, & minimo calore munitum, idcirco & Arterias, & venas anguſtas habent, & ſpiritu modico calentes; quæ omnia, cum in uxore, ob ejus præpinguem habitum, locum habeant, abſque ulla hæſitatione pronunciandum, illam ne momento quidem potuiſſe veneni violentiæ reſiſtere, contra quam de Marito evenerit, qui ob contrarias cauſas, non tam cito a veneni malitia ſubjici potuit: ſupervixerit ergo per multas horas prædefunctæ uxori, ut dictum eſt.

Sed & ab ipſa veneni qualitate deſumpta ſexta, quæ ſequitur, præſumptio, clare oſtendit, virum ultimo loco mortem obiiſſe: ut enim mox dictum eſt, oportuit mulierem maxime debili calore dotari, qui ab ingruente frigido veneno, vel ictu oculi extingui potuit; quantumvis enim imaginemur, ipſum quoque virum fortitum fuiſſe debilem calorem, ratione ſenectutis, nunquam comparatione facta inter Viri calorem, & mulieris, potuit eſſe minor calor Viri, qui non reperiebatur a ruina, & pinguedine, ac pravis humoribus obrutus, ut calor mulieris, quam eam ob cauſſam neceſſario ante Maritum ſuccubuiſſe aſſeverandum.

Neque valet oppoſitio, quæ ex adverſo fieri poſſet, dicendo, quod imbecillitas caloris in muliere, non poterat tam cito actuare ipſum venenum; cum certum ſit, alimenta, medicamenta, & ipſa venena, niſi a calore actuentur, otioſa permanſura, ne-
20 que ullam utilitatem, aut noxam corpori allatura, cum ergo in muliere non ſufficeret calor adeo imbecillis, ad dandum veneno motum maxime celerem, ac ſubitaneum, videtur potius dicendum, illam ſerius a veneno ſublatam, quam virum, in quo calor ſufficiens reperiebatur ad actuandum ſubito venenum. Non valet, inquam, hæc oppoſitio; quia ubi calor verus ac fortis eſt, inſurgit contra venenum, ut illud ſuperare poſſit, vel extra corpus protrudere, at ubi imbecillis eſt, illico ſuccumbit, & a veneni violentia extinguitur, ut in caſu noſtro factum eſt.

Sed pro omnibus narratis præſumptionibus, illa plurimi facienda, quæ ab effectu ipſius veneni emanat; ut enim jam ſuperius dictum eſt, fungorum
21 venenum ſtrangulatorium eſt, & reſpirationem abſcindens, unde cum mulier, de qua agitatur, Aſthmati, & reſpirationis difficultati eſſet maxime obnoxia, conſentaneum eſt, illam ab ingeſtis fungis, non alio magis pravo ſymptomate moleſtatam fuiſſe, quam ſumma, & extrema reſpirationis difficultate, quæ illam celerrime ſtrangulaverit: quia quandocunque in corpore inveniatur aliqua pars ex ſua natura, vel ex accidenti debilis, unaquæque 22
cauſa violenta ſuperveniens illi parti præ aliis omnibus moleſta eſt, unde fit, ut ab Hippocrate *lib. 3. Aphoriſm. 33.* dictum eſt, *quod ſi qua pars ante morbum laboraverit ibi firmetur morbus.* Itaque cum in hac muliere ſpirituales partes tam male ex prægreſſis morbis haberent, conſentaneum eſt, ingruens venenum ad illa, & ad Cor ipſum quamprimum 23
deſtruendum ſe contuliſſe, ac modico temporis ſpatio reſpiratione intercepta, ægram mori coegiſſe, unde maritum per aliquot ſaltem horas illi ſupervixiſſe concludendum eſt, in quo nulla labes ſpirituales partes vexaverat.

Non ommittenda denique alia præſumptio deſumpta ab ingeſti veneni quantitate, quæ quidem urgentiſſima & ipſa eſt: nam venenum, quo in majori quantitate aſſumitur, eo citius occidere non eſt controvertendum: *perſuaſum enim omnibus eſt*, inquit Mercurialis, *loco ſupra citato, in majori quantitate majorem vim poſitam eſſe; at ubi vis major eſt, neceſſario quoque celeritatem adeſſe ipſius operationis*, 24
& propterea, qui plus veneni ſumunt, neceſſario quoque citius interimuntur. In caſu igitur hoc ultra præſumptionem deſumptam ex veneni qualitate militat mirum in modum præſumptio, deſumpta ex veneni quantitate, quod mulier multo citius perierit quam maritus, nam illa tantum fungorum copiam ingur- 25
gitavit, ut etiamſi venenoſi non fuiſſent, a ſola quantitate potuerit illa per illud modicum tempus vivere, tanta copia venenoſorum fungorum obruta, accedente ulterius nova repletione pravorum eduliorum, & potu vini novi: quamobrem ex his credere debemus, illam non multo poſt villici, & famuli diſceſſum ab ipſa villa, momento animam exhalaſſe, locumque Marito ſupervivendi per aliquot horas reliquiſſe.

His omnibus ratio annectenda, quæ prædictas omnes præſumptiones urgentiores faciet. Dico igi- 26
tur, quod ubi plures, & evidentiores cauſæ concurrunt ad aliquem effectum producendum, effectum citius ſequi neceſſe ſit; ſed in muliere hac, & plures, & evidentiores cauſæ mortis a veneno inductæ concurrerunt, quam in Viro, citius ergo illam deceſſiſſe, quam Virum decernendum; quod enim ita ſeſe res habeat, clare patet, examinando, tam cauſas naturales, & ab ipſius mulieris ſtatu procedentes, quam accidentales, & ante mortem ſupervenientes, quas ſi æquiparabimus cum cauſis concurrentibus in viri interitu, & numero; & evidentia ſuperiores illas eſſe palam fiet.

Et ad ea, pro contraria opinione afferri poterant, facilis eſt reſponſio, & facile omnia retorquentur ad favorem ultimæ ſententiæ. Unde & quæ ab ætate, & quæ a ſexu, & quæ ab habitu, & quæ a fortitudine Cordis, & quæ a veneni qualitate, & ab ejus effectus præſumptionis deductæ ſunt, oſtendentes, Virum ante uxorem obiiſſe, nullius valoris eſſe determinandum; ſed pro contraria parte potius facere, maxime evidentioribus præſumptionibus commonſtrantibus rei veritatem; nimirum Maritum uxori ſupervixiſſe.

Finis Conſiliorum.

DECI-

Digitized by Google

10487/1/

DECISIONUM SACRÆ ROTÆ ROMANÆ, AD MATERIAS PRÆCEDENTIUM QUÆSTIONUM MEDICO-LEGALIUM PERTINENTIUM, CENTURIA:

In quibus plurima ab Authore in prædictis Quæſtionibus pertractata confirmantur.

Digitized by Google

Digitized by Google

DECISIONES SACRÆ ROTÆ ROMANÆ;

In Quibus plurima ab Authore in his Quæſtionibus Medico-Legalibus pertractata Confirmantur.

Romana Prætenſæ Societatis 27. Junii 1569.

Coram R. P. D. Oradino.

SUMMARIUM.

1 *Lucro Societatis officij non eſt locus in caſu excepto in inſtrumento.*

2 *Societas officij non eſt lucro, ſi mulier, cujus vita periculum fuit electum, moriatur ex partus, ſtante pacto.*

3 *Mulier quando dicatur decedere ex partu.*

4 *Mulier in dubio præſumitur deceſſiſſe ex partu ad evitandum lucrum ſocietatis Officij.*

DECISIO I.

1 FUIT dubitatum, an Societatis per
obitum Virginiæ cenſeretur extin-
cta taliter, quod pecuniæ ſint
deperditæ; Et fuit tentum, non
eſſe extinctam, quia evenit caſus
2 exceptus in inſtrumento Societatis,
qui erat, quod ſi Virginia more-
retur ex cauſa partus, non perderen-
tur; & mortua ex cauſa partus, quia ante adventum
febris, erat male diſpoſita, & propter ventrem paſſa
fuit multa incommoda, ut dicunt obſtetrices. Tum
quia medici aſſerebant quod duo acciderunt ad cau-
3 ſandam mortem, febris, & partus; unde cum partus
fuerit abortivus & ſecutus fuerit poſt febrem, & non
poteſt dignoſci an ex febri deceſſerit, eſt attribuendus
obitus abortui: per *l. huic ſcripta 2. ff. ad l. Aqu.* Quia
occurrente duplici cauſa, illa prævalet, quæ, ex
4 cujus parte eſt ille, qui vult evitare damnum, &
præfertur illi, qui tractat de lucro potius quam de
damno, cui in dubio favendum eſt.

Non obſtant adnotata *in c. ſi quis præsbyterum, de Homicid.* Quia procedunt, ubi accidens provenit à prima cauſa, ut eramus in vulnere: ſed hic abortus proceſſit non à febri, ſed à ventre, &c.

Ulixbonenſis Profeſſionis Lunæ 22. Junij 1599.

Coram R. P. D. Cantuccio.

SUMMARIUM.

1 *Furioſus, & mente captus in quibus differant, & quis uterque ſit, n. 59.*

2 *Mente captus quis dicatur ad differentiam furioſi.*

3 *Teſti deponenti de dementia, ſeu mentis captione, non creditur, niſi reddat rationem dicti ſui, ſi non fuerit interrogatus, cum num. ſeq.*

4 *Furor eſt difficilis probationis.*

5 *Furor, & dementia probantur ex factis: ex Communi.*

6 *Judex adhibere debet Medicos, qui furorem, & dementia cognoſcant.*

7 *Furor & mentis captio ſunt paſſiones cerebri, quas Phyſicus cognoſcit.*

8 *Religioſi magnam præſtant auctoritatem ad probandam dementiam.*

9 *Demens præſumitur, qui proprium nomen ignorat.*

10 *Tempus probationis poteſt arbitrio judicis reſtringi, & ampliari ex rationabili cauſa, cum n. 11.*

11 *Teſtes ſingulares admittuntur ad probandum quid in genere.*

13 *Profeſſio Religionis facta à demente nulla eſt.*

14 *Furioſus non poteſt contrahere matrimonium carnale: imo nec ſpirituale.*
Ampliatur etiam in mente capto, ibid.

15 *Argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale, validum eſt.*

17 *Furioſus & mente captus æquiparantur.*

13 *Mente captus non poteſt Religionem profiteri.*

19 *Argumentum de reputatione ad non reputationem, vel contrariam reputationem, validum eſt.*

20 *Confeſſionis actus, & communicationis excludunt dementiam.*

21 *Actus loquendi ad propoſitum non excludit dementiam, quando demens eſt in conſpectu umbrata quietis conſtitutus.*

22 *Dementes quandoque ex factis convincuntur, licet ex verbis prudentes appareant.*

23 *Furioſi & mente capti faciunt multoties ſigna, & loquuntur ut prudentes.*

24 *Profeſſio Religionis, ut nulla dicatur ex capite dementia, debet probari eam tempore emiſſionis profeſſionis adfuiſſe.*

25 *Dementia medio tempore præſumitur probatis extremis.*

26 *Demens & furioſus poſt, præſumitur etiam fuiſſe furioſus & demens retro.*

27 *Conjectura aliqua vel præſumptio ſi concurrat ultra ſtatum præſentem inferens retrò præſumitur ex præſenti in præteritum.*

28 *Diſpoſitum in mente capto, vel furioſo non procedit in fatuo ſimplici ſeu ſtupido, & hebetis ingenii.*

29 *Dementia impediens contractum matrimonij, debet eſſe talis, ut auferat uſum rationis.*

30 *Teſtis volens probare privationem intellectus in aliquo, debeat reddere rationem dicti ſui.*

31 *Animi qualitas ſi debeat probari, teſtes debent teſtificari per actus exteriores, quos viderint.*

32 *Exteriora indicant ſecreta animi.*

33 *Teſtes quando dicantur judicare, non autem teſtificari.*

34 *Teſtis deponens de furore ob projectionem lapidum, quomodo deponere debeat.*

DECISIO II.

DUbitavi in una Ulixbonenſi profeſſionis, an ex probationibus factis pro parte D. Ludov. Alvares ſit probata ejus intentio circa nullitatem profeſſionis & dementiam D. Margarithæ in caſu, & ad effectum, de quo agitur. Quod dubium Domini reſolverunt ad favorem D. Ludov. nempe ejus intentionem ſatis probatam eſſe, tam circa nullitatem profeſſionis, quam circa dementia D. Margarithæ.

Et pro majori hujus reſolutionis dilucidatione, quia informantes hinc inde copioſè ſcripſerunt, & multa inculcarunt, poteſt deſtingui materia in quatuor difficultates, ut *Prima* ſit, qualis ſit dementia D. Margarithæ, furor ne, vel mentis captio. *Secunda*, an ſufficienter probetur. *Tertia* an ſit talis, ut profeſſionem per eam in Monaſterio *le Odivella* emiſſam annul-

Digitized by Google

annulaverit. *Quarta*, verſabitur circa reſponſionem, & remotionem eorum, quæ pro parte D. Antonii Teſtes deducuntur.

Quod primam difficultatem, Domini dixerunt D. Margaritam fuiſſe & eſſe mente captam, non autem furioſam, quia ſigna, verba, & actus particulares, de quibus deponunt teſtes, quorum ſummarium pro parte D. Ludov. datur, non probat rabiem & impetum furoris, ſed carentiam mentis,; intellectus & animi judicii abſque alia extrinſeca furoris demonſtratio-
1 ne, vel non probat furorem patentem, ſed latentem. In hoc enim differunt furioſus & mente captus, quod furioſus eſt, qui rabie vel impetu furoris concitatur,
2 vel qui furorem habet patentem. Mente captus vero is eſt, cui mens & animi judicium deeſt, & extrinſecus nullum furorem oſtendit, vel qui furorem habet latentem: ita Baldus. *in leg. cum furioſus, num. 2. ante num. 1. Cod. de curat. fur.* & *in l. humanitatis, n. 15. Cod impuber. & aliis ſubſtitut* ſequitur Alexand. *conſ. 54. n. 2.* Jaſon *in leg furioſum, num. 2.* & ibi Dec. *num. 1. & 2.* Rimin. *num. 1. Codic. qui teſtament. facer. poſſ.* Gramm. *conſil. crimin.* 16 *num.* 14. Gulielm. de Benedict. *in cap. Raynutius, in verbo, adjectæ impuberi num. 76. de teſtam.* idem Dec. *leg. humanitatis, ſub n. 2. v. 2. accipitur*, ubi etiam ſubdit differentiam iſtam potius procedere ex communi uſo loquendi, quam de jure, & *ibi* ſequitur Coraſ. *ſub n. 1. Cod. de impub. & aliis ſubſtit.*

Circa ſecundam difficultatem concluſum fuit, dementiam ſive mentis captionem D. Margaritæ ex dictis teſtium, de quibus *in Summario D. Ludov.* ſufficienter probari. Nam licet furor ſive dementiam ſit quid inviſibile, quod non ſenſu corporis, ſed judicio intellectus percipitur, etiamſi in facto conſiſtat, & propterea in ejus probatione perſpicax inquiſitio requiritur, quia teſtes facile poſſunt errare, & ideo eis non creditur, niſi ſuum dictum manifeſtum faciant, ut inquit Baldus *in leg. ſolum, column. 1. verſ. & idem dicitur, Codic. de teſtib.* idem Bald. *in d. l. furioſum, circa medium, verſ. eſt autem difficile, Cod. qui teſtament. fac. poſſ.* dicens furorem eſſe difficilis probationis, nec teſtibus ſuper eo deponentibus credendum eſſe, niſi aſſignent rationem dicti ſui, etiamſi non fuerint interrogati: Et Baldum ſequitur Doctores *in dict. leg. furioſum.* Fulgoſ. *ad fin. verſ. Quin immo.* Caſtr. *num. 3. verſ. ideo teſtis.* Jaſon. *num. 9.* Decius *num. 28. verſ. quod quidem non videtur*: Socin. *conſ. 42. num. 4. lib. 4. cum conſil. 21. num. 5 lib. 2. conſil. 216. num. 16. lib. 3. & conſilio vigeſimo ſecundo, num. 23. & 10. conſequentib. lib. 4.* bene Alexand. *conſil. 147. num. 76. lib. 7.* Decian. *conſ. 448. num. 31 & 32.* Curt. jun. *conſ. 151. n. 1. 2. & 8.* Bertrand. *conſ. 48. num. 29. verſ. tum quia, & num. 30. & 31. lib. 2. part. 1.* late Pariſ. *conſil. 83. n 54. 55. 56. & 57.* ubi de Communi, *lib. 3.* & inſuper Doctores communiter dicunt, furorem & dementiam probari ex factis *leg. quidam in ſuo, Digeſtis, de condition. num. 54. 55. 56. & 57* ubi de Commun. *in principio. Digeſtis, de ædilit. edict. cap. legimus. 93. diſtinction.* & exemplificant ſigna, & actus particulares, quibus furor oſtenditur, in eo, qui fatua, vel deridenda loquitur, qui lapides projicit, qui habet memoriam inordinatam, ut quia unum dicit, mox contrarium, qui habet loquelam inordinatam, neſciens exprimere quid velit, vel non velit, qui vel à Patre, vel ab aliis Conjunctis, vel communiter ab omnibus reputatur pro furioſo, vel demente, qui jubet corpus ſuum in mare projici, qui nomen ſuum ignorat, qui in compedibus, ſive cuſtodia retinentur, qui in infirmitate, non vult curari. De quibus ſignis, & actibus per Alexand. *dict. conſil. 54. numer. 2. conſil. 141. num. 2. circa medium lib. 1. & conſil. 86. n. 10. lib 2.* bene Barbat. *in cap. fin. num. 8. de ſucceſſ. ab inteſtat.* latius idem Alexand. *in l. ſi cum dotem. §. ſi Maritus, num. 7. ff ſolut. matrimon.* Corn. *conſil. 22. num. 6. & 7. lib. 4.* Socin. *conſil. 42. num. 2. & 6. lib. 1.* Bertrand. *conſil. 48. num. 20 21. 22. & 23 lib. 2. part. 1.* Gulielm. de Benedict. *cap Raynutius, in verbo, adjectæ impuberi, num 27. uſque ad 81.* Decius *conſil 86. num. 7.* & latius *conſil. 48. num. 1. 2. 3. & 4.* Jaſon. *in dict. leg. furioſum. nu. 4. & ibi*, Decius. *n. 28. & 29.* & Rimin. *prope finem.* Marant. *in repetit. leg. is poteſt, num. 128. Digeſtis de acquir. haredit.* Baver. late *in §. item furioſi, columna penult. verſ. extra gloſſ. Inſtitut. quibus non eſt permiſſ. facere teſtament.* ple e Pariſi, alios citans *conſil. 87. num. 4 5. 6. & 7. & conſil. 88. num. 1. 2. 3. 4. & 5.* & bene Ferret. *conſil. 207. num. 12. lib. 1.*

Nihilominus teſtes in caſu noſtro non dicunt ſimpliciter D. Margaritam fuiſſe ſtultam, dementem, vel mente captam, nec aliis utuntur verbis, ex quibus poſſet dici eos judicare, ſed aſſignant bonas rationes, & referunt quamplurima ſigna, & actus particulares, concludentes ad dementiam, & mentis captionem Margaritæ.

Quod autem res ita ſe habet multifariam oſtenditur. Inprimis ex verbis fatuis, & deridendis; quia D. Margarita dicebat, ſe eſſe in uno capillo: tertius *ſupr. 9. interrogatorio*, dicebat, ſibi apparere quandam faciem in uno foramine, quæ videbatur Maurus incantator. Idem tertius *ſup. 13.* dicebat, ſe neſcire an iret ad communicandum, vel ad abluendam faciem, aut ad recitandam Primam. Duodecimus *ſuper 2.* dicebat etiam alia inſulſa & ridicula, de quibus infra.

Secundo probatur ex pluribus factis, & geſtis, clare dementiam, & inſaniam oſtendentibus, quia ibat ad Chorum in camiſia. Septimus, Nonus, Duodecimus *ſuper 7.* implebat faciem luto, dicendo ſe ideo ita facere, quia nares ſibi multum fulgebant. Septimus 8. 9 10. 12. & 13. *ſuper ſeptimo*, verrebat domum manica tunicæ. Quintus *ſuper 1.* ponebat excrementa narium in uno baculo, & poſtea illa comendebat. Idem Quintus *ſuper primo*, urinabat in una patina, & illam publice omnibus oſtendebat, & illis dicebat, quod illis veniebant Medullæ. Tertius *ſuper 7* & Quartus *ſuper 9.* projiciebat cucullam & habitum. Vigeſimus octavus *ſuper 8.* utebatur pro ſpeculo uno pitali immundo. Secundo. *ſuper 9.* ridebat ſæpe ſæpius ſine propoſito. Tertius *ſuper 7.* Sextus *ſuper primo*. Trigeſimus quartus *ſuper 10.* ponebat carnem crudam in ſinu & cibum in manica. Secundus *ſuper 9* vociferabatur tempore ſilentii. Nonus *ſuper 7. in fine*, transmittebat ova per filum, vel per lignum. Secundus *ſuper nono*, non comedebat per duos vel tres dies. Idem Secundus *ſuper nono*, ſpuebat in una patina patua, dicendo, quod ibi recipiebat medullam. Idem Secundus *ſuper 9* poſt acceptum ſyrupum volebat ire ad ſumendum Sacramentum Euchariſtiæ, Tertius *ſuper 7.* id quod dabat, illico & eodem inſtanti repetebat. Idem Tertius *ſuper 7.* accipiebat lapides & baculos, & cum illis percutiebat, quos inveniebat. Quintus *ſuper 1.* exiſtebat in porta unius Cameræ, in camiſia ſine velo, & cum mitra in capite: Idem Quintus *ſuper primo*.

Tertio probatur prædicta dementia & inſania D. Margaritæ eo, quia domo ad omnibus tenebatur, & reputabatur pro inſana & demente. Sextus *ſuper 1.* Decimus ſeptimus *ſuper 1.* & in Monaſterio *de Speranza* erat habita generaliter ab omnibus pro muliere ſtulta; Decimus, Undecimus, & Decimus tertius *ſuper 2 in fin.* & in Monaſterio *de Odivellus* publice tenebatur & reputabatur inſana. Decimus octavus *ſuper 10.* Decimus nonus *ſuper 8. & ſuper 14.* Vigeſimus *ſuper 8 in fin.* & Vigeſimus ſecundus *ſuper 18. in fin.* Non eſt dubium de jure, furiorem, ſive dementiam probari etiam ex communi reputatione, ut ſupra dictum fuit.

Quarto iſta dementia D. Margaritæ probatur judicio duorum Phyſicorum, qui ſunt teſtes 29. & 30. *ſuper decimo*, qui facta congregatione, & communicato invicem colloquio, una cum aliis Phyſicis decreverunt, & judicaverunt D. Margaritam inſanam: quorum Pyſicorum judicio ſtandum eſt: quia, ut inquit Bald poſt Jacob. de Aret. *obſervare, ff. de cur. furioſ.* Judex debet adhibere Medicos, qui furorem, & dementia cognoſcant: per *l. ſemel. C. de re milit. lib. 12.* ſequitur Alex *conſ. 86. n. 5 in fin. lib. 2.* Marant *in l. furioſi, n 6. ff. de reg. jur.* Pet. à Plaz. alios citans *in Epitom. delict. lib. 1. cap. 29. n. 2.* furor enim & mentis captio ſunt paſſiones cerebri, quas Phyſicus cognoſcit, ut inquit Barbar. *in cap. fin. n. 8. in fin. de ſucceſſ. ab inteſtato*.

Et eodem modo ſtandum eſt judico duorum Patrum

So-

Digitized by Google

Societatis Jeſu, qui ſunt teſtes 33. & 35. *ſuper* 10. qui ſeorſim particulariter, & per ſpatium temporis, Margaritam allocuti, judicarunt eam incapacem Confeſſionis, & aliorum Sacramentorum uſum rationis requirentium. Quod idem judicavit Fr. Anton. Ordinis S. Bernardi, qui eſt teſtis 36 *ſuper* 6. dicens, audiviſſe D. Margaritam in Confeſſione, & inveniſſe illam non genuflexam, ſed ſtantem, & ſpuentem, & ridentem verſus Moniales, & propterea judicavi illam incapacem ſuſceptionis Sacramenti Euchariſtiæ, qui tres Religioſi, cum ſint multum timoratæ con-
8 ſcientiæ, magnam præſtant auctoritatem ad credendam dementiam Margaritæ; at in his terminis recte conſiderat Rodericus Suarez *allegat.* 1. *ſub n.* 13.

9 Quinto comprobatur etiam dementia prædictæ Dominæ Margaritæ, ex eo, quod nomen proprium ignorabat; juxta *l fin. C de hæred. inſtituend.* prout atteſtantur duo Notarii, interrogatoriis illis factis de mandato D. Vicarii Ulixbonens.

Sexto præmiſſa confirmantur ex eo, quod Moniales Monaſterii *de Speranza*, poſt annum Novitiatus in circa D. Margaritæ, noluerunt eam ad profeſſionem admittere, rejicientes illam, tanquam incapacem profeſſionis, propter ejus inſaniam, & dementiam: non obſtante, quod eam in Monaſterio recepiſſent ad inſtantiam, & interceſſionem Sereniſſimi Regis Portugalliæ, tunc temporis Cardinalis Infantis, cujus voluntati obtemperare valde veriſimile eſt, eas ſummopere deſideraſſe, quia erat Monaſterii Superior, id quod non feciſſe eas ob meram impoſſibilitatem, & dementiam Margaritæ provenientem dicendum eſt.

Septimo accedit nimia brevitas temporis trium die-
10 rum ad profitendum ipſi Margaritæ indulti Licet enim tempus probationis, quod regulatur ad annum, *cap. ad Apoſtolicam*, & *cap. ſtatuimus, de Regular.* poſſit reſtringi ut *in cap. ex publico de converſion conjug.* & hæc reſtrinctio poſſit arbitrio Judicis fieri major, vel minor bimeſtri; ut per Gloſſ *ibi in verbo; jura duorum*, & *ibi*, Innoc. *verſ. licet credamus:* Hoſt. *colum.* 2. *verſ. Hoc ergo fatemur.* Joan. Andr. *colum.* 2. *verſ. Innocent, vero dixit:* Henrich. Boich. *n.* 1. *verſ. ſ tem r*
11 *ergo*, Butrius *num.* 12. & Abb. *num.* 11. Nihilominus hæc reſtrictio ſecundo Doctores prædictos non fit ſine rationabili cauſa, prout *in dict. cap. ex publico:* ubi ſponſæ volenti Religionem ingredi tempus bimeſtre ad profitendum conceditur, ne ſponſus, qui forte carnis ſtimulis reſiſtere non poterat, & propterea cupiebat matrimonium contrahere, cogeretur expectare lapſum anni: Et hinc eſt, quod prædicti Doctores dicunt; quod ſi ſponſus conſentiat ſponſæ, circa ingreſſum Religionis, dabitur regularis terminus anni, quia ceſſat cauſa illum reſtrigendi; ut bene Abb. *in dict. cap. ex publico*, *n.* 11. *prop. fin* Sed in caſu noſtro nulla ſuberat cauſa reſtringendi annum tempus profeſſionis, immo maxima vigebat ratio illud integrum indulgendi, ut ſcilicet Monaſterium poſſet mores Margaritæ experiri, juxta text. *in dict. cap. Apoſtolicam*, & tanto magis, quod Prioriſſa illius temporis exclamavit, ne Margarita in Monaſterio reciperetur, quia erat inſana, & tamquam talis fuerat rejecta à Monaſterio *de Speranza*, & inſania Margaritæ ab initio ante profeſſionem cœpit manifeſtari in Monaſterio *de Odivellas*, Decimusnonus *ſuper* 17. Duodecimus *ſuper* 8. Unde reſtrictio iſta præſertim tam magna, & extraordinaria non aliam ob cauſam fieri potuit, niſi ne magis detegeretur inſania & dementia Margaritæ, & ſic ne excluderetur à profeſſione, prout accidit Monaſterio *de Speranza*.

Nec obſtant teſtes, de quibus *ſupra*, in dicti eſſe ſingulares; Quia ad probandum furorem, ſive dementiam, tanquam ad probandum quid in genere
12 teſtes ſingulares admittuntur; ut in terminis tradit Alexand. *conſil.* 141. *n.* 2. *lib.* 1. *conſil.* 91. *n.* 20. *lib.* 5. & *conſil.* 147. *n.* 20 *lib.* 7. Decius *in d. l. furioſum n.* 30. Betrand. *conſil.* 48. *n.* 22. *lib.* 2. *part.* 1. Boetius *deciſ.* 23. *n.* 44 Pariſ. *conſil.* 87. *n.* 8. *lib.* 3. Ruin. *conſil.* 67. *num.* 6. *lib.* 1. Marant. *in l. is poteſt. num.* 130. *ff. de acquir. hæred.* bene Petr. a Plaz *in cap. delict. lib.* 1. *cap.* 29. *n.* 9. Gabr. *lib* 3. *de teſt. concl* 2. *n.* 44. Et hæc quoad ſecundam difficultatem.

Quantum autem ad tertiam, reſolutum fuit, profeſſionem per D. Margaritam in Monaſterio *de Odivellas* 13
emiſſam, nullam fuiſſe, tum per text. *in cap. ſicut tenor. de Regular.* qui licet loquatur in eo, qui poſitus erat extra mentem, & extra ſeipſum propter graviſſimam infirmitatem, ut innuunt verba illa, *de præſenti vita deſperet*, & in his terminis intelligit Abb. *ibi:* Tamen ratio textus fundatur in privatione mentis; quæ ratio cum ſit generalis, amplat deciſionem textus etiam in eo, qui non ex morbo, ſed 14
aliunde, mente caret; ad *l. cum Pater*, §. *dulciſſimis ff de leg.* 3. Tum etiam quia quemadmodum furioſus non poteſt contrahere matrimonium carnale, *cap. dilectus, de Sponſ. cap. neque furioſus*, 32. *quæſt.* 7. *l. Patre furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni juris; leg. furor,* 15
ff. de ſponſ. l. oratione, §. *fin. ff. de ritu nuptiarum.* Ita nec ſpirituale, cum valeat argumentum à Matrimonio carnali ad ſpirituale; *cap. quoniam frequenter*, §. *Porro, ut lit. non conteſt.* Doctores, *in auth. niſi rogati, Cod. ad Trebell.* late Everand. *in loco, à Matr. Carnali ad Spirituale.* Et in ſpecie, quod furioſus nequeat Matrimonium ſpirituale contrahere, ſicut nec carnale, tradit Præp. *in d. c. dilectus*, *n.* 3. Alex. *conſil* 53. *in principio, lib.* 1. Everhard. *ubi ſupra in* 6. *exemplo*. 16

Et quod dicitur de furioſo, procedit etiam in 17
mente capto, cum inter ſe æquiparentur; §. *hoc dicimus, in auth. ut hi qui oblig. ſe hab l.* 2. ubi Bald. *C. de curat. furioſ. l. ſi furioſi*, & *ibi* Doct. *C. de nupt.* Scriben *in l. ex facto, ff. de vulg. & pupill* Alex. *conſ.* 54. *in princ. lib.* 2. & *l. ſi eum dotem*, §. *ſi maritus, ad fin. num.* 8. *ff. ſol. matrim.* Corn. *conſ.* 22. *n.* 7. *lib.* 4. late & egregie Fulgoſ. *conſ.* 73. *n.* 1 2. & 3. bene Propoſit *in c. dilectus, n.* 4. *de ſponſ.* fuſe Socin. 47. *n.* 8. *lib.* & plene Jaſ. *in l. patre furioſo, num.* 3 *ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni juris*, Dec. *conſ.* 1 2 *poſt prin.* & *in d. l. furioſum. n.* 7. ubi alios citat Pariſ. *conſ.* 87. *n.* 21. & *conſ.* 88. *n.* 6. & 7. *lib.* 3. Curt. Jun. *conſ.* 151. *n.* 9. *poſt med. verſ. ita quia:* & *n.* 10. Gramm. *conſ. crim.* 16. *num.* 13. Et in terminis quod text *d. cap. dilectus*, loquens in furioſo procedat etiam in mente capto, firmat Præpoſit. *ibi* 3. *verſ. numquid ſequitur*, Socin. *conſ.* 47. *n* 8. *lib.* 3. Alex. *conſ.* 54. *in prin.* Dec. *conſ.* 112. *in prin.* Curt. Jun. *dict. conſ.* 151. *n.* 9. *verſ. Hinc dicimus.* Covar. *in* 4 *Decret.* 1. *cap.* 2. *n.* 9. Et in ſpecie quod mente captus non poſſit 18
Religionem profiteri, ponit Jaſ. *in d. l. patre furioſo, ante n.* Dec. *conſ.* 87. *n.* 7. *verſ. Et iſta omnia;* per text. *in d. cap. ſicut tenor, cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſt. cap. Gonſald.* 17. *quæſt.* 2. & latius And. Sicul. *conſ.* 59. *lib.* 2 *n. fin. verſ* & *ſi quiſpiam*, & *n.* 6. ubi allegat prædicta tria jura, & paulo poſt, *in verſ. licet ergo:* inquit, mente captum exiſtentem in Monaſterio, licet fecerit actus congruentes perſonæ ſanæ mentis, non propterea cenſeri feciſſe profeſſionem, quia mente captus reputatur mortuus *a d. l. furioſum & l. Divus, ff. de off. Præſid. c.* Ergo non poteſt in eum cadere profeſſio; quia Deus ad aliquem ſibi obligandum, animum & cor reſpicit; *ſi quid inveniſti*, 14. *q.* 5. & mente captus nec animum, nec cor habet; & poſtea *n.* 7. poſt D. Th. Jo. And. ſuadit, ad obligandum aliquem ex voto tria requiri, videlicet deliberationem, propoſitum, & promiſſionem; eaque non cadere in furioſum, vel mente captum; & per conſequens nec etiam votum intrandi Religionem; & ſic ſublatis principiis; tolli principiata; prout latius per eum.

Circa quartam & ultimam, difficultatem, quod non obſtent, quæ pro parte D. Antonii allegantur, deducitur, in primis quoad illud, quod D. Ludovicus procuravit, ut Domina Margarita ejus ſoror Monaſterium *de Speranza* ingrederetur, ibique profeſſionem faceret; deinde ut Matrimonium contraheret, ut deponunt teſtes D. Ludovici; quo quidem facere non potuiſſet, ſi habuiſſet illam pro demente: unde oportuit ipſum credere illam non eſſe ſtultam; & quemadmodum reputatio Conſanguinearum, ut ſupra diximus, operatur probationem dementiæ, ita etiam contraria reputatio debet contrarium operari; & ita videtur argumentari Dec. *conſ.* 448. *n.* 35. & 34. dicens; quod ſi 19
Pater in caſu ſuo filium mente captum reputaſſet, veriſimiliter aliam proviſionem ei feciſſet; ergo in contrarium, ut ipſe ſubdit, non facta alia proviſione, magna

Digitized by Google

magna inſurgit præſumptio; quod non fuerit mente
captus. Sed pro reſponſione dicitur, negando, D. Ludo-
vicum credidiſse D. Margaritam non eſſe ſtultam, cum
ante ejus ingreſſum in Monaſterio *de Speranza*, in
Domo Dom. Beatricis ſororis conſobrinæ ipſius Do-
mini Ludovici, tenebatur & reputabatur ab omnibus
pro inſana & demente. Nec obſtat, quod ſcribit Dec.
ubi ſupra. Quia, ut videri poteſt, loquitur in terminis
longe diverſis à noſtris.

Secundo non obſtat, quod Margarita, quandò exiſte-
bat in Monaſterio *de Speranza*, faciebat multos actus
convenientes perſonæ ſanæ mentis, videlicet confite-
batur, communicabat, canebat in Choro, legebat,
ſcribebat, ſuebat, acu pingebat, & ad propoſitum lo-
20 quebatur; ut in terminis actus Confeſſionis ad exclu-
dendam dementiam, ponderat Dec. *d. conſ.* 448. *n.* 20.
in fin. Non reſpondetur, quantum ad actum confi-
tendi, & communicandi, Margaritam fuiſſe incapa-
cem, prout plures Viri Religioſi judicarunt, & fue-
runt etiam illi denegata Sacramenta. Vigeſimus ſecun-
dus *ſuper* 18. *&* 23 *juxta interrogatoria*. Quo vero ad actum
cantandi, & legendi, ſcribendi, ſuendi, acu pingendi,
21 reſpondetur; iſtos actus non conſiſtere in intellectu, ſed
in ſenſu, ut bene deducunt informantes Domini Lu-
dovic. Demum circa actum loquendi ad propoſitum,
reſpondetur, non mirum, ſi Margarita interdum ad
propoſitum loquebatur, quia erat conſtituta in conſpe-
ctu umbratæ quietis, ut inquit text. *in l. quod in eo: §.
ſi furioſo ff. de acquir. poſſeſſ.* Gloſſ *in d. cap. dilectus, in
22 verb. furore, verſ. ſæpe enim*, & *ibi* Card. *ante num.* 2.
& dementes quandoque ex factis convincuntur, licet
23 ex verbis prudentes appareant; ut inquit Card *conſ.*
69. *num.* 12. *verſ. maxime quia*, *lib.* 1. ubi dicit furioſos,
& mente captos facere multoties ſigna, & loqui ut
prudentes, & tamen non propterea deſinere eſſe furio-
ſos & mente captos; quia etiam infantes ſæpe ac
ſæpius verba prudentia loquitur, & faciunt actus con-
venientes prudentibus, & tamen non ſunt; Et idem
Corn. *conſ.* 73. *nu* 3. *poſt med. verſ. tamen attentio*, *lib.* 1.
inquit, furioſos & mente captos ſæpenumero reſpondere
ad propoſitum, & immiſcere verba & facta convenien-
tia homini ſanæ mentis, prout pupilli faciunt: &
hoc expreſſe firmat Bertrand *conſ.* 48. *n.* 31. *verſ. nec
moveri debet*, *lib.* 2. *p.* 1. Gramm. *conſ. criminal.* 6 *num.*
9. Pariſ. *conſ.* 82. *n.* 44. *lib.* 3. Immo, ut inquit Roder.
Suarez, *alleg.* 1. *num.* 17. *circa med.* nullus eſt ita ſtul-
tus, qui aliqua verba non proferat, quæ judicentur
hominis ſanæ mentis.

24 Tertio non obſtat, quod dementia Margaritæ non
probatur de tempore emiſſionis profeſſionis per eam
factæ in Monaſterio *de Odivellas*, prout de jure re-
quiritur, *d. cap. ſicut tenor*, ibi, *ſi tamen eo tempore,
de Regul.* Siquidem omiſſa illa difficultate, an &
quando præteritus furor, vel dementia præſumatur;
Reſpondetur in caſu noſtro conſtare de dementia Mar-
garitæ, tam ante, quam poſt dictam profeſſionem; nam
teſtes deponunt ejus inſania in pluribus, & diverſis
temporibus: videlicet de tempore ante ingreſſum Mo-
naſterii *de Speranza*. Item de tempore, quo ibi per an-
num in circa permanſit. Item de tempore multorum
25 annorum poſt dictam profeſſionem. Unde ex proba-
tione utriusque dementiæ tam præcedentis, quam
conſequentis dictam profeſſionem, præſumitur demen-
tia medio tempore ipſius profeſſionis; quia probatis
extremis, præſumitur media probata; ut in terminis
furoris, argumentatur Anchar. *conſ.* 5. *num.* 5. ſequitur
Ruin. *inter conſil. Curt. Jun. conſ.* 292. *num.* 26. *lib.* 3

26 Accedit etiam, quod furioſus, & demens poſt,
præſumitur etiam fuiſſe furioſus & demens retro,
& ſic etiam tempore actus; ut in terminis firmat
Alexand. *conſ.* 92. *n.* 23 *&* 24. *lib.* 5. Motus ea
ratione, quod ex præſenti præſumitur in præteri-
tum; quando præſens ſtatus poteſt concurrere cum
naturali veritate ipſius originarii ſtatus; quia po-
tuit naſci demens. Merito, &c.

Et licet de hac opinione Alexand. poſſit dubitari,
ex eis, quæ ſcribunt Caſtr. & Aretin. uterque *in
princ. in l. qui teſtamento*, *§. furioſus ff. de teſtam.*
prout animadvertit Ruinus, qui illam non firmat,
d. conſ. 292. *n.* 22. *verſ. ſed plus*, *cum ſeqq juncto n.* 25.

Nihilominus in caſu noſtro opinio Alex. optime pro-
cedit; quia quamvis in illa materia, an & quando
ex præſenti præſumitur in præteritum, variæ à Do-
ctoribus Regulæ tradantur, ut per Alciat. *reg.* 2. *præ-* 27
ſumpt. 26. quando tamen ultra ſtatum præſentem con-
currit aliqua conjectura, vel præſumptio inferens retro,
tunc abſque dubio ex præſenti præſumitur in præte-
ritum; ita Salyc. *in l. ex perſona prope fin. C. de
probat.* Alex. *conſ.* 16. *n.* 3. *lib.* 5. Soc. *conſ.* 79. *n.* 19. *lib.*
1. Alciat. *ubi ſupra n.* 5. idque tempore meo fuit ten-
tum in Rota *in pluribus cauſis*. At in caſu noſtro ultra
præſentem ſtatum in caſu dementiæ; recurrit recu-
ſatio Monialium Monaſterii *de Speranza*, quæ recu-
ſarunt admittere Margaritam ad profeſſionem. Item
concurrit nimia & extraordinaria brevitas temporis
trium dierum ad profitendum in Monaſterio *de Odi-
vellas*. Itemque concurrit plena probatio dementiæ
ante ipſam profeſſionem: Merito, &c.

Quarto non obſtat, quod Margarita erat puella ſim- 28
plex, parum prudens, non erat inſana, nec ſtultata
in totum, ut deponunt Primus *ſuper ſeptimo*, Nonus
ſuper ſecundo, Decimus *ſuper tertio*, & Duodecimus
ſuper primo: Unde intra communis concluſio, ut il-
lud, quod dicitur de mente capto, vel furioſo, non
procedat in fatuo ſimplici, ſubſtupido, & hebetis in-
genii, qui intellectum non caret, licet integrum animi
vigorem non habeat, ut per Caſtr. *in l. ſi frater*, *in
princ. C. qui teſtam. fac. poſſ.* Faber *in §. præterea*, &
ibi Aretin. *n.* 3. *Inſtit quibus non eſt permiſſ. facere teſta-
ment.* Vigil. *in §. item furioſi*, *n.* 2. *Inſtit. eod. tit.* Dec.
conſ. 112. *n.* 2. *conſ.* 448. *n* 21. *&* 22. Jaſ. *in d. l. furioſum*,
n. 2 *& in* 5. *limit.* & ibi Dec. *n.* 8. late Pariſ. *d. conſ.*
88 *n.* 37. 38. 39. *&* 40 Et quod dementia, quæ im- 29
pedit contractum matrimonii, debeat eſſe talis, ut
auferat uſum rationis, tradit Socin. *conſ.* 47. *n.* 9. *lib.*
3. per quæ ſcribit Henric. Boich. *d. cap. dilect. n.* 4. Gal-
liaul. *lib.* 1. *in princ. n.* 69. *ff. de verb. oblig.* Pariſ. *d. conſ.*
88. *ſub n.* 40. Ergo talis quoque debet eſſe dementia
impeditiva profeſſionis Religionis, arguendo à Matri-
monio carnali ad ſpirituale, ut ſupra dictum eſt. Nam
pro reſponſione dicitur, prædictis teſtibus credendum
non eſſe, cum non aſſignet rationem aliquam dicti
ſui, Margarita erat mulier ſimplex, nec in tutum
ſtulta; teſtes enim volentes probare, debent reddere
rationem dicti ſui, alias eis non creditur, ut inquit
Bald. *in d. l. furioſum*, *circa med. verſ. eſt difficile*, quem 30
ibi communiter Doctores ſequuntur.

Accedit, quod quando agitur de probanda aliqua 31
qualitate animi, prout in caſu noſtro, tunc teſtes debet
teſtificari per actus exteriores, quos viderint; nam exterio-
ra indicant ſecreta animi; Gloſſ. *in l. is qui*, *§. Divus*, *in
verb. ſermonibus*, & *ibi* bene Bart. *in fine*, Bald. & Cuman *ff.* 32
de tut. & curat. dat. ab his: Socin. *conſ.* 42. *ſub n.* 2. *lib.* 1.
Alex. *d. conſ* 157. *n.* 16. *circa med. lib.* 7. Unde prædicti
teſtes cum nullam aſſignent rationem, nec etiam re-
ferant aliqua ſigna vel actus extrinſecos, ex quibus
appareat Margaritam fuiſſe ſimplicem, & non ſtultam 33
in totum; dicuntur judicare, non autem teſtificari:
ut in terminis poſt Butr. tradit Socin. *conſ.* 42 *ſub n.*
5. *lib.* 1. Dec. *con.* 448 *ante num.* 32. Pariſ. *d. conſ.* 8. *n.*
59. Imo prædicti teſtes teſtificantur per quoſdam actus
exteriores concludentes ad totalem inſaniam & ſtulti
tiam; nam Nonus *ſuper ſeptimo*, dicit, Margaritam
quadam die ingreſſam fuiſſe in Chorum in Camiſia,
& ſemel vidiſſe illam vociferantem tempori ſilentii.
Decimus *ſuper ſeptimo*, inquit, ſæpe vidiſſe Margari-
tam exiſtentem cum facie immunda, & naribus ple-
nis luto. Duodecimus, *ſuper ſecundo*, deponit, Mar-
garitam dixiſſe, quod neſciebat ſi iret ad communi-
candum, aut abluendam faciem, aut ad recitandam
Primam; & *ſuper ſeptimo*, quod Margarita haberet
faciem immundam luto, quodque ideo ita faciebat,
quia ſibi lucebant nares, & quod ibat ad Chorum in
camiſia.

Quinto & ultimo non obſtat, quod Margarita non
ſit judicanda demens, niſi clarè conſtet ipſam feciſſe,
actus, de quibus ſupra, tamquam dementem; Nam dicunt
DD. quod non ſufficit teſtem deponentem aliquem eſſe
furioſum, dicere, *eo quia lapides projicebat*, niſi diceret 34
lapides projeciſſe *more inſanorum*: quia etiam prudentes
aliquan-

Digitized by Google

aliquando projiciunt lapides pro tuitione corporis ſui, vel alia rationabili ex cauſa: ita poſt Bald. *in d. §. item furioſi*, tradit Alex. *in l. ſi cum dotem*, *§. ſi maritus*, *n.* 7. Jaſ. *in d. l. furioſum*, *n.* 5. & *ibi* Dec. *n.* 29. *circa med.* Pariſ. *d. conſ.* 88. *n.* 68. idem Dec. *d. conſ.* 448. *num.* 33. Gabr. *de teſtib. p.* 7. *n.* 97. & eſt text. *in l. ob quæ vitia*, ibi, *more inſanorum*, *ff. de ædil.* Siquidem reſpondetur objectum procedere in actibus æquivocis, qui poſſunt convenire tam perſonæ ſanæ mentis, quam furioſo & dementi; prout eſt dejectio lapidum, quæ ſi fiat cum cauſa, puta pro tuitione corporis, tunc deponat prudentiam & ſanam mentem; ſi vero fiat ſine cauſa, tunc arguit inſaniam & dementiam. Sed in caſu noſtro actus probantes dementiam Margaritæ, ſunt tales, ut nonniſi dementibus convenire valeant. Et propterea oportuit Margaritam illos feciſſe tanquam dementem.

Et ita, &c.

Romana cauſæ Obitus, Lunæ 6. Junii 1580.

Coram R. P. D. Aldobrandino.

SUMMARIUM.

1 *Mulier ex partu deceſſiſſe dicitur, ſi ante partum bene ſe haberet, & poſt partum inciderit in infirmitatem.*

2 *Infirmitas, quod ſit mortalis, bene probatur ab eventu.*

3 *Exitus acta probat.*

4 *Obitum proveniſſe a cauſa diverſa ab ea, quæ apparet, probandi onus incumbit allegant.*

5 *Infirmus quando dicatur convaluiſſe, ita ut, ſi decedat non ex primo morbo, ſed ob novam infirmitatem deceſſiſſe dicendum ſit, & num.* 11.

6 *Recidiva brevi tempore ſuperveniens præſumitur ex prima cauſa.*

7 *Laborare in extremis ille dicitur, qui obiit ex illa infirmitate, nullis ſanis intervallis.*

8 *Symptomata primi morbi ſi concomitentur febrim ſupervenientem, ipſa febris dicitur provenire primo morbo.*

9 *Infirmitatis prima cauſa ſi præponderet culpæ infirmi mors ſuperveniens tribuitur primæ cauſæ.*

10 *Allegans errorem infirmi prævalere primæ cauſæ infirmitatis, tenetur probare.*

12 *Morbi prima, vel ſecunda cauſa, an quis obierit? Arbitrarium eſt Judici decernere.*

13 *Infirmitatis cauſa quando non poſſunt probari, niſi per teſtes domeſticos & familiares contra illos non ſunt admittendæ leves exceptiones.*

14 *Mulieres nobiles & honeſtæ, etiam infirmæ non admittunt niſi domeſticos, & conſanguineos.*

15 *Periti non ſunt eligendi, quando ex probatis clare reſultat veritas facti.*

16 *Probatio probationem non excludit.*

DECISIO III.

DOmni tenuerunt, Paulum probaſſe incumbentia,
nempe Victoriam ex cauſa partus obiiſſe: cum
1 enim ante partum bene ſe haberet, & poſt partum
male ſe habuerit, ut habetur in *prima*, *& tertia conclusione*; cumque manifeſte liqueat de cauſa infirmitatis, quia ſcilicet in aliis puerperiis ſolita erat multo plus purgari, quam in iſto purgata fuerit, ut habetur *in ſexta*; quo factum fuit, ut ſemper varios dolores totius corporis paſſa fuerit, quodque genua, manus, & crura tumefacta ei fuiſſent, ut in *dicta tertia concluſione*, quæ in aliis puerperiis, in quibus plus, ut dictum eſt, ſolita erat purgari, pati ſolita non erat; ut habetur *in quarta*. Et hinc exortæ fuerunt illæ pinguedines, de quibus *in nona* coagulatio lactis, & alia de quibus *in decima & undecima concluſione*, conſequenter manifeſte apparet ex dicta infirmitate eam obiiſſe. Quia, quod fuerit mortalis, eventus docuit; exitus enim acta probant, ita dicit Socin. *conſ.* 178. *n.* 1. *lib.* 2. Qui igitur vult dicere deceſſiſſe ex alia
2 infirmitate, id probare debet; quod ſentit Bal. *in cap.*
3 1. *n.* 9. *quib. mod. feud. amit.* Soc. *in cap. presbyterum*,
4 *de homicid n.* 9. & clare ac bene Sarnen. *de Infirm.* *quæſt.* 11. *n.* 405. ubi ait etiam id reſolutum fuiſſe in infirmitate regulariter non mortali, ut in morbo Gallico.

Non obſtat, quod convaluerit: Quia id non probatur; licet enim aliquando ita melius ſe habuerit, 5
ut Medici viſitationem intermiſerint, ut habetur in *ſeptima concluſione*; tamen apparet, quod quando è domo exiit, ſana non erat, cum non poſſet ambulare; nec cum genuflexiſſet, ſurgere. Et tertia vice, quando exiit domo, fuerit febri correpta, ex qua obiit, quo caſu adhuc præſumitur obiiſſe ex prima cauſa; ut per Sarnen. *dicta quæſt.* 11. qui diſtinguit: Aut infirmus ita convaluit, ut ageret ea, quæ ſani agunt; & tunc præſumitur ex alia cauſa: Aut integraliter non erat redditus ſanus, ſed ambulavit cum baculo, & viſus eſt extra periculum, tunc præſumitur ex eadem cauſa: & dicenti ex alia cauſa obiiſſe, incumbit onus probandi: & ita vult etiam Jo. Villamar. *in l. Divus num.* 122. *ad leg. Cornel. de ſicar.* ubi exemplificat quando febris receſſit: & ille in operationibus naturalibus non impediebatur.

Quod comprobatur ex illa communi concluſione, 6
quod recidiva brevi tempore ſuperveniens, ut in hoc caſu, præſumitur ex prima cauſa: Bart. Bal. Soc. & Fulgoſ. *in l. maritus*, *ff. locati*: Soc. *in cap. presbyterum*, *n.* 13. *&* 14. *de Homicid.* & *ibi* Jo. de Anania *ſimiliter n.* 13. *&* 14. *in fine*, Fel. *n.* 40.

Quod etiam confirmatur ex traditis à Bald. *in cap.*
1. *n.* 11. *de pact.* quem ſequitur Jaſ. *in l.* 1. *§.* 1. *num.* 10. 7
ff. ſi quis jus dicen. non obtemper. Cremen. *ſing.* 12. Quod ille dicitur in extremis laborare, qui obiit ex illa
infirmitate, nullis ſanis intervallis. Idque tanto 8
magis, quia quando ſupervenit febris, ſupervenerunt multa ex priſtinis ſymptomatibus, quæ oſtendunt identitatem cauſæ.

Et huc tendunt tradita ab Excellentiſſimo Mercuriali, qui in primis admittit, quod illæ effloreſcentiæ, & alia provenerunt à menſtruis retentis; ſed ipſe præſupponit, quod ex quo domo exiit de licentia Medicorum, ſana reddita eſſet, & quod denuo fuerit febri correpta: ſed cum ex teſtibus appareat, eam nunquam convaluiſſe; ceſſant, quæ ipſe dicit, & ſubintrant præfatæ concluſiones.

Nec facit, quod niſi domo exiiſſet, reliquiæ
morbi potuiſſent forte curari; Quia forte etiam 9
non potuiſſent. Non enim apparet, quod culpæ hæ cauſæ primæ præponderaverint; alioqui ſi prima cauſa prædominatur culpæ, dicitur mortua ex prima cauſa; Bal. *in cap.* 1. *num.* 9. *quib. mod. feud.*
amittat. Cum igitur onus probandi incumbat Lentu- 10
lo, ut dixi, tenetur ipſe probare, quod hæc culpa præponderaret primæ cauſæ: quo etiam veriſimile non eſt: modica namque fuit agitatio, cum curru ſemper lentè gradiente vecta fuerit, ut in *octava*, *& ultima conluſione*.

Non obſtat Gloſſ. *in l.* 1. *de emend. ſerv.* Quia in- 11
diſtincte non tenetur; & quamvis Marſil. *in l. in rixa*, *ff. ad leg. Cornel. num.* 56. limitet illam, quando infirmus procedit de malo in pejus, per doctrinam Abb. *in cap.* 2. *de cleric. percuſſ.* Hoc non obſtat: quia *Abb.* illud dicit exempli cauſa: ſed vera diſtinctio eſt ea, quam tenet *Sarnen.* & ſequuta eſt *Rota*, quod aut infirmus convaluit, aut non.

Cum itaque hæc materia ſit arbitraria ex circumſtan- 12
tiis, Abb. *in cap.* 2. *n.* 1. *de Cleric. percuſſ.* Socin. *in d. cap. presbyter. num.* 8. *de homicid.* Marſi *conſ.* 70. *num.* 27. Florian. *in l. ait lex*, *n.* 4. *ad leg. Aquil.* Clar. *in praxi*, *in §. homicidium*, *verſ. ſcias autem*, *in fine*.

Inſpectis ſupradicti circumſtantiis, viſa fuit Do- 13
minis ſufficiens hujusmodi probatio: ſicut etiam viſæ fuerunt contrarietates, & exceptiones contra teſtes debiles: attenta materia, de qua agitur; quæ non admittit probationem niſi per valde domeſticos, & familiares.

Nec facit, quod infirmitas mulieris poſſit probari per
alios; Quia nobiles, & honeſtæ mulieres, etiam infir- 14
mæ, non admittunt niſi domeſticos, & conſanguineos.

Quibus ſic firmatis, Domini dixerunt non eſſe
deveniendum ad electionem Peritorum; quia ex pro- 15
batione formiter facta, reſultat probatio obitus ex cauſa

paitus, per ſupradicta: & quia cum ſupradictis neceſſario ſtandum non ſit, ut dicit Clar. *in d. §. Homicidium, verſ. ſcias autem*, & habemus hinc inde dicta plurimorum Medicorum, & eorum etiam, qui infirmitati illius intervenerunt, qui notam habuerunt infirmitatem, & complexionem ægrotæ, eorum opinio conveniens cum probatione formiter facta per teſtes, videtur Dominis aliter adminiculata, ut alteri ſit præferenda. Et propterea dixerunt ſuperfluam videri Peri-
16 torum electionem. Dixerunt tamen, quod cum probatio probationem non excludat, ſi Lentulus, & litis conſortes volunt probare formiter aliquid in contrarium, datis articulis ad examinandum teſtes, Medicos, vel alios; id facere poterunt.

Et ita, &c.

Romana Hæreditatis de Picchis Mercurii 15. Junii 1580.

Coram R. P. D. Vicecomite.

SUMMARIUM.

1 *Teſtes ut probent aliquem actum, ſive diſpoſitionem, debent ad illam ſpecialiter vocari, & rogari.*

2 *Scriptura teſtamenti facta per teſtatorem debet a Notario legi & publicari coram teſtibus.*

3 *Medico atteſtanti de non ſana mente infirmi, ſtandum eſt tanquam Perito in arte.*

4 *Teſtamentum corruit ob defectum non ſanæ mentis teſtatoris.*

5 *Teſtamentum imperfectum non dicitur proprie teſtamentum, ſed præparatio ad illius confectionem.*

DECISIO IV.

IN dubium revocabatur, an ex diſpoſitionibus teſtium, & aliis in actis productis induceretur aliqua legitima diſpoſitio quondam Achillis, quæ haberet vim legitimi teſtamenti? Et fuit reſponſum per Dominos non induci; nam licet teſtes deponant de his, quæ ſunt diſpoſita per teſtatorem, tamen cum de tali voluntate nullibi per inſtrumentum teſtamenti
1 appareat, debuerant ad illum actum ſpecialiter vocari, & rogari, ut docet Bart. *in l. Divus, in fine, C. de milit. teſtam. & in l. hac conſultiſſima*, ubi Jaſ. *col. 1. C. eodem*, Alex. *conſ. 57. n. 4. vol. 2.* Jul. Clar. *lib. 3. ſent. quæſt. 58. verſ. ſiias tamen quod nullibi conſtat*. Imo de non rogatu omnes teſtes fatentur, cum deponant, non audiviſſe, quod Achilles teſtator rogaverit Notarium, aut teſtes, ut intereſſent teſtamento.

2 Præterea cum teſtator elegerit ſolemnitatem ſcripturæ faciendo ejus voluntatem in ſcriptis per Notarium, debuit talis ſcriptura coram teſtibus legi, & publicari; ut tradit Caſt. *in l. ſi is qui, n. 3. ff. de teſtam.* Ruin. *conſ. 1. num. 7. cum plurib. ſeq. vol. 3.* quæ ſolemnitas minime ſervata fuit. Imo teſtes deponunt, ſe neſcire quid in ea ſcriptura contineretur.

Imperfecta quoque talis diſpoſitio animadvertitur, cum non potuerit perfici, & abſolvi, ob non ſanam
3 mentem, quæ in ipſo actu teſtandi ſupervenerat, ut aſſerit Aromatarius, & Franciſcus del Pino teſtes, & atteſtatur Medicus, cui tanquam Perito ſtandum eſt, juxta doctrinam Bart. *in l. 2. n. 1. ff. de teſt.* Et Notarius prudens, & ſibi conſulens, talem non ſanam mentem
4 animadvertens, teſtamentum rogare non eſt auſus: ideo ex defectu imperfectæ voluntatis corruit, ut in fortioribus terminis tradit Boer. *deciſ. 240. n. 5.* Jul. Clar. *lib. 3. ſent. q. 7. verſ. aliquando*, Et cum non fue-
5 rit perfectum, & abſolutum, quidquid actum eſt, tanquam teſtamentum conſiderari non poteſt, ſed tanquam præparatio ad futurum teſtamentum: Oldrad. *conſ. 119. per tot.* Dec. *conſ. 159. col. 2.* Covarr. *in cap. relatum, num. 9. de teſtam.*

Et ex illa conſideratione Dominorum, tollitur omne fundamentum ex adverſo adductum, quod ſcilicet ad interrogationem Notarij, quos vellet inſtituere, reſponderit *Meneto & Levo*. Et præter ſupradicta reſpondetur quoque, quod talis interrogatio Notarii fuit facta non ad effectum tunc conficiendi teſtamentum, ſed ut exploraret Notarius, an ſcriptura dictata per Hieronymum de Picchis eſſet juxta mentem ſuam, vel ne? ideo nihil operatur talis reſponſio: Caſtr. *conſ. 157. in fine, vol. 2.* & Dec. *conſ. 477. n. 14.*

Ulixbonenſis Profeſſionis, Mercurii 16. Novembris 1580.

Coram R. P. D. Cantuccio.

SUMMARIUM.

1 *Dementia impediens profeſſionem Religionis, debet eſſe talis, ut uſum rationis auferat.*

2 *Teſtes deponentes de ſana mente, debent concludenter deponere de actibus, & ſignis multiplicatis, & ſucceſſivis excludentibus dementiam.*

3 *Teſtis deponens de inſania, vel dementia alicuius, debet de proprio auditu, & viſu deponere.*

4 *Negativa furoris, quomodo ſit probanda per teſtes: & n. ſeq.*

5 *Furor non probatus per aliquod tempus continuum, arguit dilucida fuiſſe intervalla.*

6 *Dementia præſumitur probatis extremis.*

DECISIO V.

LIcet in cauſa Ulixbonenſis profeſſionis, in qua die
Mercurii 16. Novembris 1580. dubitavi, an pro- 1
bentur dilucida intervalla Margaritæ? Aliqui ex Dominis tenuerint pro validitate profeſſionis ejuſdem Margaritæ, non quia probentur dilucida intervalla, ſed quia exiſtimabant, illam non fuiſſe taliter inſanam, ut eſſet incapax profeſſionis; Nam ejus dementia non erat talis, ut auferret ei uſum rationis, prout de jure requiritur ad impediendam profeſſionem, juxta tradita per Socin. *conſil. 47. nu. 9. lib. 3.* Galliaul. *in l. 1. in princ. n. 69. ff. de verb. oblig.* Pariſ. *conſil. 88. n. 40. lib. 3.*

Et iſtis Dominis placebant deducta per informantes in facto pro parte Dom. Antonii, & præcipue actus Confeſſionis, Communiones, legendi Breviarium, & emittendi profeſſionem, qui actus durant per multas horas; quia cantatur charta votorum legitur, & multæ interveniunt ceremoniæ, quam cantationem, & ceremonias omnes Margarita cordare fecit, prout reliquæ, quæ eandem profeſſionem ſimul emiſerunt.

Nihilominus major pars Dominorum perſiſtebat in 2
reſolutionibus jam factis, ex fundamentis & conſiderationibus in illis deductis; & fuit allegatus Aretæus *de cauſ. & not. diverſ. affect. libro 1. cap. 6.* & ſtricte ad dubium reſolutum fuit, dilucida intervalla Margaritæ minime probari: quia teſtes Domini Antonii non deponunt de actibus & ſignis ſanæ mentis Margaritæ multiplicatis, ſucceſſivis & continuatis per aliquod tempus conſiderabile, ita ut non poſſint convenire demen-
tibus: juxta text. *in l. cum aliis, Cod. de curat. furioſ.* 3
prout latius deducitur *in deciſ. facta 9. Maji verſ. nec teſtes Dom. Antonii*.

Nec obſtant multi teſtes proderati pro parte Domini Antonii, ad probandam negativam furoris: Quia nullus teſtis dicit, Margaritam non potuiſſe dicere, nec facere aliquid inſaniæ, quin audiviſſet, vel vidiſſet: ut in terminis deducit Alex. *conſil. 141. n. 10 lib. 1. & conſil. 140. nu. 15. in principio & num. 16. prope finem, lib. 7.*

Nec obſtat replicatio, quæ exemplo fit, quod teſtes de- 4
ponentes ſuper negativa, ſi deponunt taliter, ut id, quod dicunt, ſit eis veriſimiliter cognitum, prout videntur deponere teſtes prædicti, tunc non eſt opus, quod dicant, non potuiſſe aliter fieri, quin vidiſſent: ut per Aretinum *in cap. 3. loco, nu. 9.* quem ſequitur *ibi.* Fel. *nu. 5.* Decius *n. 9. verſ. ſed Aretin. ad hoc reſpondet, extra. de probat.* Pariſ. *conſil. 262. n. 14. lib. 4.*

Quia hæc replicatio poteſt dupliciter tolli: in primis quod *Aretin.* requirit, quod teſtes deponentes ſuper Negativa, dicant implicite, vel explicite, ſe fuiſſe præſentes, vel vidiſſe fieri, par text. *in § hinc notis, prope finem* ibi *teſtium dicentium ſe adfuiſſe his, quæ geſta ſunt, & vidiſſe quæ tunc agebantur: in auth. de hæred. & falcid.*

& falcid. prout idem Aretin. ſe declarat *in cap. cum nu. 19. de teſtibus:* Et tamen in caſu noſtro ex tot teſtibus, qui conantur probare negativam furoris, nullus dicit, ſe fuiſſe præſentem omnibus dictis, & geſtis Margaritæ per tempus conſiderabile neceſſarium ad inducenda dilucida intervalla. Unde poſſibile fuit, quod Margarita ea hora, qua teſtis fuit præſens, non dixerit vel fecerit aliquid inſaniæ, ſed bene alia hora, qua teſtis non fuit præſens.

Præterea hæc replicatio poteſt & alio modo evitari, conſiderando, quod non ſumus in Negativa valde coarctata, puta ad diem, vel ad horam, ſed ſumus in Negativa coarctata ad longum tempus, nempe ad tempus conſiderabile, neceſſarium ad inducenda dilucida intervalla, quo caſu aut teſtis debet deponere per medium Affirmativæ incompatibilis cum Negativa, ut poſt Baldum *in c. 1. §. ſi quis per 30. nu. 2. circa med. verſ. tu dicis: ſi de feud. fuer. controverſ. inter dom. & agnat.* bene declarat Aretinus *in dict. cap. cum cauſam num. 20. verſ. aut negativa non eſt ita coarctata, de teſtibus.* Unde in propoſitio, aut oportebat teſtes prædictos dicere, Margaritam non potuiſſe dicere vel facere aliquid inſaniæ, quin audiviſſent, vel vidiſſent, aut debeant dicere, quod Margarita per totum illud tempus, quo intendunt probare Negativam, vel per aliud tempus conſiderabile ad conſtituenda dilucida intervalla ſemper locuta fuit ad propoſitum, & fecit actus ſanæ mentis, ſpecificando illos, ne alias generaliter deponendo cenſeretur judicare: nam iſta Affirmativa dictorum, & geſtorum Margaritæ per totum illud tempus, fuiſſet incompatibilis cum Negativa furoris; ſed nullus ex teſtibus prædictis, ſi eorum dicta inſpiciantur, deponunt per medium Affirmativæ incompatibilis cum negativa.

5 Non obſtat, quod in caſu noſtro dilucida intervalla probantur ex eo, quod teſtes, qui conantur deponere de furore ante profeſſionem, non prodant de furore per aliquod tempus continuum: Bartol. *in l. 2. in fine ff. de bon. poſſeſ. infant. fur. compet.* Doct. *in l. furioſum, Cod. qui teſtam. fac. poſſ.* Parit. alios citans *conſil. 87. num. 12. et 11. lib. 3. et conſil. 15. ſub num. 11. lib. 4.* Alciatus *de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 18. nu. 1.* Covarr. *in Epitom. parte 2. cap. 3. nu. 6. verſ. procedit tamen.*

6 Quia iſta concluſio non applicatur caſui noſtro, in quo eſt probata dementia Margaritæ ante & poſt profeſſionem, quo caſu media dementia præſumitur: Ancharanus *conſil. 5. num. 5.* Ruinus *conſil. 67. num. 11. prope fin. lib. 1.* idem Ruin. *inter conſil. Curt. Jun. conſil. 292. num. 25. lib. 3.* Alex. *conſil. 54. num. 2. lib. 1.* Purpur. *conſil. 253. num 12.* Tunc autem intraret objectum, ſi dementia Margaritæ fuiſſet probata ſolum ante profeſſionem, opus fuiſſet probare dementiam per aliquod tempus continuum; at ſecus, quando dementia eſt probata ante, & poſt actum, nam tunc præſumitur duraſſe tempore intermedio; quia probatis extremis præſumuntur media.

Atque ita, &c.

Calaguritana Divortii, Mercurii 13. Junii 1584.

Coram R. P. D. Bubalo.

SUMMARIUM.

1 *Virginem eſſe mulierem probatur ex relatione ſeptem matronarum expertarum, & ex publica voce, & fama, & n. 4. & 7.*

2 *Virginitas mulieris probatur ex confeſſione mariti aſſerentis ſe eam cognoſcere non potuiſſe, & num. 5.*

3 *Teſtis ſingularis licet non probet, inſervit tamen pro adminiculo.*

6 *Impotentia coeundi probatur ex eo, quod quis pro tali impotentia medicamenta quærit.*

8 *Relatione Peritorum emanata, quando alia relationes ſint perquirenda.*

9 *Virginitas quomodo a peritis matronis ſit exploranda.*

10 *Teſtes ſingulares, & infames non probant.*

11 *Cohabitatio triennalis conjugum ad ſumendam experientiam habilitatis coitus non ſufficit, niſi etiam concurrat concubitus.*

12 *Cohabitatio triennalis conjugum ad effectum probandi potentiam, vel impotentiam coeundi quando currere incipiat?*

13 *Solemnitas præſcripta per Canones conjugibus circa triennalem cohabitationem, eſt ſervanda.*

DECISIO VI.

IN hac cauſa pronunciaverat Rever. D. Archiepiſcopus Caſaritanus in prima inſtantia ad favorem D. Eleonoræ Sitnenſis, declarando, divortium eſſe faciendum inter ipſam Dom. Eleonoram, & Dominum Epheſum Sarrochum ejus Virum, ob illius impotentiam, & dictam mulierem eſſe liberam: a qua ſententia cum fuiſſet appellatum, & cauſa mihi commiſſa, dedi dubium generale, præſumpto ſummario jurium, & teſtium utriusque partis, an ſententia Domini Archiepiſcopi ſit confirmanda, vel revocanda, vel iterum uxor viro reſtituenda ad effectum cohabitandi per triennium, ut conſtare poſſit de potentia, vel impotentia viri.

Pro cujus reſolutione Domini diſtinxerunt hanc materiam in plures difficultates: *Prima* erat, an probetur, quod Eleonora non fuerit cognita ab Epheſo ſuo viro, toto illo novennio, quo duravit matrimonium ante motam litem. *Secunda*, an probetur impotentia generalis coeundi cum mulieribus. *Tertia*, an ex parte Eleonoræ probetur cohabitatio, & condormitio per triennium, & an hoc ſufficiat ad effectum, ut in caſu, de quo agitur, matrimonium ſit dirimendum.

Quoad primam difficultatem, Domini concluſe- 1
runt, ſufficienter probari, Eleonoram non fuiſſe cognitam ab Epheſo, & conſequenter probatum, eſſe ipſam adhuc Virginem. Et *Primo*, movebantur ex relatione ſeptem Matronarum expertarum in opere nuptiali, quæ omnes concorditer retulerunt Eleonoram eſſe Virginem: hic eſt omnis modus probandi Virginitatem, *cap. fin. de frig. et malef.* ubi Butr. *num. 3.* & Card. *num. 1.* & *ibi* paſſim omnes Doctores.

Secundo ex confeſſione ipſiusmet Epheſi, de qua 2
deponunt Coſmus Tola, & Hieronymus Torella, qui ſunt conteſtes, qui confeſſus fuerat, quod non poterat cognoſcere D. Eleonoram, & ex alia confeſſione, de qua deponunt Petrus, Honorius, & Iſabella, uxor D. Petri; quæ confeſſio comprobatur ex dicto
Jacobi Vitalis, & aliis confeſſionibus, de quibus per 3
Franciſcum Tappatum, Bernardum Pico, & Petrum Portalem, qui, licet ſint ſingulares, tamen deſerviunt pro adminiculo.

Adminiculatur etiam probatio prædicta ex fama vir-
ginitatis & non deflorationis Eleonoræ, de qua bene 4
deponunt Antonius Meltes *ſuper quarto*, & Bernardus Pico, *ibid.* & probatio famæ coadjuvatur ex dicto Gaſparis Bencaſi *ibid* qui dicit, quod pueri Nenjani canebant de iſta impotentia Epheſi, & ex dicto Franciſci Tappata *ſuper tertio*, dum deponunt de fama præſenti.

Coadjuvatur etiam hæc probatio ex eo, quod ipſe 5
Epheſus non articulavit cognoviſſe Eleonoram, ſed quod ſemper ipſa renuit; quod, an ſit veriſimile, aliorum ſit judicium.

Item ex eo, quia ipſe quærebat medicamenta, ut de- 6
ponunt Coſmus Tola *ſuper ſexto*. Petr. Honophrius *ib.* & Bernard. *ibid.* & comprobatur ex dicto Joan. Andr. de quibus *in ſummario Epheſi n 8.* ubi dicit, quod quærebat remedium, ut poſſet rem habere cum uxore, quia ſibi contingebat quædam dejectio, & exinanitio.

Et hæc etiam adminiculantur ex his, quæ habentur *in ſum. Epheſ. num. 5. 17. et 18.* ex quibus apparet, quod dicta Eleonora oſtendebatur fuiſſe crudelis & inquieta.

Non obſtat prima relatio, quia ultra quod præ- 7
tenditur nulla, & tres tantum mulieres retulerunt: In hac ſecunda fuerunt ſeptem matronæ peritæ, ut apparet ex *ſupradictis*, & hæc ſecunda relatio eſt magis adminiculata.

8 Nec obſtat, quod ſtante prima relatione non eſſet deveniendum ad ſecundam deputationem Matronarum, quæ inſpicerent, an Eleonora eſſet virgo, quia in hac materia plurimum exuberat officium Judicis; immo Judices de N. admonentur, ut adhibeant peritiores, ut per Gloſs. fin. & *ibi* Cardin. *num.* 3. bene Hoſtienſ. *in cap. fraternitatis*, §. *licet autem*, *eodem tit.* ubi conſuluit, quod Judices quærant, quantum potuerint, peritiores & diverſas, & de vicina, & de civitate expertas, & non ſint nimis juvenes propter experien-
9 tiam, & nimis antiquæ, propter defectum viſus, nam & cum manu, & cum oculo ſunt talia probanda a diverſis & a pluribus. Et licet Hoſtienſ. *ibi* velit, quod debeat prius lavari cum aqua calida, & ibi diu retineri ad diſſolvendum medicamenta, quæ eſſent appoſita, ut *ibi* dicit Abb. *n.* 4. *in fin.* tamen videtur loqui in muliere arcta: & quidquid ſit, præſumendum eſt, iſtas mulieres uti expertas bene exercuiſſe officium ſuum.

Quoad ſecundam difficultatem Domini inclinabant, non eſſe probatam generalem impotentiam coeundi ipſius Epheſi: quamvis enim Iſabella, & Simona videantur deponere, quæ dormierunt cum Epheſo, & quod non potuit eas cognoſcere; & aliæ etiam deponant de auditu; tamen ſunt ſingulares & infames, & in con-
10 trarium habent plures alios, de quibus *in ſummario Epheſi*, contrarium deponentes; quorum dicta comprobantur ex eo, quod Epheſus fuit curatus a morbo Gallico, *ut ejus*, *ſum num.* 13. *&* 24. & ex relatione Medicorum, qui referunt, ipſum habere membra apta ad coeundum.

11 Super tertia difficultate non potuit capi aliqua reſolutio, & videndum eſſet particulariter: nam quamvis ultra triennium cohabitaverint; tamen quia non ſolum requiritur cohabitatio in domo per triennium, ſed etiam in lecto; ut inquit Hoſtienſ. *in cap. finali poſt princip. de frigid. & maleſ.* & dicit *ibi* Joan. Andreas, quod requiritur condormitio; hic non videtur probari condormitio per triennium, quia Anna *ſuper quarto*, & Hieronymus Sancius, & Antonius Loangocei non videntur recte concludere de integro triennio; & quamvis Antonius Xinta, de quo *in ſumm. Epheſi*, *n.* 22. dicat, quod quatuor ab hinc annis, ſimul non dormiebant; tamen non concludit a contrario ſenſu, quod antea inſimul condormirent.

12 An autem in caſu de quo agitur, ſufficiat hæc condormitio per triennium, vel potius incipiat currere poſt peractam pœnitentiam, & poſtquam Judex illum terminum ſtatuit, Domini in hoc habebant difficultatem, & eſſet particulariter diſcutiendum. Nam Innoc. *in d. cap. fin. ibi*, Card. *in fine*, & Abb. *num.* 12. tenent ſufficere triennium ſive ante, ſive poſt motam litem, Hoſtienſ. vero *in d. cap. fin.* quam ſequitur *ibi* Joannes Andreas Burt. *n.* 10. Anchar. *num.* 9. Henric. Boich. *in principio*, tenent, quod triennium incipiat a tempore peractæ pœnitentiæ, & injunctionis factæ per Judicem: quæ ultima opinio videbantur aliquibus ex Dominis ſatis æqua & verior; nam Eccleſia conſiderat aliquando propter peccata ſupervenire ſimilia impedimenta: imponit ergo pœnitentiam, ut videatur, an ex bonitate & miſericordia Dei omnipotentis placati, poſt peractam pœnitentiam ipſi conjuges reddantur habiles ad conſummandum matrimonium: & nondum peracta ergo pœnitentia, non poteſt dici, quod triennium præcedens ſuffragetur, cum non probetur remotio obicis peccati & ſaltem placebat iſtis Dominis temperamentum Abb. *in d. cap. fin. n.* 12. quem ſequitur *ibi* Præp. *n.* 4. quod poſt pœnitentiam peractam injungatur cohabitatio per aliquod tempus, arbitrio Judicis præfigendum.

Ex quibus Do. Archiepiſcopi Calaritani ſententia ſuſtineri non poteſt, tum quia non fuit indicta pœnitentia, juxta formam *d. cap. fin.* a qua non licet recedere, ut admonet *ibi* Hoſtien. tum etiam, quia non fuit adhibita ſeptima manus propinquorum. Et quamvis Gloſs. fin. *in d. cap.* dicat, quod ſententia nihilominus teneat; tamen Hoſtienſ. *ibi in fin.* Anchar. *num.*
13 10. tenent, illam ſolemnitatem eſſe ſervandam.

Faventina Matrimonii, Veneris 1. Februarii 1585.

Coram R. P. D. Seraphino.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium ſi prætenditur nullum, ob impotentiam viri ante illius diſſolutionem, præcedere debet cohabitatio triennalis conjugum, injuncta prius per Eccleſiam ſalutari pœnitentia.*

2 *Cohabitatio triennalis conjugum, ad experiendam potentiam coeundi, non eſt neceſſaria, quando conſtat per alias probationes de frigiditate viri.*
Declara ut num. 6.

3 *Frigiditas & impotentia viri probari poteſt per teſtes.*

4 *Frigiditas & impotentia viri quando non eſt viſibilis & per alterum ex conjugibus negatur, tunc cohabitatio triennalis eſt omnino neceſſaria ad probandam impotentiam:*

5 *Impedimentum coeundi viſibile non adeſſe in viro, probatur ex relatione Medicorum.*

7 *Impedimentum, ſeu impotentia coeundi non bene probatur ex aſſertione conjugum.*

DECISIO VII.

FUit dubitatum, an ſententia in partibus lata, ſit confirmanda? Et difficultatem faciebat contra ſententiam, quod non fuit ſervata forma *c. laudabilem*, 1
& cap. fin. de frigid. & maleſic. in quibus diſponitur, ut conjuges cohabitent per triennium, injuncta prius per Eccleſiam ſalutari pœnitentia.

Ex adverſo tamen prætendebatur, hoc non fuiſſe in- 2
troductum de forma, quando per aliud genus probationis conſtat de frigiditate, ut videtur probari *in d. c. laudabilem*, & *ibi* Gloſs. & Innoc. *in princip.* Anchar. *n.* 2. Abb. *num.* 2. Collect. *in cap.* 1. *in princ. eod. tit.* & *ibi* Card. & Abbas. Specul. *eod. tit.* §. 1. *num.* 3. & *ibi* Joan. And. *in addit.* Angel. de Clauſ. *in verb. Matrimonium*, *impedim.* 16. *n.* 10. Sed per teſtes hujuſmodi frigiditas 3
probari dicebatur, non ſolum de tempore matrimonii, ſed etiam ante matrimonium: quæ probatio in hac materia admittitur, ut per Card. & alios *in d. cap.* 1. & ex eo tempus triennii neceſſarium non eſt, quod ſolum datur ad cognoſcendum, an frigiditas ſit perpetua, cum ſatis ex eorundem teſtium depoſitione colligi poſſit: & hæc probatio coadjuvatur ex obſtetricum inſpectione, deponentium, Do. Victoriam non fuiſſe defloratam, cum tamen vir affirmet, ſe eam cognoviſſe, & in hoc reperiatur mendax: ad Anchar. *in d. c.* 1. *n.* 4. *ad fin.* & ideo bene fuiſſe ſententiatum ſuper ſeparatione per Ordinarium Faventinum.

His tamen non obſtantibus, Domini unanimiter 4
cenſuerunt, ſententiam eſſe revocandam. Et præcipuum fundamentum hujus opinionis fuit, quod quando vitium frigiditatis & impotentiæ non eſt viſibile, ita ut ſenſu oculorum percipi poſſit, & negatur per alterum ex conjugibus impotentia, tunc diſpoſitio *c. laudabilem*, *& c. final.* eſt de ſolemnitate probatoria, eamque obſervare eſt neceſſe, cum fieri poſſit, ut tale Impedimentum non ſit naturale, ſed temporale, proveniens ex aliquo maleficio, & ſperari poſſit, quod acta pœnitentia Deus miſertus conjugum tale impedimentum ſit ſublaturus.

Quod autem impedimentum non ſit viſibile, con- 5
ſtat ex relatione Medicorum: Unde hoc caſu ſtatuendus erat terminus ab Eccleſia prædefinitus, ut tradit D. Thom. *in ſum. par.* 3. *quæſt.* 58. *art.* 1. Sylveſt. *in verb. Matrimonium*, 8. *nu.* 16 Ang. *in verb. Matrimonium* 3. *n.* 10. Piſanel *in verb Matrimonium* 15. Roſell. *in verbo*, *Matrimonium* 15. *num.* 3. Summa Confeſſor. *lib.* 4. *tit.* 16. Tabien. *in verbo*, *Impedimentum*, *numer.* 12. Gotrifred. *tit. de frigid. & maleſic. nu* 10. Jo. Andr. *tit. de conſanguin. & affin. n.* 83. Turrecrem. 33. *q.* 1. *c.* 1. *n.* 7. *&* 9. Anch. *d. c. laudabilem*, *n.* 7. & *ibi* Abb. *num.* 5. & fere omnes alii.

Non obſtant deducta in contrarium, & primo ad auctoritates allegatas, quod poſſit probari frigiditas per aliud genus probationis; id verum eſt, quoties vitium

Digitized by Google

vitium eſt tale, quod per viſionem detegi poſſit, &
quoties conjuges fatentur impotentiam, accedente ſe-
ptima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ fa-
mæ, *d. c. laudabilem*: habent enim Canones has pro-
bationes pro concludentibus, ſed ubi vitium non eſt
viſibile, & maritus negat impedimentum, tunc ſer-
vanda eſt forma *ſuprad. c. laudabilem*, *& cap. fin.* & ideo
non ſunt attendendi teſtes, cum ex eorum dictis non
probetur naturalis & perpetua frigiditas ſeu impoten-
tia, maxime cum ex adverſo adſint aliæ probationes
per teſtes, quorum tamen in præſentia nulla fuit habi-
ta ratio.

6 Non obſtat, quod Obſtetrices dicant, eam non
fuiſſe cognitam, quia & hujuſmodi probatio adhuc eſt
in incerto, neque acceſſit ſeptima manus, ſed dato
etiam, quod probaretur concludenter, non ideo ob
mendacium dirimendum eſt Matrimonium, licet de
fide conjugis multum detrahatur ex hac cauſa; nam in
7 hac materia aſſeveratio conjugum non eſt vera proba-
tio, ut tradit Abb *in d. c. laudabilem*, *n.* 5.

Quare ex his concluſum, quod cum agatur de peri-
culo animæ, & Sacramenti diremptione, neque vi-
tium directa probatione & concludenti probari poſſit,
ſervandam fuiſſe temporis ab Eccleſia ſtatuti prædefi-
nitionem. Et hac ratione ſententiam Ordinarii eſſe
revocandam.

Anconitana Incendii 30. Maij 1588.

Coram R. P. D. Comitulo.

SUMMARIUM.

1 *Incendii nocturnii origo probatur per conjecturas, & præſumptiones.*
2 *Probatio plena reſultat in ambiguis, ex coniecturis.*
3 *Fumus eſt ſubiectum ignis.*
4 *Opinio, & rumor communis facit præſumptionem, ſi cum ea concurrat veriſimilido.*
5 *Peritis ſtandum eſt.*
6 *Peritis ſtandum eſt, licet rationes non afferant.*
7 *Nocturno tempore geſta expreſſe ſciri non valent.*
8 *Probationes claræ ubi haberi non poſſunt, ſufficit, quod Judex ex vehementi opinione habeat informationem.*
9 *Incendium plerumque præſumitur culpa inhabitantium. Declarat ut num.* 10.
11 *Veriſimile, & non poſſibile, venit attendendum.*
12 *Teſtis de auditu non probat.*
13 *Ignis qui ſemel accenſus pervaſit, fert caſus ut iterum accenſus non pervadat.*
14 *Teſtis prima depoſitio attenditur.*

DECISIO VIII.

JUxta communem parietem, diſtinguentem Paveſii
domum combuſtam, a domo Maſcellæ habebat
Paveſius in cella vinaria ſupra dolia tabulatum, &
in eo ſarmentorum faſciculos, & alia ligna: Ex alia
parte Maſcella fabricaverat fornaculum cum caldario
ad lixivium, & muſtum coquendum, excavatam in
eodem pariete & gula camini. Cum autem conſtaret
pridie illius noctis, qua primum ſub auroram erupit
ignis a cella vinaria Paveſii, accenſo per famulas Ma-
ſcellæ igne in fornacula, unum, & alterum calda-
rium lixivii ebulliviſſe uſque ad occaſum Solis. Pro-
poſui dubium ſtante ſummario jurium, ac teſtium u-
trinque dato, an incendium domus Paveſii proceſſe-
rit a domo Maſcellæ, negligentia, culpa, vel dolo
ipſius, vel ſuorum familiarium, ita ut ipſe teneatur
ad emendationem damni? Et Domini ad primam par-
tem dubii reſpondentes (circumſcripto effectu) tenue-
runt incendium e domo Maſcellæ proveniſſe.

1 Nec enim dubitarunt principium cauſamque noctur-
ni incendii, per conjecturas, indicia, & veriſimilia
in jure probari: Bal. *conſ.* 174. *n* 2. *&* 3. *lib.* 2. Alex.
conſ. 50 *n.* 6. *lib.* 1. Afflict. *deciſ.* 57. *n.* 6. Bero. *conſ.* 215.
n. 1. *in* 3. Menoch. *de Arbitr. jud. cap* 390. *n.* 16. ex qui-
bus in ambiguis caſibus conſtantur plenæ probationes,
ut P. Aret. *in l. indicia*, *C. de rei vendicat.* Alex. *conſ.* 53.
lib. 2. Jaſ. *in l. ſi quis ex argentariis*, *§. prætor*, *num.* 20. 2
ff. de edend.

Inducebantur autem Domini in hanc ſententiam
per ea, quæ incendium anteceſſerunt, & ipſo incendii
tempore obſervata ſunt, ac poſtea conſecuta fuerunt:
materia namque apta accendi in cella vina in Paveſii
præexiſtens, ignis propinquus, intermedio pariete a
quatuor pedibus ſupra debili, ac peritorum judicio,
ut poſtea apparuit, parum tuto; fumus qui ſecundum
Ariſtot. *de part. anim. lib.* 1 *cap.* 2. eſt ſubjectum ignis, 3
e fornacula in domum Paveſii lixivio ebullente pene-
trans; Querela de eo cum uxore, & famulabus Ma-
ſcellæ, probabilem ingerebant ſuſpicionem ex hoc igne
ortum fuiſſe incendium; *ad l. ſi ſervus ſervum*, *§ ſi fu-
mum*, *ad leg. Aquil. l. quidam Hiberus*, *de ſervit. urban.
præd.* Cæpoll *eod. tit. cap.* 64.

Augebatur ſuſpicio ex eo, quod tempore incendii
opinio erat illud ortum ſumpſiſſe ex fornacula: nec va-
na conjectura, quæ ipſum quoque Maſcellam commo-
vit ad inſpiciendum num in fornacula adeſſet ignis; 4
unde talis opinio, & rumor etiamſi e domo Paveſii ori-
ginem habuiſſet, faceret præſumtionem propter veriſi-
militudinem, cui innititur: Bal *conſ* 78. *n.* 2. *lib* 3.

Quæ vero poſt incendium ſubſecuta ſunt, probatio-
nem compleverunt, Periti namque a Patribus nomi-
nati, Judicis auctoritate ad locum acceſſerunt, factiſ-
que diligentiis jurati retulerunt incendium a præfata
fornacula provenire potuiſſe probabilibus valde moti
rationibus; maxime quia animadverterunt parietem
communem, & ſupra fornaculam contuſum, & per-
foratum, calcemque ſuper inductam detrahentes ob- 5
ſervarunt in eo lapides fumoſos, quorum atteſtationi
ſtandum videtur, per ea, quæ habentur & traduntur, 6
in cap. ſignificaſti. de homin. & in c propoſuiſti. de probat.
etiamſi rationes non afferrent, Dec *in d c propoſuiſti.
n.* 53. poſt Aret. & Butr. *in c. cum cauſam*, *de teſtib.* cum
ſint potius Judices & arbitratores, quam teſtes, præ-
ſertim ubi a partibus fuerunt electi: Natt. *conſ.* 40.
num. 3. *lib.* 1.

Comprobatur horum relatio ex quodam quaſi præju-
dicio ipſiuſmet Maſcellæ, qui poſt incendium, ante-
quam deventum eſſet ad loci inſpectionem, advocavit
fabrum murarium, qui de nocte parietem illum com-
munem, in quo apparuerunt foramina, & rimulæ,
& calce obtegeret, accenſo mox ibidem igne ex paleis,
quo recens cruſta fumo denigraretur; ne experimen-
tum fieret, num adhuc fumus inde exiret; unde quæ-
dam ſaltem præſumpta confeſſio reſultat, facile appa-
rere potuiſſe, quod inde incendium exortum eſſet.

Concurrunt aliqui teſtes de auditu, & fama; aliqui
de proprio judicio, aliqui de veriſimili, & poſſibili: ex
quibus veriſimilior redditur origo incendii: Alex. *conſ.*
67. *n.* 4. *lib.* 1. Dec. *conſ.* 82. *n.* 1. Cum alias expreſſe ſci-
ri non poſſint, quæ contingunt de nocte: Bald. *conſ.* 7
174. *n.* 3. *lib.* 2. Alex. *conſ.* 24. *n.* 6. *& ſeq lib.* 2. ubi poſt
Bart. *in l.* 1. *de verb. oblig.* dicit, quod quando non poſ- 8
ſunt haberi liquidæ probationes, ſufficit, quod Judex
ex vehementi opinione habeat informationem, Jaſ. *in
d. §. prætor*, *num.* 21.

Non obſtat, quod incendium plerumque præſumitur
culpa inhabitantium eveniſſe, *l.* 3. *de offic. Præf. Vigil.* 9
Alex. *conſ.* 50. *n.* 1. *lib.* 1. Quia id verum, niſi ex conje-
cturis probetur aliunde initium habuiſſe Bald. *conſ.* 174. 10
lib. 2. *& conſ.* 442. *lib.* 3. Afflict. *deciſ.* 57. *n.* 3.

Nec movet, quod poſſibile ſit, ignem caſu fortuito,
vel aliter per inhabitantes accenſum fuiſſe. Quia at- 11
tenditur id quod veriſimile eſt, non quod poſſibile:
Bald. *in l. ſcripturas*, *n.* 6. *C. de fide inſtr.* Soc. *conſ.* 28. *n.*
9. *lib.* 3. Dec *conſ.* 176. *in princ.*

Non obſtat quod dicitur, fumum in cella vinaria Pa-
veſii viſum fuiſſe per tres, aut quatuor dies ante incen-
dium, qui tamen fumus ex fornacula provenire non
potuit, in qua tunc temporis ignis non fuerat accen-
ſus: unde arguitur incendium aliunde cauſari potuiſſe,
& inſuper negligentia Paveſii in exquirenda cauſa fu-
mi: Quia de tali fumo unicus teſtis deponit, & quidem 12
de auditu, & ideo non probat, *l. juriſjurandi*, *& l. te-
ſtium*, *C. de teſtib. cap. licet*, *& cap. veniens*, *eodem tit.*

Non obſtat experientia, quam Judex pro informa-
tione animi ſui fieri juſſit, accenſo igne in eadem
forna-

fornacula, ex qua apparuit vix calorem, nedum ignem qui ſuccenderet ſtupam, penetraſſe foramen ſtudioſe relictum in pariete, unde incendium dicitur ortum habuiſſe. Quia præterquam quod tentata fuit citra præjudicium partium, probatur vana ex rationibus in conſpectu ejusdem Judicis allegatis, ſtante præſertim recenti cruſta calcis, & innovatione facta in pariete, &
13 camini; & fert etiam caſus, ut quo ignis pervaſit ſemel ſæpius interata experientia non pervadat.

14 Non obſtat quod aliqui ex teſtibus repetiti aliter deponant quam primo. Quia attenditur eorum prima depoſitio, Rota *de probat. in novis deciſ.* 19.

Alia, quæ adducuntur, licuiſſe Maſcellæ fornaculam eo in loco fabricare, ignemque accendere, deque diligentia per eum adhibitia, & ejus bona fama, reſpiciunt effectum dubii, quem Domini in hac reſolutione circumſcripſerunt, &c.

Romana donationis annuli, Mercurii 10. Maji 1589.

Coram R. P. D. Mantica.

SUMMARIUM.

1 *Donatio facta a demente non valet.*
2 *Teſtibus peritis magis quam aliis credendum eſt.*
3 *Phreneticus, quia eſt mente alienus, non poteſt de ſuis bonis diſponere.*
4 *Demens, ut poſſit diſponere, habere debet dilucida intervalla perfectiſſima.*
5 *Sanus mente quilibet præſumitur.*
Declara ut num. ſeq.
6 *Demens qui ſemel fuit, talis præſumitur fuiſſe de tempore diſpoſitionis, niſi contrarium probetur.*
7 *Stulti quandoque ad propoſitum loquuntur.*
8 *Phreneticus præſumitur perſeverare in alienatione mentis, licet quandoque ad propoſitum loqui videatur.*
9 *Teſtis ſingularis non probat.*
10 *Inſtitutio hæredis facta ad ſuggeſtionem alterius, ab eo, qui eſt in articulo mortis, non valet.*
11 *Sanæ mentis non præſumitur is, qui eſt in articulo mortis conſtitutus.*
12 *Morbi acerbitate vexatus, interrogatus ſolet ſemper ſi ſi reſpondere.*

DECISIO IX.

CONcluſum fuit bon. mem. Cardinalem Vaſtavillanum, tempore, quo fecit donationem, non fuiſſe ſanæ mentis & conſequenter eam non poſſe ſubſiſtere.

Nam primus teſtis, qui eſt Medicus, *juxta* 13. 14. *&* 15. *articul.* & tertius qui eſt Chirurgus *juxta*, 4. *&* 5. & Secundus, qui erat aſſiſtens, & pro Dom. Ænea aſſerto donatario inductus eſt, *juxta*, 28. *&* 26. aperte deponunt de alienatione mentis a nocte Sabbathi, quæ fuit 8. menſis Auguſti, & anteceſſit diem Dominicum, quo fuit facta donatio; & ſimiliter de continuo furore uſque ad extremum vitæ exitum deponunt.
2 Idemque teſtificatur Aromatarius *juxta* 26. Atque his teſtibus tanquam peritis magis quam aliis credendum eſt Cyn. *in l. ſenium, C. qui teſt. fac. poſſ.* Bart. *in l. 2. n. 3. ff. de teſt.*

3 Conſtat autem phreneticum, qui mente alienus eſt de bonis ſuis non poſſe diſponere: *c. cum dilectus, §. quia vero, de ſucceſſ. ab inteſt. & l. ob quæ vitia, in prin-*
4 *cip.* ibi, *qui propter febrem loquitur aliena: ff. de ædil. edict.* Et ut dementis diſpoſitio valeat, debet habere dilucida intervalla & quidem perfectiſſima: *l. furioſum, C. qui teſtam. facere poſſ. conjuncta leg. cum aliis, C. de curat. furioſi.*

5 Et quamvis quilibet in dubio præſumatur eſſe ſanæ mentis *l. ultim.* & *ibi* Bald. not. *C. de hæred. inſtituend. l.*
6 *nec codicillos, C. eodem*, tamen quando conſtat aliquem in furorem incidiſſe, ei, qui dicit ipſum fuiſſe ſanæ mentis, tempore, quo diſpoſuit, onus probandi incumbit: Gloſs. *in d. cap. cum dilectus, in verb. compotem, de ſucceſſ. ab inteſtat. & in cap. indicias in verb. oſtenderis,* 3. *quæſt.* 9. Anch. & Card. *in Clem.* 1. *de homicid.* Alex. *in conſ.* 141. *nu.* 3. *&* 6. *lib.* 1. *& in conſ.* 45. *nu.* 6. *&* 14. *& conſ.* 86. *num.* 5. *lib.* 2.

Non obſtant teſtes, qui dicunt Cardinalem die Dominico in propoſito loquutum fuiſſe. Quia ex hoc non
ſequitur tunc ſanæ mentis fuiſſe, nam ſtulti quando- 7
que ad propoſitum loquuntur, & qui ex morbo phrene- 8
ſis alienationem mentis patitur, in eo ſtatu præſumitur perſeverare, licet aliqua verba ſanæ mentis loqui videatur; neque enim phreneſis dicitur ceſſare, ſed aliquo modo latere, ut ex Medicorum ſententia ſcribit Suarez *allegat.* 1. *num.* 19. *cum ſeqq.*

Nec etiam obſtat, quod hujusmodi donatio tanquam a ſapiente facta debet intelligi, propter ſervitia Cardinali longo tempore a Dom. Ænea præſtita; & quia Cardinalis habebat animum remunerandi; quemadmo-
dum deponit ſecundus teſtis *juxta* 6. quia eſt ſingula- 9
ris, & ideo non probat: *leg. jurisjurandi, C. de teſtibus.* Et ſi Cardinalis talem animum habuiſſet, ei in teſtamento aliquid in ſpecie legaſſet, ſicuti quibusdam aliis legavit, & tamen nihil ſpecialiter reliquit. Quamobrem donatio tanquam facta ab eo, qui mente erat alienus, non poteſt valere.

Quod multo magis Dominis placuit; quia hæc do- 10
natio non fuit facta motu propio Cardinalis, ſed ad
interrogationem & ſuggeſtionem aſſerti donatarii; 11
Nam ſimiliter inſtitutio hæredis facta ab eo, qui eſt 12
in articulo mortis, ad interrogationem alterius, non valet; quia intelligitur ſanæ mentis non fuiſſe, & quia ad interrogationem alterius, quilibet morbi acerbitate vexatus, ſolitus eſt reſpondere *ſi ſi*, Ruin. *conſ.* 8. *n.* 9. *&* 14. *ad fin. lib.* 3. qui dicit hanc eſſe receptiorem, æquiorem, & magis rationabilem opinionem; idemque conſuluit Lanfr. de Orian. *int. conſ. diverſ. ad ult. volun. conſ.* 128. *lib.* 1. & hanc ſententiam magis communem teſtatur & ſequitur etiam Socin. jun. *conſ.* 183. *nu.* 32. *&* 33. *lib.* 2.

Et ita, &c.

Hipporegien. prætenſi Matrimonii, Veneris 1. Decembris 1589.

Coram R. P. D. Comitulo.

SUMMARIUM.

1 *Minor decem annis non poteſt contrahere matrimonium, tam ex defectu naturalis vigoris ad coeundum, & generandum, quam ex defectu conſenſus.*
2 *Malitia ſupplet ætatem.*
3 *Malitia non eſt admittenda niſi in iis, qui ſunt proximi pubertati.*
4 *Pubertati proximi illi dicuntur, qui ab ea ſolum diſtant per ſex menſes.*
5 *Diſcretio præſumitur adeſſe in majore ſeptennio, quæ ſufficit ad validanda ſponſalia de futuro.*
6 *Diſcretio, quæ præſumitur in majore ſeptennio ad validanda ſponſalia de futuro, non eſt talis, quæ ſufficiat ad validitatem matrimonii.*
7 *Diſcretionis anni ad validitatem matrimonii pro annis pubertatis interpretantur.*
8 *Teſtes veriſimiliora deponentes præferuntur aliis in concurſu.*
9 *Teſtes veriſimiliora deponentes tunc maxime ſunt aliis præferendi quando ſunt numero plures.*
10 *Teſtes exceptionem non habentes, aliis præferendi veniunt, qui exceptiones patiuntur.*
11 *Teſtibus affectantibus effectuationem actus domeſticis, & dependentibus, fides minuitur.*
12 *Copula ſubſecuta præſumi facit habilitatem ad matrimonium.*
Intellige ut numeris ſeqq.
13 *Copula ſubſecuta tunc facit præſumi habilitatem ad matrimonium, quando intervenit cum iis, qui a natura habiles ſunt ad generandum, vel concipiendum.*
14 *Matrimonium ut dicatur validum, non ſolum requiritur uſus rationis, ſed etiam, quod corpus ſit aptum generationi.*

15 *Apti-*

Digitized by Google

15 *Aptitudo corporis ad generationem non dicitur adeſſe in imbecillo, & gracili.*

16 *Dolor, quem mulier ſentit in actu copulæ, inducit præſumptionem, quod non ſit apta ad generandum, concurrente ætate tenera, & immatura.*

17 *Mulieris confeſſioni ſtatur magis, quam viri quoad aptitudinem ad generationem.*

18 *Confeſſio emiſſa a puella minori duodecim annis, non attenditur ad validitatem matrimonii.*

19 *Matrimonium ut valeat, requiritur copulative potentia ad carnalem copulam, & prudentia rationis diſcernentia vim contractus matrimonii.*

20 *Matrimonium eſſe validum in dubio pronuntiandum eſt. Declara, ut num. ſeq.*

21 *Matrimonium non debet celebrari tempore quadrageſimæ.*

DECISIO X.

DOmina Veronica Malgrata, cum eſſet pupilla major novem, & minor annis decem, fuit ex agro, ubi propter peſtem cuſtodiæ agebantur, in oppidum Scarmagni ad domum D. Genevræ amitæ, traducta, ibique ſponſalia per verba de præſenti coram Parocho, & teſtibus cum D. Emmanuele Venuſto, annorum circiter quindecim, contraxit, poſtque ſtatim inter eos ſubſecuta fuit cohabitatio per duodecim dies continuos, & in eodem lecto concubitus, donec Domini de A ladio uti Tutores adverſus hujusmodi factum reclamantes, pupillam ſequeſtrari obtinuerunt.

Exinde cauſa ſuper diſſolutione ſponſaliorum introducta coram Reverendiſſimo Dom. Nuncio, per ſententiam declaratum fuit, aſſertam deſponſationem, & concubitum inter prædictos Emanuelem, & Veronicam, matrimonium minime feciſſe.

A qua ſententia pro parte D. Emanuelis extitit appellatum; & cauſa appellationis mihi commiſſa, dubitatum fuit, concordatis nonnullis præſuppoſitis, an conſtaret de copula, cumque in diſputatione excitatæ eſſent difficultates, propter quas non videbatur capienda reſolutio, circumſcripto effectu tendente ad firmandum matrimonium, & voluntas ipſius puellæ in dubium vocaretur, quippe quæ ſeducta prætendebatur detineri in loco ſuſpecto; proviſum fuit, ut puella, quæ pubertatis annos jam exceſſerat, adduceretur Mediolanum, ut ibi per Reverendiſſimum Dominum Epiſcopum in monaſterio neutri partium ſuſpecto collocata, juxta Rotæ ordinationem interrogaretur.

Quo facto, & per Reverendiſſimum Dom. Epiſcopum provida, & ſufficienti relatione ad Rotam transmiſſa; Rurſus dubitavi præſuppoſitis depoſitionibus teſtium hinc inde examinatorum, & depoſitione D. Veronicæ, an conſtaret de copula ad effectum validitatis matrimonii.

Et quamvis copula qualisqualis præſupponeretur, etiam ex confeſſione juratæ Veronicæ deponentis credere ſe, quod Emmanuel aliquoties intus immiſerit, ipſa dolorem citra voluptatem ſentiente, nec intelligente quam rem ille ageret: Domini tamen concluſe-
1 runt ex eo non inferri validitatem matrimonii. Cum enim ex proceſſu ſatis conſtet, quod Veronica tempore ſponſaliorum, & aſſertæ copulæ non pervenerat ad annos decem, imo non excedebat annos novem & menſes duos completos, ſtat regula pro nullitate matrimonii, tam ex defectu præſumpto naturalis vigoris ad coeundum, & generandum, quam ex defectu conjugalis conſenſus: *c. tuæ de ſponſ. c. a nobis, c. de illis, il* 1. *c. finali, de deſponſ. impub. & c. unic. §. idem quoque, eodem tit. lib.* 6.

2 Exceptio autem, quod malitia ſuppleat ætatem, *d. cap. a nobis, & c. finali, cum ſimilibus*; præterquam
3 quod vox admittenda videtur, niſi in iis, qui proximi ſunt pubertati, quales intelliguntur, qui ab ea ſo-
4 lum diſtant per ſex menſes Gloſſ. communiter recepta *in c. continebatur, verb. proxima*, ubi Innoc. & Abb. *in atteſtationes, verſic. circa finem de deſponſ impuber.* Card. *conſ.* 4. Staphil. *de variar. mod. vocat. tit. beneficiatus contrahens, verſ. ſed tenendo:* Put. *deciſ.* 65. *lib.* 2.
5 nequaquam concludenter probatur: Nam eſto, ut poſt ſeptennium Juris præſumptione adſit illa diſcretio, quæ ſufficit ad validanda ſponſalia de futuro, *l. ſi ſponſalib. de ſponſal. c. litteras, de deſponſ. impub.* Jo.
Andr. & Abb. *in c. juvenum, de ſponſal.* Alia tamen & 6
quidem major, quæ exigitur ad validandum matrimonium, in quo perpetua indiſſolubilitate corpus traditur, ut poſt D. Thomam concludit Turrecrem. *in c. non eſt, 30. quæſt. 2. ad* 2. Abb. *in c. de illis, num.* 1. *de deſponſ. impub.* non præſumitur ante annos pubertatis advenire: *c. de illis, c. a nobis, & c finalis, cum ſimi-*
libus: Et hoc reſpectu anni diſcretionis interpretantur 7
pro annis pubertatis: Joan. Andr. *in c. duo pueri, eodem tit* poſt Gofred. *in ſumm. eod. num.* 3.

Probationis autem, quæ pro ſagacitate, & prudentia Veronicæ, ex parte Emanuelis factæ ſunt, eliduntur ex concordi diſpoſitione triginta, & amplius teſtium, qui de ſimplicitate ejusdem, & infirmitate
intellectus, ad judicii ac cognoſcendum vim matri- 8
monialis vinculi plene teſtantur; & cum veriſimiliora dicantur, præferuntur in concurſu: Innoc. &
Abb. *in c. auditis, de reſcript.* Socin. jun. *conſ.* 183. *col.* 2. 9
lib. 2. Arm *conſ.* 6. *num.* 66. Rolan. *conſ.* 21. *n.* 55. *lib.* 1. prætertim cum numero ſint plures, *ad l. ob carnem, §.*
ſi teſtes, de teſtib. Gabr. *de teſtib. concluſ.* 4. *nu.* 50. Nec 10
patiantur exceptiones, quibus ſubjacent teſtes ex ad-
verſo examinati, qui fere vel affectant matrimonii 11
effectuationem, vel ſunt eorum domeſtici, & dependentes, ut per informantes in facto pro Veronica; quorum depoſitionibus fides minuitur: Felin. *in cap. ſuper eo. ad finem, de teſtib.* Parit. *conſ.* 15. *num.* 30 *lib.* 1. Arm. 287. *num.* 4.

Nec obſtat dicta copula ſubſecuta, ex qua præſumi 12
ſolet habilitas ad matrimonium, *d. c a nobis, & c. de illis, cum ſimilib. de ſponſ. impub.* Quoniam dicta jura
non verificantur in omni defloratione, ſed in ea, quæ 13
intervenit cum iis, qui a natura habiles ſunt ad generandum, vel concipiendum: *c. puberes, ad finem, eod. tit.* Turrecremat. *ubi ſupra art.* 2. *ad* 2. qui ait,
tempore matrimonii requiri non ſolum uſum rationis, 14
ſed etiam ex parte corporis requiri, ut illud ſit aptum generationi. Idem ſentiunt Abb. *in c. continebatur, num.* 7 Præpoſi. *num.* 3. Ancharan. *num.* 2. & alii.
Quæ aptitudo non probatur concludenter pro parte 15
D. Emanuelis, qui potius ex habitu corporis imbecilli, & gracili ipſius D. Veronicæ inhabilitatem
ad talem copulam concludunt omnes teſtes pro Ve- 16
ronica examinati: & patet ex dolore, quem Domina Veronica ſentiebat, nedum in primo actu copulæ, ſed etiam in aliis ſubſecutis, quem non ſenſiſſet, ſi naturalem jam adepta fuiſſet vigorem, & aptitudinem ad generandum, cum dictus dolor non aliunde appareat ſucceſſiſſe, quam a tenera, & immatura ætate; & quoad hunc actum a puella ſo-
lum dignoſcibilem, ejus confeſſioni magis creden- 17
dum eſt, quam Do. Emanueli: ad Gloſſ. *in c. vidua, verſ. licet, de Regul.* Joan. Lopez *in c. per veſtras, §.* 43. *de donat.* maxime cum habet præſumptionem pro ſe, Præpoſit. *in c. tua nos, num.* 2. *de ſponſal.*

Nec fiat vis in alia confeſſione Veronicæ prius in lecto poſt ſequutam copulam, malitioſa, quatenus refertur hilariter mandaſſe, ut ſibi ſolveretur cingulum brachio alligatum, quaſi jam expleviſſet opus matrimonii. Quia non colligitur ex ultima depoſitione Veronicæ talia verba prolata fuiſſe in
eam ſignificationem, & nihilominus confeſſio emiſ- 18
ſa a puella minore duodecim annis parum attenditur ad probandum matrimonium: ex Plut. *deciſ.* 62. *lib.* 2.

Sed & quatenus alterum prædictorum duorum, vi-
delicet potentia ad carnalem copulam, vel prudentia 19
rationis ſufficienter diſcernentis vim contractus matrimonii, continentis perpetuam & indiſſolubilem cum viro ſocietatem, probaretur; adhuc non ſufficeret ad validitatem matrimonii, cum utrumque copulative requiratur, ut malitia ſuppleat ætatem: ex Covarr. *lib.* 4. *Decret. part.* 2. *cap.* 5. *nu.* 3 In ſpecie autem propoſita, quia neutrum concludenter probatur, nec adſunt indicia, ex quibus contra communem definitionem locus ſit arbitrandi, quod eſſet Veronica proxima pubertati, ex Covarr. *ubi ſupra, col. final.*

quia

Digitized by Google

quin potius conjecturæ, & probationes urgent in contrarium, Domini judicarunt prædictam copulam, vel magis deflorationem, ad text. *in l. ſi quis aliquid, § ſi nondum viri potentem, de pœnis*, inſufficientem ad inducendum matrimonium.

30 Nec eos movit, quod in dubio pro validitate matri-
31 monii pronunciandum eſt, juxta *c. ult. de re judic.* Nam ſtantibus prædictis, ſumus extra probabilem dubitationem: nec proclives eſſe debemus in favorem hujus-
32 modi contractus alieno impulſu potius, quam propria inductione, tempore Quadrageſimale contra Canonum prohibitionem celebrati: *c. Capellanus, de feriis, c. ult. ſeſſ. 24. de reformat. matrimon.* Concil. Trident. *& c. 2. de deſponſ. impub.* ut ex Purpurat. *conſ. 579. nu.* 16 *lib.* 2. fuit dictum etiam *cauſa Toletana matrimonii, 27. Octobris hoc anno, coram R. D. P. Seraphino.*

Romana Hæreditatis, Veneris 15. Novembris 1592.

Coram R. P. D. Penia.

SUMMARIUM.

1 *Hæredidatur immiſſio bonorum hæreditatis, ex* l. fin Cod. de edict. Divi Adriani, *& num. 9.*

2 *Teſtes deponentes, quem non eſſe ſanum mente ad faciendum teſtamentum, etiam non rogati reddere debent rationem, ut probent.*

3 *Teſtes deponentes de inſania teſtatoris per ſigna & actus, non probant, niſi rationem explicent.*

4 *Teſtamentum facere non poteſt mente captus, vel furioſus, qui ſunt omnino mente privati, nam ſi omnino mente non ſunt privati, poſſunt illud facere.*

5 *Furioſi, fatui, & mente capti, qui omnino non ſunt mente privati, poſſunt facere teſtamentum.*

6 *Matrem hæredem inſtituere filiam, non eſt a ratione alienum.*

7 *Exceptio quod quis non poteſt teſtari, non impedit immiſſionem in poſſeſſionem bonorum hæreditatis.*

8 *Actus celebratus ſecundum leges, voluntarius, & licitus potius, quam illegitimus debet præſumi.*

DECISIO XI.

LUcretia Milonia annos duodecim & menſes novem nata, Lucidam matrem hæredem inſtituit; cui petenti immiſionem in bona hæreditaria, ex remedio *leg. fin. Cod. de Edict. Div. Adrian.* multa opponebantur, in quibus hæc erant præcipua: Primum, quod non eſſet talis mentis & judicii vigore prædita, ut teſtamentum condere potuerit. Alterum, quod metu, & ſuaſionibus maternis inducta teſtamentum fecerit. Propoſito ergo dubio, an Lucidæ matri eſſet danda immiſſio? Domini cenſuerunt eſſe dandam.

1 Nam cum Lucida oſtenderet teſtamentum, ſervatis debitis requiſitis, conditum, & omni vitio viſibili carens, ex remedio *dict. leg. fin.* erat immittenda, non obſtante, quod teſtes contra eam examinati pro Europa Milonia Lucretiæ ſorore, hæreditatem prætendente, teſtificarentur Lucretiam non potuiſſe condere teſtamentum, ex quo judicio illorum videbatur ſimplex & inepta, & in quamvis partem facile mu-
2 tabilis; cum in hac materia non ſufficiat dicere quempiam eſſe inſanæ mentis, vel furioſum, vel non idoneum ad condendum teſtamentum; niſi teſtes, etiam non rogati, ſufficientem rationem reddant; alias enim pro ſana mente præſumendum erit: Bald. *in l. furioſum, n.* 3. & Paul. de Caſtr. *num. 3. C. qui teſtamenta facere poſſunt*, more item furioſorum tales geſtos fuiſſe dicere oportet, Bartol *tractatu de Teſtimon. num. 94. verſ. oppoſita prudentiæ*, Alexand. *conſil.* 54. *num.* 2. *libro primo*, Herculanus *tractatu de probanda Negativa, num.* 157 *verſ. ſecundus modus eſt*. Licet enim teſtes refe-
3 rant ſigna, vel actus exteriores, ex quibus poſſit colligi furor, vel inſania, niſi rationem explicent, cum potius tunc nitantur judicare quam deponere, nihil probant: Socin. *conſil.* 42 *n.* 5. *lib.* 1. Pariſ. *conſil.* 88. *n.* 59. *lib.* 3. Dec. *conſil.* 448. *n.* 31. & fuit firmatum, *in una Ulixbonenſ. progreſſionis 22. Junii anno 1579. coram bon. mem. D. Cantuccio ſup. relata.*

Unde teſtes deponentes, quod Lucretia *era di poco giuditio, ſciocearella, & che credeva ogni coſa, & ſenza malitia, & ſemplice*: non probant eam inhabilem ad condendum teſtamentum: quamvis enim mente captus vel furioſus teſtamentum condere non poſſit; *§. Præterea, Inſtitut. quibus non eſt permiſſ. facere teſtamentum*. Simplices tamen & fatui, qui hebetio- 4
ri ſunt intellectu, dummodo omnino mente privati non ſint, teſtamentum facere poſſunt. Paul. de 5
Caſtr. *in leg. ſi frater, num. ſecundo, Codic. qui teſtam. facere poſſunt.* Faber *in d. §. præterea, numero ſecundo, Inſtitut. quibus non eſt permiſſum facere teſtament.* Dec. *reſponſ.* 127. *incipien. Circa primum, num, 49. & ſeqq.* In caſu propoſito, tametſi Lucretia ſimplex eſſet, non probatur fuiſſe inſanæ mentis; immo quidam ex teſtibus *juxta 20. Interrogatorium*, dicebat, quod Lucretia non erat *matta, & era di giudicio*, id quod actus etiam teſtandi ſatis indicat, cum non 6
ſit a ratione alienum, matrem hæredem facere, Gulielm. Benedict. *in cap. Raynutius, in prima parte in verbo, adjecta impuberi, num. 67. de teſtam.* Baldus *in lege furioſum, n°* 3. Socin. *dict. conſil.* 42. *numero undecimo lib.* 1.

His accedit, quod iſta exceptio, quod quis teſtari 7
non poſſit, non impedit immiſſionem: Angel. *conſil.* 135. *num.* 2. Decius *conſ.* 84. *numero primo, verſ. ad iſta*: Boetius *quæſt.* 23. *in fine, num.* 103.

Alterum, quod Lucretia metu & ſuaſionibus maternis inducta teſtamentum condiderit, ex his quæ 8
proponuntur, non probatur pro parte Europæ, cui id jure incumbat. Unde cum actus eſſet celebratus juxta legum præſcripta, voluntarius & licitus potius quam illegitimus præſumendus eſt: *leg. merito, ff. pro ſocio*: Pariſ. *conſil.* 5. *nu.* 168. *lib.* 4. Licet enim conjecturis & præſumptionibus iſta probari ſoleant, & Dominis viderentur ſuſpectæ artes & diligentiæ quædam Lucidæ Matris, quibus & Lucretiam filiam a domo tutoris abduxerat, eamque ei reſtituere aliquandiu diſtulerat, & aliæ ſimiles: Ex his tamen, quæ proponuntur, non apparent fuiſſe tales, ex quibus poſſit colligi, metum aut minas in teſtando interveniſſe. Unde cum nullum vitium viſibile teſta-
menti patenter probaretur vitium inviſibile (ſi quod 9
erat) non poterat impedire hæredem mitti in poſſeſſionem: *l. 2. Cod. de edict. Divi. Adrian.*

Quapropter, ut decernetur in quorum bonorum hæreditariorum poſſeſſionem eſſet immittenda, fuit obiter dictum, ut Lucidæ rationis adminiſtrationis redderentur, &c.

Mediolanenſis Bonorum de Vicecomitib. Veneris 31. 1591.

Coram R. P. D. Comitulo.

SUMMARIUM.

1 *Cæcus codicillos faciens tenetur ſervare ſolemnitates* l. hac conſultiſſima, Cod. qui teſtam. fac. poſſ. *& num. 7.*

2 *Cæcitas in eo, qui habet oculos apertos, ſed demortuos, probatur per teſtes, & ex actibus, & ſignis, unde liqueat aliquem ea facere, quæ videns non faceret.*

3 *Cæcitas probatur per teſtes deponentes de actibus, qui nonniſi cæcis conveniunt.*

4 *Cæcitas probatur ex patientis querimonia.*

5 *Cæcus licet quis non ſit a nativitate, ſed per accidens, adhuc continetur ſub diſpoſitione* leg. hac conſultiſſima Cod. qui teſtam. fac. poſſ.

6 *Cæcus per accidens, proprie cæcus dicitur, licet non fuerit talis a nativitate.*

DECI-

DECISIO XII.

DOminus Joannes Paulus Vicecomes cum anno 1575. menſe Maji, condito teſtamento Dominum Joannem Franciſcum filium arrogatum pro tertia parte, & pro aliis, duabus Tertiis Domin. Hieronymum Fratrem germanum hæredes inſtituiſſet: Anno ſequenti & menſe Octobri, Codicillos fecit, quibus Domino Joanni Franciſco multa prælegavit, eundemque pro dimidia declaravit hæredem.

De nullitate horum Codicillorum oppoſitum fuit per Reverendum Dom. Octavium, Domino Hieronymo hæredſtatem repudianti ſubſtitutum, eo quod dicerentur conditi tempore, quo Dominus Joannes
1 Paulus luminibus & mente captus erat, non ſervata ſolemnitate *leg. hac conſultiſſima, C. qui teſtam. facere poſſunt, & §. cæcus inſtit. eodem & concordat text. in leg. furioſum, C. eodem.*

Quare dubitavi, an conſtaret de amentia & cæcitate Domini Joannis Pauli, tempore dictorum Codicillorum, ita ut ſint nulli, nec derogent præcedenti diſpoſitioni teſtamentariæ.

Et Domini, quia caput amentiæ viſum fuit difficilioris, eſſe probationis, & ea, quæ teſtes ſuper illa deponunt, non omnibus æque concludebant; eo omiſſo convenerunt, ſufficienter ex teſtibus, quorum ſummarium datum fuit, conſtare, quod Dominus Joannes Paulus Codicillorum tempore lumen oculorum prorſus amiſiſſet.

Etenim cæcitas in eo, qui habet oculos apertos &
2 claros, ſed demortuos, quales aſſeritur habuiſſe Dominum Joanem Paulum, probatur per teſtes ex actibus, & ſignis, unde liqueat aliquem ea facere, quæ videns non faceret Bartol. *in l. 2. num. 3. ff. de bon. poſſ. fur. vel infan.* Jaſon. *in dict. leg. hac conſultiſſima n. 8. & ibidem.* Decius *n.* 45. Angel. *in §. cæcus, n. 1. Inſtit. eodem tit. qui teſtam. fac. poſſ.* Imol. *in l. 1. § ultimo de verb. obligat.* Natt *conſil,* 210. *in princ.* Anguiſſol. *conſil.* 269.

Ex teſtibus autem datis, Primus, & Secundus *ſu-*
3 *per tertia poſitione.* Tertius *ſuper quarta, ſeptima & nona.* Quartus *ſuper tertia, quarta, quinta & ſeptima.* Item Sextus *ſuper tertia,* concorditer affirmant, Dominum Joannem Paulum in Feſto S. Joannis Baptiſtæ anno 1576. uſque ad ejus obitum, intra quod ſpatium includitur tempus Codicillorum, prorſus luce oculorum orbatum manſiſſe: cumque utplurimum ſint domeſtici, qui ejus ſic infirmi, & obcœcati curam geſſerunt, probabiles & legitimas ſuæ aſſertionis rationes exponunt: præſertim *ſuper 4. 5. & 6. poſitionibus,* nempe quod manu duceretur etiam per domum, quod non agnoſceret familiares præſentes, niſi interdum ex voce, quod res ab ipſo petitas & in conſpectu poſitas, ut acciperet admonitus, manibus attentans quæreret; & ea, quæ ante obverſabantur in Solis, aut candelæ clara luce non adverteret, ſed ſibi adferri expoſceret; quod cibos neceſſe erat illi in os inſerere & potum ori admovere ſimulque ſignificare quidnam illud eſſet, quod ei offerebatur.

4 Accedit quod iidem teſtes ſpecialiter Primus, Tertius, & Quintus *ſuper ſeptima,* deponunt, quod Dominus Joannes Paulus dolenter querebatur, ſe penitus oculorum lucem perdidiſſe.

5 Quare concluſum fuit obſervationem *l. hac conſultiſſima,* quæ locum habet non ſolum in eo, qui cæcus natus eſt, ſed & in eo, qui ex morbo, aut accidenti
6 utriuſque oculi viſu careat, cum is proprie cæcus dicatur: Ariſtot. *Metaph. c. 22. de privatione & l. 1. Cod. qui morb. ſe excuſ. lib* 10. adhibendam de jure communi fuiſſe in Codicillis Domini Joannis Pauli, ad text. *in dict. l. hac conſultiſſima, verſ. qua in eundem modum.* Specul. *in tit. de inſtr. edit. §. 12. n. 42.*

Unde concluſum fuit, per dictos Codicillos, utpote nullos diſpoſitioni teſtamentariæ præcedenti nequaquam derogatum, niſi jure aliquo ſpeciali, vel ex vi clauſulæ ſalutaris adjectæ ſuſtineantur, &c.

Mediolanenſis Hæreditatis Lunæ 18. Maji 1598.

Coram R. P. D. Seraphino.

SUMMARIUM.

1 *Filiatio probatur per actus proportionatos patri erga filios, quando præſumptio juris non repugnat.*
2 *Legitimatio dicitur actus proportionatus patri erga filios.*
3 *Filiatio probatur ex nominatione parentum, & num. 5.*
4 *Sororitas, vel fraternitas probatur ex eo, quod pater nominet talem, & talem, ſuos filios.*
6 *Filiatio probatur ex confeſſione patris, & num. 10.*
7 *Articulans non fatetur.*
8 *Articulans licet non fateatur, poteſt inſervire pro adminiculo ad informandum animum Judicis.*
Amplia ut num. 9.
11 *Actu, quem quis impugnat, quando poſſit ſe juvare?*
12 *Filiatio ad effectum ſucceſſionis probatur levioribus probationibus.*
13 *In ſucceſſibilis quis non dicitur, quia natus ex damnato coitu, quando non agitur de ſuccedendo patri, ſed fratri.*
14 *Proximior quis probatur, quando non comparet qui proximiorem ſe eſſe probet.*
15 *Natus ex coitu reprobato, ſed non punibili pœna temporali, non excluditur a ſucceſſione tranſverſalium de Jure Communi.*
16 *Cognationis incertiendo dari non poteſt in fratribus uterinis.*
17 *Partus editus quinto menſe non eſt vitalis.*
18 *Fratres uterini ſuccedunt inter ſe, licet a diverſis patribus ortum duxerint.*

DECISIO XIII.

FUit dubitatum, an conſtet, Suſannam, quæ poſt ingreſſum Monaſterii fuit nominata Soror Davia de Bellana, fuiſſe ſororem quondam Joannis Jacobi de Bellano, ad effectum ut ipſa, & Moniales ſuccedere poſſint in bonis Dom. Jacobi? Et fuit per Dominos, nemine deſcrepante, concluſum, conſtare ex pluribus.

Nam cum non ſimus in materia, quæ habeat contra 1
ſe Juris præſumptionem, de qua *in leg. miles, §. defuncto, ad leg. Jul. de adulter.* & per Paleott. *de Noth. & ſpur. cap. 22. n. 3. & cap. 24 per tot.* filiatio probatur per actus proportionatos Patris erga filios; qualis eſt legitimatio, quæ hic adeſt Joannis Antonii Patris Jacobi, 2
& Suſannæ vocantis eos filios ſuos, ex Maria ejus An- 3
cilla, Gozzadi *conſil. 13. num. 44.* Pariſ. *conſil. 10. n. 67. lib. 7.* Roland. *conſil. 96 n. 85. lib. 3.* Ex qua nomina- 4
tione probatur etiam, Suſannam eſſe Sororem Joannis Jacobi: Aymon. *conſil. 249. n. 2.* & hoc genus probationi fuit pluries admiſſum per Rotam, ut *in Romana a Bordeſia & in Romana de Stocb.* in qua plures allegantur.

Probatur ſecundo, ex teſtimonio ejuſdem Joannis 5
Antonii Patris, in quo adeſt eadem nominatio. Anton. de Butr. *in cap. tranſmiſſæ, col. 2. qui fil. ſint legit.* Pariſ. *conſ. 15. n. 29. lib. 2.*

Tertio, ex confeſſione Dominorum de Tabernis, 6
facta in articulis in actis productis.

Nec obſtat quod articulans non fateatur; quia in- 7
ſervire poteſt pro adminiculo ad informandum ani- 8
mum Judicis, etiam quod revocaretur, in caſu, quo 9
revocari poteſt, puta quando articuli dati ſunt per procuratorem; Rota *deciſ. 2. de confeſſ. in nov.* Sed magis concludenter ex eorundem confeſſione facta in tranſa- 10
ctione, hoc idem probatur, quæ quamvis impugnetur 11
per Moniales, tamen non impugnatur in hac parte, neque ratione falſitatis contentorum in ea, ſed ratione defectus ſolemnitatis; ideo locum habent deducta ex Bart. & aliis *in leg. ſi ita ſtipulatus, §. Chryſogonus, de verb. obligat.* Riminaldus *conſilio 94. num. decimoquinto, libro primo,* Puteus *deciſ. 6. de confeſſ.* Ruinus *conſil. 68. num. octavo, libro ſecundo,* & maxime cum hæc confeſſio ex prædictis ſit geminata.

Accedunt teſtes Dominorum de Tabernis citati in facto,

Digitized by Google

facto, junctis depoſitionibus, Decius *conſil.* 534. *num.* 4. teſtes earundem Monialium, licet opponebatur de nullitate examinis, cum non inſerviant niſi pro admi-
12 niculo: non eſt dubitandum hanc probationem ſufficere ad effectum ſucceſſionis, in qua leviores probationes admittuntur: ad *conſil.* Gemin. 27. ſæpius in Rota approbatum.

Neque ideo Soror Daria poteſt dici inſucceſſibilis,
13 quia nata ex damnato coitu, cum non agatur de ſuccedendo Patri, ſed fratri: ut per Graſſ. *de Succeſſ. quaſt.* 34. *in fin.* & probatur proximior, ex quo non apparet
14 alium adeſſe, qui proximiorem ſe affirmet; Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 11. *gl.* 1. *num.* 1.

Adeſt etiam legitimatio, quæ hanc exceptionem in-
15 habilitatis excludit; maxime cum de jure communi, illi, qui ex coitu, licet reprobato, ſed non punibili pœna temporali, naſcuntur, non excludantur a ſucceſſione transverſalium: Socin. *conſil.* 148. *num* 2. *lib.* 1. Paleottus *de Noth. & Spur. cap.* 2. *n.* 11. Royas *in*
16 *Epitom. ſucceſſ. cap.* 20. *num.* 16. Quod maxime procedit reſpectu uterinorum, in quibus non poteſt dari incertitudo cognationis: *leg. ſi ſpurius, ff. unde cognat.*

Nec obſtat quod Maria fuerit nuptui tradita ante nativitatem Joannis Jacobi, quia cum jam concepiſſet
17 eum, qui poſtea quinto menſe editus eſt, non poteſt eſſe locus præſumptioni *dict. §. defuncto*, nemo enim vitalis naſcitur menſe quinto: ut notatur *in leg. ſepti-*
18 *mo menſe, de ſtat. homin.* Plin. *lib.* 7. *cap. quinto*, quamvis in uterinis non relevet quod ex diverſis Patribus ſint nati: ideo non obſtat quod Joannes Jacobus fuerit inſtitutus a Patre, ſive eſſet filius, ſive non; hoc enim fuit factum ad cautelam pro validitate inſtitutionis; *leg. teſtamentum, C. de teſtament.*

Et ita concluſum probari Sororem Dariam fuiſſe Sororem Joannis Jacobi, & ei ſuccedere potuiſſe in bonis, de quibus agitur, &c.

Taurinenſis Diſſolutionis Matrimonii, Veneris 16. Martii 1590.

Coram R. P. D. Platto.

SUMMARIUM.

1 *Habitatio triennalis requiritur ad probandam in conjugibus impotentiam coeundi.*

2 *Impotentia coeundi in conjugibus ſi eſt manifeſta, ſtatim diſſolvitur matrimonium, ſecus ſi non eſt manifeſta.*

3 *Viro aſſerenti uxorem cognoviſſe magis creditur, quam uxori neganti.*

4 *Impotentia ſignis dubiis exiſtentibus, non ſtatim devenitur ad diſſolutionem matrimonii.*

5 *Impotentia coeundi apparere poteſt ex ſignis externis apparentibus in membris virilibus.*

6 *Impotentia coeundi in viro non probatur ex eo, quod per horas jacuerit cum muliere, & illam cognoſcere non valuerit.*

7 *Impotentia coeundi in conjugibus, ut dirimatur matrimonium, debet eſſe naturalis, perpetua, & inſanabilis.*

8 *Frigidus, & impotens, naturaliter non putatur, qui ad copulam anhelans, eam non perficit, ſed virgam ſaltem arrigit, & emittit ſemen.*

9 *Sententia non eſt præcipitanter ferenda in his quæ concernunt periculum animæ.*

10 *Obſtetricum relatio, quod mulier ſit virgo, fallax eſt.*

11 *Cohabitatio triennalis præfigitur conjugibus ad experiendam potentiam coeundi, licet per aliquos jam annos antea cohabitaverint.*

12 *Cohabitationis terminus præfigitur conjugibus ad experiendam potentiam coeundi Judicis arbitrio.*

13 *Cohabitationis ratio, & modus ſtatuenda ſunt a Judice, quando eſt facienda experientia potentiæ coeundi, ne alter ex conjugibus damnum aliquod patiatur.*

DECISIO XIV.

PEtente muliere diſſolutionem Matrimonii ob Viri impotentiam, niſi hujuſmodi impotentia per juſtum judicium fuerit prius probata, certum eſt deve- 1
niendum eſſe ad cohabitationem triennalem, & probationes impotentiæ, de quibus agitur *in cap. laudabilem, de frig. & malefic.* ubi de hoc eſt textus clarus, & Gloſſ. & aperte notat Innoc. *in cap.* 7. *dict. tit.* & *ibi* Anton. a Butr. *verſ. quod ſi velit probare ſe Virginem*; & in *dicto cap. laudabilem, num.* 9. & 17 & *ibidem* Abb. *circa fin. verſ. & ideo intellige quæ ſequuntur*, & alii communiter, concludentes, quod aut impotentia viri conſtat 2
per ſigna evidentia, puta, quia caret genitalibus, aut habet membrum virile ſiccum aut aridum, aut quid ſimile, & tunc poteſt ſtatim deveniri ad ſeparationem; aut non conſtat niſi per ſigna æquivoca, & tunc non eſt ſtatim deveniendum ad ſeparationem, maxime ſi vir, cui in hoc magis creditur, *cap.* 1. *eodem tit.* copulam aſſerat interveniſſe, ſed debet præfigi terminus, 3
in quo conjuges operam copulæ conjugali dantes curent eam perficere.

Quapropter cum in caſu propoſito non adſint aliqua 4
evidentia ſigna impotentiæ Domino Horatio, cum Medici ad illum inſpiciendum per Judices in partibus de conſenſu partium electi, dicant ſe in eo reperiiſſe partes genitales naturaliter bene diſpoſitas, cum etiam ipſa uxor confiteatur Dominum Horatium aliquantulum erigere virgam, & ſemen emittere; ex his ſatis apparet nulla in eo eſſe evidentia ſigna frigiditatis, ſed potius dubia, & propterea non poſſe deveniri ad diſſolutionem, niſi clarior, & manifeſtior probatio impotentiæ afferatur.

Quod manifeſto colligitur ex relationibus eorundem Medicorum ad id electorum, dum affirmant, difficile, immo impoſſibile eſſe ex ſola partium Veneri dicatarum inſpectione facere judicium de Domini Horatii potentia vel impotentia. Si enim in virilibus membris Horatii eſſent ſigna apparentia impotentiæ, vel ob nimiam brevitatem, vel ob aliam quamvis cauſam, 5
utique non eſſet impoſſibile nec difficile ex eorum inſpectione de impotentia judicare.

Nec obſtat quod Domini Periti aſſerant pudendum Domini Horatii viſum fuiſſe paulo brevius & gracilius quam conſueverit eſſe hominibus juſtæ magnitudinis, & propterea neceſſarium eſſe dixerunt facto ipſo de potentia Domini Horatii periculum facere, & ea de cauſa ſolus cum ſola nudus cum nuda in communi lecto jaceat.

Nec tamen movit Dominos, quod duarum circiter 6
horarum ſpatio cum uxore in lecto jacuit, & illam carnaliter cognoſcere non potuit; Quia animadvertebant multas potuiſſe intervenire cauſas, etiam naturales & accidentales, quæ citra natralis potentiæ defectum illum impedire potuerunt, ne tam brevi tempore venereum opus perficeret, quas late proſequuti ſunt illi Domini Medici, qui pro Domino Horatio ſcripſerunt; & propterea experientia hujuſmodi non fuit ſufficiens; ut aperte dicit Innoc. *in dict. cap.* 1. *de frigid. ſub n.* 1. *verſ. item non deficit*; ubi ait non ſufficere, quod per totum diem manſit mulier cum viro; ſed neceſſe eſſe, ut ad minus per menſem manſerit in experientia copulæ conjugalis.

Addo quod experientia hujuſmodi facta de Domino Horatio, ubi poſſet aliquo modo aliquid inferre ad ejus frigiditatem, ſeu impotentiam; ſolum poteſt facere aliquam probationem reſpectu illius temporis, quo factum eſt experimentum, non tamen ex eo concluditur, quod talis impotentia ſit naturalis, perpetua, & inſanabilis; & tamen ad hoc, ut dirimatur matrimonium, debet conſtare, quod perpetua ſit, & inſanabilis humano remedio; *cap. fraternitatis, d. tit.* 7
de frigid. & malefic. ubi omnes Doctores, & Abb. *in d. cap. laudabilem, ſub num.* 5. ubi dicit, quod cum dubitatur, an frigiditas ſit naturalis & perpetua, an vero accidentalis; deveniendum eſt ad triennalem cohabitatem, ut ex curſu temporis, cum aliter probari non poſſit, appareat qualis erit, temporalis, an perpetua: quod tamen in caſu iſto nullam videtur habere diffi-

Digitized by Google

difficultatem, ex quo etiam ex confeſſione uxoris conſtat, Dominum Horatium aliquantulum erigere pudendum, & ſemen emittere; quo caſu dici non poteſt conſtare de evidenti & naturali frigiditate, quin potius eum, qui ſimili modo ad copulam moveatur, ſemenque emittat, ſed non perficiat copulam, dicit Hoſt. *in ſum. dict. tit. ſub num.* 10 non eſse naturaliter frigidum: & *numero decimotertio*, dicit hoc caſu, ſi uterque confiteatur, & poſt triennium uxor appareat virgo, poſse forte matrimonium dirimi.

(8 at "dendum")

Ex his dicebant Domini, ſuperfluum etiam fore ad novam Horatii inſpectionem, pro qua inſtabunt informantes pro uxore devenire. Quia tamen ex relatione Peritorum, quam ex confeſſione puellæ, conſtat inſpectionem nihil conferre ad judicandam viri impotentiam, ſed omnino ad experientiam rerum Magiſtram eſse deveniendum: illam autem ſufficientem aptamque experientiam fore aiebant, quam Romanus Pontifex in ſimilibus caſibus ſtatuiſset, ac Sacrorum
9 Canonum Interpretes docuiſsent; qui omnes uno ore exclamant, in re tanta, in qua animæ periculum agitur, præcipitanter non eſse agendum; ut dicit Hoſtien. *in ſumm. dict. tit. num.* 13. *verſ. ſed ſi Judex*; Innocent. *in dict. cap.* 1. *num.* 2. Abb. *num* 5.

Neque hujuſmodi reſtitutionem ad cohabitandum ad dictum effectum experiendæ conjugalis copulæ poteſt impedire, quod puella inſpecta ab Obſtetricibus
10 fuerit reperta Virgo; Tum quia judicium hujuſmodi eſt fallax, oculuſque ſæpe fallitur, ut in propoſito dicit Innocent. *dict. cap.* 1. *n.* 5. Tum quia non valet conſequentia, *Uxor reperitur intacta: ergo Vir eſt impotens impotentia naturali, & perpetua, quæ ſufficiat ad dirimendum matrimonium.* Nam ad hunc effectum ſolet dari triennium, ut videatur, an interim poſſint effici una Caro, & matrimonium conſummare, ac perficere quod antea non potuerunt; *dict. cap. laudabilem*, ubi Abb. *num.* 5. Quod ſi poſt triennalem cohabitationem non potuerint matrimonium conſummare, tunc bene intrat præſumptio, quod impedimentum ſit perpetuum: idem Abb. *in cap. fraternitatis, numero decimoquinto, dict. tit.*

11 Unde etiam non obſtat, quod Dominus Horatius undecim menſibus cum uxore cohabitavit, & non potuit illam cognoſcere; quia, ut habetur *in cap.* 15. *dict. tit.* etiam poſt octo annos, quibus ſimul conjuges habitaverant, præfixi fuerunt novi, & plures termini ad faciendam experientiam copulæ conjugalis. Quapropter erit etiam in caſu noſtro præfigendus terminus Domino Horatio & uxori, quo dantes operam carnali copulæ, experiantur, ſi Deo favente ſimul poſſint conveniri, & una caro, & unum corpus effici.

Reſervarunt Domini videre, qualis debeat, ac
11 quantus eſse hujuſmodi terminus, cum pluribus in caſibus Doctores illum Judicis arbitrio relinquant, & propterea diſcutiendum erit, an in aliquo ex illis caſibus verſemur, quo minor triennio ſit ſtatuenda cohabitatio: Præterea decernendus etiam erit modus, &
13 locus hujuſmodi cohabitationis, ac ratio ineundæ copulæ, per quam ſit puellæ cautum, ne a Viri ſævitia detrimentum aliquod patiatur.

Senogallienſis fructuum Lunæ 29. Maji 1595.

Coram R. P. D. Seraphino.

SUMMARIUM.

1 *Fructus non reſidenti non debentur.*
2 *Diſtributiones quotidianæ non debentur non reſidenti.*
3 *Diſtributiones quotidianæ non dantur, niſi intervenientibus divinis officiis.*
4 *Infirmitas ſeu corporis neceſſitas, vel evidens Eccleſiæ utilitas excuſant a reſidentia.*
5 *Neceſſitas corporis, ut excuſet a reſidentia, debet eſſe rationabilis, & talis, quod per alias perſonas non poſſit tractari.*
6 *Abſens a reſidentia ob negotium, quod geri poteſt per*

Pauli Zacchia Quaeſt. Med. Tom. III.

procurationem, non excuſatur, nec ei diſtributiones, vel fructus debentur.
7 *Infirmitas non excuſat appellantem non redeuntem pro apoſtolis, quia poteſt appellans illos petere per procuratorem.*
8 *Cauſa non reſidenti non ſufficit pro excuſando non reſidentem, niſi concurrat licentia Superioris.*
9 *Lis quando ſit legitima cauſa abſentiæ, & lucrandi fructus ea durante.*

DECISIO XV.

FUit reſolutum, fructus non deberi Decano, cum ei obſtet exceptio non reſidentiæ; ut per Abbat. & Anan. *in cap. conquerente, num.* 4. *de Cleric. non reſident.* cum aliis allegat. *in cauſa Caurienſi coram R. P. D. Orano*, quibus accedit Conc. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *§. præterea.* 1

Quod maxime procedit in diſtributionibus quotidianis, quæ non dantur niſi intereſsentibus divinis Officiis; *cap.* 1. *de Cleric. non reſidentibus, lib.* 6. Abbat *in c. licet, notab.* 4 *de prabend.* Gemin. *conſ.* 85. *num* 18. 2 3

Neque obſtat excuſatio, cum non allegetur infirmitas, neque corporis neceſſitas, vel ejuſdem Eccleſiæ utilitas, juxta text. *in cap. unico, de Cleric. non reſident.* Ultra enim quod corporis neceſſitas debet eſse rationabilis, & talis, ut dici poſſit juſtum impedimentum, ut per Archidiacon. *in d. cap.* 1. & Prob. *ibid. n.* 25 quod ceſsare videtur, ubi negotium eſt tale, ut poſſit tractari per alias perſonas, puta per Procuratores; ut Bart. *in leg. ſed ſi*, §. 1. *quibus ex cauſ. major* Bal. *in leg. eos.* §. *Apoſtolos in principio, C. de appell.* Boerius *dec.* 43. *num.* 9 Aym *conſil.* 179. *n.* 9. *in fine*, & fuit alias dictum *in una Forolivien fideicommiſſi* 21. *Aprilis* 1583. in qua noluerunt Domini ob infirmitatis impedimentum excuſare appellantem, qui non redierat pro Apoſtolis, cum hoc poſset exequi per procuratorem; Requiritur etiam, ut concurrat licentia Superioris, ut fuit deciſum *coram Illuſtriſſimo Platto in una Burgenſi reſidentia*, 4. *Jul.* 1586. (4 5 6 7)

Non obſtat quod *in Salamantina cenſurarum coram me.* Lis habita fuerit pro legitima cauſa abſentiæ, & lucrandi fructus, ea durante; Quia hoc procedit ex eo, quod litigabatur contra idemmet Capitulum, quod denegabat dare fructus Canonico ſeu Portionario; & ideo non debebat ex propria contumacia ſentire commodum. 9

Quod vero dicitur de cauſa criminali; poſset forſan haberi pro juſta cauſa; ſed hæc non probatur, cum teſtes, qui deducuntur, fuerint examinati nulliter in partibus lite in Curia pendente; & non probant etiam talem criminalitatem propter quam prohiberetur reſidere; Et ideo concluſum, fructus de quibus agitur, non deberi.

Senenſis Matrimonii Veneris 17. Maji 1596.

Coram R. P. D. Mantica.

SUMMARIUM.

1 *Uxor tenetur cohabitare cum viro, eique matrimonialia obſequia præſtare.*
2 *Matrimonium contrahens dicitur alienare propriam perſonam, quia non habet amplius ſui corporis poteſtatem.*
3 *Impotentia coeundi non reſultat ex impedimento aperitionis mulieris.*
4 *Impotentia, vel frigiditas non inducitur ex impedimento aperitionis mulieris.*
5 *Impotentia coeundi non diſſolvit illico matrimonium, ſed debent conjuges cohabitare per triennium, & experiri, an impedimentum ſit perpetuum.*
6 *Marito aſſerenti carnaliter cognoviſſe uxorem credendum eſt, quamvis uxor contradicat.*

DECISIO XVI.

DOmini, altera parte tantum informante, cenſue-
runt ſententiam Vicarii Archiepiſcopi Senenſis
eſse confirmandam; nam cum ſit contractum matri-
1 monium inter Adrianum de Iulianis & Flaviam de
Guidarellis, jure optimo declaravit, eam eſse cogen-
dam ad cohabitandum cum Viro, & obſequia matri-
monialia ei præſtanda; *cap. cum litteras*, & *ibi* Abb. *n.*
7. de reſtitut. ſpoliat. cap. 1. *de ſponſalibus*, Innocent. *in*
cap. ex parte, *num.* 4. Hoſtienſ. *n.* 11. Ant. de Butr. *nu.*
31. de reſtit. ſpol. Raph. Cum. *conſil.* 1. *nu.* 1. *& ſeq.* Co-
2 varr. *in Epitom. lib.* 4. *Decret.* 2. *part. cap.* 7. *in principio*,
quicunque enim Matrimonium contrahit, dicitur quo-
dammodo propriam perſonam alienare; quia non ha-
bet amplius ſui corporis poteſtatem; *cap. non debet de*
conſanguinitate & affinitate, Abb. *in c.* 2. *n.* 21. *verſ. &*
puto, *de reſtit. in integrum*.

3 Non obſtat impedimentum aperitionis, quod a Fla-
4 via Uxore ei objicitur; quia etiamſi id verum ſit, non
tamen inducit frigiditatem, vel impotentiam. Præ-
terea quamvis Maritus non poſſit cognoſcere mulie-
5 rem, non propterea ſtatim diſsolvitur matrimonium,
ſed debent conjuges cohabitare per triennium, & inte-
rim dare operam, & experiri, an impedimentum ſit
perpetuum; juxta *cap. laudabilem*, *de frigidis*, *& ma-*
lef. & ſæpius fuit reſolutum in Rota; & maxime *coram*
R. P. D. meo Blanchetto in Bonon. ſeparationis.

6 Hoc amplius in caſu propoſito, ipſe Adrianus aſse-
rit ſe Dom. Flaviam uxorem ſuam carnaliter cognoviſ-
ſe, cujus aſsertioni credendum eſt, quamvis ipſa con-
tradicat; *cap. continebatur de deſponſ. impuber. cap. ſi quis*
acceperit, 33. *q.* 1. Innoc. *in dict. cap. ex parte*, *num.* 4.
in fine, Ioannes Andreas *n.* 9. Anton. Butr. *n.* 35 *verſ.*
quandocunque probantur, *de reſtit. ſpol* Abb. *in cap.* 1. *n.*
3. de cland. deſponſ.

Ex his ergo concluſum fuit dictam ſententiam
eſse confirmandam.

Salamantina Coadjutoriæ, Lunæ 20. Junii 1594.

Coram R. P. D. Penia.

SUMMARIUM.

1 *Coadjutus, ægrotante vel impedito Coadjutore, lucratur*
diſtributiones quotidianas.
2 *Coadjutor datus cum plena poteſtate, lucratur Coadjuto*
quidquid ipſe lucraretur.
3 *Coadjutor repræſentat in omnibus Coadjutum.*
4 *Coadjutor, vel Coadjutus lucratur diſtributiones tempo-*
re infirmitatis ejus, qui actu ante infirmitatem reſi-
debat.
5 *Diſtributiones lucratur infirmus, quia per fictionem re-*
ſidere dicitur.
6 *Fictio non habet locum, ubi non eſt æquitas.*
7 *Coadjuto excommunicato non lucratur Coadjutor pro eo.*
8 *Excommunicatus, qui non poteſt lucrari & exercere per*
ſe nec per alium facere poteſt.
9 *Coadjutor inſervit nomine proprio, quando eſt impeditus*
Coadiutus.
Declara ut num. ſeq.

DECISIO XVII.

DIe Veneris 25 Iunii anni 1593. quando iſta cauſa
de conſenſu partium extra Rotam fuerunt deciſa
duo dubia, ut apparet ex deciſione tunc facta; deinde
cauſa fuit commiſsa in Rota; & in hac poſitione obtu-
li Dominis declarandas duas alias difficultates.

Prior eſt, an Coadjutore ægrotante, carcerato, vel ali-
quo alio legitimo impedimento detento, haberi debeat
pro præſente, & perinde ſit computandus; & lucretur
Eccleſiæ emolumenta, ſicut computaretur, & lucrare-
tur Antonius Canonicus proprietarius & verus.

Altera eſt, utrum exiſtente Antonio Canonico pro-
prietario & vero, excommunicato, poſset tunc inſer-
vire & lucrari Ioannes Coadjutor.

Ad Primam Domini affirmative reſpondentes pro- 1
nunciarunt, Coadjutore ægrotante, vel alias legiti-
me impedito, lucrari Coadjutum diſtributiones quo-
tidianas, alioſque ſui beneficii fructus. Cum enim
forma Coadjutoriæ ſit conſideranda, Innoc. & Joann.
Andr. *in cap. fin. num.* 9. *de Cleric. ægrotan.* ubi etiam
Anchar. *n.* 13. & Imol. *n.* 12. & Joannes Baptiſta Polan- 2
cus eſset datus Coadjutor Antonio, tam in ſpiritua-
libus quam in temporalibus, cum plena, & libera, &
omnimoda poteſtate, conſequens erat, ut poſset Co-
adiutor, quæ poterat Coadjutus: *cap. is*, *de elect. lib.*
6. Oldrad. *conſil.* 44. *n.* 2.

Sed Coadjutus infirmus, vel corporaliter impeditus,
poteſt lucrari diſtributiones quotidianas, quas ſanus
lucraretur, ſi præſens eſset, *cap. unico*, *de Cleric. non*
reſiden. lib. 6 ub. Geminian. *in §. qui vero notab.* 1. &
Probus & Joannem Monachum, *num.* 13. & Abb. *in*
cap. 1. *num.* 7. *de Cleric. ægrotan.* & Covarr. *lib.* 3. *var.*
reſol. cap. 13. *num.* 8.

Igitur idem ſtatuendum erat reſpectu Coadjutoris,
qui ex forma Coadjutoriæ in omnibus, & per omnia
Coadjutum repræſentabat, cum in ejus locum eſset ſub- 3
rogatus, *l. ſi cum § qui injuriarum*, *ff. ſi quis caution.*

Hoc tamen dicebant Domini intelligendum, quan-
do ſanus divinis intereſse ſolebat, ita ut infirmitas fuiſ-
ſet immediata cauſa non intereſsendi: Joan. Andr. Za-
barella & Abb. *in cap. ad audientiam*, *de Cleric. non reſi-*
dent. Abb. *in d. cap.* 1. *n.* 6. *de Cleric. ægrot.* Covar. *præ-*
cit. loco, *verſ.* 6. *hoc ipſum*.

Idemque conſtituendum eſse in impeditis quolibet
corporali impedimento, cenſuerunt *in d. cap. unico*, *de*
Cleric. non reſident. l. 6 Archidiac. & Ioan. Andr & An-
char *not.* 6. & Gem. *in d. § qui vero, n.* 5. & Franch. *n.* 4. &
Prob. ad Monach *n.* 10. & nominatim de injuſte carcera-
to, tenuit Probus ad Monach. *in d. cap. n* 22. & Covarr.
præcit. loco, & Pariſ. *conſil.* 102 *num* 3. *lib.* 4.

Neque ſupradictis refragatur, quod dum Antonius
Coadjutus eſset ſanus corpore, & mente, tunc Coad-
jutore ægrotante aut legitimo impedimento detento,
Eccleſiæ foret deſervitum per Antonium; quoniam
formula Coadjutoriæ tollebat difficultatem: nam Pa-
pa dederat Coadiutorem Antonio, ſive non valenti,
ſive inſervire nolenti.

Quod dicebatur de fictione, quod ideo infirmus lu-
cratur diſtributiones, quia fingitur reſidere, & pro-
pterea fictionem non habere locum, ubi non eſt æqui-
tas; Bartol. *in l. ſi quis pro emptore*, *num.* 6. *ff. de uſu-*
capien Verall *deciſ.* 198. *num.* 2. *p.* 2. Ab hac vero facti
ſpecie æquitatem abeſse, quæ ſuadere non poterat,
ut Coadjutor infirmus vel carceratus reputaretur præ-
ſens, ad affectum, ut Coadjutus ſanus, ſi non inſer-
viret Eccleſiæ, lucraretur. Reſpondebatur, iſtam
non eſse juris fictionem, ſed infirmitatis, aut alterius
legitimi impedimenti excuſationem; *cap.* 1. *de Cleric. non*
reſident. lib. 6. ibi, *exceptis illis*, *quos infirmitas*, *ſeu*
corporalis neceſſitas excuſaret: *& cap* 1. *de Cleric. ægro-*
tant. ibi, *ægritudo ſua non debeat impedire*.

Textus autem *in cap de cætero*, *de Cleric. non reſiden.*
qui ex adverſo ponderabatur, non loquitur de infirmo,
ſed de ſano, & in ſervitio Epiſcopi exiſtente, qui pro-
pterea Eccleſiæ inſervire cenſetur: quod a themate
propoſito longe diſtabat.

Ad aliam difficultatem negative fuit reſponſum,
Antonio ſcilicet Coadjuto excommunicato, non lu- 7
crari Coadjutorem pro eo; cum enim in literis Coad-
jutoriæ diceretur, quod inſervire deberet Coadjutor
pro Coadjuto, & pro ipſo Coadjuto lucrari, jure con-
ſequebatur, ut hoc privilegium intelligeretur compe-
tere Coadjuto, dummodo eſset habilis & capax; excom-
municatum autem non lucrari fructus, aut emolumen-
ta beneficiorum, explorati juris eſt, *cap. paſtoralis*, *§.*
verum, *de appellation.* Rota *deciſ.* 8. *n.* 10. *de ſentent.*
excommunicat. in antiquis, Puteus *deciſ.* 280. *lib.* 1.
& qui non poteſt propter excommunicationem per ſe
aliquid agere, neque poterit per alium ad ſuam 8
utilitatem; ut notant omnes *in cap. finali*, ubi
Ioannes de Imola *n.* 19. *de Procuratoribus*, & ſatis eſset
indecorum, ut alieni propter demerita a communio-
ne fidelium & ſuffragiis Eccleſiæ, per hanc viam de
patrimonio Eccleſiæ, cui nollent obedire, alerentur;

cap.

cap. commiſſa, de elect. lib. 6. Baldus *in cap. 2. in ſecunda lectura, num. 12. de Judic.*

Quibus non obſtabat, quod Coadjutor non ageret
9 nec ſerviret nomine excommunicati, ſed nomine proprio, aut nomine Eccleſiæ, ex traditis per Innocentium *in cap. fin. in fine, de Procuratur.* Oldradus *conſil. 44.* & Compoſtellan *in cap fin. n. 17. de Cleric. ægrotant.* Quoniam Innocentius hoc tantum affirmat, excom-
10 municationem adjuti non nocere Coadjutori, quo quo minus vel ſuo, vel Eccleſiæ nomine agere poſſit, & non cenſet eum quidquam poſſe lucrari ad commodum, & utilitatem Coadjuti excommunicati, quem ſua demerita ab iſtius commodi participatione merito excluſerunt.

Romana ſucceſſionis de Sabellis, ſeu Romana Reſtitutionis Dotis Lunæ 27. Maij 1596.

Coram R. P. D. Penia.

SUMMARIUM.

1 *Intentioni ſua fundamentum quilibet probare tenetur.*

2 *Nativitas filii probatur per fidem Parochi, teſtantis, ſe illum baptizaſſe.*

3 *Mors alicujus bene probatur per teſtes de illa deponentes.*

4 *Superviventia probatur per teſtes deponentes de obitu alicujus certo tempore, & de vita alterius.*

5 *Filius, ut parentibus ſuccedat, ſatis eſt, quod naſcatur vivus, & perfectus, licet ſtatim poſt parentes moriatur.*

6 *Vitæ ſigna quænam ſint.*

7 *Vivere dicitur, qui & motus, pulſus, & vitæ capacis ſpiritus eſt compos.*

8 *Teſtes non dicuntur ſingulares, ſi depoſitiones eorum tendant ad eundem finem, licet diverſimode deponant.*

9 *Vita alicujus bene arguitur ex ſignis vitalibus editis poſt horas viginti quatuor a nativitate.*

10 *Vitæ evidens ſignum filii naſcentis eſt ſuperviventia ipſius poſt matris obitum.*

11 *Caſſan.* conſil. 19. *declaratur.*

12 *Clericus dicitur teſtis integer & qualificatus.*

13 *Subjectus ſolum ratione Juriſdictionis, eſt teſtis idoneus pro Domino.*

14 *Vaſallus habens particulare intereſſe in cauſa, poteſt pro Domino, & contra ipſum teſtimonium ferre.*

15 *Teſtes etiam minus idonei admittuntur ad probationem facti, quod non poteſt per alios probari.*

16 *Partui mulieris homines intereſſe non ſolent. Declara ut num. 19.*

17 *Teſtibus inveriſimilia deponentibus non eſt credendum.*

18 *Inveriſimile habet falſitatis imaginem.*

20 *Teſtis deponens de vita alicujus, rationem rationis ſui dicti reddere tenetur, ut ejus depoſitio probet.*

21 *Vita infantis ut probetur, non eſt neceſſaria vocis emiſſio, aut ploratus, cum ſine iſtis ex aliis actibus & motibus vita deprehendatur.*

22 *Bald.* conſil. 69. *lib. declaratur.*

23 *Natus, exſecto matris ventre, ut probetur quod fuerit extractus vivus, quomodo teſtes deponere debeant.*

24 *Natus exſecto matris ventre, ut probetur vivus ad effectum rumpendi teſtamentum, urgentes & concludentes probationes requiruntur.*

25 *Filius ſuperviveus matri, etiam per breve tempus, liberat patrem a reſtitutione dotis.*

26 *Partus editus in ſexto, vel octavo menſe non eſt vitalis.*

27 *Alleganti partum non eſſe vitalem incumbit onus probandi.*

DECISIO XVIII.

Dominus Lucius Sabellus anno 1595 uxorem duxerat Dominam Antoniam Cinciam, Domini Cincii filiam, cui Franciſcus pater dotem ſcutorum 10. m. numeravit, quam Lucius reſtituere promiſerat, ſi Antonina ſine filiis moreretur: cum vero Antonina die Sabbathi 19. menſis Septembris ejuſdem anni in Oppido Arignani filiam peperiſſet, & mox die ſequenti Antonina mater, & Franciſca filia mortem obiiſſent, & Franciſcus pater prætenderet ſibi dotem reſtituendam, vel quia filia eſſet matri præmortua, vel quia non eſſet ætatis legitimæ; ita ut quamvis matri fuiſſet ſuperſtes, nihilominus tamen pro non nata habenda foret: Contra autem Lucius Antoninæ matris probare conaretur, nempe filiam matri ſupervixiſſe, hoc enim 1
erat ſuæ intentionis fundamentum, cujus propterea ad ipſum pertinebat probatio, Paulus de Caſtro *conſ. 101. n. 1. lib. 2.*

Dubio propoſito, an conſtaret de ſuperviventia Franciſcæ filiæ, ita ut eſſet, vel non eſſet factus locus dotis reſtitutioni, utraque parte informante, ex his, quæ nunc proponebantur, Rota cenſuit de ſuperviventia filiæ ad prædictum effectum dotis non reſtituendæ conſtitiſſe.

Primum enim, puellam fuiſſe natam vivam & Sacro 2
Baptiſmatis fontem ablutam docebat fides Baptiſmi, de quo primus etiam teſtis aſſerebat, dicens, ſe vidiſſe baptizari puellam, & ſecundus teſtis, qui erat Parochus, fatebatur quoque ſe, illam baptizaſſe, & *Franciſca* nomen impoſuiſſe; ad text. *in cap. nam & ego, de verbor. ſignificat.*

Antoninam Matrem mox die Dominico ſequenti 3
10. Decembris obiiſſe, teſtificabantur primus, & tertius teſtis, aſſerentes illam vita functam fuiſſe die Dominico eadem hora, qua, die antecedenti, filiam pepererat; & poſt obitum populo de more vocato cadaver fuiſſe delatum ad Eccleſiam Arignani, & traditum Sepulturæ, probabant conformiter omnes teſtes.

Quod autem Franciſca filia ſupervixiſſet matri, qui 4
erat potiſſimus cauſæ articulus, hac ratione informantes pro Lucio probare nitebantur. Nam primus teſtis *juxta ſeptimum* dicebat, ſe poſt obitum Antoninæ, ab aula, in qua depoſitum fuerat illius cadaver, poſt duas, vel tres horas receſſiſſe, & ſe contuliſſe ad locum vocatum *la Cuccina piccola*, ubi Franciſca a mulieribus cuſtodiebatur, ibidemque illam vivam, & ſe moventem vidiſſe, & tetigiſſe.

Idem deponebat Parochus ſecundus teſtis, qui dicebat, ſe commendaſſe Deo animam Antoninæ donec expiravit, & paulo poſt, cum iturus eſſet ad Eccleſiam, tranſiviſſe per eundem locum, ubi erat puella, quam viderat moventem labia, caput, & viventem. Tertius quoque teſtis conſentiebat, dicens, ſe in prædicto loco vidiſſe puellam viventem, & caput moventem, & inſinuantem velle plangere, quia edidit motum quemdam inſtar plangere volentis.

Atque ex his pronunciavit Rota, puellam per ali- 5
quot horas ſupervixiſſe matri, cum tamen ad effectum ſucceſſionis ſatis ſit vivam & perfectam naſci, quamvis ſtatim poſt matrem moriatur: *l. uxoris, l. quod certatim, Codic. de poſthum. hered. inſtituen.* Dec. *conſil. 623. num. 1.* Franciſcus Marcus *deciſ. 169* Bartholom. Cæpola. *conſilio civili 50 incipien. In cauſa quæ vertitur: num. 8.* Baldus *in l. 1. §. in noviſſimo, C. de caduc. tollend.* & dicit communem Urſillus apud Afflict *deciſ. 216.*

Vitam autem illius puellæ colligebant Domini ex 6
actibus & ſignis, quæ nonniſi per viventes exerceri ſolent: qualia ſunt motus capitis, & labiorum, & inſinuatio voluntatis flendi, de quibus deponebant teſtes: ex his enim motibus intelligebatur, puellam natura- 7
liter habuiſſe veras vitæ functiones, cum eum viventem intelligere oporteat, qui & motus, & pulſus, & vitæ capacis ſpiritus eſt compos, atque etiam ſenſus, ut optime explicat Joannes Brechæus *in leg qui mortui, num. 2. & ſequent. de verbor. ſignificat.*

Quibus non videbantur obſtare deducta per infor- 8
mantes pro Franciſco Cincio, & primum, quod teſtes eſſent ſingulares, ex quo non omnes ſimul, ſed unus poſt alium viderat iſta vitæ ſigna, ut de illis teſtificabatur. Nam ex quo omnia iſta ſigna tendebant ad unum, & eundem vitæ finem probandum, non dicebantur ſingulares; Cæpol. *dict. conſil. 50. n. 4. verſ tam. ex quo iſta omnia.* Bartol. *tractat. de teſtibus, n. 36.* Cravet. *conſil. 73. n. 33.* Gabriel. *tit. de teſtibus, concluſ. 2. num. 46.*

Et eo potiſſimum nomine iſta ſigna vitam puellæ 9
arguere

Digitized by Google

9 arguere videbantur, quia nedum dicebantur edita per
aliquot horas poſt partum, ſed etiam poſt 24. horas &
amplius, cum mater probaretur defuncta uno die præ-
10 cedente, poſtquam pepererat, & puella per duas vel
tres horas poſt mortem matris a teſtibus eſſet conſpecta
11 edere ſupradictos vitæ actus & motus: atque ita etiam
putabatur potuiſſe reſponderi ad Caſſaneum *conſil.* 19.
incip. Nobilis Dominus, dub. 5. *num.* 16. *& ſeq.* ubi licet
requirere videatur evidentiora vitæ ſigna; non obſtat,
quia videtur loqui in eo, qui non multo tempore poſt
partum mortuus fuit.

Rurſus non obſtabat, quod iſti teſtes eſſent vaſalli,
12 & ideo non probarent pro Domino Lucio: quia præ-
terquam quod duo ex illis non ſubjacebant illius domi-
nio, & ex ipſis alter eſſet Clericus, nempe Parochus,
13 & ſic integer, & qualificatus; & tertius ſolum ratio-
ne jurisdictionis erat ei ſubjectus, & ſic teſtis idoneus
14 pro Domino: Afflict. *deciſ.* 304. Gabriel *de teſtib.
concl.* 10. *num.* 21. idonei etiam putabantur, ex quo
non habebant in cauſa aliquod intereſse, nec particu-
lare, nec univerſale; quo caſu teſtis Vaſallus idoneus
eſse cenſetur ad ferendum teſtimonium pro Domino,
vel contra Dominum: Chiſanenſ. *deciſ.* 189 *incip. Te-
ſtes ſi ſunt ſubditi*; & fuit reſolutum coram me *in cauſa
Farfen. Villæ Caprolæ, die* 18. *Februarii* 1593. *& in una
Spoletana bonorum, die* 18 *Maji* 1590.

Quibus accedebat, qui verſabamur in facto, quod
15 non facile poterat probari, niſi per famulos, vel vaſ-
ſallos; quo caſu admittuntur teſtes alias minus ido-
nei; *cap. veniens, el.* 2. ubi Felin. *n.* 21. *de teſtibus*:
Marſil. *ſingulari* 73. *incip. plures ſunt.* Gabriel. *de teſti-
bus, concluſ.* 7. *&* 10. *n.* 33.

16 Ad illud quod teſtes loquerentur inveriſimilia, dum
17 dum dicebant ſe vidiſse Antoninam parturientem, &
18 illius etiam crura, quibus intereſse homines non ſo-
lent, & ideo iſtis teſtibus non fuiſse fidem dandam,
cum inveriſimile imaginem habeat falſitatis; Socin.
junior. *conſilio* 86. *num.* 42. *lib.* 2.

19 Reſpondebatur conſiderata qualitate facti, & oppi-
di, iſta non videri inveriſimilia in tanta præſertim re-
rum perturbatione, ubi Domina erat in graviſſimo vi-
tæ periculo, quod primus teſtis ſatis explicuit, di-
cens; *Che ſi aveva poca cura al reſto perchè il Signor at-
tendeva a ſalvar la vita della Signora.* Itaque non erat
multum mirandum; ſi & magna populi multitudo
confluerer, & indiſtincte in cubiculum, ubi Antoni-
na laborabat, ingrederetur.

20 Præterea non obſtabat dicere, quod nullus ex teſti-
bus aſſerebat, vidiſse puellam vocem emittentem, nec
reddebat rationem rationis, prout videtur requirere
Baldus *conſil.* 69 *incip. Factum tale eſt, lib* 5.

21 Quia dicebatur primo ad probandam vitam infan-
tium non eſse neceſsariam vocis emiſſionem, aut plo-
ratum; cum ſine iſtis ex aliis actibus & motibus vera
vita deprehendatur; ut explicat Joannes Brechæus *in d.
leg. mortui, n.* 2. *& ſeq. ff. de verbor. ſignificat.* & tenet
Bartol. *in leg. quod dicitur, n.* 2. *ff. de lib. & poſthumis.*

22 Secundo conſiderabatur, cauſam, ſuper quo conſu-
luit *Bald.* longe differre ab hac facti ſpecie; nam Bal-
dus loquitur in eo, qui fuerat extractus de ſecto matris
ventre, & quatuor teſtes dicebant, fuiſse extractum
mortuum, & deponebant de viſu reddentes rationem,
quia puer nullum actum viventis fecerat; duo vero te-
ſtes dicebant puerum, fuiſse extractum vivum, & red-
23 debant, rationem per viſum, ſed non reddebant ra-
tionem rationis, verbi gratia, quod audiverint vocem
pueri, ſed ſolum dicebant quod viderant puerum mo-
ventem labia & brachia, & aſpirantem & reſpirantem;
ideo *Bald.* prudenter conſuluit illos duos teſtes, depo-
nentes de vita illius pueri, non probaſse, niſi reddi-
diſsent etiam rationem, cum quatuor teſtes conformi-
ter deponerent de non vita pueri.

24 Rurſus animadvertebatur, quod in his, qui ſe-
cto matris ventre extrahuntur, ad affectum, ut rum-
pant teſtamentum, vel aliquam diſpoſitionem in-
ducant, ex eo, quod afferuntur vivi extracti, ma-
jores, & urgentiores probationes videntur require-
re Doctores; ut Alciatus, Brechæus, & alii in-
dicant *in prædicta leg. qui mortui, ff. de verbor. ſi-
gnificat.*

Sed in caſu propoſito iſtæ duæ qualitates, quæ inter-
venerant in caſu Baldi, aberant, nam neque puella
fuerat extracta de cæſo matris utero, neque teſtes ali-
qui deponebant illam editam fuiſse mortuam.

Atque ex ſupradictis fuit concluſum, ex his, quæ 25
proponebantur, extitiſse probatum, puellam ſupervi-
xiſse matri, & ei poſtmodum decedenti Lucium Pa-
rentem ſuccedere debuiſse; ita ut non foret locus reſti-
tutioni dotis; juxta opinionem Martini *in leg. dos a Pa-
tre, C. ſolut. matrim.* Theſaur. *dec.* 290.

Nam illa controverſia, quam excitaverint informan- 26
tes pro Franciſco Cincio, quod licet puella nata eſset
viva, cum tamen non eſset vitalis, non poterat impe-
dire dotis reſtitutionem; ad quod probandum allega-
batur Epiſtola Domini Lucii, quæ non erat hujus ſpe-
culationis; cum in hoc articulo ſolum quæreretur de
puellæ ſuperviventia; unde cum eſset nata viva, præ-
ſumitur, illam natam tempore idoneo, & habili; &
propterea Franciſco, qui allegabat defectum tempo-
ris, & aſserebat natam in ſexto, vel octavo menſe, &
ſic vivere non potuiſse, juxta *deciſionem* Afflict. 236. &
tradita per Tiraquell. *in l. ſi nunquam, in verbo, ſuſce-
perit liberos, n.* 205. *C. de revocand. donat.* incumbere
onus probandi; Decius *d. conſ.* 622. Boerius *dec.* 220. *in
fine*, Burſat. *conſilio* 63. *num.* 21. Alciat. *conſ.* 13. *n.* 5. *to.*
3. *libro* 9. cum aliis allegatis per Menochium *dict. præ-
ſumpt. libro* 6. *præſumpt.* 2. Et de hoc articulo particu-
lariter fuiſset agendum.

Romana Societatis Mercur. 10. Decembris 1597.

Coram R. P. D. Lancelloto.

SUMMARIUM.

1 *Nominandi facultatem habens infra certum tempus, poteſt, eo durante quandocunque nominare.*
2 *Injuriam nemini facit, qui jure ſuo utitur.*
3 *Dolus conſiderari non poteſt in eo, qui utitur jure ſuo.*
4 *Nominatio periculi vitæ facta a graviter ægroto, qui facultatem nominandi habebat, non dicitur doloſa & in fraudem.*
5 *Infirmitas, an ſit periculoſa vel ne, Medici judicio ſtandum eſt.*
6 *Infirmitas veriſimiliter non creditur periculoſa, quando ægrotans non eſt confeſſus ſua peccata.*
7 *Tranſlatio periculi vitæ ſi fiat ab eo, qui de morte non dubitat, fraudulenta dici non poteſt.*
8 *Tranſlatio periculi vitæ facta ab eo, qui mortis timorem non habebat, non dicitur fraudulenta, licet realiter lethali morbo laboraret.*
9 *Infirmitas periculoſa per ſe non eſt ſufficiens ad inducendam ſuſpicionem fraudis in tranſlatione periculi vitæ, niſi alia concurrant conjectura.*
10 *Mors imminens arguit potius deſiderium ſalutis, quam cognitionem fraudis.*
11 *Fraus nec dolus probatur ex eo, quod fiat tranſlatio periculi vitæ ne pecunia amittantur.*

DECISIO XVIII.

DIe 14. Februarii præſentis anni 1598. mira fuit ſocietas ſcutorum 2500. ad favorem bon. mem. Reverendi Patr. Domini Riccii ſuper periculo vitæ perſonæ, ſeu perſonarum in ratificatione dictæ Societatis infra 15. dies nominan. & interim periculo vitæ ejusdem R. P. D. Riccii in forma.

Eadem die officialis mandavit dictas pecunias ſolvi Domino Equiti de Creſcentiis, qui eas deinde recipit.

Die 21. ejusdem menſis, D. Riccius ratificando Societatem nominavit periculum vitæ Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini Cardinalis Aldobrandini, & demum die 6. ex hac vita migravit.

Verum quia dubitatur, an dictus Eques talem Societatem lucratus fuiſset, ex quo D. Riccius tempore nominationis graviter ægrotabat, & poſt quatuor dies deceſſit, ita ut nominatio non ſuſtineretur tanquam facta in fraudem Domin. Equitis; Ideo dubio hujusmodi per me in Rota propoſito, Doctores cenſuerunt

non

Digitized by Google

non eſſe locum lucro pecuniarum. Quia cum Domi-
1 nus Riccius ex pacto haberet facultatem nominandi infra 15. dies, poterat, durante illo tempore quandocunque nominare: *leg. quod jus, Digeſtis, de act. & oblig. leg. ſtipulatio iſta, §. inter certam, ff. de*
2 *verb. oblig.* & qui jure ſuo utitur nemini injuriam facit: *leg. injuriam, ff. de injuriis, cum Eccleſia, de elect.* Ne-
3 que in eo dolus conſiderari poteſt, *leg. nullus, ff. de injur. c. cum Eccleſ. de elect.*

4 Non obſtat, quod cum nominatio ab ipſo graviter ægrotante facta fuerit, dicatur facta dolo, & in fraudem Domin. Equitis, per ea, quæ tradunt Canoniſtæ *in capit. 2. de renunciat. in 6.* & Legiſtæ *in leg. filiæ, ff. de ſolut. matrimon.* Quoniam fuit reſponſum quod nullus ex teſtibus deponit, quod D. Riccius dubitaſſet de ſua ſalute, vel ſciret infirmitatem eſſe
5 periculoſam; imo Medicus, ad cujus judicium recurrendum eſſe dicit Anton. *conſil.* 383. *num.* 2. Secundus præterea contrarium deponit, & Tertius deponit, ſe non credere quod unquam de tali periculo fuerit cer-
6 tioratus; quod etiam eſt valde veriſimile; cum ante nominationem peccata ſua non fuerit confeſſus, ta-
7 men ad hunc effectum deberet probari ejus ſcientia: nam cum nominatio ab ipſo facta fuerit, non poteſt conſiderari fraus, ſi ipſe de morte non dubitabat; & in hoc attenditur potius ejus opinio, quam veritas: *l. is qui parat, ff. de acquir. hæredit. leg. quo loco, §. 1.* ubi Imol. *ff. de hæredib. inſtituend.* Aymon. *conſil.* 88. *num.* 15. & hoc videtur fuiſſe de mente DD. *in cauſa Romana Societatis 20. Junii 1583. coram Illuſtriſſimo Cardinali Blanchetto.* in contrarium allegatorum: ubi *in fine*,
8 fuit dictum, quod licet de illa infirmitate dicta Clarix deceſſerit, tamen conſtitit, quod tempore factæ nominationis ipſa non habebat infirmitatem pro tali, ut ita de facili potuiſſet mori.

9 Secundo fuit dictum, quod ſola infirmitas non eſt ſufficiens ad inducendam ſuſpicionem fraudis, niſi cum illa concurrant aliæ conjecturæ: Ægid. *deciſ.* 344. Rota *in antiquis, deciſ. 2. de præſumpt.* & ita loquuntur Doctores *in dict. cap. 2. de renunciat. in 6.* ut declarat *ibi* Gemin. *ſub numero* 5. Joann. Andr. *in fine*, Ancharanus *dict. conſilio* 388. *numero tertio*, Sarnenſ. *in reg. de infirm. quæſtione* 19. *numero* 2. Decius *in cap. præſent. numero* 109. *de probat.* & hanc eſſe communem opinionem teſtantur Pariſ. *connſilio* 13. *num.* 68. *& conſil.* 14. *num.* 35. *& ſeq. vol.* 1. Gabriel. *de legitimat. concl. n.*
10 *numero* 59. Burſattus *conſilio* 40. *num.* 63. *&* 70. nam imminentia mortis arguit potius, deſiderium ſalutis quam illius fraudis cogitationem: not. Doctores *in leg. ſed & quæſitum, ff. de liber. & poſthum.*

11 Neque fraus probatur ex eo, quod nominatio fuerit facta, ne pecuniæ amitterentur; neque ex hoc poteſt allegari dolus, cum facultas ſemper reſervatur ad effectum ponendi pecunias in capite alterius, de cujus longa vita magis confidendum ſit, alias ſequeretur, quod neque ab infirmo levi infirmitate poſſit fieri nominatio, cum & in illo caſu fiat ad hunc effectum, & tamen hoc ab omnibus admittitur.

Non obſtant deciſiones coram Illuſtriſſimo Domino Blanchetto de annis 1582. & 1583. in cauſa Romana Societatis; Quia de illo tempore nominatio poterat fieri quandocunque, hodie vero, cum ſit reſtricta ad 15. dies, eſt diverſa ratio, nam tunc poterat differri nominatio uſque ad periculum mortis, & ſic ceſſaret periculum mortis, quod facit contractum licitum: quod hodie ceſſat, ſtante breviſſimo tempore 15. dierum, quo elapſo, non poteſt amplius fieri nominatio, &c.

Romana Redhibitione Librorum, Mercurii 2. Junii 1599.

Coram R. P. D. Mellino.

SUMMARIUM.

1 *Redhibitoria utilis datur etiam in libris, quando propter vitium latens expedit eos non habere, vel multum impeditur eorum uſus.*

2 *Quando vitium latet, generalis proteſtatio,* Talis qualis eſt, *non relevat: ſed neceſſaria eſt expreſſio in ſpecie, Declara ut num.* 3.
4 *Ignorantia vitii rei venditæ non præſumitur in venditore, ſed potius ſcientia.*
5 *Verba dubia contractus venditionis declarantur ex quantitate pretii.*
6 *Redhibitoria datur in totum, quando libri ſunt venditi unico pretio, & unus ſine alio manet imperfectus.*
7 *Redhibitoria non datur emptori ſcienti vitium.*
8 *Redhibitoria ceſſat, quando vitium ſupervenit.*
9 *Tempus ſex menſium præfinitum redhibitoriæ currit a die ſcientiæ.*
10 *Redhibitoria non habet locum, quando vitium eſt modicum.*

DECISIO XX.

Placuit Dominis Votum Reverendi Patris, Domini mei Decani alias datum in hac cauſa tunc 1
pendente, coram Reverendo Patre Domino Ala: & ideo concorditer reſolverunt, quod ſit locus Redhibitoriæ utili, quæ habet locum etiam in libris, in quibus licet non concurrat qualitas morboſi, vel vitioſi, propter quam datur emptori Redhibitoria directa; tamen ſi propter vitium latens expediat nos non habere, vel multum impediatur eorum uſus, competit Redhibitoria utilis: Gloſ. *in l. 1. Digeſtis, de ædilit. edict.* Azo. *in Summa, Codic. de ædilit. edict. num.* 6. Gottofred. Alber. & Bald. *numero 5. in leg. ultima, Codic. eodem tit.* Aret. *in §. ultim. num. 2. Inſtitut. de ſuſp. tut.* Et iſta opinio eſt communis, ut per Anton. Gomez. *var. reſol. libro 2. c. 2. tit. de empt. & vend. num.* 48.

Et ideo cum iſte liber fuerit emptus pro pretio ſatis notabili ſcut. 2105. ad effectum ut typis excuderetur, pro uſu Eccleſiarum; & ex depoſitione peritorum & teſtium, & ex decreto Sacræ Congregationis Rituum conſtet eſſe ita refertum erroribus & varietatibus, ut imprimi non poſſit, & ſic non poſſit ſervire ad uſum deſtinatum; bene intrat ſupradicta communis opinio, quod ſit locum utili Redhibitoriæ.

Non obſtat, quod liber fuit venditus *talis, qualis eſt.* 2
Quia vitium non erat tale, ut ab emptoribus poſſet facile cognoſci, cum pro eo detegendo, neceſſarium fuerit adhibere Peritos, qui præcedente diligenti diſcuſſione retulerunt, librum continere errores & varietates. Et quando vitium non apparet, generalis proteſtatio non relevat, ſed neceſſaria eſt expreſſio in ſpecie; Baldus *num.* 4. & Salicet, *nu.* 2. *in leg.*
1. Codic. de ædilit. act. Et licet hoc procedat ſolum 3
in venditore ſciente vitium, & non in ignorante, in quo caſu ſufficit generalis proteſtatio, ut per Bald. *in d. l. 1. num.* 4. & Veronenſ. *in l. 1. § cau-*
ſa, ff. eod. Tamen ignorantia non probatur, & ſcien- 4
tia qualitatis rei præſumitur in venditore; ut bene deducunt informantes; Præſertim cum etiam concurrant conjecturæ ſcientiæ.

Præterea dicebant Domini, quod illa generalis proteſtatio debet intelligi ultra expreſſa, & ſic quando venditur liber talis, qualis eſt compoſitus vel correctus & reformatus a Ioan. Petro Aloyſio de ordine S. M. Greg. XIII. quod eſt falſum quantum ad *Sanctuariam*, quod non fuit ab eo compoſitum, nec correctum, ut Periti teſtantur; & ideo generalis proteſtatio venditori non ſuffragatur. Et licet fuerit appoſitum verbum, *ut dicitur*; tamen fuit appoſitum ad effectum, ut venditor ſe non reſtringeret ſolum ad compoſitionem factam a Ioanne Petro Aloyſio, ut etiamſi ab eo non eſſet liber ille compoſitus, ſufficeret quod eſſet correctus & reformatus, & non ad effectum reſtringendi, ut liber talis, qualis eſt, intelligatur venditus; & quod non ſit compoſitus, neque correctus, & reformatus; quia hoc repugnat intentioni contrahentium, quæ fuit, ut liber imprimeretur. Quod eti- 5
am colligitur ex quantitate pretii, ex qua declarantur verba dubia contractus venditionis.

Non obſtat, quod *Graduale de tempore*, eſt correctum; quia venditio eſt facta unico pretio, & emptores

Digitized by Google

non emiſſent *Graduale* ſine *Sanctuario*, cum unum ſine alio ſit opus imperfectum, & non afferent tantam uti-
6 litatem emptoribus, quantum attuliſſet ſimul cum alio. Ideo datur Redhibitoria in totum: *leg. cum ejuſdem*, *& leg. ædiles* 2. *§. ultimo*, *ff. de ædil. edict.* Baldus & alii *in l. ſi prædium*, *C. de ædilit. act.*

7 Non obſtat, quod Redhibitoria non datur emptori
8 ſcienti vitium: *leg.* 1. *§. ſi intelligatur*, *ff. de ædilit. edict.* Quia iſta ſcientia non probatur, & eſt multum inveriſimilis, cum fuerit emptus Liber, uti compoſitus, vel correptus, pro tanta ſumma, ad effectum ut imprimeretur.

Non obſtat alia limitatio, quod Redhibitoria ceſſat, quando vitium ſupervenit: quia eſt vera in jure, ſed non applicatur, cum Liber tempore venditionis eſſet in eodem ſtatu.

9 Non obſtat, quod tempus ſex menſium præſtitutum Redhibitoriæ expiravit: quia currit a die ſcientiæ, *leg. cum ſex*, *ff. de ædilit. edict.* Gloſs. *in l. cum proponas*, *in verſ. ſex menſium*, *C. de ædil. act.* & ut dictum eſt, iſta ſcientia non probatur, neque præſumatur.

10 Non obſtat demum, quod Redhibitoria non habet locum, quando vitium eſt modicum: Quia vitium eſt magnum, cum Liber non ſit talis, ut imprimi poſſit, &c.

Bononienſis Bonorum de Muletis, Mercurii 17. Junii 1602.

Coram R. P. D. Pamphilio.

SUMMARIUM.

1 *Proximior venit eligendus, ſi inter illos de parentela, ex quorum numero ſit facienda electio, plures concurrant, habentes qualitates requiſitas a Teſtatore.*

2 *Proximitas gravati, vel gravantes an ſit attendenda, eſt quæſtio valde controverſa inter Doctores, ita ut vix dignoſci poſſit, quænam opinio ſit magis communis.*

3 *Proximitas gravati eſt attendenda ſecundum opinionem magis communem.*

4 *Conjectura admittuntur ad dignoſcendum, an ſit attendenda proximitas gravati, vel gravantis.*

5 *Teſtator vocans ſimpliciter proximiores de parentela cenſetur intellexiſſe de proximiore gravati.*

6 *Teſtator, qui ſuam diſpoſitionem dirigit ad tempus remotiſſimum, non eſt veriſimile, quod in ea voluerit comprehendere illos, qui veriſimiliter non poterant adeſſe de tempore purificati fideicommiſſi.*

7 *Proximitas Teſtatoris attenditur in primo inſtituto, tanquam proximiores; eo vero admiſſo, gravati proximitas attendenda venit.*

8 *Teſtator inſtituens extraneos in defectum propria linea, vocaſſe cenſetur omnes de linea, natos etiam, & conceptos diu poſt mortem ſuam.*

9 *Et etiam illos, qui nullo modo poterant Teſtatori ab inteſtato ſuccedere.*

10 *Preferendus venit in electione is, qui eſt de dilectis Teſtatoris.*

11 *Directio Teſtatoris elicita a teſtamento plurimum operatur ad effectum ut dilectus in electione preferatur.*

12 *Affectio major cadit in illis de parentela, quam in extraneis.*

13 *Voluntas Teſtatoris præſumitur talis qualis fuit per hæredem declarata.*

14 *Hæres poteſt dubiam Teſtatoris voluntatem declarare.*

15 *Proximior gravati qui ſit ejus hæres prefertur in ſucceſſione feudi.*

16 *Proximior ultimo defuncto prefertur in renovatione emphyteuſis, quæ ſit ex æquitate*, l. 1. ff. de aqu. quotid. & æſt.

17 *Reus & poſſeſſor in dubio venit ab impetitis abſolvendus.*

18 *Vincula duo magis quam unum ligant.*

Declara ut num. 19.

20 *Teſtator mandans eligi unum Doctorem de familia ad ſucceſſionem, poteſt eligi Doctor etiam minus proximior, relicto proximiori.*

Declara, ut num. 21.

22 *Doctor junior ſeniori regulariter eſt minus excellens.*

23 *Juvenis in Civitate Bononia accipitur pro viro ſecundum communem uſum loquendi.*

24 *Senex dici non poteſt is, qui quinquageſimum annum non excedit.*

25 *Senex an quis dicendus ſit, Judicis arbitrio relinquitur.*

26 *Qualitas in una parte diſpoſitionis adjecta non cenſetur repetita in alia.*

27 *Qualitas uni nominato adjecta non cenſetur repetita in aliis poſtea nominatis.*

28 *Qualitatis receptio ceſſat ratione evitandi abſurdum.*

29 *Electionis indignus ad ſuccedendum reputatur is, qui conſenſit alienationi bonorum Teſtatoris.*

Declara, ut num. 30. *& ſeq.*

31 *Caducitatem non incurrit is, qui conſenſit alienationi in caſu permiſſo a Teſtatore.*

32 *Conſentiens non ſibi præjudicat in juribus futuris.*

Amplia ut num. 33.

34 *Hæres gravati an & quando poſſit avocare bona fideicommiſſaria alienata ab ipſo gravato.*

DECISIO XXI.

IN cauſa Bonon. electionis de Muletis, in qua quatuor adſunt competitores omnes de parentela, & legum Doctores, videlicet Annibal Hercules ſenior, & Hercules junior de Mareſcottis, & Joannes Venetus, poſt reſolutiones factas, quod teſtator ſenſerit de utraque parentela, tam ſua, quam hæredis gravati; & quod electio facta de perſona Annibalis, non ſuſtineatur: Dubitavi, quis eorum ſit præferendus? Et Domini ſupradicta die reſolverunt, Joannem eſſe præferendum.

Subſtituit enim Ambroſius teſtator, deficiente linea maſculina de Muletis ultimo decedenti unum probum, modeſtum ac morigeratum juvenem & legum Doctorem Bonon. a Rectoribus & Prioribus deputatis eligendum. Et deinde ſubjunxit: *& ſi aderit aliquis legum Doctor, qui ſit de parentela, is præferatur, & eligi debeat.* Cum autem in hoc caſu adſint plures legum Doctores de parentela, utique debet eligi proximior, & conſequenter præferendus eſt Joannes, qui cæteris eſt proximior: *leg. cum ita*, *§. in fideicommiſſo*, *ff. de leg.* 2. *leg. fin. C. de verb. ſignific.* Abb. *conſ.* 51. *n.* 5. 1

Neque obſtat, quod iſta major proximitas non ſit reſpectu teſtatoris, vel gravati, ita ut vix dignoſci poſſit, quænam ſit magis communis opinio, ut patet ex allegatis per Illuſtriſſimum Mantic. *de conject. ultim. volunt. lib.* 8. *c.* 12. *n.* 30. & Peregrin. *de fideicom. art.* 20. qui tamen *num.* 3. dicit, magis communem eſſe, quod attendatur proximitas gravati: quod etiam dixit Rota *coram Robuſterio in illa Bonon. de Berois*, *ſub die* 5. *Maii* 1574. ubi *ſub num.* 3. fuit dictum, hanc opinionem eſſe etiam veriorem. 2 3

In caſu de quo agitur, viſum fuit Dominis eandem opinionem omnino eſſe attendendam ex pluribus conjecturis, quæ hic concurrunt, & ſolent attendi in hac materia: Socin. *conſ.* 249. *num.* 24. *lib.* 1. Hier. Gabr. *conſ.* 86. *n.* 77. *& conſ* 107. *nu.* 8. *lib.* 1. & tenuit Rota *in d. cauſa Bonon. n.* 4. 4

In primis enim quod teſtator in hoc perpetuo fideicommiſſo ſimpliciter vocavit Doctorem de parentela, abſque expreſſione, de qua ſenſerit; & ſic conformando ſe cum diſpoſitione Juris communis cenſetur intellexiſſe de proximiore ipſius gravati, juxta ordinem, quo ab inteſtato de jure communi ſuccedit ſecundum terminos *dicti §. cum in fidei commiſſo*, *& d. l. fin. Cod. de verb. ſignificat.* Socin. juu. *conſ.* 126. *num.* 22. *lib.* 1. 5

Præſertim quod, ut patet ex lectura teſtamenti, teſtator non cogitavit tam cito defecturam ſuam deſcendentiam; & cum cogitationem direxerit ad longum tempus, non eſt veriſimile, quod voluerit præferre illos, quos incertum erat, de illo tempore extituros, & propterea Molin. *lib.* 3. *de primogen. Hiſpan. cap.* 9. *num.* 18. dixit, proximitatem teſtatoris attendi in primo, qui tanquam proximior ſit vocatus: Eo admiſſo, attendendam eſſe proximitatem gravati; quod etiam aſſerit Tiber. Dec. *conſ.* 64. *n.* 6. *lib.* 2. qui alios allegat. 6 7

Suadetur hoc etiam ex eo, quod teſtator deficiente linea de Muletis, inſtituit eligendos de Priore deputatos 8

Digitized by Google

ratos prohibendo eis ſic electis omnem alienationem
cauſa conſervandi bona ſua in perpetuum inter ele-
ctos, & eorum deſcendentes, & ſic dibitur vocaſſe
eos etiam, qui diu poſt mortem ſuam concepti, &
nati eſſent : *d. §. in fideicommiſſo*, ubi Gloſſ. & Do-
9 ctores : Et etiam illos, qui nullo modo poterant te-
ſtatori ab inteſtato ſuccedere *: l. lege 12. Tabul. Cod.
de leg. hæred.* quo ſit, ut non poſſit cenſeri conſiderata
prioritas in ſuccedendo ab inteſtato ipſi teſtatori, ſed
potius ſucceſſio gravati, & non fuerit habita ratio
perſonarum : ſed ſucceſſionis ſanguinis Muleti, ita
ut fideicommiſſum tranſeat de uno in alium, ſecun-
dum ordinem ſucceſſionis ab inteſtato Socin. *d. conſ.*
249. *ſub num.* 21. *verſ.* 14. *lib.* 2. *&* *conſ.* 86. *num.* 11. *in
fine cum ſeq. lib.* 3. & hoc fuit ponderatum a Rota *in
dict. cauſa Bonon. num.* 5.
10 Concurrit etiam particularis affectio, quam habuit
teſtator erga familiam de Venentibus, ex quo de
illa deputavit ſuos executores, & illos nominavit
in teſtamento; Abbas *in cap. Quoniam, il primo, n.*
8. *verſ. ad idem, de offic. deleg.* Marzar. *conſ.* 28. *nu.*
44. *&* 45. ubi quod hæc dilectio teſtatoris præſer-
tim elicita ex teſtamento plurimum operatur ad
11 effectum prælationis : *leg. cum avus, ff. de condit &
demonſtrat.* Socin. *in leg. qua conditio, ſ.* 1. *ff. eodem
tit.* Aym. *conſ.* 62. *num.* 8. Et licet Venentes de tempo-
re teſtamenti non eſſent de parentela ſuorum filiorum,
tàmen ex prædictis maxima oritur præſumptio : nam
12 ſi teſtator particulari affectione proſequebatur hanc
familiam, quando non erat de parentela, multo ma-
jori ſine dubio eam fuiſſet proſequutus ſi fuiſſet de pa-
rentela ; & ita veriſimiliter teſtator interrogotus re-
ſpondiſſet ; *leg. tale pactum, in fin.* ubi Gloſſ. *ff. de
pact* Socin. *in leg. ambiguarum, num.* 7. *in* 6. *concluſ. ff.
de reb. dub.* prætertim concurrentibus meritis Julii pa-
tris Joannis erga teſtatorem, & ejus filios.
Accedit etiam, quod Joannes fuit hæres inſtitutus
13 ab ultimo gravato, quod eſt valde ponderandum,
cum talis præſumatur mens & voluntas teſtatoris,
14 qualem declaravit ejus hæres ; qui in dubio illam po-
teſt declarare : Imol. *in leg. inter ſtipulantem*, §. 1.
num. 4. *in fin. ff. de verbor. obligat.* Mant *lib.* 3. *de
conjectur. ult. volunt. tit.* 1. *num.* 27. Et in ſimili
videmus, quod in feudo præfertur proximior gra-
15 vati, qui ſit ejus hæres ; Natt. *con.* 679. *n.* 12. *&*
16 *conſ.* 682. *n.* 10. & in renovatione emphyteuſis, quæ
fit ex æquitate, *leg.* 1. *§. præmittitur, ff. de aqua
quotid. & æſtiv.* præfertur magis proximus ultimo
defuncto ; maxime ſi ſit ejus hæres ; Gozad. *conſ.*
86 *n* 3. & fuit reſolutum *in una Lucana emphyteu-
ſis 6. Junii* 1567. *coram bon. mem. Oradino.*
Conſiderabant autem Domini, quod alias etiam
ponderatum fuit *in dict. cauſa Bonon.* quod Joannes
eſt reus, & poſſeſſor, & pro eo in dubio pronun-
ciandum eſt; maxime quod hoc modo præcluditur
17 via litibus, quæ alias orirentur, & quidem graviſ-
ſimæ, occaſione reſtitutionis bonorum fideicommiſ-
ſo ſubjectorum ; quod præcipue præ oculis haben-
dum eſt.
Non obſtant in contrarium deducta ; nam quod
Mareſcotti ſint de utraque parentela, & videantur
præferendi, ex regula, quod duo vincula magis li-
gant ; *auth. Itaque Cod. commun. de ſucceſſ.* procedit
dato paritate gradus & affectionis ; Socin. *dict. conſ.*
18 249 *ſub num.* 21. Et ideo non applicatur, cum Jo-
19 annes ſit proximior & in potiori gradu, qui magis at-
tenditur, quam duo, vel plures remotiores, ut no-
tiſſimum eſt ; & faciunt, quæ in ſimili circa hanc re-
gulam tradit Dec. *in leg. cum quid, in prima lect. num.*
17. *& in ſecunda lectura, num* 29. *ff. de cert. pet.* Ma-
xime quod Parentela gravari procedit in Dominis Ma-
reſcottis, ex eo quod ſunt de parentela gravantis, &
eorum proximitas eſt valde remota ultra ſeptimum,
vel etiam octavum gradum ; & argui etiam poteſt pa-
rum benevola erga teſtatorem, & ejus filios, ex late
deductis per informan. pro Joanne.
20 Non obſtat quod teſtator ſimpliciter vocaverit Do-
ctorem de parentela abſque expreſſione proximiorum ;
& ideo poſſit eligi etiam is, qui ſit in remotiori gradu;
leg. 1. *unum ex familia*, §. 1. cum *ibi* not. *ff. de legat.* 2.
quia hodie agitur de electione facienda, & eligendus
eſt ille, qui eſt magis idoneus, & plures habet quali- 21
tas ; quidquid dicendum eſſet ad ſuſtinendam electio-
nem factam de idoneo, omiſſo magis qualificato : *cap.
licet ergo* 3. *quæſt.* 1. *cap. quoniam de Jur. Patron.* Dec.
in cap. conſtitutus, num. 6. *de appellat.* & late fuit dedu-
ctum *coram bon. mem. Joanne Card. Aldobrandino ſub
die* 18. *Martii* 1504. *in cauſa Toletana Canonicatus*, ubi
fuit dictum, quod eligens dignum, omiſſo digniore,
multoties peccat, & nonnunquàm tenetur etiam ad
reſtitutionem.
Non obſtat quod qualitas Doctoratus exuberet in
Annibale, qui videtur præ cæteris excellere, & ideo
ſit præferendus : quia ſubjecta materia non requirit
excellentiam in Doctoratu, cum non verſemur in
electione Cathedræ, vel Curæ, ut loquuntur allega-
ta pro Annibale ; ſed ſufficit, quod eligendus ſit
Doctor ; quod etiam veriſimiliter videtur voluiſse
teſtator, dum vocavit Doctorem juvenem, in quo, 22
ratione minoris experientiæ, regulariter non cadit ta-
lis excellentia. Ultra quod exiſtente Doctore in pa-
rentela, videtur magis contemplata qualitas ipſius pa-
rentelæ, quam Doctoratus, cum Doctorem de pa-
rentela præferat extraneis.
Non obſtat, quod in Joanne non concurrat quali-
tas juventutis ; quia præter id, quod teſtator ſecun-
dum communem uſum loquendi Civitatis Bononien-
ſis, non tam videatur reſpexiſse ætatem, quam ſe- 23
xum, cum promiſcue dicantur *Juvenes* pro *Viri*; fuit
dictum, Joannem non poſse dici ſenem, cum quin- 24
quageſimum annum non excedat, ſecundum Gloſs.
in proœm. 6. *in verſ. perfectum* ; late Menoch *de ar-
bitr. judic. caſu* 59. ubi quod hoc relinquitur arbi- 25
trio Judicis, ultra quod iſta qualitas juventutis ex- 26
preſsa in præcedenti diſpoſitione, non fuit repetita
in vocatione Doctoris de parentela ; Bald. *in conſ.*
232. *col.* 2. *verſ. inſpecta vero forma, lib.* 5. Anan. *conſ.*
8. *num.* 5. Pariſ. *conſ.* 38. *num.* 22. *&* 27. *lib.* 2. Maxi-
me quod ſimus inter diverſas perſonas ; & qualitas 27
primo nominato adjecta, non cenſetur repetita in
aliis poſtea nominatis; Bart. *in l. mulieri & Titio,
in prima oppoſitione, ff. de condit. & demonſtrat.* Pariſ.
conſ. 38. *n.* 26. *in fine*, *&* *num.* 28. *lib.* 1. Mantic.
lib. 10. *de conjectur. ultim. voluntat. tit.* 6 *n.* 1. alias
ſequeretur abſurdum, quod Doctor de parentela,
qui non eſset juvenis, excluderetur ab extraneo ju-
vene ; quod eſt contra mentem teſtatoris, qui in
omni caſu voluit præferri Doctorem de parentela;
& vulgare eſt, ratione abſurdi ceſsare repetitionem
qualitatis ; Abb. *in cap. ſecundo requiris, num.* 11.
ubi Decius *num.* 3. *de appellat.* Felin. *in cap. cau-
ſam, quæ, num.* 4. *in quinta limitatione, de reſcript.*
Ruin. *conſ.* 87. *n.* 10. *lib.* 3.
Non obſtat quod Joannes fidejubendo conſenſerit
pluribus alienationibus per gravatum factis de bonis fi- 29
deicommiſſi ; & ſic videatur indignus electione ; *de
leg. cum pater, §. libertis, ff. de legat.* 2. *cum alleg.* quia
teſtator nullam prohibuit alienationem ſuis filiis,
& deſcendentibus, quos tantum ad invicem ſubſti-
tuit, & conſequenter Joannes pro eis fidejubens non
dicitur contraveniſse voluntati teſtatoris ; & allega-
ta in contrarium procedunt de alienatione facta de re 30
per teſtatorem prohibita alienari, ut notat Gloſs. *in d.
§. libertis, in verb. ne id alienarent.* Bart. *n.* 2. & Caſtr.
num. 4. late Bero. *conſ.* 64. *num.* 22. *lib.* 1. Præſertim
quod aliquæ ex dictis alienationibus, fuerunt factæ
pro ſolvendo ære alieno ipſius teſtatoris ; Bart. *in l.
peto, §. Prædium, ff. de leg.* 2. Doctores communiter
in leg. filius familias, §. divi, ff. de leg. 1. aliquæ cum
pacto francandi, & ſic ex ſui natura redimibiles ; &
aliæ cedunt in portionem legitimæ, ſeu aliam quam
gravatus detrahere poteſt, juxta not. *in leg. Marcellus,
§. res quæ, ff. ad Trebell.*
Neque obſtat, quod ſit prohibita alienatio hæredi-
bus eligendis poſt lineam finitam ; Quia ex hoc non 31
ſequitur, quod Joannes ceciderit a commodo electio-
nis ex conſenſu præſtito alienationibus factis ante ele-
ctionem per gravatum, qui non erat prohibitus alie-
nare ; quia de eo tempore in bonis alienatis nullum
jus competebat Joanni, qui non erat expreſse vocatus,
& cu-

Digitized by Google

& cujus jus pendebat a futura electione, ut in ſimili caſu fuit reſolutum *in cauſa Romana de Theodoiis ſub die 10. Januarii 1597. coram Domino meo Litta*.

32 Præterquam quod Joannes dicitur habuiſſe ſcientiam fideicommiſſi, ſciebat etiam jus ſibi ſalvum fore in caſu electionis avocandi alienata ab emptoribus, quatenus alienationes fieri non potuiſſent, cum per hujuſmodi conſenſum in hoc non dicatur ſibi præjudicaſſe: Bart. *in l. ſi fundum per fideicommiſſum, num. 1. verſ. 2. caſ.* & ibi Jaſ. *num. 31. ff. de leg. 1.* idem Bart. *in leg. quæ dotis, num. 14. ff. ſolut. matrimon.* Alexand. *conſ. 40. num. 10. lib. 4.* Bero *d. conſ.*

33 *64. num. 17. lib. 1.* & tenuit Rota *in dict. cauſa Romana, de Theodolis*, ubi quod per conſenſum non cenſetur renuntiatum juri de futuro, etiam competenti ex cauſa de præterito, ſed quod requiritur expreſſa renunciatio: *leg. 1. §. quod ante*, ubi Bart. *ff. quorum leg.* præſertim ad effectum, ut ipſe, qui non alienavit, nec in aliquo voluntati teſtatoris contravenit, efficiatur indignus electione.

34 Non obſtat quod tanquam hæres gravati etiam facto inventario non poſſit revocare alienata per defunctum; quatenus patiantur vires hæreditariæ; Bald. *in leg. qui ſe patris, num. 9. Cod. unde libe.* Quia electus ad hoc non cogitur; ſubſtitutio enim hæredibus eligendis poſt finitam lineam facta eſt in iis tantum bonis, quæ ſuperextarent tempore electionis? & ad ipſos devenerint ex ſua hæreditate; ut patet in teſtamento, ibi, *ad quem ſic electum, & poſtquam ſic electus fuerit, voluit ipſe teſtator omnia ejus bona tunc ſuperextantia pervenire*; & paulo poſt in prohibitione alienationis, ibi, *quamcunque alienationem, & diſtractionem bonorum ad eos tunc perventorum, &c.* & inferius in prohibitione detractionis ibi, *quoniam intentio & propoſitum teſtatoris eſt, quod bona, quæ pervenerint ad dictos eligendos, &c. ad leg. Mævio, §. fin. ff. de leg. 2.* & ſic videtur quodammodo eligendum ſubſtituiſſe in bonis, quæ ſupereſſent tempore electionis, juxta textum *in authent. contra cum rogatus, Cod. ad Trebell.*

Ultra quod in omnem eventum, ratione intereſſe, quod Joannes poteſt habere ne excludatur a dicta hæreditate, & electione, poſſet alienata ab emptoribus avocare, etiam quod eſſet hæres, alienantis; ad notata per Alber. *in leg. fin. §. in computatione, ſub num. 20. verſ. ſi autem emptori. Cod. de jur. delib.* Hieron. Gabr. *conſ. 125. num. 12. lib. 1.*

Cætera in contrarium deducta tolluntur ab informantibus, cum quibus Domini tranſierunt, &c.

Romana Invaliditatis Matrimonii, Veneris 28. Februarii 1603.

Coram R. P. D. Penia.

SUMMARIUM.

1 *Impotentia ex maleficio ſi patiatur vir, recurrendum eſt ad remedia divina & ſupernaturalia.*

2 *Cohabitatio triennalis conjugum, ad experiendam potentiam coeundi, a quo tempore debeat incipere, eſt anceps quæſtio, ob varias Doctorum ſententias, de quibus n. 3. & 4.*

3 *Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam potentiam coeundi, quod debeat incipere a die judicialis præcepti eſt ſententia magis tuta.*

6 *Diligentia ſumma eſt adhibenda in cauſa diſſolutionis matrimonii, ut omnis fraus & error excludatur.*

7 *Confeſſio ſacramentalis eſt facienda per conjuges, quando agitur de impotentia, antequam cauſa incipiatur.*

8 *Cohabitatio triennalis computanda eſt a die judicialis præcepti, ſecundum opinionem veterum, & recentiorum Canoniſtarum.*

9 *Triennalis cohabitatio conjugum, ad experiendam eorum potentiam, an poſſit per Judicem abbreviari necne, Roſa noluit definire.*

10 *Marito atteſtanti, ſe cognoviſſe uxorem, potius credendum eſt, quam uxori neganti, & agenti pro invaliditate matrimonii.*

11 *Uxor, quæ per plures annos cohabitavit cum viro, ſi alleget illius impotentiam, præſumitur propter aliam cauſam agere pro diſſolutione matrimonii.*

12 *Triennalis cohabitatio conjugum non expectatur, quando impotentia provenit ex frigiditate.*

13 *Triennalis cohabitatio conjugum expectatur ſemper, quando impotentia provenit ex maleficio.*

14 *Pœnitentia ſalutaris non imponitur in diſſolutione matrimonii ob impotentiam, quando hæc provenit a naturali impedimento, ſed quando provenit ex maleficio.*

15 Cap. laudabilem, & cap. fin. de frigid. & maleficiat. *declarantur.*

DECISIO XXII.

CUm Camilla Galla poſt ſex annos, quibus cum Jacobo Brioſo marito ſuo cohabitaverat, ſuper ſeparatione tori, & invaliditate Matrimonii, ex cauſa impotentiæ coeundi mariti, contra ipſum, coram Vicario Sanctiſſimi litem intentaſſet; Judex, conſultis Obſtetricibus, quæ ipſam Virginem eſſe retulerunt, & Peritis, qui maritum genitalia habuiſſe ad generationem bene proportionata affirmaverunt, decrevit, ut Camilla ad cohabitandum eum marito per ſpatium triennii reverteretur, mandatus, ut ambo conjuges peccata ſua confiterentur, & Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumerent; & deinde ſimul cohabitantes, obſequia matrimonialia ſibi invicem præſtarent.

Poſt appellationem interpoſitam ab hoc decreto, dubitavi, an eſſet confirmandum, vel infirmandum? Et Rota, utraque parte informante, juſtum eſſe cenſuit; quatenus enim continebat, quod conjuges ad divina Sacramenta recurrerent ad explorandum impedimentum impotentiæ, juſtiſſimum erat; nam quando dubitatur de amborum conjugum, vel alterius impotentia, an proveniat ab impedimento naturali, vel ab accidentali, videlicet a maleficio, opera dæmonum, vel magorum perpetrato, ubi non apparet de vitio, aut morbo vel defectu membrorum genitalium viſibili, ſicut non apparebat in hoc caſu; ad remedia ſupernaturalia divina & Eccleſiaſtica potiſſimum recurrendum eſt; *cap. ſi per ſortiariam, 33. quæſt. 1.* ubi communiter Canoniſtæ, & præſertim Turrecremata, *quæſt. 1.* & conveniunt Doctores Theologi, Sanctus Thomas, Sanctus Bonaventura, Petrus Paulus de Palude, Scotus, Durandus, & cæteri communiter, *lib. 4. Sentent. diſtinct. 34.* Ioannes Nider *in fornicario, lib. 5. cap. 6.* & Martinus Delrio *tom. 3. diſquiſitionum Magicarum, lib. 6. cap. 2. ſect. 3.* 1

Præterea quatenus idem decretum præcipiebat, ut conjuges cohabitarent per triennium; non obſtante, quod a tempore contracti matrimonii per ſex annos, & ultra, cohabitaverant; juſtum etiam fuit viſum in hac facti ſpecie; quia licet dubius ſit articulus, an triennium debeat computari a tempore confeſſionis factæ, & præcepti Iudicis, vel potius ſufficiat computare triennium, qualitercumque ſimul conjuges per illud cohabitaſſe probentur; & tres circa hoc reperiantur Doctorum ſententiæ, quarum una dicit id eſſe arbitrarium; ut refert Hoſtienſ. *in cap. finali, num. 10. verſ. finaliter tamen de frigidis & malefic.* Ancharan. *in cap. 1. num. 10. verſ. dicit Hoſtienſ. eodem tit.* ubi Præpoſitus, *num. 7. verſ. & ad id, quod.* 2 3

Altera affirmat, quod quando cohabitatio præceſſit per aliquos annos ante motum judicium, & mulier probat ſe Virginem, tunc ſufficiat præcedenti triennio cohabitationis addere modicum tempus; & pro hac ſententia allegantur Innocent. *in cap. finali, de frigid. & malefic. ſuper verbo, Triennium*, ubi Abb. antiquus, *num. 2.* Præpoſit. *num. 4. verſ. placuit per iſtum textum*, Zabarella *quæſt. 3. num. 4.* Alexand. de Nævo, *num. 17. verſ. & iſta opinio*, Abb. *num. 12. verſ. & hoc mihi plus placet*; Ioannes de Tiburgo, *in gloſſa ad ſumm. Sancti Raymundi, lib. 4. de impotentia coeundi, §. 6. in gloſſ. ſuper verbo, cohabitantes*, Gre- 4

Gregorius Lopez *in legibus ſeptipartitis Hiſpaniæ partit.*
4. tit. 8. l. 5. in gloſſa ſuper verbo, dar plazo. Joannes
Baptiſta Laderchius *conſ. 81. incipien. Quando mulier, n.*
2. Menoch. *de arbitr. cent. 6. nuper edita, caſu 519. n. 74.*
& pro eadem ſententia in Capella Toloſana *deciſ.* 380.
alias deciſ 381. *num.* 6. allegatur quidam Dominus
Vaboen. pro qua videntur facere textus *in cap. lau-*
dabilem. §. nec vero, ibi *a tempore celebrati conjugii*
cohabitent per triennium, & *in cap. finali, de frigid.*
& maleficiat. ibi, *& conſtiterit nobis virum & mu-*
lierem infra prædictos octo annos per continuum trien-
nium ſimul cohabitaſſe. Et in hanc opinionem vide-
bantur inclinare Domini de ſignatura Juſtitiæ ſu-
per hac cauſa, antequam committeretur in Rota;
& negari non poſſit, quin magna ratione & aucto-
ritate nitatur, & ſi arbitraria ſingulorum Judicum
non eſſent periculoſa, facile eſſet hæc opinio te-
nenda.

5 Nihilominus tertia ſententia firmans hoc triennium
non computandum a die contracti matrimonii, ſed a
die, quo Judex conjugibus indixit triennalem coha-
bitationem, tutior ſæpe viſa eſt, & gravibus ratio-
nibus munita.

6 *Prima*, quia cum agatur de ſeparando Matrimonio,
quod eſt magnum Sacramentum, omnis diligentia,
& cautela adhibenda eſt, ut quantum poſſibile eſt, o-
mnis fraus, & error excludantur: Hoſtienſ. *in d. cap.*
fin. num. 10. verſ. circa finem, & verſ. ſed bene caveat
judex, de frigid. & maleficiat. & ibi Antonius de Bu-
trio *num. 6 verſ. de cautela*, ideo enim Eccleſia indu-
xit tam exquiſitas ſolemnitates, antequam ſimilia ma-
trimonia dirimantur.

Secunda, quia a tempore præcepti judicialis, inci-
pit adhiberi exacta diligentia, præmiſſis Confeſſione
Sacramentali peccatorum, & Sacroſanctæ Euchari-
7 ſtiæ ſumptione, & aliis Eccleſiaſticis remediis *d. cap. ſi*
per fortiarias, 33. quæſt. 1

8 *Tertia*, quia hæc ſententia eſt tutior & ſecurior, &
propter has rationes eam tenuerunt Veteres, & Re-
centiores Canoniſtæ, Hoſtien. *in d. cap. finali, de fri-*
gid. & maleficiat. n. 10. Et licet ibi ambiguus videatur,
9 ex quo recurrit ad arbitrium Judicis, nihilominus ta-
men *in Summa, eodem titulo, §. qualiter & quando,*
num. 12. verſ. verum dici poteſt, conſtanter affirmat
ſemper tutius eſſe, quod a tempore præcepti Judicis
debeat triennium computari. Eandem ſequitur ſen-
tentiam *in dict. cap. fin. de frigid. & maleficiat.* Ioannes
Andreas, *num. 8. ſuper verb. terminos, & num. 11. ſu-*
per verbo, triennium: ubi addit non licere Iudici
abbreviare; & Ancharan. *num. 9. verſ. ex quo colli-*
ge: Antonius de Butrio *num. 20. verſ. veritas eſt*:
ubi dicit hanc eſſe veritatem: Henricus Boich. *in cap.*
1. num 1. & 2. de frigid. & maleficiat. Ioannes Bru-
nel. *tract. de ſponſal. concluſ. 28. num 10. & 12. verſ.*
ſed pro opinione. Capella Toloſana *deciſ.* 380. *alias*
381. *num. 6. in fine*, ubi recitatis opinionibus con-
cludit quod opinio Hoſtienſis videtur valde ſecura:
eandem ſententiam videtur tenuiſſe Sanctus Ray-
mundus *in tractatu de Matrimonio, in Summa lib. 4.*
tit. de impotentia coeundi, §. 6. & eam tanquam tu-
tiorem ſecuta eſt Rota in pluribus cauſis, & ſignan-
ter *in cauſa Tauri. diſſolutionis Matrimonii, die 10. Octo-*
bris 1596. coram bonæ memoriæ Orano, & in cauſa Nea-
politana diſſolutionis Matrimonii, die 5. Martii 1599. co-
ram Domino meo Seraphino Olivario tunc Rotæ Decano,
nunc Patriarcha Alexandrino.

Illud tamen verum eſt, quod cum die 26. Novem-
bris ejuſdem anni *in eadem cauſa Calagurritana*, fuiſſet
dubitatum, an tempus triennii poſſet arbitrio Rotæ
abbreviari, & reſolutum in eo caſu non potuiſſe, no-
luerunt Domini generaliter definire hoc habere lo-
cum in omnibus cauſis; quia magnam perſenſe-
runt difficultatem.

In hac facti ſpecie hanc tertiam opinionem, tanquam
tutiorem amplexa fuit Rota: *Primo*, quia impotentia
naturalis mariti, quam opponebat uxor, nedum non
erat explorata, ſed potius ex relationibus Peritorum
aderat præſumptio in contrarium.

10 *Secundo*, quia aſſertioni mariti pro Matrimonio aſ-
ſerentis & ſe pluries, ac pluries Camillam cognoviſſe,
potius ſtandum erat, quam aſſertioni Camillæ ten-
denti ad Matrimonii invaliditatem: *cap. ſi quis accepit,*
33. quæſt. 1. cap. continebatur, & cap. duo pueri, de de-
ſponſat. impuberum.

Tertio, quia cum non eſſet veriſimile, quod Camil- 11
la tanto tempore tacuiſſet, nec conqueſta fuiſſet de
impotentia mariti, *cap. ſi quis accepit, 33. quæſt. 1.* Ho-
ſtienſ. *in dict. cap. finali nu. 20. de frigid. & malefic.* præ-
ſumptio erat contra ipſam, quod non propter impo-
tentiam, ſed propter aliam cauſam judicium ſepara-
tionis Matrimonii moverit contra maritum, & ideo
non erat pro diſſolutione pronunciandum.

Quarto, quia dato quod adeſſet impotentia coeun-
di, cum nondum eſſet exploratum, an provenerit ex
ex cauſa naturali frigiditatis, vel ex accidentali, vi-
delicet ex maleficio, licet in frigido non ſæpe expecte- 12
tur triennium: in maleficiato tamen ſemper expecta-
tur: Hoſtienſ. *in dict. cap. laudabilem de frigid. & ma-*
lefic. num. 1. ubi Ioannes Andreas *num. 8.* Abb. *num. 2.* 13
Alexander de Nævo, *num. 3.* Præpoſ. *num. 4. verſ. ſe-*
cus in maleficiato.

Et Iudex in hac cauſa, quando indixit pœnitentiam 14
iſtis conjugibus, potius videbatur inſpexiſſe impedi-
mentum proveniens a maleficio, quam a Natura: quia
ut dixit Hoſtienſis *in dict. cap. fin. n. 5. de frigid. & ma-*
lefic. Non innuitur expreſſum, quod ad ſolvendum
impedimentum naturale, pœnitentia indicatur.

Nec obſtant textus allegati pro ſecunda ſententia: 15
nam ad textum *in cap. laudabilem*, illa poterat eſſe con-
grua interpretatio, ut conjuges cohabitare debeant per
triennium, videlicet a præcepto Iudicis, vel a die in-
dictæ Confeſſionis computandum.

Ad *cap. final de frigid. & malefic* quod magis vide-
tur urgere, reſpondit Capella Toloſana *in allegata*
deciſ. 380. alias 381. num. 6. verſ. Nec obſtat, quod licet
videatur ibi petitio mulieris facta per octo annos, ta-
men poteſt intelligi quod antea cauſa fuit ventilata
diutius, & ad mandatum Iudicis conjuges pœniten-
tiam egerunt, & ſimul cohabitaverunt, ſicut expreſſe
innuitur in texto, cum dicit, *quod poſt plures termi-*
nos ſibi a Judicibus aſſignatos reverſi ad eorum præſen-
tiam conſona voce dixerunt, quod non poterant com-
miſcere: hæc ibi. Et eodem modo reſpondet ad
illum textum Ioannes Brunel. *tract. de ſponſalib. con-*
cl. 28. n. 14. verſ. nec obſtat dictum cap. finale.

Quibus omnibus conſideratis, placuit Dominis in
hac facti ſpecie hæc tertia ſententia: & quod Mari-
tis adhibitis aliis Peritis, denuo inſpiceretur, ut vi-
deretur, an adeſſet aliquod impotentiæ ſignum,
& ex qua cauſa proveniret, ut ſine ullo errore ſen-
tentia proferretur.

Et ita, &c.

Pampilonenſis Abbatiæ de Azagra, Veneris 20. Junii 1603.

Coram R. P. D. Ludoviſio.

SUMMARIUM.

1 *Subrogatio eſt danda collitigantis ne detur novus collitigans.*
2 *Subrogatio non debetur calumnioſo litiganti.*
3 *Calumnia litigantis non reſultat ex deciſionibus contra ipſum emanatis, quæ non concernunt merita cauſæ, & quando lis eſt in principio, nec aliquæ fuerunt factæ probationes.*
4 *Calumnioſus litigator dici non poteſt, quandiu valet jus ſuum juſtificare.*
5 *Calumnia ut excludatur, ſufficit qualibet probatio & colorata cauſa litigandi.*
6 *Subrogatio ut obtineatur, non eſt neceſſe probare bonum jus.*
7 *Sententia tribuit aliqualem præſumptionem boni juris, etiamſi ab ea fuerit appellatum.*
8 *Morbum caducum allegans in Perſona alicujus, tenetur illum probare.*
9 *Vertigine laborantes magnam habent propenſionem ad morbum caducum.*
10 *Medici judicio in arte ſua ſtandum eſt.*

11 Con-

11 *Confeſſio erronea conſcientiæ non præjudicat.*

12 *Morbus caducus ſi realiter non ſit, non evadit talis ex eo, quod patiens aſſerat eſſe talem.*

13 *Diſpenſatio obtenta pro cautela conſcientiæ, non probat inhabilitatem.*

14 *Inhabilitas oriens ex cauſa morbi ceſſat morbo recedente.*

15 *A morbo caduco liberatio probatur per teſtes de tali liberatione.*

16 *Morbi præſumpta continuatio tollitur ex contraria probatione.*

17 *Litem introductam fuiſſe ſuper titulo beneficii probatur per commiſſionem continentem clauſulam,* quam & quas.

18 *Subrogatio non eſt neceſſe quod impetretur a collitigante infra menſem, cum menſis ſit adjectus ſolum ad invalidandam ſubrogationem a Tertio obtentam infra dictum tempus.*

DECISIO XXIII.

1 DOmini, utraque parte informante, concorditer reſolverunt, dandam eſſe ſubrogationem Ioanni Lopez; quia conſtat de lite, & obitu collitigantis; juxta *Reg.* 28. ne detur novus collitigans, *cap.* 2. *ut lit. pendent. in* 6. fuit dictum *coram Reverendiſſimo Alexandrino, in Collen. Parœcialis* 11. *Decembris* 1595. *& coram me in Gerunden. Canonicatus* 13. *Maji* 1601.

2 Nec obſtat quod ex deciſione contra ipſum facta videatur detegi calumnioſus litigator, qui non ſub-
3 rogatur; Biſig. *deciſ.* 2. *de rer. permut.* Caſſad. *deciſ.* 7. *de dol. & contum.* quia ultra quod deciſio facta fuit ipſo non informante, facta etiam fuit non ſuper meritis, ſed ſuper retardatione Brevis, ex clauſula, *Arbitrio*: & in principio cauſæ nulliſque factis probationibus: quo caſu non poteſt de calumnia convinci; Achill. *deciſ.* 8. *ſub n.* 6. *ut lit. pend.*
4 nec dici improbus litigator, quamdiu poteſt jus ſuum juſtificare, ut fuit dictum *in illa Gerunden.* & ad effe-
5 ctum Regulæ pro vitanda ſuſpicione calumniæ ſufficit quælibet probabilis & colorata cauſa litigandi; Rebuffus *ſuper dict. reg. gloſſ.* 7. *n.* 3. fuit dictum *in Conchen Archipresbyteratus* 19 *Januarii* 1598. *coram R. P. D. meo Litta & in allegata Gerunden.*

6 Licet autem pro impetranda ſubrogatione non ſit
7 neceſſarium docere de bono jure ſuperſtitis eam petentis, tamen ex ſententia, quam obtinuit Lopez ad ſui favorem oritur aliqualis præſumptio, quod foveat bonum jus; etiam quod ab ea fuerit appellatum, ut per Alciat. *de præſumptionibus, regul.* 3. *præſumpt.* 9. *num.* 11

8 Non obſtat prætenſa inhabilitas ex morbo caduco; quia non probatur concludenter. Imo contrarium apparet ex fide Domini Galliani Medici, qui ipſum curavit, & teſtatur ipſum non incidiſſe in
9 morbum epilepticum, licet ad illum magnam propenſionem haberet propter vertiginem, cui erat ob-
10 noxius; & Medici judicio in arte ſua ſtandum; ut *l. ſeptimo menſe*, ubi Bald. *in ult. addit. ff. de ſtat. homin.* Socin. jun. *conſ.* 183. *num.* 11. *lib.* 2. Bocr. *deciſ.* 222. *n.* 21. fuit dictum *in Romana Hæreditati de Piccbis* 15. *Junii* 1580. *coram Vicecomite*; & ob id con-
11 feſſio Lopez. in ſua diſpenſatione tanquam erronea illi non præjudicat, *leg. non fatetur, ff. de confeſſis* Decius *conſ.* 408. *n.* 5. Nec poteſt facere morbum
12 caducum illum, qui vere non eſt talis; ad tradita per Aymon. *conſ.* 212. *n.* 4. *&* 5. & eo minus habet obſtare, quia fuit pro cautela ſuæ conſcientiæ pe-
13 tita; Rota *deciſ.* 11. *de ſent. excom. in antiq.*

14 Ubi etiam aliquando laboraſſet tali morbo, qui eum inhabilem reddidiſſet, conſtat de liberatione ex eademmet fide Domini Galliani, quæ coadjuvatur ex depoſitione plurium teſtium pro Ioanne Lopez examinatorum, qui dicunt a pluribus annis illum non fuiſſe aliquid tale paſſum, & bene concludunt, cum ſubjungant ſe continuo cum ipſo habitaſſe, & quod non potuiſſet id accidere ipſis igno-
15 rantibus; Ang. *in* §. *Hinc nobis, circa fin. auth. de hæred. & falcid.* Alexander. *conſ.* 107. *n.* 10. *lib.* 2. Decius *conſ.* 101. *n.* 2. *ante med. verſ. nec etiam in iſto teſte.* Pariſ. *conſ.* 13. *ſub num.* 17. *verſ. tamen advertendum, lib.* 3.

Hinc ceſſat quod dicitur de præſumpta morbi con- 16
tinuatione; quia hujuſmodi præſumptio tollitur ex probatione contraria; *leg. cum de indebito, ff. de probat.* Pariſ. *conſ.* 29. *num.* 76. *lib.* 2.

Non etiam obſtat quod dicitur, litem non fuiſſe 17
introductam ſuper titulo beneficii; quia contrarium apparet in commiſſione Reverendiſſimo Domino Pacen. directa, quæ continet totum negotium principale cum clauſula, *Quam, & quas*.

Minus etiam relevat, quod objicitur, fuiſſe petitam poſt menſem ſubrogationem; quia ultra quod 18
dicitur fuiſſe intra menſis ſpatium porrectam ſupplicationem, Regula non arctat ad petendam ſubrogationem intra dictum tempus, & mentio menſis ſit ad invalidandam non ſubrogationem poſt illum petitam, ſed gratiam intra illum obtentam in præjudicium ſubrogandi; & propterea quando poſt menſem non fuit alteri conceſſa gratia, non prohibetur collitigans ſubrogationem quandocunque petere, ut fuit dictum *in illa Collen.*

Leodienſis Fructuum, Lunæ 31. Maji 1604.

Coram R. P. D. Litta.

1 *Vertigo capitis, & ſtomachi debilitas quando excuſent a reſidentia.*

2 *Medici atteſtatio infirmitatem probat.*

3 *Medici atteſtatio tunc maxime probat infirmitatem, quando alii teſtes de illa deponunt.*

4 *Octogenarius dicitur ſenio confectus.*

5 *Senectus eſt morbus.*

6 *Infirmis non reſidentibus debentur de iure diſtributiones.*

7 *Senio confecti ſi non reſideant, non ammittunt diſtributiones.*

8 *Teſtes deponentes de qualitate morbi non probant niſi ſint periti.*

9 *Atteſtatio Medici in materia qualitatis morbi præfertur aliis teſtibus.*

10 *Infirmitas redditur veriſimilis concurrente maxima ſenectute, & obitu ſubſecuto.*

11 *Deambulare, exire domo, & actus ſimiles, non concludunt perfectam ſanitatem; cum fieri poſſint etiam ab infirmo pro recuperanda ſalute.*

12 *Morbus vertiginis non eſt perpetuus.*

13 *Infirmi, ut lucrentur diſtributiones, non tenentur intimare Capitulo eorum infirmitatem.*

14 *Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi ſtatuere non poteſt ſuper modo lucrandi diſtributiones.*

15 *Diſtributiones conſumptas quando teneatur Capitulum reſtituere.*

DECISIO XXIV.

FUit reſolutum probari tale impedimentum propter quod debuit quondam D. Ioannes excuſari a reſidentia, nam licet in confeſſo ſit apud partes, quod Ioannes non reſederit ab anno 1596. citra, conſtat tamen ex deductis per informantes pro legatariis de infirmitate illius, circa quam multi teſtes dantur; & in ſpecie Medicus, qui eſt Profeſſor ordinarius Univerſitatis Lovanienſis, & bene percutit tempus anni 1596. & in ſpecie dicit, quod Ioannes laborabat ſumma debilitate ſtomachi, & tali vertigine capitis, quod Eccleſiam ſine vitæ periculo frequentare non poterat; unde, ſi ſola Medi- 1
ci atteſtatio infirmitatem probet, ſecundum Anchar. *conſil.* 388. *num.* 3. a fortiori hoc in caſu eam 2
probabit; cum ſimul cum ea concurrat depoſitio 3
aliorum teſtium; *Authent. multo magis, C. de ſacroſ. Eccleſ.* qui teſtes addunt pro corroboratione ſuæ depoſitionis, quod aliquando viderunt Ioannem cecidiſſe in terram, & particulariter quando una vice ad Eccleſiam acceſſit.

Acce-

Digitized by Google

4 Accedit quod Ioannes erat Octogenarius, & ſic ſe-
nio confectus, ut probant teſtes, de quibus *in ſum-*
5 *mario Legatariorum*, quæ ſenectus ex ſe morbus eſt :
6 Unde cum de Jure infirmis non reſidentibus, alias ta-
men ſolitis reſidere, debeantur diſtributiones, ut
tenent Ioannes Andreas, Card. & Abbas *in c. ad au-*
dientiam, de Cler c. non reſiden. Felin. *in c. Apoſtoli-*
ca, numero duodecimo, de except. Covar. *var. reſol.*
lib. 3. *c.* 13. *verſ.* 6. Item & ſenio confectis, ut con-
7 ſtat ex reſolutione Congregationis Illuſtriſſimorum
Interpretum ſacri Concilii Tridentini, cujus copia
datur : ideo, &c.

Quibus non obſtant teſtes pro Capitulo examina-
ti : Quia ultra quod ſunt partes formales, nihil
probant ; nam dum dicunt infirmitatem Ioannis
8 Chriſtiani non fuiſſe talem, propter quam non po-
tuerit reſidere, deponunt de eorum judicio, & cre-
dulitate, & circa hoc prævalet atteſtatio Medici ;
9 maxime juncta depoſitione teſtium de infirmitate
deponentium, quæ eo magis veriſimilis redditur,
10 ſtante maxima ſenectute ejuſdem Ioann. Chriſtia-
ni, & obitu inde ſubſecuto.

11 Et dum dicunt, quod Chriſtianus exibat domo,
deambulabat, & ibat ad viridarium. Fuit reſpon-
ſum, hæc, & ſimilia ab eo fieri potuiſſe, ac de-
buiſſe pro recuperanda ſanitate.

12 Et ad illud, quod morbus vertiginis non ſit perpe-
tuus; fuit reſponſum, quod ultra vertiginem labora-
bat ſenio, & aliis infirmitatibus, nec debebat ſe ſub-
mittere tam imminenti periculo vitæ ſuæ, ſed quan-
tum in ſe erat, ſtudere recuperationi ſanitatis.

Et dum pro Capitulo dicebatur hujuſmodi infirmi-
tatem non fuiſſe ſibi intimatam, fuit reſponſum, quod
jure cautum non reperitur, quod talis intimatio debeat
13 fieri per infirmos & ſenio confectos, alias ſolitos reſi-
dere, ad effectum conſequendi diſtributiones.

Et quoad prætenſum ſtatutum, fuit dictum de eo
legitime non conſtare : illud in omnem caſum, eſſe
nullum, & invalidum, uti factum per Capitulum ſine
14 conſenſu Epiſcopi, ſine quo Capitulum ſuper modo
lucrandi diſtributiones ſtatuere non poteſt : ut fuit
tentum *in Lucana Juriſdictionis* 9. *Aprilis* 1601. *coram R.*
P. D. Pamphilio.

Deducta etiam pro Capitulo circa conſumptionem
dictarum diſtributionum bona fide factam, non pla-
cuerunt Dominis ; cum minime probabiliter ignorare
15 potuerit Capitulum infirmitatem, & maximam ſene-
ctutem dicti Ioannis Chriſtiani ; quodque infirmo de
Iure debentur diſtributiones.

Neque hic applicantur deducta ex Puteo *deciſ.* 417.
lib. 1. & alia citata per informantes pro Capitulo ; quia
procedunt in terminis indulti conceſſi alicui de lu-
crandis diſtributionibus, quas alii non fuiſſent lucra-
turi de jure communi ; cujus indulti conceſſio cum po-
tuerit probabiliter ignorari a Capitulo, non mirum,
ſi illius intimatio neceſſaria eſt ad effectum conſtituen-
di Capitulum in mala fide.

Ex quibus, & aliis hic latius deductis per infor-
mantes, fuit concluſum ut ſupra.

Virdunenſis fructuum, Lunæ 5.
Julii 1604.

Coram R. P. D. Penia.

SUMMARIUM:

1 *Impeditus ſenio, vel morbo lucratur diſtributiones quo-*
tidianas.
2 *Preces ad impetrandam gratiam probant contra exponentes.*
3 *Infirmitas probatur per atteſtationes Medicorum.*
4 *Infirmo etiam non intereſſenti debentur fructus & di-*
ſtributiones quotidianæ.
5 *Reſidere, & intereſſe, differunt inter ſe.*
6 *Decretum directum ad reſidentiam non eſt trahendum*
ad intereſſentiam.
7 *Decretum Capituli habet interpretationem paſſivam a*
Jure communi.
8 *Decretum Capituli contra jus, eſt invalidum.*
9 *Capitula Eccleſiarum poſſunt facere ſtatuta concer-*
nentia ſua particularia negotia, ſine conſenſu Supe-
rioris.
10 *Capitula Eccleſiarum non poſſunt condere ſtatuta ſuper*
reſidentia, vel ſtatu Eccleſiæ.

DECISIO XXV.

HÆc cauſa fuit ſæpe propoſita & diſcuſſa, videli-
cet die trigeſimo primo Maji, & nono Junii.
Sed quia inter Dominos non conveniebat, non fuit
capta reſolutio ; quam denique utraque parte infor-
mante fecerunt in hac propoſitione ſub die quinta
Iulii, cenſentes Domino Nicolao Mario Decano
Eccleſiæ Virdunenſis ab anno milleſimo quingente-
ſimo nonageſimo ſexto, deberi fructus ac diſtribu-
tiones præbendarum, quæ dari ſolent intereſſenti-
bus Matutinis, & aliis Horis, & divinis Officiis,
& Anniverſariis, quas ex tabulis Capitularibus con-
ſtabat non habuiſſe.

Ratio deciſionis fuit, quia ex deductis per infor-
mantes pro Decano, & præſertim ex teſtibus in Curia
examinatis conſtabat de ſenio & morbo Decani, unde
oriebatur legitimum impedimentum excuſans illum, 1
quominus potuiſſet prædictis Horis & divinis offi-
ciis intereſſe, *c.* 1. *verſ. quos infirmitas*, ubi Gloſſ.
verbo, infirmitas, de Clericis non reſidentibus, libr. 6.
ubi Archidiaconus *num.* 2. Ioannes Andreas *num.* 1.
& 4. *in verbo infirmitas*, Ancharanus *num.* 1. *verſ.*
hac regula ; Gemin. *in dicto cap.* 1 *§. qui vero, num.*
1. Prob. ad Monach *num.* 13. *&* 16. Felin. *in c. Apoſto-*
lica, n. 12. *verſ. ſicut de infirmo, de except.* Corſet. *ſin-*
gul. 152. *incip. Infirmus* ; Covarruvias *lib.* 3. *var. reſol.*
c. 13. *n.* 8. Natta *conſ.* 41. *num.* 1. *lib* 1.

Teſtium probationem reddebat veriſimilem narra- 2
tivæ Coadjutori impetratæ a Sanctiſſimo D. N. Cle-
mente Papa VIII. ad ſupplicationem communiter Ca-
pituli, & Decani, anno 1598. quam ideo conceſſerat,
quia expoſitum fuerat, Decanum in 72. ætatis ſuæ an-
no conſtitutum, & aſſiduis morbis & ægritudinibus af-
fectum in ædibus detineri, ita ut de cætero non poſſet
Eccleſiæ deſervire, & onera ſibi incumbentia per ſe-
ipſum perferre commode ; hæc enim narrativa, aliis
præſertim concurrentibus contra Capitulum probat ;
leg. cum precum, Codice de liberali cauſa ; Gabriel. *ti-*
tulo de confeſſ. clauſ. 4. *n.* 1.

Concurrebant enim fides proborum virorum, teſtan- 3
tium de infirmitate Decani ante aliquot annos; item
atteſtationes Medicorum affirmantium, Decanum
triplici herniis ſpecie laborare.

Ex iſtis igitur ſenii, & morbi impedimentis ſic pro- 4
batis, Decano etiam non intereſſenti debeantur fru-
ctus & diſtributiones, ut patebat ex *præcitatis*, & præ-
ſertim ex Probo ad Monach. *in dict. c.* 1. *n.* 22. *de Cleric.*
non reſiden. & deciſ. in cauſa Leodienſi fructuum, die 31.
Maji, anno 1601. *coram Domino Litta.*

Non obſtabat, quod in reſolutione ſeu Decreto
Capituli, *anni* 1425. ſuper unione præbendæ Decana-
tui, diceretur Decanum non poſſe potiri fructibus,
niſi continuam in dicta Eccleſia faceret reſidentiam.
Quia fuit reſponſum primo, decretum emanaſſe ex
eo, quod ante unionem præbendæ Canonicalis,
Decanus propter fructuum exiguitatem non ita aſſi-
due reſidebat. Cæterum cum aliud ſit reſidere, aliud 5
vero intereſſe, decretum conceptum de reſidentia,
non erat trahendum ad intereſſentiam ; Oldrad. *conſ.*
150. *incip. In Eccleſia, n.* 2. *in fine*, & ſic caſum de in- 6
tereſſentia (de quo non loquebatur decretum) re-
manſiſſe ſub diſpoſitione juris communis ; *leg. com-*
modiſſimi, ff de liber. & poſthum. Socin. Sen. *conſ.*
9. *num.* 6. *lib.* 3.

Secundo fuit reſponſum tale decretum recipere in- 7
terpretationem paſſivam a Iure communi, ut infirmus
excuſetur ; Gabriel. *conſ.* 1. *num.* 3. *lib.* 1.

Minus obſtabat alia Capituli proviſio, conſtituen-
tis, aliquem etiam moribundum non excuſari, a Ma-
tutinis, & in præbenda unita nullam admittendam
excuſationem.

Quia fuit reſponſum has Capitulares proviſiones, 8
præter-

Digitized by Google

præſertim contra jus conceptas, ſuper fructibus & diſtributionibus, eſſe invalidas: Oldrad. *conſ.* 150 *n.* 1. *in fine*, *verſ. præterea videtur*: Abbas *in c. cum omnes*, *n.* 4. ubi Felinus *num.* 9. *verſ. cæterum*, *de conſtitut.* Et ita cenſuit Rota in terminis ſimilis ſtatuti, *in cauſa Illerden. ſtatuti die* 3 *Decembris anni* 1593. *coram Domino Andrea de Corduba*, *nunc Epiſcopo Pacenſi*, *& in cau-*
9 *ſa Leodienſi fructuum die* 31. *Maji anni* 1601. *coram Domino meo Litta*. Licet enim Capitula & Canonici poſſint facere ſtatuta ſine auctoritate Superioris concernentia ſua ſingularia negotia Gloſſ. *In c. conſtitutionem*, *in verb. ſtatutum de verbor. ſignificatione*, *lib.* 6. non tamen poſſunt ſtatuere ſuper ſtatu Eccleſiæ ſine conſenſu Epiſcopi, Anchar. *in repetit. c.* 1. *q.* 6 *num.*
10 99. *de Conſtitut.* Antonius de Butrio, *in c. conſtitutus*, *num.* 25. *de reſcript.* & fuit deciſum *in dicta cauſa Illerdenſi ſtatuti*, *coram Domino de Corduba*, *& in cauſa Lucana Juriſdict. die* 23. *Februarii*, *&* 8. *Aprilis anni* 1601. *coram Domio Cardinali Pamphilio*, *tunc Rotæ Auditore*.

Quæ opponebantur contra teſtes, levia viſa fuerunt: quibus ideo etiam Rota credendum cenſuit; quia eorum dicta corroborabantur ex prædictis adminiculis.

De Remiſſoria, quam Capitulum prætendebat, Rota maturius deliberandum cenſuit.

Romana Invaliditatis Matrimonii, Veneris 14. Januarii 1605.

Coram R. P. D. Penia.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium diſſolvitur ob impotentiam viri.*
2 *Cohabitatio triennalis conjugum, ad experiendam potentiam coeundi, incipit a die judicialis præcepti de cohabitando.*
3 *Inſpectio mulieris non inducit ſufficientem probationem impotentiæ viri, ita ut ſtatim ſit diſſolvendum matrimonium.*

DECISIO XXVI.

UTraque parte informante, propoſui memorialia loco cauſæ, ſuper eo, an eſſet deveniendum ad legitimam inſpectionem Camillæ Gallæ, pro exploranda ejus virginitate, aut violatione, ad effectum, ut ſi reperiretur effecta mulier, compelleretur, tanquam legitima uxor perpetuo cum Jacobo marito con-
1 vivere; aut contra, ſi reperiretur virgo, pronunciaretur a nexu matrimonii liberata, propter mariti impotentiam, qui clauſtra pudoris aperire, vel penetrare non potuerit.

Et Dominis viſa fuit res exemplaris, & quodammodo in praxi difficilis, propter rationes *in deciſionem*
2 *hac cauſa facta die* 28. *Februarii anni* 1603. contentas: quibus aſſeritur, ſententiam de triennali cohabitatione a die Judicialis præcepti inchoandum: quamvis enim Jacobus, & Camilla conſentirent, ut fieret le-
3 gitima inſpectio, quia tamen Camilla non aliter patiebatur ſe explorari, niſi cum hoc, quod ſi fuiſſet reperta virgo, ſtatim deveniretur ad diſſolutionem matrimonii: quod tamen non pendebat ab ejus voluntate, ſed a præſcripto Sacrorum Canonum: quod ſi hoc ſibi non concedebatur, ſatis videbatur aſperum, ut ſi in ea inſpectione reperiretur virgo, deberet ejus pudor explorari: ideo Rota, ut tutius procederetur in diſſolutione tanti Sacramenti (quatenus ei locus foret) cenſuit, ut conjuges ulterius cohabitarent.

Quanto autem tempore hæc cohabitatio adhuc duratura foret, particulariter erat videndum.

Romana Invaliditatis Matrimonii, Veneris 14. Januarii 1605.

Coram R. P. D. Penia.

SUMMARIUM.

1 *Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam Potentiam coeundi, incipere debet a die præcepti Judicis de cohabitando.*
2 *Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam eorum potentiam, abbreviari poteſt per judicem, conſideratis circumſtantiis, ſi ante decretum præceſſit cohabitatio per triennium.*
3 *Inhabilitas viri ad coeundum argui poteſt ex ipſius ætate, aſpectu, & corporis qualitate.*
4 *Teſtes plures deponentes per eadem verba redduntur ſuſpecti.*
5 *Probatio impotentiæ viri, quæ fit per inſpectionem mulieris, eſt fallax, & inefficax pro diſſolutione matrimonii.*
6 *Impotentia coeundi probanda venit per inſpectionem, quando unus ex conjugibus affirmat, alter vero negat impotentiam.*

DECISIO XXVII.

POſt deciſiones in hac cauſa factas, dubitavi, an eſſet locus ulteriori cohabitationi, vel potius eſſet deveniendum ad inſpectionem Camillæ, ad effectum, ut ſi reperiretur virgo, diſſolveretur matrimonium; vel e converſo, ſi reperiretur corrupta, compelleretur redire ad maritum, & cum eo perpetuo cohabitare: & cauſa, utraque parte informante, repropoſita, Rota conformiter cenſuit, ad inſpectionem Camillæ fuiſſe deveniendum.

Quia licet triennium cohabitationis debeat incipere a Judicis decreto, juxta deducta *in deciſione in hac cauſa facta ſub die* 18. *Februarii* 1603. nihilominus tamen non defuerunt Doctores affirmantes, quod quando ante decretum præceſſit triennalis cohabitatio poſſit Judex triennium futurum abbreviare, & arbitrio ſuo inſpectis circumſtantiis ad brevius tempus reducere, Anton. de Butrio, *in cap. laudabilem*, *nu.* 14. *in fin. de frigid. & malefic.* ubi Præpoſitus, *n.* 8. *verſ. aut de impotentia apparet*, Anchar. *in c.* 1. *n.* 10. *eodem tit.*

Difficultas in hoc caſu reducebatur ad cauſas regulandi arbitrium, ut juſtum videretur devenire ad inſpectionem: quamvis poſt decretum Rotæ, ut Camilla, & Jacobus conjuges cohabitarent, & darent operam rei uxoriæ, nondum effluxiſſet triennium, & Rota legitimas cauſas interfuiſſe cenſuit.

Primo, quia exiguum tempus deſiderabatur ad triennium complendum, quod inceperat die 20. Junii anni 1601. quo tamen tempore ſæpe fuit interrupta cohabitatio culpa Jacobi, nolentis accedere, ut debebat ad Camillam, quæ ſemper parata mandatis Rotalibus obediendo, maritum expectabat.

Secundo idem ſuadebat ætas Jacobi, qui ad 60. an- 3
nos accedere videbatur, & cum ætate concurrebat aſpectus ejuſdem Jacobi, & qualitas corporis tenuis & debilis: unde facile inhabilitas ad maritale opus perficiendum arguebatur.

Tertio concurrebat relatio Medicorum, qui die 2. Maji anni 1603. poſtquam exploraſſent, retulerunt, quod licet in eo non apparerent ſigna impotentiæ naturalis, ſed potius contraria, nec videretur maleficiatus; apparebat tamen debilis complexionis.

Quarto accedebat relatio obſtetricum, quæ de mandato Vicarii Camillam inſpexerunt, & virginem reperiſſe retulerunt: & licet ea tunc inſpectio non fuiſſet legitime facta, nihilominus tamen aliquod adminiculum inſpectioni iterum legitime faciendæ præbebat.

Denique quæ de modeſtia, honeſtate, & pietate Camillæ extrajudicialiter intellecta fuerant, multum moverunt aliquem ex Dominis, ut pro inſpectione facienda facilius ſentirent.

Quibus non obſtabat prætenſa quædam Camillæ confeſſio, dicentis ſe fuiſse cognitam a Jacobo: quo- 4
niam non placuit Dominis probatio facta per teſtes, qui videbantur inſtructi: cum per eadem verba teſtificarentur.

Denique non obſtabat, quod cum probatio per inſpe- 5
ctionem ſit fallax, & lubrica, non poterat ex ea ſumi certum argumentum ad diſſolvendum Matrimonium.

Quia fuit reſponſum, quod cum in hac materia non 6
poſſit dari alia probatio, quando unus de conjugibus ſtat pro matrimonio, alius vero contra matrimonium, ideo controverſia per hoc genus probationis dirimenda

eſt:

Digitized by Google

eſt: *c. fin. de frigid. & malefic.* ubi Gl *ſuper verb. ſeptimamanu*, ubi communiter Canoniſtæ, *& c. propoſuiſti, de probat.* juxta quem textum inſpectio peragenda eſt, & legitime facta quantum fieri poterit, omnem fraudem removebit.

Et ita, &c.

Bononienſis de Gargantibus, Mercurii 27. Junii 1607.

Coram R. P. D. Marquemontio.

SUMMARIUM.

1 *Filius præſumitur mariti.*
2 *Filius præſumitur mariti, licet probetur, mulierem tempore conceptionis concubuiſſe cum adultero.*
3 *Præſumptio, quod filius, ſit mariti eſt Juris tantum.*
4 *Præſumptio Juris, quod filius ſit mariti, ceſſat probata abſentia ipſius mariti de tempore conceptionis.*
5 *Filius non præſumitur adulteri, ſed mariti, quotieſcunque ipſi marito patet acceſſus ad uxorem.*
6 *Mulieris aſſertio quod prolem ex adultero, non autem ex marito ſuſceperit, non attenditur: & n. 10.*
7 *Natus præſumitur conceptus nono, vel ſeptimo, menſe ante partum.*
8 *Dictio,* In circa, *denotat tempus incertum, ſaltem per ſex menſes.*
9 *Similitudo non eſt ſufficiens conjectura ad probandam filiationem.*
11 *Filiatio non probatur ex nominatione & tractatu alicujus uti filii in præjudicium Tertii.*
12 *Filiationis famam ut probent teſtes, quomodo debeant deponere.*
13 *Filiatio ubi agitur in judicio petitorio, concludentius probanda venit, quam ubi agitur in judicio poſſeſſorio, & pro conſuetudine alimentorum.*
14 *Spurii de Jure Civili nihil ex bonis paternis prætendere poſſunt: de jure autem Canonico ſola alimenta.*
15 *Spuriis non ſuffragatur pro ſucceſſione legitimatio obtenta abſque mandato patris poſt ipſius obitum.*

DECISIO XXVIII.

CUm hæreditatem Herculis, qui de anno 1595. condito teſtamento diem clauſit, adiviſſent germani ipſius fratres, eſſentque bonorum poſſeſſionem adepti, fuit illius excitata controverſia per Lucretiam, eo colore quod ex amplexibus Herculis ipſa de anno 1594. effecta fuiſſet mater cujuſdam filiæ, cui *Gentilis* nomen fuit; quæ cum legitimata fuerit a Comitibus Palatinis, extitiſſet dicto Herculi ſuo Patri hæres, & paulo poſt defuncta, transmiſiſſet dictam hæreditatem ad Lucretiam eandem ſuam matrem: cauſa in Rota commiſſa, & dato dubio an conſtet q; dictam Gentilem fuiſſe filiam q; Herculis, & Lucretiæ in caſu, & ad effectum de quo agitur, fuit utraque parte informante negative reſponſum.

Certum eſt, quod Lucretia annis 1593 & 94. habebat Maritum Joannem Baptiſtam, atque idcirco locus eſt præſumptioni, quod Gentilis fuit filia dicti Joannis Baptiſtæ: *leg. nam civium, & leg. filium ff. qui*
1 *ſunt ſui, vel alieni juris, leg. quia ſemper, ff. de in jus vocan. leg. ſi vicinis, Codic. de nupt.* etiamſi eo tempore probetur copula, & adulterium Lucretiæ cum Hercu-
2 le: *leg. miles, §. ſuncto, ff. ad legem Juliam de adulter. leg. Titia, ff. de Carb. edict.* Cyn. *in dict. leg. ſi vicinus*, ibique Alberic. *n.* 3. Abb. *in c. per tuas, in tertio notab. de prob.* Alex. *conſ octogeſimo octavo, n.* 8. *libro* 7. & innumeros refert Gabriel *conſ.* 14. *de præſumpt.* Menochius *deb. caſ.* 89. *n.* 20. *& præſumpt.* 53. *n.* 2 *lib.* 6.
3 Et licet iſta præſumptio ſit Juris, tamen eſſe veriorem opinionem dixit Rota coram Achill *deciſ.* 1. *qui fil. ſint legit. & deinde in cauſa Firmana Juris patronatus* 28. *Januarii* 1602. *coram Illuſtriſſimo Cardinali Pamphilio*, quamvis plurimi Doctores fuerint in alia ſententia; ut patet ex congeſtis per Petrum *de probib. feud. alienat. per Federic. quæſt.* 11. *num.* 354 *&* 382. Et hoc caſu ceſ-

ſat omnis difficultas, ex quo de tempore, quo Genti- 4
lis fuit concepta, non allegatur, abſentia mariti, quæ procul dubio admittitur adverſus iſtam Juris præſumptionem, *leg. filium, ff. de iis qui ſunt ſui vel alieni jurii,* Curt. *in leg. prima, § idem Julianus, ff. de agnoſcend. liber. lege tertia, §. ſi mater, ff. de Carb. edict.* Abb. *in d. cap. tuas, num.* 3 *& ibi* Felin. & Dec. & Achill *dict. deciſ. prima.* Mohed. *in deciſ prima & ſecunda eodem titulo,* Alexand. *conſ.* 78. *num.* 7. *libro* 7. Pariſ. *conſ.* 29. *libro* 2. Covar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 8. *§. tertio, num* 4. Gozzadin. *conſil.* 13. *num.* 45. Decian. *dict. reſponſ.* 1. *num.* 98 *&* 99. *&* 127. & Rota *in dicta Firmana Juris patronatus* 13. *Januarii coram Reverend. Patre Domino Coccino.*

Tamen cum Lucretia non fuerit retenta in domo 5
Herculis adulteri, ſed ut plurimum in ædibus, in quibus etiam ipſe Joannes Baptiſta morabatur, ibique illam cohibebat Hercules, & per conſequens nec illa in ſchemate concubinatus teneret, nec eſſet impeditus marito acceſſus ad illam, legis præſumptio eſt hoc firmiſſima, prolem eſſe mariti, non vero amaſii adulteri; ut ex plurimorum ſententia refert Menoch. *dict præſumpt.* 53. *num.* 4. *lib.* 6 & faciunt tradita per Surd.
conſ. 1 *num.* 54. *& ſeq. lib. primo,* nec attendi debet 6
Lucretiæ prætenſio, cum ipſa facile potuerit confingere ſe Gentilem de Hercule ſuſcepiſſet, contra præſumptionem juris; Bald. *conſ.* 129. *num.* 30. *libro* 1. *& conſ.* 157. *num.* 2. *lib.* 3. Alexand. *conſ.* 152. *num.* 7. *lib.* 5. & propterea tanto magis abſentia mariti de tempore, quo Gentilis potuit concipi, plene & concludenter eſt probanda: præſertim quod Lucretia ſit actrix, cujus intentionis fundamentum, eſt ipſa mariti abſentia: Cravet. *conſ.* 158. *num.* 3. Alexand. *conſ.* 157. *num.* 2 *libro* 5. Paleott. *de notb & ſpur. cap.* 24. *num.* 2. Covar. *dict. num.* 8. *in princip.* Petrus *ubi ſupra, n.* 357. Bero *conſ.* 161. *num.* 10. *volum.* 2. Pariſ. qui teſtatur de communi, *conſilio* 64. *num.* 6 *lib.* 3. Ruin. *conſ.* 53. *num.* 5. & allegat *deciſ. in cauſa bonorum de Brucbis coram ſanct. mem. Clemente VIII.* 23. *Junii* 1578.

Hic autem non adeſt talis probatio: quia teſtes non 7
concordant præciſe circa abſentiam Joannis Baptiſtæ de tempore, quo Gentilis potuit concipi; quæ ex regula Juris debuit eſſe a tempore Februarii uſque ad menſem Maji, cum ipſa Lucretia in principio Novembris partum edidit, *leg. ſeptimo menſe, ff de ſtat. homin. leg.* 3. *§. ultimo ff de ſuis & legit. leg. Gallus in princip. de liber. & poſthum.*

Primus enim, & Secundus loquuntur expreſſe de tempore nativitatis: Nonus & Undecimus nihil omnino firmant, & deponunt cum dictione *In circa*, quæ denotat tempus incertum, ſaltem per ſex menſes: Alexand *conſ.* 29. *num.* 12. *& conſ* 82. *in fin. vol.* 7. Gui-
do Pap. *deciſ.* 290. *& ſingul* 434. Rebuffus *in praxi, tit.* 8
de diſpenſ. ætatis in verbo, ſeu circa, & in tract de Nomin. quæſt. 11. *in fin* Ultimus non probat, quia ejus depoſitio non eſt de actis: Quintus, qui ſolus urgere videtur, deponit etiam ipſe per verbum *in circa:* nec omnino ſatisfacit circa cognomen Joannis Baptiſtæ.

Nec vero a ſupradicta præſumptione hoc caſu recedendus eſt, conjecturis deductis a ſimilitudine, nominatione, tractatu, & Baptiſmo; ut per Doctores citatos per Surd. *deciſ.* 83. *n.* 21. & tenuit Rota *in allegatis deciſionibus coram Achille, & Domino Coccino.*

Nam quod Gentilis effigiem Herculis exprimeret, ultra quod unus tantum teſtis de illa deponit; hanc in ſpecie conjecturam rejiciunt, in his terminis, Curt. Jun. *conſ.* 31. *num.* 3. Alciat. *regul.* 3. *præſumpt.* 38. *num.* 7. Socin. *dict. conſ.* 14. *num.* Petrus *ubi ſupra, nu.* 459.
ibique teſtantur de communi. Sicut & aliam de aſſer- 10
tione matris rejiciunt, Barbat. *conſ.* 58. *ſub n.* 2. Curt. *dict. conſ.* 31. *ſub num.* 3. Capr. *conſ.* 2. *ſub num.* Paleott. *dict. cap.* 74. *num.* 6. Menochius *dicto caſu* 89. *num.* 27. & eſt text. *in lege penultima, alias fin. §. mulier. gravida, de probat.*

Idem dicitur de nominatione, & aliis, maxime in 11
Tertii præjudicium ut hoc caſu Petrus *ubi ſupra, num.* 391 Gabriel *conſ* 140. *num.* 41. & *dict. conſ.* 158. *num.* 7. *lib.* 2 Jaſ. *conſ.* 106. *num.* 3. *volum. primo.* Pet. Duenn. *reg.* 141. *in* 1. *ampliat.* Natt. *conſ.* 473. *num.* 24. & eſt text.

Digitized by Google

in leg. neque, Cod. de probat. Et accedit hoc caſu, quod tractatus per modicum tempus duravit, cum Hercules deceſſerit ſeptimo menſe poſt natam Gentilem; Dec. *conſ. 64. n. 21. & 22.*

Præterea iſtæ conjecturæ probantur per teſtes ſingulares, vel de auditu; & deſcriptio in libro Baptiſmali redditur multum turbida, ex depoſitione Parochi, qui in ejus dicto parum conſtans fuiſſe videtur; & hæc omnia facile potuerunt procedere ex credulitate ipſius Herculis, ut dicitur *in præfata deciſione Achill.*

12 Non obſtat fama & communis reputatio filiationis; quia hæc ipſi aderat in aliis deciſionibus, & aliæ urgentiſſimæ conjecturæ, quæ hic deſiderantur; ſed nec talis fama probata eſt, & in dictis teſtibus non adſunt requiſita ad illam probandam. de quibus in terminis, Ruin. *conſ. 52. nu. 7. lib. 5.* Gozzad. *conſ. 13. nu. 29.* late Peregrin. *ubi ſupra, n. 476.*

13 Atque eo magis, quia agitur de gravi præjudicio, nempe de avocanda hæreditate a conſanguineis poſſeſſoribus: quo caſu certum eſt, requiri concludentiores probationes, quam ſi de alimentis & filiatione in poſſeſſorio ageretur; Bald. *conſ. 180. num. 30. lib. 9.* Caſtr. *conſ. 43. in princip. lib. 1.* Alciat. *dict. præſumpt. 83 num. 6 & 8.* Covar. *dict. § 30. num. 10.* & facit *d. dec. 1.* Achill *num 6.*

Denique in omnem eventum non poteſt conſtare de
14 filiatione ad effectum ſucceſſionis, cum Gentilis fuerit ſpuria, quæ in bonis paternis nihil ex regulis Juris civilis prætendere poteſt; *auth. ex complexu, Cod. de natural. liberis*; & de æquitate Canonica ſola alimenta; *cap. cum haberet, de eo qui duxit in matrimon. quam polluit per adulterium.*

15 Nec juvat legitimatio, utpote obtenta abſque Herculis mandato; & poſt illius mortem: Anchatanus *conſ. 241. n. 2.* Decius *conſ. 335. n. 9.*

Salamantina dimidiæ portionis, Veneris 23. Januarii 1607.

Coram R. P. D. Marcomontio.

SUMMARIUM.

1 *Morbus caducus, Comitialis a Juriſconſultis appellatur: & quare num. 17.*
2 *Morbus caducus ſemper eſt perniciosus, & curatu difficilis.*
3 *Morbus caducus in ætate provectis vix ulla arte eſt medicabilis.*
4 *Morbo caduco laborans, inhabilis eſt ad beneficia obtinenda.*
5 *Collatio beneficii facta laboranti morbo caduco, eſt nulla ipſo jure.*
6 *Morbo caduco laborans eſt irregularis: prohibetur enim promoveri ad Ordines, & promotus ſuſpenditur.*
7 *Irregularitas inhabilitat ad obtinenda beneficia.*
8 *Morbus caducus non inhabilitat de Jure ad obtinendum beneficium, in quo non requiritur aliquis Ordo ſacer.*
9 *Morbo caduco laborans non eſt ſuo facto irregularis, ſed ex accidenti.*
10 *Ordo debet eſſe annexus Canonicatibus ex diſpoſitione ſacri Concilii Tridentini.*
11 *Confeſſio nocet impetranti, etiam in his, quæ a voluntate ipſius non pendent.*
12 *Morbi caduci effectus.*
13 *Morbi caduci exiſtentia probata, ſi quis illius deſitientiam alleget, probare tenetur.*
14 *Epilepſiæ, & aliarum infirmitatum non eſt par ratio.*
15 *Epilepſia eſt intervallata mentis, & ſenſuum cum læſione convulſio.*
16 *Ordinum ſacrorum adminiſtratio interdicta eſt cuilibet patienti mentis alienationem.*
18 *Morbo caduco affectis Sacramentorum adminiſtratio non eſt committenda.*
19 *Dimidiæ portiones in Eccleſia Salamantina aſſequuntur per a cenſam, & novum titulum.*
20 *Beneficium ubi debet conferri ſacerdotibus, id debet intelligi de Sacerdote, qui tempore proviſionis poſſit actu Miſſam celebrare.*
21 *Beneficio, quod requirit reſidentiam, non poteſt per Vicarium inſerviri.*

DECISIO XXIX.

DOmini cenſuerunt, non potuiſſe provideri quondam Bartholomæo de Eſcobar de dimidia portione in Eccleſia Salamantina. Ratio deciſionis fuit, quia ex teſtibus datis *in ſummario Franciſci Fryle*, & ex ipſa confeſſione Dominici, qui in jus & poſſeſſionem Bartholomæi ſubrogari obtinuit, conſtat quod dictus Bartholomæus de tempore factæ proviſionis, & pluribus annis antea, patiebatur morbum caducum; ſeu,
ut Juriſconſulti appellant, Comitialem: *l. qui Terna, de ædil. edict. leg. 1. §. 1. ff. de auth. & conſen.* 1
tutor. qui morbus ſemper pernicioſus, & curatu dif- 2
ficilis, potiſſimum tamen in ætate provectis vix ul- 3
la arte eſt medicabilis: Hippocrat. *lib. 5. aphoriſm. ſect. 2. aphoriſm. 7.* ibique etiam Galenus, atque ex mente utriuſque Joannes Marinell. *apud Hiſpan. ſect. 2. aphoriſm. 45*

Quo ſuppoſito ſequitur, quod Bartholomæus fuit 4
inhabilis ad obtinenda beneficia, quodque proviſio illi 5
facta, fuit ipſo jure nulla; Ægidius *in cap. cum inter Canonic. num. 15. de elect.* Hoſtienſis, Joannes Andreas & alii, quos refert Verallus *decis. 236. in princ. p. 2.*
Ubi etiam dicitur, caducum eſſe irregularem, cum 6
impediatur promoveri ad Ordines, & promotus ſuſpendatur juxta textum cum Gloſſa *in cap. communiter, 33 diſtinct.* late Majol. *de irregular.* Irregularitas 7
autem inhabilitat ad beneficia acquirenda, *c. 1. §. 1. de ſenteat. excommunic. in 6* Abb. *in c. cum noſtris, nu. 22. de conceſſ. præbend.* Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. nu. 226.* Silvan. *de beneſic. p. 3. q. 2. num. 11.* facit *lex 1. §. caſum ff. de poſtul.*

Nec obſtat, quod iſtud vitium, ſeu iſte morbus non 8
inhabilitet de Jure ad obtinendum Canonicatum, aut beneficium, in quo aliquis Ordo ſacer non requiritur, ea ratione, quod patiens talem morbum, non
eſt ſuo facto crimінoſus, aut irregularis, ſed ex ac- 9
cidenti; Verall. *dict. decis. 236.* Chiſan. *decis. 94.* faciunt tradita per Navar. *conſ. 14. num. 4. de reſcript.* ex Innocent. *in cap. fin. de exceſſib. Prælat.* Unde infertur, quod in hoc caſu Bartholomæus non erat inhabilis, quia dimidia portio non requirit ſuſceptionem & annexionem Ordinis ſacri; fuit enim reſponſum, quid ſit in aliis Eccleſiis, attamen in Eccleſia Salamantina, in qua exiſtit dimidia portio, de qua agitur, Ordinem Sacerdotalem eſſe dimidiis portionibus annexum; ut dixit Rota *in cauſa Salamantina integræ portionis 24. Aprilis 1582. coram fælicis memoria Clemente VIII tunc Rotæ Auditore*, & conſtat ex ſtatuto illius Eccleſiæ dato *in ſummario Franciſci num. 3.* Ubi etiam dicitur id obtinere ex immemorabili conſuetudine, atque iſta conſuetudo, tanquam magis laudabilis, eſt ſervanda; ut ſentit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 12.* ubi jubet, quod annectantur Canonicatus & portiones ordinibus ſacris, ita ut dimidia pars ſaltem ſint Presbyteri. Ubi vero conſuetudo laudabilior ha-
bet, quod plures vel omnes ſint presbyteri, omni- 10
no obſervetur.

Non obſtat, quod dicitur, morbum quondam Bartholomæi non probari ex confeſſione Dominici, quæ minime pendet a voluntate confitentis; maxime cum Dominicus non reſtrinxerit, nec coarctaverit ſuam impetrationem ad illum modum vacandi; fuit enim reſponſum, quod in valore, & in aliis, quæ non pendent a confeſſione impetrantis, ſua tamen confeſſio no-
cet impetranti; Et quamvis ex clauſulis generabili- 11
bus poſſit Dominicus capere aliam vacationem, non ideo ſequitur, quod poſſit tollere illud, quod præciſe in ſua gratia narravit.

Deinde cum Dominici confeſſione concurrunt teſtes, etiam Medici, qui deponunt, vidiſſe ſæpius Bartholo-
mæum corruentem, & ex ore vomentem ſpumas, ita ut 12
dubitari non poſſit, quin detineretur comitialis morbi affectionibus, quas tradit Cornelius Celſus *lib. 2. c. 24.*

Nec

Nec ſatit, quod alii Medici dixerunt, morbum Bartholomæi non fuiſſe perpetuum, & incurabilem; Nam
13 ultra quod atteſtati ſunt contra ſententiam prædictam Hippocratis & Galeni: adhuc ſufficit ad effectum, de quo agitur, quod conſtet de exiſtentia illius morbi: & dictum Bartholomæum fuiſſe illo liberatum, debet probari ab allegante, ut dicit in terminis Abbas *in d. c. cum inter Canonicos, nu. 7. in fine*, poſt Joannem Andream Butr. & alios.

Non obſtat quod aliqui podagra vehementi, vel alio morbo perpetuo impediti, fuerint nihilominus a Capitulo proviſi de ſimilibus dimidiis portionibus Eccleſiæ Salamantinæ quando prius erant Sacerdotes, prout erat Bartholomæus, eo tempore, quo illi facta fuit proviſio de iſta dimidia portione: Nam quidquid ſit, an illud aſſumptum probetur, & an relevet;
14 Reſpondetur non eſſe parem rationem Epilepſiæ, & aliarum infirmitatum: quia Epilepſia, teſte Gal. *lib.*
15 *3. de laborantibus locis*, eſt intervallata mentis, & ſen-
16 ſuum cum læſione convulſio: quilibet autem, quamlibet mentis alienationem patiens, interdicitur exequutione Ordinis ob periculum & ſcandalum circa Sacramenta; Iſid. *libro tertio, quaſt. 82. artic. fin.* Archid.
17 & alii *in dict. capit. communiter*. Et quidem ſi olim ille morbus fuit dictus Comitialis, quia talis videbatur illa concidendi, ſeu corruendi deformitas, ut ubicuncunque e populo ſuperveniret ſtatim Comitia dirimentur; magna cum ratione Sacræ Eccleſiæ Antiſtites cenſuerunt, ne huic vitio affectis Sacramentorum adminiſtratio committeretur.

Non obſtat quod Bartholomæus eſſet jam Presbyter,
18 cum enim ſtante illa poſſeſſione eſſet ab Altari remotus, & ab Ordinario expreſse prohibitus, ne amplius celebraret, non debuit illi provideri de beneficio, per cu-
19 jus aſſecutionem denuo addiceretur, & reſtitueretur Altari: quod autem ad iſtas dimidias portiones deveniatur per aſcenſum & novum titulum, fuit dictum *in prædicta Salamantina coram Clemente octavo*; facit *deciſio* Rotæ 6. *numero primo, quinto & ſexto, de conſuet. in nov.* Ballam. *deciſ.* 63. *numero quinto*, & conſtat manifeſte, ex quo per Capitulum fuit facta Bartholomæo nova proviſio.

20 Nec ſubſiſtit, quod per alium deſervire Bartholomæus potuiſſe: Nam ultra quod dici poteſt ſtatutum diſponens, quod dimidiæ portiones remaneant Sacerdotibus de Miſſa, requirere Portionarium, qui de tempore ſibi acquiſitæ portionis poſſit actu Miſſam celebrare, ac not. per Barboſ. *conſilio trigeſimo, numero octavo, lib. 2.* Abbas *in capit. cum in cunctis, §. inferiora, numero decimo*, & Decius *numero duodecimo de electione.* Pariſ. *conſilio quinquageſimo, numero decimo ſepti-*
21 *mo, libro quarto*, cum iſta dimidia portio requirat reſidentiam, & etiam ex prædicto ſtatuto ſacerdotium, magis eſt quod Bartholomæus non inſerviviſſet ſufficienter per Vicarium; Lap. *alleg. 35. numero quarto, & alleg. 117. numero ſecundo*, Decius *in cap cum omnes, numero quinto & ſexto, de conſtit.* Abb. *in capit. pen. de Cleric. non reſid. num. 4.* Silv. *de benefic. part. 4. quaſtione 1. colum. 1. circa med.* facit Conſil. Tridentin. *ſeſſ. 22. capit. 3. de reformat. & ſeſſ. 24. capit. 12. §. Prætereà*, ibi, *omnes divina per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur obire officia*.

Denique ipſemet Dominicus dixit in ſua impetratione, quod Bartholomæus non poterat adimplere miniſterium, & ſervitium Altaris: ſicque improbavit ſervitium, quod per Vicarium fieret. Atque ex his, utraque parte informante, fuit pro Franciſco reſolutum, &c.

Romana Bonorum Vener. 26. Junii 1609.
Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM.

1 *Curator dandus eſt, tam furioſo, quam mente capto.*
2 *Diſpoſitio juris in furioſo, procedit in mente capto.*
3 *Furioſus quis dicatur?*
P. Zacchia Quaſt. Med. Tom. III.
4 *Mente captus quis dicatur?*
5 *Furor probari debet ab allegante.*
6 *Mentis ſana quilibet præſumitur.*
7 *Teſtibus deponentibus de ſana mente, magis credendum eſt, quam iis, qui de dementia teſtantur.*
8 *Teſtes deponentes de ſana mente habent juris præſumptionem pro ſe.*
9 *Dubium facti decidi debet ſecundum naturalem æquitatem.*

DECISIO XXX.

Etſi curator nedum ſit dandus furioſo, verum etiam mente capto: quod enim jus ſtatuit in furio- 1
ſo, habet locum in demente, ſeu mente capto, & e 2
contra; ut notat Fulgoſ. *in conſilio 29. ante num. primum, verſ. ſuper eo, quod quæritur*. Furioſus enim eſt 3
mente captus cum ſæva dementia & quadam veluti rabie; Mente captus vero eſt cum quieta dementia, Bal- 4
dus *in l. humanitatis, num 15. verſ. venio, ad quartum notabile; C. de impuber. & aliis ſubſtitut.* ſequitur Fulgoſ. *dicto loco n. 1 verſ. nam eleganter*.

Tamen in caſu iſto non eſt locus curatori, qui de furore nullo pacto conſtat, qui debet probari ab 5
allegante, cum quilibet præſumatur ſanæ mentis, 6
ex allegatis per illuſtriſſimum Mantic. *de conjectur. ult. volunt. lib. 2. tit. 5. n. 2.*

Circa dementiam vero, licet probationes videantur 7
contrariæ; tamen magis eſt ſtandum teſtibus deponentibus contra dementiam, quia cum, ut dictum eſt ſu- 8
pra, quilibet præſumatur ſanæ mentis, in concurſu magis eſt ſtandum teſtibus, qui habent præſumptionem juris pro ſe; Baldus *in authent. omnes Peregrini, num. 10 in principio, Cod. commun. de ſucceſſion.* & late proſequitur Franciſc. Curtius *de Teſtibus, concluſion. 3. num. 22.*

Et ſi dicatur, quod ex depoſitionibus teſtium reſul- 9
tat dubium facti, quod debet decidi ſecundum naturalem æquitatem, ut per Bald. *loc. prox. alleg.* tamen, nec ulla æquitas ſuadet, quod in concurſu probationum magis credatur teſtibus deponentibus ſuper dementia, quam deponentibus ſuper ſana mente.

Romana ſtupri, ſeu dotationis, Veneris 19 Martii 1610.
Coram R. P. D. Sacrato.

SUMMARIUM.

1 *Stuprata puella præſumitur Virgo tempore carnalis cognitionis, niſi contrarium probetur.*
2 *Et declaratur hoc procedere, quando agitur civiliter ad effectum conſequendi dotem, ſecus ſi criminaliter ad effectum pœnæ.*
3 *Virgo præſumitur mulier, quæ pro Virgine tenebatur & reputabatur.*
4 *Virgo præſumitur puella, quæ recuſat ab aliis cognoſci.*
5 *Credo, verbum importat explicitam confeſſionem in principali.*
6 *Zelotypia, & ſuſpicio ſemper concomitantur impuros amores.*
7 *Virginitas præſumitur ex emiſſione ſanguinis in cognitione carnali.*
8 *Teſtes mulieres, viles, & inhoneſta admittuntur, & probant cum tormentis, & functis adminiculis in probatione ſtupri.*
9 & 10 *Stuprum non cauſatur ex attentatione facta a pueris.*
11 *Teſtis depoſitioni in judicio factæ magis ſtandum eſt, quam extra judicium.*

DECISIO XXXI.

In caſu ſtupri, quam Agatha civiliter, & ad effectum 1
dotationis intentat contra Sixtum, Domini reſolverunt conſtare de bono jure Domin. Agathæ, hoc eſt de virginitate, quando primum Sixtus illam carnaliter cognovit.

Primo, quia iſta eſt qualitas, quæ ineſt a nativitate, 2
& quæ per ſolum temporis curſum non mutatur; unde

Digitized by Google

præſumitur durare, niſi contrarium probetur; Clarus, qui de communi, *in ſua praxi*, §. *Stuprum*, *verſ. ſed pone*; alios plures refert Menoch. *de præſumpt.* 89. *per totam*.

Quibus non obſtant Marſil. *conſ.* 7. Cæpoll. *conſ.* 57. *per totum*; Quia loquuntur ad effectum pœnæ, & in ſtatuto exorbitanti, ſecus ad effectum civilem, & agente, ex diſpoſitione juris communis; & quidquid in iſtis terminis dicere poſſent, attendenda eſt vera & communis, de qua ſupra. Non etiam obſtat Burſat. cum aliis ab ipſo allegatis, *conſilio vigeſimo*, *numero decimo*. Quia non loquuntur in qualitate, quæ inſit a natura, & ideo non faciunt ad propoſitum caſum.

3 Secundo, prædicta eo magis videbantur habere locum in hac muliere, quæ in domo civilium & honeſtorum parentum, publice & palam tam in habitu, quam in cæteris ſe gerebat pro virgine; unde talis præſumebatur; arguendo a contrario ſenſu, *in l. apud Labeonem*, §. *ſi quis virgines*, *Digeſtis*, *de injuriis*; facit text. *in cap. ſi Judex*, §. *idemque eſſe ſenſimus*, *de ſent. excomm. in* 6.

4 Tertio fuit conſiderata confeſſio ipſiuſmet Sixti in judicio criminali, in qua dicit ſe crediſſe & habuiſſe iſtam mulierem pro virgine, & addit optimam rationem, nempe quod ipſe in domo contigua habitans, illam adamavit per tres annos, & ipſa eum; & cum eam pluries ſollicitaſſet, illa ſemper negavit, ſe poſſe illi complacere propter multos oculos, qui ſuper illam invigilabant in domo paterna. Unde concludit, quod ſi hoc non potuit ſecum, eſſe credibile, quod neque potuerit cum aliis.

5 Non obſtat, quod Sixtus loquens de Virginitate Agathæ utatur verbo, *Credo*, quia in principali illud verbum importat explicitam confeſſionem, Gloſs. *in cap. ex litteris*, *verbo occulta veritate*, *de jurejurand.* Specul *titul. depoſit.* §. *ſexto tractandum*, *num.* 11. Baldus *in l.* 1. *in fin Cod. de falſ. cauſ. adject. leg.* Abbas *in capit. quoties*, *num.* 8. *de teſtibus*, Jaſon. *in rubr. de jurejurand. num.* 10. *verſ. ſecundo adverte*, Decius *conſil.* 47. *num.* 6. Maxime attenta ratione per illum expreſſa, quæ ampliat dictum; ad tradita per Baldum *in l. Conventicula*, *num.* 6. *Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Abb. *in dict. cap. quoties*, *num.* 6. *de teſtibus*, Alexand. *conſil.* 24. *num.* 14. *lib.* 2. Jaſon. *in l. fin. num.* 6. *ff. de offic. procur. Cæſ.*

Minus faciunt alia, quæ in eodem examine ſubjungit Sixtus, ex quibus apparet, ipſum dubitaſſe de ho-
6 neſtate Agathæ; quia non tollunt confeſſionem expreſſam, maxime roboratam ratione, de qua ſupra; ſed concludunt quandam ſuſpicionem, ſive Zelotypiam, quæ paſſiones nunquam abſunt ab iſtis impudicis amoribus.

Quarto pro Agatha multum facere videbantur duæ
7 fœminæ in cauſa criminali examinatæ, quæ explicite dicunt *che Siſto ſverginò Agata*; & quod ipſa viderunt ſigna virginitatis, & quod fuerunt etiam oſtenſa Sixto, qui non negabat ſtuprum, & hoc idem fatetur Sixtus in ſuo examine, nempe quando primum cognovit Agatham, ſibi oſtenſa fuiſſe dicta ſigna, licet dicat potuiſſe eſſe procurata aliquo artificio muliebri; qua reſponſione creditur poſſe etiam evitari depoſitio prædictarum mulierum.

Verum Domini, non obſtante hac poſſibilitate, habuerunt prædicta ſigna pro relevantibus, ex quo Doctores paſſim illa admittunt, nempe Gloſs. *in capit. fatis*, 33. *quæſt.* 5. Afflict. *deciſ.* 236 *num.* 3. Abb. Aretin. & alii *in cap. propoſuiſti*, *de probat.* imo ipſamet ſacra Pagina *in Deuteronom. cap.* 22. ibi, *& ferrent ſecum ſigna virginitatis ejus ad Seniores Urbis.*

8 Et licet dicatur, dictas fœminas eſſe viles, & forſan inhoneſtas; attamen illorum dictum viſum fuit Dominus multum conſiderabile, cum ſit adminiculatum ex confeſſione Sixti, *ad deciſ.* Cæſar. de Graſs. *nu.* 4. *&* 8. *de ſponſal. & matrimon.* & una illarum ſuſtinuerit in tormentis; quod diluit maculam; Felin. *conſil.* 36. *nu.* 9. Clarus *in prax.* §. *fin. quæſt.* 25. *in princip.* Et quia in iſtis materiis non ſolent adhiberi perſonæ honeſtæ; unde debent admitti teſtes, quales haberi poſſunt; Jaſon *in l.* 1. *in ſecunda lect. n.* 48. *& in fin. & nu.* 50. *Cod. de Sum. Trinit. & fide Cathol.* Decius *conſ.* 342. *n.* 2. *&* 3. Grammat. *conſil.* 50. *n.* 14 *in civilibus.*

Et illud, quod Agatha conſtituta in Monaſterio pro exoneratione ſuæ conſcientiæ, confeſſa fuerit, ſe, antequam Sixtus illam cognoſceret, fuiſſe alias cognitam per quendam puerum, dum iret ad ſcholam; fuit reſponſum, talem cognitionem non concludere pernecesse amiſſionem virginitatis, cum potuerit eſſe ſimplex attentatum puerile, quod non cauſat ſtuprum; Baldus *in l. ſi quis non dicam*, *num.* 17. *Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Bene Majol. *de irregular. lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 34. 9

Et quod fuerit delictum puerile, fit veriſimile ex eo, quod regulariter non admittuntur ad Scholas viri puberes cum puellis viripotentibus, & ex fide Baptiſmi Agatha erat ætatis tenerioris, unde virum admittere non poterat. 10

Secundo prædicta atteſtatio Agathæ viſa fuit multum ſuſpecta, tanquam extorta clam, & contra conſtitutiones Monaſteri, & ad inſtantiam Fratris Sixti, ut ſcilicet idem Sixtus liberaretur a pœnis criminalibus, quæ illi jam conſtitutæ in carceribus imminebant.

Tertio fuit dictum, quod quatenus in confeſſione Agathæ, poſſet fieri fundamentum, magis eſſet attentanda alia confeſſio, quam fecit in judicio, & in qua contrarium dicit; tum quia judicialis; ad notata *in l. unica*, *Cod. de confeſſ.* Gloſs *in l.* 1. *verb. apud Judices*, *ff. de interrogat act.* Abb *in cap. ex parte*, *num.* 14. *de confeſſ.* Tindar. *tract. de teſtament. cap.* 7 *nu.* 31. tum quia prior; Grammat. *conſil.* 59. *num.* 7. *in criminal.* Cæſar. de Graſs. *deciſ.* 3. *num.* 3. *de ſponſ. & matrimon.* facit text. cum *ibi* notat, per Bartol. *in l. generaliter*, *num.* 16. *Cod. de non numerat. pecunia*, tum quia magis adminiculata; Abbas *in cap. literas*, *num.* 2. *de præſumpt.* Roland. 40. *num.* 13. *lib.* 1. Gabr. *conſil.* 273. *num.* 4. *lib.* 1.

Ad aliud, quod Sixtus non cognoverit Agatham in domo Patris, ſed in domo Lucretiæ, mulieris vilis & 11
parum honeſtæ, unde retorquetur præſumptio, de qua ſupra in ſecundo fundamento fuit reſponſum ex amore præcedenti, iteratis ſollicitationibus contra honeſtatem Agathæ, de quibus ſupra, ex depoſitione prædictæ Lucretiæ, quæ in tormentis ſuſtinuit ſe ad inſtantiam Sixti ſolicitaſſe Agatham ad diſcedendum domo paterna, ex mediocritate temporis; Nam Sixtus fatetur, *che in capo ad uno, ò doi giorni, che non la vidde per caſa del Padre, la trovò à caſa di Lucretia*, & ibi rem habuit cum illa; ex eo quod, ut idem fatetur, Agatham ex poſt aluit & veſtivit, ſatis colligitur, vel quod Agatha ad inſtantiam Sixti diſceſſerit a domo paterna, ut ipſamet deponit in ſuo examine; vel ſaltem quatenus diſceſſerit ſponte, & ex cauſa indignationis cum ſuis parentibus, ut profitentur informantes pro Sixto, diluitur ſuſpicio, quod in illa domo fuerit ſtuprata, antequam Sixtus ad illam accederet, &c.

Taurinenſis Matrimonii, Veneris 2. Decembris 1611.

Coram R. P. D. Penia.

SUMMARIUM.

1 *Mulier annorum octo, & menſium decem, matrimonium valide non contrahit, niſi probetur prudens & diſerta.*

2 *Ætas legitima a Legibus determinata requiritur in conjugibus pro validitate matrimonii.*

3 *Ætas annorum duodecim requiritur in fæmina pro contrahendo matrimonio.*

4 *Ætas annorum quatuordecim requiritur in maſculo, ut valeat matrimonium contrahere.*

5 *Matrimonium ad ſui validitatem requirit numerum annorum, pubeſcentiam corporis & potentiam coeundi.*

6 *Matrimonium quandoque contrahi poteſt, ante pubeſcentiam per verba de præſenti, ſed contrahentes debent eſſe pubertati proximi.*

7 *Pubertati proxima dicitur mulier, quæ in undecimo, vel circa duodecimum annum eſt conſtituta, ſecundum aliquos.*

8 *Pubert-*

Digitized by Google

8 *Pubertati proximus dicitur, qui ab illa diſtat per ſex menſes vel minus ſecundum aliquos: & hæc opinio venit amplectenda, num. 11.*

Et tenetur communiter a Doctoribus, n. 12.

Et approbatur a Rota, n. 13.

9 *Ætati alicui proximus dicitur, qui ab illa diſtat per ſex menſes.*

10 *Pubertati proximus dicitur, qui eſt circa finem pupillaris ætatis, vel ipſam exceſſit per tres dies, ſecundum Hoſt.*

14 *Pupillus dicitur, qui eſt in ætate diſtante a pubertate per ſex menſes tantum.*

15 *Impuberibus non eſt danda licentia contrahendi matrimonium, niſi ii ſint adeo proximi pubertati, ut malitia ſuppleat ætatem.*

16 *Pubertatis tempus anticipat potentiam coeundi.*

17 *Matrimonium contractum cum puella majori ſeptimo, & viripotente ſuſtinetur, licet non poſſit dici pubertati proxima.*

Contrarium, num. ſeq.

18 *Matrimonium contractum cum puella impubere ad hoc, ut ſit validum, non ſufficit quod puella ſit viripotens, ſed inſuper intelligat vim conſenſus conjugalis.*

19 *Malitia tunc dicitur ætatem ſupplere, quando in impubere, qui matrimonium contrahit, concurrit potentia coeundi, & ſcientia ejus, quod eſt matrimonii vinculo ligari.*

20 *Diſcretio eſt neceſſaria ad contrahendum matrimonium.*

21 *Diſcretio ad contrahendum matrimonium neceſſaria non qualibet ſufficit, ſed magna requiritur.*

22 *Diſcretio ad matrimonium neceſſaria præſumitur adeſſe, concurrente ætate pubertati proxima.*

23 *Matrimonium eſt invalidum, ſi contrahatur cum puella ætatis longe diſtantis a pubertate.*

24 *Diſcretio puellæ non bene probatur ex aliquo ejus dicto, cum potuerit inſtrui ad ſic dicendum.*

25 *Puella, quæ patitur ſe explorari, & tangi a viris, ad referendum ejus virginitatem, non diſcreta, ſed innocens & imbecillis judicii ex tali permiſſione apparet.*

26 *Inſpectio mulieris ad cognoſcendam ejus virginitatem, indignum, & indecorum eſt quod fiat a viris.*

27 *Matrimonium in dubio validum judicari debet.*
Declara, ut num. 28.

DECISIO XXXII.

DE menſe Julio anno 1609. Præpoſitus Collegiatæ Eccleſiæ Oppidi Corgnati, ſeu ille curam animarum regebat, & de licentia Archiepiſcopi Taurinenſ. matrimonialiter per verba de præſenti copulavit Franciſcum Mollum ætate & corpore habilem, & Catharinam Pomam in ætate octo annorum & decem menſium conſtitutam, prædictumque matrimonium per copulam carnalem ſubſequutam conſummarunt, ſicuti Periti Medici, & Chirurgi, qui puellam exploraverant, teſtantur, affirmantes ſe de conſenſu, & bona voluntate ejuſdem Catharinæ eam viſitaſſe, & vidiſſe apertas partes & obſtacula virginalia, quæ ibi in virginibus reperiri ſolent, & Chirurgos adhibito tactu exploraſſe virginis pudenda, quæ affirmaverat non ſenſiſſe dolorem; imo retuliſſe ſe, non ſenſiſſe amplius dolorem in actu copulæ, ſicut ſenſerat a principio. Unde prædicti Periti pariter retulerunt, ſe clare cognoviſſe, Catharinam fuiſſe defloratam, & carnaliter cognitam, nec propterea repertum ſignum aliquod lacerationis, aut violentæ violationis in pudendis illis partibus. Inſuper addiderunt in puella apparere initia pubertatis, videlicet teneram lanuginem. Obſtetrices etiam adhibitæ affirmabant, ſe viſitaſſe Catharinam, eamque reperiiſſe carnaliter fuiſſe cognitam, & adhibito tactu reperiiſſe aperta clauſtra virginalia.

Cæterum, quia Catharinæ tutores in Curia Archiepiſcopali querelam porrexerunt contra Franciſcum Mollum tanquam raptorem, & ejuſdem Catharinæ violatorem, Archiepiſcopus eandem Catharinam ſub ſequeſtro poni mandavit a quo prætenſi conjuges, cum ad Nuncium Apoſtolicum appellaſſent, Nuntius ad eundem Archiepiſcopum cauſam remiſit, & cum ab hoc decreto iterum conjuges appellaſſent, cauſa introducta in Rota. Dominus Cardinalis Lancellotus, tunc Auditor die 8. Maji 1601. dubitavit, an conſtaret de validitate Matrimonii, & tunc cauſa fuit dilata, quoniam valde tunc fuerat dubitatum, an Catharina eſſet prudens & diſcreta: nam in tam tenera ætate,
niſi accedat diſcretio, non contrahit validum matri- 1
monium: ideo, ut veritas exploraretur, petita fuit Remiſſoria, & ſub die 26. Aprilis 1610. fuit in Rota conceſſa, qua reproducta, propoſito iterum dubio an conſtaret de valido matrimonio? eoque propoſito ſub die 22. Junii, cauſa fuit remiſſa ad Kalendas, & die 2. Decembris iterum propoſita, Rota contra Franciſcum Mollium, & Catharinam Pomam prætenſos conjuges ſolum informantes non conſtare de valido matrimonio, reſpondit.

Primo quia cum ad matrimonium valide contrahen- 2
dum legitima ætas legibus, vel Canonibus determinata, requiratur, *cap. 1. de deſponſ. impub.* nempe in fœ- 3
mina annus duodecimus, *cap. continebatur. de deſpon-* 4
ſat. impub. in maſculo autem annus decimus quartus, *cap. atteſtationes, & cap. ex litteris, eo tit.* quæ ætas ita a Sacris Canonibus conſtituitur, ut tunc conjuges habiles ad copulam, & ad conſenſum conjugalem mutuo præſtandum præſumantur, *cap. puberes, de deſp. impuber.* ubi id notant communiter Gloſs & Doctores; in hoc caſu puella longo tempore a pubertate diſtabat, videlicet ad minus duobus annis & duobus menſibus.

Secundo, quia tria regulariter requiruntur ad effe- 5
ctum, ut matrimonium valide contrahatur, videlicet annorum numerus, pubeſcentia corporis, & effectus potentiæ coeundi: ita communiter Canoniſtæ *in d. c. puberes,* ubi Antonius de Butr. *num. 2.* Panormitanus *n. 3* Alexander de Nævo, *n. 3.* Ancharanus *n. 3.* Præpoſitus *n. 2.* in hoc autem caſu ita omnia defeciſſe videbantur; nam annorum numerus a Sacris Canonibus & legibus civilibus deſideratus proculdubio deerat: pubeſcentia corporis erat imperfecta; nam ex aſſertione peritorum lanugo in partibus pudendis ſolum oriri incipiebat; & licet potentia coeundi ex eorundem aſſertione non defuiſſet, de erat tamen diſcretio, ut mox patebit.

Tertio, quamvis ante completam pubertatem vali- 6
de quandocunque poſſit contrahi matrimonium per verba de præſenti, contrahentes tamen pubertati proximi eſſe debent, *cap. continebatur §. ſi autem fuerint;* ibi, *ætati proxima, & cap. de illis,* ibi, *quod ſi ita fuerint ætati proximi, de deſponſ. impub.* ubi communiter Canoniſtæ.

Pubertati autem proximæ puellæ ad hunc effectum 7
dicuntur, quæ vel in undecimo vel circa duodecimum annum ſunt conſtitutæ, ut eſt expreſſus textus *in dict. cap. continebatur, §. ſi autem,* ibi, *ſi autem fuerit ætati proxima, ut in undecimo, vel circa duodecimum annum,* ut notant *ibi* Canoniſtæ cum Gloſ. *in verb. proxima;*
affirmantes, proximam pubertati dici, quæ diſtat a 8
pubertate per ſex menſes, vel minus. Sic Innocentius
ibidem, *num. 2.* ubi eam puellam dicit eſſe proximam 9
pubertati, quæ habet undecim annos completos cum dimidio; Et ratio eſt inquit, quia legitima ætas ad contrahendum matrimonium, ſunt undecim anni completi, & non incepti tantum; & quia circa hoc aliæ Gloſſæ variant, addit *ibidem* Innocentius, hoc eſſe tenendum, quidquid dicant aliæ Gloſſæ; non tamen negat, quin poſſit contrahi matrimonium, ſi ante duodecimum, vel undecimum annum impuberes eſſent conjuncti, & aliqua præſumptio appareret pubertatis, Gloſſa *in dict. capitulo, continebatur, in verb. proxima:* ubi expreſſe affirmat, proximam pubertati dici, quæ diſtat a pubertate per ſex menſes, vel minus per textum *in leg. non tantum, ff. excuſat. tutor.* Ancharanus *ibidem, q. 2. num. 4.* Franciſcus Cardinalis Zabar. *num. 6. in fine, quaſt. 1.* Panormitanus *num 9. ſuper gloſſ. in verb. proxima;* ubi ex ſententia Gloſſæ ponit concluſionem, cum dixi proximum alicui ætati, cum ab illa diſtat per ſex menſes, vel minus, licet circa finem mutare videatur, Alexander de Nævo,

n. 22. Antonius de Butrio *n.* 10. ubi ſequitur Innocentium: Marianus Socin. *in cap. puberes*, *&* *n.* 38. *de deſponſatione impuber.* ubi pro hac parte allegat antiquos Canoniſtas, Tancredum, Vincentium, Innocentium, Joannem Andream & alios.

Et in materia matrimoniali tam circumſpecte locuti ſunt, & ſenſerunt antiqui Canoniſtæ, ne in tanto Sacramento contingeret error: ut Hoſtienſ. *in dict. cap.*
10 *continebatur*, *num.* 1. dixerit pubertati proximum dici illum, qui eſt circa finem pupillaris ætatis, vel ipſum exceſſit per tres dies.

Et licet hæc ſententia Hoſtienſis communiter non teneatur, ut notavit Panormitanus *in dict. cap. continebatur*, *n* 9. & jura per eum allegata, loquuntur in alio caſu, ut notavit *ibidem* Alexander de Nævo, *num* 22.
11 nihilominus tamen inde ſumitur argumentum, quod in iſta materia non ſunt facile amplectendæ aliæ Gloſſæ, & doctrinæ Doctorum juris Civilis, aliter definientes articulum de proximo pubertati, & præſertim *in l. pupillus*, *ff. de regulis jur.* & in § *in Summa*, *Inſtit. de obligat quæ ex delicto naſcuntur*. Sic dixit in terminis Rota apud Puteum *deciſ* 66. *incip.* 26. *n.* 3. *ib.* 4 *verſ &* *quidquid ſit in alia materia*.

12 Communem vero ſententiam Innocentii, & prædictæ Gloſſæ *in dict. cap. continebatur*, amplexi ſunt in hac materia matrimoniali alii Viri graves, etiam ſanctitate inſignes, ut ſanctus Raymundus de Penna forti *in Summa*, *lib.* 4. *tit* 1. *de ſponſalibus*, §. 5. *verſ. videtur autem*, & idem Cardinalis Zabarella *conſil.* 4. *incip. Dico quod ſponſalia*, *num.* 2. *verſ. quod autem puella*.

13 Et quod tollere videbatur omnem difficultatem, erat auctoritas Rotæ apud Puteum *præticta deciſ* 66. *lib.* 2. ubi in cauſa contingenti de anno 1513. affirmavit, proximum pubertati dici in hac materia; qui ſex menſes diſtat a pubertate; quæ ſententia firmiſſime probatur per text. *in leg. non tantum Digeſtis*, *de excuſat. tutor* quem allegat Gloſſ. *in dict. cap. continebatur*, *in verb. proxima*, ubi Juriſconſultus eos pupillos dixit
14 eſſe prope pubertatem, quorum ætas diſtat a pubertate tantummodo per Semeſtre tempus, id eſt per ſex menſes, ut *ibidem* Gloſſ interpretatur.

15 Et ideo Practici ſolent dare ſalubre conſilium, quod Epiſcopi non debent leviter concedere facilitatem impuberibus contrahendi matrimonium, niſi ita fuerint ætati proximi, quod malitia ſuppleat ætatem: ut recte notavit M. Antonius Genuenſis, Epiſcopus Montis Marani, *in praxi Archiepiſcopali Curiæ Neapolitanæ*, *cap.* 104. *in ſecunda impreſſione*.

Et quoniam informantes pro iſtis prætenſis conjugibus valde laborabant in perſuadendo matrimonio, quia inter eos copula carnalis fuit ſecuta, quam ad hunc effectum frequenter commemorant Canoniſtæ *in cap. puberes*, *& in cap. continebatur*, *& in cap. a nobis*, *& in cap de illis*, *de deſponſat. impub. & in cap. finali*, *de eo qui cognov. conſanguin. uxor. ſuæ.* Super quo articulo valde obſcure, & intricate loquuntur.

Et quidam tantum huic copulæ aliqui DD. tribue-
16 runt, ut Panormitanus *in dict. cap. a nobis*, *num.* 3. dixerit, potentiam coeundi anticipare tempus pubertatis, & conſequenter copulam habitam inter minores conſummare matrimonium: & Marian Socin. *in dict. cap. puberes*, *num* 23. *concluſ.* 2. dixerit, quod ſi cla-
17 rum eſt, & appareat, puellam majorem ſeptennio eſſe viripotentem, matrimonium cum ea contractum tenere debeat: nec hoc caſu tractandum eſſe, utrum ſit, vel non ſit proxima pubertati, cum ſatis ſit, quod appareat eſſe viripotens: *dict. cap. a nobis*, *de deſponſat. impuber.*

18 Ideo Rota ultra potentiam coeundi ad validum matrimonium contrahendum cum impuberibus, diſcretionem & intelligentiam poſtulavit, ut mulier impu-
19 bes ſic eſſet prudens & diſcreta; ut intelligeret vim conſenſus conjugalis, & quid eſſet matrimonii vinculis alligari: utrumque enim cenſuit Rota contineri ſub nomine *malitia*, ſeu prudentiæ ſupplentis ætatem, de qua ſæpe Canones in hac materia loquuntur: & ſignanter *in cap. de illis*, *il.* 2. *& in cap. finali*, *de deſponſ. impuber.*

20 Nec dubium, quin diſcretio ad matrimonium contrahendum ſit neceſſaria: S. Thom. *in* 4. *ſentent. diſtinct.* 36. *quæſt. unic. artic* 5. Panormitanus *in cap. de illis*, *il* 2. *num* 4 *deſponſ. impuber.* ubi Alexander de Nævo, *num.* 6. Baptiſta Trovamala *in Summa Roſellæ*, *in verb. Matrimonium* 2. *numer.* 2. Angel. de Clavaſio *in Summa in verb. Matrimonium* 3. *impedim.* 16. *numer.* 8. Sylveſter *in Summa in verb. Matrimonium* 3. *quæſt.* 2. Joan. Tabienſis *in Summa in verb. Matrimonium* 2. *quæſt.* 6. *num* 7. Brunellus *de ſponſalibus concluſion.* 4. *numero ſexto*. Scotus *libro* 4. *ſentent. diſt* 25. *quæſt. unica*, *art.* 5. *verſ. quod ſi rurſus*, *& in ſolut ad* 2. *argumentum*: Covarruvias *in Epitome libro quarto*, *Decretal p.* 2. *c.* 5. *num.* 3. Vigerius *in Inſtitut. cap.* 16. §. 7. *verſ. ad finem*: Anton. Cuceus *lib.* 5. *inſtitut. majorum tit.* 12 *num.* 256. Henric. Henriquez *lib.* 11. *de Matrim. cap.* 13.

Multi autem Doctores non fuerunt contenti affir- 21
mare, ad hunc effectum contrahandi validum matrimonium, requiri in impubere quamlibet prudentiam, & diſcretionem, ſed multam poſtulaverunt. Nam Panormitanus *in dict. cap. continebatur*, *numero ſexto*, *de deſponſation. impuber. verſ ſed mihi ſatis placet*, de hac materia diſſerens, hanc poſuit concluſionem; quod ſi puella eſt minor ſeptennio, quantumcunque fuerit cognita, non dicatur cum illa matrimonium conſiſtere; quia non videtur habere conſenſum aptum ad diſcernendum quid ſit Matrimonium, niſi ſit multum doli capax.

Summa Roſellæ *præcitato loco*, ad præſtandum conſenſum aptum ad Matrimonium contrahendum, cenſuit puellam debere eſſe multum diſcretam, & doli capacem: Sylveſter *loco præcitato*, eandem multum diſcretam puellam poſtulavit, ut poſſet diſcernere vires Matrimonii: Covarruvias *præcitato loco*, *numero tertio*, *verſ. quibus etiam ſub infertur*, maximam poſtulat diſcretionem, quia ex potentia coeundi non eſt judicandum Matrimonium.

Et quamvis prædicti Doctores de minore ſeptennio loqui videantur; illorum ratio majoribus etiam ſeptennio applicatur, cum diſcretio ad matrimonium ne- 22
ceſſaria præſumitur ſolum ex ætate pubertati proxima.

Unde cum hæc puella longe diſtaret a pubertate, 23
Rota cenſuit non potuiſſe cum illa validum matrimonium contrahi: quod alias definierat *in cauſa Hipporegien. Matrim. die* 11. *Decembr.* 1589. *coram R. P. D. Comitulo*, ubi in cauſa, quæ tunc agitabatur inter Philibertum Venuſtum, & Veronicam Malgradam, puellam majoris ætatis, quam eſſet hæc Poma, habebat enim annos novem, & menſem unum cum dimidio pronunciavit copulam cum ea ſubſecutam, non fuiſſe ſufficientem ad inducendam validitatem matrimonii.

Non obſtabant in contrarium allegata, & in primis teſtes vigore præſertim Remiſſoriæ examinati probantes maximam hujus puellæ diſcretionem ad intelligendas Matrimonii vires, & ad cognoſcendum, quid eſſet vinculis matrimonii obligari, etiam de tempore, quo primo fuerat prætenſum Matrimonium inter ipſam, & Franciſcum contractum: quia fuit reſponſum.

Primo, puellam ad ſuggeſtionem ſibi ſubminiſtratam quædam dicere potuiſſe, quæ aliqualem ejus ſo- 24
lertiam indicarent, quale erat illud, quod noſcebat alium maritum, cum nollet eſſe meretrix.

Secundo, fuit reſponſum, omnium teſtium dicta ad unum potiſſimum finem tendere, videlicet ad effectum Catharinæ erga Franciſcum indicandum; & quod non licebat eo marito retento alium aſſumere, ne diceretur meretrix; quæ tamen Rota non judicavit ſufficere ad arguendum diſcretionem requiſitam ad matrimonium contrahendum in tam puerili ætate. Iſta enim a Franciſco Doctore cupiente habere divitem puellam in uxorem, ipſi facile, nec non teſtibus inculcari atque ſuggeri potuerunt. Diſcretio autem requiſita per diverſas alias interrogationes circa alias materias per prudentem Judicem inveſtiganda fuerat.

Tertio fuit reſponſum, contra dictu teſtium argui po- 25
tius ejuſdem Catharinæ ineptiam, ex quo ipſa ſponte exhibuit ſe videndam, & palpandam, nedum Obſtetricibus, ſed etiam Medicis & Chirurgis, qui etiam

adhibito

Digitized by Google

adhibito tactu circa pudenda, ejus virginitatem & violationem exploraverunt; nam ſi diſcreta prudens fuiſſet, non permiſiſſet ſe ita indigne tractari; quem-
26 admodum Rota indignum exceſſum judicavit in adhibitione virorum ad exploranda pudenda muliebria; quod Principes Seculares tanquam indignum & indecorum tam in maribus quam in fœminis, etiam antiqui judicarunt & prohibuerunt: *§. 1. verſ. pubertatem, Inſtitution. quibus mod. tutel. finitur, leg. fin. Cod. quando tutor. vel Curat. eſſe deſin.*

Minus obſtabant decantatæ hiſtoriæ ex SS. Gregorio & Hieronymo, & aliis, quos refert Covarruvias *præcitato loco*. Quia præterquam quod fortaſſis ſunt incertæ, ut cenſet Franciſcus Connanus *lib. 8. comment. Juris Civilis cap. 3.* & Covarruvias *præcitato loco*: quamvis eſſent certæ, non inferunt ad validitatem matrimonii.
27 Poſtremo non obſtabat, quod cum ageretur de matrimonio, in dubio pro matrimonio videbatur pronunciandum, & arbitrium judicantis, ſtat potius ad favorem Matrimonii, præſertim cum multi Canoniſtæ pronunciaverint hunc caſum, Judicis arbitrio relinquendum, an ſcilicet conſtaret de diſcretione impuberum: Joannes de Anania *in cap. 1. de delictis puerorum*. Antonius de Butrio *in cap. atteſtationes in fin. de deſponſat. impuber.* Panormitanus, & Præpoſitus *in cap. continebatur, eodem titulo*: Quia fuit reſponſum
28 cum Covarruvias *præcitato loco* hoc arbitrium Judicis ante illam ætatem, ex communi opinione definitam non eſſe paſſim exhibendum; quinimo Judicem, qui ante illam ætatem arbitrari debet, puerum eſſe proximum pubertati, maximis adducendum eſſe conjecturis, & tandem raro id agere debere.

Secundo dictum fuit, periculoſum eſſe in hac materia unius, vel alterius Judicis arbitrium.

Tertio fuit dictum, magnorum tribunalium arbitrium tutius eſſe, & magis ab omni periculo abeſſe;

Poſtremo fuit dictum, Rotam ex deductis tuto pronunciaſſe contra Matrimonium, quia revera hæc puella inſpecta ejus ætate, & aliis circumſtantiis ſupra deductis, non apparebat ita diſcreta, qualem requirunt Doctores, ad effectum, ut poſſet vires Matrimonii intelligere.

Et ita, &c.

Bononienſis Profeſſionis Veneris 9. Decembris 1611.

Coram R. P. D. Ubaldo.

SUMMARIUM.

1 *Profeſſio valida dicitur, ſi emanavit in ætate legitima poſt annum profeſſionis cum ſolemnitatibus requiſitis.*
2 *Profeſſio de Jure Communi non vitiatur per morbum, quantumvis graviſſimum.*
3 *Profeſſio vitiatur propter morbum caducum, ſi ita diſponant conſtitutiones Religionis.*
4 *Proteſtatio tollit conſenſum ab actu.*
5 *Conſenſus Religionis requiritur in poſſeſſione Religioſi.*
6 *Profeſſionis actus eſt ultro citroque obligatorius, tam ex parte Religionis, quam Religioſi.*
7 *Morbus caducus, ut invalidet profeſſionem, probari debet de tempore ſequuta profeſſionis.*
8 *Morbus caducus non probatur per teſtes deponentes, vidiſſe quem in terram cadere.*
9 *Vertigo tenebricoſa habet eadem fere accidentia, quæ habet morbus caducus.*
10 *Vertigo tenebricoſa facit patientem cadere in terram.*
11 *Morbus caducus non probatur ex eo, quod quis ſoleat cadere in terram, ſed bene morbus ſimilis, vel propenſio ad illum.*
12 *Teſtes habentes affectionem ad cauſam, repelluntur vel ſaltem in concurſu aliorum ſunt minori fide digni.*
13 *Teſtes qui non ſunt periti in re medica, non poſſunt deponere de qualitate infirmitatis.*
14 *Medici, ut probent qualitatem morbi, deponere debent per ſenſum corporis; nempe quod viderint infirmum, ita ut morbi qualitatem judicare potuerint.*
15 *Morbi qualitas ex accidentibus potiſſimum dignoſcitur.*
16 *Probatio plena requiritur ad effectum invalidandi profeſſionem.*
17 *Peritorum judicio ſtandum eſt.*
18 *Confeſſio extrajudicialis probata per tres teſtes, ſatis probat.*
19 *Morbum caducum patientes, impoſſibile eſt, quod frequentiſſime non cadant.*
20 *Morbum caducum patientes exacto 21. ætatis anno vehementius anguntur.*
21 *Morbus caducus vix eſt aliqua arte medicabilis.*
22 *Morbus caducus ab antiquis appellabatur Herculeus, propter ejus vim.*
23 *Proteſtatio non probatur per teſtes habentes intereſſe in cauſa.*

DECISIO XXXIII.

Domini dixerunt profeſſionem a Joſepho Maria emiſſam in Venerabili Religione Fratrum Mino- 1
rum fuiſſe validam, cum eſſet ab eo facta in ætate legitima, & poſt annum probationis, cum ſolemnitatibus requiſitis; *cap. 1. de Regul. lib. 6. cap. ad Apoſtolicam eodem titulo, cap. cum Gonſaldus, 17. quæſt. 2.* Speculat. *in tit. de Regular. n. 1. & ſequentibus*, Rota *deciſ. 216. nu. 3. part. 2. diverſ.* & habetur per ſacrum Concil. Trid. *Seſſ. 25. de Regul. cap. 15. & ſequentibus.*

Neque de jure communi obſtare videbatur allegatus 2
morbus caducus in Joſepho, cum quilibet morbus etiam graviſſimus non vitiet profeſſionem; ut dicit Gloſſ. *in cap. ſicut tenor, in verbo extra mentem, de Regular.* & probatur *in cap. ſicut nobis*, ubi Butr. Abb. & alii communiter; *cap porrectum eodem tit.*

Unde difficultas oriebatur ex conſtitutionibus dictæ 3
Religionis, quatenus eſſent confirmatæ a Papa, per quas expreſſe cavetur, ut Novitii profeſſio laborantis tali morbo, ſit prorſus irrita, juxta *conſil.* Navarr. 25.
de Regular. num. 2. & lib. 3. ejuſdem conſil. 30. & ex eo 4
quod proteſtatio dicebatur emiſſa a Fratribus in ipſo actu profeſſionis, juxta formam dictarum Conſtitutionum, ex qua videbatur deficere conſenſus Fratrum, & Religionis, caſu, quo iſte profeſſus laboraret morbo caduco; qui tamen conſenſus neceſ- 5
ſario debet intervenire, cum actus profeſſionis ſit 6
ultro citroque obligatorius. Abbas *in cap. porrectum ſub num. 10. de Regular.* Navarr. *conſil. 26. num. 16. eodem tit. & conſil. 27. num. 2. de voto* Ruin. *conſil. 128. num. 3. lib. 1.* Menochius *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 83. nu. 21. & ſeq.* cum aliis per Honded. *conſil. 38. n. 5. lib. 2.*

Sed hæc non videbantur DD. obſtare; quia non 7
fuit probatum, Joſephum laboraſſe tali morbo, tempore profeſſionis, prout erat neceſſarium; Gloſſ. *in dict. cap. ſicut tenor, in verbo, extra mentem, & ibi* Doctores *ſupra* allegati Bero *conſil. 28. num 12. lib. 1.* Rota *deciſ. 107. num. 23. parte 2. diverſ.* Honded. *dict. conſil. 78. num. 72. lib. 2.*

Neque obſtant teſtes examinati pro parte Ioſephi ad 8
probandum, quod ipſe etiam ante profeſſionem & de tempore pueritiæ laborabat dicto morbo, & quod viderunt eum in terram cadere, & alia ſigna recenſent ejuſdem morbi; quia fuit reſponſum, eos non neceſſario concludere de morbo Comitiali, vel caduco;
cum adſint alii morbi ſimiles, & cauſantes eadem fe- 9
re accidentia, ut eſt Vertigo, quam appellant tene- 10
bricoſam, quæ facit patientem in terram cadere.
Unde ex hoc non infertur morbus caducus, ut fuit re- 11
ſolutum *in cauſa Leodienſ. fructuum 31. Maii 160 . coram bon. mem. Litta.* cujus copia data fuit; ſed ſolum ſimilitudo dicti morbi, vel ad eum propenſio; ut fuit dictum *in Pampil. Abbatiæ 20. Junii 1603. coram R. P. D. meo Ludoviſio.*

Accedit quod dicti teſtes partim ſunt fratres ejuſdem Monaſterii, & ideo aliquo modo intereſſati; Natt. *conſil. 672. n. 58. lib. 4.* Præſertim cum dicant, ſe habe- 12
re affectionem ad cauſam *in Summario Anton. num. 3.* quo caſu teſtes repelluntur, Pariſ. *conſil. 25. n. 20. lib. 2.*

Rota

Digitized by Google

Rota *deciſ.* 336. *nu.* 4. *part.* 1. *diverſ.* vel ſaltem in con-
13 curſu aliorum multum minuitur de eorum fide : Af-
flict. *deciſion.* 400. *num.* 8. præterquam quod cum non
ſint periti , non videntur poſſe deponere de tali in-
firmitate : Anchar. *conſil.* 330. *num.* 6. Aretin. *conſil.*
142. *num.* 14. *verſ. ſed tamen bis non obſtantibus*, Rota *in
eadem Leodienſ. fructuum*, 14. *Aprilis* 1606. *coram Lita :*
14 partim vero , licet ſint Medici & periti , tamen non
deponunt niſi per modum reſponſi ſuper facto eis pro-
poſito , non autem per ſenſum corporis , per quem
morbi qualitatem dijudicare potuerint , quæ ex acci-
dentibus potiſſimum dignoſcitur : juxta tradita *in cap.*
15 *communiter*, 33. *diſtinct.* & *ibi* Archidiac. & alii *in d.
Leodienſ. fructuum*, 30. *Maji* 1604. in ea verificatur ,
quod accidentia expreſſa in illo caſu concurrant in hoc
16 Fratre, & tamen ad effectum invalidandi profeſſio-
nem requiritur plena probatio : Mohedan. *deciſione*
3. *Regul.*

Tolli autem videbatur omnino fides dictorum te-
ſtium ex aliis pro contraria parte inductis, qui ſunt
numero plures conteſtes , & periti in Arte , nec con-
ſtat eos habere aliquam affectionem ad cauſam :
Nam in primis plures teſtes dicunt hunc Fratrem ſo-
litum præſentire morbum ſuum eique occurrere ,
vel alicui rei inhærendo , vel comedendo , vel ſe-
dendo , vel aliud ſimile faciendo : & ſolitum recor-
dari accidentium , quæ ſibi occaſione dicti morbi eve-
nerant. Et tamen Medici deponunt *in Summ. Anto-
nii*, *num.* 8. quod patiens talem morbum non recor-
datur de ejus initio , ſicut etiam Medici , qui dictum
Fratrem viſitarunt , deponunt , illius accidentia non
fuiſſe morbi caduci , ſed vertiginis ; ut ſupra : quo-
rum judicio tanquam in arte peritorum ſtandum vi-
detur : *l. ſeptimo menſe*, ubi Barr. *in l.* 1. *num.* 4. *ff. de*
17 *ventr. inſpic* Rota *deciſ.* 107. *n.* 8. *part.* 2. *diverſ.* & fuit
in noſtris terminis dictum *in dict. Pampilonenſ. Abba-
tia coram Domin. meo Ludoviſio*.

Accedit etiam confeſſio ipſius Joſephi Mariæ ante
litem motam , quod ipſe tali morbo non laborabat ,
ſed finxit ſe laborare, ut de Religione exiret : ut *in
Summ. Antonii*, *n.* 2. quæ confeſſio probata per tres
18 teſtes , ſatis videtur probare ſecundum magis commu-
nem opinionem , de qua Hieronymus Gabriel. *conſil.*
40. *num.* 57. *lib.* 2. præſertim cum duo ex dictis teſtibus
ſint Religioſi , & ex iis unus ex eadem Religione Mi-
norum , quibus magis creditur : Caſtrenſ. *conſil.* 143.
Viſo proceſſu, *col. ult. verſ. dictum ergo*, *lib.* 2. Aymon.
conſ. 169. *num.* 3. & iſta confeſſio etiam redditur veriſi-
milis ex eo , quia iſte Frater alias aufugit ex ſeptis
Religionis , & fuit eo nomine condemnatus , ut *in
dict. Summ. num.* 13.

Ultimo conſiderabant Domini , teſtes , qui dicunt
dictum Fratrem per triennium & ultra ante poſſeſſio-
nem aliquid non fuiſſe paſſum : ex quo ſequitur , vel
quod ille non eſſet morbus caducus , quem patientes
19 impoſſibile eſt non cadere frequentiſſime ; & exacto
20 vigeſimo ſecundo ætatis anno anguntur vehementius;
ut teſtes periti deponunt *in dicto Summario*, *num.*
21 11. & talis morbus vix ulla arte eſt medicabilis, ut ex
mente Hippocratis , & Caleni fuit dictum *in cauſa Sa-
lamantina dimidia portionis*, 23. *Januari* 1609. *coram*
22 *Dom. meo Marcomontio*, & propter ejus vim , & ma-
gnitudinem , *Morbus Herculeus* a Veteribus appella-
batur , teſte Galeno *in lib.* 6. Hippocrat. *de morb.
vulg. comm.* 6. quem refert , pluribus aliis ad pro-
poſitum congeſtis , Briſon. *lib.* 3. *de verbor. ſignifi-
cat. in verb. Comitialem morbum* : vel quod tali mor-
bo , quicunque eſſet , fuiſſe liberatus ; ut fuit dictum
in dicta Pampilonenſ. Abbatia 20. *Junii* 1603. *coram Do-
mino meo Ludoviſio*.

Nec obſtat prædicta proteſtatio : quia videbatur
non ſufficienter probari ; cum de ea deponant tantum
Fratres ipſi intereſſati , & affectantes victoriam cauſæ ,
ut ſupra dictum eſt cum tam in illo actu profeſſionis
adfuerint plures laici , quorum nullus hoc deponit :
23 ut *in dicto Summario num.* 12. Ultra quod non pro-
bato morbo caduco , ut ſupra dictum eſt , prote-
ſtatio illa nihil operatur.

Ex quibus & aliis allegatis per informantes DD.
concluſerunt pro validitate profeſſionis, quæ etiam
videbatur tutior opinio pro exoneratione conſcientiæ
dicti Fratris , & animæ ſalute

Melitenſis Teſtamenti Veneris 17. Februarii 1612.

Coram R. P. D. Manzanedo.

SUMMARIUM.

1 *Furioſus, & mente captus, activam teſtamenti factionem non habent.*
2 *Furioſus, & demens nemo præſumitur, ſed ſanæ mentis,*
3 *Dementia concludenter probanda eſt.*
4 *Mentis ſanitatem in Teſtatore ſufficit adeſſe tempore teſtamenti.*
5 *Mentis ſanitas præſumitur in teſtatore, cui infirmitate adminiſtrata fuerunt Sacramenta.*
6 *Imbecillis, & mentis vigorem ætati correſpondentem habens, non prohibetur contrahere, & teſtari.*
7 *Conſanguinei in cauſa civili admittuntur ad teſtificandum maxime ſi habeant conteſtes.*
8 *Teſtes deponentes de dementia non probant, niſi eorum depoſitionis rationem afferant.*
9 *Dementia non probatur publica voce, & fama, ubi concurrat ſpecialis probatio ſanæ mentis.*
10 *Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur, quam deponentibus de dementia.*
11 *Dementia probanda eſt de tempore teſtamenti, ubi agitur de invaliditate ipſius ex capite dementiæ.*
12 *Teſtimonium rite & recte factum ſi appareat ex illius inſpectione, tempore ſanæ mentis factum præſumitur.*
13 *Maritus poteſt ſermone maritali ſuadere uxori, ut ipſum hæredem inſtituat.*

DECISIO XXXIV.

CUm contra teſtamentum Hieronymæ opponere-
tur de invaliditate ex capite , quod teſtatrix eſſet
mente capta & dementis ; Dubitavi an dictum teſta-
mentum eſſet nullum ? Et Domini pro illius validita-
te reſponderunt .

Licet enim certi juris ſit , furioſum , & mente ca- 1
ptum , non haberi teſtamenti factionem activam , *leg.*
2. *§. furioſus*, *Digeſtis*, *de jure codicill. leg. ne codicillos*,
Cod. de Codicill. leg. furioſum, *Cod. qui teſtament. facere
poſſ. cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſtato*, & utrobique Doctores .

Nihilominus etiam eſt indubitati Juris , neminem 2
dementem , ſed potius ſanæ mentis præſumi : text. *in
d. l. ne codicillos*, & *ibi* Bald. Pariſ. *conſ.* 87. *in princip.
lib.* 3. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *quæſt.* 18. *nu.* 6. & qui
contrarium aſſerit , ad illius probationem tenetur : ju-
xta text. *in dict. leg. ne codicillos*, & *in dict. cap. fin.* De-
cius & alii *in dicta leg. ſi furioſum*, *n.* 20. & Pariſ. *ubi
ſupra*, *num.* 3. & Menochius *n.* 7. Quin & concluden-
ter probanda eſt dementia , Bartol. *in l. poteſt*, *nu.* 15. 3
ff. de hæred. inſtituend.

Sed in caſu noſtro , ultra dictam præſumptionem , 4
adſunt teſtes teſtamentarii , deponentes de tempore
conditi teſtamenti , Hieronymam ſanæ mentis fuiſſe :
quod ſufficit pro illius validitate , quamvis antea de-
mens exſtitiſſet ; cum integritas mentis ſolum de tem-
pore teſtamenti exigatur : text. *in l.* 2. & *in l. qui teſta-
mento*, *§. quæcunque*, *verſ. ne furioſus*, *ff. de teſtamen-
tis*, *l.* 2. & *dict. l. furioſum*, *Cod. qui teſtamenta facere
poſſunt*, & text. *in dict. cap. fin.*

Ultra quod de eadem ſana mente ante teſtamentum,
& in ipſa infirmitate , in qua deceſſit , deponunt & alii
teſtes : quibus accedit aſſuetam eſſe Hieronymam ſua
peccata confiteri & Sacram Euchariſtiam aſſumere , 5
quæ etiam Sacramenta in ultima infirmitate illi admi-
niſtrata fuerunt ; quæ plurimum adjuvant ſanæ men-
tis præſumptionem : ad not. per Cornel. *conſil.* 219. *nu.*
5. *in princip. libr.* 1. Decianum *conſil.* 127. *nu.* 3. *libro ter-
tio*, Menochium *præſumpt.* 45. *num.* 21. *lib.* 6.

Et quamvis Hieronyma ex teſtibus in contrarium 6
datis poſſet forſan dici imbecillis videri , quaſi non
habens

Digitized by Google

habens illum vigorem mentis, quem ætas poſtulas; indeque indiſcre a appareret, vel debilis ingenii, non poteſt dici ex eot non habere judicium ad contrahendum: ut *in leg. ſi frater*, & *ibi* Caſt. *C. qui teſtam. facere poſſ.* Socin. *conſ.* 47. *n.* 9. *lib.* 3. cum aliis adductis per Rotam *deciſione* 577. *parte* 1. *diverſ.* Ex quibus colligitur, quantum diſtet dementia ab indiſcretione, ſeu imbecillitate.

7 Nec obſtat quod aliqui ex teſtibus deponentibus de ſana mente, ſint conſanguinei, cum iſti in civilibus admittantur ad teſtificandum abſque ulla fidei diminutione: maxime quando habent conteſtes, ut in noſtro caſu; Bald. *conſ.* 20. *n.* 4. *lib.* 5. cum aliis adductis *in una Semproniens. Parochialis* 7. *Maji* 1573. *coram Illuſtriſſimo Mantica.*

8 Minus obſtant teſtes pro dementia inducti, cum deficiant in ratione ſui dicti, & ex eo non probetur. Ratio enim magis quam dictum attenditur: Socin. *conſil.* 42. *n.* 4. *lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 88. *n.* 58. *lib.* 3. præcipue quando agitur de probanda dementia, quæ debet concludentiſſime probari ex *ſupradictis.*

9 Nec publica vox, & fama, de qua iſti teſtes deponunt, quicquam facit; cum tollatur ex probatione in ſpecie ſuper ſanitate mentis ipſius Hieronymæ.

10 Et quamvis ex dictis teſtibus inſania Hieronymæ videretur probata; in concurrentia tamen probationum magis ſtandum eſt teſtibus de ſana mente deponentibus cum illorum depoſitiones conveniant naturæ, & juri communi; ut reſpondit Corn. *in d. conſ.* 219. *nu.* 7. *lib.* 1. Decius *in d. l. furioſum*, *nu.* 20. & Decian. *conſ.* 137. *n.* 35. *lib.* 3. Gabriel. *de teſtibus*, *concluſ.* 4. *num.* 19. Rota *d. deciſ.* 577. *num.* 10. Menoch. *præſumpt.* 45. *num.* 21. *lib.* 6. poſt Boer. *quæſt.* 23. *num.* 93 dicentem quod plus creditur duobus teſtibus de ſana mente, quam mille de inſania deponentibus: Jaſon. *in dicto conſ.* 2. *n.* 10. *& ſeq. lib* 2.

11 Ulterius, quia iſti teſtes ſuper dementia non deponunt de tempore conditi teſtamenti, prout eſt neceſſe ad illius invaliditatem: juxta text. *in dict. lib.* 2. *& d. l. qui teſtamento, ne furioſus*, cum aliis ſupra adductis.

Nec videtur admittendum, quod dementia præſumatur continuata etiam in actu teſtandi: cum hoc excludatur ex teſtibus de ſana mente de tempore teſtamenti deponentibus: Tum etiam qui ex inſpectione teſtamenti rite, & ſolemniter facti, contrarium ap-
12 paret: Illuſtriſſimus Mantica *de conjecturis ultim. volunt. lib.* 2. *tit.* 5. *n.* 7. Honded. *conſ.* 78. *n.* 61. *lib* 2.

Minus facit juramentum appoſitum de non revocando teſtamento: cum ex hoc potius videatur excludi fatuitas ipſius Hieronymæ, quam ſanitas mentis.

Tandem non obſtat depoſitio teſtium, quod Hieronyma fuerit aſtutia indicta ad teſtandum; cum ex ipſius non appareat de minis, nec de metu per maritum incuſſo: & de jure maritis ſit prohibitum judicium poſtremum uxoris in ſeipſos maritali ſermone provocare: ut ſunt verba text. *in l. fin. C. ſi quis aliq. teſtari probib.*

Ex quibus pro validitate teſtamenti fuit concluſum, &c.

Romana Societatis Veneris 16. Novembris 1612.

Coram R. P. D. Cavalerio.

SUMMARIUM.

1 *Mulier in abortu decedens, mortua dicitur ex abortu, licet præceſſerit febris.*
2 *Cauſa proximior, & vehementior attendenda eſt.*
3 *Voluntas enixa reſultat ex expreſſione geminata.*
4 *Febris poteſt cauſare abortum.*
5 *Cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati.*
6 *Mors tribuitur vulneri etiam quod poſt vulnus ſuperveniat ſpaſmus, & n. 9. ubi affertur ratio.*
7 *Febris non ſemper cauſat abortum.*
8 *Abortus tribuendus potius eſt doloribus renum præcedentibus, quam febri ſubſequenti.*
10 *Mortem eveniſſe ex una cauſa minus urgenti, potius quam ex alia urgentiori, probandum eſt per allegantem.*
11 *Sanguinis effluxio in muliere, quæ abortivit & febri laborat, non febri, ſed abortui tribui debet.*
12 *Medico deponenti, mulierem ex abortu obiiſſe, credendum eſt.*
13 *Peritis in arte ſtandum eſt.*
14 *Medicis, qui infirmum curarunt ſtandum eſt potius quam aliis.*
15 *Interpretatio in dubio fieri debet, quæ faveat ei, qui agit de damno evitando.*

DECISIO XXXV.

FUit alias facta ſocietas officii ſcutor. 600. in favorem D. Franciſci Contarelli ſuper officio militis Lælii Sfortiæ Locarelli, in qua recognoverunt bonam fidem Boccardinus, & Bonetallus ſuper periculo vitæ Dom. Joannæ Contarellæ, excepta partus; & prægnantiæ cauſa: quæ Joanna poſt aliquot annos nupſit, & facta eſt prægnans, & in quinto menſe prægnantiæ paſſa eſt renum dolores, deinde correpta fuit febri & morbillis, & in die decimaquarta infirmitatis fecit abortum cum magna ſanguinis fluxione, & poſt ſeptem horas mortua eſt.

Cum autem Domin. Contarellus disdicta ſocietate cœpiſſet agere pro reſtitutione ſortis, & ſolutione fructuum coram A. C contra debitores Societatis, & inſtaret pro mandato executivo; & ipſi excepiſſent de lucro, tanquam D. Joanna non ex cauſa abortus, ſed febris & morbillorum deceſſiſſet: D. A. C. voluit conſulere Rotam, & propoſito per me dubio, an ſit locus petito mandato, vel lucro pecuniarum in caſu, & ad effectum, de quo agitur? Domini ſub die 20. Junii præteriti non fuerunt concordes. Cauſa autem iterum per me propoſita die 16. Novembris, pro majori parte cenſuerunt eſſe locum mandato; non autem lucro pecuniarum.

Cum enim tota difficultas reduceretur ad illud, 1
an dicta mulier cenſeatur deceſſiſſe ex cauſa abortus, an vero ex febris & morbillis? Domini valde movebantur ex deciſione alias facta *in cauſa Romana Societatis* 27. *Junii* 1579. *coram bon. mem. Oradino*. Cujus deciſionis caſus videbatur valde ſimilis caſui propoſito: Nam ibi illa mulier paſſa erat multa incommoda, occaſione prægnantiæ, & poſtea febris ſupervenerat, & demum abortus & mors: Et nihilominus Rota tunc reſolvit, mortem fuiſſe tribuendam abortui, & prægnantiæ, non autem febri, per textum *in leg. huic ſcriptura*, *§. ſi ſervus*, *Digeſtis*, *ad leg. Aquil.* qui textus videbatur valde in terminis: Nam ibi conſtabat ſervum lethaliter vulneratum, & tamen poſt vulnus ſupervenerat naufragium, ex quo obierat; & deciditur *ibi* non poſſe agi de occiſo contra vulnerantem: quia præſumitur mortuus ex ſecunda cauſa urgentiori, videlicet, ruinæ, & naufragii; nihilominus ibi conſtabat, ſervum fuiſſe lethaliter vulneratum; unde applicando ad caſum noſtrum, licet præceſſiſſent febris & morbilli; Tamen ſupervenit abortus cum maxima ſanguinis effuſione, qui ſine dubio lethalis fuit, ut docuit eventus; & ideo hæc cauſa tan- 2
quam proximior, & vehementior attendenda eſt; ut *in d. §. ſi ſervus.*

Præſertim cum appareat, partes enixe voluiſſe ex- 3
cipere hujuſmodi cauſam partus, & prægnantiæ, quam geminare expreſſerunt; ut apparet ex verbis inſtrumenti; argumento *leg. baliſta*, *ff. ad Trebellian* cum ſimilibus.

Nec videbatur obſtare, quod febris potuerit cauſare 4
abortum; & ideo mortem poſt abortum ſecutam attribuendam eſſe febri, tanquam primæ cauſæ; ex regula vulgari, quod quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cau- 5
ſati; *leg. manumiſſiones*, *ff. de juſt. & jur.* Bald. *in conſ.* 237. *verſ. Nam quando*, *lib.* 2. ut in ſimili, ſi poſt vulnus ſuperveniat ſpaſmus & mors, tunc mors attribui- 6
tur vulneranti; Baldus *conſ.* 328. *verſ. item an propter vulnus*, *eodem lib.* 2.

Nam placebat reſponſio; cauſam febris & morbil- 7
lorum in præſenti caſu eſſe æquivocam, nempe potuiſſe gignere & potuiſſe non gignere hunc effectum abortus,

Digitized by Google

8 abortus, ut experientia docet; & cum ex depoſitioni-
bus teſtium ultimo loco examinatorum appareat Do-
minam Joannam, antequam ſuperveniret ei febris,
paſſam fuiſſe dolores renum cum periculo abortus, non
poterat dici abortum fuiſſe ſecutum ex febri.
9 Neque faciebat obſtaculum ſimile allegatum de ſpaſ-
mo; quia ibi certum erat ſpaſmum non potuiſſe con-
tingere, niſi ex vulnere illato, & ideo mors attributa
fuit vulneri; ad tradita per Menochium *de arbitr. caſ.*
275. *num.* 7.

Accedebat præmiſſis in præſenti caſu adeſſe duos
morbos, febrim videlicet cum morbillis, & abortum
10 cum accidentibus ſupra narratis: Unde, qui dicit mu-
lierem hanc eſſe mortuam ex febri, id probare debet;
ut in ſimilibus terminis fuit dictum *in Romana cauſa*
partus 6. *Junii* 1580. *coram fel. record. Clemente VIII.* quę
11 eſt 701. *p.* 2. *diverſ.* illa enim magna ſanguinis effluxio
non poteſt attribui febri, ſed abortui, cujus eſt imme-
diatus effectus; & ideo exitus acta probat, ut *in dict.*
deciſione.
12 Præterea fiebat vis in judicio Medicorum, qui mu-
lierem hanc curarunt, & formiter examinati depo-
13 nunt, eam obiiſſe ex abortu, quorum dictis, tanquam
in Arte peritis, ſtandum eſt; *l. ſeptimo menſe, ff. de*
ſtatu homin. l. 1. *ff. de ventre inſpiciea.* Boer. *dec.* 323. *nu.*
29. Baldus *dict. conſil.* 237. *&* *conſil.* 238 *lib.* 2.
14 Et pro altera parte, licet inducantur etiam alii Me-
dici; Tamen videtur potius eſſe ſtandum judicio illo-
rum, qui infirmitati, & curæ interfuerunt; ut fuit
conſideratum *in d. deciſ. Romana partu, in fine*, & fuit
dictum *in Bononienſ. profeſſionis 9 Decembris præteriti*
coram R. P. D. meo Ubaldo.
15 Tandem Domini valde movebantur ex eo, quia ne-
gari non poteſt, quin res ſit dubia propter concurſum
Medicorum, & teſtium varie deponentium, & pro-
pter difficultatem hujus probationis, ex quo morbo
mulier deceſſerit; quo caſu Rota benigniorem inter-
pretationem ſolet amplecti, ad favorem illius, qui
agit de damno evitando, contra illum, qui agit de
lucro captando; ut fuit in his terminis dictum *in dict.*
Romana Societatis coram Oradino.

Et ita deciſum fuit pro majori parte, &c.

Romana Societatis officii Ven. 8.
Martii 1613.

Coram R. P. D. Cavalerio.

SUMMARIUM.

1 *Mors tribuitur cauſa ultima urgentiori, per quam ſaltem offuſcatur prima, de qua erat dubium.*

2 *Mors mulieris potius tribuenda abortui ſubſecuto, quam febri præcedenti.*

3 *Abortus eſt cauſa habilis ad inducendam mortem.*

4 *Mors tribuitur cauſa poſteriori magis urgenti, per quam efficitur quod non poſſit cognoſci, an prima cauſa eſſet ſufficiens ad mortem.*

5 *Mors tribuenda cauſa prima, vel ultima, non autem media.*

DECISIO XXXVI.

QUia Boccardinus, & litis conſortes non acquie-
ſcebant deciſioni factæ in hac cauſa die 15. No-
vembr. proxime præteriti; Iterum propoſui dubium
ſuper iiſdem, & Domini prout etiam alias pro majori
parte ſteterunt in deciſis.

Nec videbatur obſtare reſponſio data deciſioni in *cau-*
ſa Romana Societatis 27. *Junii* 1569. *coram bon. mem.*
Oradino, cujus fundamenta alias Domini amplexi ſunt
in præterita reſolutione; quod ſcilicet in caſu *d. deci-*
ſionis, mulier illa paſſa erat multa incommoda ante fe-
brim, & erat male diſpoſita; in præſenti vero caſu ini-
tium morbi videtur eſſe a febri.

Quia totum contrarium probatur ex depoſitionibus
teſtium noviſſime examinatorum, qui deponunt D. Jo-
annam valde fuiſſe perturbatam doloribus renum, &
ſtomachi, antequam ſupervenirent febris & morbilli.

Præterea placebat Dominis fundamentum, quia cum
in hoc caſu adeſſent duo morbi, videlicet febris & mor- 1
billi ex una parte, & abortus cum maxima ſanguinis ef-
fuſione ex altera parte; mors videtur adſcribenda cau-
ſæ, & morbo vehementiori, vel ſaltem confunditur,
& obſcuratur prima cauſa, de qua erat dubium, an
poſſet inferre mortem, vel non; hæc eſt doctrina
Butrii *in cap. audientiam, n.* 3. *de homicid.* quem re-
fert & ſequitur Cæpol. *conſ. crimin.* 40. *num.* 21. qui vi-
detur eſſe caſus noſter. Nam cum præceſſerint fe- 2
bris & morbilli, de quibus erat dubium, an poſ-
ſent inferre mortem, cum aliqui teſtes deponant,
quod non erant malæ conditionis; Supervenit poſtea
abortus & maxima ſanguinis effuſio, quæ vel mortem
attulit, vel acceleravit ſecundum Phyſicos; ut per eun-
dem Cæpol. *n.* 27. Ideo hic abortus cum ſanguine tan- 3
quam cauſa ſuperveniens, habilis ex ſe ad mortem in-
ducendam, confundit & obſcurat vires primæ cauſæ fe-
bris & morbilli, de quibus erat dubium an ad inferen-
dam mortem potens exiſteret, ut ſunt verba Butrii.

Confirmabantur prædicta; quia *in l. huic ſcripturæ;*
§. ſi ſervus, ff. ad leg. Aquil. qui text. *in deciſ. Oradini*,
& in *alia deciſione facta in hac cauſa*, allegatur; ea vi-
detur eſſe ratio, cur mors tribuatur naufragio, vel
ruinæ ſupervenienti, non autem vulneri præcedenti;
quia cauſa ſuperveniens, non permiſit diſcerni, an
vulnus, quamvis lethale, eſſe mortem illaturum.
Unde ſimili ratione hic abortus ſuperveniens non per- 4
miſit diſcerni an febris & morbilli eſſent allatura mor-
tem, ideo mors eſt potius tribuenda abortui.

Et tanto magis, quia hic habemus prægnantiam ab
initio malam cum doloribus renum & ſtomachi, quæ
continuavit, ut teſtes deponunt. Habemus in medio
tempore febrim, & morbillos, & demum abortum.
Quare ſive velimus attendere primam cauſam, erit 5
mala prægnantia cum doloribus; ſive ultimam, & erit
abortus; media autem febris, & morbillorum, non
erit attendenda; *leg. ſed & ſi, §. ſolemus, Digeſtis, de*
hæred. inſtituen faciunt tradita per Tiraquell. *in tract.*
ceſſ. cauſ. limitat. 20. *num.* 19.

Placuit etiam ratio in *præfatis deciſionibus* conſidera-
ta, quod ſcilicet in hac confuſione, & dubietate pro-
bationum, ea ſumeretur interpretatio, quæ faveret
Domino Contarello agenti de damno evitando, contra
Boccardinum & alios agentes de lucro captando.

Et ita pro majori reſolutum fuit, &c.

Romana Cenſus ſcutorum 18000.
Lunæ 11. Martii 1613.

Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM:

1 *Allegans nullitatem contractus geſti per minorem ob defectum interventus proximiorum, probare tenetur nedum exiſtentiam proximiorum, ſed etiam habilitatem de eo tempore ad interveniendum contractui.*

Contrarium num. 4.

Sed reprobatur num. 5.

2 *Qualitas quando eſt fundamentum alicujus, probari debet concludenter, & non præſumptive.*

3 *Inſtrumentum cum Judicis decreto habet pro ſe veritatis præſumptionem.*

6 *Aſſertioni Nobili creditur.*

7 *Habilitas ad certum actum neceſſe eſt, quod probetur de tempore, quo ipſe actus fuit celebratus.*

8 *Habilitas naturalis præſumitur.*

Intellige ut num. 12.

9 *Habilitas requiſita ad certum actum debet probari etiam de hora confecti actus.*

10 *Habilitas de tempore ad tempus, an & in quibus perſonis præſumatur.*

11 *Infirmus eſſe poteſt de ſero, qui de mane erat ſanus.*

12 *Habilitas ad actum, ut præſumatur, diſtinctio perſonarum facienda venit.*

13 *Podagra*

13 *Podagra laborans licet non decumbat, & apparens ſanus, ita tamen domi detinetur, ut non poſſit moveri, ne defluant humores.*

DECISIO XXXVII.

CUm Excellentiſſimus Domin. Princeps Urſinus, tunc minor, cum decreto Judicis, & interventu proximiorum fidejuſſerit ad favorem DD. de Materiis, pro DD. Virgilio & Fabio de Urſinis, Agentes cœperunt prætendere fidejuſſionem dicti excellentiſs. Principis fuiſſe nullam, ob non ſervatam formam ſtatuti Urbis, *libro* 1. *cap.* 213. quia in ea facienda non intervenit bon. mem. Henricus Cajetanus S. R. E. Cardinalis Camerarius, proximior Domin. Excellentiſſimi Principis, quem, in diſputatione hujus dubii, præſupponebatur tunc fuiſſe præſentem in Urbe: unde dubitavi an ultra dictam præſentiam Eminentiſſ. Cardinalis, Excellentiſs. Princeps teneretur probare aliquam habilitatem; & quatenus ſic, an ſit probata.

Et quantum attinet ad primam partem dubii, Domini affirmative reſolverunt. Ad ſecundam vero, ne-
1 gative. Ratio primi dicti fuit, quia impugnans contractum ex quo non intervenerint proximiores, tenetur probare nedum præſentiam, ſed etiam habilitatem, prout tenuerunt Caſtrenſ. *conſilio* 123. *num.* 2. *verſ. ſecundo videndum*, *libro primo*, Alexand. ad Bartol. *in leg. ſi tertius*, *n.* 6. *Digeſtis*, *de aqu. pluv. arcend.* Corn. *conſilio* 316. *num.* 8. *lib.* 1. *& conſil.* 141. *num.* 7. *lib.* 2. *& conſil.* 242. *num.* 2. *libro quarto*, quorum ſententiam pluries ſequuta eſt Rot. ut per Guidob. *deciſion.* 98. Achill. *deciſione* 4. *de præſumpt.* & noviſſime *in cauſa Firmana reſtitutionis dotis* 23. *Junii* 1603. *coram bon. mem. Penia*, & in aliis pluribus cauſis, ut in *deciſionibus*, quarum copia data fuit.

Et prædicta procedunt nedum in habilitate accidentali, Bartol. *in dict. leg. ſi tertius*, *numero quinto*, *verſ. ita hic propter ætatem*, *vel morbum*: Felin. *in cap. ſuper his*, *num.* 17. *poſt med. verſ. ſic facit quod notat*: *& verſ. ſequenti*, *de accuſat.* ubi loquens de inhabilibus poſt alios exemplificat in mulieribus, pueris, infirmis, furioſis, & aliis.

Et prædicta procedunt optima ratione, quia ſimilia
2 opponens eſt actor, & fundatur in iſta qualitate habilitatis, & non impedimenti: unde illam concludenter, & non præſumptive, tenetur probare: *leg. ab ea parte*, *Digeſtis*, *de probat.* Alexander. *conſilio* 27. *numero ſeptimo*, *libro* 7. Caſtr. *ubi ſupra*, *num.* 2. *verſ.* 2. Videndus eſt Put. *deciſ.* 375. *num.* 2. *libro* 2. *in correct.* Achill. *deciſione prima*, *de probat.* & in puncto fuit dictum *in allegata cauſa Firmana reſtitutionis dotis coram bon. mem. Penia*, *& in aliis*. Tum etiam, quia alia pars habet intentionem fundatam in inſtrumento cele-
3 brato cum decreto Judicis, ex quibus oritur fortior præſumptio aliis præſumptionibus: Alciat. *de præſumpt. reg.* 3. *præſumpt.* 34. *ante nu.* 1. & dixit Rota *in cauſa Terdonenſ. fructuum* 26. *Octobris* 1575. *coram bon. mem. Epiſcopo Lauretano*, *ſub num.* 25.

Quod procedit maxime in caſu iſto, in quo Excellentiſſimus Princeps in vigeſimo ætatis anno conſtitutus, cum juramento aſſeruit, ſe non habere alios proximiores, qui commode poſſent intervenire: & cum ſemper fuerit magis ingenii, non eſt veriſimile, quod voluiſſet cum juramento aſſerere, ſe non habere proximiores, qui commode poſſent intervenire, ſi vere tunc bon. mem. Cardinalis potuiſſet intervenire: & ideo ejus agentes, qui hodie iſta opponunt, gravantur ex perſona ejuſdem Excellentiſſimi Principis, dare concludentem, & non præſumptivam probationem Abb. *in cap. per tuas*, *num.* 5. *verſ. Unde dicendum*: *de condit. appoſit.* Gemin. *conſ.* 27. *num.* 3. Creſcent. *dec.* 4. *num.* 6. *de except.*

4 Neque prædictis reſiſtit, quod ſufficiat probare adeſſe conſanguineos, quia habilitas præſumitur: Felin. *in cap. in præſentia*, *n.* 11. *& verſ. propterea dubito*, *de probat.* quem ſequitur Curt. Jun. *in leg.* 1. *n.* 23. *C. unde vir. & uxor.* Lambert. *de contract. eorum qui ſine certa ſolemnitate*; *gloſſ.* 12. *in verſ. Agnatum non habuerit q.* 4. *n.* 4. *&* 5.

5 Nam non eſt recedendum ab opinione ſuperius firmata, quam Rota pluries, immo ſæpiſſime approbavit; quæ fulcitur optimis rationibus ſuperius adductis; & abſque alio ſcrupulo debet procedere in caſu iſto, ſtante nobilitate, & qualitate Excellentiſſimi Principis; qui aſſeruit cum juramento, ſe non habere proximiores valentes commode intervenire; quæ quidem Nobilitas multum facit, ad hoc, ut ſtetur ejus dicto; prout conſiderat Aymon. *in conſ.* 244. *n.* 6. *in princ.* optime Cret. *in conſ.* 132. *n.* 10 *vol.* 5. licet ejus Agentes hodie conentur probare contrarium.

Ratio autem ſecundi dicti, quod non ſit probata 6
habilitas bon. mem. Cardinalis fuit, quia decretum fuit interpoſitum die 18. Martii anno 1591. & Agentes nituntur infirmis probationibus; Primo quod Dominus Cardinalis diebus vigeſima & vigeſima prima ejuſdem menſis, acceſſit ad arcem Sancti Angeli ad Conſiſtorium, & aliqua decreta & ſubſcriptiones fecerit; quæ probatio non relevat, cum hæc omnia non percutiant diem contractus, cujus tempore habilitas requiritur; Caſtr. *conſ.* 455. *ſub num.* 1. *verſ. Nam verb. ſequentia*, *lib.* 1. Soc. *conſ.* 283. *n.* 4. *verſ. ex quibus infertur lib.* 2. Bero. *conſ.* 209. *n.* 2. *lib.* 1.

Secundo nituntur alia probatione, ſcilicet quod ea- 7
dem die 18. Cardinalis interpoſuit, & ſubſcripſit decreta, ex quibus dicitur reſultare habilitas de eadem
die; cum habilitas naturalis præſumatur; Menoch. 8
de præſumpt. lib....... *præſumpt.* 46. *ſub num.* 7. *verſ. aut etiam ætatem*. Sed nec iſta probatio relevat; clarum eſt enim, quod ad probandam habilitatem de certo tem-
pore, requiritur etiam probatio habilitatis in hora, 9
qua actus fuit factus; ut videntur concludere Doctores præcitati; & expreſſe dicit Anchar. *in conſ.* 338. *nu.* 8. *verſ. nec obſtat*; *& numero* 12. *verſ. conſtat autem*, ubi quod requiritur probatio horæ; cujus dictum ſequuta fuit Rota *in cauſa Romana hæreditatis*, 14 *Junii* 1610. *coram Reverendiſſimo Domino meo Pirovano*; & idem expreſſe dicit, non habita mentione de Anchar. Verall. *deciſ.* 218. *part.* 1. & bene etiam facit Anguiſſ. *conſ.* 194. *nu.* 2. *verſ. porro licet vera ſint*; ubi ait, non ſufficere, quod teſtes probent, actum fuiſſe factum de nocte, niſi qualificent tempus, juxta formam ſtatuti; & Alexand. *in dict. conſ.* 97. *n.* 5. *verſ. unde quiſe fundat*, *lib.* 7. ubi quod tempus debet limitate probari.

Ad probandam autem habilitatem perſonæ de cer- 10
ta hora, licet in quibuſdam perſonis poſſit admitti, quod ſi erat habilis de mane, poterat eſſe habilis de ſero: attamen ſecus eſt in aliis perſonis, quæ vacant honoribus & officiis, aut laborant infirmitatibus repentinis; prout erat bonæ memoriæ Cardinalis; cum eſſet Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerarius, cujus negotia ſunt magna, & laborabat podagra, & potuit eſſe, quod vocatus a Papa ad audientiam, aut impeditus alio negotio ratione officii Cameriaratus, non potuerit intervenire, aut quod ei ſupervenerit Podagra; ita eleganter in puncto Anchar. *in alleg. conſ.* 388. *n.* 13. *verſ. præterea iſte Titius*; ubi quod ex quo Titius erat ſcholaris, veriſimiliter potuit eſſe impeditus occaſione ſtudii, & lectionum ſuarum, quibus quilibet ſtudens inſiſtere debet; & *ſupra*, *num.* 1. *dict. verſ. nec obſtat*; ubi quod eſſe poteſt, ut quis de mane ſit ſanus, & de ſero infirmus; Et hæc diſtinctio eſt etiam de mente Menoch. *loco ſuperius allegato*, dum ad præſumendas habilitates naturales diſtinguit inter ætatem & ætatem; ſic ad præſumendas alias habilitates, di-
ſtinguendum eſt inter perſonam & perſonam; at- 11
que ita maniſeſtiſſime apparet, quod in decidendis
ſimilibus articulis multum polleat Religio judican- 12
tis; ideoque ſtante qualitate D. Cardin. qui propterea poterat eſſe impedite, ex probatione, quod fecerat decreta, & ſubſcripſerat mandata, non reſultat probatio habilitatis de hora contractus; quia ſtantibus negotiis & infirmitatibus Domini Cardinalis, potuit non eſſe habilis de dicto tempore contractus; maxime cum geſta per Dominum Cardinalem contineant brevis & facilis expeditionis; & Notarii expectant quamcunque horam diei, vel noctis & commoditatem Domini; Secus autem eſt in inſiſtendo prædicto contractui, cui plures perſonæ, & graviſſimæ debebant intervenire; & propterea
non

Digitized by Google

non commode qualibet hora diei hoc fieri poterat; & ſic reſultat, quod iſta habilitas probata non ſuffragetur; cum reſpiciat actum, in quo Dominus Cardinalis intereſſe debebat; Ruin. *conſ.* 81. *num.* 6. *lib.* 5. Felin. *in cap. in præſentia*, *num.* 14. *de probat.* Verall. *d. dec.* 218. *par.* 1.

Tertio pro parte Excellentiſſimi Principis fuerunt
examinati plures teſtes, qui nec etiam relevant; omiſ-
ſo enim, quod contra aliquos opponitur defectus cita-
tionis, & juramenti, necnon & conſanguinitatis; eo-
13 rum dicta non tollunt, quod Dominus Cardinalis po-
tuerit eſſe impeditus, ratione officii aut infirmitatis
podagræ, qua laborabat; multoties enim, licet homo non decumbat, & habeatur pro ſano, ita tamen domi detinetur, ut non poſſit moveri, ne humores defluant; ut experientia docet, & colligitur ex *leg. Podagra*, ubi Lucas de Penna, & Pyrrhus Aglebermeus & cæteri, *Cod. qui morb. ſe excuſ. lib.* 10. *& ex cap. legimus*, ubi Gloſſ. 1. *de conſecrat. diſt.* 5. *&c.*

Cremonenſis Penſionum, Veneris 21. Februarii 1614.

Coram R. P. D. Pirovano.

SUMMARIUM.

1 *Penſionis ſolutio non poteſt retardari, ſi adſint litteræ illius reſervationis, & conſenſus Titularis.*

2 *Penſionis reſervatio non indiget juſtificatione, concurrente conſenſu Titularis, niſi gratia reſervationis ſit conditionalis.*

3 *Penſionis reſervatio dicitur conditionalis, ſtante clauſula*, ſuper fructibus ad talem ſummam, ut aſſeris, aſcend.

4 *Verba*, ut aſſerit, *æquipollent clauſulæ*, ſi ita eſt.

5 *Clauſula*, ſi ita eſt, *habet implicitam conditionem.*

6 *Conſenſus Titularis præſtitus reſervationi penſionis, non liberat penſionarium in petitorio a juſtificatione narratorum, ſi reſervatio eſt conditionalis.*

Declara ut num. 7.

8 *Conditio tacita in gratia non impedit effectum puræ diſpoſitionis.*

9 *Taciti, & expreſſi non eſt par virtus, ubi agitur ad nullitatem actus, propter medium impediens illius productionem adeſſe.*

10 *Bigamia non contrahitur ex ſolo matrimonio cum vidua, ſed requiritur copula, & conſummatio.*

11 *Copula carnalis directe probari non poteſt.*

12 *Copula carnalis præſumitur ex cohabitatione conjugum poſt contractum matrimonium.*

Declara ut num. ſeqq.

13 *Præſumptio adducta ad effectum incapacitatis, & privationis, debet eſſe concludens, & neceſſaria.*

14 *Probationes imperfectæ non junguntur ad faciendam plenam probationem, niſi ſint in ſua ſpecie perfectæ.*

15 *Copula Carnalis non præſumitur ex cohabitatione conjugum poſt contractum matrimonium, ſtante impedimento infirmitatis.*

16 *Infirmitas cum copula carnali non ſe compatitur.*

17 *Fides Parochi quando probet infirmitatem conjugum.*

18 *Matrimonium celebrari debet in Eccleſia ex diſpoſitione ſacri Concilii Tridentini.*

19 *Medicorum fides probat infirmitatem.*

20 *Copula carnalis excluditur ex impedimento infirmitatis reſpectu viri, non autem mulieris.*

21 *Hectica febris præbet juſtam cauſam conjugibus abſtinendi a commixtione.*

22 *Febri laborans habet juſtam cauſam abſtinendi a commixtione conjugis, propter grave periculum imminens.*

23 *Præſumptio fundata in eo, quod poteſt eſſe, & non eſſe, non relevat.*

DECISIO XXXVIII.

1 MAndatum Domini Auditoris Cameræ viſum eſt Dominis eſſe confirmandum, ſtantibus litteris Apoſtolicis reſervationis penſionum, & conſenſu per titularem præſtito cum obligatione Camerali; ex quibus parata dicitur executio; Mohed. *dec.* 13. *ut lit. pend.* Gig. *de penſ. q.* 39. *n.* 9. Caſſad. *dec.* 10. *n* 8. *de reſcript.*

Nec ad effectum obtinendi mandatum erat neceſſa- 2
rium, quod penſionarii juſtificarent narrativam, ſci-
licet fructus aſcendere ad Ducatos mille, ſtante conſenſu Titularis reſervationi præſtito, per quem reſultat virtualis confeſſio veritatis eorum narrativæ, æquipollens juſtificationi gratiæ, quando non eſt conditionalis; Felin. *in cap. olim n.* 10. *in quarta & quinta limitat. de reſcript.* & bene diſtinguitur *in Salamantina Penſionis* 28. *Maii coram Gypſio*, & firmatum fuit *in Lunen. Sarzanenſis penſionis*, 15. *Februarii eodem anno*, *coram bonæ memoriæ Cardinali Seraphino*, *& coram Litta in Melevitana Penſionum* 28. *Novembris* 1598. *& in Giennen. Canonicatus* 28. *Novembris* 1605. *coram Penia.*

Non obſtat quod imo gratia prædicta videatur con- 3
ditionalis, ſtante clauſula *ſuper fructibus, & emolu-*
mentis ad mille Ducatos, ut aſſeris, aſcenden. dum ver- 4
ba, *ut aſſeris*, videntur æquipollere verbis, *ſi ita eſt*, 5
quæ habent implicitam conditionem; Felin. *in cap. ad*
aures, *num.* 10. *in fin. verſ. & adde iſtis*, *de reſcript.* &
ideo, quod verſamur in caſu diſtinctionis *Salamanti-*
næ penſionis, & aliarum deciſionum, in quibus admit- 6
titur, quod conſenſus Titularis reſervationi penſio-
num præſtitus, non liberet penſionarios in petitorio a
juſtificatione narratorum.

Quia Domini intellexerunt, quando gratia conti- 7
net expreſſam conditionem; ut ſi dictum ſit, *dummo-*
do medietatem fructuum non excedat, vel *dummodo re-*
maneant 100. *pro Rectore*; ex quo tunc intentio penſio-
narii fundatur in diſpoſitione conditionali, & quali-
ficata, quæ non relevatur ex conſenſu Titularis poſi-
to ſub eadem conditione; ſecus autem in conditione 8
tacita, & virtuali, quæ ineſt in qualibet gratia, *ſi ita*
eſt, vel *ſi preces veritate nitantur*, cum per eam affectus
puræ diſpoſitionis non impediatur; *leg. ſi ita expreſ-*
ſum, cum Gl *ff. de condit. & demonſtrat.* & ubi agitur 9
ad nullitatem actus propter medium impediens illius
productionem adeſſe, non eſt par virtus taciti &
expreſſi; ut dicit Bald. *in leg. eleganter*, §. *ſi quis*,
ff. de condict. indebiti, & ſequitur Dec. *in reg. ex-*
preſſa nocent, *num.* 2.

Defectum autem incapacitatis oppoſitum Vellano
alteri ex Penſionariis, propter bigamiam, ob Matri- 10
monium per eum cum Vidua contractum, exiſtima-
runt Domini non obſtare; quia bigamia non contrahitur ex ſolo Matrimonio cum Vidua, ſed requiritur copula & conſummatio, quæ non probatur; *cap. debitum*, *de bigam.* veriorem dixerunt opinionem adverſus Magiſtrum ſententiarum, *lib.* 4. *diſt* 27. quam probarunt Jo. Andr. ad Specul. *de diſpenſ.* §. 4. *n* 6. *littera* F. Covarruv. *in Clem. ſi furioſus*, *de homicid. part.* 1. §. 2. *n.* 2. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 254. *&* 255. Majol. *de irreg. lib.* 1. *cap.* 13. *lib.* 4. & alii relati per Sanchez *de Matrimonio*, *lib.* 7. *diſp.* 83 *num.* 4. *&* 5. Et ratio ſatis clara colligitur *ex dicto cap. indebitum*, quia ubi corporum commixtio deficit, ſolus conſenſus non ſufficit ad ſignificandum Matrimonium Chriſti cum Eccleſia per Incarnationis Myſterium contractum; nec vir ille dicitur carnem ſuam in plures diviſiſſe.

Nec obſtat, quod etſi copula directe probari non 11
poſſit, *cap. præterea*, *de teſtibus*, *cap. litteris*, *& cap.*
ſequenti, *de præſcript.* ex cohabitatione tamen ipſorum 12
conjugum per duos menſes poſt perfectum Matrimonium, ſufficiens probatio copulæ colligitur, tanquam ex conjectura & præſumptione violenta; *cap. ſi quis acceperit*, 33. *quæſt.* 1. *cap laudabilem*, *cap fin. de frigid & malef.* Ferretus *concl.* 203 *num.* … *lib.* 1 Abb. *conſ.* 195. *n.* 2. Cæpol. *conſ.* 3. *&* 4. *inter Civiles.* Rota *coram Cantuccio inter impreſſ deciſ.* 95. *per totam*, *parte* 2. *diverſ.*

Quia fuit reſponſum, quod cum hæc præſumptio 13
conjecturalis deducatur ad effectum incapacitatis & privationis ex ſequuta bigamia, debet in ſuo genere ſaltem eſſe concludens & neceſſaria; *cap. in præſentia*, *de probat.* Lap. *alleg.* 52. *&* 53. Quod etiam fuit dictum *in Tullen. Monaſterii ſancti Manſueti* 27. *Januari* 1597. *coram Penia*, in qua aliæ deciſiones allegantur.

Et idem

Et idem dicitur, quando imperfectæ probationes ſunt conjungendæ ad conſtituendam plenam & perfectam probationem: Illæ tamen de per ſe in ſua ſpecie debent eſſe perfectæ; alias non relevant: latiſſime Gabr. *de probat. concluſ.* .... Ideo cum iſta cohabitatio non fuerit libera ad effectum maritalem proſequendum, ſed a die & hora perfecti matrimonii impedita ex gravi infirmitate ipſius Mariæ uxoris continuata, uſque ad horam ejus mortis, prout teſtantur Parochus evocatus ad celebrationem matrimonii; & Medici, qui illam in infirmitate curarunt, & utraque fides adminiculatur ex teſtamento & Codicillis ejuſdem Mariæ, in quibus ſemper fuit enunciata infirma; & concurrunt Confeſſiones Mariti cum juramento etiam firmatæ: & coadjuvatur etiam ex Juris præſumptione, ut non præſumatur cum prædicta infirmitate ad illam acceſſiſſe; juxta ea, quæ habentur latiſſime *in deciſ.* 701. *per tot. parte* 1. *diverſ.* ſequitur dicendum,
15 præſumptionem cohabitationis non deſervire ad probandam commixtionem viri & uxoris, ſtante impedimento infirmitatis, ut ſe non compatientis cum coitu:
16 ut dicit Abb. *in cap. tenor*, *n.* 3 *de ſent. & re judic.* etiam Sarnen *ſuper reg. de infirmis*, *quaſt.* 9. *in tertio privileg. n.* 7. qui propterea confirmant limitationem *l. filium eum definimus*, *ff. de iis qui ſunt ſui*, *vel alieni juris*: ut natus in domo viri, non dicatur ejus filius, ſi præcedat ſimile impedimentum.

17 Non obſtat, quod fides Parochi non faciat fidem de infirmitate, uti de non pertinentibus ad ejus officium, Bald. *in l.* 1. *n.* 19 *de confeſſis*: Angel. *in tract. de teſtam. gloſſ.* 3. *n.* 10. *in fine*. Quia expreſſio cauſæ infirmitatis, eſt de pertinentibus ad ejus officium, cum alias teneretur celebrare matrimonium in Eccleſia; ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform.*
18 Præterea fides per Titularem ſimpliciter producta fuit; ideo probatio non poteſt dividi, ut quoad matrimonium fidem faciet, quoad infirmitatem non credatur. Tollitur etiam quod ſimiliter dicebatur de fide Medicorum: quia quidquid ſit, quando non eſt
19 adminiculata, junctis tamen adminiculis teſtamenti & codicillorum, ac confeſſionis juratæ mariti, bene probat: Verall. *dec.* 234 *part* 1. Rota *dec. ult. p.* 1. *diverſ.*
20 Poſtremo non obſtat, quod non probatur talis infirmitas, quæ repugnet potentiæ ſuſtinendi commixtionem; quæ licet reſpectu viri bene poſſet conſiderari, ſecus tamen reſpectu mulieris: Tiraquell. *de leg. connub. gloſſ.* 1. *part.* 15. *n.* 75. Sarnen. *in reg. de infirmis*, *quaſt.* 9. *n.* 66.
21 Quia fuit primo reſponſum ex fide Medicorum conſtare, eam laboraſſe febri continua, & etiam tempore matrimonii Hecticam confirmatam eſſe, quod genus morbi præſtat juſtam cauſam abſtinendi a commixtione: ut de ſimili dicit Abbas, *in cap. ſecundo*, *n.* 5. *verſ. ſecundo*, *de conjug. leproſor.* & de ſola febri laborante, propter imminens grave periculum, tradit Sanch. *de Matrimonio*, *lib.* 9 *diſp.* 24 *n.* 5.
22 Secundo fuit etiam dictum, quod cum dubitari non poſſit ex deductis eam fuiſſe infirmam, ſufficere ad impediendum effectum privationis, ad quem probationes contrariæ in ſuo genere debent eſſe neceſſariæ, & concludentes, ut dictum eſt: ideo ſi morbus potuit eſſe, vel non eſſe talis, per quem copula & conſummatio matrimonii impedita remanſerit, non inde neceſſario ſequitur, alio non apparente, quod talis non
23 fuerit, & ſic præſumptio remanet fundata in impoſſibili, quæ non relevat: *d. cap. in præſentia*, *de probat. leg. non hoc*, *C. unde legitimi*. Et ita fuit reſolutum.

Romana Donationis de Gualterucciis, Veneris 13. Novembr. 1615.

Coram R. P. D. Cavalerio.

SUMMARIUM.

1 *Inſtrumentum publicum facit probationem probatam.*
2 *Donatio facta a furioſo, etiam loco pio, non valet.*
3 *Dementia debet concludenter probari, cum non præſumatur, ſed potius contrarium.*
4 *Dementiam non probant teſtes, niſi reddant rationem, etiam non interrogati.*
5 *Teſtis unicus non probat contra inducentem ex opinione Rotæ.*
6 *Inſania non probatur, niſi teſtes dicant ſigna, & geſta, ex quibus deprehendatur.*
7 *Teſtes examinati in judicio criminali, non probant in civili niſi repetantur, ſi præſertim non fuerunt data interrogatoria.*
8 *Inſania ad invalidandam donationem eſt probanda de tempore factæ donationis.*
9 *Furoris præſumptio eſt datio Curatoris.*
10 *Inſania excluditur ab eo, cui non fuit datus Curator, & fecit actus, ut faciunt alii ſana mentis.*

DECISIO XXXIX.

Rota cenſuit donationem factam per Lælium Collegio Clementino, eſſe validam: eſt enim ſubſcripta ab ipſomet donante, & a teſtibus, & die ſequenti fuit inſinuata, & in ea concurrunt omnia requiſita per ſtatutum Urbis, *lib.* 1. *c.* 149. *& ſequentibus.* De ea autem conſtat per publicum inſtrumentum, 1
quod facit probationem probatam: Bart. *in leg.* 2. *in princ. ff. de novi oper. nunc.* Bald. *in leg.* 2. *n.* 6. *Cod. quando fiſc. vel privat.*

Verum quia pro parte Domini Caroli opponitur de 2
dementia Lælii, & quod propterea donatio tanquam a furioſo facta non ſubſiſtat, cum furioſi nulla ſit voluntas, *leg. furioſi*, ubi Dec. & Cagn. *ff. de regulis Juris.* Alexand. *conſ.* 86. *num.* 11. *verſ. hoc præſuppoſito: libro* 2. Pariſ. *conſ.* 88. *num.* 2. *libro* 3. Decian. *conſ.* 438. *num.* 22 Sebaſt. Medic. *de fort. caſ. quaſt.* 5. *num.* 18. *part.* 2. & in puncto de donatione facta loco pio, Jaſ. *conſ.* 1 1. *n.* 14. *lib.* .

Domini non habuerunt allegatam dementiam Læ- 3
lii pro ſufficienter probata, prout probari oportet. Regula enim eſt in dubio quemlibet præſumi ſanæ mentis: juxta text. & Gloſſ. *in leg. ne codicillos*, *Cod. de codicill.* Doct. *in leg. furioſum*, ubi Dec. *numer.* 30. *Cod. qui teſtament. facere poſſ.* Pariſ. *conſ.* 83. *num.* 3. *lib.* 3. cum aliis adductis per Menochium *de præſump. lib.* 1. *cap.* 181. *num.* 7. fuit dictum *in Meliten. teſtamenti* 17. *Februarii* 1612. *coram Reveren. Patre Domino meo Manzanedo*: & dementia eſt difficilis probationis, ita ut teſtibus de ea deponentibus non ſit credendum, niſi 4
aſſignent rationem ſui dicti, etiam non interrogati: Honded. *ubi ſupra*, *nu.* 70. Bald. *in dict. leg. furioſum*, *nu.* 3. quem refert & alias ſecuta eſt Rota *in una Ulixbonenſis profeſſionis* 22. *Junii* 1579 quæ eſt 107. *num.* 4. *part.* 2. *diverſ.*

In propoſito autem caſu ad probandum furorem Lælii donantis, plura deducebantur: Et primo quidam teſtis inductus ab ipſomet Collegio donatario, qui fuit in Rota examinatus, verum cum eſſet unicus, non viſum fuit poſſe in eo fieri fundamentum: tum quia Rota non ſervat opinionem illam, quod unicus 5
teſtis ſufficienter probet contra inducentem: tum etiam quia non videtur ſufficienter deponere de inſania, cum nihil dicat de ſignis & geſtis, prout requiritur: 6
Rota *dict. dec.* 107. *n.* 5. *& dec.* 129. *n.* 5. *ead. part.* 2.

Secundo adducebantur complures teſtes examinati 7
in judicio criminali, qui licet realiter deponant de pluribus ſignis, & geſtis de Lælio, tanquam furioſo: tamen Domini non cenſebant poſſe in iis fieri vim, tanquam non exiſtentibus in actis & examinatis ad inſtantiam fiſci: Unde niſi fuerint repetiti parte citata, nihil probant, cum ſint examinati ſine interrogatoriis: *c.* 2. *de teſtibus*, *leg. ſi quando*, *C. eodem.* Salic. *in leg. ult. in fin. C. de quaſt.* Alex. *conſ.* 180. *n.* 7. *lib.* 2. Corneus *conſ.* 133. *n.* 3. *lib.* 4. fuit dictum *in Beneventana Cenſus* 16. *Decembris* 1594 *coram bon. mem. Penia.*

Tertio allegabantur depoſitiones duorum teſtium examinatorum, coram Illuſtriſſimo Cardinali Protheſaurario, qui ultra quod patiuntur eaſdem exceptiones; Domini conſiderabant Primum tantum ex ipſis percurrere tempus celebrati inſtrumenti donationis, cum dicat, quod de anno 1608. quo fuit facta donatio, Lælius habebatur pro furioſo; alter vero, licet deponat de aliquibus ſignis furioſo convenientibus,

Digitized by Google

8 nihil dicit de tempore: & tamen neceſſaria erat temporis expreſſio; & quod furor ineſſet de tempore donationis ad invalidandam: Boer. *deciſ.* 23. *n.* 78. Honded. *ubi ſupra n.* 71. *& ſequentibus*.

Et tanto facilius Domini iverunt in hanc ſententiam: quia aderunt aliquæ præſumptiones, quod Lælius eſſet ſui compos, & ſanæ mentis, unde tanto magis probandum erat tempus, ut *ibi* Hond. *n.* 72.

9 Præſumptiones autem erant, quia Pater Lælii nullum dedit ei curatorem in teſtamento, licet eum dederit. Carolo nepoti ex filio; cum alias datio Curatoris ſit non levis præſumptio furoris, ut per Hond. *n.* 15.

10 Altera erat præſumptio; quia donatio, de qua agitur, fuit ſatis cauta, & digna viro prudenti, cum donator ſibi caverit circa expenſas, & participationem dimidiæ partis ſui crediti recuperandi, quæ conveniunt potius viro ſanæ mentis, quam mente capto: Alex. *conſ.* 147. *n.* 5. *lib.* 7. Bero *conſ.* 56. *n.* 20. *lib.* 2. faciunt tradita in ſimili de prodigio *in Bonon. de Eleonoris* 9. *Decembr.* 1613. *coram me*.

Et ex his concluſum fuit, Donationem fuiſſe validam. Ea autem, quæ dicebantur de revocatione hujus donationis, non viſa fuerunt cadere ſub præſenti inſpectione, &c.

Pampilonenſis Matrimonii, Veneris 11. Decembr. 1615.

Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM.

1 *Coeundi impotentia naturalis quandoque eſt evidens, neceſſaria, & concludens: Quandoque eſt veriſimilis, & aliquando dubia, & præſumptiva.*

2 *Impotentia coeundi quando eſt evidens, devenitur ad diſſolutionem matrimonii abſque alia triennali cohabitatione, & abſque juramento conjugum.*

3 *Impotentia coitus quando eſt veriſimilis, ſufficit pro diſſolvendo matrimonio juramentum conjugum, & ſeptima propinquorum manus non autem requiritur cohabitatio triennalis.*

4 *Impotentia coitus in conjugibus, ſi ſit dubia, requiritur cohabitatio triennalis.*

5 *Impotentia coeundi ex magnitudine, & arctitudine, dicitur concludens, & neceſſaria.*

Contrarium verius, num. 6.

7 *Oculus matronarum ſæpe fallitur.*

8 *Medicorum judicium ſæpe fallitur.*

9 *Judices in rebus gravibus, & ubi agitur de præjudicio animæ, nullam debent relinquere diligentiam, ut veritas eluceſcat.*

10 *Impotentia coeundi ob magnitudinem, & arctitudinem: an & quando ſufficiat ad diſſolutionem matrimonii abſque triennali conjugum cohabitatione.*

11 *Confeſſio ſacramentalis non eſt neceſſaria ante triennalem conjugum cohabitationem, quando impedimentum coitus non procedit a maleficio.*

12 *Arctitudo mulieris quando ſit talis, ut penetrari non poſſit, cohabitatio triennalis non eſt demandanda, quia adeſt periculum peccati.*

DECISIO XL.

IN hac cauſa, die decimo Decembris 1612. fuit reſolutum, deveniendum eſſe ad inſpectionem Franciſci: & poſtmodum in relationibus cauſarum fuit reſolutum, deveniendum eſſe ad inſpectionem Mariæ: & cum Medici inſpexerint Franciſcum, & retulerint ipſum non poſſe coire cum virgine valde arcta, Obſtetrices vero inſpexerint Mariam, & retulerint quod eſſet virgo, & valde arcta: ideo poſt dictas relationes, dubitavi, an eſſet locus diſſolutioni Matrimonii? & Domini pro intelligentia præmiſerunt, quod cum
1 non agatur de impedimento ex maleficio & opera dæmonum, ſed de impedimento naturali; hujuſmodi impedimenta naturalia poſſunt conſiderari triplici differentia, ut ſcilicet quædam neceſſario & evidenter concludant impotentiam; alia veriſimiliter; alia dubie & præſumptive: Butr. *in c. laudabilem, num* 14. *de frigid. & malef.* Præpoſit. *n. ult.* Alex. de Nævo *n.* 16. *&* 17. quos refert & ſequitur Sanchez *de Matrimonio, lib.* 7. *diſputatione* 207. *n.* 2.

Et prædicta ſigna operantur diverſos effectus: nam 2
ſi neceſſario, & evidenter concludunt, poteſt deveniri ad ſeparationem abſque alia cohabitatione triennali, & abſque alio juramento. Si vero veriſimiliter concludunt, requiritur juramentum conjugum aſſe- 3
rentium ſe non poſſe coire, & ſeptima manus propinquorum jurantium, ſe credere eos verum fateri: Non autem requiritur cohabitatio triennalis: ut latiſſime probat Sanchez *de Matrimonio, loco ſupra allegato, num.* 3. *&* 4. Si vero ſigna dubie & præſumptive 4
concludunt, requiritur cohabitatio triennalis, & juramentum prædictum, ut per Sanchez *dicto lib.* 7. *diſputatione* 108. *per totum*.

Hoc ſtante, duæ oriuntur difficultates. Prima eſt, 5
an in abſtracto impedimentum magnitudinis & arctitudinis ſit primæ ſpeciei. Secunda: an in caſu, de quo agitur, dictum impedimentum ſit judicandum tertiæ ſpeciei, ſcilicet quod neceſſario, & evidenter concludat impedimentum; ita ut non ſit neceſſarium juramentum, nec cohabitatio triennalis: ut voluerunt Innocent *in cap. laudabilem, in verbo, juſtum judicium, de frigid & malefic.* Joannes Andreas *num.* 9 Butr. *n.* 13. *&* 14. Præpoſit. *n.* 6. *ſuper verb. juſtum judicium, & numero ultimo*, cum aliis per Sanchez, *de Matrimonio, dict.* 107. *num.* 7.

Contrarium vero, ſcilicet quod iſtud impedimen- 6
tum ſit ſecundæ ſpeciei; ita ut exigat juramentum, licet non cohabitationem triennalem, voluerunt Butrius *in cap. finali, n.* 8 *de frigid. & maleficiat.* Alexand. de Nævo, *in cap. laudabilem, num.* 16. *&* 17. *eodem titulo*, & in hac ſententia reſidet Sanchez. *loco proxime allegato*. Et iſta poſterior opinio fundatur optima ra- 7
tione, quia oculus matronarum ſæpe fallitur; *c. ne aliqua* 22 *quæſtione prima*: & judicium Medicorum ſi- 8
militer ſæpe eſt fallax, ut experientia demonſtrat, & notatur *in cap propoſuiſti, de probat.* Quare iſta poſterior opinio videtur magis tuta: Nam cum tractetur de re graviſſima, & in qua de maximo animæ periculo 9
agatur, nulla Judicis in veritate indaganda ac probationibus exquirendis ſuperfluitas poteſt reprehendi. Joannes Andres *in c. fraternitatis, n.* 3 Butrius *num.* 18. Ancharanus *num.* 3 *notab* 3. Præpoſit *num.* 1. *notab.* 1. *de frigid. & malefic.* Alexand. de Nævo *in cap. fin. n.* 15. *eodem titulo*.

Quantum attinet ad ſecundam difficultatem, an in 10
caſu, de quo agitur, verſemur in ſecunda, vel tertia ſpecie, ita ut ultra juramentum ſit neceſſaria cohabitatio triennalis? Rota cenſuit nos verſari in tertia ſpecie: quia Medici inſpexerunt Franciſcum, Obſtetrices vero Mariam: unde cum judicia ſint ſeparata, ita ut non poſſint dici ſuper certo; quia Medici, nec Obſtetrices inſpexerunt utrumque, & propterea licet dixerint, Franciſcum non poſſe coire cum muliere valde arcta, & Obſtetrices, quod mulier ſit valde arcta, non inde ſequitur per neceſſe quod Maria ſit valde arcta quoad Franciſcum; & ideo in caſu iſto probatio eſt judicanda dubia & præſumptiva; unde perneceſſe requiritur cohabitatio triennalis, & poſtmodum juramentum, de quo ſupra dictum eſt: ut per Sanchez latiſſime *dicto lib.* 17. *diſputatione* 108. *per totum*. Non eſt tamen neceſſarium in hoc caſu, quod præcedat Con- 11
feſſio Sacramentalis; quia non agitur de maleficiato vere aut dubitative; Hoſtienſis *in cap. finali, num.* 5. *verſ. ut agerent pœnitentiam*; Cardinalis *numero ſecundo, de frigid. & malef.* & fuit dictum *in hac cauſa* 10. *Decembr.* 1612.

Unus tamen ex Dominis dicebat, melius eſſe devenire ad novam inſpectionem ab eiſdem de utroque; quia aut conſtabit de arctitudine reſpective ad Franciſcum, aut non, utroque caſu facilius, & brevius cauſa poterit expediri; Et ultra quod triennalis fieri non 12
poſſet abſque evidentiſſimo periculo peccati; quæ ſententia non diſplicuit aliis Dominis; ſed dixerunt, quod ſi opus erit, de hoc poterit particulariter videri, &c.

Peru-

Digitized by Google

Peruſina Hæreditatis, 12. Junii 1617.

Coram R. P. D. Buratto.

SUMMARIUM.

1 *Mentis ſanitas naturaliter & de jure præſumitur, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi concludenter & num. 4.*

2 *Mentis ſanitas præſumitur etiam in Sene.*

3 *Notarii aſſertio teſtatorem eſſe ſana mentis, facit vehementem ſanitatis præſumptionem.*

5 *Dementia teſtatoris probanda eſt de tempore teſtamenti.*

6 *Teſtis depoſitio, quod vidit a quatuor vel quinque annis citra, in ultimo tantum anno verificari poteſt.*

7 *Teſtis de tempore alternative, & per dictionem* in circa, *deponens, illud non probat.*

8 *Teſtis dubitative deponens nihil probat.*

9 *Teſtes de alicujus dementia deponentes nihil probant, niſi rationem etiam non interrogati aſſignent.*

10 *Dementia, quæ ſupervenit poſt teſtamentum conditum, non infringit illud.*

11 *Teſtamenti factionem non tollunt actus rationis uſum non excludentes, & intellectus, ſeu mentis exilium non inducentes.*

12 *Dementiam non arguit quilibet actus, licet omnino viro ſana mentis non conveniens.*

13 *Imaginatio quod læſa ſit, non autem rationis uſus ſive diſcurſus, ſimul ſtare poteſt.*

14 *Teſtamentum, cujus ſeries cuilibet ſanæ mentis viro congruit, præſumitur factum de tempore habili, & in dilucido intervallo.*

15 *Mentis ſanitas probatur per communem reputationem, per famam, & per teſtes deponentes de rebus prudenter geſtis.*

16 *Mentis ſanitas arguitur ex frequentia Eccleſiarum, & Miſſæ auditione.*

17 *Mentem ſanam arguit frequentia Sacramentorum, præſertim in ultima infirmitate.*

18 *Dementiam excludit eleemoſynarum largitio, viſitatio amicorum, & converſatio cum illis.*

19 *Teſtibus de ſana mente deponentibus magis creditur quam deponentibus de dementia.*

20 *Religioſorum atteſtationi de ſana alicujus mente plurimum defertur.*

21 *Teſtamentum furioſi valet, ſtante diſpoſitione prudenti viro conveniente.*

22 *Mentis ſanitatem arguit prudens diſpoſitio.*

24 *Cognatorum inſtitutio, omiſſis agnatis, eſt levis conjectura ad firmandam dementiam, & tollitur aliis urgentioribus conjecturis.*

25 *Præſumptio una cedit pluribus.*

26 *Conjecturis opus non eſt in claris.*

27 *Cognatorum inſtitutio excluſis cognatis dementiam non arguit.*

DECISIO XLI.

CONtra Joannem Paulum hæredem ſcriptum inter cætera opponebatur dementia Margaritæ teſtatricis, ejus Materteræ, quæ probata impedit immiſſionem: eam tamen pro Dominis de Amicis dictæ teſtatricis ex fratre Nepotibus, ac prætenſis hæredibus ab inteſtato, non fuiſſe probatam, ac propterea ſtandum eſſe in deciſis 28. Novembris præteriti, Domini cenſuerunt.

1 Indubitata enim eſt Naturæ, ac Juris præſumptio pro ſanitate mentis, & contrarium aſſerentibus probatio incumbit; *leg. nec codicillos, 5. C. de codicillis, leg. finali, C. de hæred. inſtituend. cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſtato*, ubique Scribentes Soc. *conſ.* 42. *n.* 1. *vol.* 1. Dec. *conſ.* 127. *nu.* 29. *lib.* 3. *& conſ.* 51. *nu.* 33. *& ſequentibus lib.* 4. Caldas *conſ.* 24. *n.* 2. *verſ. ſuffragatur, & num.* 24. cum cumulatis per Menochium *conſ.* 673. *n.* 1. *lib* 7. & Farinac. qui de communi, *de pæn. temper. quæſt* 94. *num.* 48. *ac in fragmen. criminal. in verbo, furor, nu.* 230. & firmavit Rota *in Romana bonorum* 26. *Junii* 1609. *coram Reverendiſſimo Domino Decano in Meliten. teſtamenti* 16. *Februarii* 1612. *coram Reverendiſſimo Patre Domino De Manzanedo in Romana donationis de Gualteruccis* 13. *Novembris* 1615. *coram Reverendiſſimo Patre Domino meo Cavalerio; & in dicta deciſione in hac cauſa, vigeſimo-octavo Novembris præteriti*. Quæ præſumptio militat etiam in quantumvis ſene; ut notatur *in lege ſenium*, 2 *C. qui teſtam. facere poſſunt*. Bald. & Salicet *num.* 1. & Caſtr. *num.* 2. *in fine*; idem Bald. *in lege ſenectus* 16. *nu.* 1. *C. de donat.* Caputaq. *dec.* 200. *lib.* 1. *in manuſc.* & Card. Mant. *de conjecturis, lib.* 2. *tit.* 5. *n.* 5.

Et pro ea hic concurrit etiam aſſertio Notarii de te- 3 ſtamento rogati per hæc verba; *Dei gratia, ſana ſenſu, viſu, mente, corpore, & intellectu; & in bona & recta ſcientia conſtitutæ*; quæ vehementem facit præſumptionem, ut præter allatos *in dicta deciſione* Alexandri de Nævo *conſil.* 37. *nu.* 2. *&* 3. Honded. *conſ.* 78. *nu.* 58. *lib.* 2. Decian. *dict. conſ.* 51. *num.* 11. *vol.* 4. Magon. *deciſione Florentina* 97. *num.* 12. *&* 13. Probatio autem de- 4 mentiæ, prout alia quælibet, debet eſſe plena, & concludens; ut *in dicta deciſione Florent.* 97. *num.* 13 & Rota *in dict. Meliten. teſtamenti* & de tempore teſtamenti *leg.* 2. *& leg. qui teſtamento, §. quæcunque autem, ff. de teſtament.* Salicet *in leg. furioſus, num.* 2. *Cod. qui teſtament. facere poſſunt*. Paris *de reſignatione Beneficiorum, lib.* 1. *quæſt.* 8. *n.* 21. & dixit Rota *in Ravennaten. attentatorum* 13. *Martii* 1589. *coram bonæ memoriæ Orano in Parmen. ſtatus* 24. *Januarii* 1607. *coram Illuſtriſſimo Domino Cardinali Ludoviſio, in dict. Romana Donationis de Gualteruccis, & in d. Meliten. teſtamenti*.

Non obſtant igitur teſtes DD. de Amicis, quia præſertim Primus, Secundus, & Quartus, non concludunt, prout requiritur ex prædictis; actus & verba dictæ Margaritæ, de quibus deponunt, fieri de tempore teſtamenti, nec ante; imo nec poſt teſta- 6 mentum ante quemdam lapſum Margaritæ teſtatricis ex ſcalis de anno 1603. ex quo dicunt illam fuiſſe læſam in capite, & non ſine periculo vitæ, ut ex fide Medicorum *in ſummario Laurentii prioris poſitionis, num.* 7. Tertius vero nullo modo includit tempus teſtamenti, vel ante, quia eſt examinatus, prout alii de anno præſenti; & deponit, quod cœpit denuo converſari in domo dictæ Margaritæ ab annis decem, vel undecim citra, & quod eam cognovit ſanam quatuor aut quinque annis circiter, & poſt dictos quatuor vel quinque annos, cognovit eam inſanam; ſed non dicit, quod ſtatim ab initio dictorum quatuor vel quinque annorum eam cognoverit talem, ſed poſt illud tempus; quod etiam in ultimo tantum anno poteſt verificari; juxta Bart. *in lege Celſus, nu.* 22. *&* 2.. *Digeſtis de uſucap. & in lege* 1. *§. quod autem, nu.* 1. *Digeſtis, de acq. quotid. & æſtiv.* Felin. *in capite licet cauſam, n.* 8. *verſ. tertia cauſa, de probat.* & ſequitur Rota in pluribus deciſionibus relatis per Gonzal. *ſuper regul.* 8. *gloſſ.* 9. *in annot. num.* 86. Et quia alternative loquitur, videlicet, *Dalli dieci, o undeci anni in quà, ch'io hò cominciato a repratticare, & l'hò conoſciuta ſavia quattro o cinque anni in circa, e dopo li quatro o cinque anni l'hò conoſciuta ch'era matta, &c.* & ſic nullum tempus firmare videtur: ideo nihil probat; Alex. *in leg. & ſi poſt tres, n* 6. *verſ. ſecus dicit, Digeſtis, ſi quis cautio.* Roland. *conſ.* 35. *num.* 24. *libr.* 1. cum aliis per Farinacium *de teſtibus, quæſtione* 68. *ampliat.* 9. *num.* 18. *& conſ.* 116. *ſub num.* 3. *lib.* 2. & fuit tentum *in Parmen. ſtatus tertio Decembr* 1607. *coram Illuſtriſſimo Domino Cardinali Ludoviſio, & in Romana nullitatis contractus* 28 *Februarii* 1611. *coram Reverendiſſimo Attrebacen.* Quintus tandem, & ultimus, ul- 8 tra quod eſt unicus, & ſingularis, nihil etiam probat, quia dubitative pluries loquitur; videlicet, *Potria eſſe da cinque anni più in circa* Butrius per illum textum *in cap. fin. de deſponſ. impub.* cum pluribus per Farinacium *de teſtibus, dict. quæſt.* 68. *num.* 20. *et* 21. & Rota *in dict. Parmen. ſtatus* 24. *Januarii coram Illuſtriſſimo Domino Cardinali Ludoviſio, et in eadem* 11. *Januarii* 1616. *coram Illuſtriſſimo Domino meo Damaſceno*.

Imo cum ratio, potius quam dicta teſtium, ſit conſideranda; præſertim in hac materia, nam ſine 9 illa non creditur teſtibus de dementia deponentibus, etiamſi de ea non fuerint interrogati; ut poſt

Socin. *conſ.* 42. *num.* 4. *lib.* i. & alios dixit Rota *in*
dict. Romana donationis de Gualteruccis , & in dict.
Meliten. teſtamenti , & Caldas, *dict. conſ.* 24. *num.*
25. *verſ Item furor.*

Ipſi vero principaliter deducunt inſaniam Marga-
ritæ ex tribus actibus ; videlicet, *d' infilzar un ſpillo*
con il fil bianco dalla parte della teſta ; d' infilzar un
garofalo da ſpetiali nel panno ; e di metter l' acqua
in un caneſtro per abbeverare li piccioni , &c. quos
etiam actus, teſtes dictorum de Amicis admittunt
fuiſſe poſt teſtamentum ; ut primus, & ſecundus *in*
ſummario Joannis Pauli num. 11. ad quod tempus re-
10 ferri propterea debent illorum depoſitiones : & ſic
quatenus etiam de hoc tempore ſuperveniſſet demen-
tia, illa tamen non infringeret teſtamentum *: d. l.*
furioſum , *& ibi* omnes Scribentes : Ideo Dominis
viſum fuit nihil concludere: prædicti enim actus ten-
dunt potius ad quandam levitatem, ſeu imbecillita-
11 tem ingenii, vel memoriæ , quam ad dementiam ,
cum non excludant uſum rationis, nec intellectus,nec
mentis exilium inducant ; & ſic non tollunt teſta-
menti factionem : Jaſon. *in dict. leg. furioſum* , *num.*
2. Dec. *in leg. humanitatis* 9. *num.* 1. *verſ. ſecus eſſet in*
eo, Cod. de impub. & aliis ſubſtit. Ferret *conſil.* 207.
num. 3. Pariſ. *conſil* 88. *num.* 40. 41. & 42. *lib.* 3. *dict.*
deciſ. Florentina 97. *num* 17. Menoc. *dict. conſ.* 683. *n.*
12. & 15. cum pluribus per Farinac. *in dict. verb. fu-*
ror , *num.* 237. & Rota *deciſ.* 107. *num.* 28. *part.* 2. quæ
etiam ita reſpondit teſtibus pro dementia examina-
tis *in dict. Meliten. teſtamenti.* Non enim quilibet
12 actus,etiamſi non omnino viro ſanæ mentis conveniat,
dementiam arguit : ut late per Decian. *dict. conſ.* 51.
num. 82. *cum ſeqq. lib.* 4. Et ſimul ſtare poteſt, quod
13 ſit læſa imaginatio non tamen memoria , & uſus
rationis ſeu diſcurſus ut ex Galeno conſideravit Me-
noch. *d. conſ.* 683. *n.* 14. *verſ. & ideo vere* .

Quinimo nec talem imbecillitatem , ſeu levitatem
continuatam, ac permanentem probant , ſed interpo-
latam ac diſcontinuam , deponentes de ſermonibus
& actibus dilucida intervalla denotantibus , ut *in*
dict. ſummario Joannis Pauli num. 21. Et ideo teſta-
14 mentum , cujus ſeries cuicunque ſanæ mentis con-
gruit , præſumitur factum de tempore habili & in
dilucido intervallo , ut notatur *in dict. leg. furioſum :*
Angel. *num.* 1. *verſ ſed in dub.* Caſtr. *num.* 3. Alexand.
num. 2. *verſ. de hoc articul. & num.* 3. *verſ. tamen pu-*
tarem , & Dec. *num.* 27. Alexand. de Nævo , *d conſ.*
35. *num.* 3. *verſ. & debet* , *& num.* 4. Ham.Rub. *conſ.*
47. *num* 65. Plot. *conſ.* 17. *num.* 12. *verſ. & hoc niſi*;
Cæphal. *conſ.* 753 *num.* 46. Cardin. Mantic. *de conject.*
lib. 2. *tit.* 5. *num* 6. *in fine* , *verſ.* 4. *& ult. num* 7. & 8.
Ant. a Gam. *deciſ. Regni Luſitaniæ* 202. *num.* 2. Odd.
conſ. 93. Menoch. *præſumpt* 45. *num.* 66. *lib.* 6. *& dict.*
conſ 683. *n.* 6. *dict deciſ. Florent.* 97. *num.* 22. *verſ.*
Maxime : cum pluribus de communi, magis commu-
ni, & rationabiliori , per Honded. *conſil* 73. *num* 61.
volum. 2. & ſenſit Rota *in dict Meliten. teſtamenti.*

Quæ tanto magis ſunt admittenda, cum contra
perſonas & dicta iſtorum teſtium deducantur plures
exceptiones conſiderabiles ; & ſic etiam ceſſare viſa
fuit prætenſa datio curationis eidem Margaritæ ad
inſtantiam dictorum de Amicis ; quia fuit de anno
1615. & ſic longe poſt teſtamentum , & lapſum ; Ultra
quod allegatur , ad eam nulliter deventum fuiſſe, non
ſervatis ſervandis, & ſupponitur ab illa appellatum.
15 In contrarium vero de ſanitate mentis deponunt
quatuor teſtes Joannis Pauli , non ſolum de commu-
ni reputatione , & formiter de publica voce & fama per
verba *fuit*, & *eſt* ut *in ejus ſummario. num.* 13. juxta
deciſ. Rotæ 577. *num.* 3. *par.* 1. *diverſ.* Sed de ſcien-
tia optimas reddentes rationes ; videlicet quod pru-
denter ſua bona & negotia adminiſtrabat, ut *in dict*
ſumm. n. 14. Menochius *dict. conſ.* 683. *n.* 4 vende-
bat , & alios contractus inibat ; *num.* 15. Quod con-
ſiderant Zabarel. *conſ.* 50 *num.* 11. Bero. *conſ.* 56. *num.*
11 *vol.* 2. Farinac. *in dict. verb. furor* , *n.* 283. ſua bona
ac redditus clavibus cuſtodiebat *num.* 16. Alexand.
de Nævo *ibidem dict. num.* 6. *verſ. & etiam bene* ; ad
16 Eccleſias quotidie accedebat, & Miſſas audiebat,
num. 17. Alexand. de Nævo *ibidem dict. n.* 6. *circa med.*
Dec. *dict. conſil.* 127. *num.* 34. *verſ inſuper* Menoch.
dict. conſil. 683. *dict. num* 4. Sacramenta Sanctiſſimæ
Euchariſtiæ ac Pœnitentiæ frequentabat , illaque fue-
runt ei exhibita usque ad obitum , *num.* 18. Alexander
de Nævo & Decian. *ubi ſupra* , Menochius *dict. conſ.*
683. *dict. n.* 4. Honded. *dict. conſil.* 78. *num.* 67. Fa-
rinac. *loco citato* , *num.* 282. Rota *deciſ.* 107. *n.* 20.
part. 2. *diverſ.* & in terminis receptionis Sacramen- 17
torum in ultima infirmitate admiſſum fuit *in dict. Me-*
liten. teſtamenti ; eleemoſynas largiebatur, *num.* 19.
Alexander de Nævo , *ibidem* ; & demum viſitabat, &
viſitabatur, *n.* 20. ut per eundem *ibidem num.* 5. *verſ.* 18
& habuit converſationem & Decian. *conſil.* 126. *ubi ſu-*
pra Menochius *dict. conſil.* 683. *dict. num.* 4. Et de his
omnibus deponunt à decem, & ultra annis citra,
usque ad obitum ; & ſunt præferendi teſtibus, qui
de dementia deponerent ; Decius *in dict. leg. furio-* 19
ſum , *n.* 20. *& conſil.* 448. *num.* 10. *et* 35. Corn. *conſil.*
219. *num.* 7. *lib.* 2. Jaſon. *conſ.* 2. *num.* 10. *lib.* 1. Pariſ.
d. conſ. 88. *num.* 21. *et ſequentibus* , Boer. *deciſ.* 23.
num. 93. Gabriel *de teſtib. concl.* 4. *n.* 19. Menoch.
præſumpt. 45. *num.* 21. *lib.* 5. Decian. *dict. conſil.* 127. *n.*
35. *lib.* 3. *et conſil.* 51. *num.* 42. *lib* 4. Cæphal. *dict.*
conſil. 546. *num* 82. *lib.* 4 Cardin. Mantic. *de conject.*
lib. 2. *tit.* 5. *num.* 9. Honded. *dict. conſil.* 78. *n.* 73. *vo-*
lum 2. cum aliis per Caldas, *dict conſil.* 24. *ſub num.*
24. Rota *dict. deciſ.* 577. *n.* 10. *in dict. Romana bono-*
rum , *coram Reverendiſſimo Decano* , *et in dict. Meli-*
ten. teſtamenti. Accedentibus præſertim atteſtationi-
bus plurimum Religioſorum, qui eidem Margaritæ 20
Sacramenta adminiſtrarunt, dicentium, illam ſem-
per reperiiſſe in bona mente ac diſpoſitione ; quibus
plurimum creditur in hac materia ; Dec. *dict. conſil.*
448. *n.* 20. *in fine* Decian. *dict. conſil.* 127. *n.* 34. *verſ.*
in ſpecie , & Rota *dict. deciſ.* 107. *n* 20. *part.* 2. *diverſ.*
Quæ licet informes , tamen verificantur ex ſupradi-
ctis teſtibus formiter pro Joanne Paulo examinatis.

Et tandem viſum fuit clariorem reddi probationem
ſanitatis ex ipſamet ſerie diſpoſitionis factæ in teſta-
mento, in qua non ſolum nihil legitur ſapienti in-
conviens, & ideo etiamſi probaretur , Margaritam
antea fuiſſe dementem nihilominus ſecundum ali-
quos, ut dicebat etiam unus , ex Dominis , teſtamen-
tum validum dici poſſet ; ut per Joſeph. Ludovic.
Peruſ. deciſ. 1. *num.* 11. *et* 12. *in fin.* ubi de veriori & ma-
gis communi , Craſſ. *in §. teſtamentum* , *quæſtione* 21.
n. 4. qui dicit , ab hoc non eſſe recedendum ; & late
comprobant Decian. *dict. conſil* 51 *n.* 43. *et conſil.* 74.
n. 27. *volum.* 5. Surd. *dict. conſil.* 40 . *num.* 32. & alii
per Cald. *dict. conſ.* 24. *num.* 2. *verſ. facit etiam.*

Imo omnia videntur bene ac prudenter diſpoſita , &
ordinata ; nam ultra inſtitutionem , prohibitionem 21
alienationis & ſimilia ; adſunt Commendatio animæ
Omnipotenti Deo , & omnibus Sanctis , legata pia,
& dictis de Amicis ſigillatim nominati ex fratre Ne-
potibus, ac omnibus famulis & ancillis relicta ; ele-
ctio ſepulturæ, proviſio modum circa ſepeliendi cum
habitu Monachali Sancti Franciſci ; locus ſepulturæ,
& impenſa funeris ; ac demum inſtitutio Jacobi Ne-
potis illegitimi ex filio prædefuncto, cum diſpoſi-
tione quod quatenus libere non poſſet ſuccedere , pe-
teretur per Joannem Paulum habilitatio infra bien-
nium. Quæ omnia & ſimilia pro ſanitate mentis in
teſtamento, conſiderant Pariſ. *d. conſ.* 74. *n.* 30. &
Cur. Jun. *conſ.* 304. *n.* 83. *vol* 3. Dec. *d. conſ.* 51. *n.* 46.
usque ad 54. *et d. conſ.* 74. *n.* 3.

Nec obſtare Dominis viſum fuit, quod dici poſſit 21
a demente confectum, quia fuerunt inſtituti hæredes
non venientes ab inteſtato nempe cognati , agnatis,
excluſis : Nam ultra quod hæc eſt tantum quædam
conjectura ; ut per Alex. *conſ.* 141. *n.* 8. *verſ.* 2 *eſt con-*
jectura , *lib.* 1. & admittunt informantes pro Ami-
cis, & quidem levis, cum per eam coarctari videa-
tur libera ſuarum rerum diſpoſitio hominibus, quos
aliquando mentis alienatione teneri contingeret, &
contigiſſet, etiam ſi tunc ſani eſſent, contra not.
in leg. ſtipulatio hoc modo concepta , *ff. de verb. oblig.*
& ideo prout etiam aliæ pro Amicis ponderatæ
tollitur ex pluribus aliis urgentioribus ex ipſo te-
ſtamento decturis, de quibus ſupra ; *leg. ob carmen* ,

§ ſi te-

Digitized by Google

*§. ſi teſtes, ff. de teſtibus, auth. itaque, Cod. commun. de
ſucceſſ.* Surd. *conſ.* 1. *n.* 60. *& conſ.* 313. *n.* 51. & ex proba-
tione ſanitatis pro Joanne Paulo facta; in claris enim
26 conjecturis non eſt locus; *vulg. leg. continuus, ff. de
verb. obligat.* Ceſſare viſa fuit difficultas; quia Marga-
rita, dictis de Amicis ejus ex fratre Nepotibus non
non prætulit extraneum, ut loquuntur Doctores ex
adverſo allegati; prout *dict. conſil.* Alexandri declarat
Cald. *dict. conſil.* 24. *ſub numero* 6. Sed inſtituit deſcen-
dentem ab ipſo, videlicet Nepotem ex filio prædefun-
cto, quem etiam voluit habilitati, ut dictum eſt,
quatenus non potuiſſet ſuccedere; ac etiam inſtituit
Joanem Paulum ejus ex Sorore ſimiliter Nepotem, &
ſic in pari gradu conjunctum; & ita non penitus extra-
neum; nec dictos de Amicis præterit, ſed particula-
ribus honoravit relictis, aut dictum eſt.
27 Ultra quod etiam eſſe poteſt, quod potius inſtitue-
rit Joannem Paulum ex juſta cauſa, ſcilicet vel ob ejus
benemerita erga ipſam, vel ob majorem affectionem,
vel propter majorem indigentiam ipſius Ioannis Pau-
li; quam ad excludendam dementiam conſiderant in
his terminis, Dec. *dict. conſ.* 51. *num.* 7. *verſ. ſecundum
cum pluribus ſeqq.* & Menoch. *d. conſ.* 683. *num.* 19. *&
pluribus ſeqq.*
Cætera bene fuerunt ſublata *in alia deciſione* per in-
formantes pro Joanne Paulo.
Et ideo ita deciſum, &c.

Luca Molendini, Lunæ 18. Decembris 1617.

Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM.

1 *Conductor exiſtens in culpa, non manutenendo rem conductam, tenetur de ruina rei conductæ.*
2 *Corroſio terræ, quæ fit per aquas fluentes, non dicitur caſus fortuitus.*
3 *Aquæ ſolent corrodere terras, & ædificia adjacentia.*
4 *Conductor obligatus ad manutentionem rei conductæ non tenetur illam de novo facere, ſed tantum conſervare.*
5 *Conſervare, & manutenere, non autem de novo facere dicitur is, qui Molendinum refundat, & aquam divertit.*
6 *Caſus, ob quem res locata perit, ſi dubium ſit, an fuerit fortuitus, vel ne, conductor venit abſolvendus.*
7 *Ruinam ex culpa provenſſe afferens, tenetur probare.*
8 *Bald.* in conſ. 145. n. 3. lib. 3 *declaratur.*

DECISIO XLII.

Fuit reſolutum, ſententiam Rotalem, in qua pro-
nunciatur Brachios teneri ad ruinam anni 1602. eſ-
ſe confirmandam.
1 Ratio Dominorum fuit, quia in conceſſione Mo-
lendini fuit expreſſe conventum, quod ipſi tenerentur
ad conſervationem, & manutentionem Molendini;
Quare cum prædicta non præſtiterint, eorum culpa
evenit ruina Molendini & propterea pro ipſa tenentur;
leg. ſi creditor, ubi Doctores, *Cod. de pignorat. act.* Pa-
ril. *conſ.* 156. *lib.* 4. & fuit late deductum *in deciſionibus
in hac cauſa factis.*
Quod autem prædicta ruina proceſſerit culpa Bra-
chiorum, ſatis patet; nam de anno 1595. pro parto
ipſorum datæ fuerunt poſitiones, in quarum octava
ponunt, *Che il palmento fabricato ſu il reſto del vecchio
fundamento e voto ſotta e minaccia ruina*; & idem proba-
tur per teſtes.
Quod comprobatur, quia Domini de Rota Floren-
tina acceſſerunt ad locum de anno 1599. & adhibuerunt
2 Peritos, qui retulerunt, flumen corroſiſſe magnam
partem terreni, & dicunt, *che ſi voltava verſo detto
molino non pericolo di laſiarlo in iſola.* Quare aut ruina
anni 1602. eſt ſequuta ex iſta corroſione fluminis 1595.
& 1595. prout eſt valde veriſimile, cum ceciderit, ut
dicitur *acqua chiara*; an vero eſt ſequuta, ex quo cor-
roſio proceſſit ulterius; & utroque caſu ſententia re-
manet juſta; cum prædicta obvenerint culpa Brachio-
rum; nemo poteſt inficiari, corroſionem non eſſe
caſum fortuitum, & inſolitum, qui excipietur in
locatione, cum aquæ ſoleant corrodere terras, vel 3
ædificia ſibi adjacentia; ut text. cum Gloſs. *in leg. fluminum, §. idem Servius, ff. de damn. infect.* quem al-
legat Baldus *in conſ.* 145. *col.* 1. *lib* 3 ibi, *Si controverſia
aquæ inſulam ſubverterint, deinde ſtipulatoris ædificia ce-
ciderint, nihil eum ex ſtipulatu conſecuturum*, videlicet
de damno infecto; quia nec operis, nec loci vitio fa-
ctum eſt. Si autem aqua vitiet fundamenta, & ſic ædi-
ficium ruat, committi ſtipulationem ait, multum
enim intereſt, quod erat alioquin firmum, vi flumi-
nis lapſum ſit protinus, an vero ante ſi vitiatum, de-
inde vi ceciderit.
Quare cum probetur, longe ante ruina ædificium
molendini fuiſſe vitiatum, debebat reparari, præſer-
tim ſtante dicta viſitatione Peritorum, & proteſtatio-
ne Præpoſiti.
Neque Dominis Brachiis poteſt opitulari quod pro-
curarunt apponi catenas, ut occurrerent ruinæ; ut fue-
rat ordinatum per Peritos; quia fuit reſponſum, quod
illa appoſitio catenarum non reſpicit corroſionem; &
ceſſat omnis difficultas, quia fuit facta longe poſt or-
dinationem Peritorum & longe poſtquam fuerant in-
terpellati.
Prout nec eiſdem poteſt opitulari, quod non tene- 4
batur de novo facere, ſed ſolum manutenere, & con- 5
ſervare; quia refundando molendinum, & aquam di-
vertendo, non dicebantur de novo facere, ſed con-
ſervare; *leg. Minutius, ff. de rei vindicat.*
Non obſtat, quod in dubio; An caſus ſit fortuitus, 6
vel ex culpa, reus abſolvitur; ex Bald *in conſ.* 115. *n.* 3. 7
lib. 3. ubi latiſſime de hac materia, & ideo qui dicit,
ruinam proceſſiſſe ex culpa tenatur probare. Nam fuit 8
reſponſum ex prædictis ſatis conſtare de culpa Brachio-
rum; ultra quod Bald. loquitur in ruina, quæ repen-
te evenit, & ex improviſo propter magnum & inſoli-
tum diluvium aquarum, ut legitur *in principio illius con-
ſil. i*, & clarius *in ſecundo & ſexto fundamento*; & infra
ſub n. 3. *in ſed hic in iſto emptore, & per to. conſ.*
Et quibus, & ex aliis deductis *in deciſionibus* factis
tam coram clar. mem. Franciſco Penia, tunc Rotæ
Decano, & R. P. D. meo Veroſpio, in quibus ſol-
vuntur omnes objectiones, Domini poſt naturalem
diſcuſſionem cenſuerunt pro confirmatione ſententiæ
Rotalis, &c.

Romana Societatis officii Veneris 11. Januarii 1619.

Coram R. P. D. Sacrato.

SUMMARIUM.

1 *Obitus alicujus an evenerit ex una, vel alia cauſa, remittitur Judicis arbitrio.*
2 *Obitum fœminæ fuiſſe ex cauſa, quæ per multum tempus præceſſit, non præſumitur.*
3 *Mulieres retinentes purgationes partus, non poſſunt vivere ultra dies 45.*
4 *Mors in dubio attribuitur ultimæ cauſæ, etiamſi prima fuerit mortalis.*
5 *Obſervantiæ contrahentium plurimum deferendum venit.*
6 *Medicis atteſtantibus de re ad eorum peritiam ſpectante ſtandum eſt.*
7 *Peritis illis ſtandum eſt, qui ſunt plures in numero.*
8 *Teſtium major numerus in concurſu attenditur.*
9 *Puerperium vulgo* Capoparto *appellatur.*
10 *Mors attribuitur primæ cauſæ, quando illa nunquam ceſſavit.*
11 *Mulieres infirmæ prægnantes reddi non ſolent.*
12 *Teſtibus veriſimiliora, & magis præciſe deponentibus, magis venit deferendum, quam aliis.*
13 *Teſtibus quorum dictum remanet adminiculatum, magis deferendum eſt, quam aliis.*
14 *Juris diſpoſitio mutatur etiam ex medica facti diverſitate.*

DECISIO XLIII.

Societas, de qua agitur, fuit contracta ſuper periculo vitæ Angelæ Catenæ, exceptuato tamen obitu ex cauſa partus, & prægnantiæ. Die 19. Maji 1616. dicta Angela peperit filium maſculum, & die 10. Decembris inſequentis ex hac vita migravit. Fuit dubitatum, an debitores Societatis illam fuiſſent ſuperlucrati? Et reſolutio pendebat ex eo, an Angela obierit ex cauſa dicti partus, vel non. Rota cenſuit Angelam non obiiſſe ex cauſa dicti partus, & conſequenter ex obitu dictæ Angelæ debitores ſuperlucratos fuiſſe ſocietatem.

1 Moti fuerunt Domini, quia hæc materia, an quis fuerit mortuus potius ex una cauſa, quam alia eſt præcipue arbitraria Judici: ut ex text. *in leg. quod ſi nolit*, *§. ſi mancipium*, *ff. de ædilit. edict.* Marſil. *conſil.* 7. *n.* 28. Gramm. *conſ.* 49 *n.* 3. Menochius *de arbitr. Judic. lib.* 2. *cent.* 3. *caſ.* 275. *n.* 1. & in iſtis terminis obitus ex cauſa partus, eſt *deciſ.* 701. *n.* 7. *par.* 1. *diverſ.* Ex infra ſcriptis autem facti circumſtantiis, Domini arbitrati fuerunt, quod Angela non obierit ex cauſa partus.

2 Primo, quia a die partus ad diem obitus interceſſerunt ſeptem menſes, ideo ex cauſa, quæ per multum tempus præceſſit, quis non præſumitur obiiſſe: *cap. præterea*, & *ibi* notant Gloſſa & Scrib. *de Clerico percuſſ.* & in terminis puerperii, hoc eſt retentiones purgatio-
3 nis partus, ex qua cauſa prætenditur Angela obiiſſe, adeſt doctrina Hippocrat. *lib.* 1. *de morb. mulierum*, *à num.* 43. *uſque ad* 60. ubi concludit mulieres retinentes hujuſmodi purgationes poſt partum, ad ſummum non excedere 45. dies Quod repetit Ludov. Butr. *in coac. prænot. tract.* 3. *text* 4.

4 Secundo, quia teſtes deponunt, Angelam per multos dies ante obitum febri acuta laboraſſe: in dubio autem mors attribuitur ultimæ cauſæ; etiamſi prima fuiſſet mortalis, *leg. huic ſcripturæ*, *§. ſi ſervus*, *ff. ad l. Aquillam*, & in iſtis terminis argumentata fuit Rota *in alia Romana Societatis* 15. *Novembris* 1612. *coram Reverendiſſimo Patre Domino Cavalerio*, licet *ibi* contrarium fuerit tentum; quia inter alia febris præceſſerat partum; ideoque ex cauſa dictæ febris acutæ, quæ longe poſt partum ſupervenit in noſtro caſu præſumendum eſt obiiſſe Angelam.

Tertio quia poſt partum, Angela per duo trimeſtria recepit fructus ſocietatis; ſignum evidens, quod nec ipſa, nec maritus, aut alii intereſſe habentes tenebant partum illum periculoſum, quia alias non recepiſſent trimeſtria, ſed dixiſſent ſocietatem, prout
5 disdixerint in ultima infirmitate licet non in tempore; cum non disdixerint ante quindecim dies. Unde pro hoc intellectu poteſt dici, quod adſit obſervantia ipſorummet contrahentium, cui maxime deferendum eſt: *leg. ſed Julianus*, *§. perinde ff. ad Maced.* Cravet. *conſil.* 101 *n.* 4. Cephal. *conſ.* 272. *num.* 144. Menochius *conſ.* 49. *n.* 20. *&* 21. Surd *conſ* 224. *n.* 7.

6 Quarto, ſuper eo, quod Angela non deceſſerit ex cauſa partus, adeſt judicium duodecim Medicorum, quibus tanquam Peritis in arte videtur ſtandum: *leg. ſeptimo menſe*, *ff de ſtat. homin. cum concord.*

Et licet pro contraria ſententia adſint etiam octo
7 Medici, attamen viſum fuit Dominis, quod in hoc ſit ſtandum ſententiæ plurium, ſicut dicimus de teſti-
8 bus, quorum major numerus in concurſu attenditur: *cap licet cauſam*, *§. ex præmiſſis* ubi Abb. *n.* 9. *ff. de probat.* Gloſſ *in cap. in noſtra*, *in princip. de teſtibus*, Alexand. *conſ.* 64. *n.* 2. *vol.*.... Gabr. *concl.* 4. *n.* 50. *de teſtibus*, & dixit Rota *in Viterbien. curſus aquarum* 17. *Aprilis* 1606. *coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludoviſio*.

Nec obſtant teſtes dati pro parte filiorum & hæredum dictæ Angelæ, ex quibus prætenditur probari, quod Angela poſt partum non abegit puerperium, vul-
9 go *cacoparto*, appellatum, nec ſimiliter menſtruas purgationes: & quod ſemper male ſe habuit, cum tumoribus ventris, remanentibus in corpore puſtulis, & aliis ſimilibus morbis; unde prætenditur, quod ex quo ſemper male ſe habuit, nec unquam bene conva-
10 luit, quod mors ſit attribuenda partui, ut *in dict. deciſ.* 701. *part.* 1 *diverſ. & in aliis Romana Societatis coram Oradino, & D. meo Cavalerio ſupra allegatis*.

Quia in contrarium adſunt teſtes pro parte debitorum examinati, deponentes, Angelam habuiſſe bonas purgationes, & quod ipſa gerebat ſolita negotia domus, & in ſingulis diebus feſtis conferebat ſe ad Eccleſiam, & ſpatiebatur per Urbem, & quod nunquam fuit viſitata a Medicis, etiamſi ipſi accederent ad illius domum, occaſione aliorum infirmorum, & 11
ſignanter quod ipſa lactavit puerum: & quod multum movit Dominos, duo ex dictis teſtibus deponunt, quod ipſa Angela aſſerebat ſe prægnantem: ſignum evidens, quod ipſa habebat ſe pro perfecte ſana, cum non ſoleant mulieres infirmæ fieri prægnantes; quibus teſtibus viſum fuit Dominis magis deferre: tum quia deponunt magis ſpecifice, & magis veriſimilia: juxta 12
text. *in leg. ob carmen*, *§. ſi teſtes*, *ff. de teſtibus & in cap. in noſtra*, *eod. tit.* & Rota *in recentioribus*, *deciſ.* 237. *n.* 5. *tom.* 1. *part.* 1. *& deciſ.* 748. *n.* 6. *tom.* 2. *part.* 2. tum
quia remanent adminiculati ex his, quæ dicta fue- 13
runt *ſupra in princip.* Abb. *in cap. licet jam*, *n.* 9. *verſ.* 2. *de probat.* Gabr. *concl.* 4. *n.* 89. *de teſtibus* & Rota *in recent. deciſ.* 123. *num.* 11. *tom.* 1. *p* 2. *div.* & in aliis *coram Oradino*, *& D meo Cavalerio*, in quibus fuit concluſum, obitum proceſſiſſe ex cauſa partus, nempe quia *ibi* factum multum diverſe ſe habebat: cum tamen ex 14
modica facti mutatione, totum Jus mutetur, juxta not. *in leg ſi ex plagis*, *§. videtur*, *ff. ad legem Aquil. cum concord. &c.*

Eugubina Beneficii, Veneris 1. Maji 1619.

Coram R. P. D. Buratto.

SUMMARIUM.

1 *Manutentio datur Abbati exiſtenti in quaſi poſſeſſione deputandi Capellanos ad nutum amovibiles in aliqua Eccleſia Abbatiæ ſubjecta: probata generali quaſi poſſeſſione, reſpectu aliarum Eccleſiarum eidem ſubjectarum.*
2 *Manutentio datur ubi cauſa eſt univerſalis, licet non probetur exercitium particulare.*
3 *Pertinentia loci ad aliquam Eccleſiam, ex quibus probetur.*
4 *Capellanus ad nutum amovibilis poteſt etiam ſine cauſa amoveri, ceſſante tamen odio & malitia in amovente.*
Et an hac arguatur ex amotione Capellani ab Eccleſia, in qua commoratus fuerat per triginta annos, *n.* 7.
5 *Inveriſimilitudo deducitur ex diuturnitate temporis.*
6 *Inſalubritas aeris Monaſterii non poteſt allegari a Monacho ibi profeſſo, cum ei proprius obſtet conſenſus.*

DECISIO XLIV.

Domini perſtiterunt in deciſis 4. *Junii præteriti*, videlicet dandam eſſe Domino Abbati Sanctæ Mariæ de Sitria, mandatum de manutenendo in quaſi 1
poſſeſſione deputandi Capellanos ad nutum amovibiles in Eccleſia, de qua agitur, ex generali quaſi poſſeſſione, reſpectu omnium Eccleſiarum eidem Abbatiæ ſubjectarum, optime in alia poſitione probata per teſtes ſcripturas, declarationes Sacri Concilii, & deciſiones Rotales: quæ ſufficit, quia (ut dictam eſt) 2
ubi cauſa eſt univerſalis, datur manutentio, licet non probetur exercitium particulare: Rota *deciſ.* 17. *nu.* 2. *& ſeq. part.* 2. *diverſ.*

Hodie tamen etiam ad probationem particularis quaſi poſſeſſionis quoad iſtam Eccleſiam exhibita fuit pro Dominæ Abbate viſitatio de ejus ordine, & mandato in illa facta anno 1592. tanquam in Eccleſia dependente a dicta Abbatia uti manuali membro; & cum aſſertione quod Rector eſt Reverendus Dominus Gerardus Philanga, Monachus prædicti Monaſterii, proviſus a bonæ memoriæ Cardinali Vaſtavillano tunc Abbate, ad prædicti Commendatarii, & ſucceſſorum ſuorum beneplacitum, prout per litteras patentes expeditas ſub anno 1584.

Ex qua viſitatione etiam corroboratur probatio pertinentiæ hujus Eccleſiæ ad dictam Abbatiam, firma- 3
tæ *in deciſ.* ex teſtibus tunc datis *in ſumm. num.* 3.
qui

Digitized by Google

qui adminiculantur per duos ex infra ſcriptis teſtibus
examinatis pro Gerardo, deponentibus de auditu ab
ipſo, quod recognoſcebat dictum beneficium a dicto
Cardinali tunc Abbate, ut *in novo ſumm. n.30.* & con-
tra hanc quaſi poſſeſſionem Abbatis nihil relevans,
deductum fuit per fratrem Gerardum hodie infor-
mantem.

Sed quia *in deciſione* fuit dictum, poſſe amoveri
4 etiam ſine cauſa ceſſante, tamen odio, & malitia in
amoventem, prout alias declaravit Rota *in illa Re-
gien. ſpolii 24. Jan. 1611. coram Reverendiſſimo Patre Do-
mino meo Manzanedo, inter impreſſ. noviſſimas diverſ.
deciſiones 325. n. 2. part. 2.* Ideo ipſe adduxit teſtes de-
ponentes de quadam contradictione, & reſiſtentia
per ipſum facta miniſtris Abbatis, ne delerent quædam
inſignia bonæ memoriæ dicti Illuſtriſſimi Cardinalis
Vaſtavillani in pariete Eccleſiæ depicta: & inde de-
lucebatur cauſa odii: tum de aſperitate loci & inſalu-
britate aeris dictæ Abbatiæ, ad quam revocari præ-
tenditur, in vertice montium ſitæ, & expoſitæ præ-
donibus ibi continuo morantibus: adeo ut dictus fra-
ter Cerardus octogenarius ſubjiciatur certo mortis pe-
riculo, ut dicunt iidem teſtes *ſuper ſexto*, maxime
cum triginta ab hinc annis commoratus fuerit in Ec-
cleſia S. Mariæ, ſita (ut deponunt teſtes *ſuper quarto,*)
in plano, ac commodiori loco, ibique per totum di-
ctum tempus laudabiliter animarum curam exercendo
inſervierit; quæ in ſimili conſiderata fuerunt *in dict.
Regien. ſpolii*.

Verum hæc Dominis viſa fuerunt leviſſima; nam
quoad prædictam contradictionem, illa (ultra quod
non ſufficienter probatur per duos teſtes de auditu tan-
tum, & præſertim per ſecundum ab ipſomet Gerar-
do) eſt nimis frivola, & remota, ut enim apparet ex
altero teſte, qui eſt tertius *ſuper undecimo*, dum depo-
5 nit de auditu ab ejus parte, dictum impedimentum
præſtitum fuerat longo tempore elapſo, & inveriſimi-
le eſt, Abbatem, ſi illud ægre tuliſſet, tamdiu diſtu-
liſſe indignati animi motum patefacere.

6 Quoad alia vero non videbatur Gerardus poſſe alle-
gare pravitatem loci, & aeris Abbatiæ, ubi ipſe pro-
feſſus eſt, & ſic proprium ei conſenſum obſtare; &
ulterius conjecturam, ſi quæ hinc mala deſumi poſſet,
purgari omnino per oblationem Abbatis, de illis pro-
7 videndo de alio conſimili loco. Servitium vero per
eum præſtitum in dicta Eccleſia ab annis triginta, ex
ſe ſolo non fuit receptum pro ſufficienti conjectura
malitiæ in amovente; prout nec ſuper eo voluit ſe
firmare Rota *in allegata Regien. ſpolii*; ſed tranſivit
ad aliam partem.

Et ideo ex præmiſſis Domini ſteterunt in deciſis; &c.

Auximana Alimentorum, Lunæ 1. Junii 1620.
Coram R. P. D. Pirovano.

SUMMARIUM.

1 *Alimenta & ſumptus litis debentur, probatis paupertate, & boni juris præſumptione.*

2 *Paupertas ejus, qui inſtat pro alimentis, ſatis probata dicitur, ſi inſtans ſit a patre ejectus, & in infantili ætate conſtitutus.*

3 *Natus in domo mariti, ipſius mariti filius præſumitur.*

4 *Probatio contra præſumptionem* l. miles, §. deducto, ff. ad leg. Jul. de Adulter. *non negatur.*

5 *Conceptus ante tempus matrimonii non præſumitur filius mariti.*

6 *Paternitas quando excluditur ceſſat obligatio præſtandi alimenta.*

7 *Pariendi certum tempus non eſt homini præſtitutum.*

8 *Partus quinque menſium, & quinque dierum ſolarium, non eſt naturalis, neque vitalis.*

9 *Partus, ſi ante ſeptimum menſem prodeat, non eſt vitalis.*

Contrarium num. 11.

10 *Partus quinque menſium eſt vitalis ſecundum aliquos.*

12 *Hippocratis opinio, quod partus editus ante ſeptimum menſem non ſit vitalis, per Imperatores recepta eſt, & a Legiſtis comprobata.*

13 *Opinio illa eſt ſequenda, quæ a rationibus contrariæ opinionis non convincitur.*

14 *Partus editus ſeptimo menſe dicitur perfectus.*

15 *Hippocratis ſententia approbatur in Legibus, non propter ejus authoritatem, ſed propter rationes adductas ab ipſo, & artis peritiam.*

16 *Temporis unius expreſſio aliud excludit.*

17 *Argumentum ab incluſione unius temporis, ad excluſionem alterius, validum eſt.*

18 *Menſes ſeptem requiſiti ad ſuſtinendum partum vitalem, an eſſe debeant Lunares, vel Solares.*

19 *Dies ſolares ſunt inæquales ſecundum diverſas regiones.*

20 *Dies Lunares ſemper ſunt certi.*

21 *Partus poteſt naſci, & vivere, ſi poſt dies centum ſexaginta ſex dies naſcatur: dummodo ſit conceptus in plenilunio, vel in interlunio.*

22 *Conceptionis tempus certum mulieres ignorant.*

23 *Alimenta præſtandi ceſſat obligatio, quando non probatur paternitas.*

24 *Obligatio præſtandi alimenta fundatur in paternitatis præſumptione.*

DECISIO XLV.

IN diſputatione præſentis dubii, An debeantur Pe- 1
tro alimenta, & ſumptus litis, duo ei neceſſaria
eſſent probanda; paupertas nempe, & boni juris præ-
ſumptio; Creſc. *deciſ. 8. de Judic.* Surdus *de aliment. tit.
1. quæſt. 120. num. 9.* Covarr. *pract. quæſt. cap. 6. n. 5. in
fin.* Seraphin. *deciſ.* 1098. *n. 1. & 2.*

Primum non contravertebatur, quia conſtat hujus-
modi filium eſſe infantem, & ejectum a Patre, no- 2
lente illum cognoſcere in filium, & pietatis cauſa
fuiſſe receptum in domo Turriani, a quo hucuſ-
que fuit alimentatus.

Secundum vero prætendebatur probari, quia natus 3
erat in domo Patris, in figura Matrimonii, ſimul
marito & uxore cohabitantibus, nullo inter eos exi-
ſtente impedimento, & nomine etiam patris baptiza-
tus, quo caſu intrat præſumptio, *l. leg. miles, §. defun-
cto, Digeſtis, ad leg. Juliam de adult.* ſæpe per Rotam
approbata ad ſuſtinendam qualitatem filiationis ſal-
tem pro obtinendis alimentis, dum de proprietate
ejuſdem diſputatur.

Cæterum, quia contra hujus legis præſumptionem 4
non eſt denegata probatio in contrarium; & pro Patre
negabatur poſſibilitas hujus filiationis; quia natus
erat in quinto menſe poſt ſequutum Matrimonium,
quod contigit die 23. Januarii 1611. partus vero
editus die 28. Junii, & per conſequens puerum 5
fuiſſe conceptum ante tempus Matrimonii, in quo 6
lex non præſumit paternitatem; & ea remota ceſ-
ſare obligationem præſtandi alimenta; Poſſibilitas
vero probationis pro puero ſuſtinebatur, ex eo,
quod homini non eſt præſtitutum certum tempus
pariendi.

Domini examinando veritatem hujus opinionis, 7
quæ apud Philoſophos, Medicos, & legum Profeſſo-
res admodum controverſa fuit, & a qua determinatio
dubii propoſiti pendebat.

Cenſuerunt alimenta, & ſumptus litis non deberi 8
Petro, cujus reſolutionis ſequela eſt, partum quin-
que menſium & quinque dierum Solarium, non eſſe
naturalem, neque vitalem, paternitatemque om-
nem excludere.

Hujus opinionis Anteſignanus ſunt Hippocrates,
qui *in opuſculo de ſeptimeſtri partu in principio*, ſic lo-
quutus eſt; *Septimeſtres autem naſcuntur 182. diebus
cum dimidio, & inſuper accedente diei particula: ſi enim
primi menſis dies quindecim ſupputaveris, deinde quin-
que menſium dies 147. & dimidium (in ſexaginta enim
diebus quam proxime duo menſes perficiuntur) his igitur
ſic ſe habentibus ad ſeptimum menſem ſuperſunt dies non
plures quam viginti, & eſt tota ſumma dimidii anni,
cum aliquantula diei parte.* Hanc Hippocratis ſenten-
tiam ſequuti ſunt ſummi Philoſophi, & Medicinæ
Magiſtri; Ariſtot. *lib. 7. de hiſt. animal. c. 4.* Plinius
libro 7. nat. Hiſtor. cap. 5. Galenus *in lib. de Septimeſtri
partu.*

Digitized by Google

9 *partu in verb. Septimeſtres* Alex. *lib.* 2 *problem.* omnes
affirmantes, ſi maturius quam ſeptimo menſe partus
prodeat, illum nullo modo, nec ullibi vitalem eſſe,
quibus accedunt Aul. Gell. *libro* 3. *Noct. Att. cap* 10.
Amatus Luſitanus *cent. prima, cur.* 27. Feder. Bona-
ventura *de part. Octimeſtr. libro* 2. *cap.* 26. Marcel. Do-
nat. *de Medic. Hiſtor. mirab.* 6. *cap.* 13.
10 Et quamvis non deſint, qui contrarium tueantur,
ſcilicet ut partus quinque menſium ſit vitalis, & exem-
plis conentur comprobare, eo fundamento præſuppo-
ſito, quod homini non ſit præſtitutum certum tem-
pus pariendi, prout aliis animalibus; quod non im-
probant ſupradicti Authores: & in ea opinione fue-
runt Avicenna *libro tertio, ſuæ Medicin. tractatu ſe-*
11 *cundo, quæſt.* 21. *cap.* 5. dum ait, ante ſeptimum
menſem multoties natum mori, quoniam natus
vehementer tolerat; ergo ſi majori ex parte, non
ſemper, ſed aliquando poteſt partus eſſe vitalis:
Cardanus vir ſuæ ætatis doctrinæ eximiæ in re Medi-
ca, *contradict. Medic. lib.* 1. *tractatu* 3 *contradict.* affe-
rens exempla de duobus filiis, quorum alter na-
tus diebus 168. alter vero 170. Ferdinandus Mena,
Profeſſor publicus & Regis Cathol. Medicus, *in com-
mentario ad cap.* 4. *de Septimeſtr. part. Hippocratis*, affe-
rens exemplum de Pincerna Regis Francorum;
Franciſcus Valleſ. ejuſdem Catholici Regis Medi-
cus *lib.* 6 *Epidemiorum* 2. *ſect.* 3 Hieronymus Mon-
tuus, Regis Galliæ Medicus, *in libro ſuo Anaſc.
morb.* 40. *&* 41 Horatius Angerius *in libro inſcript.
quod certum non ſit naſcendi tempus:* ubi ponit exem-
plum de puero Avenalis Comitatus Auximan. Diœce-
ſis, nato in quinto menſe: Joannes Schenckius *obſer-
vat. med. tomo tertio, lib.* 4. *num.* 152. & ex Noſtris
multi relati per Roger. *conſilio primo, numero decimo-
quarto, & ſeqq.*
12 Tamen placuit Dominis adhærere opinioni Hippo-
cratis, quæ per Imperatores recepta fuit, & a no-
ſtris comprobata, ac etiam poteſt eam aliis conci-
13 liari: vel demum, quia nec rationes contrariæ o-
pinionis convincant, neque exempla conveniant
caſui, de quo agitur.

Primo enim ſententia hæc Hippocratis recepta fuit,
*in leg. inteſtato, Digeſtis, de ſuis, & legitim. hæred.
in fin.* ubi habetur, juſto tempore eum videri na-
tum ex Hippocratis ſententia, cum mater ante cen-
teſimum octogeſimum ſecundum diem eſſet manumiſ-
ſa, *& in leg. ſeptimo menſe, Digeſtis, de ſtatu homi-*
14 *num*, ubi dicitur, *ſeptimo menſe naſci perfectum par-
tum, jam receptum eſt propter auctoritatem doctiſſi-
mi Viri Hippocratis*. Et ex Noſtris comprobarunt
Gloſſ. *in § Secundum vero illud, verb. perfecto,
authent. de reſtitut. & ea quæ parit, &c. in verſ.
Item pluſquam ſex menſibus*, Jacobin. a Sancto Ger-
gio, *in leg. quod certatum num* 4. *Cod. de poſthum.
hæred* Socinus *in leg. cum Avus, nu.* 111. *Digeſtis,
de condition. & demonſtrat.* Socin. Jun. *conſilio tri-
geſimoquinto, numero quinto & ſexto, libro ſecundo*,
Caſtr. *in leg. uxoris abortu, numero duodecimo, Cod.
de Poſthum. hæred.* Pariſ. *conſilio* 56. *num.* 5. *lib.* 2.
Fulgoſ. *conſil.* 69. *numero primo*, Alciat. *conſil.* 23.
n. 2. *lib.* 9 M. A. Eugen. *conſil.* 28. *n.* 6 Caſſan.
conſil. 19. *n.* 6. Urſill ad Afflict. *deciſion.* 236. *ſub
n.* 1 Burſatt. *conſil.* 63. *num* 18 *lib.* 1. Tiraquell,
in leg. ſi unquam, in ver. ſuſceperit libros, num. 210.
Cod. de revoc donat. Menochius *de arbitr caſ* 89.
num. 34. *&* 35 *& præſumpt.* 52. *lib.* 6. *n.* 7. *&
conſ.* 284. *num* 33. *&* 34. Guilielmus de Benedi-
ctis *in repetit. cap. Raynutius, parte* 2. *in verb. &
ſoboles quam geſtabat in utero, num.* 24. *&* 25. Ca-
mill. Borell *conſ.* 28. *n.* 42. Seraphin. *deciſ.* 1282.
num. 11. & Cujac *in dict. leg. ſeptimo menſe, ſect.*
1. *lib.* 19. *ad reſponſa Pauli*.

Neque ex prædictis obſtare videtur, quod deter-
minatio dierum centum, & octoginta duorum non
contineat alterius minoris temporis excluſionem, &
per conſequens poſſibilitas partus ſupervenientis non
excludatur; quod dicebatur ſufficere ad hunc effe-
ctum præſtandi alimenta.
15 Quia ſententia Hippocratis cenſetur recepta *in dict.
leg. inteſtato, & in leg. ſeptimo menſe*; non ex eo,
quod ſimpliciter hoc dixerit Hippocrates; ſed quia
cum ratione loquutus fuerit rationes; autem ejus ſen-
tentiæ *in opuſculo, ſupra allegato, de ſeptimeſtri partu*, ex-
preſſe excludunt poſſibilitatem vivendi in partu quin- 16
quemeſtri, dum expreſſe ſecundum ejus ſupputatio-
nem debet excedere mediam anni partem; ergo per ex-
preſſionem unius temporis, alterum cenſeri debet ex-
cluſum tanquam rationi deductæ contrarium; & ita 17
valere argumentationem ab incluſione unius tempo-
ris, in his terminis declarant Fulgoſ. *dict. conſ.* 69.
num. 1. Caſtr. *in leg. uxoris abortu, num* 2. *Cod. de poſt-
hum. hæred inſtit.* Pariſ. *conſ.* 56. *num.* 5. *lib* 2. Caſſan.
conſil. 19. *num.* 6. Feder. Bonaventura *de Octimeſt. part.
lib.* 7 *cap.* 26.

Secundo viſum fuit poſſe conciliari opiniones, quia 18
Medici, & Philoſophi diſſentiunt inter ſe, an ſe-
ptem menſes ſecundum Hippocratis ſententiam ad
ſuſtinendum partum vitalem, debeant eſſe Lunares,
vel Solares: & quod ſufficiant Lunares, ſecundum 19
veriorem, quam tradit Galenus poſt alios *in lib. de
dieb. decret. & lib. de ſeptimeſtr. part.* ea ratione, quia
Solares ſint inæquales ſecundum Regiones diverſas,
Lunares vero ſemper ſint certi. Contrarium vero 20
alii tenuerint, ob id, quod ſex Lunares non conſti-
tuant numerum 182. dierum requiſitum ſecundum
Hippocratis ſententiam, ut Feder. Bonavent. *de Octi-
meſt. part. lib.* 2. *cap* 1. *verſ. hæc ſunt, & eodem lib* 2. *c.*
19. *in fin.* Marcel. Donat. *de Medic. Hiſtor. mirab, cap.*
13. *ante med.* Matth. Curt. *de menſibus Lunaribus*.

In hoc tamen non diſſentiunt, quod non omnes
menſes debeant eſſe continui, ſed ſufficiant quinque
inter medios eſſe continuos, primum vero, & ſepti-
mum conciſos & deficientes admittendos eſſe: ut Ga-
lenus declaravit de ſeptimeſtri partu, dum expoſuit
Hippocratis ſententiam de 182. diebus; & idem te-
nuit Marcell Donat. *de Medic. Hiſtor. mirab cap.* 13.
poſt medium, & Franciſcus Valleſius *controverſ. Me-
dic. lib.* 2. *cap.* 11.

Modo, primi menſis dies ſaltem quindecim nume-
rentur, ultimi vero totidem, vel plures. Cardanus
vero *de contradict. Med. lib.* 1. *contradict.* 8. *tractatu* 3. & 21
qui illum ſequuntur, volunt, partum poſſe naſci, &
vivere poſt dies 163. modo in Plenilunio, vel interlu-
nio conceptus ſit; quod tempus poteſt ſe habere de
diebus quindecim primi menſis, & de aliquibus ſepti-
mi menſis, & reſiduorum deficientia tribui poteſt ad
validiores parentum vires: ſed nihilominus ſecundum
dinumerationem dierum præſentis caſus, qui ſunt 157.
primi menſis dies quindecim reſpective ad plenilunium
a die conceptioni ingredi non poſſunt.

Tertio & ultimo rationes non convincunt, nec ex-
empla allata conveniunt. Nam ſi in ſola ratione fir-
metur opinio, quod homini non ſit ſtatutum certum
tempus pariendi, de indeterminato tempore a die con-
ceptionis intelligi non poteſt, quia abſurda erat ra-
tio. Si vero de tempore, in quo partus poſſit eſſe vi-
talis, illud quidem poterit eſſe incertum, ratione
editionis, ſed non ratione habilitatis ad ſupervenien-
dum; proquo magis ſtringunt rationes Hippocratis;
quam poſſibilitas allegata.

Similiter exempla non conveniunt, quia illa fun-
dantur in narrativa mulierum, quæ vel potuerunt
alios decipere, vel ipſæ decipi in tempore conceptio-
nis, quod illis eſſet incertum; ut tenuerunt ſupradi-
cti Hippocrat. Ariſtotel. & Plinius; & ex Noſtris 22
comprobat Tiraquellus *in dict. leg. ſi unquam in ver. ſu-
ſceperit liberos, n.* 210. *& ſequentibus, Cod. de revocand.
donat.* In præſenti autem caſu talis ignorantia cadere
non poteſt, quia certus eſt dies contracti matrimonii,
nempe 23. Januarii 1611. puer vero natus eſt die 28. Ju-
nii; Unde a poſſibile non poteſt variari tempus con-
ceptionis ad augendum numerum dierum, & tempus
nativitatis eundem numerum determinat.

Atque ita cum neque vere, neque per poſſibile con-
cludatur paternitas, viſa fuit ceſſare omnis obligatio 23
præſtandi alimenta, quæ tota fundatur in paternita-
tis præſumptione; Alciat. *reg.* 3. *præſumpt* 38. *n.* 9. Co-
varruvias *de ſponſ. p* 2. *cap.* 8. *n.* 6. *verſ. idem dicendum* 24
erit. Surd. *de alim. tit.* 1. *quæſt.* 12. *n.* 2. *&* 3.

Et ita, &c.

Roma-

Digitized by Google

Romana Bonorum 17. Maji 1621.

Coram R. P. D. Buratto.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium probatur per duos teſtes, etiam mulieres.*
2 *Teſtimonium Religioſi prefertur teſtimonio Laici.*
3 *Teſtis fides augetur per illius mortem.*
4 *Teſti unico, accedente veriſimilitudine, eſt valde deferendum.*
5 *Matrimonium contractum præſumitur ex traductione ſponſa ad domum ſponſi.*
6 *Fama probatur per teſtes dicentes, quod publice dicebatur.*
7 *Fama plurimum facit ad probandum Matrimonium, & illud ſemiplene probat.*
8 *Matrimonium probatur ex copula ſubſequuta poſt ſponſalia.*
9 *Copula probatur ex ſola fama tanquam difficilis probationis.*
10 *Matrimonium præſumitur ex cohabitatione.*
Imo ad effectum legitimitatis, ſola cohabitatio ſufficit ad probandum Matrimonium, niſi conſtet de malo initio nempe de concubinatu præcedente, n. 26. & 27. in addit. Ferentill.
11 *Teſtis unicus deponens de confeſſione alicujus, quod Matrimonium contraxerit, facit adminiculum.*
12 *Matrimonium non clandeſtinum, ſed in facie Eccleſiæ coram Parocho & teſtibus contractum probatur per ordinarias probationes.*
13 *Matrimonium primum quando non agitur de dirimendo ſecundo, ſed ad effectum ſucceſſionis, probatur per ordinarias probationes & etiam per leviores.*
Etiamſi conſtet de concubinatu præcedenti ut nu. 28. in add. Ferentill.
14 *Concilium Tridentinum, tempore, quo publicatum non erat, non afficiebat illos de Parochia.*
15 *Denunciationes non ſunt de ſubſtantia matrimonii, ſed ab bene eſſe, & illarum omiſſio non vitiat.*
16 *Denunciationum omiſſio probari debet ab allegante matrimonii clandeſtinitatem ob illarum defectum.*
17 *Matrimonium legitime celebratur coram Parocho alterius ex conjugibus.*
18 *Matrimonium non probatur ex inſtrumento dotali, niſi præſumptive, etiamſi de eo fiat mentio.*
Maxime in præjudicium alterius Matrimonii, n. 19.
20 *Filiatio legitima ad effectum ſucceſſionis probatur per teſtes de fama, & communi reputatione.*
21 *Filiatio probatur ex nominatione utriuſque parentis, tanquam filii legitimi & naturalis: maxime ſi nominationes ſint plures.*
22 *Filiatio probatur ex communi reputatione & tractatu, tam parentum quam aliorum, cum pluribus demonſtrantibus amoris erga ipſum filium.*
23 *Filiatio reſpectu matris probatur ex effigie valde ſimili.*
2 *Effigies valde ſimilis eſt fortiſſimum naturæ argumentum.*
2) *Filiatio legitima plene probatur ex pluribus conjecturis ſimul junctis.*

DECISIO XLVI.

CApta fuit reſolutio pro Tiberio informante, conſtare de ejus legitima filiatione ex q. Franciſco & Octavia, &c Probatur enim Matrimonium inter Dominum Franciſcum & Octaviam contractum de anno 15-5. in Eccleſia Sancti Jacobi de Murattis, per duas Moniales dicti Monaſterii, in quo dicta Octavia educabatur, deponentes de viſu, intereſſentia, & mutuo conſenſu ad interrogationem Parochi Domin. Franciſci, & de ſubharratione per immiſſionem annuli per eundem facta; & de interventu etiam Cappellani Monaſterii in præſentia Abbatiſſæ; & aliarum
1 Monialium; *ut in Summario, n.* 11. 18. *&* 20. Certum eſt autem, Matrimonium probari per duos teſtes, licet mulieres; *cap. ſuper eo il* 2 ubi Joannes Andreas *n.* 4. Butr. *num.* 7. Abbas *in* 3. *Notab.* & Aretin. *num.* 3. *de teſtib.* Socin jun. *conſil.* 31. *n.* 13. ubi de communi, *lib.* 2. Covarruvias *de ſponſ. part.* 2. *cap.* 8. §. 12. *n.* 8. *poſt med. verſ. receptum tamen eſt*, qui etiam de communi, Verall. *deciſ.* 205. *part.* 2. & de recepta in praxi, Triviſan. *de ſpouſ. privileg* 9. *nu.* 54. cum pluribus de communi, & magis communi atteſtantibus relatis per Farinac. *de teſtibus, quæſt.* 59. *n.* 33. a qua dicit in judicando & conſulendo non eſſe receden. Rota *deciſ.* 772. *ſub num.* 1. *part.* 2. *in recent. &* 273. *& parte* 4 & quod duæ mulieres plene probent Matrimonium, Dec. *conſil.* 342. *n.* 1. Tiraquellus *de leg. connub. leg* 9. *num.* 71 Farinacius *ubi ſupra num.* 35. *&* 36. & de teſtibus Monia- 2
libus, Angel. *conſil.* 233. *n.* 1. Præſertim cum ſint nobiles, & Religioſæ, quarum teſtimonium depoſitioni laicorum præfertur; Gloſſ *in cap. Monachus, verbo quorum diſtinct.* 76. Alexander *conſil.* 43. *num* 5. *lib.* 7. Decius *dict. conſil.* 342. *num.* 2. Roland. *conſil.* 24. *num.* 54. *libro* 1. cum aliis per Menochium *conſil.* 92. *num.* 9.
& fides valde augetur per illarum mortem, Nevizan. 3
conſil. 26. *num.* 34. Rota *deciſ.* 594. *num.* 1. *parte* 1. *diverſ.* Farinac. *dict. tractat. q.* 67. *num.* 190. Maxime cum earum depoſitionem morti proximæ confirmaverint, ut deponit Confeſſarius *in Summario, num.* 30. cui, tan-
quam qualificato, accedente veriſimilitudine ex aliis 4
reſultante, eſt valde deferendum, Verall. *deciſ* 27. *parte* 3. Cæſar de Graſſis *deciſ.* 3 *n.* 6. *de prob.* Rota *deciſ.* 119. *n.* 4. *part.* 2. *in recent.*

Quæ Matrimonii probatio confirmatur. Primo ex 5
ſtatim ſequuta traductione Octaviæ ad domum viri cum rheda, permiſſu Abbatiſſæ; præſentibus & videntibus aliis Monialibus, de qua teſtes *in Summario, n.* 12. Abbas *in cap. ex parte, n.* 26. *de reſtitut. ſpol.* Covarruvias *de ſponſ. part.* 1. *cap.* 4. §. 2. *num.* 1. *verſ* 2. *poteſt*; late Menochius *præſcription.* 1. *n.* 5. *&* 58. *lib.* 2. Gutier. *de Matrimon. cap.* 40. *num.* 48. quam traductionem puellæ, fuiſſe per Abbatiſſam præſentibus Monialibus extraneo factam ſine matrimonio, impium eſt cogitare.

Secundo ex publica voce, & fama de hoc matrimo- 6
nio contracto inter prædictos, de qua bene deponunt teſtes *in Summario, num.* 15. ubi 1. 2. *&* 3 *ſuper* 1. *&* 5. *Che il matrimonio ſi publico per tutta Roma, e ſi teneva reputata Octavia per moglie di Franceſco*, & de publica voce & fama in Vicinia & Monaſterio. Alii vero deponunt, *che ſi diceva publicamente*; & ſic pariter probant formam; Caſſador. *deciſ.* 3 *n* 7. *de probat.* Verall. *deciſ.* 7. *part.* 2 quæ plurimum facit ad probandum
Matrimonium, *cap. illud*, ubi Abbas *num.* 4. *de præ-* 7
ſumpt. Decius *conſil* 63. *num.* 3. Grat. *conſil.* 58 *num.* 8. *libro* 2 Simon de Prætis *conſil.* 134. *num.* 5. Menochius *conſil.* 18. *num.* 12. *verſ. tertio confert*; Rota *deciſion.* 273. *n.* 11. *parte* 4. *diverſ.* ubi conſideratur fama in ſolo Monaſterio & in terminis probationis primi matrimonii poſt contractum ſecundum; Nicol. Superan. *conſil.* 63. *num.* 4. Petr. Albingan. *conſil.* 67. *num.* 9. *tom* 1. *conſ. matrimon.* Et ex ſola fama in ſemiplene probari contractum Matrimonii fuit dictum *in una Romana Matrimonii* 22. *Junii* 1611. *coram Reverendo Patre Domino Pirovano*, impreſſa *poſt ſecundum vol. conſ.* Farin. 337. *num.* 4.

Tertio facit copula ſubſecuta; de qua per teſtes 8
in Summario 16 *capit. is qui fidem, cap. veniens* 2. ubi Doctores *de ſponſal.* Decius *dict. conſil.* 163. *n.* 2. *in fin.* Covarruvias *ubi ſupra*; §. 1. *num* 1 Menochius *dict. conſil.* 15. *num.* 12. Modern. *de proba-*
tion. concluſ. 1029. *numero primo, & ſequentibus*, 9
quæ tanquam difficilis probationis ex ſola fama probatur; Socin. Jun. *conſ.* 32. *num.* 20. *&* 23. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 82. *num.* 30. Honded. *conſ.* 15. *nu.* 39. *lib.* 1.

Quarto ex cohabitatione Octaviæ in domo Fran- 10
ciſci, de qua per teſtes *in Summario, n.* 13 *&* 17. Abbas *in cap. lator, num* 6. *qui fil. ſint legitimi*, Alciatus *reg.* 2. *præſumpt.* 5. *nu.* 1. *&* 2. Paleottus *de Noth. & ſpur cap.* 19. *n.* 11. cum pluribus per Modern *de probat. concl.* 798. *n.* 1.

Quinto accedit confeſſio Franciſci de matrimonio 11
contracto in dicta Eccleſia, de qua, licet deponat unicus teſtis *in Summario, num.* 20. facit tamen adminiculum; Martin. de Garatt. *conſ.* 61. *n.* 24. Jacob. Leon. *conſ.* 51. *n.* 5. *inter dict. conſ. Matrim. lib.* 1.

Non obſtat, quod videatur agi de præjudicio alterius matrimonii per Domin. Franciſcum poſtea contracti,

& ſic

12 & ſic requiritur concludentes & majores probationes:
Tum quia cum ſimus in primo Matrimonio non
clandeſtino, ſed in facie Eccleſiæ contracto coram te-
ſtibus Monialibus, Parœco, & Cappellano; ſuf-
ficiunt ordinariæ probationes: Decius *diƈt. conſ.* 163.
n. 10. *& ſeq.* Rota *deciſ.* 273. *n.* 12. *& ſeq. parte* 4.
diverſ. & in Toletana Matrimonii 16. *Jun.* 1619. *coram*
Illuſtriſſimo Cardinali Sacrato: Tum quia non agitur
de dirimendo ſecundo jam per mortem diſſoluto,
13 ſed ad effectum ſucceſſionis, licet in conſequentiam
tendat præjudicium ſecundi: Socin. Jun. *conſil.* 31.
n. 16. *&* 17. *lib.* 2. & fuit reſolutum *in d. Toletana*
Matrimonii coram Illuſtriſſimo Sacrato, & ad dictum
effectum ſufficiunt etiam leviores: juxta *conſ* Gemin.
27. *numero* 8. quod perpetuo Rota ſequitur; Cæſar
de Graſſis *deciſ. 6. qui fil. ſint. legitim.* Seraph. *deciſ.*
1281. *n.* 6. *& deciſ.* 2099. *num.* 1. Rota *deciſ.* 337. *n.*
1. *&* 10. *part.* 1. *& deciſ.* 34. *num.* 19. *parte* 2. *diverſ.*
& deciſion. 198. 310. *n.* 1. *&* 406. *num.* 8. *parte* 1. *in*
recent. in quibus plures aliæ ſunt relatæ.

14 Neque videbatur controverti poſſe validitas ma-
trimonii, ob non ſervatas ſolemnitates Sacri Concilii
Tridentini: nam (omiſſo quod de tempore Matri-
monii, Concilium non eſſet in dicta Parœcia publi-
catum, prout ex ejus diſpoſitione requiritur: ut per
Rotam *deciſ.* 429. *num.* 3. *parte* 2. *diverſ.* Seraph. *de-*
ciſ. 189 *n.* 2. *et fuit dictum in Pragen. Matrimon. ul-*
15 *tim Februarii* 1618. *coram R. P. D. Pirovano*,) re-
ſpectu denunciationum, illæ non ſunt de ſubſtantia,
ſed ad bene eſſe & illarum omiſſio non vitiat: ſæpe
Sacra Concilii Congregatio declaravit: Sanchez *de*
Matrimon. lib 3. *diſputat.* 5. *n.* 3. Seraphin. *dict. de-*
ciſ. 1939 *num.* 4. Rota *in Leodien. Matrim.* 27. *Junii*
1605. *coram bon. mem. Juſto*, & in aliis paſſim: nec
16 probatur, illas fuiſſe omiſſas, ut opus eſſet; Rota *in*
Bracbianenſ. Matrimon. 15. *Martii* 1604. *coram bon.*
mem. Penia, quæ eſt *deciſ.* 71. *n.* 11. *parte* 1. *recent.*
et in Valentina illegitimitatis 1612. *coram R. P. D.*
Pamphilio, quæ eſt 354 *n.* 6. *poſt. d.* 2. *volumen conſ.*
Farinat.

Reſpectu vero Parœci, ſufficit quod interveniat
Parœcus unius ex conjugibus, ut ſæpè eadem Sacra
17 Congregatio Concilii declaravit; Seraphin. *deciſ.* 519.
n. 3. Rota *deciſ.* 390. *num.* 6. *parte* 2. *in recent.* In hoc
autem caſu quidquid ſit, an Capellanus Monaſte-
rii, qui intervenit, diceretur Parœcus puellæ in eo
degentis, ad hunc effectum, de quo per informan-
tes, Matrimonium fuit contractum in præſentia Pa-
rœci veri, ut per dictas Moniales, *d. num.* 18. de-
ponentes, ipſum & reputatum, eas fuiſſe ſervatas
omnes ſolemnitates. Quod confirmant alii teſtes,
licet de auditu; *dict. num.* 18. & ulterius, quod in-
tervenit etiam licentia Vicarii; & in actu celebra-
tionis Matrimonii fuiſſe publice dictum, deponunt
eædem Moniales, & hoc habuerunt pro certo, quia
Abbatiſſa non permiſiſſet aliter Matrimonium in
dicta Eccleſia celebrari; ut *in dict. Summario*,
num. 19.

Objectioni autem, quæ ex adverſo fieri poſſe du-
bitatur, quod cum ipſe Tiberius ſit natus anno
1565. & matrimonium inter Octaviam, & Franci-
ſcum contractum anno 1565. dicta Octavia non po-
terat tunc eſſe pubes & habilis ad contrahendum
matrimonium, cum ex alio inſtrumento dicatur
conſtare, quod Matrimonium inter parentes dictæ
Octaviæ fuit contractum anno 1554. de menſe No-
vembri; plures dabantur reſponſiones, & præſertim
dicti inſtrumenti verba, (cujus tamen ſummarium
non fuit datum) debere eſſe præciſa & neceſſaria,
quod dictum Matrimonium de dicto anno 1554. &
non ante fuerit contractum; quæ tamen ſupponun-
tur, & ponderantur fuiſſe præteriti temporis, nem-
pe. *Promiſerunt in facie S. Matris Eccleſiæ Matrimo-*
nium contrahere, prout contraxerunt cum dote infra-
ſcripta videlicet, etc. quæ bona habuiſſe confeſſus fuit
etc., necnon ſcut. etc. de quibus habuiſſe confeſſus fuit
700. *videlicet* 400. *in una manu; jam eſt annus elap-*
ſus, alia vero de menſe Martii præteriti 18. Et nihil
etiamſi eſſent præſentis, & de deſponſatione eſſet
habita mentio, potuiſſe fieri *juxta formularium Pla-*
cen. cap. 22. *verſ. item nota*; ſecundum quod in in-
ſtrumento dotali renovabantur ſponſalia & Matri-
monium in forma ad faciliorem illius probatio- 18
nem, & inſtrumentum dotale non probare matri-
monium, etiam ſi de eo fiat mentio, niſi præſum-
ptivè, poſt Joannem Andr. & alios *in capite illud*,
de præſumption. ubi Felin. *num.* 3. Roman. *ſingul.*
451. *et ibi* Apoſtilla ad eum. Sed neque quoad Ter- 19
tium, prout eſt Tiberius, & ſic quod non in præ-
judicium alterius Matrimonii; Felinus *dict. capite*
illud, num. 4. *verſ. ſecundo intellige*, *et num.* 5. Mul-
to minus probare poſſe tempus matrimonii contra-
cti, nec in omnem eventum excludi nativitatem
Octaviæ ante Matrimonium, nec quin ipſa tem-
pore matrimonii contracti cum Franciſco, potuerit
eſſe viripotens, licet minor duodecimo, nec pro-
bari quod non eſſet pubertati proxima; ut plenius
per informantes; quæ reſponſiones Dominis pla-
cuerunt, &c.

Probato igitur ex prædictis Matrimonio, filiatio
Tiberii ex dictis conjugibus facilius deducitur, pri-
mo ex teſtibus de publica voce & fama ac communi
reputatione deponentibus *in ſummario, num.* 16. 17. 20
et 21. quæ probat legitimitatem ad effectum ſuc-
ceſſionis, Alberic. *in leg. filium, n.* 6. *v. idem pro-*
batur, *Digeſtis, de iis, qui ſunt ſui, vel alieni juris*
Alexander de Nævo, *in cap. pervenit, n.* 9. *qui fil.*
ſint legitimi Ruin. *conſil.* 51. *num.* 18. *lib.* 1. Pacian.
de probat. lib. 2. *cap.* 16. *verſ. in contrarium*; late
Menochius *de arbitr. dict. caſ.* 89. *n.* 36. *lib.* 2. Paleot.
de Noth. et ſpur. cap. 23. *n.* 3. *et* 4. ubi de commu-
ni; Cæſar. de Graſſis *deciſ.* 6. *num.* 2. *qui fil ſint. le-*
git. Rota *deciſ.* 357. *n.* 2. *part.* 1. *diverſ.*

Secundo ex nominatione utriuſque parentis tan-
quam legitimi filii & naturalis, ut *in dict. Summa-*
rio, n. 16. *et* 23. Doct. *in cap. per tuas, de prob.* Rolan-
dus *conſil.* 32. *n.* 16. *lib.* 3. late Surdus. *conſil.* 1. *num.*
47. Seraphin. *deciſ.* 1282. *n.* 2. eoque magis, cum no- 21
minationes ſint plures; Rolandus *dict. conſ* 32. *n.* 27.
Pariſ. *conſil.* 10. *num* 5. *lib.* 2 Menoch. *dict. cap.* 89 *n.* 81

Tertio ex communi reputatione & tractatu, tam 22
dicti Franciſci & Octaviæ, quam aliorum, cum plu-
ribus demonſtrationibus amoris erga ipſum; quin fuit
ab ipſo Franciſco ſoluta merces Nutrici; ut *in Sum-*
mario Jurium, n. 10. & penes eandem fuit pluries vi-
ſitatus; & retinebatur domi, alebatur à Patre; &
tractabatur ſicut alii filii, ut deponunt teſtes *in Sum-*
mario, n. 24 *et* 25. Alexander late *conſ.* 88. *n.* 9. *lib.*
7. Gozad. *conſil.* 13. *num* 13. Pariſ. *conſil.* 29. *num.* 9.
lib. 2. Menochius *dict. caſ.* 89. *num.* 69. cum relatis
per Surd. *dict. conſil* 1. *num.* 46. & reſpectu matris ac-
cedit etiam effigies Tiberii valde ſimilis, de qua te- 23
ſtes, *in Summario n.* 26 ponderata per Alciat. *reg.* 3.
præſump. 37. *in fin* Pariſ. *dict. conſil.* 10. *num* 59. *lib.*
2. Pacian *de probat. dict. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 34. & eſſe
fortiſſimum naturæ argumentum, dicit Mohed. *deciſ.*
2. *ſub. n.* 1. *qui fil. ſint legitim.*

Quæ & alia per informantes deducta, ſi ex ſe pa- 25
terentur difficultatem, ſimul juncta ſatis viſa ſunt
probare legitimam filiationem dicti Tiberii; Burſat.
conſ 88. *n.* 7. *in fine*, Menoc. *d. caſu* 89. *num.* 66. Surd
conſil. 1. *num.* 52. *verſ. et quamvis*; cum allegatis per
Modern. *de prob. concl.* 796. *n.* 1. *et* 6.

Et ita deciſum ſolo Tiberio informante, parte
adverſa pluries monita, ac diu expectata.

Giennenſis Theſaurariæ Lunæ 21 Junii 1621.

Coram R. P. D. Buratto.

SUMMARIUM.

1 *Liber Chori, & Punctaturis probat deficientiam, & perſeverantiam in ſervitio.*

2 *Infirmitas narrata in Coadjutoria, probanda eſt talis, quæ per ſe corpus aggravaret ſine probabili ſpe futuræ proſperitatis, & valetudinis, & quæ præſtaret impedimentum perpetuum, licet cum aliquo intervallo quietis.*

3 *Infirmitas in Coadjutoria expreſſa, debet plene, & concludenter probari.*

4 Coadju-

Digitized by Google

4 *Coadjutoria cum futura ſucceſſione, tanquam exorbitans a jure communi, concedi non debet abſque urgenti neceſſitate, & cauſa non prius diligenter cognita.*

DECISIO XLVII.

EX narratis in gratia Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, de qua agitur, conceſsa ad favorem Vitalis, per fel. rec. Paulum V. non fuit verificatum, quod Chriſtophorus coadjutus ita aſſidue continuis capitis doloribus gravaretur, quod non poſset ulterius per ſe ipſum deſervire, & onera Theſaurariæ incumbenti perferre. Teſtes enim dati *in Summario* Vitalis *num.* 8. & Promotoris fiſcalis *num.* 9., ultra quod multi ex eis attendendi non ſunt; cum aliqui deponant de auditu ab eodem Chriſtophoro, ut primus, quartus, octavus, nonus & decimus, aliqui de auditu ab ejus Patre, ut quintus; & aliqui de auditu ab aliis, ut ſecundus; omnes deponunt, eundem Chriſtophorum ſolum per aliquot vices, non autem continuo, & frequenter dictis doloribus laboraſse; videlicet ſecundus per unam, vel duas vices; tertius & quartus per unicam, poſtquam fuit Theſaurarius; ſextus per aliquas vices; ſeptimus, qui eſt illius Medicus, per tres vices in uno anno, ſubdens, quod ab una ad alteram tranſierunt duo, aut tres menſes; octavus per duas vices ſimiliter in uno anno; nonus per duas, vel tres, duodecimus per plures. Primus autem expreſſe dicit, ſe illum vidiſse laborantem levi infirmitate, quæ duravit ſi bene meminit ſpatio trium hebdomadarum; ſed quod iſti non fuerunt dolores capitis continui, qui illum impedirent venire ad Eccleſiam per plures hebdomadas, quam illas, per quas dimiſit venire; & quod multis vicibus non audet deſervire ſuam hebdomadam, quamvis hoc non ſit ordinarie; & quod de hoc aliquoties ſe excuſat, propter dictos dolores.

1 Et tolli viſa fuit difficultas ex libris Chori, ſeu Punctatoris Eccleſiæ, in quibus adnotantur deficientes in ſervitio, & quibus in hac materia ſtandum eſt; ut ex allegatis per Rotam *deciſ.* 629. *num.* 1. *parte* 2. *in recent.* Cum in eis appareat, Chriſtophorum defeciſse de anno 1617. ſolum, pro una die & *del* 1618 pro tribus tantum, & demum *del* 1619. ſolum pro quatuor, ut in partitis dictorum librorum datis *in dicto Summario*, *Promotoris fiſcalis*, *num.* 4. Sicque patet ſupradictam
2 narrativam non poſse dici verificatam, cum juxta illam, ac etiam ſecundum naturam hujuſmodi gratiarum, eſset probanda talis infirmitas, quæ per ſe corpus aggravaret, ſine probabili ſpe futuræ proſperitatis, & valetudinis, ſecundum Felinum *in cap. quoniam frequenter*, *num.* 6. *ad fin. verſ. & quando Innocent. ut lit. non conteſt.* quem in iſtis præciſis terminis ſimilis Coadjutoriæ ſequuta eſt, Rota apud Caput. *deci.* 240. *num.* 1. *part.* 1. & Gonzal *ad reg.* 8. *gl.* 5. §. 9. *n.* 88. & quæ præſtaret impedimentum perpetuum, licet cum aliquo intervallo quietis, ut in eiſdem terminis not. poſt alios Imola *in cap. fin. ſub n.* 9. *de Cleric. agrot.* & Caputaq. *dict. deciſ.* 240. *n.* 2. & Gonzal. *loco citato*, *n.* 89.

3 Quæ etiam infirmitas eſset juxta omnes Iuris regulas plene, & concludenter probanda, præſertim cum eſse ſoleat potiſſima cauſa, & fundamentum hujus-
4 modi Coadjutoriarum cum futura ſucceſſione, quæ ſunt exorbitantes a jure communi, & quæ ſine urgenti neceſſitate, & cauſa non prius diligenter cognita, prohibentur a Sacroſancto Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 7. & a motu proprio fel. record. Pauli IV.

Et ideo ex hoc, aliis omiſſis, Domini reſponderunt, gratiam prædictam non eſse juſtificatam.

Pampilonenſis Matrimonii Veneris 13. Maji 1622.

Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonii diſſolutio, ſi prætendatur ob impotentiam coeundi, Judex primo loco mandare debet, quod uxor a mulieribus, & maritus a viris peritis inſpiciatur.*

2 *Coeundi impotentia ſigna quando ſunt dubia, ante declarationem nullitatis matrimonii requiritur triennalis conjugum cohabitatio.*

3 *Matrimonium ut poſſit diſſolvi, quando impotentia coeundi ſigna ſint dubia, neceſſe eſt quod conſtet, conjuges ſimul cohabitaſſe, & incubuiſſe operi maritali.*

4 *Conjuges operi maritali incubuiſſe probatur, ſi conſtet, in eodem lecto cubuiſſe.*

5 *Mulier inſpicienda an ſit potens ad coeundum, debet per duas Obſtetrices expertas, & non ſuſpectas inſpici.*

6 *Obſtetrices tres deputandæ veniunt, ſi mulier, quæ inſpici debet, an ſit apta ad coitum, in magna Civitate degat.*

7 *Obſtetrices quot ſint neceſſariæ ad cognoſcendum, an mulier ſit apta ad coitum, remittitur judicantis religioni.*

8 *Obſtetrices deputandæ ad cognoſcendum, an mulier ſit apta ad coitum, debent eſſe expertæ in opere nuptiali.*

9 *Matronæ deputandæ ad cognoſcendum, an mulier ſit apta ad coitum, debent eſſe ex peritioribus, & non ſenes, nec juvenes.*

Declara, ut num. 11.

10 *Experientiam in rebus ſi quis non habeat, facile eluditur.*

12 *Obſtetrices deputatæ, ad inſpiciendam mulierem, an ſit apta ad coitum, referentes medio juramento, de veritate dicenda, rite referre dicuntur.*

13 *Periti dum referunt, ſatis eſt quod jurent de eorum credulitate.*

14 *Mulier inſpicienda, an ſit apta ad coitum, poni debet per tres quadrantes unius horæ in balneo immediate ante inſpectionem.*

15 *Matrimonium non eſt diſſolvendum ob impedimentum conjugum medicabile.*

16 *Arctitudinis impedimentum ad coitum in muliere, ſi eſt medicabile per ſciſſionem, matrimonium non diſſolvitur.*

17 *Arctitudo mulieris tunc eſt tollenda per ſciſſionem, quando id poteſt fieri abſque periculo vitæ.*

18 *Mulierum peritia ſi non ſit habilis ad judicandum, an mulieris impotentia ad coitum ſit medicabilis, tunc adhibendi ſunt Viri Periti.*

19 *Viri Periti pro judicanda impotentia mulieris ad coitum an poſſit medelis tolli, ſi non admittantur ad inſpectionem mulieres, debent ſaltem audire Obſtetrices & ſuper illarum relationibus ſuam proferre ſententiam.*

20 *Judex in materia gravi conſiderate procedere debet, in iis maxime, quæ ejus arbitrio ſunt remiſſa.*

DECISIO XLVIII.

AGitur de diſſolutione matrimonii ob impoten- 1
tiam coeundi, unde fuit primo loco ordinatum, ut a mulieribus inſpiceretur uxor; a viris autem maritus, juxta not. *in cap. fin. de frigid. & maleficiat.* & ita fuit ſervatum *in cauſa Taurinenſ. Matrim.* 2 *Decembr.* 1591. *coram bon. mem. Card. Blanchetto*; & meis temporibus *in cauſa Romana invaliditatis matrimonii* 28. *Februarii* 1603. *coram bon. mem. Penia*; Et cum mulieres retuliſsent, uxorem eſse valde arctam, & periti virum
non poſse coire cum muliere valde arcta, ſub *die* 11. *De-* 2
cembris 1605. coram me fuit dictum, quod ſigna hujus impotentiæ coeundi erant dubia & præſumptiva; & ideo quod pro declaratione nullitatis matrimonii requirebatur cohabitatio triennalis, & nova inſpectio mulieris, & juramentum conjugum cum ſeptima manu propinquorum, firmantium juramento ſe commiſceri carnaliter nequire. Unde cum hoc quæratur, an ſit locus diſſolutioni Matrimonii, videndum eſt, an prædicta fuerint adimpleta.

Et quantum attinet ad cohabitationem triennalem, & juramentum conjugum & propinquorum, animadvertebatur, quod licet *die* 9. *Octobris* 1617. mulier fuerit conſignata viro, quam accepit libentiſſime; ta-
men non conſtat, quod inſimul habitaverint per trien- 3
nium, & incubuerint operi nuptiali, & quod non potuerint inſimul commiſceri, quod conjuges tenentur jura-

Digitized by Google

juramento firmare: ut *in cap. fin. de frigid. & malefic.*
Nec appareret ſeptimam manum propinquorum affirmare, quod interea conjuges incubuerint operi nuptiali, prout requiritur, ut text. *in dict. cap fin.* & per
Gloſſ. *ibidem in fin* ubi dicit, ſatis hoc probari, ſi con-
4 ſtat, conjuges habitaſſe in eodem lecto: Hoſtienſ. *in cap. fraternitatis, ante n. 1 de frigid. & malefic.*

Quantum attinet ad inſpectionem, Judex ſubdelegatus in partibus *die 2. Aprilis* 1621. accerevit uxorem inſpiciendam per Angelam Fydalgam, Philippam D.., & Mariam Braz obſtetrices: Unde circa iſtam inſpectionem de pluribus eſt videndum.

5 Et primo, an ſufficiens numerus mulierum fuerit
deputatus, & affirmative Domini reſolverunt; quia
ſufficit deputatio duarum mulierum expertarum, &
partibus non ſuſpectarum, hic autem fuerunt deputatæ Obſtetrices; ſecundum ſententiam Baldi *in cap.*
6 *propoſuiſti, num. 4. verſ. & licet. de probat.* & ceſſat omnis difficultas, cum fuerint deputatæ tres mulieres,
quæ videntur neceſſariæ in civitate magna, cum plu-
7 res, quæ habeant peritiam, in ea poſſint inveniri: ut
videtur voluiſſe Barbat. *in d. cap. propoſuiſti, n. 7.* qui
poſtea etiam hoc videtur relinquere judicantis religioni.

8 Secundo eſt videndum, an dictæ obſtetrices eſſent
aptæ ad referendum? cum text. *in dict. cap. fin.* requirat, quod mulieres deputandæ ſint expertæ in opere
9 nuptiali; Et fuit dictum quod ſic cum illæ eſſent Obſtetrices. Sed cum Hoſtienſ. *in cap fraternitatis, ante num. 1. de frigid. & maleſ.* requiratur, deputentur Matronæ peritiores, quæ nec ſenio confectæ, nec juvenes ſint, ne vetulæ beneficio viſus fruſtratæ, juniores
10 vero carentes experientia faciliter eludantur: In hoc
caſu una iſtarum Obſtetricum erat ætatis 50. annorum; aliæ vero duæ ætatis 70. annorum, quæ ætas licet videretur magna, ita ut dictum *Hoſtienſis* videretur
11 facere aliquam difficultatem, nihilominus ex qualitate
relationis, & ex diligentiis factis, viſum fuit relationibus ipſarum eſſe adhibendam fidem.

Tertio eſt videndum, an rite fuerit facta relatio?
12 & affirmative pariter fuit reſolutum; cum dictæ mulie-
13 res retulerint medio juramento de veritate dicenda,
cum tamen ſufficeret juramentum de credulitate, prout periti jurant: Abbas *in cap. propoſuiſti, num. undecimo, verſ venio nunc ad ſecundam, de probat.* Et iſtæ mulieres fuerunt deputatæ *die 2. Aprilis* 1621 & eadem die fecerunt inſpectionem, & duæ etiam relationem; tertia autem fecit relationem *die 3. Aprilis*, in quibus relationibus retulerunt, ſe feciſſe inſpectionem eadem *die 2 Aprilis*

Quarto eſt videndum, an dicta inſpectio fuerit re-
14 cte facta, & viſum fuit quod ſic, quia eadem die immediate ante inſpectionem fuit mulier poſita in balneo, in quo permanſit per tres quadrantes horæ, juxta cautelam Hoſtienſ. *in cap. cauſam Matrimonii, numero quarto, de probat. & in cap. fraternitati, ante numerum primum, verſ. & propter medicinas mulierum de frigid. & malefic.* quem ſequitur Abbas *in dict. cap. fraternitatis, n. 4. not. 3. verſ. & conſuluit*; & Gregor. Lopez *parte quarta, titulo octavo, libro ſecundo, ſuper verbo, mulieres*, & poſtmodum deventum fuit ad inſpectionem, & tactum; & relatum, quod mulier fuerit reperta Virgo. Unde non poteſt negari, quin iſta inſpectio non fuerit bene facta; ſuper qua inſpectione cum tantum informaretur, ſuper ea Domini reſponſum dederunt, omiſſis aliis ſupradictis circumſtantiis, de quibus poterit videri.

15 Aliqui tamen ex Dominis circa iſtam inſpectionem
16 conſiderabant, quod etſi omnia concurrerent, nihi-
17 lominus non ſufficerent pro ſeparatione tori, cum ex
dicta inſpectione non conſtet, an impedimentum arctitudinis ſit medicabile, ſaltem per ſcisſionem abſque periculo vitæ; quo caſu utendum eſt illo remedio, non autem deveniendum ad diſſolutionem matrimonii; ut poſt alios, quos allegat, dicit Sanchez *de Matrimonio, libro 7. diſput. 93. n. 15.*

18 Et quando peritia mulierum non eſſet ſufficiens ad
reſolvendum, an impedimentum poſſit tolli, eſſet
admittenda inſpectio virorum peritorum, ut voluit
19 Franciſcus Aretinus *in conſilio 142. nu. 17. verſ. ne igitur facultas*, qui loquitur in terminis, & reſpondet omnibus contrariis; vel ſaltem periti deberent audire relationes mulierum, & ſuper illis ſuam proferre ſententiam.

Et cum iſta materia ſit gravis, omnis modus eſt quæ- 20
rendus eruendæ veritatis; quia Judex nimis eſt oneratus cum talia ejus arbitrio ſint commiſſa, ut dixit Hoſtienſ. *in dict. cap. fraternitatis, ante n. 1.*

Et ita &c.

Romana altius non tollendi, Lunæ 30. Maji 1622.

Coram R. P. D. Buratto.

SUMMARIUM.

1 *Interdictum,* Ne quid in loco publico, *habet locum, etiam ſi quid fiat in privato, quod noceat publico.*

2 *Faber malleans prope ſcholas expelli poteſt.*

3 *Ædificium altius tolli non poteſt, ſi venti excludantur in damnum publicæ utilitatis.*

4 *Arbiter & moderator quilibet eſt rei ſuæ.*

5 *Ædificiis nobilibus & inſignibus Civitatem ornari publice intereſt.*

6 *Ædificium altius tolli poteſt, cum non ſit ad æmulationem.*

7 *Ædificium jam cœptum habendum eſt in conſtructione, ac ſi eſſet perfectum.*

8 *Ædificare ne liceat prope domum alterius ut ventus non impediatur, probandum eſt ab Actore, quod ventus prorſus, & undique remaneat excluſus, ita ut locus penitus inutilis evadat.*

9 *Venti [illegible] habent eandem vim eoſdemque effectus, prout ante refractionem, & impedimentum.*

10 *Venti Aquilonares refracti ſalubriores ſunt quam ſi impetuoſi libere ingrediantur.*

11 *Aeris inſalubritas neceſſario non reſultat ab omnimoda ventorum Aquilonarium excluſione.*

12 *Experientia ſemper attendi debet tanquam rerum magiſtra.*

13 *Venti Orientales ſalubres ſunt.*

14 *Etheſiæ ſunt venti Aquilonares.*

15 *Contrarium num. ſeq.*

16 *Probatio dubia interpretanda venit contra ipſum producentem.*

17 *Conditio indefinita in teſte non æquipollet univerſali.*

18 *Peritis inſignibus in ſua profeſſione fides adhibenda venit.*

19 *Teſtibus deponentibus pro reo magis credendum eſt, quam deponentibus pro actore in concurſu parium probationum.*

20 *Teſtes contra ipſorum inductores plene probant.*

21 *Reo ſufficit teſtium probationes invicem conquaſſari.*

22 *Juri alterius non derogatur quotieſcumque poteſt aliter provideri publicæ utilitati.*

23 *Elatio ædificii impediri non debet, ceſſante alterius detrimento, & ſtante ædificantis utilitate.*

24 *Feneſtras aperire, ex quibus inſpici poſſit intra Monaſterium Monialium, minime licet.*

25 *Feneſtras aperire non licet, ſi per eas inſpici poſſit intra Collegium, ubi adoleſcentes Seminarii educantur.*

26 *Ædificare non impeditur vicinus cum feneſtris reſpicientibus in domum vicini.*

27 L. altius Cod. de ſerv. & aqua: *non procedit in præjudicium loci publici.*

DECISIO XLIX.

PRopoſito ſub die 3. Decembris 1618. *coram R. P. D. meo Pirovano* præſenti dubio, an liceret Ferrino altius tollere ejus palatium juxta ædes Seminarii ædificatum? fuit tunc firmatum, Seminarium gaudere privilegio loci publici, & proſequendo diſputationem coram me, Seminarium prætendebat elationem dicti Palatii impedire ratione damni dictis ædibus imminentis.

Primo propter excluſionem Ventorum Aquilona- 1
rium, ob quam aſſerebat dictas ædes reddi inſalubres, & hic obſtare interdictum, *Ne quid in loco publico*, quod habet locum etiam, ſi quid fiat in privato, quod

noceat

noceat publico, *l. 2. §. idem Labeo & §. idem ait*,
ubi Bartol. & *§. ſi quis domum*, & *§. ſi quis in ſuo*,
ubi idem Bart. *ff. ne quid in loco public.* Et adduce-
2 bantur exempla de expellendo fabro malleante penes
ſcholas, & de non officiendo illarum luminibus, &
alia, de quibus per Doctores *in l. 1 Digeſtis, ſol. ma-
tr.* & late per imformantes pro Seminario: & obſta-
re etiam diſpoſitionem *leg. fin. Cod. de ſerv. & acq.*
3 inducentis ipſo jure ſervitutem altius non tollendi,
ne venti excludantur in damnum publicæ utilitatis,
juxta intellectum Ugon. quem poſt Gloſſ. ſequitur
ibi Cyn. *in fine*, Alberic. atteſtans ſecundum eos plu-
ries obtinuiſſe de facto; Buttigar. Bartol. Bald. Sa-
licet. qui de communi; Angel. & Caſtr. idem Angel. *in
l. Imperatores, ff. de ſervit. urban præd.* cum aliis allegatis.

Secundo deducebatur damnum ex proſpectu intus
dictas ædes per feneſtras dicti palatii ex infra alle-
gandis; Sed Domini (pro majore tamen parte) hac
in tertia propoſitione reſolverunt, eidem Ferrino
licere dictum Palatium altius tollere, cum modera-
mine tamen quoad feneſtras, & lumina, de quo infra.

Moti ſunt autem, quia Ferrinus, qui eſt reus ul-
tra vulgatiſſimas regulas. Quod Actore non pro-
4 bante, &c. Et quod quiſque in re propria eſt mo-
derator & arbiter, de qua in ſpecie Gloſſ. *in l. per
provincias, in verb. ſui dominii, Cod. de ædific. priv.*
habet pro ſe in hac materia regulam *l. altius, C. de
ſervitut. & aqu.* & *ibi* not. per Gloſſ. & Doct. Ca-
pol. *de ſervit. urban. præd. c. 27. num. 4.* late Hond.
conſ. 81. lib. 1. & fuit dictum *in Tyburtina Calcarea-
rum 14. Martii 1614. coram me.*

5 Præſertim cum dictum Palatium ſit valde nobile
& inſigne publiceque intereſit Civitatem ſimilibus
ædificiis ornari; *leg. prætor. ait 20. §. hoc interdi-
ctum prohibitorium, ff. de nov. oper. nunc. l. 2.
Cod. de ædific. privat.* & *ibi* Gloſſ. *in verb. aſpectus.*
Salic. *in ſum. & 1. not.* Surd. *deciſ. 168. n. 9* Simon.
de Præt. *conſil. 73. n. 22.* qua ratione per Summos
Pontifices & præſertim per fel. rec. Gregor. XIII. mul-
ta fuerunt indulta privilegia, de quibus in Bulla *Con-*
6 *grui*, quotidie practicata; Cumque dicta elatio non fiat
ad æmulationem, quod non prætenditur, nec præſu-
mitur, Gloſſ. *in leg. fluminum, §. fin. verſ. non tene-
ri, ff. de damn. infect.* quam *ibi* omnes ſequi, & eſſe
communem opinionem late Padil. *in dict. l. altius, n.
22. verſ. ſed in dubio.*

Nec obſtare viſum fuit damnum ex dicta elatione
prætenſum; Nam primo quoad impedimentum Ven-
torum Aquilonarium, & aeris inſalubritatem, quam-
vis admiſſæ fuerint concluſiones juris ſuper hoc firma-
tæ, & per informantes pro Seminario late comproba-
tæ, Domini cenſuerunt factum in præſenti non ve-
rificari.

In primis enim circa excluſionem dictorum Vento-
rum, quamvis conſiderato præſertim ſtatu, poſtquam
erit perfecta fabrica Seminarii juxta plantam ex ordi-
ne Rotæ inter partes firmatam, qui ſtatus attendi
debet, quia cum Seminarium prævenerit in conſtru-
ctione ſui ædificii, habendum eſt, ac ſi ædificium per-
fectum eſſet; *leg. 2. §. idem Labeo, verſ. deinde ait Præ-*
7 *tor, ff. ne quid in loc. publ. Bart. in l. quominus, n. 10.
ff. de flumin.* & *ibi* Jaſ. *n. 44.* Bald. *in l. item lapilli,
num. 10. de rerum diviſ.*

Admiſſa etiam excluſione ventorum in ædes Semi-
narii per lineam rectam, quæ ſatis clare apparere vi-
debatur, ultra occularem loci inſpectionem ex dicta
planta, relationibus Peritorum, & depoſitionibus Te-
ſtium tam Seminarii, videlicet ſecundi *juxta 16. addi-
tionale, & ſuper 18. & 19.* Quinti Teſtis *ſuper 2. 3. &
17.* & Sexti *ſuper 17.* & Quarti *juxta 19.* atque etiam
ex aliis infra dicendis, qui dum deponunt de ingreſſu
dictorum Ventorum per reunionem, videntur neceſ-
ſario ſupponere eorundem præcedentem retractionem
ad obſtaculum Palatii Ferrini. Nichilominus diceba-
8 tur id non ſufficere Seminario actori, ſed probandum
eſſe quod non adſint alii modi, nec aliæ viæ ingreſ-
ſus venti Aquilonaris, ad hoc ut probatio per neceſ-
ſe concludat, juxta vulgatam regulam & juxta termi-
nos *dict. l. finalis*, quæ requirit, quod ventus prorſus
& undique excludatur; ita ut locus penitus inutilis
efficiatur; ut in textus, ibi *ſi inutilem aream faciat*;
& tradunt *ibid.* Abb. *in fin.* & Cyn. Bart. Bald. Angel.
Caſtr. & Padill. *in ſumm.* Imol. *in leg. ſi priuſquam, n. 9.
verſ 2.* ubi Alex. *n. 34 verſ. 2. ff. de nov. oper. nunc.* Ve-
ron. *de ſervit. d. c. 27. n. 4. verſ. 1.* Jaſon. *in l. ex hoc jure n.
14. ff de juſt. & jur.* Paleth. *conſ 130. n. 21. ſub verſ. ad 4.*
ibi, *tertia ſolutio*; Honded. *d. conſ. 81. n. 29. 30. & 31.*

Quod non ſolum pro eodem Seminario probatum
non fuit, ſed pro parte Ferrini probatur ingreſſus
Ventorum per alios tres modos; ſcilicet primo per
Reunionem; *Secundo*, per deſcenſum; *Tertio*, a la-
teribus, ut *in ejus Summ. n. 1. & 2.*

De ingreſſu enim per reunionem deponunt ex teſti-
bus ipſius, primus *juxta 1. & 22. & ſuper 9. & 10. &
ſuper 19. & ſuper 3.* ubi quod ſufficit minor diſtantia,
quam duplicata, & Tertius *juxta 11. 19. & 22. ſuper
1. & 10.* qui melius concludere viſi ſunt, quam te-
ſtes Seminarii, quorum Quartus *juxta 18.* ſe remittit
ad Mathematicos, Quintus & Octavus, *juxta idem* di-
cunt, non poſſe dari certam regulam, nec quid cer-
tum determinari circa quantitatem diſtantiæ ad effe-
ctum hujuſmodi reunionis.

Per deſcenſum vero deponunt ex prædictis teſtibus
Ferrini idem Primus *juxta 11.* ubi dat exemplum de
curtili Palatii Farneſiani, & Cancellariæ Apoſtoli-
cæ, reddit rationem, quia motus Ventorum eſt diame-
tralis, non autem horizontalis, ita ut ab ejus prin-
cipio prope mediam aeris regionem paulatim oblique
deſcendat; & quod hoc præcipue procedit in ventis
Septentrionalibus, qui ideo a Peripateticis *Apogæi* vo-
cantur; & Tertius *juxta 16. & ſuper 1.* & Septimus *juxta
8.* & Octavus *juxta 11.* & concordant etiam duo teſtes
nuper pro parte Seminarii examinati, nempe Primus
juxta 11. in fine dicens, *& il corſo del vento tengo, che
ſia diametrale; e non Orizontale*, *et juxta 26.* & Secun-
dus *juxta idem*, ibi *Che il corſo del vento ſia diametra-
le, overo Orizontale, la mia opinione che ſia miſto.*

De ingreſſu autem Ventorum a lateribus nempe per
vinculos venientes a Monte Citorio, & per vicum Or-
phanorum deponunt ex eiſdem teſtibus Ferrini Secun-
dus *juxta 17. et ſuper 1.* Tertius *ſuper 1.* Sextus *juxta 17.
et ſuper 2.* & Septimus *ſuper 8. et* Nonus *juxta 17.*

Secundum vero caput probationis Seminarii acto-
ris, nempe inſalubritatis aeris, deficere pariter vide-
batur; tum ex præmiſſis, quia remanente ingreſſu
Ventis Aquilonaribus per ſupradictos tres modos,
aer non redditur inſalubris per hujus ædificii elatio-
nem, ut patet ex eiſdem teſtibus *juxta 22. et ſuper*
5. d. 1. Summarii Ferrini n. 3. ubi dicunt. Ventos hu- 9
juſmodi reunitos habere eandem vim, eoſdemque ef-
fectus prout ante refractionem, & impedimentum.
Quin etiam Primus, ſecundus, tertius, ſextus & octa- 10
vus, *d. Summario, n. 4.* addunt, Ventos Aquilonares
refractos ſalubriores eſſe, quam ſi impetuoſi libere
ingrediantur. Quod, & idem ipſum conſtanter affir-
mant teſtes Seminarii; ut in depoſitionibus eorum
datis *in Summ. ejuſdem Eerint d. die 3. Decemb. 1618. n.
4.* Tum quia data etiam omnino Aquilonarium ex-
cluſione, non tamen inde neceſſario infertur inſalu- 11
britas aeris, prout expreſſe fatetur ſecundus teſtis
Seminarii *juxta 31. d. Summarioli, n. 9.* dicens; *Quan-
do non ſpira la Tramonta, il Seminario Romano non ſa-
rà neceſſariamente morboſo*, prout id etiam *juxta 37.*
una cum tertio teſte *juxta idem* affirmat, poſſe con-
tingere aliquibus aliis locis Urbis a Ventis Aquilo-
naribus retruſis, & latius deponunt teſtes Ferrini
in ejus Summ. num. 12. & 13. ubi Primus, Tertius,
Septimus & Octavus, inducunt ſimile de carceribus
Curiæ Sabellorum, Hoſpitali S. Spiritus, Mona-
ſterio puellarum dicti Hoſpitalis, ac aliis Mona-
ſteris in Urbe; intra quæ ventus Tramontanæ in-
gredi non poteſt, niſi perpendiculariter, & per de-
ſcenſum, & tamen in illis ſalubriter vivitur; licet
cohabitatio ſit anguſtior, ut victus incultior ſervetur
& fœtor, calor, & humiditas major ibi vigeat, ut
docet experientia, quæ ſemper attendi debet tanquam
rerum magiſtra, *vulg. c. quam ſit, de elect. in 6.*

Eoque magis, quia per elationem dicti ædificii non
impedientur Seminario flatus ventorum collateralium 12
Aquilonaris, ſcilicet Magiſtri, & Græci, ut deponunt

ex teſtibus Ferrini Primus, Secundus, Quintus & Sex-
tus, Teſtes Seminarii, *dict. Summariolo dato* 3. *No-
vembris*, *n.* 5. Qui venti uti participantes naturam ip-
ſius Aquilonaris ſunt æque ſalubres, ut dicunt iidem
teſtes Ferrini, *dict. Summario n.* 7. & Seminarii *d. Sum-
mariolo*, *n.* 6. Prout etiam non excludetur liber ingreſ-
ſus Ventorum Orientalium, & Occidentalium, quem-
admodum deponunt omnes teſtes ejusdem Ferrini,
13 demptis Septimo, & Octavo, ut *in dict. ejus Summa-
rio*, *n.* 8. qui pariter venti ſunt valde ſalubres, ut ple-
ne referunt Primus, Tertius, Septimus, Octavus &
Nonus, ex teſtibus ejusdem Ferrini *d. Summario*, *n.* 9.
& præſertim illi, qui *Ethesiæ* nuncupantur, flantes
tempore Æſtatis, & ab Occidente æſtivo, qui ideo
nullum impedimentum recidere poſſunt ab obſtaculo
ædificii Ferrini, etiam ad ſuum faſtigium perducti, ut
deponunt ex dictis teſtibus Ferrini Primus & ſextus *ſu-
per* 13. Tertius *juxta* 12. & Quartus *ſuper* 12. *dict. Sum-
mario*, *n.* 5. De quorum ſimiliter Ventorum ſalubri-
tate ac virtute humores exſiccandi & purgandi plene de-
ponunt etiam duo teſtes ejusdem Seminarii ultimo exa-
minati, nimirum Primus *juxta* 35. *&* 37. & Secundus
juxta 29. *&* 35.

14 Nec obſtat, quod duo prædicti teſtes, & præcipue
Secundus *juxta* 32. affirment, Etheſias hujusmodi eſſe
ventos Aquilonares, & flare a Septentrione, ac pro-
inde eorum ingreſſum per elationem ædificii Ferrini
impeditum remanſurum eſſe, quemadmodum ſupra
de ventis Aquilonaribus dictum eſt.

Nam ultra quod aditus illis patere poſſet per alios
modos ſupra poſitos, in hos major fides adhibita fuit
ſupradictis Teſtibus Ferrini deponentibus, dictos
Ventos non eſſe Septentrionales, ſed Collaterales,
15 & flare a parte circa Occidentem æſtivum: Tanto ma-
gis, quia concordant cum Quarto, Quinto, &
Octavo ex primis teſtibus ipſius Seminarii, *juxta* 17.
atteſtantibus, Ventos iſtos non eſſe proprie Aquilona-
res ſed laterales: Imo ſecundus ex dictis duobus pro
Seminario ultimo loco examinatis: *juxta* 30 clare de-
ponit, dictos Ventos flare a parte Occidentali: ſub-
dens, *il luogo poi preciſo credo, che ſia il cantone del Se-*
16 *minario verſo l' Occidente, e Rotonda*: Unde ex iſta
Teſtium Seminarii contrarietate probatio illius red-
ditur dubia, & conſequenter contra ipſum producen-
tem interpretanda: Butr. *in cap. cum tu. num.* 4. *verſ.
dicti teſtes*, *de teſtibus*, & Not. *in cap. In præſencia*, *de
probat.* Farin. *de teſtib. quæſt.* 68. §. 1. *num.* 60. Cum ita-
que Seminarii incolumitati proſpectum ſit per ingreſ-
ſum tot aliorum Ventorum ejuſdem benignitatis ac
ſalubritatis, ceſſat diſpoſitio *d. l. fin. Cod. de ſervit. &
aqu.* ex ſuperius *allegatis*.

Nec obſtant prædicti teſtes, qui pro parte Seminarii
dantur *in Summ. nu.* 6. ad probandum, habitationem
ipſius ex perfectione ædificii Ferrini reddi inſalu-
brem, & morboſam: quia loquuntur cum expreſſio
ſuppoſito, *Quando la Tramontana non ſpiri*, *& non
habbia adito nel Seminario*, Primus, Tertius &
Quintus, *Quando non ſpiri l' eſtate la Tramontana e*
17 *l' Etheſie*: quæ conditio non verificatur, ex prædictis;
& illi non concludunt, quod ædificium perfectum tol-
lat ventum, cum primus ſolum dicat, *che darrà impedi-
mento*. Quæ indefinita in teſte non æquipollet univer-
ſali: ut poſt alios Surdus *conſil.* 263. *num.* 10. *in fine*,
& 11. Seraphinus *deciſ.* 893. *numero vigeſimo ſecundo*,
cum allegati. *in Peruſina Bonorum* 29. *Octobris præteriti
coram me*. Alii vero de parte tantum: & Dominis
placuit magis ſtare teſtibus Ferrini, tanquam veroſi-
milia deponentibus, propter ſupra relata exempla da-
ta in Urbe Hoſpitalis Sancti Spiritus, Palatii Farneſia-
ni, Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæ Sabellorum, &
alia Gabr. *de Teſtibus concl.* 4. *n.* 23. cum relat. per Fari-
nacium *de Teſtibus*, *quæſt.* 65. *a n.* 127. *cum pluribus ſe-
quentibus*, maxime quia ipſi ſunt inſignes, ac primarii
Urbis Phyſici, & Mathematici; prout etiam plene re-
ferunt alii teſtes ſuper eorum legalitate pro eodem Fer-
rino examinati, ut *in ejus Summario num* 14. quibus
18 propterea fides adhibenda venit: Ancharan. *in cap. pro-
poſuiſti*, *n.* 3. *in not. de probat.* poſt Butrium *n.* 5. Abbat.
n. 4. Aretinum *n.* 6. & Dec. *n.* 34. Crot. *conſil.* 153. *n.* 8.
19 *& n.* 17. *&* 18. Et præſertim tanquam pro eo deponen-
tibus, quibus data paritate magis ſtandum eſt, quam
deponentibus pro actore: Gloſſ. *in cap. noſtra*, *verb.
adverſa*, *& verb. præferenda*, *de Teſtibus*, Gabr. *dict.
concluſ.* 4. *n.* 44. late Farinac. *d. quæſt.* 65. *n.* 130.

Et tanto magis, quia ex prædictis patet, in multis
etiam cum eis concordare teſtes ejusdem Seminarii,
qui fortius contra ipſum probant, Socin. Jun. *conſil.*
69. *n* 11. *lib.* 1. Gabr. *de Teſtib. concluſ.* 1. *n.* 9. Cæſar de 20
Graſſis *deciſ.* 7. *n.* 2 *de prob* Rota *deciſ.* 109. *n.* 5. *part.* 2.
recent. cum relatis per Farinac. *dict. quæſt.* 72. *num.* 11.
cum pluribus ſequentibus, Ferrino autem tanquam reo
ſufficit probationes invicem conquaſſari Rota *deciſ.* 21
238. *num.* 4. *part.* 1. *diverſ.*

Nec ſubſiſtit, quod quando ædificium erit perfectum,
omnino impedietur ingreſſus Tramontanæ; cum mul-
tæ viæ ingreſſus remaneant, ut ſupra comprobatum
eſt, & unus ex Dominis addebat, quod Seminarium
abundantius etiam providere poterit in parte conſtru-
enda, relinquendo vacua, & lodias, per quas com-
modius venti hujusmodi ingredi poſſunt, & quoties
publicæ utilitati poteſt aliter provideri, juri alterius 22
non derogatur; Honded *dict. conſ.* 81. *n.* 31.

Quæ autem pro parte ejusdem Seminarii dicebantur
de alliſione Ventorum Auſtralium ad dictum ædifi-
cium Ferrini ac eorum reflexione, & reſtagnatione in
ædibus Seminarii, unde notabile aeris detrimentum
timebatur, viſa fuerunt plene tolli, per teſtes eiusdem
Ferrini *in dict. Summario*, *n.* 10. qui optime per Ma-
thematicas, & naturales rationes oſtendunt, talem re-
flexionem & reſtagnationem in ædibus Seminarii con-
tingere non poſſe, & maxime propter obliquitatem fa-
ciei dicti ædificii. Ceſſante itaque damno Seminarii, 23
& ſtante utilitate Ferrini fabricam inceptam perficere
volentis firma pro ipſo remanet regula *d. l. altius*, cum
aliis *ſupra in principio* allegatis.

Quo vero ad proſpectum, non placuit Dominis ex
hac cauſa impedire elationem dicti ædificii, ſed om-
nes convenerunt, quod Ferrinus faciat, & aptet fene-
ſtras verſus Seminarium ad recipiendum tantum lu-
men, non autem ad proſpectum; quia ſicuti non licet 24
elevare ædificium, ſeu aperire feneſtras, reſpicientes
in Monaſteria Monialium, etiam circa æmulationem,
late Bero *conſil.* 135. *nu.* 9. 10 *& ſequentibus*, *volum.* 3.
Padil *in d. l. altius*, *nu.* 9. qui dicit eſſe communem,
cum relatis per Mar. Mut. *deciſ. Sicil.* 8. *nu.* 6. ubi quod
eſt veriſſimum, & ſatis clarum *& in conſuetud. Panor-
mitan. cap.* 29. *n.* 31. *&* 32. Ita nec etiam ſi reſpiciant in 25
Collegium Seminarii, ex præſcripto Sacr. Concil. Tri-
dent. erecti, & ordinati pro communi bono Reipu-
blicæ Chriſtianæ ad inſtituendum & dirigendum vi-
tam, & mores Adoleſcentum, & præſertim in Eccle-
ſiaſticis diſciplinis; ut de ſimilibus Clericis diſpoſuit
IV. Concil. Toletan. relatum *in cap. omnis ætas*, 12.
quæſt 1. a quo deſumptum eſt Concil. Trid.

Nec applicatur, quod Vicinus poſſit ædificare, ſeu 26
ædificium extollere cum feneſtris reſpicientibus in do-
mum, ſeu curiam Vicini, juxta *dict. leg. altius*, cum
ſua materia, tum ex prædictis, tum etiam quia *dicta
l. altius*, & ſimiles non procedunt in præjudicium loci
publici; quale eſt Seminarium, ut fuit jam firmatum 27
de die 3 *Decembr.* 1618. & facit *lex opus*, *de oper. public.*
& notatur *in cap. Piſanis*, *de reſt. ſpoliat.*

Et ita fuit reſolutum utraque parte informante.

Romana Donationis de Gualterucciis Lunæ 12. Decembris 1622.

Coram R. P. D. Cavalerio.

SUMMARIUM.

1 *Dementia non præſumitur.*

2 *Dementia excluditur, ſi actus eſt factus, prout fieri ſolet ab homine ſana mentis.*

3 *Actus præſumitur factus a Viro ſana mentis, eſt talis qui a prudenti viro fieri conſueverit.*

Digitized by Google

4 *Dementia probanda de certo tempore, non ſufficit, ſi teſtes deponunt de tempore vicino.*

5 *Dementia ad annullandum actum, requiritur talis, quæ excludat rationem.*

DECISIO L.

1 DOmini cenſuerunt donationem factam a Lælio, Collegio Clementino, eſſe validam; & ſic ſtandum in deciſis *die* 13 *Novembris* 1615 non obſtante, quod contra eam allegaretur Dementia Lælii donatoris; cum pro dicta donatione militent omnes regulæ, quod nimirum ſit in publico inſtrumento, & quod dementia non præſumatur, præſertim quando concurrunt contrariæ præſumptiones pro ſanitate mentis, ut late *in d. deciſ.* fuit probatum.

2 Inter alias vero præſumptiones ad excluſionem dementiæ, illa maxime urgere videbatur, quia donatio facta fuit cum omnibus cautelis & clauſulis, quas apponere ſolent homines ſanæ mentis, ut ponderat Card. Mant. *de conject. ult. volunt. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 7. Honded. *conſil.* 78. *num.* 61. *lib.* 2. Pariſ. *conſil.* 88. *nu.* 45. *lib.* 2. & dictum fuit *in Meliten. teſtamenti.* 17. *Februarii* 1612. *coram Reverendiſſimo Domino meo Patriarcha, & in Romana hæreditatis, de Gracchis* 5. *Decembr.* 1618. *coram R. P. D. meo Remboldo*. Cum etiam ex qualitate

3 actus, qui geri potuit a Viro ſanæ mentis, ita geſtum eſſe præſumendum ſit: Decius *conſil.* 448. *n.* 14. *verſ.* 4. *hoc idem*, & *n.* 15. & pluribus comprobatum fuit *in Romana donationis* 11. *Jan.* 1619. *coram Reverendiſſimo Domino meo Selencien.*

4 Neque contrarium viſi ſunt probare teſtes examinati ſuper dementia Lælii: Nam reſponſum fuit, illos non probare dementiam de tempore factæ donationis, neque concludere de tempore proxime præcedenti, aut ſubſequenti, aut quod donans non habeat dilucida intervalla, & ſic ceſſare videbatur præſumptio dementiæ in actu, qui potuit fieri tempore medio, quo contrahens habebat dilucida intervalla: Cornel. *conſ.* 319. *ante numerum primum, lib.* 1. & *in dict. Romana hæred. de Gracchis*, & *in dict. Romana donationis.*

5 Ultra quod potius dicti teſtes deponebant de debilitate mentis, quam de furore; & ſic non videbatur adeſſe talis defectus mentis, qui omnino removeret rationem, qualis requiritur pro annullando contractu: Decius *conſ.* 127. *n.* 33. & *ſeqq.* cum adductis *in dict. Meliten. teſtamenti*, & *in l. Romana donationis.*

Ex quibus & aliis deductis *in prima deciſione* Domini cenſuerunt, donationem eſſe validam, & ſtandum eſſe in deciſis.

Pampilonenſis Matrimonii Lunæ 16. Januarii 1623.

Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium ut poſſit diſſolvi ob impotentiam coeundi, quid conjuges jurare debeant?*

2 *Et quid ſuper hoc jurare debeant eorum propinqui.*

3 *Impedimentum coeundi inter conjuges quando eſt medicabile, matrimonium non diſſolvitur.*

4 *Juramentum præſtandum a vicinis in diſſolutione matrimonii ob impotentiam conjugum, quomodo ſuppleendum ſit in defectum propinquorum.*

5 *Impedimentum coitus quod uterque conjugum fatetur, probatur pro diſſolutione matrimonii ex eorundem juramento cum ſeptima manu.*

6 *Impedimentum coeundi inter conjuges, quando non eſt medicabile, locus eſt diſſolutioni matrimonii.*

DECISIO LI.

1 IN reſolutione hujus cauſæ facta 13. Maji ſuperioris anni, ſublatis aliis, difficultates tres tantum remanſerunt. Prima, quod conjuges non jurarunt, quod per triennium inſimul habitaverunt, & incubuerint operi nuptiali, & quod non potuerint inſimul commiſceri, *cap. fin. de frigid. & malefic.*

Secunda, quod non conſtabat, quod ſeptima manus propinquorum juraſſet, quod interea conjuges incubuerint operi nuptiali, & quod ipſi verum dixerint, ut habetur *in d. cap. finali*, & *cap. laudabilem, eod. tit.* 2

Tertia, quia licet inſpectio fuerit recte facta, non tamen conſtabat an impedimentum eſſet medicabile: ſi enim eſt medicabile, diſſolutioni minime locus eſt: Sanchez *de matrimon. libro* 7. *diſputatione* 93. *nu.* 15. Comitol. *Reſponſ. moral.* 118. *lib.* 7. 3

Ad tollendas iſtas difficultates fuit conceſſa ſubdelegatio in partibus: & reproducto proceſſu; ex eo conſtat, quod mulier recte juravit cum ſeptima manu virorum, qui etiam legitime jurarunt: Et quamvis dicti viri non ſint propinqui Mariæ, tamen cum ipſa in loco habitationis propinquos non haberet, ſufficiunt, ut habetur *in dicto cap laudabilem*; Sanch. *de matrimonio, lib.* 7. *diſput.* 108. *n.* 12. & ſufficit juramentum ſolius Mariæ, & virorum pro ejus parte, cum ipſa neget ſe fuiſſe cognitam: Franciſcus vero etiam id affirmet; tunc enim juramentum utriusque cum ſeptima manu utriusque partis probat, quando uterque impedimentum affirmat; ut habetur *in dicto cap. laudabilem*; late Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *diſput.* 109. *num.* 23. & ſic prima, & ſecunda difficultas ſublatæ fuerunt. 4 5

Quantum attinet ad tertiam difficultatem, licet conſideratione digna ſit, tamen animadvertebant Domini, quod cum mulieres, quæ inſpectionem fecerant, deponant, Mariam eſſe valde arctam, & Medici deponant, Franciſcum non eſſe aptum ad cognoſcendam mulierem valde arctam, ſatis conſtare impedimentum non eſſe medicabile; quia impedimentum ex parte mulieris erat ob anguſtiam naturalem vaſis, non autem propter aliquod accidens, quod arte Medica aut Chirurgia tolli poſſit. Quare cum ſatis conſtaret utrumque impedimentum non eſſe medicabile, utique ceſſabat etiam tertium objectum. 6

Et ita concluſum.

Neapolitana Separationis Tori, Veneris 26. Maji 1623.

Coram R. P. D. Buratto.

SUMMARIUM.

1 *Separatio tori eſt cauſa gravis & ardua, & ideo ejus cauſa concludenter probanda ſunt.*

2 *Separationem tori prætendens ob morbum alterius conjugis, debet illum concludenter probare per Medicos, & Peritos.*

3 *Lepra non ſufficit ad inducendam tori ſeparationem.*

DECISIO LII.

ALoyſia eſt actrix in hoc judicio ſeparationis a viro, per eam intentio in Tribunali Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi, & proſecuto in Rota in gradu appellationis per eam interpoſitæ a definitivo decreto denegationis ſeparationis; & ideo tenetur cauſas dictæ ſeparationis per eam deductas, & præſertim ſævitiæ concludenter probare; cum cauſa ſit gravis & ardua; Pariſ. *conſil.* 54. *n.* 14. & 15 *lib.* 4. Natt. *conſil.* 616. *num.* 1. Roſan. *conſ.* 27. *n* 2 *lib.* 3. Bertazz. *conſ. crimin.* 218. *n* 5. *lib.* 1. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. p.* 2. *nu.* 27. late Farinac. *in prax. quæſt.* 143 *num.* 164 Rota *deciſ.* 441. *num* 2. *parte* 2. *recent.* & *deciſ.* 294. *num.* 12. coram Sanctiſſimo, & *deciſ.* 39. *n.* 3 & 371 *num.* 1. *poſt ſecundum volumen.* Farinac. Nec ipſi mulieri creditur; Rota *deciſ.* 278. *num.* 9. *parte* 4. *diverſ.* & *dict. deciſ.* 39. *nu.* 3. Et tanto magis, quia ipſa ſponte & propria auctoritate divertit a viro, & illius cohabitatione: contra textum *in cap. porro, de divort.* 1

Et eadem ratione debet concludenter probare prætenſum morbum viri per Medicos, & Peritos; *leg. ſemel, C. de re milit. lib.* 12. Bertrand. *conſil* 16.. *num.* 4. *lib.* 3. Rebuff. *in praxi, tit. de infirm. beneſ. reſignan. gloſſ.* 2. *num.* 4. Sebaſt. Medices, *de caſ. fortuitis,* 2

quæſt. 6. num. 6. & debet eſſe talis, *propter* quem ſit locus ſeparationi, cum alias nec lepra ſufficiat: *cap. 1. de conjug. lepros.* Barboſ. *ubi ſupra*, *n.* 28.

Nihil autem penitus præſtitit Aloyſia, nec in partibus, ubi cauſa per aliquot annos pependit; nec in Rota, licet ſibi fuerint conceſſæ litteræ remiſſoriales ſuper ejus articulis de menſe Decembris præteriti; quas tamen numquam expedivit, & nihilominus Rota reſolvit, illius perſonam non eſſe ſequeſtrandam, ut melius ſuis probationibus incumberet; ut *in deciſione ſub die* 10. *Februarii præteriti.*

Et ideo Domini unanimi voto reſponderunt pro Domino Conſiliario informante, ipſam teneri redire ad matrimonialem cohabitationem, & virum a petitis eſſe abſolvendum procurator dictæ Aloyſiæ pluries monito, & citato.

Venuſina Legati, Mercurii 28. Junii 1623.

Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM.

1 *Ad Matrimonium contrahendum quis induci non debet metu pœna, & num.* 32.
2 *Ad matrimonium quis allici poteſt ſpe lucri, numero* 6. *&* 33.
3 *Teſtator poteſt auferre legatum, vel hæreditatem ei, qui non contraxerit matrimonium cum certo genere perſonarum, vel contraxerit contra præceptum ipſius teſtatoris.*
4 *Pœna vere irrogatur, quando aliquid, quod proprium eſt, abſit, vel abfuturum ſit, & n.* 13. *&* 15.
5 *Lex certa, & conditio poteſt dari in eo re, in qua eſt permiſſum id facere.*
7 *Pater non poteſt donare filio in poteſtate exiſtenti.*
8 *Pater donare poteſt filio in poteſtate exiſtenti contemplatione matrimonii.*
9 *Donatio inter vivos facta contemplatione matrimonii per patrem filio, ſi exiſtat in contractu matrimonii, eſt pars ipſius contractus, & cum eo confunditur, & n.* 10.
Amplia ut num. 11.
12 *Juramentum tollit inſinuationis defectum.*
14 *Bona ſub conditione relicta remanent libera penes hæredem.*
16 *Hæreditas quando non eſt ſolvendo, an legatarius quantitatis concurrat cum legatario ſpeciei ad effectum diminutionis.*
17 *Hypotheca legalis conſtituta cenſetur uſque ab initio pro legato conditionali.*
18 *Actio in conditionalibus non oritur, niſi poſt purificatam conditionem.*
19 *Conditio legato appoſita non retrotrahitur ad diem mortis teſtatoris, ſed attenditur tempus purificationis conditionis.*
20 *Legatario puro ſtatim acquiritur jus.*
21 *Conditio legati purificata non retrotrahitur ad effectum, ut legata pura minuantur.*
Amplia, ut num. 22.
Declara, ut num. 23.
24 *Legatarius præfertur creditori chirographario, quando hæreditas eſt ſolvendo, ſecus ſi non ſit ſolvendo.*
25 *Creditores habentes hypothecam præferunt legatariis.*
26 *Hæres non conficiens inventarium non tenetur ſolvere legatum pium de proprio.*
27 *Hæres non conficiens inventarium non tenetur in foro conſcientiæ ultra vires hæreditarias.*
28 *Eccleſia, & loca pia, debent vivere ſecundum conſcientiam.*
29 *Eccleſia, & loca pia, non debent exigere legata ultra vires hæreditarias.*
30 *Pœna æquiparatur amiſſio magni lucri, & n.* 35.
31 *Metum juſtum infert amiſſio magni lucri, & n.* 34.
36 *Arrharum datio ſuſtinetur, ita ut, ſi matrimonium non ſequatur, arrha lucrentur.*
Declara, ut num. 37.
38 *Jaſ.* in leg. Titia, n. 10. ff de verb. obligat. *declaratur.*
39 *Libertas, & cauſa pia, in Jure æquiparantur.*
40 *Pia cauſa præfertur libertati.*
Declara, ut num. 41.
42 *Matrimonia libere contrahi debent.*
43 *Conditio, quæ honeſte adimpleri non poteſt, habetur pro impoſſibili, & de jure non obligat.*
44 *Textus* in l. cum ita, §. videamus, ff. de condit. & demonſtr. *declaratur.*
45 *Matrimonium quando dicatur contrahi cum indigno.*
46 *Matrimonium contrahere non valet is, qui Ordinibus ſacris eſt inſignitus.*
47 *Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, eſt excommunicatus ipſo jure.*
48 *Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, etiam dimiſſa uxore, adminiſtrare non valet Ordines ſuſceptos.*
49 *Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, majores Ordines ſuſcipere prohibetur.*
50 *Conditio nubendi cum certa perſona, cum qua ob gradum affinitatis matrimonium contrahere prohibetur, rejicitur.*
51 *Jus æſtimari debet ſecundum tempus præſens.*
52 *Papa non ſolet diſpenſare matrimonium cum eo, qui reperitur ſacris Ordinibus inſignitus.*
53 *Matrimonium contrahere cum Clerico non videtur honeſtum, nec conveniens Nobili puellæ, & n.* 55.
54 *Ordo non ſacer ſuperveniens ſponſalibus, ea non diſſolvit.*
56 *Clericus an ſuccedat in feudo.*
57 *Tapia* in Auth. ingreſſi, verbo, ſua, Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. *declaratur.*
58 *Scientia quando abſque interpellatione ſufficiat ad effectum, de quo hic.*
59 *Matrimonium non bene contrahitur inter illos, qui ſunt ætate valde diſpares.*
60 *Mulier quando nubit, debet eſſe ætatis annorum* 18. *ſecundum Ariſtotelem.*
61 *Vir quando matrimonium contrahit debet eſſe annorum* 36, *juxta eundem Philoſophum.*
62 *Adoleſcentia eſt ætas aptior ad nubendum.*
63 *Matrimonium honeſte non contrahitur ſtante inæqualitate ætatis contrahentium.*
64 *Matrimonium honeſte non contrahitur cum gibboſo, & ſtrumis infecto.*
65 *Fructus de facili corrupti naſcuntur ex arbore corrupta.*
66 *Fructus bonus exire non poteſt ex radice infecta.*
67 *Sponſalia, etiam juramento firmata, diſſolvuntur, propter fœditatem notabilem, vel oculorum, aut naſi amiſſionem, aliamve gravem turpitudinem ſupervenientem.*
68 *Sponſalia diſſolvuntur propter paralyſim, vel lepram ſupervenientem.*
69 *Regula non coarctatur, ſi afferantur aliqui caſus exempli gratia.*
70 *Morbus gallicus minus gravis eſt, quam lepra.*
71 *Sponſalia diſſolvuntur propter epilepſiam.*
72 *Sponſalia diſſolvuntur, ſi quis male oleat, nec arte Medica curari poſſit.*
73 *Minor cenſetur ignorare teſtamentum patris.*
74 *Lucri amiſſionem, ut quis incurrat propter contraventionem, debet ei notificari prohibitio.*
75 *Teſtatoris diſpoſitio non currit contra ignorantem.*
76 *Teſtatoris diſpoſitio non currit contra debitorem, quem liberavit a toto debito, ſi centum intra menſem ſolverit, ubi debitori non fuit intimatum teſtamentum.*
77 *Debitor poteſt purgare moram, qui omiſit adimplere, quod debebat infra certum tempus.*
78 *Minori, qui omiſit adimplere ordinata a teſtatore competit reſtitutio in integrum.*
79 *Minor non reſtituitur in integrum, ſi tranſgrediatur voluntatem teſtatoris in committendo.*
Contrarium, numero 80.
Declara, ut num. 81.
82 *Textus* in leg. Julianus, §. fin. ff. ex quibus cauſ. major. *quando procedat.*
83 *Minori, qui omiſit implere præceptum Teſtatoris, ſuccurritur abſque reſtitutione.*
84 *Reſtituitur quis ex cauſa, ut conditio habeatur pro impleta.*
85 *Textus* in leg. Julianus, §. fin. ff. ex quibus cauſ. major. *declaratur.*
86 *Reſtitutio in integrum, quæ conceditur minoribus, eſt favor-*

Digitized by Google

eſt favorabilior illa, quæ conceditur abſentibus.
87 *Minor in his, quæ gerit occaſione matrimonii, habetur pro majore.*
88 *Minor quando non dicatur doloſe agere.*
89 *Principis voluntas ſive auctoritas quando adeſt, excludit omnem doli præſumptionem.*
90 *Princeps ubi eſt, ibi non poteſt committi dolus.*
91 *Infans non præſumitur aliquid feciſſe doloſe contra præceptum teſtatoris.*
92 *Mulier reſtituitur adverſus ſolutionem, non autem adverſus matrimonium.*
93 *Errans in jure valde dubio, non præſumitur in dolo.*
94 *Minori cuilibet competit reſtitutio in integrum, etiamſi agatur de commiſſione, non autem de omiſſione.*

DECISIO LIII.

CLaræ memoriæ Fabritius Geſualdus Princeps
Venuſinus, in ultimo, quod condidit, teſta-
mento, inter alia diſpoſuit per hæc verba; *Dichiaro, e
voglio, che caſo che D.Carlo moriſſe ſenza figli maſchi legiti-
mi, e naturali; ſimilmente i ſuoi figli moriſſero ſenza figli
maſchi legitimi, e naturali, laſciando ſolamente femine
legitime, e naturales, in tal caſo le femine, o femina
ſi debbano caſare con la famiglia di Geſualdo de più proſ-
ſimi a me, & alli ſopraditti miei Deſcendenti, ſalvo
ſempre però il beneplacito della Sede Apoſtolica, ca-
ſo che ſi maritaſſero con altri, ſiano obligati alli Padri
della Compagnia di Giesù ducati ducento milla in be-
neficio di queſto Regno di Napoli, ſi come nel caſo
preditto damò per allhora li laſcio, & li dono, &c.*
Evenit caſus, quod dictus Dominus Carolus obiit,
relicto Domino Emanuele filio maſculo, qui obiit
relictis tantum fœminis, inter quas Excellentiſſi-
ma Domina Iſabella primogenita, quæ de conſen-
ſu Catholicæ Majeſtatis & Tutorum nuptui fuit
tradita Excellentiſſimo Domino Principi Nicolao
Ludoviſio, Sanctiſſimi Domini noſtri Gregorii
XV. Nepoti; Unde, cum nupſerit extra fami-
liam Geſualdam, quæſitum fuit, an hujuſmodi le-
gatum deberetur.

1 Et pro declaratione hujus materiæ premittendum
venit, quod licet quis non poſſit invitari ad matri-
monium, metu pœnæ, *cap Gemma, de ſponſal. leg.
Titia, ff. de verbor. obligat. leg. Titio centum, §. 5.
de condit. & demonſtrat.* tamen ſpe lucri allici po-
2 teſt; ut *in dict. leg. Titio centum, §. 1. & leg. cum
ita legatum, §. videant, ff. de condit & demonſtrat.
leg. 2. ff. de inſtit. & ſubſtit. cap. de illis de ſponſal.
& can quidquid* 1. *q.* 1. late Mantica *de conject. ult. vo-
lunt lib.* 11 *tit.* 18. *num* 1. Sanchez *de matrimon. lib.* 1. *di-
ſput.* 33. *num* 6. qui alios referunt.

3 Unde infertur, quod teſtator poteſt auferre le-
gatum & hæreditatem, ſi quis cum certo genere per-
ſonarum non contraxerit matrimonium; quia licet
ademptio videatur facta nomine pœnæ, *leg unica,
C. de his quæ pœn. nom. & leg.* 2. *ff. eod.* tamen vere
non irrogatur pœna, per quam aliquid, quod ſit pro-
4 prium, abſit, vel abfuturum ſit, & ideo proprie pœ-
na dici non poteſt; *leg. damnum, ff. de damn. infect.*
5 Sed eſt certa lex, & conditio rei, quæ datur, in qua
eſt permiſſum; *leg. ob res* 1. *ff. de pact. dot. leg.* 1. *ff. de
ſolut.* Quare in hoc etiam caſu dicitur quis invitari ad
honeſtas nuptias ſpe lucri, quod fieri poteſt; ut in
puncto conſuluit Oldrad. *conſ.* 16. *n.* 1. & ſequitur Anch.
in reg. nemo poteſt, col. 2. *verſ Tertio ad idem, de reg. jur.
in* 6. & Aretin. *in leg. ſi ita, ſtipulatus fuero, § ſi tibi
nupſero, col* 1. *n.* 3. *& ſequen. verſ. quorum dictis adde;
ff. de verb. obliga.* late Cardin. Mantica, & Sanchez
locis citatis, & Covarr. *de matrim. part.* 2. *cap.* 3. *§.* 3. *n.*
6. & 7. Caſtill. *de conject. ultim. volunt. cap.* 25. *n.* 19. *et
ſequent.* qui de communi teſtatur.

Hoc præmiſſo, ex pluribus fundamentis, una tan-
tum parte informante, cauſa tamen per omnes Do-
minos viſa, & mature diſcuſſa unanimiter fuit reſo-
lutum, legatum non deberi.

Primo, quia in hac facti ſpecie agitur de pœna, cum
agatur de auferendo proprium a D. Iſabella; hoc enim
clare patet, ſi attendamus bona feudalia, quia dictus
bonæ memoriæ Fabritius ante dictum teſtamentum ul-
timum, de anno 1586. in capitulis Matrimonialibus,
inter Dominam Mariam de Avalos & Dominum Ca-
rolum Cæſarem ejus filium contemplatione futuri in-
ter ipſos matrimonii omnia ejus Caſtra, Civitates,
Terras, & jura feudalia una cum integro ſtatu ſuppo-
ſuit pacto de ſuccedendo ad favorem Domini Caroli &
filiorum primogenitorum, & promiſit non imminue-
re dictum ſtatum, ſed conſervare; Unde dubitari
non poteſt, quin dicta donatio fuerit valida; Quia 7
licet regulariter loquendo, pater non poſſit donare fi-
lio in poteſtate exiſtenti *leg.* 2. *C. de inoff. donat. cum
aliis*, hæc tamen regula, inter alia fallit, quando
pater donat contemplatione matrimonii; quia licet 8
non ſit ſponſalitia largitas, nec donatio propter nu-
ptias, quæ de jure ſubſiſtunt, ut per Gloſſ communi-
ter approbatam *in leg.* 2. *in verb. poteſtate, C. de inoff.
don.* & late deducit Greg. Acacius *de privil. parent. et li-
ber privil.* 5. *n.* 18. tamen eſt donatio inter vivos facta 9
contemplatione matrimonii per patrem in filium col-
lata, & quæ facta extitit in contractu matrimonii,
ſuitque & eſt pars ipſius contractus, & confundi-
tur cum toto ipſius contractu dotali, & fingitur eſ-
ſe unus contractus; juxta notata per Bald. *in l. pe-
tens, n.* 31. *C. de pact.*

Unde cum contractus ipſe dotalis valeat, acquiſi- 10
tionis difficultate de patre in filium familia ſublata,
ob matrimonii favorem, idem cenſeri debet de dona-
tione facta per Patrem filio in cohærentiis contractus
matrimonialis, favore conſimili in utroque caſu
locum habente, cujus etiam contractus retinet na-
turam; ut elegantiſſime probat Guid. Pap. *deciſ* 45.
col. 2. *num.* 2. *verſ. ſed his non obſtantibus*, Dec. *conſ* 414.
n. 14. Natt. *conſ.* 609. *n.* 3. *et ſequent* Vincent de Fran-
chis *deciſ.* 205. *num. . uſque ad finem, et deciſ.* 436.
num. 4. *et ſequent.* Joan. Franc. de Pont. *conſ.* 25. *n.*
1. *et ſeq.* late Becc. qui alios refert, *conſ.* 20. *nu.* 3.
ubi firmat; *et num* 4. eo magis procedere att concluſ- 11
ſionem, ſi adſit juramentum, prout adeſt in caſu iſto,
licet donatio hæc etiam ſine juramento valeat, 12
quod quidem juramentum tollit etiam defectum inſi-
nuationis; ut ex communi ſententia in caſu noſtro re-
ſpondet Dec. *d. conſ.* 414. *n.* 14. *in fin.* ubi de communi
teſtatur, & *n.* 15. defendit, quod nec in hoc caſu eſt
neceſſaria inſinuatio.

Quare cum iſta donatio fuerit valida, Excellentiſ-
ſima Domina Iſabella non ſucceſſit Avo, ſed Patri; &
ſic quatenus legatum comprehenderet iſta bona, uti-
que eſſet pœnale, quia agitur de bonis propriis dictæ
Dominæ Iſabellæ auferendis, ut *ſupra* dictum eſt;
Gloſſ. *in cap. puellis, verb. nullatenus* 36. *quæſt.* 2. *et in* 13
cap. fin. in verb. et vi, & *ibi* Abb. *num.* 7 *in fin. de Jure
patron.* Roman. *conſ.* 263. *in princ.* Parif. *conſ.* 5. *n.* 193.
vol. 4. Surd. *deciſ.* 7. *n.* 15. *et* 232. *n.* 9. *ad finem*.

Neque in hac facti ſpecie eſt agendum, an non con-
ficiendo inventarium Dominus Carolus ſibi præjudi-
caverit, & ſic Excellentiſſima Domina Iſabella non
poſſit impugnare factum patris; Quia, utcumque
ſit, ſatis eſt, quod ſemper agatur de proprio auferen-
do; & ceſſat omnis difficultas, quia Dominus Ca-
rolus non potuit adeundo approbare hanc diſpoſi-
tionem teſtatoris, quia ſibi in hoc caſu non cenſetur
injuncta, cum non nupſerit poſt obitum patris; ſed
in hoc caſu cenſeretur injuncta Dominæ Iſabellæ,
cum nupſerit poſt obitum patris; quæ non tenet, cum
iſta ſit pœna.

Et idem, quod ſupradictum eſt de bonis feudalibus,
dicendum eſt de domo magna in Civitate Neapolita-
na, de vaſis aureis, argenteis, & cryſtallinis, gem-
mis, & aliis jocalibus: quia pariter agitur de pœna;
cum Dominus Fabricius de eis in dicto ſuo teſtamen-
to diſpoſuerit ad favorem primogenitorum tantum;
unde cum defuncto Domino Carolo defecerint pri-
mogeniti, iſta bona remanſerunt libera penes di- 14
ctum Dominum Carolum; Cephal. *conſ.* 432. *num.* 20.
Decius *conſ.* 182. *In cauſa occurrit, in princ.* Jaſon. *conſ.*
3. *num.* 9. *lib.* 1. *et conſ.* 164. *num.* 11. *lib.* 4. Caſtrenſ.
conſil. 454. *De eo quod primo loco verſ. quantum ad ſecun-
dum, lib.* 1. Cui Domino Carolo ſucceſſit Excellen-
tiſſima Domina Iſabella, & etiam reſpectu iſtorum
bonorum, ut dictum eſt, agitur de pœna; quia agi- 15
tur de bonis propriis auferendis.

Digitized by Google

Neque dici poteſt, quod ſi hæreditas non eſt ſolvendo, debeant concurrere legatarii, ita ut utrumque legatum minuatur pro rata: nam hic concurrunt legatarius ſpeciei, & legatarius quantitatis: & omiſ-
16 ſo, quod eſt magna quæſtio, quando hæreditas non eſt ſolvendo, an legatarius quantitatis concurrat cum legatario ſpeciei ad effectum diminutionis? ut
17 per Franch. *deciſ.* 216. *per totam:* In hoc caſu legatarius quantitatis eſt conditionalis, & propterea, licet pro legato conditionali cenſeatur conſtituta hy-
18 potheca legalis uſque ab initio, Neguſ. *de pignor.* 2.
19 *membr.* 5. *part. nu.* 19. actio tamen non oritur ante purificatam conditionem, quæ quidem conditio non retrotrahitur ad diem mortis, quo inducta fuit, ſed attenditur tempus exiſtentiæ dictæ conditionis: & hoc eſt ſpeciale in legatis; licet ſecus ſit in aliis contractibus, quando conditio eſt caſualis, vel mixta, quæ non pendet a voluntate debitoris: ut per Neguſ. *loco cit. num.* 20. ubi allegat textum *in leg. mater.* § *eandem*, *ff. de except. rei judic.* & *in leg.* 1. §. *ſervi appellatione*, *ff. ad Syllan.* & Gloſſ. & Bart. *in leg. ſi filius*, *in princ. ff. de verb. oblig.* & Florian. de S. Petr. *in leg. ſi is cui*, § *hæres*, *num.* 1. *ff. quemad.*
20 *ſervit. amit.* dici regulare eſſe, quod in legatione conditio non trahatur retro quoad effectum de præterito: & allegat text. *in d. l.* 1.

21 Ex quibus ſequitur, quod cum ante purificatam conditionem hujus legati fuerit acquiſitum jus legatario puro, non poteſt conditio alterius legati retrotrahi ad effectum, ut legatum purum debeat diminui, ut patet ex ſupradictis.

22 Quæ concluſio procedit etiam, quod teſtator uſus fuerit verbis: *Dono per all'hora laſcio, & dono, &c.* Quæ verba important; *ex nunc, prout ex tunc*, quia nihilominus conditio non retrotrahitur in præjudicium puri legatarii, cui medio tempore fuit jus quæſitum: Put. *deciſ.* 186. *lib. in nov.* Tiraq. *de retract. lignag.* § 1 *gloſſ.* 10 *n.* 68. *in fin.* Burſ. *conſ.* 45. *n.* 17. *vol.* 1. Silv. *conſ.* 97 *n.* 8. *in fin.* & *ſeq. vol.* 1. & in terminis legati
23 Cavalc *deciſ.* 5. *num.* 110. *part.* 3. ubi ita concludit, ſi medio tempore non eſſet alteri jus quæſitum, & iſta procedunt etiam quod non conſtet, fuiſſe factum Inventarium, ut ſtatim dicetur.

Et quamvis adeſſent bona Burgenſatica, in quibus poteſt ſuſtineri legatum; tamen reſpectu iſtorum bonorum duo fuerunt conſiderata; Alterum quod ex iſtis bonis eſt ſolvendum æs alienum, & dotes Dominæ Hieronymæ Borromeæ ſcutorum triginta millia, de qua & meminit Paul. Staiban. *in conſ.* 57. Dominæ Mariæ de Avalos ſcutorum octoginta millia, & et-
24 iam ejuſdem Antiſatum ſcutorum triginta millia: licet enim legatarius præferatur in re legata creditori Chirographario, quando hæreditas eſt ſolvendo; Gloſſ. *in l. ſi is cui*, *§. poſtquam*, *in verb. non habiliter ff. ut in poſſeſſ. legat.* Bart. *in leg. creditoribus*, *n.* 3. *ff. de ſeparat.* & in omni caſu creditores habentes hypothecam
25 præferuntur legatariis; *leg. creditoris*, *ff. de diſtract. pign.* juncta *leg. qui generaliter*, *ff. qui pot. in pignor. hab.* Surd. *deciſ.* 44. *n.* 6. Bald. *in leg.* 2. *num.* 4. *Cod. ſi adverſ. vend. pignor.* & fuit reſolutum coram me, *in cauſa Aſculana domus* 3. *Junii* 1602.

26 Et quamvis in hoc caſu non fuerit confectum inventarium; nihilominus neque hæres, neque habens
27 cauſam, ab eo tenetur de proprio, ex quo agitur de legato pio. Et ratio eſt, quia hæres non conficiens inventarium in foro conſcientiæ, non tenetur ultra vires hæreditarias, Bart. *in rubr. ff de acquir. hæred. nu.* 3. & eſt communis opinio, ut per Covar. *in cap.* 1. *nu.*
28 16. *de teſtam.* Unde cum Eccleſia & pia loca debeant
29 vivere ſecundum conſcientiam, non debent exigere legatum ultra vires hæreditarias; Bart. *in repet. leg.* 1. *num.* 44 *verſ Tertio quæro;* & *n.* 45. *C de ſacroſ. Eccleſ. Rom. in rub. ff de acq. hæred. n.* 9. *verſ. ultimo addas*, Corn. *conſ.* 39. *n.* 8. *lib.* 4. Roland. *de Invent.* § *an hæres, qui non confecit inventarium*. Vincent. de Franchis *deciſ.* 539. *num.* 29. & 30. qui late.

30 Alterum, quod nihilominus agitur etiam reſpectu iſtorum bonorum de pœna; cum agatur de amiſſione magni lucri, videlicet ducatorum ducentorum millium, quæ in hoc caſu æquiparatur pœnæ; ut in puncto dicit Jaſon. *in leg. Titia*, *in princ. num.* 10. *verſ. ſecundo notabiliter limita*, *ff. de verb oblig.* ubi ſic limitat concluſionem, quod quis ſpe lucri poteſt invitari ad matrimonium; & movetur ex ſententia Cyni *in leg. interpoſita*, *n.* 1. ibi *quandoque per Judicis officium C. de tranſact.* quem ſequitur Anchar. *in cap. Abb. num.* 2. *verſ* & *idem ſi timeretur de his, quæ vi, met. cauſ. fiunt*, & *in cap. fin. eod. tit. in* 6. quibus in locis dicunt, quod 31
amiſſio magni lucri infert juſtum metum: quod etiam tenent alii, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimon. lib.* 4. *diſput.* 5 *num.* 27. & hanc concluſionem admiſit Rota apud S. D. N. *deciſ.* 326. *num.* 1. Unde Jaſon infert ad propoſitum, quod quis non poteſt cogi ad propoſitum, quod quis non poteſt cogi ad contrahen- 32
dum, metu pœnæ, licet poſſit invitari ſpe lucri; niſi 33
tamen agatur de magno lucro amittendo, cum hoc 34
inferat juſtum metum; & ideo pœnæ æquiparatur; 35
quod dictum Jaſonis ſequitur Menoc. *conſil.* 425. *n.* 19. *lib.* 11. quibus addo Gam. *deciſ.* 314. *n.* 2. *verſ. reſpondebam etiam*, & Covarr. *variar. reſolut. lib.* 3. *cap.* 7 *num.* 269. qui ſolum reprobat diſtinctionem, quando lucrum eſſet nullius conſiderationis

Quæ quidem ſententia eo magis videtur comprobari, 36
ex eo, quia licet datio arrharum ſuſtineatur, ita ut ſi matrimonium non ſequatur, arrhæ lucrentur; ſecus 37
tamen eſt, ſi attenta qualitate perſonarum agatur de magnis arrhis, quia tunc arrhæ non lucrantur; Joannes Andreas *in cap. Gemm. n.* 9. *verſ. ſed jam vidi; de ſponſal.* quem ſequitur Abb. *ibidem*, *n.* 8. Socin. *conſ.* 3. *n.* 3 *verſ* & *maxime*, *lib.* 1.

Hinc e converſo, ſi pœna, quæ apponitur, eſt modica, non habetur in conſideratione, Petr. de Bellapert. *in leg. Titia*, *n.* 4. *col.* 3. *verſ. ſi vero contrahat*, *ff. de verb. oblig.* Joan. Andr. & Abb. *loco citato* & cæteri antiquiores, quos allegat. Bart. *in leg. Titia*, *n.* 4. *ff. de verborum obligationib* licet ipſe contrarium ſentiat.

Neque huic opinioni Jaſonis videtur reſiſtere, quod 38
legatum ſit factum piæ Cauſæ, quo caſu debetur, etiam quod conditio alias de jure propter libertatem matrimonii rejiceretur, ratione, quia in Jure libertas, & pia cauſa æquiparantur; quæ quidem pia Cauſa præfertur libertati; ut dicit in noſtris terminis Bart. 39
in leg. Titia, *§. uſusfructus*, *ff. de condit.* & *demonſtr.* 40
poſt Guilielm. de Cuneo, quem allegat Aretin. *conſil.* 65. *num.* 2. *in fin. verſ.* & *ſtat. doctrin.* Tiraq. *de privileg. piæ Cauſæ*, *privil.* 28. Gabriel *conſ.* 131. *num.* 12. *vol.* 1. ubi de communi Mantica *de conject. ultim. volunt. loco citato*, *num.* 9. Paulus Duran. *de condit.* & *mod. impoſſib parte* 2. *cap.* 3. *num.* 30. Sanchea *de matrim. loco ſupra citato*, *n.* 25. *verſ Tertio, favore Cauſæ piæ*.

Nam fuit reſponſum, quod prædicti Doctores lo- 41
quuntur, quando in Jure conditio rejicitur, quia adverſatur libertati matrimonii, ut ſi teſtator dixerit, *ſi arbitratu Titii nupſeris; ſi non nupſerit; vel nupſerit tali;* & ſimilibus, in quibus impeditur libertas; ut advertit etiam Cioſius *conſil.* 30. *num.* 8. & *ſeq. vol.* 2. & iſto caſu debetur lucrum, quo quis invitatur ad contrahendum cum prædictis conditionibus piæ cauſæ ſubſtitutæ, quia præfertur favor piæ cauſæ libertati; ſed idem non eſt dicendum, quando agitur de lucro, in quo duo conſiderantur, conditio & lucrum. Quare, etſi conditio reprobetur, non operatur, quod piæ Cauſæ non debeatur lucrum, cum pia cauſa præferatur libertati; & ideo lucrum dictæ piæ Cauſæ debetur, quia lucrum non eſt in Jure reprobatum; ſed ſecus eſt in pœna, quæ eſt a Jure improbata, favore publico, ut matrimonia libere contrahantur, & propterea nullo pacto pœna debetur, etiam quod prævaleat pia Cauſa libertati matrimonii, cum ſemper militet ratio 42
prohibitiva Juris; ut bene per Jaſon *in l. Titia*, *nu.* 7. *ff. de verb. oblig.* Did. de Midian. *de conſen. connub. cap.* 15. *num.* 3.

Secundo principaliter fuit dictum, quod amiſſo etiam ſine veri præjudicio, quod hic agatur de lucro, & non de pœna; & quod propterea regulariter loquendo, Excellentiſſima Domina Iſabella teneretur nubere in familia; alias eſſet obligata ad legatum ſolvendum; nihilominus hæc regula intelligi & moderari debet, modo conditionem honeſte adimplere 43
vale-

Digitized by Google

valeret, alias debet reputari impoſſibilis de ſe, & non obligat, & perſequens legatum non debetur: *leg. cum ita legatum, § videamus, 61. ff. de condit. & demonſtr.* Molin. *de primogen. Hiſpan. lib. 2. cap. 13. nu. 5.* Mantic. *de conject. ult. volunt. lib. 2. tit. 18. n. 2.* & Melchior Pelaez a Mieres *de majorit. p. 1. quaſt. 50. num. 10.* Tellus Fernandez *in leg. 30. Tauri, nu. 9.* Molin. *de juſtit. & jur. tom. 1. diſp. 207.* Sanchez *de matrim. diſput. 33. num. 1.*

44 Et quamvis text. *in dict. leg. legatum*, loquatur de indigno, tamen exemplificat, non autem reſtringit materiam, & propterea ſufficit, quod Domina Iſabella honeſte, & ſecundum qualitatem perſonæ, cum illis de familia Geſualda contrahere minime potuerit; ut conſiderant communiter Doctores *in dict. leg. cum ita legatum*, & præſertim Bart. *num. 2.* qui regulam ad
45 id tradit, dicens, illum dici indignum, cui non poteſt quis ſine dedecore nubere ſecundum mores Civitatis, conſiderata qualitate natalium: ad quod allegat text. *in leg. 3. §. ſi emancipatus filius, ff. de contra tab.* Oldrad. *conſ. 16. incipiente, Thema tale eſt, num. 2.* Bertrand. *conſil. 148. num. 11. lib. 1.* qui dicunt, quod ſi nuptiæ dedecori ſunt ipſi mulieri, & ejus conditioni, ſive ſtatui non conveniant, dicendum eſt præceptum illud inhoneſtum, & per hoc impoſſibile, & ideo rejiciendum: & noviſſime ponderat Caſtill. *de conject. ultim. volunt. cap. 231. num. 48. & ſequent.* ubi latiſſime, & Fontanell. *de pact. nupt. tom. 1. clauſ. 6. gloſſ. 3. num. 25. & ſequent.*

In propoſito autem non eſt agendum de D. Aſcanio,
46 Patriarcha Conſtantinopolitano Archiepiſcopo Bare-
47 num, qui incapax eſt matrimonii, ratione Ordinis:
48 *cap. ſi quis, & cap. erubeſcant 32. diſtinct.* & contra-
49 hens eſt ipſo jure excommunicatus, *Clem. unic. de conſang. & affinit.* & etiam dimiſſa uxore non poteſt adminiſtrare in ſuſceptis; neque ſi eſt Ordinis ſacri, poteſt admitti ad alios majores ſuſcipiendos: *cap. 1. & ibi* Abb. *n. 3. & cap. 2. qui Cleric. vel vovent.* Gloſſ. *in cap. ſuper eo, in verb. bigamis, de Bigamis.* Covar. *in epit. de ſponſ. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 1.* Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 195.* late Saytus *in Theſaur. caſ. conſcient. lib. 6. cap. 4. num. 22.*

Nec eſt agendum de diſpenſatione: quia cum Teſtator dixerit; *ſi debbano caſare con la famiglia de Gieſualdi delli piu proſſimi, &c. ſalvo ſempre il beneplacito della Sede Apoſtolica:* intellexit de diſpenſatione obtinenda, reſpectu gradus, non autem reſpectu alterius legitimi impedimenti: quia alias ſi non protuliſſet illa verba; *Salvo ſempre il beneplacito, &c.*
50 conditio propter impedimentum gradus rejiceretur: ex allegatis per Sanchez *de matrim lib. 5. diſput. 5. num. 19. & 20. juncto num. 26.* & propterea cum circa hoc im-
51 pedimentum teſtator nihil expreſſerit circa diſpenſationem, in hoc caſu conditio deficit, cum ſecundum præſentis temporis jus debeat æſtimari: ſecundum quod Dominus Aſcanius eſt incapax: *leg. continuus, 137. §. cum quis, ff. de verb. oblig. leg. ſi ſtipuler 35. in fin. principiis, ff. de verb. oblig.* & bene ad propoſitum Sanchez, *ubi ſupra, num. 26.*

52 Et ceſſat omnis difficultas, quia hoc eſt impedimentum, in quo Papa in iſtis terminis non eſt ſolitus diſpenſare: & propterea etiam, quod in hoc caſu fuiſſet expreſſum de diſpenſatione obtinenda, deficeret conditio: Acoſt. *lib. 1 ſelect. cap. 8. num. 14.* Molin. *lib. 1. de primogen. cap. 13. num. 8. cum pluribus ſequentibus,* Pelaez a Mieres *de majoritate, parte 1. quaſt. 50. num. 2.* Guttier. *conſ. 18. num. 9.* Sanch. *loco allegato, numero 19.* Obſtat quoque defectus ætatis, ut ſtatim dicetur.

Adſunt inſuper Dominus Cæſar, & Dominus Franciſcus, necnon & Dominus Aloyſius, Dominus Hieronymus, & Dominus Antonius. Quantum attinet ad Dominum Cæſarem, & Dominum Franciſcum, cum ipſi ſint uxorati, de eis non eſt agendum.

53 Quantum attinet ad Dominum Aloyſium, ipſe eſt Clericus Beneficiatus, incedens in habitu & tonſura: Unde videtur dicendum, quod Excellentiſſima Domina Iſabella honeſte, & ſecundum decentiam perſonæ, non ex deficientia nobilitatis & morum cum ipſo minime potuiſſe contrahere: quia aut ipſe volebat continuare in habitu Clericali, ut eſſet Clericus conjugatus, & ſaltem ſecundum leges, quod ſufficit, non videbatur, quod honeſte cum ipſo Domina Iſabella poſſet matrimonium contrahere: Paludan. *ſup.* 54
4. diſtin. 27. q. 1. art. 3. caſ. 5. ubi inquit, quod Ordo non ſacer ſuperveniens ſponſalibus, non diſſolvit ea, nec ipſo jure, cum non habeat oppoſitionem, &c. nec ſponſa hoc petente, ut ſi diceret, *Elegi nobilem, ut eſſet miles ſtrenuus, nolo habere Clericatum nec tonſuratum:* Subdit tamen idem Palud. quamvis ſecundum leges videretur ſufficiens. Unde in hoc caſu, cum non agatur de ſponſalibus jam factis, ſed ſolum de eo, an honeſte potuerit contrahere cum Clerico, qui habi- 55
tum, & tonſuram dimittere minime vellet, utique dicendum eſt, quod ſaltem de honeſtate Civili hujuſmodi conjugia inter Primarios, & generoſæ Nobilitatis Viros fieri minime conſueverunt, & hoc ſufficit, ut ſupra dictum eſt ex Bart. & aliis.

Aut vero intendebat habitum dimittere, & militiam ſuſcipere: & in hoc articulo dicendum eſt, quod cum hoc non declaraverit, nihil facit; ut bene ad propoſitum Joan. Felix Scalaleo, quem refert Camill. Salernitan. *in addit. ad Neapodan. in proœm. conſuetud. Neapol. n. 33.* ubi in ea quæſtione, *qua-* 56
tenus ſit verum, quod Clericus non ſuccedat in feudo; ponit tres diverſos caſus; ſcilicet quod aut tempore mortis feudatarii ſupereſt filius laicus, & habilis ad ſuccedendum, qui poſt ejus mortem Clericatum aſſumpſit, vel Religionem eſt ingreſſus, & tunc feudum amittit. Aut vero quis erat Clericus in vita Patris, & antequam ſit delatum feudum, per mortem ipſius patris laicatur, & tunc in feudo ſuccedit. Aut mortuo feudatario ſucceſſor proximus reperitur Clericus, & vult ſuccedere & iſto caſu iterum diſtinguit, aut ante ſibi motam litem de feudo dimittit habitum, re integra, & tunc poteſt in feudo ſuccedere: aut vero poſt motam quæſtionem de feudo, ab eo, qui erat ſucceſſurus, & ſit re non integra, & tunc excluditur a ſucceſſione feudi: & iſte tertius caſus applicatur ad noſtrum; quia de tempore, quo fuit nupta Excellentiſſima Domina Iſabella, Dominus Aloyſius erat in habitu, & tonſura, & beneficiatus, prout etiam eſt hodie; & propterea non eſt agendum, quod ſuſcipiendo Militiam, poterat honeſte contrahere: quia ex prædictis ſufficit, quod militiam non ſuſceperit, ſed Clericus permanſerit.

Et quamvis Tapia *in repet. aut ingreſſi, in verbo, ſua, cap. 14. num. 28.* quem ſequitur Carolus de Graſ- 57
ſis *de effect. Cleric. 4. effectu, num. 87.* dicat, quod in caſu prædicto tempus non incipit currere Clerico, qui alias ſuccedere deberet, niſi laicus, qui in ejus locum ſuccedere vult, obtineat illi præfigi terminum, ſeu interpellet ad declarandam ejus intentionem, licet teneat contrarium D. Scalaleo; attamen quicquid ſit de hac opinione, non applicatur ad caſum noſtrum; quia cum Dominus Aloyſius eſſet in habitu & tonſura & beneficiatus, ſufficit quod ſciret Dominam Iſabellam velle contrahere extra familiam, nec erat opus alia interpellatione; cum ipſa non teneretur contrahere cum eo, qui actu eſſet Clericus, & incederet in habitu & tonſura; ut patet ex ſupra deductis: & ideo ſatis erat ſola ſcientia abſque interpellatione ipſius Domini Aloyſii: ut bene 58
per Bart. *in leg. denunciaſſe 17. num. 2. verſ. quandoque denunciatio, ff. ad leg. Juliam de adult.* late Tiraq. *de retract. lignag. §. 36. num. 21. cum pluribus ſequentibus,* & e converſo, non ſufficiebat, ſi probaretur quod Domina Iſabella ſciret Dominum Aloyſium velle cum illa contrahere, ſed dictus Dominus Aloyſius tenebatur illi intimare, quod cum alio non contraheret, & quod ipſe volebat deſerere vitam Clericalem; ut in ſimili ex Text. *in d. leg. denunciaſſe, §. quid ergo,* ubi Bart. *n. 2. verſ. quandoque requiritur ad hoc,* ubi maritus debet denunciare uxori ne nubat, & quod abſtineat a nubendo; qui intendit eam accuſare, ſic in propoſito Dom. Aloyſius tenebatur denunciare quod volebat deſerere Clericatum, & contrahere; quia ex ſola ſcientia, quod vellet contrahere, non reſultabat, quod vellet deſerere Clericatum;

ut bene

Digitized by Google

ut bene Bart. *loco citato*, ubi quod ex ſcientia mulieris,
quod vir volebat eam accuſare, non inducitur denun-
ciatio ne nubat, ſic in caſu noſtro, ex ſcientia, quod
vellet contrahere, non inducebatur denunciatio, quod
vellet deſerere Clericatum; qui alias cum ipſo cæteris
ceſſantibus non tenebatur nubere, ut ſupra probatum eſt

59 Ulterius fuit conſideratum, quod cum de tempore
contracti matrimonii Dominus Aloyſius eſſet ætatis
circiter annorum quadraginta, & Domina Iſabella æ-
tatis undecim annorum, ætas erat nimis diſpar, cum
vir excederet eam annis viginti novem, ut ex mul-
tis conſiderat Tiraquell. *d. leg. connubial. libro* 6. *nu.*
41. *cum pluribus ſequentibus*, & Torq. ſaſſ. *in dialog.*
quem *Paterſamil.* inſcribit: Ariſtot. *lib.* 7. *Polit. cap.*
16. *fol.* 28. *in parva impreſſ.* ubi dicit, mulierem
60 debere eſſe annorum octodecim, virum autem an-
61 norum triginta ſex, & *ibi* S. Thom. *ſect.* 12. §. *pro-
pter, littera O, verſ. concludit* elegantiſſime reddit ra-
tionem: idem dicit Ægid. *de regim. Princip. lib.* 2.
part. 2. *cap.* 12. ubi concludit, tempus poſſe antici-
62 pari; & quod adoleſcentia ſit ætas glorioſior ad nuben-
63 dum: Sylv. nuptial. *in verb. qualitas conjug. lib.* 2. *num.*
108. & propterea ſtante iſta inæqualitate ætatis, non
poterat Excellentiſſima Domina Iſabella honeſte con-
trahere cum Domino Aloyſio, quia etiam reſpectu
inæqualis ætatis minus honeſte contrahi poterat: Pa-
ril. *conſ.* 29. *num.* 23. *lib.* 3. & in puncto conſiderat ex
mente Doctorum Menoch *conſ.* 426. *num.* 9. *verſ. conſi-
derat etiam, lib* 5. *&* *conſ.* 1084. *num.* 19. *verſ. Tertius*,
advertit in fortioribus, quod mulier erat ætatis 23. an-
norum vir vero ætatis 47.

Quantum vero attinet ad Dominum Antonium, &
Dominum Cæſarem, licet neque in iſtis adſit aliquis
64 defectus Nobilitatis egregiæ, & morum, tamen Do-
minus Hieronymus eſt Gibboſus, & Dominus Anto-
nius ſtrumis infectus: unde honeſte cum iſtis ipſa Do-
mina Iſabella contrahere minime poterat: Paril. *conſ.*
65 29. *num.* 23 *lib.* 3. & ex mente Doctorum conſiderat in
66 puncto Menoch. *conſ.* 426. *num.* 9. *verſ. conſiderant*, &
merito quidem, quia ex arbore corrupta de facili fru-
ctus corrupti naſcuntur, & ex radice infecta bonus fru-
ctus exire non poteſt: *cap. fertur* 1. *quæſt.* 1. & bene in
his terminis conſiderat Hoſtien. *in ſumm. de pœnit. &
remiſſ. in* § *de quib.* Sylv. Nuptial. *lib.* 2. *num.* 98. *verſ.
reſpondendo igitur*.

67 Hinc etiam in ſimilibus videmus, quod ſponſali et-
iam juramento firmata diſſolvuntur, fœditate notabi-
68 li, vel oculorum, aut naſi amiſſione, vel turpiori
69 alia ſuperveniente, vel paralyſi, vel lepra, ut habe-
tur *in cap. quemadmodum, de jure jur. in princip.* quæ
deformitates *in dicto Textu* proponuntur exempli gra-
tia, & ideo regulam non arctant: ut conſiderat San-
chez *de matrimon. lib.* 1. *diſput.* 57. *n.* 5.

70 Hinc Doctores extendunt illum textum ad morbum
gallicum, qui certe minus gravis eſt, quam lepra, ut
advertit Sanch. *loco alleg.* ſic Navarr. *in ſum. cap.* 22. *nu.*
25. *&* 27. *caſ.* 8. M. Ant. Cucchus *inſtit. moral. tit.* 10. *n.*
63. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *de matrim. cap.* 14. *lib.* 6.
Petr. a Ledeſma *de matrim. q.* 43. *nu.* 3. *cap.* 5. Philiarc.
de offic. ſacerd. tom. 1. *p.* 2. *lib.* 2. *cap* 1.

71 Idem dicitur de gravi infirmitate ſuperveniente in-
curabili, ut de Epilepſia; D. Thom. *ſuper* 4. *diſtinct.*
27. *quæſt.* 2. *artic.* 3. *ad* 3. Paludan. *ibidem, quæſt.* 1.
art. 7. *caſ.* 7. M. Anton. Cucchus *d. num.* 63. ubi dicit,
etiam idem eſſe, ſi os male oleat, nec arte Medica
72 curari poſſit, ſubdens multos Juriſperitos conſultos in
eandem ſententiam deſcendiſſe, Sanchez *loco citato, n.* 2.

Tertio principaliter fuit conſideratum, quod qua-
tenus omnia contenta iſto fundamento ceſſarent;
nihilominus legatum non deberetur, ea ratione, quia
73 cum Excellentiſſima Domina Iſabella eſſet minor,
præſumitur ignorare nedum teſtamenti Avi, de quo
modo agitur, ſed etiam teſtamentum Patris: Bald.
conſil 340. *columna* 3. *ſub numero* 2. *verſ. ſed ex cau-
ſa, lib.* 3. Aym. *conſil.* 193. *num.* 6. qui de commu-
ni: Crot. *conſ.* 99. & in his terminis dicunt Joan.
Baptiſt. Plot. *conſ.* 15. *num.* 4. Menoch. *conſil.* 426. *n.* 14.
& ſequentib. Morot. *conſil.* 97. *in fin.* Odd. *conſil.* 79. *nu.*
26. Fontanell. *de pact. nuptial. tom.* 2. *gloſſ.* 3. *num.* 41.
Unde ad effectum, quod Domina Iſabella inciderit in
amiſſionem lucri, debuiſſet illi notificari diſpoſitio
Avi; quod cum non fuerit factum, non tenetur ad ſo-
lutionem legati; diſpoſitio enim Teſtatoris non venit
contra ignorantem: *leg. ſtatu liberos*, § *ſi quis heredi, ff.
de ſtatu liber. & leg. ſi hereditas, in princ. Cod. de ſtatu li-
ber. & leg. ſi in diem, Digeſtis, de condit. & demonſtrat.* 74
& utrobique notat Bart. Bald. *in leg. unic. num.* 19 *Cod.* 75
de his qua pœn. nom. Bart. *in l. fin. in princ.* poſt Gloſſ.
ibidem, in verb. delatam, C. de jur. deliberan Fonta-
nell. late *de pact. nupt. tom.* 1. *clauſ.* 4 *gloſſ.* 17. *num.* 9. &
in puncto ita per iſtas rationes reſpondent Menoch. *dict.
conſil.* 425. *num.* 24. *& ſequentibus*, Morot. *conſil.* 97.
in fine. Joan. Baptiſt. Plot. pariter *in pracit. conſ.* 15.
num. 4. *& ſequentibus*, ubi elegantiſſime ornat con-
cluſionem, Odd. *conſil.* 79. *num.* 26. ubi etiam, quod
non ſufficit interpellatio, niſi oſtendatur ſcriptura:
Fontanell. *de pact. nupt. tom.* 2. *gloſſ.* 3 *nu* 41. ubi quod
Senatus ita judicavit.

Neque dicatur, quod prædicta poſſent habere lo-
cum, ſi ageretur de pœna: ſecus tamen ſi agitur de
lucro amittendo: quia ut *ſupra* probatum eſt, agitur
de pœna, & etiam Doctores prædicti indiſtincte loqu-
untur: & in puncto Plot Menoc. Morot. Fontanell.
& Odd. Sed concluſio de plano procedit etiam in lu-
cri amiſſione: ut in ſimili, quod contra debitorem 76
non currat diſpoſitio teſtatoris, qua eum liberavit ab
omnibus ſi centum intra menſem ſolverit, ubi debito-
ri non fuit intimatum teſtamentum: Anchar. *in cap.
nos quidem de teſta.* Barbat *conſ.* 50. *Ex propoſitis, col.* 1.
num. 1. *v. ſi quiſpiam dixerit, volum.* 2. Tiraq. *de re-
tract. lignag* §. 35. *in gloſſ.* 4. *verſ. ignorantes, nu.* 2. late
Plot *d. conſ.* 16. *nu.* 4. *verſ. & ideo*. Neque poteſt con-
ſtitui differentia inter hunc caſum debitoris, & ca-
ſum noſtrum, ex eo, quod debitor moram poteſt 77
purgare; cum peccaverit in omittendo: hic autem
agitur de peccato in committendo, ut in ſequenti
fundamento dicetur.

Quarto fuit conſideratum, quod in omnem even-
tum Excellentiſſimæ Dominæ Iſabellæ competit re-
ſtitutio adverſus ſolutionem iſtius legati. Et pro faci-
liori intelligentia hujus propoſitionis fuit conſidera- 78
tum, quod aut transgreſſio minoris conſiſtit in omit-
tendo, aut in committendo: ſi in omittendo, ſe-
cundum communem veram ſententiam, in iſto caſu
minori competit reſtitutio in integrum, ex multis quos
allegat Odd. *de reſtit. in integr. parte* 2. *quæſt.* 82. *art.* 6.
num. 62. *verſ ſed breviter*. Aut vero transgreſſio mino-
ris conſiſtit in committendo, prout eſt caſus noſter, 79
& una opinio eſt, quod minori non competat reſtitu-
tio in integrum, Matth. Felican. de Peruſ. *in conſ. in-
cipiente, Omnis difficultas, inter conſ.* Caſt. *conſ.* 259 *n.*
8. *lib.* 1. Fulgoſ. *conſ.* 61. *num* 6. *in fin verſ quod au-
tem, & num.* 7. Aym. *conſil.* 193. *num.* 5. *& ult.* Ce-
phal *conſ.* 356. *num.* 13. *& ſeq.* Sim. de Præt. *de inter-
pret. ult. volunt. lib.* 4. *fol.* 433. *num.* 3. Odd *de reſtit. in
integr. quæſt* 82. *art.* 6. *num.* 57 Molin *de rit. nupt. lib.*
3. *quæſt* 29. *n.* 60. *& ſeq.* Altera opinio eſt, quod com- 80
petat reſtitutio, quam veriorem, & æquiorem dicit
Odd *de reſt. in integ. loc alleg. n* 59. pro qua in noſtris ter-
minis allegat Aret. *conſ* 67. *n.* 8. *&* 9. *verſ. ſed tamen his non
obſtantib* Dec. *conſ.* 349. *col.* 1 *&* 2. Ruin. *conſ* 199. *n.* 4 *lib.* 1.
quibus addi poteſt idem Ruin. *conſ.* 23. *n* 8. *lib.* 2. Corn.
conſ. 184 *col. ult. n.* 8. *verſ quinimo, lib.* 3 Menoch. *conſ.* 426.
n. 18. Ludov. Morot. *conſil.* 97. *num.* 23.

Sed, ut bene & docte conſiderat idem Morot. *loco pro-* 81
xime allegato, utraque opinio eſt vera: communis
namque opinio procedit, quando minor eſt in dolo:
contraria vero, ceſſante dolo, ut optime diſtinguit
Aret. *in d. conſil.* 67. *num.* 8. *&* 9. ubi *in verſ. quinto &
ultimo*, ibi, *unde fateor*: poſtquam firmavit concluſ-
ſionem, quod minor reſtituitur, dicit, quod ſi adeſ-
ſet dolus, non competeret reſtitutio; alias ſecus: &
idem verbis expreſſis dicunt omnes Doct. qui in contra-
rium allegantur: nam Fulgoſ. *in d. conſ.* 61. *in fin. &
num.* 7. præſupponit culpam, & dolum minoris, ut
bene advertit Morot. *loc. citat. num* 23. reſpondendo
contrariis admittit opinionem Aretini, ſcilicet ut pro-
cedat ceſſante dolo: nec etiam figit pedes, ut patet *d.
num.* 7. *verſ. quoniam tamen*: ſed dicit, quod propter
varias Majorum ſententias, & rationum conflictus

res ſcru-

Digitized by Google

res ſcrupuloſitate non caret; Aym. vero, *in conſil.* 193.
num. 5. *verſ. ſed in terminis*: loquitur, quando adeſt
dolus, & in ſpecie allegat Aret. *d. verſ.* 5. *& ult.* & ita
etiam loquitur Sim. de Præt. verbis claris, & allegat
Aymon. *loco citato*, Cephal. denique *in conſ.* 356. facit
in contrarium: nam *nu.* 48. *& infra & num.* 51. *verſ.
neque ultimum*, licet ſuſtineat opinionem Fulgoſii in
caſu ſuo: tamen ceſſante dolo, tenet opinionem Aret.
ut patet in reſponſione ad contraria: qui etſi loquatur
de negligentia abſque dolo, & malitia, in qua proce-
82 dit Text. *in l.* 3. §. *etſi hæres*, *ff. de minor.* & ſic de dolo
in omittendo; Tamen iſta concluſio non procedit de
plano, quia, ut *ſupra* dictum eſt, quando agitur de
ommiſſione, minor ex communi ſententia reſtituitur;
ut bene Aymon. *conſ.* 193. *n.* 5. *in fine*, imo Caſt *conſ.*
83 47. *lib.* 2. voluit, abſque reſtitutione ſuccurri minori,
qui omiſit implere præceptum teſtatoris, Morot. *dict.
conſ.* 97. *n.* 4. Molin. vero poſtremo *de rit. nupt.* loquitur
de commiſſione doloſa.

Neque poteſt dici, quod hæc concordantia opinio-
num procederet, quando mora poſſet purgari, etiam
quod eſſet in committendo, alias ſecus: quod enim
factum eſt, retractari non poteſt: quia idem eſt ſive
actus poſſit retractari, ſive non: *leg. Julianus*, §. *fin.*
84 *ff. ex quibus cauſis major.* ubi reſtituitur quis ex juſta
cauſa, ut conditio habeatur pro impleta: ut notat *ibi*
Gloſſ *in verb. militi*, & Bart. *n.* 1 *verſ. nam ſi debebat*,
& in noſtris terminis exornat. Aretin. *conſ.* 67. *n.* 9 *verſ.
ſed ego habeo*, & bene etiam Ruin. *in d. con.* 33. *num.* 8.
verſ. Et quamvis, & verſic quia ego: *lib.* 3. qui *in verſ.*
85 *Et quamvis*, dicit, quod, etſi ille Text. loqua-
86 tur in abſente, multo magis habet locum in minore,
quia reſtitutio, quæ illi conceditur, eſt favorabilior,
Menochius *dict. conſ.* 426. *n.* 18. *verſ. & adducit*: Unde
cum Excellentiſſima Domina Iſabella non fuerit in do-
87 lo, etiam quod agatur de commiſſione, venit reſti-
tuenda, ut patet ex prædictis: & etiam quod agatur
de his, quæ geſſit occaſione matrimonii, in quo pro
Majore habita fuit; Gloſſ. *in l. unica*, *in verb. refor-
matione*, *C. ſi de momen. poſſeſſ.* & ex recepta ſententia,
ut per Jaſon. *in l. ſciendum*, *nu.* 33. *ff. de verb. oblig* ubi
Alex. *numero vigeſimo*. Abb. *in c. fin. nu.* 108. *de confeſſ.*
late Calderin. *in l. ſi curatorem*, *C. de in integr reſtit. in
verb. implorare in integrum reſtitutionem*: *n.* 38.

88 Quod autem Excellentiſſima Domina Iſabella non
fuerit in dolo, ſatis patet; quia contraxit de conſen-
ſu Catholicæ Majeſtatis, nec non de conſenſu matris,
& alterius Tutoris: unde videtur dolus excluſus,
cum matri, & alteri tutori credere potuerit: *leg. tuto-
rem*, cum *ibi* not. *Digeſtis*, *de his quibus ut indign.* be-
ne facit Textus *in leg. qui cum major*, §. *fin. Digeſtis*,
de bon. libert. & quod notat. Gloſſ. *in princip. in leg. Titio
fundus*, *in verb. Titio*, *Digeſtis*, *de condit. & demonſt.*
& in puncto ita reſpondet Aretin. *in dicto conſ.* 67. *num.*
9. *verſ. primo quia*: Morot. *conſ.* 97. *num* 35. & autho-
89 ritas, & voluntas Catholicæ Majeſtatis excludit om-
nem doli præſumptionem, quia, ut ait Bald. *in re-
ſcripta*, *columna ſecunda*, *num.* 7. *verſ. noto ergo*; *C. de
90 prec. Imper. offer.* ubi eſt Princeps, ibi non poteſt com-
mitti dolus: Jaſon. *conſ.* 227. *num.* 58. *libro* 2. Quare
conjungendo authoritatem & voluntatem Majeſtatis
Catholicæ, Matris & Tutoris, concludendum eſt
cum Baldo *in conſ.* 358. *columna prima*, *libr.* 1. Excel-
91 lentiſſimam Dominam Iſabellam Infantem undecim
annorum, magis propter cultum reverentiæ prædicto
nuptiis conſenſiſſe, quam maritum elegiſſe; & ideo
non nupſiſſe contra præceptum Teſtatoris doloſe, ſi-
cuti *ibidem* Bald. concludit: & bene in puncto conſi-
derat. Morot. *dict. conſ.* 97. *nu.* 27. Rim. Sen. *conſil.* 427.
92 *num.* 40. *& ſequentibus*. Ubi mulier reſtituitur ad-
verſus ſolutionum, non adverſus matrimonium, quod
eſt impoſſibile. Ulterius excluditur dolus, quia, ut
patet ex deductis in principio; vel agitur de pœna, &
93 hic ceſſat omnis difficultas: vel eſt juris valde dubii,
an in hoc caſu agatur de amiſſione lucri, vel de pœna.
Unde cum Excellentiſſima Domina Iſabella erravit in
jure valde dubio, non præſumitur dolus: *leg. ſed ſi le-
ge*, §. *ſcire autem*, *Digeſtis*, *de petit. hæreditatis*, *leg. ſi
quis gravi*; §. *ſi quis ignorans*, *Digeſtis*, *ad Syllan.* cum
aliis, qui poſſent allegari.

Sed ceſſat omnis difficultas in hac facti ſpecie, quia,
cum, ut dictum eſt in tertio fundamento, Excellen-
tiſſima Domina Iſabella ignoraret diſpoſitionem Avi;
communis eſt ſententia, quod etiam quod agatur de 94
commiſſione, non autem de omiſſione, minori cuili-
bet competit reſtitutio in integrum ex capite juſtæ igno-
rantiæ, ut latiſſime per Oddum *de reſtit in integrum*,
p. 1. *q.* 8. *articul.* 9. *per totum*, ubi multos congerit de
communi teſtantes, & in noſtris terminis Rom. *conſ.*
459. *in princ.* Caſtr. *conſ.* 47. *Ultra ea*, *columna prima ſub
numero primo*, *verſ. non obſtat*, *libro primo*. Idem
Odd. *de reſtitut. in integrum*, *parte ſecunda*, *q.* 82. *arti-
culo ſexto*, *n.* 60. & magis in terminis, imo in indivi-
duo dicunt Menochius *d. conſ.* 426. *in fine*, Morot. *conſ.* 97.
& 98. & ſentit. Molin. *de ritu nuptiarum*, *lib.* 3. *q.* 39. *n.* 84.
Et ita concluſum.

Camerinenſis Matrimonii, Veneris 9. Februarii 1624.

Coram R. P. D. Buratto.

SUMMARIUM.

1 *Mulier immundis ſpiritibus obſeſſa matrimonium con-
trahere non poteſt.*
2 *Furioſa, vel mente capta, ſeu alias ſenſu carens, ma-
trimonium contrahere non poteſt.*
3 *Obſeſſio ſpirituum ſuperveniens poſt contractum matri-
trimonium, illud non dirimit.*
4 *Mentis ſanæ quilibet præſumitur.*
5 *Obſeſſio ab immundis ſpiritibus probari debet per actus
per aliquod tempus continuatos.*
6 *Obſeſſio a dæmonibus probata de tempore præſenti, non
inducit præſumptionem de præterito.*
7 *Probationes concludentiſſimæ requiruntur, ubi agitur
de dirimendo matrimonio.*
8 *Præſumptiones & conjecturæ attendi non debent, ubi
requiritur plena probatio.*
9 *Maleficium nunquam dirimit Matrimonium ſubſequens,
niſi maleficium ſit perpetuum, & tale, quod non niſi
Dei miraculo tolli poſſit.*
10 *Maleficium non præſumitur perpetuum, niſi poſt trienna-
lem conjugum cohabitationem, & n.* 12
11 *Dæmonis aſſertioni loquentis ex ore alicujus obſeſſi
nullo modo eſt credendum.*
13 *Diſpoſitio* cap. Laudabilem, de frigid. & maleficiat.
*inducta eſt ut peragatur pœnitentia, & ea mediante im-
petretur a Dei miſericordia, liberatio a maleficio.*

DECISIO LIV.

SEntentia Ordinarii in partibus lata (prætermiſſis
pro nunc prætenſis illius nullitatibus) viſa fuit Do-
minis injuſta; & ideo revocanda.

Injuſtitia autem eſt patens; Primo, quia per eam 1
diſſolvitur matrimonium, inter partes legitime con-
tractum, prætextu, quod mulier de tempore dicti ma-
trimonii eſſet immundis ſpiritibus obſeſſa, nec poſſet 2
matrimonium contrahere, ſicuti ſi fuiſſet furioſa, vel
mente capta, aut alias ſenſu carens: *cap. dilectus*, &
ibi Gloſſ. & Doctores *de ſponſalibus*, *& can. neque* 21 *q.*
7. Sanchez *de matrim. lib.* 1 *diſput.* 8. *n.* 15. *& ſeq.*

Quæ obſeſſio non juſtificatur ex actis; quidquid ſit 3
poſt matrimonium, de tempore, de quo fuit contra-
ctum, vel ante, prout neceſſe eſt ad illud dirimen-
dum; juxta diſpoſitionem *d. c. neque*, *& c. dilectus*,
& *utrobique* poſt Gloſſ. & Doctores. Imo in contrarium
urget præſumptio a natura deſcendens, quæ homines 4
ſanæ mentis producit: ut ad propoſitum dicit Covar-
ruv. *ſuper Decreto*, 2. *p. n.* 5. Sanchez *ubi ſupra*, *n.* 7. *verſ.
dubitabis*; & late de hac præſumptione fuit dictum co-
ram me, *in Peruſina hæreditatis*, licet ad aliud propo-
ſitum ſuſtinendi teſtamentum, *ſub die* 12. *Junii* 1617. &
in alia *coram Reverendiſſimo Seleucien. ſub die Veneris* 11.
Januarii 1619.

Talis autem probatio non affertur ante matrimo-
nium, nec aliquorum actuum per ſimiles obſeſſos fieri
ſolito-

Digitized by Google

5 ſolutorum, qui deberent eſſe per aliquod tempus ſucceſſivum & continuum, Sanchez *ubi ſupra*; Imo ex probationibus ejuſdem mulieris conſtat de contrario; videlicet tam ex atteſtationibus Sacerdotum, & Confeſſariorum dictæ mulieris, quod ante Matrimonium ipſa quiete fuit conſueta peccata confiteri; & Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipere, & ſine aliqua moleſtia; ſecus vero poſt Matrimonium contractum; quia in exhibitione Sacramentorum facit magnos ſtrepitus, & actus per Confeſſarium relatos. Ac etiam probatur per Matronas, ſuper recognitione illius virginitatis judicialiter electas, & cum juramento dicentes de dictæ mulieris moribus, & vita ſpirituali, devota, & de Sacramentorum frequentia, & maximo erga Deum ſpiritus fervore; *ut in ſumm. Joſephi nu.* 5. Et quod dicti motus fuerint detecti poſt ingreſſum Monaſterii, & longe poſt tempus contracti Matrimonii; & ante dictum ingreſſum, quod ipſa conqueſta eſt, ſe invitam conrraxiſſe Matrimonium, & profitebatur, ſe voviſſe virginitatem Deo, volebatque Monachari, abſque eo, quod ullum unquam verbum factum reperiatur de dictis maleficis ante primam ſententiam, & ingreſſum in monaſterio ut *in d. ſumm. num.* 5.

6 Ex actibus autem poſt matrimonium geſtis, ex quibus Sacerdotes Exorciſtæ, & alii judicant ipſam ab eiſdem ſpiritibus immundis vexatam, non infertur, quod eſset talis de tempore contracti matrimonii, vel antea; cum ex præſenti non præſumatur in præteritum; Bald. *in leg. ex perſona, colum.* 1. *verſ. aut non poteſt concurrere, Cod. de procur.* Everard. *in loco, a tempore ad tempus; num.* 2. *verſ. ſtatus præſens*; Menochius

7 *de præſumpt. l.* 1. *quaſt.* 24. *num.* 10. Tanto minus, cum agatur de dirimendo matrimonio, ut ideo probationes debent eſſe concludentiſſimæ; Caputaq. *deciſ.* 149. *num.* 9. *lib.* 2. Rota coram Gregorio XV. *deciſ.* 351. *nu.*

8 2. *& ſeq.* nec Rota attendit præſumptiones & conjecturas, quando requiritur plena probatio, Archill. *deciſ.* 1. *de probat.* Rota *deciſ.* 102. *num.* 6. *part.* 1. *diverſ.* Seraphin. *deciſ.* 1171. *num.* 2. *& deciſ.* 1249. *numero* 3. & fuit dictum *in Comen. Decimarum* 8. *Junii* 1612. *coram Cardinali Sacrato*, & coram Gregorio XV. *deciſ.* 278.

9 *num.* 6. Unde ſi maleficium, vel aliud impedimentum poſt matrimonium ſupervenit, illud dirimi non poteſt; *d. c. dilectus, & d c. neque*; & *utrobique* Gloſs. & Doctores, & late Sanchez, *ubi ſupra*.

Secundo, quia ob maleficium nunquam dirimitur
10 matrimonium ſubſequens, niſi maleficium ſit perpetuum, & tale, quod ex ſolo Omnipotentis Dei miraculo tolli poſſit; ut ex *cap.* 130. *quaſt.* 1. *& cap. fin. de frigid & maleficiat.* notant *cumulat.* per Martin. del Rio *Diſquiſit. Magicar. lib.* 3. *ſect* 8. *fol.* 425. *littera B. verſ. Dixi ſecundo*, & Sanchez *de matrim. libro ſeptimo, diſputation* 94. *n.* 7. *&* 8 & non præſumitur perpetuum, niſi poſt triennalem cohabitationem, de qua *infra*.

In propoſito autem non conſtat de hujuſmodi perpetuitate, & impoſſibilitate tollendi maleficium, nec hoc deducitur, niſi ex depoſitione unius Exorciſtæ, qui muliem apud S. Domum Lauretanam exorcizavit; & alius deputatus ab Ordinario nihil concludit; & dicunt, Dæmonem ex ore obſeſsæ aſſeruiſſe, malefi-

11 cium eſſe perpetuum: cui nullo modo eſt deferendum, cum ſit aſſertio Patris mendacii, qui ineptiſſime etiam dixit ſe a Deo fuiſſe deputatum cuſtodem virginitatis dictæ mulieris; ac ſi Divina Majeſtas indigeret ope Dæmonis pro cuſtodia virginitatis, & dæmon eſſet egregius virginitatis cuſtos, dum ita ſæpe miſeram illam puellam opprimere nititur. Quinnimo quando Dominus vult Electarum ſuarum virginitatem cuſtodire, ſolet deputare Angelos ſuos uti fecit Divæ Cæciliæ Virgini & Martyri, & aliis.

12 Tertio, quia non præceſſit cohabitatio triennalis juxta diſpoſitionem *cap. laudabilem, de frigid. & malefic.* de quo late per Sanchez *diſputat.* 99. *lib.* 8. *n.* 7. *&* 8. & Rota ſemper ſervavit, & ſervat dictam cohabitationem triennalem, quando agitur de maleficio; & eſt *dec.* 191. impreſſa *poſt* 2. *vol. Farin.* In propoſito autem fuit tantummodo aſſignatus terminus quatuor menſium *ſub die* 6. *Decembr.* 1622.

Nec putarunt Domini iſtud requiſitum aſſignationis triennii ſuppleri ex præcedenti cohabitatione; cum et teſtibus ipſiuſmet viri deprehendatur, ipſum nec fere per annum, in totum cohabitaſſe cum muliere, quæ ſemper habitavit in domo fratris; inducta enim eſt diſpoſitio *d. cap. laudabilem*; ut peragatur pœnitentia, 13
& mediantibus orationibus, frequentia Sacramentorum jejuniis, & lacrymis, ac peregrinationibus, impetretur a Dei Miſericordia liberatio; Seraphin. *deciſ.* 687. *num.* 4. Rota *deciſ.* 111. *&* 192. *num.* 3. *poſt dict. ſecundum vol. conſ. Farinac.* & in iſtis terminis maleficii intelligitur text. *in cap. finali, de frigid. & maleficiat.* ut oſtendit Sanchez *d. l.* 7. *diſput.* 94. *n.* 8.

Et ita utraque parte informante fuit reſolutum.

Giennenſis Theſaurariæ, Veneris 22. Martii 1624.

Coram R. P. D. Buratto.

SUMMARIUM.

1 *Teſtes de auditu proprio probant, quando agitur de probatione alicujus rei, quæ non niſi per dictum alterius probari poteſt.*

2 *Medici judicio in Arte ſua ſtandum eſt.*

3 *Dolores aſſidui, & continui cenſentur, qui aliquem vexari ſolent.*

4 *Infirmus dicitur, qui ſæpe ſolet infirmari.*

5 *Teſti in facto proprio deponenti ſtandum eſt.*

6 *Infirmitas perpetua eſſe debet, ut quis propter eam ab onere deſerviendi in Choro eximatur.*

7 *Infirmitas perpetua cenſetur, quamvis per aliquod temporis intervallum non ſit continua.*

8 *Narrativa facti ut verificetur, ſufficit, quod de facto juſtificetur.*

9 *Gratia ut ſuſtineatur, Rota de ſtylo, ſolet æquitatem amplecti.*

DECISIO LV.

Receſſum fuit a deciſis ſub die Vigeſimo primo Junii, & tentum narrativam Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione eſſe juſtificatam ſtricte, quoad infirmitatem Chriſtophori Coadjuti. Narrativa autem in ſpecie continet; *Primo*, dolores capitis, quibus gravatur Chriſtophorus; *Secundo*, illos eſſe continuos, eumque aſſidue gravare; *Tertio*, quod ad Eccleſiam in hebdomada ſibi contingente accedere, & inſervire, & Theſaurariæ incumbentia perferre non valeat.

Quoad primum, de dictis capitis doloribus deponunt omnes teſtes per Vitalem coadjutorem examinati, qui ſunt numero undecim *in ſummario, n.* 3 dicentes *ſuper tertio*, ſe vidiſſe Theſaurarium conquerentem de capitis doloribus, & de auditu ejus querimoniarum ab ipſomet Chriſtophoro; & in ſpecie deponit octavus Medicus dicti Chriſtophori, de facto proprio; quia illum curavit ab hac infirmitate; qui teſtes, excepto Medico, licet de auditu, tamen cum deponant 1
de tempore non ſuſpecto, & aliter quam ex dicto patientis, dicta infirmitas difficile probari poſſit, ſatis concludere videbantur, ex not. *in leg. teſtium, C. de teſtibus*, ubi Cyn. *n.* 7. *verſ. aut volo probare*; Bart. *nu.* 6. *verſ. quod intellige*; Alber. *nu.* 4. *verſ. aut aliquod*, & Salicet *num.* 3. *&* 9. cum aliis relatis per Farinacium *de teſtibus, q.* 69. *num.* 156.

Quod autem tales infirmitates, prout doloris pectoris, ſtomachi, & ſimiles, probari non poſſint aliter, quam ex dicto patientis, conſtare videbatur ex diſcurſu Peritiſſimi Medici dato, cui eſt ſtandum; *leg. ſepti-* 2
mo menſe ff. de ſtatu hominum; Bart. *in l.* 2. *n.* 3. *ff de teſtam.* Soc. Jun. *c nſ.* 183. *n.* 11. *lib.* 2. Boer. *dec.* 23. *nu.* 74. Mandol. *ad reg.* 19. *de infirm. etc. n.* 4. Rota *dec.* 620. *nu.* 3. *p.* 1. *div. et dec.* 92. *n.* 3. *p.* 2. *recent.* quamvis in hoc caſu plura etiam ſigna extrinſeca concurrant, ut infra, ex quibus videbatur ceſsare difficultas.

Secunda vero pars; quod dolores ſint continui & aſ- 3
ſidui, probatur ex eiſdem teſtibus. Primus enim, qui de viſu deponit, quod propter dictos dolores, fuit impeditus deſervire Eccleſiæ per plures hebdomadas, quas dimiſit:

Digitized by Google

dimiſit; & reddit rationem ſcientiæ, quia habet magnum tractatum cum dicto Chriſtophoro. Tertius, quod ex cauſa Chriſtophorus non incumbit Eccleſiæ, prout tenetur, nec vidit illum inſervire Choro, & Capitulo ſuis hebdomadis, prout de viſu deponunt nonus, decimus, & undecimus; & adminiculantur a quarto, & ſexto, de auditu a Chriſtophoro; & quod propterea utitur ſervitio alterius; ut per primum, ſecundum, ſextum, ſeptimum, & undecimum, qui etiam in celebratione Miſſæ ſibi contingente idem firmat.

Et probantur etiam ſigna extrinſeca; Nam ſecundus dicit; illum pluries exiviſſe de Choro ante finem Horarum; & ſextus, quod dum celebraret Miſſam, incidit in dolorem capitis taliter, quod niſi fuiſſet adjutus ab aſtantibus, cecidiſſet in terram, & quod pariter vidit illum ex dicta cauſa aliquibus vicibus exire de Choro, & ſe conferre Domum cum querimonia doloris capitis.

Et comprobatur ex teſtibus, qui illum in domo hujuſmodi doloribus gravatum, ut aſſerebat, viſitarunt, videlicet ſecundus, & nonus, qui dicunt, eum jacuiſſe in lecto.

3 Unde apparet quod dicti dolores ſunt continui, & aſſidui, cum tam frequenter ab eis vexetur Gemin. & Franch. *in c. 1. in princ. de reſtit. ſpoliat.* Gloſſ. Pragm. Sanct. *tit de cauſ. §. 1. in princ. verbo jugiter, tom. 2.* late Mandoſ. *ſucceſſ. gloſſ. facult. §. volentes, verbo aſſidue.* Surd. *conſ.* 315. *num.* 20. cum relatis per Cened. *ſingul. n.*
4 2. Et propterea infirmus dicitur, qui ſæpe ſolet infirmari, Archidiac. *in cap. Paſtoralis, circa med. verb. Valetudine;* Joan. Andr. *n. 1. verſ. dicit Hugo;* Anchar. *n. 3. verſ. quinto nota;* & *ibi* Gemin. *in §. verum, num. 6. verſ. quis dicatur; de Cleric. ægrot. in 6.* Boniſac. Vitalin. *in proœm. Clement. §. hac ſane, num.* 15. & Menoc. *de arbitr. lib. 2. c. 60. n. 5. verſ. hic ergo Judex.*

Impoſſibilitas autem deſerviendi probatur per dictum ſeptimum teſtem Medicum, deponentem, quod dum afficitur dicto dolore capitis, impoſſibile eſt, quod poſſit deſervire Eccleſiæ, & Theſaurariæ, & facere (ut dicunt) ſuas Hebdomadas; cui uti Perito, & in facto proprio deponenti deferendum eſt, ex *ſupra* allegatis, & in terminis, ut quis liberetur ab onere Horarum, Azor. *inſtit. moral. lib.* 10. *c.* 13. *littera A verſic. quæres igitur, vol.* 1.

5 Nec obſtare viſum fuit, quod ex libro Punctatoris appareat, dictum Chriſtophorum parum defeciſſe in ſervitio; quia ſuas Hebdomadas alteri Canonico demandabat; ut ex ſupradictis teſtibus, *in ſummario num.* 3. & potuit etiam aliquando per ſeipſum deſervire, & ſimul dolore capitis vexari, quamvis ſuo maximo detrimento, & periculo, ut factum, ex depoſitione dictorum ſecundi, & ſexti teſtium, comprobatur.

6 Prout non videbatur obſtare, quod probare deberet, infirmitatem eſſe perpetuam, juxta *deciſion.* Veralli 240. *part.* 1. Quia ultra quod illa loquitur in Coadjutoria conceſſa propter debilitatem valde diverſam ab iſta, ex allegatis per informantes, cum infirmus perpetuus dicatur, qui ſæpe ſolet infirmari, ut ſupra; ſatis
7 dicitur juſtificata prædicta narrativa etiam ſecundum *alleg. deciſion.* Veralli; quæ admittit infirmitatem eſſe perpetuam, quamvis cum aliquo temporis intervallo; & præſertim cum non fuerit ſimplici-
8 ter narratum, Chriſtophorum dolore capitis vexari, ſed continuo & aſſidue, & ideo ſufficere videbatur, prædicta juſtificari eo modo, quo narrata fuerunt; Ægid. *deciſ.* 116. *in fine, deciſ.* 9. *num.* 10. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 410. *num.* 4. *in fine, part.* 2. *recent.*
9 Maxime juxta æquitatem, quam Rota de ſtylo ſolet amplecti pro ſuſtinenda gratia; ut *in dict. deciſ.* 9. *num.* 9. *p.* 2. *diverſ.* ex Sarnen. *ad Reg. de valore quæſt.* 11. *in fine.* Quæ tanto magis in hoc caſu amplectenda videbatur, cum non adſit alius proviſus, nec agatur de præjudicio Tertij.

Et ita deciſum utraque parte informante.

Neapolitana ſeparationis Tori, Veneris 28. Junii 1624.

Coram R. P. D. Buratto.

SUMMARIUM.

1 *Uxori ſævitiam viri allegantí onus probandi incumbit.*
2 *Sævitia viri ad effectum ſeparationis Tori, quæ eſt gravis & ardua, & plene, & concludenter probari debet.*
3 *Sævitia viri ad inducendam ſeparationem, magna eſſe debet.*
4 *Maritus poteſt uxorem leviter, & moderate verberare, præſertim cum cauſa.*
5 *Uxor verberata a marito ſolis pugnis, & alapis, non autem cum baculo, vel alio inſtrumento ad offendendum, non dicitur immoderate verberata.*
6 *Verbera illata uxori a marito an fuerint ad correptionem vel animo doloſo, & odio, dignoſcitur ex inſtrumento, cum quo illata ſunt, niſi aliter conſtet.*
7 *Uxorem a marito doloſo percuſſam fuiſſe non præſumitur, licet cum baculo & ſanguinis effuſione, niſi probatur.*
8 *Percuſſio facta cum pugno in naſo, unde multum ſanguinis exivit, non eſt conſiderabilis.*
9 *Sævitia viri in uxorem non inducitur ex unico actu, ſed inſpicitur, an adſit conſuetudo & frequentia.*
10 *Impetus primi animi non ſunt in poteſtate noſtra.*
11 *Uxor ſemper debet eſſe ſub timore, & reverentia viri.*
12 *Reconciliatio impedit Tori ſeparationem.*
13 *Chirurgus & Obſtetrix deponentes de iis, quæ ad eorum officium ſpectant, plene probant.*
14 *Teſtem inducens nihil poteſt contra eum objicere.*
15 *Morbus contagioſus non ſufficit ad Tori ſeparationem, ſed ſolum ad debiti negationem; & quando.*
16 *Clauſula*, quam, & quas, *operatur, ut procedi poſſit, prout in prima inſtantia.*

DECISIO LVI.

INtroducta de anno 1618. in foro Archiepiſcopali Neapolitano, cauſa ſeparationis ad inſtantiam Nobilis mulieris contra virum; & nulla per eam probata cauſa, lataque ſententia viro favorabili; cauſa in gradu appellationis in Rota commiſſa fuit de menſe Novembris 1622. & eidem actrici conceſſa remiſſoria, tam ad civitatem Neapolis, quam ad oppidum Madrid per eam petita, & lapſis ſolitis terminis etiam prorogatis, ac reportato proceſſu Neapolim, cum teſtibus examinatis, fuit repropoſitum dubium reſolutum 26. Maji anni 1623. & dictum, dictam Matronam teneri ad revertendum & habitandum cum Viro, prout prima vice concluſum fuerat. 1

Fundamentum fuit defectus probationum utriuſque cauſæ ſeparationis propoſitæ, videlicet prætenſæ ſævitiæ; nec morbi contagioſi, Indubitata enim eſt concluſio uxori alleganti ſævitiam viri, onus probandi incumbere; Pariſ. *conſ.* 54. *n.* 14. *lib.* 1. Natt *conſil.* 616. *in principio;* probationem requiri plenam & concludentem, cum cauſa ſit gravis, & ardua; Pariſ. & Natt. *proxime* relati, & cumulati per Farinac. *de delict. carn. quæſt.* 143. *§. probatio ſævitiæ;* Rota *deciſ.* 441. *n.* 2. *part.* 1. *recent.* & coram fel. record. Greg. XV. *deciſ.* 294. *numero duodecimo, & in Romana ſeparationis Tori, coram bon. mem. Cardinal. Sacrato* 23. *Januarii* 1613. *& in principio* impreſſ. *poſt conſil. dict. Farinac.* 157. *in ſecundo volumine*, & fuit etiam dictum in hac cauſa *dict. die* 16. *Maji.* 2

Prout etiam indubitatum eſt, ſævitiam viri debere, ad inducendam ſeparatim, eſſe magnam; Abbas, *in cap. ex tranſmiſſa*, per illum textum, *in principio & n.* 4. *de reſt. ſpol.* Levis enim verberatio eſt permiſſa, & præſertim cum cauſa; ut poſt Gloſs. fin. *in capite quemadmodum, de jurejurando,* notant *ibi* omnes; Alexand. *conſil.* 115. *numero ſecundo, & tertio, volumin.* 4. idem notant Doctores *in cap. cum contingat, de foro compet.* ubi poſt alios Felin. *numero ſeptimo*, cum cumulatis per Farinacium *dict. quæſt.* 142. *n.* 195. *& ſequentibus*, & præſertim *n.* 198. *& dict. conſil.* 157. *n.* 4. *& libro ſecundo*, & Rota poſt *dict. vol. conſil. deciſ.* 371. *num.* 4. Trivil. *deciſ. civil.* 45. *num.* 14. *&* 15. 3
4

In pro-

Digitized by Google

In propoſito autem non viſa fuit Dominis facta probatio alicujus verberationis, vel offenſionis conſiderabilis, & ſine cauſa: Nam teſtes examinati nihil deponunt de aliqua injuria vel offenſione illata, exceptis 2. & 12. qui de viſu de pugnis in faciem illatis cum effuſione ſanguinis ex naſo; de quibus etiam deponunt 9. & 13. de confeſſione tamen extrajudiciali ejusdem viri; & quidquid ſit de perſonis dictorum teſtium, præſuppoſito, etiam citra veri præjudicium, quod probent in dicto; tamen non exinde reſultat verberatio, vel offenſa immoderata, ſufficiens ad tori ſeparationem.

Primo, quia non fuit cum baculo, flagellis, vel alio
inſtrumento ad offendendum apto, ſed ſolis pugnis,
5 & alapis; & ſic non poteſt dici immoderate verberata: ut in ſpecie conſuluit Bertazol. *conſil.* 228. *num.* 13. *&* 16. *libro primo*, *Crimin.* Farinac. *d. quæſt.* 142. *numero* 204. & ex inſtrumento dignoſcitur, an fue-
6 rit ad correctionem, vel animo doloſo, & odio: Signorol. *conſil.* 63. *num.* 8. Rimin. Jun. *conſil.* 174. *nu.* 40. *in fin.* Farinac. *dict. conſil.* 157. *num.* 9. niſi con-
7 ſtet quod doloſe percuſſa fuerit: quod non præſumitur, etiamſi cum baculo, & ſanguinis effuſione Guidop. *de præſ. num.* 91. Surdus *de alim. lib.* 7. *quæſt.* 19. *nu.* 9. Roland. *conſ.* 27. *n.* 17. *& ſequentibus*, *lib.* 3. Ludov. Morot. *conſil.* 41. *nu.* 9. *&* 10. Et quod non ſit conſide-
8 rabilis percuſſio cum pugno, ex qua exivit ſanguis e naſo, quia ex illo de facili exit multum ſanguinis; Gloſſ. Marginalis *in cap. cum illorum*, 52. *littera E. de ſentent. excomm.* ubi Hoſtienſ. *in fin. n.* 10. Abbas *in fin. num.* 10. & alii; Victor, *in Summar. Sacrament. tit. de Euchariſt. quæſt.* 99.

Secundo, quia non probatur aliqua alia injuria du-
9 rante matrimonio illata: & ex unico actu non inducitur ſævitia, ſed inſpicitur, an adſit conſuetudo & frequentia: Cardinal. *conſil.* 9. *in princ. & n.* 9. *&* 12. *&* 18. Baldus *conſil.* 136. *colum.* 2. *lib.* 1. Aldobrand. *dict. conſil.* 71. *numero octavo*, *nono*, *decimo*, *& ſeqq.* Roland. *conſil.* 27. *numero* 12. *libro tertio*, Sanchez *de Matrimonio*, *lib.* 10. *diſputat.* 19. *num.* 16. *verſ. ſecundo exiſtimo*: Farinac. *dict.* 142. *num.* 203. *&* 301. Rota *dict. deciſ.* 371. *num.* 5. *verſ. tanto minus: poſt ſecundum vol. corſ. Farinac.*

Tanto minus, quia rixa inter dictos conjuges orta fuit inter prandium in familiaribus ſermonibus, & ex levibus cauſis; quia uxor prætendebat virum deficere in obſervantia pactorum, & præſertim de retinendo ejus nepotem in domo: & e converſo maritus conquerebatur de nimia expenſa in victu facta; & deinde venerunt ad jurgia, ut deponunt 1. 11. & 12. & 14. & teſtes; & ita res habuit originem ex levibus cauſis, ſine fundamento: & potuit maritus ex primo impetu,
10 qui non eſt in poteſtate noſtra, moveri: ut conſiderat Baldus *d. conſ.* 136. *lib.* 1. & Bertazol. *d. conſil.* 228. *n.* 24.
11 referens verba Baldi, ex Ariſtot. quod uxor ſemper debeat eſſe cum timore, & reverentia Viri.

Immo etiam probatur ex confeſſione mulieris in quodam ejus memoriali, quod maritus exiſtimavit ſibi per eam datam fuiſſe mentitam; & quod uxor prædicta non revocaverit ad animum, ſed rediiſſet ad cohabitandum cum viro, ſi ipſe recepiſſet nepotem in domo, ut prætendebant, eum teneri juxta conventionem; deponunt 13. & 14. teſtes: & inde etiam arguitur reconciliatio, ſi quæ injuria vel offenſio illata fuiſſet: quæ
12 reconciliatio impedit tori ſeparationem. Bertaz. *d. conſil.* 228. *num.* 12. *verſ. reſpectu vero*, Rimin. Jun. *dict. conſil.* 174. *num.* 28.

Minus etiam fuit probatus prætenſus morbus contagioſus, nec quoad ipſum virum, nec quoad mulierem: & omiſſis teſtibus, qui nihil penitus deponunt, qui ſunt 3. 11. 14. 15. & 16. vel de audita a prima uxore dicti Viri, qui ſunt 3. 11. 14. 15. & 16. vel de auditu, vel ex relatione & aſſertione ipſius ſecundæ mulieris, & aliorum, qui ſunt 8. 9. et 10. et aliis, qui ignorant qualitatem morbi, qui ſunt 12. et 6.

Ceſſat difficultas, quia ex depoſitionibus aliorum teſtium, inter quos ſunt Chirurgus, et Obſtetrix, conſtat etiam per ocularem inſpectionem corporis, eum fuiſſe ſanum, et ab omni morbo mandatum; ut deponunt idem teſtes *in Summario Viri*, *n.* 13. qui plene pro-
bant, eisque ſtandum eſt tanquam de viſu, et Peritis 13
in Arte: *leg.* 1. *Digeſtis*, *de ventr. inſpiciendo*, *l. ſeptimo menſe*, ubi Baldus, *in ult. addi. ff. de ſtat. homin.*
maxime cum pars nihil poſſit contra illos, tanquam a 14
ſe inductos objicere, *leg. ſi quis teſtibus*, ubi Doctores *Cod. de teſtibus*, Mantic. *deciſ.* 174. *ſub num.* 3. & fuit ſæpiſſime dictum.

Quo vero ad mulierem nihil penitus probatur, quod ex carnali commixtione, & commercio cum viro inciderit ipſa in morbum contagioſum; & teſtes aliqui nihil deponunt, videlicet dicti Tertius, Undecimus, Decimusquartus, Decimusquintus, & Decimus ſextus; necnon, Primus, Quintus, & Decimus: aliqui vero ex mulieris aſſertione, videlicet Secundus, Sextus, & Septimus, Octavus, Nonus, Duodecimus, Decimustertius & Decimusſeptimus, & de auditu ab aliis, videlicet dicti Septimus, Nonus, Duodecimus, & Decimus tertius. Nec de hujusmodi prætenſo morbo conqueſta fuit, dum amicabiliter tractabatur de reverſione ad matrimonialem cohabitationem.

Inſuper dicebant Domini, hujusmodi morbum non 15
ſufficere ad ſeparationem, ſed ſolum ad debiti denegationem, quatenus tamen periculum mortis ſuæ perſonæ immineret, quod hic non probatur, Navar. *in man. cap.* 22. *ſub n.* 23. *verſ. Quarto conjugem.* Joannes Boſch. *de injuſt. nupt. lib.* 2. *n.* 14. Barboſ. *ad rubr. ff. ſol. matrim. parte* 2. *n.* 28. *verſ. quod etiam recipiendum*: Claud. *ad conſil. Bertazol. conſil.* 228. *ſub littera D. circa medium*, *verſ. bis utrumque.*

Neque viſa fuit Dominis relevans oppoſitio ex adverſo facta, pendentiæ termini Remiſſorialium: cum conſtet de lapſu terminorum: & ultima prorogatio fuit facta cum clauſula *ſine retardatione*: ut *in Summario mulieris*, *n.* . . .

Non obſtat nullitas ſententiæ de partibus ex defectu 16
citationis: quia in omnem caſum, dum in commiſſione adeſt clauſula *Quam & quas*, pronunciari poterit, prout in prima inſtantia, Achill. *deciſione* 17. *de reſcript.* Seraph. *dec.* 1241. *n.* 2. cum aliis *in Bonon. de Capacellis*, 27. *Novemb.* 1615. *coram bon. mem. Andrea*, *& in Imolen. bonorum* 21. *Junii* 1619. *coram me.*

Et ita reſolutum, &c.

Romana Hæreditatis de Arigoniis, Mercurii 13. Novembris 1624.

Coram R. P. D. Manzanedo.

SUMMARIUM.

1 *Sententia validitas colligitur ex revolutione actorum.*
2 *Sententia precipitanter lata, eſt nulla & invalida.*
3 *Probationes tempore præfixo non faciens, non poteſt de Judice conqueri.*
4 *Inſtitutio hæredis eſt caput, & fundamentum teſtamenti.*
5 *Teſtamentum, in quo teſtator non ſcripſerit, nec ore proprio nominaverit hæredis nomen, eſt nullum, & invalidum.*
6 *Teſtamentum nuncupativum non requirit ſolemnitates*, l. hac conſultiſſima, & leg. Jubemus, Cod. de Teſt.
7 *Teſtamentum nuncupativum implicitum facere dicitur, qui teſtatur per ſchedulam.*
8 *Teſtamentum per relationem ad ſchedulam, valet ac ſi Teſtator ore proprio hæredem nominaſſet, licet teſtes ignorent diſpoſita in ſchedula.*
9 *Teſtator diſponens per relationem ad ſchedulam aliena manu ſcriptam, præſumitur bene vidiſſe omnia contenta in ipſa ſchedula.*
10 *Teſtamentum nuncupativum non redditur nullum, ex eo, quod unus ex teſtibus pro alio, qui ſcribere ignoret, ſubſcribat.*
11 *Demens nemo præſumitur.*
12 *Dementia plene & concludenter probanda venit.*
13 *Actus impatientiæ ex morbi ſævitia cauſati non excludunt uſum rationis ac judicii.*
14 *Teſtandi facultas non dicitur adempta per actus, qui uſum rationis & judicii non excludunt.*
15 *Dementia probari debet de tempore teſtamenti, ut teſtamentum nullum dici poſſit ratione dementiæ.*

16 *Teſtator*

Digitized by Google

16 *Teſtator habens dilucida intervalla, præſumitur condidiſſe teſtamentum tempore dilucidi intervalli.*
17 *Teſtibus deponentibus de ſanitate mentis magis credendum, quam aliis deponentibus de dementia.*
18 *Teſtium domeſticorum, & familiarium fides minuitur.*
19 *Teſtem inducens non poteſt contra eum excipere.*
20 *Teſtatoris dementia ſi probetur, & teſtamentum ſit factum ſicut feciſſet prudens validum, reputari debet.*

DECISIO LVII.

ILluſtriſſimus quondam Cardin. Arigonius de anno
1615. ſub die 15. Jun. condito teſtamento, in quo
inſtituit hæredes univerſales, Reverendos Patres Do-
min. Cyriacum, & Antonium, Fratres de Roceis,
necnon Reverendos Patres, Dom Diomedem & Joan-
nem Petrum, Fratres de Vareſiis, ſuos ex Sororibus
Nepotes, poſt diuturnam infirmitatem ſub die 4. A-
prilis ſequentis anni ex hac vita migravit; ob cujus
mortem prætendentes tunc Domina Lucretia Mac-
chiavella altera ſoror, & alii filii, ac Nepotes reſpe-
ctive Dominæ Caſſandræ jam defunctæ, pariter ſo-
roris dicti Dom. Cardinalis, de quibus in teſtamento
nulla fuerat facta mentio, ſuccedere in hæreditate il-
lius ab inteſtato; cœperunt agere coram A. C. via mo-
nitorii pro relatione bonorum contra dictos hæredes:
pro quorum parte exhibito in teſtamento, & cauſa
diſcuſſa, fuit per A C. pro illius validitate ad favo-
rem hæredum pronunciatum.

A qua ſententia, cum Pars Dominæ Lucretiæ, &
conſortium appellaſſet, & cauſa fuiſſet in Rota mihi
commiſſa, dedi tunc dubium: An ſententia prædicta
eſſet confirmanda, vel infirmanda? & illo hodie pro-
poſito, & utraque parte acriter informante, ac cauſa
per omnes Dominos meos de Ordine Sanctiſſimi exa-
minata, fuit ab ipſis, nemine diſcrepante, unanimi-
ter reſolutum, dictam ſententiam eſſe confirman-
dam; cùm quoad validitatem non fuerit de ea dubi-
1 tatum, ex quo conſtat, ex revolutione proceſſus fuiſ-
ſe ſervata omnia requiſita; juxta *deciſ.* Caputaq. 260.
p.2. & dec. 178. *&* 602. *n.* 1. *p.* 2. *rec.*

2 Neque dicatur, illam fuiſſe nullam & invalidam,
ex eo, quod fuerit præcipitanter lata, non factis prius
probationibus, nec examinatis omnibus teſtibus jura-
tis. Qui cum ex eodem proceſſu appareat fuiſſe con-
ceſſum tempus ſufficiens ad hæc peragenda, ſibi de-
3 bet imputare Pars, ſi non curavit examen teſtium
perficere; maxime quia potuit etiam in hac ſecunda
inſtantia, hanc & alias probationes facere, juxta re-
gul. text. *in leg. per hanc, Cod. de temp. appel.*

Quo vero ad juſtitiam, licet acriter illam impu-
gnarent Informantes pro Domina Lucretia; tamen
Domini dixerunt, ſententiam prædictam fuiſſe quo-
que juſtam; dum in ea fuit declaratum validum, &
non ſubjacere alicui vitio nullitatis teſtamentum di-
4 cti Domini Cardinalis, quod in ſe continebat tam
hæredis inſtitutionem, quæ eſt caput, & fundamen-
tum teſtamenti, *§. ante hæredis, inſtit. de legat. leg.* 1. *ff.
de hæred. inſtituend. l. fin. Digeſtis, de jure Codicil.* quam
etiam omnia alia requiſita ad illius validitatem neceſ-
ſaria, de quibus *in leg. hac conſultiſſima, Cod. de teſtam.*
Craſſ. *in §. teſtamentum, qu.* 10.

5 Neque viſum fuit obſtare, quod primo loco dice-
batur, teſtamentum fuiſſe nullum & invalidum, ex
eo, quod teſtator non ſcripſerit nomen hæredis, nec
6 ore proprio illum nominaverit, juxta text *in leg. hac
conſultiſſima & l. jubemus, C. de teſtam.* Quia reſpon-
debatur, ſolemnitates prædictas requiri in teſtamen-
to in ſcriptis, non autem in teſtamento nuncupati-
vo, prout erat iſtud, quod fuit ſcriptum a Notario,
deinde ſubſcriptum a Cardinali his præciſis verbis:
7 *Ego Pompejus Card. Arigonius diſpono, ut ſupra manu
propria*: quod genus teſtandi ad relationem ſchedulæ
8 ſcriptæ per Notarium, habet vim teſtamenti nuncu-
pativi impliciti, & valet perinde, ac ſi ipſemet te-
ſtator ore proprio hæredem nominaſſet, abſque eo,
quod teſtes legerint, viderint, aut certiores facti
fuerint de diſpoſitis in dicta ſchedula, Bart. *in leg. ſi
ita ſcripſero ff. de condit. & demonſtrat.* Jaſ. *in leg. ubi,
§. illud, n.* 2. *ff. de verb. obligat.* Clar. *in §. teſtamentum,
quæſt.* 36. *nu.* .. Cardinalis Mantica *de Conjectur., lib.*
1. *tit.* 7. *nu.* 7. Guttierez *pract. quæſt. lib* 2. *quæſtione* 41.
num. 4. *& ſequentib.* Magdalen. *de num. teſtium, part.*
1. *cap.* 27. *num.* 9. & fuit reſolutum *in illa Romana te-
ſtamenti*, 9. *Decembris* 1620 *coram Reverendiſſimo D.* 9
Decano, ubi inter cætera ponderatur, quod teſtator
hoc caſu præſumitur bene vidiſſe prius inſtitutionem
hæredis, ac omnia alia contenta in dicto teſtamen-
to manu aliena ſcripto, Jaſon. *in leg. ſi ita ſtipulatus,
§. Chryſogonus, nu.* 14. *ff. de verb. oblig.* Alexand. *conſil.*
147. *num.* 3. *lib.* 2. Pariſ. *conſ.* 77. *nu.* 26. *& conſ* 88. *n.*
34. *lib* 3. quod ſine dubio cenſetur feciſſe Cardinalis
juriſperitus conſummatiſſimus, & qui non erat de
tempore teſtamenti adeo infirmitate gravatus, ut
contenta in eo videre non valeret; præcipuè cum te-
ſtamentum eſſet nimis breve, & ictu oculi potuiſ-
ſet ſubſtantiam illius inſpicere, prout fuit conſide-
ratum *in d. Romana teſtamenti, nuper allegata*.

Nec refert, quod in ſubſcriptione teſtium in di- 10
cto teſtamento, unus teſtis ſe ſubſcripſerit pro alio
neſciente ſcribere, quia hoc non operatur, quo mi-
nus teſtamentum non ſuſtineatur, maxime cum ſit
nuncupativum, prout ex ſupradictis fuit oſten-
ſum.

Minus obſtant, quæ ſecundo loco contra dictum
teſtamentum opponebantur de invaliditate, ratione
alienationis mentis, qua dicitur Cardinalem de tem-
pore teſtamenti laboraſſe: fuit enim per Dominos
reſponſum, iſtum defectum pro parte Dominæ Lu-
cretiæ deductum nullo modo probari. Regula enim
eſt, neminem dementem, ſed potius ſanæ mentis 11
præſumi; juxta text. *in l. nec Codicilli & ibi* Bald. *Cod.
de Codicill. leg fin. C. de hæred. inſtit. cap. fin. de ſucceſſ. ab
inteſt.* Pariſ. *conſil.* 87. *in princip. lib.* 3. Menoch. *de præ-* 12
ſumpt. lib 1. *quæſt.* 18. *num.* 6. *& ſequent.* Unde de-
buit defectus ex adverſo plene & concludenter pro-
bari: Bart. *in leg. is poteſt, n.* 15. *ff. de acquir. hæred.* Sa-
licet. *in leg. final. nu* 2. *C. de inſtit.* Ferret *conſil.* 207. *nu.*
15. Rota *in una Meliten. teſtamenti coram me*, quæ eſt
381. *n.* 3. *part.* 1. *recent.* quæ præſumptio vehemen-
tius intrat pro D. Cardinali, qui ob illius ſingula-
rem doctrinam, & prudentiam a fel. rec. Gregor.
XIV. fuit electus in Auditorem Sacræ Rotæ, & ex-
inde ad apicem Cardinalatus a fel. rec. Clement. VIII.
aſſumptus, & qui totius populi ore, maxima pruden-
tia in rebus agendis pollebat, ut omnibus eſt no-
tum.

Teſtes autem inducti pro parte Dominæ Lucretiæ 13
nullatenus prædictam dementiam probant, ſed tan-
tum aliquot actus impatientiæ ex morbi ſævitia, &
dolorum acerbitate potius cauſatos, qui cum non ex- 14
cludant uſum rationis ac judicii, non tollunt facul-
tatem diſponendi: juxta notata per Jaſon. *in leg. furio-
ſum, num.* 4. *Cod. qui teſtam. facere poſſunt*, Dec *in leg.
humanitatis, Cod. de impuber.* Corn. *conſ.* 261. *numer.*
21. *lib.* 4. Decian. *conſil.* 51. *numer.* 82. *lib.* 2. Menoch.
conſ. 683. *num.* 14. Magdalen. *de numero teſtium, par-
te* 2. *cap.* 4. *num* 97. cum aliis *in Romana donationis* 11.
Januar. 1619. *coram Reverendiſſimo Domino meo Seleu-
cien.*

Secundo, quia nec de dementia, nec de prædictis 15
actibus a gravitate infirmitatis procedentibus depo-
nunt de tempore teſtamenti, prout eſt neceſſarium
ad illius invaliditatem *t l.* 1. *& l. qui teſtamenta,
§. quacumque, verſ. nec furioſus, ff. de teſtam.* Cor-
nel. *dict. conſilio vigeſimo ſexto, numero vigeſimo ſe-
cundo, lib.* 4.

Tertio, quia dicti teſtes non concludunt quod
Cardinalis habere non potuerit dilucida intervalla,
quatenus ex dictis actibus reſultaret dementia: quod 16
multum facit ad excludendam invaliditatem teſta-
menti, quod præſumitur factum de tempore diluci-
di intervalli, prout fuerunt hæc omnia bene, ac la-
te ponderata *in Perusina hæreditatis* 12. *Junii* 1617. *co-
ram Dom. meo Buratto, Romana donationis* 15 *Maii* 1619.
*coram Reverendiſſimo Domino meo Seleucien. Romana
hæreditatis de Gracch.* 1. *Decembr.* 1618. *coram Domi-
no meo Remboldo, & in dict. Meliten. teſtamenti, co-
ram me.*

Ultra quod pro parte ejuſdem D. Lucretiæ fuerunt

Digitized by Google

examinati alii plures teſtes, qui dicunt, quod tempo-
re teſtamenti, D. Cardinalis erat compos mentis, &
17 prudenter, ac congruenter loquebatur: quibus teſti-
bus de ſanitate mentis deponentibus debet magis cre-
di, quam prædictis deponentibus de dementia: De-
cius *in leg. furioſum, n. 20. Cod. qui teſtam. facere poſſunt*,
Cornel. *conſil.* 219. *n.* 7. *lib.* 1. Decian. *conſ.* 127. *n.* 35. *lib.* 3.
Gabr. *de teſtibus, concl.* 4. *num.* 19. Menoch. *de præſumpt.
lib.* 6. *præſumpt.* 45. *n.* 21. Rota *dec.* 577. *nu.* 10. *part.* 1. *di-
verſ.* etiam quod eſſent numero pauciores, Bocr. *dec.*
23. *nu.* 93.
18 Nec refert quod iſtis teſtibus, cùm ſint domeſtici &
familiares ejuſdem Domini Cardinalis, nempè Præfe-
ctus domus, Præpoſitus Cubiculo, Medicus, Secreta-
rius, & alii, videatur de fide diminui: nam cum fue-
19 rint inducti pro parte Dominæ Lucretiæ, non viden-
tur ab ea contra illos poſſe dari exceptiones: ad text.
in leg. ſi quis teſtibus, C. de teſtibus, Menoc. *conſ.* 60. *n.* 17.
& 18. Grat. *dec.* 34 *n.* 12. *& ſequentib.* Mantica *dec.* 274.
n. 1. & fuit dictum *in Pacen. puritatis, 6. Aprilis* 1616.
coram me.
20 Quibus accedit, & hoc movit etiam maxime Domi-
nos ad reſpondendum pro validitate dicti teſtamenti,
quod Dom. Cardinalis recte, ac prudenter diſpoſuit
in dicto teſtamento, reliquit enim hæredes, inter a-
lios, duos Nepotes Prælatos in Curia Cognitos, quos
ipſe maximè diligebat, & ad Prælaturam promoveri
fecerat; omittendo alios forſan illi parum obſequen-
tes: multa legata pia pro ſalute animæ ſuæ fecit; &
familiæ diſtinctim ſecundum gradus, & pro uniuſ-
cujuſque ſervitio, ac dignitate aliquid reliquit: ex qui-
bus reſultat, quod quatenus etiam poſſit dici probata
dementia, nihilominus dictum teſtamentum ita fa-
ctum, ſicut quilibet alius prudens ac ſanæ mentis fe-
ciſſet, validum reputari debet, juxta ſententiam Joan.
Andreæ *in cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſt.* Bald. *in cap.* 1. *ante
n.* 2. *tit. per quos fiat inveſt.* Alexand. *in leg. furioſum, n.*
3. *Cod. qui teſtam. facer. poſſ.* Mantic. *de conject. ult. vol,
lib.* 2. *tit.* 5. *n.* 7. *&* 8. Magdalen. *de num. teſtium p.* 2. *cap.*
4. *num.* 89. *& ſequent.* Honded. *conſ.* 78. *nu.* 61. *l.* 4. Rota
diverſ. dec. 129. *n.* 15. *parte* 2. & fuit dictum *in præallega-
ta Romana teſtamenti, coram Domino meo Decano, & in
Meliten. teſtam. coram me.*

Ex quibus ita fuit reſolutum.

Venetiarum Matrimonii, Lunæ 19.
Novembris 1604.

Coram R. P. D. Pennia.

SUMMARIUM.

1 *Auditor Cameræ non cognoſcit de cauſis matrimonialibus.*

2 *Metus conditionalis, & non abſolutus non impedit, neque dirimit matrimonium.*

3 *Metus juſtus & cadens in conſtantem virum, impedit & dirimit matrimonium.*

4 *Metus juſtus & cadens in conſtantem virum dicitur, qui continet periculum mortis, vel cruciatum corporis.*

5 *Metus ut dirimat Matrimonium quinque conditiones copulativè requirit, de quibus num. ſeqq.*

6 *Metus juſtus non dicitur, ſi malum, quod timetur, non ſit grave.*

7 *Metus juſtus non dicitur, niſi timor mali eventus ſit probabilis & rationabilis.*

8 *Metus juſtus non dicitur, ſi incutiens metum minas exequi non valeat.*

9 *Metus juſtus non dicitur quando incutiens metum minas exequi non ſoleat.*

10 *Parentes iram contra filios conceptam facilè deponere ſolent.*

11 *Metus juſtus non dicitur, quando is, cui minatur, facilè poteſt malis occurrere.*

12 *Sponſi per verba de futuro poſſunt recedere à contractu, quando devenit ad notitiam alterum eorum laborare aliquo gravi morbo, qualis diceretur Lepra, morbus gallicus, morbus caducus, gravis oris fœtor, deformitas & ſimilia.*

13 *Morbi matrimonium jam contractum non dirimunt, ſive ſuperveniant, ſive ante contractum matrimonium adeſſent.*

14 *Matrimonii vinculum jure divino, & naturali eſt indiſſolubile.*

15 *Matrimonium nonniſi propter impedimenta ſanctionibus Eccleſiæ expreſſa dirimi debet.*

16 *Impedimenta quæ impediunt, & dirimunt matrimonium, ſunt duodecim.*

17 *Morbus caducus non impedit, neque dirimit matrimonium.*

18 *Maritus non poteſt propria auctoritate ſe ab uxore ſeparare.*

19 *Matrimonia dirimi poſſe juſta de cauſa pro libitu voluntatis, erronea eſt Græcorum opinio.*

20 *Morbo caduco laborantes juxta ritum Græcorum ſunt inhabiles ad contrahendum matrimonium.*

21 *Morbum caducum dirimere matrimonium jam contractum eſt erronea ſententia.*

22 *Eccleſia Romana, ritus, & conſuetudines Græcorum inter Latinos habitantium non reſpuit.*

23 *Eccleſia Romana non tolerat indiſtincte Græcorum ritus in celebrandis divinis, ſed eos tantum, quos Sedes Apoſtolica approbavit.*

24 *Leges, vel mores contra jus divinum non valent.*

DECISIO LVIII.

PRæſupponebatur in facto, Michaelem Syrum Græcum cum Diana Brandamina, Græca, ritu Græco, Venetiis anno 1588. contraxiſſe matrimonium, ex eoque carnali copula conſummata ſuſceptam fuiſſe filiam, quæ paulo poſt mortua fuit. Eundem vero Syrum anno 1602. ſive alterius mulieris amore captum, ſive alia cauſa ductum ab eo matrimonio recedere voluiſſe, & ſuper illius nullitate coram Archiepiſcopo Philadelphiæ Græcorum Venetiis habitantium Prælato ſuper illius nullitate judicium introduxiſſe, coram quo duas potiſſimum ad dirimendum matrimonium cauſas propoſuit; Primam deductam ex metu reverentiali paterno; quia pater comminatus fuerat. Alteram, quia fuerat deceptus, ex quo Diana laborabat morbo caduco, quem ipſe tempore contracti matrimonii ignorabat.

In Judicio Venetiis agitato, cum Prælatus ille Græcus ad favorem Dianæ contra Syrum pronuntiaſſet, & Syrus ad Auditorem Cameræ appellaſſet, idem Auditor primam ſententiam confirmavit: Cauſa introducta in Rota coram Reverendiſſimo Patre Domino Alexandro Juſto, Rota ſententiam illius Prælati Græci ſuſpectam habuit, quia ſibi plene non conſtabat, an haberet auctoritatem a Romano Pontifice, vel a Patriarcha Græcorum Conſtantinopolis habitante; qui nunc, cum non recognoſcat Romanum Pontificem, habetur Schiſmaticus Sententiam vero Auditoris Cameræ, nullam & invalidam pronunciavit ex defectu Juriſdictionis: quia A. C. non cognoſcit de cauſis matrimonialibus.

Cum vero idem Syrus coram Reverendiſſimo Patre Domino Lancellotto peteret remiſſoriam ad probandum metum a Patre ſibi illatum; & morbum caducum, quo laborabat Diana, & ritum Græcorum, juxta quem Syrus prætendebat probare, quod morbus caducus impedit Matrimonium contrahendum, & dirimit jam contractum: Rota Syro remiſſoriam negavit, quia articuli nedum viſi fuerant irrelevantes; verum ſuſpecti etiam, & ſapientes Græcorum, Schiſmaticorum errorem; nam primus, ſecundus, & tertius, continentes metum páternum reverentialem, ex multis cenſebantur irrelevantes.

Primo, quia non continebant coactionem abſolu- 1
tam, ſed conditionalem, quæ non impedit Matrimonii contractum, ſicut nec Characteris impreſſionem: *cap. majores, §. item quæritur, de Baptiſm. Rota in una Valentina nullitatis ſuſceptionis Ordinis*, coram Cælar, de Graſſis *dec.* 19. *tit. de his, quæ vi metuſve cauſa fiunt, n.* 1. *& ſeq.*

Secundo, quia in Matrimonio regula eſt, ut non 2
alius metus quam juſtus, & qui in virum conſtantem cadat, matrimonium contrahendum impediat, & contractum dirimat: *cap.* 2. ubi communiter Canoniſtæ, *de his,*

Digitized by Google

bis, quæ vi, metuſve cauſa fiunt, cap. cum locum, de
ſponſal. leg. metum, ff. de eo quod metus cauſa: commu-
niter Doctores Scolaſtici *lib. 4. ſententiarum diſtinct. 29.*
ubi Sanctus Thomas *quæstion. unica, art. 3. quæſtiuncu-*
la prima, Bonaventura *quæſt. 1. num. 5.* Scotus *quæſt.*
unica, §. hic dicitur: Durand. *quæſt. 1. num. 7.* Petrus
de Palude *quæſt. unica, artic. 3. concluſion. 1. num. 17.*
Dominicus Sotus *quæſt. 1. art. 3. verſ. refutatur ta-*
men Sanctus Antonin. *parte 3. tom. 1. cap. 7.* Henri-
quez *in ſumma, lib. 11. de Matrimonio, cap. 9. num. 1.*
Petrus de Aragon. apud Sanctum Thomam 2. 2. *q.*
88. *artic. 3. hoc conſtituto, ſit prima concluſio*: Sylveſter
in Summa in verb. Matrimonum, 8. quæſt. 11. Thomas
Sanchez *de Matrimonio, lib. 4. diſpu.* 12. *num. 18.* ubi
plures refert, Andr. Gail. *lib. 2. practicarum obſerva-*
tionum, obſerv. 93. num. 7. Martinus Navarrus *in ma-*
4 *nual. confeſſion. cap. 22. num. 51.* ubi metum juſtum ſi-
ve cadentem in virum conſtantem eſſe dixit illum,
quo minus malum majoris evitandi cauſa eligitur.
Alii magis in ſpecie dicunt metum juſtum, ſive ca-
dentem in virum conſtantem eum eſſe, qui continet
periculum mortis, vel cruciatum corporis: alias ni-
hil operaretur *leg. metum. ff. de eo quod metus cauſa:*
leg. interpoſita, C. de tranſact. ubi Gloſſ. *in verb. cru-*
citatem, cap. cum dilectus, de his, quæ vi metusve cau-
ſa fiunt, ubi Gloſſ. *in verbo, metum*, & ibid. Abbas
num. 2. & Canoniſtæ *in cap. veniens, il 2. de ſponſal.*
Alexand. *conſil. 156. incip. viſo proceſſu. num. 6. & 20.*
lib. 5. Idem *conſil. 69. incip. in caſu prædicto, num. 2 lib.*
3. Andreas Gail. *lib. 2. practicarum obſerv. 93. n 7.*

5 Quibus accedebat, quia ad hunc effectum, ſcilicet
ad probandum matrimonium nullum, ob metum in-
cuſſum, quinque conditiones copulative requiruntur ef-
ficientes metum, id eſt cadentem in virum conſtantem.

6 Prima, ut malum, quod timetur, grave ſit, *l. 1.*
ff. de eo, quod metus cauſa.

7 Secunda, ut æſtimatio mali, quod timetur, ſit for-
tis; id eſt, ut timens non vane aut leviter credat
malum illud ſibi imminere, ſed probabiliter & ratio-
nabiliter: *l. metum, la 2. ff. de eo quod metus cauſ.*
Burſat. *conſ. 72. incip. Omiſſa facti serioſa, n. 30. lib. 1.*

8 Tertia, ut metum incutiens, potens ſit minas exe-
cutioni mandare, non eſt enim viri conſtantis, ac
fortis, quibuſcunque minis terrei: Gloſſ. *in leg. Me-*
tum, in verb. jactationibus, Cod. de his quæ vi: ubi Sa-
licetus *n. 2.* Roland. *conſ. 83. num. 28. lib. 2.*

Quarta conditio eſt, ut metum incutiens ſolitus
9 ſit minas exequi, ſecus ſi ſit homo minas jactans,
facileque iram deponens, quales ſolent eſſe parentes
10 erga filios: *leg. famoſi, ff. ad legem Juliam Majeſtatis,*
leg. metum, Cod. de his quæ vi: ubi Bartol. *num. 1.* Paul.
de Caſtr. *num. 1.* Alexander *num. 2.* Bald. *num. 1.* Sa-
licet. *num. 2.* Decian. *conſil. 18. num. 127. l. 1.* Burſat.
conſ. 72. n. 42. l. 1.

Quinta conditio eſt, ut timens non poſſit facile oc-
11 currere malis, quæ ſibi timet imminere: ſi enim poſ-
ſet alia ratione malis mederi, non eſſet juſtus: An-
gel. de Clavaſio *in Summa, verb. metus, num. 5.* Syl-
veſter *eodem verb. quæſt. 1.* & proſequitur late Thomas
Sanchez *tract. de matrimon. lib. de conſenſu. coacto,*
diſp. 1. n. 19. & multis ſequentibus. Cum ergo in caſu
propoſito non eſſet articulus talis metus, merito ar-
ticuli, tanquam irrelevantes, fuerunt rejecti.

Articulus quartus, quintus, & ſextus, continentes,
morbum caducum, quo dicebatur laborare Diana,
antequam cum Syro contraheret matrimonium, qui
pariter fuerunt rejecti, tanquam irrelevantes: quia li-
cet quis poſt ſponſalia de futuro poſſit a contractu
12 ſponſaliorum recedere; ſi intelligat ſponſam, aut vi-
ceverſa, ſi ſponſa intelligat ſponſum gravem morbum
pati, quales ſunt lepra, morbus gallicus, morbus
caducus, gravis oris fœtor, aut deformitas, & ſimi-
les; iſti tamen ſive antecedant, ſive ſubſequantur ma-
13 trimonium perfectum & conſummatum, non dirimunt
illud quoad vinculum: *cap. quoniam, & capit literas,*
de conjugio leproſorum, Sanctus Thomas *lib. 4. ſenten-*
tiarum, diſtinct. 32. quæſt. unica, art. 1. & 2. & *ibi-*
dem Sotus *quæſt. 1. artic. 1. verſ. id autem quod de le-*
proſis: idem Sanctus Thomas *in ſupplemento ad tertiam*
partem, quæſt. 64. art. 1. ad quartum argumentum: idem
rurſus Scotus *lib. 4. ſententiorum, diſtinct. 34. quæſt. 1.*
artic. 2. poſt medium, verſ. hic addere operæ pretium eſt:
ubi expreſſe concludit, quod ſi quis duxerit uxorem,
vel leproſam, vel fœtorem ore ſpirantem, cujus cau-
ſa moleſtiſſimum ſit cum ea convivere, & concubare,
licet morbis illis ante matrimonium laboraſſet, quos
vir ignoravit, & ſi præſciviſſet, nunquam eam duxiſ-
ſet, nihilominus matrimonium eſt legitimum, neque
ullo modo ejus vinculum dirimi poteſt. Idem tenet
Cajetanus *in Sum. verb. Matrimonij uſu*: & Henric. He-
miquez *in Summa morali, lib. 11. cap. 14. num. 6. circa*
finem, & verſ. multo juſtius.

Hoc etiam tenet reliquus cœtus Theologorum, cum 14
vinculum matrimonii jure divino & naturæ, ſit indiſ- 15
ſolubile; non eſt fas illud, niſi propter ſola impedi-
menta Sanctionibus Eccleſiæ expreſſa, dirimere: ſic
vere aſſeruit Dominicus Sotus *lib. ſententiarum, di-*
ſtinct. 31. quæſt. 1. art. 2. paulo ante fin. verſ. hic adde-
re operæ pretium eſt.

Inter duodecim vero impedimenta, quæ impediunt 16
Matrimonium contrahendum, & dirimunt etiam con-
tractum, non ponitur morbus caducus, ſive comitia-
lis: & conſequenter irrelevantes prorſus erant articu-
li continentes, Dianam morbo caduco laboraſſe, vel
ante, vel poſt contractum matrimonium.

Quod vero iſte morbus, & ſimiles non ſint de im- 17
pedimentis impedientibus & dirimentibus matrimo-
nium, patet ex verſibus relatis communiter a Docto-
ribus, Canoniſtis & Theologis: & ſignanter a Sancto
Thoma *in ſupplemento ad tertiam partem, quæſt. 50.*
artic unico, & a Sancto Raymundo *in Summa, lib. 1.*
de Matrimonio, §. 16. qui ſic habent.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, jus, Ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi forte coire nequi his,
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant:

Septimus, & Octavus articuli continentes, quod
Syrus habita notitia morbi caduci, à Diana ſe ſepa-
ravit: merito etiam fuerunt rejecti, tanquam irrele-
velantes, & ſuſpecti: quia ſi Syrus, ut profiebatur, mo- 18
re Latino vivebat, nec potuit, nec debuit propria au-
ctoritate ſe ab uxore ſeparare: *capit. porro de divortiis,*
cap. 1. & 3. de conjugio leproſorum. Ubi communiter
Canoniſtæ: & propter hoc delictum, & turpitudinem
ſuam non debuit conſequi remiſſoriam ad proban-
dum id, unde ſeparabat reportare commodum. Quod
ſi id fecit more Græco vivendo, ſuſpecti reddeban-
tur articuli de errore Græcorum: Cum Græci in-
ter cæteros errores, teneant divortia matrimonio-
rum fieri poſſe juſta de cauſa pro libito voluntatis;
Guido Carmelita *in ſumma adverſus hæreſes, tit. de*
hæreſibus Græc. cap. 10. in decimo errore Græcorum, &
Gabriel. Prateolus *lib. 7. de Vitiis, & Sectis hæreti-*
corum, cap. 15. in verb. Græci, hæreſi 12.

Nonum articulum continentem, quod juxta ritum
Græcum, patientes morbum caducum, inhabiles ſunt 20
ad matrimonium contrahendum; quodque talis mor-
bus matrimonium ſimiliter dirimit jam contractum;
merita cenſura, tanquam de Græcorum errore ma- 21
nantem, & contra ſubſtantiam Matrimonii pugnan-
tem, Rota rejecit. Eccleſia enim Græca a Latina
diviſa, non potuit tale inducere impedimentum, &
maxime non admiſit Rota hanc prætenſionem, quia
Syrus profitebatur ſe vivere Eccleſiæ Latinæ ritu,
quæ, ut prædictis patet, non conſtituit hunc mor-
bum caducum, aut alios ſimiles inter impedimenta
matrimonium contractum dirimentia.

Et quamvis Eccleſia Romana ritus & conſuetudi- 22
nes Græcorum inter Latinos habitantium non reſpu- 23
tat; non tamen tolerat indiſtincte in Divinis celebran-
dis, aliiſve ritibus exercendis, niſi quos Sedes Apoſto-
lica approbavit; *c. licet Græcos, de Baptiſmo, & ejus effe-*
ctu, ubi Gloſſ. & Hoſt. *n. 2.* & Abbas *n. 2.* Idem. Hoſt. *in*
c. quoniam in plerisque de officio Ordinarii, & extat Conſti-
tutio Pii edita Romæ, *ann. 1563.* incip *Romanus Pontifex.*

Valde quoque diſplicuit Dominis aſſertio informan-
tium pro Syro, affirmantium quod per Concilia Græ-
ca fuerat eadem conſuetudo approbata; videlicet quod
morbus caducus inhabilitat ad contrahendum matri-
monium, & eſt ſufficiens ad dirimendum contractum:

Digitized by Google

Quia licet talia Concilia Græca adeſſent, de quibus tamen non fuit doctum, ea non erant tenenda, antequam eſſent per Sedem Apoſtolicam approbata, & maxime in hoc caſu, in quo, cum lex divina clamet,
11 *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*, non poſſunt introduci aliqui mores, vel conſuetudines, nec ſanciri leges in contrarium: Hoſt. *in cap.* 1. *de ſponſal. ſuper verb. ſuperinduxit, & in verb. Evangelica.*

Denique decimus, & undecimus articuli continentes, Syrum ante, & poſt matrimonium ritu Latino vixiſſe, irrelevantes erant, quia probare faciebant contra ipſum, & more Latino vivendo tenebatur ſervare Canones Eccleſiæ Romanæ: quibus cavetur ne propter hujuſmodi morbos matrimonium contractum dirimatur.

Denique cum præſupponeretur, Sirum ritu Græco vere contraxiſſe matrimonium, per verba de præſenti, & illud conſummaverit cum Diana per copulam carnale, indiſſolubile remanebat; nec ſibi fuerat concedenda Remiſſoria, quia articuli erant irrelevantes, &c.

Romana Donationis de Incaſatis, Veneris 26. Junii 1626.

Coram R. P. D. Merlino.

SUMMARIUM.

1 *Donatio ob cauſam, quæ non fuit ſecuta, irritatur, & bona donata restitui debent.*
Declara ut num. ſeq.
2 *Donatio ob cauſam, quæ non fuit ſecuta, irritatur, ſi cauſa fuit finalis: ſecus ſi impulſiva donationis.*
3 *Cauſa impulſiva donationi adjecta non efficit, quod donatio non dicatur ſimplex, & pura.*
4 *Donatio ſubſiſtit, etiamſi cauſa impulſiva non verificetur.*
5 *Donatio facta, occaſione matrimonii, in dubio matrimonium non cenſetur cauſa finalis, ſed impulſiva.*
6 *Donatio facta occaſione matrimonii, non cenſetur matrimonium cauſa finalis, ſed impulſiva, ſi verbis conditionalibus concepta non reperitur.*
7 *Donans conſanguineo occaſione matrimonii, dicitur motus ad donandum potius a conſanguinitate quam à matrimonio.*
8 *Donatio ſi nuncupetur libera & pura, non poteſt dici, quod ſit conditionalis.*
9 *Cauſa in donatione expreſſa, quæ commodum donatarii & non donantis reſpiciunt, non dicuntur finales, ſed impulſiva.*
10 *Cauſa impulſiva donationis ſi deficiant, adhuc donatum debetur.*
11 *Donatio ſi ſit facta ob matrimonium indeterminatum, non dicitur ipſum matrimonium fuiſſe cauſam finalem donationis.*
12 *Cauſa finalis donationis dicitur illa, quæ fuit expreſſa in proœmio.*
13 *Donatio dicitur pura, licet in ea fuerit habita ratio conſervandæ agnationis.*
14 *Cauſæ plures ubi concurrunt, una ceſſante, non corruit diſpoſitio.*
15 *Roland.* conſ. 41. lib. 4. *declaratur.*
16 *Pater dotans filiam, propriæ obligationi ſatisfacit, nec præſumitur in eo liberalitas.*
17. *Natt.* conſ. 609. *declaratur.*
18 *Deciſ.* in Bonon. de Luparis coram Remboldo, *declaratur.*
19 *Sexagenarius matrimonium contrahere non impeditur.*
20 *Sexagenarius ſuſcipiendæ prolis ſpe deſtitutus non dicitur.*
21 *Sexagenarii a contrahendo matrimonio arcebantur ex rigore Legis Papiæ Popeæ.*
22 *Lex Papia Popea prohibens matrimonium Sexagenariis, fuit ſublata per Claudium, mediante Senatus conſulto.*
23 *Lex Papia Popea* Vaniſſima *fuit à Severo nuncupata, & tanquam talem abolevit.*
24 *Lex Papia Popea tanquam crudeliſſima fuit a Juſtiniano damnata, & abrogata.*
25 *Senes etiam decrepiti de Jure Canonico poſſunt matrimonium contrahere, niſi alio impedimento laborent.*
26 *Sexagenarius non caret facultate generandi.*
27 *Donationis reſolutio peti non poteſt, quando poteſt donatarius cauſæ donationis ſatisfacere.*

DECISIO LIX.

COſmus uſque de anno 1582. donavit inter vivos Marco Antonio fratri germano omnia ſua bona reſervatis ſibi ſcutis 500. ad teſtandum, & facta obligatione per eundem Marcum Antonium de ſolvendo ſcuta 22. ſingulis menſibus ipſi donanti. Verum quia in Proœmio Inſtrumenti dictæ donationis hujuſmodi verba habebantur: *Qui* (nempe Marcus Antonius) *cum pro conſervatione Domus & Familiæ eorundem ſit animi, & intentionis ducendi uxorem, & dict. Dominus Coſmus ad finem & effectum, ut prædictus Dominus Marcus Antonius poſſet optimam conditionem invenire, & honorifice nubere, ſuamque uxorem, & familiam condecentius, & commodius ſuſtentare, ac ex iis, et aliis, &c. donavit, &c.* quoniam hucuſque dictus Dominus Marcus Antonius, qui jam Sexageſimum agit annum, matrimonium non contraxit, Coſmus pretendebat donationem, ob dictum matrimonium non contractum, fuiſſe reſolutam. Super quo dubium propoſui; & Domini reſponderunt, donationem non fuiſſe reſolutam.

Et moti ſunt, quia licet vera ſit concluſio, quod ſi 1
quid donatum eſt, intuitu certæ cauſæ, & cauſa illa non ſequatur, donatio irritetur, & reſtituendum ſit donatum: juxt. not. *in l.* 2. *& in leg. cum ancillam, Cod.* 2
de condict. ob cauſ. et in l. 1. *Cod. de donat. quæ ſub mod.* attamen id jure obtinet, quoties cauſa ea eſt, quæ principaliter, & primario movet donantem, & ſic ſi fuerit cauſa finalis, ſecus autem, ſi fuiſſet impulſiva, ut quia tantum occaſionem præſtitiſſet ad donandum, nec intrinſeca ratio motiva donantis illa extitiſſet; ut quia alioquin etiam fuiſſet donaturus: eſt text. *in l.* 2. *§. fin ff. de donat.* & ibi Gloſſ. Bart & alii, & Gloſſ. *in dict. l. cum ancillam, in verbo, non ſequuta,* Alber. *in leg. ſi unquam, colum.* 2. *verſ. in contrarium, Cod. de revocand. donat.* Tiraquell: *in tractat. ceſſ. cauſ. limit.* 1. *n.* 1. Cephal. *conſ.* 81. *n.* 8. Rota *deciſ.* 587. *n.* 6. *part.* 1. *re-*
cent. hujuſmodi enim cauſa impulſiva donationi adjecta non efficit, quin adhuc donatio ipſa dicatur pura 3
& ſimplex, Oldrad. *conſ.* 5. *n.* 1. Socin. ſenior, *conſ.* 53. *n.* 1. *ad finem, lib.* 1. Dec. *conſ.* 20. *n.* 9. *lib.* 1. Cero *conſ.* 65. *n.* 15. *lib.* 1. Monter. *deciſ. Aragon.* 10. *n.* 15. *et* 27. *et ſeq. lib.* 1. Fontanell. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *gloſſ* 1. *n.* 50. 53. *et*
ſeqq. & quod donatum debeatur etiam, ſi talis cauſa 4
impulſiva non verificetur: ut per DD. allegatos.

Quod autem dictum matrimonium contrahendum
non fuerit cauſa finalis, ſed tantum impulſiva, deprehendebant DD. quia talis in dubio cenſetur: præ- 5
ſertim cum verbis conditionalibus non fuerit concepta, nec colligi poſſit quod aliter non fuiſſet Coſmus donaturus: Bartol. *in dict. l.* 2. *§. fin ff. de donat.* Cephal. *dict. conſ.* 81. *n.* 9. Et in terminis, quod matrimonium contemplatum in donatione, referendum ſit po-
tius ad cauſam impulſivam, quam ad finalem dixit, 6
originaliter Oldrad. *dict. conſ.* 5. *n* 1. Dec. *conſ.* 239. *n.* 2. Socin. ſenior, *conſ.* 53. *n.* 2. *verſ. Nec obſtat, lib* 1. Cravet. *conſ.* 86. *n.* 2. *et* 114. *n.* 17. Monter. *de deciſ* 10. *n* 6. Negul. Jun. *quæſt.* 501. *n.* 14. qui dicit veriorem & communiorem: Surd. *deciſ.* 322. *n.* 84. Card. Mant. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 4. *n.* 11. & in eiſdem terminis, Rota *in Romana donationis de Cupis,* 5. *Junii* 1602. *coram bon. mem. Cardin. Pamphilio,* quæ eſt poſt Pic. *ad ſtatut. Urbis, deciſ.* 22. *n.* 8. *et in Interamnen donationis* 21. *Maii* 1625. *coram R. P. D. meo Buratto.*

Et quoniam hic concurrebat conjunctio ſanguinis,
nempe fraternitas inter donantem & donatarium; 7
qua ſanguinis neceſſitudine, tanquam naturali motivo, cenſetur primario motus ad donandum, non autem ex motivo matrimonii, quia hoc eſt accidentale: Dec. *conſ.* 120 *n.* 4. Cephal. *d. conſ.* 81. *n.* 12. Mont. *dict. deciſ.* 10. *n.* 7. *et* 14. *et* 22. Surd. *conſ.* 361. *n.* 15. *et* 16. Negul. Jun. *quæſt.* 501. *num.* 2. *et ſeqq.*

Et in Inſtrumento dicitur fieri dictam donationem ſponte, & ob amorem & benevolentiam, quæ inter eos intercedebant, & ob puram, & meram libera-

Digitized by Google

l beralitatem: quæ verba excludunt donationem fuiſſe aliquo onore & conditione vinculatam, præter eam obligationem injunctam Marco Antonio donatario, ut ſcilicet quolibet menſe præſtationes ſuppeteret Coſmo: & etiam excludunt ipſum donantem alia ratione motum ad donandum, quam ob ſuam liberalitatem: ut per Surd. *d. conſil.* 361. *n.* 17. loquitur de illo verbo; *ſponte*, & de verbis *ob amorem, & benevolentiam*: Neguſ. *d. q.* 501. *num.* 13.

9 Quæ eo certiora videbantur, tum quia in prooemio multæ rationes donationis recenſentur, quæ beneficium duntaxat donatarii, non autem donantis reſpiciunt, nempe ut commodius ſe Marcus Antonius ſuſtentare, condencentiorem dotem recipere valeat: & proinde hujuſmodi cauſæ omnino pro impulſivis, & non finalibus ſunt habendæ: Cravet. *dict. conſil.* 85. *num.* 2. Corn. *conſil.* 101. *num.* 2. *verſ. tamen finalis lib.* 1. Dec *conſil.* 238. *num.* 6. Surd. *conſil.* 361. *num.* 19. Cephal. *toties relat. conſil.* 81. *num.* 9. Gabr. *conſil.* 57. *num* 11. *lib.* 2. Joan. Franciſc. a Ponte *conſil.* 25. *num.* 12. Mont. *dict. deciſion.* 10. *num.* 7. Mantica *de ta-*
10 *cit. lib* 3. *titul.* 12. *n.* 39. Quæ propterea etiamſi deliciant, adhuc tamen donatum ſeu relitum debetur: Cornel. *conſil.* 101. *col. ult. lib.* 1. *& conſil.* 45. *colum.* 3. *lib.* 3. Angel. *conſil.* 124. Decius *dict. conſ.* 238. *num.* 6. Caſtill. *de uſu fruct. cap.* 30. *num.* 15. & Surd. *dict. conſil* 861. *n* 19. & in his terminis Gabr. *d. conſ.* 57. *n.* 8. *lib.* 2. & ſequitur Barz. *deciſ. Bononienſ.* 25. *n.* 82.

11 Tum etiam, quia non fuit contemplatum particulare, & determinatum matrimonium cum certa aliqua muliere, ſed in gignere Matrimonium per ipſum Marcum Antonium contrahendum, quod propterea impulſivæ cauſæ, non autem finali adſcribendum monent in hoc articulo, Monter. *dict. deciſ.* 10. *num.* 11. *& ſeqq.* Fontanell. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *gl.* 1. *num.* 16. 17. 18. Molin *de rit. nupt. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 22. *& ſeqq.*

12 Nec obſtare viſum fuit, donationem proceſſiſſe ex favore, & deſiderio agnationis conſervandæ mediante dicto Matrimonio in prooemio inſtrumenti, & ſic dici ob illam cauſam Juxta tradita per Modern. Rom. *diſcept. forenſ. cap.* 924. *nu* 31. qui alios allegat. Quoniam hujuſmodi cauſa non viſa fuit æquipollens, & proportionata, ut Coſmus Frater donaret omnia bona, & ita magis agnationi quam ſibi proſpexerit: ſed urgentius, & congruentius videbatur motivum quod ex fraterno amore & correſpectiva præſtatione facienda ſingulis menſibus eidem Coſmo donnati deſumitur: mentioque illa conſervandæ familiæ appoſita fuit potus ad colorandam donationem, & ne videretur Coſmus ſuper matrimonio mercaturam cum fratre exercere, quam quod revera pius conſulere voluerit nepotibus ex fratre, quam ibi: & ita in puncto reſpondent & affirmant, non obſtante hac ratione conſervandæ agnationis expreſſa, ad-
13 huc donationem eſſe puram, & non ob cauſam, Monter. *pra allegat. deciſ* 10. *n.* 10. & melius Rota *dict. Romana donationis de Cupis coram bon. mem. Cardin. Pamphilio.*

Quod eo magis videtur dicendum in præſenti facti ſpecie, ubi apparet non ſolum conſervationem agnationis, ſed & alias cauſas, & motiva fuiſſe conſide-
14 rata a donatore: unde licet ceſſaret hujusmodi cauſa conſervationis, mediante matrimonio; non propterea reſolveretur donatio, cum aliæ cauſæ verificentur: juxta tradita in propoſito, per Surd. *conſ.* 361. *num.* 30. & Barz *d. deciſ.* 25. *num.* 86. & dixit Rota *in dict. Interamnen donationis coram R. P. D. meo Buratto.*

15 Nec obſtant auctoritates in contrarium allegatæ: Quia Roland. *conſil.* 44. *lib.* 4. conſuluit in donatione, in qua erant verba, *ex cauſa Matrimonii futuri: & ob cauſam dicti Matrimonii*, ut ibi *num.* 9. conſtabat in illo caſu, quod ſemoto Matrimonio donator non donaſſet: quod ſecus eſt in præſenti; quia dicitur ob merum amorem, & ob liberalitatem; & quia reciproca adeſt obligatio.

16 Molin. *de rit. nupt. lib.* 3. *cap.* 12. loquitur in patre, qui quod cum teneatur dotare, non poteſt præſumi liberalitas: quod ſecus eſt in fratre: ut poſt Jaſon. *conſil.* 161. *num.* 12. diſtinguebat Rota *in dict Romana de Cupis coram Cardinal. Pamphilio*, & idem Molina admittit diſtinctionem, de qua ſupra, inter Matrimonium in genere; & matrimonium particulare.

Natta *conſil.* 609. conſuluit in caſu, in quo Pater 17
donaverat, ut filius cum quadam Bartholomæa matrimonium contrahere, & ſic certum, & particulare Matrimonium conſideratum fuerat; & in iiſdem terminis, & cauſa loquitur Becc. *conſil.* 20.

Nec deciſ. Bononienſ. *de Luparis* 10. *Junii* 1612. *co-* 18
ram R. P. D. meo Remboldo, applicatur. Quia *ibi* nimis efficacia erant verba, quod donatio fiebat ob cauſam omnino matrimonii, & non ob aliam cauſam, & ſunt verba præciſa illius inſtrumenti; & pactum erat expreſſum etiam, quod ſi matrimonium non ſequeretur, donatio eſſet reſoluta.

Verumtamen dato etiam ſine veri præjudicio, quod dictum Matrimonium fuerit cauſa finalis, & ſic quod donatio eo non ſequuto reſolvatur, attamen nimis propere, & intempeſtive viſum fuit agi hodie ad illius reſolutionem; quia licet M. Antonius ſexageſi-
mum agat annum, non inde propterea impeditur Ma- 19
trimonium contrahere, nec ſpe ſuſcipiendæ ex eo pro- 20
lis omnino deſtitutus eſt. Quamvis enim ex vigore 21
antiquæ legis Papiæ Popeæ ſub Tiberio ampliatæ, ſexagenarii a connubiis contrahendis arcerentur, de qua meminit poſt Senec. Lactant Firm. *de falſ. Relig. lib.* 1.
cap. 16. Hujusmodi tamen legem ſuſtulit primo Clau- 22
dius, non quidem Edicto, ut refert Svetonius Tranquill. *in ejus Vit. cap.* 23. ſed Senatus conſulto, prout verbis diſertis, teſtatur Ulpian. *in fragm. tit.* 16. *de ſolid. capacit. inter vir. & uxor.* & animadvertunt Lipſ. *ad lib.* 2. *Ann. Corn. Tacit.* & Caſaub. *ad Sveton. dict. cap.* 23. & deinde Severus, teſte Tertulliano *in*
Apologetico, c 4. *verſ. Nonne & nos*; qui *Vaniſſimam* 23
appellavit; & illam demum Juſtinianus, crudeliſſimæ 24
Sanctionis notà reprehendit, & abrogavit, *in leg. ſancimus, l.* 2. *& in leg. ſi libertas, C. de nupt.* ut obſervant Alciat. *diſpunct. lib.* 3. *cap.* 3. Petr. Gregor. *ſyntagmat. Jur.*
lib. 9. *cap.* 6. Menochius *de Arbitr. Judicum, caſ.* 89. *n.* 57. 25
Et jure Canonico ſancitum eſt, ſenes etiam decrepitos capaces eſſe matrimonii, ſi nullo alio impedimento præter ſenectutem laborent, ut plenè poſt Theologos, & Canoniſtas explicat Sanchez *de Matrim. lib.* 7.
diſput. 92. *nu.* 19. *&* 20. & Sexagenarium non carere 26
facultate generandi teſtatur Ariſtot. *lib.* 5. *de animal. hiſtor. cap.* 14. *& lib.* 7. *polit. cap.* 16. & alii relati per Tiraq. *de legib. connub. in lib.* 6. *n.* 47. & Menoch. *loco praealleg.*

Quod maximè dicendum videtur in M. Antonio, qui vividæ adhuc eſt valetudinis, & vir conſtantiæ;
& propterea, cum adhuc ſpes vigeat, & ipſe poſſit ſa- 27
tisfacere cauſæ, ob quam prætenditur donatum fuiſſe, non rectè agitur ad donationis reſolutionem, ut in ſimili dixit Rota *in Romana legati* 4. *Maii* 1607. *coram Juſto.*

Colonienſis Canonicatus S. Urſulæ, Mercurii 27. Jan. 1627.

Coram R. P. D. Ulbaldo.

SUMMARIUM:

1 *Beneficium ſi appareat eſſe reſervatum, datur immiſſio vigore ſubrogationis gratioſa, & ad hæc qua requirantur.*

2 *Beneficium reſignatum in Curia, dicitur vacare in Curia, & cadit ſub reſervatione clauſa in corpore Juris.*

3 *Clericatus probatur per litteras patentes Ordinarii.*

4 *Probatio melior dari non poteſt, quam propria confeſſio.*

5 *Poſſeſſio probatur per publicum inſtrumentum adepte poſſeſſionis, & probat ad omnes juris effectus, alio non exiſtente in poſſeſſione.*

6 *Ebrietas non probatur per teſtes dicentes quod aliquis bibebat.*

7 *Sana mentis quilibet præſumitur.*

Pro inſtrumento & illius validitate ſtat præſumptio, ibidem.

8 *Poſſeſſio beneficii dicitur tradita capitulariter, ſi totum Capitulum fuit intimatum ad interveniendum, licet non omnes vocati intervenerint; Nam totum Jus Capituli remanet in illis, qui interveniunt.*

9 *Ordinariè & non executive per viam immiſſionis eſt procedendum inter habentes parem titulum.*

10 *Contradictor legitimus ad impediendam immiſſionem beneficii quis dicatur.*

11 *Beneficii immiſſio vigore ſubrogationis gratioſa, non poteſt impediri per exceptiones, quæ reſpiciunt petitorium.*

DECISIO LX.

DOminus Gulielmus Steunuveeh. uſque de anno 1617. reſignavit in manibus Papæ Canonicatum Santæ Urſulæ, de quo agitur, ad favorem Domini Gaſparis Pauli, qui, ejuſdem Canonicatus capta poſſeſſione, illum poſtea reſignavit, & ceſſit ad favorem Domini Georgii Pauli Stravii; ſed cum poſtmodum obierit prædictus Gulielmus, fuit de eodem Canonicatu, tamquam per obitum vacante proviſus à Capitulo, vigore precum Imperialium Alexander Simonis, qui cum prætendat ſe eſſe in poſſeſſione, & cauſa fuerit in Rota introducta, dubitatum fuit, an Domin. Georgio eſſet danda immiſſio, vigore ſubrogationis gratioſæ, quam ad partes expedivit, & per quam ſubrogatur in jus & poſſeſſionem tam Gulielmi primi reſignantis, quam Gaſparis ſecundi? Et Domini utraque parte informante affirmative reſponderunt.

1 Quia, quotieſcunque apparet beneficium eſſe reſervatum, datur immiſſio vigore ſubrogationis gratioſæ, juſtificato ſolummodo Clericatu, & poſſeſſione ejus, in cujus locum fuit facta ſubrogatio: Seraphin. *deciſ.* 1426. *n.* 10. Rota *deciſ.* 154. *p.* 1. *& deciſ.* 197. *parte* 2. *in recent.* tenuit Rota *in Cæſarauguſtana Parochialis de Coſſuenda* 13. *Novembr.* 1620. *coram R. P. D. meo Pirovano*, & in aliis.

In caſu autem noſtro, omnia ſupradicta requiſita fuerunt ſufficienter juſtificata; Nam de reſervatione conſtat ex reſignatione facta in Curia in manibus Papæ, tam per Gulielmum quam per Gaſparem; quo caſu beneficium dicitur vacare in Curia; & ideo ca-
2 dit ſub reſervatione clauſa in corpore juris vigore *cap.* 2. *de præbend. in* 6. Rota *deciſ* 1. *n.* 4. *de rerum permutat. in nov.* Puteus *deciſ.* 38. *in fin. n.* 2. *lib.* 2. *in nov.* Pariſ. *de reſignat. lib.* 9. *quæſt.* 14. *num.* 1. & dixit Rota *in dict. Cæſarauguſtana Parochialis*, & antea *in Montis Faliſci Cappellaniæ* 30. *Januarii* 1606. *coram bon. mem. Cardin. Lancellotto*.

De Clericatu vero non dubitatur, & de eo conſtat
3 per litteras patentes Ordinarii: Gloſſ. *in capit. inter quatuor, de Cler. Peregrin.* Rota *deciſ.* 26. *de probat. in antiq.* Rebuffus *in prax.* 1 *parte, in form. liter. cenſur. n.* 22.

De poſſeſſione pariter dubitari non poteſt, tam reſpectu primi, quam ſecundi reſignantis. Nam poſſeſſio dicti Gulielmi probatur ex confeſſione alterius partis in commiſſione Rotali, ubi explicite fatetur pacificam poſſeſſionem Gulielmi de tempore reſigna-
4 tionis, ut *in Summario, num.* 6. quia confeſſione nulla melior poteſt dari probatio: *cap. per tuas, de probationib.* Aymon. *conſil.* 61. *num.* 3. Rota *deciſ.* 98. *n.* 2. *p.* 2. *diverſ.*

Poſſeſſio vero Domini Gaſparis probatur per pu-
5 blicum inſtrumentum adeptæ poſſeſſionis, quod datur *in dict. Summario, num.* 7. & probat poſſeſſionem ad omnes juris effectus alio in poſſeſſione non exiſtente *leg. Prædia* ubi Bart. *ff. de acquir. poſſeſſ. leg. non idcirco*, ubi Baldus *Cod. de fid. inſtrum.* Rota *diverſ. deciſ.* 202. *nu.* 3. *part.* 1. *& deſ.* 62 *nu.* 1. *p.* 2. Caſſad. *deciſ.* 20. *in fin. de præbend.* Puteus *deciſ.* 310. *n.* 4. *lib.* 1. 2. *nov. impreſſionem*, & fuit dictum *in Auguſtana Hoſpitalis* 21. *Febr.* 1611. *coram bon. mem. D. meo Ubaldo; & ſæpe in aliis.*

Neque viſa fuerunt obſtare ea, quæ fuerunt oppoſita contra ſupradictam reſervationem: & in primis, quod reſignatio Gulielmi eſſet invalida ex de-
6 fectu conſenſus ejuſdem Gulielmi, ſub prætextu, quod fecerit ſupradictam reſignationem dum exiſtebat in ebrietate. Quia Domini reſponderunt, hanc ebrietatem non eſſe aliquando modo probatam, cum teſtes deponant quidem, quod Gulielmus reſignans & Gaſpar reſignatarius biberent, non autem aliquid dicunt circa ebrietatem, & teſtes inſtrumentarii, qui pro hac parte dantur *in Summ. additionali n.* 1. deponunt de contraria, quod dictus Gulielmus, tempore reſignationis, non erat ebrius; quod fuit facta iſta reſignatio libere ſine dolo, & fraude, & quod ipſe erat ſanæ mentis; prout in dubio præſumitur.
Mantic. *de conject. ultim. volunt. lib.* 2. *tit.* 5. *n.* 2. prout 7
pariter præſumptio ſtat pro inſtrumento, & illius validitate: Bald. *in leg. quoties, in fin. Cod. de judic.* Rota *deciſ.* 127. *num.* 2. *poſt* 2. *volum. conſil. Farinac.*

Non obſtat, quod poſſeſſio Gaſparis ultimi reſignantis non fuerit capitulariter capta: Tum quia prædictus Georgius fuit, ut dixi, ſubrogatus, tam ad
poſſeſſionem Gulielmi, quam Gaſparis, & ſic ſuffi- 8
ceret conſtare de poſſeſſione dicti Gulielmi primi reſignantis: Tum quia licet in tradenda poſſeſſione dicto Gaſpari, non interfuerint niſi Abbatiſſa, & unus Canonicus; tamen fuerint factæ monitiones de ordine Abbatiſſæ ad congregandum capitulum, & fuerint vocati omnes Canonici tunc exiſtentes, hoc videtur ſufficere: Nam ſi vocati noluerunt venire totum jus Capituli remanſit in Abbatiſſa, & Canonico, qui intervenit; & ſic poſſeſſio per eos data Gaſpari, fuit capitulariter capta: Abbas *in cap. cum omnes col. fin. n.* 13. *verſ. Tamen unam diverſitatem de conſtit.* Puteus *deciſ.* 283. *lib.* 3. *in nov.*

Non obſtat quod Alexander habeat parem titulum, 9
vigore precum Imperialium, & ſit in poſſeſſione: unde intret Regula, quod inter habentes parem titu- 10
lum precedendum ſit ordinariè, & non exequutive per viam immiſſionis: Quia cum dictus Alexander non veniat ex eadem vacatione per reſignationem, ſed diverſa per obitum, nec ex eodem fonte, ſcilicet à Sede Apoſtolica, nec habeat ſimilem ſubrogationem, non habetur pro legitimo contradictore ad impediendam immiſſionem, ut fuit ſæpiſſime tentum in Rota: Caputaq. *deciſ.* 319. *part.* 1. & fuit reſolutum *in Pampilonenſ. Parochialis de Arcoz.* 4. *Maji* 1613. *coram bon. mem. Domino meo Ubaldo in Barbaſtren. Prioratus* 11. *Januarii* 1616. *coram Reverendiſſimo Patre Domino Veroſpio, & in Ratisbonenſis Canonicatus* 17. *Novembris* 1617. *coram R. P. D. meo Pirovano*, & in aliis.

Non obſtat defectus publicationis reſignationis juxta formam Conſtitutionis Gregorii XIII. quia iſtud objectum hodie ceſſat ex facto, cum *in Summario Georgii, num.* 5. detur inſtrumentum publicationis; ubi Notarius coram teſtibus aſſerit, fuiſſe adimpleta omnia ſervanda, juxta formam dictæ Conſtitutionis, ultra quod Gratia Georgii capit etiam vacationem ob non publicationem.

Non obſtat exceptio de aſſumptione alterius Ca- 11
nonicatus incompatibilis: Quia incopatibilitas non probatur, & in omnem caſum, tam iſta exceptio, quam alia proxime adducta reſpiciant petitorium, tanquam requirentes altiorem indaginem, non poſſunt impedire immiſſionem, vigore ſupradictæ ſubrogationis gratioſæ: ut dixit Rota *in Jacen. Parochialis* 23. *Junii* 1603. *coram bon. mem. Cardinal. Pamphilio, & in Veronenſ. Canonicatus* 8. *Decembris* 1604. *coram Illuſtriſſimo Cardin. Millino*, relatis per Modern. Bonon. *de acquir. poſſeſſ. quæſt.* 18. *art.* 1. *ſub num.* 29.

Et ita deciſum, &c.

Cordubenſis dimidiæ Portionis, Veneris 11. Februarii 1628.

Coram R. P. D. Duran.

SUMMARIUM.

1 *Puræ ſanguine quis præſumitur, dum non probatur contrarium & num.* 7.

2 *Remiſſoria non conceditur ſine fumo, quando materia eſt objectum.*

3 *Teſtes ſi fuerint alias examinati, præſumitur facta*

jam

jam probatio, quæ melius fieri potuit, ita ut nova facultas probandi præſumatur calumnioſe petita.

4 *Numerus teſtium ſupra 40. de Jure non admittitur.*

5 *Teſtibus alias examinatis ſi fuerit metus incuſſus ab adverſario, præſumitur in eo potentia in futurum.*

Item ſi penes ſe ſcripturas originales retineat.

6 *Remiſſoria non datur, ſi illa tendat ad detegendam falſitatem, cujus fumus non datur.*

8 *Examen novum non admittitur, ſuper articulis, ſuper quibus fuerunt jam teſtes examinati.*

9 *Remiſſoria non conceditur, ſi inſurgat præſumptio, quod articuli ſint potius imaginarii, quam veri, & quando dicta præſumptio oriatur.*

10 *Et præſertim denegatur poſt teſtium publicationem, & diſcita teſtificata.*

11 *Teſtibus examinatis ad perpetuam rei memoriam, licet parte non citata, multum Rota defert, ſi fuerunt recepti in tempore non ſuſpecto.*

12 *Mulierem quinquagenariam gignere mirabile eſt, & de rarò contingit.*

13 *Remiſſoria non datur ad probandam rem inveriſimilem, & quaſi impoſſibilem.*

14 *Probationibus per ſcripturas magis ſtandum eſt; quam futuris teſtium depoſitionibus.*

15 *Puritatis, vel impuritatis ſanguinis probatio deſumi non poteſt ex cohabitatione in uno, vel in alio loco ejuſdem Civitatis.*

16 *Impuritas ſanguinis probatur ex ſola fama & æſtimatione.*

17 *Articulus eſt irrelevans, ſi tendat ad probandam famam impuritatis, & fuerit jam probata fama in contrarium.*

18 *Fama an præſumatur orta ex materia articulorum, & an hoc caſu ſit ſuſpecta uti originata ex cauſis non probabilibus.*

DECISIO LXI.

CUm contra Dominum Joannem Rubeum de
Herrera proviſum Apoſtolicum de dimidia portione
in Eccleſia Corduben. fuiſſet in partibus declaratum
ei obſtare ſtatutum dictæ Eccleſiæ ſuper puritate
ſanguinis, Rota in gradu appellationis revocando
ſententiam de partibus, pronunciavit, dictum
ſtatutum ei non obſtare; non ſolum, quia habet
1 pro ſe regulam, quod quiſque purus præſumatur,
dum non probatur contrarium, *ad leg. ab ea parte, ff. de probat.* & in his terminis Mantica *deciſ.* 274.
num. 1. & Rota *deciſione* 182. *num.* 1. *parte* 1. *recent.*
ſed etiam, quia ex probationibus per Judices deputatos
a Capitulo Corduben in prima inſtantia &
aliis deinde in gradu appellationis in Curia factis,
bene, prout de jure requiritur, conſtit eum eſſe
ſanguine purum, nullaque labe Judæorum, aut
Maurorum infectum; fuit late firmatum *in deciſionibus
27. Junii, & 15. Decembris* 1625. *coram bonæ memoriæ
Hieroſolymitano:* Sed cum hodie commiſſa mihi
appellationis cauſa a dicta ſententia Rotali, Capitulum
Corduben. inſtaret pro Remiſſoria ad faciendas
deſuper novas probationes, dubitavi an illi
ſit concedenda? & fuit negative reſolutum.

Et moti fuerunt Domini ex pluribus, quæ Rota
paſſim ad denegandam Remiſſoriam attendere con-
2 ſuevit: & *Primo*, quia materia eſt objectiva, in
qua ſine fumo Remiſſoria concedi non ſolet: Verall.
deciſ. 60. 62. & 63. *p.* 3. Put. *deciſ.* 18. *de dilat.*
Rota *deciſ.* 212. *num.* 5. & 6. *part.* 1. *recent.* quæ loquitur
in terminis.

3 Secundo, quia in partibus per Judices fuerunt examinati
nonaginta teſtes, & ultra; unde præſumitur
facta ea probatio, quæ melius fieri poterat, & conſequenter
hæc nova facultas probandi præſumitur
calumnioſe petita: Cravett. *conſil.* 134. *nu.* 3. Ægid.
deciſ. 38. *poſt princip.* Verall. *deciſ* 63. *part.* 3. Greg.
XV. *deciſ.* 414. *n.* 1.

4 Tertio, quia numerus teſtium examinatorum fuit
effrænatus, cum de jure non admittatur examen teſtium
ſupra 40. *cap. cum cauſam*, & *ibi* Gloſſ. *verb.
effrænatum, de teſtibus:* & *capilatores, de Cleric. ex
comm. miniſtr.*

Quarto, quia datur fumus, quod in aliis examinibus 5
in Civitate Corduben fuit incuſſus metus nonnullis
teſtibus, qui pro puritate deponebant, & quod
ſcripturæ originales non apud Notarium, ſed penes
Capitulum cuſtodiebantur, unde detegitur potentia
Capituli in futurum: Caputaq. *deciſ.* 30. *n.* 6. *part.* 3.

Quinto & ultimo, quia cum Remiſſoria neceſſario 6
tendat ad detegendam falſitatem & perjurium teſtium,
qui ſuper puritate depoſuerunt, etiam ex hoc
capite Remiſſoria denegatur: tum quia non datur
fumus falſitatis, tum etiam quia ſtat præſumptio pro 7
puritate, de qua teſtes deponunt: prout in ſimili
fuit reſolutum *in Januen. pecuniaria*, 5. *Junii* 1613.
coram bon. mem. Ubaldo.

Sed illud magis ad denegandam Remiſſoriam apud
Dominos urgebat, quod articuli in actis dati, ſuper
quibus Remiſſoria petitur, aut ſunt irrelevantes,
aut improbabiles, aut demum evidenter calumnioſi,
ut ex eorum ſingulari diſcuſſione apparet.

In primo enim articulo ponitur, Joannem eſſe filium
Sebaſtiani, & Beatricis: in ſecundo, quod dictus
Sebaſtianus fuit filius Didaci & Thereſiæ: & in
tertio, quod dicta Beatrix fuit filia Alphonſi, & Iſabellæ:
qui articuli in hoc negantur, & fuerunt jam 8
in partibus dati, & ſuper illis examinati per prædictos
Judices Capituli teſtes, circiter octoginta, &
conſequenter fruſtra ſuper eiſdem petitur novum examen:
Caputaq. *deciſ.* 66. *part.* 3.

In eo vero, quod dicti articuli ulterius continent,
dictam Thereſiam Aviam Joannis paternam fuiſſe cognominatam
de Palma, & Iſabellam Aviam ejuſdem
maternam fuiſſe cognominatam de Corduba, non carent
ſuſpicione calumniæ: cum enim in articulis de
partibus fuerit poſitum & probatum, Tereſiam fuiſſe
cognominatam de Soria, & Navarrette, Iſabellam
vero de Morales, & ſic aliter circa idem quam
in novis articulis, inde inſurgit præſumptio, articulo 9
novos eſſe potius imaginarios, quam veros; ut
propterea Remiſſoria non ſit danda: prout in ſimili
Gregor. XV. *deciſ.* 211. *n.* 4. & 5. ubi Additio. Et
tanto magis poſt teſtium publicationem & deſciſſa
teſtificata: *cap. fraternitatis, & cap. intimavit, de teſtibus* 10
Auth. & qui ſemel, C. de probat. Farinac. *de teſtibus,
quæſt.* 73. *num.* 68. Gregorius XV. *deciſione* 497.
& 583. *num.* 1.

Quartus articulus, qui continet, dictam Iſabellam
fuiſſe filiam Joannis Gonzalez, ultra quod detegitur
ſuſpectus ex diſpoſitione teſtium examinatorum de
anno 1604. qui deponunt, eam fuiſſe Michaelis de
Morales: quibus teſtibus, quamvis examinatis ad per- 11
petuam rei memoriam, & parte non citata, multum
detulit Rota, *in deciſionibus coram bonæ memoriæ
Patriarchæ:* ex quo fuerunt recepti in tempore
non ſuſpecto adhuc dictis teſtibus circumſcriptis, hic
articulus non ſolum inveriſimilis eſt, ſed etiam improbabilis
videtur: quandoquidem prædictus Joannes
Gonzales erat jam defunctus, quando de anno
1486. fuit de hæreſi condemnatus, ut legitur in inſcriptione
habitelli à Capitulo compulſati. Unde ſi
dicta Iſabella fuiſſet ejus filia, haberet hodie, ſi
viveret circiter 150. annos, & Beatrix filia Iſabellæ,
& mater Joannis, quæ adhuc vivit, & non excedit
annos octoginta, ut dicunt teſtes, qui illam
in infantili ætate cognoverunt, haberet ad minus
centum annos, & eſſet genita in quinquageſimo anno
ætatis prædictæ Iſabellæ ejus matris; & tamen,
mulierem quinquagenariam gignere, pro re mirabili 12
& de rarò contingentibus tradit textus *in leg. ſi major,
C. de legit. hæred.* Tiraq. *de leg. connub. lib.* 2. *n.* 22. Ad pro- 13
bandum autem rem inveriſimilem, & quaſi impoſſibilem,
Remiſſoria non datur: Imol. *in cap. quia veriſimile,
ſub n.* 1. *verſ. quandoque eſt tanta, &c.* ubi etiam Abb. *n.* 2.
*verſ. quandoque eſt veriſimilitudo maxima, &c. Extr. de
præſumpt.* Greg. XV. *dec.* 414. *n.* 3. *cum ſeqq.*

Quintus articulus, in quo habetur, quod Didacus
Fernandez avus Joannis paternus, fuit filius Gundiſalvi
de Rubeo; ſimiliter viſus fuit Dominis ſuſpectus
& inveriſimilis, quia teſtibus & fide Inquiſitorum
Corduben. necnon ex quodam inſtrumento publico
antiquo, de quibus *in ſummario Joannis, nu* 10.

clare

Digitized by Google

clare apparet, dictum Didacum fuiſſe alium Matthæi Rubei; prout etiam fuit firmatum *in utraque*
14 *deciſione bonæ memoriæ Manzanedi*. Quibus probationibus, ut per ſcripturas, ſine dubio magis ſtandum eſt, quam futuris teſtium Capitali depoſitionibus: Gloſſ. *in cap. 1. verb. in ſcriptis de cenſ.* in 6 Rota *deciſ.* 582. *n.* 6. *part.* 1. *recent.* & fuit millies deciſum.

Et hinc etiam emanat irrelevantia ſexti articuli continentis, quod prædictus Gundiſalvus erat Judæus: quia, eſto quod fuerit talis, non relevaret, cum Joannes ab eo non deſcedat. Prout etiam, ex eadem ratione, eſt irrelevans ſeptimus articulus, in quo ponitur, quod Joannes Gonzalez fuit hæreticus; quia, ut ſupra dictum eſt, Iſabella avia Joannis materna, non fuit ejus filia, ſed Michaelis.

Octavus articulus, quia continet hæreſes Alphonſi de Herrera, Ferdinandi Lopez, Thereſiæ Diaz, & Catharinæ Sanchez, & quod eorum habitelli, vulgo *Benedictini*, qui hodie pro Roſtris habentur in Clauſtris Eccleſiæ Corduben. ſimiliter non relevant: quia dato, quod prædicti fuerint tales, & ut prætenditur ideo condemnati, dum non ponitur ex quo capite, & in quo gradu Joannem attingant, eum non afficiunt.

Neque obſtat prætenſio, quod dictus Alphonſus fuerit Avus maternus Ioannis, quia, quamvis ejus Avus maternus nuncuparetur etiam Alphonſus de Herrera, tamen conſtat, quod non eſt idem; ſed alius ab eo, de quo cantat articulus. Ille enim fuit condemnatus & combuſtus de anno 1486. & ſic ab annis 242. & præterea erat penitus oculis orbatus; ut legitur in inſcriptione habitelli à Capitulo compulſati: Alphonſus vero avus Maternus Ioannis vivebat 40. abhinc annis, quem cognoverunt teſtes, qui ulterius deponunt, eum fuiſſe ſani viſus.

Nonus articulus cantat habitationem familiæ Ioannis fuiſſe in via aurificum Civitatis Corduben. qui ideo detegitur inſpectus, ex quo teſtes Capituli deponunt, parentes Ioannis habitaſſe in via *del Batanero*: & in omnem caſum non relevat, quia ex ha-
15 bitatione in uno, vel alio loco ejuſdem Civitatis, deſumi non poteſt nec minima probatio puritatis, vel impuritatis ſanguinis: ut ſæpius fuit reſolutum Mantica *deciſ.* 274. *n.* 9
16 Decimus & ultimus articulus, qui tendit ad probandam famam impuritatis, quæ (ut contenditur) probatur ex ſola fama & æſtimatione; juxta Gloſſ. *in leg.* 1. *ff. de probat* Marſ. *in leg. de minore*, *§. plurimum*, *n.* 88. *ff. de quæſt* Avendan. *in ſuo Dictionario*, *verbo Judices*, & Ioannes Guttierrez *practic. quæſt. civil. lib.* 3.
17 *quæſt.* 13. *n.* 17. redditur irrelevans, ex quo fuit probata fama in contrarium; ut in his terminis dixit Rota *deciſ.* 494 *n.* 10. *& ſeq. part.* 1. *recent.* & alibi ſæpius.
18 Et tanto magis, quia fama, de qua in dicto articulo, quando probaretur, præſumeretur orta ex materia prædictorum articulorum, quæ ideo eſſet etiam ſuſpecta, uti originata ex cauſis non probabilibus: Bald. *in leg. diffamari*, *n.* 2. *&* 3. *C. de ingen. manuiſſ.* Alexand *conſil.* 72. *n.* 13. *in fin. l.* 1. & in puncto famæ ſuper impuritate, Mantic. *d. deciſ.* 27. *n.* 9.

Neque obſtat, quod dicebatur, teſtes de partibus non fuiſſe examinatos ad inſtantiam Capituli, ſed Ioannis: quia imo fuerunt examinati ex officio à Iudicibus deputatis à Capitulo, qui, ut videre eſt in depoſitionibus, fuerunt diligentiſſimi inquiſitores. Ex quibus Domini unanimi conſenſu denegarunt Remiſſoriam.

Et ita utraque parte informante, &c.

Romana Succeſſionis, Veneris 19. Januarii 1629.

Coram R. P. D. Durano.

SUMMARIUM.

1 *Judicis recuſatio fieri non poteſt à procuratore non habente ad id ſpeciale mandatum.*

2 *Judicis recuſatio fieri non poteſt poſt litem conteſtatam, niſi probetur nova cauſa recuſationis.*

3 *Teſtamentum primum tollitur ipſo jure per ſecundum.*

4 *Immiſſio debetur hæredi ſcripto, vigore* leg. fin. C. de edict. Div. Adr. tollen. *exhibenti teſtamentum in forma probanti non vitiatum.*

5 *Immiſſio, ut concedatur vigore* leg. fin. C. de edict. Div. Adr. tollen. *ſufficit, quod hæres exhibeat teſtamenti exemplum in forma publica à Notario traditum.*

6 *Recognitio manus Teſtatoris non eſt neceſſaria, quando agitur de teſtamento nuncupativo conſignato & clauſo per Teſtatorem, coram Notario & Teſtibus, qui ſe ſubſcripſerunt.*

7 *Teſtamentum primum, à quo Teſtator nolle recedere dixit, niſi in ſecundo certa verba appoſuerit, non dicitur ſublatum per ſecundum, in quo talia verba non legantur.*

Deila ut n. 8.

9 *Sana mentis eſſe naturale eſt.*

10 *Inſanum eſſe, eſt accidentale.*

11 *Demens nemo præſumitur.*

12 *Dementia Teſtatoris eſt probanda de tempore teſtamenti, ut illud reddatur nullum, & n.* 20.

13 *Sana mentis Teſtatorem fuiſſe oſtendit ipſum teſtamentum rite & recte conditum.*

14 *Sana mens arguitur ex ordinata ſcripturæ compoſitione; prout è contra ex inordinata præſumitur dementia.*

15 *Sana mens Teſtatoris arguitur ex inſtitutione hæredum ab inteſtato venientium.*

16 *Mens ſana arguitur ex Sacramentorum ſuſceptione.*

17 *Sacramentorum ſuſceptio non niſi hominibus ſanæ mentis convenit, & permittitur.*

18 *Sanæ mentis præſumptio in Teſtatore deducitur ex eo, quod ipſe teſtamentum ſubſcripſerit, & teſtes intervenerint.*

19 *Teſtibus habentibus intereſſe in primo teſtamento fides minuitur, ſi deponant de ſupervenienti dementia Teſtatoris, ad effectum annullandi ſecundum teſtamentum revocatorium primi*

21 *Teſtes deponentes de dementia, etiam non interrogati, debent adducere rationem eorum diſpoſitionis.*

22 *Memoriæ imbecillitas non infert defectum intellectus. Præſertim in infirmo, n.* 23.

24 *Dementia Teſtatoris non probatur ex rumoribus de illo factis, ſi poſt illos rite, & recte fuit teſtatus, & antea erat ſanæ mentis.*

25 *Viri ſanæ mentis, licet aliqua faciant de tempore teſtamenti ſanæ menti non convenientia, non tamen inſani reputantur: dum ſuſpicio furoris ex aliis cauſata amoveatur, & plura exempla referuntur, numeris ſequentibus,*

26 *Pater exhæredans filios ſuos ſine cauſa, rem quaſi furioſi facere dicitur.*

27 *Teſtamentum, in quo filius ſine cauſa exhæredatur, mero jure tenet, cum opus ſit illud reſcindi per querelam inofficioſi.*

28 *Teſtamentum furioſi eſt nullum ipſo jure.*

20 *Teſtamenta plura referuntur, quæ valida fuerunt reputata, licet in eis diſpoſita verè ſanæ mentis non convenirent.*

30 *Demens omnino, & in furore confirmatus, licet ordinatè teſtetur, adhuc ejus teſtamentum eſt nullum.*

31 *Demens, licet faciat aliquos actus ſapienti convenientes, non deſinit eſſe demens.*

32 *Infirmus non reputatur ſanus ex eo, quod faciat aliquos actus ſanis convenientes.*

33 *Dementia arguitur ex datione curatoris.*

Declara ut num. 34.

35 *Contradictor legitimus dicitur, qui venit ex primo teſtamento, ad impediendam immiſſionem hæredis in ſecundo inſtituti, agentis ex remedio,* leg. fin. C. de edict. div. Adr. tollen.

Declara ut num. 36.

DECISIO LXII.

JOannes Maria Vertema duo condidit teſtamenta: in primo Venerabilem Archiconfraternitatem Sanctiſſimi Crucifixi de Urbe: in ſecundo, Franciſcum Catharinam, & Cæciliam de Vertimis hæredes inſtituit.

Cum

Cum autem Archiconfraternitas, mortuo teſtatore,
vigore primi teſtamenti, bonorum hæreditariorum
poſſeſſionem occupaſſet; orta lite inter eam & dictas
fœminas, (Franciſcus enim nunquam fuit in cauſa) Ju-
dex cauſarum dictæ Archiconfraternitatis pronuncia-
vit, dictas Catharinam & Cæciliam eſſe immittendas
pro duabus ex tribus partibus, ex ſecundo teſtamento.

Sed cum habitus fuerit recurſus ad Illuſtriſſimum Car-
dinalem Protectorem, qui me in Judicem deputavit;
Dubitavi hodie in Rota de viribus dictæ ſententiæ: Et
Domini eſſe confirmandam reſolverunt.

Quia de validitate non eſt dubitandum: Nam ultra
quod Illuſtriſſimus Cardinalis in ſuis facultatibus po-
teſt procedere, nullis etiam ſervatis terminis ſubſtan-
tialibus, fuerunt nihilominus ſervata omnia requiſita,
de quibus per Caputaq. *dec.* 260. *p.* 2. & recuſatio Judi-
1 cis fuit facta per procuratorem non habentem ad id ſpe-
ciale mandatum, ad recuſandum, de Jure requiſitum:
ad *l. non ſolum §. fin. ff. de procurat.* Rebuff. *de recuſat.
art.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 2. Pariſ. *conſ.* 31. *n.* 102. *lib.* 1. Capu-
2 taq. *dec.* 168. *p.* 1. Rota apud Gregorium XV. *dec.* 368.
num. 1. & non fuit propoſita in tempore, ſed poſt li-
tem conteſtatam, quæ propterea non afficit, cum non
probetur novam cauſam ſuperveniſſe: *l. apertiſſime in
principio, C. de jud. c. inter Monaſterium, de ſent. & re
jud.* Covarr. *pract. q. c.* 26. *num.* 1. *in fin.* & Rota *dec.* 2.
num. 2. *p.* 2. *diverſ.*

3 De juſtitia ſimiliter viſum fuit conſtare: quia cum
per dictum ſecundum teſtamentum, primum ipſo jure
ſublatum fuerit, *§. poſteriorem, Inſtit. quibus mod. te-
4 ſtam. infirm. cum vulgatis.* Et illud productum fuerit in
forma probante, non vitiatum, & citatis hæredibus
in eo inſtitutis, debetur immiſſio ex *l. fin. C. de edict.
Div. Adrian. tollen.* Menoch. *de adipiſc. remed.* 4. *n* 368.
late Pereg. *de fideic. art.* 48. *per tot.* & Rota apud Gre-
gorium XV. *dec.* 206. *n.* 1. & alibi ſæpius.

Nec relevat, quod in actis non fuerit productum
5 originale ſeu matrix dicti ſecundi teſtamenti, juxta
requiſita *d. l. finalis*: quia ſufficit, quod productum
fuerit exemplum, in publicam formam redactum, &
traditum a Notario rogatu; Jaſ. *in d. l. finali: ſub n.* 4.
ubi Zuccard. *n.* 92. *verſ. ſed nihilominus*, Menoch. *d. re-
medio* 4. *n.* 654. & ita obſervat Rota, ut teſtatur Verall.
dec. 35. *n.* 1. *p* 2. *& in Perusina hæreditatis* 28. *Novembris*
1616. *coram bonæ memoriæ Buratto*, & noviſſime *in Ro-
mana hæreditatis de Arigoniis* 23. *Januarii* 1627. *coram Do-
mino meo Virili.*

6 Minus relevat, quod non fuerit recognita ſubſcri-
ptio teſtatoris; quia verſamur in teſtamento nuncu-
pativo, quod redditur certum, eo ipſo, quod fuit per
teſtatorem conſignatum & a Notario clauſum, & No-
tarius a tergo illius, rogitum conſignationis coram ſe-
ptem teſtibus adnotavit, & ibidem teſtatur, ac teſtes
prædicti etiam ſe ſubſcripſerunt. Unde non eſt opus
alia recognitione: Bart. *in leg.* 2. *num.* 5. *verſ. tunc ſi
Tabellio, ff. quemadmod. teſt. aper.* Paul. de Caſtr. *conſ.*
93. *lib.* 1. Rota *dec.* 752. *n.* 6. *&* 7. *p.* 1. *diverſ. & in d. Ro-
mana hæreditatis coram Domino meo Virili, & in eadem*
28. *Junii* 1627. *coram eodem.*

7 Non obſtat etiam, quod in primo teſtamento, in
quo Archiconfraternitas fuit hæres inſtituta, adſit
clauſula derogatoria poſterioris voluntatis, niſi in ea
deſcriberentur hæc formalia verba: *Ave Maria gratia
plena, &c.* quæ in dicto ſecundo teſtamento non in-
veniuntur deſcripta, quo caſu non cenſetur primum
per poſterius revocatum: ad *leg. ſi quis in principio teſta-
menti*, & *ibi* communiter Doctores *ff. de leg* 3. Jaſon.
in leg. ſi mihi & tibi, §. in legatis, num. 11. *ff. de legat.* 1.
Corn. *conſil.* 86. *num.* 7. *volum.* 3. Alexand. *conſil.* 134.
num. 1 *lib.* 1. Cæſar de Graſſis *deciſione* 1. *numero primo
& ſecundo, teſtamen.*

8 Quia fuit bene reſponſum, quod in dicto ſecundo
teſtamento adeſt ſufficiens derogatio, & ex quo teſta-
tor in eo dixit, quod valere debeat, non obſtante
quovis alio teſtamento, habente clauſulam derogato-
riam, ſubdens, *Sotto qual ſi voglia parole derogatorie de
quali non mi ricordo; ma ſe mi ricordaſſi adeſſo de verbo ad
verbum lo direi*: ut tradunt Bart. *in dict. leg ſi quis in prin-
cipio teſtamenti, n.* 8. Clar. *in §. teſtamentum, quæſt* 99.
verſ. ſed quæro: Natt. *conſ.* 639. *num.* 9. *lib.* 3. Modern.
Roman. *diſcept.* 48. *nu.* 22. *& ſequentibus.* Hieronym.
a Laurentiis *deciſ. Avenionen* 81. *num.* 3. Et in puncto,
quod per verba illa, *Sotto qual, ſi voglia parole deroga-
torie*, ſit ſufficienter derogatum cuicunque clauſulæ
derogatoriæ, etiam continenti dicta verba, *Ave Ma-
ria*: dixit Rota *dec.* 721. *n.* 3. *p.* 2. *recent. & in Romana
legati* 9. *Junii* 1578. *coram Bubalo.*

Non etiam obſtare viſa fuit prætenſa teſtatoris de-
mentia de tempore ſecundi teſtamenti, in qua fiebat
principale fundamentum pro parte Archiconfraternita- 9
tis. Quia cum naturale ſit, quemlibet eſſe mentis 10
compotem; furioſum vero, & inſanum, accidenta-
le; ut dixit Bald. *in leg. nec Codicillos, C. de Codicill.* ubi
etiam Gloſſ. Bart. & alii; præſumptio ſtat contra de- 11
mentiam, *cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſtat.* Propterea ad
probandam dementiam, præſertim in Joanne Maria
teſtatore, qui non ſolum pro ſe habet ſanæ mentis præ-
ſumptionem, ſed in præcedenti tempore vitæ ſuæ talis
probatur, efficacioribus, & urgentioribus probatio- 12
nibus de tempore conditi teſtamenti opus eſt, ita ut
non ſufficiat, quod aliqua alia die probetur furioſus:
ut late Bart. *in leg.* 2. *num.* 3. *verſ. ſed quid ff. de bon. poſ-
ſeſſ. fur.* Alex. *conſ.* 85. *num.* 7. *verſ. & illud recte, lib.*
2. Roder. Suar. *alleg.* 1. *per totam.* Magon. *deciſ. Floren-
tin.* 97. *num* 13.

Et tanto magis, quia cum his concurrit, quod om- 13
nia in dicto ſecundo teſtamento deſcripta, rite, & or-
dinate compoſita reperiuntur: debiti autem ordinis ob- 14
ſervantia, & recta ſcripturæ compoſitio, mentis inte-
gritatem adnotant; ſicut inordinario defectum: *c.* 1. *§.
ſi vero, de Cler ægrot. in* 6. *cap. filii, de hæretic. eod. libr.
c. legitimus,* 93. *diſtinct.* Joannes Andr. *in cap. cum di-
lectus, de ſucceſſ. ab inteſt.* Alex. *in dict. leg. furioſum,
Cod. qui teſtam. facere poſſ.* Hond. *conſ.* 78. *n.* 60. *lib.* 2.
Tiraquell. *de leg. connub. gloſſ.* 1. *part.* 11. *num.* 7. Mant.
de conject. ult. volunt. libro 2. *tit.* 5. *num.* 13. & Anton.
Gram. *dec.* 262. *num.* 2.

Et præterea, nulla major eſt ſanæ mentis conjectu- 15
ra, quam illa, quæ deſumitur ex qualitate teſtamen-
tariæ diſpoſitionis Joannis Mariæ, qui inſtituit hære-
des dictas fœminas ſibi ſanguine proximiores, & qui-
bus circumſcripto teſtamento a lege deferebant ejus
hæreditas; & legata pia fecit, qualia ipſius teſtatoris
qualitati, & cuilibet prudenti viro conveniebatur:
Suarez *dict. allegat.* 1. *num.* 2. *&* 10. Honded. *dict. con-
ſil.* 78 *numero* 61. *lib.* 2. Mantic. *ubi ſupra, num.* 7. Af-
flict. *deciſ.* 143. *num.* 5. Joſeph Ludov. *deciſ. Peruſ.* 1.
num. 9 Gram. *deciſ.* 73. *circa fin.* & Rota *deciſ.* 129. *n.* 15.
par. 2. *diverſorum.*

His accedunt fides Parochorum, quibus in hoc mul-
tum deferri debet, atteſtantium, quod Joannes Ma- 16
ria in ultima infirmitate, in qua fecit teſtamentum,
& ex qua dementiam ortam fuiſſe prætenditur, bis
peccata ſua, cum ſana memoria, ſenſu perfecto, &
animi dolore confeſſus fuit, & ſacram Euchariſtiam
ſuſcepit. Horum enim Sacramentorum ſuſceptio non
niſi hominibus ſanæ mentis convenit, & permittitur: 17
ut late Surd. *conſil.* 89. *per tot.* Quæ ideo plurimum
confert ad mentis integritatem piaſumendam: Me-
nochius *præſumpt.* 45. *num.* 21. *lib.* 6. Rota *deciſ.* 384. *n.*
4. *part.* 1. *recent. & in Romana hæreditatis de Gracchis* 5.
Decembr. 1618. *coram bon. memoriæ Rembuldo.* Admini-
culantur etiam atteſtationes Reverendiſſimi Epiſcopi,
Vicesgerentis Illuſtriſſimi Cardinalis Vicarii, & alio-
rum quatuor Sacerdotum, qui circa tempus condi-
ti ſecundi teſtamenti, Joannem Mariam perſonali-
ter viſitarunt, & eum ſani judicii, ut dicunt, re-
pererunt. Et tandem ſubſcriptiones ipſiuſmet teſta-
toris, & ſeptem teſtium, non parum faciunt, quia 18
teſtator mentis expers non facile ſubſcripſiſſet, &
teſtes ſubſcribere recuſaſſent.

Unde non obſtant teſtes de dementia deponentes.
Quia ultra quod quidam ſunt aliqualiter intereſsati, 19
quia aut ſunt legatarii ex primo teſtamento, aut alias
eorum intereſt, ut illud ſuſtineatur, quorum fides pro-
pterea ſaltem diminuitur, *ad l. omnibus, C. de teſt.* In
primis non concludunt de dementia, de tempore con-
diti ſecundi teſtamenti, de quo tempore, maxime ſu- 20
pradictis attentis, illam determinate concludere de-
bent: juxta text. *in l.* 2. *& l. qui teſtamenta, §. quæcunque,
verſ.*

Digitized by Google

verſ. nec furioſus, ff. de teſtam. & tradunt Doctores, *in d. l. furioſum*. Corn. *conſ.* 261. *n.* 22. *lib.* 4. Ant. Gram. *d. dec.* 262. *n* 2, & Rota *d. dec.* 384. *n.* 10. *p.* 1. *recent.*

21 Præterea non reddunt convenientem rationem ſui dicti, quam tamen in hoc caſu, etiam non interrogati exprimere debent. Cum enim dementia cognoſcatur per inquiſitionem quandam, quæ ſe animo non offert, niſi per multa & diverſa media, circa quæ teſtes de facili poſſunt errare; ideo eis non creditur, niſi cauſam ſui dicti etiam non interrogati, faciant manifeſtam: Bald. *in leg. ſolum*, *Cod. de teſtibus*. Innocent. *in cap. cum cauſam*, *de teſtibus*, Fulgoſ. & Caſtr. *in dict. leg. furioſum*, ubi Jaſ. *n* 6. Soc. *conſ.* 42. *n.* 4. *lib* 1. Surd. *dict. conſ.* 89. *n.* 1. Boer *dec.* 23. *nu* 41. Magon. *d. dec.* 97. *n.* 5. Rota *in d. dec.* 384. *n.* 7.

22 Non obſtat, quod aliqui teſtes reddant rationem dementiæ: quia viderunt Joannem Mariam memoria deſtitutum, & facientem ſtrepita, & alia more dementium. Quia memoriæ imbecillitas non infert intellectus defectum: Menoch. *dict. præſumpt.* 45. *nu.* 31. & Rota *dict. deciſ.* 384. *nu.* 5. præſertim in Joanne Ma-
23 ria corporis infirmitate oppreſſo, juxta textum optimum *in l. hac conſultiſſima*, *§. at cum humana fragilitas*, *C. qui teſtam. facere poſſ.*

24 Quod vero fecerit ſtrepita, & alia hujusmodi, ſimiliter non concludit dementiam continuatam, & confirmatam, & ſic cum non fuiſſe in poteſtate mentis de tempore conditi teſtamenti, ſtante ut dictum eſt, quod antea communi exiſtimatione ſani conſilii reputabatur, & teſtamentum condidit recte, & ordinate compoſitum, & ejus diſpoſitionis qualitas convenit homini perfectæ mentis, & quod poſt prædicta ſtrepita, ex teſtium depoſitione, ſanus mente repertus fuit a Parochis, quibus fuit peccata confeſſus, necnon Reverendiſſimo Domino Vices gerente, & aliis Sacerdotibus ſupradictis: Quandoque enim ſani
25 intellectus Viri aliqua ex accidenti faciunt a ſana mente aliena, etiam tempore conditi teſtamenti; & ſic in fortioribus terminis, & tamen non ideo ſemper de Jure furorem ſupervenille præſumitur, nec inſani reputantur, quoad teſtamenti activam factionem, modo ex aliis ſuſpicio furoris inde cauſata amoveatur.

26 Prout Pater, qui filios ſuos ſine cauſa exhæredat,
27 merito rem quaſi furioſi facere dicitur: *l.* 1. *&* 2. *ff. de inoff. teſtam.* & tamen ejus teſtamentum mero jure tenet, cum opus ſit illud reſcindi per querelam inofficioſi: *l. ſi non mortis*, *§. ſi quis*, *& toto tit. ff. eodem*.
28 Cum tamen teſtamentum furioſi ſit ipſo jure nullum: *d. l.* 2. *& leg. filius familias*, *ff. de teſtam. & d. l. furioſum*, *C. qui teſtam. fac. poſſ.*

29 Ille etiam teſtator, qui apud Juriſconſultum *in leg. quidam in ſuo*, *ff. de condit. inſt.* juſſit oſſa ſua projici in Tyberim, rem furioſi juſſit, ut *ibi* textus dicit; & tamen ejus teſtamentum valuit.

Sicut valuit teſtamentum illius mulieris, quæ *in l. fin. ff. de aur. & argent. legat.* juſſit ſe ſepeliri cum quibusdam ornamentis, quæ ipſa ad ſe ſepeliendam fecerat ex Smaragdis & Margaritis.

Et facit bonus textus *in leg. ſervo alieno*, *§ fin. ff. de legat. primo*. Et quod refert Parit. *conſ.* 88 *n.* 65. *vol.* 3. de teſtamento illius, qui peccata ſua non confitebatur: Et Corn. *conſ.* 219. *in fin. vol.* 1. de teſtamento alterius, qui miſſam non audiebat, & cum dives eſſet, legata pro anima ſua non reliquit. Et ſic intelligit Roder. Suar. *ubi ſupra*.

Et quod refert Valerius Maximus de teſtamento dotis bene ordinato, quod Senatus Romanus validum declaravit, quod ſcilicet furioſus ille non erat in continuo & confirmato furore, ſed habens dilucida intervalla, ita ut ex bene ordinata diſpoſitione judicatus fuerit in ſanitatis intervallo eſſe de tempore facti teſtamenti.

30 Prout etiam ſic intelligenda eſt deciſio *in dict. Romana hæreditatis de Gracch. verſ. tum etiam*; Quandoquidem, qui prorſus demens eſt, & in furore confirmatus; ſi de facto teſtetur, quamvis ordinate, ſemper ejus teſtamentum nullum eſt: Roder. Suar. & Mantic, *ubi ſupra* Menoch. *d. præſumpt.* 45. *num.* 88. Siquidem tunc optima compoſitio non a perſona, ſed caſu magis facta creditur; argumento optimi textus *in l. fin. ff. de adminiſt. tutor.* Non enim propterea deſinit eſſe fu- 31
rioſus, quamvis faciat aliquos actus Sapientis, ut dicit Rom. poſt Gloſſ. *in leg. filium emancipatum*, *n.* 3. *ff. de acquirend. hæred.* Zabarell. *conſ* 57. *vol.* 2. Corn. *conſ.* 69. *vol.* 1. & Menoch. *conſ.* 82. *n.* 284.

Ut in ſimili infirmus, etſi aliquos faciat actus, qui 32
ſanitatem arguunt, tamen non eſt ſanus: Præpoſit. *in c. Dilectus*, *extra*, *de ſponſ.* Corſet. *ſing.* 368. *verb. teſtamentum*, ubi meminit illius egregiæ ſententiæ, quam dixiſſe quemdam fatuum Pariſienſem, multi alii etiam referunt.

Non etiam obſtare dixerunt Domini, quod Joan-
ni Mariæ, uti inſano, fuerit datus Curator ante di- 33
ctum teſtamentum, de quo agitur, quæ Curatoris datio dementiam arguit: Alex. *d. conſ.* 85. *n.* 9. *lib.* 2. Bertrand. *conſ.* 48. *n.* 22. *vol.* 1. *p.* 2. Surd. *d. conſ.* 86. *n.* 19. & Mantic. *ubi ſupra*, *n.* 15. Quia quidquid ſit, an dicti Curatoris datio fuerit facta cauſa cognita, & an fuerit ad hoc procurata, ut videtur ab habentibus pin-
guius intereſſe ex primo teſtamento, illa ſimiliter non 34
concludit dementiam ad effectum, de quo agitur, ut in puncto Joan. Faber *in §. præterea*, & *ibi* Aretin. *Inſtit. quibus non eſt permiſſ. facere teſtam.* Jaſ. *in d. leg. furioſum*, *ſub n.* 2. *verſ. tertio ſingulariter limita*. Boer. *dict. deciſ.* 23. *num.* 79 & Rota *in dict. Romana hæreditatis de Gracchis*; & in omnem caſum in conflictu probationum, Dominis ex ſupradictis viſum fuit, probationem ſanæ mentis de tempore conditi ſecundi teſtamenti præponderare.

Tandem non obſtat, quod Archiconfraternitas,
quæ venit ex alio teſtamento, & ſic ex pari titulo, & 35
poſſidet, ſit legitima contradictrix ad impediendam immiſſionem *ex dict. leg. fin.* Bar. *ibi ſub nu.* 21. *verſ. aut compareat*, & Zuccard. *num.* 374. Menoc. *de adipiſc. dict. remed.* 40. *num.* 565. Pereg. *de fideicomm. art.* 48. *num.* 40. Mohed. *dec.* 13. *ut lit. penden.* & Caputaq. *dec.* 392. *part.* 1. & Rota *in Reatina hæreditatis* 4. *Junii* 1599. *coram Juſto*.

Quia eſt verum, ad effectum, ut non ſit procedendum ex dicto remedio executive, & ſummarie, ut loquuntur Doctores, & deciſiones *ſupra* allegatæ. Domini autem, quamvis dixerint: ſententiam eſſe confirmandam, dixerunt tamen procedendum eſſe via ordinaria.

Et ita deciſum utraque, &c.

Florentina Oratorii, Lunæ 18. Martii 1630.

Coram R. P. D. Quecipo.

SUMMARIUM.

1 *Ulterius de familia poteſt. bona, & jura fideicommiſſo ſubjecta, extraneo hæredi relinquere.*
2 *Filiationis probatio quando ſit inſufficiens.*
3 *Filius natus ex uxore etiam adultera, cenſetur mariti.*
4 *Et iſta eſt præſumptio juris tantum.*
5 *Infirmitas, vel ſenectus, vel abſentia, aut alia ſimilis impoſſibilitas acceſſus ad uxorem, faciunt ceſſare præſumptionem, quod filius ſit mariti.*
6 *Hæres, licet poſſit impugnare factum defuncti, tamen rectius agit, ſi illius voluntati obtemperet.*
7 *Cauſa plures quando aſſignantur, ſufficit unam eſſe veram, ut ex illa diſpoſitio ſuſtineatur.*
8 *Defuncti factum non poteſt hæres impugnare.*
9 *Hæres hæredis dicitur etiam hæres primi teſtatoris.*
10 *Defuncti factum poteſt impugnare ex actu, cui ipſe dumtaxat conſenſit, non autem ad ejus obſervationem ſe obligavit.*
11 *Defuncti factum poteſt impugnari, reſpectu juris ſupervenientis poſt dictum factum.*
12 *Hæres ſuccedens jure proprio, & non hæreditario, poteſt factum defuncti impugnare: & num.* 13.

DECISIO LXIII.

ANtonius ſenior de Puccis anno 1464. in Eccleſia Sanctiſſimæ Annuntiatæ Civitatis Florentiæ ex fundatione & dotatione Jus Patronatus ſibi, & ſuis deſcendentibus maſculis per lineam maſculinam acquiſivit

Digitized by Google

acquiſivit in Cappella, ſeu Oratorio Sancti Sebaſtiani inibi exiſtenti, ex quo Antonius ultimus deſcendens, & dicti Juris Patronatus poſſeſſor extitit Robertus junior, maritus Dominæ Octaviæ Capponiæ, quam etiam in hoc Jure Patronatus legatariam reliquit, eo, quod ex dicto Antonio fundatore nullus maſculus per lineam maſculinam deſcendens ſupereſſet. Atque ita
1 eſſet locus Regulæ textus *in l. in ſolidum* 88. §. *Prædium, leg. cum Pater*, §. *libertis, ff. de legatis* 2. ubi Gloſſ. Bart. & Doctores tradunt, ultimum de familia poſſe bona & jura fideicommiſſo perpetuo ſubjecta, extraneo hæredi relinquere, ut tradit etiam Molin. *de primogenit. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 23. Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 52. *numer.* 2. Rota *deciſ.* 203. *num.* 1. *p.* 2. *recent.* & in terminis Juris patronatus poſt Anchar. *conſ.* 81. *num.* 2. pluries tenuit Rota, ut per Caſſad. *deciſ.* 1. *num.* 3. *de Jure patronat.* Seraph. *deciſ.* 364. *num.* 2. *in fin. cum ſequentibus*, Rota *deciſ.* 375. *num.* 4. *& num.* 14. *part.* 1. *diverſ.* & apud Vivian. *de Jur. Patronat. deciſ.* 12. *ſub num.* 1. *& deciſ.* 13. *ſub num.* 4. *& deciſ.* 41. *ſub num.* 18.

Sed cum Laurentius de Puccis a prædicto Antonio deſcenderet, nec de hoc ſit inter partes controverſia, & is reliquerit Horatium, quem uti filium ex muliere conjugata ſuſceptum multis modis agnovit, nempe inſtituendo eum in ſumma ſcutorum 400. annuorum, & legitimando uti filium, & inſuper educavit, tractavit, & nominavit uti talem, & diſpenſationem ſuper Clericatu obtinuit, ac alios actus ſimiles fecit, de quibus *in ſummario Dominorum de Puccis.*

Et cum dictus Horatius poſt mortem Roberti junioris, relictis hæredibus Dominis de Puccis, deceſſiſſet, qui uti hæredes dicti Horatii Juris patronatus in dicto Oratorio Sancti Sebaſtiani ad ſe pertinere contendere cœperunt, & mota lite cauſaque mihi commiſſa, propoſui dubium ſuper pertinentia dicta Juris Patronatus, & Domini reſponderunt ad Dominam Octaviam Capponiam pertinere.

Nam difficultas præcipua circa filiationem prædicti
2 Horatii vertebatur, & cum in confeſſo apud partes ſit, ex muliere uxorata natum fuiſſe, probatio filiationis ex Laurentio inſufficiens apparuit, propter Juris præſumptionem deductam, ex textu *in leg. miles*, §. *defuncto, ff. ad leg. Juliam de adult.* ex qua communiter deducitur, ex uxore etiam adultera natum fi-
3 lium, mariti cenſeri; quamvis uterque id negaverit, ut docent Bald. & Abb. *in cap. per tuas, de probat.* Boer. *deciſ.* 299 Hippolit. *in leg.* 1. §. *ad quæſt. num.* 34. *de quæſtione* Alciat. *de præſumpt. regul.* 3. *præſumpt.* 37. Caſtrenſ. *conſ.* 434 *num.* 1. Covar. *de ſponſ.* 2. *part. cap.* 8. §. 3. *n.* 8. Maſcard. *de probat. concl.* 788. *ex num.* 2. *lib.* 2. Menoch. *de arbitr. q.* 89. *ex num.* 20.
4 Quamvis enim prædicta præſumptio juris tantum ſit, ut tenent Emanuel. Cort. *in* . *& quid ſi tantum*, 4. *part. num.* 45. Pariſ. *conſ.* 19. *ex nu.* 98. Covar. *ubi ſupra*, Menoch. *in dict. quæſt.* 89. *n.* 204. Achill. *deciſ.* 1. *num.* 4. *ſub tit. qui filii ſint legitimi*, tamen eas dumtaxat probationes in contrarium admittit, ex quibus probetur ex marito ſuſceptum non fuiſſe, vel propter
5 infirmitatem, vel ſenectutem, vel abſentiam, aut aliam ſimilem impoſſibilitatem, acceſſus ad uxorem, ut refertur *in leg. cum diffinimus, ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni juris*, & poſt Doctores ſupra relatos firmavit Rota apud Achill. *dict. deciſ.* 1. *num.* 3. *qui filii ſint legitimi*, & apud Reverendiſſimum Dominum meum Decanum *dict. deciſ.* 7. *n.* 2. *& in Romana de Bonellis* 19. *Novembris* 1613. *&* 28. *Novembris* 1614. *coram bonæ memoriæ Ubaldo.* Ideo communis reputatio ac recognitiones Laurentii ſupradictæ, cum ipſæ impotentiam coeundi mariti, aut ejus acceſſus ad uxorem non tangant, ad hujuſmodi filiationis probationem non ſufficere Dominis viſum fuit.

Et quamvis Laurentius Horatio in ſingulos annos ſcuta 400. uti filio naturali legitimato legaverit, & Robertus Laurentii hæres voluntatem ejus agnoſcens perſolverit, non exinde ſequitur, agnoviſſe Hora-
6 tium eſſe filium Laurentii: tum quia, licet potuiſſet legatum ex defectu filiationis impugnare, rectius feciſſe voluntati defuncti obtemperando dicendum eſt, ſecundum textum *in leg. mulier.* 22. *in princip. ff. ad Trebellian. leg. Patrem* 19. *ibi, plenam fidem, ac debitam pietatem ſequutus ff. quæ in fraud. creditor. l.* 1. *C. de fideicom.* tum quia etiam ſublata cauſa filiationis, potuit legatum ex aliis ſuſtineri, quæ fuerunt a teſtatore expreſſæ; nempe ut libentius poſſet Horatius divino obſequio inſervire, & pro anima teſtatoris preces effundere: & quando plures cauſæ aſſignantur, ſufficit unam 7
eſſe veram, ut ex illa diſpoſitio ſuſtineatur: juxta textum *in* § *affinitatis, Inſtit. de nupt. leg. ſi non ex Ælia Sentia, ff. de hæred. inſtit.* Jaſ. *in authent. non licet, n.* 11. *C. liber. præter.* Valaſch. *conſult.* 60. *nu.* 6. Tiraq. *in reg. ceſſante cauſa, limit.* 22. Ludov. Gomez. *deciſ.* 91.

Neque obſtat, non licere defuncti factum impugna- 8
re: *leg. Seja* 73. *ff. de evict.* & quod hæc regula æque militet in hærede hæredis, cum etiam primi teſtato- 9
ris hæres eſſe dicatur, ex *leg. fin. C. de hæred. inſtit.* Nam reſpondetur primo, prædictam regulam non proce- 10
dere in eo actu, cui defunctus duntaxat conſenſit, non autem ad ejus obſervationem ſe obligavit: ut docet Fulgoſ. *conſ.* 61. *& in leg. quoties ab omnibus, C. de fideicomm.* ubi Jaſon. *n.* 2. notat eſſe dictum quotidianum & digito ligandum, Tiraquell. *de retract. conſang.* §. 1. *gloſſ.* 9. *num.* 94. *in fin.* quos ſequitur Surd. *conſ.* 15. *num.* 30. & hæc doctrina æque verificatur in Laurentio teſtatore, & Roberto ejus hærede.

Secundo reſpondetur, prædictæ Regulæ locum non eſſe, reſpectu juris ſupervenientis poſt factum defun- 11
cti: ſecundum textum *in leg.* 3. *& in leg. Lucius, ff. de evict. leg.* 1. *Cod. de peric. & comm. rei vend.* ubi notant. Bart. Bald. Caſtr. & Salic. Surd. *dict. conſ.* 15. *n.* 27. Anton. Gomez. 2. *tom. var. c.* 2. *num.* 40. *in fin.* Felician. de Sol. *de cenſibus*, 2. *par. lib.* 2. *cap.* 2. *nu* 15 Roderic. *de ann. reditu lib.* 2. *quæſt.* 9. *n* 19. Jus autem diſponendi de hoc Jure Patronatus ad favorem extraneorum non cœpit competere, niſi a tempore mortis Roberti; quia tunc dumtaxat cœpit eſſe certum: non ſupereſſe maſculum deſcendentem per lineam maſculinam ab Antonio de Puccis fundatore, & prædicta cauſa eo tempore dumtaxat extitit, quapropter Domina Octavia Capponia eo jure utens, factum defuncti antecedens impugnare non prohibetur.

Tertio reſpondetur, quod cum Robertus in hoc Ju- 12
re Patronatus, & non hæreditario a Laurentio, ſucceſſerit, juxta reg. text. *in leg. unum ex familia, ff. de leg.* 2. Molin. *in primog. lib.* 1. *cap.* 8. *num* 20. *&* 21. *& lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 12. reſpectu hujus Juris Patronatus factum defuncti potuit impugnare, ſecundum textum *in leg. Lucius Titius* 38. *ff. ſolut. matrim.* & *ibi* Bart. *in fin. num.* 7. Barboſ. *num.* 24. Phanuc *de inven.* 7. *parte ex num.* 196. Alciat. *in leg. filius familias*, §. *Divi, in fin. de legat.* 1. Grot. *in leg. ſi is qui, num.* 11. *ff. de uſucap.* Natt. *conſ.* 470. *num.* 13. *lib.* 2. Tiraquell. *lib.* 1. *de retract.* §. 1. *gloſſ.* 9. *num.* 53. & conducit textus pro eorum ſententia, *in leg. Seja* 73. *ff. de evict. leg. ult. C. eodem tit.* Grammat. *deciſ.* 913. *ex num.* 8. *cum ſeqq.*

Et ita reſolutum utraque parte informante, &c.

Florentina Canonicatus, Lunæ, 3. Junii 1630.

Coram R. P. D. Veroſpio.

SUMMARIUM.

1 *Inſtuendi neceſſitas ceſſat in transverſalibus.*

2 *Patronus filius eſſe non poteſt una cum patre in Jure patronatus hæreditario.*

3 *Jus patronatus gentilitium probatur ex eo, quod filius fuerit admiſſus ad præſentandum una cum patre.*

4 *Teſtator, quando præſumatur prius feciſſe aliud teſtamentum.*

5 *Actuum pluralitas præſumitur, ubicumque ſub diverſa forma appareant celebrati.*

6 *Diviſio bonorum, facta in præjudicium vocatorum, an ſuſtineatur?*

7 *Alienatio ex cauſa diviſionis permiſſa eſt inter cohæredes fideicommiſſo gravatos.*

8 *Alienatio facta in extraneos ab hæredibus gravatis ſuſtinetur, eis viventibus; cum eorum vita durante nullum*

Digitized by Google

nullum poſſit conſiderari præjudicium vocatorum.

9 *Apoplexia morbus impedit, quod patiens poſſit ad ſacros Ordines promoveri.*

10 *Reſignatio beneficiorum intra tres menſes publicari debet.*

11 *Præſentatio probat obſervantiam licet non fuerit effectum ſortita.*

DECISIO LXIV.

DUabus deciſionibus firmarunt Domini coram me, qualitatem hujus patronatus eſſe hæreditariam, cum cauſa inter patronos agitaretur, revocata deciſione R. P. D. bon. mem. Buratti, in qua, cum ſuper eodem patronatu dubitaretur inter præſentatos, probationes tunc datæ viſæ fuerant concludere potius contrarium qualitatem gentilitiam.

Fundamentum poſteriorum reſolutionum illud fuit, quod obſervantia, quæ pro qualitate gentilitia deducebatur, vere concludere non poterat, cum præter contrariam Juris præſumptionem, iidem, qui tanquam ex familia de Puccis dicebantur præſentaſſe, eſſent etiam hæredes Cardinalis Laurentii de Puccis, apud quem primum in eadem familia probatur fuiſſe hunc patronatum: Imo non niſi tanquam ipſius Cardinalis hæredes præſentaſſent.

Hoc ultimum deciſionis fundamentum cœperunt controvertere Domini de Venturis, qui contrariam qualitatem gentilitiam defendebant, & cum tertio audiri obtinuiſſent ſuper qualitate hujus patronatus, præpoſui dubium: An eſſet recedendum a deciſis? quod Domini negative reſolverunt.

Novæ huic diſputationi occaſionem dedit teſtamentum, quod noviſſime, & poſt reſolutiones factas exhibitum fuit a Venturis, in quo cum Cardinalis vocaſſet eos, qui alias ſibi ab inteſtato ſucceſſiſſent, putabant tolli reſponſiones datas in utraque deciſione,
1 quod filii, & nepotes, licet in gradu poſteriores vocati ſimul cenſerentur ex teſtamento Cardinalis, in quo tanquam transverſali non cadebat neceſſitas inſtituendi, cum ſecundum formam ſucceſſionis inteſtatæ, patruis & patre ſuperſtitibus, jus aliquod habere filii, aut nepotes non potuiſſent, §. 1. *Auth. de hæred. ab inteſt. venien. Auth. de ſucceſſion. Cod. de ſuis & legitim.* Atque ita præſentationes, in quibus ſimul concurre-
2 runt, ſuſtineri non poſſent, niſi tanquam factæ in capita, atque uti de patronatu gentilitio; cum in patronatu hæreditario, vivente patre, Patronus ſimul filius eſſe non poterat, Calderin. *conſ. 9. de Jurepatron.* Federic. de Sen. *conſ.* 111. *n.* 9 *verſ. præterea ſi filius*, Veral *deciſ.* 284. *n.* 2. *part.* 1. & 131. *n.* 3. *parte* 2. Sicut hoc argumento ad probationem qualitatis gen-
3 tilitiæ uſa fuit Rota *in Florentina de Ricaſolis* 10. *Maji* 1603 *coram Cardinali Lancelloto*, eamque ſequuta fuit Deciſio facta *in hac cauſa coram bonæ memoriæ Buratto* 25 *Maji* 1616.

Verum hoc argumentum ex teſtamento Cardinalis id ſolum concludebat, ut in ſucceſſione ex forma ejusdem teſtamenti ipſius Cardinalis hæreditas proximioribus & anterioribus in gradu deferretur, ejus vero diviſionis, quæ apud ejusdem Cardinalis hæredes ſemper ſervata fuit, non ſolum mentio aliqua non fiebat in eodem teſtamento, ſed ex forma ſuccedendi in eo data? eadem diviſio ſubſiſtere non poterat, cum ex ſtipite Alexandri cum Antonio Cardinali Piſtorienſi & Raphaele admitteretur Joannes Paulus nepos, & una cum Roberto patre Janottus & Pandulphus, ex ſtipite ejusdem Roberti; unde horum alterum ex his neceſſario, & omnino ſequebatur; Vel quod aliud teſtamentum ſupponendum eſſet, & quidem diverſum
4 a primo, dum præter temporis diuturnitatem, quæ inter hoc teſtamentum, & mortem Cardinalis interceſſerat alio modo, & forma, quam in eodem teſtamento diſponeretur, probabatur, poſſeſſam fuiſſe Cardinalis hæreditatem, Gloſs. *in l. omnium, Cod. de teſtam.* Decian. *conſ.* 55. *num.* 35. Menoch. *præſumpt.*
5 16. *lib.* 6. *num.* 21. Maſcard. *de probat. concluſione* 1174. *numero* 38. Rota *in Regien Jurispatronatus* 11. *Maji* 1623. *coram Domino meo Pirovano*, ſicut generatim, & univerſe hæc actuum pluralitas præſumitur ubicumque ſub diverſa forma appareant celebrati, Bald. *in cap. cum Joannes Eremita* 10. *num.* 4. Felin. *num.* 8. *de fide inſtrum.* Menochius *dicta præſumpt.* 15. *libro* 6. *num.* 15. Rota *in Nepſina Tutelæ* 11. *Maj.* 1619. *coram Cardinali Veroſpio.* Vel cum iidem, qui fuerunt Cardinalis hæredes, ejusdem Cardinalis hæreditatem inter ſe partiti fuerint, & ſecum participes eſſe voluerint, quos alias excluſiſſent ſecundum formam ſucceſſionis inteſtatæ, neque opus ſit eodem teſtamento ad probationem, an ſimul cum ſuis majoribus filii & nepotes ſuccedere debuiſſent, ſi eo non obſtante fuerunt iidem nepotes admiſſi ad eam hæreditatem ab iis, qui ex forma ejusdem teſtamenti erant hæredes Cardinalis, ita ut ex utroque capite declaretur præſentatio tanquam de patronatu hæreditario.

Neque hæc facta ideo dici poterant, ut ſolum eorundem filiorum, & nepotum conſenſus adhiberetur in diviſione, quæ facta fuit inter eosdem Cardinalis 6
hæredes, ut ceſſaret inde dubitatio, an ex eadem diviſione ipſis præjudicari potuerit tanquam vocatis ex rationibus, quas ponit Peregrin. *de fideicommiſſis*, *articulo* 52. *num.* 87. & *articulo* 53. *num.* 61. Hæc enim prodeſſe poſſent, ſi ſolum eorum conſenſum appareret fuiſſe requiſitum, non autem tanquam in effectu participes, & cohæredes admiſſi fuiſſent: præterquam neque verum eſt, ut non potuerit fie- 7
ri eadem diviſio inter ipſos cohæredes, ſine conſenſu nepotum, aut filiorum, qui ſuccedere ſive in patronorum ſive in patris ſui portione debuiſſent, *leg. cum pater* 79. §. *hæreditatem*, & *ibi* Caſtren. *num.* 2. *ff. de legat.* 2. Peregrin. *de fideicommiſſ. ar-* 8
ticulo 40. *num.* 36. Dec. *conſ.* 511. *num.* 6. Cum immo ſuſtineatur alienatio, etiam quæ facta ſit in extraneum, adeo ut, viventibus iis, qui alienarunt, conſiderari non poſſit præjudicium aliquod vocatorum; cum & prædecedere poſſint, & quandocumque conſentire, *leg. ſervum filii* 46. §. *ſi quis el*, *leg. ſervo legato* 12. §. *ſi teſtator*, *ff. de legat.* Peregrin. *eod. articulo* 40. *n.* 6. & 7. *articulo* 52. *num.* 6. Caſtren. *in leg. filius familias* §. 11. *num.* 7. Ripa *num.* 47. *ff. de legat.* 1. Zanch. *in leg. hæredes mei* §. *cum ita num.* 40. *ff. ad Trebell* Gabriel. *conſ.* 118. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 73. *num.* 72 & *conſ.* 238. *n.* 9.

Quod vero eadem diviſio non autem teſtamentum effectum habuerit, cum probaretur fere ex omnibus actis, qui fieri inter eosdem hæredes contigerunt, in quibus vel retenta & ſervata ſemper fuit eadem forma, atque in laudo apparebat, fuiſſe inter ipſos hæredes diviſam Cardinalis hæreditatem, vel facta fuit mentio eorumdem ſtipitum, & portionum hæreditariorum, vel admiſſi fuerunt, qui alias non ſucceſſiſſent ſecundum formam datam in teſtamento. Dixerunt Domini, tolli prorſus omnes difficultates ex ultima præſentatione, quæ ſucceſſit anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto, in qua præciſe & ad unguem ſervata fuit eadem diviſio ſtipitum, & vocum, ſicut in laudo diviſa fuerat Cardinalis hæreditas, cum ſicut fuit in aliis omnibus deciſionibus conſideratum, poſſet hæc præſentatio inter cæteras oſtendere hanc qualitatem hæreditariam, tam ratione ultimi ſtatus, quam quia in ea ex ſtipite Alexandri intervenerat Robertus Joannis Pauli, a quo immediate cauſam habent Lucretia, & Sibilla auctrices Dominorum de Venturis. Neque eadem præſentatio dici poterat ſucceſſu caruiſſe, cum Petrus de 9
Naſiis, qui ex ea Canonicatum obtinuerat, propter morbum apoplexiæ, ex quo ad ſacros Ordines promo- 10
veri non potuit, reſignare coactus fuerit hunc Canonicatum, & obtinuerit hac etiam de cauſa abſolvi a fructibus, quos indebite perceperat, imo idem Canonicatus fuerit alteri collatus, tanquam vacans a principio, propter non publicatam reſignationem (ex cujus reſignationis cauſa idem Petrus proviſionem ſuam obtinuerat) intra tres menſes juxta conſtitutionem Gregorii Decimi tertii, *de publicandis reſignationibus.* Ea enim nova proviſione, vel ſublatum fuit ſolum impedimentum inhabilitatis ipſius proviſi, & præſentationem Patronorum Papa potius confirmavit per pro- 11
viſionem, quæ non erat præſentationi contraria, vel adhuc non opus eſt videre, an ea præſentatio fuerit effectum ſortita, cum illa non deducatur ad effectum

quaſi

Digitized by Google

quaſi poſſeſſionis, quo caſu, ut jus ex ea præſentatione quæſitum dici poſset, opus eſset probare, ut eadem præſentatio executionem habuerit, ſed tantum, ut ex ea apparet, quid in hoc patronatu fuerit per Patronos obſervatum, ut bene, & in propoſito diſtinxit, Rota *in Florentina Juris patronatus de Ricaſolis* 10. *Martii* 1603. & 11. *Februarii* 1604. *coram Cardinali Lancellotto*.

Et ita utraque, &c.

Elnen. Canonicatus, Veneris 6. Junii 1631.

Coram R. P. D. Ghislerio.

SUMMARIUM.

1 *Subrogato gratioſe danda eſt immiſſio, probato Clericatu, obitu defuncti in poſſeſſione beneficii, & ejuſdem beneficii affectione.*

2 *Clericatus probatur ex litteris Ordinarii.*

3 *Obitus beneficiati in poſſeſſione beneficii, probatur ex confeſſione adverſarii.*

4 *Poſſeſſio ſemel probata præſumitur uſque ad obitum continuata, & ſuffragatur ſucceſſori ad effectum obtinendi immiſſionem, vigore gratioſæ ſubrogationis.*

5 *Beneficii affectio in coadiutoriis pendet à validitate, & iuſtificatione cauſæ, per quam fuit motus Papa ad concedendam coadiutoriam.*

6 *Coadiutoria ceſſat, ceſſante cauſa, ob quam fuit conceſſa.*

7 *Papa quando ex cauſa narratorum manus apponit ſuper aliquo beneficio, ſi narrata non ſunt vera, Papa non intendit præiudicare collatoribus.*

8 *Ætas decrepita proprie eſt ſupra annos ſeptuaginta.*

9 *Ætas eſt difficilis probationis.*

10 *Ætas probari poteſt per coniecturas, & indicia.*

11 *Ætas probari poteſt per teſtes ſingulares.*

12 *Ætas probatur per teſtes deponentes de proprio iudicio, vel per aſpectum.*

13 *Confeſſio annorum eius, de cuius ætate quæritur, multum concludit.*

14 *Fides Baptiſmi non probat ætatem niſi fuerit extracta à Parocho.*

Amplia ut num. 15.

16 *Fides Baptiſmi à Parocho non extracta, probat, ſi fuerit extracta vigore compulſoria parte citata.*

17 *Libri baptiſmi cuſtodia præſcripta fuit à Sacro Concilio Tridentino.*

18 *Presbyteratus Ordine non poteſt quis decorari ante annum* 25. *ex diſpoſitione Sacri Concilii Tridentini.*

19 *Teſtes dubitative deponentes non probant.*

20 *Teſtes melius informati debent aliis præferri.*

21 *Ebrietas, ut tollat fidem teſtibus, probari debet tempore examinis.*

22 *Infirmitas alicuius bene probatur per teſtes.*

23 *Teſtibus peritis magis creditur, quam aliis in iis, quæ eorum peritiam concernunt.*

24 *Infirmitas alicuius bene probatur ex facto, ſcilicet ſi ille ex ipſa infirmitate deceſſerit.*

25 *Beneficium ex appoſitione manus Papæ ita remanet affectum, ut nullus inferior poſſit amplius ſe circa illud intromittere.*

DECISIO LXV.

CUm dubitaretur, An Coſmo Romen à Sanctiſſimo deputato Coadjutori cum futura ſucceſſione Franciſco patruo Canonicatus Eccleſiæ Elnen. vigore ſubro-
1 gationis gratioſæ eſſet danda immiſſio, fuit affirmative reſolutum; cum Clericatus Coſmi, obitus Franciſci in poſſeſſione Canonicatus, & affectio Canonicatus bene probentur, ut requiſita neceſſaria in hoc judicio immiſſionis, Seraph. *deciſ.* 1425. *nu.* 1. Rota *deciſ.* 154. *num.* 1. *part.* 2. *recent* & *in Cuſent. Abbatiæ* 20. *Decembris* 1627. *coram Eminentiſſimo Cardinali Virili*. De Clerica-
2 tu conſtat ex pluribus teſtibus, & ex litteris Ordinarii, quæ ſolæ ſufficerent, Grammat. *deciſ.* 81. Seraph. *deciſ.* 313. *nu.* 1. felicis memoriæ Greg. XV. *deciſ.* 49. *nu.* 6. & 78. *nu.* 5. obitus autem Franciſci in poſſeſſione Canonicatus

probatur ex confeſſione partis, quæ ſuperat alias probationes, *leg. cum te*, ubi not. *C. de tranſact.* Siquidem de tali confeſſione patet in titulo obtento à Capitulo,
Rota *deciſ.* 4. *part.* 2. *diverſ.* & datur inſtrumentum ade- 3
ptionis poſſeſſionis, quæ præſumitur continuata, uſque 4
ad obitum, & ſuffragatur ſucceſſori ad effectum conſequendi immiſſionem gratioſæ ſubrogationis ex notatis *in allegat Cuſentina Abbatia coram Eminentiſſimo Cardinali Virili*, bonæ memoriæ Cardin. Cavaler. *deciſ.* 559. *nu.* 3. & *deciſ.* 608. *num.* 3. felicis record. Gregor. XV. *deciſ.* 166. *nu.* 9. & 393. *nu.* 4.

Affectio Canonicatus, de quo agitur, pendet a va- 5
liditate gratiæ Coadjutoriæ, & a juſtificatione cauſæ,
qua motus fuit Papa ad Coadjutorem admittendum, 6
Rota *deciſ.* 14. *nu.* 2. *ut lit. pend. in nov. deciſ.* 419. *nu.* 2. *parte* 2. *diverſ. in Barchinonen. præcedentiæ* 27. *Januarii* 1602. *coram bonæ memoriæ Cardinali Sacrato in Cæneten. Parochialis* 4. *Decemb.* 1606. *coram bonæ memoriæ Cardinali Marquemontio*, & *in Oxomen. Archidiaconatus* 19. *Novembris* 1614. *coram bonæ memoriæ Buratto*, quam ſequuta eſt Rota *Leodien. Canonicatus Sancti Dionyſii* 25. *Maji* 1626. *coram R. P. D. meo Pirovano confirmata* 9. *Junii* 1627. quia ceſſante cauſa ceſſat etiam gratia, & ideo cum per
Coadjutoriam Papa limitatam manum appoſuerit ex 7
cauſa narratorum ſi narrata non ſunt vera, Papa non intendit præjudicare Collatoribus ordinariis, & per conſequens ceſſante gratia, ceſſat & affectio ex ſupra deductis: ſed hanc validam, & juſtificatam cenſuerunt Domini, ex quo bene probantur narrata in gratia, ætas ultra 70. annos, & infirmitas.

Quoad ætatem, illa probatur ex teſtibus octogena-
riis & nonagenariis, deponentibus, ſe cognoviſſe, 8
coadjutum uſque de ann. 1552. quorum dicta adminicu-
lantur ex aliis teſtibus concludentibus ætatem narra- 10
tam ex aſpectu & de judicio, atque etiam alio deponente, Franciſcum obiiſſe in ætate decrepita, quæ proprie eſt ſupra 70. annos, ut firmat Odd. *de reſtit. in integr. p.* 1. *q.* 21. Modern. Rom. *de Judicibus*, *lib.* 2. *cap.*
8. *num.* 154. & cum ætas ſit ex ſui natura res difficilis 9
probationis, Bald. *in l. ſi minorem*, *C. de integr. reſtit.* per conjecturas & indicia probari poteſt, *leg. cum ætate*, ubi Gloſſ. *ff. de probation. l. cum te*, *eodem*. Alciat. *in tract. de præſumpt. reg.* 2. *præſumpt.* 14. *num.* 8. & *ſeqq.* Socin. *conſ.* 3. *num.* 2. *vol.* 2. præcipue quando agitur de ætate longæva, Maſcard. *de probat. concluſ.* 675. *num.* 2. Rota *deciſ.* 269. *num* 1. *part.* 2. *diverſ* &
coram Mantic. *dec.* 124. *num.* 2. & poteſt probari per 11
teſtes ſingulares, ut tradit Farin. *fragm. crim. lit. A. nu.*
187. & optime comprobatur ex depoſitionibus teſtium 12
deponentium de judicio ſuo, vel per aſpectum, juxta theoriam, Bart. *in leg. de ætate*, *num.* 7. & 10. *ff. de minor.* quam paſſim ſequuntur Doctores, & tenuit Rota *deciſ.* 131. *num* 2. & 3. *part.* 1. *coram Caputaque*. Teſtes autem adducti pro Coſmo fere omnes reddunt optimam rationem, vel de cognitione a pueritia, vel a juvenili ætate, vel ex confeſſione ipſius
Canonici Coadjuti, quæ multum concludit, *l. publi-* 13
ca, *in fin. ff. depoſ.* Abb. *in rubr. extra*, *de probat.* Pariſ. *conſ.* 115. *nu.* 12. *vol.* 1. Maſcard. *de probat. concl* 673. *nu.* 1.

Probationes in contrarium adductæ per Antonium non relevant. Nam fides Baptiſmi, in qua refertur, Franciſcum coadjutum fuiſſe natum anno 1562.
a quo uſque ad ejus obitum elapſi ſunt tantummo- 14
do 65. anni, non eſt extracta a Parocho, ut requiritur ad hoc, ut ex illa probatio ætatis concludatur, cum agatur de his, quæ ſpectant ad ejus officium: Bart. *in l.* 2. *C. de ponder. lib.* 10. Gabr. *de teſtib. concl.* 1. *num.* 19. Ruin. *conſ.* 56. *num.* 5. *lib.* 1. Imo neque extracta fuit a Notario, neque ab aliquo, cui ex officio deman-
data eſset cuſtodia libri hujuſmodi, ſed fuit extra- 15
cta a tertio, cui non probatur fuiſse conceſsam hanc facultatem extrahendi, & licet dicatur, eum, qui extraxit, fuiſse Presbyterum, & Vicarium loci, attamen nihil facit, quia non conſtat, quod Presbyter & Vicarius cuſtodirent librum, nec ex ejus perſona poteſt accipere robur hoc prætenſum inſtrumen-
tum, Rota *deciſ.* 603. *num.* 3. *p.* 2. *recent.* & ſaltem de- 16
bebat extrahi eum compulſoria parte citata, *Auth. ſi quis in aliquo*, ubi Dec. *n.* 9. *et* 10. *C. de eden.* Rota *deciſ.* 1. *de fid. Inſtr. in nov.* Mohed. *deciſ.* 8. *eod. tit.* ſanct. mem.

Greg. XV. *deciſ.* 469. *nu.* '. Quinimo hæc fides Dominis admodum inveriſimilis viſa fuit; quoniam ex fide Parochorum patet, quod eo tempore non extabat hic liber, cum agatur de tempore ante Concilium Tridentinum; a quo tradita fuit, & præſcripta cuſtodia
17 librorum, in quibus Baptizatorum nomina deſcribuntur, & cum de tempore, quo in partibus fuit producta dicta fides; fuerit proteſtatum, quod formiter extraheretur, & non fuerit extracta ſpecialis compulſoria petita fuit denegata 17. Februar. 1631. *coram D. meo Ubaldo Ponente*. Plurimi tamen fecerunt Domini atteſtationem authenticam ſuſceptionis Ordinis Preſbyteratus a Franciſco Coadjuto de menſe Decembr. 1583. ad quem promoveri non potuiſset ante 25 æta-
18 tis annum, ex diſpoſitione Sacri Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 12. *de reform.* a quo tempore ad annum 1627. quo fuit conceſsa gratia Coadjutoriæ, etiam quod Franciſcus fuiſset ſolum annorum 24. concluditur, ut ipſe haberet pluſquam annos 67. quæ bene coadjuvare poteſt dicta teſtium Coſmi deponentium, eundem Franciſcum de tempore conceſsæ gratiæ exceſſiſse annum ſeptuageſimum.
19 Teſtes in contratium adducti non obſtant, quia de-
20 ponunt dubitative, nec concludunt ætatem inferiorem, ſed teſtes Coſmi melius informati debent aliis præferri, Alexand. *conſ.* 141. *nu.* 11. *lib.* 11. *lib.* 1. Felin. *in c. in veſtra*, *n* 11. *de teſtibus*, Aymon. *conſ.* 400. *nu.* 35. Mantica *dec.* 61. *num.* 8. & eorum depoſitio redditur maxime veriſimilis per ſupradictam fidem ſuſceptio-
21 nis Ordinis Presbyteratus. Neque relevat exceptio prætenſæ ebrietatis aliquorum teſtium, quia non probatur de tempore examinis, ut neceſſario requiritur ad effectum, ut ebrietas adimat fidem teſtibus, Cravet. *conſ.* 169. *n.* 5. Maſcard. *de probat. concl.* 579. *n.* 6. Rota *in Hiſpal. Primitiarum* 31. *Maii* 1617. *coram Emin. Card. Pamphilio*.
Quo vero ad infirmam valetudinem Franciſci Coad-
22 juti, illa eſt concludenter probata ex teſtibus, quorum duo erant Medici, unus Phyſicus, alter Chirurgus, qui illum curarunt, ante conceſſionem gratiæ, & ſucceſſive uſque ad ejus obitum deponentibus de lapſu in terram, poſt quem Franciſcus non amplius exiit e lecto, quibus uti peritis magis quam aliis de-
23 fertur, *leg. ſeptimo menſe*, ubi Bald. *in princ. ff. de ſtat. hominum*, Socin. jun. *conſ.* 583. *num.* 11. *lib.* 2. Rota *dec.* 620. *numer.* 3. *part.* 1. *diverſ. in Giennen. Theſauraria ſeu Coadjutoria*, 22. *Maii* 1624. *coram bonæ mem. Buratto*. Et hæc adverſa valetudo comprobatur ex aliis ſex te-
24 ſtibus de ea deponentibus, & ex facto ipſo, cum paulo poſt ſignatam ſupplicationem ex prædicto morbo deceſserit.
Quare cum copulative ætas, & infirma valetudo narrata in gratia Coadjutoriæ fuerint juſtificata, eſt danda immiſſio Coſmo in vim ſubrogationis gratio-
25 ſæ, ſtante affectione ex appoſitione manus Papæ, ex qua Canonicatus ita remanſit affectus, ut nullus inferior ſe circa illum potuerit amplius intromittere: ad text. *in cap.* 1. *extr. de confirm. util. vel inutil.* & *in cap. ut noſtrum*, *de appellat.* juxt. not. per Doctores *in cap. inter dilectos*, *de exceſſibus Prælat.* Æneas de Falcon. *de reſervat. benefic. prælud.* 3. *n.* 4. Pariſ. *conſ.* 47. *n.* 30. *et ſequentib. lib.* 4. Rebuffus *in prax. benef. part.* 1. *de reſerv. nu.* 34. Gonzal. *ſup. regul.* 8. *gloſſ.* 52. *num.* 4. Rota *dec.* 570. *num.* 2. *part.* 1. *et* 190. *n.* 6. *part.* 2. *rec.*

Et hæc utraque parte informante fuerunt reſoluta, coram Reverendiſſimo Patre Domino meo Ubaldo, in cujus locum propter ejus abſentiam fuit ſubrogatus.

Romana Quarti Dotalis, Die Sabbathi 26. Novembris 1633. In Rota Martiniana.

Coram R. P. D. Dunozetto.

SUMMARIUM.

1 *Uxor, mortuo marito, poteſt prætendere lucrum dotale, ex diſpoſitione Statuti Urbis* lib. 1. c. 131.

2 *Statutum Urbis* lib 1. c. 131 *ut habeat locum, requiritur matrimonii conſummatio.*

3 *Mulier prætendens lucrum dotale, vigore Statuti Urbis*, lib. 1. c. 131. *tenetur concludenter probare matrimonium fuiſſe conſummatum.*

4 *Confeſſio partis bene probat contra ſeipſam.*

5 *Matrimonium habetur pro conſummato, ad effectum conſequendi lucrum dotale, ſi per coniugem ſuperſtitem non ſteterit, quominus matrimonium conſummaretur.*

6 *Matrimonium eſt a principio nullum, propter impotentiam perpetuam.*

7 *Matrimonium ubi non adeſt, ibi nec dos, nec lucrum, ſeu donatio propter nuptias eſſe poteſt.*

8 *Matrimonium quando eſt nullum, propter impotentiam viri, non debetur lucrum dotale.*

DECISIO LXVI.

Dominus Alexander Cavetanus contraxit matrimonium ſolemniter cum Domina Diana Grot- 1
ta, cum qua cohabitavit per duos menſes circiter, deinde obiit. Poſt ejus obitum Domina Diana, ultra reſtitutionem dotis, cœpit prætendere lucrum dotale a Domino Camillo Cavetano patre, & fidejuſſore ex diſpoſitione ſtatuti Urbis *c.* 131. *lib.* 1. Unde propoſi- 2
to a me dubio, an ei deberetur, Domini negative reſponderunt.

Nam fuit conſideratum dictum ſtatutum, in quo Domina Diana ſe fundat, requirere matrimonii conſummationem, & ad effectum lucrandi Quartum dotale, ut ex ejus lectura evidenter apparet. Unde Domina Diana, quæ eſt actrix, & petit dictum Quar- 3
tum, vigore dicti Statuti, deberet concludenter probare iſtam qualitatem a Statuto requiſitam, & ſic matrimonium vere conſummatum fuiſse: ut in terminis Statuti de lucro dotis, Pariſ. *conſ.* 34. *num.* 10. & *ſeqq. lib* 3 & *conſ* 62. *nu.* 42. *lib.* 4. Rolan. a Valle, *conſ.* 46. *nu.* 8. *lib.* 4. Bero. *conſ.* 4. *nu.* 25. *poſt med. lib.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp* 19. *nu.* 3. *et* 4. Rota *dec.* 101. *n.* 1. *part.* 2. *diverſ.*

Ex his autem, quæ pro parte dictæ Dianæ deducuntur, tantum abeſt, ut probetur dicta qualitas, quinimo de contrario conſtat, tam ex propria ejus confeſſione, de qua in *ſummario*, *num.* 9. aſſerentis, ſe nunquam ab Alexandro carnaliter fuiſſe cognitam: quæ confeſſio in his terminis contra ipſam bene pro- 4
bat: Rota *diverſ. dicta deciſ.* 101. *nu.* 11. *parte* 2. Greg. *deciſ.* 357. *numer.* 3. quam ex relationibus matronarum, quæ, facta corporis inſpectione, poſt contractum matrimonium, eam Virginem & incorruptam eſſe retulerunt.

Non obſtat, quod per Dianam non ſteterit, quo- 5
minus Matrimonium conſummaretur, ſed per Alexandrum; ideoque in hoc caſu illud haberi debeat pro conſummato, quod ſufficit ad effectum conſequendi lucrum dotale, Bald. *in leg. Deo nobis*, ſub *num.* 7. *verſ. ſed juxta hoc*, *Cod. de Epiſcop. et Cleric.* Napodan. *in conſuetud. Neap. in tit. de jur. Quart. folio* 256. *ſub num.* 32. *et folio* 258. *num.* 43. Surd. *de alimentis*, *tit.* 1. *quæſt.* 32. *num.* 18. Sanchez *de Matrimonio*, *lib.* 6. *diſput.* 18. Molleſ. *ad conſuetud. Neap. part.* 7. *tit. de jur. Quart. quæſt.* 7. *per totum*, *et in addit. a num.* 15. *uſque ad n.* 21. Gramm. *dec.* 103. *ſub num.* 87. *verſ. et licet*, *cum ſequentib.* Gail. *obſervat.* 80. *num.* 11. *verſ.* 2. *limitatur*, *libro* 2. & in terminis Statuti Urbis, Rota *dec.* 92. *et* 103. *parte* 2. *diverſ.* Quia de contra apparet ex depoſitionibus teſtium pro parte Alexandri examinatorum, aſſerentium, dictam Dianam ut plurimum repuliſſe virum ad eam accedere volentem, & perſæpe ex lecto maritali ad matrem confugiſse, ac demum maximis cum diſſentionibus illum domo ejeciſſe. Ex quibus potius conſtat de renitentia Dianæ, quam de ejus patientia.

Non obſtant deducta ad probandam impotentiam perpetuam Domini Alexandri: nam omiſſo, an ex illis probetur, prout illam probari Domini non credebant; attamen dato, quod illa eſſet probata, adhuc tamen non deberetur dictum lucrum, cum propter dictam impotentiam Matrimonium fuerit a 6
principio nullum: *cap.* 2. *ibi* Doctores *de frigid. et maleficiat.* Sanchez *de Matrimonio*, *lib.* 7. *diſp.* 92. *n.* 2. cum aliis adductis per Bonacinam, *de matrimonio quæſt.* 3.
puncto

Digitized by Google

puncto 13. *num.* 9. quo caſu ceſſat ſtatutum de lucro dotali; quia, ubi matrimonium non adeſt, nec dos,
7 nec lucrum, ſeu donatio propter nuptias eſſe poteſt, ut in terminis, quod lucrum non debeatur, quia
8 matrimonium eſt nullum, propter impotentiam viri: Bald. *in cap. juravit. num.* 1. *de probat.* Phanuc. *de lucro dotali*, *gloſ.* 3. *n.* 6. Gomeſ. *ad leg.* 50. *Tauri*, *nu.* 7. Barboſ. *in leg.* 2. *ff. ſoluto matrimonio*, *p.* 1. *n.* 158. Molpheſ. *ad conſuetud. Neapolit. tomo* 1. *p.* 7. *n.* 7. *& ſeq.*

Et ita utraque, &c.

Romana Quarti Dotalis, Die Lunæ 20. Novembris 1634.

Coram R. P. D. Dunozetto.

SUMMARIUM:

1 *Statutum Urbis* lib. 1. cap. 131. *defert lucrum dotis poſt conſummatum matrimonium, & n.* 3.

2 *Dotis lucrum, quando debetur ex ſtatuto, vel pacto, an debeatur, non conſummato matrimonio; Quæſtio iſta inter Doctores eſt valde controverſa; Et pro utroque caſu adſunt Doctores, qui de communi teſtantur.*

4 *Dictio*, juxta, *ſtat ſimilitudinarie, ut dictiones*, ſicut, tanquam, ad inſtar, *& ſimiles.*

5 *Dictio*, juxta *potius cenſetur ſtare demonſtrative, quam reſtrictive.*

6 *Dictio*, juxta, *tunc multo magis dicitur ſtare demonſtrative, quando eſt adjecta diſpoſitioni, & prolata in materia, cujus natura ſit diſponere.*

7 *Dictio*, juxta, *tunc ſtat cauſative, non autem relative, & reſtrictive, quando non conſtat de relato.*

8 *Dictio*, juxta, *quando conſtat de relato, tunc ſtat ſimilitudinarie, & reſtrictive ad relatum.*

9 *Lucrum dotale debetur uxori, vigore ſtatuti Urbis* lib. 1. c. 131. *ſi per ipſam non ſteterit, quominus matrimonium conſummaretur.*

10 *Statuti vigore ſi aliquis prætendat aliquid ad ſe ſpectare, debet probare, quod interveniant omnes qualitates a ſtatuto requiſita.*

11 *Teſtibus deponentibus ſuper Affirmativa magis credendum eſt.*

12 *Teſtes ſi fuerint examinati in alio judicio, & eorum depoſitiones non producantur, non merentur attendi.*

13 *Uxor debet præſtare patientiam ſucceſſivam, ad hoc ut dicatur, quod per ipſam non ſteterit, quo minus matrimonium conſummaretur.*

DECISIO LXVII.

1 PRætendente Diana Grotta, per obitum Alexandri, ejus viri, ſine liberis ultra reſtitutionem dotis ſibi deberi Quartum dotale, juxta diſpoſitionem Statuti Urbis, *c.* 131. *lib.* 1. Illud ei non deberi Domini ſub die 26. Novembris 1635. reſponderunt: ea moti ratione, quia Statutum defert lucrum dotis poſt conſummatum matrimonium, quæ conſummatio non probabatur; prout nec etiam hodie viſa fuit Dominis probari: & propterea perſtiterunt in deciſis.

2 Nam licet quæſtio ſit multum controverſa apud Dominos, etiam quando lucrum dotis debetur ex ſtatuto, vel pacto an debeatur non conſummato matrimonio? Ut late per Cevall. *qu.* 110. Bernard, Grev. ad Gayll. *concluſ.* 80. *per tot. lib.* 2. & pro utraque opinione adſint Domini atteſtantes de communi opinione; attamen in præſenti caſu viſum fuit Dominis nos verſari extra iſtam difficultatem, quia lucrum dotis fuit promiſſum juxta diſpoſitionem ſtatuti Ur-
3 bis, quod, ut ſupra dixi, defert lucrum dotis poſt conſummatum matrimonium.

Et quod in iſto contractu partes ſe conformaverint cum ſtatuto Urbis, ſatis dignoſcitur ex ipſo inſtrumento dotali, in quo fuit dictum, (*juxta formam*
4 *ſtatuti*) illa ſiquidem dictio, *juxta*, ſtat ſimilitudinarie, ut dictiones *ſicut tanquam*, *ad inſtar*, & ſimiles, *l. ſi quis*, *C. de ſepulchro violato*, *l.* 1. *C. de his*, *qui parent. vel liber. occid. leg. leges ut generales*, *Cod. de legibus*, Bero. *conſ.* 38. *nu.* 3. *vol.* 1.

Neque obſtat quod iſta dictio, *juxta*, potius cen- 5
ſeatur demonſtrative, quam reſtrictive Bart. *in leg. Centurio. num.* 39. & *ibi* Jaſ. *num.* 51. Rip. *num.* 173. *ff. vulg. & pupill.* Rota *dec.* 27. *n.* 7. *part.* 2. *diverſ.* Maxi- 6
me cum illa ſit adjecta diſpoſitioni, & prolata in materia, cujus natura ſit diſponere, & ſic tanto magis ſtat cauſative: Rota *dec.* 40. *n.* 3. *p.* 2. *diverſ.*

Quia hoc eſt verum, & bene procedit, quando non 7
conſtat de relato: quia tunc dictio, *juxta*, ſtat cauſative, non autem relative & reſtrictive: ſecus vero, 8
quando conſtat de relato, prout hic, quia conſtat de ſtatuto, quo caſu prædicta dictio ſtat ſimilitudinarie & reſtrictive ad dictum ſtatutum: Bart. *in extravag. Ad reprimendum*, *verſ. prout*, *ſub nu.* 2. Alexand. *conſ.* 106. *num.* 21. *lib.* 3. Decius *conſ.* 63. *num.* 6. *& in leg. edita*, *num.* 84. *in fine*, *& numero ſequenti*, *Cod de eden.* Curt jun. *conſ.* 92. *num.* 10. Ruin. *conſ.* 25. *n.* 11. *lib.* 1. Socin. jun. *conſ.* 122. *num.* 33. *lib.* 3. Grat. *conſ.* 105. *num.* 2. *vol.* 2. Rota *d. dec.* 40. *num.* 4 *et* 5. *part.* 2. *diverſ.*

Non obſtat, quod non ſteterit per Dianam, quo- 9
minus Matrimonium conſummaretur, & propterea ei lucrum dotale denegare non poſſit; ex allegatis *in deciſione:* quæ revidetur, & in his terminis Statuti Urbis adſunt *deciſiones* 92. *et* 101. *parte* 2. *diverſ.* 10
Quia, ut ſupra dictum eſt, cum iſtud lucrum fuerit promiſſum juxta litteram ſtatuti, Diana debet probare, quod intervenerit requiſita a ſtatuto: & ſi ipſa prætendit per ſe non ſtetiſse, quominus matrimonium conſummaretur, hoc debet concludenter probare: ut ultra allegata *in deciſione* tenent Surdus *conſ.* 130. *n.* 1. *poſt med.* Gratian. *diſcept.* 745. *n.* 57. & fuit dictum *in Romana Cenſus coram Reverendiſſimo Domino Decano* impreſs. apud Pic. *ad ſtat. Urbis deciſ.* 30. *numer.* 4.

Non obſtant teſtes examinati pro parte Dianæ deponentes, quod unanimi conſenſu per quadraginta dies iſti conjuges inſimul decubuerunt, & quod de
meridie in thalamo claudebantur, quibus teſtibus uti 11
deponentibus ſuper affirmativa, plurimum eſt deferendum ad probandam patientiam ipſius mulieris: Farinacius *de teſtibus quæſt.* 65. *nu.* 200. *& ſequentib.* Rota *dec.* 355. *num.* 2. *part.* 1. *& deciſ.* 619 *num.* 9. *p.* 3. *diverſ.*

Quia ultra quod dicti teſtes fuerunt examinati in 12
alio judicio, nec eorum depoſitiones fuerunt adhuc in Rota reproductæ, & ſic non merentur attendi, non deponunt de patientia ſucceſſiva præſtita ab ipſa Diana: quinimo conſtat de contraria per alios teſtes pro parte Camilli examinatos, qui deponunt, quod ipſa egrediebatur è lecto, & ibat dormitum cum Matre, & interrogata de hoc reſpondebat; *che così li piaceva di fare*: prout deponunt tertius, & quartus teſtis; & idem deponunt ſecundus, & tertius, dum dicunt, quod vir fuit ejectus domo: unde clare patet, quod Diana non probat intentionem ſuam, & quod dicti teſtes repugnant probationibus
ipſius, & ex illis apparet ipſam non præſtitiſſe, ut 13
dixi ſupra, patientiam ſucceſſivam, quam præſtare tenebatur, ad effectum ut potuerit dici per eam non ſtetiſſe, quin matrimonium conſummaretur: & traditur per Calder. *conſil.* 5. *verſ. reſpondebat*: Berret. *conſ.* 45. *ſub num.* 19. Socin. *conſ.* 156. *num.* 10. *lib.* 2. *verſ. Primo enim.*

Non obſtat, quod Diana faſſa fuerit, ſe eſſe virginem, & quod Camillus in ſuis poſitionibus dixerit Alexandrum, ejus filium iviſſe ad uxorem, & per quadraginta dies cum ipſa cohabitaſſe: quia non exinde propterea probatur continua cohabitatio Dianæ cum Alexandro, toto tempore, quo duravit matrimonium; nec quod per ipſum ſteterit, quominus fuit conſummatum matrimonium.

Et ita ex iis cum aliis deductis *in alia deciſione*, utraque parte informante, fuit reſolutum, lucrum dotis non deberi.

Digitized by Google

Giennenſis Theſaurariæ, Lunæ 24. Novembris 1634.

Coram R. P. D. Veroſpio.

SUMMARIUM.

1 *Probatio unius ex duabus qualitatibus copulative narratis non ſufficit ad validitatem gratiæ, quamvis qualitas probata potuiſſet ſatis eſſe ad obtinendam gratiam.*

2 *Coadjutoria gratia obtenta ſub prætextu dolorum, valere non poteſt, niſi quatenus dolores ſint continui.*

3 *Capitis dolores, ex communi Medicorum ſchola connumerantur inter magnos, imo peſtiferos, & acutos morbos.*

4 *Dolores, qui non ſunt continui, dicuntur chronici.*

5 *Teſtis deponens ſuper magnitudine morbi, debet illius ſigna referre.*

6 *Morbi gravis ſigna perſpicua eſſe debent.*

7 *Morbi magni, quales ſunt acuti, magna ſolent producere ſymptomata.*

8 *Capitis dolores ſecum trahunt in conſenſum totum corpus.*

9 *Peritia in teſte perito inſervit pro ratione, & num. 12. Intellige ut num. 13.*

10 *Teſtis de auditu majorem fidem non meretur, quam ille, a quo audivit.*

11 *Teſtis deponens de iis, quæ non cadunt ſub ſenſum, ſed ſignis externis deprehenduntur, debet referre ſigna, ex quibus juſtificetur ejus depoſitio.*

14 *Teſtis, licet poſſit uti ſua peritia in cognoſcendo rem, ſuper qua deponit, ejus tamen peritia non ſuffragatur, ſi deponat ut teſtis, non autem uti peritus electus a Judice.*

15 *Dolores licet proprie non ſint morbus, ſed morbi ſymptomata, poſſunt tamen illius vim, & qualitatem oſtendere.*

16 *Derivans ab aliquo tanquam a cauſa, id quoque illius ſignum eſt.*

17 *Dolores ſeu ſymptomata morbi, quæ nuncupantur læſæ actionis, vix poſſunt ab ipſo morbo diſtingui.*

18 *Coadjutoria gratia valere non poteſt, niſi coadjutus exprimat nominatim talem morbum, qui ſit aptus impedire humanas actiones, cum non ſufficiat quæcumque inhabilitas, aut prava habitudo aſſerentis indigere Coadjutoris.*

19 *Morbus niſi ſit gravis, ac fonticus, non impedit humanas actiones, & n. 27.*

20 *Partita extracta ex libris Capituli impugnari non poſſunt ab iis, qui ſunt de gremio ipſius Capituli.*

21 *Infirmitas excuſat Canonicum non ſolum ab onere reſidendi, ſed etiam ei conſervat omnia privilegia præſentium pro lucrandis diſtributionibus quotidianis.*

22 *Conſuetudo, ſecundum quam abſentia Canonici non poſſit per alium ſuppleri, reſpectu præſentiæ perſonalis in Choro, attendenda eſt.*

23 *Debilitas adducta pro cauſa obtinendi Coadjutoriam debet eſſe talis, ut aggravet corpus ſine ſpe futuræ proſperitatis.*

24 *Infirmitas adducta pro obtinenda Coadjutoria non eſt neceſſe, quod ſit continua, ſed poteſt eſſe cum aliquo intervallo quietis.*

Declara ut n. 26.

25 *Debilitas corporis quomodo diſtinguitur a morbo.*

28 *Morbus non ſolum eſt habitus contra naturam, ſed habitus, qui corporis uſum deteriorem reddit.*

DECISIO LXVIII.

CUm ageretur de juſtificatione gratiæ, in qua Chriſtophorus Gomez obtinuit ſibi dari in Coadjutorem Vitalem in adminiſtratione, & cura Theſaurariæ, quam idem obtinebat in Eccleſia Giennenſi; viſum fuit Dominis reſtringere difficultatem ad juſtificationem Narrativæ ejuſdem gratiæ in ea parte, in qua expoſitum fuit, quod cum ille a ſeptem annis eidem Eccleſiæ inſerviſſet, non poterat amplius inſervire perſonaliter, ut decebat, ob varias corporis infirmitates, quas antea paſſus fuerat, & tunc patiebatur; & præcipue propter continuos capitis dolores, quibus ita aſſidue gravabatur, ut non poſſet ad Eccleſiam accedere in Hebdomada ſibi contingente, & obire alia onera ejuſdem Theſaurariæ.

Cum vero propoſita cauſa *ſub die* 21. *Jun. ann.* 1621. non viſa fuiſſent probari, quæ in ea Narrativa continebatur: Et iterum propoſita cauſa *ſub die* 22. *Martii anni* 1624. contrarium firmatum fuiſſet, quod nimirum gratia Chriſtophori erat in ea parte juſtificata: Placuit Dominis iterum partes audire, & propoſito hodie coram me dubio, confirmarunt deciſionem primo loco factam: quia probationes, quæ datæ fuerunt, tam pro parte Chriſtophori, cui fuit conceſſus Coadjutor, quam pro parte Vitalis, qui in ea gratia deputabatur in Coadjutorem, non viſæ fuerunt concludere vel ipſam malam valetudinem, & ægritudinem Chriſtophori ex capitis doloribus, vel qualitatem eorundem dolorum, ut nimirum eſſent magni, & ita continui, ut non paterentur, quod poſſet intereſſe ſervitio Eccleſiæ & exercere alia munera & onera dictæ Theſaurariæ.

Et quidem viſa fuit neceſſaria probatio ejus qua-
litatis: quæ fuit primo loco narrata, reſpectu ma- 1
gnitudinis dolorum; non ſolum, quia fuit illa nar-
rata copulative, ac ſimul cum altera qualitate, ut ii-
dem dolores eſſent continui: quo caſu ſuccedit Re-
gula, ut non ſatis ſit probatio alterius qualitatis,
quamvis illa per ſe ſatis eſſe potuiſſet ad ipſam gra-
tiam obtinendam: juxta notata per Ægidium *in dec.*
116. & per Doct. *in cap. exhibita, de judic. & in cap.* 2.
de reſcript. & in terminis hujus gratiæ pluries deci-
ſum fuit coram Verall. *ut in illius dec.* 128. 129. & 130.
p. 1. & coram Put. *dec.* 63. *lib* 2. Sed quia neque po- 2
tuiſſet ſine ea qualitate deſerere ſervitium Eccleſiæ,
ſive valere hæc gratia Coadjutoriæ, quam idem obti-
nuit, ut fuit dictum coram Verallo *in adducta dec.* 132.
part. 1. *& dec.* 240. *n.* 3. *eadem par.* & notant Doct. *in c.*
2. *de Cleric. ægrot. & in cap.* 1. *eodem tit lib.* 6.

Hæc autem gravitas & magnitudo morbi non vi-
ſa fuit probari ex depoſitione Teſtium, qui examinati 3
fuerunt ad inſtantiam Chriſtophori, & aſſerebant ta-
les eſſe dolores, quos ille patiebatur: licet enim do-
lores capitis in magnis morbis connumerari poſſint,
ut docet Galen. *de Sanitate tuenda, lib.* 6. *cap.* 12. *in*
claſ. 2. & cum eo omnis ſchola Medicorum, ex qui-
bus Celſus hunc morbum connumerat inter peſtiferos
& acutos, propter vehementes exacerbationes, quæ 4
eum comitari ſolent; cum alioquin potius Chroni-
cus dicendus ſit, ex ſententia ejuſdem Galeni, ut ex-
plicat Hierem. Triverus dictum Celſi *lib.* 4. *cap.* 2 *ejuſ-*
dem, in tract. de re medic. Non tamen poterat ex eiſ-
dem teſtibus deprehendi ea magnitudo morbi, cum
nulla referrent ſigna hujus ægritudinis, ſive vehe- 5
mentiæ ipſorum dolorum; quæ tamen ſigna debuiſ- 6
ſent eſſe perſpicua, tum ſuppoſita magnitudine mor- 7
bi, ex quo magna ſymptomata prodire debuiſſent,
ut docet idem Galen. *lib.* 2. *de Symptomat. cauſ. cap.*
2. *claſſ.* 3. *& lib.* 1. *de diebus decretoriis cap.* 6. *claſſ.* 4.
Exemplo morborum acutorum, qui cum magni ſint,
magna etiam indicia præſeferunt, tum habita ratio- 8
ne partis affectæ; quæ tanquam pars principalis, tra-
here debebat ſecum conſenſum totius corporis: Un-
de impoſſibile erat, ut aliæ partes eo dolore non af-
ficerentur, & non darent aliqua ſigna.

Neque hæc ſigna referebantur ab eiſdem teſtibus,
quatenus vel enumerabant paroxyſmos in acceſſu ip-
ſius morbi, ut dicebatur facere Sextus Teſtis *ſuper*
tertio articulo: vel quatenus in genere deponebant
de vehementia eorundem dolorum, dum Septimus
teſtis, qui id aſſerebat *ſuper eodem articulo*, erat Me- 9
dicus, qui ipſum Chriſtophorum curaverat, cui pro-
pterea ſatis eſſe videbatur pro ratione ſua peritia: ex
notatis *in leg. ſeptimo menſe, ff. de ſtat. homin.* & per
Bart. *in l.* 2. *num.* 3. *ff. de teſtam.* & fuit animadver-
ſum *in* 2. *deciſ. hujus cauſæ, ſub die* 22. *Martii anni* 1624.
Nam duo dicebat Sextus teſtis.

Et primo, quod illum viderat aliquando exire a
choro, antequam divina officia explerentur; ſed quod
cauſa ejus diſceſſus fuerint dolores, qui tunc tem-
poris moleſti eſſent, hoc teſtis referebat ex auditu ab 10
eodem

Digitized by Google

eidem Chriſtophoro, cui propterea non poterat dici debita major fides, quàm illi danda eſſet: ut reperitur cautum *in cap. licet ex quadam, de teſtibus*, & notant poſt Gloſſ. *ibi*, Doct. *& in authent. ſi quis in aliquo, Cod. de edend.* Aymon. *conſil.*36. *n.*67. Verall. *dec.* 26. *n.*8. *p.*3.

Secundo dicebat idem teſtis, quod ex vehementia eorum dolorum coactus fuerit ipſe Chriſtophorus interumpere ſacrificium Miſſæ: quod præterquam quod ipſe non viderat ſed ab aliis audiverat, præterea non viſum fuit ſatis eſse ad oſtendendam gravitatem eorundem dolorum, cum ſemel tantum probaretur hoc illi accidiſſe.

Quod vero attinet ad poſteriorem teſtem, primo ejus depoſitio reddebatur ſatis incerta, ex ea ſola atteſtatione, quam faciebat, ut impoſſibile eſset, quod
11 Chriſtophorus ad Eccleſiam accederet, dum vexabatur iis doloribus; quia cum non poſſent cadere ſub illius ſenſum, ſed tantum ſignis externis deprehendi; tenebatur referre eadem ſigna, ex quibus tanquam ex rebus ſibi cognitis juſtificaretur illius depoſitio: ex notatis per Doct. *in cap. cum cauſam, de teſtibus*, Innocent. *num.* 3. Bald. *nu.* 19. *& in leg. ſolam, Cod. eodem tit.* ubi Bald. *nu.* 1. Salicet. *nu.* 3. Bartol. *in tractat. de teſtib. nu.*5.

12 Neque poterat eidem teſti ſuffragari peritia, qua dicebatur potuiſſe illum cognoſcere vim, & magnitudinem hujus morbi, ut propterea illa videretur eſ-
13 ſe inſtar rationis. Quia opus fuiſſet, ut idem teſtis fuiſſet ad hoc electus à Judice, & ſuper iis depone-
14 ret, tanquam Peritus: neque ſatis erat ut deponeret tanquam teſtis; quamvis uti potuiſſet ſua peritia in cognoſcenda magnitudine ejuſdem morbi: prout concluſionem ſuperius firmatam notabiliter limitat Felin. *in cap. propoſuiſti nu.* 6. *de probat. & in cap. ſignificaſti, n.* 3. *de homicid.* ubi etiam Joannes de Anan. *n.* 11. Bartol. *in leg. Semol, Cod. de re milit. lib.* 12. Ruin. *conſil.*58. *n.*11. *lib.* 5.

Secundo viſus fuit hic teſtis ſibi ipſi adverſari, quatenus in ſua depoſitione aſſerebat, quod ter uno anno curaverat Chriſtophorum, & quod tempore ejus depoſitionis erant elapſi tres menſes, in quibus ille nullos dolores paſſus fuerat; licet enim tam hæc, quam ea, quæ ſupradicta ſunt de moleſtia, quam Chriſtophorus paſſus fuit ex iis doloribus in ſacrificio Miſſæ, videretur pertinere ad alteram qualitatem, quæ fuit narrata, ut hi dolores eſſent continui; tamen non poterat conſiderari qualitas morbi cum intermiſſione, & vacuitate dictorum dolorum: quia licet illi
15 proprie non eſsent morbus, ſed ſymptomata morbi, poterant tamen oſtendere illius vim & qualita-
16 tem; ea ratione, quia quidquid ab aliquo tanquam a cauſa derivat, id etiam ejus ſignum eſt: ut docet Galen. 5. *de locis affect.* 7. *&* 6. *Aphoriſmorum* 16. Imo
17 tanquam ex eo genere ſymptomatum, quæ dicuntur læſæ actionis, vix poterant ab eodem morbo diſtingui: ut ex eodem Galen. & Averroe declarat Fernel. *lib.* 2. *de Symptomat. cauſ. cap.* 6 *& de ſignis, & illorum differentiis, cap.*6. *&* 8.

Et hinc illud obſervatum eſt, non ſatis eſſe quam-
18 cunque inhabilitatem, aut pravam habitudinem illius, qui aſſerat, ſe indigere opera, & auxilio Coadjutoris, ut ſimiles gratiæ valere poſſint; ſed nominatim requiri morbum, qui ſit aptus impedire humanas actiones: ut ſtatutum eſt *in cap.* 1. §. *ſi vero Epiſcopus, de Cler. ægrotant. lib.* 6. & fuit deciſum coram Verall *in deciſionibus ſuperius adductis* 130.131. *&* 140 *par.*1.

Et generaliter receptum eſt in quocumque alio impedimento, quod dicatur provenire occaſione ali-
19 cujus morbi, ut non cenſeatur tale impedimentum præſtare, niſi is morbus, qui ſit gravis, ac ſonticus, hoc eſt, qui vim nocendi; ut traditur *in leg. quaſitum, ff. de re judicat. & in leg. ultim. ff. de Ædil. edict.* & notant Cujac. *lib.* 12. *obſervat. cap.* 18. Alciat. *regul.* 1. *præſumption. ultim. & in leg. morbus* 113. *de verb. ſignificat.* Menoch. *de arbitr. Judic. libro ſecundo, centur.* 1. *caſ.* 60. Sarnen. *ad reg. de infirm. reſign. qu.*70.

Ex his excludebatur probatio alterius qualitatis, quæ etiam fuit narrata in gratia, quam obtinuit Chriſtophorus: ut eſſent continui dolores capitis, quibus ille afficiebatur: ad cujus qualitatis excluſionem datæ fuerunt pro parte Eccleſiæ plures aliæ probationes; ſed præ cæteris plurimum moverunt Dominos duæ 20
atteſtationes deſumptæ ex libris Capituli, quarum prima erat fides, quam faciebat unus ex eodem Capitulo, cujus munus erat notare abſentes a ſervitio Eccleſiæ; & in hac apparebat; quod ſpatio duorum annorum ante obtentam gratiam, quatuor ſolis diebus defecerat Chriſtophorus a ſervitio Eccleſiæ, hoc eſt ſemel anno 1618. & tribus diebus anno ſequenti. Ab anno vero 1619. quo fuit conceſſa eadem gratia, apparebat ex alia atteſtatione Secretarii Capituli, quod idem deſideratus fuerat ſolis diebus viginti ſeptem, nempe quatuor diebus ab eodem anno 1619. & tribus ac viginti diebus ſpatio quindecim annorum, qui elapſi fuerunt ab anno 1634. quo fuit ſubſcripta poſterior hæc fides.

Eæ autem atteſtationes viſæ ſunt plene probare bonam valetudinem Chriſtophori, & quod ii dolores illum non potuerint impedire, quo minus ad Eccleſiam accederet, cum non poſſet Chriſtophorus impugnare fidem librorum, ex quibus eæ atteſtationes deſumptæ fuerunt, dum ipſe erat a gremio ipſius Capituli: ex notatis per Doctores *in leg. admonendi, ff. de jurejurand.* & Bart. *ibi, num.* 54 Felin *in cap. ad audientiam, num.* 16. *de præſcript.* Aymon. *de antiq. temp. part.* 1. §. *quid in libro Officialis, n.*6. Verall. *dec* 156. *p.* 2 *nu.* 1. & in terminis probationis hujus abſentiæ, tenuit Rota *dec.* 619. *n.* 1. *p.* 2. *rec.*

Neque dicatur, quod utraque ea atteſtatio reddi videbatur æquivoca, dum potuit illius nomen ommitti in libris Capituli, propter hanc ipſam valetudinem, quæ laborabat; vel quia haberi debuiſſet pro præſente, quamvis vere abeſſet, dum eadem valetudo non ſolum poterat illum excuſare ab onere reſidendi, verum etiam ei concedebat omnia privilegia 21
præſentium pro lucrandis diſtributionibus, quarum cauſa notabantur abſentes in eiſdem libris Capituli: ut ſtatutum eſt *in cap.* 1 *de Cler. non reſiden. lib* 6. & conſideratum fuit *in deciſ. ſub die* 22. *Martii an.* 1624. vel etiam, quia potuiſſet ſuas vices aliis committere.

Prior enim dubitatio removebatur ex declaratione facta in priori fide ſuper conſuetudine Eccleſiæ notandi abſentes ex cauſa infirmitatis: additio nomini ejuſdem abſentis verbo, *patitur*; quo verbo dicitur in *eadem fide*, ſolitum fuiſſe deſignati cauſam abſentiæ ex infirmitate.

Quod vero ſecundo loco dicebatur, ut omiſſum fuiſſet nomen Chriſtophori, eo, quia alter potuiſſet ejus loco inſervire Eccleſiæ; tollebatur ex ejuſdem Eccleſiæ conſuetudine, quæ colligebatur ex eiſdem 22
atteſtationibus: quia ex eis conſtabat, quod non poterat præſtari ab aliis hoc ſervitium, reſpectu præſentiæ perſonalis in Choro, ſed ſolum reſpectu celebrationis Miſſarum; & hanc conſuetudinem potiſſimum attendi in hac materia notant Doctor *in dict. cap.* 1. *de Cler. non reſiden. lib.*6. & tenuit Rota coram Card. *dec. unic. eod. tit.* Covar. *var. reſol. lib.* 3. *cap.* 13.

Demum non viſa fuit obſtare differentia, quam faciebant ultimo loco informantes pro Chriſtophoro inter infirmitatem, & debilitatem, ut ſi prima addu- 23
catur pro cauſa obtinendi Coadjutoriam, neceſſe ſit quod illa aggravet corpus ſine ſpe futuræ proſperi- 24
tatis. Infirmitas vero poſſit eſſe cum aliquo interval-
lo quietis, ut dicebatur tenuiſſe Rotam coram Ve- 25
rallo *dec.* 240. *p.* 1. cujus auctoritatem ſequutus fuit 26
Gonzal *ſuper regul.* 8. *gloſſ.* 5. §. 9. *nu.* 85. Quia licet debilitas in hoc diſtinguatur a morbo, quod illa perpetua ſit, morbus vero cum acceſſu, diſceſſuque; tamen debet eſſe perpetuum impedimentum quod ex eo morbo procedit; ita ut aptum ſit impedire cæteras functiones corporis, etiam pro tempore, quo ipſe morbus non eſt infectus: quod ſolum contingere poteſt in ægrotatione gravi, qualem conſtat non fuiſſe eam, qua laborabat Chriſtophorus, ut colligitur ex *eadem deciſ.* & patet ex definitione morbi relata per Juriſconſultum *in l.* 1 §. *ſed ſciendum, ff. de ædil. edict.* cum in ea dicatur, morbum non ſolum eſſe habitum corporis contra naturam, ſed qui uſum illius faciat 28
deteriorum: quod etiam alibi dixit Juriſconſultus

Digitized by Google

in leg. qui tertiana, §. 3. *& in leg. ultima, ff. eodem tit.* & explicando verba ejus edicti declaravit Aul. Gel. *lib.* 4. *noct. Attic. cap.* 2. quem ſequuti fuerunt Alciat. *in leg. inter ſtuprum*, §. *verum*, *ff. de verb. ſignific.* Menoch. *de arbitr. Judic. lib.* 2. *cent.* 1. *caſ.* 69. *num.* 17.

Et ita utraque, &c.

Romana Dotis ſeu Filiationis, Lunæ 11. Decembris 1634.

Coram R. P. D. Merlino.

SUMMARIUM.

1 *Filiatio ad effectum conſequendi alimenta facile probatur ex tractatu, aſſertione parentis, & communi reputatione.*

2 *Filiatio naturalis levioribus probationibus juſtificatur.*

3 *Filiationis vehemens præſumptio oritur ex communi reputatione.*

4 *Filiationis vehemens præſumptio oritur ex aſſertione præſenſi Patris facta in ultimo vitæ ſpiritu.*

5 *Teſti unico omni exceptione majori Judex arbitrio ſuo plurimum deferre poteſt.*

6 *Filiationis præſumptio eſt nomen Majorum impoſitum nato.*

7 *Alimenta præſtita nutrici pro educatione infantis; filiationis argumentum præſtant.*

8 *Filiationis probatio reſultat ex eo, quod quis nato neceſſaria ad victum ſubminiſtraverit.*

9 *Fama dicitur teſtimonium populi.*

10 *Fama publica ad probandam filiationem plurimi fit à Doctoribus.*

11 *Similitudo nati indicat filiationem ejus, cujus faciem repræſentat.*

12 *Garamantes, & ſuperioris Lybiæ populi ex ſimilitudine formæ proprios liberos agnoſcunt.*

13 *Similitudo natorum non eſt levis, ſed urgentiſſima conjectura ad probandam filiationem.*

14 *Similitudo natorum non à ſimplici imaginatione, ſed magis ab inſiti temperamenti convenientia regulariter proficiſcitur.*

15 *Natus ex concubina, ad quam alteri non patebat acceſſus, præſumitur filius concubinarii.*

16 *Teſtes ſingulares admittuntur, quando agitur de probando illos actus ex quibus generalitas reſultat.*

17 *Filiatio probari debet per urgentiores probationes, quando agitur de conſequutione dotis, vel alimentorum ex bonis fideicommiſſi.*

18 *Fideicommiſſi bona alienari poſſunt pro conſtituenda dote deſcendenti etiam illegitimæ, quæ velit nubere, vel Monachari.*

16 *Dotem filiæ ſpuriæ aſſignare tenetur hæres Avi in ſubſidium.*

20 *Filiatio quando non dicatur ſufficienter probata per conjecturas reſultantes ex tractatu, nominatione patris, & ſimilitudine.*

21 *Exceptio quod teſtis deponens de filiatione alicujus, ſit creditor ejuſdem, non minuit fidem ipſius teſtis.*

DECISIO LXIX.

MArgarita ex Flavia matre orta pulſavit Dominum Marcum Antonium Victorium Fratrem, & poſſeſſorem bonorum bonæ memoriæ Joannis Baptiſtæ Victorii, quem progenitorem ſuum ipſa aſſerebat, ut alimenta præſtaret, & ſubinde etiam dotem. Decreto Auditoris Cameræ fuit Dominus Marchus Antonius ad hujuſmodi alimentorum præſtationem condemnatus. A quo cum poſt interpoſitam appellationem, & cauſam mihi commiſſam, negaretur, Margaritam eſſe filiam Joannis Baptiſtæ; dedi dubium, an conſtet de illius filiatione? quod per Dominos fuit hodie affirmative reſolutum.

1 Probatio enim filiationis deſumpta fuit ex conſtanti denominatione, & ex frequentibus aſſertionibus ejuſdem Joannis Baptiſtæ, quibus, dum vivere, imo & in ipſo mortis articulo teſtatus eſt, puellam hanc eſſe ſuam filiam; ex tractatu, quo ſe geſſit erga eandem ad inſtar Patris; & ex communi omnium reputatione, quod Joannes Baptiſta ex Flavia hanc filiam ſuſceperit; ex quibus ſaltem ſimul junctis probari filiationem non ambigebatur, cum ad hunc effectum admittantur, atque ſufficiant conjecturæ & præſumptiones; Gloſſ. *in leg. Lucrus, ff. de cond. & demonſt. & in cap. Michael. verſ. conſtituerit, de filiis Presbyt.* Anchar. *conſ.* 225 *num.* 6. Surd. *conſil.* 1. *n.* 38. *&* 40 & dixit Rota *in Civitatis Caſtelli bonorum* 8. *Februarii* 1602. *coram bonæ memoriæ Cardinali Lancelloto*, impreſſa apud Modernos Forolivien. *de legibus, deciſ.* 51. *n.* 4. cum aliis relatis *in Romana de Catalanis* 27. *Novembris* 1630 *coram me*; præſertim ubi agitur de probanda filiatione ſimpliciter naturali, 2
ut advertit Natt. *conſ.* 473. *n.* 29. Rota *in dict. deciſ.* 51. *n.* 4. *verſ. conjectura vero.*

Quod Joannes Baptiſta ſæpenumero coram diverſis perſonis profeſſus fuerit, Margaritam eſſe ſuam filiam, atque illam uti filiam paſſim nuncupaverit palam, deponunt quinque teſtes *in Summario ejuſdem Margaritæ, num.* 2. quam publicam denominationem, magnum eſſe veræ ſobolis ſeu filiationis argumentum, tradunt 3
Gloſſ. *in l. etiam Matris, verſ. profeſſio, C. de probat.* Bart. *in leg. neque profeſſio, num.* 2. Bald. *num.* 1. Caſtrenſ. *nu.* 3. *Cod. de teſtament.* Surdus *conſ.* 1. *nn.* 47. Paleott. *de Noth. & ſpur. cap.* 23. *num.* 2. Giovagn. *conſil. num.* 4. *lib.* 1.

Et eo magis, quia idem Joannes Baptiſta fere in ex- 4
tremo vitæ ſpiritu dum memor ſalutis æternæ, ſupremumque Dei judicium timens, veritatem omnino aſſeruiſſe præſumi debet, Viro Religioſo, cujus probata fide & conſilio in gravioribus utebatur negotiis, teſtatus eſt hanc eſſe ſuam filiam; & exoravit, ut illam commendaret ejus fratribus, & protectioni bonæ memoriæ Domini Cardinalis Burgheſii, quæ proteſtatio eo tempore emanata pro filiationis juſtificatione magni facienda videtur, *argum. capite litteras, de præſumpt.* Ferret. *conſ.* 150. *num.* 15. Curt. ſen. *conſ.* 69. *num.* 2. Cravet. *conſil.* 6. *num.* 61. Menochius *præſumpt.* 3. *num.* 1. *lib.* 5. & ponderavit Rota *in Romana de Bonellis* 13. *Februarii* 1617. *coram bonæ memoriæ Ubaldo; atque in dict. Romana de Catalanis coram me.* Et hujus viri depoſitio- 5
ni, ob ejus integritatem, & quia videtur omni exceptione major, quamvis teſtis unici, plurimum deferendum eſt arbitrio Judicis; juxta tradita per Decianum *conſ.* 92. *num.* 34. *&* 92. Farinac *de teſtibus, quæſt.* 63. *num.* 33. Cardin Seraphin. *deciſ.* 676. *num.* 1. *&* 2.

Tractatus, quo Joannes Baptiſta proſequutus eſt Margaritam tamquam filiam, & ſe uti parentem geſſit erga illam, comprobatur ex eo, quod dum hæc puella 6
Sacro Baptiſmatis lavacro fuit abluta, nomen *Margarita*, quæ nuncupabatur ipſius Joannis Baptiſtæ mater, imponi voluit; nutrici alendam tradidit, atque idem pro alumna præſtitit alimenta; & ſalarium, veſtes, medicinas, atque omnia congrua pro decenti puellæ ſuſtentatione ſuppeditavit; ut de his deponunt teſtes dati *in Summ. num.* 2.

Quæ omnia paternæ erga liberos pietati, & officio conveniunt, & quem parentem eſſe oſtendunt; prout de nomine Avito & gentilitio indito puellæ, quod filiationem indicet, tradunt Surdus *conſ.* 1. *num.* 45. Giovang. *conſ.* 21. *num.* 2. *lib.* 1. Rota *deciſ.* 332. *nu.* 4. *parte* 5. *diverſ. & in Romana de Javellis* 13. *Novembr.* 1613. *coram bon. mem. Ubaldo.*

De alimentis præſtitis nutrici, atque educatione 7
infantis, quod arguant eum, qui præſtat, eſſe progenitorem; advertit Baldus *in capit. per tuas, num.* 1. *de probat.* Pariſ. *conſ.* 10. *num.* 6. *&* 62. *lib.* 2. Surdus *dict. conſil.* 1. *num.* 46. Giovagn. *dict. conſ* 21. *num.* 3. Rota *dict. deciſ.* 332. *num.* 5. *et* 11. *et in præallegata Romana de Javellis.*

Et demum ex veſtibus, medicinis, aliiſque pro vitæ 8
ſuſtentatione neceſſariis exhibitis, inferri tractatum & probationem filiationis ejus, cuius prædicta præſtantur, ſcripſit Bald. *in dict. cap. per tuas, num.* 5. Felin. *num.* 15. *et* 17. *de Probat.* Pariſ. *conſil.* 10. *num.* 60. *et.* 70. *lib.* 2. Riminald. jun. *conſ.* 611. *num.* 30. *et* 33. Rota *deciſ.* 238. *num.* 9. *part.* 1. *diverſ. et deciſ.* 126. *num.* 13. *et deciſ.* 347. *num.* 2. *parte* 1. *recent. et in Romana de Catalanis* 25. *Novembris* 1630. *coram me.*

Prædictis adſtipulatur etiam publica vox & fama, atque communis omnium reputatio, quod Margarita ſit filia Joannis Baptiſtæ, de qua deponunt teſtes 9
in

Digitized by Google

10 *in Summario, num.* 2. quæ fama atque opinio, cum ſit quoddam totius populi teſtimonium, quemadmodum in omnibus probationibus admittitur, ita pro juſtificanda filiatione à Dominis plurimi fit: *arg. cap. per tuas, de probat.* Gloſſ. *in cap. Michael. verſ. conſtiterit, de filiis Presbyter* Caſtr. *conſil.* 151. *nu.* 1. *lib.* 1. Surd. *conſil.* 1. *n.* 56. Giovagn. *conſ.* 21. *n.* 5. Rota *deciſ.* 347. *n.* 2. *par.* 1. *recent.* & poſt Modern. Foroliv. *de legit. deciſ.* 51. *nu.* 4. juncto etiam præcipuo, & plane paterno affectu, quo Joannes Baptiſta puellam proſequebatur, de quo in genere deponunt
11 iidem teſtes: nec non effigie, & expreſſa fere vultus Joannis Baptiſtæ imagine, quam præfert hæc filia; ex cujus ſimilitudinis typo poſſe dignoſci, filium eſſe illius, cujus faciem formamve refert, voluit Bald. *conſil.* 392. *lib.* 2. Decian. *conſ.* 1. *nu.* 117. *lib.* 3. Tiraquellus *ad leg.* 7. *Connubial. nu* 52. *& ſequentibus*, & ante illos docuerunt Ariſtoteles *lib.* 2. *politic. cap.* 2. & Stobæus *Serm.*
12 42. qui referunt Garamantas, & ſuperioris Libiæ populos, qui privatim matrimonia neſciunt, & ob rejectam ex inceſti laſcivientis luxuria caſtitatis diſciplinam proprios liberos ignorant, ex ſimilitudine & forma dumtaxat illos agnoſcere Gratian. *diſcept. forenſ. capit.* 567. *num.* 29. Mohed. *deciſ.* 1. & 2. *qui filii ſint leg.* & crudite & luculenter docet Dominus Paulus Zacchias, *Quæſtionum Medico-legalium, lib.* 1. *tit.* 5. *quæſt.*
13 4. *per totam*: ubi monet, ſimilitudinem natorum non eſſe levem, ut aliqui ex Juriſconſultis autumant, ſed
14 imo urgentiſſimam conjecturam; quia huiuſmodi ſimilitudo non à ſimplici imaginatione, ſed magis ab inſiti temperamenti convenientia regulariter proficiſcitur: quod Philoſophicis rationibus oſtendit.
15 Et eo urgentior viſa eſt hæc conjectura, quando non conſtat, Flaviam cum aliis conſuetudinem habuiſſe; ſed continuo ſolum cum illa conſervatum fuiſſe Joannem Baptiſtam de tempore ſuſceptæ ſobolis & ante, ut deponunt teſtes: ex cujus converſationis aſſiduitate inſurgit etiam præſumptio, quod Margarita ſit vere filia Joannis Baptiſtæ: Pariſ. *conſil.* 10. *num.* 33. *lib.* 2. Surd. *conſil.* 1. *nu.* 43. Menoch. *de arbitr. jud. caſ.* 89. *num.* 26. & fuit dictum *in Romana filiationis* 23. *Januarii* 1613. *coram bon. mem. Cardinal. Marquemont.* Atque coadjuvatur procedens conjectura ex ſimilitudine formæ: quia ſtante hac continua converſatione Joannis Baptiſtæ, Flavia veriſimiliter aliam imaginationem non concipiebat, cui ſuſcepta proles poſſit aſſimilari: quæ omnia, quatenus ſingula paterentur aliquam difficultatem, ſimul juncta perfectam atque concludentem conſtituunt probationem, ut monuerunt Ancharanus *conſ.* 225. *nu.* 6. Riminald jun. *conſil.* 611. *num.* 41. Surd. *conſ.* 1. *n.* 53.
16 Non obſtat, quod aliqui ex deductis teſtibus ſint ſingulares: quoniam quando non agitur de probando certo actu ſpeciali, ſed in genere probandum eſt id, quod reſultat ex actibus ſpecialibus, prout eſt filiatio, & filiationis tractatus ad concludendam hanc generalitatem, admittunt etiam teſtes ſingulares deponentes de illis actibus, ex quibus generalitas reſultat, & ſimul junguntur ad plenam probationem conſtituendam: Doctores *in capite qualiter, & quando, de accuſat.* Cravet. *conſi.* 73. *num.* 3. plene Riminald. jun. *conſ.* 7. *num.* 27. *& ſequentibus*, & fuit dictum *in Romana filiationis* 22. *Januarii* 1613. *coram bona memoria Cardinali Marquemontio.*
17 Minus obſtat, quod conjecturæ & præſumptiones ſolum admittantur, ubi agitur de probanda filiatione contra patrem: ſecus vero ubi agitur de conſequendo dotem & alimenta ex bonis fideicommiſſo ſubjectis, contra tertium poſſeſſorem; prout eſt Dominus Marcus Antonius; tunc enim requiruntur urgentiores probationes, obſtante etiam fideicommiſſo: Rota *in recent. deciſ.* 289. *num.* 1. & 8. *parte* 1. & *in Romana de Bonellis* 29. *Novembris* 1613. & 22. *Novembris* 1614. *coram bona memoria Ubaldo.*

Quoniam, quoad qualitatem probationum, reſponſum fuit ex conjecturis in propoſita facti ſpecie propoſitis inſimul coacervatis in materia filiationis, quæ directo probari non poteſt reſultare plenam atque concludentem probationem contra quoſcunque, & ex juribus, authoritatibus, & deciſionibus *ſupra* deductis. Deciſiones autem emanatas *in cauſa de Bonellis coram bon. memor. Ubaldo.* & alias, loqui ad effectum ſuccedendi in univerſo fideicommiſſo, & excludendi vocatos, aut venientes ab inteſtato, qui non eſt caſus præſens, nec ibi tot inſimul concurrebant conjecturæ, & ita efficaces, prout hic adſunt.

Quo vero ad fideicommiſſum, placuit reſponſio, 18
quod cum bona fideicommiſſo ſubjecta per Avum, prout erat fideicommittens in caſu propoſito, in ſubſidium alienari poſſint pro conſtituenda dote nepti, etiam illegitimæ, qualis aſſeritur Margarita: Angel. *in auth. res quæ, num.* 3. Jaſon. *num.* 7. *Cod. comm. de legat.* Peregrin. *conſ.* 115 *num.* 3. *lib.* 3. Molin. *de primogen. Hiſpan. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 19. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 351. *nu.* 33. Rota apud Cardinalem Seraphinum *deciſ.* 58. *num.* 5. tam ſi velit nubere in ſæculo, quam ſi cogitet profiteri in Monaſterio: Bart. *in dict. authent. res quæ, num.* 7. Peregrin. *de fideicommiſſ. artic.* 42. *nu.* 57. Fuſar. *dicta quæſt.* 531. *nu.* 28. conſequenter eadem bona fideicommiſſo ſubjecta, penes collateralem, vel extraneum exiſtentia, ſunt eidem oneri obnoxia, & pro dote alienari poſſunt, non obſtante fideicommiſſo, ut plene diſcuſſo articulo reſolvit Rota *in Spoletana fideicommiſſi, ſub die* 4. *preſentis menſis coram me*, & hæredem Avi in ſubſidium teneri dotem aſſignare nepti ſpuriæ, conſuluit Abb. *conſil.* 115. *in princip. lib.* 2. Mareſcot. *var. reſol. cap.* 83. *num.* 38. *libro* 2. Rota apud Cardinalem Seraphinum *deciſ.* 58. *num.* 6.

Demum non adverſatur, quod tractatum Patris 19
& nominationem filiæ, ſimilitudinem cum Patre, atque alias ex allegatis conjecturis non admiſerit Rota *in Bononien. de Gargantibus, impreſſa inter Recent. deciſ.* 164. *num.* 7. & 8. *part.* 3. & *in dicta deciſione de Bonellis.* Quoniam verum eſt, ſingulas ex dictis conjecturis non ſufficere, neque plenum facere gradum probationis, & ſingulæ aliquando per Rotam fuerunt rejectæ, & ſimul junctæ ſuffragantur: & doctrinæ, ac deciſiones, quæ in contrarium allegari poſſunt, vel procedunt, ubi agitur ad effectum excludendi ve-
nientes ab inteſtato à tota ſucceſſione; vel ad exclu- 20
dendam præſumptionem *leg. miles, §. defuncto, ff. de adulter.* de qua *in illa Romana de Catalanis coram me*; & ubi non apparet, quod nemo alius acceſſum haberet ad mulierem, quam prætenſus genitor, & ubi mulier erat ſoluta.

Exceptiones contra teſtes, quod ſint creditores Do- 21
mini Marci Antonii, & ſimiles, in hac materia non minuunt fidem eorum depoſitionis, ut reſpondit Rota *in Romana filiationis* 22. *Januarii* 1613. *coram Cardinal. Marquemontio, & in Romana filiationis* 10. *Junii* 1611. *coram R. D. meo Pirovano.* Et quod dum deponunt de converſatione Joannis Baptiſtæ cum Flavia, non percutiant tempus conceptionis, non ſubſiſtit in facto: quia imo deponunt de anno 1620. & 1621. quo anno orta eſt Margarita.

Et ita utraque parte informante reſolutum fuit.

Leodenſis Caſtri de Mombech, Veneris 15. Decembris 1634.

Coram R. P. D. Pirovano.

SUMMARIUM.

1 *Contractus mulierum celebrati cum ſolemnitatibus requiſitis per ſtatuta locorum, & juſta concurrente cauſa, ſunt validi.*

2 *Contractus dementium, & fatuorum, ſunt nulli & invalidi.*

3 *Dementia plene & concludenter probanda venit, ſi agatur de annullatione contractus.*

4 *Dementia de tempore contractus probari debet, ad hoc, ut annulletur contractus.*

5 *Simplicitas, innocentia, fatuitas, & ſtupiditas differunt à furore.*

6 *Simplices, Innocentes, & fatui, in prima ſpecie non carent intellectu, licet integrum animi vigorem non habeant,*

Digitized by Google

habeant, in ſecunda vero ſpecie uſum rationis non habent.

7 *Simplicitas, innocentia, & fatuitas, non ſunt ſufficientes pro inducenda nullitate cujuſcunque contractus.*

8 *Teſtamentum conditum ab eo, in quo concurrunt diverſa ſigna dementiæ, ſed non defectus totalis uſus rationis & intellectus, validum reputatur.*

9 *Animi qualitas non poteſt aliter probari, quam per actus exteriores.*

10 *Demens matrimonium contrahere nequit.*

11 *Sanæ mentis præſumptio viget ad ſuſtinendum actum geſtum.*

12 *Dementiæ præſumptio ceſſat in eo, qui facit actus viro prudenti convenientes.*

13 *Dementia an probetur ex eo, quod quis ſe percuſſerit, & capillos evulſerit.*

14 *Dementia non probatur ex actibus, qui provenire poſſunt ex atra bile, & melancholia.*

15 *Dementia probatur ex eo, quod alicui fuerit datus curator. Declara ut nu. 16.*

DECISIO LXX.

VIſum fuit Dominis, eſſe recedendum à deciſis in
hac cauſa 21. *Aprilis* 1632. quia renunciatio facta
per Adrianam de uſufructu Caſtri controverſi de anno
1570. ad favorem VValteri & Cæciliæ ejus conju-
1 gis, & prolis ſuſcipiendæ, valida eſt, tanquam fa-
cta cum cauſa, ſcilicet matrimonii contemplatione;
& Mamburno, loco Curatoris aſſiſtente, & interve-
niente Judicis decreto; quibus concurrentibus, ſimi-
les contractus ſemper ſuſtinentur: Tiraq. *de leg. connub.
gloſ.* 8 *nu.*91. Lamberteng *de contract. mulier gloſſ.* 3. *num.*
23. & 87. Quod etiam fuit firmatum noviſſime *in Ro-
mana pecuniaria* 11. *Decembris coram me*, & *in prima de-
ciſione* admittitur.

Neque obſtat principale fundamentum ejuſdem
deciſionis, Adrianam de tempore translationis, uſuſ-
fructus, ſeu renunciationis, fuiſſe dementem & fa-
2 tuam; atque ita ob carentiam ſenſus & rationis
contractum nullum, & invalidum remanſiſſe, §.
nutum, verſ. furioſus. Inſtitut. de inutil. ſtipul. Mantica
de contract. lib. 1. *tit.* 12. *nu.* 5. & *lib.* 3. *tit.* 10. *num.*
6. Surdus *conſil.* 89. *nu.* 26. & 30.

Quia etſi ad eandem dementiam probandam detur
inſtrumentum diviſionis celebratæ inter Gulielmum
& VValterum, & Agnetem filios alterius Gulielmi
de anno 1565. in quo Adriana ceſſit uſumfructum Caſtri
controverſi ſibi quæſitum, per obitum Gulielmi ſui
mariti, ad favorem filiorum ſuorum, & in eo præten-
datur contineri particulam datam ſcilicet (*quo vero ad
noſtram Matrem Adrianam impotem mentis, obligamus
nos illam manutenere, communibus expenſis*) ac etiam
formiter ſint examinati plures teſtes ſuper eadem
dementia deponentes, ac demum paulo poſt in-
ſtrumentum renunciationis de anno 1570 Non ta-
men viſum fuit prædicta in ſua ſpecie taliter eſſe
probata, ut ſufficiant ad annullandum actum re-
nunciationis, favore prolis Cæciliæ & VValteri ſu-
ſcipiendæ ſequutum.

Non enim in ipſa confeſſione Gulielmi & VVal-
teri Fratrum dividentium poteſt conſtitui funda-
mentum, quia datur Inſtrumentum diviſionis per
extenſum, in quo talis obligatio fratrum, de alimen-
tanda Matre impote mentis, non legitur; & quate-
nus adeſſet, de tali defectu eſſet intelligendum, qui
non impediret Adrianam ad ſe obligandum, ex quo
in tali diviſione non fuerunt adhibitæ ſolemnita-
tes pro ſtultis requiſitæ.

3 Neque teſtes dati in eorum ratione concludunt, ta-
lem mentis alienationem in Andriana, quæ ſufficiat
pro annullatione actus renunciationis; quæ tamen
probatio ad eundem effectum deberet eſſe plena, &
concludens: Honded. *conſil.* 78. *num.* 70. *lib.* 2. Menoch.
præſumpt. 18. *nu.* 7. *lib.* 1. Rota *deciſ.* 577. *nu.* 7. *part.* 1. *diver-
ſorum*, & 384. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* Nec ſufficit pro-
4 batio de aliquo tempore, ſed de continuo, & de tem-
pore contractus debent teſtes concludere, *l.* 2. & *l.
qui teſtamento*, §. *quæcunque*, *ff. de teſtament.* Boer.
deciſ. 23. *nu.* 78. Honded. *conſ.* 78. *num.* 71. *volum.* 2. &
deciſ. nu. 3. *part.* 1. *recent.*

Deponunt enim teſtes, qui ſunt ſex, non de demen-
tia & ſtultitia Adrianæ; ſed quod erat ſimplex, inno-
cens, & debilis ſuorum ſenſuum, & vocabatur fatua 5
donicella, abſque expreſſione ſignorum ſtultitiæ, &
dementiæ; & quod nunquam habuit dilucida interval-
la: quæ ſimplicitas, innocentia, fatuitas, & ſtupi-
ditas cum differant à furore & dementia, quandoqui- 6
dem in prima ſpecie, qui tales patiuntur defectus, non
careant intellectu, licet integrum animi vigorem non
habeant; in ſecunda vero ſpecie uſum rationis non
habeat. Caſtr. *in l. ſi frater, in princ. Cod. qui teſtam. fac.
poſſ.* Dec. *conſil.* 122. *nu.* 2. Pariſ. *con.* 88. *num.* 37. & *ſeq.*
Menoch. *præſ.* 45. *nu.* 66. & 68. *lib.* 6. Rota *deciſ.* 107. *nu.* 29. 7
& 129. *num.* 15. *p.* 2. *diverſ.* ideo ſufficiens non eſt ad an-
nullandum renunciationem, prout nec alium quem-
cunque actum, etiam Matrimonii, aut Profeſſionis,
aut Donationis, aut Teſtamenti: Rota *d. deciſ.* 107.
nu. 26. ſequendo Socin. Sen. *conſil.* 47. *num.* 9. *lib* 3. Galicu-
lam. *in l.* 1. *nu.* 62. *ff. de verb. obligat.* & *deciſ.* 266. *num.* 4. *co-
ram bonæ memoriæ Cardin. Cavalerio*, & in fortiori ca- 8
ſu de teſtamento Rutilii Gracchi, non obſtante, quod
in eo concurrerent diverſa ſigna dementiæ, ſed non
careret totali uſu rationis, & intellectus; pro valido
fuit reſponſum, 15. *Dec.* 1618. *coram bon. mem. Remboldo.*

Prætera iidem teſtes eorum dicti rationem non affe-
runt, quare Adriana ſit demens, & ſtulta, aut ita ſtu- 9
pida, ut careat in totum uſu rationis, prout neceſſa-
rium eſt, quando agitur, ut in præſenti de probanda
qualitate animi, quæ aliter, quam per actus exterio-
res, probari non poteſt, ex quibus interiora judican-
tur: ſecundum Gl. *in l. bis qui*, §. *divi*: *in verb. ſermo-
nib* quam *ibid.* ſequuntur Bart. & Bald. *de tutor. & cu-
rator. datis ab his*, Socin. Sen. *conſ.* 41. *num.* 6. *lib.* 1.
Alexander *conſil.* 147. *nu.* 16. *lib.* 7. ſed tantummodo di-
cant fatuam, ſimplicem, ſeu ſtupidam fuiſſe; quæ
qualitas, ut dicebatur, non aufert totalem uſum intel-
lectus, & rationis; ideo probatio remanet imperfecta,
æquivoca, & irrelevans pro annullatione renuncia-
tionis; maxime quia ad concludendam veram de-
mentiam, furorem, & inſaniam, ac carentiam in-
tellectus, ſolent ponderari multa ſigna, & præſum-
ptiones per Doctores, quæ cumulantur per Menoch.
præſumpt. 45. *nu.* 22. & *ſeq. lib.* 6. & de illis per teſtes
nulla mentio habetur.

Quinimo pro eadem Adriana multa concurrunt, ad
probandum, quod non careret intellectu, nam teſtes
deponunt de fatuitate & ſimplicitate Adrianæ, etiam
dum eſſet puella; & tamen matrimonium contraxit,
& cum viro ſuo habitavit, abſque alia dementiæ que-
rela; quod alias contrahere non potuiſſet: *cap. dilectus*, 10
de ſponſ. Dec. *conſil.* 112. *in princip.*

Præterea filiis ſuis dividentibus bona paterna poſt
obitum Patris, intervenit cum ſuo Mamburno, ſeu
Tutore de anno 1565. renunciando proprio juri uſusfru-
ctus, & à Magiſtratu fuit admiſſa: & idem contigit
in renunciatione, quam fecit de anno 1570. in qua fuit
à Magiſtratu pariter admiſſa; quo caſu præſumitur
fuiſſe ſanæ mentis ad eundem actum ſuſtinendum: 11
Decius *conſ.* 438. *nu.* 14. Pariſ. *conſ.* 88. *nu.* 34. *lib.* 3. Boe-
tius *quæſt.* 23. *nu.* 80. Menochius *eadem præſumpt.* 45.
nu. 21. *verſ. ita etiam quando à Magiſtratu*: & facilius 12
id admittens, quando actus ille perſonæ prudenti
convenit, ſequendo Dec. *dict. conſil.* 448. *nu.* 15. & Ro-
tam *deciſ.* 377. *nu.* 4. *parte* 1. & idem admittitur *in alle-
gat. deciſ.* 366. *nu.* 8. *coram bon. mem. Cardin. Cavalerio*,
& de hujuſmodi actu renunciationis facto per Adria-
nam contemplatione Matrimonii VValteri ejus fi-
lii cum Cæcilia, ac prolis ab eis ſuſcipiendæ, du-
bitari non poteſt, quin conveniat perſonæ ſanæ men-
tis, cum tendat ad propagationem ſuæ deſcenden-
tiæ, & conſervationem, ac etiam fuerit factum in
executionem præcedentis diviſionis de anno 1565.
ratificata, in quibus omnia prudenter, & caute
geſta per Adrianam leguntur.

Non obſtat, quod Sextus teſtis deponat Adrianam
capillos aliquando ſuos dilaceraſſe, & alapis, & 13
pugnis ſeipſam percuſſiſſe; quia ultra quod ſingularis
eſt, non videtur probabile dementiæ ſignum; cum
potue-

Digitized by Google

potuerit ab atra bili, & melancholica proveniſſe, quæ non infert ad ſignum dementiæ indubitatum, ut late diſſerit, & probat idem Menoch. *dict. præſumpt.* 45. *num.* 58. *lib.* 6.

Demum non relevat, quod eidem Adrianæ poſt duos menſes a die renunciationis factæ, deputati fuerint ei Curatores uti dementi; quod inter ſigna ad probandam dementiam, & carentiam intellectus, ſolet
15 ponderari per Angel. & Salicet. *in leg.* 1. *cum te, Cod. de probat.* & alios per eundem Menoch. allegatos, *in d. præſumpt.* 45. *n.* 44.

16 Quia ex lectura ejuſdem deputationis tollitur objectum, in qua non declaratur Adriana inſana & ſtulta; ſed ad aſſertionem parentum exponitur, propter impotentiam mentis non eſſe idoneam ad ſe, ſuaſque res gerendas, quæ mentis impotentia poteſt intelligi de tali etiam, quæ non inferat ad carentiam totalis intellectus; ut ſupra fuit diſtinctum.

Et ita fuit reſolutum utraque parte informante.

Romana Quarti Dotalis, Ven. 15. Junii 1635.

Coram R. P. D. Dunozetto.

SUMMARIUM.

1 *Lucrum dotale juxta Statuta Urbis* lib. 1. cap. 132. *ut dibeatur matrimonium, debet eſſe conſummatum.*
2 *Matrimonium non ſubſiſtie, ſi in altero ex conjugibus adſit impotentia perpetua coeundi.*
3 *Lucro dotis locus eſſe non poteſt, ubi non adeſt matrimonium.*
4 *Impotentia viri, quando eſt temporalis, vel dubia, uxor tenetur præſtare ſucceſſivam patientiam per triennium; ut poſſit fieri experientia copula conjugalis.*
5 *Mulier ſi infra bimeſtre reclamaverit de impotentia viri non tenetur ulteriorem patientiam præſtare;*
Diclara ut num. ſeq.
6 Cap. 1. de frigid. & malefic. *declaratur.*
7 *Confeſſio propria prævaleo teſtibus aliiſque probationibus.*
8 *Probatio contra propriam confeſſionem non admittitur.*
9 *Remiſſoria, ad probandum contrarium ejus, quod quis fuit confeſſus, non conceditur.*

DECISIO LXXI.

1 POſtquam bis in hæc cauſa fuit reſolutum coram me *ſub diebus* 26. *Novembris* 1633. *&* 20 *Decembris* 1634 Dianam Grottam poſt obitum Alexandri viri non lucratam fuiſſe Quartum dotale, ex eo quod cum ejus viro matrimonium non condemnavit, prout requiritur ex Statuto Urbis; juxta cujus diſpoſitionem conjuges matrimonium contraxerunt: eadem Diana cœpit prætendere dictum lucrum nihilominus ſibi deberi, ex quo per eam non ſtetit, quin matrimonium fuerit conſumatum, cum per 40. dies cum ejus Viro cubuerit, ac debitam patientiam præſtiterit. Unde aſſumpto onere hoc probandi, dedit articulos, ſuper quorum relevantia dato particulari dubio, coque hodie a me propoſito, DD. eos non relevare reſponderunt.

2 Non enim viſa fuit relevare articulata mala valetudo, ſeu impotentia Alexandri: quia, ſi illa probare-
3 tur perpetua, & nulla arte ſanabilis, etiam non relevaret, quia Matrimonium propter impotentiam perpetuam ſubſiſtere non poſſet, & conſequenter ne poteſt eſſe locus lucro dotali; ut in terminis tenent DD. *in cap.* 2. *de frigid. & malefic.* cum aliis cumulatis *in prima deciſione.*

4 Si vero probaretur impedimentum, vel impotentiam fuiſſe temporalem, vel dubiam: pariter quoque non relevaret: quia Diana tenebatur præſtare ſucceſſivam patientiam per triennium, ut poſſet fieri experientia copulæ conjugalis: juxta text. *in cap. laudabilem,* & *ibi* DD. communiter, *de frigid. & malefic.* Maſcard. *de prob. concluſ.* 311. *num.* 3. Sanch. *de Matrimon. lib.* 2. *diſput.* 112. *num.* 12.

5 Nec relevat, quod Diana infra bimeſtre reclamaverit; qua ſtante reclamatione, non tenebatur ulteriorem patientiam præſtare: *capit.* 1. *de frigid. & malefic.* Quia licet text. *in d. cap.* 1. diſponat, quod mulier, 6
quæ vult agere ad nullitatem Matrimonii, tenetur intra bimeſtre reclamare: non tamen dicit, nec inde inferri poteſt, quod non teneatur præſtare patientiam, ut poſſit fieri experientia copulæ juxta diſpoſitionem *in d. cap. laudabilem,* quæ quidem diſpoſitio ad nihilum deſerviret, ſi ſola mulieris reclamatio ſufficeret.

Prout nec ſubſiſtit, quod Alexander ſponte receſſerit domo Dianæ: quia contrarium conſtat, tum ex teſtibus *in alia deciſione* ponderatis, explicite deponentibus, Alexandruum fuiſſe ejectum domo; tum etiam ex Monitorio ſuper nullitate Matrimonii, ad inſtantiam Dianæ contra eundem Alexandrum exequutum, in quo Diana expreſſe declaravit, ſe nolle amplius cum eo cohabitare; unde ſatis conſtat, ipſam non præſtitiſſe ſucceſſivam patientiam, quam præſtare tenebatur, ut potuerit diei per ipſam non ſtetiſſe, qui matrimonium fuerit conſummatum, vel experimentum adhibitum juxta Canonicas ſanctiones: ex prædicto enim 7
Monitorio clara reſultat confeſſio ejuſdem Dianæ, quæ prævalet depoſitionibus teſtium, & omnibus aliis probationibus in contrarium per ipſam faciendis: ad tradita per Surd. *conſ.* 6. *n.* 1. Greg. XV. *deciſ.* 356. *n.* 3. & *ibi* Addit. *n.* 7. *& deciſ.* 434. *n.* 14. adeo quod contra 8
propriam confeſſionem, præſertim quando (prout hic) eſt adminiculata teſtibus, non admittitur probatio: & denegari ſolet Remiſſoria tanquam calumnioſe petita; prout alias fuit firmatum *in Toletana Penſionis* 29. *Maji* 1598. *coram Litta,* Greg. XV. *deciſ.* 524. *n.* 4.

Et ita utraque, &c.

Bononienſis fideicommiſſi de Ramundinis Veneris 15. Februarii 1636.

Coram R. P. D. Dunozetto;

SUMMARIUM.

1 *Fideicommiſſum purificatum dicitur ad favorem ejus, qui docet ſe eſſe in caſu vocationis.*
2 *Filiatio probatur per teſtes deponentes de nominatione, tractatu, & publica voce, & fama.*
3 *Filiatio legitima probatur ex partitis librorum Baptiſmatum, & Matrimoniorum, concurrentibus adminiculis.*
4 *Filiatio probatur ex eo, quod quis uti filius fuerit ab aliquo inſtitutus.*
5 *Sororem Teſtatoris aliquam eſſe probatur ex eo, quod teſtator illam pro tali in teſtamento nominaverit.*
6 *Proximior dicitur, qui probat ſe eſſe in certo gradu, dum alius non comparet, qui ſe proximiorem eſſe doceat.*
7 *Juvenis ſi ſit eligendus ad effectum ſuſceptionis prolis, ille dicitur talis, qui eſt in ætate habili ad generandum.*
8 *Ubi qualitas ad certum effectum requiritur, non eſt curandum de modo illam adimplendi, dummodo habeatur.*
9 *Juvenis, vel ſenex an quis dicendus ſit, relinquitur arbitrio Judicis ſecundum ſubjectam materiam.*
10 *Juvenes vocantur in Civitate Bononia potius reſpectu ſexus, ad differentiam fœminarum, quam reſpectu ætatis.*
11 *Electio digni, omiſſo digniore in concurſu Parochialium, non ſuſtinetur de jure ſpeciali.*
12 *Electio digni, omiſſe digniore, valet, quoties non agitur de concurſu Parochialium.*
13 *Favori ſuo quilibet poteſt renunciare.*
14 *Renunciari non poteſt juri habenti aliquam mixturam cum honore, & voluntate Teſtatoris.*
15 *Citari debent in electione illi, de quorum intereſſe agitur.*
16 *Executor ad aliquem eligendum ſi poteſt ſe extrajudicialiter informare, poteſt etiam eligere, nemine citato.*
17 *Exceptio de Jure Tertii non ſuffragatur ad impediendam immiſſionem.*

DECISIO LXXII.

QUondam Joannes Baptiſta Ramundinus teſtamentum condidit, in quo inſtituta hærede uſufructuaria omnium ſuorum bonorum Ludovica ejus uxore, gravavit eam reſtituere dicta bona filiis maſculis legitimis & naturalibus Melchioris, ejuſdem Teſta-

Teſtatoris ex Franciſco fratre nepotibus; quibus decedentibus abſque ſimili prole legitima & naturali, voluit, quod exequutores teſtamentarii, quatenus de tempore purificatæ conditionis ſuperviverent, ſin minus Priores Quatuor Ordinum Mendicantium Civitatis Bononiæ, pro conſervatione agnationis, & familiæ de Ramundinis, eligerent Juvenem ex legitimo matrimonio conceptum, & natum de proximioribus cognatis ipſius teſtatoris, qui teneretur aſſumere nomen & inſignia familiæ de Ramundinis; quem ſic eligendum ex tunc inſtituit, & ſubſtituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum; ut latius in dicto teſtamento dato *in Summario, num.* 1.

Deceſſit Ludovica hæres, ac ſucceſſive Aloyſius Franciſcus filius dicti Melchioris ultimus hæres gravatus, abſque filiis: Unde dicti Priores, prædefunctis aliis Exequutoribus in teſtamento deputatis, elegerunt Antonium Mariam Belioſſum, dicti teſtatoris ex Cornelia Sorore pronepotem, qui nomen & inſignia ejuſdem teſtatoris aſſumpſit, & cœpit agere coram Auditore Generali Bononiæ, pro recuperatione quorundam bonorum dicto fideicommiſſo ſubjectorum, contra Lucatellos illorum poſſeſſores, a quo ſententiam contrariam reportavit: Cauſa ad Rotam delata, & mihi commiſſa, dubitavi, an conſtet de fideicommiſſo ad favorem dicti Antonii Mariæ Belioſſi, ſeu Joannis Baptiſtæ de Ramundinis? & Domini reſponderunt affirmative.

Exiſtentia ſiquidem dicti fideicommiſſi non controvertebatur, & de illo ſatis apparet, ex tenore ejuſdem teſtamenti.

1 Quod autem illud ſit purificatum ad favorem ipſius Antonii Mariæ, ſeu Joannis Baptiſtæ, clare deſumitur ex præfata ſerie facti, in qua partes non diſcrepabant. Cum enim per obitum Aloyſii Franciſci, ultimi hæredis, gravati ex linea Melchioris, nulla relicta prole, factus fuerit locus electioni Juvenis proximioris de cognatione teſtatoris, dictique Priores, ob defectum Exequutorum in teſtamento nominatorum, elegerint ipſum Antonium Mariam, habentem omnes qualitates ab eodem teſtatore fideicommittente requiſitas, utique dictum fideicommiſſum fuit purificatum ad favorem ipſius Antonii Mariæ electi, qui docet, ſe eſſe in caſu vocationis: Gloſs. *in leg. qui duos, verbo, qui ſuperſtes fuit, ff. de rebus dub.* Crav. *conſil.* 208. *num.* 3. *verſ. rurſus allegantı*. Peregr. *de fideicommiſſ. artic.* 43. *num.* 17. Rota *deciſ.* 267. *num.* 1. *parte* 2. *recent.*

Quod vero dictus Antonius Maria habeat qualitates a fideicommittente requiſitas, dubitari non poteſt. Nam quod ipſe ſit ex legitimo Matrimonio conceptus, & natus, probatur ex teſtibus formiter examinatis, qui aperte deponunt, dictum Antonium Mariam eſſe filium ex Carolo Belioſſo, & Valeria Scarpia conjugibus, conſtante matrimonio ſuſceptum; qui teſtes,
2 cum deponant de nominatione, tractatu, ac publica reputatione, & fama dictam legitimam filiationem ſufficienter probant: juxta doctrinam Bartol. *in leg. filium, num.* 1. *ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni juris:* Surdus *conſilio* 1. *num.* 46 *& ſeqq.* Rota *deciſion.* 766. *n.* 1. *parte* 2. *recent.*

3 Concurrentibus præſertim partitis formiter extractis a Parocho, ex libris Matrimoniorum & Baptiſmatum; ex quibus apparet, Matrimonium inter prædictos Carolum & Valeriam contractum, præceſſiſſe per undecim menſes nativitatem dicti Antonii Mariæ: eorum filii, quæ partitæ junctis depoſitionibus dictorum teſtium, legitimam filiationem Antonii Mariæ bene probant: Rota *in recent. deciſione* 132. *numero ſecundo, parte* 2 & inter impreſſ. per Farinac. *poſth. lib.* 2. *conſil.* 285. *num.* 2. *in fin.*

Quod autem idem Antonius Maria ſit pronepos Corneliæ ſororis Joannis Baptiſtæ fideicommittentis; & ſic quod ſit proximior de cognatione ejuſdem fideicommittentis, probatur ex eo, quod Carolus, pater
4 dicti Antonii Mariæ, fuit filius dictæ Corneliæ, ut elicitur ex teſtamento ejuſdem Corneliæ, quæ dictum Carolum, uti ejus filius, hæredem univerſalem inſtituit: Pariſ. *conſil.* 29. *num.* 10. *libro* 2. Cephal. *conſilio* 48. *num.* 18. *libro* 1. Peregrinus *de fideicommiſſis, artic.* 43. *num.* 77. Reverendiſſimus Dominus meus Decanus *deciſ.* 105. *n.* 3. Sanctæ memor. Gregor. XV. *deciſ.* 349. *n.* 5. Rota *in recent. dec.* 472. *n.* 8. *part.* 1.

Quod vero Domina Cornelia eſset ſoror Joannis 5
Baptiſtæ fideicommittentis, deſumitur ex eo, quod idem Joannes Baptiſta illam in dicto teſtamento ſororem nominavit, & uti tali, legatum reliquit: Rota coram Gregor. XV. *deciſ.* 422. *num.* 1.

Non obſtat, quod Antonius Maria non probave- 6
rit, ſe proximiorem de cognitione dicti teſtatoris: quia cum ipſe ſit in gradu certo & ſucceſſibili, neque alius concurrat, qui prætendat, ſe eſſe proximiorem, habet intentionem fundatam, quod ſit proximior: Surd. *conſil.* 241. *num.* 25. *circa fin. & ſeqq.* Rota *deciſ.* 575. *num.* 7. & fuit dictum *in Ferrarienſ. bonorum de Taſſonis, 6. Aprilis* 1615. *coram Eminentiſſ. D. Card. Pamphilio.*

Non obſtat, quod teſtator voluerit eligi aliquem Juvenem, qualis non videtur Dominus Antonius Maria excedens ætatem annorum 50. Nam Domini, omiſſa quæſtione, quiſnam in Jure dicatur Juvenis, 7
vel Senex? Conſiderabant quod qualitas Juventutis in caſu de quo agitur, fuit contemplata a teſtatore ad certum effectum, nempe pro conſervatione agnationis & familiæ de Ramundinis, & ſic habilitatis ad ſuſcipiendam prolem: Unde cum Dominus Antonius Maria de tempore electionis eſset uxoratus, ac plures haberet filios, & in dies alios etiam ſuſcipiat, viſum fuit ſatis conſtare de illius juventute, ad hoc ut dicatur conſultum voluntati teſtatoris: nam ubi requiritur qualitas ad certum effectum, non eſt curandum de modo illam adimplendi, dummodo habeatur effectus: Covarruvias *pract. quæſt. cap.* 39. *n.* 7. Man- 8
tic. *de conject. libr.* 11. *tit.* 16. *num.* 4. Peregr. *conſil.* 51. *num.* 17. *lib* 5. Fuſar. *conſil.* 50. *nu.* 11. Puteus *deciſ.* 488. *num.* 7. *libr.* 2. *in correct.* Seraphin. *deciſ.* 589. *num.* 9. *&* 11. Rota *in Romana domus* 5. *Novembris* 1582. *coram Robuſterio.*

Præſertim cum ad hoc, ut quis dicatur Juvenis, vel 9
Senex, relinquatur arbitrio Judicis, ſecundum ſubjectam materiam; juxta veriorem opinionem, de qua Menoch. *de arbitrar. caſ.* 59. *num.* 3. *& ſeqq.* Gail. *obſervat.* 92. *num* 7. *lib.* 1. Scacc. *de Judic. l.* 2. *cap.* 8. *num.* 249 *& ſeqq.* Joſeph. Ludovic. *deciſ. Lucen.* 13. *num.* 55. Peguer. *deciſ.* 57. *num.* 21. Rota *in Bononienſ. bonorum de Mulettis* 26. *Junii* 1602. *coram bon. mem. Cardin. Pamphilio.*

Quibus accedit communis uſus loquendi Civitatis 10
Bononiæ, in qua Juvenes vocantur potius reſpectu ſexus, ad differentiam fœminarum, quam reſpectu ætatis; ut fuit ponderatum *in eadem deciſione Bononienſ. de Mulettis.*

Non obſtat, quod Dominus Antonius Maria de tempore electionis haberet duos fratres juniores, & ſic habiliores ad ſuſcipiendam prolem: unde infertur, electionem factam de Domino Antonio Maria juvene, omiſſis aliis fratribus junioribus, fuiſſe invalidam; prout in ſimili dicitur de pluribus admiſſis, & approbatis in concurſu Parochialium; quod electio digni, omiſſo digniore, non ſuſtineatur: Garz. *de beneſ. part.* 7. *cap.* 16. *n.* 2. *& ſeqq.* Rota *deciſ.* 63. *nu.* 6.
parte 1 *recent.* Gregor. XV. *deciſ.* 1. *num.* 8. 11

Nam fuit reſponſum, id procedere in concurſu Paro- 12
chialium, ex diſpoſitione Concilii Tridentini, *in ſeſſ.* 24. *cap.* 18. & particulari conſtitutione ſanctæ mem. Pii V. ſuper proviſione Parochialium, non autem in aliis electionibus, in quibus ſufficit, Electores elegiſſe dignum, etiam omiſſo digniore; ut declarat Addit. ad Gregor. *dict. deciſ.* 11. *n.* 8. idem Garz. *de beneſ. part.* 7. *cap.* 16. *n.* 16. Pariſ. *de reſignat. l.* 4. *quæſt.* 16. *nu.* 4. & in terminis facultatis eligendi datæ in teſtamento, Bart. *in leg. cum quidam, nu.* 6. *ff. de legat.* 2. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 46. *verſ. valebit tamen:* Molin. jun. *de juſtitia & jure, tom.* 3. *parte* 1. *tit. de major diſputat.* 595. *ſub num.* 2. Sanch. *conſil. moral. libr.* 4. *cap.* 1. *dub.* 60. *num.* 11. ubi alios cumulat.

Et viſa fuit ceſsare difficultas, quia dicti fratres dictum fideicommiſsum non agnoverunt, nec voluerunt concurrere in dicta electione; quinimo illi expreſſe renunciarunt, atque electionem factam ad favorem

D. An-

Digitized by Google

D. Antonii Mariæ eorum fratres approbarunt; unde
perinde haberi debent in hac conſideratione, ac ſi non
extarent: cum quilibet poſſit ſuo favori renunciare:
13 *leg. ſi quis in conſcribendo, Cod. de pact. cap. ſi de terra*,
in fin. de privileg. Surd. *conſil.* 318. *num.* 3.
14 Non obſtat, quod quando jus renunciantis habet
aliquam mixturam cum honore & voluntate Teſtato-
ris, tunc dicto juri renunciari non poteſt: juxta *conſ.*
Caſtren. 259. *ſub nu.* 5. *circa med. verſ. dedit enim ipſe te-
ſtator lib....*, Calder. *conſil.* 1. *prope fin. verſ. ſi vero eſſet
introductum*.

Nam prædicti Doctores loquuntur in hærede, vel
fideicommiſſario, qui teſtatoris hæreditatem accepta-
runt, ac per conſequens ejus factum ſeu voluntatem
impugnare non poſſunt; ideoque non applicantur
præſenti caſui, in quo, cum fratres Dom. Antonii
Mariæ non ſunt teſtatoris hæredes, dicto juri renun-
ciare poterunt, *ex allegatis*.
15 Demum non obſtat, quod dicti fratres debuerint
ſaltem vocari ſeu citari in dicta electione, ex quo de
illorum intereſſe agebatur, juxta *conſ.* Zabarell. 139.
16 *num.* 2. Cuman. *conſil* 7. *num.* 2. Quia cum dicta ele-
ctio non eſſet actus judicialis, DD. Priores deputati
ad eligendum in teſtamento potuerunt ſe extrajudicia-
liter informare, ac Dom Antonium Mariam conſan-
guineum teſtatoris eligere, etiam non citatis dictis
fratribus; ut in terminis tenuerunt Gutierrez, *Canon.
quæſt. lib.* 2. *quæſt.* 97 *num.* 13. Sanchez *conſil. moral. lib.* 4.
cap. 1 *dub* 62. *num.* 1. *in fin.*
17 Et in omnem eventum dicta exceptio tanquam de
jure Tertii non ſuffragatur Lucatollis, ad impedien-
dam immiſſionem D. Antonii Mariæ, Socin. ſen. *con-
ſil.* 78. *lib.* 1. Ruin. *conſil* 35. *n.* 31. Rota coram Martin.
Andr *deciſ.* 87 *n.* 14. cum aliis *ibi* relatis.

Et ita utraque, &c.

Romana ſeu Tudertina Educationis, die Lunæ 14 Aprilis 1636.

Coram R. P. D. Pirovano.

SUMMARIUM:

1 *Pupilli melius, & ſecurius penes Matrem educantur.*
2 *Utilitas magna ex omnibus partibus movere debet animum judicantis in arbitrando loco, ubi pupillus ſit educandus.*
3 *Romana Civitas omnibus præcellit litteris, & bonis moribus: in qua Gymnaſia & Academiæ, Seminaria, & Ludimagiſtri florent: qui pueris ſumma cum diligentia, & amore aſſiſtunt, & invigilant, ut virtutibus illos imbuant & exornent.*
Ludimagiſtri dum ſunt mercenarii, in eis minor ſollicitudo de puerorum cura ſolet eſſe.
4 *Pupillis æqualiter providere ſemper fuit præcipuum Legiſlatoribus, nedum ut alantur, ſed ut liberalibus artibus inſtruantur.*
5 *Adoleſcentes ſunt transferendi ad Civitates, ubi melius & moribus & litteris ornari poſſunt.*
6 *Romanum Cœlum, cui dubium eſt, quod aliis præferendum ſit, circa aeris temperiem, & ſitus præſtantiam, & rerum affluentiam pro ſalute corporis tuenda.*
7 *Juvenum vivida ingenia in Urbe, qua ratione proveniant.*
8 *Pupillus educandus eſt ibi, ubi jura validius defendi poſſunt, abſque impenſa, ac etiam patrimonii diſſolutione.*
9 *Teſtatoris præceptum ſi contineat aliquam ſervitutis ſpeciem, a legato, & inſtitutione rejici ſolet.*
10 *Referens nihil aliud operari poteſt, quam relatum.*
11 *Domicilium non dicitur quis mutare, dum ſe transfert alio, ſtudiorum cauſa, aut mercatura, aut dignitatis, aut litis, aut melioris educationis.*
12 *Domicilio originis nunquam cenſetur renunciatum, niſi per expreſſam animi declarationem, aut longi temporis curſum, qui debet annos decem excedere.*
13 *Judex arbitrando poteſt modificare, ſeu declarare indiſcretam teſtatoris voluntatem.*

DECISIO LXXIII.

CEnſuerunt Domini, licere Dominæ Catharinæ
educare pupillos filios in urbe: quoniam ſi,
juſta cauſa ſuadente, Judicis arbitrio permiſſum eſt, 1
in hac cauſa determinare perſonam Matris, penes
quam pupilli melius & ſecurius ſint educandi, per *leg.*
1. *& penultim. ff ubi pupill. educ. deb. l.* 1. *Cod eod. titul.*
Baldus *conſil.* 472. *alias* 487. *incip. Pupilla morari debet:
vol.* 5. cum aliis allegatis per Franc. *deciſ.* 350. Maſtrill.
deciſ 230. *ac in deciſ. hujus cauſæ* 13. *Jan* 1631. eo liberius
Judex potuit arbitrari, & aſſignare locum in Urbe,
ubi pupilli ſint educandi, in quo cadere non poteſt ma-
ligna ſuſpicio, nec tanta circumſpectio periculi pupil-
lorum, ſed utilitas magna ex omnibus partibus pon-
derata, quæ movere debet animum judicantis in arbi- 2
trando loco educationis, *leg. utilitatem, ff. de confir.
tut. l.* 1. *in princ. ff. de contr. tut. l.* 1. *& ultima, ff ubi
pupill. educ. deb.* Cravet. *conſil* 18. *nu.* 3. Surd. *de alim.
tit.* 4. *quæſt.* 13. *num* 4. Valenz. alios referens, *conſil.*
36. *num.* 22. *& ſeqq.*

Et quod pertinet ad animorum dotes, ut litteris, & 3
bonis moribus pueri imbuantur, abſque hæſitatione
fatendum erit, Urbem præcellere, in qua Gymnaſia,
& Academiæ, Seminaria, & Ludimagiſtri florent,
qui pueris ſumma cum diligentia & amore aſſiſtunt &
invigilant, ut virtutibus repleantur: quod de Civi-
tate Tuderti dubitari poteſt, in qua Ludi-Magiſtri
non affluunt, prout in Urbe, ſed deſiderantur, &
mercede vel de publico conducuntur, vel ipſi merce-
narii ſunt, in quibus minor ſollicitudo de puerorum
cura ſolet eſſe: & hoc eſt, quod Legiſlatoribus ſem-
per præcipuum fuit æqualiter providere pupillis, ne-
dum ut alantur, ſed ut liberalibus artibus inſtruantur: 4
*leg. qui filium, ff. ubi pupill. educ. deb. leg. cum plures,
§. cum tutor ff. de admin & per tut. leg. de bonis. §. non
ſolum, ff. de Carb. edict.* & propterea non mirum, ſi
adoleſcentes ſunt transferendi ad Civitates, ubi me- 5
lius & facilius, & moribus, & litteris ornari poſſint,
maxime quando, ut in præſenti, æquali impenſa pro-
prii domicilii & loci, ad quem, ut transmigraturi
ſunt, ſuſtentari valeant, atque ita pro translatione
pupilli ad Civitatem Senarum, deciſum fuiſſe refert
Chriſtophorus Medices *deciſ.* 62. *nu* 5. & de Puero Ur-
bevetano, qui ex diſpoſitione Avi materni expreſſa
juſſus erat educari penes Aviam maternam, idem re-
ſponſum fuit *in Urbevetana educationis* 20. *Martii* 1628.
coram Dom. Card. Ubaldo: ut Seminario Romano invi-
tus detineretur.

Si vero attendantur, quæ ad corporis ſalutem pu-
pillorum reſpicere poſſunt, nempe aeris temperies, &
ſitus præſtantia, & rerum affluentia pro ſalute corpo-
ris tuenda; cui dubium, quod Cœlum Romanum
præferendum ſit? Quandoquidem ex Urbis latitudi-
ne, & amplitudine, ac magni fluminis, ac rerum con-
curſu, æque cuique corporis temperaturæ convenire
poſſit; ita ut ex hac univerſali convenientia, dixerit
Mandoſ. *ad Reg. Cancell.* 16. *quæſt.* 39. *num.* 7. inde pro-
venire vivida juvenum ingenia, ea ratione, quia ad 7
invicem coincidunt aeris optima temperies, & ingenii
incolarum præſtantia, ita ut de una ad alteram poſſit
argumentari, ex Ariſt. ſententia *in probl. ſect.* 14. *quæſt.*
1. *&* 15.

Demum inſpecta etiam utilitate rerum, & patri-
monii ipſorum pupillorum, educatio in Urbe eſt ad-
mittenda; dum ſub Avunculorum patrocinio, bona,
& jura pupillorum validius defendi poterunt abſque
impenſa, ac etiam patrimonii diminutione, attenta
oblatione per Dominam Catharinam matrem, de fi-
liis alendis in Urbe, pro ſumma jam in Civitate Tu-
derti decreta: & hæc ipſa patrimonii pupillorum ſpe-
rata defenſio adeo prævaluit, ut Concilium Neapoli-
tanum, omiſſo tutore, mandaverit pupillam penes 8
Matrem educari, quæ ad ſecundas tranſierat nuptias,
contemplatione Vitrici magni nominis Advocati, re-
ferente tunc, & deciſum atteſtante Carolo Tapia
deciſ. 51. *num.* 18. quæ etiam comprobantur ex ratio-
nibus *deciſ. ſupradicta* 62. *num.* 5. *& ſeqq.* Chriſtophori
Medic.

Non

Digitized by Google

Non obſtat præceptum Alexandri Patris pupillorum, de quo in ejus teſtamento: *Che l' infraſcritto ſuo herede non poſſi per neſſun tempo mai levarſi dall' habitatione, & domicilio di Todi, & andar ad habitare in altri luoghi.*

9 Quoniam omiſſo, quod tale præceptum, tanquam continens quandam ſervitutis ſpeciem, a legato & inſtitutione ſolet rejici: *leg. Titio centum, §. Titio centum, il. 2. ff. de cond. & demonſt.* attamen cum ſe referit ad ſimilem Martii Patris diſpoſitionem; ibi, *è conforme all' ordine particolare fatto dalla b. m. del ſignor Martio ſuo Padre, confirmando, in queſto in tutto, & per tutto il detto teſtamento, con la medeſima pena*: nihil plus referens operari poteſt, quam relate diſpoſitio
10 continet: *leg. eſſe toto, ff. de hered. inſtitut* Dec. *conſil.* 47 *n.* 1 Ruin. *conſ.* 127. *num.* 4. *l.* 2. Cravet. *conſil.* 45. *num.* 4 Menoch. *præſumpt.* 62. *num.* 14. *l.* 4. Berett. *conſil.* 130. *num* 5. loquens de diſpoſitione relata ad teſtamentum paternum, illiusque approbatione, ſed Martii Patris diſpoſitio duo determinat, Primum, quod nemo ex filiis ſuis deſcendentibus poſſit *innovare, o laſciar in alcun modo il domicilio di detta Città di Todi e ſuo Territorio:* Secundum, *che non ſi intenda prohibirli l' andare a qualche loco honeſto ſpaſſo per qualche meſe, & anno, in altri luoghi, come in Roma, & altrove,* ſubdens & *anco per molte altre occaſioni, purchè non mutino il domicilio come ſopra*: ergo cum neque a primo, neque a ſecundo recedatur per filiorum in Urbe educationem, nihil opponi poteſt de contraria Patris diſpoſitione.

Nam ſive Alexandri verba attendantur, ſive Martii diſpoſitio ſequatur, nulla poteſt eorundem voluntati contraventio colligi, cum de domicilii deſertione loquantur, ut alio ad habitandum ſe transferant: quod
11 quidem domicilium, ſi per accidens deſeratur, dum quia alio ſe transfert ſtudiorum cauſa, aut mercaturæ, aut dignitatis, aut litis, aut melioris educationis, non dicitur mutari: text. eſt *in leg. aſſumptio, Digeſtis, ad municip. leg. origine, Codic. de municip & origin. libro decimo, leg. pen in fin. ff. de Senat leg. provinciales, ff. de verb. ſignif.* Menoch. *conſ.* 329. *nu.* 37. Cephal. *conſil.* 251. *num.* 125. Surdus alios referens, *conſil.*
12 346. *num* 12. & *conſil.* 313. *num.* 71. affirmans, nunquam domicilio originis cenſeri renunciatum, niſi per expreſſam animi declarationem, aut longi temporis curſum, qui debet annos decem excedere; & iſta concluſio per Maritum fuit admiſſa, dum filiorum abſentiam per menſes, & annos permiſit ex aliquo accidenti; & quoad locum, nominando Urbem; ita ut educatio horum filiorum in Urbe non contra, ſed ſecundum voluntatem parentum dici poſſit. Quibus omnibus accedit Judicis arbitrium, modificans ſeu de-
13 clarans indiſcretam, quatenus opus ſit, parentum voluntatem; per *l. Quintus Mutius, ff. de ann. legat.* & alios pro hac parte ad ſupradicta adductos.

Et ita, &c.

Gerundenſis altius non tollendi, Lunæ 24. Novembris 1636.

Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM.

1 *Ædificare uſque ad cœlum quiſque poteſt in ſolo proprio.*

2 *Ædificare ſuum quis amplius extollere non poteſt, ſi ſit conſtituta ſervitus altius non tollendi.*

3 *Ædificium ſuum quis amplius extollere non poteſt, ſi id vellet facere ad æmulationem.*

4 *Servitutem altius non tollendi, qui habet, dicitur habere jus prohibendi, ne altius tollatur ædificium, in quo adeſt talis ſervitus.*

5 *Intellige tamen hoc, ſi dicta ſervitus ſit probata.*

6 *Verba intelligenda ſunt ſecundum qualitatem eis adjectam, & num. 7.*

8 *Significatio etiam propria unius verbi reſtringitur ex adjectione aliorum verborum.*

9 *Qualitas adjecta uni verbo, illud qualificat, & actum in diverſa ſpecie reponit.*

10 *Verba intelligenda ſunt ſecundum ſubjectum materiam.*

11 *Verba non poſſunt trahi ultra limites ſubjectæ materiæ.*

12 *Libris Mercatorum ſi ex ſtatuto credatur, intelligi debet quoad res, quæ ad Mercaturam ſpectant, non quoad alias.*

13 *Statutum permittens quod filiifamilias poſſint ſe obligare, intelligitur, quando ſe obligant ratione Artis.*

14 *Ædificium altius tollere ad æmulationem non licet.*

15 *Æmulatio non præſumitur, cum in dubio quilibet præſumatur ædificare ad ſui principaliter utilitatem, non ut alteri noceat.*

16 *Ædificium fieri ad æmulationem ſi quis aſſerat, incumbit onus probandi.*

17 *Æmulatio in ædificando non præſumitur, etiamſi magnum damnum vicino inferatur, & parva utilitas proveniat ædificanti; niſi aliunde probetur, & num. 31.*

18 *Æmulationis præſumptio ut excludatur, non ſufficit modica utilitas ædificare volentis, & n. 19.*

20 *Ædificium unum quando alteri non impediat Solem.*

21 *Muta* deciſ. 18. *loquitur de Monaſterio Monialium.*

22 *Ædificare ad æmulationem quis non cenſetur, licet aliquod damnum inferat vicino.*

23 *In agro ſuo fodiens, ſi vicini fontem avertat, non tenetur de dolo, ſi non animo nocendi vicino, ſed agrum ſuum meliorem faciendi cauſa, id faciat.*

24 *Aqua venas, qui in fundo ſuo incidit, ita ut aqua deſinat pervenire in alium fundum, ubi erumpebat, non dicitur vim facere, dummodo in hoc nulla ſervitus conſtituta ſit.*

25 *In ædificando tunc æmulatio intrat, quando conſtructio fit cum injuria alterius, & animo nocendi, non neceſſitatis, aut utilitatis propriæ cauſa.*

35 *Et quando conſtructio non prodeſt ædificanti, & alteri nocet.*

27 *In ædificando quando concurrit utilitas ædificantis, licet vicinus damnificetur, excluditur æmulatio, & præſumptio oritur quod ratione propriæ utilitatis quis ædificare velit.*

28 *Utilitas modica ſufficit, ad hoc ut dicatur ædificans non ædificare ad æmulationem.*

29 *Parum, & nihil æquiparantur.*

30 *Alciat. in* reg. 3. præſumpt. 3. *qualiter procedat.*

31 *Ædificantis modica utilitas ſi adſit, & magnum damnum inferatur vicino, tunc non excluditur æmulatio.*

32 *Sed hoc intellige, dum cum modica utilitate concurrit etiam inimicitia.*

33 *Patres Jeſuitæ obſequentiſſimi ſunt erga omnes alios Regulares, & hoc expreſſe profitentur.*

34 *Veriſimile quod non eſt, venit attendendum.*

35 *Patres Jeſuitæ ſunt Viri Religioſiſſimi.*

36 *Ædificium privatum altius tolli prohibetur, quando ex eo diſcooperirentur Religioſi, vel Religioſæ intra proprium Monaſterium.*

37 *Sed hoc intellige, quotieſcunque ex novo ædificio graviſſimum immineret Monaſterio præjudicium, etiamſi non fiat ad æmulationem.*

38 *Ædificium quando nocet Eccleſiæ, vel Monaſterio; compelli poteſt Dominus ædificii vendere ſervitutem altius non tollendi.*

DECISIO LXXIV.

FUit reſolutum, ſententiam Rotalem, in qua extitit pronunciatum, Patribus Dominicanis non competere jus perhibendi Patribus Jeſuitis ne altius tollant eorum ædificium, eſſe confirmandam; cum de ejus juſtitia conſtet; ex quo quiſque in ſolo proprio 1 poteſt ædificare uſque ad cœlum; *leg. cum eo, leg. Imperatoris, ff. de ſervitut. urban. prædior. leg. altius, leg. in ædibus, Cod. de ſervit. leg. Proculus, ff. de damno infect.* Borous *conſil.* 134. *num.* 1. *lib.* 3. Vincentius de Franchis *deciſ.* 223. Antonius Gomez. *in leg.* 46. *Tauri, num.* 6. Menochius *de arbitr. caſu* 156. *num.* 3. & *conſ.* 298. *num.* 24. Gaylus *obſervat.* 69. *num.* 1. *lib.* 2. & *ibid.* Græyus pariter *num.* 1. qui alios referunt.

Neque

2 Neque obſtat, quod Patres Dominicani prætendant
habere ſervitutem, & ſic jus prohibendi: quo caſu non
3 intrat Regula prædicta, ſcilicet, quod quiſquis in
ſuo ſolo ædificare ad libitum poſſit: prout dicta
regula non intrat ex alio capite, nempe quando fa-
brica ſit ad æmulationem.

4 Non reſpondetur quoad primum, quod licet ve-
rum ſit, eum, qui habet ſervitutem, habere jus prohi-
bendi, *dict. leg. cum eo, ff. de ſervitut. urban. prædiorum,*
leg. ſi in meo fundo, ff. de aqua pluvia arcenda, leg. ſi quid,
Cod. de ſervit. & aqua: dict. leg. altius, & dict. leg. ſi in ædib.
5 *Cod. de ſervit.* Attamen Patres Dominicani non pro-
bant hanc ſervitutem reſpectu ſui Monaſterii: nam,
etſi de anno 1260. quidam Macellarius convenerit cum
Patribus Dominicanis prædictis per infraſcripta verba *:*
Promittens, quod nullo unquam tempore, nec ipſe, nec
ſui plantabunt in ſuo tenedone, hoc eſt tenuta, arbo-
res; nec facient aliquid aliud, unde poſſi haberi proſpe-
ctus per aliquem modum ad locum veſtrum; (ſcili-
cet Dominicanorum) *vel unde poſſit haberi acceſſus*
ſive aditus, vel poſſit vobis aliquo modo, vel loco ve-
ſtro unquam damnum ſive præjudicium aliquod genera-
ri: Nihilominus fuit reſponſum, quod iſta verba in-
telliguntur reſpectu dicti Tenedonis Patrum Prædica-
torum vicini, & prope Tenedonem Macellarii, non
autem reſpectu Monaſterii; quia etſi verba ſint ſatis ge-
neralia, videlicet *loco veſtro*, & apta comprehendere
etiam Monaſterium; attamen illa verba declarantur
6 ex qualitate adjecta ibi, vel *unde poſſit haberi acceſſus ſi-*
ve aditus, quæ verba non poſſunt verificari in Mona-
ſterio, cum adſit via intermedia: & propterea hujuſ-
modi, verba, & qualitates adjunctæ expreſſe oſten-
dunt, quod non fuit intellectum de Monaſterio, ſed
de alio Tenedone vicino, ad quem poterat dari acceſ-
ſus, & aditus; cum prompte dictam viam intermediam,
7 non poſſit dari aditus neque acceſſus ad Monaſterium:
Bart. *in l. liberum. n. 13. ff. de verb. ſignif.* Bald. *in leg.*
precibus nu. 43. Cod. de impuber. Gabr. *conſ. 132. nu. 38. vo-*
8 *lum. 1.* qui alios congerit, & probat ſignificationem etiam
propriam unius verbi, reſtringi ex adjectione aliorum
9 verborum. Et ratio eſt, quia qualitas adjecta re-
ſtrinxit, & actum in diverſa ſpecie reponit: Bart. *in*
leg. ſi quis poſthumo, §. ſi filius, ubi Jaſ. *n 51. ff. de lib. &*
poſthum. Surd. *conſ. 179. n. 40. lib. 1. et conſ. 315. n. 26. et*
conſ. 441. n. 24. et 25. lib. 3.

Nec officiunt illa verba ſequentia, videlicet: *vel*
poſſit aliquo modo loco veſtro unquam damnum ſive
præjudicium aliquod generari. Quia hæc verba ſunt
intelligenda reſpectu ipſius tenedonis Patrum Prædi-
catorum, de quo in dicto inſtrumento ſolum age-
batur; non autem quod ſimpliciter non fieret præjudi-
cium Patribus Prædicatoribus: & proprius ſenſus il-
lorum verborum, attenta tota ſerie, eſt, quod in
tenendone ſuo Macellarius non plantabit arbores, vel
faciet aliquid aliud, unde poſſit haberi proſpectus ali-
quo modo *ad locum veſtrum*, ſcilicet tenendonem Fra-
trum Prædicatorum, vel unde poſſit aberi acceſſus ſi-
ve aditus ad illum; neque faciet aliquid, quod *vobis*
vel loco veſtro, ſcilicet dicto tenedoni veſtro damnum
ſive præjudicium generare poſſit; & propterea illa ver-
ba, *vel poſſit vobis aliquo modo præjudicium generare*,
ſunt intelligenda in ordine ad ipſum ſolum tenedonem
10 Fratrum, non autem ſimpliciter; cum de ipſo ſolo te-
nedone ageretur, & verba ſunt intelligenda ſecundum
ſubjectam materiam: *leg. Proculus, ff. de uſufruct. leg.*
Inſulam, ff. de præſcriptis verbi: Nevizan. *conſ. 92. nu.*
15. & 17. ita ut non poſſint trahi ultra limites ſubjectæ
materiæ: Gloſſ. *in cap. cum ordine, de reſcript* ibi *ſuper*
11 *alia re*: Jaſ. *in leg. ſæpe, n. 4. Cod de tranſaction.* Ubi ſi
ex ſtatuto credatur libris Mercatorum, intelligi debet
12 quoad res, quæ ad Mercaturam ſpectant, non quoad
alias: Bald. *in leg. fid. Cod. ad Macedonian.* ubi quod ſta-
13 tutum permittens, quod filiifamilias poſſint ſe obliga-
re, intelligitur, quando ſe obligant ratione artis: &
plura deducit Felin. *in cap. cum ordine, nu. 4. de reſcript.*
Bec. *conſil. 5. n. 14.* Surd. *conſ. 453. nu. 53. uſque ad fin. lib. 4.*

14 Quantum vero attinet ad æmulationem, reſponde-
tur, quod etſi verum etiam ſit, non licere ad æmulatio-
nem altius tollere fabricam *leg. opus novum, ff. de operi-*
bus public. cap. Piſanis, de reſtit. ſpol. Roman. *conſ. 52. nu.*
4. Gail. *ubi ſupra, nu 17.* Theſaur. *deciſ. 16. nu. 10.* Sichard.
conſ. feud. 9. num. 15. Menoch. *de arbitr. Judic. caſ. 156. nu. 3.*
& præſumpt. 29. nu. 28. lib. 6. Vivius *deciſ. 306. verſ. contra-*
rium vero: & deciſ. 403. ubi *nu. 6.* quod ita judicatum
fuit; prout etiam dicit Clarus *in §. feudum quæſt 30.*
verſ. & ſuperioribus annis cum quidam. Honded. *conſ. 80.*
n. 7. & 35. lib. 1. ubi etiam de communi: tamen æmu-
latio præſumitur: quia quilibet in dubio præſumitur
ædificare ad ſui utilitatem principaliter, & non ad æ-
mulationem alterius: Gloſſ. *in leg. fluminum, §. fin.*
ubi Bart. & alii *ff. de damn. infect.* Jaſ. *in repetit leg. quo*
minus, n. 23. ff. de fluminibus, et in leg. ex hoc jure, num.
11. ff. de juſtitia et jure: Bald. *in leg. item lapilli, num 4.* 15
circa med ff. de rerum diviſione; Gail. *allegata obſervatio-*
ne 69. nu. 30 & *ibi* Grevæus *num 6* Honded. *dict. conſ. 80.*
num. 24. volum. 1. Mynſing. *decad. 11. conſ. 2. num. 7.* Vivius
dict. deciſ. 306. nu. 5. Unde Patribus dominicanis incum-
bit onus probandi, quod Patres Jeſuitæ altius tollant
ad æmulationem: Gail. *ubi ſupra. n. 31.* cum ædificans 16
in ſuo habeat regulam pro ſe: *leg. generaliter, §. ſi peti-*
tur, in fine, ff. de fideicomm. libertat. leg. ſive poſſidetis Cod.
de probat. Dec. *conſ. 400. nu. 8. et conſ. 173. n. 5.* Cæpol. *conſ.*
138. nu. 16. cum ſequentibus, vol. 1. Maxime quod in hoc
caſu excluditur etiam æmulatio ex teſtibus datis *in ſum-*
mario Patrum Jeſuitarum, n. 15.

Neque facit quod æmulatio ſatis probetur, ex quo 17
magnum damnum provenit Patribus Dominicanis,
parva autem utilitas Patribus Jeſuitis; Cephal. *Conſ.* 18
103. nu. 15. qui etiam ſubdit, nec modicam utilitatem
ædificare volentis ſufficere ad excludendam hanc præ-
ſumptionem æmulationis, quod voluit etiam Anto-
nius Padilla *in dict. leg. altius, nu. 22. verſ. quod quidem*:
ubi poſt Cravet. teſtatur de communi: *l. 3. ff. de operibus*
publicis, ubi Alberic. Gomeſ *ad leg. Tauri 46. num. 8.*
Doctores *in dict. leg. altius*. Marſil. *ſingul. 154.* Dec. *in*
leg. nullus, et in leg. Domum, ff. de regulis juris, Ja-
ſon. *conſ. 32. lib. 1. et in leg. quo minus quæſt. 1. ff. de flu-*
minibus, Roman. *conſ. 52. dub. 2.* Muta *in Capitulis Regni*
dec. 116. num. 110. et deciſ. 8 num. 5.

Quia huic fundamento fuit reſponſum, non pro- 19
bari, quod parva utilitas reſultet Patribus Jeſuitis,
magnum autem damnum Patribus Dominicanis, im-
mo eis nullum affertur damnum, circa aeris benigni-
tatem; ædificium enim iſtud non impedit Solem, quia 20
Monaſterium Patrum Dominicanorum eſt in parte O-
rientali, & prius habet Solem, quam Collegium Pa-
trum Jeſuitarum, nec etiam impedit ventum Occi-
dentalem, quia Patres Jeſuitæ ſunt in depreſſiori loco,
in eminentiori vero Dominicani, ita ut ipſis non
impediatur Favonius, neque ventus Auſtralis, qui
eſt pernicioſus, impeditur a dicto ædificio, quia
Murus tendit ab ipſo Meridie ad Septentrionem,
minus impeditur ventus Aquilonaris, qui libere
perflat Cœnobium Patrum Prædicatorum, ut bene 21
dignoſcitur ex planta: & ſic ceſſat, quod dicit Mu-
ta *in d. deciſ. 8. n. 8.* qui etiam loquitur de Monaſte-
rio Monialium.

Ultra quod, & ſi aliquod damnum inferretur Pa-
tribus Dominicanis, quod vere non infertur ex præ-
dictis, adhuc non intraret æmulatio: *d. l. Proculus,* 22
leg. fluminum §. fin. ff. de damno infect. leg. ſi in ædibus,
et leg. cum eo, ff. de ſervitut. urb. prædiorum, quia,
qui utitur jure ſuo, nemini facit injuriam, *leg. nullus*
videtur, ubi Dec. *n. 1.* Cagnol. *nu. 4. ff. de reg. Jur. d.*
leg fluminum, §. fin. ff. de aqu. pluv. arcend. ubi, qui in
agro ſuo fodiens, vicino fontem avertit, de dolo 23
non tenetur, ſi non animo nocendi vicino, ſed a-
grum ſuum meliorem faciendi id facit *leg. ſi in meo fun-*
do ff eod. tit. ubi dicitur, quod is vim non facit, qui ve- 24
nas aquæ in ſuo fundo incidit, ita ut ob id aqua
deſinat pervenire in alium fundum, ubi erumpe-
bat, dummodo ſervitus eo nomine ei, in cujus fun-
do aqua erumpebat, nulla conſtituta ſit: Gail. *d.* 25
obſervat. 69. numer. deximo primo et numer. 28. di-
cit, quod æmulatio intrat, quando conſtructio ſit
injuria alterius, & animo nocendi, non neceſſitatis, 26
aut utilitatis propriæ cauſa, & quando conſtructio
non prodeſt edificanti, & alteri nocet: & ita loquun-
tur Doctores, qui in contrarium poſſent allegari: ut
conſiderat Honded. *in dict. conſ. 80. nu. 35. volum. 1.* At

Digitized by Google

27 quando concurrit etiam utilitas ædificantis, licet vi-
cinus damnificetur, excluditur æmulatio, & præſum-
ptio exoritur, quod ratione propriæ utilitatis quis æ-
dificare velit: Caſtr. *in dict. leg. cum eo, ff de ſervitut.
urban. prædior.* Marſil. *dict. ſingul.* 154. *in fin.* Alciat. *in
reg. 3. præſumptione* 23. aſſerens, etiam modicam utili-
tatem volentis ædificare, ſufficere.
28 Nec officit quod Padilla *in dict. leg. altius, num.* 22.
29 aſſerat, modicam utilitatem non excludere præſum-
ptionem æmulationis, & parum & nihil æquiparari:
Quia hic non ſumus in iſtis terminis; nam utilitas eſt
conſiderabilis, non parva, reſpectu volentium ædifi-
care, licet ſit modica inſpecto damno vicini; & in hoc
caſu bene procedit opinio Alciati, ut dicit Honded.
30 *dict. conſ* 8. *num.* 35. *volum.* 1. Et eadem ratione re-
ſpondetur *conſilio* Cephali 130. cum ipſe poſt Cæpol-
lam, quem allegat, aſſerat modicam utilitatem ædi-
ficantis, ſi adſit magnum damnum vicini, non exclu-
dere æmulationem: quia, ut dictum eſt, iſta modi-
31 ca utilitas non concurrit in caſu noſtro: & in omnem
caſum, Cephalus loquitur, quando cum modica uti-
32 litate concurrit inimicitia, in qua principaliter ſe fun-
33 dat: hic autem nulla adeſt inimicitia; imo Patres Je-
ſuitæ obſervantiſſimi ſunt erga omnes alios Regulares,
& hoc expreſſe profitentur: & nugæ ſunt dicere; quod
quidam Nobilis inſtituit hoc ædificium in odium Pa-
trum Prædicatorum, cum quibus habuit litem, occa-
ſione cujusdam Patris: quia nec hoc eſt veriſimile, nec
34 Patres Jeſuitæ, Viri Religioſiſſimi, hoc paterentur.
Non obſtat quod privatum ædificium altius tolli
35 prohibeatur, quando ex eo diſcooperirentur Religio-
ſi, vel Religioſæ intra proprium monaſterium: Cy-
nus *in d. l. altius*, Covarr. *lib.* 3. *var. cap.* 4. *n.* 8. Mar-
36 ſil. *d. ſingul.* 154. ubi admittit opinionem Cyni quo-
tieſcunque ex novo ædificio graviſſimum immineret
Monaſterio præjudicium, etiamſi non fiat ad æmula-
tionem, & hoc propter publicam utilitatem, quæ a
Religioſis domibus provenit; Anton. Gomez. *ad leg.*
37 46. *Tauri, n* 6. ubi *n.* 9. ait; quod ubi ædificium no-
cet Eccleſiæ aut Monaſterio, compelli poteſt Dominus
ædificii vendere ſervitutem altius non tollendi; Ca-
hebuſ. *deciſ.* 152. *n.* 1 *&* 2. quod etiam poſt alios dicit
Muta *d. deciſ.* 8. *n.* 6. *&* 7.
Nam huic fundamento fuit reſponſum per Domi-
38 nos, quod Covarruvias & alii prædicti loquuntur,
quando privatus vult altius tollere, in præjudicium
Eccleſiæ, & Religioſorum; vel etiam in caſu, quo
Religioſi vellent altius tollere ædificium in præjudi-
cium Eccleſiæ Monialium; ſed quando agitur, prout
in caſu noſtro inter Monaſteria Virorum, quia tunc
illi, qui volunt altius tollere, habent privilegium a
jure id faciendi, dummodo non faciant ad æmulatio-
nem, vel alia Pars non debeat ſervitutem; ideo non
poſſunt impediri quominus jure proprio utantur, ex
Covarruvia *in cap.... de Jur. in* 6. *num.* 4 *per totum,
verſ. quod vero diximus.*

Et ita concluſum utraque parte informante.

Valentina Coadjutoriæ, die Lunæ 12, Januarii 1637.

Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM.

1 *Coadjutoria datur in favorem Eccleſiæ, ut cultus divinus debitis non fraudetur ſervitiis.*

2 *Coadjutoria datur, ut ea ſervitia, quæ a Coadjuto præſtari non poſſunt, a Coadjutore præſtentur.*

3 *Coadjutoris expirat officium, ſi efficiatur inhabilis.*

4 *Coadjutoris officium expirat per mortem Coadjuti, vel translationem, niſi Coadjutor habeat futuram ſucceſſionem.*

5 *Coadiutor ſi efficiatur impotens, non eſt qui coadiuvet, ſicuti ſi Coadiutus moriatur, vel transferatur, non eſt qui coadiuvetur.*

6 *A tutela, vel cura, licitum eſt arguere ad Coadjutoriam.*

7 *Tutela, vel cura expirat, ſi Tutor, vel curator efficiatur inhabilis, puta mutus, ſurdus, vel cæcus.*

8 *Coadiutor ſi non deſerviat Eccleſiæ, & ei debita ſervitia non præſtet, Coadiutus poteſt petere novum Coadiutorem.*

9 *Papa de jure poteſt Coadiutorem dare cum futura ſucceſſione.*

10 *Sanctus Auguſtinus ſucceſſit in Eccleſia Hipponenſi de conſenſu poſſeſſoris.*

11 *Coadiutoria ſolum tribuit Coadiutori exercitium, & non ius, cum illud remaneat penes Coadiutum.*

12 *Res quando devenit ad ſtatum, a quo incipere non poteſt, non attenditur.*

13 *Dictio*, enim, *iuncta verbo futuri temporis, importat conditionem.*

14 *Irregularitas incurritur propter cæcitatem.*

15 *Cæcus efficitur inhabilis ad beneficia obtinenda.*

16 *Cæcus nec beneficia optare poteſt.*

17 *Legatarius ſolum poſt obitum teſtantis plenum jus acquirit in legato.*

18 *A legatis ad beneficium licitum eſt arguere.*

19 *In proviſo ſub conditione habilitas requiritur de tempore purificata conditionis.*

20 *Coadiutor ſi de tempore vacationis ſit effectus cæcus, cum ſit irregularis, & ſic inhabilis, non poteſt prætendere ſucceſſionem.*

21 *Defectus ſuperveniens poſt purificatam conditionem, non vitiat actum.*

22 *Clauſula*, ex nunc, prout ex tunc, *denotat inchoationem temporis.*

23 *In actu conditionali primum locum obtinet voluntas diſponentis.*

24 *Clauſula*, ex nunc prout ex tunc, *adiecta actui conditionali, ſumit robur a die eventus conditionis.*

25 *Retrotractio non habet locum, quando res devenit ad ſtatum, a quo incipere non poteſt.*

26 *Retrotractio in actu conditionali retretrahi non poteſt in præiudicium eius, cui medio tempore fuit ius quæſitum.*

27 *Actus conditionalis, ut eveniente conditione a principio incipere poſſit, debet eſſe in tali ſtatu de tempore purificationis conditionis, ut tunc poſſit inchoari.*

28 *Abb.* in conſ. 47. num. 2. & ſequentibus volum. 1. *declaratur.*

29 *Actus legitimi non recipiunt neque diem, neque conditionem.*

30 *Cæcus poteſt ſuccedere Patri Baroni, vel habenti iuriſdictionem, licet de novo talis dignitas cæco conferri non poſſit.*

31 *Quaſi ſatis ſit quod fuerit habilis tempore, quo ſpem habuit ſuccedendi, & ſuperveniens cæcitas non privat illum tali ſucceſſione.*

32 *Bart.* in leg. cæcus, ff. de judic. *declaratur.*

33 *Lex*, cæcus, ff. de judic. *procedit in cæcitate ſuperveniente illi, qui eſt Iudex.*

34 *Lex*, cum Prætor, ff. de judic. *procedit in cæcitate, quæ venit antequam quis ſit factus Judex.*

35 *Doctores loquentes in rebus prophanis, non ſunt trahendi nec applicandi in rebus ſacris.*

36 *Beneficii acquiſitio impeditur propter cæcitatem.*

37 *Papa, ſi diſponat, quod moriente, vel cedente Coadiuto, Canonicatus non poſſit impetrari, quia vult, ut pertineat ad Coadiutorem, qualiter iſta diſpoſitio intelligatur.*

38 *Gratia conditionalis non obſtante decreto irritanti non purificata conditione decretum non operatur.*

39 *Coadiuto mortuo, Coadiutori habenti ſucceſſionem, non requiritur alia collatio.*

40 *Clauſula*, ex nunc, prout ex tunc, *quando non operetur.*

DECISIO LXXV.

Hieronymus de Torres, Canonicus Valentinus, obtinuit ſibi dari Coadjutorem cum futura ſucceſſione Franciſcum Vincentium; & eo, prout ſupponitur, ad cæcitatem redacto, dubitavi de ordine Datariæ; An ſit concedenda gratia novæ Coadjutoriæ? & Domini reſponderunt eſſe concedendam etiam cum futura ſucceſſione.

Quan-

Quantum enim attinet ad Coadjutoriam, res viſa
1 fuit clara; quia Coadjutoria datur in favorem Eccleſiæ,
ut cultus divinus debitis non fraudetur ſervitiis, & ut
2 ea ſervitia, quæ a Coadjuto, ob ſenectutem, & infir-
mitatem præſtari non poſſunt, a Coadjutore preſtentur:
*cap. ex parte, ex parte, de Cleric. ægrot. cap. 1. eodem tit.
in 6.* Put. *deciſ. 225. num. 17. lib. 3. in correct.* & diſponi-
tur a Sacroſancto Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 7.
de reformatione.*

3 Neque obſtat, quod jam ſemel fuit datus Coadju-
tor; quia cum ſit effectus inhabilis ad ſerviendum, ex-
4 piravit illius officium; prout ceſſat per mortem Coad-
juti, vel translationem illius, niſi Coadjutor idoneus
habeat futuram ſucceſſionem. Et ratio utriusque ca-
5 ſus eadem eſt, quia, ſi Coadjutor efficitur impotens,
non eſt qui coadjuvet, ſimiliter, ſi Coadjutus mori-
tur, vel transfertur, non eſt qui coadjuvetur: unde
ceſſat Coadjutoria; ex Add. per Joannem Andream *in
cap. fin. n. 10. verſ. probat hoc derivatio nominis*, & *ibi* Card.
n. 19. verſ. Per hoc facit derivatio nominis de Cleric. ægrot.
6 & tam Joannes Andreas, quam etiam Cardan. conclu-
7 dunt, licitum eſſe arguere a tutela, & cura, ad Coad-
jutoriam; ſed tutela & cura expirant, Tutore, vel Cu-
ratore inhabili effecto, puta ſi efficiatur mutus, ſurdus,
cœcus; Bart. *in leg. 1. §. mutus, n. 3. ff. de tut.* & in noſtris
terminis Rota reſolvit. *in cauſa Tiraſonen. Coadjutoria
14. Januarii 1611. coram bonæ memoriæ Dionyſio Cardinali*
8. *Marcomontio*, ita pariter, ſi Coadjutor non deſerviat
Eccleſiæ, nec ei debita ſervitia præſtare poſſit, Coad-
jutus poteſt petere, ut detur ſibi novus Coadjutor.

Quantum vero attinet ad futuram ſucceſſionem, vi-
delicet quod poſſit dari, ſi Sanctiſſimo Domino noſtro
placuerit, res etiam viſa fuit clara: quia ſummus Pon-
tifex de Jure poteſt Coadjutorem cum futura ſucceſſio-
9 ne deputare: *cap. ſicut vir, §. ecce his auctoritatibus, 7.
quæſt. 1. & in cap. non autem, eadem quæſt. 1.* ubi S. Au-
10 guſtinus ſucceſſit in Eccleſia Hipponenſi de con-
ſenſu poſſeſſoris: Put. *dict. deciſ. 225. num. 20. lib. 3.
in correct.*

Nec in hoc caſu obſtat jus Franciſci ex Coadjutoria
prius illi conceſſa cum futura ſucceſſione: non quidem
Jus, quod oritur ex Coadjutoria, cum illa tribuat
Coadjutori ſolum exercitium, jus autem remaneat pe-
11 nes Coadjutum: Hoſtienſ *in cap. de Rectorib. in verb.
cauſam habeant*: Card. *n. 1.* Anania *n. 2.* Anchar. *n. 3.*
Abb. *in fin.* Boich. *in cap. conſultationibus, num. 8. eo-
dem tit.* Anchar. *in cap. grandi, num. 5. verſ. Nam jus,
de ſupplen. neg. Prælat. in 6.* Gloſſ. *in dict. cap. grandi*:
Garcias *de benef. part. 4. cap. 5. n. 75.* & fuit dictum *in
cauſa Hiſpalenſi Præminentiarum 20. Februarii 1617. co-
ram bonæ memoriæ Martino Andrea.*

12 Non etiam obſtat jus ex futura ſucceſſione: quia
cum propter cæcitatem res venerit ad caſum, a quo in-
cipere non potuit, vitiatur: *leg. ſi a me, & leg. ſi al-
teri*, alias incipit. *Julianus, ff. de Judic.* Oldrad. *conſ.
53. num. 3.*

Et pro majori etiam dilucidatione hujus articuli
præmittendum eſt, *Primo*, quod gratia futuræ ſucceſ-
ſionis in caſu iſto non eſt pura ex verbis illis: *Supplica-
tur Sanctitati veſtræ, &c. Cum primum per ceſſum, vel
deceſſum vacare contigerit, ex nunc prout ex tunc, & e
contra; etiamſi tempore vacationis officium Coadjutoris
exercere non inceperit, aut per illum ſteterit, quominus
13 exercuerit, conferre, &c.* Dictio enim *cum*, juncta
verbo futuri temporis, videlicet *cum primum per ceſ-
ſum vel deceſſum vacare contigerit*, importat conditio-
nem: *leg. hujusmodi, & leg. quodcunque, §. fin. ff. de
verbor. obligat.* Cuman. *conſ. 61. Petrus hæres num. 3.
verſ. ad ſecundum*: Bartol. *in leg. 1. verſ. ſecundo quæro,
ff. de condit. & demonſtrat.* Bald. *in leg. ex his, Cod. quan-
do dies legat. cedant. num. 1.* & talis conditio dicitur ex-
preſſa, ſecundum Bald. *in rubr. de inſtit. & ſubſtit. num.
4. verſ. quidam autem dicunt*: Dec. *conſil. 401. num. 1.
tom. 2.* Grat. *conſ. 1. num. 94. & conſ. 138. num. 11. lib. 1.*
Pariſ. *conſ. 17. num. 25. lib. 1.*

14 Secundo præmittendum eſt, quod cum propter di-
ctam cæcitatem ſit incurſa irregularitas, Franciſcus
Coadjutor effectus fuit inhabilis ad beneficia obti-
nenda, ut probant Doctores per textum *in cap. hinc
15 etenim; 49. diſtinct.* Adden. ad Simonet *de reſervat. quæſt.*

45. littera A, ubi, quod nec optare poteſt; Gonz.
gloſſ. 34. num. 60. & 73. Pariſ. *de reſignat. lib. 5. quæſt.* 16
6. num. 36. Barboſ. *de offic. & poteſtate Epiſcopi, alle-
gat. 42. nu. 27. lib. 2. & in tract. Jur. Eccleſ univerſ. lib.
1. cap. 33. num. 140.* & late poſt alios, Menoch. *de ar-
bitr. caſ. 226.* & fuit dictum *in cauſa Salamantina por-
tionis, 24. Aprilis 1582. coram ſanctæ memoriæ Clemen-
te VIII.*

Tertio præmittendum eſt, quod tunc Franciſcus di-
cebatur conſequi Canonicatum, quando Canonicatus
vacaſſet per obitum, vel ceſſionem Coadjuti; cum
ſub dicta conditione fuerit conceſſa futura ſucceſſio, 17
ad inſtar legatarii, qui in ſuo legato poſt obitum ſolum
teſtantis plenum jus acquirit: *leg. in tempus, ff. de hæ-
red. inſtit.* Goffred. *in leg. pater filium, §. fundum, nu.
1.* & *ibi* Alciat. *n. 1. ff. de legat. 3.* Bart. *conſ. 76. incipien-
te, Pater filio: col. 2. verſ. me tamen non movet: lib. 1.*
Alexand. *conſ. 14. n. 4. lib. 1.* Brunett. *de ſtatut. tit. quod
ſtandum maſcul. artic. 6. n. 225. verſ. quod autem*, Fe-
nuc. *de moment. temp. cap. 5. n. 26.* Peregrin. *de fideicomm.
art. 40. n. 62.* Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt. 549. nu. 10.* The-
ſaur. *deciſ. 209. n. 2.* Randen. *de analog. c. 27. n. 30.*

Neque dicatur præfatos Dominos loqui in legatis,
& non in beneficiis; quia eadem eſt ratio in beneficiis, 18
cum liceat arguere a legatis ad beneficium: quia in
utroque dicitur eſſe donatio: *leg. legatum, ff. de legat.
2. cap. quia diverſitatem, de conceſſ. præbendæ, cap. il-
lum, ne ſede vacent.* Oldrad. *conſil. 68. num. 2.*

Ex quibus cum proviſio Franciſci eſſet conditionalis,
ſicut quando Canonicatus vacaverit per obitum, vel 19
ceſſum Hieronymi, & de illo tempore gratia eſſet pu-
rificanda, ſequitur, quod habilitas Franciſci requi-
rebatur, & erat neceſſaria de tempore vacationis, &
ſic de tempore purificatæ conditionis; *cap. ei, cui, de
præben. in 6. leg. intervenit, ff. de legat. præſtan.* Ol-
drad. *dict. conſ. 58. n. 2. verſ. contrarium videtur, & n.
5.* Anchar. *in Clement. unica, col. 8. verſ. quid dicendum,
de conceſſ. præbend.* Caſſad. *deciſ. 3. ſub n. 6. verſ. non ob-
ſtat, & n. 15. verſ. taliter quod terminus conditionis, de
præben.* Creſcent. *deciſ. 10. n. 9. de privil.* Navar. *in cap.
ſi quando, except. 10. num. 7. & ſequentibus, de reſcript.*
Unde cum dicto tempore vacationis, Franciſcus ſit ef- 20
fectus cœcus, & ſic irregularis, & incapax beneficio-
rum, res eſt redacta ad eum caſum, a quo incipere
non poteſt, & futura ſucceſſio corruit; licet ſecus eſ- 21
ſet, ſi cæcitatis ſuperveniſſet poſt purificatam condi-
tionem, & ſic poſt actum conſummatum, ut diſtin-
guendo dicit Oldrad *in dict. conſ. 58. n. 4.*

Non obſtat clauſula, *ex nunc prout ex tunc, & e
contra*; quæ denotat inchoationem temporis; quaſi 22
videatur fieri, ſeu factam fuiſſe gratiam tempore da-
tæ, & ex ea arguatur mens Papæ, quæ etiam in actu
conditionali primum locum obtinere debet, ut alias 23
dicebant inſignes Advocati Curiæ; ut refert Caſſad.
dict. deciſ. 3. n. 15. in princip. de præbend.

Huic enim fundamento fuit per Dominos reſpon- 24
ſum, quod hæc clauſula, *ex nunc prout ex tunc*, ad-
jecta actui conditionali, ſumit robur a die datæ, ad
quam non retrotrahitur, quando alteri medio tempo-
re fuit jus quæſitum; Caſſad. *dict. deciſ. 3. n. 15. de præ-
ben.* Mohed. *deciſ. 21. n. 4. eodem tit.* Puteus *deciſ. 186. lib.
2. in correct.* Achill. *deciſ. 14. n. 7. de appel* Cott. *deciſ. 19.*
Gloſſ. *in Clement. unica, verſ. ex tunc*, ubi Cardin. *n. 9.*
Ancharan *n. 6.* Imol. *n. 10.* Vitalin. *n. 17. & ſeqq. de conceſſ.
præben.* Additio ad Rotam *deciſ. 2. de conceſſ. præbend. in
nov.* Pariſ. *conſ. 82. n. 17. lib. 4.* Gabriel *conſ. 185. n. 6. & conſ.
186. n. 19. lib. 1.* & alios contigerit. Tiraquell. *de retract.
convent. §. 2. gloſſ. 1. n. 87.* & fuit dictum *in cauſa Medio-
lanen. præceptoriæ 16. Martii 1590. coram Bubalo; in cau-
ſa Valliſoletana Decanatus 11. Decembris 1600. coram bonæ
memoriæ Cardinali Mellino.* Neque etiam poteſt retro-
trahi, quando ante purificatam conditionem res de- 25
venit ad caſum, a quo incipere non poteſt; paria
enim ſunt, quod retrotractio in actu conditionali
non poſſit fieri in præjudicium juris medio tempore 26
Tertio acquiſiti, & quod ante purificatam conditio-
nem ſuperveniat incapacitas, & inhabilitas proviſi; 27
quia hoc caſu, etiam extremum, a quo non eſt
habile de tempore purificatæ conditionis, ut late per
Coſt. *de retract. cap. 27. n. 1.* qui dicit, quod res debet

eſſe in tali ſtatu de tempore purificatæ conditionis, ut
tuncpoſſet inchoari; & allegat Bartol. Caſtr. & alios.
28 Neque prædictis obſtat Abb. *in conſ. 47. n. 2. & ſeqq.*
volum. 1. Quia loquitur de cæcitate, quæ ſupervenit
poſt electionem, & ſic poſt actum conſummatum: &
propterea dicta electio non vitiabatur, quia actus le-
26 gitimi non recipiunt, neque diem neque conditionem,
cap. actus legitimi, de reg. jur. leg. in ambiguis, §. 1. *ff.*
eodem tit. Oldrad. *dict. conſ.* 58. *num.* 4.
Et quamvis Abbas alleget inter alia, Bart. *in leg. cæ-*
30 *cus, ff. de Jud.* qui n. 1. tenet cæcum poſſe ſuccedere Pa-
tri Baroni, vel habenti jurisdictionem, licet denovo
talis dignitas cæco conferri non poſſit, quaſi ſatis ſit,
31 quod fuerit habilis tempore, quo habuit ſpem ſucceden-
di, & ſuperveniens cæcitas non privet illum tali ſpe.
32 Huic tamen fundamento reſpondetur, quod Bart. po-
tius favet caſui noſtro: nam explicando *d. leg. cæcus*:
33 opponit de text. in *leg. cum Prætor, verſ. non autem, ff.*
eod. tit. de judiciis: & poſtea ſolvit objectum, ſcilicet ut
34 *d. leg. cæcus*, procedat in cæcitate ſuperveniente; poſt-
quam eſt Judex; textus autem in *d. leg. Prætor*, proce-
dat in cæcitate, quæ venit, antequam eſſet factus Judex.
35 Et ultra quod Bart. loquitur in profanis, & non ſu-
mus in caſu, in quo agitur de Canonicatu, habente
annexum Ordinem ſacrum, ad quem cæcus, tanquam
irregularis eſt inhabilis: loquitur in filio Baronis, qui
habebat fundatam ſpem ſuper jure certo de præſenti;
ſed in caſu noſtro cæcitas ſupervenit ante purificatam
gratiam Coadjutoriæ, & ſic antequam fuerit acquiſi-
36 tum plenum jus. Quare non agitur de retentione Ca-
nonicatus, ſed de illius acquiſitione, quæ impeditur
propter cæcitatem ex *ſupra adductis*.
37 Non obſtat, quod Papa diſponat, quod moriente,
vel cedente Coadjuto, Canonicatus non poſſit impe-
trari: Quia hoc eſt intelligendum, ſi conditio puri-
ficetur, & non ſuperveniat impedimentum canonicum,
38 prout invenit in caſu iſto impedimentum cæcitatis:
Mohed. *dict. deciſ.* 21. *n.* 4. *de præbend.* ubi quod non ob-
ſtante decreto irritanti, ſi gratia eſt conditionalis,
prout in caſu iſto ex ſuperius deductis, non purificata
conditione decretum non operatur.
Et pari modo reſpondetur ad id, quod deducebatur,
videlicet quod mortuo coadjuto non requiritur alia
39 collatio, ut in *Cauſa Tiraſonen. Coadjutoriæ* 8. *Aprilis*
1599. *coram bonæ memoriæ Penia*, quæ habetur apud
Marchel. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 466. & apud Garz. *de be-*
neſic. part. 4. *cap.* 5. *num.* 138. Gonz. *ad reg.* 8 *gloſſ.* 5. §.
9. *num.* 79. Lotter. *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 25. Quia hoc
provenit ex clauſula *ex nunc prout ex tunc, & e contra*:
quæ non operatur in caſu iſto; ex quo tempore purifi-
catæ conditionis Coadjutor, cui fuerat conceſſa futu-
40 ra ſucceſſio, erat inhabilis ad Canonicatum, propter
cæcitatem, ut ſupra deductum fuit.
Et ita concluſum utraque parte informante, &c.

Gerunden. Canonicatus & Sacriſtiæ, Lunæ 18. Maji 1637.

Coram R. P. D. Veroſpio.

SUMMARIUM.

1 *Beneficium remanet affectum per appoſitionem manus Papæ.*
2 *Beneficium affectum per appoſitionem manus Papæ Ordinarius conferre non poteſt.*
3 *Qualitas narrata Papæ in impetratione gratiæ eſt plene juſtificanda.*
4 *Liber Baptiſmatis ex communi conſuetudine probat ætatem.*
5 *Teſtis probat ætatem, ſi deponat de judicio ſuo, & per aſpectum.*
6 *Ætas probatur per teſtem, qui deponat, aliquem habere certam ætatem, quia ita ab ipſo audivit.*
7 *Ætas bene probatur ſi frater de alterius fratris ætate deponat.*
8 *Infirmitas probatur per teſtes de ea informatos, ratione diuturnæ conſuetudinis.*
9 *Infirmitas probatur per teſtes peritos.*
10 *Infirmitas bene probatur ex ſucceſſivo obitu brevi tempore poſt narratam infirmitatem ſuperveniente.*
11 *Poſſeſſio beneficii ſemel probata præſumitur uſque ad obitum continuata.*
12 *Servitium præſtitum fuiſſe Eccleſiæ per eum, qui poſſedit beneficium, habens ſervitium annexum præſumitur.*
13 *Coadjutoria gratia concedi ſolet etiam in beneficiis non habentibus curam animarum.*
14 *Qualitas narrata Papæ non eſt juſtificanda, ſi ſoleat Papa abſque dicta qualitate gratiam concedere.*
15 *Inſtrumentis antiquiſſimis adhibenda eſt fides.*
16 *Libris continentibus ea, quæ ad officium ſcribentis ſpectant, credendum eſt.*
17 *Teſtium defectus tolluntur ex eorum numero.*
18 *Teſtium dicta magnum robur accipiunt ex approbatione adverſarii, qui illa non impugnat.*
19 *Poſſeſſori ſufficit excludere Adverſarium ex illius non jure.*
20 *Papa concedendo Coadjutoriam, providet præſenti neceſſitati Eccleſiæ, & futuræ beneficii vacationi.*
21 *Coadjutor, ut poſſit ſuccedere in beneficio, tenetur omnia narrata juſtificare.*
22 *Papa concedendo Coadjutoriam, cenſetur motus a neceſſitate, & utilitate Eccleſiæ.*
23 *Coadjutoria gratia non eſt nulla reſpectu Eccleſiæ, licet nulla ſit reſpectu Coadjutoriæ propter aliquem defectum.*
24 *Coadjutoriæ litteræ non expeditæ tempore obitus Coadjuti, non poſſunt amplius expediri.*
25 *Coadjuti conſenſus requiritur ad validitatem Coadjutoriæ.*
26 *Coadjutoria duas continet gratias, quarum una deficiente non ceſſat altera.*
27 *Coadjutoria gratia reſpectu futuræ ſucceſſionis, quando non dicatur dependere a gratia, per quam providetur neceſſitati Eccleſiæ, & Coadjuti.*
28 *Regula Cancellariæ de non judicando, juxta formam ſupplicationis, quando ceſſet.*
Et qualiter ſit intelligenda, num. 30.
29 *Supplicationis ſola ſignatura ſufficit, quando non agitur ſuper canonizatione gratiæ, ſed ſuper abſolutoria, quam quis petit tanquam poſſeſſor.*

DECISIO LXXVI.

CUm in dubio propoſito ageretur de confirmatione
deciſionis factæ in hac cauſa ſub die 16. Junii
præteriti, in qua declarata fuerat validitas collatio-
nis factæ ab Ordinario ad favorem Joſephi; non im-
pugnabantur a Joanne Auguſtino ea, quæ fuerunt
fundamentum ejusdem deciſionis, nempe pertinen-
tia ejus collationis ad Ordinarium, & habilitas Jo-
ſephi; ſed cum præbendam, & officium hujus ſe-
cundæ Sacriſtiæ illi annexum, quam Joſephus ob-
tinuerat, ſibi conferri per mortem Petri ultimi il-
lius poſſeſſoris obtinuiſſet Joannes Auguſtinus ex
conceſſione Sedis Apoſtolicæ, vivente eodem Pe-
tro, cui deputatus fuit Coadjutor cum ſpe futuræ 1
ſucceſſionis; dicebat ſuam gratiam obſtare proviſio- 2
ni Joſephi, cum propter appoſitionem manus Papæ
inducta fuiſſet affectio, & ex ea impedita Ordina-
rio facultas conferendi, juxta notata *in cap. 1. &*
in c. 2. de confirmat. util. vel inutil. & in c. ut no-
ſtrum, de appell. ubi notat. Innocent. & Abb. *n.* 1.
Mandoſ. *in proœm. Regul. Cancellar.* §. 5. *n.* 1. Unde
in nova diſputatione hujus dubii, ſolum actum fuit
de juſtificatione gratiæ Coadjutoriæ conceſſæ Joan-
ni Auguſtino, & an probata eſſent ea, quæ ab il-
lo narrata fuerunt in impetratione ejusdem gratiæ,
cum non aliter potuiſſet induci ea effectio, dum ex iis
cenſebatur Papa motus, ut dictam gratiam illi con-
cederet, ut fuit reſolutum *in Oxomen. Canonicatus* 19. 3
Novemb. 1614. *coram bonæ memoriæ Buratto, & in Leo-*
dien. Canonicatus S. Dionyſii 25. *Maji* 1636. *coram Reve-*
rendiſſimo Patre Domino meo Pirovano, & in Elnen.
Canonicatus 16. *Junii* 1631. *coram Reverendiſſimo Patre*
Domino meo Ghiſilerio.
Et reſponderunt Domini juſtificatam eſſe gratiam
Joannis Auguſtini, & proinde illam obſtare provi-
ſioni Joſephi.
Et primo viſa fuit probari ætas annorum 54. quæ fuit
in illa narrata de perſona Petri, ea enim probabatur
ex libro

Digitized by Google

ex libro Baptiſmati, & ex partita extracta ex eodem
libro, in quo notatur, illum natum fuiſſe die octava
Martii 1577. qui liber ex communi conſuetudine, ſo-
4 let ætate probare, ut tradit Mandoſ. *ſuper Regul.* 8. *qu.*
10. *nu.* 3. *in fine*, & tenuit Rota coram Verallo, *deciſ.*
314. *parte* 1. & coram Cardinali Seraphino *deciſ.* 1638.
num. 7.

Præterea ſuper eadem ætate Petri deponebant plu-
res teſtes, ex quibus Tertius *ſuper duodecimo*, illam
5 concludebat ex judicio ſuo, & per aſpectum juxta theo-
ricam, Bart *in leg. de ætate, ff. de minor.* quam Rota
ſequuta fuit coram eodem Verallo *deciſ.* 131. *n.* 2. *part.* 1.
& in Maceraten. legitima, 14. *Martii* 1627. *coram Emi-*
6 *nentiſſimo Cardinali Ubaldo*. Quintus vero viderat par-
titam ejuſdem libri Baptiſmatis, & idem audiverat ab
ipſo Petro; quam atteſtationem admiſit Rota *in dicta*
Elnen. Canonicatus coram Reverendiſſimo Patre Domino
meo Ghiſilerio, & erat hic teſtis frater Petri, quod plu-
rimum etiam conferre poterat ad effectum, ut illius
7 dicto eſſet in hoc. plena adhibenda fides, ut tradit
Bart. *in dicta leg. de ætate ſub n.* 7. *ff. de minor.*

Secundo viſa fuit probari infirmitas Petri; cum fue-
rit narratum in gratia, quod ille pluribus infirmi-
tatibus vexaretur, & præcipue diſtillatio quæ a cere-
bro in ſtomachum defluebat: hanc illius infirmitatem
probant quatuor teſtes e pluribus, quæ fuerunt exa-
minati, e quibus unus erat Medicus, alter Chi-
rurgus, quorum opera Petrus uſus fuerat in ſua
valetudine: Tertius Aromatarius, qui medicamen-
ta compoſuerat, occaſione ejuſdem valetudinis; Quar-
8 tus demum intimus illius amicus unde omnes po-
terant de ea fidem facere, tanquam plene informa-
ti, vel ratione diuturnæ conſuetudinis, ex notatis
in cap venienti, de teſtibus, & in leg. conſenſu, Cod. de
repud. & tradit. Bartol. *in leg. ſi quando, num.* 4. *Cod.*
unde vi: Felin. *in cap. in litteris, nu.* 16. *de teſtibus*,
vel ratione eorum peritiæ ad notata in *leg. ſeptimo*
menſe, ff. de ſtat. homin. & in leg. 1. *ff. de ventre*
9 *inſpic.* & in terminis ſimilis gratiæ Coadiutoriæ te-
nuit Rota *in dicta Elnen. Canonicatus* 6. *Junii* 1631. *co-*
ram Reverendiſſimo Patre Domino meo Ghiſilerio, & in
Giennen. Theſauraria 22. *Maji* 1614. *coram bonæ memoriæ*
10 *Buratto*. Et hanc illius valetudinem comprobavit præ-
terea eventus, cum Petrus obiiſſet elapſis duobus men-
ſibus a die conceſſionis gratiæ: quod etiam Rota
conſideravit *in dicta deciſione Elnen.*

Narratum fuit tertio loco, ſervitium, quod Pe-
trus Eccleſiæ præſtiterat ſpatio decem & novem an-
norum, & illud viſum fuit probari ex inſtrumento
poſſeſſionis, quo oſtendebatur, eum cœpiſſe officium
11 hujus Sacriſtiæ, quia, cum præſumi deberet ea poſ-
ſeſſio continuata, uſque ad obitum, juxta præſum-
ptionem Gloſſ. *in leg. ſive poſſidet, eod. de probat.* ex
iſta probatum erat etiam ſervitium Eccleſiæ pro
12 toto tempore, cum præſumi deberet, Petrum non ſo-
lum retinuiſſe poſſeſſionem hujus præbendæ, & officii
Sacriſtiæ; quin etiam Eccleſiæ debitum obſequium
impenderit: argumento text. *in cap.* 1. *de ſcrut. in ord.*
faciend. ubi Gloſſa id notat *in verbo, æſtimare, & in*
cap. cum in juventute, §. quis præterea, de præſumpt. &
in leg. cum pater, §. rogo, ff. de legat. 2.

Quarto demum narratum fuit, quod huic Sacriſtiæ
annexa eſſet cura animarum: Verum licet hæc quali-
tas non indigeret juſtificatione, cum etiam in aliis be-
13 neficiis, quæ non habent hanc curam, ſoleant con-
cedi ſimiles gratiæ Coadjutoriæ, ut propterea dici non
14 poſſet, quod ea qualitas retraxiſſet Papam à conceſſio-
ne ejuſdem gratiæ; juxta notata per Ægidium *deciſ.* 4.
reſcript. Felin. *in cap. ſuper litteris, n.* 5. *eod. tit.* Caſ-
ſiador. *deciſ.* 12. *n.* 15. *de præben.* Tamen illa remanebat
etiam in hac parte juſtificata, quia oſtenſum fuit in
duobus inſtrumentis, quod Epiſcopus Gerundæ pri-
mum erexerat officium Vicarii perpetui, cui commi-
ſit curam animarum, quæ antea annexa erat ſecundæ
Sacriſtiæ: Secundo quod idem officium Vicarii perpe-
tui extinctum fuerat, & reſtituta eidem Sacriſtiæ cu-
ra animarum: e quibus inſtrumentis primum appare-
bat factum anno 1329. alterum anno 1330. & utrum-
que eorum plurimam fidem merebatur, propter an-
15 tiquitatem: juxta notat. per Gloſſ. *in c. cum cauſam,*
de probat. & ibi Abbas *n.* 3. Butr. *n.* 2. Speculat. *eod. tit.* §.
videndum, n. 12. Aymon. *de Antiquitate tempor. lib.* 1.
§. 8. *nu.* 8.

Præterea probata fuit qualitas hujus curæ ex libris
viſitationum, quæ factæ fuerunt in hac Eccleſia ab Or-
dinariis anno 1404. & 1417. in quibus libris plurimum
etiam momenti viſum fuit ineſſe, cum præter eo-
rum antiquitatem continerent ea, quæ pertinebant
ad officium Viſitatoris; ex notatis per Gloſſam *in* 16
Clementina 2. *de offic. Ordinarii*, & per Bartolum *in*
leg. quædam, §. nummulario, n. 3. *ff. de edendo*: quem
alii *ibi* ſequuntur: & in his terminis tenuit Rota co-
ram Verallo *deciſ.* 158. *part.* 2. *& in una Lucana Ju-*
riſpatronatus 11. *Januarii* 1616. *coram bonæ memoriæ Car-*
dinali Ubaldo, & coram Card. Seraphino *deciſ.* 78.
num. 2.

Ex iis vero libris appareat plura ſolita fuiſſe e-
xerceri per Sacriſtam, quæ ſpectare ſolent ad haben-
tem curam animarum, nempe excipere confeſſiones,
populo Sacramenta adminiſtrare, eiſque publicas fe-
rias, & jejunia indicere, defunctorum cadavera tu-
mulare; juxta notata *in Clement. dudum, de ſepultur.*
& tradit Barboſa *de officio & poteſtate Parochi, lib.* 1. *cap.*
16. *& lib.* 2. *c.* 12. *n.* 10.

Et demum ſuper hac qualitate deponebant quinque
teſtes examinati pro parte Joannis Auguſtini; ac tres
alii examinati ad inſtantiam Joſephi: ex quibus il-
la etiam probari viſa fuit, non obſtantibus exceptioni-
bus, quæ contra eoſdem teſtes opponebantur, cum il-
læ tollerentur vel ex numero ipſorum teſtium, juxta
notata per Gloſſam *in l.* 3. *in verbo ubi numerus ff. de te-* 17
ſtib. & per Doct. *in leg. ſi quis ex argentariis, §. cogen-*
tur ff. de edend. & *ibi* Alexand. *n.* 2. Jaſ. *n.* 6. Dec. *in cap.*
licet cauſam, n. 80. *de probat.* Vel ex eorum qualita- 18
te propter auctoritatem, quam recipiebant ex appro-
batione ipſiuſmet Joſephi, qui hodie illos impugnat:
juxta notata *in leg. ſi quis teſtibus, Cod. de teſtib.* & per
Abbatem *in cap. præteritum, num.* 6. *eodem tit.* & *ibi*
etiam Felin. *num.* 7. Jaſ. *in rubr. ff. de jurejurand.*

Et hæc Domini dixerunt eſſe neceſſaria pro juſtifica-
tione hujus gratiæ, quæ fuit conceſſa Joanni Auguſti-
no: quia reliqua, quæ fuerunt narrata in litteris,
nempe valor præbendæ, & Sacriſtiæ Secundæ illi
annexæ, & valor beneficiorum, quæ ille obtinebat,
licet alias neceſſaria, tamen non viſa fuerunt perti-
nere poſſe ad deciſionem hujus dubii, cum in ea non
ageretur de probando aliquo jure ipſius Joannis Augu- 19
ſtini: ex quo ille jam obtinuiſſe immiſſionem, &
hodie reperiretur in poſſeſſione ejuſdem præbendæ, &
Sacriſtiæ, ſatis illi erat nullitas collationis factæ ab
Ordinario in perſona Joſephi, quem ſatis erat eidem
Joanni Auguſtino excludere ex illius non jure: ex no-
tatis per Doctores *in leg. qui accuſare, Cod. de eden.* & *ibi*
Dec. *nu.* 14. Felin. *in cap. olim, n.* 1. *de reſcript.* Caſſia-
dor. *deciſ.* 3. *eod. tit. & deciſ.* 2. *de except.*

Ea vero duo cenſetur facere Papa in conceſſione ſi- 20
milium gratiarum: *Primo*, proſpicere Eccleſiæ, oc-
currendo tum præſenti illius neceſſitati propter infir-
mitatem Coadjuti, tum futuræ ejuſdem vacationi.
Secundo, videtur voluiſſe providere Coadjutori de be-
neficio, præveniendo tempus vacationis, quæ eſt ſuc-
ceſſura per obitum ejuſdem Coadjuti.

Inter utramque vero proviſionem, ea videtur eſſe 21
differentia; quia, ut poſterior locum habere poſſit,
tenetur Coadjutor juſtificare omnia narrata, dum ex
iis omnibus Papa cenſetur motus, ad eam gratiam illi
concedendam: ut notant DD. *in cap. ultimo, de præ-*
ſumpt. & in cap. de lit. conteſt. lib. 6. & *ibi* Joannes
Andreas *n.* 2. Gemin. *nu.* 5. Felin. *in cap. conſtitutus, n.*
1. *de reſcriptis*, Innocent. *in cap. ſuper litteris, num.* 19.
eod. tit. Sed non poterat idem dici de prima proviſione,
quia, ut cenſeatur inducta affectio, ob quam adem-
pta ſit Ordinario poteſtas conferendi, ſatis eſt, ut
vera ſint ea, quæ fuerunt cauſa appoſitionis manus
Papæ, nempe neceſſitas, aut utilitas Eccleſiæ, ex qui-
bus ſolum Papa cenſetur motus, ut ipſi Eccleſiæ pro- 22
videret de Coadjutore, ut reſolutum fuit in *Oxomen.*
Archidiaconatus 19. *Novembris* 1614 *coram bonæ memo-*
riæ Buratto, in qua declarata fuit deciſio facta *in eadem*
cauſa ſub die decima Martii ejuſdem anni, & in Elnen. 23

Digitized by Google

Canonicatus 6. *Junii* 1631. *coram R. P. D. meo Ghiſilerio*, in
qua Rota ſecuta fuit ultimam deciſionem *in dicta cau-*
ſa Oxomen. Et ita gratia, etiamſi nulla propter exce-
ptionem, quæ contigebat in perſona Coadjutoris, ta-
men ipſa debet ſortiri effectum ſuum, reſpectu Eccle-
ſiæ, cum non poſſit propter eam exceptionem dici,
quod Papa eidem Eccleſiæ non providiſſet, ut conſi-
deratum fuit in *dicta Oxomen. Archidiaconatus, & in*
Toletana Capellaniæ prima Decembris anno 1706. *coram*
Card. Sacrato inter recent. deciſ. 587. *parte* 2. & notavit
Gonzal. *ad Regul.* 8. *gloſſ.* 52. *nu.* 48.

24 Ex hac ratione tollebatur etiam altera exceptio, quæ
opponebatur contra gratiam conceſſam Joann. Augu-
ſtino, quod cum tempore vacationis non fuiſſent ex-
peditæ litteræ ſuper Coadjutoria, non potuiſſent illæ
expediri poſt mortem Coadjuti, quaſi defeciſſe vide-
25 retur illius conſenſus, qui erat neceſſarius ad validi-
tatem ejuſdem gratiæ; juxta not. *in cap.* 1. *de Cleric. ægro-*
tant. lib. 6. & per Rot. *in Tullen ſeu nullius Monaſterii* 29.
Martii 1619. *coram Cardin Sacrato, & in Argentina Coa-*
djutoria 21. *Februarii &* 2. *Maji* 1631. *coram R. P. D. meo*
Ghiſilerio.

26 Nam contrarium verius eſſe probatur ex diſtinctione earum duarum gratiarum, quæ continentur in gratia Coadjutoriæ, ex quibus fiebat, ut licet una videretur defeciſſe, non tamen dici poterat expiraſse altera, ut tenuit Rota coram Puteo *deciſ.* 98 *lib.* 2. quem refert Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſſ.* 5. §. 9. *nu.* 53.

27 Et hoc præcipue ſuaderi videbatur ex pluribus clauſulis, quæ erant in gratia Joannis Auguſtini, cum in iis diceretur, ut eſse deberet locus futuræ ſucceſſioni ad illius favorem, etiamſi beneficium vacaſset de tempore Datæ, aut ſi ipſe de tempore vacationis, Coadjutoris officium exercere non cœpiſset, cum clauſula *ex nunc prout ex tunc*, & e contra; quæ omnia oſtendere poterant, quod gratia futuræ ſucceſſionis non dependebat a gratia, in qua providebatur neceſſitati Eccleſiæ, aut Coadjuti: ut ea conſideravit Gonzal. *ſuper eadem gloſſ.* §. 9. *num.* 55.

28 Neque viſa fuit obſtare Regula de non judicando
29 juxta formam ſupplicationis: Quia cum non ageretur,
ut adjudicaretur beneficium Joanni Auguſtino, ſive
ſuper canonizatione gratiæ, ſed ſuper ſola abſoluto-
ria, quam idem petebat tanquam poſseſsor, ſatis erat
ſola Signatura ſupplicationis, ut tenuit Rota coram
Mohedan *deciſ.* 34 *alias* 2. *de privileg.* & coram Caſsador.
deciſ. 8. *de reſtitut. ſpoliat et deciſ.* 2. *de ſentent. & re judic.*
& tradit Sarnenſ. *ad reg. de non judic. juxt form. ſupplicat.*
cap. 1. *nu.* 7. ubi ita declarat intelligendam eſse eam re-
gulam: Gabr. *conſil.* 190. *nu.* 13. *lib.* 1.

Et ita utraque, &c.

Tiburtina Hæreditatis, Lunæ 22. Junii 1637.

Coram R. P. D. Carillo:

SUMMARIUM.

1 *Appellans, ſi intra triginta dies non petat pro apoſtolis, vel cauſam committi faciat, ſententia tranſit in judicatum.*

2 *Sententia tranſit in judicatum, ſi appellans infra annum, vel ex cauſa infra biennium, non fuerit appellationem proſecutus.*

3 *Fatalia omnia quin ſint lapſa, & cauſa deſerta, quando non poſſit dubitari?*

4 *Reſtitutio in integrum peti, & terminari debet infra quadriennium, à tempore, quo lapſus fuit annus, vel biennium.*

5 *Res judicata reſultans ex non proſecutione appellationis, exequenda venit, non ſecus, ac ſi appellatio non fuiſſet interpoſita.*

6 *Validitas ſententiæ colligitur ex revolutione actorum.*

7 *Procurator mandatum acceptare dicitur per comparitionem, quam facit in actis nomine mandantis.*

8 *Procuratoris revocatio non attenditur, niſi ipſi procuratori, & parti collitiganti fuerit intimata.*

9 *Citatio contra procuratorem revocatum ſuſtinetur, quando revocatio non fuit parti intimata.*

10 *Citatio ad primam diem cadit pro prima die Juridica.*

11 *Citatio ad* hodie, per totam, *valet, ſi fuerit perſonaliter executa.*

12 *Sententia lata eadem die, qua fuit inhibitio præſentata, præſumitur lata ante executionem inhibitionis.*

13 *Termini non debent confundi, ſed ſingula ſingulis referri.*

14 *Citatio non requiritur in deputatione Judicis, cujus perſona fuit in commiſſione expreſſe nominata ei, cui commiſſio erat directa.*

15 *Clauſula,* Quam & quas, *operatur, quod ſententia Judicis appellationis ſuſtineri poſſit, prout in prima inſtantia.*

16 *Merita cauſæ non ſunt amplius diſcutienda, ſtante re judicata.*

17 *Mentis ſana quilibet præſumitur de Jure.*

18 *Mentis ſana quem eſſe naturale eſt.*

19 *Teſtator præſumitur ſana mentis, niſi contrarium probetur.*

20 *Furorem Teſtatoris allegans de tempore conditi teſtamenti tenetur concludentiſſime probare.*

21 *Probatio exactiſſima requiritur contra præſumptionem Juris naturalis.*

22 *Teſtes examinati in judicio criminali non probant in civili.*

23 *Teſtes examinati in judicio criminali, ut probent in civili, debent repeti cum interrogatoriis.*

24 *Demens poteſt non eſſe is, qui actus faciat non omnino convenientes homini ſana mentis propter ingenium imbecille, vel imaginationem læſam.*

25 *Rationis uſum non excludunt imaginatio læſa ſeu ingenii imbecillitas, vel operationes inconvenientes homini ſana mentis.*

26 *Dementes reputari non debent propter actus leves, ii, qui alioquin ſunt ſana mentis.*

27 *Teſtes deponentes de furore teſtatoris interrogari debent de ſignis, motibus, & actibus ipſius, ut ex illis percipi poſſit, an vero Teſtator eſſet in ſtatu furoris.*

28 *Teſtator an fuerit furioſus percipi non poteſt ex momento temporis, ſed ex quodam diſcurſu, & multitudine actuum.*

29 *Teſtibus deponentibus de alicujus dementia abſque eo, quod rationem aſſignent, non eſt danda fides.*

30 *Teſtator, qui prudenter & bene diſpoſuit, præſumitur, fuiſſe ſana mentis.*

31 *Sana mentis nulla major datur conjectura, quam illa quæ deſumitur ex teſtamentariæ diſpoſitionis qualitate.*

32 *Notario, aſſerenti Teſtatorem ſana mentis fuiſſe, ſtandum eſt.*

DECISIO LXXVII.

POſtquam Joannes Baptiſta Lacconius, ſub die quinta Aprilis 1610. ſuum ultimum condidiſſet teſtamentum, in quo hæredem univerſalem inſtituerat Petrum Paulum de Angelis: Franciſcus Crucius, & alii venientes ab inteſtato, prævia porrectione querelæ coram A. C. obtinuerunt, condemnari Notarium, tanquam culpabilem, & de Jure punibilem, teſtamentumque ab eo ſtipulatum eſſe falſum, ac uti tale nullam fidem in Judicio, nec extra eſſe adhibendam. Sed interpoſita appellatione ab iſta ſententia per dictum Dominum Paulum hæredem inſtitutum, fuit cauſa commiſſa Domino Cardinali Vicario, & Vices gerens ab eo deputatus Notarium abſolvit a crimine falſi, ac teſtamentum validum declaravit, ut in ſententia ab eo prolata: *ſumm. num.* 4. A qua licet fuerit pro parte Crucii & aliorum appellatum, & per Judicem fuerit terminus Juris aſſignatus, tamen nihil fuit poſtea in cauſa actum, niſi de anno 1634. de quo tempore fuit cauſa commiſſa in Rota, ſuper intereſſe Civili dumtaxat: Quare cum pro parte Petri Pauli fuerit obtenta alia commiſſio mihi directa ſuper præfixione termini ad docendum de appellatione, ejuſque legitima proſequutione, propoſui dubium, an conſtaret de re judicata, quæ veniret exequenda? & Domini affirmative reſponderunt. 1

Ra-

Digitized by Google

1 Ratio reſolutionis fuit, tum quia fuit appellatum
a ſententia lata ſuper validitate teſtamenti, & ap-
pellantes intra terminum aſſignatum, ſcilicet trigin-
ta dierum, non redierunt pro Apoſtolis, nec cau-
ſam appellationis committi curarunt, *cap. ab eo in
princip.* ubi Gloſſ. *de appellat. in 6. Clem. quamvis, §. ſi-
militer, eodem tit.* Rota *dec. 57 num. 4. de appell. in nov.
verſ. moveor.* Mantic. *dec. 92. n. 1.* Creſcent. *dec. 2. nu. 1.
de appell.*

2 Tum etiam, quia cauſam appellationis non fue-
runt proſequuti intra legitima tempora, hoc eſt in-
tra annum, & ex cauſa intra biennium: Nam 10. Ju-
lii 1611. appellarunt, & de anno 1634. commiſerunt
cauſam in Rota quoad intereſſe Civile, ita ut per vi-
ginti circiter annos ſiluerint. Unde non poteſt du-
bitari, quin ſint lapſa omnia fatalia, & cauſa deſerta
remanſerit: *auth. ei qui, C. de temporib. & reparationib.*
3 *appellat. cap. perſonas, cap. cum ſit Romana, de appellat.
Clem. ſicut, eod. tit.* Alexand. *conſ. 164. nu. 2. lib. 2.* Surd.
conſ. 139. Veſtr. *de ſtyl. Cur. lib. 7. cap. fin. n. 8.* Mantic. *dec.*
176. *num. 2.* Imo nec dubitari poteſt, quin fuerit lap-
ſum omne tempus reſtitutionis in integrum adverſus
4 lapſum terminum, ad proſequendam appellationem,
quia reſtitutio peti, & terminari debet intra qua-
driennium, a tempore, quo lapſus fuit annus, vel
biennium: *leg. fin. C. de temp. in integr. reſtit. Clem. 1. de
reſtit. in integrum,* Gloſſ. *in cap. 1. in verbo, quadriennii,
eodem tit. in 6.* Morl. *de in integr. reſtit. in prælud. nu. 15.
16. cum ſequentibus* Oſaſch. *conſil. 30. n. 62.* Rota *dec. 13.
n. 2. p. 2. rec.*

5 Ex quibus res judicata venit omnino exequenda,
non ſecus, ac ſi ab initio provocatum non fuiſſet: *ex
dict. cap. cum ſit Romana, leg. 1. poſt rem judicatam, ff.
de re judic. leg. 2. C. de execut. rei judic.* Parlador. *lib. 2.
rer. quotidian. cap. fin. p. 1. §. 1. num. 6.* Mauſon. *de exe-
cut. lib. .... ampliat. 35. per tot.* Boer. *deciſ. 295. nu. 8 in
fi.* maxime cum proveniat ex ſententia valida & juſta.

6 Validitas detegitur ex revolutione actorum, in qui-
bus apparet concurrere omnia, quæ ad hunc effectum
requirit Rota apud Caputaquenſ. *vulg. deciſ. 260. p. 2.
dec. 204. part. 1. rec.* non obſtantibus nullitatibus ex ad-
verſo oppoſitis.

Non obſtat prima nullitas deducta ex eo, quod fue-
7 rit citatus Barattanus, qui prætendebatur numquam
acceptaſſe mandatum procuræ, immo quod fuiſſet re-
vocatum: Quia acceptatio mandati procuræ clare
apparet in comparatione facta in actis cauſæ per ip-
ſum Barattanum procuratorem conſtitutum, ut ex
fide publica Notarii data in reſponſionibus pro Pe-
tro Paulo: cui non officit revocatio, cum non fuerit
8 ſibi, nec Procuratori conſtituto intimata, prout re-
quirebatur *cap. inſinuatione 3. C. mandat. 13. de procur.*
Gonzal. *in reg. 8. gloſſ. 63. num. 51.* Grat. *diſcept. for. c.
18. num 37.* Ximen. Toletan. *in concord. utriuſque jur.
9 par. part. 1. & 2 & in tit. de procur.* Vant. *de nullit. tit.
ex defect. mandat.* & citatio in præjudicium conſtituen-
tium ſuſtinetur: Felin. *in cap. ex parte Decani, nu. 24.
de reſcript.*

Nec obſtat Secunda principalis nullitas, deſum-
pta ea citatione ad ſententiam, executa ad hodie per
10 totam ſub prima Julii: quia ex lectura ipſius citatio-
nis data in *ſumm. Crucii, num. 3.* tollitur objectum.
Etenim Curſor in pede ejuſdem citationis retulit il-
lam fuiſſe executam contra Fiſcum ſub die 2. Junii
ad P. D. & ſic ad oculum patet, quod illa cadebat
ſub die prima Julii, quæ fuit prima dies Juridica,
ob feſta SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, & Comme-
morationis Sancti Pauli præcedentia. Unde contra
eum, uti in cauſa principalem, non poteſt dubitari,
11 quin ſententia fuerit rite & recte prolata, reſpectu
vero Fiſco adhærentium, Curſor retulit citationem
fuiſſe executam ſub eadem die prima Julii per to-
tam, ſicut fieri potuit ſtante executione perſonali:
Seraph. *dec. 1115.* in qua deciſione licet dubitaretur de
validitate ſententiæ ex alio capite, ſcilicet, quia fue-
rat lata eadem die, qua Judici erat præſentata in-
12 hibitio, & Rota reſolvit pro ſuſtinendo actu, &
præſumendum eſſe, inhibitionem fuiſſe poſt ſenten-
tiam ſubſecutam; tamen neque negari poteſt, quin
in caſu *dictæ deciſionis*, ſententia fuiſſet lata, vigo-
re citationis executæ ad hodie per totam, & Rota
pro ejus validitate reſpondit, ut *ibi, ſub nu. 2. verſ.
maxime cum citatio*: ideo prædicti termini citationem
non debent confundi, ſed ſingulis ſingula referri:
Gloſſ. *in leg. ſi negotium, verb. geſtorum. C. de negot.* 13
geſtis, Surd. *conſ. 375. n. 20.* Rota *dec. 750. num. 1. par.
1. diverſ.*

Minus relevat tertia nullitas ex defectu citationis
pro deputatione Vicemgerentis: ex quo inferri præ-
tenditur non adfuiſſe Juriſdictionem: Quia cum
Commiſſio fuiſſet directa Domino Cardinali Vicario
cum præciſo reſcripto, ut Vicemgerentem deputa- 14
ret, nulla alia requirebatur citatio: Vicarius enim
fuit in hoc merus executor: Rota *deciſ. 191. num. 7.
part. 2. recent.* & in omnem eventum prædicti defe-
ctus tollerentur per obſervationem terminorum ſub-
ſtantialium poſtea factam, citatis aliis procuratori-
bus a Cruciis & litis conſortibus conſtitutis, de quo-
rum acceptatione non dubitatur: ex traditis per Ro-
tam *in Toletana penſioni.* 10. *Novembris* 1628. *coram
Reverendiſſimo Patre Domino meo Dunozetto,* maxi-
me cum non fuerint adducta Jura de novo: Rota
coram Reverendiſſimo Domino meo Decano *deciſ.*
319. *num. 8. & in Bracbaren. de Garſeis* 17. *Novem-
bris* 1600. *coram Sacrato.*

Prout etiam potuit Vicemgerens pronunciare ſu-
per validitate teſtamenti, ejuſque exeutione: tum
quia cauſa in eo conſiſtebat, tum etiam, quia in
Commiſſione aderat clauſula, *quam, & quas,* quo 15
caſu optime ſuſtinetur pronunciatio, prout in prima
inſtantia: Rota *deciſ. 23. de reſcr. in novis,* Mart. *de
clauſ. part. 1. clauſ. 120. nu. 2.* Marcheſ. *de commiſſ. part.
2. & part. 1. pag. 200. num. 59. pag. 62.* ubi deciſiones
Rotales refert, Seraphin. *dec. 1241. numer. 2. & 3.*
Achill. *deciſ. 14. numero 1. et ſequentibus, de reſcript.*
Et ex his dixerunt Domini nullitates prædictas non
obſtare.

Juſtitia vero conſtat ex teſtamento nuncupativo,
facto a publico Notario, rogato coram Vicario &
ſeptem teſtibus, & aliis ſolemnitatibus juris adhi-
bitis, cujus validitas non poteſt amplius controver- 16
ti, ſtante dicta ſententia, & re judicata, non ob-
ſtante prætenſa dementia teſtatoris; quia de eo non
conſtat, & regula ſtat in contrarium, ut quilibet
præſumatur ſanæ mentis ex præſumptione Juris, ſi
quidem naturale eſt unumquemque cenſeri mentis
compotem: *leg. nec codicillos, C. de codicillis,* Dec. *in
leg. furioſum, numer. 30. C. qui teſtament. facere poſſ.* 17
Honded. *conſ. 78. num. 53. lib. 2.* Menoch. *præſumpt.* 18
181. *num. 7. lib. 1.* Caval. *deciſ. 366. num. 3.* & fuit
dictum *in Meliten teſtamenti,* 17. *Februarii* 1612. *co-
ram bonæ memoriæ Manzanedo:* ubi Rota firmato pro
indubitato, teſtatorem ſanæ mentis præſumi, niſi
contrarium probetur, & alleganti furorem de tempo-
re teſtamenti, vel alterius actus, incumbit onus pro-
bandi, & quidem concludentiſſime: Nam contra 19
præſumptionem Juris naturalis requiritur exactiſſi-
ma probatio: *leg. fin. Cod. de teſtam. dict. leg. nec* 20
Codicillos, Cod. de Codicill. Gloſſ. *in cap. cum dilectus,
de ſucceſſ. ab inteſtat.* Bald. *in leg. furioſum, C. qui te-
ſtamenta facere poſſ.* Spino. *de teſtament. gloſſ. 10. in Ru-* 21
brica, n. 9. 10. 11 Anton. Gomez. *in leg. 3. Tauri, num.
7. et 8.* Rota *dec. 525. num. 1. p. 4. recent.* & coram Re-
verendiſſimo Domino meo Decano *dec. 178. num. 8. in
fine, et num. 9.*

Nec relevant teſtes in Judicio criminali exami-
nati: Quia ultra quod tanquam examinati in judi-
cio criminali, non probant in Civili, Bald. *in l. n.*
23. Alexand. *num. 26. C. de edend.* Felin. *in cap. cau-* 22
ſam quæ, il. 1. nu. 4. de teſtibus; non ſubſiſtit in fa-
cto, quod fuerint rite, & recte examinati; ſed po-
tius ſalvis exceptionibus contra eorum dicta, & per-
ſonas adducendis, animo eos repetendi cum inter-
rogatoriis, prout de jure debebat; Caval. *in puncto
dict. deciſ. 366. numer. 5.* Evacuatur eorum fides, ex 23
quo bene poſſunt ſtare ſimul, ut quis habeat inge-
nium imbecille, vel imaginationem læſam, ut actus
faciat non omnino convenientes homini ſanæ men-
tis, & nihilominus, quod non ſit in ſtatu demen- 24
tiæ; ut ex auctoritate Galeni *libro tertio, de locis af-
fect.*

Digitized by Google

ſect. firmat Menochius *conſilio* 691. *numero* 14. *ad finem*.

Et ratio eſt, quia prædicta omnia non excludunt
uſum rationis, ſeu intellectum, nec mentis aliena-
tionem inducunt; quandoque enim viri ſanæ men-
tis, etiamſi ex accidenti faciant aliqua levia, non
25 reputantur dementes: Rota *dict. dec.* 525. *n.* 5. *p.* 4. *rec.*
& dec. 178. *num.* 18. 19. *& 21. coram Reverendiſſimo D.*
meo Decano.

Et ulterius probatio dementiæ non relevat, niſi
26 probetur concludenter de tempore teſtamenti, ut ſu-
perius dixi: nec ſuffragatur aliqua probatio percutiens
tempus anteà, vel poſt teſtamentum: quoniam teſtis
27 deponens ſuper furore, debet interrogari, quid vide-
rit, quæ ſigna, quos motus, vel actus fecerit teſta-
28 tor, ut ex illis percipi poſſit furor, & dementia teſtan-
tis: nam hæc accidentia non poſſunt percipi ex mo-
mento temporis, ſed ex quodam diſcurſu & multi-
tudine actuum: Baldus *in cap. cauſam quæ, de teſtibus*.
Aretin. *in l. ſi cert. pet. col.* 3. Imo teſtibus de dementia
29 deponentibus non creditur, niſi aſſignent rationem
eorum dicti, licet non fuerint interrogati: Rota *dec.*
107. *num.* 2. *diverſ.* ubi plures DD. refert, *& d. dec.*
525. *num.* 3. *p.* 4. *rec. & coram Reverendiſſimo D. meo*
Decano, d. dec. 178. *n.* 10.

Unde cum ex qualitate teſtamenti reſultent ſigna,
& actus ſanæ mentis, ex quo teſtator reliquit plura
legata locis, & cauſis piis, omnes nepotes venientes
ab inteſtato inſtitutionibus particularibus, & legatis
honoraverit; dictumque Dominum Petrum Paulum
30 hæredem inſtitutum de ſua familia de Zacchonibus
vocari mandaverit, abſque dubio præſumendum eſt,
teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, cum fecerit teſtamen-
tum prudenter, & recte ordinatum, ut patet ex ejus
lectura *in Summario Petri Pauli numero primo*, quod
ſufficit ad ejus validitatem, etiam ſi fuiſſet factum
ab eo, qui aliquando habuiſset dilucida intervalla,
quia nulla major ſanæ mentis conjectura datur quam
31 illa, quæ deſumitur ex qualitate teſtamentariæ diſ-
poſitionis, *leg. Patronus, §. finali ff. de legat. tertio*,
Bartol. *in l.* 2. *de bonorum poſſeſſ. furioſ. & infant. delat.*
Baldus *in l. furioſum. C. qui teſtament. facere poſſunt*.
Anton. Gomez *in dict. l.* 3. *Tauri*, *n.* 8. argum. text.
in leg. Titia, in fine, ff. de legat. 3. Rota coram Ca-
val. *dict. deciſ.* 366. *numer.* 7. *& dict. dec.* 525. *numer.*
7. *part.* 4. *recent.* & in terminis *in Romana hæreditatis*
de Graceius 5. *Decembr.* 1618. *coram bonæ memoriæ Rem-*
boldo.

32 Maxime quia Tabellioni aſſerenti teſtatorem fuiſſe
ſanæ mentis, prout hic ſtandum eſt; cum prædicta ſi-
gna, & actus ſani judicii præceſſerint: Spin. *de teſtam.*
in dict. gloſ. 10. *in rubr. n.* 11.

Ex quibus, utraque parte informante, reſponde-
runt DD pro re judicata quoad partem ſententiæ,
quæ fuit in Rota commiſſa ſuper negotio Civili; quia
teſtamentum eſt validum, cum omnibus ſolemnitati-
bus juris conditum, & conſequenter hæredem in eo
inſtitutum, fuiſſe rite & rectè inſtitutum.

Aliæ deciſiones in eadem cauſa habentur in ſequenti
parte, id eſt ſub diebus 25. Martii 1639. & 16. Maii
ejuſdem, coram eodem R. P. D. Carillo.

Gerundenſis Coadjutoriæ Ven. 26. Junii 1637.

Coram R. P. D. Motmanno.

SUMMARIUM.

1 *In ſubrogatione gratioſa habente vim collationis, tertium requiſitum probandum ad effectum obtinendi immiſſionem, eſt affectio ex appoſitione manus Papæ.*

2 *Affectio ſuper beneficio ex appoſitione manus Papæ pendet a validitate gratiæ, & a juſtificatione cauſæ, qua Papa motus fuit ad concedendum, quatenus conſtet de veritate narratorum.*

3 *Papa non eſt præſumendus, quod voluerit præjudicare collatoribus ordinariis, nec illos prævenire circa collationem beneficiorum, nec afficere proviſionem ex futura vacatione.*

4 *Beneficium non afficit decretum latum ex falſa cauſa.*

5 *Gratiæ cauſa ceſſante, ceſſat etiam ipſa gratia.*

6 *Coadjutoriam ſi quis impetraverit ſub narrativa, quod aliquis Canonicus non poteſt amplius in choro propter adverſam valetudinem inſervire, id concludenter debet probare.*

7 *Teſtes reddentes optimam cauſam ſui dicti, bene probant eorum teſtificationes.*

8 *Infirmitas ad effectum Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, debet præſtare perpetuum impedimentum.*

9 *Narrata in gratia ad effectum, ut gratia non ſuſtineatur, ſufficit quod per adverſarium probetur, quod res ita non ſeſe habet.*

10 *Teſtes conciliantur, ſi alii deponant, quod aliquid eſt factum, alii vero dicant, quod id debuit fieri.*

DECISIO LXXVIII.

VAcantibus de menſe Junii anni 1623. Canonicatu, & Præbenda, ac Beneficio S. Anaſtaſiæ cum Præpoſitura Eleemoſinæ panis Eccleſiæ Gerundenſis per obitum quond. Franciſci Ballæ, Epiſcopus & Capitulum ac Sacriſta major dictæ Eccleſiæ, eorundem Canonicatus & Præbendæ, ac beneficii & Præpoſituræ ordinarii Collatores reſpective, Joanni Canonicatum & Præbendam, Hieronymo vero Beneficium cum dicta Præpoſitura ſimiliter contulerunt.

Verum quia Joſephus Balla de menſe Martii præcedentis obtinuerat ſe in dicti Franciſci Coadjutorem cum futura ſucceſſione quoad Canonicatum & Præbendam, ac Præpoſituram auctoritate Apoſtolica deputari, ac ad jus & poſſeſſionem Coadjuti gratioſe ſubrogari; cujus ſubrogationis vigor petebat ſe in illorum poſseſſionem immitti? Domini eam denegandam eſſe conſuerunt.

Nam licet de Clericatu ſubrogati, ac de obitu Coad-
juti in poſseſſione nulla ſit inter partes controverſia; 1
non tamen probata eſt affectio ex appoſitione manus
Papæ, dum Coadjutoriam conceſſit; quod in ſubroga-
tione habente vim collationis, ut hic, eſt tertium re-
quiſitum, immo fundamentum gratiæ, ad effectum
obtinendi immiſſionem; & idem concludenter pro-
bari debet: ut dicit Rota *in Burgen. de Pancorvo* 28.
Novembris 1588. *coram Cypſio*.

Cum enim a validitate gratiæ, & a juſtificatione 2
cauſæ, qua Pontifex motus fuit ad concedendum,
pendeat affectio, eatenus cenſetur Papa appoſuiſse
manum, quatenus conſtat de veritate narratorum,
ſine qua ipſe non prætendit Collatoribus ordinariis 3
præjudicare, nec illos prævenire: Gonzales *ad regul.*
8. *gloſſ.* 12. *nu.* 45. *cum ſeqq.* neque afficere proviſionem
ex alia futura vacatione, ut de decreto lato ex falſa
cauſa: quod non afficiat beneficium, reſpondit Ro- 4
man. *conſil.* 335. *num.* 11. not. Prob. ad Monach *in cap.*...
nu. 20. *de reſcript.* & dixit Rota *dec.* 12. *de conceſſ. præb. in*
antiquis, et in Elnen. Canonicatus 6. *Junii* 1631. coram R.
P. D. meo Ghiſlerio, ubi exornatur concluſio, quod 5
ceſsante cauſa gratiæ, ceſsat & gratiæ: ut per Tira-
quell. *in tract. ceſſante cauſa, n.* 116.

In hoc autem caſu narratum fuit, quod Franciſc. 6
adverſa valetudine teneretur, quodque ſubinde, &
præſertim poſt quamcunque corporis exercitationem,
ſanguinem exſpueret, ac inſuper Choro officiiſque
diurnis, & nocturnis intereſse, atque eleemoſynas,
quæ ex officio Præpoſito incumbunt, adminiſtrare
non poſset.

Et nihilominus ex teſtibus conſtat, prædictum Fran-
ciſcum, de menſibus Januarii, Februarii, Martii, &
Aprilis; ac etiam ante, & poſt, uſque ad Feſtum San-
cti Barnabæ dicti anni, & ſic de tempore datæ gratiæ
comparuiſse in Choro, & horis Canonicis, diuturnis
pariter ac nocturnis interfuiſse, Miſſaſque in eadem
Eccleſia celebraſse; qui teſtes optimam ſcientiæ cau- 7
ſam reddunt: quia ipſimet viderunt, & de dicto tem-
pore ſuam ibidem reſidentiam fecerunt: immo is,
qui fuit deputatus Officialis ad notandum nomina ce-
lebrantium, refert ipſum Franciſcum de dicto menſe
Ja-

Digitized by Google

Januarii, ter & vigeſies celebraſſe: de menſe vero
Februarii quotidie; de menſe Martii ſemel & vige-
ſies; ac de menſe Aprilis vigeſies octies, adeo ut con-
troverti nequeat, quin excludant veritatem cauſæ, ut
ſupra narratæ, quod ſcilicet Franciſcus adeo infirmæ
eſſet valetudinis, ut Choro, & divinis Officiis intereſ-
ſe non poſſet; talis enim infirmitas ad effectum Coad-
jutoriæ cum futura ſucceſſione perpetuum debet præ-
8 ſtare impedimentum: Caputaq. *dec.* 140. *n.* 2. *p.* 1. Gon-
zal *ad reg.* 8. *gloſ.* 5. §. 9. *nu.* 89. Rota *in Giennen. The-
ſaurariæ* 24. *Novembri.* 1634. *coram R. P. D. meo Ve-
roſpio*.

Et quamvis replicetur, Franciſcum ſupradicta ſal-
tem feciſſe, non ſine detrimento valetudinis; attamen
9 ſufficit ad excluſionem cauſæ, quod ſimpliciter fuerit
expreſſum, non poſſe officiis diurnis intereſſe, & non
fuerit additum ſine periculo ſanitatis, de quo pericu-
lo deponant Medici, uti teſtes examinati pro parte di-
cti Coadjutoris; ſed non concludunt, quod propterea
Franciſcus omitteret reſidere, & alia non poſſet face-
re, ut Papæ fuit narratum.

Verumtamen teſtes prædicti optime conciliantur,
dum alii deponunt de eo, quod eſt factum; alii ve-
10 ro de eo, quod Franciſcus juxta Medicorum conſilium
facere non debuiſſet.

Et ita utraque, &c.

Romana Officii, Mandatariatus, Mercurii 1. Junii 1637.

Coram R. P. D. Panzirolo.

SUMMARIUM.

1 *Notarii fides non facit fidem, maxime ſi careat teſti-
bus.*

2 *Officium vacat per obitum illius, ſuper cujus vita periculo
manebat.*

3 *Officii reſignatio coram Notario & teſtibus valet, quando
in ejus erectione id fuit cautum.*

4 *Superioris licentia requiritur pro validitate reſignationis
officiorum, quæ abſque illa non ſunt in commercio.*

5 *Officia quando ſunt de Regalibus Principis, nunquam eo-
rum poſſeſſio alicui acquiritur in præjudicium Supe-
rioris.*

6 *Officia, quando ſunt de Regalibus Principis, requiritur
in translatione poſſeſſionis illorum in reſignatarium ju-
ramentum, & litterarum patentium expeditio.*

7 *Notarius, ſi recipiat reſignationem officii nomine Superio-
ris, tunc officium deſinit eſſe ſuper periculo vitæ reſi-
gnantis.*

Declara ut n. 8.

9 *Actus dicitur imperfectus, ſi dependeat a futuris proba-
tionibus.*

10 *Aeris mutatio æſtivis temporibus ponit in dubio vitam il-
lius, qui aerem mutat.*

11 *Officii reſignationem poteſt Superior non admittere,
quando poteſt dubitari, quod illa fiat in fraudem
imminentis.*

12 *Obitus attribuendus eſt cauſæ indubitabili, non autem
incertæ.*

13 *Acceſſus ad Urbem a Civitate Neapolis, de menſe Augu-
ſti, & Septembris, eſt adeo periculoſus, ut fere nul-
lus venientium mortem evadat.*

14 *Accedens ad Urbem a Civitate Neapolis, ſi per viginti
dies ſanus permanſerit, & deinde infirmetur, adhuc
infirmitas ab aeris mutatione cauſam habet.*

15 *Peritis in Arte plena fides præſtari debet.*

16 *Poſſeſſio anterior eſt manutenibilis.*

17 *Poſſeſſio proveniens a cauſa infecta non eſt conſiderabilis.*

18 *Manutenſionis in judicio inſpicitur ſola facti detentatio.*

19 *Petitorium, quando reſpicit ipſam poſſeſſionem, poteſt de
eo agi, in judicio manutentionis.*

DECISIO LXXIX.

CUm fuerit reſolutum ſub die 23. Martii præteriti,
Benedicto Ruggerio dandum eſſe mandatum de
manutenendo in quaſi poſſeſſione officii Mandataria-
tus Eminentiſſimi Cardinalis Vicarii: iterum hodie
articulo diſcuſſo, Domini perſtiterunt in deciſis.

Quia prætenſa reſignatio Cicognolæ, in qua ex ad- 1
verſo fit potiſſimum fundamentum, non probatur, niſi
per quandam Notarii fidem; quæ fidem non facere te-
ſtatur Cæſar de Graſſis *deciſ.* 2. *numer.* 16. *de ſponſal.*
Gregor. *deciſ.* 214. *numer.* 2. maxime cum careat teſti-
bus: Rota *deciſ.* 624. *nu.* 10. *part.* 1. *recent.* Ac proin- 2
de, quod dum pro parte D. Equitis Joſephi conclu-
denter non probatur, quod a bonæ memoriæ Cardin.
Mellino fuerat admiſſa reſignatio dicti Officii, quod
erat ſub periculo vitæ ipſius Cicognolæ, remanet in- 3
dubitatum; quod, ſecuta interim ipſius morte, Of-
ficium vacaverit: per ea, quæ, tradit Seraph. *deci-
ſione* 1294. *num.* 5. Gratian. *diſcept.* 276. *numer.* 63.
cum non verſemur in Officio, in cujus erectione
fuerit cautum, valere ipſius reſignationem coram 4
ſolo Notario & teſtibus, de quo loquitur idem Sera-
phin. *deciſ.* 389. *numer.* 3. ſed in iis, quæ reſpectu ti-
tuli non ſunt in commercio ſine Superioris auctori-
tate, & ſic neceſſario requirebatur ipſius Cardinalis
conſenſus in reſignatione, ne officium diceretur va-
care per mortem: Roland. *conſil.* 11. *in princip. nu.* 5
3. *lib.* 2. Sarnen. *de infirm. reſign. quæſt.* 22. Rota *dec.*
495. *num.* 2. & 3. *part.* 2. *rec.* Cum enim iſta officia
dicantur de Regalibus Principis, nunquam alicui
dicitur acquiri ipſorum poſſeſſio in præjudicium Su-
perioris: Luc. de Penn. *num.* 2. *C. de fundo limitroph.
lib.* 11. Molin *de Magiſtrat. lib.* 1. *cap.* 11. Quinimo
etiam pro translatione poſſeſſionis Officii in reſigna-
tarium pro forma requiritur expeditio litterarum pa- 6
tentium: *leg. in his, officiis, & leg. ad probatorias, C.
de diverſ. offic. lib.* 12. Boer. *dec.* 150. *num.* 9. *in fi.* ac
juramenti præſtatio, Boerius *dec.* 249. *num.* 9. Quæ 7
omnia bene concurrunt in Benedicto Ruggerio pro-
viſo a Cardinali.

Non obſtat, quod Nolarius receperit reſignatio-
nem nomine Superioris, & quod propterea tunc Of-
ficium deſineret eſſe ſub periculo vitæ Cicognolæ;
per ea, quæ tradunt Boerius *deciſ.* 348. Pariſ. *de re-* 8
ſignat. quæſt. 9. *num* 129. Quia hoc procedit in ſim-
plici reſignatione, ac in abdicatione a ſe proprii ju-
ris: ſecus autem quando fit reſignatio ad favorem
Tertii; ut illi officium acquiratur: tali enim caſu
fiunt plures diligentiæ, ne admiſſio ſequatur in frau-
dem Domini directi; ut bene per Seraph. *d. dec.* 1294.
n. 2. Boerius *dec.* 149.

Non relevat dicere, quod Dominus Cardinalis
dederit ordinem Odoardo Tibaldeſco Secretario, ut
conſtito de ſuperviventia Cicognolæ per fidem au-
thenticam, reſignationem admitteret; Quia duplex
tempus venit conſiderandum: Primum, dum Cico- 9.
gnola degebat Neapoli, & poteſt dici, quod tunc
adeſſet conſenſus quidam imperfectus, tanquam de-
pendens a probationibus faciendis circa vitam Ci-
cognolæ; quæ probationes poſtea imperfectæ fuerunt 10.
claratæ: Alterum vero tempus, poſtquam Cicogno-
la venit ad Urbem, nam tunc ob intempeſtivam ae-
ris commutationem æſtivis temporibus, Cardinalis
juſte, & probabiliter de ipſius morte dubitans, po- 11.
tuit, caſus evenit, tanquam in fraudem imminen-
tis vacationis, prout admiſſionem reſignationis de-
negare; Caſsrac. *de Societ. cap.* 40. *num.* 43. & *ſeqq.*
Seraphin. *dict. deciſ.* 1249. *num.* 1. & fuit reſolutum
in Conchen. Notariatus 26. *Novembris coram bo. mem.
Litta*.

Nec relevat, ſi dicatur Cicognolam obiiſſe ex nova 12.
cauſa venationis, quia non probatur; & ſic obitus
eſt attribuendus indubitabili cauſæ aeris; Farinac.
de homicid. quæſt. 127. *numer.* 72. Et per hoc optime
facit *dec.* 436. *per tot. part.* 2. *recent.* Accedente præ- 13
ſertim judicio duorum principalium Medicorum Ur-
bis, atteſtantium acceſſum e Civitate Neapolis ad
Urbem de menſe Auguſti, & Septembris, eſſe adeo
periculoſum, ut fere nullus venientium mortem eva- 14
dat, in tantum, ut quamvis iſte, qui ad Urbem ac-
ceſſit, ſteterit ſanus per 20. dies, & ultra, ſi poſtea
infirmetur, infirmitas tribuenda omnino ſit mutatio-
ni aeris, & non alteri cauſæ: Peritis autem in Arte
præ-

Digitized by Google

15 præſtanda eſt plena fides; Pariſ. *de reſign. lib.12. quæſt. 6. num.18.* Farinac. *ſup. tit. 4 n.191* Rot. *diverſ. dec.620. nu. 3. part 1.*

Nec dicatur, conſtare quidem, quod Dom. Eques Joſephus exegerit fructus Officii, tam a Cicognola,
16 quam a Margano; non tamen conſtare, quod ab ipſo Margano Domini Cardinalis exegerit; vel ſaltem controverti non poſſe, quin poſſeſſio Domini Equitis ſit anterior, & ſic in concurſu manutenibiſis, Quia fuit reſponſum, quod data vacatione Officii per mortem Cicognolæ, ſub cujus periculo vitæ re-
17 ſidebat Officium, ſtatim expiravit locatio facta ab Equite ipſi Margano, ut ſupra oſtenſum eſt; & propterea ceſſante in Dom. Equite dominio Officii, dato etiam, quod poſt vacationem exegerit a Margano, iſta exactio tanquam proveniens a radice patenter infecta, non viſa fuit conſiderabilis.

Idque tanto magis, dum Dominus Eques poſt obitum Cicognolæ, ſciens Officium fuiſſe a Domino Cardinali locatum eidem Margano, & poſtea venditum Benedicto Ruggierio, agnoſcens bonam fidem, tacuit per quadriennium: *l. 3. §. in admittenda, leg. ſi id quod, §. finali, ff. de acquir. poſſeſ.* Bart. *in l. 1. §. hujus autem interdicti, numer. 3. verſ. ſecunda modo, ff. uti poſſidetis:* Menoch. *de retinend. remed. 3. n. 34. verſ. ſed declaratur,* Mantic. *dec.95. num. 5.* Cavaler. *dec.625. n.12.*

18 Demum non obſtat, quod fundamenta ſuperius deducta reſpiciant petitorium; & ideo cum verſemur in Summariiſſimo manutentionis, in quo ſola detentatio facti inſpicitur, non eſt locus diſcuſſioni, an reſignatio Officii fuerit bene, vel male facta;
19 & per conſequens, an per mortem Cicognolæ vacaverit, cum iſta ſuo loco & tempore veniant diſcutienda: Fuit enim reſponſum, quod quando petitorium perimit ipſam poſſeſſionem, poteſt de eo agi etiam in judicio manutentionis, ut eſt celebre conſilium Baldi 141. *num. 3. lib. 1.* quem ſecuta eſt Rota *diverſ. deciſ. 34. num. 21. in fine & num. 22. part. 2.* & coram Reverendiſſimo Domino meo Coccino, Decano inter ejus impreſſas *deciſ. 488. num. 11. in fin. num. 12.*

Et ſic utraque parte informante fuit reſolutum, eſſe ſtandum in deciſis.

Toletana nullitatis Matrimonii, Veneris 18. Februarii 1639.

Coram R. P. D. Coccino.

SUMMARIUM.

1 *Ætas probatur ex partita libri Baptiſmalis.*
2 *Pubertas in muliere requirit ætatem duodecim annorum.*
3 *Matrimonium contractum cum muliere non pubere validum eſt, ſi malitia ſuppleat ætatem.*
4 *Impotentiam coeundi an maritus naturaliter patiatur, cognoſci debet per Peritos Medicos mediante inſpectione.*
5 *Cohabitatio triennalis conjugum ad effectum probandi potentiam coeundi, incipit currere a die primæ cohabitationis, quando adeſt impedimentum naturale.*
6 *Confeſſio peccatorum non eſt neceſſe, quod præcedat cohabitationem ad effectum probandi potentiam coeundi, concurrente naturali impedimento.*
7 *Impedimento coeundi, ſi non ſit naturale, proveniens ex morbo, vel defectu viſibili membrorum, in perſonis conjugum, ad remedia naturalia, divina, & Eccleſiaſtica recurrendum eſt.*
8 *Impotentia coeundi in conjugibus ſi dubitetur an proveniat ex maleficio, opera Dæmonum, vel Magorum perpetrato, deveniendum eſt ad exorciſmos.*
9 *Exorciſmos faciendi praxis relative.*
10 *Experimenta, ut cognoſcatur an impotentia coeundi in conjugibus ſit naturalis, accidentalis, vel artificialis, facienda ſunt de mandato Judicis.*
11 *Cohabitatio triennalis conjugum incipere debet a die decreti Judicis, ſi dubitetur, an impotentia coeundi proveniat ex impedimento naturali perpetuo, vel accidentali.*
12 *Judici arbitrarium eſt decernere cohabitationem conjugum ad cognoſcendum, an impotentia coeundi ſit perpetua vel temporalis,*
Declara ut num, 16.
13 *Cohabitatio triennalis requiritur ſemper in maleficiato.*
14 *Cohabitatio triennalis non ſemper expectatur in frigido.*
15 *Impotentia mariti coeundi cum uxore, dicenda eſt accidentalis, dum ipſe cum aliis mulieribus coire valet.*

DECISIO LXXX.

Domina Antonia, cum eſſet annorum decem, 1
menſium quatuor, & dierum viginti octo, ut
conſtat ex partita libri Baptiſmi, qui probat ætatem; Rota *dec. 643. num. 4. p. 1. in poſthum.* Farinac.
ultima die Octobris 1629. non adhuc pubes, quia pu- 2
bertas in muliere requirit ætatem annorum duodecim, *cap. continebatur, de deſponſat. impuber.* Sanchez 3
de Matrimon. lib. 7. diſput. 104. num. 1. contraxit Matrimonium cum Domino Didaco, prævia diſpenſatione, ut deponunt teſtes, malitia ſupplebat ætatem, hoc eſt, aderat potentia generandi, & ſufficiens diſcretio ad ſe obligandum, quo caſu validum eſt Matrimonium: *cap. de illis, il 2. capite impuberes, & cap. fin. de deſponſ. impub.* Sanchez *loco citat. num. 5.* Et die 30. Septembris 1632. quæ eſt dies feſtivitatis S. Hieronymi, quo tempore dicta Domina Antonia erat ætatis annorum 13. menſium quatuor, & dierum 25. vir, & uxor cœperunt ſimul cohabitare, dormientes in ſeparato lecto, ſed cum facili, & libero tranſitu de uno ad alterum, quia Cameræ erant contiguæ, illarum fores apertæ, ut probatur ex confeſſione dictæ Antoniæ facta coram Vicario, & etiam ex teſtibus examinatis.

His ita ſe habentibus, Domina Antonia 4 Maii 1633. introduxit Judicium coram Domino Vicario Mariti ſuper diſſolutione Matrimonii, ob impotentiam perpetuam Domini Didaci in coeundo, & Vicarius adhibitis quatuor Medicis, ac duobus Chirurgis inſpici fecit Dominum Didacum, & Medici prædicti, prævio juramento retulerunt die 19. Augu-
ſti 1633. quod ille non patiebatur defectum poten-
tiæ naturalis, quæ poſſet videri aut cognoſci ex di- 4
cta inſpectione, quæ fieri debet de jure, argumento text. *in cap. fin. verſ. poſtmodum de frigid. & malefic.* & ita fuit ſervatum *in cauſa Taurinen. Nullitatis Matrimonii coram bonæ memoriæ Franciſco Penia, tunc Rotæ Decano*, quæ eſt *dec. 226. poſt 2. vol. conſil. Farinac.* Unde Vicarius præfatus 6. Novembris 1634. decretum fecit, quod præfati conjuges continuarunt ſuam cohabitationem cœptam dicta die Sancti Hieronymi anni 1632. uſque ad diem Sancti Hieronymi 1635. & commiſit eorum conſcientiis, quod procurarent,
quantum in ipſis eſſet, conſummare Matrimonium, 5
& interim frequentarent Sacramenta, & offerrent ſacrificia, elargirentur eleemoſynas, & operarentur opera pia loco pœnitentiæ.

Hoc decretum in aliqua parte viſum fuit Domini juridicum & juſtum; ſed non in ea parte, in qua decernit cohabitationem triennalem incepiſſe, & eſſe computandum a die primæ cohabitationis ante decretum; quia licet in hac materia, quando fuit habita relatio Medicorum; & apparet impedimentum
eſſe naturale, non ſit neceſſe, quod conjuges confi- 6
teantur peccata ſua, antequam deveniatur ad coha-
bitationem triennalem, Hoſtien. *in cap. fin. nu. 5. de* 7
frigid. & malefic. Attamen ſi dubitetur, an impedimentum ſit naturale, vel accidentale, vel a maleficio opera Dæmonum vel Magorum perpetrato, ubi non apparet de vitio aut morbo, vel defectu membrorum genitalium viſibili, ad remedia naturalia divina, & Eccleſiaſtica recurrendum eſt: *cap. ſi per ſortiarias, 33. quæſt. 1.* ubi Doctores & concordant Theologi *ſuper 4. ſentent.* Sanctus Thomas, & Sanctus Bonaventura, Petrus de Palude. Scotus, Durandus, & alii: Joannes
Hider. *in fornicario lib. 5. cap. 6. verſ. pro ſolut.* Marinus 8
del Rio *tom. 3. diſquiſitionum Magicarum, lib...., cap. 12.* 9
ſect. 3. & debet etiam deveniri ad Exorciſmos, qui quomodo ſint faciendi, praxim ponit frater Hieronymus Menguaſ. *in ſuo ſuſte Dæmonum, ſive flagello Dæmonum,*

Digitized by Google

monum, exorciſmo 6. ſed doctius, & melius Theoricam ponit Sylveſter *de ſtrigibus, lib. 2. cap. 12.* & omnia fieri debent juſſu Judicis; & ſic in iſto caſu cum dubi-
11 taretur, an impedimentum eſſet perpetuum naturale, vel accidentale, bene fecit Vicarius decernendo cohabitationem triennalem cum requiſitis *dict. cap. laudabilem*, & *ibi* Præpoſit. *num. 4. in oppoſit. de frigid. & maleſic.* Card. *in cap. 1. eodem tit.* & *ibi* etiam Præpoſitus *n. 7.* Brunel. *de ſponſal. concl. 28 limit 1.* & fuit reſolutum *in dicta cauſa Taurnen. Matrimonii 27. Aprilis* 1592. *coram bonæ memoriæ Blanchetto*, ſed dictam cohabitationem triennalem incipere, & computari debere a die decreti Judicis, non obſtante, quod multi Doctores teneant contrarium, ex allegatis per Sanchez *de Matrimon. lib. 7. diſp. 110 numer. 4. & 5.* tutius eſſe dicunt Hoſt. *in d. c. fin. de frigid. & maleſic. n. 10. & in ſumma eodem tit. §. qualiter, & quando, nu. 12. verſ. rerum dici poteſt:* Joannes Andreas *in d. cap. fin. num. 8. & 11.* Ancharan. *n. 9.* Butrius *num. 10.* ubi dicit hanc opinionem eſſe veriorem Henrich. Boich. *num. 1. & 2.* Brunel *de ſponſal. dict. concl. 28. n. 10. & 14.* Capell. Tholoſ. *deciſ. 381. nu. 6. in fin.* Et hanc ſententiam perpetuo Rota ſervavit; ut in *dec. 192. nu. 4. & 5. & dec. 226. num. 1. poſt 2. volum. conſil. Farinac. & dec. 277. n. 13. p. 4. coram bonæ memoriæ Buratto dec. 763. n. 12. & 14.* & propterea cum a die Decreti non adſit cohabitatio triennalis, Domini reſponderunt, non conſtare de triennali cohabitatione, quæ ſuffragaretur.

12 Non obſtat, quod videatur arbitrarium eſſe Judici, poſſe uti habitatione præcedenti, decretum; ut in *dict. dec. 226. n. 1. verſ. nihilominus, poſt 2. vol conſ. Farinac.* Quia eſt advertendum, quod in maleficiato ſemper
13 expectatur lapſus triennii; in frigido non ſemper: Ho-
14 ſtien. *in dict. c. laudabilem, de frigid. & maleſic num. 1.* Joannes Andreas *num. 8* Abb. *n. 2.* Alexander de Nævo, *n. 3.* Præpoſ. *nu. 2. verſ. ſecus eſt in maleſic.* Butrius *n. 15. verſ. quod autem in maleficio:* Rota *dec. 192. num. 2. verſ. propterea poſt 2. volum. conſ Farinac.* Et in caſu noſtro, cum Didacus potens ſit cum aliis mulieribus
15 coire, ut ex multis conſtat; ejus impotentia cum uxore potius eſt judicanda accidentalis, quam naturalis ex frigiditate: Capell. Tholoſ. *dec. 391. verſ. ad primum:* fuit reſolutum *in cauſa Bonon. reſciſſionis Matrimonii 12. Januarii* 1596. coram bonæ memoriæ Cardinali Blan-
16 cherro. Et propterea ceſſat dictum arbitrium abbreviandi triennium, ſed illius lapſus expectandus eſt, ut patet ex prædictis, & ex Petro Ledeſma *de matrim. qu. 18 art. 2.* & dicitur *in d. Bonon.* Removeturque omnis difficultas ex eo, quod in caſu deciſionis *bo. me. Penia*, conſtabat ex relationibus, maritum eſſe frigidum & debilem, non maleficiatum, ut patet ex lectura deciſionis. Et ita concluſum utraque parte informante, &c.

Romana Filiationis, Veneris 1. Julii 1639.

Coram R. P. D. Carillo.

SUMMARIUM:

1 *Filiatio probanda ad effectum conſecutionis alimentorum lite pendente, admittit leves probationes.*
2 *Filiatio concludenter probari debet, quando de ea agitur principaliter ad effectum decidendi litem.*
3 *Filiatio probatur præſumptionibus & conjecturis.*
4 *Filiationis probatio certa non datur.*
5 *Filiationem non probant teſtes deponentes de fama inter vicinos, niſi ſpecificent, quo tempore, & a quibus talis fama ortum traxerit.*
6 *Filiatio non probatur per teſtes deponentes de commercio carnali, inter prætenſos parentes, niſi percutiant tempus conceptionis.*
7 *Teſtes nulliter examinati non probant.*
8 *Teſtis deponens de facto proprio, & contra inducentem plene probat.*
9 *Filiatio non probatur ex eo, quod quis fuerit ab aliquo filius nuncupatus.*
10 *Filii ſæpe appellantur illi, qui diliguntur, licet non ſint tales.*
11 *Filiationis conjectura reſultat ex nominatione probata enunciative, & in actu, qui poteſt convenire etiam extraneo.*
12 *Teſtis unicus nihil probat.*
13 *Confeſſio extrajudicialis, ut præjudicet, probari debet per teſtes conteſtes de loco, & tempore.*
14 *Similitudo de per ſe non probat conjecturam relevantem filiationis.*
15 *Singula, quæ non poſſunt ſimul, ſimul unita juvant. Declara, ut num. ſeqq.*
16 *Conjecturæ, quæ ſunt imperfectæ, non conjunguntur.*
17 *Filiationis probatio æquivoca remanet, quando quis ortum traxit a muliere, ad quam pluribus patebat acceſſus.*
18 *Falſitatis ſuſpicio oritur ex tarditate judicii, quando obierunt ii, qui poterant eſſe informati de veritate facti.*
19 *Pietas paterna abſcondi non poteſt.*
20 *Pater dicitur major amicus, qui haberi poſſit in mundo.*
21 *Signa, quæ conſueverunt per parentes erga filios exerceri, quænam ſint?*
22 *Filiationis præſumptio excluditur, quando aſſertus pater prætenſum filium penitus negligit.*
23 *Fama filiationis deſtruitur ex eo, quod aſſertus pater prohibuerit natum deſcribi pro ſuo filio in libro Baptizatorum, ita ut ex illo reſultare non poſſit quaſi poſſeſſio filiationis.*
24 *Pater tenetur filios naturales alere pro exoneratione ſuæ conſcientiæ.*

DECISIO LXXXI.

IN hac cauſa ſub die 11. Januarii 1631. fuit dictum, conſtare, quod Martia eſſet filia bonæ memoriæ Octavii de Clementinis, ad effectum conſequendi alimenta: ut in *deciſ. emanata coram R. P. meo Pampilon.* in cujus locum poſtea ſuffectus. Dubium præfatum repropoſui ad effectum ei aſſignandi dotem, & terminandi litem in petitorio: Et Domini in hac ſeptima poſitione illud negative reſolverunt.

Ea moti ratione, quia, quando agitur de proban- 1
da filiatione incidenter ad effectum conſequendi alimenta per modum proviſionis, lite pendente ſuper negotio principali, ſufficit quælibet levis probatio, ex congeſtis per Surdum *in conſil. 1. num. 9. & in tract. de aliment. tit. 1. qu. 112. nu. 11.* & dixit Rota *in diverſ. 289. n. 1. p. 1. recent.*

Quando vero agitur de ea principaliter in petito- 2
rio, ad effectum decidendi litem, prout in propoſito, tunc eſt illa magis exacte probanda, uti fundamentum intentionis agentis: *leg. non ignoret*, ubi Bart. *C. qui accuſar. non poſſunt.* & notat. Angel. *in leg. liberorum, in principio, ff. de his, qui notantur infamia;* Abbas *in cap. pervenit*, ubi Decius *nu. 4. qui fil. ſint legitim.* Alciatus *reg. 3 præſumpt. 38. nu. 6. & 7.* Covarruvias *de ſponſal. p. 2. col. 8. §. 3. nu. 6.* & ſic diſtinguendo tenuit Rota *in dict. dec. 289. num. 1. p. 1. & in dec. 164. n. 4. p. 3. rec.*

Et quamvis in hac materia ſit ſtandum præſumptio- 3
nibus, & conjecturis, cum in ea alia certa probatio 4
dari nequeat Gloſſ. *in leg. Lucius, ff. de cond. & demonſtrationibus*, Gloſſ. *in leg. prima, ff. de probat.* Anchar. *conſ. 225. n. 6.* Menochius *de arbitr. cap. 89. nu. 2.* Surdus *d. conſil. 1. num. 39. & 40.* Attamen exiſtimarunt Domini ex teſtibus valide examinatis, qui dantur *in Summario illorum de Clementinis*, non reſultare tales præſumptiones, & conjecturas, ita ut ex illis dicta filiatio probata dici poſſit.

Nam prima deſumpta ex fama inter vicinos, non 5
relevat, cum teſtes deponentes non dicant a quo tempore, & a quibus hæc fama originem habuerit: poſſibile enim eſt, quod orta fuerit poſt motam litem, & quod ipſamet Julia mater Martiæ eam procuraverit, quando autem tempus eſt de ſubſtantia, debent teſtes ſuper fama deponere ſpecifice, & cum omnibus requiſitis, aliàs non ſuffragantur, Ruin. *conſ. 52. nu. 6. & 7. lib. 5.* Rota *dict. dec. 164. numero octavo, par. 3. recent.*

Secunda deprompta ex conſuetudine dicti Octavii, 6
cum dicta Julia matre Martiæ, nullius eſt momenti: quia teſtes de ea deponentes, non percutiunt tempus con-

conceptionis, prout requiritur: Salicetus *in leg. ultima, in fine, Digeſtis de probat.* Caſtr. *conſil.* 115. *n.* 1. *&* 3. *lib.* 5. Petra *de fideic. d. qu.* 11. *n.* 40. Menoch. *de præſumpt.* 53. *n.* 19. *in* 6. *declarat.*

Tertia elicita ex educatione dictæ Martiæ ſumpti-
7 bus ejuſdem Octavii, non ſubſiſtit: quia reſultat ex dictis teſtium nulliter examinatorum, & ſic nihil nocet: *l. ſi quando, C. de teſtibus,* Pariſ. *conſ.* 531 *num* 23. *lib.* 4. Caputaq. *dec.* 209. *numer.* 7. *part.* 2. Rota coram Buratt. *deciſ.* 45. *num.* 2. Ultra quod contrarium convincitur ex depoſitione Nutricis ejuſdem Martiæ,
8 formiter examinatæ, quæ aſſerit alimenta, & ſalarium ſemper recepiſſe a dicta Julia, cui propterea uti inductæ a dicta Martia, & deponente de facto proprio, plena eſt fides adhibenda; Surdus *in conſ.* 550 *n.* 3. *lib.* 4.

9 Quarta deducta ex eo, quod dictus Octavius, dum loquebatur cum dicta Martia in infantili ætate, appellaret illam *filiam*; nec etiam concludit; Quia illam nominatio videtur facta incidenter cauſa blandiendi, ut fieri ſolet, & non ad effectum approbandi veritatem; *leg. nemo,* §. 1. *ff. de hæred. inſtituend.* Dec. *in cap. per tuas num.* 3. *de probat.* Pariſ. *conſ.* 10. *num.* 15. 49. *&* 86. *lib.* 2. Solemus enim ſæpe *filii* vocabulo vo-
10 care eos, quos diligimus; ut ait Surdus *de alim. tit.* 7. *dict. quæſt.* 112. *num.* 9. ubi refert Cravet. *in conſ.* 229. *nu.* 10. & alios concordantes; Quando autem nominatio
11 facta fuit per verba enunciative prolata, & in actu, qui æque convenire poteſt, etiam extraneo, non præbet legitimam conjecturam ad effectum probandi filiationem; Gloſſ. *in dict. cap. per tuas de probat.* Dec. *conſ.* 462. *num.* 10. Petra *de fideicomm. dict. quæſt.* 11. *num.* 261. Menoch. *de præſumpt. præſumpt.* 53. *nu.* 38. *&* 39. *lib.* 3. Surd. *ubi ſupra, dict. n.* 8. Gratian. *diſcept. for. c.* 562. *num.* 5. 6. *&* 7. & cenſuit Rota coram apud Burat. *in dec.* 725. *n.* 6.

Quinta, fundata in confeſſione dicti Octavii ſuper deſloratione dictæ Martiæ, minus afficit; Quia de ea
12 deponit tantum unicus teſtis, qui de jure nihil probat, *c. licet, il primo, cap veniens, il primo, de teſtam.* Gabr. *cod. titul. concl.* 1. *num.* 1. Et ad hoc ut confeſſio extrajudicialis præjudicet, debet probari per teſtes
13 conteſtes de loco, & tempore, ut notat Dominic. *in cap. licet ex quadam, extra de teſtibus;* Pariſ. *conſil.* 60. *num.* 45. Caſtr. *conſil.* 296. *num.* 3. *volum.* 1. Afflict. *dec.* 364. *n.* 4. *verſ. iſta tamen confeſſio;* Rota *dec.* 700. *n.* 33. *p.* 2. *rec.*

14 Sexta denique conjectura reſultans ex ſimilitudine dictæ Martiæ cum dicto Octavio, & Hieronymo ejus filio legitimo & naturali, ſuper qua deponit teſtis ultimo loco examinatus non etiam adverſatur; Quoniam argumentum proveniens ex hac ſimilitudine, eſt multum fallax; & propterea uti de per ſe nullius reputatur momenti; Gulielm. Benedict. *in cap. Raynutius, in* 3. *p. verb. quæ filium ex eo ſuſcipiens, nu.* 6. *de teſtibus,* Curt. jun. *conſ.* 31. *col.* 7. Gabr. *conſ.* 14. *num* 7. *de probat.* Menochius *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 80. *n.* 79. *& de præſumpt. lib.* 6. *dict. præſumpt.* 3. *n.* 47. Mohed. *dec.* 1. *n.* 2. *tit. qui fil. ſint legitimi.*

15 Neque viſum fuit Dominis iſtas conjecturas poſſe conjungi, adeo ut intrare debeat Regula, quod quæ non poſſunt ſingula, ſimul juncta juvent, *c. cum cauſam,* ubi Gloſſ. & DD. *de probat.* Surdus *d. conſ.* 1. *ante n.* 33. *verſ. & quamvis.*

16 Quia cum quælibet ex conjecturis ſupra relatis ſit in ſe imperfecta, earum conjunctio nequit fieri: Bald. *in leg. ſi qui ex argentariis,* §. 1. *num.* 2. *& ſeqq. ff. de eden.* Alex. *conſil.* 11. *numer.* 3. *&* 5. *lib.* 4 Gabriel. *de probat. concl.* 1. *numer.* 33. Mantica *deciſ.* 107 *num.* 11. Rota *dec.* 519. *numer.* 7. *parte* 2. *recent.* Maxime cum plures in contrarium urgeant potentiores pro excluſione filiationis, quæ præfatas deſtruunt: *leg. Divu, de in integr. reſtitut. minor.* Abbas *in cap. transmiſſa, qui fil. ſint legit. in fine;* & in terminis filiationis, Gabr. *conſil.* 25. *num.* 6. *lib.* 2.

17 Et quidem prima provenit ex eo, quod ultra acceſſum cujuſdam Medici Martinus famulus dicti Octavii continuo verſabatur in domo dictæ Juliæ, de die & de nocte, tam in publico, quam in ſecreto, ut deponunt teſtes *in dict. Summ. nu.* 4. unde fit quod probatio Patris, æquivoca remaneat; per textum *in leg. vulgo concepti,* ubi Gloſſ. Bald. & alii, *ff. de ſtat. homin.* §. *ſi adverſus, Inſtit.* Rota *d. dec.* 279. *n.* 2. *p.* 1. *rec.*

Secunda reſultat ex taciturnitate dictæ Juliæ & 18
Martiæ, viginti annor. ſpatio, quo auſæ, non fuerunt hujuſmodi litem excitare; ſed expectarunt obitum doctorum Octavii, & Martini famuli, qui de hoc erant bene informati: quando autem ad agendum expectatur mors informatorum, ex hac tarditate oritur vehemens ſuſpicio falſitatis; argum. *cap.* 3. *tertio loco, de probat. leg. conſenſu,* §. *ſuper plagis, C. de divort.* Aymon. *conſil.* 28. *nu.* 5. *&* 7. Rota *dec.* 566. *nu.* 7. *& poſt* 2. *vol. conſ. Farinac.*

Tertia deducitur, ex quo dictus Octavius poſt matrimonium dictæ Juliæ penitus deſervit ipſam, & Martiam, abſque eo, quod tanto temporis ſpatio aliquod filiationis ſignum erga dictam Martiam o-
ſtenderit; quod eſſet contra pietatem paternam, quæ 19
abſcondi non poteſt; juxta notata per Bald. *in cap. per tuas, num.* 4. *verſ. dicit Gloſſ. de probat.* Major enim
amicus mundi eſt Pater; *leg. quidam cum filium, ff. de* 20
hæred. inſtit. & ſigna, per quæ quis dicitur tractari uti
filius, ſunt illa, quæ conſueverunt circa filium exer- 21
ceri; utpote ipſum in domo alere; eum ad ſcholas mittere, in teſtamento illum inſtituere, facere ſibi veſtimenta neceſſaria, eumque ſcribere in natalibus filiorum, & ſimilia, prout cenſet Abb. *in dict. cap. per tuas, num* 5. *de probat.* quorum nullum in propoſito concurrit.

Quarta colligitur ex eo, quod dictus Octavius alios 22
filios naturales agnovit, & illos uti tales tractavit, & educavit, eoſque filiis legitimis etiam commendavit; ut dicunt teſtes *in de Summ. num.* 15. quod cum non fecerit ſimiliter cum dicta Martia præſumendum eſt, illam filiam non eſſe Gloſſ. *in d. c. transmiſſæ, verb. nota, qui fil. ſint legit.* Felin. *in dict. cap. per tuas. n.* 17. *de probat.* Alex. *conſ* 88. *num.* 9. *lib.* 10. Rota *d. dec.* 289. *n.* 6. *part.* 1. *rec.*

Quinta depromitur ex præcepto dicti Octavii, ne 23
dicta Martia deſcribetur in libro Baptizatorum, uti ipſius filia, *in dict. ſumm. num.* .. ex qua prohibitione deſtruitur fama, ita ut ex illa reſultare non poſſit quaſi poſſeſſio filiationis; Petra *de fideicomm. in dict. quæſt.* 11. *num.* 453. Maſcard. *de probat. concluſ.* 79. *nu.* 13. cum aliis relatis per Menochium *dict. præſumpt.* 59. *n.* 34. *lib.* 6.

Sexta & ultima conjectura oritur ex eo, quod dictus Octavius non ſolum toto tempore ejus vitæ non præſtitit dictæ Martiæ alimenta, ſed illam etiam præterivit in teſtamento, & tamen certum eſt, quod Pa-
ter filios naturales tenetur ſaltem alere, pro exone- 24
ratione ſuæ conſcientiæ: *cap. cum haberet, in fi.* cum *ibi* not. per Doct. *de eo, qui duxit in matrimonium,* & ſequuntur infiniti relati per Surd. *de alim. tit.* 1. *qu.* 9. *per tot.* & ſignanter *ſub nu.* 6.

Ex quibus cum conſtet non adeſſe ſufficientem probationem pro dicta Martia reſultantem ex diſpoſitionibus teſtium rite, ac recte examinatorum, reſponderunt DD. non conſtare de filiatione, & alii teſtes dati *in Summ. dicta Martia,* præter præfatos datos *in Summ. illorum de Clementinis,* tanquam nulliter examinati, non fuerunt habiti in conſideratione.

Et ita utraque, &c.

Romana fideicommiſſi de Arroniis, Lunæ 23. Junii 1642.

Coram R. P. D. Bichio:

SUMMARIUM.

1 *Filiationis cauſa differt a cauſa legitimitatis.*

2 *Legitimitatis probatio non reſultat ex probatione filiationis.*

3 *Filius natus ex legitima uxore in domo mariti, præſumitur filius ipſius mariti.*

4 *Filius natus in domo mariti, non præſumitur ipſius mariti, ſi de tempore conceptionis matrimonium non fuerat contractum.*

Digitized by Google

5 *Partus quadrimeſtris non eſt vitalis.*

6 *Filius natus ex concubina domi retenta præſumitur ipſius concubinarii.*

7 *Natus ex concubina tunc maxime præſumitur concubinarii filius, quando concurrit nominatio parentum, & communis reputatio.*

8 *Filiatio non probatur ex tractatu, & nominatione in præjudicium eorum, qui nullum jus habent a nominantibus, & tractantibus.*

9 *Filiatio tunc concludentius venit probanda quando agitur de ea ad effectum ſuccedendi in bonis, fideicommiſſi, & alios ſubſtitutos excludendi, quam ſi agatur de ea ad effectum conſequendi alimenta.*

10 *Filiationem tanquam neceſſarium antecedens probare debet, qui ſe legitimum, aut legitimatum affirmat.*

11 *Natus conſtante matrimonio eſt legitimus, etiamſi fuerit antea conceptus.*

12 *Legitimitas requiſita a Teſtatore de tempore conceptionis non verificatur in eo qui fuit conceptus ante ſecutum matrimonium, ita ut ad ſucceſſionem admitti non debeat.*

13 *Tempus illud attenditur, ad quod verba referuntur.*

14 *Qualitas requiſita a teſtatore certo tempore, debet in eo verificari.*

15 *Subſtitutus non excluditur per eum, qui non habet qualitatem eo modo, quo Teſtator requiſivit.*

16 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium admittitur ad ſucceſſionem, ad quam fuerunt vocati concepti ex legitimo matrimonio.*

Contrarium n. 17.

18 *Generationis principium conſiſtit in conceptione.*

19 *Verbum,* Generandos, *ſi ſit directum ad patrem, non poteſt referri ad tempus poſt conceptionem.*

20 *Verbum,* Generandos, *denotat conceptionem futuram, & in fieri.*

21 *Larrea* deciſ. Granatenſ. 43. num. 25. *declaratur.*

22 *Legitimitatis qualitas expreſſa per Teſtatorem in certo gradu ſubſtitutionis ordinata in caſu exiſtentia filiorum non cenſetur repetita in alio, nec trahenda eſt ad caſum non exiſtentia filiorum.*

Declara ut n 23. & 24.

25 *Dictio* ut ſupra, *repetit qualitates ſupra requiſitas.*

DECISIO LXXXII.

FAbius ſenior in ultimis tabulis inſtituit ſibi hæredem Fabium juniorem pronepotem ſuum; eique ſubſtituit per hæc verba: *Cui Fabio heredi quandocunque decedenti ſubſtituit, &c. filios & liberos ejuſdem Fabii maſculos legitimos & naturales ex vero; & legitimo matrimonio vere, & non ficte procreandos; & uno per ſubſequens Matrimonium, vel ex indulto aut alio modo legitimos effectos; ſed vere a principio ex corpore dicti Fabii generandos, &c. Dicto enim Fabio herede quandocunque decedente ſine liberis maſculis, vel eis relictis, ſed iis quoque, & eorum linea naturali extincta; ſubſtituit & ſuccedere voluit vulgariter, & per fideicommiſſum, & omni meliori modo in dicta univerſa hereditate Lucillum, &c. Quo Lucillo quandocumque decedente, ſubſtituit ejuſdem Lucilli filios maſculos legitimos & naturales ex legitimo matrimonio natos, ut ſupra dictum eſt, procreandos, &c.*

Obiit Fabius junior relicto Marco, quin Lælia Rampinella pepererat quarto menſe, poſtquam cum eodem Fabio Matrimonium contraxerat: & cum ipſe Marcus tanquam filius legitimus & naturalis Fabii junioris prætenderet ſe vocatum ad fideicommiſſum Fabii ſenioris, illudque propterea non fuiſſe purificatum ad favorem Lucilli, contra eundem Lucillum bonorum fideicommiſſi poſſeſſorem introduxit judicium coram A. C. de voto Rotæ terminandum: & propoſito dubio in Rota ſub die 16. Januarii 1637. coram bon. mem. Coccin. An Marco eſſet danda immiſſio? Domini dixerunt quod coadjuvarentur probationes circa prætenſam filiationem, in cujus reſcripti executionem tribus teſtibus ad inſtantiam Marci examinatis; Ergo in locum bon. mem. Coccini ſubrogatus, repropoſui idem dubium, quod hodie fuit negative reſolutum, nempe Marco non eſſe dandam immiſſionem.

Cum enim ex verbis teſtamenti ſupra citatis vocentur ad fideicommiſſum filii Fabii junioris vere ex legitimo matrimonio procreandi, & a principio generandi

ex corpore Fabii duo Marcus, ut obtineret probare debuiſſet, videlicet ſe eſſe filium Fabii junioris, & præterea legitimitatem a teſtatore requiſitam: quia cauſa
filiationis differt a cauſa legitimitatis, & probata fi- 1
liatione non ſequitur, quod ſit probata legitimitas, 2
maxime quando in legitimitate conſiſtit fundamentum: Butr. *in cap. pervenit, colum.* 2. *in fine, verſ. aut filius agit, qui fil. ſint legit* Præpoſ. *ibid. ſub nu.* 3. *eodem verſ.* Abb. *ſub n.* 4. *verſ. & ut habes Gloſſam:* Cæſ. Manent. *conſ.* 138. *n.* 4. *& ſeqq.* Rouit *conſ.* 3. *n.* 21. *lib.* 1. Roman. *conſ.* 22. *n.* 24. *& ſeqq* Pacian. *de probat lib.* 2. *cap.* 12. *n.* 57. *& ſeqq.* Seſſe *deciſ. Arragon.* 390 *n.* 3.

Neutrum tamen probavit, nam Matrimonium, ex 3
quo regulariter reſultat præſumptio juris, quod filius natus ex legitima uxore in domo mariti, cum qua ipſe cohabitabat, ſit filius ipſius, *l. filium cum definimus, ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni juris, leg. ſi vicinis, C. de nupt.* Marſil. *ſingul.* 530. *num.* 2. Gomez *in l.* 9. *Tauri, num.* 2. Valaſcus *conſult.* 134. *num.* 3. Gamma *deciſ.* 152. *ſub nu.* 1. *& ſequentibus*, aliique relati ab Aria de Mela *var. reſolut. libro tertio, cap.* 19. *num.* 1. non erat contractum tempore conceptionis Marci, ut ad hunc effectum requiritur: Salicet. *in leg. ultim. §. mulier, num.* 2 *Digeſtis, de prob.* Caſtr. *conſ.* 115. *num.* 3 *lib.* 1. Joſeph. Ramon. *conſil.* 22. *nu.* 27. Petra, *de fideicomm. quæſt.* 11 *n.* 400. Menochius *de præſumpt. lib.* 6. *præſ* 53. *n.* 19. *in* 6. declarat Rota *in Romana filiationis,* 1. *Julii* 1639.
coram R. P. D. meo Carillo, contractum ſiquidem fuit per 4
quatuor ſolum menſes ante quam Marcus naſceretur, nec Marcus hodie viveret, ſi conſtante matrimonium conceptus fuiſſet, quia partus quadrimeſtris non eſt
vitalis, juxta receptam ſententiam Hippocratis, 5
quam ſequitur Juriſconſult. *in leg. ſeptimo menſe, ff. de ſtat hominum, leg. inteſtato, in fine, ff. ſuis & legit. hered.* Pariſ. *conſ.* 56. *num.* 5 *lib.* 2. Mart. *vol.* 153. *nu.* 2. Seraph. *deciſ.* 1282. *num.* 11. Et in puncto ad excludendam probationem filiationis amplexa eſt Rota *in Auximana Alimentorum* 1. *Julii* 1630. *coram bon. mem. Pirovano.*

Et licet eandem præſumptionem in filio nato ex con- 6
cubina, domi concubinarii detenta, admittat Gloſſ. *in cap. Michael. verb. conſtiterit, de filiis Presbyt.* Abb. *in cap. transmiſſa, ſub nu.* 9. *in fin. qui fil. ſint legit.* Paleottus *de noth. & ſpur. cap.* 26. *n.* 3. Covarruvias *de ſponſal.* 1. *parte, cap* 8. *§.* 3. *n.* 8. Menoch. *de arbitr. caſ.* 89. *nu.*
26. *& dict. præſumpt.* 53 *n.* 4. Petra *de fideicomm. quæſt.* 11. 7
numero 2. Eaque fortius procedat, quando ulterius concurrit tractatus fieri ſolitus filiis, nominatio parentum, & communis exiſtimatio, ut probat text. *in cap. per tuas, de probat.* & late expendit Arias de Mela *variar. reſolut. libro tertio, cap.* 39. *numero* 4. *et ſequentibus.*

Caſui noſtro non applicatur, quia teſtes pro Marco, examinati, non videntur concludenter deponere de concubinatu Læliæ cum Fabio, immo aliqui ex teſtibus non excludunt, quod alii homines potuerint rem habere cum Lælia; cum fateantur in domo Fabii convenire conſuevisſe milites, ipſumque Fabium pro munere officii militaris, quod gerebat ſæpius extra domum permanſiſſe. Secluſo autem concubinatu, ſeu admiſſa facilitate acceſſus aliorum hominum ad mu-
lierem, ſolus tractatus & nominatio non probat filia- 8
tionem in præjudicium Lucilli, qui cauſam non habet a nominantibus, & ſuccedit ex fideicommiſſo majorum: Jaſon. *conſil.* 81 *num.* 2. *et ſequentib. et conſ.* 106. *num.* 2. *et ſeq. lib.* 1. Cæſar. Manent. *conſil.* 36. *num.* 6. Surd. *conſil.* 552. *num.* 21. *et ſequentib.* Capic Latro *deciſ.* 16. *num.* 15. Rota *deciſ.* 649. *ſub num.* 4. *verſ* 1. *quod parte* 4. *recent. deciſ.* 409. *ſub num.* 30. *verſ. quidquid ſit, et num.* 33. *p.* 5.

Præſertim, quia non agitur ad effectum conſequen- 9
di alimenta, ſed ſuccedendi in univerſo fideicommiſſo, & excludendi ſubſtitutos, quo caſu requiruntur fortiores probationes, ut diſtinguendo dixit Rota *in Romana de Bonellis,* 29. *Novembris* 1613. *et* 28. *Novembris* 1614. *coram bon. mem. Ubaldo ſeniori, et in Romana dotis ſeu filiationis* 11. *Decembris* 1639. *coram Reverendiſſimo*
Domino meo Merlino, Decano, quæ eſt *deciſ* 314. *num.* 10
19. *et* 20. *p.* 6. *recent.*

Et ex his ſuperflua videtur indagatio legitimitatis:

quia

quia ſupponit filiationem, quam ideo probare debet, tanquam neceſſarium antecedens, qui ſe legitimum, aut legitimatum affirmat; ut poſt alios reſpondit Rom. *conſ.* 89. *n.* 39. *lib.* 1. Alciatus *reſponſ.* 5. *n.* 54. & 57. *tom.* 1. *lib.* 4. qui in ſpecie ait, non ſufficere ſolam patris nominationem, vel tractatum: Menoch. *conſ.* 722. *nu.* 26. & *conſil.* 1109. *num.* 15.

Sed eſto, quod probata eſſet filiatio, adhuc deficeret legitimitas a teſtatore requiſita, non quia Marcus
11 non ſit legitimus, cum ad hunc effectum ſufficiat natum fuiſſe conſtante matrimonio, quamvis ante matrimonium conceptus fuiſſet, ſi tunc temporis poterat conſiſtere legitimum matrimonium *l. nuper*, *C. de natural. liber.* §. *ſi quis igitur dotalia*, *auth. quibus modis nat. effic. ſui*: Baldus *in leg. Paulus*, *n.* 1. *in prima lect. Digeſtis*, *de ſtat. homin.* Socin. jun. *conſil.* 12. *n.* 17. *verſ.* & *opinio iſta*, *libro quarto*, Alexand. *conſil.* 5. *n.* 3. *in fin.* *lib.* 7. Ruinus *conſil.* 92. *num* 3. *verſ.* & *quamvis*, *lib.* 3. Peregrin. *de fideicomm artic.* 24. *n.* 39. Mantic. *de conject.* *lib.* 11. *tit.* 18. *n.* 26. Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.* 408. *n.* 49.

12 Sed quia fideicommittens voluit ſucceſſores in fideicommiſſo fuiſſe legitimos de tempore conceptionis, quo caſu oportet Matrimonium de eo tempore conſtitiſſe; nec prodeſt, ſi ſubſequatur ante nativitatem; Mazzar. *in epit. de fideicomm. quæſtione trigeſima*, Menochius *conſil.* 225. *n.* 2. Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.* 408. *n.* 50. ubi allegat concordantes Seraph. *deciſ.* 1300. *circa*
13 *fin.* nam illud tempus attenditur ad quod verba refe-
14 runtur: Gabriel. *conſil.* 53. *nu.* 14. *lib.* 2. & qualitas requiſita a teſtatore de certo tempore, debet in eo verificari: Giovagn. *conſ.* 77 *n* 29. *lib.* 1. Mart. *conſil* 55. *nu.* 35. ex text. *in leg. inter ſocerum*, *Digeſtis*, *de pact. dotal.*
15 Paſeth *conſil.* 151. *num.* 5. & 6. Bellon. jun. *conſil.* 34. *nu.* 14. nec excludere poſſunt ſubſtitutum, niſi filii habeant qualitatem eo modo, quo fideicommittens requiſivit: *leg. ex facto*, §. *ſi quis rogatus*, *ff. ad Trebellian.* Mantica *de conject. lib.* 11. *t.* 12 *ſub n.* 24.

Nec obſtat contraria opinio Menoc. *d. conſ.* 225. *nu.* 24. & *præſumpt.* 81. *n.* 21. *circa finem*, *lib.* 4. Intrigliol.
16 *de ſubſtit. cent.* 3. *quæſt* 66. *n.* 62. aſſerentium ſufficere, quod ſubſequatur Matrimonium; quamvis teſtator vocaverit conceptos ex legitimo matrimonio: qui ea ratione moventur, quod cum lex præſumat affectum maritalem, ſicque matrimonium tempore primi concubitus, ſatis filii dicuntur concepti ex legitimo matrimonio.

Nam quidquid ſit de hac opinione, receptum eſt
17 apud omnes, quod matrimonium contractum, poſt tempus a teſtatore deſignatum, non ſuffragetur, quando (ut in caſu noſtro) teſtator abhorruit nominatim ſubſequens matrimonium: Iſern. *in cap.* 1 §. *naturales*, *nu.* 9. & *ibidem* Baldus *verſ. quæro ſi de feud. fuerit controverſ.* Cephal. *conſil.* 82. *nu.* 74. Menochius *conſ.* 227. *ſub n.* 18. Odd. *de ſubſtitut. part.* 6. *artic.* 6. *verbo*, *an legitimati*, *n.* 6. Giurb. *ad conſuetud. Meſſan. cap.* 1 *gloſſ.* 4 *part* 1. *ſub n.* 121. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 3. *cap.* 18. *n.* 51. Roſental. *de feud cap.* 7 *concl.* 19 *num.* 32. aliique, quos refert Diaz de Ribadeneira *allegat. jur. tom.* 1. *allegat.* 23 *num.* 52.

Voluiſſe autem teſtatorem, quod filii eſſent legitimi nedum de tempore nativitatis, ſed etiam conceptionis, patet ex verbis teſtamenti, ibi, *ex vero & legitimo matrimonio vere*, & *non ficte procreandos*: & infra, ibi, *ſed vere à principio ex corpore dicti Fabii generandos*: principium enim generationis eſt in conce-
18 ptione, Hippoc. *lib. de genitur. num.* 7. Andr. Laur. *Anatom. libro* 8 *quæſt.* 12. *in fin.* & *cap* 4. *in med* Sennert. *in praxi Medicinali*, *lib.* 4 *part.* 2. *ſect.* 4. *cap.* 4.
19 Acharanſ *de parte cap.* 1. *ſub num.* 4. & *ſect.* 2. *cap.* 1. *nu.* 43 *in fine*, & verbum, *generandos*, directum ad patrem, referri non poteſt ad tempus poſt conceptionem; animadvertendo præſertim, quod teſtator uſus fuit
20 verbo, *generandos*, quod denotat conceptionem futuram, & in fieri: quidquid dicendum eſſet, ſi vocaſſet per verba denotantia conceptionem in eſſe productam;
21 in quibus terminis loquitur Larrea *deciſione Gran.* 43. *n.* 25 ubi ponderat, quod in eo caſu verba non denotabant conceptionem in fieri; ſed in eſſe productam, quæ prædicati poteſt de toto tempore intermedio, uſque ad nativitatem.

Non obſtat, quod dicta verba requirentia legitimitatem de tempore conceptionis, appoſita ſint in primo gradu ſubſtitutionis ad favorem filiorum Fabii; ſed in ſecundo gradu, de quo hodie agitur, nulla fiat mentio legitimæ conceptionis; ibi, *Sine liberis maſculis legi-*
timis, & *naturalibus*, &c. nec regulariter qualitas le- 22
gitimitatis expreſſa in uno gradu ſubſtitutionis conceptæ in caſum exiſtentiæ filiorum, cenſeatur repetita in alio, ſeu trahenda ſit ad caſum non exiſtentiæ; ut in terminis Socin. ſen. *conſilio* 63. *n.* 19. & 20. *libro* 3. quem ſequitur Socin. Jun. *conſil.* 67. *ſub num.* 22. *verſ. ſed non eundo*; *lib.* 3. *conſ.* 189. *num.* 39. & 41. Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 16. *ſub num.* 90.

Quia in puncto reſpondet Cæſ. Manent. *conſil.* 135. *n.* 27. quod doctrina Socini recipit duas limitationes; Al-
teram, quando ſunt poſiti in conditione illimet filii, 23
qui ſupra cum qualitate legitimitatis fuerant diſpoſitive vocati; Et ratio eſt, quia circa eaſdem perſonas ſicuti præſumitur eadem affectio teſtatoris, ita & repetitio qualitatis ſupra expreſſæ, quidquid ſit inter diverſas perſonas; Ruin. *conſil.* 134. *nu.* 19. *conſil.* 140. *nu.* 6. *lib.* 2. Vegg. *conſil.* 65. *n.* 93. Rub. *conſil.* 71. *n.* 6. ubi hoc modo concordat contrarias opiniones; Joan. de Anan. & Abb. Surd. *conſ.* 464. *ſub n.* 7. & 8. & *deciſ.* 206. *num.* 7. *part.* 3. *recent.*

Alteram, quando teſtator in aliis etiam ſubſtitutio- 24
nibus eandem qualitatem appoſuiſſet; inde enim colligitur voluntas teſtatoris reſtricta ad filios ita qualificatos duntaxat; & una pars teſtamenti aliam declarat, ut in terminis, Menoch. *conſil.* 117 *ſub n.* 71. *verſ.* 10. & *ultim.* Ruinus *conſil.* 92. *n.* 14. *lib.* 3. Rauden. *de Analog. cap.* 36. *ſub nu.* 55. Molin. *de primog. lib.* 3. *cap.* 5. *ſub n.* 34. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 403. *n.* 43.

Utraque applicatur caſui noſtro; *Prima*; quia filii poſiti in conditione ſequentis ſubſtitutionis ad favorem Lucilli, ſunt illimet ſupra diſpoſitive vocati, dictaque ſubſtitutio facta eſt ſub duplici conditione; ſive dicti filii non extent, ſive extent, & deinde deficiant; atque ideo concurrit nedum identitas perſonarum, ſed etiam identitas caſus exiſtentiæ filiorum, quæ ſane intelligenda eſt de filiis ſupra vocatis, quos teſtator voluit præferri Lucillo.

Secunda, quia in poſteriori ſubſtitutione facta ipſi Lucillo decidenti, vocati fuerunt ejus filii legitimi & naturales ex legitimo matrimonio, ut ſupra dictum eſt,
a principio generandi, & ſic legitimi de tempore con- 25
ceptionis, quod denotat dictio illa, *ut ſupra dictum eſt*; in puncto Cæſ. Manent. *deciſ.* 135. *ſub n.* 27. *verſ. ſed quando*; Ruin. *conſ.* 183. *ſub n.* 1. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 752. *n.* 6. Borgnin. *dec.* 33. *n.* 12 *part.* 4. Surd. *deciſ.* 313. *n.* 8.

Et ita deciſum utraque parte informante.

Melevitanæ Antianitatis, Mercurii 1. Julii 1643.

Coram R. P. D. Veroſpio;

SUMMARIUM.

1 *Diſpenſatio Apoſtolica tollit inhabilitatem a particulari conſtitutione inductam.*

2 *Juri poſitivo poteſt per Papam derogari, etiam in præjudicium Tertii, cui fuerit jus quæſitum.*

3 *Impeditus aliquid adimplere excuſatur ab impedimento, ſi factis diligentiis non valuit impedimentum removere.*

4 *Actus faciendus habetur pro facto in præiudicium illius, a quo proceſſit impedimentum.*

5 *Equites Hieroſolymitani per particularem conſtitutionem excluduntur ab exercitio Caravanæ, poſt annum quinquageſimum.*

6 *Impedimentum affectatum & procuratum non excuſat.*

7 *Impedito legitime tempus non currit.*

8 *Impedimentum tunc maxime excuſat, quando provenit ab Adverſario.*

9 *Infirmitas narrata in impetratione Gratiæ, ſi non fuit vera, vel non talis, qualis fuit narrata, gratia dicitur ſubreptitia.*

10 *Infirmitatis qualitas probatur per teſtes deponentes, de viſu, & publico auditu.*

11 *Infirmitas probatur per teſtes de ſenſu viſus deponentes.*

12 *Medicis*

Digitized by Google

12 *Medicis de infirmitate atteſtantibus tanquam peritis in Arte plena fidei adhiberi debet.*
13 *Infirmitas probatur juramento patientis.*
14 *Infirmitas probatur ex aſpectu corporis.*
15 *Gratia Pontificis remanet ſubreptitia, & nulla, ſi fuerit impetrata, non facta mentione alicujus particularis conſtitutionis, quæ poterat reddere difficiliorem Papam ad concedendam gratiam.*
Declara, ut num. ſeq.
16 *Obreptitio ceſſat, ob non factam mentionem eorum, quibus Pontifex in conceſſione gratia derogavit.*
17 *Derogatio generalis conſtitutionum certa Religionis operatur, ut dicatur derogatum in ſpecie ſingulis conſtitutionibus, quamvis non fuerit facta mentio ſpecialis.*

DECISIO LXXXIII.

EX duplici fundamento reſponderunt Domini, non
obſtare Equiti Joanni de Aniorant defectum
quartæ Caravanæ, ne reputati debeat inhabilis ad aſ-
ſecutionem Commendæ, a qua, ex diſpoſitione parti-
cularis ſtatuti Sacræ Religionis Hieroſolymitanæ,
propter hujusmodi defectum excludebatur.
Quia ſcilicet ea inhabilitas a Conſtitutione inducta
1 ceſſabat ex vi diſpenſationis Apoſtolicæ, quam ſuper
ea obtinuerat: ut notat. Joan. Andr. *in cap. generali* 82.
n. 3. *in* 47. *caſu, de reg. jur.* Dec. *in cap. at ſi Clerici*, §.
de adulteriis, num. 168. *de judic* Oldrad. *conſil.* 215. *nu.*
5. Milis *in repert. in verb. diſpenſatus non eſt idem*, dum
2 maxime ea conſtitutio proveniebat ex jure poſitivo:
qui poſſe a Summo Pontifice derogari non ambigitur,
etiam ſi ex ea fuiſſet alteri jus quæſitum: *cap. propoſuit, de conceſſ. præbend.* ubi poſt Gloſſ. *in verb. diſpenſare*, tradit Hoſtienſ. *n.* 10. *in fin.* Butr. & Imol. *nu.* 7.
Alex. *conſil.* 2. *nu.* 20. *lib.* 1. Bal. *conſil.* 477. *nu.* 1. *vol.* 1.
Rota *dec.* 36. *part.* 5. *recent.*
3 Et quia ne eam Caravanam adimpleret prohibitus
fuerat a Venerabili Lingua Franciæ, dum licet Para-
lyſis morbo affectus, non obſtante Medicorum conſi-
lio, ſe ad illam accinxerat; quæ prohibitio dum fuit
cauſa immediata, ne Caravanam explere potuerit,
propter litem illi motam ſuper Nobilitate, quamvis,
ut eam prohibitionem removeret, omnem diligen-
tiam Eques Joannes adhibuerit, poteſt eidem legiti-
mam excuſationem præbere ſuper ejusdem Caravanæ
defectu; ut probat text. *in leg. ſed & ſi feria, ff. ex quibus cauſ. major.* Innocent *in cap. ex tranſmiſſa, nu.* 1.
de præſcript. Aym. *conſil.* 270. *n.* 3. Surd. *conſil.* 12. *n.* 21.
Menochius *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 2. *caſ.* 119. *n.* 7. Afflict.
deciſ. 29. *nu.* 1. & 2. & *ibi* etiam Urſil. ad eum *num.* 4.
Rota coram Verall. *deciſione* 72. *num.* 5. *part.* 2. & coram Put. *deciſ.* 436. *num.* 4. *lib.* 2. & coram Seraph. *deciſ.* 1026. *num.* 3. adeo ut eadem Caravana haberi de-
4 beat pro perfecta, in præjudicium Venerabilis Lin-
guæ, a qua proceſſerat impedimentum; ut in termi-
nis Antianitatis, quæ currere debeat Equiti ab eo
tempore, quo fuit impeditus ſuæ Nobilitatis docu-
menta exhibere, in præjudicium illius, qui impedi-
mento cauſam præbuit: firmavit Rota *in Civitat. habitus* 17. *Decembris* 1608. *coram Manzanedo*, & coram
Greg. *d.* 341. *num.* 1.
5 Et licet impedimento cauſam præbuiſſe videatur
Joannes, dum ad eam Caravanam acceſſit Quin-
quagenarius, poſt tempus a Conſtitutione particulari
Sacræ Religionis Hieroſolymitanæ edita de anno 1631.
excluduntur Equites ab illarum exercitio; quod pro-
pterea impedimentum tanquam affectatum ab eoque
6 procuratum ſuffragari non poſſit, ut habetur *in l. non exigimus*, §. *ſi mihi, ff. ſi quis cantion. in jud.* Gloſſ. no-
tat. *in verb. affectavit, l. ſi quis in gravi*, §. *ſi cum omnes, ff. ad Syllan.* cum aliis per Tiraquell. *de retract. lign.* § 35. *gloſſ.* 4. *num.* 27.
Hæc tamen objectio ceſſat ex lite decennali, quam
eadem Lingua ſuper Nobilitate Joannis intentavit,
in hoc Tribunali, qua etiam illa ſuccubuit: quæ ſicut
excludit cauſam affectati impedimenti in perſona E-
7 quitis, ita operatur, ut eidem, tanquam legitime im-
pedito ex lite injuſta, curſus ille decennalis obeſſe non
poſſit: ut probat text. *in leg. ſi vehenda*, §. *idem juris ff. ad leg. Rhodiam de Jact.* & *leg. ut perfectius, Cod. de annal. except.* not. Gloſſ. *in cap. ſi Capitulo, in verb.* fa-
ctam de conceſſ. præb. lib. 6. Decius *conſil.* 356. *n.* 3. *vol.* 2.
Menoch. *conſil.* 39. *n.* 35. *volum.* 1. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gloſſ.* 4. *n.* 5. Præſertim cum impedimentum præ- 8
ſtitum fuerit a Venerabili Lingua, quæ Adverſarii
partes ſuſtinebat: *l. ſi cum ipſe*, ubi Bart. *ff. de excuſat. Tutor. leg. intra utile*, ubi Bart. *ff. de minor.* Purpurat.
conſil. 90. *n.* Surd. *conſil.* 374. *num* 4.
Non obſtat, quod gratia diſpenſationis a Joanne
impetrata dici debeat ſubreptitia, dum in ea narravit
ſe redactum inhabilem ad confectionem Caravanæ pro-
pter debilitatem in dimidia ſui corporis parte contra-
ctam ante trigeſimum circiter annum, dum erat addi-
ctus ſervitio Hoſpitalis Sancti Joannis in Inſula Meli-
ten. Et tamen conſtat hoc medio corpore tres alias Ca-
ravanas ab eo fuiſſe peractas, videlicet de anno 1614.
1616. & 1618. Unde vel ea infirmitas narrata in Gratia, 9
vera non fuit; vel ſaltem talis qualitatis, ut reddi-
diſſet inhabilem ad quartam adimplendam, & ita gra-
tiam reddidit ſubreptitiam, ex defectu intentionis
Summi Pontificis illam concedentis: *cap. ſuper literis*,
& notat. *ibi* Felin. *n.* 8. *de reſcript.* Cardin. Zabar. *conſil.*
69. *num.* 2. Surdus *conſil.* 337. *num.* 41. Rota *deciſ.* 418.
num. 1. *part.* 1. *recent.*
Eadem enim qualitas infirmitatis probatur ex depo-
ſitione plurium teſtium de viſu; & publico auditu, E- 10
quitem uſque ab anno 1606 paralyſis morbo laboraſ-
ſe, quæ tractu temporis talis evaſit contumaciæ, ut de
eo tempore, quo Gratiam obtinuit, quartam Cara-
vanam adimplere non potuerit; cum factus eſſet inha-
bilis ad inceſſum, & ad Arma Terræ Marique pertra-
ctanda: quorum teſtimonio de ſenſu viſus atteſtantium 11
probatur infirmitas Equitis: ut notat Bart. *in l. prima Cod. de Mendicant. valid. n.* 5. *lib.* 11. & *in leg. quæſitum*,
n. 6. *ff. de re judic.* Cardin. Alexand. *in cap. placuit*, 18.
diſtinct. num. 4. Gabr *de teſtib. concl.* 10. *num.* 36. Rota
deciſ. 45. *num.* 28. *part.* 6. *recent.*
Maxime dum illud coadjuvatur ex fide jurata plu-
rium Medicorum, qui eidem Equiti conſilium præ-
buerunt, ut propter morbi contumaciam a Nautica 12
profeſſione abſtineret, quibus etiam, tanquam in Ar-
te peritis, debet plena fides adhiberi: ut notat Bartol.
in leg. 2. *n.* 3. *de teſtament.* Baldus *in leg. ſeptimo menſe, in addit. Digeſtis; de ſtat. homin.* Afflict. *ad Conſtitut. Regni Neapolitan. lib.* 1. *Rubr.* 66. *n.* 27. Socin. Iun. *conſ.* 18. *nu.*
11. *lib* 2. Rota *deciſ.* 92. *n.* 3. *part.* 2. & *deciſ.* 45. *n.* 39. *par.*
6. *recent.* & proprio ejusdem Equitis juramento, quo
illa etiam probari ſolet: ex not. *in leg. ſcire poteſt, Digeſtis, de excuſat. tut. in* §. *conſequens autem verſ. ſi quis dictam ægritudinem*: Specul. *in* §. *nunc breviter tranſcurren. n.* 6. *de appell.* Roman. *in l.* 2. §. *quod diximus, nu.* 5.
verſ. ſecundus modus; ff. ſi quis cantion. Hippol. de Marſil. *in rubr. Cod. de probat. nu* 244. Accedente præſertim 13
aſpectu corporis, quo etiam illa juſtificatur; ut notat 14
Bartol. *in d. l.* 1. *C. de Mendic. n* 4. *lib.* 11. & *in dict. leg. quæſitum, num.* 6. *Digeſtis, de re jud.* quem ſequitur
Abb. *in cap. tenor, num.* 2. *eod tit.*
Neque etiam hæc redargui poteſt tanquam obrepti-
tia, propter taciturnitatem Ordinationis octavæ *de infirmis*, in qua ſancitum eſt, Equitem redactum inhabi- 15
lem ad Caravanam, poſſe a magno Magiſtro diſpenſa-
tionem obtinere, facta in ſui locum alterius ſubſtitutio-
ne; cujus ſtatuti notitia ſicut reddere poterat difficilio-
rem Pontificem ad gratiæ conceſſionem, ita ejusdem
taciturnitas efficit gratiam ſubreptitiam ac nullam; ex
notat. per DD. communiter, *in cap. ſuper litteris, de reſcript.* Rota coram Greg. *deciſ.* 150. *num.* 1. & coram
Buratto *deciſ.* 510. *num.* 7.
Quia dum fuit in Brevi derogatum omnibus conſti-
tutionibus Sacræ Religionis, quamvis Apoſtolica au- 16
ctoritate roboratis, necnon ejus conſuetudinibus, ſtabi-
limentis, uſibus, & Ordinationibus capitularibus, quo-
modo libet huic gratiæ obſtantibus, ceſſat obreptio pro-
pter taciturnitatem prædictæ Ordinationis; cui ſuffi-
cienter cenſetur a Summo Pontifice derogatum, in ea 17
ſtabilimentorum generali derogatione, quamvis illius
facta non fuerit mentio ſpecialis: ut notant Doct. *in leg. ultim. Cod. ſi contr. jus, vel utilit. publ.* ubi Cyn. *n.* 2. Bartol.
n. 4. *in fin.* Baldus *in auth. omnes Peregrini, Cod. commun. de ſucceſſ. nu.* 6. Alexand. qui plures refert *conſ.* 122. *nu.* 8. *lib.* 4.
Garz. *de benef. par.* 4. *c.* 5. *n.* 37. Et ita utraque, &c.

Digitized by Google

Melevitana Antianitatis, Lunæ 14. Decembris 1643.

Coram R. P. D. Veroſpio.

SUMMARIUM.

1 *Infirmitas narrata cum certa qualitate reddit gratiam ſubreptitiam, ſi non probetur talis, qualis fuit narrata.*
2 *Teſtes plures numero præferuntur paucioribus.*
3 *Infirmitatis qualitas, quæ non fuit narrata, non eſt juſtificanda, ſed pro validitate gratiæ ſufficit juſtificare infirmitatem narratam.*
4 *Infirmitas bene probatur per teſtes de certa ſcientia deponentes.*
5 *Gratia Apoſtolica interpretationem recipit a diſpoſitione Juris communis.*
6 *Debilitas corporis excuſat a munere, quod corpore impleri debet.*
7 *Debilitas corporis cauſata a morbo paralyſis, ſufficit quod probetur pro juſtificanda impotentia longi itineris narrata in impetratione gratiæ.*
8 *Paralyſis, morbus increſcens appellatur, quia cum patientis ætate augeſcit.*
9 *Paralyſis morbus quo magis ætas patientis augetur, altius imprimitur, & vires imbecilliores reddit & n.12.*
10 *Medicis atteſtantibus de qualitate morbi plena fides adhiberi debet;*
11 *Gratia Pontificis ſubreptitia dicitur, ſi in ejus impetratione non fuerit aliquid narratum, quod potuiſſet reddere difficiliorem Pontificem ad conceſſionem Gratiæ.*
13 *Subreptio excluditur ex eo, quod Princeps potuerit ſaltem in genere habere notitiam de eo, quod tacitum fuit.*
14 *Diſpenſatio non tollit illud impedimentum, quod non fuit expreſſum.*
15 *Ordinatio Religionis Hieroſolymitanæ 9.* de offic. fratr. *prohibens admitti quinquagenarios ad Caravanas peragendas, non eſt in uſu.*
16 *Derogatio cum clauſula:* Quorum tenores, &c. *tollit omnia obſtacula, quæ poſſent adverſari ei, qui gratiam impetravit.*

DECISIO LXXXIV.

REpropoſito per me dubio ſuper capacitate Equitis Joannis de Auorrant, pro conſecutione Commendæ, cujus in præterita fuit declaratus habilis ex vi diſpenſationis Apoſtolicæ, quam a Sanctiſſimo Domino noſtro obtinuerat, cum illa de ſubreptione argueretur: eam non obſtare Domini cenſuerunt, & ſic confirmandam eſſe deciſionem factam coram me, ſub die prima Julii præteriti.

1 Deducitur enim ea ſubreptio ex eo, quod non juſtificatur infirmitas Equitis narrata in Brevi, & quidem continuata, ac talis qualitatis, quæ præſtaret impedimentum perpetuum: juxta doctr. Felin. *in cap. quoniam, num.6 ad fi. ult. lit. non conteſt.* Rota coram Ve-
2 rall. *dec.240. n.2 p.1.* & coram Buratto *dec.228. num.2.*
Quinimo contrarium probatur ex teſtibus deponentibus de pedeſtri inceſſu ipſius Equitis, & Equitatu in Galliam, qui tanquam numero plures præferri debent aliis adductis pro probanda infirmitate Equitis: juxta textum *in leg. ob carmen, § ult. ff. de teſtibus, & in c. in noſtra, eodem tit.*

3 Sed ea ſubreptio tolli viſa fuit ex narrativa ipſius Brevis; ibi: *Tu ob debilitatem dimidiæ partis tui corporis ab humeris deorſum ex paralyſi, qua triginta circiter ab hinc annis in Conventu Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani correptus fuiſti contpactam ad dictum Conventum pro facienda Quarta Caravana, quæ tibi deficit, & petenda ac obtinenda antianitate accedere non poſſis.* Quæ narrativa non indiget aliqua juſtificatione infirmitatis continuæ, ſive conſiderata contextu verborum, in quibus ea non legitur narrata, ac propterea juſtificari non debet; ſed eo tantummodo verificari, quo enunciata fuit, *a triginta nempe annis a prædicta infirmitate fuiſſe correptum*; ut tradit Garz. *de benef. par.6. c. 2. n.205. &* 206. & pluries cenſuit Rota, ut coram Ægid. *deciſ.116. in fi. dec.9. n. 10. p.2. diverſ. & 410. nu.4. in fi p.1. rec.* &
4 coram Buratto *dec.778. nu.8.* prout plene probant teſtes de certa ſcientia deponentes, ponderati in *præterita dec.*
ſive inſpecta diſpoſitione juris, a qua Gratia Apoſtoli- 5
ca recipere debet interpretationem; juxta text. *in c. Eccleſia noſtra 57. de elect.* & advertit Roman. *in conſ. 228. n.10. verſ. nec etiam præſumendum eſt,* & ponderavit Rot.
in Lauden. Penſionis 30. Apr. 1635. cor. Rev. D. meo De- 6
cano. quod ſcilicet infirmitas prædicta debilitavit corpus Equitis; quæ debilitas excuſat a munere Caravanæ, dum corpore impleri debet; juxta text. *in leg. 1. § corporis debilitas ff. de vacat. & excuſat. mun.* Fel. *in cap. quoniam, n 6 verſ. dum dicitur, ut lit. non conteſt.* ubi etiam Innoc. *n 2. in* Butr. *n.7.*

Ex his etiam reſultat juſtificatio alterius partis nar- 7
rativæ, quod ſcilicet ad Conventum pro facienda quar- 8
ta Caravana accedere non poſſit; cum ſatis ſit probare 9
corporis debilitatem ratione morbi, qui inter increſcentes, hoc eſt, inter eos, qui cum ætate augeſcunt, appellatur ab Hippocr. *in Epidemicis*; & partes corporis quanto magis ob auctam ætatem imbecilliores evadunt, & altius imprimitur morbus: ut advertit Lud. Mercat. *de intern. morb. curat. l.1. c.14. tit. de paral. §. Periculoſiſſimus*; Petri Foreſt. *obſerv. Medicin. lib. 10 obſerv. 82. n.11.* Jo. Heurnius *de morb. c.24. col.3. verſ. certe omnes nervorum affectus*; & atteſtantur Medici Pariſienſes per viginti dies ante obtentam diſpenſationem de qualitate ejus morbi, qui de die in diem, propter ingraveſcentem Equitis ætatem, tale cepit incrementum, ut il-
lum reddat inhabilem ad maritimam expeditionem 10
pro conficienda quarta Caravana: cui atteſtationi plena fides in hac materia adhiberi debet: juxta text. *in l. ſeptimo menſe, ff. de ſtat. hominum, & in leg. ſemel, C. de re milit. lib.12.* notat Bart. *in leg.2. nu.3. ff. de teſtam.* Rota *dec.620. n.3. p.1. diverſ. & dec 45. n.19. p.6. rec.* & cor. Buratto *dec.778. n.2.* Quæ nec adverſatur alteri atteſtationi Medicorum Melitenſium; quia iſti deponunt de morbi periculo, illi vero de morbo jam aucto, & incurſo; & ſic de tempore diverſo, & ambæ atteſtationes concludunt corporis debilitatem in perſona ipſius Equitis.

Neque ea corporis debilitas tollitur ex factis tribus 11
præcedentibus Caravanis ab eodem Equite, quarum etiam notitia, ſicuti potuiſſet reddere difficiliorem Pontificem ad conceſſionem gratiæ, ita earum omiſſio reddit gratiam ſubreptitiam ac nullam, ut voluit Felin. *in c. ſuper litteris, n.8. de reſcript.* Caſſad. *dec.12. n.4. & 14. de præben.* cum aliis per Menoch. *de arbitr. caſ. 201. nu. 24.*

Quia ceſſat objectio, conſiderata natura ipſius mor- 12
bi, qui ingraveſcente ætate corpus debilius reddit, ac viribus deſtituit, ut atteſtantur Galen. 3. *de locis affectis, c. ult. circa medium,* Rondeletius *in methodo curandorum morbor. lib.1. c.32. in fi.* Capivac. *lib.1. c. 24. circa med. §. licet Paralyſis* Gordon. *de morb. curat. c.27. 2. colum. § ſi in puero.* Quæ debilitas pro cauſa conceſſionis hujus Gratiæ, ponderata fuit a Sanctiſſimo, prout conſtat ex præcitato tenore ipſius Brevis, qui dum conceſſit diſpenſationem ſuper quarta Caravana, quæ deficiebat Equiti notitiam habuit ſaltem in genere de tribus aliis
jam peractis: ex qua notitia generica excluditur ſubre- 13
ptio; ut probat text. *in leg. qui jure militari, ff. de teſtam. milit.* Felin. *in c. nonnulli, n.18. de reſcript. poſt med. verſ. quia ſufficit.* Rota coram Caſſad. *dec.12. n. 6. de præbend. & dec.38. n.3. & dec.310. n.5. p.1. rec.*

Non etiam argui poteſt obreptio ex taciturnitate æta- 14
tis quinquagenariæ, quam compleverat Eques, cujus cauſa admitti non poterat ad confectionem quartæ Caravanæ, vigore Ordinationis 9. *de offic. Fratr.* quaſi ea Ordinatio dici non poſſit ab ipſa diſpenſatione ſublata, dum in Gratia expreſſa non fuit: ut in his terminis firmavit Rota coram Gregorio *dec. 109. nu.8. et 739. n. 5. part.1. rec.*

Quia tollitur ex pluribus ſententiis exhibitis pro 15
parte Equitis, ex quibus apparet de non uſu ejus Ordinationis; ſicut etiam ex admiſſione facta a Venerabili Lingua de perſona Equitis, licet quinquagenarii, ad
quartam Caravanam: & removetur ex ampliſſima de- 16
rogatione Statutorum, Conſuetudinum, Stabilimentorum, Uſuum, ac Ordinationum capitularium quomodolibet huic gratiæ obſtantium, appoſite in eodem Brevi cum clauſula, *quorum tenores, etc.* ex qua ſublata fuerunt omnia obſtacula, quæ nocere poſſent Equiti: juxta *conſil.* Butr. 49 ſæpius approbatum in hoc Tribunali, ut teſtatur Caſſad. *dec.10. n.2. et dec.38. nu.3.* ſuper

Reg.

Digitized by Google

Reg. Rota coram Put. *deciſ.* 415. *n.* 5. & 6. *lib.* 1. & 191. *num.* 6. *p.* 1. *recent.* & in ſimilibus terminis *in Melevitana Indultorum* 26. *Junii* 1628. *coram bonæ memoriæ Cardinali Virili*. Et ita, utraque, &c.

Senogallienſis Bonorum Lunæ 30. Maji 1644.

Coram R. P. D. Cerro.

SUMMARIUM.

1 *Appellans a ſententia contra alium lata, facit omnia acta ſua perinde, ac ſi ipſo citato facta fuiſſent.*

2 *Tertius veniens ad cauſam, non collitigantium, ſed proprio juri adhærens, non facit acta ſua, ſi veniat, prout in prima committendo cauſam; nec ſententia lata eum afficit: ſecus autem, ſi veniat per viam appellationis.*

3 *Clauſula*, Quam & quas, *in commiſſione appoſita, operatur quod Judex appellationis procedere poſſit, prout in prima.*

4 *Appellans a ſententia contra alios lata, ſi in appellatione dicat a dicta ſententia ſe valde læſum, proculdubio facit omnia acta ſua.*

5 *Clauſula*, Quam & quas, *operatur, ut non conſtito de appellatione, ſeu etiam deſerta, pronunciari poſſit, prout in prima, non tamen poteſt tollere appellationem, & actus præcedentes.*

6 *Hæreditas ab inteſtato defertur proximiori.*

7 *Hæredi ab inteſtato competit immiſſio ex interdicto* Quorum bonorum.

8 *Ægrotus interrogatus, an velit relinquere certum legatum ſi interroganti reſpondeat*, Fate voi: *legatum non ſuſtinetur.*

9 *Verba*, Fate voi, *non importans diſpoſitionem perfectam.*

10 *Verba*, ſi, Fate voi: *prolata a teſtatore interrogato an velit certam diſpoſitionem facere, requirunt ſubſequentem diſpoſitionem, alias non dicitur diſpoſitum, & numero 12.*

Secus ſi Teſtator interrogatus reſpondiſſet ſimpliciter, ſi: *ut num.* 11.

13 *Diſpoſitio imperfecta, ratione defectus voluntatis, ſuſtinetur.*

14 *Ægroti in articulo mortis conſtituti abſque animi deliberatione ſolent interrogantibus reſpondere affirmative.*

15 *Ægroti in articulo mortis conſtituti, liberum diſcurſum, ac diſtinctam cognitionem habere non ſolent.*

16 *Legatum factum ad interrogationem alterius, ſuſtinetur, favore piæ Cauſæ.*

Declara, ut num. 19.

17 *Legatum ſolo nutu factum ſuſtinetur, favore piæ Cauſæ.*

Declara, ut num. 19.

18 *Legatum collatum in alterius voluntatem ſuſtinetur favore piæ Cauſæ.*

Declara, ut num. 19.

DECISIO LXXXV.

DEfuncto anno 1642. Petro de Albis de Corinaldo, Deputati & Syndicus Communitatis prætendentes, jure legati fuiſſe ſibi relictum unum prædium ſitum in Territorio dicti loci, *in contrata, detta il Rovero, ſeu Monte della Penna*; pro erigenda Collegiata in dicto loco; inſtiterunt pro immiſſione in poſſeſſionem dicti prædii; & nemine citato obtinuerunt.

Interim vero Lavinia Cina, ſoror uterina defuncti alibi degens, habita notitia de prædicto obitu fratris, ſtatim ſe contulit ad locum Corinaldi, &, adito Judice, ſervatis ſervandis, obtinuit ſibi tanquam proximiori ab inteſtato hæredi tradi claves domus, conſignari pecunias in domo defuncti repertas, & ſucceſſive utitalis adepta fuit poſſeſſionem bonorum hæreditariorum, ad quam pacifice conſervandam obtinuit prius ab A. C. Monitorium cum inhibitione uti Vidua, in vim *leg. unica, C. quand. Imper. inter pupil. & vid. &c.* quod præſentari fecit non ſolum Deputatis, & Syndico Communitatis, ſed etiam Hieronymo Mannello, Rectori Eccleſiæ Parœcialis Sancti Petri dicti loci, cum quo nunc cauſa agitur.

Poſtmodum vero per aliud Monitorium ſpeciale contra ſolos Deputatos & Syndicum, non vocato Hieronymo, movit judicium coram eodem A. C. a quo petiit & obtinuit immiſſionem dicti prædii.

Appellarunt ab hoc decreto Deputati & Syndicus; & commiſſa cauſa, an eſſet locus Ægidianæ? fuit per Judicem appellationis affirmative reſponſum; & proinde exequendam eſſe ſententiam, & mandatum de immittendo relaxatum.

Inſurrexit in his terminis Hieronymus; & prætextu, quod non fuiſſet in cauſa citatus, obtinuit denuo committi cauſam appellationis in Rota cum clauſula, *ſine præjudicio legitimæ executionis*: Unde dubitavi, an eſſet locus executioni dictæ ſententiæ, & mandati, etiam, in præjudicium dicti Hieronymi & Domini affirmative reſponderunt.

Defectus enim citationis Hieronymi, qui pro nullitate ſententiæ allegabatur, tollitur, quia, cum ipſe appellaverit a ſententia lata contra Deputatos, & cauſam appellationis, & nullitatis committi fecerit, fecit omnia acta ſua, quæ perinde illum afficiunt; ac ſi eo citato facta fuiſſent: ut monuit Innoc. *in cap. cum ſuper n. 6. verſ. ſi attamen hæc tertia perſona, de re judicat.* Rota penes Put. *deciſ.* 71. *lib.* 3. Achill. *dec.* 13. *de appel. ac deciſ.* 98. *ſub n.* 5. *part.* 5. *recent.* & in aliis relatis per Add. ad ſanct. mem. Greg XV. *deciſ* 259. *n.* 8. 1

Licet enim Tertius veniens ad cauſam, non adhærendo juri collitigantium, ſed ex proprio, & ſeparato jure, poſſit venire, prout in prima, committendo novam cauſam, & hoc caſu non faciat acta ſua, nec ſententia lata eum afficiat: ubi tamen prout hic, venit per viam appellationis, licet alleget nullitatem ſententiæ, ſemper facit omnia acta ſua, quia aliter jus appellandi & dicendi de nullitate ſibi non competeret: ut diſtinguendo, dicit Rota *in recent. deciſ* 98. *n.* 5. *in fin. &* 6. *part.* 1. Add. ad Greg. *dict. deciſ.* 259. *n.* 3 & fuit dictum *in Montis Regalis Juriſdictionis* 10. *Junii* 1602. *coram Cardinali Millino*, impreſſ. per Marcheſ. *parte* 2. *fol.* 265. *num.* 4 *cum ſequentibus*. 2

Et in hoc caſu non attenditur clauſula, *quam & quas*, appoſita in Commiſſione, cujus vigore procedi poteſt, prout in prima, etiam ſi de hac non fuerit habita expreſſa declaratio: ut advertit Rota coram Cardinali Seraphino *dec.* 1241. *n.* 2. Quia præter quod dicta deciſio loquitur in caſu, in quo revera nulla fuerat interpoſita appellatio; in caſu tamen noſtro Rector in Commiſſione appoſuit ſe valde læſum a dicta ſententia, ibi ſentiens a dicta ſententia, & aliis gravaminibus, totoque proceſſu, ſe valde læſum; quod, cum eſſe non poſſit, niſi cum ſuppoſito, quod ſententia cum afficiat, utique appellans cum hac expreſſione, proculdubio fecit acta ſua: ut notavit Rota *deciſ.* 98. *nu.* 6. *in fin.* & admittit *d. deciſio* Seraphin. 1241. *ſub n* 3. *verſ. non obſtat: & in dict. Montis-Regalis Juriſdictionis*, penes Marcheſan. *nu.* 6. Ubi quod dicta clauſula, *quam & quas*, operatur ſolum, ut non conſtito de appellatione, ſeu etiam ea deſerta poſſit pronunciare, prout in prima: ſed ex hoc non ſequitur, quod non fuerit appellatum & commiſſa cauſa appellationis; ex quibus actibus oritur approbatio ſententiarum. 3 4 5

Juſtitia vero eſt patens: quia dum Petrus teſtator deceſſit, nullo condito teſtamento, & Lavinia ſoror uterina eſt proximior, ad eam ſpectat hæreditas ab inteſtato, & competit immiſſio ex interdicto, *Quorum bonorum*: *leg.* 1. *ff. & Cod. quorum bonorum*: Menoch. *de adipiſ. remed.* 2. *n.* 49. *& ſeqq.* Rota *deciſ.* 115. *n.* 1. *part.* 1. *& deciſ.* 415. *n.* 2. *p.* 5. *recent.* etiam ſi agatur de re particulari, ut habetur *in leg.* 2. *C. quorum bonorum*: bonæ memoriæ Buratto, *deciſione* 386. *num.* 2. 6 7

Nec obſtat prætenſio, quod prædium, de quo agitur, fuerit legatum pro Collegiata erigenda: quia præter quod teſtes inducti pro Rectore ad probandum hujuſmodi legatum, pati videntur plures exceptiones, ut late deducitur ab Informantibus pro Lavinia; Dominis viſum fuit de eo non conſtare: quia ex atteſtatione Patris Joſephi de Patronis Confeſſarii habetur, ad ſuggeſtionem quorundam amicorum, & conſanguineorum ibidem adſtantium, ſe interrogaſſe ægrotum morti proximum: an vellet relinquere legatum ſcutorum 1000. pro erigenda Collegiata in dicto loco? Ægrotumque reſpondiſſe per hæc verba:

Digitized by Google

Padre ſi, quo reſponſo habito, agnoſcentes iidem ſcu-
8 ta mille non ſufficere pro perficiendo opere curaſſe, ut
ipſe iterum interrogaret ægrotum: an vellet pro ere-
ctione Collegiatæ relinquere prædium ſitum in Terri-
9 torio dicti loci? cumque reſpondiſſe; *Padre ſi fate voi:*
hæc attamen verba nullatenus important legatum,
quia non continent diſpoſitionem perfectam, ut opus
10 eſſet; ſed ſimplicem declarationem, quod erat conten-
tus relinquere, quæ cum expectet poſt ſe complemen-
tum diſpoſitionis, & actus remanet ſemper præpara-
tio ſimplex ſine effectu perfectæ diſpoſitionis ut poſt
Oldrad. *conſil.* 119. dixit Rota coram Cardinali Sera-
phino *deciſ.* 623. *num.* 3. *& deciſ.* 1357. *num.* 71. *& in
Romana ſeu Tudertina educationis* 1. *Martii* 1638 *coram
11 Reverendiſſimo Patre Domino meo Carillo*: erat enim
neceſſarium, teſtatorem actualiter & deliberate vo-
luiſſe, & diſpoſuiſſe, abſque eo, quod legatum di-
ſtuliſſet in futuram voluntatem interrogatis, ibi; *fate
voi*: Bald. *conſil* 12 *num.* 3. *lib.* 2. Mantic. *de conject.
ultim. volun. lib.* 12. *tit.* 16. *num.* 11. Rota apud Seraph.
ubi ſupra, *num.* 8. *& in dicta Romana ſeu Tudertina*.
12 Alias nihil prodeſt teſtatorem ita voluiſſe, niſi docea-
tur voluntatem tranſiviſſe in diſpoſitionem; Bald. *in
leg. quidam cum filium in* 3. *Notab. ff. de hered. inſtit.*
Dec. *conſ.* 287. *num.* 7. *& conſil.* 513. *num.* 11. Gabriel
conſ. 111. *num.* 16. *lib.* 1. Rota coram Seraphino *deciſion.*
1. 468. *num.* 15.

Eoque magis; quia agnoſcens idem Confeſſarius imperfectionem hujusmodi voluntatis, ſubdidit; *Signor Petro, non tocca a me il diſponere della voſtra robba*, quibus verbis nullum aliud reſponſum dedit, quam *Sapere e Zappare*, quibus ſæpius repetitis illinc ad modicum reddidit animam Deo.

Hinc attamen dupliciter excluditur perfectio voluntatis; *Primo*, quia non ſolum teſtator non habuit legatum pro facto, ſed interrogatus, nec minus illud perficere voluit; dum reſponſum dedit omnino alienum & extraneum: *Secundo*; quia morti proximus morbo valde gravatus, & forte etiam mente non ſanus, non ex aliqua præordinata ejus voluntate, aut determinatione relinquendi hujusmodi prædium pro
erectione Collegiatæ, ſed ſolum ad ſuggeſtionem Pa-
13 tris Confeſſarii ſic impulſi a circumſtantibus, reſpon-
dit: *Padre ſi*, abſque alia verborum expreſſione, ſeu
clariori ſuæ voluntatis declaratione. Unde diſpoſitio
tanquam imperfecta ratione voluntatis, non ſuſtine-
tur; quippe quæ non cenſetur facta ex animi delibe-
ratione, ſed ex quodam morientium uſu, qui omni-
14 bus interrogantibus facillime applaudentes affirmative
reſpondent, ad evitandas importunas interrogantium
15 vexationes, eo tempore, quo mortis cogitatione tur-
bati, ac ſummis morbis cruciatibus affecti, liberum
prorſus diſcurſum, ac diſtinctam cognitionem non ha-
bent: ut ad propoſitum ratiocinatur Clar. *in §. teſta-
mentum*, *quæſt* 37. *ſub n.* 7. *verſ.* 3. *ſcias:* dicens, quo-
niam concurrunt hæc duo, quod ſcilicet teſtator ſit val-
de gravatus infirmitate, & quod non conſtet ipſum
habuiſſe prius animum ita teſtandi; hanc opinionem
eſſe magis communem, magis æquam, & magis tu-
tam, & ſecundum eam fuiſſe judicatum; & late com-
probat Dec. *conſil.* 86. *num.* 22. *& ſequentibus*, & plu-
res alii relati per Modern. Mantu *contr.* 549. *num.* 65.
cum ſequentib 72. 73. *&* 70. Surd. *conſil.* 573. *num* 11.
quod præſumitur ſic reſpondiſſe, ut ſe liberaret a mo-
leſtiis & ſuggeſtionibus.
16 Nec relevat favore piæ Cauſæ ſuſtineri legatum,
17 nedum ab interrogatione alterius, & ſolo nutu fa-
18 ctum, ſed etiam in alterius voluntatem collatum; ut
notant communiter Doctores *in cap. cum tibi*, ubi
Gloſſ. *in fin. extra de teſtament. & ibi* Covarruvias *in
relect.* dicens magis communem *ſub n* 11. *& ſequentibus*,
verſ. Tertius Capituli intellectus; & dixit Rota *diverſ.
deciſ.* 71. *num.* 19 *& ſeq. part.* 2. Id enim recipitur,
19 quando ceſſat omnis ſuſpicio inſanæ mentis, ac im-
portunæ ſuggeſtionis; & conſtat teſtatorem ita voluiſ-
ſe determinate diſponere, ut explicat Covar. *ubi ſupra*,
n. 4. *verſ. & tamen intelligenda*; & Clar. *dict. quæſt.* 37.
ſub n. 6. *verſ. ſcias ergo ſecus*; ubi prout hic de præordi-
nata, vel determinata voluntate non conſtat; & du-
bitari poteſt, Teſtatorem non fuiſſe ſanæ mentis, & interrogans nedum non redegit in ſcriptis, ſed intellexit interrogatum nolle diſponere, ſubdens illi propterea verba ſuperius relata, quod ad eum non ſpectabat diſponere de illius bonis; hoc enim caſu ex defectu perfectæ voluntatis diſpoſitio non ſuſtinetur; nec minus favore piæ cauſæ; ut notat pro indubitato Covarr. *in cap. relatum*, *il* 1. *ſub n.* 9. *& ſeqq. de teſtam.* Clar. *§. teſtamentum*, *quæſt.* 7. *ſub n.* 3 *&* 4. Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 895. *ſub n.* 21. *&* 23 Sard. *deciſ.* 292. *ſub n.* 15. & firmavit Rota *in recent. deciſ.* 576. *ſub n.* 3. *parte* 3.

Et ita conſtito de validitate & juſtitia ſententiæ, dixerunt Domini mandatum A. C. eſſe exequendum, utraque, &c.

Senogallienſis Bonorum, 15. Maji 1645.

Coram R. P. D. Cerro.

SUMMARIUM.

1 *Appellans a ſententia contra alium lata, facit omnia acta ſua perinde ac ſi ipſo citato facta fuiſſent.*

2 *Tertius veniens ad cauſam, non collitigantium, ſed proprio juri adhærens, non facit acta ſua, ſi veniat, prout in prima committendo cauſam nec ſententia lata eum afficit, ſecus autem ſi veniat per viam appellationis.*

3 *Tertius veniens ad cauſam ex proprio jure independente ab illo collitigantium, poteſt venire, prout in prima inſtantia etiam poſt latam ſententiam in cauſa; ſecus ſi venit ad defenſionem unius ex collitigantibus.*

4 *Citare poſſeſſorem ſufficit in judicio immiſſionis, abſque eo, quod citentur intereſſe habentes.*

5 *Intereſſe habens in re, in qua quis immiſſionem petit, non poteſt illam impedire contra poſſeſſorem.*

6 *Scriptura privata uti de antidata ſuſpecta in concurſu publici inſtrumenti non venit attendenda.*

7 *Atteſtationes extrajudiciales nullam merentur fidem.*

8 *Poſſeſſio abſque ſcientia & patientia ejus, qui poſſidet, alteri acquiri non valet.*

9 *Ægrotus reſpondens interroganti: an velit certam diſpoſitionem facere,* ſi ſate, voi, *non dicitur perfecte diſponere.*

10 *Declaratio animi; quod quis ſit contentus legatum facere, non importat legatum.*

11 *Legatum ut ſit validum opus eſt, quod Teſtator illud deliberate faciat, nec ſufficit, quod illud relinquat in ſuſpenſo ſub futura interrogantis voluntate.*

12 *Ægroti in articulo mortis conſtituti ad evitandas moleſtias adſtantium interrogationes, ſolent affirmative interroganti reſpondere.*

13 *Alienatio ſanæ mentis arguitur in ægroto, qui interrogatus de re gravi ad propoſitum non reſpondet.*

14 *Diſpoſitio facta ab eo, qui non erat ſanæ mentis, non valet, licet ſit facta ad pias cauſas.*

15 *Illatio fieri non poteſt de una diſpoſitione ad aliam diverſam.*

16 *Diſpoſitio facta ad alterum ſuggeſtionem quando conſtat de præordinata Teſtatoris voluntate, valida eſt.*

Declara, ut num. 17.

18 *Retentio non competit, quando creditum non eſt omnino certum clarum, & liquidum.*

DECISIO LXXXVI.

AD impugnandam ſententiam ſuper immiſſione latam ad favorem Laviniæ Cinæ, iterum opponebatur defectus citationis; ex eo quod lata fuerit non citato Hieronymo Mannello, Rectore Eccleſiæ Parochialis Sancti Petri de Corinaldo.

Sed hic defectus fuit abunde ſublatus in *alia deciſione*;
ex illa ſolida reſponſione, quæ etiam hodie placuit 1
Dominis, quod Hieronymus appellavit a ſententia
lata contra Deputatos, cauſamque appellationis, &
nullitatis committi curavit, eo ipſo fecit omnia acta
ſua, adeo ut citationis defectum amplius opponere
non poſſit; juxta magiſtralem Theoricam Innocentii
paſſim ab omnibus receptam *in cap. cum ſuper*, *n.* 6. *verſ.
ſi attamen*, *de re judic.* cum aliis *in deciſione* cumulatis.
Ubi ulterius fuit reſponſum; non refragari, quod fue-
rit de nullitate appoſitum, dum Hieronymus non venit, 2

prout

Digitized by Google

prout in prima, ſed per viam appellationis, adhærendo juri collitigantium; hoc enim caſu, quamvis appellando nullitatem deducat, adhuc facit omnia acta ſua.

Contraria vero procedunt, quando nullitatem allegans, venit ut in prima, non adhærendo juri collitigentium, ſed ex proprio & ſeparato jure; ut optime diſtinguendo docuit Add. ad ſanctæ mem. Gregor. *dec. 259. n. 4. & dec. 303. n. 3.* Ubi quod electionem veniendi prout in prima non habet, niſi ille Tertius, qui venit ex proprio jure independentes a jure collitigan-
3 tium; ſi enim veniat ad deferendum alterum ex litigantibus, vel illi adhæreat, non poteſt venire niſi in ſtatu, & terminis: quod idem firmavit Rota coram Put. *dec. 71. num. 1. & 2. lib. 3. in correct.* & coram bonæ memoriæ Buratto *dec. 883. nu. 2. in fin & tertio.*

Sed ulterius pro everſione hujus objecti advertebant Domini Rectorem de tempore petitæ, & obtentæ immiſſionis per Laviniam, non fuiſſe in poſſeſſione prædii converſi; ideoque non poſſe opponi amplius hu-
4 juſmodi citationis defectum: cum in judicio immiſſionis ſatis ſit citari poſſeſſorem abſque eo, quod citentur alii intereſſe habentes: ut probat Gloſſ. *in leg. de unoquoque, verbo quos cauſa, ff. de re judic.* Molin. *de primog. Hiſp. lib. 4. cap. 8. num. 3.* Cancer. *var. reſol. lib. 2. cap. 16. num. 10. cum ſeqq.* Rota *in Æſina Salviani 18. Junii 1627.* coram Reverendiſſimo Domino meo Decano, & in Bonon. fideicommiſſi de Eleonoris 3.
5 Decembris 1632. coram Domino Queippo. Dum enim alter prætendens intereſſe non poſſidet, & poſſeſſio eſt plena, jus illius non læditur per immiſſionem, ſed venire poteſt ex jure proprio, ſi quid habet; ideoque immiſſionem non impedit contra poſſidentem: Cæſar de Graſſis *dec. ult. n. 4. de verb. ſignif.* Rota *dec. 538. in fi. part. 2. rec.*

Poſſeſſio vero Rectoris non probatur ea deputatio-
6 ne Oeconomi ab eo facta, minuſque ex ejus, & Laboratorum atteſtatione; Quia deputatio probatur tantummodo per ſcripturam privatam, quæ tanquam ſuſpecta de antidata, non poteſt concurrere cum inſtrumento publico immiſſionis, & poſſeſſionis adeptæ per deputatos Communitatis: *leg. ſcripturas*, ibique communiter Scribentes, *C. qui potior. in pign. habeant.* Atteſtationes autem tanquam extrajudiciales nullam
7 merentur fidem: Rota *in rec. dec. 471. n. 5. & dec. 462. in fi. part 2.*

Tanto magis, quia iidem Laboratores atteſtantur, ſe recognoviſſe in Dominos, Deputatos Communitatis, qui poſſeſſionem non acceperunt ſciente, & conſentiente Rectore, ut declaravit per publicum inſtru-
8 mentum Confeſſarius *in ſumm. Laviniæ, nu. 2.* Unde ſine eorundem Deputatorum poſſidentium ſcientia, & conſenſu, nulla potuit Rectori acquiri poſſeſſio; *leg. 3. §. in amittenda, & §. ſi quis nuntiet, ff. de acquir. poſſeſſ.* Pontan. *de ſpolio libro primo, capit. 14. num. 124.*

Licet etiam dici non poſſet, in facto non juſtificari hujus citationis defectum, cum ad omnes actus cauſæ fuerit citatus Jacobus Amatus ut Procurator aſſertæ Collegiatæ erigendæ in Terra Cornaldi, & Communitatis dictæ Terræ; *d. ſummario Laviniæ, nu. 3.* qui tamen Jacobus fuerat conſtitutus Procurator non ſolum a Deputatis, & a Communitate, ſed etiam a dicto Rectore in ſpecie ad Cauſam, quæ agitabatur & agitanda erat contra dictam Laviniam; *eod. ſumm. n. 4.* Unde cum Rector non haberet ſpeciale, & ſeparatum intereſſe a Jure Deputatorum, ſeu Collegiatæ erigendæ, ſed unum & idem, ut ipſemet expreſſit in omnibus actibus, qui dantur *in eod. ſumm. n. 5. & 6.* Conſequens eſt, ut non eſſet ſeparatim, & nominatim citandus, ſed ſufficiat citatio facta contra Jacobum uti Procuratorem Collegiatæ erigendæ; cui etiam ipſe mandatum dederat.

Juſtitia vero eſt evidens: quia legatum prædii, de quo agitur, non probatur: ut enim dicebatur in *alia deciſione*, ex teſtibus & atteſtatione Patris Joſephi Confeſſarii, probatur tantummodo ægrum morti proximum Confeſſario interroganti: an vellet relinque-
9 re legatum ſcutorum 1000. pro erigenda Collegiata? reſpondiſſe, *Padre si*, & Confeſſario replicante, an
vellet pro dicta erectione relinquere prædium ſitum in Territorio dicti loci? iterum reſpondiſſe, *Padre si, fate voi:* quæ proculdubio non important diſpoſitionem perfectam, ſed ſimplicem declarationem,
quod erat contextus relinquere, quæ non importat 10
relictum, cum præſertim verba ſonent, quod negotium committebatur ipſi Confeſſario interroganti, ibi, *fate voi*; Unde ægrotus non fecit legatum, ſed declaravit ſe contentum, quo Confeſſarius ipſe ad ſui libitum diſponeret, quod valde diſtat a legato:
poſt cujus perfectionem opus eſt, quod ipſe teſtator 11
actualiter, & deliberate diſponat; nec ſufficit, quod illud relinquat in ſuſpenſo, ſub futura interrogantis voluntate: ut probant Bald. Mantica & alii *in deciſione* adducti, *verſ. nec obſtat.*

Ubi ulterius, ad detegendam imperfectionem hujus voluntatis ponderatur, quod Confeſſarius illam agnoſcens ſubdit; *Signor Piedro, non tocca a me il diſponere della Robba Voſtra:* Ægrotus autem reſponſum dedit, *Sapere Zappare*, quibus articulatis, illinc ad modicum expiravit; Si enim ægrotus non ſolum ipſe legatum perficere noluit, ſed nec minus Confeſ-
ſario interroganti voluit apte reſpondere, alterum 12
ex duobus elicitur. Vel quod ipſe non habebat perfectam voluntatem diſponendi, ſed ſic reſpondebat ad evitandas moleſtas interrogationes adſtantium, ut probabt omnes *in deciſione* adducti, quibus addi poſſunt idem tenentes Bec. *conſ. 86 n. 21. 22. & 23.* Silvan. *conſ. 87. n 29.* Rota *dec. 37. num. 6 poſt ſecundum vol. conſ. Farin.* Ubi quod ægroti morti proximi, vel gravitate morbi detenti, ſolent ut plurimum reſpondere interrogantibus, *si si*: abſque tamen ulla deliberatione; Vel quod ipſe non erat amplius ſanæ men-
tis, dum interroganti ſuper una re graviſſima, reſpon- 13
dit de alia, ad propoſitum non faciente, & nihil pror- 14
ſus ſignificante, quod ſufficit ad hoc, ut prætenſa diſpoſitio non valeat, quantumvis facta ſit ad pias Cauſas; ut probat Covar. *cap. relatum, il primo, ſub n. 9. & ſeq. de teſtam.* Rota *dec 576. ſub num. 3. p. 5. rec.* cum aliis *in prima deciſione* allegatis.

Nec quidquam facit, quod ex tribus teſtibus datis *in ſumm. Rectoris, n. 12.* habeatur, Petrum defunctum ante infirmitatem confeciſſe propria manu minutam teſtamenti, in quo relinquebat hæredes univerſales Fratres Minoris Obſervantiæ Sancti Franciſci, ex quo inſerebat altera pars, quod dum antecedenter apparet de voluntate relinquendi ad pias Cauſas, nedum per viam ſimplicis legati, ſed per viam univerſalis inſtitutionis, legatum prædii dici debeat emanaſſe ex deliberata animi voluntate, non autem ad evitandas importunas adſtantium ſuggeſtiones.

Objectum enim procederet, ſi ante morbum & ſuggeſtiones amicorum defunctus declaraſſet animum relinquendi pro erectione Collegiatæ, de qua agitur; ac dum volebat relinquere Fratribus Minoris Obſervantiæ, & poſtea voluntas non fuit ad actum produ-
cta, eo quia, ut iidem teſtes deponunt, Fratres no- 15
luerunt eam acceptare propter exceſſiva onera legatorum, non poteſt ex ea inferri ad relictum pro erigenda Collegiata, totaliter diverſum & ſeptatum; *leg. Papinianus exuli, Digeſt. de minor.* ex unica enim
diſpoſitione non poteſt inferri ad aliam diverſam; 16
& Doctores tenentes ſuſtineri diſpoſitionem factam ad ſuggeſtionem aliorum, quando conſtat de præor-
dinata voluntate Teſtatoris, loquuntur de præordi- 17
natione illiuſmet diſpoſitionis, quæ ad ſuggeſtionem facta fuit, non de alia: ut in ſpecie declarat Clarus *in deciſione* relatus *qu. 37. n 7.*

Quod autem ſaltem competat retentio pro legato pecuniario ſcutorum mille, quod perfectum videtur per primam reſponſionem factam Confeſſario, cum verbis deliberatis; *Padre si*, nullam habet ſubſiſtentiam; id enim probatur tantummodo per teſtes intereſſatos, qui dederunt cauſam interrogationi; & Confeſſarius dicit ſe non recordari, cum tamen veriſimiliter de hoc etiam recordaretur, ſicut de aliis recordatus fuit.

Et ulterius non conſtat etiam de illius perfectione; licet enim prima vice reſponderit, *Padre si*; diſpoſitio adhuc manſit in ſuſpenſio, dum Confeſſarius commu-

tan-

Digitized by Google

tandum legatum ſubdidit, an vellet relinquere prædium, ex quo ſcuta mille non ſufficiebant pro erectione Collegiatæ. Dum itaque huic ſecundæ interrogationi non fuit data congrua reſponſio, quæ deliberatam voluntatem continere valeat, ex ſuperius adductis, conſequens eſt, ut non ſolum remaneat imperfecta ſecunda diſpoſitio prædii, ſed etiam prima ſcutor. mille, quæ numquam ab hac ſecunda fuit ſeparata, ſed uſque ad finem tractata, & non concluſa:
18 Retentio autem non competit, quando creditum non eſt omnino certum, clarum, & liquidum; Gabr. *comm. concl. lib. 5. de reſtit. ſpoliat. concl. 1. n. 117.* Grat. *diſceptat. for. c. 734. nu. 13.* Surd. *dec. 46. in fi. verſ. Senatus tenebat*; & aliis adductis; Rota *in Romana retentionis domorum 23. Maii 1642. coram R. P. D. meo Ghiſilerio*; & prius *in Romana Salviani de Caſalibus 21. Junii 1641. coram me.*

Romana nullitatis Matrimonii, 19. Januarii 1646.

Coram R. P. D. Arguelles.

SUMMARIUM.

1 *Teſtes examinati in judicio criminali non probant in civili.*
2 *Teſtes examinati abſque partis citatione, non probant, niſi repetantur.*
3 *Teſtes examinati abſque partis citatione non probant, niſi repetantur, licet reus illos habeat pro repetitis.*
4 *Membrorum ſuorum nemo eſt dominus.*
5 *Minori dandus eſt curator.*
6 *Confeſſio minori non præjudicat.*
7 *Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam non probant.*
8 *Teſtes in cauſa matrimoniali debent eſſe omni exceptione majores.*
9 *Teſtes ſingulares non probant.*
10 *Mulieris teſtimonium in judicio criminali rejicitur.*
11 *Teſtis, qui propriam detegit turpitudinem, non eſt audiendus.*
12 *Teſtis minus idonei fidem non acquirit per obitum ſupervenientem, ſed inſervit pro levi conjectura.*
13 *Affinitas contrahitur ſolum per copulam conſummatam.*
14 *Affinitas probatur per teſtes deponentes de copula, licet non conſummata.*
15 *Affinitas, ut dicatur contracta, quomodo teſtes deponere debeant de copula.*
16 *Religioſis major fides adhibenda venit, quam laicis.*
17 *Teſtes de auditu non magis probant, quam ii, a quibus audiviſſe aſſerunt.*
18 *Teſtes intereſſe habentes in cauſa, non probant.*
19 *Teſtes de auditu numquam probant, niſi id, quod dicunt, audiverint a pluribus.*
20 *Mater quando agitur de dirimendo matrimonio, non admittitur in teſtem, quia reputatur ſuſpecta.*
21 *Teſtes deponentes aliquem tractaſſe alium uti filium, non probant, niſi ſpecificent tractatus.*
22 *Copula eſt difficilis probationis.*
23 *Meretrices in actus copulæ latebras quærunt.*
24 *Lucem odit, qui male agit.*
25 *Copula probatur per teſtes etiam minus habiles.*
26 *Teſtes ſingulares admittuntur, quando probandum eſt aliquid in genere.*
27 *Teſtes ſingulares probant concurrentibus conjecturis.*
28 *Numerus teſtium poteſt eorum defectus ſupplere.*
29 *Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam, inſerviunt pro adminiculo probationis imperfectæ.*
30 *Teſtes examinati in judicio criminali, pro informatione Curiæ faciunt, adminiculum in judicio civili.*
31 *Examen nullum teſtis, qui e vivis deceſſit, ex quadam æquitate ſuſtinetur.*
32 *Examen teſtis mortui valet, licet non fuerit receptum cum citatione partis, non ſecus, ac ſi citatio interveniſſet.*
33 *Falſum deponere in præjudicium propriæ vitæ nemo præſumitur.*
34 *Confeſſiones extra judiciales emanatæ tempore non ſuſpecto, & pluries iteratæ, probant.*
35 *Copulæ præſumptio oritur ex eo, quod mulier ſecretum cubiculum cum viro ingrediatur, ibique per aliquod temporis ſpatium permaneat.*
36 *Copulæ præſumptio oritur ex confeſſione viri præſente, & tacente muliere.*
37 *Copulæ præſumptio oritur ex frequenti acceſſu viri ad domum mulieris impudicæ.*
38 *Copulæ præſumptio oritur ex juventute viri, & mulieris, qui ſæpe inſimul conveniunt.*
39 *Juventus vicina eſt lapſibus.*
40 *Copulæ præſumptiones deducuntur ex pluribus facti circumſtantiis, quæ referuntur.*
41 *Turpitudinem propriam detegens auditur, quando agitur de ſalute animæ.*
42 *Teſtis propriam detegens turpitudinem probat, quando agitur de iis, quæ concernunt animæ periculum.*
43 *Copula bene probatur per conjecturas, & præſumptiones violentas, propter difficultatem probationis.*
44 *Singula, quæ parum proſunt, unita juvant.*
45 *Copulæ ſufficiens probatio an ſit, remittitur Judicis arbitrio.*
46 *Probatio perfecta illa dicitur, per quam Judex inclinat ad aliquid credendum.*
47 *Matrimonia duo ſi fuerint contracta, & adſit dubium circa primum, ſtandum eſt pro ſecundo.*
48 *Conſanguinitas quomodo probetur.*
49 *Matrimonium contractum cum affine, nullum, & invalidum eſt, ex diſpoſitione Sacri Concilii Tridentini.*

DECISIO LXXXVII.

LUcretia Mariotta accuſavit Franciſcum apud Judicem criminalem Urbis de inceſtu cum ipſa, & etiam Felice ejus ſorore commiſſo, & injuſto matrimonio ſecum contracto; & dictus Judex pœna Capitis prædictum Franciſcum damnavit, & inſuper matrimonium nullum declaravit: ſucceſſive Franciſcus venia criminis impetrata, matrimonium contraxit cum Galla, quæ inſtitit, citata dicta Lucretia, primum matrimonium nullum, & ſecundum validum declarari & a Sanctiſſimo commiſſa cauſa Eminentiſſimo Vicario, cum Voto Rotæ fuit datum dubium, An matrimonium inter Franciſcum & Lucretiam ſit nullum?

Et multa quidem videbantur facere pro validitate dicti matrimonii, & probationes in contrarium addu-
ctæ, partim nullæ ſunt, partim leviſſimæ: nam pro- 1
ducuntur depoſitiones teſtium examinatorum in judicio Criminali, qui nullam fidem faciunt in Civili, cum cauſa, & perſonæ ſint diverſæ; num ibi ad pœnam actum eſt, accuſante Lucretia Franciſcum, hic agitur de nullitate matrimonii ad petitionem Annæ, citata Lucretia pro ſuo intereſſe: Alexand. *in l. 2. ff. jud. ſol.* Maſcard. *de prob. concl. 348. nu. 19. v. ſed iſtis non diſſimulanter.* Bart. Socin. *conſ. 4. nu. 6. vol.* & facit text. *in leg. ult. §. ſancimus, C. de teſtib.* Rota *dec. 128. nu. 5. poſt conſ.* Farinac. cum aliis cumulatis *in Bononien. pecuniaria 26. Maji 1645. §. Aſſertum vero, circa finem*, confirmata 16. Junii menſis, coram Reverendiſſimo Patre Domino meo Bichio.

Unde in Curia Archiepiſcopali Neapolitana admittitur Fiſcalis, quando agitur de matrimonio quoad vinculum, ſi velit defendere; Genuenſ. *in praxi Archiepiſc. c. 21. n. 15.* & quod non ſint eædem perſonæ, ſatis apparet, quia in his cauſis nihil petitur a parte, ſed a Judice, ut ait Genuen. *in praxi Archiepiſc. c. 21. n. fi* Abb.
in cap. ex parte, de reſtitut. ſpol. n. 5. Præcipue cum te- 2
ſtes fuerint ex adverſo, ſine partis citatione examinati, & non repetiti, *c. 2. de teſtam.* Caputaquenſ. *dec. 4. p. 1.* Clar. *§. fin. qu. 45. verſ. cæterum ſi in examine, n. 10. & quæſt. 401. verſ. item quæro.* Burat. *dec. 776. num. 1. & dec. 114. n. 14.* ubi late Addentes, *n. 15. & dec. 134. n. 2.* Coccin. *dec. 119. nu. 1 & dec. 131. nu. 2.* Rot. *dec. 159. n. 6. part. 4. rec. & dec. 58. num. 6. p. 4. & diverſ.* Farin. *de teſtib. qu. 72. & n. 32. & 89. & poſt ejus conſ. deciſ. 250. n. 1.* Valez. *conſ. 90. n. 115.* & eſt text. *in l. penult. de his, qui ſunt ſui, l. a Divo Pio 15. § ſi verum 4. verſ. ſed eſt ſciendum; Digeſtis, de re judic.* Pariſ. *in praxi, tom. 1. p. 1. cap. 359. cum aliis ibid.*

Nec aliquid facit, quod Franciſcus habuerit teſtes 3
pro repetitis: quia Farinac. *dicta quæſt. 72. num. 150.* teſtatur, quod licet in multis Italiæ locis hoc ita obſervetur, in Tribunalibus Urbis numquam fuiſſe admiſ-

miſſum, pro quo eſt ſingularis Gloſſa, in leg. pactum
inter heredem 46. verb. cum liceat, verſus fin. verſ. item
4 pactum, Digeſtis, de pact. Quia nemo membrorum ſuo-
rum Dominus eſt: leg. liber homo, la prima, 17. in or-
dine, Digeſtis ad leg. Aquil. l. lege Cornelia, 4. §. finali,
verſ. nemo enim. Digeſtis, ad leg. Corneliam, de ſicar. &
facit textus in leg. amplius 3. §. cum vero, in fi. ibi, & in-
vito ei ſuccurratur; Digeſtis, de liber. cauſ melior textus
in leg. non tantum 6. verſ. fi. ibi, quid ergo ſi reſiſtat, qui
damnatus eſt, adverſus provocationem, ne velit admitti
ejus appellationem, perire feſtinans? adhuc putem diffe-
rendum ſupplicium: Digeſtis, de appellat. tradit in pro-
priis terminis Avend. reſp 11. num. 5. Radin. de Majeſt.
Princip. in par ſed per legitimos, n.14. Gomes tom.3. var.
cap.... num.33. Royas ſingul.193. in med. Rebuff. in proœ-
mio ordin. Gall. gloſſ. 5. num. 100. Pariſ. ubi ſupra, num.
3. 4. & 5.

5 Deinde, quia Franciſcus erat minor, & propterea de-
buit ei curator dari: leg. clarum 4. C. de author. præſt.
ubi Barboſa ſuo more multos congerit, leg. propter vio-
latam, C. ad leg. Juliam de Adult. facit textus in leg. fi.
in princ. verſ. neceſſitate. C. de bonis quæ liber. Bart. in l. fi-
nali, §. pupillus, n. 3. in fi. ff. de verb. oblig. Pariſ. d p.5. c.
3. §. 4. n.5. in fi.

Et quo capite naſcitur etiam, quod confeſſio Franci-
ſci nihil ei potuit obeſſe, & multo minus cauſæ, de qua
hodie ad text. in leg. cum & minores 4. C. ſi adverſus rem
judicat. Bald. in d. l. clarum, n.1. §. nunc videndum, n.31.
Gomeſ. lib.3. var. c.7. n.64. Clar. cum multis, lib. 5. §. fi.
qu.50. nu.2. & qu. 5. nu. 52. Pichard. ad praxim p. 3. §...
num.1. & 14. & apud Hiſpan. eſt text. ll. tit.2. par.3. ubi
Greg.

6 Alii adducebantur teſtes examinati ad perpetuam rei
memoriam pro copula cum Felice probanda, qui non
magis probant: cap. quoniam frequenter, ut lit. non con-
teſt. & ibi Barboſ. num. 2. Menoch. de præſumpt præſ. 61.
lib. 2. Farinac. de teſtibus, qu. 76. num. 19. Mantic. deciſ.
141. num.... Gabr tit. Depoſitio: concl. 2. n.121. Rota dec.
439. in fi. p. 4. rec.

Producebantur alii examinati in hoc Judicio, ſed
nec hi videntur attendi: quia in cauſa matrimoniali
7 requiritur, ut teſtes ſint omni exceptione majores, c.
1. §. inquiſita, de conſanguinitate & affinitate, c. licet ex
quadam 17. de teſtib. Covar. tom.2. c.4. §.1. n.7. & 8. Ro-
ta dec.147. n.2. p.1. rec. Gregor. XV. dec.351. n.2. Gutier-
rez de matrim. c. 43. nu. 9. Sanchez de matrim. lib. 1. diſp.
45. n.30. Noguerol. allegat. 24. num. 127. & allegat. 23.
num. 31. Ricc. dec. 9. n.6. part. 2. in Cur. Archiepiſcop Ge-
nuen. in praxi cap. 21. nu. 4. & 5. & ſequenti, Maſcard.
de probat. concluſ. 1360. num.1. Farinac. de teſtib. d. qu.62.
nu. 106.

Et hæc qualitas articulanda, & probanda eſt: Barbo-
8 ſa cum multis, c.1. de conſanguinitate, & affinitate, nu.
11. & 12. Noguer ubi proxime, n.22. Altograd. conſ 55.
n.55. verſ. unde ſi contingeret: Et in puncto quando agi-
tur de probando uno matrimonio contra aliud: Ge-
nuen. in praxi Eccl. c.21. n 24. Rota dec.209. p. 1. diverſ.
ibi quia ad dirimendum faciunt tradita per Molin. lib. 2.
de primogen. Hiſpan. c.6. num. 5. cum multis ſeqq. & reſ-
pondent Alciat. & Bart. ubi Addentes Carleval. de
Judiciis, tom. 2. lib. 1. tit. 2. diſp 8. num. 37. Noguerol.
alleg. 32. n.56. Paz. ad leg.64. ſtyl. n.43. pag. 160.

9 Inſuper quia teſtes omnes ſunt ſingulares, contra
text. in cap. 13. §. contra leg. de elect. cap. in omni negotio 4.
de teſtibus, cap. cauſam 14. de probat. cap. cum dilectus 20.
de accuſ. Farinac. de teſtibus, quæſt. 64. numer. 33. No-
gueroll. d. allegat. 23. num. 88. Nam de quolibet actu
duo ſaltem debent eſſe conteſtes, Joannes de Ami-
cis, conſil.127. n.6. & num. 25. Maſcard. concl.65. n.2.
Farinac. de delict. carn. quæſt. 136. num 30. Guttierez de
matrim. cap. 44. n.56. Sanchez lib.11. diſp.12. n.11. Giurb.
conſ.37 n.25.

10 Præterea teſtimonium Felicis, quæ dicit de copula
in judicio criminali eſt reprobatum, ex textu in l. 3. §.
ideoque Divus Hadrianus, verſ. fi. ibi quæve palam quæ-
ſtum faciat, feceritve, ff de teſtibus, n. 56. per tot. An-
11 ton. Gomez. var. lib.5. reſolut. 10. n.15. Clarus in §. fin.
qu.24. nu. 14. quæ ex eo etiam repellenda venit, quia
propriam turpitudinem confitetur, ad tradita in cap.
primo, de eo qui duxit in matrimonium, cap. inter di-
lectos, extr. de donationib. & ibi Gloſſa in verbo, tur-
pitudinem, l. ſi creditoribus, C. de ſerv. pign. dat. manu-
miſſ. leg. tranſactione finita, C. de tranſact. & in terminis
confitentis copulam dixit Gloſſa in cap. extraordinaria
11. 35. qu. 3. verb. dub. in fin. & in cap. cum M. Ferrarien-
ſis, de Conſtitut.

Alius teſtis in eodem Judicio examinatus, fatetur
ſe eſſe ſervum Felicis: ex quo ſatis apparet de ejus in- 12
famia, nec etiam fuit repetitus: & quamvis deceſſe-
rit, non propterea reputatur idoneus, ſed levem præ-
ſumptionem facere dixit Farin. de teſtibus, qu.75. num.
231. Rota dec.194. n. 1. p. 5. diverſ.

Et licet admittamus opinionem dicentium; non eſ-
ſe neceſſarium probare copulam conſummatam, per
quam ſolam vir & fœmina una caro efficiuntur, & 13
qua ſola contrahitur affinitas d. cap. extraordinaria, 11.
35. qu.3. ubi Gloſſa prima & ibi Barboſa, Noguerol. de
allegat. 13. numer. 90. Sanchez de matrim. lib. 2. diſput.
21. num.5. et lib. 7. diſput 15. numer. 11. diſp.64. numer.8.
Pont. de matrim. lib.7. cap.33. num. 2. et lib. 9. cap.10. in
princip. de quo jam dubitari non poteſt, propter Sa-
cræ Congregationis declarationem ad Concilium Tri-
dentinum ſeſſ. 24. cap. 4. de reformat. matrim. relatam
ibi ab Eminentiſſimo Cardinali Bellarmino, ibi, in-
tellige autem fornicationem tum impedire matrimonium,
cum intervenerit copula perfecta, Navarr. poſt alios in
ſumm. c 22. num.43. non obſtante c juvenis, 3. de ſpon-
ſal. Quia ibi non dicitur impedimentum publicæ ho-
neſtatis oriri ex attentata copula, ſed ex ſponſalibus
contractis cum proxima ſeptennio, malitia ætatem
ſupplente, & ibi Gloſſa, verb. ergo dubia, circa fin. &
in d. c. extraordinaria, verbo, maritalem, Abb. dict. cap.3.
nu. 5. ubi etiam Barboſa cum multis citatis, nu. 9. extr.
de ſponſal. & in tract. de offic. & poteſt. Epiſc. 3. p alle-
gat. 1. n.179. Anchar. n. 1. Socin. num. 9. Joan. Andreas
nu 1 Hoſtienſ. in principio, Licet (inquam) non ſit ne- 14
ceſſarium hanc conſummationem probare, quæ eſt
impoſſibilis probatu, debent tamen dicere teſtes ſal- 15
tem ſe audiviſſe illos carnaliter ſe cognoſcentes: Fa-
rinac. de teſtib. qu 69. c.7. n.197. Maſcard. de prob concl.
62. num.1. & 2. Barboſ in c. præterea 27. nu. 4. de teſtib.
Abb notab. primo, Ricc. ad Maſcard concl. 451. num.
1. Rota deciſ.91. num. 6. part. 2. diverſ. Nogueroll. dict.
alleg. 22. num 91. Seraph. deciſ. 893. numer. 17. & hoc ſo-
lum dicit unus teſtis in informatione ad perpetuam
rei memoriam.

Nec aliquid juvare videtur, quod quidam R. Ma-
giſter Religioſus graviſſimus, & alter etiam Religio-
ſus deponant; ille, ſe audiviſſe a Franciſco; iſte, a Ma-
tre Lucretiæ conſulentibus eos, quid poſſent in eo ca- 16
ſu facere propter copulam conſummatam: nam licet
eis major ſit adhibenda fides quam laicis, c. 3. 4. qu. 2.
Gloſſ. in c. Monachus, 9. verſ compendia, 77. diſtinct. &
ibi Barboſa Maſcard. concl. 306. num.1. Farinac. de teſtib.
qu. 61. num. 40. & qu.65. num.177. tamen cum ſint de 17
auditu alieno non poſſunt majorem fidem facere
quam illi, a quibus audiverunt, qui nullam faciunt 18
profecto, cum ſint ſuſpecti & intereſſati: late Farin. 19
de teſtibus qu. 69. nu. 85. cum multis, & teſtes de auditu
numquam probant, niſi id, quod dicunt, a pluribus
audiverint: text. vulg. d. c. licet ex quadam 47. de teſtib.
ibi non utique ab uno, cum non ſufficeret ille ſi viveret,
ſed duobus ad minus; Farinac. d. q.69. n. 79. cum multis,
Cyriac. controv.150. n. 62. Valenz. conſ. 90. nu. 77. Dec.
conſ. 321. nu. 8. verſ. præterea. Cravet. de antiq. tempor.
parte prima, §. cito de familia, nu. 6. Alexand. Rodienſ.
conſil. 25. numer.85. lib 2. Et hic, unuſquiſque audivit
ab uno ſolo, & hoc ſuſpecto, ut eſt Mater, quando 20
agitur de Matrimonio dirimendo; cap. ſuper eo 22. de
teſtibus, Molin. de ritu nuptiar. lib. 1. cap 8. cum aliis
ibid. Et magis ſuſpectus Franciſcus, utpote ſuam pro-
ferens turpitudinem, de quo ſatis ſupra: Præcipue
cum deſideret Matrimonii invaliditatem, Molin. de
ritu nupt. lib. 1. cap. 15. num. 54. Maſcard concl.1033. n.
5. & 29. Abb. in d. cap. ſuper eo. 5. num. 5. de eo qui cogno-
vit, &c. Menoch. de arbitr. caſ. 103. num. 6. Et quia
nullus ex teſtibus ultra dictas exceptiones reddit ſui
dicti rationem: Farinac. de teſtibus, quæſt. 70. num. 1.
& 3. Rota dec. 17. num.14. p.5. rec. & Buratt. deciſ. 354.
num. 56.

Nec

Digitized by Google

21 Nec conſanguinitas recte probatur, ex duobus te-
ſtibus dicentibus: vidiſſe Gamillum & Virginiam,
Mariotam, Felicem, & Lucretiam uti filias tractaſ-
ſe, quia debent deponere ſpecifice de hujuſmodi tra-
ctatibus: Ruin. *conſ.* 52. *n.* 5. *lib.* 5. Abb. *in cap. illud, de
præſumpt.*

22 His tamen minime refragantibus, primum matri-
monium fuiſſe invalidum dixerunt Domini; moti,
quia cum copula ſit difficilis probationis, ut plurimis
relatis, Farin. *de delict. carn. quæſt.* 136. *num.* 4. *& poſt
ejus conſ. deciſ.* 32. *num.* 2. *dec.* 69. *ſub num.* 2. ubi Add. *lit-
tera E.* Maſcard. *concluſ.* 57. ubi de veriori & communi,
Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *pag.* 41. *& de arbitr.* 2. *caſ.*
116 *nu.* 11. Fontanell. *de pact. nupt. clauſ.* 5 *gloſſ* 5. *part.* 2.
nu. 8. cum allegatis *ib.* Rip. *de noct. temp. cap.* 36. *num.* 2.
23 cum vel ipſæ Meretrices ad hæc patranda delicta, late-
bras, & obſcuritatem affectant; Archidiac. *in dict. c.
extraordinaria*, 11. 35. *quæſt.* 2. *ſub num.* 3. *verſ. ſed cum:*
Rota *deciſ.* 95. *num.* 15. *part.* 2. *diverſ.* & dixit Satyricus
Poeta.

— *Claude feneſtras.*

Et alius:

Vela tegant rimas, junge oſtia, tollito lumen.

Et alibi:

Et Meretrix abigit teſtes, veloque ſeraque.
Rara eſt quæ ſummo in fornice rima patet.

Et eſt vulgaris regula, Qui male agit, odit lumen:
24 *cap. conſuluit* 21. *verſ nec vero, ff. de offic. & poteſt. jud.
deleg.* ubi Gloſſ. *in verbo, qui male agit.*

Ex quo naſcitur, ad illam probandam teſtes inha-
25 biles admitti poſſe: Gram. *conſ. crim.* 17. *num.* 6. Ripa *de
noct. temp. c.* 56. *n.* 6. Maſcard *de prob. concluſ.* 1109 *nu* 12.
Farinac. *de teſtib. qu.* 62. *n.* 33. *ubi de communi*, Rolan. a
Vall. *conſ.* 3. *n.* 5. *volum.* 3. adeo ut ſi non adfuerint alii,
neque ex natura loci, vel actu, adeſſe potuerint, in-
habiles plene probare dixerit idem Ripa *ubi ſupra*, *nu.*
15. But. *ad leg. ſi quando, nu.* 150. *in fi. verſ. quod non con-
cedo, C. unde vi:* Paz. *ad leg. ſtyl.* 62. *numer* 42. *fol mihi*
335. text *in l. conſenſu* 8. §. *Servius etiam*, 6. *C. de re-
pud.* & *ibi* Barboſ. *in fin. l. cum probatio* 7. *ff. de probation.
c. veniens il* 2. *in ordine* 38 ubi Gloſſ. fin. in puncto, *de
teſtib c. final. de teſtib. cogen.* ubi Felin. *num. ſi l. ſi quando*
9. ubi Gloſſ. *verbo, manifeſte, C. unde vi: cap. cum dile-
ctus* 32. *verſic etſi*, & *ibi* Gloſſ. *de elect. c. tertio loco* 5.
de probat. & *ibi* Gloſſ. *verbo jurati, verſ. & merito, &
cap. teſtes.* 3. §. *ſervi* 4. *quæſt* 3. Gabr. 6. *part. de teſtib.
concl.* 7. *numer.* 1. Farinac. *de teſtib. quæſt.* 62. *numer.* 78.
& 79. *cum ſeqq.* Guttierrez *de matrim. d. cap. num.* 20.
verſ quando, Zal. *conſil.* 2. *num.* 60 *vol. primo*; Molin.
de ritu nupt. lib 1. *cap.* 8. *numer.* 36. Et quando concur-
runt cum aliquo habili, ſecure docet Guttierrez *ubi ſu-
pra, num.* 24. Bald. *in leg. ſi quis ex argentariis*, §. 2. *ff.
de eden.* Imo ex unius teſtimonio propter inopiam pro-
bationis, aliquando ſtare dixit; *cap. parvulos*, 110. *c.
cum itaque* 11. *de conſecra, diſtinct* 4. *leg. Theopompus* 14.
ff. de dote prælег. d. l. ſi quando C. unde vi: Paz. *dict. l.* 62.
ſtyli, num 14. *fol. mihi* 334. & cum fama, & aliis admi-
niculis in delictis, quæ occulte fiunt, admitti tenent
Abb. *in d. cap. præterea, in fi. de teſtib.* Ripa *de noct. temp.*
59. *n.* 3. Felin. *de delict. carn. d qu.* 136. *nu.* 8. Præcipue,
quando adjuvatur depoſitionibus aliorum, Rota *dec.*
454. *n.* 5. *part.* 4.

Et per teſtes ſingulares probari poſſe, quando ali-
26 quid in genere probandum eſt: Guttierrez *d. cap.* 44.
n. 53. *&* 55 & de magis communi, Cravet. *conſ.* 73. *n.*
34. *& conſ* 267. *num.* 4. ubi veriorem & magis com-
munem, *nu.* 5. Dec. *conſil.* 650. *num* 11. Jaſon. *in l. ad-
monendi num.* 212. ibi, *videtur ergo, ff. de jurejur.* Fer-
ret. *conſ.* 389. *n.* 24. Surd. *conſ.* 94. *n.* 14. Greg. XV. *deciſ.*
27 374 *n.* 21. Pont. *de matrim. lib* 9. *cap.* 23. *nu.* 6. Et quod
regula de teſtibus ſingularibus non procedat, quando
cum eis concurrunt conjecturæ: Cravett. *de antiquo
tempore, p* 4. *n.* 57. Caſtr. *conſ* 281. *n* 10 *in fi. verſ. item
obſtat, quod teſtes ſingulares, lib.* 1. Roland. *conſ.* 42. *nu.*
47. *volum.* 2.

Sed in præſenti non ſolum conjecturæ, & vehemen-
tiſſimæ præſumptiones concurrunt, ſed multi teſtes
eas probant, quorum numerus poteſt ſupplere defe-
28 ctus: Rota *dec.* 503. *n.* 3.6 ... 2. *n.* 1631. *&* 259. *in fi. p.* 4.
rec. Ant. Gomez *var. reſol. c.* 10. *n.* 19.

Non obſtat fuiſſe examinatos nonnullos in Judicio
criminali ad perpetuam rei memoriam, quia faciunt 29
ſufficiens adminiculum ad complendam probationem
factam coram Eminentiſſimo Vicario, etiamſi alio-
quin imperfecta fuiſſet; Rota *dec.* 512. *n.* 5. *&* 151. *nu.*
4. *p.* 4. *rec.* Caputaquenſ. *dec.* 206. *n.* 2. *p.* 2.

Et quod teſtes examinati in Criminali pro informa- 30
tione Curiæ, faciant adminiculum in Civili; Rota
dec. 360. *n.* 1. *poſt med. par.* 1. *rec.* prout de examinatis ad
perpetuam rei memoriam Rota *dec.* 494 *n.* 3. *par.* 1. *rec.*
ubi aliæ referuntur: faciunt tradita per Bart. *in l. ad-
monendi, n.* 41. *ff de jurejurand.* Ruin. *conſ.* 48. *nu.* 10. *lib.*
4. Cravet. *conſ.* 192. *n.* 31. Dec. *conſ.* 64. *n.* 2. *verſ. poſtremo.*

Nec obſtat, quod unus fuerit mortuus: quia ejus exa- 31
men, etiamſi diceretur nulliter factum, ea quadam æ-
quitate ſuſtineri, dixit Rota coram ſanctæ memoriæ 32
Greg. XV. *dec.* 439. *nu.* 13. & eſt text *in l fi. verſ. ſin au-
tem, C. de teſtibus*, & imo valere ac ſi parte citata depo-
ſuiſſent, tenent Anton. Coſta *conſ.* 40 *nu.* 11. *verſ. quo-
niam non fuit:* Lambert. *de contract gloſſ.* 11. *n.* 20. ubi
in fin. dicit. in Senatu Mediolani reſolutum.

Accedit Franciſci confeſſio coram Judice criminali,
quæ, licet forſan nulliter facta videri poſſet, ex ſupe-
rius deductis; tamen multum movebat Dominos, quod
non videbatur veriſimile voluiſſe falſum in perniciem 33
propriæ vitæ confiteri, ex text. *in l. fin. in princ. verſ.
ſin autem, C. arbitr tut. ibi, neque enim ſic homo ſimplex
(imo magis ſtultus) invenitur, ut in publico inventario ſcri-
bi contra ſe aliquid patiatur:* Sanch. *lib.* 2. *de Matrim.
diſp.* 45. *n.* 34. *in fin.* facit text. *in c continebatur* 6. §. *con-
ſultiſſimi, de deſponſ. impub. cap. ſi quis acceperit*, 3. *qu.* 1.
maxime etiam confeſſione Felicis, *d. c. tertio loco* 13. *de
præſumpt. cap. ſi duo* 435. *qu.* 6. licet textus iſte loquatur
de confeſſione facta ab eo, qui ſtabat pro matrimo-
nio, ut diſtinguit Sanch. *lib.* 2. *diſp.* 45. *n.* 34. Menoch.
de arbitr. lib. 2. *cent.* 2. *caſ* 10. *n.* 10.

Tandem has confeſſiones non ſolum in judicio cri-
minali, ſed etiam multo ante contractum matrimo-
nium cum Lucretia, & quando nulla poterat adeſſe
ſuſpicio colluſionis, factæ fuerunt a Franciſco: quæ
licet extrajudiciales, cum fuerint toties geminatæ, mul-
tum probant; Farinac. *de reo confeſſo, q.* 82. *n.* 13. Bart. *in* 34
l. cum ſcimus, n. 7. *C. de agric. et cenſit. lib.* 11. Roman. *in l.
nuda ratio* 26. *n.* 3. *ver. ſecundo, ff. de donat. l. unic. C. de
plus petit. l. mulier.* 32. *ff. ad Treb.* Franciſc. Marc. *dec.*
866 *nu.* 10.

Adminiculantibus præſertim fama & teſtium depo-
ſitionibus, qui, licet non dicant de viſu & auditu pro-
prio copulæ, præter unum; dicunt tamen poſt inho-
neſtas allocutiones in cubiculum ſe recepiſſe, in eo-
que ſufficienter demoratos: quod adminiculum ex di- 35
ctis confeſſionibus, & aliis teſtibus, præſumptionibus,
& conjecturis multum facit; ex text. *in d. c. tertio loco*, &
ibi Abbas *in princip.* Veſtr. *in praxi, dec.* 39. *num.* 1. *&* 2.
Seraph. *dec.* 8. *n.* 7. unde adſtruitur illud Poetæ:

Speluncam Dido Dux & Trojanus eandem
Deveniunt.

Ubi cum vellet Didonis & Æneæ congreſſum ſignifi-
care, nihil aliud dixit, quam ſolos ſe in ſpeluncam
recepiſſe, ut in ſimili Comicus:

Quid tunc fatue?

Accedit, Franciſcum exeuntem præſente & tacente 36
muliere, dixiſſe; ſtrenue operam navaſſe: *d. c. contine-
batur* 6. § *conſultiſſimi, d. c. tertio loco, præſumpt.* Dec. *conſ.*
577. *n.* 4. Rota *dec.* 91. *n.* 3. *part.* 2. *diverſorum.*

Jungitur frequens ad domum mulieris impudicæ ac- 37
ceſſus; ex quo maxima etiam oritur præſumptio;
Farinac. *de delict. Carn. d. qu.* 136. *nu.* 118. *&* 190. Rota
dec. 95. *n.* 7. *di verſ.*

Quæ maxime confirmatur ex juventute utriuſque 38
vicina lapſibus; ut ait Divus Ambr. *de Vid.* Gloſſ. *in c.* 39
ſi quis acceperit, 33 *qu. prima, verbo, tempore, verſ. Item
quia*; ubi adducit illum Ovidii verſum:

A juvene & cupido credatur reddita Virgo?

Leg. ſi vero non remunerandi 12. §. *ſi adoleſcens, ff. man.*
Gloſſ *in verbo, ſi adoleſcens*, ubi adducit eumdem Ovi-
dii verſum: Farinac. *de delict. carn. d. qu.* 136. *num.* 10.
cum multis *ibid.*

Faciunt etiam aliquid illæ matris lamentationes fa- 40
ctæ antequam de querela, nec Matrimonii diſſolutione

cogi-

cogitaretur, conſultatio, & confeſſio Franciſci coram Magiſtro graviſſimo, pro obtinenda abſolutione vel diſ-
41 penſatione quia, quoties de animæ periculo tractatur, auditur proferens ſuam propriam turpitudinem: Gloſſ. *in cap. inter dilectos, verb. turpitudinem, extr. de donat.* Abb.
42 *in d. cap. tertio loco. 13. de præſumpt. in princip. verb. Nota:* ubi quod in iis, quæ concernunt periculum animæ, probat teſtis, etiamſi in dicto detegat ſuam turpitudinem propriam; Sanch. *de matrim. d. lib. 2. diſput. 45. n. 34. in fine.*

43 Et in hac materia, propter difficultatem probationis, ut dixi, admittuntur probationes per conjecturas, & præſumptiones; ſi tamen violentæ ſint, ex *d. cap. 3. loco, cap. ex his 12. de præſump. d. cap. præterea 27. de teſtibus, cap. nec aliqua 4. 27. quæſt. 1. cap. dixit. 2. 32. quæſt. 1. l. non omnes, §. a barbaris, ff de re militari:* Gloſſ. *in d. cap. 2. verb. ſuſpicio, in med.* Ferret. *conſil. 390. n. 2.* Guttierrez, *de Matrimonio, cap. 43. n 59.* Farinac. *d. quæſt. 136. nu. 2. 8. & 58. de delict. carn.* Paz. *ad d l. 62. ſtyli, nu. 19.* Menoch. *conſ. 31. nu. 18. & 25.* Rota *poſt 2. volum. conſ. Farinac. deciſ. 32. n. 2. & deciſione 35. n. 7.* Seraph. *deciſ. 493. n. 7.*

Ex quibus omnibus ſimul junctis, Domini arbitra-
44 ti ſunt ſatis conſtare de copula: nam in hac materia admittitur Regula vulg. Singula, quæ parum proſunt, &c. ut ait Gloſſ. *in d. cap. 13. de præſumpt. verb. dicta ſunt:* Rota *deciſ. 169. n. 14. par. 6. recent. & in Florentina ſen Bononienſ. de Barbadoris, 28. Junii 1640. coram bon. mem. Coccino.*

45 Et cum hæc omnia Judicis arbitrio relinquantur. *dict. cap. præterea 27. de teſtibus, in fin.* ibi, *Etenim circumſpectus Judex, atque diſcretus, motum animi ſui ex argumentis & teſtimoniis quæ rei aptiora eſſe compererit, confirmabit:* & *ibi* Barboſ *cap. ſi teſtes, in princip. 4. quæſt. 3. leg. ob carmen 21. §. teſtes leg. 3. §. tunc magis, de teſt.* Anton. Gabriel. *dict. concl. .. n. 60. & 62.* cum multis *ibid.* Guttierrez. *dict. cap. 44. & 60.* Bald. *in cap. cum Joannes, de fid. inſtrum. num. 13. verſ. concordat.* Felin *ibid. num. 4. verſ. & in hoc* Farinac. *de delict. carn. dict. q. 136. n. 6 & 113.* cum illa dicatur perfecta probatio, per quam Judex in-
46 clinat ad aliquid firmiter credendum: Imol. *in dict. cap. 27. n. 2. verſ. ex prædictis.*

Et unus ex Dominis dicebat, quod quando adſunt
47 duo Matrimonia, ſi adſit dubium circa primum, ſtandum eſt pro ſecundo: Sanch. *lib. 1. de Matrim. diſput. 18. num 68. fin.* Guttierrez *cap. 3. num. 18.*

48 De conſanguinitate non videbatur dubitandum, tum ex conſtanti aſſertione Camilli & Virginiæ, & dictarum ſororum, & teſtium, licet ſuper hoc non fuerint recte interrogati, dum quia adſunt duo teſtes examinati formiter, qui deponunt vidiſſe eas educari, & tractari tanquam filias a Camillo & Virginia: Surd. *conſil. 1. n. 46.* Paſch. *de patr. poteſt. part. 2. cap 2. nu. 14. & 15.* Intrigliol. *deciſ. 35. nu. 44. & 45.* Scipio Nand. *in prompt. jur. tom. 1. tit. 93. n. 1.* Caſtill. *quotid. controv. cap. 104. n. 8. lib. 5.* Rota *deciſ. 76. num. 2. & deciſ. 199. part. 3. recent. & deciſ. 176. n. 13. & 14.* Garz *de Nobilit. gloſſ 20. n. 6 gloſſ. in cap. Michael, 13. verbo conſtiterit, de fil. Presbyt.* qui omnes, licet loquantur de probatione filiationis, id quoque procedit in probatione fraternitatis: Bart. *in l. nonnullus 14. in fin. ff de prob. concl. 411. n. 9. & 790. n. 16.* Rota *poſt conſ. crimin. Farinac. deciſ 72. n. 1. in fine.* Sicut e converſo ex ratione fratrum probatur filiatio: Nogueroll. *alleg. 25. n. 79.* Maſcard. *d. conſil 290. n. 16.* Rota *deciſ 76. tom. 2. part. 3. recen.* Gratian. *diſcept. cap. 653. nu. 70. verſ. quibus accedit, & n. 71.* Hodiern. *de enunciat. lib. 2. q. 33. n. 19. 20. & 21.*

49 Quo ſtante, non poteſt dubitari Matrimonium primum fuiſſe nullum ex Sacro Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de reformat. Matrimonii, cap. 4.* ubi plurimos refert Barboſa, *& offic. & poſt Epiſcopi part. 3. allegat. 55. n. 165.*

Et ita, &c. Anna tantum informante, & Lucretia ſæpius citata, & informare recuſante.

Tridentina Matrimonii, Mercurii 27. Junii 1646.

Coram R. P. D. Celſo.

SUMMARIUM.

1 *Pactum de non recedendo a certo loco initum inter Conjuges an ſuſtineatur, eſt quæſtio valde controverſa.*

2 *Pactum prædictum ſuſtinetur ſecundum aliquos.*

3 *Pactum præfactum non ſuſtineri, defendunt multi Doctores.*

4 *Uxor tenetur ſequi Virum, non obſtante pacto de non diſcedendo a certo loco, ſi iuſta ſuperveniat cauſa diſceſſus.* *Amplia ut num. 5.*

6 *Infirmitas eſt iuſta cauſa, ob quam Maritus poſſit diſcedere loco, a quo non ſe diſceſſurum convenit cum uxore, & num. 8.*

7 *Medicis deponentibus de infirmitate ſtandum eſt, tanquam peritis in Arte.*

9 *Aeris intemperies, propter quam imminet periculum contrahendi infirmitatem, eſt iuſta cauſa, ut maritus non teneatur obſervare promiſſionem factam uxori de non diſcedendo a certo loco.*

10 *Inimicitia eſt iuſta cauſa, ob quam Maritus non tenetur ſervare promiſſionem de non diſcedendo a certo loco.*

11 *Bonorum defectus excuſat a pacto inito per maritum de non diſcedendo a certo loco.*

12 *Cauſa legitima quænam dicatur, ut maritus poſſit recedere a certo loco, non obſtante promiſſione facta uxori de non diſcedendo, remittitur arbitrio Judicis.*

13 *Arbitrium regulatur a iure.*

14 *Incontinentiæ occaſio non eſt danda.*

DECISIO LXXXVIII.

IN Capitulis Monialibus inter Jacobum Ferrum, & Evam Schaiteriam initis conventum fuit, quod idem Ferrus tenetur habitare in Germania, præcipue Auguſtæ, ſive Bulſani. Verum quia ob aeris intemperiem ſibi penitus adverſi, & inimicitias capitales contractas, non poterat ibi morari, niſi cum maximo vitæ diſcrimine; ideo ad Civitatem Bononiæ, ejus Patriam, una cum dicta uxore ſe conferre decrevit: ſed recuſante ipſa e Germania diſcedere, & lite in partibus introducta, plures emanarunt hinc inde ſententiæ. Prima nempe ad favorem Jacobi; Secunda vero, & Tertia illius moderatoriæ; a quarum ultima cum appellatio fuerit mihi commiſſa, propoſui dubium. An Ferrus teneretur ſervare pactum de non traducendo uxorem extra loca conventa? & Domini ipſo tantum informante fuerunt negativam amplexi.

Nam licet ſatis controverſa ſit quæſtio, an pacta hu- 1
juſmodi inter Conjuges de non recedendo a certo loco, veniant de jure ſervanda? cujus affirmativam tenet
Villalob. *comm. opin. verb. Uxor, n. 74.* Emanuel Suarez. 2
receptar. ſent. eodem verb. 110. Pont, *de Matrim. lib. 12. cap. 20. nu. 8.*

Negativam vero late tuetur Covar. *tit. de Matrim. par.*
2. cap. 7. n. 5. Gomeſ. *var. reſolut. lib. 2. cap. 10. de individ. nu.* 3
24. Sanazar. *de ſponſal. & matrim. cap. 4. nu. 37. & ſeqq.*

Certum eſt tamen, quod quando juſta & legitima
ſupervenit cauſa, ob quam Maritus in loco convento 4
inhabitare non valet, tunc Uxor Maritum tenetur ſequi, etiam non obſtante pacto; Abb. *in cap. 1. num. 5. verſ. & hoc verum, qui matrim. accuſar. poſſ.* ibique Præpoſit. *eodem num. verſ. niſi novus caſus.* Hoſtienſ. & Joannes Andreas *in prin.* Butr. *n. 9. verſ. quæro,* Anchar. *n. 5.* Tiraquell. *de legibus connub. lib. 1. gloſſ. 1. num. 37. in fin. verſ. atque etiam:* Palac Ruvios *in rubr. de notat. inter virum & uxorem, §. 2. n. 3. verſic. quod non intelligunt* Rebuff. *de privil. Schol. privil. 76. nu. 6. verſ. eodem tenore.* Simon de Præt. *de interpretat. ult. volunt. lib. 4. dubic. 8. nu. 55. verſ. intellige, & declara:* Giurb. *ad conſuetud. Meſſan. part. 1. cap. 1. gloſſa 1. num. 49. verſ. & ſi Matrimonii tempore:* Azeved. *lib. 6. recop. tit. 3. leg. 29. circa finem.* Cancer. *variar. lib. 3. cap. 7 num. 9. verſ. niſi aliqua:* Burſat. *conſil. 207 num. 13. verſ. Maritus tamen: lib. 2.* Bimius *conſil. 253. nu. 47. lib. 3.* Cappell. Tholoſ. *deciſ. 87. num. 1. verſ. niſi aliud:* Capyc. *deciſione 135. num. 2.* Urſil. ad Afflict. *deciſ. 307. num. 7. verſ. & melius:* Franciſc. Marc. *deciſ. Parlam. Delphin. 740. num. 2. verſ. & hoc verum,*

part.

part. 2. & fuit deciſum *in Faventina Dotis* 11. *Martii*
1624. coram bon. me. Coccino,
5 Quæ opinio procedit, etiamſi hujuſmodi pactum
fuerit juramentum firmatum; ut probat Abbas *in d. c.*
1. num. 5. verſ. num ſi daretur: ibique Alexand. de Nævo
nu. 6. qui Matrim. accuſſare poſſ. optime Sanchez *de Ma-*
trim. lib. 1. diſp. 40. num. 3. & 4. quem refert & ſequitur
Pont. *eod. tract. c. 20. n. 8. in fi. verſ. limitanda tamen, l. 12.*
6 In propoſito autem caſu ſatis docet Ferrus de ſuper-
venientia juſtæ cauſæ, dum probat neceſſitatem rece-
dendi a locis conventis, & revertendi ad patriam, ad
effectum ſe liberandi ab infirmitatibus jam incurſis; ut
7 conſtat ex depoſitionibus teſtium, & præcipue Medico-
rum, quibus tanquam in Arte peritis ſtandum eſt; *leg.*
ſeptimo menſe, ff. de ſtatu hominum, leg. ſemel, C. de re
milit. lib. 12. Bart. *in l. 2. n. 1. verſ. quæro; de teſtam.* Bald.
conſil. 237. n. 1. verſ. de quo ſtandum eſt, lib. 2. Rota *diverſ.*
dec. 620. n. 3. p. 1. & coram ſanct. mem. Gregor. *deciſ. 125.*
nu. 9. Cavalcr. *dec. 220. n. 6. & dec. 778. n. 2.* cor. Buratto.
8 Quæ quidem cauſa infirmitatis ad effectum, de quo
agitur, juſta, & ſufficiens reputatur; per Sylveſtr. *in*
Summa, verb. uxor, quæſt. 8. verſ. quia fiet: Angel. de
9 Clavaſ. pariter *in Summa eodem verbo, n. 9. verſ. niſi poſt*
pactum. Et in ſpecie de infirmitate contracta, vel pe-
riculo illam contrahendi ob cœli intemperiem, & ae-
ris inſalubritatem, firmat Hoſtienſ. *in ſumma, tit. de*
conjug. ſervorum, num. 5. in fi. Henric. Bohic. *in cap. de-*
cidis, num. 2. verſ. & dico: de ſponſal. Capiblanc. *de jur.*
Baron. pragmat. 9. ſub num. 51. verſ. limita; Palacz *de*
majorat. part. 1. quæſt. 57. numer. 53. & ſeqq. Sanchez
de matrim. diſput. 40 num. 3. Farinac. *de delict. carn.*
qu. 143. nu. 281. Cappell. Tholoſ. *dict. dec. 87. n. 1. verſ.*
niſi aliud.
10 Concurrit etiam cauſa inimicitiæ contractæ in dictis
locis de qua deponunt iidem teſtes *in Summ. Jacobi nu.*
4. quam pariter eſſe legitimam, & ſufficientem, ultra
Doctores proxime allegatos probat Navar. *in Manual.*
cap. 14. ſub nu. 20. verſ. niſi vero: Bernard. Diaz. *reg. 800.*
verſ. qui ponit exemplum: Ricc. *in collect. deciſ. collect.*
11 1789. *verſ. ubi limitat.* Et quod Jacobus omnia ſua bo-
na habet Bononiæ, & nihil penitus poſſidet in locis
prædictis, neque in tota Germania; ita ut male, &
cum maxima jactura ſuæ ſubſtantiæ ibi domicilium
perpetuum retinere poſſit.
12 Et hanc ſententiam eo libentius Domini fuerunt am-
plexi, quia cauſa recedendi ab hujuſmodi pacto, re-
mittitur ut plurimum arbitrio Judicis, qui perpenſis
omnibus circumſtantiis, poteſt ex facti contingentia
omnia ejus arbitrio moderari: ad tradita per Maſtril.
ad Capyc. *deciſ. 135. num. 8.* Menoch. *de arbitr. caſ. 469.*
per tot. & facit text. *in leg. Mævia, §. uxore, ff. de an-*
13 *no. legat.* Et in dubio cum arbitrium reguletur a jure
eam Judex debet capere reſolutionem, quod uxor vi-
rum ſequi teneatur; ut eſt text. *in cap. unaquæque, 13.*
qu. 2. Gloſſ. *in c. ſi quis neceſſitate, in verb. eum ſequi, in*
fin. verſ. vel dic: 34 *qu. 2.* Bart. *in d. l. Mævia, §. uxore,*
n. 4. ff. de annu. legat. cum aliis adductis per Tiraqu. *de*
legib. connub. l. 1. num. 8. & 12 & tradit Menoch. *de ar-*
bitr. cap. 304. n. 8. & ſeq. Præſertim quia alias daretur
14 occaſio incontinentiæ, ut ponderat Abb. *in d. cap. 1. n.*
5. in fi. Henric. Bohic. *in cap. de illis, num. 2. verſ. tunc*
enim, de ſponſal.
Et ita, &c.

Calaguritana Beneficii della caſa della
Reina, Merc. 4 Jul. 1646.

Coram R. P. D. Veroſpio.

SUMMARIUM.

1 *Beneficia diœceſis Calaguritanæ ut quis poſſit obtinere, plura debent concurrere requiſita, iuxta Conſtitutionem Clementis VIII.*
2 *Beneficia diœceſis Calaguritanæ in concurſu adiudicari debent ei, qui maiores habet qualitates, & n. 8.*
3 *Beneficia diœceſis Calaguritanæ in concurſu adiudicari debent ei, qui aliis doctrina præeminet.*
4 *Sacerdos præferri debet in concurſu beneficii.*
5 *In concurſu beneficii præferendus venit is, qui alias curam animarum exercuit.*
6 *Ætas ſenior probatur ex aſpectu.*
7 *Ætas ſenior attendenda venit in adiudicatione beneficii, quæ fit per concurſum.*

DECISIO LXXXIX.

VAcantem beneficii medietatem in Parœciali Ec-
cleſia oppidi della Caſa della Reina, per aſcenſum
Petri Ruich ad aliud integrum ejuſdem Eccleſiæ be-
neficium, Didaco Diaz de Medina adjudicandum eſ-
ſe, Domini reſponderunt.
Quia dum ex proceſſu coram Ordinario in partibus 1
fabricato ſe probat filium naturalem, & patrimonia-
lem ipſius Eccleſiæ, & de tempore vacationis ſe oppo-
ſuiſſe juxta motum proprium Clem. VIII. & approba-
tum in examine ad curam animarum coram Exami-
natoribus Synodalibus peracto, ac demum majoribus ſe 2
præditum qualitatibus, quam in Franciſco Adverſa-
rio concurrant; merito illi debet beneficium adjudi-
cari; Gonzal. *ad regul. 8. gloſ. 9 n. 81. cum ſeqq.* Lotther.
de re benef. lib. 2. qu. 31. nu. 133. Lara *de Cappe. lib. 2. cap.*
3. n. 1. cum ſeqq. & pluries cenſuit Rota, ut coram Gre-
gor. *dec. 11. n. 4. & in Calaguritana beneficii de Cornago 6.*
Junii 1642. coram Reverendiſſimo Præſide Valliſoletano in
§. quia ex proceſſu: & in Calaguritana beneficii de la Bra-
ca, coram R. P. D. meo Peutingerio, in principio.
Has vero majores qualitates probat Didacus ex plu-
ribus Magiſtratibus ac ſcholaſticis actibus in Complu-
tenſi Univerſitate peractis; ubi docet, etiam Philo-
ſophiæ, & Sacræ Theologiæ curſu expleto, in ea-
dem Philoſophia fuiſſe Licentiatum, & in Theologia
Baccalaureatus Lauream obtinuiſſe; ob quam ſcien-
tiæ præeminentiam debet in hujuſmodi beneficii aſ-
ſecutione præferri, juxta diſpoſitionem tex. *in cap. de*
multa, de præb. in fi. & in cap. cum in cunctis, 3. de elect. 3
Rota coram Gregor. *dict. dec. 11. nu. 4. & in Calaguritana*
Beneficii de Cornago 10 Martii 1639. in §. quia cum co-
ram R. P. D. meo Ghiſlerio.
Oſtendit præterea ex patentibus litteris ordinarii
ſe inſignitum Charactere Sacerdotali, qui in præla-
tione beneficii alteri concedenda in concurſu, ſolet
admodum a Dominis ponderari, teſte Guttierez *conſ. 2.*
n. 22. Lara *de Cappellan. dict. c. 3 n. 17.* Rota *in Calagu-*
ritana Beneficii de Cornago 20. Maii 1639. coram Reve-
rendiſſimo Patre Domino meo Ghiſlerio, & 6. Junii 1642.
coram Reverendiſſimo Præſide Valliſoletano, & in Cala-
guritana Beneficii de Longron. 27. Aprilis præteriti coram
R. P. D. meo Royas in §. nec obſtat: & quod alias Anima- 5
rum curam exercuit, & ab Ordinario ad audiendas fi-
delium Confeſſiones fuit approbatus: quas qualitates
ad hunc effectum ponderat Lotther. *de re benef. d. lib.*
2. qu. 31. num. 138. Rota *in Ripana Parœcialis 23. Junii*
1608. coram Sanctiſſ. D. N.
Et denique ex ipſo aſpectu ſe in longe majori con- 6
ſtitutum ætate conſtat; quam potiſſime attendendam 7
eſſe in adjudicatione beneficii, argument. text. *in leg.*
ult. Digeſtis, de fid. inſtrum. notant Bald. *in conſil. 167.*
in fi. lib. 4. Gutt. *conſ. 2. n. 28.* Lambertin. *de jure patr. p.*
2. lib. 2. quæſt. 5. art. 13. nu. 1. Roch. *eod. tract. verbo hono-*
rificum nu. 42. Rota *in Calaguritana beneficii de Brinas,*
1. Martii 1629. coram Reverendiſſimo Patre Domino meo
Decano.
Et ex his eliditur approbatio Franciſci ad Curam
Animarum per Examinatores a Nuntio deputatos;
cum data etiam ſcientiæ paritate, & idoneitate do-
ctrinæ, Didaco debeat beneficium adjudicari, qui
majoribus ſe præditum qualitatibus oſtendit, ex au-
ctoritatibus ſupra deductis.
Neque urget defectus præſentationis Capituli, quæ
præcedere debuiſſet, antequam Ordinarius inſtituiſ-
ſet Didacum: quia præterquam hæc eadem exce-
ptio obſtat Franciſco, dum agitur de adjudicando al-
terutri beneficio, ſatis eſt pro victoria oſtendere,
quod majores in altero qualitates concurrant ex ſu-
perius deductis.
Et ita utraque, &c.

Far-

Digitized by Google

Farſen. Bonorum, Merc. 23. Januarii 1647.

Coram R. P. D. Corrado.

SUMMARIUM:

1 *Filiatio reſpectu patris directe, atque præciſè probari non valet.*

2 *Filiatio juſtificatur præſumptionibus, & coniecturis.*

3 *Filiatio iuſtificatur coniecturis, ſive quæſtio ſit cum parentibus, ſive cum aliis.*

4 *Coniectura ad iuſtificandam filiationem efficaciores requiruntur in deciſoriis iudiciis, quam in præparatoriis, & proviſionalibus.*

5 *Natus ex muliere domi retenta, ut dicatur eius, qui illam retinet, requiritur, quod ad ipſam mulierem nulli alteri pateret acceſſus.*

6 *Patris certitudo excluditur, ſi mulier cum pluribus viris habuit commercium.*

7 *Similitudo ex imaginatione mulieris concipientis cauſari ſolet, iuxta Juriſtarum ſententiam.*

8 *Imaginatio mulieris prægnantis, pluribus interdum obiectis intenta, diverſas ſolet concepto fœtui ingignere qualitates.*

9 *Filiationis argumentum deſumptum ex ſimilitudine nati, fallax reputatur a Juriſtis.*

10 *Fama filiationis deſtruitur ex contrariis probationibus.*
Filiationis coniectura deducta ex tractatu paterno patris, concludunt contra ipſum tractantem, non autem contra Tertium.

11 *Bona Abbatiæ Farfenſ. emphyteutica, ſunt tranſitoria ad quoſcunque etiam extraneos.*
Declara ut n. 13.

12 *Hæres gravatus non poteſt diſponere de bonis fideicommiſſi, in præiudicium vocatorum.*

DECISIO XC.

IN alia propoſitione hujus cauſæ fuit reſolutum, Catharinam eſſe immittendam in poſſeſſionem bonorum, de quibus agitur: Quia non ſatis conſtabat Octavianum Camillum eſse filium Tiberii de Soldatis, ita ut per ſubſequens matrimonium inter eum, & Annam contractum, legitimatus cenſeri poſset, ac proinde capax ſuccedendi eiſdem bonis, qui ſunt directi dominii Abbatiæ Farſen. ut habetur *in dec. ſub die 9. Dec.* 1644.

Verum quia poſtea ad coadjuvandam filiationis probationem plures teſtes inducti fuerunt, ideo re denuo diſcuſsa adhuc Domini ſteterunt in deciſis.

1 Quia licet verum ſit, quod filiatio, quæ regulari-
2 ter reſpectu patris directe, atque præciſe probari non poteſt ex conjecturis, ac præſumptionibus juſtificatur: *ad leg. Lucius, Titius* ibique Gloſſ. fin. *in leg. quia ſemper, verſ. Item quod dicit, Digeſtis, de in jus vocan. et in l. 1. in verb. quoties, verſ. ſed non eſt impoſſibile, Digeſtis, de probat. et in cap. Michael, in verb. conſtiterit extra de fil. Presbyter. et in cap. tranſmiſſæ, in verb. indiciis, qui fil. ſint legitim.* Baldus *in cap. per tuas, ſub nu. 4. verſ. oppono, quia difficilis eſt probatio*, ibique Decius *n. 12. verſ. Tertio nota, et ſequentib. de probat.* Butr. *in d. cap. tranſmiſſæ, ſub num. 10. verſ. quia cum hæc res*, & Præpoſit. *ſub n. 2. in Tertio notab. extr. qui fil ſint leg.* Ang. *in dict. leg. prima, ſub num. 4. verſ. Tertio nota:* ibique Salic. *nu. 2. verſ. ſed filiationis probatio: Digeſtis, de probat.* Anchar. *conſil. 225. Videtur prima facie dicendum, nu. 6. verſ. Cum enim:* Pariſ. *conſilio* 10. *n. 39. verſ. et iſtud, ac ſequenti, lib. 2.* Burſat. *conſ. 384. ſub n. 18 verſ. 3. et ultimo:* Surd. *conſil. 1. ſub nu. 37. verſ. removetur quoque: ac ſeq.* Paleot. *de Noth. et ſpur. c. 22.* & alii adducti per Lup. *de illegit. comm. 2. §. 3. n. 1. et verſ. præſumitur autem;* Rota *dec. 238. ſub nu. 2. verſ. nam cum certa, p. 1. diverſ. et in rec. dec. 409. nu. 1. et dec. 430. n. 12. verſ. quia cum hæc res, et ſeq. part. 5. et dec. 314. num. 1. verſ ad hunc effectum, parte 6. et in Romana hæreditatis, de Gratian. 7. Februarii 1642. coram Reverend. Patre D. meo Royas, in §. ſed quia*, & ſæpe in aliis: ſive
3 quæſtio ſit cum parentibus, ſive cum aliis, ut probatur *in dicto c. per tuas, extr. de probationibus, leg. ſi vicinis, C. de nupt.* Præpoſ. *in dict. cap. tranſmiſſæ, ante fin. verſ. hoc eſt dubium*, ibi; *ſed poteſt reſponderi: extr. qui fil. ſint legitim.* Alexand. *conſ. 88. omiſſis tribus primis, ſub n. 9. verſ. tamen iſtis non obſtantibus, lib. 7.* Natt. *conſ. 235. ſub n. 1. verſ. Et hac aſſertio: ac ſeq.* Rota *dec. 472 nu. 8. verſ. ex prædicto Jacobo, parte 1. & d. dec. 430. n. 13 verſ. quia cum dictum ut eſt & n. 66. verſ. & regulariter parte 5. & dict. deciſ. 314. num. 18. verſ. minus obſtat, ac ſeq. p. 6. rec.*

Hæ tamen in deciſoriis judiciis, in quibus agitur de 4
magno, & perpetuo præjudicio, veluti de ſucceſſione, hæreditate vel fideicommiſſo, requiruntur efficaciores, quam in præparatoriis & proviſionalibus; ut probat. text. *in leg. ſi quis a liberis, §. ſi vel parens, & leg. ſi neget, Digeſtis, de liber. agnoſc.* Baldus *in leg. eam quam, ſub num. 8. verſ. Dic pro ſolutione: C. de fideicom. & conſ. 180. mortuo filio, ſub num. 3. verſ. præterea, lib. 3.* Aretin. *in dict. c. per tuas, ſub n. 27. verſ. ex his etiam dicitur, extr. de probat.* Rolandus *conſil. 22. nu. 30. verſ. Tertio reſpondetur, lib. 3.* Burſat. *dict. conſ. 384. ſub n. 18. verſ. ſecundo dicitur:* Gabr. *conſ. 21. ſub n. 44 verſ. tamen, & nu. 45. verſ. credo igitur, lib. 1.* Alciat *in Rubrica, ff. de librr. & poſthum. ſub nu. 46. verſic. idque in proprietatis judicio, & de præſ. reg. præſ. 38. ſub nu. 8. verſ. ſecundus eſt:* & diſtinguendo firmavit Rota *in rec. deciſ. 289. ſub nu. 1. verſ. & licet ad effectum, parte 1. & dec. 164. ſub nu. 9. verſ. Atque hæc eo magis procedunt, p. 3. & d. dec. 314. ſub nu. 19 verſ. tunc enim p. 6. & in Romana de Bonellis 29. Novembr. 1613. et 28. Novembr. 1614. coram bonæ memoriæ Ubaldo, ac in Romana filiationis, 1. Julii 1639. § 1. coram Reverendiſſimo Domino Carillo, & in Roman. fideicom. de Arron. 23. Junii 1642. coram Reverendiſſimo Patre Domino meo Bichio in §. caſui noſtro, verſ. præſertim quia non agitur:* quales viſæ non fuerunt hactenus deductæ pro eodem Octaviano Camillo.

Nam teſtes pro ejus parte examinati deponunt qui- 5
dem, quod illa mulier concepit, ſeu prægnans apparuit eo tempore, quo degebat, & famulabatur, in domo præfati Tiberii: ſed non bene concludunt, quod nullus alius tunc aditum ad eam haberet, vel ſolius contemplatione retineretur, ut neceſſarium eſſet ad inferendam hanc legitimam præſumptionem, quod ex eo conceperit: *Auth. quibus mod. natur. effic. ſui; cap. 12. ad fin. verſ. ſi quis autem defunctus fuerit*, ibi, *talibus enim ſolummodo hoc ſancimus, ubi omnino indubitatus eſt, & concubinæ in domo affectus, et filiorum ibidem proles etc.* Bald. *in leg. filium, ſub nu. 17. verſ. ſed pone, quidam puer natus eſt, ff. de iis, qui ſui, vel alieni juris, et conſ. 129. numer. 3. verſ. circa ſecundum, lib. 2.* Alexander *conſ. 157. circa primum dubium, ſub nu. 2. verſ. niſi illa fuiſſet, lib. 5.* Ruin. *conſilio 109. ſub n. 12. verſ. Item ad hoc, lib. 3.* Roland. *conſilio 67. num. 12. verſ. præmitto unum, etc. lib. 3.* Alciatus *in dicta rubrica, de liber. et poſthum. ſub dict. nu. 46. verſ. ſed etiam quod ſit filius;* Paleott. *de Noth. et ſpur. c. 26. ſub num. 6. verſ. ſicut nec is, et verſ. ſi tamen:* & fuit dictus *in d. Romana hæreditatis de Gratianis 7. Februarii 1642. coram Reverendiſſ. Dom. meo Royas, in §. quinta elicita fuit; ac in d. Romana fideicommiſſi de Arron. coram Reverendiſſimo Patre D. meo Bichio in §. caſui noſtro non applicatur.*

Eoque magis, cum adverſentur alii teſtes Catha- 6
rinæ, affirmantes eandem mulierem de anno 1638. & 1639. quo viſa fuit gravida, cum aliis quoque nonnullis viris, quos ipſi nominant, converſari ſolitam fuiſſe; unde patris certitudo magis excluditur; ad tex. *in leg. vulgo concepti*, cum *ibi* not. per Gloſ. *in verb. vulgo;* & DD. *ff. de ſtatu homin.* Socin. Jun. *conſ. 86. ſub n. 36. verſ. nec ratio, lib. 2.* Nat. *conſ. 205. ſub nu. 2. verſ. et maxime, ac ſeq.* Paleottus *de noth. et ſpur. d. cap. 26. ſub nu. 5. verſ. 5. quod nihil, et ſeq.* & in his terminis reſpondit Rota *in d. dec. 289. ſub nu. 2. verſ. conſtat enim, p. 1. recent. et in dict. Romana filiationis, coram Reverendiſſimo Domino Carillo, in §. quidem prima provenit ex eo, etc.* & alios refert Modern. Roman. *diſcept. 562. ſub num. 13. verſ. nec facit alia conjectura, et ſeq. verſ. quibus additur.*

7 Nec movit Dominos formæ hujus pueri, ac Tiberii ſimilitudo, de qua teſtes deponunt; Quoniam ea (ut
8 Noſtri pleique ſentiunt) ex ipſius mulieris imaginatione maxime cauſari ſolet, quæ pluribus interdum objectis intenta, diverſas ſolet concepto fœtui ingigne-
9 re qualitates: Ideoque argumentum inde deſumptum quaſi ipſius naturæ teſtimonio munitum, fallax nimium eſt; niſi alia certiora concurrant, ut concurrebant in illis caſibus, in quibus a Rota id fuit alias approbatum, juxta Gloſſ. fin. *in l. quaret aliquis*, *verſ. ſed accidit forte*, *Digeſtis, de verb. ſignif.* & ex Noſtris probant Bart. *in l. Gallus*, *in princ. n. 14. verſ. ſed hoc quod dicis de aſſimilacione*; ibique late proſequitur Fortun. Garz. *nu.* 118. *verſ. Alia fuit opinio: et ſequenti*, Caſtr. *conſ.* 115. *ſuper primo ſub num. 3. verſ. nec in hoc*, *lib.* 1. Pariſ. *d. conſ.* 10. *n.* 59. *verſ. ſimilitudo etiam*, *ac ſeq. lib.* 2. Decian. *conſ.* 1. *n.* 117. *verſ.* 15. *lib.* 3. Menoch. *præſumpt.* 53. *a nu.* 45. *verſ. quinta eſt Conjectura*, *& ſeq. lib. 6. et de arbitr. judic. caſ.* 89. *num.* 97. *verſ. quinta Conjectura*, *& ſeq.* Lup. *de illegit. com. 2. §. 3. n. 47. verſ. traditur inſuper.* Tiraqu. *ad leg. Connubial. leg. 7. ſub num.* 52. *verſ. illud autem.* Gulielm. Benedict. *in repetit. cap. Raynucius*, *part. 3. in gloſſa*, *quæ filium ex eo ſuſcipiens*, *ſub nu.* 16. *verſ. addunt nonnulli*, *& ſeq. de teſtam.* Rota *in dict. Romana filiationis*, *coram Reverendiſſimo Domino Carillo in §. ſexta denique conjectura*, *et dec. 164. nu. 7. verſ. nec vero*, *parte 3. rec.* & alii cumulati per Modern. Roman. *diſcept.* 567. *a n.* 32. *verſ. quibus addendum et ſeqq.* Alphonſus Carranſ. Hiſpan. *de parc. natural. et legit. c. 20. a n. 42. verſ. 5. quaritur*, *et ſeqq.*

Fama vero ac reputatio communis legitime non pro-
10 batur per teſtes Octaviani Camilli, ut neceſſarium eſſet; immo contrariis evertitur; juxta theoric. Bartol. *in leg. de minore*, *§. plurimum*, *ſub nu 4. verſ. veniamus ergo*, *et ſeqq. ff. de quaſt.* Ruin *conſil. 57. nu. 7. verſ. poteſt etiam dici*, *lib.* 5. Rota *in dicta Romana fideicommiſſi de Bonellis*, 28. *Novembris* 1614. *coram bon. mem. Ubaldo*, *in §. nec quidquam faciunt teſtes*, *et dict. dec. 164. num. 9. verſ. non obſtat. fama*, *parc. 3. rec. et in d. Romana filiationis*, 2. *Julii* 1639. *in §. nam prima deſumpta ex fama*, *coram præfato D. meo Carillo.*

Cæteræ autem conjecturæ, quæ deducuntur ex magna prædicti Tiberii ſollicitudine de muliere, ac partu, quem in domo propriæ ſororis emitti ac ſuſcipi curavit: Ex pueri tanquam proprii filii educatione, tractatu, reputatione, confeſſione, ac demum inſtitutione hæredis univerſalis; ſuadent quidem ab illo agnitum fuiſſe ſuum, ſed non probant, aliis non concurrentibus eam eſſe talem, in præjudicium Tertii agentis ex fideicommiſſo, inveſtitura, vel alio titulo independenti ab ipſo Tiberio: Nam alias facile unicuique eſſet ejuſmodi artibus filios ſibi progignere; ad excluſionem legitimorum ſucceſſorum: ut advertit Jaſo. *conſil.* 81. *In hoc puncto*, *num. 2. verſ. Dico quod iſta aſſertio et enunciatio:* *& conſil. 106. Spectabiles & Clariſſime Domine*; *n. 2. verſ. ſecundo*, *& ſeqq. lib.* 1. Alciat. *in dict. rubr. de lib. & poſthum. ſub dict. nu. 46. verſ. cum enim non ſubſit ratio*; Grat. *conſil. 140. numer. 44. verſ. nec obſtat. & ſequentibus*, *lib.* 1. Natt. *conſ. 473. ſub n. 24. verſ. ad contraria*; Surd. *conſil. 552. num. 21. verſ. tamen hoc procedit*; Rota *in recent. dict. dec. 164. nu. 8. verſ. Item aliam*, *part. 3. & dec. 645. ſub nu. 4. verſ. primo quod*, *parte 4. & dict. deciſ. 409. num. 33. verſ. Deciſiones vero: ac deciſ. 547. ſub num. 11. verſ. quoniam aſſertio: & ſequentibus* ubi *numer. 6. verſ. quo vero ad conjecturas*, *& ſeqq.* bene declarantur dicta *in antecedenti deciſ.* 409. procedere reſpectu ſucceſſionis illius, a quo actus prædicti emanarunt, non autem reſpectu Tertii: *p. 5. & in dict. Roman. fideic. de Arron. coram R. P. D. meo Bichio in §. caſui noſtro*, & alii relati per Moder. Roman. *d. diſcept. 562. n. 77. verſ. Praterea*, *& ſeqq.*

Nec viſum fuit relevare, quod hæc bona ex Sta-
11 tuto & conſuetudine Abbatiæ eſſent ad quoſcunque etiam extraneos tranſitoria; ut fuit dictum *in Farfen. bonorum* 19. *Decembris* 1644. *coram bon. mem.* Buratto, *deciſ. 87. recent. deciſ.* 642. Ideo juſte potuerit Tiberius inſtituere in illis hæredem dictum Octavianum Camillum.

12 Nam quoad eam partem, quæ ſubjacet fideicommiſſo per Octavianum ejus Patrem, ad favorem ejuſdem Catharinæ ordinato, in caſu, in quo ille deceſſiſſet ſine filiis legitimis naturalibus, ut conſtat teſtamento condito die.... menſis Maii, anno 1627. non poterat ſane de illa in extraneos diſponere præjudicium ſubſtituti, *l. qui filium*, *in fin. princip. ff. ad S. C. Trebell. leg. fin. §. ſed quia noſtra*, *& ſeq. C. comm. de leg.* Gloſſ. *in l. conficiuntur*, *§. in verbo*, *teſtatur*, *in fin. ff. de jur. Codicill.* Socin. Jun. *conſ. 72. num. 46. verſ. nec aliter. lib.* 1.

De reſiduo autem, ratione detractionum, vel alia parte ad ipſum proprio jure ſpectante, minus potuit
in favorem illius diſponere: nam eſto, quod hæc bo- 13
na ejuſmodi ſint naturæ, ut extraneis relinqui valeant; id tamen intelligi debet de his, qui alias capaces exiſtunt, non vero de incapacibus, qualis eſt Octavianus Camillus, ceſſante prætenſa legitimatione, ut fuit *in antecéd. deciſ.* probatum: *leg. ut gradatim*, *§. et lege*, *ff. de muner. et honor.* Bald. *conſil. 207. Quaſtio eſt*, *ſpurius*, *num 3. verſ. quid ergo eſt*; *lib.* 2. Ruin. *conſil. 105. n. 11. verſ. Prædicta etiam*, *lib.* 3. Gabr. *conſil. 83. a numer. 3. verſ Verum puto*, *et ſeq. per tot. et conſil. 84. numer. 36. verſ. primo quia*, *et ſeq. uſque ad finem*, *lib.* 2. Bim. *conſil. 2. ſub num. 66. verſ. nam licet*, *et ſeq. lib.* 1. Franc. Cald. *de jur. Emphyt. lib. 2. quaſt. 7. ſub num. 39. verſ. quod tamen juri repugnat*, & latius *qu. 19. a n. 28. verſ. ex eo igitur*, & alii relati per Modern. Roman. *diſcept. 218. num. 35. verſ. quinta concluſio et ſequenti*, *et diſcept. 758. a nu. 22. verſ. quo vero ad nominationem*, *et ſeq.*

Et ita fuit deciſum utraque parte informante.

Piſaurenſis Jocalium, 22. Junii 1648.

Coram R. P. D. Arguelles.

SUMMARIUM.

1 *Jocalia tranſmiſſa per ſponſum ſponſæ animo donandi, repeti non poſſunt, etiamſi ſint pretioſa.*
2 *Donatio irrevocabilis tenet etiam in pretioſis.*
3 *Jocalia, quæ ſponſæ maritus miſit non animo donandi, reſtituenda ſunt marito, vel ejus hæredi, ſi matrimonium diſſolvatur.*
4 *Jocalia pretioſa in dubio non cenſentur uxori donata, ſed conceſſa ad uſum.*
5 *Jocalia pretioſa, quæ donata non præſumuntur, reſtituenda ſunt, diſſoluto matrimonio.*
6 *Donatio nunquam præſumitur.*
7 *Veſtes & ornamenta pretioſa donata ad uſum uxori conceſſa cenſentur.*
8 *Jocalia pretioſa nunquam cenſentur uxori donata, ſive ante, ſive poſt conſummatum matrimonium fuerint ei tradita.*
9 *Jocalia tranſmiſſa ſponſæ, ut ornatior compareat, non dicuntur donata.*
10 *Animus alicujus probatur per teſtes deponentes ex certa ſcientia, ac de publica voce, & fama.*
11 *Animus & voluntas Teſtatoris probatur per duos teſtes.*
12 *Teſtes ſingulares admittuntur ad declarandum animum alicujus.*
13 *Animus alicujus probatur per duos conteſtes licet minus idoneos.*
14 *Teſtis unicus & ſingularis non probat.*
15 *Jocalia non præſumuntur donata per maritum uxori, per verba blanda & jocoſa.*
16 *Jocalia non præſumuntur donata, licet maritus dicat donare, illaque eſſe uxoris; quia intelligitur de donatione ad uſum.*
17 *Jocalia pretioſa donata non præſumuntur, neque inter Magnates.*
18 *Jocalia pretioſa a ſponſo non divite, ejus qualitate attenta non præſumuntur donata.*
19 *Jocalia pretioſa non præſumuntur donata, neque inter Nobiliſſimos, ſi attento eorum gradu ſponſus dives dici non poteſt.*
20 *Nobilitas & divitiæ non ſufficiunt pro præſumptione dona-*

Digitized by Google

donationis, niſi actus à Nobili geſtus conveniat donationi, & agatur de rebus non magni valoris.

21 *Donationis Jocalium præſumptio non intrat ex eo quod ſponſus ſit ſenex, & ſponſa juvenis, quando juventus ex altis compenſata remanet.*

22 *Solutio plures in partes diviſa, incommodiſſima eſt creditori.*

23 *Dotis exiguitas detrahit juventutis merito.*

24 *Compenſatio nulla conſiderari poteſt, ubi non adeſt commodum burſale.*

25 *Dos quando eſt parva, ceſſat omnis præſumptio quod maritus voluerit uxori donare.*

26 *Conjecturæ ceſſant, ubi conſtat de voluntate certa.*

27 *Jocalia non pretioſa & ad quotidianum uſum deſtinata, ſpectant ad uxorem irrevocabiliter, ideoque non veniunt reſtituenda.*

Intellige ut n. ſeqq.

28 *Jocalia non pretioſa reſtituenda veniunt, quando apparet ſponſum non habuiſſe animum donandi.*

29 *Jocalia etiam non pretioſa in dubio non præſumuntur donata à ſponſo, ſed ad uſum conceſſa ſponſæ.*

Jocalia donata per ſponſum ſponſæ, reſtituenda veniunt, ſi matrimonium non fuerit conſummatum.

Sponſalitia largitas facta dicitur ob cauſam matrimonii.

Matrimonii conditio, quæ adjecta intelligitur in ſponſalitia largitate, non dicitur perfecte adimpleta, niſi ſequatur matrimonii conſummatio.

3 *Conſummatio matrimonii præſumitur, ex eo, quod ſponſi ſimul cubuerint.*

4 *Mulieris teſtimonium non attenditur, præſertim, ſi ſit unica, & ancilla illius, pro quo deponit.*

5 *Copula probari debet per præſumptiones violentas.*

6 *Sponſalitiam largitatem ut lucretur uxor, non ſufficit præſumptio conſummationis matrimonii, deducta ex eo, quod ſponſus domum ſponſam adduxerit ſuam.*

7 *Ubi jus aliquod inducitur ex præſumptione certa, ſeu ex aliquo facto, non eſt ſatisfactum, niſi illud factum ſit perfectum.*

38 *Intentionis ſuæ fundamentum quilibet probare tenetur.*

39 *Reus in ſuis exceptionibus fungi debet partibus actoris.*

40 *Publica vox, & fama multum facit ad probandam copulam.*

41 *Publica vox, & fama multum facit ad probandam, quod inter ſponſos copula carnalis non fuerit ſequuta.*

42 *Copulam carnalem ſequutam non fuiſſe, præſumptio oritur ex inſtantia ſponſi, ut ſponſa cum ipſo cohabitaret, vel ingrederetur Monaſterium.*

43 *Monaſterium ingredi non poteſt uxor poſt conſummatum matrimonium.*

44 *Matrimonii non conſummati præſumptio oritur ex eo, quod pater ſponſæ exegerit creditum, quod fuerat pro dote ſponſo aſſignatum, ipſo ſponſo vivente.*

45 *Exactio crediti delegati bona fide fieri non poteſt, niſi delegationis cauſa ſublata.*

46 *Matrimonii non conſummati præſumptio oritur ex præpropera ſponſæ migratione è cubiculo.*

47 *Matrimonii non conſummati præſumptio oritur ex eo, quod ſponſa allegat ſponſi ſenectutem.*

48 *Senis amplexum puella fugit.*

49 *Impotentia viri ad coitum ut poſſit allegari per ſponſam, non ſufficit, quod una nocte ſui copiam fecerit, ſed tempus conveniens expectandum venit.*

50 *Matrimonii conſummationem tunc ſponſa tenetur probationibus urgentioribus juſtificare, quando militant præſumptiones in contrarium.*

51 *Sponſa tenetur ad domum viri accedere, & cum eo habitare de Jure Naturali, Divino & poſitivo.*

52 *Uxor tenetur marito debitum reddere ad filiorum procreationem.*

53 *Procreatio liberorum eſt finis matrimonii.*

54 *Uxor tenetur ſequi maritum ad ſuum domicilium.*

55 *Uxor recuſans adire domicilium mariti, peccat mortaliter.*

56 *Matrimonium contrahens habet pro fine, non ſolum liberorum procreationem, ſed omnia, quæ veniunt ex natura matrimonii.*

57 *Vitæ conjugum conſuetudo venit ex natura matrimonii.*

58 *Donationis ſponſæ facta, cauſa non ſecuta ob culpam ipſius ſponſæ, non poteſt quidquam ex donatione proveniens per ſponſam retineri.*

59 *Cauſa impleta non videtur, niſi plene ſequatur illius effectus.*

60 *Veſtes quotidianæ ideo cenſentur donatæ per ſponſum ſponſæ, quia computantur in alimentis.*

61 *Vir non tenetur alere uxorem, quæ ſine juſta cauſa ab eo recedit.*

62 *Mulier debet eſſe in obſequio viri.*

63 *Vir alit uxorem principaliter propter obſequia, quæ ipſi ab uxore præſtantur.*

64 *Virum cogere ad præſtandum alimenta uxori, quando ipſa uxore, & dote fuit ſpoliatus, durum eſt.*

65 *Vir uxorem indotatam alere non tenetur.*

66 *Partis implementum non ſufficit, ſed totum venit adimplendum.*

67 *Obligatio ita venit adimplenda, ut implementum non avocetur ab eo, cui fuit adimpletum.*

68 *Poſſeſſionem adeptus non videtur is, qui ita nactus eſt, ut eam retinere non poſſit.*

69 *Præmium quis referre non debet ex actu pœna digno.*

70 *Donata parentibus ſponſæ, ob cauſam matrimonii repeti poſſunt ab ipſis parentibus, ſi non ſequatur conſummatio matrimonii, vel ab ipſa ſponſa, ut n. 72.*

71 *Donatio ob cauſam intercidit etiam, quod cauſa non fuerit ſequuta ob caſum fortuitum.*

73 *Intereſſe præſtare tenetur in donatione ob cauſam ille, qui non adimplet.*

74 *Sumptus in donatione ob cauſam factos reficere tenetur is, qui non adimplet.*

75 *Pecuniæ non computantur inter res ad uſum quotidianum ſponſæ comparatas.*

76 *Quantitas pecuniarum probatur juramento partis, quando conſtat in genere de traditione pecuniarum.*

77 *Dictum unius, reputatur nullius.*

78 *Donata ſponſæ à conſanguineis viri diſſoluto matrimonio reſtituenda veniunt per ſponſam, ſive pretioſa ſint, ſive non: ut n. 80.*

79 *Donata ſponſæ à conſanguineis viri, cenſentur donata contemplatione ipſius viri.*

81 *Donata ſponſæ à conſanguineis viri, contemplatione ipſius viri donata præſumuntur, etiamſi ſint muliebria.*

82 *Veſtes laceratas reſtituendo non ſatisfacit mulier, cujus culpa matrimonium non fuit ſecutum, quia tali caſu non valuit illis bona fide uti.*

DECISIO XCI.

DIſſoluto matrimonio anno 1644. inter Dominam Comitiſſam, Mariam Lauram Santinellam, & bonæ memoriæ Dominum Camillum Pamphilium; iſtius hæres coram Auditoribus Eminentiſſimi Legati Urbinatenſ. petiit jocalia aliaſque res per ſponſum ſponſæ traditas, ac tranſmiſſas; & per ſententiam obtinuit condemnari ad reſtituenda Jocalia & veſtes pretioſas ac feſtivas dumtaxat.

Cauſa appellationis mihi commiſſa, dubitavi, an, & quæ res veniant per Comitiſſam reſtituendæ? Et Domini pro enucleatione dubii, animadvertebant, res, de quibus agitur, eſſe triplicis ſpeciei: *Primo*, ſiquidem, Jocalia auro compoſita & margaritis gemmiſque ornata conſiderabant. *Secundo*, veſtes Feſtivas, & pretioſas. *Tertio*, veſtes quotidianas, aliaſque res parvi momenti, & crumenam nummorum.

Poſita autem hac diſtinctione facti, intrat modo diſtinctio Juris per Rotam & Doctores communiter amplexata, quoad illas res in primo & ſecundo loco deſcriptas, nempe quod aut ſponſus tales res ſponſæ animo donandi tradidit per ſe, vel per Nuncium haben- 1
tem Commiſſionem ad donandum; & tunc intelliguntur donatæ irrevocabiliter, & repeti non poſſunt; per text. *in l. Mater, C. de donat. ant. nupt. leg. cum hic ſtatus, §. 1. ff. de donat. inter vir. & uxor.* juxta intellectum Bart. *in l. penult. §. ſervus, ff. ſolut. matrim.* Bald *in authent. ex teſtamento, n. 3. C. de collat.* & tunc nihil refert, quod
ſint pretioſæ; cum etiam in pretioſis teneat donatio ir- 2
revocabiliter: *l. quod adipi. conda, & l. nuper, ff. de donat. inter vir. et uxor.* Roman. *conſ. 140.* Incipit, *Iſta quæſtio: per tot.* Palacios *in Rubrica de donation. inter vir. et uxor. §. 5.* Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 7. gloſſ. 3. part. 6. n. 76.* Rota *dec. 113. n. 1. p. 1. recent.* Surd. *dec. 166. n. 12. et ſeq.* ſanct. mem. Greg. XV. *dec. 474. n. 1.*

Aut vero conſtat, quod ſponſus noluit donare, ſed duntaxat ad uſum concedere; & tunc ſoluto matrimonio

Aa 2 reſti-

Digitized by Google

3 reſtituendæ ſunt marito, vel ejus hæredi: *l. mortis ſua*
cauſa, in fine, Digeſtis de donat. inter vir. & uxor. in leg.
commodato, §. ſicut, Digeſtis, commodati: Fontanell. *ubi*
ſup. d. n. 74. circa med. verſ. aut vero conſtat ſponſum, &c.
Rota *dec. 113. n. 2. p. 1. rec.*

Aut ſumus in dubio, quia non conſtat de animo
ſponſi donandi; & iſto caſu Doct. in varias opiniones
devenerunt; ut ex traditis a Bartolo *in l. penult. §. ſer-*
vus, n. 2. Digeſtis, ſolut. matrim. ab Angel. *ibi, n. 3.* Imol.
n. 19. & Caſtr. *n. 4.* Fontanel. *ubi ſup. n. 67.* Rota *dec. 113.*
n. 2. p. 2. rec.

Sed communiter in hoc conveniunt, quod, quando
Jocalia ſunt pretioſa, & veſtes etiam feſtivæ, pretioſæ,
& magni valoris, non cenſentur donata, ſed tranſmiſſa
ad uſum ſponſæ, & ut gratia ipſius ſponſi, & ejus hono-
ris, honeſtius, ac honorificentius incedere valeat, &
ideo hæredibus viri veniunt reſtituenda: per text. *in leg.*
ut certo, §. interdum. verſ. 1. ff. commodati: l. ſed ſi vir. bona
31. Digeſtis. de donat. inter vir. & uxor. l. id veſtimentum
25. ff. de pecul. & l. Quintus Mutius 27. § cui legatum 4.
verſ. ſi factum, ibi *ſive alterius viſionis cauſa, &c. ff. de*
au o & arg. leg. l. hoc legatum 45. l. ſi quid earum 47. Di-
geſtis, de leg. 3. cum aliis per Palac. Rubros *d. §. 3. et d. §.*
4. Bartol. *in d. l. penult. §. 1. n. 3. verſ. tertia opinio, ff. ſol.*
matrim. Corn. *conſ. 81. nu. 10. & ſeq. lib. 1.* Roland. *conſ.*
10. n. 15. lib. eodem. Hond *conſ. 30. n. 14. lib. 2.* Surd. *d. dec.*
166. n. 4 & ſeq. Fontan. *dict. clauſ. 7. gloſſ. 3. part. 6. num.*
74. ſub med. verſ. aut ſumus in dubio; ſanct. mem. Greg.
XV. *dict. dec. 474. n. 1.* Rota *d. dec. 113. num. 3. p. 1. rec.* &
multi alii ſtatim citandi.

Quibus ſic præmiſſis in facto, & in Jure, facilis vi-
5 ſa fuit reſolutio præſentis dubii, quoad res in primo
& ſecundo loco deſcriptas, quod ſcilicet cum non
probetur per Comitiſſam, donatas fuiſſe a ſponſo;
nec a Nuncio donandi facultatem habente, tanquam
pretioſas, feſtivas, magni valoris, & deferendas dum-
taxat dum in publicum prodiret ſponſa, cenſentur ac-
commodatæ ad uſum; & cauſa ac gratia mariti, ejuſ-
que honoris, ut ornatior ſponſa incederet: & ideo cum
non verſemur in primo caſu, hoc ſufficit ad effectum,
ut diſſoluto matrimonio veniant reſtituendæ; *l. ſicut*
certo, § interdum, ff. commodati; & communiter Doct.
in leg. penult. §. ſervis uxoris, ff. ſoluto matrim. Bald. *in*
auth. ex teſtamento, nu. 30. C. de collat. Angel. *conſ. 339.*
num. 2. verſ. contrarium; Anchar. *conſ. 181. num. 3.* Caſtr.
conſ. 438. num. 2. lib 2. Boerius *in conſuetud. Bituricen. c.*
8. collat. 4. poſt med. qui dicit: ita fuiſſe pluries judi-
catum contra Viduas; Afflict. *dec. 315. num. 1. & 2.*
qui teſtatur: ita judicaſſe conſilium Neapolitanum
tribus vicibus contra Nobiles fœminas: Surd. *d. dec.*
166. num. 4. & ſeq. Card. Mantica *de tacitis, lib. 21. tit.*
6, num. 5. & 6. qui de receptiſſima teſtatur ſententia;
Palac. Rub. *in Rubric. de donat. §. 6. n. 5. & lt. an. 1.*
Cancer. *var. reſolut. lib. 1. cap. 9. num. 192.* Ripol. *var.*
cap. 10 num. 72. Gomez. *ad leg. 50. Tauri, num. 3.* &
alii congeſti a Merend. *controverſ. lib. 6. cap. 7. numer. 2.*
latiſſime Sanchez *de Matrim. lib. 6. diſputat. 25. num. 10.*
& ſeq. Cyriac. *contr. 120. num. 50. & 67.* & Rota plu-
ries hanc opinionem ſequuta eſt, ut coram Biſignet-
to *deciſ. unica, ſub num. 4. verſ. quoad vaſa, & Joca-*
lia, & num. ſeq. de donat. inter virum, & uxor. in Ur-
bevetana Jocalium 22. Junii 1589. coram Orano; in Fer-
varien. lucri dotis 13. Martii 1606. coram Manzanedo, quæ
eſt *ſupra allegat. dec. 113. par. 1. recent* & coram ſanct.
mem. Greg. XV. *dict. dec. 474. & in Romana Jocalium*
1. Decembris 1641. coram bon. mem. Merlino in §. poſito
autem &c. ubi ſubdit rationem, poſſe credi mari-
tum tradidiſſe hæc Jocalia ad pompam, & digni-
tatem ſuæ Familiæ, ut ſatisfaceret conſuetudini Pa-
triæ; dedecus enim fuiſſet, ſi ejus ſponſa inculta
6 prodiiſſet; Ideo rejicienda eſt præſumptio donatio-
nis, quæ nunquam admitti ſolet, dum alia recipi
poteſt: *leg. cum de indebito, Digeſtis, de probat.* San-
chez, Cyriac. Fontanel. & alii ſuperius allegati, &
perpendit Rota *in d. dec. unica, n. 6. coram Biſignetto,*
de donat inter vir. & uxor. & d. dec. 113. num. 4. p. 1. rec.
& quod veſtes, & ornamenta pretioſa cenſeantur dum-
7 taxat data ad uſum, late multis citatis, Antonell.
jun. *cent. 1. conſ. 24. n. 1. & ſeq.*

Nec ulla diſtinctio eſt facienda, an Jocalia tradi-
ta fuerint ante, vel poſt conſummatum matrimo- 8
nium; Quia, quocunque tempore inſpecto, nun-
quam cenſentur donata, quando ſunt pretioſa; ſem-
per enim militat eadem ratio non præſumendæ do-
nationis, dum alia capi poteſt præſumptio; ut opti-
me probat text. *in dict. l. ſicut certo, §. interdum,* ibi
ſponſæ forte ſua vel uxori, Digeſtis, commodat. Imol. *in*
leg. penult. §. Servus, ſub num. 12. verſ. item attende, Di-
geſtis, ſolut. matrim. Roland. *conſil. 10. nu. 13. volum. 1.*
Clar. *in §. donatio, qu. 10 num. 3.* Rota *in dict. dec. 474.*
num. 2. coram ſanct. mem. Greg. XV. *& dict. deciſ. 113.*
part. 1. rec. numer. 7. & 9. ubi prudenter dubitavit de
opinione Anton. Gomezii contrarium tenentis; quem
poſtea, & inſuper Montalu. & Matienz male diſtin-
guentes, aperte reprobavit Guttierrez *pract. quæſt.*
civil. lib. 2. quæſtion. 19. per totam, & reprobat etiam
Sanchez *de Matrim. d. lib. 6. diſp. 25. nu. 28.* Rota *in d.*
Romana Jocalium coram Merlino, in §. nec vero ulla fa-
cienda, & alii per Merend. *ubi ſupr. nu. 4.* & Leo *deciſ.*
Valentin. 36. numer. 8. & dict. deciſ. 113 num. 9. part. 1.
recent.

Prædictaque certiora in caſu noſtro, quia nedum
pro parte Comitiſſæ non probatum fuit nos verſari
in primo caſu, prout debuit ad effectum defendendi
donationem, quam prætendebat; & ſat eſſet nos
verſari in tertio caſu, nempe in dubio, quod ſcili-
cet non conſtet de animo donandi, ad effectum ut
donatio excludatur; Sed inſuper ex depoſitionibus
Teſtium datis *in Summar. hæredis n. 10.* probatur, ſpon-
ſum prædictas res ſponſæ tranſmiſſe, ut incederet or- 9
natior, *e conforme alle ſue pari.* (ut ſunt verba te-
ſtium,) ideo certum remanet, nos verſari in ſecundo
caſu, excludente penitus donationem; ut probant ſu-
pra allegati, & ſignanter Fontanell. *de pact. nupt. dict.*
clauſ. 6. gloſſ. 3. p. 6. n. 74. circa med. & Rota *d. dec. 113. n.*
2. p. 1. rec.

Et prædictis teſtibus animum ſponſi non donandi
deponentibus omnino eſt inhærendum, cum unus ſit 10
Avunculus Comitiſſæ, omnes ſint formiter exami-
nati, & deponant de certa ſcientia, & publica voce
& fama, ex notatis per Bartol. *in leg. admonendi, ſub*
num. 47. ff. de jurejur. Alexand. *conſ. 180. ſub nu. 6. verſ.*
licet enim, lib. 2. Gabr. *de probat. concl. 1. num. 8.* & in
fortioribus terminis quod ad declarandum animum, 11
& voluntatem teſtatoris, ſufficiant duo teſtes, tra-
dunt Mantica *de conject. lib. 3. tit. 1. num. 2.* Afflict. *dec.*
44. n. 27. verſ. teſtatorem, & num. 29. verſ. ex quo pro-
batur: Rota *dec. 761. num. 13. p. 1. recent.* Imo quod 12
ſufficiant teſtes ſingulares, Caſt *conſil. 395. nu. 1. verſ.*
iſti quidem teſtes, poſt med. lib. 2. Aym. *conſ. 73. nu. 33.*
& conſ. 714. num. 16. Socin. jun. *conſ. 178. num. 6. & ſeq.*
lib. 2. Rota *dec. 765. nu. 7. p. 2. rec. & dec. 1302. nu. 1.* co-
ram Seraphin.

Quodque ad hunc effectum ſufficiant duo teſtes
conteſtes & minus idonei; tradit Signorol. *conſ. 188. n.* 13
15. Mandell. *conſ. 529. n. 2.* ubi de communi: Surd. *conſ.*
129 num. 28. in fine & conſ. 356. nu. 12. Mantic. *de conject.*
ult. volun. lib. 12. tit. 16. ſub num. 2. & ſeq. & Rota *dec.*
381. nu. 6. & ſeq. coram Cavaler. *et in Avenionenſ. fi-*
deicom. 9. Decembris 1637. §. nec Dominis, coram Emin.
et Reverendiſſ. D. meo Card. Panzirolo.

Abſque eo, quod quidquam obſtet unicus teſtis a Co-
mitiſſa datus, *n. 2.* deponens ſponſum de his jocalibus &
veſtibus, dum ſponſa exornabatur, dixiſſe; *Metteteglie le*
acciò ſe le goda, perchè ſon ſue. Tum quia iſta verba non 14
probantur per teſtem unicum & ſingularem, *c. licet, et*
c. veniens, de teſtib. Farinac. *de teſtib. q. 63. cap. et ſeq.* Rot.
in Florentina, ſeu Bon. de Barbadoris 25. Jul. 1640. coram
Coccino: Tum etiam, quia prolata non ſufficerent ad 15
inducendam donationem, tanquam blanda & jocoſa,
ad hoc a ſponſo prolata ut puellæ ſponſæ animum, &
gemmis, & veſtibus, & verbis recrearet; non autem ut
inde deſumi poſſet argumentum donationis: quemad-
modum dicitur de verbis captatoriis, & blandis *in c. cum*
veniſſent, & ibi Canoniſt. *de inſtit. et in l. ita ſtipulatus,*
ubi Jaſon. *n. 5. ff. de verb. oblig.* late multis congeſtis, Go-
mez. *in dict. l. Tauri 50. n. 3.* & in his terminis Sanch. *de*
Matrim. d. lib. 6. diſput. 25. ſub n. 14. verſ. at licet et verſ. 3.
quia: et nu. 15. etſi vir fateatur, res eſſe uxoris, contra 16
Bartol. *et in d. Romana Jocalium 11. Decemb. 1641. coram*
Merli-

Digitized by Google

Merlino, *in §. deducta autem etc. et in d. deciſ.* 113. *n.*10. *p.*
1. *rec.* ſed juxta ſubjectam materiam intelligi deberent
ad omne pejus de donatione ad uſum; ut docet Bar-
tol. *in leg.*1. *nec Caſtrenſ. num.*10. *verſ. et ideo puto*, *ff. de*
collat. bon. Palacios *ad Rubr. de donat. inter vir. et uxor.*
§. 7. *nu.*1. *et ſeq. et* §. 11. *a n.*1. ubi late multis adductis
juribus; optima & ſingularis Gloſ. *in l. eum qui in verb.*
pro cauto, ff. *ſi cert. pet.* multi apud Merend. *ubi ſupr. ad*
*nu.*3. *verſ. quo in caſu*, *etc.* Tuſch. *concl.* 6 8. *num.*27. *in*
verb. donatio, cum aliis per Roland. *conſil.*10. *nu.* 15 *et*
16. *lib.* 1. & Borgnin. ... 27. *in verb. donatio*, cum aliis
per Rotam *dec.*64. *n.*19. *et ſeq* Fontanel. *ubi ſup. nu.* 76.
Urſil. ad Afflict. *dec.* 315. *nu.*1. Moder. Maceraten. *d.*
*conſ.*24. *nu.*3. ex Alex. Roland. & aliis.

Nec placuerunt Dominis conjecturæ per informan-
tes pro Comitiſſa ponderatæ: Nam prima deducta ex
Nobilitate utriuſque conjugis, non urget: Imo ve-
17 rior eſt contraria, quod nempe Jocalia pretioſa, ne-
que inter Magnates, cenſentur donata; quemadmo-
dum de pretioſis ornamentis traditis a Roberto Ma-
lateſta ſponſo filiæ Ducis Urbini ſponſæ, conſuluit
Corn. *conſ.* 81. *volum.* 1. & comprobant Laderch. *con-*
ſil. 118. *n.* 3. *et* 4. Honded. *conſ.* 30. *vol.*2. & de Magnati-
bus Regni Viris primariis, & opulentiſſimis loquitur
Gutierrez *pract. quaeſt. lib.* 2. *quaeſt.* 19. *num.* 1. *et* 9. &
de familia Juſtiniana Clariſſima & ſplendidiſſima
loquitur dict. deciſ. Romana Jocalium coram Mer-
lino: & de familia Sentivolia Nobiliſſima loquitur
dicta deciſio 113. *parte prima rec.* quæ *num.* 14. ſub-
dit, quod contraria opinio aliquam probabilitatem
haberet, ſi conjuges eſſent diſparis conditionis, quæ
diſparitas hic ceſſat. Grat. *diſcept. for. c.* 189. *n.* 19. *et*
20 Surd. *d dec.* 165. *n.* 22.

18 Quæ doctrina caret difficultate, quando Maritus,
attenta ejus qualitate, non poteſt dici dives; Can-
19 cer. *d. c.* 9. *n.* 192. plurimi apud Merend. *ubi ſupra*,
numer. 3. probantes iſtam diſtinctionem etiam inter
conjuges Illuſtriſſimos; quia non ſolum qualitas,
ſed etiam facultates ſunt conſiderandæ: *leg. ſi filia*
43. *Digeſtis*, *de legibus*, *leg. quaero*, 60. *leg. ſive generalis*
61. *& leg. cum poſt* 69. *§. gener. a Socero* 4. *ff. de jur. dot.*
Menoch. *de arbitr. lib.*2. *cent.* 1. *caſ.*88 *n.* 49 *et* 50. *et cent.*
3. *caſ* 118. *n.* 15 ubi hoc tantum procedere in opulentiſ-
ſimis, & Principibus; Barboſ. *in leg. qua dotis* 34. *num.*
80. *verſ* 2. *limita ff. ſol. matrim.* Fontanel. *de pactis nupt.*
d. clauſ. 7. *gloſ.* 3. *p.* 6. *num* 77. Leo *dict. dec. Valentin.* 36.
num. 5. optime Rota *dict. dec* 113. *num.* 6. *part.* 1. *recent.*

20 Imo & Nobilitatem & divitias ſimul non ſufficere,
niſi actus a Nobili geſtu conveniret donationi, &
in rebus non magnis: ex Bar. & aliis contra Bar-
boſ. defendit Sanchez *de Matrim. d. diſput.* 25. *num.*
19. *verſ. caeterum*: ubi ſuſe.

21 Secunda vero conjectura deprompta ex ſenectute
ſponſi, & juventute ſponſæ, eo minus viſa fuit re-
levans: Nam præterquam, quod ſenectus iſta non
probatur, non intrat præſumptio donationis, quan-
do ex aliis manet recompenſata juventus Hond. *d.*
*conſ.*30. *num.* 16. *lib.* 2. Bal. Novell. *in tract. de dot. p.*
10. *nu.* 10.

Et ſatis recompenſata videtur juventus ſponſæ ex
eo, quod nupta fuerit cum tam modica dote; quæ,
licet fuerit ſcutor. trium millium, attamen duo mil-
lia erant accipienda in bonis ſtabilibus æſtimatis, &
22 reliqua mille in ſex terminis, & ſex annis, minuta-
tim ſolvenda, quæ ſolutio incommodiſſima eſt cre-
ditori: *l.* 3. *ff. de alim. et cibar. legat. leg. plane* 3. *ff. fa-*
mil. erciſc. cum aliis per Gloſs. *ibi*, *verb. non minimam.*
& per Anton. Fabr. *in Rational.* Gail. *de Credito*, *c.* 4.
23 *qu.* 8. *nu.* 1045. *et* 1046. ubi in puncto de dote; nam
exiguitas dotis detrahit juventutis merito: ut illis
verbis, Surd. *dec.*164. *numer.* 36. *in fin.* & concludit
Palat. Rub. *ubi ſup.* §. 11. in his pretioſis, non cen-
ſeri donationem nec a Sene factam; quia, cum *in*
§. 10. loquutus fuiſſet de Sene; poſtmodum *in dict.*
§. diſtinguit inter pretioſas & quotidianas: quo ar-
gumento utitur Sanch. *dict. diſp.* 25. *n.* 19. *verſ. Caete-*
rum; Leo, *ubi ſup. nu.* 17.

Et nullam poſſe conſiderari recompenſationem,
24 ubi non adeſt commodum burſale, dixit Bald. No-
vell. *d. tract. de dot. p.*10. *num.*8. in puncto de dona-
tione facta Juveni a Sene: quæ magis ſtringunt in
propoſito, ex eo, quod Fratres Camilli ſponſi, ha-
buerunt dotes ſex millium ſcutorum, licet fuiſſent
minus divites: Et quando dos eſt parva, non præ- 25
ſumitur donatio, etiamſi alias præſumeretur: Palat.
Rub. *dict.* §. 1. *numer.* 14. *in fin.* Fontanell. *ubi ſupr.* 26
numer. 72.

Et tandem iſta conjectura nihil omnino poteſt
operari, quando conſtat de voluntate (prout in ca-
ſu noſtro) Sponſi non donandi; ut probant omnes ſu-
pra allegati: quibus addi poſſunt Honded. *d. conſil.*
30. *nu.*25. *lib.* 2. Gail. *obſerv.* 144. *nu.* 6. *lib.*2. Cardin.
Seraphin. *deciſ.* 712 *num.* 4. Reverendiſs. Urgellen.
*deciſ.*405. *nu.* 10. Rota *deciſ.* 478. *nu.* 10. *part.* 4. *tom.*
2. *recent.*

Et hæc concordes Domini dixerunt quoad res in
primo & ſecundo loco deſcriptas, & in ſententia de
partibus enumeratas, nempe filum Margaritarum,
jocale aureum adamantibus ornatum, duos annulos
aureos cum rubino, & adamante in eis aptatis, in
aures aureos cum Margaritis ex eis pendentibus, &
veſtes ſericas, & vulgo dicitur, *l' Abito di Broccato*
roſino, *e la Veſte di Broccato bianco.*

Quo vero ad alia in tertio loco deſcripta Domini 27
non fuerunt concordes, quia, licet pro majori parte
cenſuerint, quod ea tanquam non pretioſa, & ad
quotidianum uſum deſtinata, irrevocabiliter ſpectent
ad viduam ſuperſtitem; & ideo non veniant reſtituen-
da; Afflict. *dec.*315. *num.* 3. *& ibi* Add. *verſ. veſtes miſſa*
uxori: & Urſil. *n.*1 Menoch. qui admittit, Judicis par-
tes eſſe hoc arbitrari; *caſ.*215. *num.*15. *de arbitrar. Judic.*
Gutierrez *pract. quaeſt lib.* 2. *qu* 19. *n.* 9. Cyriac. *controv.*
120. *n.*54. *&* 72. Surd. *dec.*106. *n.* 8. Sanchez *de Matrim.*
*lib.*6. *diſp.*25. *nu.* 10. 11. 13-22. 23. 24. 25. *et ſeq.* Fontanel.
*de pact nupt. d. clauſ.*7 *gloſ.* 3. *p.*6. *n.*54. 55. 56 *et* 58. ubi
de veſtibus arbitrandis a Judice; *et d. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *p.*
7 *n.* 89. & Bartol. *in l. in his* §. 1. *ff. ſolut. matrim.* Bald.
in leg. cum a te, *col. fin. C. de donat. ant. nupt.* Peregr. *dec.*
140. *n.*3. Caſtil. *dec* 93. *num.* 9. Rota *in d. Romana Joca-*
lium cor. Merlino, §. *fin.* Gom. *ubi ſup. n.*4. *ad fin.* Menoc.
*de arbitr caſ.*88. *n.*51. *et caſ.*218. *n.*7. ubi plures. Sanch. *de*
*Matrim. d diſp.*25 *n.*20. & alii per Merend. *d. c.* 47. *nu* 5.

Unus tamen ex Dominis ajebat in præſenti caſu, 28
non ſolum veſtes pretioſas, ſed etiam quotidianas,
& omnia alia parvi etiam valoris eſſe reſtituenda:
Quia, quando apparet de animo non donandi, ni-
hil, nec modicum quidem apud ſponſam remanere
debet, ut probant omnes allegati *in principio deciſio-*
nis: Ex quibus multi etiam in dubio dixerunt, non 29
præſumi donata, ex allegatis a Fontanel. *ſupra nu.*
67. Urſil. ad Afflict. *dec.* 316. *nu.*1. Sanchez *d. diſput.* 15.
nu.... At in præſenti, teſtes *in Summ. hared. n.* 10. de-
ponunt Dom. Camillum voluiſſe dumtaxat ad uſum
commodare, non autem donare; ſed ſi intelligeretur 30
donatio, adhuc omnia eſſent reſtituenda; quia om-
nes præcitati Doctores loquuntur, non ſolum quan-
do Matrimonium eſt ratum, ſed etiam quando eſt
conſummatum; alias nihil ſponſam lucrari: Gregor.
Lopez *in lib* 3. *tit.*21. *p.* 4. Gomez *in l.*50. *Tauri num.* 3.
melius Palat. *d. Rubr.* §. 4. *in pr. et in l.* 52. *Tauri nu.* 16.
Sanchez *d. lib.*6. *de Matr. diſp.*19. *nu* 2. *et* 3. optima om- 31
nes ratione; quia cum illa ſponſalitia largitas facta ſit
ob cauſam Matrimonii *l. eum veterum* 15. *C. de don. ante*
nupt. ubi DD. non accedente conſummatione, non 32
eſt perfecte adimpleta conditio.

Nec dicatur, conſummationem præſumi ex eo, 33
quod ſimul ſponſi cubuerint: Nam ultra quod hoc
non probatur, ſolum enim producitur cujuſdam An-
cillæ teſtimonium, quæ nihil aliud dicit, quam quod
ſponſi remanſerant ſoli in cubiculo; quæ cum ſit mu-
lier Ancilla, & unica, eam nihil probare clarius eſt, 34
quam, ut probatione indigeat: Farin *de teſt. qu* 59. *nu.*
4. *et* 37. *et qu.*55. *nu* 57. *et nu.* 113. *et qu.* 63. *cap.*1. *nu.*1.
Et etiam admiſſa hac depoſitione, nihil relevat; quia
ad probandam copulam, præſumptiones debent eſſe
violentæ: *c. praeterea* 27. *de teſtib. ex literis* 12. *c.* 3. *loco* 35
13. *de praeſ* Rota multis citatis *in Romana nullitatis*
Matrimonii 19. *Jan.* 1636. §. *et in hac materia*, *coram me*: 36
Et quod ad lucrandam largitatem ſponſalitiam non
ſufficit præſumptio conſummationis Matrimonii, re-
ſultans

Digitized by Google

ſultans ex eo, quod Sponſus traduxerit Sponſam ad
domum ſuam; docet Abb. *in c. in fi. de ſponſal.* & aliis
citatis Sanchez *d. lib.6. d. diſp* 19. *nu.* 4 reprobata Gre-
gorio Lopez.
Nec intereſt, quod opponitur in facto: Quia, ut
37 bene notat Abb *in d. c. fin. de ſponſal. nu.* 2. ubi jus ali-
quod inducitur ex præſumptione certa, ſeu ex aliquo
facto; non eſt ſatisfactum, niſi illud factum ſit per-
fectum: quæ ſunt ipſius Abbatis verba, & optimus
ille textus ad propoſitum.
38 Et cum hoc ſit ſuæ intentionis fundamentum, id
39 tenetur probare; quia in exceptionibus reum parti-
bus actoris fungi oportere, ipſumque exceptionem
velut intentionem implere, his verbis Ulpian. ait, *in
leg. in exceptionibus* 19. *ff. de probat.* & ad idem eſt textus *in
l. ab ea* 5. *l. ſi pactum* 9. *l. quoties* 18. *eodem tit. lib.* 1. *ff. de
except.* cum aliis per Gl. & Gotofred. *ubique*.
Imo e contrario pro non conſummatione Matrimo-
40 nii, multa videntur urgere. Primo teſtes, qui depo-
nunt ſe id audiviſſe ſæpius a Domino Camillo, & de
publica voce & fama, quæ, cum multum attendatur,
etiam ad probandam copulam *c. præterea* 27. *de teſtib. c.*
41 2. *de conſang. & affin.* a fortiori pro non copula facit.
42 Secundo, confeſſio Judicialis ejuſdem ſponſi, dum
43 petit, ut ſponſa cohabitaret, vel Religionem intraret:
quod ultimum fieri non poterat, Matrimonio conſum-
mato: *c. ex publico, de conſang. & affinit.* Sanchez cum
multis *de Matrim lib.* 2. *diſp.* 22. *&* 24. *per tot.*
44 Tertio, non leve argumentum eſt Matrimonii non
conſummati, quod Pater ſponſæ dotem promiſſam
45 Camillo, a debitore eidem delegato exegit, vivente
eodem Camillo; quod contra bonam fidem factum fuiſ-
ſet, ſi Matrimonium non habuiſſet pro deſperato.
46 Nec levis præſumptio eſt, ipſa propera, & anteluca-
na ſponſæ e cubiculo, ſive e cubili migratio, ut colli-
gitur ex cujuſdam Poetæ verſu.

Nec mora proſiluit tunica velata recincta, &c.

Et unus ex teſtibus Avunculus ſponſæ pro argumento
non conſummationis adducit, noluiſſe ſequi Maritum.
47 Accedit, quod ipſa allegat ſenectutem ſponſi, & li-
cet non ſatis probetur, ſufficit tamen ad præſumendum,
quod eum tanquam Senem aſpexerit, imo deſpexerit;
48 ut ex alio Poeta.

Et Senis amplexum culta puella fugit.

49 Nec ſe excuſare poteſt a culpa, ut prætenditur ab in-
formantibus pro ea: quia non ſufficit copiam ſui nocte
una Marito feciſſe, nam debuit tempus conveniens ex-
pectare: ad tradita per Sanchez *de Matr. lib.* 7. *diſp.* 108 *n.*
21. Narbon. *de ætat. ann.* 50. *q.* 6. *n.* 1. quia ut ait Satyricus.

Quod non eſt hodie, cras erit:

Et magis in puncto Plaut. *Summa tamen excuſationis
mea hæc eſt: Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris.*
50 Ex quibus præſumptionibus oritur ſaltem, quod
ſponſa majoris probationis onere prægravetur: Gloſſ.
& DD *in leg. tranſactione C. de tranſact.*
51 Sed & forte ſufficeret, etiam conſummato matrimo-
nio, noluiſſe ſponſam ad Viri domum accedere, & coha-
bitare, ad quod de jure naturali, divino, & poſitivo tene-
ri docet Sanch. *ſup. l.* 9. *diſp.* 4. *n.* 2. ſicut & debitum reddere
ad liberorum procreationem, quæ finis eſt Matrimonii:
idem Sanch. *lib.* 2 *diſp* 29. *n.* 8. *&* 14. & ſequitur Maritum
52 ad ſuum domicilium, *c. unaquæq;* 13. *q.* 2. & *ibi* Gl. & Barb.
53 Tiraq. *leg.* 1. *connub. gloſ.* 1. *p.* 1. *n.* 39. Sanch. *ſup. lib.* 1. *diſp.* 40.
54 *n.* 6. *& diſp.* 41. *a n.* 1. ſub pœna peccati mortalis, *n.* 2. Na-
55 varr. *in ſumm. c.* 14 *n.* 20. cum aliis per eos adductis.
56 Præterquam quod contrahens Matrimonium, non ſo-
lum liberorum procreationem intendit, ſed omnia, quæ
veniunt ex natura Matrimonii, ut eſt illa individua vitæ
57 conſuetudo; de qua in ejus definitione: *c. illud, in fin. de
præſ leg.* 1. *ff. de nuptiis*, cum aliis per Sanchez *d. lib.* 2. *diſp.* 1.
nu. 1. & Ariſtot. *lib.* 8. *Ethic. c.* 12. *Homines*, ait, *conjugium
ſubeunt, non ſolum procreationis, ſed eorum etiam gratia,
quæ ad ipſam conferunt vitam*: & ex Divo Thom. & aliis
Sanchez *d. l.* 9. *diſp.* 4. *n.* 4.
58 Et ſic cum cauſa, propter quam fuit facta donatio,
non fuerit ſequuta, & hoc ſponſæ culpa, quæ Juris præ-
ceptis, & Judicis decreto inſuper habitis. *ſumm. n.* 4. no-
luit cohabitare, nullo Jure poterit nec modicum ex di-
59 cta donatione retinere: *l.* 1. *fi. ff. de don. l.* 1 § *d.* 8. *C. de cond.
ob cauſ. l. ſi ego* 9. *ff. de jur. dot.* quia cauſa non videtur im-
pleta, niſi plene ſequatur effectus. text. *in l ſi ff. de condict.
cauſ. dat.*
Accedit, veſtes quotidianas ideo cenſeri donatas, quia 60
computantur in alimentis: ut late probat Sanch. *de Matr.
d. diſp* 25 *n.* 10. 26. *&* 28. Sed Virum non teneri alere uxo- 61
rem, quæ ſine juſta cauſa ab eo recedit, multis probat
Surdus *de alim. tit.* 7. *q.* 16. *n.* 1. *& tit.* 6 *q* 10. *n.* 5. quia mulier 62
debet eſſe in obſequio Viri, & eam principaliter Maritus 63
alit, propter obſequia; quæ præſtantur ab ipſa: Sur. *d. q.* 16
n 12. & bene *tit.* 2. *q.* 32. *n.* 8. & durum quidem fuiſſet ad a- 64
limenta Virum cogere, uxore ipſa & dote ſpoliatum, 65
cum aliis nec indotatam alere teneatur, ex *vulgaris*.
Nec ſufficit partem implere, niſi totum perfecte im 66
pletum ſit: *leg ſi quis aliam* 46 *ff de ſolut.* & ita impleatur, 67
ut non avocetur ab accipiente; *l. ſi rem meam* 20. *ff. de ſol.*
cum aliis per Gloſſ. *ibi, verb. rem meam.* Non enim vide- 68
tur poſſeſſionem adeptus, qui ita nactus eſt, ut eam re-
tinere non poſſit, per hæc verba ait Javolenus *in l. non
videtur* 20. *ff. de acq. poſſ.* Non ergo ſufficere poteſt una
nocte cum viro cohabitaſſe, ſi amplius non licuit Ma-
rito illam individuam vitæ conſuetudinem retinere ex 69
ſponſæ culpa: Unde ex actu pœna digno non debet ul-
lam legale præmium reportare; *l. ſive hæreditaria* 22. *in
fi. ff. de neg. geſt.* Sanch. *d. lib.* 6. *diſp.* 18. *n.* 6.
Iiſdem rationibus tentari poſſe videbatur, etiam do- 70
nata Matri, ſorori, & fratribus ſponſæ, eſſe reſtituenda,
vel ab ipſis accipientibus; cum fuerint ob eadem cauſam 71
donata; quia redit ad non cauſam effectu matrimonii
plene non ſequuto, *l. nihil refert* 4. *in ff. de cond. ſine cauſ.*
Nec intereſt quod per eos non ſteterit; quia etiam caſu 72
fortuito non ſequuta cauſa, donatio intercidit; *d l.* 2. §. 73
fi. ff. de don. Vel ab ipſa ſponſa, quia in datione ob cau-
ſam, qui non adimplet, tenetur ad intereſſe, *l. nat.* 5. §. 1. *&* 74
2. *ff. de præſcr. verb.* & ad ſumptus propter illam cauſam
factos *l. qui pecuniam* 5. § 1 *ff. de condit. cauſ. dat.* & *ibi* Fa- 75
ber. *lit. A col.* 6. *fol. mihi* 266. *& col.* 2. *ſtatim poſt princ.*
Crumenam vero cum pecuniis omnino reddendam, 76
ſecurius affirmabant: cum non ſit computanda inter res
ad uſum quotidianum comparatas, nec dubitetur de tra-
ditione, nec intereſse, quod non conſtet de quantitate,
quia id partis tradentis juramento deferendum eſt, cum
conſtat de traditione, dixit Dec. *conſ.* 146. *ſub n.* 14. *poſt prin.
verſ. ex hoc.* Hippol. de Marſil. *ſing.* 679. qui dicit menti te-
nendum: Gait *de cred.* 2. *c. tit.* 3. *n.* 753. Nec obeſse teſtimo-
nium de reſtitutione, quia ut eſt in Brocardicis, dictum 78
unius dictum nullius; prolixe Farin. *de teſtib. d. c.* 63. *n.* 1.
Deinde, quia fuit miſsa ab Illuſt. Domino Chriſto- 79
phoro Camilli Fratre, & ſic in quocunq; eventu, ſive ſe- 80
quuto, ſive non ſequuto matrimonio, eo diſsoluto de-
bet reſtitui; quia donata a conſanguineis Viri, ejus con-
templatione cenſentur donata, nulla habita diſtinctio-
ne inter pretioſa, & quotidiana ut ex Bart. Jaſ. & alii
Rol *conſ.* 10. *n.* 11. *lib.* 1. Borgnin. *dec.* 64. *n.* 22. Caſt. *dec.* 93. *n.*
15. *lib.* 1. Clar. *recept. ſent. l* 4. Donat. *q.* 10. *n.* 2 Theſ. *lib.* 3. *q.*
6. *n.* 4. Grat. *diſcept.* 139. *n.* 3. Font. *de pact. nupt. clauſ.* 7. *gloſ.*
3. *p.* 6. *n.* 92 Sanch *d. lib.* 6. *diſp.* 26. *n.* 11. cum multis aliis & S.
Theol. & Juris Doct. in id expend. *l. & ſi plures* 11. §. *in ar-
rog ff. de vulg. & per alia jura:* Canc. *var. lib.* 1. *c.* 9. *nu.* 194. 81
Ripold. *d. c.* 10. *n.* 309 Rot. *in d. Rom Jocal.* §. *idemq; dicend.
cor. Merlino* etiamſi conveniant tantum uxori, ut contra
Ang. Imol. *in l. ſed ſi plur.* §. *in arrog. n.* 11. *ver ſed certe* Alex.
n. 13. *ff. de vulg.* Theſaur. *ſup. n.* 5. Unde miſsa a Sororibus
Camilli, coronæ, flores, & alia videbantur reſtituenda. 82
Addebant, quod non ſatisfacit ſponſa reddendo ve-
ſtes tritas, & conſumptas: quia cum ejus culpa cauſa
non fuerit ſequuta, non potuit eis bona fide uti, & quia
tenetur ad intereſse, ut ſupra dictum eſt.
Fuit tamen ſecundum communem DD. ſenten-
tiam & diſtinctionem, capta reſolutio, eſse reſtituen-
das res dumtaxat deſcriptas ſupra in §. *& hæc concordes
Domini, &c.* Utraque parte informante &c.

Peruſina Penſionis, Vener. 28. Maji. 1649.

Coram R. P. D. Peutingerio.

SUMMARIUM.

1 *Sententia injuſta executionem non meretur.*
2 *Penſionem nutu transferre non poteſt is qui loqui non valet.*

3 *Pen-*

Digitized by Google

3 *Penſio quatenus poſſet nutu transferri, ita certi & indubitati nutus requirerentur, ut ex illis clara intentio transferentis deſumeretur.*

4 *Actus æquivoci non poſſunt ſuffragari ad effectum, ut penſio dicatur valide per nutus tranſlata.*

5 *Penſio transferri per nutus non poteſt ab eo, qui habet Indultum transferendi cum clauſula,* Per te etiam in articulo mortis nominan.

6 *Clauſula,* Per te etiam in articulo mortis nominan. *præciſam formam importat, adeo ut per aliam nullatenus poſſit adimpleri.*

7 *Decretum irritans taliter inducit formam, ut ea non ſervata actus corruat.*

8 *Nominare videtur is, qui ad interrogationem alterius annuendo conſenſum præſtat.*

Declara ut n. 9. & 10.

11 *Apoplexia, qua gravabat infirmum, paulo ante obitum, non levis, ſed fortis reputanda venit.*

12 *Apoplexia fortis ſenſuum omnium ruinam affert.*

13 *Teſtes ſingulares non probant.*

14 *Verba,* forſe mi riſolverò, *nihil determinant.*

15 *Sarnen. Mandoſ. & Pariſ. in locis hic allegatis, declarantur.*

16 *Voluntas transferentis penſionem, debet eſſe certa, & indubitata.*

DECISIO XCII.

JUdex ab A.C. deputatus contra Ludovicum Benedictonium Priorem Eccleſiæ Marciani in judicio immiſsionis in quaſi poſſeſſione exigendi annuam penſionem ſcut. 250. a bon. mem. Card. Ubaldo, ad favorem ejus Nepotis Rodulphi Monaldi ſuper dicto Prioratu tranſlatam, per ſententiam pronunciaverat; a qua appellationis cauſa mihi commiſſa, Dubium propoſui, an ſententia A.C. ſit exequenda? Et reſponſum fuit, non eſſe exequendam: quia nimirum detecta fuit in-
1 juſta: ſententia enim injuſta executionem non meretur: Rota *deciſ. 44. p. 4. diverſ.* Card. Cavaler. *dec. 165. n. 4. & ſeq.* addit. ad Buratt. *dec. 231. n. 8. & ſeq. in recent. & dec. 323. num. 6. p. 5.*

Ipſius autem injuſtitia deducitur ex eo; quod bonæ memoriæ Cardinalis, dum apoplexiæ Morbo gravatus
2 taliter oppreſſus fuiſſet, ut nullo modo loqui poſſet, nutu penſionem tranſtulerat; contra text. *in leg. nutu* 21. ibi *dummodo is nutu relinquat, qui & loqui poteſt: Digeſtis, de leg. 3 leg. diſcretis* 10. *Codice teſtam. facere poſſunt, & leg. jubemus* 29. *Digeſtis, de teſtament.* bonæ memoriæ Coccin. *dec. 455. n. 3. & ſeqq.* & late comprobatur a Franciſc. Caldas, *de jur. Emphyteut. lib. 2. q. 1. n. 21. cum ſeq.*
3 Quidquid enim ſit de quæſtione, an poſſit nutu transferri penſio ſine veri præjudicio, etſi nutu transferri penſio poſſet, nutu ita certi, & indubitati eſſe deberent, ut ex illis clara transferentis intentio colligi, & neceſſario inferri poſſet: ad textum, *in l. quoties, 9. §. ſi quis nomen Digeſtis, de hæred. inſtitut. l. nominatim 24 ff. de manum. teſtam.* Alberic. & Florian. de Sancto Petro *in dicta leg. nutu, Digeſtis, de leg. 3.* Thelaur. *Quæſt. Forenſ. lib. 2. q. 99. n. 27. verſ. & talis ſit nutus:* Craſſ. *de Succeſſ. §. Inſtitutio, q. 17. ſub n. 4. §. cæterum, in fin.* ibi, *dummodo ille nutus eſſet ſatis certus & dilucidus:* quales non fuerunt nutus Cardinalis Ubaldi, ex quibus ejus voluntas infertur: Nam oculorum motus, qui adducitur, affirmativam reſponſionem, vel negativam non inducit.

Neque motus capitis ejuſdem Cardinalis conſenſum inducere poteſt; Nam duo teſtes Cardinalem nil aliud feciſſe deponunt, niſi, *Un atto con la bocca e con la teſta, cioè alzando gli occhi al cielo con mover anco la barba, &*
4 *aprir la bocca, e poi tornò ſubito al ſuo luogo di prima:* qui actus tanquam æquivoci ſuffragari nequeunt: Rim. jun.
5 *in rubr. Inſtit. de teſt. n. 449.* Aretin. *conſ. 71. n. 2.*

Deinde hic modus transferendi penſionem, eſt directo contrarius verbis indulti a ſanct. mem. Urbano VIII. eidem Cardinalis ad penſiones transferendum conceſſi, ibi, *Per te etiam in articulo mortis nominando:*
6 quæ verba præciſam adeo formam præleferunt, ut per aliam adimpleri nullo modo poſſunt; ut probat text. *in leg. jubemus, per hanc* 16. ibi, *ſolatium publicum erogatur manu ſine ullo dolo & fraude ſingulis militibus enumeret. C. de exog. milit. annon. lib. 12.* ubi Bart. *n. 1. verſ. in text.* & Alexand. *in addit.*

Quod fortius in hoc caſu procedit; quia hujuſmodi 7
indultum erat decreto irritanti munitum quod taliter formam inducit, ut ea non ſervata, actus corruat: Barboſ. *clauſ. 40. n. 32.* Rota *deciſ. 215. n. 7. & 8. part. diverſor.* & poſt Modern. Roman. *de Societ. offic. deciſ. 61. n. 2. & 3.*

Itaque non obſtat, quod Cardinalis alteri interro- 8
ganti annuendo conſenſum præſtans, cenſeatur ipſe nominaſſe, quia eſt actus valde periculoſus, & fallaciis ſuppoſitus, ac procedere poſſet, quando ipſe tunc temporis loqui potuiſſet; juxta Gloſſ. *in dict. leg. jubemus in verbo, quemadmodum, verſ. ſed quid ſi alius exprimat.* Alex. *n. 9* Jaſon. *n. 12. circa fin. verſ. limita iſtam concluſionem, & ſeq. Cod. de teſtam.* Caldas *ſupra allegat. n. 2. &* 9
ſeq. Vel ſaltem hic modus defendi poſſet, ſi de voluntate deliberata Cardinalis, & de ejus manifeſto conſenſu data fuiſſet pro parte Rodulphi aliqua probatio, quæ 10
in dubium revocari non poſſet; non vero in præſenti caſu, dum de oppreſſione mentis Cardinalis, & adſtantium ſuggeſtione merito dubitari poteſt; juxta *leg. quoniam indignum* 15. *& dict. leg. jubemus, C. de teſtam.* & pluribus aliis relatis probat Jaſon. *ibidem, n. 12. verſ. ſecundo limita;* Clar. *in §. teſtamentum, quæſt. 37. n. 6. & 7.* & fuit dictum *in Senogal. bonorum 30. Maji 1644. in fin. coram R.P.D. meo Cerro;* Quia ipſe Cardinalis non levi, 11
ſed forti apoplexia laborabat, prout indicat vitæ diſcrimen, in quo ipſe exiſtebat; ut convincitur ex Epiſtola biduo ante tranſlationem ab ejus fratre exarata, *in Summario Ludovici, nu. 21.* & demonſtravit effectus mortis ipſius intra duos dies poſt eandem tranſlationem ſubſecutæ Modern. Roman. *in quæſt. Medico legalium, lib. 2. quæſt. 14. n. 9.* & in ſimilibus terminis ponderavit Menoch. *conſil. 351. n. 34. verſ. & præſertim,* ac dixit Rota *deciſ. 45. n. 3. part. 6.* Apoplexia enim fortis ſen- 12
ſuum omnium ruinam ſecum affert; ad tradita per dictum Modern. Roman. *d. quæſt. 14. num. 1. 6. & ſeqq.* & actus, qui pro tranſlatario afferuntur, ac de quibus teſtes pro ipſo examinati deponunt, ſunt nimis æquivoci, & dubii, potius de proprio eorum judicio, quam veritatem deponentes.

Neque tranſlatarius ad conſequendam penſionem juvari poteſt ex antecedenti declaratione voluntatis Cardinalis, eandem penſionem in ipſum ſuum nepotem transferre volentis; de qua aliqui Teſtes ſuper hoc examinari deponunt; quia ſunt ſingulares, &
alterius ex eis verba relata ſunt indeterminata, dum 13
dicit Cardinalem ſemel dixiſse, *forſe mi riſolverò, &c.*
quod nihil certe determinat, ut fuit dictum *in Roma-* 14
na pecuniaria 3. Martii 1595. coram Penia, inter ejus impreſsas *deciſ. 332. n. 5.*

Cui dicto tanto minus creditur, quia per biennium ante tranſlationem penſionis a Cardinale emanavit, quo tempore utique ſi vere penſionem in Rodulphum transferre voluiſset, id longe commodius dum tunc meliori ſanitate fruebatur, efficere potuiſset.

Minus eidem ſuffragantur allegata per Scribentes 15
pro eo, ex Sarnen. *ad Reg. de infirm. quæſt. 16. col. 1. v. prædictis tamen non obſtantibus:* quem ſequitur Mendoſ. *ibidem, quæſt. 11.* Pariſ. *de reſignatione, lib. 6. q. 4. n. 35.* quia loquuntur in terminis Regulæ Cancellariæ *de infirmis,* diſponentis de reſignationibus factis per infirmos intra viginti dies antecedentes eorum obitum, quem dicti Authores aſserunt non comprehendere tranſlationes penſionum, etiam factas in articulo mortis: & in caſu Pariſii, cum nutu aderat loquela: neque ibi tractatur de defectu conſenſus transferentis, vel formæ in facienda tranſ- 16
latione præſcriptæ: prout hic ex ſupradictis de forma in Indulto Cardinalis præſcripta quam non fuiſſe ſervatam conſtat; de conſenſus autem & de voluntatis tranſerentis defectu valde dubitatur; quæ cum debeat eſse certa, & indubitata ex ſupra allegatis, & *ad leg. quoties 9. §. ſi quis nomen, ff. de hæred. inſtit.* & talis hic non oſtendatur, ex his, & aliis ab informantibus deductis; merito Domini reſolverunt ſententiam A.C. non eſse exequendam.

Et ita utraque, &c.

Bono-

Bononien. Pecuniaria, Lunæ 10. Januarii 1650.

Coram R. P. D. Ottbobono,

SUMMARIUM.

1 *Adminiſtratio probatur ex inſtrumentis locationem factarum per Adminiſtratorem,*
2 *Locare bona, & cum conductore paciſci, ſunt caſus indubitatæ adminiſtrationis.*
3 *Teſtes plures numero, ſi deponant de certa ſcientia, concludentiſſime probant.*
4 *Teſtium defectus ſupplentur ex numero, & ex adminiculis.*
5 *Statutum Bononiæ vetat debitum ultra ſummam centum librarum probari per teſtes.*
6 *Debitum ratione adminiſtrationis probari poteſt per teſtes, etiamſi excedat ſummam centum librarum; non obſtante Statuto Bononiæ ſub* rubr. de Probation.
7 *Statutum Bononiæ vetans debitum libras centum excedens probari per teſtes, non procedit in caſu probationis mixtæ reſultantis, partim ex teſtibus, & partim ex inſtrumentis.*
8 *Adminiſtratio probatur ex inſtrumento, in quo quis promittit reddere rationem, & reliquum ſolvere.*
9 *Adminiſtratione probata, præſumitur illius continuatio, concurrente aliqua conjectura.*
10 *Ætas probatur ex aſſertione contenta in aliquo inſtrumento certi temporis, ducendo calculos in poſterum.*
11 *Adminiſtrationis mandatum quando expiret per ſupervenientiam majoris ætatis adminiſtrati?*
12 *Cauſa occaſionali, & inductiva ceſſante non ceſſat effectus.*
13 *Adminiſtratio continuata præſumitur, dum non docetur de finali redditione rationis.*
14 *Debita quo tempore fuerint contracta, probatur per teſtes.*
15 *Infirmitatis, & Podagræ initium probatur ex teſtibus.*
16 *Mandati revocatio non præſumitur ex cauſis exiſtentibus ante ipſum mandatum, ſed nova requiritur cauſa.*
17 *Podagra non impedit adminiſtrationem.*
18 *Podagra impedit quidem munera corporalia, non autem patrimonialia.*
19 *Teſtes examinati in criminalibus, non probant in civilibus.*
20 *Teſtes pauciores numero cedere debent numero majoribus.*
21 *Teſtes, quorum dicta per Scripturas adminiculantur, aliis præferendi veniunt.*
22 *Viri ſolent adminiſtrare bona uxoris extradotalia.*
23 *Inſtrumentis ſtandum eſt potius quam teſtibus.*
24 *Eventus ſequens formatur a primordio tituli.*
25 *Maritus adminiſtrans bona extradotalia, tenetur omnes fructus perceptos reſtituere.*
26 *Hæres tenetur rationem reddere fructibus bonorum, quos defunctus adminiſtravit.*
27 *Statutum Bononiæ mandat hæredem teneri reddere rationem adminiſtrationis defuncti.*
28 *Fructuum quantitas probatur conjecturis, quando debitum eſt certum in genere.*
29 *Fructuum quantitas uno anno percepta, ſequentibus etiam annis percepta præſumitur.*
30 *Fructuum quantitas probatur a conſuetis percipi annis præcedentibus.*

DECISIO XCIII.

SOlutis a Carolo Beccadello hærede Laurenti Bonſignorii libris 32400. in cauſam adminiſtrationis bonorum extradotalium Geſiæ Baldæ ab eo perceptis ab anno milleſimo ſexcenteſimo ſecundo, uſque ad annum milleſimum ſexcenteſimum vigeſimum primum, juxta formam inſtrumenti a Laurentio tunc vivente confecti, ut patet ex ſententia confirmatoria mandati A. C & decreto ſuper executione rei judicatæ Reverendiſſimorum Patrum, Dominorum meorum, Royas & Bichii, prævíis deciſionibus coram iiſdem emanatis, ſcilicet coram Domino Royas *ſub die vigeſimo ſeptimo Aprilis, anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi quarti*, & coram Domino meo Bichio, *ſub diebus vigeſimo ſexto Maii, anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi quinti, & decimonono Januarii, anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi ſexti*. Subinde, quia Laurentius continuavit adminiſtrare eadem bona extradotalia Geſiæ uxoris, non ſolum uſque ad annum milleſimum ſexcenteſimum vigeſimum primum, ut apparebat ex dicto inſtrumento ab ipſo confecto: ſed etiam uſque ad annum milleſimum ſexcenteſimum trigeſimum ſeptimum, quo ipſe deceſſit, & ideo fuit hodie diſputatum, An & quæ ſumma ſit reſtituenda per Beccadellum Laurentii hæredem? & Domini dixerunt eſſe reſtituendas libras triginta mille.

Siquidem adminiſtratio bonorum extradotalium 1
facta a Laurentio Bonſignorio marito, & continuata uſque ad annum milleſimum ſexcenteſimum trigeſimum ſeptimum ad diem vigeſimum tertium Decembris, quo ipſe obiit, probatur ex duobus inſtrumentis, quorum alterum celebratum de anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo, continet locationem ad novennium bonorum extradotalium Geſiæ factum a Bonſignorio Viro. Alterum vero emanavit de anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo, ſuper eadem locatione, quo mediante fuit conductori permiſſum, quod penſio, quæ vigore dicti inſtrumenti ſolvi debebat, unica vice anticipare ſolveretur in futurum in duobus terminis, ut *in ſummario Geſiæ, num.* 3. Verum locare bona, & cum con- 2
ductore paciſci, eſt actus indubitatæ adminiſtrationis; *leg. codicillis* 91 *§. inſtituto filio, & ibi* Doctores, *Digeſtis, de leg.* 2. & probant plures relati a Modern. Tudert. *de locat & conduct. tit. quibus locar. lic. vel non quæſt.* 6 *num.* 1. *folio* 68. Rota *in Romana domus, die decimo ſeptimo Martii præteriti, coram Reverendiſſimo Patre Domino meo Bichio*.

Eadem vero adminiſtratio probatur per ſex teſtes pro Geſia examinatos, diſertiſſime deponentes de adminiſtratione Bonſignorii uſque ad obitum, qui etiam coarctant negativam excluſivam adminiſtrationis Ge- 3
ſiæ, excepto tantum quodam Horto nuncupato, *de Calamoſco*; & cum prædicti teſtes ſint numero plures, & deponant de certa ſcientia, proinde ex eis reſultat evidentiſſima probatio; Rota *dec.* 243. *n.* 12. *par.*
6. *& dec.* 270. *n.* 1. *&* 2. *& dec.* 283. *n.* 2. *par.* 8. *rec.* præſertim 4
quia teſtium dicta corroborantur, & ſi opus eſſet, ſupplerentur etiam defectus, qui tamen non adſunt ex eorum numero: & ex adminiculis inſtrumentorum: Alexand. *conſil.* 149. *n* 6. *lib.* 5. *Rota coram* Cæſaris de Graſſis *dec.* 5 *nu.* 8. *&* 9. *de ſponſal. in rec. dec.* 147. *n* 83 *parte* 1. & coram ſanctæ memoriæ Greg. *deciſ.* 340. *n* 6.

Nec eorundem teſtium dicta debilitat ſtatutum Bo- 5
noniæ ſub *rubr. de probat.* dum vetat debitum ultra ſummam centum librarum probari per teſtes. Quia
hujuſmodi Statutum *in corpore*, excipit debitum ra- 6
tione adminiſtrationis; ut ibi, *Poſſit etiam probari per teſtes, ubi petatur reddi ratio adminiſtrationis alicujus, ſuper quibuſcunque etiam adminiſtrationem tangentibus ab utraque parte, vel ab altera tantum.*

Et certe Statuti diſpoſitio non extenditur ad ca- 7
ſum probationis mixtæ reſultantis partim ex teſtibus, & partim ex inſtrumentis, ut in eodem Statuto diſponitur, *in verſ. poſſint tamen teſtes ultra dicta ſummas*: ut tradit Jaſon. *in leg. certi condictio* 9. *§. quoniam igitur, n.* 9. *Digeſtis, ſi certum petatur*, Surdus *deciſ.* 174. *n.* 14. Rota coram Reverendiſſimo Urgellen. *dec.* 36. *n.* 36.

Inſuper adminiſtratio Laurentii probatur ex ipſiuſ- 8
met confeſſione emiſſa in publico inſtrumento de anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo primo, optime vindicato a ſimulatione a Beccadello objecta, *in deciſione Reverendiſſimi Patris Domini mei Royas*, quo fatetur ſtatim mortuo Socero, ſuſcepiſſe bonorum adminiſtrationem, cum pacto reddendi rationem, & fructus re-
ſtituendi Geſiæ uxori; ab adminiſtratione enim geſta 9
in præteritum, ducitur validum argumentum continuationis in futurum; quando (prout in præſenti caſu) ejuſdem continuationis aliqua conjectura concurrit; *ad leg. cum qui* 22. *Digeſtis, de probat.* Honded. *conſil.* 20. *n.* 12. *lib.* 1. Rota *dec.* 237. *n.* 2. *& dec.* 321. *nu.* 4. *part.* 1. *rec.*

Neque dici poteſt mandatum ad adminiſtrationem in præfato inſtrumento anni milleſimi ſexcenteſimi
vige-

Digitized by Google

vigeſimi primi a Bonſignorio conteſtatum expiraſſe, vel quia ceſſaverat tenera ætas Geſiæ, ob quam ſuſpe-ctum videbatur, vel ex ejuſdem tacita voluntate elicita ex eo, quod in dicto Inſtrumento narratur velle illam ſtatum ſuum recognoſcere, & in poſterum de eo deliberare, vel tandem, quia ab anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo primo Bonſignorius magno ære alieno, ac podagra cæpit gravari:

Nam quoad ætatem, animadvertebant Domini quod Geſia longe ante annum milleſimum ſexcenteſimum vigeſimum primum, erat maturæ ætatis: ſiqui-
10 dem in dicto inſtrumento aſſeritur, quod tempore mortis illius Patris ſequutæ de anno milleſimo ſexcenteſimo tertio, illa agebat decimum quartum annum, adeo quod de anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo,
11 agebat annum trigeſimum ſecundum, cum itaque etiam lapſa tenera ætate uxoris, Bonſignorius bona administraverit; patet, quod tenera ætas Geſiæ non fuit cauſa finalis aut conſervativa adminiſtrationis, ſed occaſionalis, & inductiva, & proinde ea ceſſante non
12 expiravit mandatum: Bald. *in leg. 1. §. in fine, Digeſtis, de offic. ejus:* Ripa *in leg. ex facto* 43. *nu.* 17. *Digeſtis, de vulgar. & pupillar.* Decius *conſil.* 24. *nu.* 1. *& per tot.* Tiraquellus *in tractatu, ceſſante cauſa, limitatione* 35. Rota *deciſ.* 733. *n.* 8. *parte* 2. *recent*

Nec tacita voluntas Geſiæ revocandi mandatum adminiſtrationis reſultat per neceſſe ex eo, quod in Inſtrumento enuncietur ſe velle de ſtatu ſuo liberare: imo verba Inſtrumenti, ibi, *ſi non ad reddendam rationalem totalem, ſaltem ad declarandam ſummam,* potius innuunt continuationem, quia ex non reddi-
13 tione rationum totali, & perfectæ adminiſtrationis, præſumitur ea continuata potius quam finita: Corn. *conſ.* 61. *lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 81. *n.* 37. *ante finem, lib.* 1. Socin. ſen. *conſ.* 87. *n.* 13. *lib.* 1.
14 Æs alienum Bonſignorius contraxerat ante annum milleſimum ſexcenteſimum vigeſimum primum, ut deponunt teſtes Beccadelli *in ſumm. num.* 3. prout
15 etiam ante dictum annum cœpiſſe illius infirmitatem, & podagram, deponunt tres teſtes dati *in eodem ſum-*
16 *mario num.* 4. ideo ſicuti neutra ex his cauſis induxit revocationem mandati adminiſtrationis uſque ad annum milleſimum ſexcenteſimum vigeſimum primum, ita nec poſtea; cum ad hujuſmodi effectum requiratur, quod cauſa de novo ſuperveniat: Gabriel. *conſil.* 31. *num.* 30. *verſ. tamen id non obſtat: lib.* 1 Mantic. *de tacit. & ambig. lib* 9. *tit.* 22. *n.* 46. *& ſequentibus,* Rota coram Pur. *deciſ.* 287. *num.* 4. *lib.* 3. *& deciſ.* 200. *nu.* 22. *& ſequentibus, parte* 1. *diverſ.* & quod Podagra non impediat adminiſtrationem, probatur ex text. *in leg.*
17 *Podagra* 3. *Cod. qui morb. ſe excuſar. lib.* 10. hic enim morbus impedit munia corporalia, non autem pa-
18 trimonialia; ut dicunt relati per Paciſ. *de reſignat. lib.* 5. *quæſt.* 3. *n.* 42.
19 Neque obſtant teſtes pro Beccadello inducti: Nam illos octo examinatos in judicio Criminali jam nihil relevare reſolvit Rota *coram Reverendiſſimo Patre Domino meo Bichio* 19. *Januarii* 1646. *ſub §. minus urgent:*
20 quæ deciſio de ſtylo Tribunalis eſt ſupponenda. Alii vero teſtes cedere debent probationi Geſiæ, cum ſint numero pauciores: *cap. in noſtra* 12. *de teſtibus*: præ-
21 ſertim, quia non ſolum teſtes actricis ſunt adminiculati Inſtrumentis ſupra ponderatis, Aymon. *conſil.* 73. *num.* 41. Ruin. *conſ.* 35. *num.* 16. *lib.* 4. Rota *deciſ.* 245.
22 *num.* 3 *& deciſ.* 315. *num.* 8. *parte* 1. *recent.* ac a ſolito, quod Viri adminiſtrant bona extradotalia, Cravett. *conſ.* 91. *num.* 7. Rota *deciſ.* 345. *num.* 3. *parte* 4. *recent.* & ponderavit deciſio *Reverendiſſimi Patris Domini mei Bichii* 26. *Maji* 1645. *ſub §. ſed uxori.* Sed etiam, quia teſtibus Beccadelli repugnat confeſſio Bonſignorii, de adminiſtratione ab ipſo geſta uſque ad annum 1621. cum illi contrarium deponant, nempe quod Geſia cœpit adminiſtrare ante annum 1620. ut *in ſummario Beccadelli, n.* 5. magiſque ſtandum eſt inſtrumentis quam teſtibus: *leg. cenſus* 10. *Digeſtis, de probat* Gloſſ. *in cap.*
23 *tertio loco,* 5. *vera teſtium, eodem titulo,* Rota *deciſ.* 91. *num.* 9. *deciſ.* 581. *n.* 6. *p.* 1. *recent. & in Romana ſucceſſionis* 9. *Maji* 1644. *in §. ſecundo teſtes, coram Reverendiſſ. P. D. meo Bichio, & in Placentina Beneficii* 29. *Maji* 1648. *in §. Major enim, coram R. P. D. meo Celſo.*

Prædicta autem nedum probant continuatam adminiſtrationem Bonſignorii viri uſque ad ejus obitum, ſed etiam pactum reddendi rationem uxori de omnibus fructibus perceptis, quod uſque ab initio ſuſceptæ adminiſtrationis ſtipulatum fuiſſe faſſus fuit maritus in ſæpe memorato inſtrumento anno 1621. & cum non appareat reſtrictum ad certum tempus, complectitur omnem adminiſtrationem, formando ſequentem eventum a primordio tituli, ut debet; *leg. unica, & ibi* 24
Gloſſ. *in verb. Primord. Cod. de imponend. lucrativa deſcript. lib.* 10. Anchar. *conſ.* 4. *n.* 3. Socin. ſen. *conſ.* 87. *n.* 14. *lib.* 1. Rota *deciſ.* 376. *n.* 3. *parte* 1. *recent.*

Atque ideo probata adminiſtratione uſque ad obitum Bonſignorii, is tenetur omnes fructus perceptos reſtituere; cum uxore diſſentiente perceperit: *leg. de* 25
iis, 17. *C. de donat. inter virum & uxorem, leg. fin. Cod. de pact. convent.* Bart *in l. filio, & filia* 93. *§. maritus, n.* 3. *ff. ad leg. falcidiam*: Decius *conſ.* 521. *num.* 4. Socin. ſen. *conſ* 82. *nu.* 9. *verſ. aliquando, lib.* 4. Cravett. *conſil.* 193. *n.* 15. Surdus *conſil.* 290. *nu.* 1. *& ſequent. &*
n. 42. Honded. *conſil.* 91. *nu.* 61. *lib.* 1. Et ſicuti maritus 26
tenebatur de eis rationem reddere; ita tenetur Beccadellus ejus hæres; Bero *conſil.* 44. *n.* 17. *lib.* 1. & firmat, *dicta deciſio Domini mei Bichii.* Ubi etiam oſtenditur, 27
Statutum Bononiæ allegatum idem approbare.

Admiſſa vero ex prædicta adminiſtratione Bonſigno- 28
rii, ac perceptione fructuum in genere reſpectu quantitatis ſufficiunt conjecturæ; *ut in ſecunda deciſione Reverendiſſimi Patris Domini mei Bichii, in §. Tandem.*

Quantitas igitur bene deſumitur ex prænarrato Inſtrumento anni milleſimi ſexcenteſimi primi, quo inter cætera idem Laurentius faſſus fuit fructus perceptos ſpatio plurium annorum, quibus bona coluerat, aſcendere ad libras bis mille annuas; unde fructus poſtea percepti præſumuntur aſcendere ad ſolitam quantitatem duorum millium librarum, Rota *coram Reve-* 29
rendiſſimo Urgellen. deciſione 307. *numer* 5. *in Bononien. liquidationis fructuum* 30. *Maji* 1642. *coram bonæ memoriæ Merlino,* extenſa per *Reverendiſſimum Patrem Dominum meum Cerrum in Bononienſ. pecuniaria, ſeu dotis, die decimooctavo Junii præteriti, coram Reverendiſſimo Domino meo Decano, & in Romana Domorum in Burgo,* 30
die duodecimo Novembris præteriti, in §. ex quibus coram me. Quantitas enim fructuum probatur a conſuetis percipi in præcedentibus annis; Achill *deciſ.* 22. *de reſtit. ſpoliat.* Seraph. *deciſ.* 1397 *n.* 3. Buratt. *deciſ.* 27. *nu.* 6. *& deciſ.* 722. *num.* 4.

Fuit itaque reſolutum eſſe reſtituenda triginta millia librarum; utraque parte informante.

Tridentini Matrimonii, Veneris 11, Martii 1650.

Coram R. P. D. Albergato.

SUMMARIUM.

1 *Aggravatoria non conceditur niſi præcedat declaratoria.*

2 *Aggravatoria concedi non poteſt per judicem de partibus vigore litterarum executorialium ipſi directarum*

3 *Executoriales de ſtylo intimantur reo per Judicem de partibus, & ſic intimatæ remittuntur ad Urbem, ubi relaxatur Declaratoria, etiamſi in ipſis executorialibus legatur tributa facultas Judici de partibus relaxandi Declaratoriam.*

4 *Declaratoria relaxatur ſervatis quatuor terminis ad docendum de paritione, ſi de ea non doceatur.*

5. *Executio dicitur cœpta per relaxationem litterarum executorialium.*

6 *Uxor tenetur ſequi virum non obſtante pacto de non diſcedendo a certo loco, quando juſta ſupervenit cauſa diſceſſus.*

7 *Infirmitas eſt juſta cauſa, propter quam maritus non tenetur ſervare pactum de non diſcedendo a certo loco.*

8 *Probationes concludentes requiruntur in cauſis ſeparationis tori, quæ dicuntur arduæ & graves.*

9 *Teſtes deponentes in cauſis ſeparationis tori, debent eſſe omni exceptione majores.*

10 Si-

10 Sævitia ad effectum ſeparationis tori, probari debet talis, ut ſit apta incutere metum gravem & cadentem in virum conſtantem.
Adeo ut non poſſit mulieri trepidanti conſuli per cautionem, & num. 11.
12 Sævitia unicus actus licet atrox, non eſt ſufficiens pro ſeparatione tori.
13 Maritus poteſt uxorem percutere ad emendationem.
14 Separatio tori peti non poteſt ob cauſam deletam per reconciliationem ſequutam inter Conjuges poſt eventum dictæ cauſæ.

DECISIO XCIV.

1 AGgravatoriam contra Evam Schaiteriam a Jaco-
bo Ferro ejus viro petitam denegarunt Domini
ex eo, quod Declaratoria hic in Curia lata præcedere
debuiſſet: Rota in Colonien. præcedentiæ 14. Maji 1646.
2 in fin. coram R. P. D. meo Peutingerio: conceſſa enim a
Vicario Tridentino in vim executorialium Rotalium,
nullatenus ſuffragari valuit: Lancellot. de attent. part.
2. cap. 1. n. 34. Rota in Vicen. Prioratus 19. Martii 1610.
coram Sanctiſſimo Domino Noſtro tunc Rotæ Auditore,
quæ eſt poſt ſecundum Volumen conſiliorum Farinacii,
deciſ. 283. num. 1. & 2. & in Avenionenſ. decimarum 2.
3 Maji 1644. coram Reverendiſſimo Patre Domino meo Peu-
tingerio. Nam licet ei data eſſet facultas declarandi &
denunciandi nihilominus de ſtylo executores in par-
tibus, executoriales condemnato dumtaxat intimant,
& illis reproductis coram Rota, hæc tantum procedit
ulteriorem executionem: Veſtr. in praxi, lib. 8. cap.
ult n. 16. verſu, & quamvis. Felin. in cap. ad proban-
dum, n. 6. de re judicata, Seraph. deciſ. 1116. nu. 2. cum
aliis in dicta Vicen. Prioratus, coram Sanctiſſimo Domino
Noſtro, & in dict. Avenionen. decimarum, coram Re-
verendiſſimo Patre Domino meo Peutingerio.
4 Verum cum modo ſoliti quatuor termini fuerint
ſervati, juxta praxim relatam per Veſtr. in dict. cap. ult.
num. 19. approbatam per Rotam in Leodien. Scolaſtriæ 2.
Julii 1547. coram Reverendiſſimo Patre Domino meo Ve-
roſpio; in Ampurien. ſeu Civitaten. electionis Vicarii
26. Junii 1648. coram Reverendiſſimo Patre Domino meo
Meltio. in Colonien. Vicariæ 4. Maji, & 3. Decembris
1649. coram Reverendiſſimo Patre Domino meo Ottbobo-
no, & alibi ſæpius, cenſuerunt Domini eſſe proce-
dendum ad ulteriora in Declaratoria ob proter-
viam, & contumaciam dictæ Evæ, mandatis Ro-
talibus parere recuſantis: cap. Venerabilibus, §. por-
ro, de ſentent. ex commun. in 6. Rota coram Seraph.
deciſ. 551 n. 4. in recent. deciſ. 407. n. 12. part. 4. tomo 2.
in Burgen. attentatorum 14. Martii 1646. coram Reveren-
diſſimo Patre Domino meo Ottbobono, & in Toletano Ca-
nonicatus 28. Junii eo anno 1646. coram Reverendiſſimo
Patre Domino meo Ottbobono. Cum enim per relaxatio-
5 nem executorialium jamdiu fuerit cœpta executio,
Rota in Burgen. decimarum de Scalante 28. Octobris
1586. coram Bubalo, in Cornetana pecuniaria 4. Julii
1601. coram præclaræ memoriæ Cardinali Hieronymo Pam-
philio quæ eſt deciſ. 826. parte 4. diverſ. cum cæteris
adductis per Add. ad ſanctæ memoriæ Gregorium de-
ciſ. 458. n. 10. verſ. cœpta, utique debet ad ulteriora
procedi, ut finis tandem litibus imponatur, & man-
data hujus ſacri Tribunalis debitæ executionis deman-
dentur; juxta leg. quidem exiſtimaverunt, in fine,
Digeſtis, ſi certum petatur, Rota in Montis Faliſci, ſup-
plementi legitimæ die decimo Octavo Junii, anno milleſi-
mo ſexcenteſimo quadrageſimo ſecundo, in principio, co-
ram R. P. D. meo Bichio, & in Anconitana dotis die vi-
geſimo quarto Aprilis anno 1643. coram R. P. D. meo Cerro.
Nec ſubſiſtere viſa fuit prætenſa ſententiæ Rotalis
injuſtitia, quatenus deducitur ex eo, quod Eva con-
demnata fuerit ad cohabitandum cum viro etiam extra
Germaniam, contra formam in Capitulis matrimo-
nialibus præſcriptam.
6 Quia cum juſta, & legitima ſupervenerit cauſa, ob
quam Maritus in loco convento inhabitare non valuit;
Eva eum ſequi tenebatur, pacto non obſtante: Can-
cer. variarum reſolutionum libro 3. cap. 7. num. 9. verſ.
niſi aliqua: Capyc. deciſ. 133. num. 2. De ſuperve-
nientia autem juſtæ cauſæ, ſatis docuiſſe Ferrum,
Dominis viſum eſt; tunc ex inimicitiis in illis parti-
bus contractis, tum ex infirmitatibus ibi cum peſſime 7
habentibus, cui propterea ad valetudinem recuperan-
dam neceſſe fuit in patriam remeare, alioquin maxi-
mo vitæ diſcrimini ſubjiciebatur ob nimiam aeris Ger-
manici inclementiam, ut deponunt teſtes in ſummario,
num. 12. & late probatur in deciſione in hac cauſa emanata
die 27. Junii, anno 1646. coram Reverendiſſimo Patre Do-
mino meo Celſo.
Quæ vero de ſævitia viri ad infirmandam dictam
ſententiam adducebantur, habita non fuerunt in con-
ſideratione; ex quo teſtes ſunt ſingulares, & omnes
fere de auditu, & alios patientes defectus, de quibus
per informantes: & tamen ubi de ſeparatione tori agi-
tur, quia eſt cauſa gravis & ardua, requiruntur neceſ- 8
ſariæ & concludentes probationes: Pariſ. conſ. 54. nu.
15. lib. 4. Roland. conſil. 27. num. 10. lib. 3. Rota coram
ſanctæ memoriæ Gregor. XV. deciſ. 294. num. 12. coram
Buratto deciſ. 711. num. 1. deciſ. 815. num. 1. & 2. & co-
ram Reverendiſſimo Urgellen. deciſ. 72. num. 2. Quod-
que teſtes de ea deponentes, ſint omni exceptione ma-
jores: Gloſſ. in cap. 1. & ibi Abb in 3. not. de conſangui- 9
nitate & affinitate, Natt. conſil. 616. nu. 1. Socin. jun.
conſil. 86. num. 6. & ſeqq. lib. 2. Barboſ. in Rubrica ſolu-
to matrimonio, parte 2. num. 27. Rota deciſ. 441. num.
2. parte 1. deciſ. 324. num. 3. parte 6. recent. & talis ſævi- 10
tia probanda eſt, quæ apta ſit gravem, & inconſtan-
tem virum cadentem metum incutere: Sanchez. de ma-
trimonio, lib 10. diſput. 18. num. 16. Pont. eod. tracta-
tu, lib. 9. cap. 23. num. 5. Rota in Neapolitana ſepara-
tionis tori die 12. Martii anni 1646. coram Reverendiſſimo
Patre Domino meo Peutingerio, adeo ut mulieri trepi- 11
danti cautione mediante ſufficienter conſuli nequeat;
juxta notata in capit. ex transmiſſa, in capit. litteras, in
fine, de reſtitut. ſpoliat. cap. 1. & ibi Gloſſa in verbo, ſu-
ſpectum, ut lite non conſtet. Aldobrandinus conſil. 71.
num. 3. lib. 1. Farinacius conſil. 157. num. 4. lib. 2. Gut-
tierrez Canonicarum quæſtionum, lib. 1. quæſt. 24. num.
2. cum aliis cumulatis in deciſ. 115. num. 1. deciſ. 324.
num. 11. p. 6. recent.
In propoſito autem probatum fuit de tribus, vel
quatuor, & quidem levibus colaphis una vice tantum
impactis, qui, licet graviores fuiſſent, ad præten-
ſum effectum non ſuffragarentur; cum actus unicus
quantumvis atrox, ad ſeparationem tori non ſufficiat: 12
Baldus conſil. 176. numero 3. libro primo. Bertazol. con-
ſil. crimin. 228. num. 14. libro 1. Sanchez de Matrimonio,
lib. 4. diſput. 1. num. 22. & lib. 10. dict. diſputatione
18. ſub numero 16. Rota deciſione 371. num. 5. poſt ſe-
cundum volumen conſil. Farinac. in recent. dicta deciſio-
ne 155. num. 2. part. 6. in Romana Separationis tori, die
quarta Julii anni milleſimi ſexcenteſimi vigeſimi noni, §.
qua verbera: coram Eminentiſſimo Domino Cardinali Ve-
roſpio, & in Bononien. Separationis tori die vigeſima pri-
ma Februarii proxime præteriti, coram Reverendiſſimo
Patre Domino meo Bichio: maxime quando proceſſit,
ut in hoc caſu, ad emendationem uxoris, viro ex 13
cauſa permiſſam; Abb. in capite, quemadmodum, §.
illud autem, numero decimo quinto, de Jurejurando,
Tiraq. de legib connub. leg. 1. gloſſ. 1. num. 22. Rolan-
dus conſil. 27. num. 15. & 16. volumine tertio. Farina-
cius dicto conſilio 157. num. 15. volum. 2. & ibi poſt eum
Rota deciſ. 39. deciſione 371. utrobique num. 4. in recent.
deciſione 155. n. 4. deciſione 324. num. 8. parte 6. in Roma-
na Separationis thori die prima Februarii, anni milleſimi
ſexcenteſimi decimi ſexti coram Sanctiſſ. D. N. & in præ-
citata coram Eminentiſſimo Domino Cardinali Veroſpio.
Et ceſſat quælibet difficultas; quia poſt hujus-
modi altercationes, & jurgia in obſequiis marita- 14
libus perſtitit Eva, & etiam in cohabitatione per-
ſeveravit ac thalamo, ex quo etiam fœtum conce-
pit, & puellam enixa eſt; ut in ſummario num. 11.
Quare illius cauſæ prætextu non poteſt nunc petere
thori ſeparationem, cum omnem amaritudinem præ-
cedentem ſubſecuta reconciliatio deleverit, & ſe-
parationis cauſam, ſi quæ extitiſſet, prorſus ablue-
rit: Gloſſa in cap. plerumque, verbo nec reconcilia-
ta, de donationibus, inter virum & uxorem, Berta-
zol. dicto conſilio 228. n. 12. lib. 1. Rimin. junior.
conſilio 174. num. 28. Rota coram Seraphino deciſ.
1315.

Digitized by Google

1315. num. 3. & in Hiſpalen. Separationis thori, die vigeſima ſeptima Februarii, anni milleſimi ſexcenteſimi vigeſimi ſeptimi, coram Eminentiſſimo Domino Cardinali Macchiavello.

Peruſina Penſionis, Veneris 9. Decembr. 1650.

Coram R. P. D. Peutingerio.

SUMMARIUM.

1 *Penſionis translatio facienda eſt, ſervata forma præſcripta in indulto transferendi.*

2 *Penſionis translatio nutibus fieri non poteſt, quando indultum transferendi vult, quod transferens nominet translatarium.*

3 *Penſionis translatio per nutus facta, tunc minus ſuſtinetur, quando nutus emanarunt ab infirmo in ultimo vitæ ſpiritu conſtituto, & maxime morbo gravato, & ab importunis adſtantium inſtantiis.*

4 *Penſio quatenus poſſet nutu transferri, requirerent nutus ita certi & indubitati, ut claram transferentis intentionem convincerent.*

5 *Translatio penſionis per nutus tunc minus cenſetur valida, ſi deficiat inconcuſſa eorum certitudo, & perfecta ſanitas mentis, ac deliberata voluntas transferentis.*

6 *Nutus, ut ſuppleant expreſſionem vocis, neceſſe eſt, quod proveniant ab eo, qui perfecta memoria, ac ratiocinationis ſanitate fruatur, ita ut ex illis arguere liberum conſenſum, & determinatam voluntatem Judex poſſit.*

7 *Judicis arbitrio deferri ſolet in cognitione ſanæ mentis ejus, qui actum gerit.*

8 *Dementia infirmi arguitur ex eo, quod Sacramenta Eucbariſtiæ, ac pœnitentiæ non fuerint miniſtrata.*

9 *Sacramenti pœnitentiæ capax quilibet eſt per ſigna, & nutus, dummodo ſana mente fruatur.*

10 *Sarnen. & Pariſ. in locis hic relatis declarantur.*

DECISIO XCII.

OBtenta per Abbatem Rodulphum Monaldum
Translatarium bonæ memoriæ Cardinalis Ubal-
di nova audientia adverſus deciſionem ſub die vigeſi-
mo octavo Maji, anno milleſimo ſexcenteſimo qua-
drageſimo nono, coram me emanatam, in qua di-
ctum fuerat, ſententiam Judicis ab A. C. deputati con-
cedentem ei immiſſionem in quaſi poſſeſſione exigendi
annuam penſionem ſcutorum 250. ſuper Prioratu Ec-
cleſiæ Marciani, Peruſinæ Diœceſis, tanquam inju-
ſtam non eſſe exequendam: Hodie cauſam reproposui,
qua denuo accurate diſcuſſa, pro confirmatione ejuſ-
dem deciſionis Domini reſponderunt, ex hoc potiſſi-
mo & inevitabili motivo, ſemper ſubſiſtente, quia
forma præſcripta in Brevi a ſanctæ memoriæ Urbano
Octavo, eidem Domino Cardinali ad penſiones trans-
ferendas conceſſo, nequaquam ab ipſo ſervata fuit.
Non enim coram Executore nominavit perſonam,
ad cujus favorem penſionem reſervari volebat, mi-
nuſve eam coram Notario, & teſtibus tranſtulit, ut
dicto Brevi *in ſummario Rodulphi, num.* 2. expreſſe le-
gitur, ibi, *per te, etiam in mortis articulo, nominan-
di*: & ibi, *ſeu ſi tibi magis placuerit penſiones hujuſmodi
in unam, vel plures perſonas per te quandocunque etiam
coram ſolis Notario, & teſtibus transferre poſſis, conce-
dimus & indulgemus.* Quæ quidem forma omnino a
1 Domino Cardinali ſervanda erat, ut præter allegatos
in deciſione, quæ revidetur, *§. deinde, hic modus, &
§. ſequenti coram me*, tradit Cald. *de jur. Emphyt. lib. 2.
quæſt. 6. ſub n. 20. verſ. & primo obſtat*: Rumin junior.
conſil. 467. nu. 13. & ſequenti, lib. 4. Surdus *deciſ.* 268.
num. 9. Rota *coram Reverendiſſimo Urgellen. deciſ.* 225.
n. 3. & 4. Eo magis, quia decreto irritanti munita fuit:
ad tradita per Manticam *dec. 286. n. 2. & ſeqq.*
2 Non obſtat, quod idem Dominus Cardinalis nutu
& ſignis, oculiſque, & capite ad importunitatem cu-
juſdam Fratris Ordinis Minorum ſciſcitantis ab eo,
an penſionem hanc in præfatum Rodulphum, ejus ne-
potem, transferre vellet, annuerit, ac ſucceſſive eo-
dem Religioſo inſtante, per Canonicum quemdam
ibi præſentem, vigore dicti Brevis, caſſatio & reno-
vatio dictæ penſionis ad favorem ejuſdem Rodulphi
nepotis effective fuerit: Quia cum in ventre Brevis
Pontificii certus datus eſſet modus transferendi, ac
ſpecialis præſcripta forma nominationis perſonę trans-
latarii ab ipſomet Cardinali transferente fienda, non
potuit aliter nutu vel ſimilibus ſignis adimpleri; præ-
ſertim in re gravi, & maturam deliberationem requi-
rente: ad textum *in leg. in quibuscunque negotiis, 47.
ff. de act. & obligat. leg. ubi non voce 167. ff. de reg. jur.* &
optime confirmavit Rota *dec. 38. n. 24. 34. & 62. p. 6.
recent.*
Quæ quidem concluſio in propoſito caſu magis viſa 3
fuit Dominis admittenda: quia conſtat, quod nutus,
& ſigna prædicta a Domino Cardinali emanarunt, eo
tempore, quo ille lethalis apoplectici morbi gravitate
maxime oppreſſus, & in extremis vitæ conſtitutus erat,
non quidem ſuper approbatione Scripturæ ac diſpoſi-
tionis, prius eo deliberate mandante, conſcriptæ,
dum perfectæ mentis ac intellectus ſanitate fruebatur;
ſed in ipſo inſtanti ſuggerente, ac ſollicite & impor-
tune nimium reiteratis vicibus magna voce clamante
& concutiente quodam Fratre Regulari.
Nec fuerunt adeo certa illa ſigna, ut claram & de- 4
liberatam demonſtraverint ejus voluntatem, ita quod
nullum reliquerint hæſitationi locum; prout in om-
nem caſum neceſſarium fuiſſet; ſed an conſenſus, vel
afflictionis & vexationis, ſeu alterius paſſionis argu-
menta fuerint, non adeo dignoſci potuit, ut concors
fuerit circumſtantium ſententia; pluribus nempe con-
ſenſum negantibus, & admirantibus; quibus fama,
communiſque opinio adhæſit, ut teſtes deponunt.
Ideoque merito nullum ſuper eis conſtitui poteſt pro 5
validitate dicti actus fundamentum; cum deficiat in-
concuſſa eorum certitudo, & perfecta omnino ſanitas
mentis, & intellectus, ac libera prorſus Cardinalis de-
liberatio, & declaratio Bart. *in leg. nutu, in fin. verſ.
prædicta intelligo, ff. de leg.* 3. Clar. *in §. teſtamentum,
quæſt. 37. num. 6. & 7.* Gabr. *comm. concluſ. lib. 4. de te-
ſtibus, concluſione 2. num. 10. verſ. Tertio limita: cum
ſeq.* Menoch. *conſil. 45. ſub num. 44. verſ. eſt ratio:* Man-
tica *de conject. ultim. volunt. lib. 2. titulo 6. ſub num. 9.
& deciſ. 60. num. 6.* ac aliis relatis reſpondit Rota *in
Senogallien. bonorum 30. Maji 1644. in §. eo magis, & 15.
Maji 1645. in §. Juſtitia vero, coram R. P. D. Cerro.*
Nec obſtat Medicorum Urbis diſcordia circa quali-
tatem morbi, aliis Apoplexiæ, aliis vero Aphoniæ
judicantibus.
Nam quidquid de hoc ſit, id unum plane conſtat:
quod Cardinalis ejuſmodi repetitis ſymptomatibus ſe- 6
mel ac bis terque percuſſus, ut teſtes deponunt, haud
perfectæ memoriæ ac ratiocinationis ſanitate frueba-
tur: ita ut vehementibus illis vocibus ſubito excitatum
perfectum, ac liberum per hujuſmodi nutus, ac ſigna
præbuiſſe conſenſum, oris proprii expreſſioni æqui-
pollentem, ut opus eſſet, Judex decernere non va-
leat; cujus prudenti arbitrio in hac cognitione pluri-
mum deferri ſolet: ut poſt Abb. probat Pariſ. *conſ. 63.
ſub num. 8. verſ. & Abb. lib.* 4. 7
Præſertim, quia ex atteſtatione Parochi relata *in
ſummario præcedentis poſitionis dictæ Eccleſia Marciani nu.* 8
22. apparet Sanctiſſimum Euchariſtiæ, imo nec Pœni-
tentiæ Sacramentum illi miniſtrari potuiſſe: cujus ta-
men mediantibus nutibus, ac ſignis, capax omnino
erat; nec ullo pacto deſtitutus fuiſſet, ſi mente, ac 9
intellectu vere ſanus extitiſſet.
Nec quicquam faciunt tradita per Sarnen *ad Reg. de
infir. quæſt. 16. verſ. prædictis tamen non obſtantibus:* quem
refert Pariſ. *de reſignat. lib. 6. quæſt. 4. ſub num. 35. verſ.
ubi pro hoc.*
Quia non tractant quæſtionem propoſitam, ſed ſo-
lum, an ſub illa Regula de beneficiorum reſignatione 10
diſponente comprehendantur translationes penſio-
num. Et quatenus referunt translationem factam nu-
tu magis quam verbis per bonæ memoriæ Joannem de
Urias, quæ valida fuit judicata; loquuntur de cer-
tis & indubitatis ſignis ab eo præſtitis, qui perfecta
mentis ac intellectus ſanitate fruebatur, ita ut de
volun-

voluntate deliberata, & conſenſu illius dubitari non poſſet; prout dubitari contingit in caſu noſtro.

Et ita utraque parte diligentiſſime informante reſolutum fuit, &c.

Bononien. Hæreditatis, Veneris 14. Martii 1651.

Coram R. P. D. Bichio.

SUMMARIUM.

1 *Teſtamentum primum revocatur per poſterius.*

2 *Teſtamentum primum non revocatur per poſterius minus validum.*

3 *Teſtamentum factum ad interrogationem alterius, ſuſtinetur, quando interrogans eſt perſona non ſuſpecta, & teſtator ſana mentis.*

Amplia ut n. ſeq. & n. 8.

4 *Teſtamentum ad interrogationem alterius ſuſtinetur, etiamſi agatur de revocatione alterius præcedentis facti ad pias Cauſas.*

5 *Laborans in extremis non præſumitur velle revocare teſtamentum factum, dum bene valebat.*

Declara, ut num. ſeq.

6 *Præſumptio cedere debet veritati.*

7 *Teſtatoris mens ſervanda eſt, etiamſi fuerit expreſſa ab emittente ſpiritum, dummodo Teſtator ſit ſani judicii.*

8 *Teſtamentum ad interrogationem tunc maxime ſuſtinetur, quando teſtator interrogatus reſpondit non per ſolam dictionem,* ſic, *ſed per verba diſpoſitiva.*

9 *Teſtamentum ad interrogationem conditum ab oppreſſo gravi morbo tunc non ſuſtinetur, quando concurrit aliqua fraudis ſuſpicio; ſecus ſi iſta abſit.*

10 *Mortis proximitas pro validitate teſtamenti non eſt attendenda, ſed mentis ſanitas, & voluntas teſtandi.*

11 *Voluntas teſtandi bene probatur per tres teſtes de illa deponentes, quam ſolemnis diſpoſitio fuit ſubſecuta.*

12 *Teſtamentum præſumitur ſcriptum de mandato Teſtatoris.*

13 *Teſtatorem ſana mentis fuiſſe, lex præſumit; niſi contrarium probetur, licet ejus obitus paulo poſt teſtamentum fuerit ſequutus.*

14 *Diſpoſitio facta ad favorem ejus, qui erat ab inteſtato ſucceſſurus, indicat Teſtatoris ſanam mentem.*

15 *Teſtes deponentes de dementia Teſtatoris abſque expreſſione actuum, qui illam probent, non merentur fidem.*

16 *Teſtibus deponentibus de ſana mente Teſtatoris major adhibetur fides, quam aliis deponentibus de dementia.*

17 *Teſtium rogatus in teſtamento adhibitorum probatur per depoſitiones duorum teſtium.*

18 *Sufficit, quod teſtes fuerint rogati a quocunque præſente, & patiente teſtatore.*

19 *Statutum Bononiæ* lib. 4. de teſtam. §. ſi vero, & §. ſi aliqua, *inducens certam formam teſtandi, reſpicit certum effectum, ſcilicet obviandi fraudibus.*

20 *Forma inducta a Statuto ad effectum obviandi fraudibus, adimpleri poteſt per æquipollens, ſi effectus ſequatur.*

21 *Statutum Bononiæ* rubr. de probat. § præterea, lib. 2. *declaratur.*

22 *Caſus mixtus non comprehenditur ſub diſpoſitione Statuti.*

23 *Statutum excludens certas probationes intelligitur, niſi illa adminiculata ſint alio probationum genere.*

24 *Solemnitas requiſita a Statuto relaxatur tempore neceſſitatis.*

25 *Teſtamentum ad pias Cauſas non cenſetur revocatum per ſequens abſque ſpeciali derogatione.*

Declara, ut num. 26.

DECISIO XCVI.

MOnaſteriis Sanctorum Dominici, & Martini de
Bononia parentibus immiſſionem ex primo te-
ſtamento condito de anno 1637. a Paulo Burgugnono,
1 annuendum non eſſe Rota cenſuit: Quia illud per
aliud teſtamentum poſterius ad favorem matris, &
uxoris Teſtatoris conditum de anno 1647. revocatum
fuit, §. *poſteriore, Inſtit. quib. mod. teſt. infirm.* Bart.
in l. ſi jure, num. 3. ff. leg. 3. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 1. 2
cap. 48. n. 1.

Neque urgent objecta adverſus poſterioris teſta-
menti validitatem ad hunc effectum neceſſarium, *dict.
leg. jure, ff. de leg. 3.* Aretin. *in dict. §. poſteriore, num.*
2. Mantica *de conject. lib. 12. titulo 1. num.* 39. Quod
enim hæredes in eo inſtituti fuerint prævia interro-
gatione Fratris Franciſci Mariæ Jacomelli, Viri
Religioſi, Teſtatorem tunc morti proximum ad æ-
ternam ſalutem coadjuvantis, qui fertur interrogaſ-
ſe Teſtatorem, an vellet mediam hæreditatem Ma-
tri & mediam Uxori relinquere? non eſt momen-
ti, quando teſtator mentis compos erat, & articu-
late ac diſtincte loquebatur; quia tunc ejus volun-
tas eſt clara, & a teſtibus audita; nec præſumitur
ab interrogante ſeducta vel extorta, cum Teſtator 3
ſciret, & poſſet negative reſpondere: & de cætero
permiſſum ſit etiam in extremis laboranti condere
teſtamentum, ad alterius, maxime non ſuſpecti, in-
terrogationem; ut poſt Alex. Socin. Cravett. Corn.
Silvant. & plures alios tradit Surd. *conſ. 414. num.* 58.
ubi ait, his duobus concurrentibus, neminem inve-
niri, qui contrarium ſentiat: Salon. de Pace *conſ. 7.
ſub n. 15.* ubi quod in his terminis opinio Gloſſ. ſin-
gularis *in leg. jubemus, verbo, quemadmodum, C. de
teſtament.* Teſtamentum validum eſſe affirmantis,
communiter approbata eſt in judiciis, & in Scholis:
Farinac. *conſil.* 97. *num.* 16 *lib.* 1. Menoch. *conſil.* 45 *n.* 35.
& præſumpt. 8 *n. 14. lib. 4.* Perez. *conſil.* 9 *n.* 5. Matthierez
*recollect. lib. 5. titulo 4. lib. 1. gloſſ 16. ſub. n. 12. verſ. ſed quo-
ties:* Gratian. *diſcept.* 659. *n.* 11. Fuſar. *de ſubſtitution. qu.*
288. *n.* 1 *&* 2. Clar. *in §. teſtamentum quæſt.* 37. *n.* 3. Cy-
riac. *controverſ.* 407. *n.* 99. *&* 244. Argentr. *in conſuetud.
Britann. cap.* 581. *n.* 2. Gamm. *deciſ.* 46. *n.* 5. Peregrin. *deciſ.
Patavin.* 80. *n.* 5 Rota *deciſ* 638. *n.* 1. *&* 8. *par* 1. *diverſ.
& deciſ.* 581. *n.* 31. *&* 32. ubi advertit, quod fere om- 4
nes Doctores loquuntur, etiam quando agitur de
præcedentis teſtamenti revocatione; & etiamſi præ-
cedens eſſet factum ad favorem piæ Cauſæ *par.* 4.
tom. 3 *recent.* aliiſque in terminis revocationis prioris
teſtamenti allegat. Modern. Carpen. *controv. forenſ.
cap.* 3. *n.* 32. *& ſequentibus.* Nam præſumptio quod 5
laborans in extremis noluerit revocare primum te-
ſtamentum in bona valetudine conditum, Cancer.
Seſſ. *deciſ. Aragon* 56. *ſub num* 30. *verſ. tertia limitatio,*
Menoch *præſump.* 7. *n.* 40. *verſ.* 4. *lib.* 4. cedit veritati 6
per ſecundum teſtamentum rite compoſitum patefa-
ctæ: Caſtr. *in leg. ſancimus, n.* 5 *Cod. de teſtament.* ſem- 7
perque mens teſtatoris etiam emittentis ſpiritum, ſi
alioquin ſani judicii fuerit, ſervanda eſt: Caſtill.
de conject. ultim. voluntat. cap. 27. *num.* 5. Cyriac. *con-
trov.* 407. *num.* 115. Rota *inter conſil. Farinac. conſil.* 97.
num. 30.

Quod facilius procedit, ubi teſtator interrogan- 8
ti non reſpondet ſimpliciter per verbum, *ſic*, quod
plerumque in mortis agone poſiti facere ſolent, ne
importunis adſtantium interrogationibus turbentur;
ſed ipſa nomina hæredum protulit, & per verba diſ-
poſitiva eos ſe hæredes facere declaravit, Surd. *dict.
conſ.* 414. *ſub num.* 5. *verſ. ubi dicit: & num.* 62. poſt
Alciat. *conſ.* 534. *numer.* 12. alias *conſ.* 78. *tom.* 3.
lib. 9. *num.* 12. *verſ. quæ limitationes:* Soc. Jun. *conſ.*
144. *n.* 54. *lib.* 2.

Eoque magis, ſi conſtat de præcedenti delibera-
ta voluntate teſtandi: nam utrumque ſeriam libe-
ramque fuiſſe teſtatoris diſpoſitionem demonſtrat,
ac excludit omnem fraudis ſuſpicionem, ob quam
in aliis caſibus, de quibus doctores pro contraria
parte allegati loquuntur, Teſtamentum ab oppreſſo 9
gravi morbo conditum ad interrogationem alterius,
executionem non meretur: Surd. *d. conſ.* 414. *nu.* 53.
in fine Menoc. *d. conſil.* 45. *n.* 36. ubi quod in his ter-
minis nulla eſt conſtituenda differentia, quod aga-
tur de revocatione Teſtamenti jam conditi, vel
non: Ludov Bell. *conſ.* 54. *n.* 3. *verſ. ſi non conſtet.* Gabriel
de Teſtament. concl. 1. *n.* 17. *&* 19. Theſaur junior *qu.* 99. *n.*
6. *verſ. tertia quod procedat: & verſ niſi clare conſta-
ret, & verſ. quamvis & num.* 7. *circa finem:* ubi quod
mortis proximitas non eſt ita attendenda, quin magis
conſideretur mentis ſanitas, & præambula voluntas 10
teſtan-

Digitized by Google

teſtandi: *& num. 15. & 16. verſ. quando conſtaret: lib.*
2. Mantica *de conject. lib. 2. tit. 6. ſub num. 9. & 10.* Seſt.
dec. Aragon. 56. ſub num. 30.
11 In caſu vero noſtro, deliberata voluntas teſtandi
probatur ex tribus teſtibus, nempe primo, quinto, &
octavo (quia ſufficiunt ad probandam præambulam
voluntatem Teſtatoris, quam ſolemnis diſpoſitio ſub-
ſecuta fuit; juxta notata per Doctores *in leg. hæredes
palam § ſi quis poſtea, Digeſtis, de teſtam.* Bart. *in leg. 2.
num. 39. Digeſtis, de vulgar & pupillar.* Surd. *conſ.* 129.
num. 29. & *conſ.* 414. *num.* 67. Joannes Franciſcus a
Ponte *conſil. 63. num. 9. lib. 1.* Cancer. *variar. reſolut.
tom. 3. cap. 20. num. 410.* Buratt. *deciſ. 616. num. 16.* Rota
inter recent. deciſ. 765. num. 6. & 2. ſequentibus parte 2.
& in puncto plures concordantes refert Altograd. *conſ.
73. numero 3.*) deponentibus quod ante interrogatio-
nem Fratris Franciſci Mariæ, Teſtator declaraverat
ſe velle teſtari, faciendo ad hunc effectum perquiri
Notarium: quod in puncto ponderat Surd. *d. conſil.
414. ſub n. 54. infra med.* ibi *at quia Notarium, &c.* Ne-
guſ. *q. 18. ſub num. 4. verſ. nec apparet.* Menoch. *d. præ-
ſupt. 8. n. 34. lib. 4.* Papon. *conſ. 36. n. 50.* Aym. *conſ. 117.
n. 1.* Theſaur. *dict. quæſt. 99. num. 6. in fine*, ubi, quod
ſufficit aliquo modo conſtare de præcedenti volunta-
12 te, *libro 2.* & mandando eidem Franciſco Mariæ, ut
teſtamentum ſcriberet, prout ſcripſit, & de mandato
teſtatoris ſcripſiſſe præſumitur; Decian. *conſil. 7. nu-
mero 4. libro 4.* Gabriel. *de teſtament. concluſ. 2. nume-
ro 15.* Cyriac. *controverſ. 407. numero 98.* & in puncto
teſtamenti conditi ad interrogationem, Riminald.
jun. *conſ. 261. num. 7.*
13 Inſuper omnes teſtes deponunt, teſtatorem articula-
te reſpondiſſe. *Che laſciava mezza la ſua robba a ſua Ma-
dre, e mezza a ſua Moglie*, & ſecundus teſtis, tertius,
quartus, ſextus, & nonus affirmant, quod erat ſanæ
mentis; licet paulo poſtea deceſſerit: prout enim lex
præſumit, niſi contrarium probetur: *c. fin. de ſucceſſ. ab
inteſtat.* cum aliis allegatis *in dec. 34. n. 7. parte 5. deciſ.
298. n. 17. p. 6. recent.* in puncto Anton Perez, *conſ. 9.*
13 *n. 6.* Gomez. *in l. Tauri, n. 103.* & ipſa diſpoſitio facta
ad favorem Matris alias ab inteſtato ſucceſſuræ de-
monſtrat. Hond. *con. 78. n. 61. lib. 2.* Mantica *de conject.
lib. 2. tit. 5. n. 7.* Cyriac. *controv. 407. n. 115.* Rota *dec.
570. nu. 20. & dec. 581. n. 45. p. 4. tom. 3. recent.*
15 Unde curandum non eſt de tribus teſtibus contra-
rium aſſerentibus; nullam enim reddunt ſui dicti ra-
tionem, explicando actus non ſanæ mentis, ut debuiſ-
ſent: Buratt. *dec. 256. n. 9.* Duran. *dec. 168. n. 17.* Rota *in
recent. dec. 233. n. 26. & 28. p. 7.* Et præter quod iidem
16 teſtes aliter prius judicialiter, & extrajudicialiter de-
poſuerant, eliduntur a pluribus de ſana mente teſtan-
tibus: Cyriac. *d. controv. 407. n. 261.* Rota *d. dec. 570.
n. 17. p. 4. tom. 3. recent.* Concurrente maxime præſum-
ptione educta ab inſtitutione Matris: ut in his termi-
nis reſpondit Menoch. *conſ. 4. n. 41. & præſumptione
8. ſub num. 34. verſ. tertium eſt ſignum, libro tertio*, Ro-
ta *dict. deciſ. 570. in fine.*
17 Defectum rogitus teſtium ex adverſo allegatum, tol-
lunt quartus, ſextus, & nonus teſtes, qui aſſerunt te-
ſtes in teſtamento adhibitos fuiſſe a teſtatore rogatos:
id quod etiam duobus teſtibus probari tradit Mantica
de conjecturis lib. 12. tit. 16. n. 16. Surd. *d. conſ. 41. n. 24.* &
alii relati *in Romana teſtamentis ſeu hæreditatis* 17. *Ju-*
18 *nii* 1611. *coram Sacrato*, impreſ. apud Gratian. *diſcept.
550. nu. 46.* & ſatis eſſe, a quocunque teſtes rogati fue-
rint, præſente teſtatore, & patiente; voluit Alex.
conſ. 47. n. 4. lib. 2. Mantica *de conject. lib. 2. tit. 11. n. 4.*
Grat. *diſcept. 550. num. 7. diſcept. 843. n. 23.* Magon. *de-
ciſ. Lucen. 32. num. 6.*
19 Nihilque refert, quod neque duo ex teſtibus rogatis,
neque unus ex illis, & Sacerdos, qui teſtamentum ſcri-
pſit, ſe cognoſcere Teſtatorem dixerint, ut requirit
ſtatutum Bononiæ *lib. 4. titulo de teſtament. §. ſi vero in
Guardia, & §. ſi aliqua*: ubi diſponitur, quod alias
ultima voluntas pro non legitima habeatur: Cum enim
forma hæc ſtatutaria ſit ſubſtantialis, & reſpiciat certum
effectum, obviandi ſcilicet fraudibus; ut in puncto ad-
vertit Bero, *conſ. 1. n. 43. lib. 2.* qui effectus æque bene
20 ſequitur, ſi aliunde certum ſit teſtibus vel Sacerdoti
fuiſſe cognitum teſtatorem, prout in caſu noſtro, quo.

Sacerdos erat Confeſſarius Teſtatoris, & teſtes erant de
eodem loco, & Parochia, ſatis dicitur eadem forma
adimpleta per æquipollens: quod admitti dixit in his
terminis, Rota *dec. 149. n. 13. & ſeq. p. 6. recent.* ubi alle-
gantur concordantes: & bene ad propoſitum Ancha-
rius *quæſt. 11. ſub num. 26. verſ. & etiam lib. 2.*
Aliud pariter Statutum Bononiæ *lib. 2. de probat. ſo-* 21
lut. præterea, juncto §. ſalvo: rejiciens probationem te-
ſtamenti per teſtes, niſi de eo facta fuerit publica ſcri-
ptura, ad cujus corroborationem teſtes producantur,
non applicatur caſui noſtro: Tum quia ſchedula teſta-
menti ſcripta a Fratre Franciſco Maria in continenti,
& ſtatim ac Notarius haberi potuit, redacta fuit a No-
tario Terræ Plebis Centi in formam publici Inſtru-
menti, & proinde vel publicum Inſtrumentum cenſeri
debeat, vel caſus iſte uti mixtus, hoc eſt participans
de ſcriptura privata, & publico inſtrumento, ſub ſta- 22
tuto non comprehendatur: Jaſ. *in l. certi condictio, §.
1. num. 9. Digeſtis, ſi certum petatur*, Menoch. *conſ. 11.
nu. 5.* Surdus *dec. 147. ſub n. 14.* Duran. *dec. 36. n. 36.* & in
proximis terminis Cyriac. *controv. 246. n. 3. & 5.* Surdus
dec. 43. nu. 7. & dec. 277. nu. 21. tum quia Statutum ex- 23
cludens probationes per teſtes, vel etiam per privatam
ſcripturam, & uno verbo certas probationes, intelli-
gitur, niſi illæ adminiculatæ ſint alio probationum
genere: Bald. *in l. certi condictio 9. §. quoniam nu. 2.* ubi
etiam Fulgoſ. Caſtr. & Alex. *nu. 3. Digeſtis, ſi certum
petatur*, ibid. Bald. *conſ. 279. ſub num. 1. lib. 4.* Cyriac.
controv. 252. nu. 13. Rota Bononien. diverſ. *dec. 15. n. 8.*
qui eſt caſus noſter: Nam ſcriptura privata Religioſi
adminiculatur ſupradicto publico Inſtrumento Nota-
rii, ac teſtibus, quorum dicta, cum tenorem Inſtru-
menti referant, & fuerint in ſcriptis judicialiter reda-
cta, eo magis ceſſat diſpoſitio Statuti, quia habere vi-
detur vim publici Inſtrumenti: Bellon. *conſ. 22. n. 8.* Pa-
riſ. *conſ. 77. num. 20. lib. 2.* Soc. *conſ. 169. colum. fin. n. 13.
verſ. Ex quibus etiam: libro 2.* Monterius *dec. Aragon.
30. n. 7. & ſeq.* Maxime, quia ipſa Scriptura privata
Religioſi de per ſe aliquam fidem facit; Statutum ve-
ro cenſetur rejicere ſolum ſcripturam, nullam de ſe fa-
cientem probationem, ut notat Manteren. *ad dict. ſta-
tutum §. ex adverſo, verb. poſſ.* ſaltem quando, ut hic fa-
ctæ fuerunt diligentiæ pro habendo Notario, ſed ne-
ceſſitas imminentis mortis illum expectare non permi-
ſit; nam neceſſitatis tempore ſolemnitas requiſita a
Statuto relaxatur: ut in terminis ſimilis Statuti: Ro- 24
land. *conſ. 30. n. 13.* facit Surdus *dec. 277. ſub n. 18. verſ.
accedat*, & fere in puncto Seſſ. *deciſione Arragon. 430.
num. 12. & 13.*
Quæ omnia ſimul juncta ſuffragantur hæredibus
excipientibus de ſecundo teſtamento adverſus agen-
tes ex primo, per ea, quæ tradit Menochius *d. adi-
piſcend. remed. 4. n. 781. in fine*, Cyriac *controv. 246.
n. 4.* Surd. *dicta dec. 277. n. 12. & 13.*
Tandem non obſtat, quod primum teſtamentum, uti
conditum ad pias Cauſas, ac propterea habens implici- 25
tam clauſulam derogatoriam ad ſequens teſtamentum,
non cenſetur revocatum per poſterius ſine ſpeciali de-
rogatione: Decius *in l. fin. n. 44. C. de edict. Div. Adr.
toll.* Soc. jun. *conſ. 183. n. 35. libro 2.* Mantic. *de conject.
lib. 6. tit. 3. ſub nu. 52. verſ. ſecundo conſidero*: Cancer.
var. reſol. p. 1. c. 4. ſub nu. 9. Nam ſtante lapſu decen- 26
nii inter unum, & alterum teſtamentum; quia tanto
tempore præſumitur oblivio clauſulæ derogatoriæ
primo adjectæ, illud per ſecundum revocatur, etiam
abſque aliqua ſpeciali derogatione, ut originaliter vo-
luit Bald. *in leg. ſancimus, ſub nu. 10. verſ. idem forte,
Cod. de teſtament.* quem ſequitur *ibidem* Fulgoſ. *ſub
num. 2. verſ. quarta exceptio*: Caſtr. *ſub n. 5. verſ. item
ſi poſt primum* Corn. *n. 3. in fine*, Socin. *in leg. ſi mihi, &
tibi, §. in legatis, n. 15. verſ ex qua concluſione: Dige-
ſtis, de leg. primo*, Alexand. *conſil. 105. n. 7. lib. 4.* Capr.
conſil. 31. nu. 18. in fine, & rejecta contraria opinione
Aretini, tanquam communem ſequitur Pariſ. *Conſ. 10.
num. 17. lib. 3.* Ludovic. Bellus, *conſ. 109. nu. 36.* Clar.
in §. teſtamentum, quæſt. 99. colum. 7. verſ. ſcias etiam;
Card. Mantic. *de conject. lib. 12. tit. 8. nu. 16.* Rota *in
Peruſina bonorum de Herculanis 11. Maji 1582. §. circa ſe-
cundam partem coram Buratto*, ubi quod oblivio per
lapſum decennii præſumpta, facit præſumere clauſulæ

derogatoriæ mentionem fuiſſe omiſſam potius ex infirmitate memoriæ, quam defectu intentionis: quod libentius recipiendum eſt, ubi fuerunt in ſecundo teſtamento inſtituti venientes ab inteſtato.

Et ita deciſum, utraque parte informante.

Romana nullitatis Matrimonii, Mercur. 19. Junii 1651.

Coram R. P. D. Ottbobono.

SUMMARIUM.

1 *Affinitas contrahitur in primo gradu cum ſorore mulieris, quam quis carnaliter cognoſcit.*

2 *Affinitas in primo gradu dirimit matrimonium.*

3 *Copula carnalis eſt difficilis probationis.*

4 *Copula carnalis probari poteſt ex conjecturis, & præſumptionibus violentis, etiam ad effectum dirimendi matrimonium.*

5 *Oſcula conjuncta cum aliis actibus vehementem copulæ præſumptionem inducunt.*

6 *Concubitus mulieris cum viro, inducit vehementem copulæ præſumptionem.*

7 *Impuberes admittuntur ad teſtificandum de iis, quæ occulte fiunt.*

8 *Affinitas contracta ex copula illicita, probatur etiam per teſtes non omni exceptione majores.*

9 *Teſtis unici depoſitio adminiculatur ex teſtibus deponentibus de publica voce, & fama.*

10 *Copulæ præſumptio oritur ex frequenti acceſſu viri ad domum mulieris, niſi alia cauſa acceſſus aſſignetur.*

11 *Juventus viri & mulieris, ac frequens acceſſus ad domum mulieris inhoneſtæ, copulæ præſumptionem inducunt.*

12 *Confeſſio extrajudicialis viri, copulæ præſumptionem inducit.*

13 *Copulæ præſumptio oritur ex ſententia condemnatoria ob delictum ex ipſa copula reſultans.*

14 *Copula carnalis probatur ex pluribus conjecturis, quæ ad hunc effectum jungi debent.*

15 *Mulieres, quod ſint ſorores germanæ, probatur ex fide Baptiſmi, in qua filiæ earundem parentum enunciantur.*

16 *Sorores eſſe probantur mulieres ex eo, quod uti tales ſe ſe tractaverint.*

17 *Sorores eſſe probantur mulieres ex teſtibus deponentibus quod uti tales ab earum parentibus fuerunt tractatæ.*

18 *Sorores eſſe probantur mulieres ex communi reputatione, & tractatu.*

DECISIO XCVII.

1 FUit per Dominos reſolutum, conſtare de nullitate
matrimonii contracti inter Flaminium, & Annam
Mariam, quia cum Flaminius ante hoc matrimonium
ex illicita copula habita cum Iſabella ejuſdem Annæ
2 Mariæ ſorore germana affinitatem in primo gradu
contraxerit, hæc abſque dubio dirimit Matrimonium
tam ex diſpoſitione textus *in c. tua fraternitatis, de eo, qui cognov. conſanguin. uxor. ſuæ*, quam ex diſpoſitione ſacri Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. cap. 4.* ubi Barboſ. *in collect. nu. 1.* allegat. concord. Rota *in Pacen. Matrimonii 10. Maji 1610. coram S. D. N. & in Romana nullitatis Matrimonii 19. Januarii 1646. coram bonæ memoriæ Arguelles.*

3 Copula Flaminii cum Iſabella, ſicuti eſt difficilis
probationis, ita juſtificari poteſt etiam ad effectum
4 dirimendi matrimonium ex præſumptionibus, & conjecturis, quando ſunt efficaces, & violentiæ: *c. litteris, de præſumpt.* Gigas *conſ. 29. n. 21.* Rota *dec. 95. num. 12. & ſequentibus, p. 2. diverſ.* cum aliis relatis *in d. Romana nullitatis Matrimonii, coram bonæ memoriæ Arguelles.*

Et viſa fuit hodie Dominis ſufficienter probata ex
depoſitionibus plurium teſtium datis *in ſummario Annæ Mariæ a nu. 3. uſque ad 9.* quatuor enim teſtes de-
5 ponunt de ardenti amore Flaminii erga Iſabellam,
ac de oſculis, aliiſque actibus laſcivis: *ut in dicto ſummario num. 4. & 5.* qui actus plurimum conferunt an inducendam vehementem præſumptionem copulæ, dum ut in præſenti, alia adminicula concurrunt: Burſ. *conſ. 218. nu. 3.* Maſcard. *de probat. concluſ. 54. num. 1.* cum aliis relatis per Sanchez. *de matrim. lib. 10. diſp. 12. num. 47.*

Accedit depoſitio octavi teſtis deponens de viſu de 6
concubitu Flaminii, & Iſabellæ in eodem lecto, &
de laſcivis amplexibus per multum temporis ſpatium, *dict. ſumm. ſub num. 4.* Inde vero oritur vehemens copulæ præſumptio; ut probat textus *in dict. cap. litteræ, de præſumption.* Gigas *conſ. 29. nu. 13.* Farin. *de delict. carn. q. 136. nu. 18.* Modern. Carpenſ. *contr. 174. nu. 23.* Sanchez *dicta diſput. 12. nu. 43.*

Et licet is ſit teſtis unicus, & impubes, adhuc ta- 7
men attendi debet, quia etiam impuberes admittun-
tur in his, quæ occulte fiunt: Farin. *conſ. 31. ſub nu. 7.* 8
& cum agatur de probando impedimento affinitatis ex illicita copula contracto, non requiruntur teſtes omni exceptione majores, ut conciliando textus *in c. 1. de conſanguin. & affinit. & in c. diſcretionem, de eo qui cognov. conſanguin. uxor ſuæ:* bene diſtinguit Gigas *d. conſ. 29. num. 20.*

Dictum vero teſtis, licet unici, adminiculatur, 9
imo illius fides ſuppletur ex aliis teſtibus deponentibus de publica voce & fama; ut *in eod. ſummar. n. 8.* dum alia hic adſunt adminicula, Soc. jun. *conſ. 32. nu. 20. & ſeq. lib. 2.* Rota coram Caputaq. *deciſ. 288. nu. 1.*
& deciſ. 296. part. 3. ſiquidem dantur alii teſtes depo- 10
nentes, quod ſæpe Flaminius, & Iſabella ſoli remanebant in cubiculo, prohibito acceſſu cuicunque alio, nec ulla cauſa aſſignatur frequentis acceſſus, niſi inhoneſti amoris; ex quo vehementem præſumptionem copulæ deduci tradunt poſt alios, quos referunt, Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſ. 41. n. 11.* Modern. Carp. *d. contr. 174. n. 18.* Rota *dec. 95. n. 7. & 8. p. 2. div.*

Inſuper concurrit utriuſque juventus, & frequens 11
acceſſus Flaminii ad Domum mulieris inhoneſtæ, ac 12
confeſſio extrajudicialis ejuſdem Flaminii, probata per teſtes *in d. ſumm. n. 6.* quam in propoſitio, junctis præſertim aliis multum expendunt Soc. jun. *d. conſ. 32. n. 87. lib. 2.* Cyriac. *controv. 171. n. 14.* Modern. Carp. *d. contr. 147. n. 22.* Rota *d. dec. 95. n. 3. p. 2. diverſ.* & prædicta omnia fuerunt ponderata *in d. Romana nullitatis Matrimonii, coram bonæ memoriæ Arguelles.*

Et ulterius adeſt ſententia Criminalis contra Fla- 13
minium lata, ac abſolutio a Sanctiſſimo petita, & obtenta nomine Flaminii, qui in Judicio criminali ea uſus fuit; ut *in ſummario Annæ Mariæ, num. 2. & 11.*

Ex quibus omnibus ſimul junctis, prout ad hunc 14
effectum jungi debent, negari non poteſt, quin copula ſufficienter juſtificetur: Gloſſ. *in c. tertio loco: verb. dicta ſunt, de præſumpt.* Valenz. *conſ. 28. n. 12. lib. 1.* Ramon. *conſ. 22. num. 21.* Modern. Carpenſ. *d. contr. 174. num. 9.* Rota *d. dec. 95. num. 17. p. 2. diverſ. & in d. Romana nullitatis Matrimonii in §. ex quibus: coram bonæ memoriæ Arguelles.*

Quod vero Iſabella, & Anna Maria ſint ſorores ger- 15
manæ: Domini nullam habuerunt difficultatem: quia
id non controvertitur, & probatur ex fide Baptiſmatis,
in qua filiæ ejuſdem Patris, & Matris enunciantur; ac 16
etiam teſtibus deponentibus de tractatu ac nominatio- 17
ne eorundem parentum; & quod mulieres uti tales ſe 18
tractarunt, ac ab aliis communiter pro ſororibus habitæ ſunt, ac de præſenti habentur, & reputantur: Caſtr. *conſ. 151. n. 1. lib. 1.* Gratian. *diſcept. 491. n. 21. & ſeq.* Rota coram Penia, *d. dec. 223. n. 3. & in Britinorien. fideicommiſſi 24. Martii 1642. coram R. P. D. meo Bichio.*

Fuit itaque reſolutum conſtare de nullitate Matrimonii, informante tantum Anna Maria, Flaminio vero pluries citato, & informare recuſante.

Bononiens. fideicommiſſi de Buccaferris, Lunæ 24. Maji 1655.

Coram R. P. D. Zarate.

SUMMARIUM.

1 *Agens ex fideicommiſſo docere debet de purificatione omnium conditionum, ſub quibus fuit ipſius vocatio concepta.*

2 Ad

Digitized by Google

2 *Ad Generationem habilis unuſquiſque præſumitur, niſi inhabilitas probetur.*

3 *Fideicommiſſum ordinatum ſub conditione*, ſi ſine filiis, *non poteſt dici purificatum, quouſque durat ſpes, quod ille, cui fuit facta ſubſtitutio, poſſit filios procreare.*

4 *Generandi inhabilitas non oritur ex morbo carunculæ.*

5 *Caruncula morbus artis medicæ præſidio facile tolli poteſt.*

6 *Sterilitas, quæ poteſt remediis tolli, non impedit generationem.*

7 *Succeſſioni locus non eſt, donec omnis ſpes, ſuſcipiendæ prolis non fuerit extincta, quando quis fuit vocatus ſub conditione negativa*, ſi ſine filiis.

8 *Ablativus abſolutus conditionem importat.*

9 *Fideicommiſſum ordinatum in caſu obitus ſine filiis, non purificatur ex eo, quod deficiat ſpes ſuſcipiendæ prolis, ſed expectandus venit obitus illius, cui fuit facta ſubſtitutio.*

10 *Fideicommiſſum ordinatum ſub conditione, ſi filios habuerit, purificatur ſtatim ac conſtat de impotentia generandi.*

11 *Ætas in ſubſtituto requiſita facit diſpoſitionem conditionalem.*

Declara ut num. ſeq.

12 Lex, Sejus Saturninus, ff. ad Trebellian. & lex, ex his, Cod. quando dies legat. ced. *declarantur.*

13 *Dictio*, poſtquam, *adjecta inſtitutioni conditionem importat.*

14 *Subſtituti in defectum filiorum citandi veniunt in judicio, in quo agitur de probanda filiatione.*

DECISIO XCVIII.

FRanciſcus Maria Buccaferrus in ejus ſupremo teſtamento hæredem univerſalem ſcripſit, Primum filium maſculum legitimum, & naturalem, & ex legitimo matrimonio procreandum Domini Hyacinthi fratris germani, cum onere fideicommiſſi, & ordine primogenituræ. Deficiente vero prædicto Hyacintho abſque filiis legitimis, & naturalibus, & ex legitimo matrimonio procreatis, ſubſtituit cum eodem onere fideicommiſſi, & ordine Primogenituræ primum natu majorem prænominati Hyacinthi naturalem tantum, ex quocunque illegitimo, ſeu quovis prohibito coitu, ſub illa tamen adjectione, poſtquam ſcilicet dicti inſtituti aut ſubſtituti vigeſimum annum complevisſent, & medio tempore idem teſtator ſibi hæredem fiduciarium inſtituit Domin. Antonium de Argele

Poſt obitum teſtatoris, Hyacinthus, tanquam ſpe legitimæ prolis deſtitutus, petiit declarari bona fideicommiſſaria ad Philippum filium naturalem quinquennem ſpectare: cauſaque in gradu appellationis introducta coram me, propoſui dubium, an conſtaret de fideicommiſſo ad favorem Philippi? Et Domini non conſtare pro nunc reſponderunt.

1 Ea moti ratione, quia ut fideicommiſſo locus ſit, deſideraretur, ut is decuiſſet de exiſtentia omnium conditionum, ſub quibus filius illegitimus eſt vocatus: juxta textum *in l. ſi hæredi plures Digeſtis, de condit. inſtit. leg. cedere, Digeſtis, de verborum ſignificatione, leg. qui hæredi, Digeſtis, de cond. & demonſtrat. l. cum quærebatur, Digeſtis, judic. ſolv. leg. ſi quis ita, Digeſtis, de verbor. obligat.* Hond. *conſ.* 78. *num.* 23. *lib* 1. Calanat. *conſ.* 1. *n.* 1. Capreol. *conſ.* 72. *n.* 12. Modern. Lucen. *conſ.* 83. *n.* 1. *lib.* 2. Modern. Neap. *de fideicomm. q.* 1. *c.* 6. *n.* 281. Hier. Leo *dec.* 44. *n.* 7.

2 Exiſtentia enim primæ conditionis, nempe obitus Hyacinthi abſque filiis, non fuit juſtificata, cum ipſe adhuc in humanis ſit, & habilis præſumatur ad generandum, niſi inhabilitas probetur: Alciat. *præſumpt.* 41. *n.* 1. *reg.* 1. & noſtri ævi alter Hippocrat. Paulus
3 Zacchias *Quæſtion. Medico-legalium lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 10. Et ideo fideicommiſſum dici nequit ad ejus favorem purificatum ante dictæ conditionis eventum: *leg. unica, §. ſin autem ſub conditione, Cod. de caduc. tollend.* Surdus *conſ.* 403. *n.* 10. & 12. Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 43. *num.* 9. Tiraquellus *de retract. lignag §.* 1. *gloſſ.* 2. *num.* 25. Rota *dec.* 593. *n.* 1. *p.* 1. *recent.* & coram Buratto *dec.* 705. *num. etiam primo.*

Nec inhabilitas generandi, quæ ſola vivente Hyacintho eſt apta ad producendam purificationem conditionis, abſque filiis, deſumi poteſt ex carunculæ morbo, quo Hyacinthus afficitur, ut deponunt pro parte Philippi inducti. Quoniam hujuſmodi morbus ex prædictorum teſtium depoſitionibus non aperitur; & quando etiam probaretur; nihil relevaret: quia non
exinde dicitur perpetua impotentia generandi, cum 4
morbus hic Artis Medicæ præſidio facile tolli poſſit: 5
ut plurimi auctores tradunt, inter quos Paræus *in ſua Chirurgia, lib.* 18. *c.* 22. & *ſeq.* & Alphonſus Ferrus *in libello de Caruncula*, ubi non ſolum docet hujus morbi curationem, ſed *in fine*, ponit, quomodo ſanati ſint conſervandi. Quin Amat. Luſitan. *curat. Medicin. cent.* 4. *curat.* 19. caſum proponit cujuſdam viri, tali morbo, ſpatio unius menſis, curati: ibique alius ſe curaſſe teſtatur: & apud Petr. Foreſt. *lib. Obſervat.* 25. *obſervat.* 26. Eſt caſus Prætoris, qui, cum ob carunculas minus habilis fuiſſet effectus ad generationem, aliaque munia naturalia non adeo libere exerceret, non modo morbo, & impedimento curatus fuit, verum & ab uxore filios poſtea ſuſcepit, ut ille aſſerit *in fine dict.*
obſervationis. Et homini non eſt impedimento ſterili- 6
tas, quæ poteſt remediis adhibitis auferri: ut alias dixit Juriſconſultus Paulus *in l. ſi quis poſthumos*, 9. *Digeſtis, de liberis, & poſthumis*; ibi, *Natura magis in homine generandi, & conſuetudo ſpectanda eſt, quam temporale vitium, aut valetudo, propter quam abducatur homo a generandi facultate, c. ex litteris* 3. *c. frater-*
nitatis 6. *de frigid. & maleſic.* ubi Doctores. Nunquam 7
autem ad ſucceſſionem admittitur is, qui vocatus eſt ſub negativa conditione, *ſi abſque filiis*; *capit generaliter, de Procurat. in* 6. cum aliis per Barbos. *d.* 2. *num.* 2. niſi omnis ſpes ſuſcipiendæ prolis prorſus fuerit extincta; *leg. Lucius, Digeſtis, de hæredibus inſtituendis, l. quidquid adſtringendæ. Digeſtis, de verborum obligationibus*, Modern. Hiſpan. *diſquiſition. legal.* 24. *num.* 35.

Quinimo ut animadverterunt Domini, teſtator non ſolum conſideravit deficientiam filiorum Hyacinthi,
verumetiam ejuſdem Hyacinthi obitum, & quidem 8
per ablativum abſolutum, ibi, *deficiente Domino Hyacintho abſque filiis*, qui conditionem importat; *leg. ſi quis arbitratu, Digeſtis, de verborum obligationib. leg. a teſtatore*, ubi Gloſſ. *in verbo, conditio, Digeſtis de condition. & demonſtrationib.* Rota *deciſ.* 161. *n.* 8. *part.* 4. *tom.* 2. *recent.* Quapropter, licet Hyacintho nulla ſu-
pereſſet ſpes legitimæ prolis, non adhuc factus eſſet 9
locus vocationi Philippi, eodem Hyacintho patre vivente, ut in his præciſe terminis, Peregrin. *conſil.* 28. *n.* 25. *lib* 4. Fuſar. *de ſubſtitution. q.* 415. *n.* 2. diſtinguens inter conditionem, *ſi filios habuerit*, vel, *ſi ſine*
filiis deceſſerit; Nam primo caſu, admittitur purifica- 10
tio ſtatim ac conſtat de impotentia generandi, cum tamen in ſecundo caſu requiratur implementum conditionis mortis, & defectus filiorum.

Neque probata eſt exiſtentia alterius conditionis, nimirum ætatis viginti annorum in Philippo nondum
quintum annum excedente: & quidem iſta vera con- 11
ditio eſt, cum diem incertam contineat, juxta text. *in leg. ſi cui, §. ergo juncto §. hoc autem, Digeſtis, de leg.* 1. *leg. ſi Titio, Digeſtis, quando dies l. ced leg. ſi ita ſcriptum fuerit, Digeſtis, de manum teſtam. leg. ſi ſervus liber. Digeſtis, de ſtatu lib.* Bartol. Bald. & cæteri Antiquiores *in leg. ex his, Cod. quando dies lig. ced.* Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 31. *num.* 26. Donell. *lib.* 8. *commentar. cap.* 31. Larrea *ſelect. jur. c.* 8. *nu.* 4. & allegati per Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 3. *n.* 8. Cujac. *lib.* 36. *Digeſtor. ad Julian. in dict. leg. ſi ita, Digeſtis, de manum. teſtament*

Et hic non adverſatur text. *in leg. Sejus Saturninus,*
Digeſtis, ad Trebell. & dict. leg. ex his, Cod. quando dies 12
leg. ced. Ex quibus probatur in dicta adjectione ætatis conditionem non adeſſe. Quia reſpondetur *in iſtis Juribus* prædictam adjectionem non fuiſſe appoſitam ſubſtantiæ legati, aut fideicommiſſi, ſed tantum ſolutioni; & ideo conditionem non inducere, ſecus vero in Juribus contrariis, & in noſtro caſu, ut recte explicant Caſtr. *in d. leg. Sejus Saturninus*, Donellus *d. c.* 31. Noal. *dict. caſ.* 3. *num.* 13. *cum ſequentibus.* Larrea *ubi ſupra, num.... prope finem*, & in ſpecie Rota *deciſ.*
782. *num.* 18. *cum ſequentibus, p.* 1. *diverſ.* Et in 13
præſenti conditionem ineſſe deprehenditur ex illa

Digitized by Google

dictione, *Poſtquam*, ibi, *poſtquam ipſe filius annum vigeſimum ſuæ ætatis compleverit*, &c. quæ adjecta inſtitutioni conditionem præſefert, ut per Bartol. *in leg. quibus diebus*, §. *Termilius*, *Digeſtis*, *de condition. & demonſtration. l. ſi ita*, §. *finali*, & *ibi* Gloſſ. *Digeſtis de leg.* 2. Barboſ. *d.* 272. *n.* 2. Gratian. *diſcept.* 168. *n.* 1. Rota *dec.* 46. *n.* 2. *part.* 2. *recent.*

An vero probata fuerit concludenter Philippi fi-
liatio ex Hyacintho, Domini pro nunc noluerunt
14 diſcutere; præſertim quod citati non fuerant in
hoc judicio alii per teſtatorem vocat in caſum de-
ceſſus Hyacinthi ſine filiis, etiam naturalibus; ad text. *in leg. de unoquoque*, *Digeſtis*, *de re jud.* Modern. Cenſenaten. *de Citat. tom.* 3. *c.* 14. *n.* 128. Et ita, &c.

Romana Primogenituræ, Lunæ 7. Maii 1657.

Coram R. P. D. Dunozetto,

SUMMARIUM.

1 *Primogenitus ad ſacros Ordines promotus, excluditur a ſucceſſione Primogenituræ habentis annexum onus ducendi uxorem, non ſecus, ac ſi nunquam fuiſſet in rerum natura.*

2 *Primogenitura habens onus ducendi uxorem, ſpectat ad ſecundo genitum, quando primò natus fuit promotus ad Ordines ſacros.*

3 *Conditio inſtitutioni adjecta, non cenſetur repetita in ſubſtitutione.*

Declara ut num. ſeq.

4 *Conditio repetita cenſetur in ſubſtitutionibus, quando verſamur in primogenituris ordinatis pro conſervatione agnationis.*

5 *Qualitas uni adjecta, in aliis cenſetur repetita, quando verſamur in primogenituris.*

6 *Verba*, Con li medeſimi oblighi ſudetti, *in ultima ſubſtitutione per Teſtatorem appoſita, inducunt repetitionem præcedentium obligationum in omnibus ſubſtitutis.*

7 *Qualitas primo adjecta regulariter in omnibus repetita cenſetur.*

8 *Qualitas primo adjecta tunc maximè in omnibus repetita cenſetur, quando eadem concurrit ratio.*

9 *Dictio*, & ſic, *eſt repetitiva onerum præcedentium.*

10 *Conditiones duæ, ſi fuerint per Teſtatorem in inſtitutione appoſita, & in ſubſtitutionibus dicat*, Con le dette Conditioni, *non ſufficit unius, ſed ambarum conditionum requiritur implementum.*

11 *Relatio fit ad proxima non autem ad remota.*

12 *Qualitas in primogenituris attenditur de tempore delatæ ſucceſſionis.*

13 *Sufficit quod conditio ſemel fuerit adimpleta, licet poſtea adimplementum non duret.*

14 *Inſtitutus cum obligatione aliquid implendi, non poteſt admitti ad ſucceſſionem, niſi præſtita cautione adimplendi voluntatem Teſtatoris.*

15 *Inſtitutus ſub conditione, quam adimplere recuſat, excluſus remanet ab omni jure ſucceſſionis.*

16 *Donatum ſub una conditione, ſub contraria cenſetur ademptum.*

17 *Legatum factum mulieri, ſi nubat Titio, non debetur, ſi mulier Titio nubere recuſet.*

18 *Permiſſio facta, ſi matrimonium ſequutur, corruit non ſequutis nuptiis.*

19 *Subſtitutus in caſu alienationis bonorum, ſecuta alienatione admittendus venit, non expectata morte alienantis.*

20 *Natus ex uxore præſumitur filius mariti maxime ſi uti talis fuerit baptizatus, & ab ipſo marito inſtitutus.*

21 *Generatio filiorum in ſene robuſto non eſt impoſſibilis.*

22 *Filius natus ex uxore dicitur mariti, licet ſenis, quando nil probatur, quod uxoris famam denigret.*

DECISIO XCIX.

ALexander Sarazanus, in ſuo ultimo teſtamento, hæredem univerſalem ſcripſit Martium Meleſium ex ſorore nepotem, ſub conditione ducendi uxorem & aſſumendi nomen, & arma domus Sarazanæ abſque alia mixtura, cui in omnibus bonis ſuccedere voluit ejuſdem Martii primogenitum & ſucceſſionem ipſi deferri mandavit; & filiis dicti Martii non exiſtentibus, aut quandocunque deficientibus, vocavit Primogenitum ſecundi fratris, dicti Martii: & eo, aut ejus deſcendentibus non exiſtentibus, primogenitum, aut deſcendentes a tertio fratre: & caſu, quo tota deſcendentia maſculina dictorum trium fratrum deficeret, voluit ſuccedere maſculos ex fœminis; & ultimo loco ejuſdem Teſtatoris proximiorem cum perpetua primogenitura, & cum eiſdem obligationibus, & repetitio onere ſumendi nomen Teſtatoris; & inſuper prohibuit bonorum alienationem & obligationem, etiam de licentia, aut cum derogatione Principis; ſub ea lege, quod in caſu contraventionis, bona devoluta cenſeamur per duos menſes ante ad favorem ſucceſſuri in caſu mortis.

Poſt obitum Teſtatoris, defunctis Martio; & ſe- 1
cundo fratre ſine filiis, & ultimo loco Alexandro
tertio fratre poſt ſe relicto Jacobo Antonio Primogenito Sacerdote, & Joſepho Ignatio infante per Patrem hærede inſtituto, fuit ſub die 22. Maii 1656. dubitatum, cui eſſet dandum mandatum de manutenendo ſuper bonis ſuppoſitis primogenituræ? Sed quia talis dubii reſolutio pondere videbatur à diſcuſſione negotii principalis; Domini mandarunt, quod videretur de bono jure ad effectum manutentionis: quo hodie propoſito, fuit reſolutum, conſtare de bono jure Joſephi Ignatii.

Ratio reſolutionis fuit, quia Jacobus Antonius per Sacerdotii aſſecutionem amplius adimplere nequeat onus ducendi uxorem expreſſe à teſtatore Primogenitis injunctum, & propterea, licet ipſe ſit primo natus, a dicta Primogenitura remanet excluſus, ac ſi naturaliter obiiſſet, nec unquam in rerum natura extitiſſet; Bart. *in leg. Deo nobis*, *n.* 1. *et ſeq. C. de Epiſc. & Cleric. & Authent. niſi rogati*, *ſub n.* 3. *C. ad Senat. Conſult. Trebell.* Marzar. *de fideicom. quæſt.* 31. Melch. Pelaez *de major. part.* . *cap.* 3. *per tot* & *præſertim*, *n.* 13. & 27. *et ſeq.* Sanchez *ad præcept. Decalog. lib* 3. *c.* 15. *n.* 19. *et cap.* 16. *n.* 22. Rota *in Mediolanenſ. Bonorum* 31. *Maii* 1649. *coram Eminentiſſimo Domino Cardinali Corrado*: illaque fuit aperta ad favorem Jo-
ſephi Ignatii licet ſecundo nati, uti habilis ad com- 2
plendam illam conditionem, juxta notata per Pelaez *de major. p.* 2. *c.* 3. *n.* 23. Duran. *de condit. appoſ. ſecunda parte*, *c.* 3. *n.* 34. Fontanell. *de pact. nupt. tom.* 1. *fol.* 76. *n.* 34.

Non obſtat, quod dicta conditio nubendi legatur
tantum appoſita in prima inſtitutione, ideoque repeti- 3
ta non cenſeatur in ſubſtitutione: *leg. ſub conditione*, *Digeſtis de hæred. inſt.* Anton. Gen. *var. tom* 1. *c.* 12. *n.* 37 & præſertim cum illa ſit perſonalis, & nominatim
appoſita Martio primo inſtituto. Quia regula quod 4
appoſita in inſtitutione, non cenſeantur repetita in ſubſtitutione; fallit in primogenituris, quæ prout hic inſtituuntur pro decore familiæ & ad conſervandam agnationem: Surd. *conſ.* 241. *n.* 14. Cyriac. *contr.* 312. *n.*
3. Rot. coram Seraph. *dec.* 459. *n.* 2. *et diverſ. dec.* 191. 5
n. 2. *p.* 2. In iſtis autem, ex conjecturata mente Teſtatoris, qualitas uni adjecta, in aliis cenſetur repetita: Molin. *de Hiſpan. Primogen. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 24. Caſtill. *contr. jur. tom* 2. *c.* 4. *n.* 139. *et ſeq. et tom.* 6. *c.* 177. *per tot.* & ſignanter *n* 29. Decian. *conſ.* 6. *n.* 2. *vol.* 5. Peregrin. *conſ.* 23 *n.* 14. *et* 15. *lib.* 3. Fuſar. *de Subſtit. q.* 430. *n.* 9. Pelaez, *ubi ſupra p.* 2. *c.* 3. *per tot. et c.* 4. *illat.* 8. *n.* 10. *verſ. et non ſolum*, *et n.* 15. *et c.* 26. *n.* 33. *et* 75.

Præter quod prædicta oneris repetitio in præſenti ca- 6
ſu videtur indubitata, tam ponderando, quod in ultima inſtitutione Teſtator uſus fuit verbis: *Con li medeſimi oblighi ſudetti, e con la detta perpetua ſucceſſione di primogenito in primogenito*: ex quibus procul dubio idem infertur, ac ſi antecedentes obligationes de verbo ad verbum per Teſtatorem fuiſſent in ſequentibus ſubſtitutionibus repetitæ: *l. ſi Teſtamentum*, §. *ſin autem*, *C. de Inſtit.* Bart. *in l. talis ſcriptura*, §. *finali*, *n.* 4. *de l.* 1. *et in l.* 1. § *hoc edicto*, *n.* 2. *Digeſtis*, *de poſtul.* Dec *conſ.* 421. *n.* 5. Paris. *conſ.* 1. *n.* 134. *lib.* 3. Rota *dec.* 715. *n.* 2. *et ſeq. p.* 1. *et deciſ.* 506. *n.* 4. *p.* 4. *recent.*

Eoque fortius, cum regulariter qualitas primo adje- 7
cta, in omnibus repetita cenſeantur: Peregr *de fideicom.*

art.

art. 16. *n.* 58. *& art.* 25. *n.* 34. *&* 48. Fuſar. *de Subſtit.*
q. 450. *n.* 1. Rota *dec.* 452. *n.* 8. *p.* 2. *& dec.* 222. *n.* 4.
p. 4. *recent.* cum aliis congeſtis per Grat. *diſcept.* 773.
num. 28. *& ſeq.*

Et id abſque difficultate, quando concurrit eadem
ratio, ex qua alias voluntas Teſtatoris ſervari non
poſſet; Ruitic. *in l. cum avus, lib.* 3. *c.* 7. *num.* 146.
Molin. *de Primogen. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 25. Fuſar. *conſ.*
175. *n.* 9. *& ſeq. & tract. de Subſtit. quæſt.* 450. *n.* 9.
9 Tum attenta dictione, *& ſic*, immediate a Teſtato-
re poſt onus injunctum Martio, & delatam ſucceſ-
ſionem ejus filio apposita, ibi, *e coſi debbia decadere*
detta ſua heredità di primogenito in primogenito, quæ
dictio, *Et ſic*, pariter eſt præcedentium onerum re-
petitiva, Couvarr. *var. q. lib.* 2. *q.* 21. *n.* 17. Hond.
conſ. 64. *n.* 7. *&* 40. *l.* 2. Rota *dec.* 128. *n.* 4. *p.* 2. *di-*
verſ. & in Placentina Bonorum 16. *Martii* 1654. *coram*
R. P. D. meo Zarate.

10 Tum denique animadvertendo, quod duæ tantum
conditiones fuerunt per Alexandrum Sarazanum ex-
preſſæ, altera de uxore ducenda; Altera de aſſu-
mendo nomen, & arma; & ſic cum verba *con li*
medeſmi oblighi ſudetti, ſint in numero plurali con-
cepta, non ſufficit ad implementum unius ex dictis
conditionibus, ſed debent ambæ ad unguem adim-
pleri, ut in ſpecie tradit Caſtr. *conſ.* 189. *n.* 1. *in fine.*

Nec quidquam facit, ſi dicatur dicta verba poſſe
ferri ad legata; quia, cum hæc eſſent momentanea,
non eſt veriſimile, quod de iſtis Teſtator fuerit lo-
cutus: immo cum illa ſ[illegible]cta legantur in principio
teſtamenti, deinde vero fuerit appoſitum dictum
11 onus nubendi, utique relatio potius facta renſetur
ad proxima, quam ad remota: Gloſſ. *in l.* 1. *Digeſtis,*
de legat. 2. Cravett. *conſ.* 147. *n.* 8. Rota *in recent. deciſ.*
277. *num.* 7. *p.* 2. *& dec.* 62. *num.* 10. *& d.* 232. *num.*
17. *p.* 6.

Prout minus relevat, quod Jacobus Antonius de
tempore delatæ ſucceſſionis eſſet capax, & ſic per
aſſumptionem ſacerdotii hæreditatem jam quæſitam
12 non amiſerit, cum in primogenitura attenditur qua-
litas de tempore delatæ ſucceſſionis, ſufficiatque eo
13 tempore eam conditionem adimpleviſſe, licet poſtea
non perſeveraverit, juxta doctrinam Baldi *in l. pre-*
cibus tuis, n. 2. *C. de impuber. & aliis ſubſtitut.* Mo-
lin. *de Primogen. lib* 1. *cap.* 10. *n.* 7. Gamm. *deciſ.* 27.
14 *n.* 4. Quia cum ipſe non præſtiterit cautionem Mu-
tianum de adimplenda voluntate Teſtatoris, ut te-
nebitur, ad hoc ut poſſet admitti ad dictam ſucceſ-
ſionem, ut expreſſe diſponitur in *l. Mutiana*; ubi
Gloſſ. & Dog. *Digeſtis, de condit. & demonſtrat.* Immo
15 per aſſecutionem Sacerdotii declaraverit de facto ſe
nolle nubere, & conditionem amplius adimplere ne-
queat, fuit ab omni jure excluſus, ac ſi nunquam
fuiſſet admiſſus: *dicta l. Mutiana*, ubi Doctores, *Di-*
geſtis, de condit. & demonſtr. Auth. cui relictum, Cod.
de individ. tollend. Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 12. *n.*
16. Rot. *deciſ.* 254. *n.* 1. *par.* 4. *div. & dec.* 241. *n.* 36.
16 *part.* 5. *recent.* Datum enim ſub una conditione, ſub
contraria cenſetur ademptum: *l. quid ponens Digeſtis,*
quando dies leg. ced. leg. ſi legatur pure, Digeſtis, de adi-
mend. leg. Peregrin. *de fideicommiſſ. artic.* 11. *n.* 127.
Ruinus *conſ.* 170. *n.* 11. *&* 12. *lib.* 3. Rot. coram Se-
raph. *dec.* 1354. *n.* 1. Surd. *dec.* 66. *n.* 15.
17 Et ſimilia de muliere, cui ſit factum legatum, ſi
Titio nupſerit, ſi illi nubere recuſet, legato priva-
18 tur: Surd. *conſ.* 137. *n.* 19. Et de promiſſione facta ſi
matrimonium ſequatur, non ſecutis nuptiis, ipſo
facto promiſſio corruit: *l. item quia, §. hujus rei,*
ff. de pact. ubi Gloſs. *in verſ. non ſervatis*, explicat,
nec re, nec ſpe.

19 Præterea eidem Jac. Antonio obſtat caducitas per
ipſum incurſa ex cauſa alienationis nonnullorum bo-
norum, contra expreſſum præceptum Teſtatoris,
quia cum eo caſu per duos menſes ante alienatio-
nem vocaret ſucceſſuros in caſu mortis, ſequitur,
quod ex hoc etiam capite ſit factus locus ſucceſſio-
ni, favore Joſephi Ignatii, abſque eo, quod iſte te-
neatur expectare obitum alienantis: *leg. cujus pater,*
§. in liberis, Digeſtis, de l. 2. Molin. *de Primogen. lib.*
1. *c.* 16. *n.* 32. cum aliis pluribus congeſtis *in Medio-*
lanenſi Bonorum 31. *Maii* 1649. *coram Eminentiſſimo*
Domino Cardinali Corrado.

Ea vero, quæ fuerunt deducta contra filiationem
Joſephi Ignatii, Domini non habuerunt in conſide- 20
ratione; cum hujuſmodi filiatio plene juſtificata re-
maneat, dum uti filius a patre inſtitutus, baptiza-
tus, & eſt ex ejus uxore natus: *l. ſi vicinis ſcientibus,*
C. de nupt. l. non epiſtolis, C. de probat. Sperell. *dec.* 174.
n. 4. *p.* 3. in nihilo relevante, quod de tempore ejus 21
conceptionis pater eſſet ſenex annorum 78. cum ge-
neratio filiorum in ſene robuſto non ſit impoſſibilis
Narbon. *de ætat. annor.* 65. *q.* 1. *n.* 9. Zacch. *quæſt.*
Medico-leg. lib. 1. *tit.* 1. *quæſt.* 9. *n.* 54. *& ſeqq.* Sinibald.
in Genantrop. oper. lib. 2. *tract.* 3. *cap* 3. *col.* 3. *&* 4.
Rot. *deciſ.* 20. *n.* 25. *& ſeqq. p.* 5. *recent.* Giovagnon.
conſ. 6. *n.* 38. ubi dicit, ex ſola nativitate filium pro- 22
bari mariti, licet ſenis, quando nihil probatur,
quod uxoris famam denigret.

Et ex his cenſuerunt Domini conſtare de bono
jure dicti Joſephi Ignatii, etiam ad effectum ma-
nutentionis; utraque, &c.

Romana prætenſæ filiationis, Ven. 22. Junii 1657.

Coram R. P. D. Veroſpio.

SUMMARIUM:

1 *Filii nati ex publica meretrice dicuntur vulgo concepti.*
2 *Filii publica meretricis certum patrem oſtendere nequeunt.*
3 *Sexagenarium non eſſe habilem ad generationem; de jure præſumitur.*
4 *Filius potius præſumitur ſuſceptus ex Juvene, quàm ex ſene: & nu.* 15.
5 *Filiationis quaſi poſſeſſio inducitur per actus geſtos erga aliquem uti filium, contra ipſum agentem ejuſque hæredes.*
Declara ut num. ſeq & num. 8.
6 *Senex mala valetudine affectus inhabilis reputatur ad generandum.*
7 *Ad Filiationis probationem multum confert jurata aſſertio illius, ex quo filium ortum duxiſſe milicat ſumitie.*
8 *Filiationis quaſi poſſeſſio non ſuffragatur in judicio deciſorio præſtationis alimentorum; maximè ſi contraria urgeant conjectura.*
Declara ut num. 9.
10 *Filiationis leviores probationes ſufficiunt, ad effectum obtinendi alimenta, lite pendente ſuper negotio principali.*
11 *Filiationis conjectura non inducitur ex eo, quod quis fuerit in libro baptiſmatum deſcriptus uti filius alicujus, ex cujus ordine talem deſcriptionem factam fuiſſe non appar* 8.
12 *Septuagenarii prolem aliquando ſuſceperunt.*
13 *Generandi poſſibilitas in eo, quem inhabilem jus reputat, non attenditur, niſi evidentibus probationibus concludatur.*
14 *In judiciis attenduntur ea: quæ accidunt ſecundum naturæ curſum; non autem, quæ rarò eveniunt.*
16 *Filiatio convinci debet per probationes urgentes, quando potentia generandi in eo, qui prætenditur pater, excluſa remanet ex naturali ratione, & juris præſumptione.*
17 *Alimenta non debentur deficiente probatione filiationis, & paupertatis.*

DECISIO C.

Licet in hoc Sacro Auditorio inſtituta, atque ver-
tente cauſa inter Matthæum, & Eugeniam,
agentes pro alimentorum præſtatione in bonis quon-
dam Joannis Baptiſtæ Veralli Marchionis Caſtri Vi-
ſcardi, prætenſi eorum Patris naturalis, adverſus
Dominam Marchioniſſam Mariam, ejuſdem Joan-
nis Baptiſtæ filiam legitimam & naturalem, necnon

beneficiatam ab inteſtato hæredem; poſt habitas plu-
res hinc inde probationes, Dubitavi an filiatio Mat-
thæi & Eugeniæ ſufficienti probationum genere con-
cludatur? Et in negativam poſt cauſam bis propo-
ſitam, hodie Domini vere ſententiam.

Siquidem conſtat ex teſtibus pro parte Marchioniſ-
ſæ productis, Angelam Matthæi & Eugeniæ ma-
trem, Joanni Jacobo Ferrario, florida tunc favente
ætate, ac publico quæſtui expoſitam extitiſſe. Hinc
1 enim filii ex Angela progeniti *vulgo concepti* cenſen-
2 tur; neque ratione incertitudinis, Marchionem Jo-
annam Baptiſtam poterunt proinde in Patrem aſſu-
mere: juxta text. *in l. vulgo concepti, Digeſtis, de ſtat.
homin. §. ſi adverſus, Inſtit. de nup. § vulgo quæſitos,
Inſtit. de ſucceſſ. cognat.* notat Doctores *in l. filium, Di-
geſtis, de his qui ſunt ſui vel alieni juris*, ubi Bald. *n.* 11.
Alber. *n.* 13. Alex. *conſ.* 557. *n.* 1. & 2. *lib.* 2. Natta *conſ.*
205. *n.* 2. & 3. Rota coram Mantica *dec.* 149. *n.* 10 &
11. & *dec.* 289. *n.* 2. *cum ſeq. p.* 1. *recent.* & *in Romana
filiationis* 1. *Julii* 1639. §. & *quadam prima; coram Re-
verendiſſimo Salamantino, & in Farfen. bonor.* 23. *Ja-
nuarii* 1547. *in* §. *eo magis, coram Eminentiſſimo Domino
Cardinali Corrado*: licet idem commercium cardinale
3 cum Angela exercuiſſe probetur: Dum enim pro-
creationis præſumptio in ſene ſexagenario ex diſpo-
ſitione Juris excluditur, de qua *in l. ſi pater familias,*
4 *§. ult. Digeſtis, de adopt.* Menoc. *de arbitrariis, caſ.* 89.
n. 58. *cum ſeq.* Maſcard. *de probat. concl.* 78. *n.* 43. &
45. habita prolis ſuſceptio non quidem Marchioni
ſeptuageſimum annum agenti, ſed potius Joanni Ja-
cobo Ferrario valde famoſo, & in ætate juvenili tunc
conſtituto, necnon Angelæ, cum qua ſimul vivebat,
prædilecto, adſcribitur: ut in terminis notat Fulgoſ.
conſ. 212. *n.* 4. Soc. ſen. *conſ.* 65 *num.* 2. *lib.* 3. Giovagn.
conſ. 6. *num.* 42. *cum ſeq. lib.* 1. Surd. *dec.* 85. *nn.* 17.
verſ. Donum.

Hinc urgere non poterit, quod Marchio Matthæum
& Eugeniam in filios, ut prætenditur, agnoverit;
necnon eos in pluribus epiſtolis *filiorum* nomine ap-
pellaverit, ac ipſis alimenta præſtiterit. Præterquam
5 enim Epiſtolæ negantur ex adverſo recognitæ; hic
actus licet quaſi poſſeſſionem filiationis adverſus
agnoſcentem in filios ejuſque hæredes regulariter
inducere conſueverit, Menoch. *de præſumt. lib.* 6.
præſ. 53. *n.* 23 Grat. *diſcept. forenſ.* 653. *n.* 72. & aliis
relatis Juribus; & Reſponſum fuit *in Viterbien fidei-
com.* 2. *Maii* 1653. *coram me*: In propoſito tamen caſu,
hujuſmodi epiſtolæ inefficaces exinde cenſentur,
quod Marchio blanditiis ſagacis mulieris cum aliis
pariter ſe carnaliter commiſcentis deceptus convin-
6 citur, poſtquam in ſenili ætate conſtitutus, necnon
mala valetudine correptus, pro ſuſcipienda prole in-
habilis extitiſſe præſumitur: Fulgoſ. *conſ.* 212. *n.* 1.
Pariſ. *conſ.* 29. *n.* 95. *cum ſeq. lib.* 2. Menoc. *conſ.* 80. *n.*
2. Giovagn. *conſ.* 6. *n.* 50. *lib.* 1. Surd. *dec.* 83. *n.* 21. Ac-
7 cedente præſertim iterata confeſſione Ferrarii, quod
iidemmet filii fuerint ex ipſo progeniti: ut ponderat
Alex. *in conſ.* 157. *n.* 1. *lib.* 5. Surd. *in d. dec.* 83. *n.* 6.
verſ. Pro adverſa autem parte.

8 Præterea filiationis quaſi poſſeſſio, ex tractatu ſeu
denominatione elicita, in hoc deciſorio filiationis
Judicio nullatenus poſſit ſuffragari; ut notat Covarr.
de ſponſal. p. 2. *c.* 8. *in* §. 3. *n.* 6. Rota coram Man-
tica *dec.* 149. *n.* 8. & *in dec.* 289. *n.* 2. *cum ſeq. p.* 1. *re-
cent.* & *in Romana filiationis*, 1. *Julii* 1639. §. *ea moti ra-
tione: verſ quando vero, coram Reverendiſſ. Compoſtel-
lano, & in Farfen bonor.* 23. *Januarii* 1547. *in* §. *hac ta-
men: coram Eminentiſſ. Dom. meo Cardinali Corrado*: ur-
gentibus potiſſime conjecturis in contrarium in pro-
poſito caſu, ut advertit Surdus *d. dec.* 83. *n.* 21. Quid- 9
quid dicendum foret in alimentis, lite ſuper princi- 10
pali negotio pendente petitis; tunc enim probationes
leviores admitti ſolent: ut dixit Rota *in dict. deciſ.*
289 *n.* 1. *p.* 1. *recent.* & *in Romana filiationis*, 1. *Julii*
1639. *coram Reverendiſſ. Salamantino*.

Hinc pariter altera filiationis præſumptio ex de- 11
ſcriptione in libro Baptiſmi, ſub cognomento Veral-
li, deſumpta, penitus arcetur. Quinimo nec ipſa de-
ſcriptio, dum juſſu prætenſi patris non probatur ex-
pedita, pro conjectura filiationis poterit deſervire,
ut advertit Lancellot. Gallia *conſ.* 15. *n.* 105. *verſ. præ-
terea* Capyc. Latro, *dec.* 166. *n.* 52. Rota *in Romana de
Bonellis* 29. *Novemb.* 1614. *coram Ubaldo*.

Non etiam videtur urgere, quod Senes, ſeptuageſi- 12
mum licet annum explentes, prolem aliquando ſu-
ſceperit, ut teſtatur Menoc. *de arbitr. caſ.* 89. *n.* 57.
cum ſeq Rota *dec.* 20. 25. & 2. *p.* 5. *recent.* Poſtquem
enim inter caſus raro contingentes ſolet hic recenſe- 13
ri poſſibilitas generandi, per prædicta, diſpoſitione
juris contrarium præſumente, inefficax propemodum
reputatur, niſi claris ac evidentibus probationibus ea-
dem concludatur: in Judiciis quippe accidentia ſe- 14
cundum naturæ curſum inſpici ſolent, non autem,
quæ raro ex poſſibilitate contingunt: ut dixit Menoch.
in contrarium ex adverſo adductos *d. caſ.* 89. *n.* 58.
Socin ſen. *conſ.* 65. *n.* 2. *lib.* 3. Pariſ. *conſ.* 29. *n.* 50.
vol. 2. Grat. *conſ.* 6. *n.* 53. *lib.* 1. Surd. *dec.* 83. *n.* 21. *in
fin.* & *n.* 22.

Quinimo ex libero omnium ac præſertim Joannis
Jacobi Ferrarii ad Angelam acceſſu penitus remove- 15
tur objecto: ex ipſo namque in ætate florenti tunc
conſtituto filii concepti præſumuntur, ut in ſpecie
ponderat Giovagn. *in d. conſ* 6. cæterique *ſupra relati*:
quidquid dicendum forte, ſi Angela ſub ſchemate con-
cubinatus, excluſo cæterorum acceſſu, a Marchione
retenta fuiſſet.

In hanc præterea ſententiam Domini facilius incli-
narunt ex maximo inveriſimilitudinis concluſi, quod
Marchio ſenio pene confectus, tribus continuis an-
nis prolem ſuſceperit; cum tamen Angela ab ipſo
Marchione, ſub ſchemate concubinatus per diverſa
tempora in Caſtro retenta, nunquam *ibidem* conce-
piſſe probetur: cum itaque gignendi potentia tum ex
naturali ratione, tum ex præſumptione Juris in Se-
ne ut plurimum excludatur; urgentibus proinde pro-
bationibus filiatio hæc debet omnino probari: ut no-
tat Menoc. *de arb. caſ.* 89. *n.* 64. Surd. *dec* 83. *n.* 23.

Et ita pro excluſione filiationis, nec non pro ali-
mentorum denegatione fuit hodie reſponſum; cum
maxime paupertas ex adverſo nequaquam probetur:
ut notat Grat. *diſcept forenſ. c.* 552. *n.* 10. & reſpon-
dit Rota *coram Andrea, dec.* 84. *n.* 1. & 6. & in aliis
relatis *in Toletana Matrimonii* 1. *Februarii* 1649. *in
primo* §. *coram Eminentiſſimo Cardinali Corrado*.

INDEX

Digitized by Google

INDEX COPIOSISSIMUS
RERUM OMNIUM NOTABILIUM,
Quæ in Conſiliis, Reſponſis & S. Rotæ Romanæ Deciſionibus hoc Tertio Volumine Quæſtionum Medico-Legalium contentis, pertractantur.

Prior numerus ſedem materiæ, poſterior paginam indicant.

A

Ablativus.

ABLATIVUS abſolutus conditionem importat, num. 8. p. 291

Abortus.

Abortus nomen meretur partus deficiens in conditionibus ad partum naturalem requiſitis, nu. 4. p. 62
Abortivus partus lato modo dictus, n. 2. ibid.
Vide *Partus*.
Abortus quando faciat exceptioni locum, & quando non in inſtrumento ſocietatis nu. 5. p. 78
Abortus ex ſe non eſt aptus natus cauſare febrem, n. 5. ibid.
Abortus ex percuſſione ſuper renes in gravida muliere facile evenit, & cur, num. 1. p. 79
Abortus quando faciat locum exceptioni, num. 2. p. 99
Abortus per ſe non cauſat febrem, num. 4. p. 100
Abortus poteſt ex febri cauſari, num. 4. p. 101
Abortus non ſemper cauſatur per febrim, nu. 7. ibid.
Abortus tribuendus potius eſt doloribus renum præcedentibus, quam febri ſubſequenti, n. 9. p. 102
Abortus eſt cauſa habilis ad inducendam mortem, n. 3. ibid.

Abſceſſus.

Abſceſſus per decubitum fiunt in parte omnium debiliſſima num. 4. p. 11.
Vide *Tumor*.

Accidens.

Accidentia Veneni ingeniti ita ſimilia ſunt accidentibus veneni propinati, ut diſtingui non poſſint, n. 7. p. 10.
Vide *Venenum*.
Accidentia morbi debent eſſe proportionata ipſi parti affectæ num. 5. ibid.
Vide *Morbus*.
Accidentia ſæva in vulnere lethali capitis primis diebus ſe manifeſtant, n. 7. p. 110
Vide *Vulnus*.
Accidentia ſi non ſint connaturalia morbo, non ſunt ad morbum referenda. num. 22. p. 140

Actio.

Actio in conditionalibus non oritur, niſi poſt purificatam conditionem, num. 18. p. 222

Actus.

Actus celebratus ſecundum leges voluntarius & licitus potius, quam illegitimus debet præſumi, num. 8. p. 178
Actu, quem quis impugnat, quando poſſit ſe juvare, n. 11. p. 179
Actus ſi eſt factus, prout, fieri ſolet ab homine ſanæ mentis dementia excluditur, num. 2. p. 219
Actus præſumitur factus a Viro ſanæ mentis, ſi eſt talis, qui a prudenti Viro fieri conſueverit, num. 3. ibid.
Actuum pluralitas præſumitur ubicunque ſub diverſa forma appareant celebrati, n. 5. p. 240
Actus dicitur imperfectus, ſi dependeat a futuris probationibus, num. 9. p. 261
Actum non vitiat defectus ſuperveniens poſt purificatam conditionem, num. 21. p. 255
In Actu conditionali primum locum obtinet voluntas diſponentis, num. 23. ibid.
Actu, conditionalis, ut eveniente conditione a principio incipere poſſit, debet eſſe in tali ſtatu de tempore purificationis conditionis, ut tunc poſſit inchoari, num. 27. ibid.
Actus legitimi non recipiunt neque diem, neque conditionem, num. 29. p. 256.
Actus æquivoci non poſſunt ſuffragari ad effectum, ut penſio dicatur valide per nutus tranſlata, num. 4. p. 283

Adminiſtratio.

Adminiſtratio probatur ex inſtrumentis locationum factarum per adminiſtratorem, num. 1. p. 284
Locare bona, & cum conductore paciſci, ſunt caſus indubitatæ adminiſtrationis, num. 2. ibid.
Adminiſtratio probatur ex inſtrumento, in quo quis promittit reddere rationem, reliquum ſolvere, num. 8. ibid.
Adminiſtratione probata præſumitur illius continuatio, concurrente aliqua conjectura, num. 9. ibid.
Adminiſtrationis mandatum quando expiret per ſupervenientiam majoris ætatis adminiſtrati, n. 11. p. 285
Adminiſtratio continuata præſumitur, dum non docetur de finali redditioni rationis, n. 13. ibid.
Adminiſtrationem non impedit Podagra, num. 17. p. 285

Adoleſcens.

Adoleſcentes ſunt transferendi ad Civitates, ubi melius & moribus & litteris ornari poſſint: num. 5. p. 251

Adoleſcentia.

Adoleſcentia eſt ætas aptior ad nubendum, num. 62. p. 224

Ædificare, Ædificium.

Ædificare altius non licet, ſi venti excludantur in damnum publicum, num 3. p. 217
Quanto minor eſt diſtantia inter unum ædificium & aliud tanto majus incommodum emanat, tam quoad Solis illuſtrationem, quam quoad ventorum perflatum, num 5. p. 33
Ædificia Aquæ adjacentia corrodi ſolent, num. 3. p. 209
Ædificium altius tolli non poteſt, ſi venti excludantur in damnum publicæ utilitatis, num. 3. p. 217
Ædificiis nobilibus & inſignibus Civitatem ornari publice intereſt, num. 5. ibid.
Ædificium altius tolli poteſt cum non fit ad æmulationem num. 6. ibid.
Ædificium jam cœptum habendum eſt in conſideratione, ac ſi eſſet perfectum, num. 7. ibid.
Ædificare ne liceat prope domum alterius, ut ventus non impediatur, probandum eſt ab actore, quod ventus prorſus & undique remaneat excluſus, ita ut locus penitus inutilis evadat, n. 8. ibid.
Ædificii elatio impediri non debet, ceſſante alterius detrimento, & ſtante ædificantis utilitate, num. 23. p. 218
Ædificare non impeditur vicinus cum feneſtris reſpicientibus in domum vicini, num. 26. ibid.
Ædificare uſque ad ſolum quilque poteſt, in proprio ſolo, num. 1. p. 252
Ædificium ſuum quis amplius extollere non poteſt, ſi ſit conſtituta ſervitus altius non tollendi, n. 2. ibid.
Ædificium ſuum quis amplius extollere non poteſt, ſi id vellet facere ad æmulationem, n. 3. ibid.
Ædificium, ne altius tollatur, dicitur in habere jus prohibendi, qui habet ſervitutem altius non tollendi, ſi in eo ædificio adeſt talis ſervitus, nu. 4. ibid.
Intellige tamen hoc, ſi dicta ſervitus ſit probata, n. 5. ibid.
Ædificium altius tollere ad æmulationem non licet, n. 14. p. 253
Ædificium fieri ad æmulationem ſi quis afferat, incumbit ei onus probandi, n. 16. ibid.
Ædificium unum, quando alteri non impediat Solem, n. 20. ib.
Ædificare ad æmulationem quis non cenſetur, licet aliquod damnum inferat vicino, nu. 22. ibid.
Vide *Æmulatio*.
Ædificium privatum altius tolli prohibetur quando, ex eo diſcooperientur Religioſi, vel Religioſæ intra proprium Monaſterium, num. 36. p. 254
Sed hoc intellige, quotieſcunque ex novo ædificio graviſſimum immineret monaſterio præjudicium, etiamſi non fiat ad æmulationem, num. 37. ibid.
Ædificium quando nocet Eccleſiæ, vel Monaſterio, compelli poteſt Dominus ædificii vendere ſervitutem altius non tollendi, num. 38. ibid.

Æger Ægrotus.

Æger ſic habendus, morbo recedente, ac ſi numquam ægrotaſſet, num. 1. p. 64
Æger excuſatur ab admiſſione remediorum ob ipſam ſanationis incertitudinem, num. 15. p. 160
Ægrotus in articulo mortis conſtitutus abſque animi deliberatione ſolet interrogantibus reſpondere affirmative, n. 14. p. 270. & nu. 12. p. 271
Ægroti in articulo mortis conſtituti liberum diſcurſum ac diſtinctam cognitionem habere non ſolent, num. 15. p. 270
Ægrotus reſpondens interroganti, an velit certam diſpoſitionem facere, *ſi ſato ſoi*, non dicit perfecte diſponere, n. 9. ibid.
Æger interrogatus de re gravi, ad propoſitum non reſpondens præſumitur a mente alienatus, num. 13. p. 271

Æmu

Digitized by Google

Æmulatio.
Æmulatio non præſumitur, cum in dubio quilibet præſumatur ædificare ad ſui principaliter utilitatem, non ut altero noceat, nu. 15. p. 253
Æmulatio in ædificando non præſumitur, etiamſi magnum damnum vicino inferatur, & parva utilitas proveniat ædificanti, niſi aliunde probetur, nu. 17 ibid. & nu. 31. p. 254
Æmulationis præſumptio, ut excludatur, non ſufficit modica utilitas ædificare volentis, num. 18. & n. 19. p. 253
Ædificare ad æmulationem quis non cenſetur, licet aliquod damnum inferat vicino, num. 22. ibid.
Æmulatio tunc intrat in ædificando, quando conſtructio fit cum iniuria alterius, & animo nocendi, non neceſſitatis, aut utilitatis propriæ cauſæ, num. 25. ibid.
Et, quando conſtructio non prodeſt ædificanti, & alteri nocet, num. 26. ibid.
Æmulatio excluditur in ædificando quando concurrit utilitas ædificantis, licet vicino damnificetur, & præſumptio oritur, quod ratione propriæ utilitatis quis ędificare velit n. 27. p. 254
Utilitas modica ſufficit, ad hoc, ut dicatur, ædificans non ædificare ad æmulationem, num. 28. ibid.
Æmulatio tunc non excluditur, ſi ædificantis utilitas ſit modica, & magnum damnum inferatur vicino, num. 31. ibid.
Sed hoc intellige, dum cum modica utilitate concurrit etiam inimicitia, num. 32. ibid
In agro ſuo fodiens, ſi vicini fontem avertat, non tenetur de dolo, ſi non animo nocendi vicino, ſed agrum ſuum meliorem faciendi cauſa, id faciat, num. 23. p. 253
Æquitas.
Dubium facti decidi debet ſecundum naturalem æquitatem, num. 9. p. 195
Aer.
Aeris bonitas ab Orientis Solis illuſtratione maxime dependet, num. 1. p. 33
Aer, cum in quiete eſt, non minus quam aqua motu privata, putreſcit, num. 2. ibid.
Aer colatus quis dicatur, n. 6. ibid.
Aeris ſalubritas quantum conferat in curatione vulnerum capitis, num. 5. p. 109
Aeris mutatio efficaciſſimum remedium in diuturnis morbis num. 3. p. 113
Aeris mutatione corpora ſenſibiliter & evidenter mutationes recipiunt, num. 2. ibid.
Aer patrius magis naturæ noſtræ amicus eſt, quam alienus n. 10. p. 83
Aeris mutatio quibus corporibus proficua & quibus damnoſa ſit, n. 11. ibid.
Aeris mutatione ſola ſæpe curantur morbi alias incurabiles num. 7. ibid.
Aer frigidus, ac tenuis, iis, qui ad Phtiſim ſunt propenſi, eſt contrariiſſimus, num. 7. p. 148
Aeris intemperies eſt juſta cauſa renunciandi Epiſcopatui, n. 5. p. 153. & n. 14. p. 154
Aeris in inſignes mutationes effigiem immutant. n. 6. p. 106
Aeris evidentes, ac inſignes mutationes Mores immutant, n. 12. p. 108
Vide, *Mores.*
Aeris inſalubritas Monaſterii non poteſt allegari a monacho ibi profeſſo, cum ei proprius obſtet conſenſus, num. 6. p. 211
Aeris inſalubritas neceſſario non reſultet ab omnimoda Ventorum Aquilonarium excluſione, n. 11. p. 217
Aeris mutatio æſtivis temporibus ponit in dubio vitam illius, qui aerem mutat, n. 10. p. 261
Aeris intemperies, propter quam imminet periculum contrahendi infirmitatem, eſt juſta cauſa, ut Maritus non teneatur obſervare promiſſionem factam uxori, de non diſcedendo à certo loco, n. 9. p. 276
Ætas.
Ætatis tenerioris beneficio non ſolum vulnera & ulcera facile ſed ipſa oſſa conſolidantur verè; quod ſecus eſt in aliis ætatibus, n. 2. p. 64
Ætates non annorum, numero, ſed viribus determinantur, nu. 8. p. 121. & nu. 3. pag. 136. & nu. 20. p. 141. n. 4. p. 195
Ætatis mutatio quantum poſſit in ſuperandis morbis longis & contumacibus, n. 3. p. 82
Ætatis mutatione Epilepſia removetur, niſi magnoperè in victus ratione delinquatur, n. 11. p. 132
Vide *Epilepſia.*
Ætates retardantur, & accelerantur, pro vitium robore, n. 2. p. 160
Ætatis ratione in ſubito inſultu cauſæ interimentis, unus poteſt diutius vivere, quam alius; etiam, ſi ambo ab eadem cauſa æqualiter patiantur, n. 10. p. 91
Ætas declinans eſt humorum frigidorum & humidorum fœcundiſſima, n. 6. p. 101
Ab ætate quantopere effigies immutetur, n. 2. p. 105
Adoleſcentia eſt ætas aptior ad nubendum, n. 62. p. 224
Ætas decrepita propriè eſt ſupra annos ſeptuaginta, n. 8. p. 241
Ætas eſt difficilis probationis, n. 9. ibid.
Ætas probari poteſt per conjecturas & indicia, n. 10. ibid.
Ætas probari poteſt per Teſtes ſingulares, n. 11. ibid.
Ætas probatur per teſtes deponentes de proprio judicio, vel per aſpectum, 12. ibid.
Ætas à legibus determinata requiritur in conjugibus pro validitate matrimonii, n. 2. p. 197
Ætas annorum 12. requiritur in fœmina, ut valeat matrimonium contrahere, n. 3. ib.
Ætas annorum 14. requiritur in maſculo pro matrimonio contrahendo, n. 4. ibid.
Ætati alteri proximus dicitur, qui ab illa diſtat ſolum per ſex menſes, n. 9. ibid.
Ætas probatur per teſtem, qui deponat de judicio ſuo, & per aſpectum, n. 5. p. 257
Aut qui deponat aliquem habere certam ætatem, quia ita ab ipſo audivit, n. 6. ibid.
Ætas bene probatur, ſi frater de alterius fratris ætate deponat, n. 17. ibid.
Ætas probatur ex partita libri Baptiſmi, n. 1. p. 262
Vide *Baptiſmus.*
Ætas ſenior probatur ex aſpectu n. 6. p. 277
Ætas ſenior attendenda venit in adjudicatione Beneficii quæ fit concurſum, n. 7. ibid.
Ætas probatur ex aſſertione contenta in aliquo inſtrumento certi temporis, ducendo calculos in poſterum, num. 10. p. 285
Ætas in ſubſtituto requiſita facit diſpoſitionem conditionalem, n. 21. p. 291
Declaratur, n. ſeq. ibid.
Affinitas.
Affinitas contrahitur ſolum per copulam conſummatam, n. 13. p. 273.
Affinitas probatur per teſtes deponentes de copula, licet non conſummata, n. 15. ibid.
Affinitas, ut dicatur contracta, quomodo Teſtes deponere debeant de copula, n. 15. ibid.
Affinitas contrahitur in primo gradu cum ſorore mulieris, quam quis carnaliter cognoſcit, n. 1. p. 290
Affinitas in primo gradu dirimit matrimonium, numero 2. ibid.
Affinitas contracta ex copula illicita probatur etiam per teſtes non omni exceptione majores, n. 8. ibid.
Agens.
Agentes primarii in partu ſunt vires matris & fœtus, num. 3. p. 17
Vide *Partus.*
Aggravatoria.
Aggravatoria non conceditur niſi præcedat declaratoria, n. 1. p. 286
Aggravatoria concedi non poteſt per judicem de partibus vigore litterarum executorialium ipſi decretarum, n. 2. ibid.
Alciatus.
Alciatus *in reg: 3. præſumpt. 3.* qualiter procedat, n. 30. p. 254
Alienatio.
Alienatio ex cauſa diviſionis permiſſa eſt inter cohæredes fideicommiſſo gravatos, n. 7. p. 240
Alienatio facta in extraneos ab Hæredibus gravis ſuſtinetur, eis viventibus; cum eorum vita durante nullum poſſit conſiderari præjudicium vocatorum, num. 8. ibid.
Alienatione ſequuta, ſubſtitutus in caſu alienationis admittendus eſt, non expectata morte alienantis, n. 19. p. 293
Alienatio Mentis.
Alienatio ſanæ mentis arguitur in ægroto, qui interrogatus de re gravi, ad propoſitum non reſpondet, n. 13. p. 271
Alimentum.
Alimenta nonniſi à calore actuantur, n. 20. p. 164
Alimenta & ſumptus litis debentur, probatis paupertate, & boni juris præſumptione, n. 1. p. 211
Paupertas ejus, qui inſtar pro alimentis, ſatis probata dicitur, ſi inſtans ſit à Patre ejectus, & in infantili ætate conſtitutus, n. 2. ibid.
Alimenta præſtandi ceſſat obligatio, quando non probatur Paternitas, n. 6. ibid. & n. 23. p. 212
Alimenta præſtandi obligatio fundatur in Paternitatis præſumptione, n. 24. ibid.
Alimenta præſtita nutrici pro educatione infantis, filiationis argumentum præſtant, n. 7. p. 246
Alimenta non debentur deficiente probatione filiationis, & paupertatis, n. 17. p. 294
Anima.
Anima ipſa eſt principium motus, n. 4. p. 118
Vide *Principium.*
Animal.
Animalia ex ſeminis copia ſtimulantur ad coitum, n. 6. p. 141
Animalia ipſa corporis valetudine excitantur ad coitum, n. 6. p. 85
Ani-

Digitized by Google

Animal nullum moritur abſque ſyncope, n. 9. p. 91
Vide *Syncope*.

Animus:

Animi paſſiones vehementes in gravidis etiam multo poſt tempore ob earum repetitam memoriam periculum afferunt. n. 4. p. 80
Declaratur, n. 10. p. 81
Animi poſſeſſiones ſubitaneæ, ac præſertim Ira, & Timor, multorum periculorum cauſa exiſtunt, n. 3. p. 80
Animi qualitas ſi debeat probari, teſtes debent teſtificari per actus exteriores quos viderint, n. 31. p. 170
Exteriora indicant ſecreta animi, n. 32. ibid.
Animi paſſiones quantam vim habeant in immutanda naturali effigie, n. 8. p. 106
Animi paſſiones mores quomodo immutent, n. 14. p. 108
Vide *Mores*.
Animi impetus primi non ſunt in poteſtate noſtra, n. 10. p. 128
Animus alicujus probatur per teſtes depoonentes ex certa ſcientia, ac de publica voce & fama, num. 10. pag. 280
Animus alicujus probatur per duos teſtes conteſtes licet minus idoneos, nu. 13. ibid.
Vide *Voluntas*.

Antimonium:

Antimonium venenoſitate caret, n. 2. p. 21. & n. 1. p. 24
Antimonium, reſpectu manifeſtarum qualitatum, venenum non eſt, n. 2. ibid.
Antimonium non eſt venenum ab occulta qualitate, vel à tota ſubſtantia; n. 3. ibid.
Antimonium vomitum valide provocat. n. 5. ibid.
Antimonium non eſſe venenum ab effectu probatur, n. 6. ibid.
Antimonium ſteriles facit mulieres. Falſum, ibid. n. 11. p. 158

Apoplexia, Apoplectici.

Apoplexiam concitant quidam vapores, n. 3. p. 42
Apoplexiam concitant ſoporifera medicamenta valide, ut declaratur, n. 7. & 14 p. 42. & 44
Apoplexia non ſemper terminatur in paralyſim, n. 7. 15. & 16 p. 43 44. 45
Apoplexia ex immodico vini uſu, n. 13. p. 44
Apoplexia aliquando terminatur in fatuitatem abſque paralyſi membrorum exteriorum, n. 17. p. 45
Apoplexiæ finitimi ſunt affectus ſoporoſi, n. 4. p. 53
Apoplexia eſt ſenſuum omnium, tam exteriorum quam interiorum ruina, n. 5. ibid.
Apoplexia eſt morbus ſenilis, & deſinit in paralyſim, n. 2. p. 54
Apoplexia quid? n. 1. p. 55
In Apoplexia omnis diſcurſus & ratiocinatio perit, n. 2. ibid.
Apoplexiæ fortitudo unde cognoſcatur, n. 4. p. 56
De Apoplexia ſe ſe recolligentes ad priſtinum mentis vigorem non facile redeunt, n. 6. ibid.
Apoplexia quando timenda in Arthriticis & cur? n. 8. p. 126. & n. 15 p. 127.
Vide *Arthritici*.
Apoplexia unde dicta, n. 3. p. 84
Apoplexiæ morbus impedit, quod patiens poſſit ad ſacros Ordines promoveri, n. 9. p. 240
Apoplexia, quæ gravabat infirmum paulo ante obitum, non levis, ſed fortis reputanda venit, n. 11. p. 283
Apoplexia fortis ſenſuum omnium ruinam affert, n. 12. ibid.
Apoplectici cur moriantur, n. 5. p. 56

Appellatio.

Appellans, ſi intra 30. dies non redeat pro petendis apoſtolis, vel cauſam committi faciat, ſententia tranſit in judicatum.
Vide *Sententia*.
Appellans à ſententia contra alium lata, facit omnia acta ſua, perinde ac ſi ipſo citato facta fuiſſent, n. 1. p. 269. & n. 1. p. 271
Appellans à ſententia contra alios lata, ſi in appellatione dicat à dicta ſententia ſe valde læſum, proculdubio facit omnia acta ſua, n. 4. ibid.
Appellatione omiſſa, vel deſerta, clauſula *quam & quas* operatur ut pronunciari poſſit prout in prima, non tamen poteſt tollere appellationem & actus præcedentes, n. 5. p. 270

Aqua.

Corroſio Terræ, quæ fit per aquas fluentes non dicitur caſus fortuitus, n. 2. p. 209
Aquæ ſolent corrodere Terras, & ædificia adjacentia, n. 3. ibid.
Aquæ venas qui in fundo ſuo incidit, ita ut aqua deſinat pervenire in alium fundum, ubi erumpebat, non dicitur vim facere, dummodo in hoc nulla ſervitus conſtituta ſit, n. 24. p. 253

Arbiter, Arbitrium.

Arbiter & moderator quilibet eſt rei ſuæ, num. 4. p. 217
Arbitrium regulatur à jure, n. 13. p. 270

Arctitudo.

Arctitudo Mulieris quando ſit talis ut penetrari non poſſit, cohabitatio triennalis non eſt demandanda, quia adeſt periculum peccati, n. 12. p. 206
Arctitudinis impedimentum ad coitum in Muliere, ſi eſt medicabile per ſciſſionem, Matrimonium non diſſolvitur, n. 16. p. 216
Vide *Impedimentum*.
Vide *Matrimonium*.
Arctitudo Mulieris tunc eſt tollenda per ſciſſionem, quando id poteſt fieri abſque periculo vitæ, n. 17. ibid.
Impotentia coeundi ob magnitudinem, & arctitudinem, an & quando ſufficiat ad diſſolutionem Matrimonii abſque triennali conjugum cohabitatione, n. 13. p. 206

Argumentum.

Argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale, validum eſt, n. 15. p. 169
Argumentum de reputatione ad non reputationem, vel contrariam reputationem, validum eſt, n. 19. ibid.
Argumentum ab incluſione unius temporis, ad excluſionem alterius, validum eſt, n. 17. p. 212.
Argumentum naturæ fortiſſimum eſt effigies valde ſimilis, n. 24. p. 214
Argumentum filiationis præſtant alimenta præſtita Nutrici pro educatione infantis, n. 7. p. 246

Ars.

Ars eſt naturæ miniſtra, n. 13. p. 16
Vide *Natura*.
Artis miniſter Medicus, n. 5. p. 12.
Ars & natura excluduntur à ſanationibus miraculoſis, n. 1. p. 15
Vide *Sanatio miraculoſa*.
Artis libera opera eſſe debent, n. 10. p. 129
Nil demit de libertate artis coactio artificis ad artem exercendam, neceſſitate publicæ ſalutis urgente, num. 41. p. 132
Expertis, & peritis in arte magis credendum, quam rationibus in contrarium, n. 12. p. 161
Vide *Periti*.

Arthritis.

Arthritis confirmata, & quæ Tophos contraxerit, eſt incurabilis in via naturæ, n. 1. & ſeqq. p. 6
Arthritis quando non ſit legitima cauſa poſtulandi Coadjutorem n. 9 p. 111
Arthritis venere excitatur, n. 2. p. 125
Vide *Venus*.
Arthriti laborans licet non decumbat, & appareat ſanus, ita tamen domi detinetur, ut non poſſit moveri, ne defluant humores, n. 13. p. 204
Arthritis non impedit adminiſtrationem, n. 17. p. 285
Arthritis impedit quidem munera corporalia, non autem Patrimonialia, n. 18. ibid.

Arthritici.

Arthritici ad Venerem ſunt proclives, n. 2. p. 39
Arthritici plurimi fœcundiſſimi ſunt, n. 5. p. 40
In arthriticis quando timenda apoplexia, & cur, n. 8. p. 126 & n. 15. p. 127

Articulus.

Articulus eſt irrelevans, ſi tendat ad probandam famam impuritatis, & fuerit jam probata fama in contrarium, n. 17. p. 236
Examen novum non admittitur ſuper articulis, ſuper quibus fuerunt jam Teſtes examinati. n. 8. p. 235

Aſſimilatio.

Aſſimilatio eſt opus facultatis formatricis, n. 11. p. 104

Athleta.

Athletarum habitus periculoſus tunc eſt, cùm ad ſummum bonitatis pervenerit, n. 12. p. 44

Athrophia.

Athrophiæ, & corporis conſumptiones extremæ naturalem cauſam utplurimum habent, n. 9. p. 85

Atteſtatio.

Atteſtationes extrajudiciales nullam merentur fidem, n. 7. p. 271

Attractio.

Attractio fit à calore excedentes, n. 10. p. 75
Attractio ſeminis ab utero abſque penis intromiſſione an ſufficiat ad conceptionem, n. 1. & ſeqq. p. 71
Vide, *Semen*.
Vide, *Uterus*.

Auditor:

Auditor Cameræ non cognoſcit de cauſis matrimonialibus, n. 1. p. 230

Auris:

Auris membrum eſt ad nobiliſſimam operationem & ad decorem fabricatum, n. 2. & 5. p. 59
Sed vide, n. 11. & 13. p. 60
Auris ad auditionem facta, n. 4. p. 59
Auris mutilatio facit hominem irregularem, n. 6. ibid.
Vide *Irregularitas*.
Vide *Mutilatio*.
Auriculæ totalis abſciſſio auditionem reddit deteriorem, n. 9. p. 60
Auditio eſt operatio Auris internæ, non externæ, num. 11. ibid.

Baptiſ

Digitized by Google

B

Baptiſmus.

Baptiſmi fides non probat ætatem niſi fuerit extracta à Parocho, nu. 14. & 15. p. 241
Baptiſmi fides à Parocho non extracta, probat, ſi fuerit extracta vigore compulſoriæ parte citata; nu. 16. ibid.
Baptiſmi libri cuſtodia præſcripta fuit à ſacro Concilio Tridentino, nu. 17. p. 242
Baptiſmi liber ex communi conſuetudine probat ætatem, n. 4. p. 257. & n. 1. p. 262
Vide, *Liber.* Vide *Ætas;*

Barba.

Barba non ſemper decus, & ornamentum affert, n. 4. p. 106

Beneficium.

Beneficium ſi appareat eſſe reſervatum, datur immiſſio vigore ſubrogationis gratioſæ, & ad hoc, quæ requirantur, nu. 1. p. 254
Beneficium reſignatum in Curia, dicitur vacare in Curia, & cadit ſub reſervatione clauſa in Corpore Juris, n. 2. ibid.
Beneficii poſſeſſio dicitur tradita capitulariter, ſi totum Capitulum fuit intimatum ad interveniendum, licet non omnes vocati intervenerint; nam totum jus Capituli remanet in illis, qui interveniunt, n. 8. ibid.
Beneficii poſſeſſio vigore ſubrogationis gratioſæ non poteſt impediri per exceptiones, quæ reſpiciunt petitorium, n. 18. ibid.
Litem introductam fuiſſe ſuper titulo Beneficii probatur per commiſſionem continentem clauſulam, *Quam & Quas*, n. 17. p. 190
Beneficii collatio facta laboranti morbo caduco nulla eſt ipſo jure, nu 5. p. 194
Beneficium, in quo non requiritur Ordo ſacer, conferri poteſt morbo caduco laboranti, n. 8. ibid.
Beneficium ubi debet conferri Sacerdotibus, id debet intelligi de Sacerdote, qui tempore proviſionis poſſit actu Miſſam celebrare, nu. 20. p. 195
Beneficio, quod reſidentiam requirit, non poteſt per Vicarium inſerviri, nu 21. ibid.
Beneficii affectio in Coadjutoriis pendet à validitate, & juſtificatione cauſæ, per quam fuit motus Papa ad concedendam coadjutoriam, nu 5. p. 241
Beneficium ex appoſitione manus Papæ ita remanet affectum, ut nullus inferior poſſit amplius ſe circa illud intromittere, nu. 25. p 242
In concurſu Beneficii, præferendus venit is, qui alias curam animarum exercuit, nu. 5. p. 277
Beneficium remanet affectum per appoſitionem manus Papæ nu. 1. p. 256
Beneficium affectum per appoſitionem manus Papæ Ordinarius conferre non poteſt, nu. 2 ibid.
Beneficii poſſeſſio ſemel probata præſumitur uſque ad obitum continuata, nu. 11. p. 257
Affectio ſuper beneficio ex appoſitione manus Papæ, pendet à validitate Gratiæ, nu. 2. p. 260
Vide *Gratia.*
Papa non præſumitur voluiſſe præjudicare collatoribus ordinariis, nec illos prævenire circa collationem beneficiorum, nec afficere proviſionem ex futura vocatione n 3. ibid.
Decretum latum ex falſa cauſa non afficit beneficium, n. 4. ibid.
Beneficii acquiſitio impeditur propter cæcitatem, n. 36. p. 256
Beneficia Diœceſis Calaguritanæ ut quis poſſit obtinere, plura debent concurrere requiſita, juxta Conſtitutionem Clementis VIII. nu. 1. p. 276
Beneficia Diœceſis Calaguritanæ in concurſu adjudicari debent ei, qui majores habet qualitates, n. 2. ibid.
Beneficia Diœceſis Calaguritanæ in concurſu adjudicari debent ei, qui aliis doctrina præeminet, num. 3. ibid.
Sacerdos præferri debet in concurſu Beneficii, nu. 5. p. 277

Bigamia

Bigamia non contrahitur ex ſolo matrimonio cum vidua, ſed requiritur Copula & Conſummatio, num. 10. p. 204
Vide *Matrimonium.*
Vide *Copula.*

Bona.

Bona ſub conditione relicta, remanent libera penes hæredem num. 14. p. 221
Bona donata ob cauſam, quæ non fuit ſequuta, reſtitui debent, num. 1. p. 236
Bonorum diviſio facta in præjudicium vocatorum, an ſuſtineatur? num. 6. p. 246
Bona, & jura fideicommiſſo perpetuò ſubjecta, extraneo Hæredi relinquere poteſt ultimus de familia, nu. 1. p. 239
Bona fideicommiſſi alienari poſſunt pro conſtituenda dote deſcendenti etiam illegitimæ, quæ vult nubere, vel monachari, nu. 16. p. 247
Bonorum defectus excuſat à pacto inito per maritum de non diſcedendo à certo loco, num. 11. p. 276
Bona Abbatiæ Farfenſ. emphyteutica, ſunt tranſitoria ad quoſcunque etiam extraneos, n. 11. p. 278.
Bona locare, & cum conductore paciſci, ſunt caſus indubitatæ adminiſtrationis, num. 2. p. 284

Bruta.

Bruta mortua non ſunt capacia Reſurrectionis, nu. 11. p. 149
Vide *Reſurrectio.*
Bruta non tam proficiunt per totam vitam ex auditu in quavis diſciplina, quam muti & ſurdi à nativitate nutibus faciunt per diem unum num. 2. p. 87
Bruta aſſequi non poſſunt ea, quæ muti & ſurdi à nativitate aſſequuntur, num. 3. ibid.
Bruta non minorem intelligentiam habent, quam habere videantur muti & ſurdi, n. 9. p. 88
Vide *Mutus & Surdus.*
Bruta ab Homine diſtinguuntur per loquelam & ſcientiam, num. 10. ibid
Bruta ex electione, & ex virtute non operantur, & in eis virtus & vitium non habet locum, n. 12. ibid.
Bruta nonnulla parentibus non miſcentur, & conjugalem fidem aſſequuntur, num. 13. ibid. Vide num. ſequenti p. 89

Bubones.

Bubones ſunt ſigna Peſtis demonſtrativa, n. 7. p. 145

C

CAllus ſemper oritur ex fiſtula, num. 8. p. 65
Partes Callum contrahentes potius diſrumpuntur quam diſtenduntur, num. 6. ibid.

Calor.

Calor nativus, quo imbecilior, eo citius à veneno ſuperatur, num. 2. p. 162
Calor debilis citius extinguitur veneno frigido, quam fortis num. 8. p. 163
Vide *Venenum.*
Calor nativus excitatur coitu moderato, num 14. p. 127
Vide *Lectio.*

Calumnia, Calumnioſus;

Calumnia litigantis non reſultat ex deciſionibus contra ipſum emanatis, quæ non concernant merita cauſæ, & quando lis eſt in principio, nec aliquæ fuerunt factæ probationes, num 3. p. 190
Calumnia ut excludatur, ſufficit quælibet probata & colorata cauſa litigandi, num. 5. ibid.
Calumnioſus litigator dici non poteſt, quandiu valet jus ſuum juſtificare, num. 4. ibid.
Calumnioſo litiganti non eſt danda ſubrogatio, nu. 2. ibid.
Vide *Subrogatio.*

Cancer.

Cancer ejus naturæ morbus eſt ut numquam ſanetur, n. 3. p. 13
Cancroſi tumoris ſigna, num. 2. ibid.

Capellanus.

Capellanus ad nutum amovibilis poteſt etiam ſine cauſa amoveri, ceſſante tamen odio & malitia in amovente, n. 4. p. 211
Et an hæc arguatur ex amotione Capellani ab Eccleſia, in qua commoratus fuerat per triginta annos, num. 7. ibid.

Capitulum.

Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi ſtatuere non poteſt ſuper modo lucrandi diſtributiones, num. 14. p. 191
Capituli decretum habet interpretationem paſſivam à Jure communi, num 7. ibid.
Capituli decretum contra jus, eſt invalidum, num. 8. p. 192
Capitula Eccleſiarum non poſſunt facere ſtatuta concernentia ſua particularia negotia ſine conſenſu Superiori, n. 9. ibid.
Capitula Eccleſiarum non poſſunt condere ſtatuta ſuper reſidentia, vel ſtatu Eccleſiæ, num. 10. ibid.
Capitulum quando teneatur reſtituere diſtributiones conſumptas num. 15. p. 191

Caro.

Caro nihil eſt aliud, quam ſanguis concretus, nu. 2. p. 66
Caro Teſtudinis coctu difficilis eſt, & melancholica n. 8. p. 83

Caruncula.

Carunculæ quomodo impediant, ne viri ſemen libere ad mulieris uterum permeare poſſit, num. 2. p. 114
Carunculæ ſubſequuntur ad Gonorrhæam, & maxime Gallicam, num 3. p. 115
Carunculæ ſterilitatem inſanabilem excitant, num. 5. ibid. Contr. num. ſeq.
Carunculæ quando impediant generationem, num. 7. ibid.
Carunculæ licet utplurimum difficulter curentur, aliquando tamen fœliciter ſunt curatæ, num. 8. ibid.
Carunculæ morbus artis medicæ præſidio facile tolli poteſt n. 5. p. 291
Carunculæ morbus non impedit generationem, num. 4. ibid.

Digitized by Google

Cauſa.

Cauſam ubi certam habemus & evidentem, fruſtra incertam quærimus, n. 9. p. 20
Cauſa accelerans mortem in prægnantia, & partu, non ſufficiens cauſa exceptionis, n. 3. p. 57
Cauſa, ex qua emanat effectus, eſt multo magis efficax, quam cauſa accelerans, n. 4. p. 58
Cauſa impulſiva, & coadjuvans non attenditur, n. 7. ibid.
Cauſæ, ob quas Coadjutor dari debet, n. 1. p. 110
Cauſæ materiales morborum omnium articularium ſunt cruditates, n. 7. p. 116
Vide *Cruditas.*
Cauſa primaria & immediata mortis ſemper attendi debet in caſibus exceptis in inſtrumento ſocietatis num. 4. p. 79
Cauſa movens, mediata, & impulſiva mortis in nullo cenſu habenda eſt, n. 6 ibid.
Cauſa evidens in agendo (niſi ſit immanens) ſemper in principio eſt fortior quam procedente tempore, num. 5. p. 80
Effectus debet eſſe proportionatus ſuæ cauſæ, num. 6. ibid.
Cauſa proxima & evidente alicujus effectus præſente, fruſtra remotam ac minus evidentem quærimus, n. 7. ibid.
Cauſa primaria eſt attendenda, quia per ſe movet, n. 3. p. 138
Cauſa prima magis influit in cauſatum quam ſecunda, n. 4. ibid.
Cauſa primaria, ac proxima eadem cum immediata, n. 5. ibid.
Cauſa immediata quæ? n. 6. ibid.
Cauſa immediata ſola attenda, n. 7. ibid.
Cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati, num. 11. p. 139. & num. 5. p. 201
Cauſæ ſecundæ effectus reducitur ad primam, num. 12. p. 139
Cauſæ primæ tribuitur eventus, n. 13. ibid.
Cauſa proxima mortis eſt morbus, non accidentia morbi, niſi in quantum à morbo dependent, n. 14. ibid.
Vide *Morbus.*
Cauſa primaria, vel ſecundaria non dicitur reſpectu temporis anterioris, vel poſterioris, ſed reſpectu tantum efficientiæ, n. 17. ibid.
Ubi Cauſa eſt magis evidens ad agendum, non eſt conveniens ab ea diſcedere, quærendo alias cauſas, num. 18. ibid.
Cauſa ceſſante ceſſat effectus, quemadmodum manente cauſa, tolli non poteſt effectus, num. 8. pag. 151. & n. 9. p. 103
Cauſa ceſſante, ob quam Coadjutoria fuit conceſſa, ceſſat Coadjutoria, n. 10. p. 161
Vide *Coadjutoria.*
Ubi plures & evidentiores Cauſæ concurrunt, effectum citius ſequi neceſſe eſt, n. 26. p. 164
Cauſæ primæ, an ſecundæ mors ſuperveniens tribuenda ſit, remittitur Judicis arbitrio, n. 12. p. 171
Vide *Mors.*
Cauſa potiſſima, cur Homines citius ſeneſcunt quam deberent, ſunt magni & diuturni morbi, n. 14. p. 163
Vide *Morbus.*
Cauſæ duæ ad agendum potiores, & efficaciores ſunt quam una tantum, n. 6. p. 91
In paritate Cauſarum præſumi debet ſemper occubuiſſe prius imbecilliorem, n. 8. ibid.
Cauſæ violentioris efficacia non permittit debiliorem cauſam quicquam efficere, n. 19. p. 92
Prægreſſæ, ac jam ceſſanti in totum Cauſæ nullus effectus tribui poteſt, n. 1. p. 94
Cauſa morbi, & mortis in prægnante, aut parturiente, debet eſſe primaria, & immediata, ſi locus exceptioni eſſe debeat n. 11. p. 95
Cauſæ ſecundæ effectus reducitur ad primam, num. 14. p. 98
Quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, n. 13. ibid.
Cauſa prima, & immediata ſemper attendi debet, ſi ſufficiens ſit ad effectum producendum, n. 7. p. 99. & n. 3. ibid.
Cauſa mediata, fovens, ſeu impulſiva, non eſt in cenſu habenda, n. 5. ibid.
Cauſæ naturales ſemper eodem modo procedunt, & ſunt certæ, & determinatæ; contra accidentales, num. 7. p. 104
Omnis effectus ad cauſas naturales referendus, num. 8. ibid.
Cauſa in actu ſimul eſt cum effectu, n. 9. ibid.
Cauſæ cauſatorum conſimilium debent eſſe conſimiles, n. 13. ibid.
Cauſa proximior, & vehementior attendenda eſt, num. 2. p. 201
Cauſæ plures ubi concurrunt, una ceſſante, non corruit diſpoſitio, n. 14. p. 238
Cauſæ plures quando aſſignantur, ſufficit unam eſſe veram, ut ex illa diſpoſitio ſuſtineatur, n. 7. p. 239
Cauſa legitima quænam dicatur, ut maritus poſſit recedere à certo loco, non obſtante promiſſione facta uxori de non diſcedendo, remittitur Judicis arbitrio, num. 12. p. 276
Cauſa impleta non videtur, niſi plene ſequatur illius effectus, n. 59. p. 282
Cauſa occaſionali, & inductiva ceſſante, non ceſſat effectus, n. 12. p. 285

Cauteria.

Cauteria in brachiis debent ſervare Reos à chordæ tormento immunes, n. 4. p. 65
Cauteria geſtantur ad curandos morbos, & ad præſervandos homines ab ipſis morbis, n. 13. p. 142
Cauteria diu geſtata reddunt Homines infœcundos, n. 17. ibid.
Cauteria in Senibus improbantur, & cur? n. 18 ibid.
Cauteria diu geſtata tam viros quam mulieres ſteriles faciunt n. 4. p. 157
Cauteria diu geſtata quando ſterilitatem inducant, num. 11. p. 159

Chalybs.

Calybs mira vis in adjuvanda conceptione, num. 10. p. 158

Chirurgi.

Chirurgi, & alii, in caſibus difficilioribus debent Phyſicum convocare, alias puniend. ſunt, n. 3. p. 40
Chirurgi, deponentes, de iis, quæ ad eorum officium ſpectant, plene probant, n. 13. p. 228

Cibus.

Ciborum vitia, quibus in jejuniorum diebus, utimur, n. 1. p. 19

Cicatrix.

Cicatrices oculorum viſioni maxime officiunt, num. 1. p. 77
Pars cicatrizata in via naturæ nunquam poteſt ad priſtinum ſtatum redire. n. 11. p. 78
Viſus omnino deperit ex cicatrice & corrugatione corneæ membranæ, n. 3. p. 77

Citatio.

Citatio contra procuratorem revocatum ſuſtinetur, quando revocatio non fuit parti intimata, n. 9. p. 259
Citatio ad primam diem cadit pro prima die juridica, n. 10. ibid.
Citatio *ad hodie, per totam?* valet, ſi fuerit perſonaliter executa, n. 11. ibid.
Citatio non requiritur in deputatione Judicis, cujus perſona fuit in commiſſione expreſſe nominata et, cui commiſſio erat directa, n. 14 ibid.
Citatio poſſeſſoria ſufficit in Judicio immiſſionis abſque eo, quod citentur intereſſe habentes, n. 4. p. 271
Vide *Immiſſio.*

Clauſula.

Clauſula, *ſi ita eſt, ut aſſeris*, habet implicitam conditionem, n. 4. & 5. p. 204
Clauſula *quam & quas*, operatur, ut procedi poſſit, prout in prima inſtantia, n. 16. p. 228. & n. 3. p. 269
Clauſula *quam & quas*, probat litem introductam fuiſſe ſuper titulo beneficii, n. 17. p. 190
Clauſula, *quam & quas*, operatur, quod ſententia Judicis appellationis ſuſtineri poſſit, prout in prima inſtantia, n. 15. p. 259.
Clauſula, *ex nunc, prout ex tunc*, adiecta actui conditionali, ſumit robur a die eventus conditionis, num. 24. p. 255
Clauſula, *ex nunc, prout ex tunc*, quando non operetur, n. 40. p. 256.
Clauſula, *quam & quas*, operatur, ut non conſtituto de appellatione, ſeu etiam deſerta, pronunciari poſſit, prout in prima, non tamen poteſt tollere appellationem & actus præcedentes, n. 5. p. 269.
Clauſula, *per te etiam in articulo mortis nominan.* præciſam formam importat, adeo ut per aliam nullatenus poſſit adimpleri, n. 6. p. 283

Clericatus.

Clericatus probatur per litteras patentes Ordinarii, n. 3. p. 234. n. 2. p. 241.

Clericus.

Clericus an ſuccedat in feudo, n. 56. p. 223
Cum Clerico matrimonium contrahere non videtur honeſtum, n. 53. & 55. ibid.
Clericus eſt integer teſtis & qualificatus, n. 12. p. 184

Coadjutor.

Coadjutor quibus perſonis dari debeat, n. 3. p. 34
Coadjutor non datur propter levem morbum, num. 1 ibid.
Ad obtinendum Coadjutorem non ſufficit unum impedimentum, ſi plura adeſſe expoſitum ſit in ſupplicatione, n. 13 p. 35
Coadjutor dari non debet, niſi propter juſtas cauſas, n. 1. p. 110
Coadjutor dari poteſt propter ſenium, n. 2. ibid.
Vide *Senium.*
Coadjutor quibus Decrepitis concedatur, n. 4. p. 181
Ad Coadjutorem obtinendum requiritur impedimentum perpetuum ex Conſtitutionibus Pontificiis, num. 5. ibid.
Vide *Impedimentum.*
Coadjutorem merito poteſt petere veſicæ calculo laborans, n. 7. ibid.
Coadjutor jure peti non poteſt, cum cauſæ morborum ſunt amovibiles, n. 8. ibid.
Coadjutorem poſtulandi quando Podagra non ſit legitima cauſa, n. 9. ibid.
Vide *Arthritis.*

Digitized by Google

Coadjutor non datur, niſi morbo præſente, n. 10. p. 112
Ad Coadjutorum obtinendum, calculo veſicæ extracto per inciſionem, non ceſſat cauſæ juſtitia, num. 16. p. 161
Coadjutore ægrotante, vel impedito, Coadjutus lucratur diſtributiones quotidianas, n. 1. & 2. p. 182
Coadjutor repræſentat in omnibus Coadjutum, num. 3. ibid.
Coadjutor non lucratur diſtributiones ſeu fructus pro Coadjutore excommunicato, nu. 7. ibid.
Coadjutor, inſervit nomine proprio, quando eſt impeditus Coadjutus, n. 9. p. 183
Declara n. 10. ibid.
Coadjutor ut poſſit ſuccedere in beneficio, tenetur omnia narrata juſtificare, n. 21. p. 257
Coadjutoris officium expirat, ſi efficiatur inhabilis, n. 3. p. 255
Coadjutoris officium expirat per mortem Coadjuti, vel translationem, niſi Coadjutor habeat futuram ſucceſſionem, n. 4. ibid.
Coadjutor, ſi efficiatur impotens, non eſt qui coadjuvet: ſicuti ſi Coadjutus moriatur, vel transferatur, non eſt qui coadjuvetur, n. 5. ibid.
Coadjutor, ſi non deſerviat Eccleſiæ, & ei debita ſervitia non præſtet, Coadjutus poteſt petere novum Coadjutorem, n. 8. ibid.
Coadjutor dari poteſt a Summo Pontifice de jure cum futura ſucceſſione, n. 9. ibid.
Sanctus Auguſtinus ſucceſſit in Eccleſia Hipponenſi de conſenſu poſſeſſoris, n. 10. ibid.
Coadjutori habenti ſucceſſionem non requiritur alia collatio, Coadjuto mortuo, n. 39. p. 256
Coadjutor, ſi de tempore vacationis ſit effectus cæcus, cum ſit irregularis, & ſic inhabilis, non poteſt prætendere ſucceſſionem, n. 20. p. 255

Coadjutoria.

Ad impetrandam Coadjutoriam, omnes enarratas in ſupplicatione cauſas juſtificare oportet, n. 3. p. 160
Ad Coadjutoriam obtinendam ſingulæ cauſæ per ſe debent eſſe ſufficientes, n. 4. ibid.
Ceſſante cauſa, ob quam Coadjutoria fuit conceſſa, ceſſat Coadjutoria, n. 10. p. 161
Valetudo pro obtinenda Coadjutoria debet eſſe talis, ut absque ulla ſpe futuræ proſperitatis, n. 9. p. 160
Infirmitas in Coadjutoria expreſſa, debet plene, & concludenter probari, n. 3. p. 235
Vide *Infirmitas.*
Coadjutoria cum futura ſucceſſione tanquam exorbitatis a jure communi, concedi non debet absque urgenti neceſſitate, & cauſa prius diligenter cognita, n. 4. ibid.
Coadjutoria ceſſat, ceſſante cauſa ob quam fuit conceſſa; nu. 6. p. 241
Coadjutoriæ gratia obtenta ſub prætextu dolorum, valere non poteſt, niſi quatenus dolores ſint continui, num. 2. p. 244
Coadjutoriæ gratia valere non poteſt, niſi Coadjutus exprimat nominatim talem morbum qui ſit aptus impedire humanas actiones, cum non ſufficiat quæcunque inhabilitas aut prava habitudo aſſerentis indigere auxilio Coadjutoris, num. 18. p. 245
Coadjutoriæ gratia concedi ſolet etiam in Beneficiis non habentibus curam animarum, num. 13. p. 257
Papa concedendo Coadjutoriam providet præſenti neceſſitati Eccleſiæ & futuræ beneficii vacationi, num. 20. & 22. ibid.
Coadjutoriæ gratia non eſt nulla, reſpectu Eccleſiæ, licet nulla ſit reſpectu Coadjutoris, propter aliquem ejus defectum, num. 13. p. 258
Coadjutoriæ literæ non expeditæ tempore obitus Coadjuti, non poſſunt amplius expediri, num. 24. ibid.
Ad Validitatem Coadjutoriæ requiritur conſenſus Coadjuti, num. 25. ibid.
Coadjutoria duas continet gratias, quarum una deficiente, non ceſſat altera, num. 26. ibid.
Coadjutoriæ gratia reſpectu futuræ ſucceſſionis, quando non dicatur dependere à gratia, per quam providetur neceſſitati Eccleſiæ & Coadjuti, num. 27. ibid.
Coadjutoriam ſi quis impetraverit ſub narrativa, quod aliquis Canonicus non poteſt amplius in choro, propter adverſam valetudinem, inſervire, id concludenter debet probare, num. 6. p. 260
Infirmitas ad effectum Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, debet præſtare perpetuum, impedimentum, num. 8. p. 261
Coadjutoria datur in favorem Eccleſiæ, ut cultus divinus debitis non fraudetur ſervitiis, num. 1. p. 255
Coadjutoria datur ut ea ſervitia, quæ à Coadjuto præſtari non poſſunt, à Coadjutore præſtentur, num. 2. ibid.
A Tutela vel Cura, licitum eſt arguere ad Coadjutoriam num. 6. ibid.
Coadjutoria ſolum tribuit Coadjutori, exercitium, & non jus, cum illud remaneat penes Coadjutum, num. 11. ibid.
Infirmitas adducta pro obtinenda Coadjutoria, non eſt neceſſe, quoad ſit continua, ſed poteſt eſſe cum aliquo intervallo Quietis, num. 24. & 26. p. 245

Cæcitas.

Cæcitas, ſi eſt cauſa renunciandi Epiſcopatui, periculum Cæcitatis erit eodem modo cauſa juſta, num. 7. p. 153
Cæcitas in eo, qui habet oculos apertos, ſed demortuos, probatur per teſtes, & ex actibus & ſignis, unde liqueat aliquem ea facere, quæ videns non faceret, num. 2. p. 179
Cæcitas probatur per teſtes deponentes de actibus, qui nonniſi cæcis conveniunt, num. 3. ibid.
Cæcitas probatur ex patientis querimonia, num. 4. ibid.

Cæcus.

Cæcus codicillos faciens, tenetur ſervare ſolemnitates *leg. hac conſultiſſima, Cod. qui teſtament. fac. poſſ.* num. 1. ibid.
Cæcus licet quis non ſit à nativitate, ſed per accidens, adhuc continetur ſub diſpoſitione *leg. de hac conſultiſſima, C. qui teſtam. fac. poſſ.* num. 5. ibid.
Cæcus per accidens, proprie cæcus dicitur, licet non fuerit talis à nativitate, num. 6. ibid.
Cæcus efficitur inhabilis ad beneficia obtinenda, n. 15. p. 255
Cæcus nec beneficia optare poteſt, num. 16. ibid.
Cæcus poteſt ſuccedere Patri Baroni, vel habenti juriſdictionem, licet de novo talis dignitas cæco conferri non poſſit, num. 30. p. 235
Quaſi ſatis ſit quod fuerit habilis, tempore, quo ſpem habuit ſuccedendi, & ſuperveniens cæcitas non privat illum tali ſucceſſione, num. 31. ibid.

Cohabitatio.

Cohabitatio triennalis conjugum ad ſumendam experientiam habilitatis coitus non ſufficit, niſi etiam concurrat concubitus, num. 11. p. 174
Cohabitatio triennalis conjugum ad effectum probandi potentiam vel impotentiam coeundi, quando currere incipiat, num. 12. ibid.
Solemnitas præſcripta per Canones conjugibus circa triennalem cohabitationem, eſt ſervanda, num. 13. ibid.
Cohabitatio triennalis conjugum injuncta per ſacros Canones præcedere debet, antequam procedatur ad declarationem nullitatis matrimonii ob impotentiam, num. 1. ibid.
Cohabitatio triennalis conjugum ad exprimendam potentiam coeundi non eſt neceſſaria, quando conſtat per alias probationes de frigiditate viri, num. 2. ibid.
Quod Declaratur, num. 6. p. 175
Cohabitatio triennalis non requiritur, ſed ſufficit pro diſſolvendo Matrimonio juramentum conjugum, & ſeptima propinquorum manus, quando impotentia coitus eſt veriſimilis, num. 3. p. 206
Cohabitatio triennalis requiritur, ſi impotentia coitus in conjugibus ſit dubia, num. 4. ibid.
Vide *Impedimentum.*
Vide *Impotentia.*
Cohabitatio triennalis non eſt demandanda, quia adeſt periculum peccati, quando arctitudo Mulieris eſt talis, ut penetrari minime poſſit, num. 22. ibid.
Ex cohabitatione Matrimonium præſumitur, num. 10. p. 214
Cohabitatio ſola ſufficit ad probandum matrimonium, etiam ad effectum legitimitatis, niſi conſtet de malo initio, nempe de concubinatu præcedente, nu. 10. 26. & 27. p. 213
Cohabitatio triennalis conjugum requiritur, ante declarationem nullitatis Matrimonii, quando ſigna impotentiæ coeundi ſunt dubia, num. 2. p. 215
Cohabitatio triennalis requiritur ad probandam in conjugibus impotentiam coeundi, num. 1. p. 180
Cohabitatio triennalis præfigitur conjugibus, ad experiendam potentiam coeundi, licet per aliquot annos ante cohabitaverint, num. 11. p. 181
Cohabitationis terminus, quæ præfigitur conjugibus, ad experiendam potentiam coeundi, remittitur Judicis arbitrio num. 12. ibid.
Cohabitationis ratio & modus ſtatui debent à Judice, quando facienda eſt experientia potentiæ coeundi, ne alter ex conjugibus damnum aliquod patiatur, num. 13. ibid.
Cohabitatione conjugum triennali habita, tunc maleficium præſumitur perpetuum, num. 10. & 12. p. 226
Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam potentiam coeundi, a quo tempore debeat incipere? anceps quæſtio, num. 2. 3. & 4. p. 188
Cohabitatio triennalis conjugum debet incipere à die judicialis præcepti, ſecundum ſententiam magis tutam, num. 5. p. 189. & num. 1. p. 192
Eamque debet præcedere Confeſſio ſacramentalis, n. 7. ibid.
Et imponitur pœnitentia ſalutaris, num. 14. p. 189
Cohabitatio triennalis computanda eſt à die judicialis præcepti, juxta opinionem veterum & recentiorum Canoniſtarum, num. 8. ibid.

Coha.

Digitized by Google

Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam eorum impotentiam, an poſſit per Judicem abbreviari, necne, Rota noluit definire, n. 9. p. 189
Cohabitatio triennalis non expectatur, quando impotentia provenit ex frigiditate, num. 12. ibid.
Cohabitatio triennalis expectatur ſemper, quando impotentia provenit ex maleficio, num. 13. ibid.
Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam impotentiam, abbreviari poteſt per Judicem, conſideratis circumſtantiis, ſi ante decretum jam præceſſit alia cohabitatio triennalis, num. 2. p. 191
Cohabitatio triennalis conjugum incipit currere a die prima cohabitationis, quando impedimentum naturale eſt, n. 5. p. 262
Cohabitatio triennalis incipere debet a die decreti Judicis, ſi dubitetur, an impotentia coeundi proveniat ex impedimento naturali perpetuo, vel accidentali, num. 10. & 11. p. 263
Judici arbitrarium eſt decernere cohabitationem conjugum ad cognoſcendum, an impotentia coeundi ſit perpetua, vel temporalis, num. 12. ibid.
Declaratur, num. 16. ibid.
Cohabitatio triennalis requiritur ſemper in maleficiato, num. 13. ibid.
Non ſemper expectatur in frigido, num. 14. ibid.

Coitus, Coire.

Contagium in nullo actu promptius communicatur, quam in coitu, num. 5. p. 61
Coire poſſunt ſexagenarii & ætate majores, num. 2. p. 121. & num. 7. p. 122
Vide *Sexagenarius*;
Coitus ipſa voluptas per ſe vitales vires diſſolvit, n. 5. p. 126
Coitus quando, & ex quibus dicatur moderatus, nu. 9. ibid.
Coeundi ipſa potentia Virilitas, dicitur, num. 11. ibid.
Coitus moderatus calorem nativum excitat, num. 14. pag. 127
Coitus impedit maximè improſpera valetudo, num. 3. pag. 135
Coitus frequentatio non requiritur ad generationem ſeu conceptionem, ſed ſufficit unicus congreſſus, num. 3. p. 39
Vide *Generatio*.
Coitum Natura inſtituit ad generationem ob ſpecierum propagationem; num. 7. p. 141
Vide *Natura*.
Ex potentia ad coitum elicitur etiam potentia ad generationem, num. 8. ibid
Coitus nimis frequens conceptioni obeſt, num. 16. p. 159
Ad coitum ſtimulantur animalia ex ſeminis copia. num. 6. p. 141
Ad coitum excitantur animalia ipſa corporis valetudine, num. 8. p. 85
Vide *Animal*.

Conceptio, Concipere.

Conceptio ut plurimum fit menſtruis deſinentibus, num. 8. pag. 63
Conceptionis dies ipſaſmet Matres latere ſolet, nu. 22. p. 212
Conceptio aliquando ſequitur absque intromiſſione, ſi ſine ulla penetratione vaſis muliebris, ſed ſola ſeminis effuſione prope uteri oſtium, num. 14. p. 134
Falſum, num. ſeq. ibid.
Conceptionis ſignum ex ſanguinis apparentia poſt aliquos dies a concubitu, quanti faciendum, num. 9. p. 137
Amor inter conjuges facit ad faciliorem conceptionem, contra odium generationem impedit, num. 6. p. 136
Amor inter conjuges debet eſſe mutuus & reciprocus, ut facilius ſequatur conceptio, num. 8. ibid.
Vide *Fæmina*.
Conceptio impeditur in fœminis ex viſcerum contumacibus obſtructionibus, n. 8. p. 157
Vide *Obſtructio*.
Conceptio impediri ſolet Medicamentorum uſu frequenti, n. 3. ibid.

Conceptus;

Ad conceptum ſufficit unicus congreſſus, num. 3. p. 29
Concepti ſimul, ſimul naſcuntur, num. 8. p. 117. & num. 12. ibid.
Concepti ſimul non ſemper eodem die naſcuntur, num. 15. ibid.
Concepti ſimul fœtus quando dicantur, num. 13. ibid.
Concepti ſimul, una eademque ſecundina includuntur, niſi ſexu ſint diſtincti: concepti autem diverſo tempore, unusquisque propria includitur, num. 14. ibid.
Conceptus ante tempus matrimonii non præſumitur filius mariti, num. 5. p. 215

Conditio;

Conditio indefinita in Teſte non æquipollet univerſali, num. 17. p. 218
Conditio legato appoſita non retrotrahitur ad diem mortis, Teſtatoris, ſed attenditur tempus purificationis conditionis, num. 19. p. 222
Conditio, quæ honeſte adimpleri non poteſt, habetur pro impoſſibili, & de jure non obligat, num. 42. ibid.
Conditio legati purificata non retrotrahitur ad effectum, ut legata pura minuantur, num. 22. ibid.
Amplia ut num. 22
Declara ut n. 23. ſeq.
Conditio nubendi cum certa perſona, cum qua ob gradum affinitatis Matrimonium contrahi prohibetur, rejicitur, nu. 50. p. 223
Conditio tacita in gratia non impedit effectum puræ diſpoſitionis, num. 8. p. 204
Conditio ut habeatur pro impleta, reſtituitur quis ex cauſa, num. 84. p. 225
Conditio, inſtitutioni adjecta non cenſetur repetita in ſubſtitutione, num. 3. p. 292
Declaratur, num. ſeq. ibid.
Conditio repetita cenſetur in ſubſtitutionibus, quando verſamur in primogenituris ordinatis pro conſervatio agnationis, num. 4. ibid.
Conditionem ablativus abſolutus importat, num. 8. p. 291
Inſtitutus ſub conditione, quam adimplere recuſat, excluditur ab omni jure ſucceſſionis, num. 15. p. 293
Donatum ſub una conditione, ſub contraria cenſetur ademptum, num. 16. ibid.
Legatum ſub conditione, ſi Bertha nubat Titio, non debetur, ſi Titio nubere recuſat, num. 17. ibid.
Conditiones: duæ ſi fuerint per Teſtatorem in inſtitutione appoſitæ, & in ſubſtitutionibus dicat, *con le dette conditioni*, non ſufficit unius, ſed ambarum requiritur implementum, num. 10 ibid.
Conditionem ſemel fuiſſe impletam ſufficit, licet poſtea implementum non duret, num. 13. ibid.
Promiſſio facta ſub conditione: ſi matrimonium ſequatur, corruit non ſequutis nuptiis, num. 18. ibid.

Conductor.

Conductor exiſtens in culpa non manutenendo rem conductam, tenetur de ruina rei conductæ, num. 2. p. 209
Conductor obligatus ad manutentionem rei conductæ, non tenetur illam de novo facere, ſed tantum conſervare, num. 4. ibid.
Conſervare, & manutenere, non autem de novo facere dicitur is, qui Molendinum refundat, & aquam divertit, num. 5. ibid.
Conductor venit abſolvendus, ſi dubium ſit, an fuerit fortuitus caſus, ob quem res locata perit, num. 6. ibid.

Confeſſio, Confiteri.

Confeſſio partis adverſæ probat filiationem conteſtatam, num. 6. & 10. p. 179
Articulans in judicio non fateatur, num. 7. ibid.
Articulans licet non fatetur, poteſt inſervire pro adminiculo ad formandum animum judicis, nu. 8. & 9. ibid.
Confeſſio extrajudicialis probata per tres teſtes, ſatis probat num. 18. p. 200
Confeſſio erronea non nocet confitenti, num. 11. p. 190
Confeſſio nocet imperranti etiam in his, quæ a voluntate ipſius non pendent, num. 21. p. 194
Confeſſio annorum ejus, de cujus ætate quæritur, multum concludit, num. 13. p. 241
Confeſſio partis bene probat contra ipſam, num. 4. p. 242
Confeſſionem explicitam importat in principali verbum, *Credo*, num. 5. p. 196
Confeſſio propria prævalet teſtibus, aliiſque probationibus num. 7. p. 249
Confeſſio extrajudicialis ut præjudicet, probari debet per teſtes conteſtes de loco & tempore, num. 13. p. 264
Confeſſio minori non præjudicat, num. 6. p. 273
Confeſſiones extrajudiciales emanatæ tempore non ſuſpecto, & pluries iteratæ probant, num. 34. p. 274
Confeſſio extrajudicialis viri de copula habita facit illius præſumptionem, num. 12 p. 290

Confeſſio Sacramentalis.

Confeſſio Sacramentalis eſt facienda per conjuges, quando agitur de impotentia ad diſſolvendum matrimonium, antequam cauſa incipiatur, num. 7. p. 189
Vide *Cohabitatio, Pœnitentia*.
Confeſſio peccatorum Sacramentalis neceſſaria non eſt ad cohabitationem conjugum, quando impotentia eſt naturalis, num. 6. p. 262
Sacramenti Pœnitentiæ capax quilibet eſt per ſigna, &

nutus, dummodo ſana mente fruatur, n. 9. p. 287

Conjux.

Conjux ſanus non poteſt cogi ad reddendum debitum, ſi adſit periculum magni morbi, ex quo vita pericliteтur, n. 3. 4. p. 61

Vide *Debitum Conjugale*.

Conjuges operi maritali incubuiſſe probatur, ſi conſtet in eodem lecto incubuiſſe, num. 4. p. 216

Conſanguinitas.

Conſanguinitas quomodo probetur, num. 48. p. 275

Conſuetudo.

Conſuetudo, ſecundum quam abſentia Canonici non poſſit per alium ſuppleri, reſpectu præſentiæ perſonalis, in choro attendenda eſt, num. 22. p. 245

Conſuetudo vitæ conjugum venit ex natura matrimonii, nu. 57. p. 282

Contractus.

Contractus mulierum celebrari cum ſolemnitatibus requiſitis per ſtatuta locorum, & juſta concurrente cauſa, ſunt validi, num. 1. p. 248

Contractus dementium, & fatuorum, ſunt nulli, & invalidi, num. 2. ibid.

Contractus ut annulletur, dementia de tempore ipſius contractus probari debet, num. 4. ibid.

Contradictor.

Contradictor legitimus ad impediendam immiſſionem in poſſeſſionem beneficii quis dicatur, num. 10. p. 234

Contradictor legitimus dicitur, qui venit ex primo teſtamento, ad impediendam immiſſionem hæredis in ſecundo inſtituti agentis ex remedio, *l. fin. C. de Edict. Div. Hadr. tollen.* num. 35. p. 238

Declaratur, num. 36. ibid.

Convulſio.

Convulſio inſanabilis atque mortifera eſt, cujus ſolutio cita non eſt, num. 12. p. 8

Convulſio quibus modis naturaliter ſanetur, num. 13. ibid.

Convulſioni febris ſuperveniens remedio eſt, num. 14. & 15. ibid.

Convulſio in febre contingens, pernicioſa, num. 16. ibid.

Copula.

Copula ſubſequuta facit præſumi habilitatem ad matrimonium, num. 12. p. 177

Intellige ut num. ſeqq. ibid.

Copula ſubſequuta tunc facit præſumi habilitatem ad matrimonium, quando intervenit cum iis, qui à natura habiles ſunt ad generandum, num. 13. ibid.

Dolor, quem mulier ſentit in actu copulæ, inducit præſumptionem, quod non ſit apta ad generandum, num. 16. ibid.

Copula requiritur & conſummatio Matrimonii cum vidua, ut ſit Bigamia, num. 50. p. 204

Copula carnalis directe probari non poteſt, num. 11. ibid.

Copula carnalis præſumitur ex cohabitatione conjugum poſt contractum matrimonium, num. 12. ibid.

Declara ut n. ſeqq. ibid.

Copula carnalis non præſumitur ex cohabitione conjugum poſt contractum Matrimonium, ſtante impedimento infirmitatis, num. 15. p. 205

Infirmitas cum Copula non ſe compatitur, num. 16. ibid.

Copula carnalis excluditur ex impedimento infirmitatis reſpectu viri, non autem mulieris num. 20. ibid.

Ex Copula ſubſecuta poſt ſponſalia probatur Matrimonium, num. 8. p. 213

Copula probatur ex ſola fama, tanquam difficilis probationis, num. 9. ibid.

Copula eſt difficilis probationis, num. 22. p. 274

Copula probatur, per teſtes etiam minus habiles, num. 25. ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex eo, quod Mulier ſecretum cubiculum cum viro ingrediatur, ibique per aliquod temporis ſpatium permaneat, num. 35. p. 275

Copulæ præſumptio oritur ex confeſſione viri, præſente & tacente muliere, num. 36. ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex frequenti acceſſu viri ad domum mulieris impudicæ, num. 37. ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex juventute viri, & mulieris, qui ſæpe inſimul conveniunt, num. 38. ibid.

Copulæ præſumptiones deducuntur ex pluribus facti circumſtantiis, quæ referuntur, num. 40. ibid.

Copula bene probatur per conjecturas, & præſumptiones violentas, propter difficultatem probationis, num. 43. ibid.

Copulæ ſufficiens probatio an ſit, remittitur judicis arbitrio, num. 45. ibid.

Copula probari debet per præſumptiones violentas, nu. 35. ibid.

Copulam carnalem ſequutam non fuiſſe, præſumptio oritur ex inſtantia ſponſi, ut ſponſa cum ipſo cohabitaret, vel ingrederetur monaſterium, num. 42. p. 282

Copula carnalis eſt difficilis probationis, num. 3. p. 290

Copula carnalis probari poteſt ex conjecturis & præſumptionibus violentis, etiam ad effectum dirimendi matrimonium, num. 4. ibid.

Oſcula & tactus vehementem Copulæ præſumptionem inducunt, num. 5. ibid.

Concubitus mulieris cum viro, vehementem facit copulæ præſumptionem, num. 6. ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex frequenti acceſſu viri ad domum mulieris, niſi alia cauſa aſſignetur, num. 10. ibid.

Juventus viri & mulieris, ac frequens ad domum mulieris inhoneſtæ acceſſus, copulæ præſumptionem inducunt, num. 11. ibid.

Confeſſio extrajudicialis viri copulæ facit præſumptionem, n. 12. ibid.

Copulæ præſumptio oritur ex ſententia condemnatoria ob delictum ex ipſa copula reſultans, num. 13. ibid.

Copula carnalis probatur ex variis conjecturis, quæ ad hunc effectum jungi debent, num. 14. ibid.

Cor.

Cor petunt mediate, vel immediate omnia venena, num. 6. p. 162

Vide *Venenum*.

Cor, prout magis aut minus forte, eſt, eo fortius vel debilius veneno reſiſtit, num. 7. ibid.

Cordis fortitudo major in gracilibus, quam in obæſis, num. 19. p. 164

Corpus.

Corpus jejuniis affligere non licet in ſanitatis nobile detrimentum, num. 4. p. 19

Vide *Jejunium*.

Ex ſtatu corporis in mulieres conjectura deſumpta, quando ſignificet illam de recenti peperiſſe, num. 7. p. 124

Corpora ſtrictos, & anguſtos meatus habentia, ſerius a veneno læduntur, num. 15. p. 164

Corpus ignavia habeat, labor firmat, num. 4. & 5. p. 82

Crapula.

Crapula poſt tres dies ad ſummum diſſolvi ſolet, num. 4. pag. 42

Criſis.

Criſis eſt ſubitus motus in morbis, & mutatio ad ſalutem, vel ad mortem, num. 2. p. 9

Criſis, ſi intervenerit in ſanatione, etiam inſtantanea, efficit, ut ipſa ſanatio a natura fieri cenſeatur, num. 5. ibid.

Criſis eſt naturæ motus, num. 6. ibid.

Criſes fiunt, ubi calor eſt vegetus, num. 11. p. 10

Criſis eſt naturæ certamen cum morbo, num. 17. ibid.

Infirmi pereunt in inſtanti ſine criſi, ſed non ſalvantur in inſtanti abſque criſi, num. 4. p. 9.

Criſis eſt naturæ opus; commonſtratque ipſius naturæ virtutem ſupra morbum, n. 14. p. 16.

In ſacra hiſtoria nullus morbus apparet ſanatus per aliquam criſim, num. 25. ibid.

Criſis quid, num. 12. p. 150

Criſes in ſanatione morborum ſemper excludit Miraculi efficientiam, quantum eſt ex hoc, num. 13. ibid.

Criſis in via naturæ abſque ſignis concoctionis nunquam fiunt, num. 58. p. 86

Vide *Natura*.

Cruditas.

Cruditates ſunt cauſæ materiales morborum omnium Articularium, num. 7. p. 126

Culpa.

Culpam latam habet ignorantia effectata, unde puniri debet. num. 9. p. 69

Magna negligentia culpa eſt, & dolo æquiparatur, num. 11. ibid.

Curator.

Curatoris datio facit præſumptionem furoris, num. 9. p. 206

Curator dandus eſt tam furioſo quam mente capto, num. 1. p. 195

Curator dandus eſt Minori, num. 5. p. 273

D

Dæmon.

DÆmonis aſſertioni loquentis, ex ore alicujus obſeſſi nullo modo eſt credendum, num. 11. p. 226

Debilitas.

Debilitas poteſt ſtare cum ſtatu naturali, num. 4. p. 121

Debilitatis duo genera, num. 6. p. 74

Quando conveniat in debilitate evacuare, & quando non; num. 7. ibid.

Digitized by Google

Debilitas adducta pro cauſa obtinendi Coadjutoriam, debet eſſe talis, ut aggravet corpus ſine ſpe futuræ proſperitatis, num. 23. p. 245
Debilitas corporis quomodo diſtinguatur a morbo, num. 25. ibid.
Debilitas corporis excuſat a munere, quod corpore impleri debet, num. 6. p. 268
Debilitas corporis cauſata a paralyſi probata juſtificat impotentiam longi itineris narratam in impetratione Gratiæ, num. 7. ibid.

Debitor.

Debitor poteſt purgare moram, qui omiſit adimplere, quod debebat infra certum tempus, num. 77. p. 224

Debitum Conjugale.

Debitum conjugale tenetur reddere uxor mariro quantumvis leproſo, num. 1. p. 60
Non ſufficit ſolus timor contagii ad denegandum debitum maxime ſi morbus ſit abſque periculo, n. 2. ibid.
Non poteſt cogi ſanus conjux ad debitum conjugale, ſi adſit periculum magni morbi, ex quo vita periclitetur, num. 3. & 4. p. 61
Vide *Coitus*.

Debitum.

Debitum, ratione adminiſtrationis probari poteſt per teſtes, etiam excedat ſummam centum librarum; non obſtante ſtatuto Bononiæ ſub *rubr. de probation.* num. 6. p. 284
Debita, quo tempore fuerint contracta, probatur per teſtes, num. 14. p. 285

Deciſio.

Deciſio *in Bonon. de Luparis coram Rembolde* declaratur, num. 18. p. 233

Declaratoria.

Declaratoria præcedente conceditur Aggravatoria, num. 8. p. 286
Declaratoria relaxatur ſervatis quatuor terminis ad docendum de paritione, ſi de ea non doceatur, num. 4. ibid.

Decrepitas.

Decrepitas quæ ætas dicatur, num. 3. p. 4
Decrepitas ſtupor membrorum familiaris, num. 7. p. 5
Vitia quæ à ſenectute in decrepitatem perveniunt, non ſanantur, num. 4. p. 4. & ſeq.

Decrepitus

Decrepitis ſtupor membrorum familiaris, num. 7. p. 5
Decrepitus quis poteſt dici aliquando ſerius, aliquando vero citius, num. 3. p. 110
Quibus decrepitis concedatur Coadjutor, num. 4. p. 111
Vide *Coadjutor*.
Decrepitus non præſumitur potens ad coeundum, num. 9. p. 122

Decretum

Decretum irritans taliter inducit formam, ut ea non ſervata actus corruat, num. 7. p. 283

Defunctus.

Defuncti factum non poteſt Hæres impugnare num. 8. p. 239
Defuncti factum poteſt impugnari ex actu, cui ipſe dumtaxat conſenſit, non autem ad ejus obſervationem ſe obligavit, num. 10. ibid.
Defuncti factum poteſt impugnari reſpectu juris ſupervenientis poſt dictum factum, num. 11. ibid.
Defuncti factum poteſt impugnare Hæres ſuccedens jure proprio, & non hæreditario, num. 12. & 13. ibid.
Vide *Hæres*.

Demens.

Demens, & alii mentis defectu laborantes, licet aliqua ſecundum rationem agere, aut dicere videantur, non tamen cognoſcunt dictorum, factorumve qualitatem, num. 8. p. 54
Demens præſumitur, qui proprium nomen ignorat, num. 9. p. 169
Demens non poteſt Religionem profiteri, num. 13. & 18. ibid.
Dementes quandoque ex facti convincuntur, licet ex verbis prudentes appareant, num. 22. p. 170.
Demens & furioſus poſt, præſumitur etiam fuiſſe retro, num. 26. ibid.
Demens dici non poteſt qui circa difficiliora male ratiocinatur, ſi circa faciliora bene ratiocinetur, num. 5. p. 93
Dementes licet aliquando prudenter loquantur, ex factis tamen convincuntur, num. 8. ibid.
Demens donare non poteſt, num. 1. p. 176
Demens ut poſſit diſponere de bonis ſuis, debet habere dilucida intervalla perfectiſſima, num. 4. ibid.
Demens qui ſemel fuit, talis præſumitur fuiſſe de tempore diſpoſitionis, niſi contrarium probetur, num. 6. ibid.
Dementes quandoque ad propoſitum loquuntur, num. 7 ibid.
Demens nemo præſumitur, ſed ſanæ mentis, n. 2. p. 200. num. 11. p. 229
Demens eſſe eſt accidentale, num. 10. p. 237
Demens omnino, & in furore confirmatus, licet ordinate teſtetur, adhuc ejus teſtamentum eſt nullum, num. 30. p. 238
Demens licet faciat aliquos actus ſapienti convenientes, non deſinit eſſe Demens, num. 31. ibid.
Demens Matrimonium contrahere nequit, num. 10. p. 248
Demens poteſt non eſſe is, qui actus faciat non omnino convenientes homini ſanæ mentis propter imaginationem læſam, num. 24. & 26. pag. 259. & 260

Dementia.

Dementia probatur ex factis, num. 5. p. 168
Religioſi magnam præſtant authoritatem ad probandam dementiam, num. 8. p. 169
Dementia eſt paſſio cerebri, de qua Phyſicus cognoſcit, num. 7. p. 168
Dementiam excludunt Confeſſionis & Communicationis Sacramentalis actus, n. 20. p. 170
Dementia medio tempore præſumitur probatis extremis, num. 25. p. 170. & num. 6. p. 173
Dementia impediens contractum matrimonii, debet eſſe talis, ut auferat uſum rationis, num. 29. p. 170
Actus loquendi ad propoſitum non excludit dementiam, quando demens eſt in conſpectu umbratæ quietis conſtitutus, num. 21. ibid.
Dementia impediens profeſſionem Religionis debet eſſe talis, ut uſum rationis auferat, num. 1. p. 272
Dementia, ſeu ſtultitia, eſt intelligentiæ amiſſio, num. 6. p. 93
Dementia concludenter probanda eſt, num. 3. p. 200
Dementia non probatur ex publica voce, & fama, ubi concurrat ſpecialis probatio ſanæ mentis, num. 9 p. 201
Dementia probanda eſt de tempore teſtamenti, ubi agitur de invaliditate ipſius ex capite Dementiæ, num. 11. ibid.
Dementia debet concludenter probari, cum non præſumatur, ſed potius contrarium, num. 3. p. 205
Dementiam non probant Teſtes, niſi reddant rationem, etiam non interrogati, num. 4. ibid.
Dementia Teſtatoris probanda eſt de tempore teſtamenti, num. 5. p. 207
Dementia, quæ ſupervenit poſt teſtamentum conditum, non infringit illud, num. 10. p. 208
Dementiam non arguit quilibet actus licet omnino viro ſanæ mentis non conveniens, num. 12. ibid.
Dementiam excludit Eleemoſynarum largitio, viſitatio amicorum, & converſatio cum illis, num. 18. ibid.
Dementia arguitur ex inſtitutione cognatorum excluſis agnatis, num 23. ibid.
Dementiam non arguit cognatorum inſtitutio excluſis agnatis, num. 27. p. 209
Cognatorum inſtitutio, omiſſis agnatis, eſt levis conjectura ad firmandam dementiam, & tollitur aliis urgentioribus conjecturis, num. 24. p. 208
Dementia non præſumitur, num. 1. p. 219
Dementia excluditur, ſi actus eſt factus, prout fieri ſolet ab homine ſanæ mentis, num. 2. ibid.
Dementia probanda de certo tempore, non ſufficit, ſi teſtes deponunt de tempore vicino, num. 4. ibid.
Dementia ad annullandum actum requiritur talis, quæ excludat rationem, num. 5. ibid.
Dementia plene, & concludenter probanda venit, num. 12. p. 229
Dementia probari debet de tempore Teſtamenti, ut Teſtamentum nullum dici poſſit ratione dementiæ, num. 15. ibid.
Dementia teſtatoris ſi probetur, & Teſtamentum ſit factum, ſicut feciſſet prudens, validum reputari debet, n. 20. p. 230
Dementia Teſtatoris eſt probanda de tempore Teſtamenti, ut illud reddatur nullum, num. 12. p. 237. & num. 20. ibid.
Dementia Teſtatoris non probatur ex rumoribus de illo factis, ſi poſt illos rite, & recte fuit teſtatus, & antea erat ſanæ mentis, num. 24. p. 238
Dementia arguitur ex datione curatoris, num. 33. ibid.
Declaratur num. 34. ibid.
Dementia plene & concludenter probanda venit, ſi agatur de annullatione contractus, num. 3. p. 248
Dementia de tempore contractus probari debet, ad hoc, ut annulletur contractus, num. 4. ibid.
Dementiæ præſumptio ceſſat in eo, qui facit actus viro prudenti convenientes, num. 12. ibid.
Dementia an probetur ex eo quod quis ſe percuſſerit, & capillos evulſerit, num. 13. ibid.

Digitized by Google

Dementia non probatur ex actibus, qui provenire poſſunt ex atrabili, & Melancholia, num. 14. p. 248
Dementia probatur ex eo, quod alicui fuerit datus curator, num. 15. p. 249
Declara, ut num. 16. ibid.
Dementia infirmi arguitur ex eo, quod Sacramenta Euchariſtiæ, ac Penitentiæ non fuerint ei miniſtrata, num. 8. p. 287

Denunciatio.

Denunciationes non ſunt de ſubſtantia matrimonii, ſed ad bene eſſe, & illarum omiſſio non vitiat, num. 15. p. 214
Denunciationum omiſſio probari debet ab allegante matrimonii Clandeſtinitatem ob illarum defectum, num. 16. ibid.

Derogare, Derogatio.

Derogari poteſt juri poſitivo per Papam etiam in præjudicium Tertii, cui fuerit jus quæſitum, num. 2. p. 267
Derogatio ſanat obreptionem, num. 16. p. 268
Derogatio generalis conſtitutionem certæ Religionis operatur, ut dicatur derogatum in ſpecie ſingulis conſtitutionibus, quamvis non fuerit de illis facta ſpecialis mentio, n. 17. ibid.
Derogatio cum clauſula: *Quorum tenores, &c.* tollit omnia obſtacula, quæ poſſent adverſari ei, qui gratiam impetravit, num. 10. p. 269

Deus.

Deus tentari dicitur, cum accedit quis ad locum peſte infectum, num. 20. p. 129
Vide *Peſtis*.

Dictio.

Dictio, *ex cauſa partus*, in inſtrumento Societatis appoſita, quid importet, num. 5. p. 97
Dictio, *ut aſſeris*, æquipollet Clauſula, *ſi ita eſt*, num. 4. p. 204
Dictio, *in circa*, denotat tempus incertum ſaltem per ſex menſes, num. 8. p. 193
Dictio, *Credo*, importat explicitam confeſſionem in principali, num. 5. p. 196
Dictio, *juxta*, ſtat ſimilitudinariè, ut dictiones, *ſicut*, *tanquam*, *ad inſtar*. & ſimiles, num. 4. p. 243
Dictio, *juxta*, potius cenſetur ſtare demonſtrative, quam reſtrictive, num. 5. ibid.
Dictio, *juxta*, tunc multo magis dicitur ſtare demonſtrative, quando eſt adjecta diſpoſitioni, & prolata in materia, cujus natura ſic diſponere, num. 6. ibid.
Dictio, *juxta*, tunc ſtat cauſative, non autem relative, & reſtrictive, quando non conſtat de relato, num. 7. ibid.
Dictio, *juxta*, quando conſtat de relato, tunc ſtat ſimilitudinarie, & reſtrictive ad relatum num. 8. ibid.
Dictio, *enim*, juncta verbo futuri temporis, importat conditionem, num. 13. p. 255
Dictio, *ut ſupra*, repetit qualitates antea requiſitas, num. 25. p. 266
Dictio, *generandos*, ſi ſit directa ad patrem, non poteſt referri ad tempus poſt conceptionem, num. 19. p. 266
Dictio, *generandos*, denotat conceptionem futuram, & in fieri, num. 20. ibid.
Dictio, *poſtquam*, adjecta inſtitutioni, conditionem importat num. 13. p. 291. & ſeq.
Dictio, *& ſic*, eſt repetitiva onerum præcedentium, num. 9. p. 293

Dies Solaris & Lunaris.

Dies Solares ſunt inæquales ſecundum diverſas Regiones, n. 19. p. 212
Dies Lunares ſemper ſunt certi, num. 20. ibid.

Diſcretio.

Diſcretio præſumitur adeſſe in majore ſeptennio, quæ ſufficit ad validanda ſponſalia de futuro, num. 5. p. 177
Diſcretio, quæ præſumitur in majore ſeptennio ad validanda ſponſalia de futuro non eſt talis, quæ ſufficiat ad validitatem matrimonii, num. 6. ibid.
Diſcretionis anni ad validitatem matrimonii pro annis pubertatis accipiuntur, num. 7. ibid.
Diſcretio eſt neceſſaria ad contrahendum matrimonium, num. 20. p. 198
Diſcretio ad contrahendum matrimonium neceſſaria, non quælibet ſufficit, ſed magna requiritur, num. 21. ibid.
Diſcretio ad matrimonium neceſſaria præſumitur adeſſe, concurrente ætate pubertati proxima, num. 22. ibid.
Diſcretio puellæ non bene probatur ex aliquo ejus dicto, cum potuerit inſtrui ad ſic dicendum, num. 24. ibid.

Diſpenſatio.

Diſpenſatio Apoſtolica obtenta ad cautelam conſcientiæ, non probat inhabilitatem, num. 13. p. 190
Diſpenſatio Apoſtolica tollit inhabilitatem a particulari conſtitutione inductam, num. 1. p. 267
Diſpenſatio non tollit impedimentum, quod non fuit expreſſum in ſupplicatione, num. 14. p. 268

Diſpoſitio.

Diſpoſitio facta ab eo, qui non erat ſanæ mentis, non valet, licet facta ſit ad pias cauſas, nu. 14. p. 271
Ab una diſpoſitione ad aliam diverſam non fit illatio, num. 15. ibid.
Diſpoſitio facta ad aliorum ſuggeſtionem, quando conſtat de præordinata Teſtatoris voluntate, valida eſt, num. 16. ibid.
Declara ut n. 17. ibid.
Diſpoſitio imperfecta ex defectu voluntatis, non ſuſtinetur, n. 13. p. 270
Diſpoſitio facta ad favorem ejus, qui erat ab inteſtato ſucceſſurus, indicat ſanam mentem teſtatoris, nu. 14. p. 289

Diſtributiones quotidianæ.

Diſtributiones quotidianæ non debentur non reſidenti, nu. 2. & 6. p. 181
Diſtributiones quotidianæ non dantur, niſi intervenientibus divinis officiis, num. 3. ibid.
Diſtributiones lucratur infirmus, quia per fictionem reſidere dicitur, num. 5. p. 182
Declara, modo ante infirmitatem reſidere ſoleret, num. 4. & 6. ibid.
Diſtributiones debentur infirmis non reſidentibus, de jure, num 6. p. 191
Et ſenio confectis, num. 7. ibid.
Infirmi non tenentur intimare Capitulo infirmitatem ut lucrentur Diſtributiones, num. 13. ibid.
Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi ſtatuere non poteſt ſuper modo lucrandi Diſtributiones, num. 14. ibid.
Diſtributiones conſumptas quando teneatur Capitulum reſtituere, num. 15. ibid.
Diſtributiones quotidianæ debentur infirmo etiam non intereſſenti, num. 4. ibid.

Dolor.

Dolores capitis graviores, magnis morbis adnumerantur, nu. 4. p. 34
Dolorem abeſſe cenſendum eſt, ubi ex nullis ſignis apparet cauſa doloris, num. 9. ibid.
Doloris cognitionem aſſequi poteſt Medicus, per conjecturas, & ſigna, num. 11. p. 35
Doloris ſimulati optima conjectura, num. 12. ibid.
Dolores capitis gravativi & magis de nocte affligentes, an ſint ſignum efficax morbi Gallici, num. 1. & 10. p. 50. & 51
Vide *Morbus Gallicus*.
Doloribus articularibus Venus eſt inimica, num. 1. p. 125
Vide *Venus*.
Dolor renum Gravidis eſt familiariſſima, nu. 9. p. 80. & ſeq.
Dolor, quem mulier ſentit in copula, denotat ineptitudinem ad matrimonium, concurrente tenuiori ætate, num. 16. p. 177
Dolores aſſidui, & continui cenſentur, qui aliquem vexare ſolent, num. 3. p. 227
Dolores capitis, ex communi Medicorum ſchola, connumerantur inter magnos, immo peſtiferos & acutos morbos, n. 3. p. 244
Dolores, qui non ſunt continui, dicuntur Chronici, n. 4. ibid.
Dolores capitis ſecum trahunt in conſenſum totum corpus, n. 8. ibid.
Dolores licet proprie non ſint morbus, ſed morbi ſymptomata, poſſunt tamen illius vim, & qualitatem oſtendere, nu. 15. p. 245
Dolores, ſeu ſymptomata morbi, quæ nuncupantur læſæ actionis, vix poſſunt ab ipſo morbo diſtingui, n. 17. ibid.

Dolus.

Dolus conſiderari non poteſt in eo, qui jure ſuo utitur, nu. 3. p. 185
Dolus nec fraus probatur ex eo, quod fiat translatio periculi vitæ, nec pecuniæ amittantur, num. 11. ibid.
Dolus committi non poteſt, ubi eſt Princeps, num. 90. p. 225

Domicilium.

Domicilium non dicitur quis mutare, dum ſe transfert alio ſtudiorum cauſa, aut mercaturæ, aut dignitatis, aut litis, aut melioris educationis, num. 11. p. 252
Domicilio originis nunquam cenſetur renunciatum, niſi per expreſſam animi declarationem, aut longi temporis curſum, qui debet annos decem excedere, num. 12. ibid.

Donatio.

Donatio facta a demente, non valet, num. 1. p. 166
Donatio facta à furioſo, etiam loco pio, non valet, num. 2. p. 205
Donatio inter vivos facta, contemplatione Matrimonii per Patrem filio, ſi exiſtat in contractu Matrimonii, eſt pars

ipſius

ipſius contractus, & cum eo confunditur, n. 9. & 10. p. 221
Amplia ut n. 11. ibid.
Donatio ob cauſam, quæ non fuit ſecuta, irritatur, & bona donata reſtitui debent, n. 1. p. 232
Declara, ut n. ſeq.
Donatio ob cauſam, quæ non fuit ſecuta, irritatur, ſi cauſa fuit finalis; ſecus ſi impulſiva donationis, n. 2. ibid.
Cauſa impulſiva donationi adjecta non efficit, quod donatio non dicatur ſimplex & pura, n. 3. ibid.
Donatio ſubſiſtit etiamſi cauſa impulſiva non verificetur, n. 4. ibid.
Donatio facta, occaſione Matrimonii, dubio Matrimonium non cenſetur cauſa finalis, ſed impulſiva, n. 5. ibid.
Donatio facta occaſione Matrimonii, non cenſetur Matrimonium cauſa finalis, ſed impulſiva, ſi verbis conditionalibus concepta non repetitur, n. 6. ibid.
Donans conſanguineo occaſio Matrimonii, dicitur motus ad donandum potius a conſanguinitate, quam a Matrimonio, n. 7. ibid.
Donatio ſi nuncupetur libera & pura, non poteſt dici quod ſit conditionalis, n. 8. ibid.
Cauſæ in Donatione expreſſæ, quæ commodum Donatarii & non donantis reſpiciunt, non dicuntur finales, ſed impulſivæ, n. 9. p. 233
Donationis cauſæ impulſivæ ſi deficiant, adhuc donatum debetur, n. 10. ibid
Donatio ſi ſit facta ob Matrimonium indeterminatum, non dicitur ipſum Matrimonium fuiſſe cauſam finalem donationis, n. 11 ibid.
Donationis cauſa finalis dicitur illa, quæ fuit expreſſa in proœmio, n. 12. ibid.
Donatio dicitur pura, licet in ea fuerit habita ratio conſervandæ agnationis, n. 13. ibid.
Donationis reſolutio peti non poteſt, quando poteſt donatarius cauſæ donationis ſatisfacere, n. 27. ibid.
Donatio irrevocabilis tenet etiam in prætioſis, n. 2. p. 279
Donatio nunquam præſumitur, n. 6. p. 280
Donationis jocalium præſumptio non intrat ex eo, quod ſponſus ſit ſenex, & ſponſa juvenis, quando juventus ex aliis compenſata remanet, n. 21. p. 281
Donationis ſponſæ factæ cauſa non ſecuta, ob culpam ipſius ſponſæ, non poteſt quidquam ex donatione proveniens per ſponſam retineri, n. 58. p. 282
Donatio ob cauſam intercidit etiam quod cauſa non fuerit ſecuta ob caſum fortuitum, n. 71. ibid.
Intereſſe præſtare tenetur in Donatione ob cauſam ille, qui non adimplet, n. 73. ibid.
Sumptus in Donatione ob cauſam factos reficere tenetur is, qui non adimplet, n. 74. ibid.

Donatum.

Donata parentibus ſponſæ ob cauſam matrimonii repeti poſſunt ab ipſis parentibus, ſi non ſequatur conſummatio matrimonii vel ab ipſa ſponſa, n. 70. & 72. ibid.
Donata ſponſæ à conſanguineis viri diſſoluto matrimonio, reſtituenda veniunt per ſponſam, ſive prætioſa ſunt, ſive non, n. 78. & 80. ibid.
Donat ſponſæ à conſanguineis viri, cenſentur donata contemplatione ipſius viri n. 79. ibid.
Donata ſponſæ a conſanguineis viri, contemplatione ipſius viri donata præſumuntur, etiamſi ſint muliebria, n. 81 ibid.
Donatum ſub una conditione, ſub contraria cenſetur ademptum, n. 16. p. 293

Dos.

Dotis exiguitas detrahit Juventutis merito, n. 23. p. 281
Dos quando eſt parva, ceſſat omnis præſumptio, quod maritus voluerit uxori donare, n. 25. ibid.

E

Ebrietas.

EBrietas non probatur per teſtes, dicentes, quod aliquis bibebat, n. 6. p. 234
Ebrietas ut tollat fidem teſtibus, probari debet tempore examinis, n. 21. p. 242

Ebrioſi.

Ebrioſi incurrunt morbos frigidos, n. 5. p. 41
Ebrioſi ſunt, qui frequenter inebriantur, n. 9. p. 43

Eccleſia.

Eccleſia in impoſitione jejuniorum non intendit corporeæ ſaluti præjudicare, n. 1. p. 100
Eccleſia, & loca pia non debent exigere legata ultra vires hæreditarias, n. 29. p. 222
Eccleſia, & loca pia, debent vivere ſecundum conſcientiam, n. 28. ibid.
Eccleſia Romana, ritus, & conſuetudines Græcorum inter Latinos habitantium non reſpuit, n. 22. p. 231
Eccleſia Romana non tolerat indiſtinctè Græcorum ritus in celebrandis divinis, ſed eos tantum, quos ſedes Apoſtolica approbavit, n. 23. ibid.

Electio, Eligere.

In electione præfertur is, qui eſt de dilectis Teſtatoris, n. 10. & 11. p. 187
Teſtator mandans eligi Doctorem de familia ad ſucceſſionem, poteſt eligi minus proximior, relicto proximiori, n. 20. ibid.
Quod declaratur, n. 21. ibid.
Vide *Proximior.*
Electionis indignus ad ſuccedendum reputatur is, qui conſenſit alienationi bonorum Teſtatoris, n. 29. ibid.
Quod declaratur, n. 30. & ſeq. p. ibid.
Electio digni omiſſo digniore, in concurſu Parochialium, non ſuſtinetur de jure ſpeciali, n. 11. p. 150
Electio digni omiſſo digniore, valet, quoties non agitur de concurſu Parochialium, n. 12. ibid.
Citari debent in Electione illi, de quorum intereſſe agitur, n. 15. p. 151
Executor ad aliquem eligendum, ſi poteſt ſe extrajudicialiter informare, poteſt etiam eligere, nemine citato, n. 16. ibid.

Epilepſia.

Epilepſia eſt morbus pueris familiaris, n. 1. p. 1. & n. 14. p. 3
Epilepſia quid ſit, n. 2. p. 1. & n. 1. p. 28. & n. 3. p. 54
Epilepſia a flatibus generatur, n. 6. p. 1.
Epilepſia quam gravis morbus, n. 12. p. 3
Epilepſia in pueris ſanatur, mutatione ætatis, n. 16. p. 4
Epilepſia levis, vel gravis, quæ dicatur, n. 3. p. 28
Epilepſia magna quæ ſit, n. 4. ibid.
Epilepſia interdum a vapore excitatur, n. 10. p 113.
Epilepſia ubi diu duraverit, non eſt amplius curabilis, n. 4. p. 151
Epilepſia in pubertate ſecundum plurimum ſanari ſolet, n. 5. ibid.
Quæ locum habent in Epilepſia per eſſentiam, non habent locum in Epilepſia per conſenſum, n. 6. ibid.
Epilepſia mutatione ætatis removetur, niſi magnopere in victus ratione delinquatur, n. 11. p. 152
Epilepſia dependens a cauſa extrinſeca nunquam dici poteſt eſſe in habitu, n. 14. ibid.
Epilepſia eſt morbus turpis, & excitat peſſima ſymptomata, n. 2. p. 102
Epilepſiæ duplex genus, n. 4. ibid.
Epilepſia levis quando dicatur, n. 6. ibid.
Epilepſia frequens quando dici debeat, n. 7. ibid.

Epilepticus.

Epileptici omnes an interdicantur celebratione quorumcunque actuum civilium, n. 2 p. 28
Epilepticus in acceſſione morbi, non eſt ſui juris, n. 5. p. 29
Epileptici, in levioribus Epilepſiis, neque ante neque poſt acceſſionem, ſunt a mente alienati, contra, in gravioribus, n. 6. ibid.
Epileptici gravi morbo affecti, poſt acceſſionem per aliquæ dies non ſunt ſanæ mentis, n. 7 ibid.
Epileptici gravi morbo tentati, etiam ante acceſſionem, per aliquod tempus, extra mentem ſunt, n. 8. ibid.
Epilepticus non poteſt promoveri ad Ordines n. 1. p 102
Epilepticus, etiam ſanatus, non debet incaute promoveri, & cur, n. 3. ibid.
Epilepticus ſi ſit perfecte ſanatus, poteſt promoveri, n. 5. p. 104
Quomodo experiri liceat, an Epilepticus ſanatus ſit, necne, n. 10. ibid.

Epiſcopus.

Epiſcopus non ex omni infirmitate poteſt Epiſcopatui renunciare, ſed ex illa, ex qua redditur inhabilis ad exercenda munera Epiſcopatus, n. 4. p. 153

Equites Hieroſolymitani.

Equites Hieroſolymitani per particularem conſtitutionem eximuntur ab exercitio Caravanæ poſt annum quinquageſimum, n. 5. p. 267
Conſtitutio Religionis Hieroſolymitanæ eximens Equites quinquagenarios ab exercitio Caravanæ, non eſt in uſu, n. 15. p. 268

Error in victu.

Errores in victu etiam minimi corpora debilia plurimum lædunt, n. 3. p. 29
Error in victu non contingit ex plurimum rerum adhibitione, ſi recte adhibeantur, quæ alias nocere ſolent ſi non recte adhibeantur, n. 2. p. 74
Si prima infirmitatis cauſa præponderet errori in victu, mors tribuitur primæ cauſæ, n. 9. p. 171
Errorem infirmi prævalere primæ cauſæ infirmitatis allegans, tenetur probare, n. 10. ibid.

Digitized by Google

Evacuare, Evacuatio.

Evacuatio eorum, quæ ſuperfluunt, eſt opus Medicinæ, n. 10. p. 77. & ſeq.

Facilius eſt repleta evacuare, quam evacuata replere, n. 9. ibid.

Euchariſtia.

Euchariſtiæ ſuſceptio nonniſi hominibus ſanæ mentis convenit, & permittitur, n. 17. p. 237

Exceptio.

Exceptio quod Teſtis deponens de filiatione alicujus ſit creditor ejuſdem, non minuit fidem ipſius Teſtis, n. 21. p. 247

Exceptio de jure Tertii non ſuffragatur ad impediendam immiſſionem, n. 17. p. 251

Reus in ſuis exceptionibus fungi debet partibus actoris, n. 39. p. 282

Excommunicatus.

Excommunicatus, qui non poteſt lucrari & exercere per ſe, nec per alium facere poteſt, n. 8. p. 182

Excommunicatio Coadjuto, non lucratur Coadjutor pro eo, n. 7. ibid.

Vide *Coadjutor.*

Excommunicatus eſt ille ipſo jure, qui Ordinibus ſacris inſignitus, Matrimonium contrahit n. 47. p. 223

Vide *Matrimonium.*

Vide *Ordo Sacer.*

Executoriales.

Executoriales de ſtylo intimantur Reo per Judicem de partibus, & ſic intimatæ remittuntur ad Urbem, ubi relaxatur Declaratoria, etiamſi in ipſis executorialibus legatur tributa facultas Judici de relaxando Patribus declaratoriam n. 3. p. 286

Executio dicitur cœpta per relaxationem litterarum executorialium, n. 5. ibid.

Experientia.

Experientia rerum Magiſtra eſt, n. 9. p. 144. & n. 6. p. 157. & n. 4. p. 101

Experientia, ut ſit bona, quas conditiones habere debeat, n. 13 p. 159

Experientia eſt judex rerum evidenter apparentium, non Ratio n. 13. p. 161

Experientiam in rebus ſi quis non habeat, faciliter eluditur, n. 10. p. 216

Experientia ſemper attendi debet tanquam rerum Magiſtra, n. 12. p. 217. & ſeq.

Experientia potentiæ coeundi inter conjuges. n. 10. p. 263

Vide *Cohabitatio*, n. 11. ibid.

F

Faber

Faber malleans prope ſcholas expelli poteſt, n. 2. p. 217

Facultas.

Facultates omnes ac ſingulæ in animali ſunt ad certam operationem deſtinatæ, & non ad aliam, n. 4 p. 37

Facultates omnes indigent propriis inſtrumentis num. 9. ibid.

Facultas formatrix, ex quo incipit formare, nunquam quieſcit, n. 11. p. 38

Falſitas.

Falſitatis ſuſpicio oritur ex tarditate judicii, quando obierunt ii, qui poterant eſſe informati de veritate facti, n. 18. p. 264

Falſitatis imaginem habet quod inveriſimile eſt, n. 18. p. 184

Falſum deponere in præjudicium propriæ vitæ nemo præſumitur, n. 33. p. 274

Fama.

Fama probatur per Teſtes dicentes quod publicè dicebatur, n. 6. p. 213

Fama plurimum facit ad probandum matrimonium, & illud ſemiplene probat, n. 7. ibid.

Ex ſola fama probatur copula, tanquam difficilis probationis, n. 9. ibid.

Impuritas ſanguinis probatur ex ſola fama & æſtimatione, n. 16. p. 236

Fama an præſumatur orta ex materia articulorum, & an hoc caſu ſit ſuſpecta uti originata ex cauſis non probabilibus, n. 18. ibid.

Fama dicitur teſtimonium populi, n. 9. p. 246

Fama publica ad probandam filiationem plurimi fit à Doctoribus, n. 20. p. 247

Fama & publica vox multum facit ad probandam copulam, n. 40. p. 282

Fama & publica vox multum facit ad probandum, quod inter ſponſos Copula carnalis non fuerit ſequuta, n. 41. ibid.

Fatalia.

Fatalia omnia quin ſint lapſa, & cauſa deſerta quando non poſſit dubitari, n. 3. p. 259

Vide *Sententia.*

Vide *Appellatio.*

Fatuitas, Fatuus.

Fatuitas ex morbo Regio, mala, n. 11. p. 26

Fatui hominis eſt, quod clarum ac evidens eſt, pro vero non recipere, n. 8. p. 80

Fatui, & mente capti, qui omnino non ſunt mente privati, poſſunt facere teſtamentum, n. 5. p. 178

Vide *Teſtamentum.*

Fatuitas non eſt, quod filia matrem inſtituat hæredem, imo rationi conſonat, n. 6. ibid.

Fatuitas, ſimplicitas, innocentia, & ſtupiditas differunt a furore, n. 5. p. 248

Fatui, ſimplices, & innocentes in prima ſpecie non carent intellectu, licet integrum animi vigorem non habeant; in ſecunda vero ſpecie uſum rationis non habent, n. 6. ibid.

Fatuitas, ſimplicitas, & innocentia non ſunt ſufficientes pro inducenda nullitate cujuſcunque contractus, n. 7. ibid.

Febris, Febricula.

Febris illico ab initio apparet in veneno intus genito, non ſic in externo, n. 15. p. 146

Febriculæ longæ, & obſtructiones quando judicandæ ſunt pro cauſa ſufficienti obtinendi Coadjutorem, n. 11. p. 163

Febris dicitur provenire a primo morbo, quando ſymptomata primi morbi concomitantur febrim ſupervenientem, n. 8. p. 171

Febris abortu per ſe non cauſatur, n. 4. p. 100

Febris poteſt cauſare abortum, n. 4. p. 101

Febris non ſemper cauſat abortum, n. 7. ibid.

Febris Hectica præbet juſtam cauſam conjugibus abſtinendi a commixtione, n. 21. p. 205

Febri laborans habet juſtam cauſam abſtinendi a commixtione conjugis, propter grave periculum imminens, n. 22. ibid.

Feneſtra.

Feneſtras aperire, ex quibus inſpici poſſet intra Monaſterium Monialium, minime licet, n. 24. p. 218

Feneſtras aperire non licet, ſi per eas inſpici poſſit intra Collegium, ubi Adoleſcentes Seminarii educantur, n. 25. ibid.

Ædificare non impeditur vicinus cum feneſtris reſpicientibus in domum vicini, n. 26. ibid.

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſum purificatum dicitur ad favorem ejus, qui docet ſe eſſe in caſu vacationis, n. 1. p. 250

Agens ex fideicommiſſo docere debet de purificatione concepta, n. 1. p. 291

Fideicommiſſum ordinatum ſub conditione, *ſi ſine filiis*, non poteſt dici purificatum, quouſque durat ſpes procreandi filios ex parte gravati, n. 3. ibid.

Fideicommiſſum ordinatum in caſu obitus ſine filiis, non purificatur ex eo, quod ſpes ſuſcipiendæ prolis deficiat; ſed expectandus eſt obitus illius cui fuit facta ſubſtitutio, n. 9. ibid.

Fideicommiſſum ordinatum ſub conditione, *ſi filios habuerit* purificatur ſtatim ac conſtat de impotentia generandi, n. 10. ibid.

Filiatio.

Filiatio legitima ad effectum ſucceſſionis probatur per Teſtes de fama, & communi reputatione, n. 20. p. 214

Filiatio probatur ex communi reputatione & tractatu, tam Parentum, quam aliorum, cum pluribus demonſtrationibus amoris erga ipſum filium, n. 22. ibid.

Filiatio reſpectu matris probatur ex effigie valde ſimili, n. 23. ibi.

Filiatio legitima plene probatur ex pluribus conjecturis ſimul junctis, n. 25. ibid.

Filiatio probatur per actus proportionatos patri erga filios, quando præſumptio juris non repugnat, n. 1. p. 179

Filiatio probatur ex nominatione, parentum, n. 3. & 5. ibid.

Filiatio probatur ex confeſſione, patris, n. 6. & 10. p. 179

Filiatio ad effectum ſucceſſionis probatur levioribus probationibus, n. 12. p. 180

Filiationis probatio quando ſit inſufficiens, n. 2. p. 239

Filiatio non probatur ex nominatione & tractatu alicujus uti filii in præjudicium Tertii, n. 11. p. 194

Filiatio non probatur ſufficienter ex ſimilitudine, n. 9. p. 193

Filiationis famam ut probent teſtes, quomodo debeant deponere, n. 12. p. 194

Filiatio, ubi agitur in judicio petitorio, concludentius probanda venit, quam ubi agitur in judicio poſſeſſorio, & ſolum pro conſequutione alimentorum, n. 13. ibid.

Filiatio ad effectum conſequendi alimenta ſatis probatur ex tractatu, aſſertione Parentis, & communi reputatione, n. 1. p. 246

Filiatio naturalis levioribus probationibus juſtificatur, n. 2. ibid.

Filiationis vehemens præſumptio oritur ex reputatione communi, n. 3. ibid.

Filiationis vehemens præſumptio oritur ex aſſertione prætenſi Patris facta in ultimo vitæ ſpiritu, n. 4. ibid.

Digitized by Google

Filiationis præſumptio eſt nomen Majorum impoſitum nato, n. 6. ibid.
Filiatio probari debet per urgentiores probationes quando agitur de conſequutione dotis, vel alimentorum ex bonis fideicommiſſi, n. 17. p. 247
Filiatio quando non dicatur ſufficienter probata per conjecturas reſultantes ex tractatu, nominatione Patris, & ſimilitudine, n. 20. ibid.
Filiationis argumentum præſtant alimenta præſtita nutrici pro educatione infantis, n. 7. p. 246
Filiatio probatur per teſtes deponentes de nominatione, tractatu, & publica voce, & fama, n. 2. p. 250
Filiatio legitima probatur ex partitis librorum Baptiſmatum, & Matrimoniorum, concurrentibus adminiculis, n. 3. ibid.
Filiatio probatur ex eo quod quis uti filius fuerit ab aliquo inſtitutus, n. 4. ibid.
Filiatio probanda ad effectum conſecutionis alimentorum lite pendente admittit leves probationes, n. 1. p. 263
Filiatio concludenter probanda eſt, quando ſuper ea lis decidenda, n. 2. ibid.
Filiatio probatur præſumptionibus & conjecturis, n. 3. ibid.
Filiationis, probatio certa non datur, n. 4. ibid.
Filiationem non probant teſtes deponentes de fama inter vicinos, niſi ſpecifice deponant quo tempore & a quibus talis fama ortum traxerit, n. 5. ibid.
Filiatio non probatur per teſtes deponentes de commercio carnali inter prætenſos parentes, niſi percutiant tempus conceptionis, n. 6. p. 264
Filiatio non probatur ex eo quod quis fuerit ab aliquo filius nuncupatus, n. 9. ibid.
Filiationis conjectura non reſultat ex nominatione probata enunciative & in actu qui poteſt convenire etiam extraneo, n. 12. ibid.
Filiationis probatio æquivoca remanet, quando quis ortum trahit a muliere, ad quam pluribus patebat acceſſus, n. 17. ibid.
Filiationis præſumptio excluditur quando aſſertus pater prætenſum filium penitus negligit, n. 22. ibid.
Filiationis fama deſtruitur ex eo quod aſſertus pater prohibuerit natum deſcribi pro ſuo filio in libro Baptizatorum, ita ut ex illa reſultare non poſſit quaſi poſſeſſio filiationis, n. 23. ibid.
Filiationis cauſa differt a cauſa legitimitatis, n. 1. p. 265
Filiatio non probatur ex tractatu & nominatione in præjudicium eorum qui nullum jus habent à nominantibus & tractantibus, n. 8. ibid.
Filiatio tunc concludentius venit probanda, quando agitur de ea ad effectum ſuccedendi in bonis fideicommiſſi, & alios ſubſtitutos excludendi, quam ſi agatur de ea ad effectum conſequendi alimenta, n. 9. ibid.
Filiationem tanquam neceſſarium antecedens probare debet qui ſe legitimum aut legitimatum affirmat, n. 10. ibid.
Filiatio reſpectu Patris directe, atque præciſe probari non valet, n. 1. p. 277
Filiatio juſtificatur præſumptionibus, & conjecturis, n. 2. ibid.
Filiatio juſtificatur conjecturis, ſive quæſtio ſit cum parentibus, ſive cum aliis, n. 3. ibid.
Conjecturæ ad juſtificandum filiationem efficaciores requiruntur in deciſoriis, quam in præparatoriis, & proviſionalibus, n. 4. ibid.
Filiationis argumentum deſumptum ex ſimilitudine nati, fallax reputatur a Juriſtis, n. 9. p. 278
Filiationis fama deſtruitur ex contrariis probationibus, n. 10. ibid.
Filiationis conjecturæ deductæ ex tractatu prætenſi Patris concludunt contra ipſum tractantem, non autem contra Tertium, ibid.
Filiationis quaſi poſſeſſio inducitur per actus geſtos erga aliquem uti filium, contra ipſum agentem, ejuſque hæredes, n. 5. p. 294
Declaratur n. 7. & 8. ibid.
Ad filiationis probationem multum confert jurata aſſertio illius, ex quo filium ortum duxiſſe militat præſumptio, n. 7. ibid.
Filiationis quaſi poſſeſſio non ſuffragatur in judicio deciſorio, præſtationis alimentorum, maxime ſi contrariæ urgeant conjecturæ, n. 8. ibid.
Declaratur, n. 9. ibid.
Filiationis leviores probationes ſufficiunt ad effectum obtinendi alimenta lite pendente ſuper negotio principali, n. 10. ibid.
Filiationis conjectura non inducitur ex eo, quod quis fuerit in libro Baptiſmi deſcriptus uti filius alicujus, ex cujus ordine talem deſcriptionem factam fuiſſe non apparet, n. 11. ibid.
Filiatio convinci debet per probationes urgentes quando potentia generandi in eo quod prætenditur pater excluditur juris præſumptione, & ratione naturali, n. 10. ibid.

Filius

Filius natus ex uxore etiam adultera cenſetur Mariti, n. 3. p. 239
Filius patronus eſſe non poteſt una cum patre in jurepatronatus hæreditario, n. 2. p. 240
Vide *Juspatronatus*.
Filius præſumitur eſſe mariti, n. 1. p. 193
Filius præſumitur mariti, licet probetur, mulierem tempore conceptionis concubuiſſe cum adultero, n. 2. ibid.
Filius non præſumitur adulteri, ſed mariti, quando ipſi marito patebat acceſſus ad uxorem, n. 5. ibid. & n. 3. p. 265
Filius junioris potius, quam ſenioris eſt exiſtimandus, n. 4. p. 136
Filius natus ex legitima uxore in domo mariti, non præſumitur ipſius mariti, ſi de tempore conceptionis matrimonium non fuerat contractum, n. 4. p. 265
Filius natus ex concubina domi retenta, præſumitur ipſius concubinarii, n. 6. ibid.
Maxime quando concurrit nominatio parentum, & communis reputatio, n. 7. ibid.
Filius natus conſtante matrimonio, eſt legitimus, etiam ſi fuerit antea conceptus, n. 11. p. 266
Filius natus ex uxore præſumitur Mariti, maxime ſi uti talis fuerit baptizatus, & ab ipſo marito inſtitutus, n. 20. p. 293
Filius natus ex uxore dicitur mariti, licet ſenis, quando nihil probatur quod uxoris famam denigret, n. 22. p. ibid.
Filii nati ex publica Meretrice dicuntur vulgo concepti, n. 1. p. 294
Filii publicæ Meretrici certum patrem oſtendere nequeunt, n. 2. ibid.
Filius potius præſumitur ex juvene, quam ex ſene, n. 4. & 1. ibid.

Fiſtula.

Fiſtula quid ſit, n. 8. p. 65
Non datur ſine callo, ibid.

Fœmina.

Fœmina habet in ſe utrumque ſemen, maſculeum & fœmineum, n. 13. p. 67
Fœminæ ex frigidiori ſemine procreantur, n. 7. p. 136
Fœminæ ſerius naſcuntur, quam mares, n. 10. p. 137
Fœmina non ſemper moritur, quotieſcunque Gemi ſunt mas, & fœmina, n. 10. p. 144

Fœtus.

In curandis Gravidis non licet eas negligere ut fœtus ſalvetur, n. 8. p. 46
Fœtus maſculi ſigna, n. 2. p. 45
Fœtus eandem diſtantiam ſervant in naſcendo, quæ intervenit inter primam conceptionem, & ſuperfœtationem, n. 10. p. 117
Fœtus quando dicantur concepti ſimul, n. 13. ibid.
Fœtus octimeſtris non eſt vitalis, n. 16. p. 118
Fœtus ſeptimeſtris ex communi eſt vitalis, n. 1. ibid.
Fœtus imperfecti non ſunt vitales, n. 2. ibid
Fœtibus affert initium perfectionis ſeptimus Menſis, n. 3. ibid.
Fœtus vivit vita Matris, n. 7. p. 119
Fœtus vitalis ſigna abſentia non vitalem denotant, n. 8. ibid.
Fœtus ad reſpirationem Matris reſpirat per vaſa umbilicalia n. 15. & 18. p. 121
Fœtus fortiores ortum accelerare ſolent, n. 11. p. 137

Forma.

Forma inducta a ſtatuto ad effectum obviandi fraudibus, adimpleri poteſt per æquipollens, ſi effectus ſequatur, n. 20. p. 289

Frater, Fraternitas

Fratres uterini ſuccedunt inter ſe, licet a diverſis patribus ortum duxerint, n. 18. p. 180
Cognationis incertitudo dari non poteſt in fratribus uterinis, n. 16. ibid.
Fraternitas & ſororitas probantur ex nominatione parentum, qui nominant talem & talem ſuos filios, n. 4. p. 179
Vide *Soror*.

Frigiditas.

Ignavia in venerem, aut ſegnities quædam non poteſt dici frigiditas, n. 9. p. 156
Frigiditas & impotentia viri probari poteſt per teſtes, n. 3. p. 174
Vide *Impotentia*.

Frigidus.

Frigidus & impotens naturaliter non putatur, qui ad copulam anhelans eam non perficit, ſed virgam ſaltem arrigit & ſemen emittit, n. 8. p. 181

Fructus.

Fructus de facili corrupti naſcuntur ex arbore corrupta, n. 65. p. 224

Fructus

Digitized by Google

Fructus bonus exire non poteſt ex radice infecta, n.66, p.224
Fructus non debentur non reſidenti, n. 1. p. 181
Vide *Reſidentia*.
Fructuum quantitas probatur conjecturis, quando debitum eſt certum in genere, n. 28. p. 270
Fructuum quantitas uno anno percepta, ſequentibus etiam annis percepta præſumitur, n. 29. ibid.
Fructuum quantitas probatur a conſuetis percipi annis præcedentibus, n. 30. p. 285

Fumus.

Fumus, eſt ſubjectum ignis, n. 3. p. 175

Furioſus, Amens.

Furioſus, & mente captus, in quibus differant, & quis uterque ſit, n. 1. & 2. p. 168
Furioſus non poteſt contrahere matrimonium carnale, imo nec ſpirituale, n. 14. p. 169
Furioſus & mente captus æquiparantur, n. 17 ibid.
Furioſi & mente capti faciunt multoties ſigna, & loquuntur ut prudentes, n. 23. p. 170
Furioſus poſt, præſumitur etiam fuiſſe talis retrò, n. 26. ibid.
Diſpoſita in furioſo non procedunt in fatuo ſimplici ſeu ſtupido, n. 27. ibid.
Furioſi, & Amentes aliquando prudenter loquuntur, & ad interrogata optime reſpondent, n. 7. p. 91
Furioſus, & mente captus, activam teſtamenti factionem non habent, n. 1. p. 200
Furioſus nemo præſumitur, ſed ſanæ mentis, n. 2. ibid.
Furioſus quis dicatur, n. 3. p. 195
Diſpoſitio Juris in furioſo procedit in mente capto, n. 24 ibid.

Furor.

Furor eſt difficilis probationis, n. 4. p.168
Furor & dementia probantur ex factis n. 5. ibid.
Furor & dementia ſunt paſſiones cerebri, quas Medicus cognoſcit, n. 7. ibid & ſeq.
Negativa furoris quomodo ſit probanda per teſtes, n.4. p 173
Furor non probatus per aliquod tempus continuum, arguit dilucida fuiſſe intervalla, n. 5. p. 174
Furoris præſumptio eſt datio Curatoris, num. 9. p. 206

G

Garamantes.

GAramantes, & ſuperioris Lybiæ populi ex ſimilitudine formæ proprios liberos agnoſcunt, n. 12. p. 247
Vide *Similitudo*.

Gemellus.

Gemelli ex unico coitu procreantur, n. 24. p. 73
Gemelli in humana ſpecie contra Naturæ legem naſcuntur, n. 1. p. 143
Gemellos naſci diſparis ſexus magis contra naturam eſt, quam ejuſdem ſexus, n. 2. ibid.
Gemellorum partus ſexu diſparium magis eſt contra naturam quam partus Octimeſtris, n. 5. ibid.

Generare.

Generandi ſibi ſimile a Natura ineſt, & eſt proprietas inſeparabilis, n. 9. p. 115. & ſeq.
Generare poſſunt Sexagenarii Viri vegetæ virtutis, n. 1. p. 38. & ſeq.
Vide *Sexagenarius*.
Generare poſſunt Sexagenarii & ætate majores, n. 2. p. 121
Declaratur ut n. 7. ibid.
Generare poſſunt Senes quandocunque poſſunt coire, n. 1. p. 145
Generare poſſunt etiam Senes in ætate decrepita, n. 2. ibid.
Vide *Senex*.
Generare poteſt Vir, ut Proverbio fertur, quouſque furfuris quartarium poteſt elevare, n. 4. ibid.
Generandi habilitas a Natura eſt, n. 5. ibid.
Ad Generandum non ſunt amplius apti Senes tranſacto anno quinto ſupra ſexageſimum, ex ipſa rei natura, n. 10 ibid.
Neque Generandi neque coeundi potentia præſumitur in Valetudinario, n. 14. p. 142
Præſumptio potentiæ generandi in Sene, vel Decrepito, habet locum in Sene robuſto, non valetudinario, n. 19 ibid.
Generandi habilitas adeſt vigentibus viribus, ceſſantibus autem ceſſat, n. 22. p 143
Ad Generandum unuſquiſque a Natura præſumitur habilis, n. 7. p. 144
Dolor, quem mulier ſentit in actu copulæ, inducit præſumptionem, quod non ſit apta ad generandum, concurrente ætate tenera, n. 16. p. 177
Generandos, verbum denotat conceptionem futuram & in fieri, n. 20. p 266
Generandi poſſibilitas in eo quem jus inhabilem reputat, non attenditur, niſi evidentiſſimis probationibus concludatur, n. 13. p. 294

Generatio.

Ad Generationem requiritur, ut viri ſemen habeat liberum tranſitum per virgæ meatum, n. 5. p. 114
Generatio quomodo impediatur Carunculis, n. 7. p. 115
Vide *Caruncula*.
Generationem maxime impedit improſpera valetudo, n.1. p. 136
Generatio impeditur membri brevitate, num. 1. p. 154. Vide num. 8. p. 152
Vide *Membrum*.
Aptitudo corporis ad generationem non dicitur adeſſe in imbecillo & gracili, n. 14. p. 177
Mulieris Confeſſioni ſtatur magis quam viri quoad aptitudinem ad generationem, n. 17. ibid.
Ad Generationem unuſquiſque præſumitur habilis, niſi inhabilitas probetur, n. 2. p. 291
Generatio filiorum in Sene robuſto non eſt impoſſibilis, n. 21. p. 293
Generatio aliqua an ſequi poſſit ex commixtione ſeminis humani cum brutino, num. 1. & 2. p. 36
Generationis capaces ſunt ſexagenarii vegetæ virtutis, n. 1. p. 38
Ad generationem ſeu conceptionem ſufficit unicus congreſſus, nec requiritur frequentatio coitus, n 3. p. 39
Generationis principium conſiſtit in conceptione, n. 18. p. 266

Genitalia.

Genitalium non recta conformatio connumeranda inter cauſas impotentiæ coeundi, n. 11. p. 122
Genitalium conclamata ignavia in decrepito valetudinario præſumi debet, n. 19. p. 142
Vide *Valetudinarius*.

Glans.

Glandis, & Præputii privatio coitus delectationem ex parte Mulieris diminuit, n. 7. p. 155. et ſeq.

Gonorrhæa.

Gonorrhæa reddit Hominem infœcundum multis ex cauſis, num. 4. p. 115

Gratia.

Gratiam vitiat quælibet expreſſio falſa, n. 5. p. 160
In expreſſione cauſarum, ob quas petitur gratia, requiritur, ut ejus qualitatis ſint, qualis fuerit narratum in ſupplicatione, n. 6. ibid.
Gratia ſubreptitia evadit, ſi narratis pluribus impedimentis pro obtinendo Coadjutore, omnia non probentur, n. 7. ibid.
Conditio tacita in Gratia non impedit effectum puræ diſpoſitionis, n. 8. p. 204
Gratia ut ſuſtineatur, Rota de ſtylo ſolet æquitatem amplecti, n. 9. p. 227
Preces ad impetrandam Gratiam probant contra exponentes, n. 2. p. 191
Vide *Signatura*.
Gratiæ cauſa ceſſante, ceſſat etiam ipſa Gratia, num. 5. p. 260
Narrata in Gratia, ad effectum ut Gratia non ſuſtineatur, ſufficit, quod per adverſarium probetur rem non ita ſe habere, n. 9. p. 261
Affectio ſuper beneficio ex appoſitione manus Papæ pendet a validitate Gratiæ, & a juſtificatione cauſæ, qua Papa motus fuit ad concedendum, quatenus conſtet de veritate narratorum, n. 2. p 260
Gratia conditionalis non obſtante Decreto irritanti, non purificata conditione decretum non operatur, num 38. p. 256
Gratia dicitur ſubreptitia, ſi infirmitas in impetratione narrata, non ſit vera, vel non talis, qualis fuit narrata, n. 9. p. 267
Gratia Pontificis remanet ſubreptitia & nulla, ſi fuerit impetrata, non facta mentione alicujus particularis conſtitutionis, quæ poterat reddere difficiliorem Papam ad concedendum n. 15. ibid.
Vide *Derogatio*.
Gratia Apoſtolica interpretationem recipit a juris communis diſpoſitione, n. 5 p. 208
Gratia Pontificis ſubreptitia dicitur, ſi in ejus impetratione non fuerit aliquid narratum, quod potuiſſet reddere Pontificem difficiliorem ad conceſſionem Gratiæ, num. 11. ibid.
Vide *Infirmitas*.

H

Habilitas.

HAbilitas ad certum actum neceſſe eſt, quod probetur de tempore, quo ipſe actus fuit celebratus, num. 7. p. 203
Habilitas naturalis præſumitur, n. 8. ibid.
Intellige ut n. 12. ibid.
Habilitas requiſita ad certum actum, debet probari etiam e hora confecti, actus, n. 9. ibid.
Habilitas de tempore ad tempus, an & in quibus præſumatur n. 10. ibid.

Digitized by Google

Habilitas ad actum, ut præſumatur, diſtinctio perſonarum facienda venit, n. 12. p. 203.

Habilitas requiritur in proviſo, ſub conditione de tempore purificatæ conditionis, n. 19. p. 255.

Habilitas generandi a natura eſt, n. 5. p. 141

Habilitas generandi adeſt vigentibus viribus, ceſſantibus autem ceſſat, n. 22. p. 143

Hæreditas.

Hæreditas quando non eſt ſolvendo, an legatarius quantitatis concurrat cum legatario ſpeciei ad effectum diminutionis, n. 16. p. 222.

Hæreditas ab inteſtato defertur proximiori, n. 6. p. 269

Hæres.

Hæres non conficiens inventarium, non tenetur ſolvere legatum pium de proprio, n. 26. p. 222

Hæres non conficiens inventarium non tenetur in foro conſcientiæ ultra vires hæreditarias, n. 27. ibid.

Hæredi datur immiſſio in poſſeſſionem bonorum. ibid.

Vide *Immiſſio.*

Hæredis inſtitutio, eſt caput & fundamentum Teſtamenti, n. 4. p. 229

Hæres poteſt dubiam Teſtatoris voluntatem declarare, n. 13. & 14. p. 187

Hæres gravati an & quando poſſit avocare bona fideicommiſſaria alienata ab ipſo gravato, n. 34. p. 188

Hæres licet poſſit impugnare factum defuncti, tamen rectius agit, ſi illius voluntati obtemperet, n. 6. p. 239

Hæres non poteſt impugnare defuncti factum, n. 8. ibid.

Hæres Hæredis dicitur etiam Hæres primi Teſtatoris, n. 9. ibid.

Hæres ſuccedens jure proprio, & non hæreditario, poteſt factum defuncti impugnare, n. 12. & 13. ibid.

Hæredis inſtitutio neceſſaria non eſt inter transverſales, n. 1. p. 240

Hæres Avi tenetur filiæ ſpuriæ dotem in ſubſidium aſſignare num. 19. p. 247

Hæres gravatus non poteſt diſponere de bonis fideicommiſſi, in præjudicium vocatorum, nu. 12. p. 278

Hæredi ab inteſtato competit immiſſio ex interdicto *Quorum bonorum*, num. 7. p. 269

Hæres tenetur rationem reddere de fructibus bonorum, quos defunctus adminiſtravit, num. 26. p. 285

Hæres inſtitutus ſub conditione, quam adimplere recuſat, excluſus remanet ab omni jure ſucceſſionis, nu. 15. p. 293

Hæres inſtitutus cum obligatione aliquid implendi non poteſt admitti ad ſucceſſionem, niſi præſtita cautione adimplendi voluntatem Teſtatoris, n. 14. ibid.

Homo.

Homo redditur infœcundus multis ex cauſis per Gonorrhæam, nu. 4. p. 115

Homo ut in naſcendo nullum habet determinatum tempus, ſic & in coeundo & generando, num. 3. p. 141

Homo generare poteſt, ut Proverbio fertur, quouſque furfuris quartarium poteſt elevare, num. 4. ibid.

Homines fiunt infœcundi ex ipſa valetudine num. 15. p. 142

Homines redduntur infœcundi Cauteriis diu geſtatis, n. 17. ibid.

Vide *Cauteria.*

Homo ne per momentum quidem poteſt ſine reſpiratione vivere, nu. 14. p. 150

Homo quando ſeneſcat ante terminum naturalem, n. 1. p. 160

Homo natura frigidus aſſumens venenum frigidum, citius moritur, quam qui natura calidus eſt, num. 9. p. 163

Homines magis læduntur in Reſpiratione, quam mulieres, num. 11. ibid.

Vide *Reſpiratio.*

Hominem portiorem eſſe Muliere controverti non poteſt, n. 13. ibid.

Potiſſima cauſa, ex qua Homines citius ſeneſcunt, quam deberent, ſunt morbi magni & diuturni, num. 14. ibid.

Homines præſtat magis graciles eſſe, quam craſſos, n. 16. ibid.

Homo per loquelam & ſcientiam a Brutis diſtinguitur, num. 10. pag. 88

Homines aliquando ob virium robur in morbis diutius vivunt, quam deberent, & e contra, num. 4. p. 90

Hominis effigies quas potiſſimum ob cauſas inſigniter immutetur, num. 1. p. 105

Homo, quando Matrimonium contrahit, debet eſſe annorum 36. juxta Ariſtotelem, num. 61. p. 224

Humor.

Humores ad extremam corruptionem devenientes excitant eadem ſymptomata, quæ ſolet excitare peſtis, num. 17. p. 49

Humoris aquei deperditio, licet aliquando reparari poſſit, tamen naturaliter nonniſi longiſſimo temporis ſpatio id ſuccedere poteſt, num. 6. p. 77

Viſio fieri non poteſt ſine ope humoris aquei, nu. 2. ibid.

Hydrocephalus.

Hydrocephalus quid ſit, nu. 3. p. 1

Hydrocephali duo præcipua genera, nu. 4. p. 2

Hydrocephali aquoſi quatuor ſpecies, nu. 7. ibid.

Hydrocephali interni non curantur, quod de tertia ſpecie verificatur, num. 8. ibid.

Hydrops.

Hydrops fieri non poteſt niſi vitiato hepate, nu. 2. p. 22

Hydrops nullam habet cum Prægnantia aut partu cognationem, nu. 2. p. 98

Hydropem quandonam menſtrua retenta excitare ſolent, nu. 4. ibid.

Vide *Menſtrua purgatio.*

Hypotheca.

Hypotheca legalis conſtituta cenſetur uſque ab initio pro legato conditionali, num. 17. p. 222

Creditores Hypothecam habentes præferuntur legatariis nu. 25. ibid.

I

Jaſon.

JAſon *in leg. Titia*, n. 10. *ff. de verb. obligat.* Declaratur, n. 38. ibid.

Jejunium.

Jejuniis corpus affligere non licet in ſanitatis notabile detrimentum, num. 4. p. 19

Ciborum vitia quibus in jejuniorum diebus utimur, n. 1. ibid.

Eccleſia in impoſitione jejuniorum non intendit corporeæ ſaluti præjudicare, nu. 1. p. 100

Jejunii obſervantia ſi communem Hominum tolerantiam excedit, illaudabilis exiſtimatur, num. 2. ibid.

Jejunans ſi ex Jejunio notabile corporis detrimentum incurrit, tenetur a jejunio abſtinere, nu. 3. ibid.

Ignis.

Ignis quo ſemel accenſus pervaſit, fert caſus, ut iterum accenſus pervadat, num. 13. p. 176

Fumus eſt ſubjectum ignis, num. 3. p. 175

Vide *Incendium.*

Imaginatio.

Imaginatio lædi poteſt, ratione illæſa permanente, n. 5. p. 80

Imaginatio cum ſit facultas animalis, non poteſt Formatricis (quæ naturalis eſt) operibus inſiſtere, num. 5. p. 37

Imaginatio in prægnante dirigit potentiam formatricem ad aliqua ſuo modo efformanda, ut communis fert opinio n. 6. ibid.

Imaginationis effectus circa fœtus formationem videntur potius imaginarii, quam reales & veri, num. 10. p. 38

Ab imaginatione Matris dependet natorum ſimilitudo ſecundum communem, num. 1. p. 103

Vide *Similitudo.*

Imaginatio, dato quod ſit cauſa ſimilitudinis natorum, eſt ſolum accidentalis cauſa, num. 10. p. 104

Imaginatio quod læſa ſit, non autem rationis uſus, ſive diſcurſus, ſimul ſtare poteſt, num. 13. p. 208

Imaginatio læſa, ſeu ingenii imbecillitas, vel operationes incongruæ non excludunt rationis uſum, num. 25. p. 260

Immiſſio.

Immiſſio in poſſeſſionem bonorum hæreditatis ex remedio, *leg. fin. Cod. de edict. div. Adr. toll.* datur hæredi, num. 1. p. 178.

Nec impeditur per exceptionem, quod quis non poterat teſtari, num. 7. ibid.

Immiſſio datur vigore ſubrogationis gratioſæ, & ad hoc, quæ requirantur, ſi beneficium appareat eſſe reſervatum, n. 1. p. 234

Immiſſio in poſſeſſionem Beneficii vigore ſubrogationis gratioſæ, non poteſt impediri per exceptiones, quæ reſpiciunt petitorium, num. 11. ibid.

Ordinarie & non executive per viam immiſſionis eſt procedendum inter habentes parem titulum, num. 9. ibid.

Contradictor legitimus ad impediendam immiſſionem in poſſeſſionem beneficii quis dicatur, num. 10. ibid.

Vide *Beneficium.*

Immiſſio debetur Hæredi ſcripto, vigore *leg. fin. Cod. de edict. Div. Adr. toll.* exhibenti Teſtamentum in forma probanti non vitiatum, num. 4. p. 237

Immiſſio ut concedatur vigore *leg. fin. Cod. de edict. Div. Adrian. tollen.* ſufficit quod hæres exhibeat Teſtamenti exemplum in forma publica a Notario traditum, num. 5. ibid.

Immiſſio danda eſt gratioſe ſubrogato, probato Clericatu, obitu defuncti in poſſeſſione Beneficii, & ejuſdem Beneficii affectione, num. 1. p. 241

Intereſſe habens in re, in qua quis immiſſionem petit, non poteſt illam impedire contra poſſeſſorem, n. 5. p. 271

Impe-

Impedimentum, Impeditus.

Impedimentum affectatum & procuratum non excuſat, n. 6. p. 267

Impedimentum tunc maximè excuſat, quando provenit ab adverſario, n. 8. ibid.

Impeditus aliquid adimplere excuſatur ab implemento, ſi factis diligentiis non valuit impedimentum removere, nu. 3. ibid.

Impedito legitimè tempus non currit, num. 7. ibid.

Actus faciendus habetur pro facto in præjudicium illius, a quo proceſſit impedimentum, num. 4. ibid.

Impedimentum

Impedimentum perpetuum requiritur ex Conſtitutionibus Pontificiis ad obtinendum Coadjutorem, num. 5. p. 211

Impedimento ſtante, ex quo vir non poſſit loca penetrare, etiam ſemine ejaculato, Matrimonium non dicitur conſummatum, num. 5. p. 134

Dic ut num. ſeq. ibid.

Impedimento non amoto, & ſecuta conceptione, uxore parere non potente, & ſe ſectioni Cæſareæ tradente, atque inde evaſa, an maritus poſſit petere matrimonii diſſolutionem, num. 17. p. 135

Impedimenta pro obtinenda gratia debent eſſe perpetua, n. 8. p. 160

Impedimentum coeundi viſibile non adeſſe in viro, probatur ex relatione Medicorum, num. 5. p. 174

Impedimentum naturale coeundi quandoque eſt evidens, neceſſarium, & concludens: quandoque eſt veriſimile, & aliquando dubium, & præſumptivum, num. 1. p. 206

Impedimentum coeundi quando eſt evidens, devenitur ad diſſolutionem matrimonii, abſque alia triennali cohabitione, & abſque juramento conjugum, num. 2. ibid.

Impedimentum coitus quando eſt veriſimile, ſufficit pro diſſolvendo matrimonio juramentum conjugum, & ſeptima propinquorum manus, non autem requiritur cohabitatio triennalis, num. 3. ibid.

Impedimentum coitus in conjugibus ſi ſit dubium, requiritur cohabitatio triennalis, num. 4. ibid

Impedimentum coeundi ex magnitudine, & arctitudine, dicitur concludens, & neceſſarium, num. 5. ibid.

Impedimentum coeundi ob magnitudinem, & arctitudinem, an & quando ſufficiant ad diſſolutionem Matrimonii abſque triennali conjugum cohabitatione, num. 10. ibid.

Vide *Impotentia*.

Impedimentum coitus quando non procedit à Maleficio, Confeſſio Sacramentalis non eſt neceſſaria ante triennalem conjugum cohabitationem, num. 11. ibid.

Impedimentum coeundi inter conjuges quando eſt medicabile, Matrimonium non diſſolvitur, num. 3. p. 219

Impedimentum coitus quod uterque conjugum fatetur, probatur pro diſſolutione Matrimonii, ex eorundem juramento cum ſeptima manu, num. 5. ibid.

Impedimentum coeundi inter Conjuges quando non eſt medicabile, locus eſt diſſolutioni Matrimonii, n. 6. ibid.

Impedimenta, quæ impediunt, & dirimunt Matrimonium ſunt duodecim, num. 16. p. 131

Impotentia.

Impotentia coeundi adauget fiſtula in Perinæo, num. 12. pag. 122. & ſeq.

Impotentia coeundi probatur ex eo, quo quis pro tali impotentia medicamenta quærit, num. 6. p. 173

Impotentia viri probari poteſt per teſtes, num. 3. ibid.

Impotentia & frigiditas quando non eſt viſibilis, & per alterum conjugem negatur, tunc cohabitatio triennalis eſt omnino neceſſaria ad probandam impotentiam, num. 4. p. 174

Vide *Cohabitatio*.

Impotentia coeundi non bene probatur ex aſſertione conjugum, num. 7. p. 175

Impotentia coeundi viſibilis in viro, probatur ex relatione Medicorum, n. 5. p. 174

Impotentia naturalis coeundi quandoque eſt evidens, neceſſaria, & concludens: quandoque eſt veriſimilis, & aliquando dubia, & præſumptiva, num. 1. p. 206

Impotentia coeundi quando eſt evidens, devenitur ad diſſolutionem Matrimonii abſque alia triennali cohabitatione & abſque juramento Conjugum, num. 2. ibid.

Impotentia coitus quando eſt veriſimilis, ſufficit pro diſſolvendo Matrimonio juramentum conjugum, & ſeptima propinquorum manus, non autem requiritur, cohabitatio triennalis, num. 3. ibid.

Impotentia coitus in conjugibus ſi ſit dubia, requiritur cohabitatio triennalis, num. 4. ibid.

Impotentia coeundi ex magnitudine & arctitudine, dicitur concludens, & neceſſaria, num. 5. ibid.

Impotentia coeundi ob magnitudinem & arctitudinem, an & quando ſufficiat ad diſſolutionem Matrimonii abſque triennali conjugum cohabitatione, n. 10. ibid.

Impotentiæ coeundi ſigna quando ſunt dubia, ante declarationem nullitatis Matrimonii requiritur triennalis conjugum cohabitatio, n. 2. p. 215

Impotentia coitus inter conjuges quando eſt medicabilis, Matrimonium non diſſolvit, n. 3. p. 219

Impotentia coitus inter conjuges quando non eſt medicabilis, diſſolvit Matrimonium, n. 6. ibid.

Vide *Impedimentum*.

Impotentia coeundi in conjugibus, ſi eſt manifeſta, ſtatim diſſolvitur matrimonium: ſecus ſi non ſit manifeſta, n. 2. p. 180

Impotentiæ ſignis dubiis exiſtentibus, non ſtatim devenitur ad diſſolutionem matrimonii, n. 4. ibid.

Impotentia coeundi apparere poteſt ex ſignis externis apparentibus in membris virilibus, n. 5. ibid.

Impotentia coeundi in viro non probatur ex eo, quod per horas jacuerit cum muliere, & illam cognoſcere non potuerit, n. 6. ibid.

Impotentia coeundi in conjugibus, ut dirimat matrimonium, debet eſſe naturalis, perpetua, & inſanabilis, num. 7. ibid.

Impotentia coeundi non reſultat ex impedimento aperitionis mulieris, n. 3. & 4. p. 183

Impedimenta coeundi non diſolvit illicò matrimonium, ſed debent conjuges cohabitare per triennium, & experiri an impedimentum ſit perpetuum; n. 5. ibid.

Impotentiam ex maleficio ſi patiatur vir, recurrendum eſt ad remedia divina & ſupernaturalia, nu. 1. p. 188. & nu. 7. p. 262

Vide *Cohabitatio*. Vide *Pœnitentia*.

Impotentia viri non ſufficienter probatur ex inſpectione mulieris ad diſſolvendum matrimonium, n. 3. p. 192. & n. 5. ibid.

Impotentia viri ad coeundum argui poteſt ex ipſius ætate, aſpectu, & corporis qualitate, n. 3. ibid.

Impotentia coeundi probanda venit per inſpectionem, quando unus ex conjugibus affirmat, alter verò negat impotentiam, n. 6. ibid.

Impotentia viri quando eſt temporalis, vel dubia, uxor tenetur præſtare ſucceſſiva patientiam per triennium, ut poſſit fieri experientia Copulæ conjugalis, numero 4. p. 249

Impotentiam coeundi an maritus naturaliter patitur, cognoſci debet per peritos Medicos, mediante inſpectione, n. 4. p. 262

Impotentia coeundi ſi dubitetur an proveniat, ex maleficio, deveniendum eſt ad Exorciſmos, n. 8. ibid.

Vide *Maleficium*.

Impotentia mariti coeundi cum uxore, dicenda eſt accidentalis, dum ipſe cum aliis mulieribus coire valet, num. 15. p. 263

Impotentia viri ad coitum ut poſſit allegari per ſponſam, non ſufficit, quoad una nocte ſui copiam fecerit, ſed tempus conveniens expectandum venit, n. 49. p. 282

Incendium.

Incendii nocturni origo Probatur per conjecturas & præſumptiones, n. 1. p. 175

Incendium plerumque præſumitur culpa inhabitantium contigiſſe, n. 9. ibid.

Declaratur, n. 10. ibid.

Infirmitas.

Infirmitas cum Copula carnali non ſe compatitur, num. 16. p. 205

Infirmitatem Conjugum quando probet Parochi fides, n. 17. ibid.

Infirmitatem probat Medicorum fides, n. 19. ibid.

Infirmitas narrata in Coadjutoria, probanda eſt talis, quæ per ſe corpus aggravaret ſine probabili ſpe futuræ proſperitatis, & valetudinis, & quæ præſtaret impedimentum perpetuum licet cum aliquo intervallo quietis n. 2. p. 215

Infirmitas in Coadiutoria expreſſa, debet plenè, & concludenter probari, n. 3. ibid.

Infirmitas excuſat à reſidentia, n. 4. p. 181

Infirmitas non excuſat appellantem non redeuntem pro Apoſtolis, quia poteſt illos petere per procuratorem, n. 7. ibid.

Infirmitas perpetua eſſe debet, ut quis propter eam ab onere deſerviendi in Choro eximatur, n. 6. p. 217

Infirmitas perpetua cenſetur, quamvis per aliquod temporis intervallum non ſit continua, n. 7. ibid.

Infirmitas an ſit periculoſa, necne, Medici judicio ſtandum eſt, n. 5. p. 185

Infirmitas periculoſa per ſe non eſt ſufficiens ad inducendam ſuſpicionem fraudis in translatione periculi vitæ, niſi aliæ con-

Digitized by Google

concurrant conjecturæ, num. 9. p. 185
Infirmitas vel abſentia, aut alia ſimilis impoſſibilitas acceſſus ad uxorem, faciunt ceſſare præſumptionem, quod filius ſit Mariti, n. 5. p. 239
Infirmitas redditur veriſimilis, concurrente maxima ſenectute, & obitu ſubſequuto, n. 10. p. 191
Infirmitatem probat atteſtatio Medici, n. 3. p. 191
Infirmitas alicujus bene probatur per Teſtes, n. 22. p. 242
Infirmitas alicujus bene probatur ex facto, ſcilicet ſi ille ex illa infirmitate deceſſerit, n. 24. ibid.
Infirmitas excuſat Canonicum non ſolum ab onere reſidendi, ſed etiam ei conſervat omnia privilegia præſentium pro lucrandis Diſtributionibus quotidianis, num. 21. pag. 245
Infirmitas adducta pro obtinenda Coadjutoria non eſt neceſſe quod ſit continua, ſed poteſt eſſe cum aliquo intervallo quietis, n. 24. & 26. ib.
Infirmitas probatur per teſtes de ea informatos, ratione diuturnæ conſuetudinis, n. 8. p. 257
Infirmitas probatur per teſtes peritos, n. 9. ibid.
Imfirmitas bene probatur ex ſucceſſivo obitu brevi tempore poſt narratam infirmitatem ſupervento, n. 10. ibid.
Infirmitas eſt juſta cauſa, ob quam maritus poſſit diſcedere à loco, à quo non ſe diſceſſurum convenit cum uxore, n. 6. p. 276. n. 8. ibid.
Infirmitas narrata in impetratione Gratiæ, ſi non fuit vera, facit gratiam ſubreptitiam, n. 9. p. 267
Vide *Gratia*.
Infirmitatis qualitas probatur per teſtes deponentes de viſu & publico auditu, n. 10. ibid.
Infirmitas probatur per teſtes de ſenſu viſus deponentes, n. 11. p. 267
Infirmitas probatur juramento patientis, n. 13. ibid.
Infirmitas probatur ex aſpectu corporis, n. 14. ibid.
Medicis atteſtantibus de qualitate morbi plena fides adhibenda eſt, n. 10. p. 268
Infirmitatis qualitas, quæ non fuit narrata, non eſt juſtificanda in impetratione Gratiæ, n. 3. ibid.
Infirmitas narrata cum certa qualitate reddit gratiam ſubreptitiam, ſi non probetur talis, qualis fuit narrata, num. 1. ibid.
Infirmitas bene probatur per teſtes de certa ſcientia deponentes, n. 4. ibid.
Infirmitatis, & Podagræ initium probatur ex teſtibus, n. 15. p. 285
Vide *Arthritis*. Vide *Morbus*.
Infirmus.
Infirmus quando dicatur convaluiſſe, ita ut ſi decedat, non ex prima, ſed ob novam infirmitatem deceſſiſſe dicendum ſit, n. 5. p. 171. n. 11. ibid.
Infirmus eſſe poteſt de ſero, qui de manè erat ſanus, num. iii p. 203
Infirmus dicitur, qui ſæpe ſolet infirmari, n. 4. p. 227
Infirmus non reputatur ſanus ex eo, quod faciat aliquos actus ſanis convenientes, n. 32. p. 238
Infirmis non reſidentibus debentur de jure diſtributiones, n. 6. p. 191
Vide *Diſtributiones*.
Vide *Reſidentia*.
Infirmi, ut lucrentur diſtributiones, non tenentur intimare Capitulo eorum infirmitatem, n. 13. p. 191
Inflammatio.
Inflammationes internæ non ſunt ſolventibus medicamentis tractandæ, niſi aliquid urgeat, n. 8. p. 69
Inhabilitas.
Inhabilitas oriens ex cauſa morbi, ceſſat morbo recedentes, n. 14. p. 190
Inhabilitas non probatur ex diſpenſatione obtenta pro cautela conſcientiæ, n. 13. ibid.
Inhabilitas a particulari conſtitutione inducta tollitur per diſpenſationem Apoſtolicam, n. 1. p. 267
Injuria.
Injuriam nemini facit, qui ſuo jure utitur, n. 2. p. 185
Inſania.
Inſania non probatur, niſi Teſtes dicant ſigna, & geſta, ex quibus deprehendatur, n. 6. p. 205
Inſania ad invalidandam donationem eſt probanda de tempore factæ donationis, n. 8. p. 206
Inſania excluditur ab eo, cui non fuit datus Curator, & fecit actus, ut faciunt alii ſanæ mentis, n. 10. ibid.
Vide *Dementia*.
Inſtrumentum.
Inſtrumentum cum Judicis decreto habet pro ſe veritatis præſumptionem, n. 3. p. 203
Inſtrumentum publicum facit probationem probatam, n. 1. p. 205
Poſſeſſio probatur per publicum Inſtrumentum adeptæ poſſeſſionis, & probat ad omnes juris effectus, alio non exiſtente in poſſeſſione, n. 5. p. 234
Pro inſtrumento & illius validitate ſtat præſumptio, n. 7. ib.
Inſtrumentis antiquiſſimis adhibenda eſt fides, n. 15. p. 257
Scriptura privata non attenditur adverſus publicum inſtrumentum n. 6. p. 271
Inſtrumentis ſtandum eſt potius quam teſtibus num. 23. p. 285
Intellectus.
Intellectus proprium eſt definire, n. 12. p. 31
Intemperies.
Intemperies omnes præſertim inſignes virtutem dejiciunt, n. 3. p. 12
Intemperies non poteſt introduci in inſtanti, numero 15. pag. 86
Interdictum.
Interdictum, *Ne quid in loco publico*, habet locum etiamſi quid fiat in privato, quod noceat publico, n. 1 p. 217
Inveriſimile.
Inveriſimile habet falſitatis imaginem n. 18. p. 184
Inveriſimilia deponentibus non eſt credendum, num. 17. ibid.
Vide *Teſtis*.
Inveriſimilitudo deducitur ex diuturnitate temporis, n. 5. p. 211
Jocalia.
Jocalia tranſmiſſa per ſponſum ſponſæ animo donandi repeti non poſſunt, etiam ſi ſint prætioſa, n. 1. p. 279
Jocalia quæ ſponſæ Maritus miſit non animo donandi, reſtituenda ſunt Marito vel ejus Hæredi, ſi matrimonium diſſolvatur, n. 3. p. 280
Jocalia prætioſa in dubio non cenſentur uxori donata, ſed conceſſa ad uſum, n. 4. ibid.
Jocalia prætioſa, quæ donata non præſumuntur, reſtituenda ſunt, diſſoluto Matrimonio, n. 5. ibid.
Jocalia prætioſa nunquam cenſentur uxori donata, ſive ante, ſive poſt conſummatum matrimonium fuerint ei tradita, n. 8. ibid.
Jocalia tranſmiſſa ſponſæ, ut ornatior compareat, non dicuntur donata, n. 9. ibid.
Jocalia non præſumuntur donata per Maritum uxori per verba blanda, & jocoſa, n. 15. ibid.
Jocalia non præſumuntur donata, licet Maritus dicat donare, illaque eſſe uxoris, quia intelligitur de donatione ad uſum, n. 16. ibid. & ſeq.
Jocalia prætioſa donata non præſumuntur, neque inter Magnates, n. 17. p. 281
Jocalia prætioſa a ſponſo non divite, ejus qualitate attenta, non præſumuntur donata. n. 18. ibid.
Jocalia prætioſa non præſumuntur donata, neque inter Nobiliſſimos, ſi attento eorum gradu ſponſus dives dici non poteſt, n. 19. ibid.
Jocalia non prætioſa, & ad quotidianum uſum deſtinata, ſpectant ad uxorem irrevocabiliter, ideoque non veniunt reſtituenda, n. 27. ibid.
Intellige ut n. ſeq. ibid.
Jocalia non prætioſa reſtituenda veniunt, quando apparet ſponſum non habuiſſe animum donandi, n. 28. ibid.
Jocalia non prætioſa in dubio non præſumuntur donata à ſponſo, ſed ad uſum conceſſa ſponſæ, n. 29. ibid.
Jocalia donata per ſponſum ſponſæ reſtituenda veniunt, ſi Matrimonium non fuerit conſummatum, n. 30. ibid.
Irregularis.
Mutilatio membri totalis facit Irregularem, n. 10. p. 60
Auris mutilatio facit Irregularem, n. 6. p. 59
Morbo caduco laborans eſt Irregularis, n. 9. p. 194
Irregularitas.
Irregularitas inducitur ex membrorum mutilatione, num. 1. pag. 59
Irregularitas non contrahitur propter auriculæ abſciſſionem, n. 14. p. 60
Irregularitas inhabilitat ad obtinenda beneficia, num. 7. p. 194
Irregularitas incurritur propter cæcitatem, n. 14. p. 255
Judex.
Judex debet adhibere Medicos qui furorem & dementiam cognoſcant, n. 6 p. 168
Sufficit quod Judex ex vehementi opinione habeat informationem, ubi probationes claræ haberi non poſſunt, n. 8. p. 175
Judices in rebus, gravibus, & ubi agitur de præjudicio Animæ, nullam debent relinquere diligentiam, ut veritas eluceſcat, n. 9. p. 206
Judex primo loco mandare debet quod uxor à Mulieribus & Maritus à Viris peritis inſpiciatur, ſi prætendatur Matrimonii diſſolutio ob impotentiam coeundi, num. 1. p. 215
Vide *Matrimonium*.
Judex in materia gravi conſideratè procedere debet, in iis maximè quæ ejus arbitrio ſunt remiſſa, n. 20. p. 216
Judicis recuſatio fieri non poteſt a Procuratore non habente

ad

ad id ſpeciale mandatum, n. 1. p. 237

Judicis recuſatio fieri non poteſt poſt litem conteſtatam, niſi probetur nova cauſa recuſationis, n. 2. ibid.

Judex ex arbitrio ſuo plurimum deferre poteſt Teſti unico omni exceptione majori, n. 5. p. 246

Judex arbitrando poteſt modificare, ſeu declarare indiſcretam Teſtatoris voluntatem, n. 13. p. 252

Judicis arbitrio deferri ſolet in cognitione ſanæ mentis ejus, qui actum gerit, n. 7. p. 287

Judicium:

In Judiciis attenduntur ea quæ accidunt ſecundùm Naturæ curſum, non autem ea quæ rarò eveniunt, n. 14. p. 294

Filiationis quaſi poſſeſſio non ſuffragatur in Judicio deciſorio præſtantionis alimentorum, maximè ſi contrariæ urgeant conjecturæ, n. 8. ibid.

Declaratur, n. 9. ibid.

Juramentum

Juramentum Conjugum ſufficit pro diſſolvendo Matrimonio, quando impedimentum coitus ſeu impotentia ſunt veriſimilia, n. 3. p. 206

Juramentum præſtandum à vicinis diſſolutione Matrimonii ob impotentiam Conjugum, quomodo ſupplendum ſit in defectum propinquorum, n. 4. p. 219

Juramentum tollit inſinuationis defectum, n. 12. p. 222

Jureconſultus.

Jureconſultus non poteſt cogi ad ſumendum patrocinium cauſæ deſperatæ: idemque dicendum de Medico quoad Morbum deſperatum, n. 16. p. 129

Vide de Medico, n. 17. ibid. & n. 44. p. 132

Jus.

Juri alterius non derogatur quotieſcunque poteſt aliter provideri publicæ utilitati, n. 22. p. 218

Jus acquiritur ſtatim Legatario puro, n. 20. p. 222

In jure æquiparantur Libertas, & cauſa pia, n. 39. ibid.

Jus æſtimari debet ſecundùm tempus præſens, n. 51. p. 223

Errans in Jure valde dubio, non præſumitur in dolo, n. 93. p. 225

Juris diſpoſitio mutatur etiam ex modica facti diverſitate, n. 14. p. 210

Qui Jure ſuo utitur, nemini facit injuriam.

Vide *Injuria*.

Jus ubi aliquod inducitur ex præſumptione certa, ſeu ex aliquo facto, non eſt ſatisfactum niſi illud factum ſit perfectum, n. 37. p. 282

Juſpatronatus.

Juſpatronatus Gentilitium probatur ex eo quod filius fuerit admiſſus ad præſentandum una cum Patre, nu. 3. p. 240

Juvenis.

Juvenis majoribus viribus dotatur quam Senex. n. 13. p. 91

Juvenes ſanos ne vehemens quidem cauſa afficit, num. 15. ibid.

Juvenis, dictio, in Civitate Bononiæ, accipitur pro Viro, ſecundùm communem uſum loquendi, n. 23. p. 187

Juvenis ſi ſit eligendus ad effectum ſuſceptionis, prolis, ille dicitur talis qui eſt in ætate habili ad generandum, n. 7. p. 150

Juvenis an quis dicendus ſit, relinquitur arbitrio Judicis ſecundum ſubjectam materiam, n. 9. ibid.

Juvenes vocantur in Civitate Bononiæ potius reſpectu ſexus, ad differentiam fœminarum, quam reſpectu ætatis, n. 10. ibid.

Juvenum vivida ingenia in Urbe, quam ratione proveniant n. 7. p. 251.

Juvenes vicini ſunt lapſibus, n. 39. p. 274

Juventus.

Juventus vicina eſt lapſibus, ibid.

Vide *Juvenis*.

L

Lac.

LActis abſentia excludit omnem ſuſpicionem recentis partus, nu. 9. p. 125

Larrea.

Larrea *deciſion. Granatenſ.* 43. n. 25. declaratur, n. 21. p. 266.

Lectio.

Lectio continua & iterata plurimos abſumit ſpiritus, & hominem debiliorem reddit, n. 1. p. 74

Contrarium, nu. 5. ibid.

Attentio in legendo ſpiritus diſſipat, n. 3. ibid.

Lectio exercet caput & pectus, earumque partium calorem excitat, nu. 4. ibid.

Lectio clara, ſive exercitium per lectionem factum, morbis frigidis convenit, n. 8. p. 75

Lectionis exercitium ut utile ſit, fieri debet cum aliqua attentione, n. 9. ibid.

Legatarius:

Legatarius quantitatis concurrit, ne cum Legatario ſpeciei ad effectum diminutionis, quando Hæreditas non eſt ſolvendo, nu. 16. p. 222

Legatario puro ſtatim acquiritur jus, n. 20. ibid.

Legatarius præfertur creditori chirographario, quando Hæreditas eſt ſolvendo, ſecus ſi non ſit ſolvendo, n. 24. ibid.

Legatariis præferuntur creditores Hypothecam habentes, nu. 25. ibid.

Legatarius ſolum poſt obitum Teſtantis plenum jus acquirit in legato, n. 17. p. 255

Vide *Legatum*.

Legatum.

Legatum factum mulier *ſi nubat Titio*, non debetur, ſi mulier Titio nubere recuſet, n. 17. p. 293

Declaratio quod quis ſit contentus Legatum facere, non importat legatum, n. 20. p. 271

A legato ad Beneficium licitum eſt arguere, n. 18. p. 255

Legatum relictum ab Ægroto ad interrogationem alicujus, per verba, *fare vel*, non ſuſtinetur, n. 8. p. 270

Legatum factum ad interrogationem alterius ſuſtinetur favore piæ Cauſæ, n. 16. ibid.

Quod declaratur, n. 19. ibid.

Legatum ſolo nutu factum ſuſtinetur favore piæ Cauſæ, nu. 17. ibid.

Declaratur n. 19. ibid.

Legatum collatum in alterius voluntatem ſuſtinetur favore piæ Cauſæ, n. 18. ibid.

Declaratur n. 19. ibid.

Legatum ut ſit validum, opus eſt quod Teſtator illud deliberatè faciat, nec ſufficit quod illud relinquat in ſuſpenſo ſub futura interrogantis voluntate, n. 11. p. 271

Legiſlator.

Legiſlatoribus ſemper fuit præcipuum Pupillis æqualiter providere, nedum ut alantur, ſed ut liberalibus Artibus inſtituantur, n. 4. p. 251

Legitimatio, *Legitimatus*.

Legitimatio dicitur actus proportionatus patri erga filios, nu. 2. p. 179

Legitimatus per ſubſequens matrimonium admittitur ad ſucceſſionem, ad quam vocati fuerunt concepti ex legitimo matrimonio, nu. 16. p. 266

Legitimitas.

Legitimitatis cauſa differt à cauſa filiationis, n. 1. p. 265

Legitimitatis probatio non reſultat ex probatione filiationis, nu. 2. ibid.

Legitimitas requiſita à Teſtatore de tempore conceptionis, non verificatur in eo, qui fuit conceptus ante ſequutum matrimonium, ita ut ad ſucceſſionem admitti non debeat, nu. 12. p. 266

Legitimitatis qualitas expreſſa per teſtatorem in certo gradu ſubſtitutionis ordinatæ in caſu exiſtentiæ filiorum, non cenſetur repetita in alio, nec trahenda eſt ad caſum non exiſtentiæ filiorum, nu. 22. ibid.

Declaratur nu. 23. & 24. ibid.

Legumen:

Legumina flatuoſa ſunt, melancholica, & articulis noxia; nu. 9. p. 101

Vide *Articulus*.

Lepra:

Marito lepra detento tenetur uxor reddere conjugale debitum, nu. 1. p. 60

Vide *Conjux*.

Lepra non ſufficit ad inducendam Tori ſeparationem, nu. 31. p. 229

Lex:

Leges de Ætatibus locutæ non diſtinxerunt Juventutem à Virilitate, nu. 10. p. 126

Lex præſumit ſemper Filium Puberum Patri ſupervixiſſe, ob præſumptionem majoris roboris. n. 2. p. 90

Leges ſemper in his rationem habent roboris, vel imbecillitatis morientium, nu. 5. ibid.

Lex *altius*, *C. de ſerv. & Aqua*: non procedit in præjudicium loci publici, n. 27. p. 218

Lex certa, & conditio poteſt dari in ea re, in qua eſt permiſſum id facere, n. 5. p. 221

Leges contra jus divinum non valent, n. 24. p. 233

Lex Papia prohibens Matrimonium Sexagenaria, fuit ſublata per Claudium mediante Senatuſconſulto, nu. 22. ibid.

Lex Papia Popea, *vaniſſima* fuit à Severo nuncupata, & tanquam talem abolevit, n. 23. ibid.

Lex Papia Popea tanquam crudeliſſima fuit à Juſtiniano damnata, & abrogata, n. 24. ibid.

Lex *Cæcus*, *ff. de judic.* procedit in cæcitate ſuperveniente illi qui eſt Judex, nu. 31. p. 256

Digitized by Google

Lex *cum Prætor*, *ff. de judic.* procedit in cæcitate, quæ venit antequam quis ſit factus Judex, n 34. p. 256
Lex *Sejus Saturninus*, *ff ad Trebell.* declaratur, n. 12. p. 291
Lex *Ex his*, *Cod. Quand. dies legat. ced.* explicatur, n. 12. ibid.
Lex *cum ita* §. *videamus*, *ff. de conditionibus & demonſtrationibus*, declaratur, num. 44. p. 223
Lex *Julianus*, § *finali*, *ff. ex quibus cauſis majores*, *&c.* quando procedit, num. 82. p. 225
Eadem lex declaratur, num. 85 ibid.

Liber.

Liber Chori, & Punctatoris probat deficientiam, & perſeverantiam inſervitio, num. 1. p. 215
Libri Baptiſmi cuſtodia præſcripta fuit a Sacro Concilio Tridentino, num. 17. p. 242
Liber Baptiſmatis ex communi conſuetudine probat ætatem, num. 4. p. 257
Libris continentibus ea, quæ ad officium ſcribentis ſpectant, credendum eſt, num. 16. ibid.
Libris Mercatorum, ſi ex ſtatuto credatur, intelligi debet quoad res, quæ ad mercaturam ſpectant, non quoad alias, num. 22. p. 253
Partitæ extractæ ex libris Capituli impugnari non poſſunt ab iis, qui ſunt de gremio ipſius Capituli, n. 20. p. 245

Libertas.

Libertas, & Cauſa pia in Jure æquiparantur, nu. 39. p. 222
Libertati præfertur Cauſa pia, n. 40. ibid.
Declaratur n. 41. ibid.

Lucrum.

Lucri magni amiſſio pœnæ æquiparatur, num. 30. & 35. ibid.
Lucri magni amiſſio metum juſtum infert, num. 31. & 34. ibid.
Lucri ſpe ad Matrimonium qui allici poteſt, num. 2. & 6. p. 221. & num. 33. p. 222
Lucri amiſſionem ut quis incurrat propter contraventionem, debet ei notificari prohibitio, num. 74. p. 224
Lucrum dotis, quando debetur ex ſtatuto, vel pacto, an debeatur non conſummato Matrimonio, num. 2. p. 243
Lucrum dotale debetur uxori vigore ſtatuti Urbis *lib. 2. cap.* 131. ſi per ipſam non ſteterit quin Matrimonium conſummaretur, num. 9. ibid.
Lucrum dotale juxta ſtatutum Urbis *libro 2. cap.* 132. ut debeatur, Matrimonium debet eſſe conſummatum, n. 1. p. 249
Vide *Statutum*.
Lucro dotis locus eſſe non poteſt, ubi non adeſt Matrimonium, num. 2. ibid.
Vide *Dos*.

Ludi-Magiſter.

Ludi-Magiſtri, dum ſunt Mercenarii, in eis minor ſollicitudo de puerorum cura ſolet eſſe, num. 3. p. 251

M

Maleficium.

Maleficium nunquam dirimit Matrimonium ſubſequens, niſi Maleficium ſit perpetuum, & tale, quod nonniſi Dei miraculo tolli poſſit, num. 9. p. 226
Maleficium non præſumitur perpetuum, niſi poſt triennalem conjugum cohabitationem, num. 10. & 12. ibid.
Diſpoſitio *cap. laudabilem, de frigid. & maleficiat.* inducta eſt ut peragatur pœnitentia, & ea mediante impetretur a Dei miſericordia Liberatio a maleficio, num. 13. ibid.
Maleficiati conjuges debent recurrere ad remedia ſupernaturalia, divina, & Eccleſiaſtica, num. 7. p. 262
Si dubitetur an impotentia coeundi in conjugibus proveniat ex Maleficio opera Dæmonum vel Magorum perpetrato, deveniendum eſt ad Exorciſmos, num. 8. ibid.
Exorciſmos faciendi praxis remiſſive, num. 9. ibid.
Maleficium ſi patiatur Vir, ratione cujus non poſſit cohabitare cum uxore, debet recurrere ad remedia divina, nu. 1. p. 188
Vide *Cohabitatio.*
Ad quod explicatur *cap. laudabilem, & cap. fin. de frigid. & maleficiat.*

Malitia.

Malitia ſupplet, num. 2. p. 177
Malitia ſupplens ætatem non eſt admittenda niſi in iis, qui ſunt proximi pubertati, num. 3. & 4. ibid.
Malitia tunc dicitur ætatem ſupplere, quando impubere, qui Matrimonium contrahit, concurrit potentia coeundi, & ſcientia ejus, quod eſt matrimonii vinculo ligari, nu. 19. p. 198
Impuberibus non danda licentia matrimonium contrahendi, niſi malitia ſuppleat ætatem, num. 15. ibid.
Malitia ætatem ſupplente, matrimonium cum impubere contractum validum eſt, num. 3. p. 262

Mandatum.

Mandati revocatio non præſumitur ex cauſis exiſtentibus ante ipſum mandatum, ſed nova requiritur cauſa, num. 16 p. 285

Mandoſus.

Mandoſus, *in loco hic allegato*, declaratur, num. 15. pag. 283

Manutentio.

Manutentio datur Abbati exiſtenti in quaſi poſſeſſione deputandi Capellanos ad nutum amovibiles in aliqua Eccleſia Abbatiæ ſubjecta, probata generali quaſi poſſeſſione, reſpectu aliarum Eccleſiarum eidem ſubjectum, num. 1. p. 210
Manutentio datur, ubi cauſa eſt univerſalis, licet non probetur exercitium particulare, num. 2. ibid.
Manutentionis in judicio inſpicitur ſola facti detentatio, num. 18. p. 262
Petitorium quando reſpicit ipſam poſſeſſionem poteſt & eo agi in judicio manutentionis, num. 29. ibid.
Vide *Poſſeſſio*.

Maritus.

Mariti obligatio ad dotandam uxorem, quam indotatam duxit, valida eſt, licet ſit contra rei naturam, num. 13. p. 148
Maritus poteſt ſermone maritali ſuadere uxori, ut ipſum hæredem inſtituat, num. 13. p. 201
Marito aſſerenti carnaliter cognoviſſe uxorem, credendum eſt, quamvis uxor contradicat, num. 6. p. 182. & num. 3. p. 180. & num. 20. p. 189
Maritus poteſt uxorem leviter, & moderate verberare, præſertim cum cauſa, num. 4. p. 227
Maritus non poteſt propria authoritate ſe ab uxore ſeparare, num. 18. p. 231
Maritus poteſt diſcedere a loco, a quo non diſceſſurum ſe convenit cum uxore propter infirmitatem, num. 6. p. 276. nu. 7. p. 286
Maritus non tenetur propter aeris intemperiem obſervare promiſſionem factam uxoris de non diſcedendo a certo loco, num. 9. p. 276
Maritus non tenetur propter inimicitias ſervare promiſſionem de non diſcedendo a certo loco, num. 10. ibid.
Maritum excuſat bonorum delectus a pacto de non diſcedendo a certo loco, num. 11. ibid.
Maritus propter quas cauſas poteſt recedere a certo loco, non obſtante promiſſione facta uxori de non diſcedendo, remittitur arbitrio judicis, num. 12. ibid.
Maritus adminiſtrans bona extradotalia, tenetur omnes fructus perceptos reſtituere, num. 25. p. 285
Maritus poteſt uxorem percutere ad emendationem, num. 13. p. 286

Mas.

Maris & fœminæ conjunctio per membrorum approximationem, & membri virilis in vas fœmineum intromiſſionem, cur a natura intenta, num. 7. & 11. p. 72. & 73
Vide *Semen*.
Vide *Uterus*.
Mares ex calidiori ſemine procreantur, num. 7. p. 137
Mares citius naſcuntur quam fœminæ, num. 10. ibid.
Mas multo citius ortum accelerat quam fœmina, num. 3. p. 143

Mater.

Mater ut valet, ita & Puer in utero manens, num. 6. p. 119
Matris vita vivit fœtus, num. 7. ibid.
Vide *Fœtus*.
Mater gravida lethali morbo laborans, fœtus, quos geſtat, mortuos parit, aut non vitales, num. 9. ibid.
Matres ipſaſmet latere ſolet dies conceptionis, num. 12. p. 122
Matris aſſertio, quod prolem ex adultero, non autem ex marito ſuſceperit, non attenditur, num. 6. & 10. p. 193
Mater, quando agitur de dirimendo Matrimonio filiæ, non admittitur in teſtem, quia reputatur ſuſpecta, num. 20. p. 273

Materia.

Materia de pariter defunctis tantundem difficilis, quantum nobilis, num. 1. p. 90

Matrimonium.

Pro diſſolutione Matrimonii ſtante evidentia impedimenti, non eſt neceſſaria Triennii expectatio, num. 1. p. 121
Matrimonii diſſolutio intentari non poteſt, niſi conſtito, quod impedimentum illud conſummandi non ſit amovibile, num. 1. p. 133. & ſeq.
Declaratur, num. ſeq. & 7. p. 134
Ad valorem Matrimonii, ut conſummatum dici poſſit, requiritur potentia penetrandi vas fœmineum, nu. 8. ibid.

Quandocunque Conjuges aſſequi poſſunt Matrimonii finem, Matrimonium dicitur validum & conſummatum, n. 9. p. 134
Penetratio vaſis muliebris quatenus ſit neceſſaria, ut Matrimonium dicatur conſummatum, n. 11. ibid.
Matrimonium non dicitur conſummatum per ſolam vaſis penetrationem, ſed per ſeminis effuſionem intra uterum, n. 12. ibid.
Matrimonii valor non poteſt pendere a caſu raro. num. 13 ibid.
Matrimonium an diſſolvi poſſit, permanente impedimento penetrandi vas fœmineum, ſecuta tamen conceptione per ſeminationem, n. 16. p. 135
Matrimonii diſſolutio peti poteſt a marito, non remoto impedimento, licet eo cognito, Copulam pluries continuaverit, n. 3. p. 134
Matrimonii finis eſt filiorum procreatio, n. 10. ibid.
Ex Matrimonii vinculo uxor tenetur ſequi virum, & cum illo cohabitare, n. 4. p. 147
Vide *Uxor*.
A Matrimonio non arcentur muti & ſurdi a nativitate; n. 5. p. 87
Matrimonii ipſius vim & finem muti & ſurdi poſſunt, tanquam impuberes apprehendere, n. 6. ibid.
Vide *Mutus & Surdus*.
Matrimonium ut dicatur validum, non ſolum requiritur uſus rationis, ſed etiam quod corpus ſit aptum generationi, n. 14. p. 177
Matrimonium ut valeat, requiritur copularive potentia ad carnalem copulam, & prudentia rationis diſcernentis vim contractus matrimonii, n. 19. ibid.
Matrimonium eſſe validum in dubio pronunciandum eſt, n. 20. p. 178
Declaratur, n. 21. ibid.
Matrimonium non debet celebrari tempore Quadrageſimæ ſacræ, n. 22. ibid.
Minor decem annis Matrimonium contrahere non poteſt, n. 1. p. 177
Vide *Malatia*.
Vide *Diſcretio*.
Bigamia non contrahitur ex ſolo Matrimonio cum Vidua, ſed requiritur Copula & conſummatio, n. 10. p. 204
Matrimonio contracto præſumitur Copula carnalis ex cohabitatione Conjugum, n. 12. ibid.
Matrimonio contracto, ſtante impedimento infirmitatis, non præſumitur ex cohabitatione Conjugum Copula carnalis, n. 15. p. 205
Vide *Copula*.
Matrimonium celebrari debet in Eccleſia ex diſpoſitione ſacri Concilii Tridentini, n. 18. ibid.
Matrimonium probatur per duos Teſtes, etiam Mulieres, n. 1. p. 213
Matrimonium contractum præſumitur ex traductione ſponſæ ad domum ſponſi, n. 5. ibid.
Matrimonium probatur ex Copula ſubſequuta poſt ſponſalia, n. 8. ibid.
Matrimonium præſumitur ex cohabitione, n. 10. ibid.
Matrimonium non clandeſtinum, ſed in facie Eccleſiæ coram Parocho & Teſtibus contractum probatur per ordinarias probationes, n. 12. p. 214
Ad probandum Matrimonium, ſola cohabitatio ſufficit ad effectum legitimitatis, niſi conſtet de malo initio; nempe de Concubinatu præcedente, nu. 26. & vide in addit. Ferentill. n. 13. ibid.
Matrimonium primum quando non agitur de dirimendo ſecundo, ſed ad effectum ſucceſſionis, probatur per ordinarias probationes, & etiam per leviores, n. 13. ibid.
Matrimonium legitime celebratur coram Parocho alterius ex conjugibus, n. 17. ibid.
Matrimonium non probatur ex inſtrumento dotali, niſi præſumptive, etiamſi de eo fiat mentio, n. 18. ibid.
Maxime in præjudicium alterius Matrimonii, num. 19. ibid.
Matrimonii diſſolutio, ſi prætendatur ob impotentiam coeundi, judex primo loco mandare debet, quod uxor a mulieribus, & maritus a viris peritis inſpiciatur, num. 11 p. 215
Matrimonium ut poſſit diſſolvi, quando impotentiæ coeundi ſigna ſunt dubia, neceſſe eſt, quod conſtet, conjuges ſimul cohabitaſſe, & incubuiſſe operi, maritali, num. 3. ibid. & ſeq.
Matrimonium non eſt diſſolvendum, ob impedimentum Conjugum medicabile, n. 15. p. 216
Matrimonium non diſſolvitur, ſi arctitudinis impedimentum in muliere eſt medicabile, per ſciſſionem n. 16. ibid.
Vide *Arctitudo*.
Matrimonium ut poſſit diſſolvi, ob impotentiam coeundi, quod Conjuges jurare debeant? n. 1. p. 219
Et quid ſuper hoc jure debeant eorum propinqui? num. 2. ibid.
Matrimonium diſſolvitur, quando impedimentum coeundi inter Conjuges non eſt medicabile, n. 6. ibid.
Vide *Impedimentum*.
Ad Matrimonium contrahendum quis induci non debet, metu pœnæ, n. 1. p. 221. & n. 32. p. 222
Vide *Lucrum*.
Matrimonium contrahens dicitur alienare propriam perſonam, quia non habet amplius ſui corporis poteſtatem, n. 2. p. 182
Arrharum datio ſuſtinetur, ita, ut ſi Matrimonium non ſequatur, Arrhæ lucrentur, n. 6. p. 221
Declara, ut n. 3. ibid.
Matrimonia libere contrahi debent, n. 42. 222
Matrimonium quando dicatur contrahi cum indigno, n. 45. p. 223
Matrimonium contrahere non valeat is, qui Ordinibus ſacris eſt inſignitus, n. 46. ibid.
Matrimonium ſi contrahat Ordines ſacros habens, eſt excommunicatus ipſo jure, n. 47 ibid.
Matrimonium ſi contrahat, Ordines habens, etiam dimiſſa uxore, adminiſtrare non valet Ordines ſuſceptos, n. 48. ibid.
Matrimonium ſi contrahat, Ordines ſacros habens, majores Ordines ſuſcipere prohibetur, n. 49. ibid.
Vide *Ordo ſacer*.
Ad Matrimonium non ſolet diſpenſare S. Pontifex, cum eo, qui reperitur Sacris Ordinibus inſignitus, num. 52. ibid.
Matrimonium contrahere cum Clerico non videtur honeſtum, nec conveniens nobili puellæ, num. 63. & 55. ibid.
Vide *Clericus*.
Matrimonium non bene contrahitur inter illos, qui ſunt ætate valde diſpares, n. 59 p. 224
Matrimonium vir quando contrahit debet eſſe annorum 36. juxta Ariſtotelem, n. 61. ibid.
Matrimonium honeſte non contrahitur, ſtante inæqualitate ætatis contrahentium; n. 63. ibid.
Matrimonium honeſte non contrahitur cum Gibboſo, & ſtrumis infecto, n. 64. ibid.
Matrimonium contrahi non poteſt a muliere ſpiritibus immundis obſeſſa, n. 1. p. 225
Vide *Obſeſſio*.
Matrimonium contrahere non poteſt furioſa, vel mente capta, ſeu alias ſenſu carens, n. 2. ibid.
Matrimonium contractum, obſeſſione ſpirituum ſuperveniente, non dirimitur, n. 3. ibid.
Matrimonium ſubſequens nunquam dirimitur, propter maleficium, niſi illud ſit perpetuum, & tale, quod non niſi Dei miraculo tolli poſſit, n. 9. p. 226
Matrimonium non impedit, nec dirimit metus conditionalis, & non abſolutus, non 2. p. 230
Matrimonium impeditur, & dirimitur, metu juſto, & cadente in conſtantem virum, n. 3. ibid. & ſeq.
Matrimonium, ut metu dirimatur, quinque conditiones copulative requiruntur, n. 5 p. 231
Matrimonium jam contractum morbi non dirimunt, ſive ſuperveniant, ſive ante matrimonium contractum adeſſent, n. 13 ibid.
Matrimonii vinculum, jure divino, & naturali, & diſſolubile, n. 14. ibid.
Matrimonium non niſi propter impedimenta ſanctionibus Eccleſiæ expreſſa, dirimi debet, n. 15. ibid.
Matrimonium dirimi poſſe juſta de cauſa pro libitu voluntatis, erronea eſt Græcorum opinio, n. 19 ibid.
Matrimonium non impedit, nec dirimit morbus caducus, n. 17. ibid.
Matrimonium jam contractum dirimi propter morbum caducum, eſt erronea ſententia, n. 21 ibid.
Matrimonium dirimitur Impedimentis duodecim, num. 16 ibid.
Matrimonium contrahere poteſt ſexagenarius, num. 29. ibid.
Matrimonium etiam poſſunt contrahere de jure Canonico ſenes decrepiti, niſi alio impedimento laborent, n. 25. p. 233
In cauſa diſſolutionis Matrimonii ſumma diligentia adhibenda eſt, ut omnis fraus & error excludantur, num. 16. p. 189
Matrimonium diſſolvitur ob impotentiam viri, nu. 1. p. 192

Matri-

Matrimonium habetur pro conſummato ad effectum conſequendi lucrum dotale, ſi per conjugem ſuperſtitem non ſteterit, quo minus matrimonium conſummaretur, num. 5. p. 242
Matrimonium eſt a principio nullum, propter impotentiam perpetuam, num. 6. ibid.
Matrimonium ubi non adeſt, ibi nec dos, nec lucrum ſeu donatio propter nuptias eſſe poſſunt, num. 7. p. 243
Matrimonium quando eſt nullum propter impotentiam viri, non debetur lucrum dotale, num. 8. ibid.
Matrimonium ad ſui validitatem requirit numerum annorum, pubeſcentiam corporis, & potentiam coeundi, nu. 5. p. 197
Matrimonium quandoque contrahi poteſt ante pubeſcentiam per verba de præſenti, ſed contrahentes debent eſſe pubertati proximi, num. 6. ibid.
Mulier annorum octo & menſium decem matrimonium valide non contrahit, niſi probetur prudens & diſcreta, num. 1. ibid.
Matrimonium contractum cum puella majore ſeptennio & viripotente an ſuſtineatur, num. 17. & ſeq. p. 198
Matrimonium contractum cum puella impubere, ad hoc, ut ſit validum, non ſufficit, quod puella ſit viripotens, ſed inſuper intelligat vim conſenſus conjugalis, num. 18. ibid.
Vide *Diſcretio*, *Malitia*.
Matrimonium eſt invalidum, ſi contrahatur cum puella ætatis longe diſtantis a pubertate, num. 23. p. 198
Matrimonium in dubio validum judicari debet, num. 27. p. 199
Declara ut num. 28. ibid.
Matrimonium non ſubſiſtit, ſi in altero ex conjugibus adſit impotentia perpetua, num. 2. p. 249
Matrimonia duo ſi fuerint contracta, & adſit dubium circa primum, ſtandum eſt pro ſecundo, num. 47. p. 275
Matrimonium contractum cum affine, nullum, & invalidum eſt, ex diſpoſitione ſacri Concilii Tridentini, num. 49 ibid.
Matrimonii conſummatio præſumitur ex eo, quod ſponſi ſimul cubuerint, num. 33. p. 281
Matrimonii non conſummati præſumptio oritur ex eo, quod pater ſponſæ exegerit creditum, quod fuerat pro dote ſponſo aſſignatum, ipſo ſponſo vivente, num. 44. p. 282
Matrimonii non conſummati præſumptio oritur ex præpropera ſponſæ migratione e cubiculo, num. 46. ibid.
Matrimonii non conſummati præſumptio oritur ex eo, quod ſponſa alleget ſponſi ſenectutem, num. 47. ibid.
Matrimonii conſummationem tunc ſponſa tenetur probationibus urgentioribus juſtificare, quando militant præſumptiones in contrarium, num. 50. ibid.
Matrimonii finis eſt liberorum procreatio, num. 53. ibid.
Matrimonium contrahens habet pro fine, non ſolum liberorum procreationem, ſed omnia, quæ veniunt ex natura matrimonii, num. 56. ibid.

Mederi.

Medendi ſatis eſt omnia cum ratione facere, num. 6. p. 41
In medendo ſuam capacitatem prætergredi, culpa non vacat, num. 1. p. 40
Medendi officium eſt munus publicum, quod quilibet, etiam invitus, exercere tenetur, num. 1. p. 128
Dicunt num. 15. p. 129
Mederi pauperi non tenetur Medicus, ſi alii adſint Medici, qui idem facere poſſint, num. 24. p. 130
Vide *Medicus*.

Medicamentum.

Medicamenta nonniſi a calore actuantur, num. 20. p. 164
Medicamenta ſalubria etiam Veneni nomine donantur, nu. 1. pag 21
Medicamenta ſterilitatem inducentia licet aliquando propinare, num. 11. p. 23
Medicamenta interdum ſuo fine fruſtrantur, num. 1. p. 27
Medicamenta ſoporifera, cum valida ſunt, hominem infatuant, aut in apoplexiam præcipitant, ut declaratur, nu. 2. & 14. p. 42. & 44
Medicamenta contra Morbum Gallicum ultra qualitatem occultam, habent ſuas manifeſtas qualitates, quibus aliis morbis contrariantur, num. 15. p. 52
Medicamentorum frequens uſus conceptionem impedire ſolet, num. 3. p. 157

Medicus.

Medicorum quidam errores, a divina & humana lege ſunt punibiles, num. 2. p. 68
Eventus mortalitatis Medico non imputandus, ibid.
Medicus tenetur in medendo ſequi ſententias certas & ſecuras, num. 3. ibid.
Medicus recedens a communiſſima Peritorum opinione, abſque firmiſſimis rationibus, errat turpiter, & punibilis eſt, num. 4. ibid.
Medicus ex dolo in medendo delinquens, ægro moriente, videtur homicidii reus, num. 10. p. 69
Medicus artis miniſter eſt, num. 5. p. 13
Medici, qui a ſanguine detrahendo, ubi opus eſt, abhorrent, a Medicina facienda prohibendi ſunt, num. 6. & 7. p. 69.
Medicus tenetur mederi ægroto in periculo exiſtenti, alias, ſi moriatur, tenetur de homicidio, num. 2. p. 128
Medicus tenetur lege præcepti etiam invitus mederi, num. 3. ibid.
Dic ut num. 36. p. 131
Medicus interficere videtur, qui, cum poteſt ægrum ſanare, renuit illi mederi, num. 6. p. 128
Medicus tenetur mederi etiam nolentibus, & invitis, nu. 7. ibid.
Amplia etiam ingratis, num. ſeq. ibid.
Dic ut num. 39. p. 132
Medicus gaudet multis privilegiis, ut publicæ ſalutis curam gerat, num. 9. p. 129.
Medicus recipit mercedem pro honorario, num. 11. ibid.
Medicus non poteſt compelli, ad ea, ad quæ per propriam artem non obligatur, num. 12. ibid.
Medicus contra ſuæ Artis dogmata Medicinam exercens, graviter errat, num. 14. ibid.
Medicus non tenetur deſperatis mederi, num. 15. ibid.
Medicus ſuſcipiens curam morbi deſperati nemini facit injuriam, num. 17. ibid. & num. 41. pag. 132
Medicum convocare tenentur in caſibus difficilioribus obſtetrices, alias puniendæ ſunt, num. 3 p 40
Medicus a publico non conductus, non poteſt quandocunque cogi ad medendum, num. 21. p. 130
Dic ut num. 46. & 47. p. 132
Medicus a publico conductus non tenetur ad caſus inſolitos, num. 22. p. 130
Medicus non tenetur exiſtentibus in loco aliis Medicis, infirmis mederi, num. 23. ibid.
Medicus non tenetur mederi pauperi, ſi alii adſint Medici qui idem facere poſſint, num. 24. ibid.
Medicus cogi poteſt quandocunque ad medendum, ubi non ſit alius Medicus, qui opem ferat, num. 2. ibid.
Medicus peſtis tempore etiam non conductus, non exiſtentibus aliis, poteſt cogi ad medendum, num. 26. ibid.
Contrarium etiam in conducto.
Dic ut num. ſeq. ibid.
Medicus quilibet in Peſte ſine contagio poteſt cogi ad medendum, non exiſtentibus aliis, num. 31. p. 131
Medicus licet aliquando cogi poſſit ad medendum Peſte infectis, non poteſt unquam cogi ad cohabitandum in loco infecto, num. 32. ibid.
Medicus tempore Peſtis poteſt ſervire per ſubſtitutum, num. 33. ibid.
Medicus non poteſt cogi ad medendum abſque ſalario, quod in peſte debet eſſe majus conſueto, num. 34. ibid.
Medicus quando ſit reus mortis ægrotantis, ſi illi ſuccurrere neglexerit, num. 38. ibid.
Medicus non tenetur mederi nolentibus, & invitis, niſi eſſent dementes, num. 39. p. 132
Medicus quando, & quatenus teneatur mederi ob privilegia, quibus gaudet, num. 40. ibid.
Medicus quando poſſit licite curationem ſuſcipere Morborum incurabilium, num. 43. ibid.
Quæ habent locum in Medico Phyſico, habent etiam locum in aliis, qui veniunt nomine Medici, & in quibuscunque ejus miniſtris, num. 48. p. 133
Medici non per violentiam & per minas cogi debent ad medendum, ſed blande alliciendi, mercede ſufficiente oblata, num. 49. ibid.
Ad Medicos exhortatio, num. 50. ibid
Medicos Judex adhibere debet, qui furorem ſeu dementiam cognoſcant, num. 6. p. 168
Medici ut probent qualitatem morbi, deponere debent per ſenſum Corporis, nempe quod viderint infirmum, ita ut morbi qualitatem judicare potuerint, num. 14. p. 200
Medico deponenti Mulierem, ex abortu obiiſſe, credendum eſt, num. 12. p. 202
Medicis, qui infirmum curarunt, ſtandum eſt potius quam aliis, num. 14. ibid.
Medicorum fides probat infirmitatem, num. 19. p. 205. & num. 3. p. 190
Medicorum judicium ſæpe fallitur, num. 8. p. 206
Medicis atteſtantibus de re ad eorum peritiam ſpectante, ſtandum eſt, num. 6. p. 210
Medicis in Arte ſua ſtandum eſt, num. 2. p. 226

Medici atteſtatio infirmitatem probat, num. 2. p. 190
Maxime quando alii teſtes de illa deponunt, num. 3. ibid.
Medici atteſtatio in materia qualitatis morbi præfertur aliis teſtibus, num. 9. p. 191
Medicis deponentibus de infirmitate, ſtandum eſt, tanquam peritis in Arte, num. 7. p. 267. & num. 12. p. 276
Medicis atteſtantibus de qualitate morbi, plena fides adhiberi debet, num. 10. p. 268

Membrana.

Membranæ cum ſint partes ſpermaticæ, non aliunde quam ex ſpermate generari poſſunt, num. 7. & 14 p. 66. & 67
Membranæ in fœtu ex ſemine muliebri generantur, num. 16. ibid. & ſeq.

Membrum.

Membri brevitas impedit, quo minus Vir poſſit penetrare ad violationem virginitatis, num. 1. p. 58
Signa violationis virginitatis æquivoca ſunt, & communia tam violationi factæ per membrum virile, quam factæ alio quocunque modo, num. 2. ibid.
Membri longitudo non poteſt impedire erectionem, licet impedire poſſit generationem, num. 6. p. 125. & ſeq.
Membrum auris eſt ad nobiliſſimam operationem & ad decorem fabricatum, num. 2. & 5. p. 59
Vide *Auris.*
Membrum in coitu quam penitiſſime debet intrudi, alias difficilius ſequitur conceptio, num. 9. p. 72
Vide *Penis.*
Membri brevitas impedit generationem, num. 1. p. 154
Vide num. 8. p. 155
Membrorum ſuorum nemo eſt Dominus, num. 4. p. 273

Memoria.

Memoria lapſa, læditur etiam Ratio: quod declaratur num. 1. p. 29
Memoria quot modis læditur, num. 2. ibid.
Memoria lædi poteſt, non læſa ratione, num. 4. ibid.
Memoria & Ratio habent diſtinctas ſedes, num. 6. ibid.
Memoria & Ratio requirunt inſtrumenta diverſimode temperata, num. 7. ibid.
Abſque memoria poſſumus intelligere, num. 11. p. 31
Memoria amiſſa, etiam amittitur Ratio, ſi frigida intemperies intendatur, num. 13. ibid.
Actus abſurdi ab iis facti, qui memoriam amiſerunt, non ſunt ex Rationis læſione, num. 14. ibid.
Memoria etiam in totum deperdita, Ratio de neceſſitate non læditur, num. 8. p. 30.
Memoriæ imbecillitas non infert defectum intellectus, præſertim in infirmo, num. 22. & 23. p. 238

Mens.

Mentis ſanitatem in Teſtatore ſufficit adeſſe tempore teſtamenti, num. 4. p. 200.
Mentis ſanitas præſumitur in Teſtatore, cui in infirmitate adminiſtrata fuerunt Sacramenta, num. 5. ibid.
Mentis ſanitas naturaliter & de jure præſumitur, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi concludenter, nu. 1. & 4. p. 207
Mentis ſanitas præſumitur etiam in ſene, num. 2. ibid.
Notari aſſertio, Teſtatorem eſſe ſanæ mentis, facit vehementem ſanitatis præſumptionem, n. 3. ibid.
Mentis ſanitas probatur per communem reputationem, per famam, & per teſtes deponentes de rebus prudenter geſtis, num. 15. p. 208
Mentis ſanitate arguitur ex frequentia Eccleſiarum, & Miſſæ auditione, num. 16. ibid.
Mentem ſanam arguit frequentia Sacramentorum præſertim in ultima infirmitate, num. 17. ibid.
Mentis ſanitatem arguit prudens diſpoſitio, num. 42. ibid.
Religioſorum atteſtationi de ſana alicujus mente plurimum defertur, num. 20. ibid.
Mente ſanus quilibet præſumitur, num. 5. p. 176. num. 4. p. 225. & num. 7. p. 234
Mentis ſanæ eſſe, naturale eſt, num. 9. p. 237
Mentis ſanæ Teſtatorem fuiſſe oſtendit ipſum Teſtamentum rite & recte conditum, num. 13. ibid.
Mens ſana arguitur ex ordinata ſcripturæ compoſitione; prout è contra ex inordinata, præſumitur Dementia, nu. 14. ibid.
Mens ſana Teſtatoris arguitur ex inſtitutione hæredum ab inteſtato venientium, num. 15. ibid.
Mens ſana arguitur ex Sacramentorum ſuſceptione, num. 16. ibid.
Mentis ſanæ præſumptio in Teſtatore deducitur ex eo, quod ipſe Teſtamentum ſubſcripſerit, & Teſtes intervenerint, num. 18. ibid.
Mentis ſanæ viri, licet aliqua faciant de Tempore Teſtamenti, ſanæ, menti non convenientia, non tamen inſani reputantur, dum ſuſpicio furoris ex aliis cauſata amoveatur; & plura exempla referuntur, numeris ſeqq. poſt nu. 25. p. 238
Mente captus dicatur, num. 4. p. 195
Mentis ſanæ quilibet eſſe præſumitur, num. 6. ibid. & nu. 17. p. 259
Mentis ſanæ præſumptio viget ad ſuſtinendum actum geſtum, num. 11. p. 248
Mentis ſanæ quemlibet, eſſe, naturale eſt, num. 18. p. 259
Mentis ſanæ nulla datur major conjectura, quam quæ deſumitur ex teſtamentariæ diſpoſitionis qualitate, num. 31. p. 260
Mens tranſferentis debet eſſe ſana, poſſit penſio nutu transferri, num. 7. & 9. p. 54

Menſtrua Purgatio.

Menſtruæ purgationes, quomodo diſtinguantur a purgationibus puerperii, num. 2. p. 123. & ſeq.
Menſtrua, ac puerperia ſi fluant, ex mœrore & triſtitia, vel diminuuntur, vel in totum retinentur, num. 5. p. 94
Menſtruæ purgationis diminutio in puerperio morbum excitans, ex quo puerpera decedat, caſum pro exceptione facit, num. 6. p. 96
Menſtrua retenta quandoquam Hydropem excitare conſueſcant, num. 4. p. 98

Meretrix.

Meretrices in actu Copulæ latebras quærunt, num. 23. p. 274
Ex publica Meretrice nati, dicuntur vulgo concepti, num. 1. p. 294
Meretricis publicæ filii certum Patrem oſtendere nequeunt, num. 2. ibid.

Metus.

Metus conditionalis, & non abſolutus non impedit, neque dirimit Matrimonium, num. 2. p. 230
Metus juſtus & cadens in conſtantem virum dicitur, qui continet periculum mortis, vel cruciatum corporis, num. 4. p. 231
Metus ut dirimat Matrimonium quinque conditiones copulative requirit, num. 5. ibid.
De quibus Conditionibus, num. ſeq.
Metus juſtus & cadens in conſtantem virum, impedit & dirimit Matrimonium, num. 3. p. 230
Metus juſtus non dicitur, ſi malum, quod timetur, non ſit grave, num. 6. p. 231
Metus juſtus non dicitur, niſi timor mali eventus ſit probabilis & rationabilis, num. 7. ibid.
Metus juſtus non dicitur, ſi incutiens metum minas exequi non valeat, num. 8. ibid.
Metus juſtus non dicitur, quando incutiens metum exequi non ſoleat, num. 9. ibid.
Metus juſtus non dicitur, quando is, cui quis minatur, facile poteſt mali occurrere, num. 11. ibid.
Metus ſi fuerit incuſſus ab adverſario teſtibus alias examinatis, præſumitur in eo potentia in futurum, n. 5. p. 235

Minor.

Minor cenſetur ignorare Teſtamentum Patris, numero 73 p. 224
Minori, qui omittit adimplere ordinata a Teſtatore, competit reſtitutio in integrum, num. 78. ibid.
Minor reſtituitur in integrum ſi transgrediatur voluntatem Teſtatoris in committendo, num. 79. ibid.
Contrarium, num. 80. ibid.
Declaratur, num. 81. ibid.
Minori, qui omiſit implere præceptum Teſtatoris, ſuccurritur abſque reſtitutione, num. 83. p. 215
Minori cuilibet competit reſtitutio in integrum, etiamſi agatur de commiſſione, non autem de omiſſione, num. 94. ibid.
Vide *Reſtitutio in integrum.*
Minor in his, quæ gerit occaſione Matrimonii, habetur pro majore, num. 87. ibid.
Minor quando non dicatur doloſe agere, num. 88. ibid.
Minoris dandus eſt Curator, num. 5. p. 273
Allegans nullitatem contractus geſti per Minorem, ob defectum interventus proximiorum, probare tenetur nedum exiſtentiam proximiorum, ſed etiam habilitatem de eo tempore ad interveniendum contractui, num. 1. p. 203
Contrarium, num. 4. ibid.
Sed reprobatur, num. 5. ibid.

Miraculum.

Miracula omnia tranſcendunt ſimpliciter Naturæ potentiam, num. 1. p. 7
Miraculorum triplex gradus, num. 2. ibid.
Miracula omnia habent aliquid, quod admirationem excitat, num. 3. ibid.

Digitized by Google

Miracula quomodo aliquando etiam ex Naturæ virtute contingere videantur, num. 4. p. 7

Miraculum eſt opus arduum, num. 7. ibid.

Vide *Sanatio Miraculoſa*.

Deus ſervos ſuos in peculiari aliquo Miraculorum genere magis, quam in alio interdum illuſtrat, num. 1. p. 10

Satis eſt admiraculi evidentiam, ut ſanatio urgentioris morbi ſit inſtantanea, licet remaneat alia morbi accidentia, num. 8. p. 11

Miracula aut ſunt præter naturam, aut contra naturam, aut ſupra naturam num. 6. p. 14

Miraculam non dicitur id, quod naturæ vires non excedit, num. 2. p. 15

Miracula quædam videntur aliquando ex naturæ vi contingere, & quomodo, num. 1. p. 17

Miraculum clarius eluceſcit ex conſequentibus ipſam ſanationem, num. 6. p. 57

Miraculum non poſſumus imaginari, ubi Natum ex ſe operatur, num. 15. p. 152

Vide *Natura*.

Mola.

Mola, quid, num. 1. p. 66

Mola eſt falſa quædam conceptio, num. 3. ibid.

Mola quomodo generetur, num. 4. ibid.

Mola an generari poſſit abſque ſemine virili n. 5. ibid. n. 10. p. 67. n. 17. p. 68

Mola conceptus eſt præter naturam, & ideo non habet ſtatutum tempus geſtationis, num. 8. p. 66

Molæ nutriuntur & augeſcunt per umbilicum, nu. 9. p. 67

Moniales.

Indulgentia Pontificium in dimiſſione Monialium a clauſura, non reſpicit ſalutem particularem, num. 1. p. 112

Contrarium, num. ſeq. ibid.

Quæ conditiones requirirantur in morbo, cujus cauſa Monialis dimitti debeat a Clauſura, num. 4. & 9. p. 113

Monialis non debet dimitti a Clauſura, ſi morbus non ſit contagioſus, num. 8. ibid.

Monſtrum.

Monſtro naſcente membra humana ac belluina, habente, datur ſufficiens indicium inquirendi contra reum, num. 3. pag. 37

Mulier non eſt ab omni ſuſpicione libera, quæ tale monſtrum edit, unde ad ulteriora procedendum, ut veritas habeatur, num. 13. p. 38

Morbus.

Morbi prima, vel ſecunda cauſa an mortem attulerit, arbitrabitur judex, num. 12. p. 171

Morbi cauſæ quæ non poſſunt probari, niſi per teſtes domeſticos & familiares, contra illos non ſunt admittendæ leves exceptiones, n. 13. ibid.

Morbi cauſa ſi præponderet culpæ infirmi, mors ſuperveniens tribuitur primæ cauſæ, num. 9. ibid.

Morbus quod ſit mortalis, bene probatur ab eventu, num. 2. & 3. ibid.

Morbus nullus poteſt ſuccedere ex naturali partu, num. 3. p. 94

Vide *Partus*.

Morbus ex nulla re naturaliter ſe habente dependere poteſt, qui res eſt præter naturam, num. 4. ibid.

Morbi magni ex magnis cauſis fiunt, num. 6. ibid.

Morbi acuti fiunt ab humoribus calidis, Chronici ab humoribus frigidis, nu. 10. p. 95

Morbus interimens ubi ſit primo, & per ſe culpa graviditatis, alia cauſa non eſt quærenda, num. 2. p. 94

Morbus extra graviditatem, ſi non ſit aptus occidere, & cum graviditate occidat, graviditas ſola eſt culpanda, num. 4. ibid.

Morbus ſuccedens, partu exiſtente naturali, ex partu dici non poteſt, num. 1. p. 96

Morborum duo genera in prægnante, vel parturiente conſideranda, num. 1. p. 99

Morbi qui quantum, ac quomodo naturalem effigiem immutare conſueſcant, num. 9. p. 105

Morbi a flatu excitati cito diſſolvuntur, num. 5. p. 1.

Morbi ſanari non poſſunt, niſi eorum cauſæ tollantur, nu. 15. pag. 3

Morbi curari poſſunt vel coctione, vel reſolutione, vel diſcuſſione, num. 2. p. 4.

Morbi a calidis humoribus procreati, breves; a frigidis vero longi, num. 5. p. 5

Morbum magis incurabilem reddit natura partis affectæ, ſi cum morbo coveniat, & debilis ſit, num. 8. ibid.

Morbi increſcentes in ſenibus, qui? num. 10. ibid.

Morbum fieri per decubitum quando dicatur, num. 3. p. 10 & ſeq.

Morbi longi non poſſunt naturaliter, niſi paulatim & longo temporis intervallo ſuperari, num. 6. p. 13

Vide *Sanatio*.

Morbos natura ſuperat concoquendo, num. 4. ibid.

Morbo exiſtente crudo nullæ indicationes bonæ naturaliter eſſe poſſunt, num. 9. p. 16

Morbi augmentum quando dicatur, num. 12. ibid.

Morbus in augmento dicitur crudus, num. 12. ibid.

Morbus non dicitur ſanari, qui alterum morbum facit, nu. 5. pag. 18

Morbi accidentia debent eſſe parti affectæ proportionata, num. 5. p. 20

Morbi ex aeris vitio excitati, ſunt omnium perniicioſiſſimi, n. 3. p. 33

Morbus levis non eſt dignus nomine morbi, num. 2. p. 34

Morborum magnorum ſigna conſpicua apparent, num. 5. ibid.

Morbi magni ſupponunt magnas cauſas, num. 6. & 8. ibid.

Morbus magnus magnum receſſum a naturali ſtatu ſignificat num. 7. ibid.

Morbus magnus æſtimatur capitis dolor, ſi fuerit gravior, num. 4. ibid.

Morbos prænuntiant ſpontaneæ laſſitudines, numero 13. pag. 52

Morbi cordis, ſtatim atque inceperint, hominem perimunt, num. 5. p. 55

Morbo magno prehenſi poſt alium morbum neceſſario pereunt, num. 6. ibid.

Morbi longi ſanantur per concoctiones, num. 7. ibid.

Si quis ſubito naturaliter a morbo liberetur, aliquam inſignem evacuationem habeat neceſſe eſt, num. 8. ibid.

Morbo lethali in prægnantia, vel partu ſuccedente, dummodo ex prægnantia, vel partu immediate non dependeat, non ſit locus exceptioni, num. 5. p. 98

Morbus ibi firmatur, ſi quæ pars ante morbum laboraverit, n. 3. p. 56

Morbi ſtatus quando dicatur, num. 2. p. 57

Morbi acuti per Lunæ motum, Chronici per motum Solis judicantur, num 7. p. 62. & ſeq.

Quæ conditiones requiritur in morbo, cujus cauſa Monialis dimitti debeat a clauſura, num. 4. & num. 9. pag. 113

Qui ægris in morbis longis aſſiſtunt, non evitant, ob incommoda, quæ patiuntur, adverſæ valetudinis inſultus num. 7. ibid.

Morbus ſi non ſit contagioſus, non eſt juſta cauſa dimittendi Monialem a clauſura, num. 8. ibid.

Morbus ob cujus cauſam Monialis dimittitur a Clauſura, debet probabiliter eſſe curabilis, num. 11. p. 114

Morbus acutus tantumdem damni infert brevi tempore, ſi occidat, quantum morbus Chronicus, ſed lethalis, tempore diuturno, num. 5. p. 119

Morbi incurabiles aliquando ſola aeris mutatione curantur, num. 7. p. 83

Morbus eſt proxima cauſa mortis, non accidentia morbi, niſi in quantum a morbo dependent, numero 14. p. 139

Qui morbo aliquo ſuffocante pereunt, non ante tertiam diem efferendi & cur? num. 7. p. 119

Morbus in habitu idem eſt ac connaturalis, num. 1. p. 151

Morbi in habitu non ſunt amovibiles, quia veluti naturales affectus ſunt, num. 2. ibid.

Naturales diſpoſitiones ad aliquem morbum contrahendum, ſuperari non poſſunt, num. 3. ibid.

Morbus unus alterius eſt remedium, ut quartana, ex qua Epilepſia quandoque ſanatur, num. 7. ibid.

Morbus quandonam redditur habitualis frequentia acceſſionum, num. 9. p. 152

Morbus non poteſt dici habitualis, durante conſenſu, niſi jam in parte fixatus ſit, num. 10. ibid.

Morbus in habitu ſolidas partes occupat, num. 12. ibid.

Si ex cauſa morbi renunciare licet Epiſcopatui, videndum primo, an morbus ſit ſanabilis, necne, num. 1. p. 153

Periculum incidendi in morbum idem operatur ac ipſe morbus, num. 6. ibid.

Morbi ſeniles vires tempore acquirunt, num. 3. p. 155

Morbi magni & diuturni cauſa ſunt, cur Homines citius ſeneſcunt quam deberent, num. 14. p. 163

Morbus ibi firmatur, ubi pars ante morbum laboraverit; num. 23. p. 164

Morbi dantur, & alia ſanitatis incommoda beneficiis Diabolicis excitata, num. 1. p. 84

Morbi quidam magni habent aliquando fortes, ac repentinos inſultus a Natura, num. 2. ibid.

Morbi uteri aliarum principum partium morbis aſſociati, tam admirabilibus ſymptomatibus concomitantur, ut ſupernaturales exiſtimentur, num. 4. ibid.

Morbis uteri plures Mulierum conflictatæ a Dæmone obſeſſæ exiſtimantur, num. 5. p. 84
Morbos prænuntiant ſpontaneæ laſſitudines, & qua ex cauſa, num. 6. p. 85
Morbi qualitas ex accidentibus potiſſimum dignoſcitur, nu. 15. p. 200
Morbus contagioſus non ſufficit ad Tori ſeparationem, ſed ſolum ad debiti negationem, & quando, n. 15. p. 228
Morbi Matrimonium jam contractum non dirimunt, ſive ſuperveniant, ſive ante contractum adeſſent, num. 13. p. 231
Morbi præſumpta continuatio tollitur ex contraria probatione, num. 16. p. 190
Morbi qualitas quomodo & a quibus probetur, num. 8. & 9. ibid.
Morbi gravis ſigna perſpicua eſſe debent, num. 6. p. 144
Morbi magni, quales ſunt acuti, magna ſolent producere ſymptomata, num. 7. ibid.
Morbus niſi ſit gravis, ac ſonticus, non impedit humanas actiones, num. 9. ibid. & num. 47. p. 245
Morbus non ſolum eſt habitus contra naturam, ſed habitus, qui Corporis uſum deteriorem reddit, num. 28. ibid.
Morbi qualitas doloribus maxime oſtenditur, num. 15. ibid.

Morbus Caducus.

Morbo caduco vitiatur Profeſſio, ſi ita diſponant Conſtitutiones Religionis nu. 3. p. 195
Morbus caducus, ut invalidet Profeſſionem, probari debet de tempore ſequutæ Profeſſionis, num. 7. ibid.
Morbus caducus non probatur per teſtes deponentes, vidiſſe aliquem in terram cadere, num. 8. ibid.
Morbus caducus non probatur ex eo, quod quis ſoleat cadere in terram, ſub bene morbus ſimilis, vel propenſio ad illum, num. 11. ibid.
Morbum caducum patientes impoſſibile eſt, quod frequentiſſime non cadant, num. 19 p. 200
Morbum caducum patientes exacto 22. ætatis anno vehementius anguntur, num. 20. ibid.
Morbus caducus vix eſt aliqua arte medicabilis num. 21. ibid.
Morbus caducus, ab antiquis appellabatur Herculeus, propter ejus vim, num. 22. ibid.
Morbus caducus non impedit nec dirimit Matrimonium, num. 17. p. 231
Morbo caduco laborantes, juxta ritum Græcorum ſunt inhabiles ad contrahendum Matrimonium, num. 20. ibid.
Morbum caducum dirimere Matrimonium jam contractum, eſt erronea ſententia, num. 21. ibid.
Morbum caducum allegans, in perſona alicujus, tenetur illum probare, num. 8. p. 190
Morbus caducus, ſi realiter, non ſit, non evadit talis ex eo, quod patiens aſſerat eſſe talem, num. 12. ibid.
A morbo caduco liberatio probatur per teſtes de tali liberatione deponentes, num. 15. ibid.
Morbus caducus, Comitialis a Juriſconſultis appellatur, & quare, num. 1. & 17. p. 194
Morbus caducus ſemper eſt pernicioſus, & curatu difficilis, num. 2. ibid.
Morbus caducus in ætate provectis vix ulla arte eſt medicabilis, num. 3. ibid.
Morbo caduco laborans, inhabilis eſt ad beneficia obtinenda, num. 4. ibid.
Vide *Beneficium.*
Morbo caduco laborans eſt irregularis, prohibetur enim promoveri ad Ordines, & promotus ſuſpenditur, num. 6. ibid.
Morbus caducus non Inhabilitat de jure ad obtinendum beneficium, in quo non requiritur Ordo ſacer, num. 8. ibid.
Morbo caduco laborans non eſt ſuo facto irregularis, ſed ex accidenti, num. 9. ibid.
Morbi caduci effectus, num. 12. ibid.
Morbi caduci exiſtentia probata, ſi quis illius deficientiam alleget, probare tenetur, num. 13. p. 195
Morbo caduco affectis Sacramentorum adminiſtratio non eſt committenda, num. 18. ibid.

Morbus Dæmoniacus.

Morbus tam naturalis, quam Dæmoniacus ab iiſdem cauſis naturalibus dependet, num. 11. p. 85
Morbi Dæmoniaci licet difficulter cognoſcantur, a multis tamen ſimul junctis ſignis cognoſci poſſunt, nu. 12. ibid.
Morborum Dæmoniacorum ſigna communia ſunt morbis quoque naturalibus, num. 13. ibid.
In morbis naturalibus adſunt ſigna dependentia a cauſis, quæ inter ſe ſunt compatibiles: in Dæmoniacis contra, num. 14. ibid.
Nihil nos magis perducit ad cognitionem morbi Dæmoniaci, quam ipſius morbi mos, num. 16. p. 86

Morbus Gallicus.

Morbus Gallicus levis an debeat dare cauſam divortio, num. 10. p. 51
Morbus gallicus non dependet a manifeſtis qualitatibus, ſed occultis, n. 12. p. 52
Morbus gallicus quandonam gravis dicendus, num. 12. ibid.
Morbus gallicus habet quoſdam gradus majoris, & minoris malignitatis, num. 13. ibid.
Morbi gallici ſignum petitum ex dolore capitis abſque febre magis noctu quam diu affligente, fallax eſt, num. 1. & 10. p. 50. & 51
Morbis gallici varia ſigna conſiderantur num. 2. 3. & 4. ibid. Et rejiciuntur, num. 11. & ſeqq. p. 52
Morbus gallicus habet quandam peculiarem venenoſitatem quæ communibus remediis vinci non poteſt, ſed requirit antidota propria, num. 8. p. 50
Morbi gallici ſymptomata omnia apparent aliquando in perſonis, quæ eo morbo non laborant, num. 14. p. 52
Morbus gallicus latet aliquando ad plures menſes, num. 17. ibid.
Morbus Gallicus a principio neglectus altas mittit radices, num. 19. p. 53
Morbus gallicus facile inducit ſterilitatem, num. 6. p. 155
Vide *Sterilitas.*
Morbus gallicus minus gravis eſt, quam lepra, num. 70. p. 224

Mores.

Mores ab ætate immutantur, num. 10. p. 107
Mores pro mutatione temperaturæ ipſius corporis immutari ſolent, num. 11. p. 108
Mores immutantur ob aeris evidentes, ac ſignes mutationes, num. 12. ibid.
Mores mutat vitæ genus maxime a naturali & conſueto alienum, num. 13. ibid.
Mores quomodo ab Animi paſſionibus immutentur, num. 14. ibid.
Mores contra jus divinum non valent, num. 24. p. 232

Mors.

Mortis acceleratio ob cauſam prægnantiæ & partus non ſufficit ad expiandum lucrum pecuniarum, num. 1. p. 57
Mortis nullus caſus datur in prægnantia, & partu, in quo ipſe partus, & prægnantia culpari non poſſint, num. 2. ibid.
Vide *Prægnantia, Partus.*
Mors eſt privatio reſpirationis, num. 16. p. 121
Vide *Reſpiratio.*
Poſitus in articulo mortis quando quis dicatur, num. 5. p. 128
Mortis duo genera in prægnantia & partu evenientia, n. 2. pag. 78.
Mortis cauſa primaria & immediata ſemper attendi debet in caſibus exceptis in inſtrumento ſocietatis, num. 4. p. 79
Non vero cauſa fovens & mediata mortis, num. 6. ibid.
Mortis celeritas, facta comparatione inter Peſtem, & vulnus ſimpliciter lethale, commonſtrat mortem ex peſte non ex vulnere ſucceſſiſſe, num. 23. p. 140
Mors prius probari debet, quam mortui reſurrectio, num. 1. p. 149
Mortis probatio eſt difficilis, immo impoſſibilis probationis, antequam ſigna putrefactionis cadaveris ſe prodant, num. 2. ibid.
Mortis ſigna æquivoca ſunt, ita ut etiam viventibus appareant, num. 8. ibid.
Morte non probata probari non poteſt Reſurrectio, num. 9. ibid.
Mortem proveniſſe a cauſa diverſa ab ea, quæ apparet, probandi onus incumbit alleganti, num. 4. p. 171
Laborare in extremis dicitur ille, qui deinde moritur ex illa infirmitate, nullis, ſanis intervallis, n. 7. ibid.
Mors ſuperveniens tribuitur primæ cauſæ, ſi prima infirmitatis cauſa præponderet culpæ infirmi commiſſæ in victu, num. 9. ibid.
Mors ſuccedens, Partu exiſtente naturali, ex partu dici non poteſt, num. 1. p. 96
Quinam mortis caſus in partu excipiantur in inſtrumento ſocietatis, num. 1. p. 98
Mortis caſus ex morbo evenientes, ad prægnantiam & partum non pertinente, locum exceptioni non faciunt, num. 6. p. 99
Mors illi morbo tribuenda eſt, cui accidentia ſupervenientia ſunt magis cognata, num. 8. ibid.
Mors tribuitur vulneri etiam quod poſt vulnus ſuperveniat ſpaſmus,

Digitized by Google

ſpaſmus, num. 6. pag. 201. & n. 9. ubi aſſertur ratio, p. 202
Mortem eveniſſe ex una cauſa minus urgenti, potius quam ex alia urgentiori probandum eſt per allegantem, n. 10. ibid.
Mors tribuitur cauſæ ultimæ urgentiori, per quam ſaltem offuſcatur prima, de qua erat dubium, n. 1. ibid.
Mors Mulieris potius tribuenda abortui ſub ſecuto, quam febri ſubſequenti, n. 2. ibid.
Mors tribuitur cauſæ poſteriori magis urgenti, per quam efficitur, quod non poſſit cognoſci an prima cauſa eſſet ſufficiens ad mortem, n. 4. ibid.
Mors tribuenda eſt cauſæ primæ, vel ultimæ, non autem mediæ, n. 5. ibid.
Mors in dubio attribuitur ultimæ cauſæ, etiamſi prima fuerit mortalis, n. 4. p. 210
Mors attribuitur primæ cauſæ, quando illa nunquam ceſſavit n. 10. ibid.
Mors alicujus bene probatur per teſtes de illa deponentes, n. 3. p. 183
Mors imminens arguit potius deſiderium ſalutis, quam cogitationem fraudis, n. 10. p. 185
Mors nihil aliud eſt, quam ſyncope confirmata, n. 5. p. 41

Mortuus.

Mortui apparent Homines, licet adhuc vivant, ex violentia aliquorum morborum, n. 4. p. 149
Mortuus verè non diſtinguitur ab Homine aliquo morbo ſuffocante detento, n. 6. ibid. & n. 20. p. 150
Mortuum eſſe hominem nonniſi ex cadaveris putredine pro certo deprehendi poteſt, n. 21. ibid.
Mortuus an quis ſit ex prima vel ſecunda morbi cauſa, arbitrarium eſt judici decernere, n. 12. p. 171

Motus.

Motus ab interioribus ad exteriora, bonus: contra verò, malus, n. 9. p. 2
Quod declaratur, n. 11. ibid.
Motus embrionis quomodo differat à motu ab alia cauſa excitato, n. 10. p. 46
Motus in utero eſt magnum conceptionis ſignum, num. 9. ibid.
Motus principium eſt ipſam Anima, n. 4. p. 118
Motus aliqui obſervantur in Cadaveribus, n. 14. p. 120

Mulier.

Mulieres ex ſimplici retentione menſtrui aliquando ſe gravidas exiſtimant, cum non ſint, n. 6. p. 124
Mulieres velatæ abſque violatione panniculi uterum claudentis concipiunt, n. 3. p. 72
Mulieres velatæ quomodo concipiunt, n. 12. p. 73
Vide *Uterus*.
Mulieres eodem tempore, quo menſtruari ſolent, ſolent etiam parere, n. 13. p. 137
Mulieres admodum pingues non concipiunt, num. 2. p. 157
Mulieres frigidos viros habentes non concipiunt, num. 5. ibid.
Mulieres nimis craſſæ, vel nimis tenues, non concipiunt, n. 7. p. 158
Mulieres Antimonio ſteriles fiunt.
Falſum ibid. n. 11. p. 159
Vide *Antimonium*.
Mulieres inſultus Aſthmaticos facilius ſuperant quam viri, n. 12. p. 163
Mulier quando dicatur decedere ex partu ad evitandum lucrum ſocietatis officii, n. 3. & 4. p. 167
Mulieres morbis uteri conflictatæ, à Dæmone obſeſſæ interdum exiſtimantur, num. 5. p. 84
Vide *Morbus*, *Uterus*.
Mulieres dæmoniacæ exiſtimatæ naturalibus remediis aliquando perfectè ſanatæ ſunt, n. 10. p. 85
Mulier ex partu deceſſiſſe dicitur, ſi ante partum bene ſe haberet, & poſt partum inciderit in infirmitatem, num. 1. p. 171
Vide *Partus*:
Mulieres nobiles & honeſtæ, etiam infirmæ, non admittunt niſi domeſticos & conſanguineos. n. 14. ibid.
Mulieres lactantes utplurimum non menſtruantur, num. 7. pag. 94
Mulier ex partu, aut cauſa partus obiiſſe infra quemnam dierum terminum dici poſſit, n. 12. p. 95
Vide *Terminus*.
Mulieres fluxu albo detentæ ſi concipiant, in partu pereunt, n. 3. ibid.
Mulier ex utero laborans & concipiens, ſi ex abortu, vel in partu decedat, caſus exceptioni ſit, n. 5. p. 96
Mulieres magis ſanos reddunt partus, n. 12. p. 97. & ſeq.
Mulieres ob menſtruorum, & puerperii retentionem, ut plurimum in calidos morbos labuntur, n. 2. p. 98
Mulier in abortu decendens, mortua dicitur ex abortu, licet præceſſerit febris, n. 1. p. 208
Mulieris arctitudo quando ſit talis, ut penetrari non poſſit, cohabitatio triennalis non eſt demandanda, quia adeſt periculum peccati n. 12. p. 206
Vide *Coabitatio*.
Mulieres infirmæ, prægnantes reddi non ſolent, num. 11. p. 210
Mulier inſpicienda an ſit potens ad coeundum debebit per duas Obſtetrices expertas & non ſuſpectas inſpici, num. 5. p. 216
Mulier inſpicienda an ſit apta coitum, poni debet per tres quadrantes unius horæ in Balneo, immediatè ante inſpectionem, n. 14. ibid.
Mulier quando nubit, debet eſſe ætatis annorum 18. ſecundum Ariſtotelem, n. 60. p. 224
Mulier reſtituitur adverſus ſolutionem, non autem adverſus Matrimonium, n. 92. p. 225
Mulier immundis ſpiritibus obſeſſa Matrimonium contrahere non poteſt, n. 1. ibid.
Mulier furioſa vel mente capta, ſeu alias ſenſu carens, Matrimonium contrahere non poteſt, n. 2. ibid.
Mulierem quinquagenariam gignere mirabile, & de rarò contingit, n. 12. p. 235
Mulier prætendens lucrum dotale, vigore ſtatuti Urbis *lib.* 1. *cap.* 131. tenetur concludenter probare Matrimonium fuiſſe conſummatum, n. 3. p. 242
Mulier ſi infrà bimeſtre reclamaverit de impotentia Viri, non tenetur ulteriorem patientiam præſtare, n. 5. p. 249
Declara ut num. ſeq.
Mulieris teſtimonium in Judicio criminali rejicitur, n. 10. p. 273
Mulier annorum octo & menſium decem, Matrimonium valide non contrahit, niſi probetur prudens & diſcreta, n. 14 p. 197
Mulier debet eſſe in obſequio Viri, num. 62. p. 282

Muta.

Muta *deciſ.* 18. loquitur de Monaſterio Monialium, num. 21. p. 253

Mutilatio.

Mutilatio membrorum inducit irregularitatem, num. 1. p. 59.
Mutilatio membro ad certam operationem deſtinato, neceſſe eſt eam operationem quoque deficere, num. 7. ibid.
Mutilatio totalis auriculæ auditionem reddit deteriorem, n. 9. p. 60
Mutilatio cujuſcunque partis, decori officit, num. 8. ibid.
Mutilatio totalis membri facit irregularem, non autem mutilatio particulæ ipſius, num. 10. ibid.

Mutus & Surdus.

Muti & Surdi à nativitate apti ut plurimum ſunt ad apprehendenda plura, quæ cæteri hominum apprehendunt, licet imperfectius, ac tardius, num. 1. p. 87
Muti & Surdi a nativitate magis proficiunt in quavis diſciplina nutibus per diem unum, quam Bruta ex auditu per totam vitam, num. 2. ibid.
Muti & Surdi a nativitate aſſequuntur multa, quæ Bruta aſſequi non poſſunt, num. 3. ibid.
Muti & Surdi à nativitate an puniri in delictis debeant, necne, num. 4. ibid.
Muti & Surdi à nativitate à matrimonio non arcentur, n. 5. ibid.
Muti & Surdi poſſunt tanquam impuberes apprendere vim, & finem Sacramenti ipſius Matrimonii, num. 6. ibid.
Muti & Surdi non magis excuſari debent in delictis, quam excuſari deberent Advenæ, ubi in extera Regione commorantes neque ſermonem intelligentes, delinquerent, n. 7. ibid.
Muti & Surdi omnes cum Pueris & amentibus pari paſſu apud Leg. incedunt, num. 8. p. 88
Muti & Surdi non majorem intelligentiam habere videntur, quam habeant ipſa Bruta, num. 9. ibid.
Muti & Surdi a nativitate ſunt in pejori conditione, quam cæci à nativitate, n. 11. ibid.
Muti & Surdi, ex electione, & ex virtute non operantur, & in eis virtus, & vitium non habent locum, n. 12. ibid.
Muti & Surdi differunt inter ſe majori, aut minori intellectus perfectione, num. 16. & 17. pag. 89. & n. 18. 19. & 20. ibid.
Muti & Surdi quinam puniri poſſit in delictis, & in quibusnam delictis, dummodo omnino levia non ſint, n. 21. ibid.

N

Naſci.

NAſcuntur contra naturæ legem Gemelli in humana ſpecie, n. 1. p. 143
Naſci Gemellos diſparis ſexus magis contra naturam eſt, quam ejuſdem ſexus, n. 2. ibid.
Vide *Gemellus*.

Na-

Naſcuntur per aliquot dies, vel etiam hebdomadas poſt primum conceptum ſuperſœtati partus, n. 1. p. 116.
Vide *Partus*.
Simul naſcuntur, ſimul concepti, nu. 8, p. 117. & nu. 12, ibid.
Vide *Conceptus*.
Non ſemper eodem die naſcuntur ſimul concepti, nu. 15. ibid. & ſeq.
Naſcendi proprietas in ſeptimo eſt aliquorum fœtum, non omnium, num. 10. p. 119
Naſci poteſt partus, ſi poſt dies centum & ſexaginta ſex naſcatur; dummodo ſit conceptus in plenilunio, vel in interlunio, num. 21. p. 212

Nativitas.
Nativitas filii probatur per fidem Parochi atteſtantis, ſe illum baptizaſſe, num. 2. p. 183

Natura.
A Natura ineſt, & eſt proprietas inſeparabilis, facultas generandi ſibi ſimile, num. 9. p. 115. & ſeq.
Vide *Generare*.
Natura imbecillis non poteſt dici Valetudinarius, n. 3. p. 221
Natura coitum inſtituit ad Generationem, ob ſpeciérum propagationem, nu. 7. p. 141
Natura & Habitus, una eademque res eſſe videntur, n. 13. p. 152
Ubi Natura ex ſe operatur, non poſſumus miraculum imaginari, num. 15. ibid.
In via Naturæ non fit tranſitus ſubitaneus de uno extremo ad aliud, num. 17. p. 86
Repentinæ, & inſperatæ mutationes, & criſes nunquam in via Naturæ abſque ſignis concoctionis fiunt, num. 18. ibid.
Ex Naturæ ordine fit, ut Juvenis majoribus viribus dotetur, quam ſenex, nu. 13. p. 91
A Natura eſt effigiem cum ætate mutare, nu. 5. p. 106
Natura repugnante, omnia irrita, num. 4. p. 13
Naturæ repugnat ſanatio inſtantanea in morbis longis, n. 7. p. 12
Vide *Sanatio*.
Ars Naturæ miniſtra, num. 5. p. 13
Natura morbos ſuperat, concoquendo, n. 4. ibid.
Natura operatur per alterationem, & ſic in tempore, num. 16. p. 16
Naturæ vires ſuperare aliquem effectum ſecundum quid, quot modis dicatur, num. 3. p. 15
Natura utitur calore & ſpiritu tanquam inſtrumentis ad ſuas actiones exercendas num. 4. ibid.
Naturæ frigidæ & humidæ ad generationem minus habiles contra calidæ, & humidæ, nu. 5. p. 136

Natta.
Natta *conſ.* 609. declaratur, num. 17. p. 233

Natus.
Natus in domo Mariti, ipſius Mariti filius præſumitur, n. 3. p. 211
Natus ſuſceptus præſumendus ex Viro magis ſano, potius quam ex valetudinario, n. 2. p. 136
Natus, excecto matris utero, ut probetur quod fuerit extractus vivus, quomodo teſtes deponere debeant, num. 23. p. 184
Natus, execto matris ventre, ut probetur vivus ad effectum rumpendi teſtamentum, urgentes & concludentes probationes requiruntur, n. 24. ibid.
Natus præſumitur conceptus nono vel ſeptimo menſe ante partum, num. 7. p. 193.
Natus ex concubina ad quam alteri non patebat acceſſus, præſumitur filius concubinarii, nu. 15. p. 247
Natus ex muliere domi retenta, ut dicatur ejus, qui illam retinet, requiritur quod ad ipſam mulierem nulli alteri pateret acceſſus, nu. 5. p. 277
Vide *Filius*.

Neapolis.
Acceſſus ad Urbem è Civitate Neapolis de menſe Auguſti & Semptembris, eſt adeo periculoſus, ut fere nullus venientium mortem evadat, nu. 13. p. 161
Accedens ad Urbem e Civitate Neapolis, ſi per viginti dies ſanus permanſerit, & deinde infirmetur, adhuc infirmitas ab aeris mutatione cauſam habet, num. 14. ibid.

Nobilitas.
Nobilitas & divitiæ non ſufficiunt pro præſumptione Donationis, niſi actus a Nobili geſtus conveniat Donationi, & agatur de rebus non magni valoris, num. 20. p. 181
Vide *Donatio*. Vide *Jocalia*.

Nocturnum.
Nocturno tempore geſta expreſſe ſciri non valent, n. 7. p. 175
Nocturni incendii origo probatur per conjecturas & præſumptiones, nu. 1. ibid.

Nominare, Nominatio.
Nominandi facultatem habens infra certum tempus poteſt eo durante quandocunque nominare, nu. 1. p. 285
Nominatio periculi vitæ facta a graviter ægroto, qui facultatem nominandi habebat, non dicitur doloſa & in fraudem, num. 4. ibid.
Nominare videtur is, qui ad interrogationem alterius annuendo conſenſum præſtat, nu. 8. p. 283
Declaratur num. 9. & 10. ibid.

Nonimeſtris, & Decimeſtris.
Decimeſtres integris decem menſibus naſcentes rariſſimi, n. 3. p. 116

Notarius.
Notarii aſſertio, Teſtatorem eſſe ſanæ mentis, facit vehementem ſanitatis præſumptionem, num. 3. p. 207.
Notario aſſerenti, Teſtatorem ſanæ mentis fuiſſe, ſtandum eſt, num. 32. p. 260
Notarii fides non facit fidem, maxime ſi careat teſtibus, n. 1. p. 161
Notarius ſi recipiat reſignationem officii nomine Superioris tunc officium deſinit eſſe ſuper periculo vitæ reſignantis, num. 7. ibid.
Declaratur num. 8. ibid.

Nutus.
Nutus requirerentur ita certi & indubitati, quatenus Penſio poſſet nutu transferri, ut transferentis intentionem ipſi convincerent, nu. 4. p. 287.
Nutus, ut ſuppleant expreſſionem voci, neceſſe eſt, quod proveniant ab eo, qui perfectæ memoriæ, ac ratiocinationis ſanitate fruatur, ita ut ex illis arguere liberum conſenſum, & determinatam voluntatem Judex poſſit, num. 6. ibid.
Vide *Penſio*.

O

Obitus.
Obitus alicujus an evenerit ex una vel alia cauſa, remittitur Judicis arbitrio, n. 1. p. 210
Obitum ſecutum fuiſſe ex cauſa, quæ per multum tempus præceſſit, non præſumitur, n. 2. ibid.
Obitus Beneficiati in poſſeſſione Beneficii, probatur ex confeſſione adverſarii, n. 3. p. 241
Obitus attribuendus eſt cauſæ indubitabili, non autem incertæ, n. 12. p. 261

Obligatio.
Obligatio præſtandi alimenta ceſſat, quando non probatur Paternitas, n. 6. p. 211. & n. 23. p. 282
Obligatio præſtandi alimenta fundatur in Paternitatis præſumptione, n. 24. ibid.
Obligatio ita venit adimplenda, ut implementum non avocetur ab eo, cui fuit adimpletum, n. 67. p. 282

Obſeſſio.
Obſeſſio ſpirituum ſuperveniens poſt contractum matrimonium, illud non dirimit, n. 3. p. 225
Obſeſſio ab immundis ſpiritibus probari debet per actus per aliquod tempus continuatos, n. 5. p. 226
Obſeſſio à Dæmonibus probata de tempore præſenti non inducit præſumptionem de præterito, n. 6. ibid.

Obſtetrix.
Obſtetrices non poſſunt quicquam parturientibus aut prægnantibus per os præbere, n. 2. p. 40
Obſtetrices in caſibus difficilioribus Medicum convocare tenentur, alias puniendæ, n. 3. ibid.
Obſtetrices tres deputandæ veniunt, ſi mulier quæ inſpici debet, an ſit apta ad coitum, in magna civitate degat, n. 6. p. 216
Obſtetrices quot ſint neceſſariæ ad cognoſcendum, an mulier ſit apta ad coitum, remittitur judicantis Religioni, num. 7. ibid.
Obſtetrices deputandæ ad cognoſcendum an mulier ſit apta ad coitum, debent eſſe expertæ in opere nuptiali, num. 8. ibid.
Obſtetrices deputandæ ad cognoſcendum, an mulier ſit apta ad coitum, debent eſſe ex peritioribus, & non ſenes, nec juvenes, n. 9. ibid.
Declaratur n. 11. ibid.
Obſtetrices deputatæ ad inſpiciendam mulierem, an ſit apta ad coitum, referentes medio juramento, de veritate dicenda, ritè referre dicuntur, n. 12. ibid.
Obſtetrices ſi non ſint habiles ad judicandum, an mulieris impotentia ad coitum ſit medicabilis tunc adhibendi ſunt viri periti, n. 18. ibid.
Obſtetrices quando inſpiciunt, an impotentia mulieris ad coitum poſſit medelis tolli, ſi viri periti non admittantur

ad

ad inſpectionem mulieris, debent ſaltem audiri obſtetrices & Judex ſuper illarum relationibus ſuam proferre ſententiam, n. 19 p. 226
Obſtetricum relatio, quod mulier ſit virgo, ſallax eſt, num. 10. p. 180
Obſtetrix deponens de iis, quæ ad ſuum officium ſpectant, plene probat, num. 13. p. 228
Obſtetricum oculus, ſæpè fallitur n. 7. p. 206

Obſtructio.

Obſtructiones contumaces viſcerum in fœminis conceptionem impediunt, n. 1. p. 157
Obſtructiones in virginibus marito jungendis non ſemper impediunt conceptionem, immò aliquando per concubitum ſuperantur, n. 8. p. 158
Obſtructiones partium naturalium, etiamſi rebelles, contumaces ſint, minus vitæ periculum habent, quam Pthiſis num. 11. p. 148

Octimeſtris.

Octimeſtris fœtus non eſt vitalis, num. 16. p. 118
Octimeſtris partus non eſt tam contra naturam, quam partus Gemellorum ſexu diſparium, n. 5. p. 143
Vide *Fœtus*,
Vide *Partus*.

Oculus.

Oculorum cicatrices viſioni ſummoperè nocent, nu. 1. p. 77
Oculorum affectus ſunt diuturni, & cur, num. 5. ibid.
Oculus Matronarum ſæpe fallitur, num. 7. p. 206

Officium.

Officium vacat per obitum illius ſuper cujus vitæ periculo manebat, num. 2. p. 261
Officii reſignatio coram Notario, & teſtibus valet, quando in ejus erectione id fuit cautum, nu. 3. ibid.
Superioris licentia requiritur pro validitate reſignationis officiorum, quæ abſque illa non ſunt in commercio, n. 4. ibid.
Officia quando ſunt de Regalibus Principis nunquam eorum poſſeſſio acquiritur in præjudicium Superioris, numero 5. ibid.
Officia quando ſunt de Regalibus Principis, requiritur in translatione poſſeſſionis illorum in reſignatarium, juramentum, & litterarum patentium expeditio, nu. 6 ibid.
Officii reſignationem poteſt Superior non admittere, quando poteſt dubitari, quod illa fiat in fraudem imminentias vacationis, n. 11. ibid.
Si Notarius recipiat reſignationem Officii, nomine Superioris, tunc Officium deſinit eſſe ſuper periculo vitæ reſignantis, n. 7. ibid.
Vide *Vita. Societas*.
Quod declaratur, n. 8. ibid.

Oleum.

Oleum morbilis & variolis eſt adverſum, n. 5. p. 57

Olus.

Olera omnia pravi ſunt nutrimenti, n. 8. p. 101

Opinio

Opinio & rumor communis facit præſumptionem, ſi cum ea concurrat veriſimilitudo, n. 4. p. 175
Ubi probationes claræ haberi non poſſunt, ſufficit quod Judex vehementi opinione habeat informationem, n. 8. ibid.
Opinio illa eſt ſequenda, quæ à Rationibus contrariæ opinionis non convincitur, n. 13. p. 212

Ordo ſacer.

Ordinibus ſacris inſignitus Matrimonium contrahere non valet, n. 46. p. 223
Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, eſt excommunicatus ipſo jure, n. 47. ibid.
Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, etiam dimiſſa uxore, adminiſtrare non valet Ordines ſuſceptos, n. 48. ibid.
Ordines ſacros habens, ſi contrahat matrimonium, majores Ordines ſuſcipere prohibetur, n. 49. ibid.
Ordinibus ſacris initiatus non ſolet diſpenſari à Papa ut matrimonium contrahat, n. 52. ibid.
Vide *Matrimonium*.
Ordo non ſacer ſuperveniens ſponſalibus, ea non diſſolvit, n. 54. ibid.
Ordines ſacros ſuſcipere non poteſt is, qui apoplexia eſt detentus, n. 9. p. 240
Ordo debet eſſe annexus Canonicatibus ex diſpoſitione Sacri Concilii Tridentini n. 10. p. 195
Ordinum Sacrorum adminiſtratio interdicta eſt cuilibet patienti mentis alienationem, n. 16. ibid.
Morbo caduco laborans prohibetur promoveri ad Ordines n. 6. p. 194
Ordine Presbyteratus non poteſt quis decorari ante annum 25. ex diſpoſitione Sacri Concilii Tridentini, num. 18. pag. 242
Ordine Presbyteratus inſignitus præferri debet in concurſu beneficii, n. 5. p. 241
Vide *Beneficium*.

Ova.

Ova in pravos humores ſe convertunt, ſi ſtomachum jam pravis humoribus refertum offendant, n. 2. p. 89

P

Pactum.

PActum de commorando perpetuo apud uxorem non tenet ex aliquorum DD. opinione, n. 1. p. 147
Ubi adeſt juſta cauſa prohibens cohabitationem cum uxore, etiamſi Pactum de ſua natura teneret, irritum evadit, n. 2. ibid.
Pactum, quod maritus teneatur cohabitare perpetuo in loco ab uxore deſtinato, eſt contra jus divinum, num. 5. ibid.
Pactum prædictum eſt omninò licitum ex communi Doctorum opinione, n. 6. ibid. & n. 15. p. 149
Pactum inter Conjuges non petendi, nec reddendi debitum eſt validum, n. 14. p. 148
Pactum de non recedendo à certo loco initum inter Conjuges an ſuſtineatur, eſt quæſtio valdè controverſa, n. 1. pag. 295
Pactum prædictum ſuſtinetur ſecundum aliquos, num. 2. ibid.
Pactum præfatum non ſuſtineri defendunt multi Doctores, n. 3. ibid.
Pacto non obſtante de non diſcendo à certo loco, ſi juſta cauſa ſuperveniat diſceſſus, uxor tenetur ſequi virum, n. 4. & 5. p. 276

Papa.

Papa non ſolet diſpenſare matrimonium cum eo, qui reperitur Sacris Ordinibus inſignitus, n. 52. p. 223
Papa quando ex cauſa narratorum manus apponit ſuper aliquo beneficio, ſi narrata non ſunt vera, Papa non intendit præjudicare collatoribus, n. 7. p. 241
Papa de jure poteſt Coadjutorem dare cum futura ſucceſſione n. 9. 255
Vide *Beneficium. Coadjutoria.*
Papa ſi diſponat quod moriente, vel cedente, Coadjutor Canonicatus non poſſit impetrari, quia vult ut pertineat ad Coadjutorem qualiter iſta diſpoſitio intelligatur, num. 37. pag. 256
Papa derogare poteſt Juri poſitivo etiam in præjudicium Tertii, cui fuerit quæſitum, n. 2. p. 267
Papa derogando in conceſſione gratiæ omnibus & ſingulis in contrarium facientibus, dicitur ſufficienter derogare ad excludendam obreptionem, nu. 16. & 17. pag. 268
Vide *Gratia*.
Papa concedendo Coadiutoriam cenſetur motus à neceſſitate & utilitate Eccleſiæ, n. 22. p. 257
Papa non præſumitur voluiſſe præjudicare collatoribus ordinariis, nec illos prævenire circa collationem beneficii nec afficere proviſionem ex futura vocatione, num. 3. p. 260

Paralyſis.

Paralyſis appellatur Morbus increſcens, quia cum patientis ætate augeſcit, n. 8. p. 286
Paralyſis morbus quo magis ætas patientis augetur, altius imprimitur, & vires imbecilliores reddit, num. 9. & 12. ibid.
Paralyſis morbus excuſat à longo itinere & juſtificat impotentiam illud faciendi narratam in gratia, num. 7. ibid.

Pariſius.

Pariſius, in loco hic relato, declaratur, n. 15. p. 283. & n. 10. p. 287

Partus.

Ad Partus actionem requiritur tam matris quam fœtus vegetus calor, n. 5. p. 15
Partus figuræ aliæ naturales, n. 10. p. 16
Partus difficiles in quos morbos mulieres compellant, n. 17 pag. 14
In Partu difficili ſternutare cur bonum, n. 18. ibid.
Partus impoſſibilis eſt quando fœtus brachium primò emittit foras, niſi intrò reduxerit illud, n. 2. ibid.
In Partus actione primarii agentes ſunt vires matris & fœtus, n. 3. ibid. & ſeq.
Partus & Prægnantia non ſunt cauſæ mortis per ſe, num. 5. p. 58
In Partu, & prægnantia, in quo ipſe partus & prægnantia culpari non poſſunt, nullus datur mortis caſus, num. 2. p. 57
Partus Sextimeſtris eſt abortivus, num. 1. p. 62
Partus abortivus lato modo quando dicatur, num. 2. ibid.

Quanto

Quanto Pluribus conditionibus deſtituitur partus ad partum naturalem requiſitis, tanto magis meretur nomen ortus, num. 4. p. 62

Partus abortivus ſtricto modo, num. 3. ibid.
Vide *Femina*, *Mas*.

Partus ſuperfœtari naſcuntur per aliquot dies vel etiam Hebdomadas poſt primum conceptum, num. 1. p. 116

Partus Undecimeſtres ſunt de raro contingentibus, quæ non adaptantur in jure, num. 2. ibid.

Partus ſuperfœtati non adoleſcunt ex Ariſtotele, num. 11. p. 117

Partus Gemellorum ſexu diſparium magis contra Naturam eſt, quam partus Octimeſtris, num. 5. p. 143

Partus geminatio in homine periculi plena, num. 8. ibid.

Partus ex quibusnam cognoſcatur, num. 2. p. 94

Ex naturali Partu nullus morbus ſuccedere poteſt, num. 3. ibid.

Partu exiſtente naturali ſuccedens, morbus, aut mors, ex partu dici non poteſt, num. 1. p. 96

Partus naturalis quando dicatur; num. 2. ibid.

Partus naturalis quinque conditiones, num. 3. ibid.

Verba, *Ex Partus*, in inſtrumento Societatis appoſita quid importent, num. 4. p. 97

Verba, *Ex cauſa Partus*, in inſtrumento Societatis appoſita quid importent, num. 5. p. 96

Partus etiam recentis Puerperiis, quando debeat dici naturalis, num. 7. p. 97

Partus in caſibus exceptis, debet, eſſe primaria, immediata, & finalis cauſa mortis num. 8. ibid.

Partus reddit ipſas mulieres magis ſanas, n. 12. ibid. & ſeq.

Pariendi certum tempus non eſt homini præſtitutum, nu. 7. pag. 211

Partus quinque menſium & quinque dierum Solarium, non eſt naturalis, neque vitalis, nu. 8. ibid.

Partus ſi ante ſeptimum menſem prodeat, non eſt vitalis, num. 9. p. 212

Contrarium, num. 11. ibid.

Partus quinque menſium eſt vitalis ſecundum aliquos, num. 10. ibid.

Hippocratis opinio, quod partus editus ante ſeptimum menſem non ſit vitalis, per Imperatores recepta eſt, & à Legiſtis comprobata, num. 12. ibid.

Partus editus ſeptimo menſe dicitur perfectus, num. 14. ibid.

Menſes ſeptem requiſiti ad ſuſtinendum Partum vitalem an eſſe debeant Lunares vel Solares, num. 18. ibid.

Partus poteſt naſci, & vivere, ſi poſt dies centum & ſexaginta ſex naſcatur; dummodò ſit conceptus in Plenilunio, vel in Interlunio, num. 21. ibid.

Partus editus quinto menſe non eſt vitalis, num. 17. p. 180

Partui mulieri homines intereſſe non ſolent, num. 16. p. 184.
Declara ut num. 19. ibid.

Partus editus in ſexto vel octavo menſe non eſt vitalis, n. 26. ibid.

Alleganti partum non eſſe vitalem incumbit onus probandi, num. 27. ibid.

Partus quadrimeſtris non eſt vitalis, num. 5. p. 265

Pater.

Pater non poteſt donare filio in poteſtate exiſtenti, num. 7. p. 221

Pater donare poteſt filio in poteſtate exiſtenti, contemplatione Matrimonii, num. 8. ibid.

Parentes iram contra filios conceptam facile deponere ſolent, num. 10. ibid.

Pater dotans filiam propriæ obligationi ſatisfacit, nec præſumitur in eo liberalitas, num. 16. p. 233

Pater dicitur major amicus, qui haberi poſſit in mundo, num. 20. p. 264

Paterna pietas abſcondi non poteſt, n. 19. ibid.

Pater tenetur filios naturales alere pro exoneratione ſuæ conſcientiæ, num 24. ibid.

Signa quæ conſueverunt Parentes erga filios exercere, quænam ſit, num. 21. ibid.

Patris certitudo excluditur, ſi mulier cum pluribus viris habuit commercium, num. 6. p. 277

Pectus.

Pectoris partes & muſculi maximè in chordæ tormento anguntur, & diſtenduntur, n. 3. p 64. & ſeq.
Vide *Quæſt. nis Tormentum*.

Pectus & Mammæ in puerperio quomodo ſe habeant, n. 3. pag. 124

Pecunia.

Pecuniæ non computantur inter res ad uſum quotidianum ſponſæ comparatas, num. 75. p. 282

Pecuniarum quantitas probatur juramento partis, quando conſtat in genere de traditione pecuniarum, nu. 76. ibid.

Penis:

Penis brevitas & longitudo cur conceptionem impediant, num. 10. p. 73

Penſio.

Penſio ſi nutu transferri poſſit, mens tranferentis debet, eſſe ſana, num. 7. & 9. p. 54

In transferendo penſiones, non ſufficit, transferentem habere modicam cognitionem, ſed requiritur diſcurſus omnino ſanus, num. 7. p. 56

Penſionis translatio difficilius conceditur, quam impoſitio novæ, num. 9. ibid.

Penſionis ſolutio non poteſt retardari, ſi adſint litteræ illius reſervationis, & conſenſus Titularis, num. 1. p. 204

Penſionis reſervatio non indiget juſtificatione concurrente conſenſu Titularis, niſi gratia reſervationis ſit conditionalis, num. 2. ibid.

Penſionis reſervatio dicitur conditionalis, ſtante clauſula; *ſuper fructibus ad talem ſummam, ut aſſeris, aſcendens* num. 3. ibid.

Conſenſus Titularis præſtitus reſervationi penſionis, non liberat penſionarium in petitorio a juſtificatione narratorum, ſi reſervatio eſt conditionalis, num. 6. ibid.

Declara ut num. 7. ibid.

Penſionem nutu transferre non poteſt is, qui loqui non valet, num. 2. p. 283

Penſio quatenus poſſet nutu transferri, ita certi, & indubitari nutus requirerentur, ut ex illis clara intentio transferenti deſumeretur, num. 3. ibid.

Penſio transferri per nutus non poteſt ab eo, qui habet indultum transferendi cum clauſula, *per te etiam in articulo mortis nominan.* num. 5. ibid.

Voluntas transferentis penſionem, debet eſſe certa, & indubitata, num. 16. ibid.

Penſionis translatio facienda eſt, ſervata forma præſcripta in indulto transferendi, num. 1. p. 287

Penſionis translatio nutibus fieri non poteſt, quando indultum transferendi vult, quod transferens nominet translatarium, num. 2. ibid.

Penſionis translatio per nutus facta, tunc minus ſuſtinetur, quando nutus emanarunt ab infirmo in ultimo vitæ ſpiritu conſtituto, & maxime morbo gravato, & ab importunis adſtantium inſtantiis, num. 3. ibid.

Penſio quatenus poſſet nutu transferri, requirerentur nutus ita certi & indubitati, ut claram transferentis intentionem convincerent, num. 4. ibid.

Penſionis translatio per nutus tunc minus cenſetur valida, ſi deficiat inconcuſſa eorum certitudo & perfecta ſanitas mentis, ac deliberata voluntas transferentis, numero 5. ibid.

Periti.

Peritis in arte magis credendum, quam rationibus in contrarium, num. 12. p. 165

Periti non ſunt eligendi, quando ex probatis clarè reſultat veritas facti, n. 15. p. 171. & ſeq.

Medico atteſtanti de non ſana mente teſtatoris infirmi ſtandum eſt tanquam perito in arte, n. 3. p 172

Peritorum relatione emanata, quando aliæ relationes ſint perquirendæ, n. 6. p. 173

Peritis ſtandum eſt, n. 5. p. 176. n. 13. p. 202

Peritis ſtandum eſt, licet rationes non afferant, numero 6. p. 176

Peritorum judicio ſtandum eſt, n. 17. p. 200

Peritis illis ſtandum eſt, qui ſunt plures in numero, num. 7. pag. 210

Periti dum referunt, ſatis eſt quod jurent de eorum credulitate, n. 13. p. 216

Periti viri tunc adhibendi ſunt, cum Mulieris peritia non eſt habilis ad judicandum an Mulieris impotentia ad coitum ſit medicabilis, nu. 18. ibid.

Periti viri pro judicanda impotentia Mulieris ad coitum an poſſit medelis tolli, ſi non admittantur ad inſpectionem Mulieris, debent ſaltem audire obſtetrices, & ſuper illarum relationibus ſuam proferre ſententiam, num. 19. ibid.
Vide *Obſtetrix*.

Peritis inſignibus in ſua profeſſione fides adhibenda venit, n. 18. p. 218

Peritis in arte plena fides præſtari debet, n. 15. p. 62

Peritia.

Peritia in Teſte perito inſervit pro ratione, num. 9. & 12. p. 244. 245
Intellige ut n. 13

Peſtis.

Peſtis per hyemem ſolet remitti, per æſtatem vero & autumnum magis ſervire, n. 1. p. 48

Peſtis ſigna, n. 2. & 3 ibid.

Peſtis ſigna in cadaveribus ex ea extinctis obſervata, num. 4. ibid.

Peſtis, & morbus peſtilens differunt, nu. 5. ibid. & 18. p. 49
Et quæ ſit illa differentia, n. 9. p. 48
Peſtis particularis non differt ab univerſali, circa quædam, n. 16. p. 49
Mors ex peſte cur excipiatur in inſtrumento ſocietatis officii, n. 7 p. 48
Morbus peſtilens cur etiam non excipiatur, ut excipitur peſtis in eodem ſocietatis inſtrumento, num. 11. & 12. p. 49
Peſtis debet eſſe contagioſa, ut gaudeat ſuis privilegiis quoad prædictam exceptionem, n. 14. ibid.
Contagium in peſte multum facit periculi certitudinem, n. 15. ibid.
Peſtilens febris datur ſine peſte, n. 10. ibid.
Peſtis infectus dicitur poſitus in articulo mortis, n. 4. p. 128
Peſtis eſt morbus incurabilis & divinitus immiſſus, num. 13. p. 129
Declara nu. 44. p. 132
Accedens ad locum peſte infectum dicitur tentare Deum n. 20. p. 129
Peſtis tempore Medicus non conductus, non exiſtentibus aliis, poteſt cogi ad medendum, n. 26. p. 130
Peſtis tempore, ubi plures Medici in loco exiſtunt, quorum nullus mederi velit unus, aut plures cogi poſſunt ad medendum, prout ſors tulerit, n. 28. ibid.
Peſtis tempore ſine contagio poteſt cogi Medicus quilibet ad medendum, non exiſtentibus aliis, n. 26 ibid.
Peſtis tempore Medicus poteſt ſervire per ſubſtitutum, n. 33. p. 131
Vide *Medicus*.
Peſtis eſt magis ſufficiens cauſa mortis, quam quædam Capitis vulnera lethalia, n. 16. p. 139
Peſtis venenum, ut venena externa, ſanos Homines adoritur n. 10. p. 145
Peſtis venenum magis juvenes & robuſtos inficit, quam ſenes, ac debiles, & valetudinarios, n. 11. p. 146
Peſtis venenum qua ratione tam inter externa, quam inter interna connumerari poſſit, n. 18. ibid.
Peſtis venenum cur tam cito putrefactionem avertat, n. 19. ibid.

Phreneticus.
Phreneticus à mente alienatus non poteſt de bonis ſuis diſponere, n. 3. p. 176
Phreneticus præſumitur perſeverare in alienatione mentis, licet quandoque ad propoſitum loqui videatur, num. 8. ibid.

Phtiſis.
In Phthiſim labuntur Homines ex ſanguinis ſputo, num. 9. p. 148
Ex Phthiſi pulmonis ulcera inſanabilia conſequuntur, n. 10. ibi.
Qui ad Phthiſim ſunt propenſi aer frigidus ac tenuis eſt contrariiſſimus n. 7. ibid.
Obſtructiones partium naturalium, etiamſi rebelles, & contumaces ſint, minus vitæ periculum habent, quam habeat Phthiſis, n. 11. ibid.

Pinguedo, pinguis.
Pingues citius intereunt quam graciles, num. 17. p. 91

Piſcis.
Piſces ratione ætatis ſenilis ſunt maximè noxii, numero 5. p. 101.
Piſcium uſus ratione morbi articularis eſt noxius, & idcirco fugiendus, n. 7. ibid.
Piſces male concoquuntur, & facile putreſcunt, num. 10. ibid.

Podagra.
Podagram Venus excitat, n. 2. p. 125.
Podagra laborans, licet non decumbat, & appareat ſanus, ita tamen domi detinetur, ut non poſſit moveri, ne defluant humores, n. 13. p. 204
Vide *Arthritis*.

Pœna.
Pœna verè irrogatur, quando aliquid, quod proprium eſt, abſit, vel abſuturum ſit, num. 4. pag. 228. & n. 13. & 15. p. 222
Pœnæ æquiparatur amiſſio magni lucri, num. 30. & 35. ibid.
Pœnæ metu ad Matrimonium contrahendum nemo induci debet, n. 1. p. 220. & n. 31. p. 222.
Præmium quis referre non debet ex actu pœna digno, nu. 69. p. 282

Pœnitentia.
Pœnitentia ſalutaris non imponitur, in diſſolutione Matrimonii ob impotentiam, quæ provenit à naturali impedimento ſecus ſi ex maleficio. n. 13. & 15. p. 189

Poſſeſſio.
Poſſeſſio probatur per publicum inſtrumentum adeptæ poſſeſſionis & probat ad omnes juris effectus, alio non exiſtente in poſſeſſione, n. 5. p. 234
Poſſeſſio Beneficii dicitur tradita capitulariter, ſi totum Capitulum fuit intimatum ad interveniendum, licet non omnes vocati intervenerint, nam totum jus Capituli remanet in illis, qui interveniunt, n. 8 ibid
Poſſeſſio ſemel probata præſumitur usque ad obitum continuata, & ſuffragatur ſucceſſori ad effectum obtinendi immiſſionem vigore gratioſæ ſubrogationis, numero 4. p. 241
Poſſeſſio beneficii ſemel probata præſumitur usque ad obitum continuata, n. 11. p. 257
Poſſeſſio anterior eſt manutenibilis, n. 16. p. 262
Poſſeſſio proveniens à cauſa infecta non eſt conſiderabilis, n. 17. ibid.
Vide *Manutentio*.
Poſſeſſio abſque ſcientia & patientia ejus, qui poſſidet, alteri acquiri non poteſt, n. 8. p. 271
Poſſeſſione adeptus, non videtur is, qui ita nactus eſt, ut eam retinere poſſit, n. 68. p. 282

Poſſeſſio.
Poſſeſſor ſufficit excludere adverſarium ex illius non jure, n. 19. p. 257

Prægnantia, Prægnantes.
Prægnantiæ ſigna potiora, n. 1. p. 45
Prægnantia certò cognoſci non poteſt, n. 3. p. 46
Prægnantiæ ſigna etiam ex ſimplici menſtruorum defectu apparere ſolent, n. 5. ibid.
Prægnantiæ ſignum maximum eſt motus in utero, num. 9. ibid.
Prægnantia infallibiliter cognoſci non poteſt in omnibus, n. 11. p. 47
Prægnantes quædam, etiam primis menſibus, purgantur, n. 6. p. 46
Prægnantes interdum pro non prægnantibus & è contra, exiſtimantur, n. 12. p. 47
Prægnantia quamvis ſit cauſa mediata mortis, vel impediat adhiberi remedia, non facit ut pecuniæ in ſocietatem datæ non amittantur, n. 13. & 14. ibid.
Prægnantiam quæ ſigna excludant, n. 4. p. 46
Mors ex partu & prægnantia & cur excipiatur in inſtrumento ſocietatis, n. 8. ibid.
Nullus caſus datur mortis in prægnantia & partu, in quo ipſe partus & prægnantia culpari non poſſint, num. 2. pag. 57
Prægnantia & partus non ſunt cauſæ Mortis per ſe, num. 5. pag. 58
Neceſſe eſt dari in prægnantia, & partu aliquos caſus pro lucro, ut contractus ſocietatis ſuſtineatur num. 8. ibid.
Prægnantia nullo tempore certò cognoſci poteſt, univerſaliter loquendo, n. 9. p. 63
In inſtrumento ſocietatis non poſſunt comprehendi omnes caſus mortis in partu aut prægnantia evenientes nu. 1. p. 78
Prægnantes omnes ſanguinem habent deteriorem & non purum, n. 11 p. 97

Præſentatio.
Præſentatio probat obſervantia, licet non fuerit effectum ſortita, n. 11. p. 240. & ſeq.

Præſumptio.
Præſumptio, quod filius ſit mariti, eſt juris tantum, n. 3. p. 193 & n. 4. p. 259
Præſumptio juris quod filius ſit mariti, ceſſat probata abſentia ipſius mariti de tempore conceptionis, num. 4. p. 193
Vide *Infirmitas*, *Senectus*.
Natus præſumitur conceptus nono, vel ſeptimo menſe ante partum, n. 7. ibid.
Præſumptio ſanæ mentis in Teſtatore deducitur ex eo, quod ipſe Teſtamentum ſubſcripſerit, & teſtes intervenerit, n. 18. p. 238
Præſumptiones & conjecturæ attendi non debent requiritur plena probatio, n. 8. p. 216
Contra præſumptionem juris naturalis probatio exactiſſima requiritur, n. 21. p. 259
Vide *Filius*.
Vide *Natus*.
Præſumptio cedere debet veritati, n. 6. p. 288
Præſumptionibus & conjecturis Copula carnalis probari poteſt, etiam ad effectum dirimendi matrimonium, n. 4. pag. 290
Vide *Copula*.
Præſumptio adducta ad effectum incapacitatis, & privationis, debet eſſe concludens, & neceſſaria, num. 13. p. 204

Præ-

Præſumptio fundata in eo, quod poteſt eſſe, & non eſſe, non relevat n. 23. p. 205
Præſumptio una cedit pluribus, n. 25. p. 208. & ſeq.

Primogenitus, Primogenitura.

Primogenitus ad Sacros Ordines promotus excluditur à ſucceſſione Primogenituræ habentis annexum onus ducendi uxorem, non ſecus, ac ſi nunquam fuiſſet, in rerum natura, n. 1. p. 292
Primogenitura habens onus ducendi uxorem ſpectat ad ſecundo genitum, quando primo natus fuit promotus ad Ordines Sacros, n. 2. ibid.
Qualitas uni adiecta in aliis cenſetur repetita, quando verſamur in Primogenituris, n. 5. p. 292
Qualitas in Primogenituris attenditur de tempore delatæ ſucceſſionis, n. 12. p. 293

Princeps.

Principis voluntas ſivè Authoritas, quando adeſt, excludit omnes doli præſumptionem, n. 89. p. 225
Princeps ubi eſt, non poteſt committi dolus, n. 90. ibid.

Principium.

Principium motus eſt ipſa Anima, n. 4. p. 118

Probatio, Probare.

Probationis tempus poteſt arbitrio judicis reſtringi & ampliari ex rationabili cauſa, n. 10. & 11. p. 169
Plura de probatione furoris, & dementiæ ad annullandam profeſſionem, n. 24 & ſeqq. p. 170
Probatio probationem non excludit, n. 26. p. 172
Probatio plena reſultat in ambiguis, ex conjecturis, num. 2. p. 175
Probationes claræ ubi haberi non poſſunt, ſufficit, quod Judex vehementi opinione habeat informationem, n. 8. ib.
Probatio plena requiritur ad effectum invalidandi profeſſionem n. 16. p. 200
Proteſtatio non probatur per Teſtes hebentes intereſſe in cauſa, n. 23. ibid.
Probationes imperfectæ non junguntur ad faciendam plenam probationem, niſi ſint in ſua ſpecie perfectæ, num. 14. pag. 205
Probationem probatam facit publicum inſtrumentum, nn. 1. ibid.
Probatio contra præſumptionem *l. miles*, *§. defuncto*, *ff ad Leg. Jul. de Adulter.* negatur, n. 4. p. 211
Probatio dubia interpretanda venit contra ipſum producentem, n. 56. p. 218
Probationes Teſtium invicem conquaſſari Reo ſufficit, num. 21 ibid.
Probationes concludentiſſime requiruntur, ubi agitur de dirimendo Matrimonio, n. 7. p. 226.
Præſumptiones & conjecturæ attendi non debet, ubi requiritur plena probatio, n. 8. ibid.
Probationes tempore præfixo non faciens, non poteſt de judice conqueri. n. 3. p. 229
Probatio melior dari non poteſt, quam propria confeſſio, n. 4. p. 234
Probationibus per ſcripturas magis ſtandum eſt, quam futuris Teſtium depoſitionibus, n. 24. p. 236
Probatio puritatis, vel impuritatis ſanguinis deſumi non poteſt ex cohabitatione in uno, vel in alio loco ejuſdem Civitatis, n. 15. ibid.
Probatio præſumitur, jam facta, ſi Teſtes fuerunt alias examinati, quæ melius fieri potuit, ita ut nova facultas probandi præſumatur calumnioſe petita, num. 3. p. 235
Probatio filiationis, quando non ſit ſufficiens, num. 2. p. 239
Probatio impotentiæ viri, quæ fit per inſpectionem mulieris, eſt fallax, nec ſufficit ad diſſolvendum matrimonium, n. 3. p. 293.
Probatio unius ex duabus Qualitatibus copulativè narratis, non ſufficit ad validitatem Gratiæ, quamvis qualitas probata potuiſſet ſatis eſſe ad obtinendam gratiam, n. 1. p. 244
Probatio contra propriam Confeſſionem non admittitur, n. 8. p. 249
Ad probationem alicujus rei interdum ſingula, quæ non poſſunt, ſimul unita juvant, n. 15. p. 264
Declaratur n. 16. ibid.
Conjecturæ imperfectæ non conjunguntur, num. 17. ibid.
Probatio perfecta illa dicitur, per quam Judex inclinat ad aliquid credendum, n. 46. p. 275
Probare tenetur quilibet intentionis ſuæ fundamentum, n. 38. p. 241
Probationes concludentes requirunt in cauſis ſeparationis tori, quæ dicuntur arduæ & graves, n. 8. p. 286

Procurator.

Procurator mandatum acceptare dicitur per comparationem, quam facit in actis nomine mandantis, num. 7. pag. 259
Procuratoris revocatio non attenditur, niſi ipſi procuratori & parti colliganti fuerit intimata, n. 8. ibid.
Citatio contra procuratorem revocatum ſuſtinetur, quando revocatio non fuit parti intimata, n. 9. ibid.
Vide *Citatio*.

Profeſſio, Religioſa.

Ad Profeſſionem emittendam non requiritur perfectus rationis uſus, n. 1. p. 92
Ad impediendam Profeſſionem intellectus imperfectio debet eſſe talis, ut auferat integrum rationis uſum, ſicut & in contractu Matrimonii, n. 2. ibid.
In Profeſſione emittenda non magnus, nec omnino perfectus neceſſarius eſt diſcurſus, n. 3. ibid.
Profeſſio valida dicitur, ſi emanavit in ætate legitima, poſt annum profeſſionis cum ſolemnitatibus requiſitis, num. 1 p. 199
Profeſſio de jure communi non vitiatur per morbum quantumvis graviſſimum, n. 2. ibid.
Profeſſio vitiatur propter morbum caducum, ſi ita diſponant conſtitutiones Religionis, n. 3. ibid.
Conſenſus Religionis requiritur in Profeſſione Religioſi, n. 5. ibid.
Profeſſionis actus eſt ultro citroque obligatorius, tam ex parte Religionis, quam Religioſi, n. 6. ibid.
Profeſſio, ut invalidetur Morbo caduco, probari debet de tempore ſequutæ profeſſionis, n. 7. ibid.

Proximior.

Proximior quis probatur, quando non comparet, qui proximiorem ſe eſſe probet, n. 14. p. 180
Proximior venit eligendus, ſi inter illos de parentela, ex quorum numero ſit facienda electio, plures concurrant habentes qualitates requiſitas a teſtatore, numer. 1. pag. 186
Teſtator, vocans ſimpliciter proximiores de parentela, cenſetur intellexiſſe de proximiore gravati, numer. 5. ibid.
Proximior gravati qui ſit ejus hæres, præfertur in ſucceſſione feudi, n. 15. p. 187.
Proximior ultimo defuncto præfertur in renovatione emphyteuſis, quæ ſit ex æquitate, *l. 1. ff. de aqu. quotid. & aſt.* n. 16. ibid.
Teſtator mandans eligi unum Doctorem de familia ad ſucceſſionem, poteſt eligi Doctor etiam minus proximior, relicto proximiori, n. 20. ibid.
Declaratur n. 21. ibid.
Proximior dicitur, qui probat ſe eſſe in certo gradu, dum alius non comparet, qui ſe proximiorem eſſe doceat, n. 6. p. 250

Proximitas.

Proximitas gravati, vel gravantis, an ſit attendenda, eſt quæſtio valde controverſa inter Doctores, nec facilè dignoſci poteſt, quænam opinio ſit magis communis, n. 2. p. 186
Proximitas gravati eſt attendenda ſecundum opinionem magis communem, n. 3. ibid.
Conjecturæ admittuntur ad dignoſcendum, an ſit attendenda proximitas gravati, vel gravantis, n. 4. ibid.
Proximitas Teſtatoris attenditur in primo inſtituto, tanquam proximiores; eo vero admiſſo, gravati proximitas attendenda venit, n. 7. ibid.

Pubes, Pubertas.

Pubertati proximi illi dicuntur, qui ab ea ſolum diſtant per ſex menſes, n. 4. p. 177
Pubertati proxima dicitur mulier, quæ in undecimo, vel circa duodecimum annum, eſt conſtituta, ſecundum aliquos, n. 7. p. 197
Pubertati proximus dicitur, qui ab illa diſtat ſolum per ſex menſes, vel minus, ſecundum aliquos: & hæc opinio venit amplectenda, n. 8. p. 198. & 11. ibid.
Et tenetur communiter à Doctoribus n. 12. ibid.
Et approbatur à Rota Rom. n. 13. ibid.
Pubertati proximus dicitur, qui eſt circa finem pupillaris ætatis vel ipſam exceſſit per tres dies ſecundum Hoſtien. n. 10. ibid.
Pubertatis tempus anticipare poteſt coeundi potentia, n. 16. ibid.
Pubertas in muliere requirit ætatem duodecim annorum, n. 2. p. 262

Puer, Puella.

Pueri, ob nimium frigiditatem & humiditatem cerebri, Epilepſiæ obnoxii ſunt, n. 1. p. 2
Puer valet manens in utero, ut Mater valet, n. 6. p. 189
Puer non præſumitur aliquid feciſſe doloſe contra Præceptum teſtatoris, n. 91. p. 225
Puer natus ex uxore, etiam adultera, cenſetur mariti, nu. 3. p. 259

Digitized by Google

Puella, quæ patitur ſe explorari & tangi à viris ad referendum ejus virginitatem, non diſcreta, ſed innocens & imbecillis judicii ex tali permiſſione apparet, n. 25. p. 198. & ſeq.

Puella impubes non poteſt contrahere matrimonium, niſi ſit viripotens, & diſcretio ſuppleat ætatem, num. 17. p. 197. 198

Puella fugit ſenis amplexum, n. 48. p. 282

Puerpera.

Puerperæ niſi in partu rite expurgentur, multis malis conflictantur, n. 1. p. 20

Puerperium.

Puerperii tempus ſecundum Hippocratem ad quem diem extendatur, n. 6. p. 97

Puerperium vulgo *Capoparto* appellatur, n. 9. p. 210

Pulchritudo.

Pulchritudo non conſideratur niſi in magno corpore, n. 3. pag. 105

Pupillus.

Pupilli melius, & ſecurius penes matrem educantur, num. 1. p. 251

Utilitas magna ex omnibus partibus movere debet animum judicantis, in arbitrando loco, ubi pupillus ſit educandus, n. 2. ibid.

Pupillis æqualiter providere ſemper fuit præcipuum Legislatoribus, nedum ut alantur, ſed ut liberalibus artibus inſtruantur, n. 4. ibid.

Pupillus educandus eſt ibi, ubi ejus jura validius defendi poſſunt, abſque impenſa, ac etiam patrimonii diminutione, n. 8. ibid.

Q

Quadrimeſtris.

QUadrimeſtris partus non eſt vitalis, n. 5. p. 265

Quæſtionis tormentum.

Quæſtionis tormento exponi non debent, qui thorace ſunt anguſto, n. 5. p. 65

Pectoris partes & muſculi maxime in chordæ tormento anguntur & diſtenduntur, n. 3. p. 64. & ſeq.

A chordæ tormento immunes eſſe debent, qui cauteria geſtant in brachiis, n. 4. p. 65

Qualitas.

Qualitas quando eſt fundamentum alicujus probari concludenter, & non præſumptive, n. 2. p. 203

Qualitas in una parte diſpoſitionis adjecta, non cenſetur repetita in alia, n. 26. p. 187

Qualitas uni nominato adjecta non cenſetur repetita in aliis poſtea nominatis, n. 27. ibid.

Qualitatis repetitio ceſſat, ratione evitandi abſurdum, n. 28. ibid.

Qualitas morbi non probatur niſi à Peritis, n. 8. & 9. p. 191

Qualitas morbi ex accidentibus potiſſimum dignoſcitur, n. 15. p. 200

Qualitas morbi doloribus maximè oſtenditur, num. 15. p. 245

Qualitas narrata Papæ in impetratione gratiæ eſt plenè juſtificanda, n. 3. p. 256

Qualitas narrata Papæ non eſt juſtificanda, ſi ſoleat Papa abſque dicta qualitate gratiam concedere, num. 14. p. 257

Qualitas animi non poteſt aliter probari, quam per actus exteriores, n. 9. p. 248

Qualitas ubi ad certum effectum requiritur, non eſt curandum de modo illam adimplendi, dummodo habeatur, n. 8. p. 250

Qualitas adjecta uni verbo, illud qualificat, & actum in diverſa ſpecie reponit n. 9. p. 253

Qualitas requiſita à Teſtatore certo tempore, debet in eo verificari, n. 14. p. 266

Qualitas legitimitatis, expreſſa in certo gradu ſubſtitutionis, an cenſeatur repetita in aliis, num. 22. 23. & 24. p. ibid.

Dictio, *ut ſuprà*, repetit qualitates antea requiſitas, n. 25. ibid.

Qualitatem non habens, eo modo, quo teſtator requiſivit, non excludit ſubſtitutum, n. 15. ibid.

Infirmitatis qualitas probatur per teſtes deponentes de viſu & publico auditu, n. 16. p. 267

Vide *Infirmitas*.

Qualitas infirmitatis narrata in impetratione gratiæ eſt juſtificanda, n. 1. 3. & ſeqq. p. 268

Qualitas uni adjecta in alii cenſetur repetita, quando verſamur in Primogenituris, n. 5. p. 292

Qualitas primo adjecta regulariter in omnibus repetita cenſetur, n. 7. ibid.

Qualitas primo adjecta tunc maximè in omnibus repetita cenſetur, quando eadem concurrit ratio, n. 8. p. 293

Qualitas in Primogenituris attenditur de tempore delatæ ſucceſſionis, n. 12. ibid.

Quinquemeſtris.

Quinquemeſtris partus non eſt vitalis, n. 17. p. 180

Quinquemeſtris partus, ſecundum aliquos eſt vitalis, nu. 10. p. 212

Quinquemeſtris partus & quinque dierum ſolatium, non eſt naturalis nec vitalis, n. 8. p. 211

Vide *Partus*.

R

Ratio.

RAtio & Memoria habent diſtinctas ſedes, num. 6. pag. 30

Ratio & memoria requirunt inſtrumenta diverſimode temperata, n. 7. ibid.

Ratio de neceſſitate non læditur, etiamſi memoria in totum deperdita ſit, n. 8. ibid.

Ratio cum memoria amittitur, ſi frigida intemperies nimium intendatur, n. 13. p. 31

Ratione illæſa permanente, imaginatio lædi poteſt, n. 5. p. 30

Vide *Imaginatio*.

Ratio plus læditur in ſoporoſis affectibus, quam in phrenitide, n. 6. p. 53 & ſeq.

Rationis uſus perfectus non requiritur ad profeſſionem emittendam, n. 1. p. 92. & n. 9. p. 93

Vide *Profeſſio Religioſa*.

Rationis uſum actus non excludentes, & intellectus, ſeu mentis exilium non inducentes teſtamenti factionem non tollunt, n. 12. p. 208

Rationis uſus ac judicii non excluditur actu impatientiæ ex morbi ſævitia cauſati, n. 13. p. 229

Recidiva.

Recidiva brevi tempore ſuperveniens, præſumitur ex prima cauſa, n. 6. p. 171

Redhibitoria actio.

Redhibitoria utilis datur etiam in libris, quando propter vitium latens expedit eos non habere, vel multum impeditur eorum uſus, n. 1. p. 185

Vide *Vitium*.

Redhibitoria datur in totum, quando libri ſunt venditi unico pretio, & unus ſine alio manet imperfectus, num. 6. p. 186

Redhibitoria non datur emptori ſcienti vitium, numer. 7. ibid.

Redhibitoria ceſſat quando vitium ſupervenit, n. 8. ibid.

Tempus ſex menſium Redhibitoriæ præfinitum, currit a die ſcientiæ, n 9. ibid.

Redhibitoria non habet locum quando vitium eſt modicum, n. 10. ibid.

Regula.

Regula non coarctatur, ſi afferantur aliqui caſus exempli gratia, n. 69. p. 284

Regula Cancellariæ de non judicando juxta formam ſupplicationis, quando ceſſet, n. 28. p. 258

Et qualiter ſit intelligenda, n. 30 ibid.

Relatio.

Relatio fit ad proxima, non autem ad remota, num. 11. p. 293

Reminiſci.

Reminiſci & Recordari quid ſint, n. 10. p. 30

Reminiſci & Recordari non eſt ſimpliciter idem, num. 9. ibid.

Remiſſoria.

Remiſſoria non conceditur ſine fumo, quando materia eſt objectiva, n. 2. p. 235

Remiſſoria, non datur ſi illa tendat ad detegendam falſitatem, cujus fumus non datur, n. 6. ibid.

Remiſſoria non conceditur, ſi inſurgat præſumptio, quod articuli ſint potius imaginarii quam veri, & quando dicta præſumptio oriatur, n. 9 ibid.

Remiſſoria non datur ad probandam rem inveriſimilem, & quaſi impoſſibilem, n. 13. ibid.

Remiſſoria, ad probandum contrarium ejus, quod quis fuit confeſſus, non creditur, n. 9. p. 249

Renunciare, Renunciatio.

Renunciatio eſt res gravis, nec de facili admittenda, num. 3. p. 153

Si ex cauſa morbi renunciare licet Epiſcopatui, videndum primo, an morbus ſit ſanabilis, necne, numero 1. ibidem.

Digitized by Google

Renunciare Epiſcopus non poteſt Epiſcopatui ex omni infirmitate, ſed ex illa, ex qua redditur inhabilis ad exercenda munera Epiſcopatus, num. 4. p. 153
Renunciari poteſt Epiſcopatui ob aeris intemperiem, num. 5. ibid. & 14. p. 154
Vide *Aer*.
Renunciatio Epiſcopatus, ſi fieri poteſt ob Cæcitatem, poterit etiam fieri propter periculum ejusdem cæcitatis, nu. 7. p. 153
Vide *Cæcitas*.
Renunciare poteſt quilibet favori ſuo, num. 13. p. 251
Renunciari non poteſt juris habenti aliquam mixturam cum honore, & voluntate Teſtatoris, num. 14. ibid.

Res judicata.

Res judicata reſultans ex non proſecutione appellationis, exequenda venit, non ſecus, ac ſi appellatio non fuiſſet interpoſita, num. 5. p. 259
Stante re judicata, merita cauſæ non ſunt amplius diſcutienda, num. 16. ibid.

Reſidentia, Reſidere.

Neceſſitas corporis, ut excuſet a Reſidentia, debet eſſe rationabilis, & talis quod per alias, perſonas non poſſit tractari num. 5. p. 181
Cauſa juſta non excuſat à Reſidentia niſi etiam concurrat licentia Superioris, num. 8. ibid.
Fructus non Reſidenti non debentur, num. 1. ibid.
A Reſidentia non excuſatur abſens, ob negotium, quod per procuratorem gerere poterat, num. 6. ibid.
Lis quando ſit legitima cauſa abſentiæ, ſeu non reſidentiæ in beneficio, num. 9. ibid.
Vide *diſtributiones quotidianæ*.
A Reſidentia excuſant infirmitas, ſeu corporis neceſſitas, vel evidens Eccleſiæ utilitas, num. 4. ibid.
Vertigo, & ſtomachi debilitas quando excuſent a Reſidentia, num. 1. p. 190
Reſidere, & intereſſe differunt, num. 5. p. 191
Decretum directum ad Reſidentiam, non eſt trahendum ad intereſſentiam, num. 6. ibid.
Capitula Eccleſiarum non poſſunt condere ſtatuta ſuper Reſidentia, num. 10 p. 192
Senio confecti, etſi non reſideant, non admittunt diſtributiones, num. 7. p. 198

Reſignare, Reſignatio.

Reſignatio Officii coram Notario & Teſtibus valet, quando in ejus erectione id fuit cautum, num. 3. p. 261
Reſignatio Officiorum poteſt non admitti a Superiore, quando poteſt dubitari, quod illa fiat in fraudem imminentis vacationis, num. 11. ibid.
Vide *Officium*.

Reſpiratio.

Reſpirationis privatio eſt ipſa mors, num. 16. p. 121
Reſpirationis & pulſus, eſt una eademque neceſſitas, num. 17. ibid.
Sine reſpiratione Homo vivere non poteſt, ne per momentum quidem, num. 14. p. 150
Poteſt quis ſine apparente reſpiratione vivere, nunquam autem ſine tranſpiratione, quæ non apparet, numero 17. ibid.
Reſpiratio quarum partium officio fiat, num. 18. ibid.
Quomodo fiat, ut ſine apparente reſpiratione homo per aliquod tempus vivat, num. 19. ibid.
In Reſpiratione magis læduntur Viri, quam mulieres, num. 11. p. 163

Reſtituere in integrum.

Reſtituitur quis ex cauſa, ut Conditio habeatur pro impleta, num. 84. p. 225
Non reſtituitur Minor in integrum, ſi transgrediatur voluntatem Teſtatoris in committendo, num. 79. p. 224
Reſtituitur mulier adverſus ſolutionem, non autem adverſus Matrimonium, num. 92. p. 225

Reſtitutio in integrum.

Reſtitutio in integrum competit minori, qui omittit adimplere ordinata a Teſtatore, num. 78. p. 224
Absque Reſtitutione in integrum ſuccurritur minori, qui omiſit implere præceptum Teſtatoris, num. 83. p. 225
Reſtitutio in integrum, quæ conceditur Minoribus, eſt favorabilior illa, quæ conceditur abſentibus, num. 86. ibid.
Reſtitutio in integrum Minori cuilibet competit, etiamſi agatur de commiſſione, non autem eſt de omiſſione, nu. 94. ibid.
Reſtitutio in integrum peti & terminari debet in quadriennium a tempore, quo lapſus fuit annus, vel biennium, num. 4. p. 259

Reſurrectio, Reſurgere.

Reſurrexiſſe mortuum qui vult probare, tenetur ante probare illius mortem, num. 1. p. 149
Reſurrectio probari non poteſt, morte non probata, n. 9. ibid.
Reſurrectio mortuis tantum hominibus competit, num. 10. ibid.
Reſurrectionis non ſunt capacia Bruta mortua, num. 11. ibid.

Retentio.

Retentio non competit, quando creditum non eſt omnino certum, clarum, & liquidum, num. 18. p. 272

Retrotractio.

Retrotractio non habet locum, quando res devenit ad ſtatum, a quo non poteſt, num. 25. p. 255
Retrotractio in actu conditionali retrotrahi non poteſt in præjudicium ejus, cui medio tempore fuit jus quæſitum, num. 26. ibid.

Reus.

Reus in ſuis exceptionibus fungi debet partibus actoris, n. 39. p. 282
Reo ſufficit teſtium probationes invicem conquaſſari, num. 21. p. 218
Reo ſufficit excludere adverſarium per non jus ipſius, nu. 19. ibid.

Robur.

Robur Senectuti adjungi non poteſt, num. 12. p. 91
Ob virium robur aliquando Homines in morbis diutius vivunt, quam deberent & è contra, num. 4. p. 90
Ratione majoris, vel minoris vigoris unus eidem cauſæ magis, aut minus reſiſtere poteſt, quam alius, num. 11. pag. 91
Robur nullum habent ſenes, num. 5. p. 162
Vis ubi major eſt, celeritatem etiam operationis eſſe oportet, num. 25. p. 164
Robur virium neceſſarium eſt ad vitam traducendam, num. 13. p. 120
Vires in Senibus non præſumuntur, num. 21. p. 142

Rolandus.

Rolandus *conſ*. 44. *lib*. 4. declaratur, num. 15. p. 233

Roma.

Romana Civitas omnibus præcellit, litteris, & bonis moribus; in qua Gymnaſia, & Academiæ, Seminaria, & Ludi Magiſtri florent; qui Pueris ſumma cum diligentia, & amore aſſiſtunt, & invigilant, ut Virtutibus illos imbuant & exornent, num. 3. p. 251.
Romanum cœlum, cui debitum eſt, quod aliis præferendum ſit circa aeris temperiem, & ſitus præſtantium, & rerum affluentiam pro ſalute corporis tuenda, num. 6. ibid.

S

Sævitia.

SÆvitiam Viri, uxori alleganti onus probandi incumbit, num. 1. p. 227
Sævitia Viri ad effectum ſeparationis Tori, quæ cauſa eſt gravis & ardua, plene & concludenter probari debet, n. 2. ibid.
Sævitia Viri ad inducendam ſeparationem Tori, magna eſſe debet, num. 3. ibid.
Sævitia in uxorem non inducitur ex unico actu, ſed inſpicitur, an adſit conſuetudo & frequentia, num. 9. p. 228
Sævitia ad effectum ſeparationis Tori probari debet talis, ut ſit apta incutere metum gravem & cadentem in Virum conſtantem, num. 10. p. 286
Adeo ut non poſſit mulieri trepidanti conſuli per cautionem, & num. 11. ibid.
Sævitiæ unicus actus licet atrox, non eſt ſufficiens pro ſeparatione Tori, num. 12. ibid.

Salus.

Saluti alienæ proſpicere nullus tenetur periculo propriæ, n. 18. p. 129
Dic ut num. 42. & 45. p. 132
Primum charitatis opus eſt propriæ ſalutis curam gerere num. 19. p. 129
Salus publica privatæ ſaluti anteponenda, num. 37. p. 131
Salutis publicæ intereſſe præponderat cuicunque exceptioni in contrarium, num. 42. p. 132
Nullus tenetur ob Corporis ſalutem recuperandam, remedium admittere aſperum & ſummi cruciatus, num. 14. p. 161

Sanatio.

Sanationes inſtantaneæ in morbis longis non fiunt naturaliter; quamvis fiant in acutis, num. 1. p. 9
Sanatio inſtantanea in morbis diuturnis naturæ repugnat, num. 7. p. 11

Digitized by Google

Ad celeres ſanationes quæ conditiones requirantur ex parte naturæ, n. 6. p. 11

Sanatio miraculoſa.

Sanationes, quæ ob aliquam criſim præcedentem referri poſſunt ad opus Naturæ, non judicantur miraculoſæ regulariter, n. 10. p. 2

Sanationes miraculoſæ debent fieri in ſtanti & eſſe perfectæ, n. 6. p. 7.

Sanatio miraculoſa fit in inſtanti, & abſque ulla naturæ operatione, n. 5. ibid.

Sanationes miraculoſæ circa morbos difficiles contingunt, n. 6. ibid.

Sanationes inſtantaneæ, ut miraculoſæ dicantur, quas conditiones requirant, n. 3. p. 9

Sanationes inſtantaneæ in morbis longis, ſunt miraculoſæ, n. 1. ibid.

In Sanationibus miraculoſis duo de neceſſitate concurrere debent, n. 1. p. 13

Ars & Natura excludi debent in probandis Sanationibus miraculoſis, n. 1. p. 15

Sanatio miraculoſa debet eſſe undequaque perfecta, n. 17. p. 16

Sanationes multæ miraculoſæ exiſtimantur de quibus jure dubitari poteſt, n. 6. p. 15

Quæ conditiones obſervandæ ſint in Sanationibus miraculoſis, n. 7. ibid. & ſeq.

Sanguis.

Caro nihil aliud eſt quam Sanguis concretus, n. 2. p. 66

Sanguis coagulatur ob fibras, n. 15. p. 67

Sanguinis miſſio ſic interdum neceſſaria eſt, ut ea omiſſa aut retardata, ægri aliquando pereant, n. 5. p. 68. & ſeq.

Hiſtoria Galeni ad propoſitum, n. 1. ibid.

Vide *Medicus.*

Sanguinis fluxus in Puerpera qualis, ac qualis menſtruata, n. 8. p. 124

Sanguinis extravenatus in jugulo repertus, non ſolum ex ſtrangulatione per vim externam facta, ſed etiam ex ea, quæ per vim internam fit, adnotari ſolet, n. 5. p. 75

Sanguinis promptuarium ſunt vena & arteria magna, n. 2. p. 79

Sanguinis ſputum ſemper malum, n. 3. p. 147

Ex ſanguinis ſputo Homines in Phthiſiam labuntur, n. 9. p. 148

Sanguinis effluxio in Muliere quæ abortivit, & febri laborat, non febri, ſed abortui tribui debet, n. 11. p. 202

Sanguine purus quis præſumitur, dum non probatur contrarium, n. 1. & 7. p. 235

Sanguinis impuritas probatur ex ſola fama & æſtimatione, n. 16. p. 236

Sanitas.

Sanitatem perfectam non probant, deambulare, exire domo, & actus ſimiles, cum fieri poſſint etiam ab infirmis pro recuperanda valetudine, n. 11. p. 191

Sanitas ſenis non eſt abſolute ſanitas, n. 14. p. 91

Sanus, Sanitas.

Sanatus quis dicatur, n. 8. p. 102

Sanus quando nam quis dici debeat, n. 9. p. 103

Sarnenſis.

Sarnenſis, *in loco hic allegato*, declaratur, n. 15. & 10. pag. 263

Sciatica.

Sciatica inter articulares omnes dolores, moleſtior & contumacior eſt, n. 7. p. 9. & n. 2. p. 10

Ex Sciatica ægrotantes ſæpiſſime claudi fiunt, numer. 8, pag. 9

Siatica Vere exacerbatur, aut de novo prehendit, num. 10, p. 10

Vide *Podagra*.

Scriptura privata.

Scriptura privata uti de antidata ſuſpecta in concurſu publici inſtrumenti, non eſt attendenda, n. 6. p. 271

Semen.

Semen humanum cum brutino commixtum, an aliquid generare poſſit, n. 1. & 2. p. 36. & 37

Nihil in principio conceptionis formatur, quod ex ſemine non ſit, n. 12. p. 38

Semen maris eſt principium formationis fœtus, num. 6. pag. 66

Declaratur, n. 11. ibid.

Semen prope uterum emiſſum abſque penis intromiſſione, an ſufficiat ad conceptionem, n. 1. p. 71

Vide *Uterus*.

Seminis tenuiſſimi ſpiritus ne per momentum quidem poſſunt in aere externo conſervari, n. 6. p. 72

Seminis a mare effuſio, & attractio ab utero, non ſufficiunt ad hoc ut conceptio ſequatur, n. 8. p. 72

Si Seminis effuſio prope uterum ſufficeret ad conceptionem, ſupervacanea eſſet maris & fœminæ conjunctio per penis intromiſſionem in uterum, n. 7. ibid. & n. 11. p. 73.

Ex parte tantum ſeminis fieri poteſt conceptio, num. 13. ibid.

Seminis attractio fit ab ipſo utero appetitu ſenſitivo moto ad ipſum attrahendum, n. 15. ibid.

Ex qualitate carnium ſenilium habetur qualitas ſeminis ſenilis, n. 12. p. 142

Semen eſt ſanguis exquiſite coactus, n. 12. ibid.

Senex.

Senes ex confirmatis & diuturnis morbis ſecundum naturæ ordinem non convaleſcunt, n. 1. p. 5

Senes frigidis morbis corripiuntur, n. 6. ibid.

Senes conflictantur morbis nervoſarum partium, numer. 9. ibid.

Morbi increſcentes in ſenibus, qui n. 10. ibid.

Senes ex articulorum morbis non convaleſcunt, n 3. p. 6

In ſenibus dolores coxendicis fiunt maxime diuturni, n. 5. p. 11

Senes ſani dicuntur, licet debiles ſint, n. 5. p. 121

Senes generare poſſunt quandocunque poſſunt coire, nu. 1. p. 141

Non eſt quid rarum & inſuetum, ſed naturale quod ſenes etiam in ætate decrepita generare poſſint, n. 2. ibid.

Vide *Generare*.

Senes multiplici ex cauſa ſunt inepti ad Generationem, n. 9. ibid.

Ex ipſa rei natura fit, ut ſenes tranſacto anno quinto ſupra ſexageſimum, non ſint amplius apti ad generandum, n. 10. ibid.

Vires in ſenibus non præſumuntur, n. 21. p. 142

Senibus eſt familiaris viſus obtuſus, n. 12. p. 154

Vide *Viſus*.

Senes nulli robur habent, n. 5. p. 162

Senis ſanitas non eſt abſolute ſanitas, n. 14. p. 91

Senes minima cauſa male accipit, n. 15. ibid.

Senibus parum cibi offerri debet, ſed optimi ſucci, ob caloris imbecillitatem, n. 12. p. 101

Senes etiam decrepiti de Jure Canonico poſſunt Matrimonium contrahere, niſi alio impedimento laborent, n. 25. p. 233

Senex dici non poteſt qui quinquageſimum annum non excedit, n. 24. p. 187

Senex an quis dicendus ſit, judicis arbitrio relinquitur, nu. 9. p. 250

Senex mala valetudine affectus inhabilis reputatur ad generandum, n. 6. p. 294

Senium, Senectus.

Senium & decrepitas, quæ ætas dicatur, n. 3. p. 4

In ſenio dolores coxendicis ſunt diuturni, n. 5. p. 11

Senium cur ſit legitima cauſa obtinendi coadjutorem, n. 2. p. 119

Vide *Venus*.

Ex ſenectutis culpa viſus præ omnibus ſenſibus detrimentum recipit, n. 10. p. 153. & ſeq.

Vide *Viſus, Viſio*.

Senectus retardatur, aut acceleratur pro majori, aut minori virium robore, n. 5. p. 155

Senectus ætati conſiſtentiæ comparata, viribus illi omnino cedit, n. 3. p. 162

Senectuti robur adjungi non poteſt, n. 13. p. 91

Senectus ipſa eſt morbus, n. 5. p. 190

Senio confectus dicitur Octogenarius, n. 4. ibid.

Senio confecti, etſi non reſideant, non amittunt diſtributiones, n. 7. p. 191

Senio, vel morbo impeditus lucratur diſtributiones quotidianas, n. 1. ibid.

Vide *Diſtributiones Reſidentia*.

Senectus, vel abſentia, aut alia ſimilis impoſſibilitas acceſſus ad uxorem, faciunt ceſſare præſumptionem, quod filius ſit mariti, n. 5. p. 239

Sententia.

Sententia non eſt præcipitanter ferenda in his, quæ concernunt periculum animæ, n 9. p. 181

Sententiæ validitas colligitur ex revolutione actorum, n. 1. p. 229

Sententia præcipitanter lata, eſt nulla, & invalida, nu. 2. ibid.

Sententia tribuit aliqualem præſumptionem boni juris etiamſi ab ea fuerit appellatum, n. 7. p. 190

Sententia tranſit in judicatum ſi appellans intra triginta dies non redeat pro apoſtolis, vel cauſam committi non faciat, n. 1. p. 259

Vel ſi infra annum, & ex cauſa biennium non fuerit appellationem proſecutus, n. 2. p. 259
Sententiæ validitas colligitur ex revolutione actorum, n. 6. ibid.
Sententia lata eadem die qua fuit inhibitio præſentata, præſumitur lata ante executionem inhibitionis, numer. 12. ibid.
Sententia injuſta executionem non meretur, n. 1. p. 283

Septimeſtris.

Septimeſtris pro ratione naſcitur, n. 5. p. 62
Quiſnam ſeptimeſtris ab Hippocrate dicatur pro ratione natus, n. 6. ibid.
Septimeſtres ut plurimum intereunt, & ex multis pauci ſervantur, n. 10. p. 63
Septimeſtres omnes inabſoluti naſcuntur, & nullam firmitudinem habent, n. 18. p. 64
Septimeſtris fœtus ex communi eſt vitalis, n. 1. p. 118
Septimeſtres fiunt a fortitudine virtutis, n. 11. p. 119
Septimeſtres ob eorum fortitudinem ortum in ſeptimo accelerant, n. 12 p. 137
Septimeſtres licet ut plurimum non vivant, non omnes rejiciuntur tanquam non vitales, n. 12. p. 144

Septuagenarius.

Septuagenarii prolem aliquando ſuſceperunt, num. 12. pag. 294

Servitium

Servitium præſtitum fuiſſe Eccleſiæ poſſeſſore beneficii habentis ſervitium annexum præſumitur, numero 12. pag. 257
Vide *Beneficium*.

Sexagenarius.

Sexagenarii viri vegetæ virtutis generare poſſunt, num. 1. p. 38
Sexagenarii & ætate majores coire, & generare poſſunt, n. 2. p. 121
Declara, ut n. 7. p. 122
Sexagenarius Matrimonium contrahere non impeditur, nu. 19. p. 233
Sexagenarius ſuſpiciendæ prolis ſpe deſtitutus non dicitur, n. 20. ibid.
Sexagenarii a contrahendo Matrimonio arcebantur ex rigore Legis Papiæ Popeæ, n. 21. ibid.
Sexagenarius non caret facultate generandi, n. 26. ibid.
Sexagenarium non eſſe habilem ad generandum de jure præſumitur, n. 3. p. 294

Sextimeſtris.

Sextimeſtris dicitur abortivus, n. 1. p. 62
Vide *Partus*.

Signatura.

Supplicationis ſola ſignatura ſufficit quando non agitur ſuper canonizatione gratiæ, ſed ſuper abſolutoria, quam quis petit tanquam poſſeſſor, n. 29. p. 258
Vide *Gratia*.

Similitudo.

Similitudo natorum ſecundum communem opinionem dependet ab imaginatione matris n. 1. p. 103
Similitudo nati ad præſumptum parentem nihil relevat, & cur, n. 2. ibid.
Experientiæ plures comprobantes ſimilitudinem Natorum eſſe ab imaginatione remiſſive, n. 3. ibid.
Similitudo duplex eſt, naturalis, & accidentalis, n. 4. ibid.
Nunquam determinari poteſt, an ſimilitudo de qua agere contingit, ſit naturalis, vel accidentalis, n. 5. ibid.
Similitudo eſt effectus patens, ad ſuas naturales cauſas referendus, n. 6. ibid.
Imaginatio, dato quod ſit cauſa ſimilitudinis Natorum, eſt ſolum accidentalis cauſa, n. 10. p. 104
Vide *Imaginatio*.
Similitudo non conſideratur ſolum inter Parentes, & filios, ſed etiam inter fratres, & inter alias perſonas, num. 12. ibid.
Cauſatorum conſimilium cauſæ debent eſſe conſimiles, n. 13. ibid.
Vide *Cauſa*.
Similitudo ſemper probare debet filiationem, numer. 15. ibid.
Similitudo ad nullam aliam cauſam referri poteſt, quam ad facultatem formatricem reſidentem in ſemine progenitorum, n. 16. ibid.
Similitudo non eſt ſufficiens conjectura ad probandam filiationem, n 9. p. 193
Similitudo nati indicat filiationem ejus, cujus faciem repræſentat, n. 11. p. 247
Vide *Filiatio*.
Garamantes, & ſuperioris Lybiæ populi ex ſimilitudine formæ proprios liberos agnoſcunt, n. 12. p. 247
Similitudo natorum non eſt levis, ſed urgentiſſima conjectura ad probandam filiationem, n. 13. ibid.
Similitudo natorum non a ſimplici imaginatione, ſed magis ab inſiti temperamenti convenientia regulariter proficiſcitur, n. 14. ibid.
Similitudo per ſe non præbet conjecturam relevantem filiationis n. 14. p. 264
Similitudo ex imaginatione Mulieris concipientis cauſari ſolet juxta Juriſtarum ſententiam, n. 7. p. 178
Vide *Aſſimilatio*.

Societas.

In Societatis inſtrumento non poſſunt comprehendi omnes caſus mortis in partu aut prægnantia evenientes, n. 1. p. 78
Vide *Prægnantia*.
Vide *Mors*.
Vide *Abortus*.
Societatis Officio lucro locus non eſt in caſu excepto in inſtrumento, n. 1. p. 165
Contractus ſocietatis officii unde reddatur licitus, num. 9. p. 97
In inſtrumento ſocietatis quinam mortis caſus in partu excipiantur, n. 1. p. 98

Solutio.

Solutio plures in partes diviſa, incommodiſſima eſt Creditori, n. 12. p. 281

Somnus.

Somni innaturales ſunt conjuncti cum febre ut plurimum, n. 8. p. 43
Somno naturali oppreſſus non habet rationis uſum, & comparatur dementi, an mortuo, n. 3. p. 53
Vide *Sopor*.

Sopor.

Soporoſi affectus omnes conveniunt in ſenſuum internorum læſione n. 1. p. 53
Soporoſi affectus ſpoliant hominem rationis & memoriæ uſu, n. 2. ibid.
Soporoſi affectus apoplexiæ finitimi ſunt, & tunc interficiunt cum in apoplexiam terminantur, n. 4. ibid.
In ſoporoſis affectibus Ratio magis læditur quam in phreñitide, n. 6. ibid.

Soror.

Sorores germans eſſe quaſdam mulieres probatur ex fide Baptiſmi, in qua filiæ eorundem parentum enunciantur, n. 15. p. 290
Sorores eſſe probantur mulieres ex eo quod uti tales ſeſe tractarunt, n. 16. ibid.
Sorores eſſe probantur mulieres eſt teſtibus deponentibus, quod uti tales ab earum parentibus fuerunt tractatæ, n. 17. ibid.
Sorores eſſe probantur mulieres ex communi reputatione & tractatu, n. 18. ibid.
Sororem Teſtatoris aliquam eſſe probatur ex eo quod Teſtator illam pro tali in Teſtamento nominaverit, num. 5. p. 250

Spiritus.

Lectionis exercitium plurimos abſumere poteſt ſpiritus, n. 1. p. 74
Vide *Lectio*.

Sponſalia.

Sponſalia diſſolvi poſſunt etiam juramento firmata ob timorem infectionis, n. 6. p. 51
Sponſalium diſſolutio quid, n. 4. ibid.
Sponſalia non diſſolvuntur Ordine non ſacro ſupervenienie, n 54. p. 223
Sponſalia etiam juramento firmata diſſolvuntur propter fœditatem notabilem, vel oculorum, aut naſi amiſſionem aliamve gravem turpitudinem ſupervenientem, num. 67. p 224
Sponſalia diſſolvuntur propter Paralyſim, vel Lepram ſupervenientem, n. 68. ibid.
Sponſalia diſſolvuntur propter Epilepſiam, n. 71. ibid.
Sponſalia diſſolvuntur ſi os male oleat, nec arte Medica curari poſſit, n. 72. ibid.

Sponſalitia largitas.

Sponſalitia largitas facta dicitur ob cauſam Matrimonii, n. 31. p. 281
Sponſalitiam largitatem ut lucretur uxor, non ſufficit præſumptio Conſummationis Matrimonii, deducta ex eo quod ſponſus domum ſponſam adduxerit ſuam, num. 36. ibid.
Matrimonii conditio, quæ adjecta intelligitur in ſponſalitia largitate non dicitur perfecte adimpleta, niſi ſequatur Matrimonii conſummatio, n. 32. ibid.

Digitized by Google

Sponſus, Sponſa.

Sponſi interdum ex nimis frequentato coitu non generant, n. 15. p. 159

Sponſi aliquando non generant ob diſconvenientiam naturæ, & ſeminis n. 17. ibid.

Sponſi per verba de futuro poſſunt recedere a Contractu, quando devenit ad notitiam, alterum eorum laborare aliquo gravi morbo, qualis diceretur v. g. Lepra, morbus Gallicus, morbus caducus, gravis oris fœtor, deformitas, & ſimilia, n. 12. p. 231

Sponſa tenetur probationibus urgentioribus Matrimonii conſummationem juſtificare, quando militant præſumptiones in contrarium, n. 50. p. 282

Vide *Matrimonium*.

Sponſa tenetur ad domum viri accedere, & cum eo habitare de jure naturali, divino, poſitivo, n. 51. ibid.

Spurius, Spuria.

Spurii de jure Civili nihil ex bonis paternis prætendere poſſunt: de jure autem Canonico ſola alimenta, num. 14. p. 194

Spuriis non ſuffragatur legitimatio obtenta abſque mandato patris poſt ipſius obitum, pro ſucceſſione, n. 15. ibid.

Vide *Succeſſio*.

Spuriæ dotem aſſignare tenetur hæres avi in ſubſidium, n. 19. p. 247

Sputum.

Sputum ſanguinis ſemper malum, n. 3. p. 147

Vide *Sanguis*.

Statutum.

Statutum Urbis *lib. 1. cap. 131.* ut habeat locum, requiritur Matrimonii conſummatio, n. 2. p. 242

Statuti Urbis vigore *lib. 1. cap. 131.* Mulier prætendens lucrum dotale, tenetur concludenter probare, Matrimonium fuiſſe conſummatum, n. 3. ibid.

Uxor mortuo marito poteſt prætendere lucrum dotale ex diſpoſitione Statuti Urbis *lib. 1. cap. 131.* n. 1. ibid.

Statutum Urbis vigore *lib. 1. c. 131.* defert lucrum dotis poſt conſummatum Matrimonium, & n. 1. & 3. p. 243

Statuti Urbis vigore *lib. 1. c.* 131. lucrum dotale debetur uxori, ſi per ipſam non ſteterit quominus Matrimonium conſummaretur, n. 9. ibid.

Statuti vigore ſi aliquis prætendat aliquid ad ſe ſpectare, debet probare quod interveniant omnes qualitates a Statuto requiſitæ, n. 10. ibid.

Statutum permittens, quod filii familias poſſint ſe obligare intelligitur, quando ſe obligant ratione Artis, n. 13. p. 253

Statutum Bononiæ vetat debitum ultra ſummam centum librarum probari per Teſtes, n. 5. p. 284

Statuto Bononiæ non obſtante *ſub rubr. de Probation.* Debitum ratione adminiſtrationis probari poteſt per teſtes, etiamſi excedat ſummam centum librarum, n. 6.

Statutum Bononiæ vetans debitum libras centum excedens probari per teſtes, non procedit in caſu probationis mixtæ reſultantis partim ex teſtibus & partim ex inſtrumentis, n. 7. ibid.

Statutum Bononiæ mandat Hæredem teneri reddere rationem adminiſtrationis defuncti, n. 27. p. 285

Statutum Bononiæ *lib. 4. de teſtam. §. ſi vero, & §. ſi aliquis* inducens certam formam teſtandi reſpicit certum effectum, ſcilicet obviandi fraudibus, n. 19. p. 289

Forma inducta a Statuto ad effectum obviandi fraudibus adimpleri poteſt per æquipollens, ſi effectus ſequatur, n. 20. ibid.

Statutum Bononiæ *rubr. de probat. §. præterea, libro* 2. declaratur, n. 21. ibid.

Caſus mixtus non comprehenditur ſub diſpoſitione Statuti, n. 22. ibid.

Statutum excludens certas probationes, intelligitur, niſi illæ adminiculatæ ſint alio probationum genere numer. 23. ibid.

Solemnitas requiſita a Statuto relaxatur tempore neceſſitatis, n. 24. ibid.

Sterilitas.

Sterilitas inſanabilis per carunculam excitatur, nu. 5. p. 155. Contr. n. ſeq.

Vide *Caruncula*.

Sterilitatem Medicamenta inducentia licet aliquando propinare, n. 11. p. 21

Vide *Medicamentum*.

Sterilitas a morbo Gallico facile inducitur, n. 6. p. 155

Vide n. 10. p. 156.

Sterilitas, quæ poteſt remediis tolli, non impedit generationem n. 6. p. 291

Sternutatio.

Sternutatio ſuperveniens in partu difficili cur bona, num. 18. p. 17

Stomachicus.

Stomachici qui? remiſſive apud Galenum, n. 6. p. 111

Stomachici qui dicantur, n. 10. p. 122.

Strangulatio.

Ex ſtrangulatione etiam per vim internam facta ſanguis extravenatus interdum deprehenditur, n. 5. p. 76

Signa animadverſa in cadavere hominis per vim externam ſtrangulati, n. 6. ibid.

Strangulatio per vim externam procurata præcludit vias ſpiritui vitali, unde animal ſuffocatur, n. 7. ibid.

Stuprum.

Stuprum non cauſatur ex attentatione facta a pueris, num. 9. & 10. p. 196

Ad probationem ſtupri admittuntur mulieres viles & inhoneſtæ, & probant cum tormentis, & junctis adminiculis, n. 8. ibid.

Vide *Virgo*.

Subreptio.

Subreptio excluditur ex eo, quod Princeps potuerit ſaltem in genere habere notitiam de eo, quod tacitum eſt, nu. 13. p. 268

Vide *Derogatio.*

Vide *Gratia*.

Subrogatio.

Subrogatio eſt danda collitiganti, ne detur novus collitigans n. 1. p. 190

Subrogatio non debet dari calumnioſo litiganti, numer. 2. ibid.

Subrogatio ut obtineatur, non eſt neceſſe probare bonum jus, n. 6. ibid.

Non eſt neceſſe quod ſubrogatio impetretur a collitigante infra menſem, cum menſis ſit adjectus ſolum ad invalidandam ſubrogationem a Tertio obtentam intra dictum tempus, n. 18. ibid.

Immiſſio in poſſeſſionem beneficii vigore ſubrogationis gratioſæ non poteſt impediri per exceptiones, quæ reſpiciunt petitorium, n. 11. p. 234

In ſubrogatione gratioſa habente vim collationis, tertium requiſitum probandum ad effectum obtinendi immiſſionem, eſt affectio ex appoſitione manus Papæ, numer. 1. pag. 260

Subſtitutio, Subſtitutus.

Subſtituti in defectum filiorum citandi ſunt in judicio, in quo agitur de probanda filiatione, n. 14. p. 292

Ætas in ſubſtituto requiſita facit diſpoſitionem conditionalem, n. 11. p. 291

Subſtitutus ſub conditione negativa *ſi ſine filiis*, non poteſt prætendere ſucceſſionem, donec fuerit extincta omnis ſpes prolis ſuſcipiendæ, n. 7. ibid.

Subſtitutio facta in caſu obitus ſine filiis, non purificatur ex eo, quod deficiat ſpes ſuſcipiendæ prolis; ſed exſpectandus eſt obitus illius, cui fuit facta ſubſtitutio, n. 9. ibid.

Subſtitutus in caſu alienationis, bonorum ſequuta alienatione, admittendus eſt, non expectata morte alienantis, n. 19. p. 293.

Conditio inſtitutionis adjecta, an & quando cenſeatur repetita in ſubſtitutionibus, n. 3 & 4. p. 292

Verba, *con li medeſimi oblighi ſudetti*, in ultima ſubſtitutione per teſtatorem appoſita, inducunt repetitionem Præcedentium obligationum in omnibus ſubſtitutis, num. 6. ibid.

Vide *Fideicommiſſum*.

Succeſſio.

Succeſſio non denegatur natis ex damnato coitu; quando non agitur de ſuccedendo patri, ſed fratri, n. 13. p. 180

Vide *Spurius*.

Succeſſio tranſverſalis conceditur natis ex damnato coitu, ſed non publici pœna temporalis n. 15. ibid.

Filius, ut parentibus ſuccedat, ſatis eſt quod naſcatur vivus & perfectus, licet ſtatim poſt parentes moriatur, nu. 58 p. 183

Succeſſio ab inteſtato defertur proximiori, n. 6. p. 269

Succeſſioni locus non eſt, donec omnis ſpes ſuſcipiendæ prolis non fuerit extincta, quando quis fuit vocatus ſub conditione negativa, *ſi ſine filiis*, n. 7. p. 291

Vide *Fideicommiſſum*.

Suffocatio.

Suffocatio non fit ſolum a cauſa extrinſeca, ſed etiam ab intrinſeca, n. 1. p. 31

Suffocatio mortem affert ex reſpirationis prohibitione, & ſpirituum interceptione, n. 2. ibid.

Digitized by Google

Suffocationis tam ab extrinſeca, quam ab intrinſeca cauſa, eadem pene ſigna apparent, n. 3. 4. & 5. p. 32

Tria ſigna magis certa mortis ex ſuffocatione per vim externam procuratæ, n. 7. ibid.

Suggeſtio.

Diſpoſitio facta ad ſuggeſtionem alterius, quando conſtat de præordinata Teſtatoris voluntate, valida eſt, num. 16. p. 271

Declaratur, n. 17. ibid.

Vide *Diſpoſitio*.

Vide *Teſtamentum*.

Supervivent a.

Superviventia probatur per teſtes deponentes de obitu alicujus certo tempore, & de vita alterius, n. 4. p. 183

Filius ſupervivens matri etiam per breve tempus, liberat patrem à reſtitutione dotis, n. 25. p. 184

Superviventia filii poſt matris obitum eſt evidens ſignum vitæ ejuſdem naſcentis, n. 10. ibid.

Symptomata.

Symptomata nullam requirunt per ſe curationem, num. 13. pag. 3.

Symptomata quædam ſunt præter ſyncopem, quæ hominem omni ſenſu & motu privare ſolent, n. 1. p. 54

Symptoma formidabile eſt ſyncope. n. 4. p. 41

Ex ſymptomatum ſævitie arguitur vulnerum lethalitas, n. 6. p. 109

Vide *Vulnus*.

Symptomata eadem omnino apparere poſſunt ex veneno aſſumpto, quæ ex veneno intus genito, n. 3. p. 145

Symptomata primi morbi, ſi concomitentur febrim ſupervenientem, ipſa febris dicitur provenire à primo morbo, n. 8. p. 171

Syncope.

Syncope eſt formidabile ſymptomata, n. 4. p. 41

Mors nihil aliud eſt quam Syncope confirmata, num. 5. ibid.

Syncope eſt præceps virium lapſus, n. 4. p. 55

Qui ſyncope ſæpius prehenduntur, repente moriuntur, n. 9. ibid.

Animal nullum moritur abſque ſyncope, n. 9. p. 91

T

Tapia.

Tapia *in authent. ingreſſi, verbo, ſua Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis*, n. 57. p. 223.

Temperamentum.

Temperamentum quale Veneri magis idoneum, num. 22. pag. 126. & ſeq.

Temperamenti ratione quando unus præſumatur ſupervivere alteri, n. 18. p. 92

Terminus.

Infra quam dierum terminum dici poſſit Mulier ex partu, aut cauſa partus obiiſſe, n. 12. p. 95

Termini non debent confundi, ſed ſingula ſingulis referri, n. 13. p. 259

Tertius.

Tertius veniens ad cauſam, non colligitantium, ſe proprio juri adhærens, non facit acta ſua, ſi veniat, prout in prima, committendo cauſam, nec ſententia lata eum afficit; ſecus ſi veniat per vim appellationis, n. 2. p. 269. n. 2. p. 271

Tertius veniens ad cauſam ex proprio jure independente a jure colligitantium, poteſt venire, prout in prima, etiam poſt latam ſententiam in cauſa; ſecus ſi venit ad defenſionem unius ex colligitantibus, n. 3. ibid.

Teſtamentum.

Teſtamentum ritè & recte factum ſi appareat ex illius inſpectione, tempore ſanæ mentis factum præſumitur, n. 12. p. 201

In conficiendo Teſtamento modica cognitio ſufficiens eſt, n. 8 p. 56

Teſtamentum corruit ob defectum ſanæ mentis teſtatoris, n. 4. p. 172

Teſtamentum imperfectum non dicitur proprie Teſtamentum, ſed præparatio ad illius confectionem, numer. 5. ibid.

Scriptura Teſtamenti facta per teſtatorem debet a Notario legi & publicari coram teſtibus, n. 2. ibid.

Teſtamentum factum ad ſuggeſtionem alterius, ab eo, qui eſt in articulo mortis conſtitutus, non valet, num. 10. & n. 12. p. 176

Teſtamentum facere non poſſunt furioſi & mente capti, n. 1. p. 200

Conſanguinei in cauſa civili admittuntur ad teſtificandum maxime ſi habeant conteſtes, n. 7. ibid.

Teſtamentum, cujus ſeries cuilibet ſanæ mentis viro congruit, præſumitur factum de tempore habili, & in dilucido intervallo, n. 14. p. 208

Teſtamenti factionem non tollunt actus rationis uſum non excludentes, & intellectus ſeu mentis exilium non inducentes, n. 11. ibid.

Teſtamentum furioſi valet, ſtante diſpoſitione prudenti viro conveniente, n. 21. ibid.

Teſtamento recte condito, dementia, quæ ſupervenit, non infringit illud, n. 10. ibid.

Teſtamentum facere non poſſunt furioſi, & ſimiles qui ſunt omnino mente privati, n. 4. p. 178

Secus de fatuis, qui omnino non ſunt mente privati, n. 5. ibid.

Teſtamenti caput & fundamentum eſt Hæredis inſtitutio, n. 4. p. 219

Vide *Heres*.

Teſtamentum, in quo Teſtator non ſcripſerit, nec ore proprio nominaverit Hæredis nomen, eſt nullum, & invalidum, n. 5. ibid.

Teſtamentum nuncuparivum non requirit ſolemnitates *leg. hac conſultiſſima, & l. jubemus, Cod. de teſtament.* num. 6. ibid.

Teſtamentum nuncupativum implicitum facere dicitur is, qui teſtatur per ſchedulam, n. 7. ibid.

Teſtamentum per relationem ad ſchedulam, valet ac ſi Teſtator ore proprio hæredem nominaſſet, licet Teſtes ignorent diſpoſita in ſchedula, n. 8. ibid.

Teſtamentum nuncupativum non redditur nullum, ex eo, quod unus ex Teſtibus pro alio, qui ſcribere ignoret, ſubſcribat, n. 10. ibid.

Teſtamentum, ſi factum ſit, ſicut Prudens feciſſet, a Teſtatore, cujus dementia probatur, validum illud reputari debet, n. 20. p. 230

Teſtamentum primum tollitur ipſo jure per ſecundum, nu. 3. p. 237

Teſtamentum primum, a quo Teſtator nolle recedere dixit, niſi in ſecundo certa verba appoſuerit, non dicitur ſublatum per ſecundum, in quo talia verba non legantur, n. 7. ibid.

Declaratur n. 8. ibid.

Teſtamentum rite & recte confectum denotat Teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, n. 13. ibid.

Vide *Mens*.

Teſtamentum, in quo filius ſine cauſa exhæredatur, mero jure tenet, cum opus ſit illud reſcindi per querelam inofficioſi, n. 27. p. 238

Teſtamentum furioſi eſt nullum ipſo jure, n. 28. ibid.

Teſtamenta plura referuntur, quæ valida fuerunt reputata, licet in eis quædam diſpoſita viris ſanæ mentis non convenirent, n. 29. ibid.

Teſtamentum conditum ab eo, in quo concurrunt diverſa ſigna dementiæ, ſed non defectus totalis uſus rationis, validum reputatur, n. 8. p. 248

Teſtamentum imperfectum ex defectu voluntatis non ſuſtinetur, n. 13. p. 270

Teſtamentum factum ad interrogationem.

Vide *Æger*. & infra.

Teſtamentum primum revocatur per poſterius, num. 2. pag. 288

Teſtamentum primum non revocatur per poſterius minus validum, n. 2. ibid.

Teſtamentum factum ad interrogationem alterius, ſuſtinetur, quando interrogans eſt perſona non ſuſpecta, & Teſtator ſanæ mentis, n. 3. ibid.

Teſtamentum ad interrogationem alterius, ſuſtinetur etiamſi agatur de revocatione alterius præcedentis facti ad pias Cauſas, n. 4. ibid.

Laborans in extremis non præſumitur velle revocare teſtamentum factum, dum bene valebat, n. 5. ibid.

Declaratur, n. 6. ibid.

Teſtamentum ad interrogationem tunc maxime ſuſtinetur, quando Teſtator interrogatis reſpondet, non per ſolam dictionem, *Sic*, ſed per verba diſpoſitiva, numer. 8. ibid.

Teſtamentum ad interrogationem conditum ab oppreſſo gravi morbo, tunc non ſuſtinetur, quando concurrit aliqua fraudis ſuſpicio, ſecus ſi iſta abſit, n. 9. ibid.

Pro validitate Teſtamenti non attenditur mortis promitas, ſed ſanitas menti & voluntas teſtandi, num. 10. ibid. & ſeq.

Teſtamentum præſumitur ſcriptum de mandato teſtatoris, n. 12. p. 289

Volunt.

Digitized by Google

Voluntas teſtandi bene probatur per tres teſtes de illa deponentes, quam ſolemnis teſtamentis factio ſecuta ſit, num. 11. p. 289
Teſtamentum ad pias Cauſas non cenſetur revocatum per ſequens abſque ſpeciali derogatione, num. 15. ibid.
Declaratur, num. 16. ibid

Teſtari.

Teſtari & contrahere non prohibetur imbecillis, & mentis vigorem ætati correſpondentem non habens, num. 6. p. 200. & ſeq.
Teſtandi facultas non dicitur adempta, per actus, qui uſum Rationis, & judicii non excludunt, num. 14. p. 229

Teſtator.

Teſtator poteſt auferre legatum, vel hæreditatem ei, qui non contraxerit matrimonium cum certo genere perſonarum, vel contraxerit contra præceptum ipſius Teſtatoris, n. 3. p. 221.
Teſtatoris diſpoſitio non currit contra ignorantem, num. 75. p. 224
Teſtatoris diſpoſitio non currit contra debitorem, qui eum liberavit à toto debito, ſi centum intra menſem ſolverit, ubi debitori non fuit intimatum teſtamentum, num. 76. ibid.
Teſtator, quando Teſtamentum facit, ſi non ſcripſerit, nec ore proprio nominaverit hæredis nomen, nullum eſt, & invalidum, n. 5. p. 229
Vide *Teſtamentum*.
Teſtator diſponens per relationem ad ſchedulam, aliena manu ſcriptam, præſumitur bene vidiſſe omnia contenta in ipſa ſchedula, num 9. ibid.
Teſtator habens dilucida intervalla, præſumitur condidiſſe Teſtamentum tempore dilucidi intervalli, num. 16. ibid.
Teſtatoris dementia ſi probetur, & Teſtamentum ſit factum ſicuti feciſſet prudens, validum reputari debet, num. 20. p. 230
Teſtator vocans ſimpliciter proximiores de parentela, cenſetur intellexiſſe de proximiore gravati, numero 5. pag. 186
Vide *Proximior*.
Teſtator, qui ſuam diſpoſitionem dirigit ad tempus remotiſſimum, non eſt veriſimile, quod in ea voluerit comprehendere illos, qui veriſimiliter non poterant adeſſe de tempore purificati fideicommiſſi, num. 6. ibid.
Teſtatoris voluntas præſumitur talis, qualis, fuit per hæredem declarata, num. 13. p. 187
Teſtator inſtituens extraneos in defectum propriæ lineæ, vocaſſe cenſetur omnes de linea, natos etiam & conceptos poſt mortem ſuam, num. 8. p. 186. & ſeq.
Etiam illos, qui ipſi Teſtatori ab inteſtato ſuccedere non poterant, num. 9. p. 187
Teſtatoris dilectio plurimum operatur ad effectum, ut dilectus, in electione præferatur, num. 10. & 11. ibid.
Teſtatoris manus recognitio non eſt neceſſaria, quando agitur de teſtamento nuncupativo conſignato, & clauſo per Teſtatorem coram Notario & Teſtibus, qui ſe ſubſcripſerunt, num. 6. p. 237
Teſtator, quando præſumatur prius feciſſe aliud Teſtamentum, num. 4. p. 240
Teſtator præſumitur ſanæ mentis, niſi contrarium probetur, num. 19. p. 259
Teſtatoris furorem allegans de tempore conditi teſtamenti tenetur concludentiſſime probare, n. 20. ibid.
Teſtator an fuerit furioſus, percipi non poteſt ex momento temporis, ſed ex quodam diſcurſu & multitudine actuum, num. 28. p. 260
Teſtator, qui prudenter diſpoſuit, præſumitur ſanæ mentis fuiſſe, num. 30. ibid.
Teſtatoris præceptum ſi contineat aliquam ſervitutis ſpeciem, a Legato, & inſtitutione rejici ſolet, n. 9. p. 252
Teſtator ægrotus interrogatus an velit relinquere certum legatum, ſi reſpondeat, *ſate vi*; legatum non ſuſtinetur, num. 8. 9. & 10. p. 270
Secus ſi reſpondiſſet ſimpliciter, *Si*: n. 11. ibid.
Vide *Æger*.
Teſtatoris mens ſervanda eſt, etiamſi fuerit expreſſa ab emittente ſpiritum, dummodo Teſtator ſit ſani judicii, num. 7. p. 288
Teſtatorem ſanæ mentis fuiſſe lex præſumit niſi contrarium probetur, licet paulo poſt obierit, numero 13. p. 289

Teſtimonium.

Teſtimonium Religioſi præfertur Teſtimonio laici, num. 2. p. 213. num. 16. p. 273
Teſtimonium Mulieris in judicio Criminali rejicitur, num. 10. ibid.
Teſtimonium Mulieris non attenditur, præſertim ſi ſit unica & ancilla illius, pro quo deponit, num. 34. p. 281

Teſtis.

Teſti deponenti de dementia non creditur, niſi reddat rationem dicti ſui, etiamſi non fuerit interrogatus, num. 3. p. 168
Teſtes ſingulares admittuntur ad probandum quid in genere, num. 12 p. 169
Teſtis volens probare privationem intellectus in aliquo, debet reddere rationem dicti ſui, num. 30. p. 170
Teſtes quando dicantur judicare, non autem teſtificari, n. 33. ibid.
Teſtis deponens de furore ob projectionem lapidum, quomodo deponere debeat, num. 34. p. 171
Teſtes ut probent aliquem actum, ſive diſpoſitionem, debent ad illam ſpecialiter vocari & rogari, num. 1. p. 172
Teſtes deponentes de ſana mente, debent concludenter deponere de actibus & ſignis multiplicatis & ſucceſſivis excludentibus dementiam, num. 2. ibid.
Teſtis deponens de inſania, vel dementia alicujus, debet de proprio auditu & viſu deponere, num. 3. ibid.
Teſtis ſingularis licet non probet, inſervit tamen pro adminiculo, num. 3. p. 173
Teſtes ſingulares, & infames non probant, num. 10. p. 174
Teſtis de auditu non probat, num. 12. p. 175
Teſtis prima depoſitio attenditur, num. 14. p. 176
Teſtibus peritis magis quam aliis credendum eſt, num. 7. ibid.
Teſtis ſingularis non probat, num. 9. ibid.
Teſtes habentes affectionem ad cauſam repelluntur, vel ſaltem in concurſu aliorum ſunt minori fide digni, num. 12. p. 199
Teſtes qui non ſint periti in re Medica, non poſſunt deponere de qualitate infirmitatis, num. 13. p. 200
Teſtes veriſimiliora deponentes præferuntur aliis in concurſu, num. 8. p. 177
Teſtes veriſimiliora deponentes tunc maxime ſunt aliis præferendi, quando ſunt numero plures, num. 9. ibid.
Teſtes exceptionem non habentes aliis præferendi ſunt, qui exceptiones patiuntur, num. 10. ibid.
Teſtibus affectantibus effectuationem actus, domeſticis, & ſubditis, fides minuitur, num. 11. ibid.
Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur, quam deponentibus de dementia, num. 10. p. 202
Teſtes dementiam non probant, niſi reddant rationem etiam non interrogati, num. 4. p. 205
Teſtis unicus non probat contra inducentem ex opinione Rotæ, num. 5. ibid.
Teſtes examinati Judicio criminali, non probant in Civili niſi repetantur, ſi præſertim non fuerunt data interrogatoria, num. 7. ibid.
Teſtis depoſitio, quod vidit à quatuor vel quinque annis citra, in ultimo tantum anno verificari poteſt, num. 6. p. 207
Teſtis de tempore alternative, & per dictionem *in circa*, deponens, illud non probat, num. 7. ibid.
Teſtis dubitativè deponens nihil probat, num 8. ibid.
Teſtes de alicujus dementia deponentes nihil probant, niſi rationem etiam interrogati aſſignent, num. 9. ibid. & ſeq.
Teſtibus de ſana mente deponentibus magis creditur, quam deponentibus de dementia, numero 19. ibid. numero 17 p. 208
Teſtium major numerus in concurſu attenditur, numero 8. p. 210
Teſtibus veriſimiliora, & magis præciſe deponentibus, magis venit deferendum, quàm aliis, num. 12. ibid.
Teſtibus, quorum dictum remanet adminiculatum magis deferendum eſt, quam aliis, num. 13. ibid.
Teſtis fides augetur per illius mortem, num. 3. p. 213
Teſtis unico, accedente veriſimilitudine, eſt valde deferendum, num. 4. ibid.
Teſtis unicus deponens de confeſſione alicujus quod matrimonium contraxerit, facit adminiculum, numero 11. ibid.
Teſtes deponentes, quem non eſſe ſanum mente ad faciendum teſtamentum, etiam non rogati reddere debent rationem ut probent, num. 2. p. 178
Teſtes deponentes de inſania Teſtatoris per ſigna & actus, non probant, niſi rationem explicent, num. 3. ibid.
Conditio indefinita in Teſte non æquipollet univerſali, num. 17. p. 218
Teſtibus deponentibus pro Reo magis credendum eſt, quam deponentibus pro Actore in concurſu plurimum probationum, num. 19. ibid.
Teſtes contra ipſorum inductores plene probant, n. 20 ibid

Teſtes

Teſtes non dicuntur ſingulares ſi depoſitiones eorum tendant ad eundem finem, licet diverſimode diſponant, num. 8. p. 183
Subjectus ſolum ratione juriſdictionis eſt Teſtis idoneus pro Domino num. 13. p. 184
Vaſſalus non habens particulare intereſſe in cauſa poteſt pro Domino & contra ipſum eſſe Teſtis, n. 14. ibid.
Clericus dicitur Teſtis integer & qualificatus, n. 12. ibid.
Teſtes etiam minus idonei admittuntur ad probationem facti quod non poteſt per alios probari, nu. 15. ibid.
Teſtibus inveriſimilia deponentibus non eſt credendum, n. 17. ibid.
Teſtis deponens de vita alicujus, rationem dicti ſui reddere tenetur, ut probet, nu. 20. ibid.
Teſtes de auditu proprio probant, quando agitur de probatione alicujus rei, quæ nonniſi per dictum alterius probari poteſt, num. 1. p. 226.
Teſti in facto proprio deponenti ſtandum eſt, n. 5. p. 227.
Teſtem inducens nihil poteſt contra eum objicere, num. 14. p. 228
Teſtium domeſticorum, & familiarium fides minuitur, n. 18. p. 230
Teſtem inducens non poteſt contra eum excipere, num. 19. ibid.
Teſtes ſi fuerint alias examinati præſumitur facta jam probatio, quæ melius fieri potuit, ita ut nova facultas probandi præſumatur calumnioſè petita, num. 3. p. 235
Teſtium numerus ſupra 40. de jure non admittitur, nu. 4. ibid.
Teſtibus alias examinatis ſi fuerit metus incuſſus ab adverſario, præſumitur in eo potentia in futurum, n. 5. ibid.
Item ſi penes ſe ſcripturas Originales retineat, ibid.
Teſtibus examinatis ad perpetuam rei memoriam, licet parte non citata multum Rota defert, ſi fuerunt recepti in tempore non ſuſpecto, nu 11. ibid.
Teſtibus habentibus intereſſe in primo Teſtamento fides minuitur, ſi deponant de ſupervenienti dementia Teſtatoris, ad effectum annullandi ſecundum Teſtamentum revocatorium primi, num. 19. p. 237
Teſtes deponentes de dementia, etiam non interrogati, debent adducere rationem eorum depoſitionis, n. 21. p. 538
Teſtes deponentes de qualitate morbi, non probant, niſi ſint periti, num. 8. p. 191
Teſtes plures deponentes per eadem verba redduntur ſuſpecti, num. 4. p. 192
Teſtibus deponentibus de ſana mente magis credendum eſt quam iis, qui de dementia teſtantur, n. 7. p. 195
Teſtes deponentes de ſana mente habent juris præſumptionem pro ſe, num. 8. ibid.
Teſtes viles admittuntur in probatione ſtupri, ut declaratur, num. 8. p. 196
Teſtis depoſitioni in judicio factæ magis ſtandum eſt, quam extra judicium, n. 11. ibid.
Teſtes dubitative deponentes non probant, nu. 19. p. 242
Teſtes melius informati debent aliis præferri, n. 20. ibid.
Teſtibus peritis magis creditur, quam aliis, in iis, quæ eorum peritiam concernunt, n. 23. ibid.
Teſtibus deponentibus ſuper affirmativa magis credendum eſt, n. 15. p. 243
Teſtes ſi fuerint examinati in alio Judicio, & eorum depoſitiones non producantur, non merentur attendi, num. 11. ibid.
Teſtis deponens ſuper magnitudine morbi, debet illius ſigna referre, n. 5. p. 244
Teſtis de auditu majorem fidem, non meretur, quam ille, à quo audivit, n. 10. p. 245
Teſtis deponens de iis, quæ non cadunt ſub ſenſum, ſed ſignis externis deprehenduntur, debet referre ſigna, ex quibus juſtificetur ejus depoſitio, numero 11. ibid.
Teſtis licet poſſit uti ſua peritia in cognoſcendo rem, ſuper qua deponit, ejus tamen peritia non ſuffragatur, ſi deponat Teſtis, non autem uti Peritus electus à Judice, n. 14. ibid.
Teſti unico omni exceptione majori Judex arbitrio ſuo plurimum deferre poteſt, n. 5. p. 246
Teſtes ſingulares admittuntur, quando agitur de probando illos actus, ex quibus generalitas reſultat, n. 16. p. 247
Teſtes probat ætatem, ſi deponat de judicio ſuo & per aſpectum, n. 5. p. 557
Vide *Ætas*.
Teſtium defectus tolluntur ex eorum numero, n. 17. ibid.
Teſtium dicta magnum robur accipiunt ex approbatione adverſarii, qui illa non impugnat, n. 18. ibid.
Teſtes examinati in judicio criminali, non probant in Civili n. 22. p. 259
Teſtes examinati in judicio criminali ut probent in civili, debent repeti cum interrogatoriis, n. 23. ibid.
Teſtes deponentes de furore Teſtatoris, interrogari debent de ſignis & actibus ipſius, ut ex illis percipi poſſit, an verè Teſtator eſſet in ſtatu furoris, num. 27. p. 260
Teſtibus deponentibus de alicujus dementia, ſi rationem non aſſignent, non eſt danda fides, n. 29. ibid.
Teſtes reddentes optimam rationem ſui dicti bene probant, n. 7. ibid. & ſeq.
Teſtes conciliantur, ſi alii deponant, quod aliquid eſt factum alii verò dicunt, quod fieri debuit, n. 10. p. 261
Teſtes nulliter examinati non probant, n. 7. p. 264
Teſtis deponens de facto proprio, & contra inducentem plenè probat, n. 8. ibid.
Teſtis unicus nihil probat, n. 12. ibid.
Teſtes examinati in Judicio criminali, non probant in Civili n. 1. p. 272
Teſtes examinati abſque partis citatione, non probant, niſi repetantur, n 2. ibid.
Teſtes examinati abſque partis, citatione non probant niſi repetantur, licet Reus illos habeat pro repetitis, n. 3. ibid.
Teſtes, examinati ad perpetuam rei memoriam non probant n. 7. p. 273
Teſtes in cauſa matrimoniali debent eſſe omni, exceptione majores, n. 8. ibid.
Teſtes ſingulares non probant, n. 9. ibid.
Teſtis, qui propriam detegit turpitudinem, non eſt audiendus, n. 11 ibid.
Teſtis minus indoneus fidem non acquirit per obitum ſupervenientem, ſed inſervit pro levi conjectura, num. 12. ibid.
Teſtes de auditu non magis probant, quam ii, à quibus audiviſſe aſſerunt, n. 17. ibid.
Teſtes, intereſſe habentes in cauſa non probant, num. 18. ibid.
Teſtes de auditu nunquam probant, niſi id, quod dicunt, audiverint à pluribus, n. 19. ibid.
Teſtes deponentes aliquem tractaſſe alium uti filium, non probant, niſi ſpecificent tractatus, n. 21. p. 274
Teſtes ſingulares admittuntur, quando probandum eſt aliquid in genere, n. 26. ibid.
Teſtes ſingulares probant concurrentibus conjecturis, n. 27. ibid.
Teſtium numerum poteſt eorum defectus ſupplere, n. 28. ibid. & ſeq.
Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam, inſerviunt pro adminiculo probationis imperfectæ, num. 29. ibid.
Teſtes examinati Judicio criminali, pro informatione Curiæ, faciunt adminiculum in judicio Civili, n. 30. ibid.
Teſtis, examen nullum, qui è vivis deceſſit, ex quadam æquitate ſuſtinetur, n. 31. ibid.
Teſtis mortui examen valet, licet non fuerit receptum cum citatione partis, non ſecus ac ſi citatio interveniſſet, n. 32. ibid.
Teſtis propriam turpitudinem detegens auditur, quando agitur de ſalute Animæ, nu. 41. p. 275
Teſtis propriam turpitudinem detegens, quando agitur de iis, quæ concernunt animæ periculum, num. 42. ibid.
Teſtes plures numero præferuntur paucioribus, nu. 2. p. 268
Teſtes ſingulares admittuntur ad declarandum animum alicujus, n. 12. p. 280
Teſtes deponentes in cauſis ſeparationis Tori, debent eſſe omni exceptione majores, num 9. p. 286
Teſtes depontes de dementia Teſtatoris abſque expreſſione actuum, qui illam probent, non merentur fidem, num. 15. p. 289
Teſtibus deponentibus de ſana mente Teſtatoris major fides adhibetur, quam deponentibus de dementia, n. 16. ibid.
Teſtium rogitus in teſtamento adhibitorum probatur per depoſitiones duorum teſtium, n. 17. ibid.
Sufficit quod Teſtes fuerint rogati à quocunque præſente & patiente teſtatore, n. 18. ibid.
Teſtes plures numero ſi deponant de certa ſcientia concludentiſſime probant, n. 3. p. 284
Teſtium defectus ſupplentur ex numero, & ex adminiculis, num. 4. ibid.
Teſtes examinati in criminalibus, non probat in civilibus, n. 19. p. 285
Teſtes pauciores numero cedere debent numero majoribus, n. 20. ibid.
Teſtes quorum dicta per ſcripturas adminiculantur, aliis præferendi veniunt, num. 21. ibid.
Teſtes deponentes in cauſis ſeparationis tori, debent eſſe omni exceptione majores, n. 9. p. 286
Teſtis unici depoſitio adminiculatur ex teſtibus deponentibus de publica voce & fama, n. 9. p. 290

Digitized by Google

Teſtes impuberes admittuntur ad teſtificandum de iis, quæ occulte fiunt, num. 7. p. 290

Teſtudo.

Teſtudinis caro coctu difficilis & melancholica, num. 8. pag. 83

Tetanus.

Tetanus eſt convulſionis ſpecies, num. 8. p. 7

Vide *Convulſio*.

Tetanus morbus eſt gravis & exitialis, num. 9. ibid.

Tetanus tertia die, aut quinta, aut ſeptima, aut decima quarta occidit, num. 11. p. 8

Tetanus a cauſis frigidis generatur, num. 10. ibid.

Torus.

Tori ſeparatio eſt cauſa gravis & ardua, & ideo ejus cauſæ concludenter probandæ ſunt, num. 1. p. 219

Tori ſeparationem prætendens ob morbum alterius conjugis debet illum concludenter probare per Medicos, & Peritos, num. 2. ibid.

Vide *Divortium*.

Tori ſeparationem impedit Reconciliatio, num. 12. p. 228

Tori ſeparatio peti non poteſt ob cauſam deletam per reconciliationem ſequutam inter conjuges poſt eventum dictæ cauſæ, num. 14. p. 286

Vide *Morbus Gallicus*.

Tumor.

Tumor Oedematoſus qui vocetur, num. 1. p. 12

Tumoris cancroſi ſigna, num. 2. p. 13

Tumor labiorum uteri qualis eſſe debeat in recenter enixa, num. 1. p. 123

Tumores in inguinibus non niſi ab interno veneno excitantur, & cur, num. 6. p. 145

Tumores inguinum leniter apparentes Naturam invalidam ad pugnam cum morbo denorant, num. 8. ibid.

Tutela.

A Tutela, vel cura licitum eſt arguere ad Coadjutoriam, num. 6. p. 255

Tutela, vel Cura expirat, ſi Tutor, vel Curator efficiatur inhabilis; puta Mutus, Surdus, vel Cæcus, num. 7. ibid.

V

Valetudinarius.

VAletudinarius dici non poteſt natura imbecillis, num. 3. p. 121

In Valetudinario neque generandi, neque coeundi potentia præſumitur, num. 14. p. 142

In Decrepito Valetudinario præſumi debet conclamata Genitalium ignavia, num. 16. ibid.

Valetudo.

Valetudo pro obtinenda Coadjutoria debet eſſe talis, ut ſit abſque ulla ſpe futuræ proſperitatis, num. 9. p. 160

Vide *Coadjutoria*.

Variola.

Variolæ quando ſalutares, & quando exitiales, numero 1. pag. 56

Variolis detenti quomodo moriantur, num. 3. p. 57

Variolæ non ſolum externas, ſed etiam internas partes obſident, num. 4. ibid.

Variolis & morbillis eſt adverſum, num. 5. ibid.

Vide *Oleum*.

Vena.

Venæ Sectio, Vide *Sectio venæ*.

Vide *Sanguis*.

Vena, & arteria magna ſunt ſanguinis promptuarium num. 2. p. 79. & ſeq.

Venditio.

Venditionis contractus verba dubia declarantur ex qualitate pretii, num. 5. p. 185

Proteſtatio in venditione rei, *talis qualis eſt*, non relevat venditorem, quando vitium latet, num. 2. ibid.

Vide *Vitium*.

Vide *Redhibitoria, actio*.

Venenum.

Veneni propinati ſigna communia, num. 2. p. 20

Veneni ſumptionem quæ accidentia frequentius ſequantur, num. 3. ibid.

Venena omnia ſive mediate, ſive immediate cor lædunt, n. 4. ibid. & num. 6. p. 27

Venenum in corpore generari poteſt ex ejuſdem impuritate, omnia ſymptomata veneni aſſumpti afferens, nu. 6. pag. 20

Veneni ingeniti accidentia diſtingui non poſſunt ab accidentibus veneni propinati, num. 7. ibid.

Non ad Venenum aſſumptum, ſed potius ad corporis impuritatem accidentia venenoſa ſunt referenda, n. 8. ibid.

Venenum denominatur non ſolum quod noxium eſt, ſed etiam ſalubre medicamentum, num. 1. p. 21

Venenum noxium & malum dicitur illud, quod ſemper tale eſt, num. 8. p. 22

Antimonium, Sabina, Oleandri folia, ſtercus columbarum Borax, non ſunt ſimpliciter venena, num. 2. 3. 5. 6. 7. p. 21. & 22

Venena temporanea nullo manifeſto ſigno ſe produnt, nu. 12. p. 23

Venena temporanea ex Tabeſcentium genere omnia ſunt, num. 13. ibid.

Veneni propinati ſigna antecedentia nulla certa dantur ad Medicos pertinentia, num. 14. ibid

Veneni ingeniti plura dantur ſigna antecedentia, num. 15. ibid.

Veneni ingeniti & propinati eadem ſigna ſunt, num. 16. ibid.

Venena propinata, maxime ſi reiterentur, mortem afferunt, num. 17. ibid.

Veneni aſſumpti ſignum familiariſſimum, in iis, qui evadunt ſanari eſt depilatio, num. 18. p. 24

Venena ſi non occidant, relinquunt ſemper aliquam noxam inſignem & morbos diuturnos, num. 19. ibid.

Venena a tota ſubſtantia noxia, non poſſunt ullo modo ad benignam naturam reduci, num. 4. ibid.

Veneni propinati præſumptio ex antecedenti ſtatu ægrotantis deſumpta, magni momenti eſt, num. 1. p. 25

Veneni propinati ſigna concomitantia, num. 2. ibid.

In veneno propinato accidentia ſupervenientia nullum ordinem ſervant, num. 3. ibid.

In veneno propinato non ſolet adeſſe febris, ut in ingenito, num. 4. ibid.

Venenum aut eſt corrodens, aut putrefaciens, aut inflammans, aut congelans, aut etiam tabefaciens, numero 5. ibid.

Venena externa vel ſunt præſentanea, vel temporanea, nu. 6. ibid.

Venenum temporaneum, lentum eſt, & ex genere tabeſcientium, num. 7. p. 26.

Veneni aſſumpti ſigna in ipſa ſumptione apparentia, ſunt magni momenti, num. 9. ibid.

Accidentia ex propinato veneno provenientia, cum impetu apparent; ſecus ex veneno ingenito, num. 10. ibid.

Venena etiam adminiſtrata, interdum ſuo fine fruſtrantur, num. 1. p. 27

Venena, quæ ab excedenti qualitate occidunt, niſi illico in actum producantur, nullius effectus evadunt, numero 2. ibid.

Venena niſi repetantur, vix ex decem unus perire ſolet, nu. 3. ibid.

Venena temporanea facile nullius effectus ſunt, numero 4. ibid.

Cadavera eorum, qui externo veneno intereunt, difficillime putreſcunt, num. 8. p. 28

Veneni aſſumpti ſingulare ſignum eſt læſio in ventriculo & lenta febricula, num. 9. ibid.

Sitis carentia eſt argumentum excluſivum veneni aſſumpti, quod declaratur, ibid. num. 7. p. 27

Venenum aſſumptum Icteritiam interdum parit, numero 5. ibid.

Veneni propinati præſumptionem præbet bona valetudo antecedens abſque erratis in victu, n. 1. p. 42. & n. 1. p. 75

Venena omnia ſunt ſapore & odore horribili & abominabili, num. 11. p. 43. & ſeq.

Venenum peſtis.

Vide *Peſtis*.

Venenum mixtum eſt Naturæ ſummè contrarium, n. 2. p. 75

Cujuſlibet veneni dantur ſigna propria, præter communia, num. 3. p. 76

Venenorum maxime exitialium ſigna nimis patentia ſunt, num. 4. ibid.

Non datur ſecundum aliquos certitudo, Hominum ex propinato veneno obiiſſe, num. 1. p. 145

Certa cognitio haberi poteſt Hominem non fuiſſe veneno externo ſublatum, ſed interno, num. 2. ibid

Venena intus genita poſſunt referre naturam venenorum externorum, num. 4. ibid.

Venena externa non poſſunt omnia accidentia veneni interni excitare, num. 5. ibid.

Venenum Peſtis, ut venena externa ſanos Homines adoritur, num. 10. ibid.

Venenum Peſtis magis Juvenes & Robuſtos inficit, quam Senes, & Debiles, & Valetudinarios, num. 12. ibid. & ſeq.

Venenum Peſtes externum eſt, quoad modum nocendi, nu 11. p. 146

In veneno intus genito Febris illico ab initio apparet, non ſic autem in externo, n.15. p.146
Veneno externo ſublata Cadavera non facilè putreſcunt, & cur? n. 16. ibid.
Venena omnia majori ex parte calida, & ſicca ſunt, num. 17. ibid.
Venenum Peſtis quanam ratione tam inter externa, quam inter interna connumerari poſſit, n.18. ibid.
Venenum Peſtis cur tam citò putrefactionem avertat, n. 19. ibid.
Venena putrefacientia, cur non facile adminiſtrari poſſint, n.20. ibid.
Venena ſerius lædunt Mulieres, quam Viros, n.1. p. 162.
Reprobatur, ſub n. 13. p. 163
Venena omnia vel mediate, vel immediate cor petunt, n.6. p. 162
Venenum frigidum citius extinguit debilem calorem, quam fortem, n. 8. p.163
Venenum fungorum eſt ſtrangulatorium, & reſpirationem abſcindens, n. 10. ibid. & n. 18. p. 164
Venena nonniſi à calore actuantur, n. 20. ibid.
Venenum quo in majori quantitate aſſumitur, eo citius occidit, n. 24. ibid.

Venti.

Venti Orientales minus ſalubres ſunt, n. 4. p. 33
Venti Auſtrini cæteris omnibus minus ſalubres, ibid.
Venti Auſtrini viſum, omneſque ſenſus hebetant, num. 2. p. 153
Venti Auſtrini viſum reddunt caliginoſum, n 11. p.154
Venti reuniti habent eandem vim eoſque effectus, prout ante refractionem, & impedimentum, n.9 p.217
Venti Aquilonares refracti ſalubriores ſunt, quam ſi impetuoſi liberè ingrediantur, n.10. ibid.
Venti Orientales, & Occidentales ſalubres ſunt, num. 13. p. 218
Ethesiæ ſunt venti Aquilonares, n. 14. ibid.
Contrarium, n. ſeq. ibid.

Venus.

Venus articularibus doloribus inimica, n. 1. p. 125
Venus Arthritim Podagram excitat, n. 2. ibid.
Venus ſummoperè calorem naturalem debilitet, num. 3. ibid.
Dic ut n. 13. p. 127
In Veneris uſu robuſtiſſimum quid excernitur, ex Hippocrate, n. 4. p.126
Poſt Veneris uſum, triſtitia ac mœror unde? num. 6. ibid.

Verbum.

Verbi ſignificatio intelligenda eſt ſecundum qualitatem ei adjectam, n. 6. & 7. p. 253
Unius verbi propria ſignificatio reſtringitur ex adjectione aliorum, n. 8. ibid.
Verborum ſignificatio intelligenda eſt, ſecundum ſubjectam materiam, n. 10. & 11. ibid.
Verba, *fate voi*, non important diſpoſitionem perfectam, n. 9. p. 270
Verba, *ſi fate voi*, prolata à teſtatore interrogato an velit certam diſpoſitionem facere, requirunt ſubſequentem diſpoſitionem, alias non dicitur diſpoſitum, num. 10. & 12. ibid.
Verba, *forſe mi reſolverò*, nihil determinant, num. 14. p. 283
Verba, *con li medeſimi oblighi ſudetti*, in ultima ſubſtitutione per Teſtatorem appoſita, inducunt repetitionem præcedentium obligationum in omnibus ſubſtitutis, n.6. p. 292
Verba, *ex partu*, in inſtrumento Societatis appoſita, quid importent, n. 4. p. 97
Verba, *ex cauſa partus*, in inſtrumento Societatis appoſita, quid importent, n. 5. ibid.

Vertigo.

Vertigo tenebricoſa habet eadem ferè accidentia, quæ habet morbus caducus, n. 9. p. 199
Vertigo tenebricoſa facit patientem cadere in terram, n. 10. ibid.
Vertigine laborantes magnam habent propenſionem ad morbum caducum, n. 9. p. 190
Vertigo capitis, & ſtomachi debilitas quando exeuſent à reſidentia, n. p. 190
Vertiginis morbus non eſt perpetuus, n. 12. p. 191

Veſtis.

Veſtes & Ornamenta pretioſa nonniſi ad uſum uxori conceſſa cenſentur, n. 7. p. 280
Veſtes laceratas reſtituendo non ſatisfacit Mulier cujus culpa Matrimonium non fuit ſecutum, quia tali caſu non valuit illis bona fide uti, n. 82. p. 282
Veſte quotidianæ ideo cenſentur donatæ per ſponſum ſponſæ, quia computantur in alimentis, n. 60. ibid.
Vide *Jocalia*.

Victus ratio.

Victus ratio ſanorum modo inſtituta, & accidentia magna illicò ab aſſumpto cibo apparentia, propinati veneni ſuſpicionem faciunt, n. 9. p. 145
Vide *Venenum*.
Victus ratio multum a conſueta diverſa, effigiem mirum in modum immutat, n. 7. p. 196
Vide *Error in victu*.

Vinum.

Vinum per ſe calefacit, nu. 6. p. 43.
Vinum diverſos producit effectus in Temulentis, n. 10. ibid.
Ex immodico vini potu Apoplexia interdum excitatur, aut alius ſimilis nervorum affectus, n. 13. p. 44
Vide *Apoplexia*.

Vir.

Vir non tenetur alere uxorem, quæ ſine juſta cauſa ob eo recedit, num. 61. p. 282
Vir alit uxorem principaliter propter obſequia, quæ ipſi ab uxore præſtantur, n. 63. ibid.
Virum cogere ad præſtanda alimenta uxori, quando ipſa uxore, & dote fuit ſpoliatus, durum eſt, n 64. ibid.
Vir uxorem indotatam alere non tenetur, num. 65. ibid.
Viri ſolent adminiſtrare bona uxoris extradotalia, num. 12. p. 285

Virgo, Virginitas.

Virgines ſtuprantur abſque ulla ampliatione locorum, cum loca habent humecta, ut immediate poſt menſtruam purgationem, nu. 3. p. 58
Rubor obſervatus in virgine ſtuprata ceſſat per quindecim ad ſummum dies, & cur, n. 4. p. 59
Virgo corrumpi poteſt abſque Hymenis dilaceratione, ſi virga virilis exilis eſt, & vulva muliebris ampla & humida, num 5. ibid.
Rugarum obliteratio in virgine conſtuprata quando, & quomodo fiat, n. 6. ibid.
Nulla pellicula naturaliter in Virginibus reperitur, quæ virginitatem atteſtetur, n. 1. p. 70
In muliere compreſſa poſſunt aliquando ex virginitatis notæ adnotari, quæ ex hymenis integritate habentur, n. 2. ibid.
Virginem eſſe violatam ex viarum latitudine, aut inviolatam ex earum anguſtia, inferri non poteſt, n. 3. ibid.
Quando Virgo comprimitur immediate poſt menſtruas purgationes, nulla ſigna violationis apparere poſſunt; quod declaratur, num. 5. ibid.
Vox craſſior in virginibus defloratis non fit ex unico ac leni coitu, ſed ex violento & ſæpius iterato, n. 6. ibid.
Sicut & livor papillarum, n. 7. p. 71
Colli venæ in deflorata virgine craſſiones fiunt aliquando, & quando id ſuccedat, n. 8. ibid.
Virginitas eſt qualitas quædam à Natura permanens, & ideo præſumitur adeſſe, n. 9. ibid.
Vide *Membrum*.
Vide *Mulier*.
Virgines viro maturæ, ac peſſimè habentes, quamprimum nubere debent, ex Hippocrate, n. 9. p. 158
Virgines ſponſæ cur non illicò, ſed aliquando, immò ut plurimum poſt aliquot menſes concipiant, n.14. p. 159
Virginem eſſe mulierem probatur ex relatione ſeptem Matronarum expertarum, & ex publica fama, num. 1. 4. & 7. p. 173
Virginitas mulieris probatur ex confeſſione mariti, aſſerentis, ſe eam cognoſcere non potuiſſe, numero 2. & 5. pag. ibid.
Virginitas quomodo à peritis, Matronis ſit exploranda, n. 9. p. 174
Virginitas præſumitur ex emiſſione ſanguinis in cognitione carnali, n. 7. p 196
Virgo præſumitur fuiſſe puella ante ſtuprum & tempore carnalis, cognitionis, niſi contrarium probetur, num. 1. pag. 195
Quod declaratur, n. 2. ibid.
Virgo præſumitur mulier, quæ pro virgine tenebatur & reputabatur, n. 3. ibid.
Virgo præſumitur puella, quæ recuſat ab aliis cognoſci, n. 4 ibid.
Inſpectio mulieris ad cognoſcendam ſeu explorandam ejus virginitatem, indignum eſt & indecorum quod fiat à viris, n. 26. p. 199

Viſio, Viſus.

Viſioni plurimum nocent cicatrices oculorum, num. 13 pag. 77
Viſio fieri non poteſt ſine ope humoris aquei ſeu albuginei dicti, n. 2. ibid.
Viſus omnino deperit ex cicatrice & corrugatione Corneæ membranæ, n. 3. ibid.

Viſus

Digitized by Google

Viſus hebetatur in ſenibus ob Corneæ corrugationem, n. 4. p. 77
Viſus hebetatur Auſtro, n. 2. p. 153
Vide *Venenu*.
Viſus ſenſus multo, ac puro lucidoque ſpiritu indiget, n. 9. ibid.
Viſus ex Senectutis culpa præ omnibus ſenſibus detrimentum recipit. n. 10. ibid.
Viſus ab Auſtro redditur calignoſus, n. 11. p. 154
Viſus obtuſus ſenibus familiaris, n. 12. ibid.
Vide *Senium*.
Viſus aliquando hebetudinem contrahit ex ſola ſtomachi culpa, n. 13. ibid.

Vitium.

Vitium ab ætate proveniens, ea durante tolli non poteſt, n. 9. p. 9
Vitia à juventute in ſenectutem pervenientia non ſanantur, & multo minus, quæ à ſenectute in decrepitatem, num. 4. pag. 5
Vitia ciborum, quibus in diebus jejuniorum utimur, num. 8. pag. 19
Vitia naturalia emendari non poſſunt, n. 21. p. 114. & num. 1. pag. 81
Vitia facilius removentur ex accidenti evenientia, quam quæ à natura ſunt, n. 6. p. 82
Quando vitium rei venditæ latet, generalis proteſtatio, *Talis qualis eſt*, non relevat, ſed neceſſaria eſt expreſſio in ſpecie, n. 2. p. 185
Declaratur n. 3. ibid.
Vitii rei venditæ ignorantia non præſumitur, in venditore, ſed potius ſcientia, n. 4. ibid.
Vide *Redhibitoria actio*.
Vitam ſuam unicuique licet tueri, n. 5. p. 113
Unuſquiſque tenetur evitare ea, quæ vitam propriam in periculo ponunt, n. 6. ibid.
Ad vitam traducendam neceſſarium eſt virium robur, n. 13. p. 120
Vitæ finitæ certæ notæ non ſunt, n. 3 p 149
Vitæ genus maxime a naturali & conſueto alienum, mores mutat, n. 13. p. 108
Vitæ ſigna quænam ſint, n. 6. p 183
Vita alicujus bene arguitur ex ſignis vitalibus editis poſt horas viginti quatuor à nativitate, n. 9. p. 184
Vitæ evidens ſignum filii naſcentis, eſt ſuperviventia ipſius poſt matris obitum, n. 10. ibid.
Vita infantis ut probetur, non eſt neceſſaria vocis emiſſio, aut ploratus, cum ſine ipſis ex aliis actibus & motibus vita deprætendatur, n. 21. ibid.
Translatio periculi vitæ facta ab eo, qui mortis timorem non habebat, non dicitur fraudulenta, licet realiter lethali morbo laboret, n. 7 & 8. p 185
Vide *Nominatio*.

Vivens, vivus,

Viventem non ſpirare eſt impoſſibile, n. 15. p. 150
Dic ut n. 16. ibid.
Vivi pro mortuis aliquando elati, n. 5. p. 149

Vivere.

Vivere is dicitur, qui & motus, & pulſus, & vitæ capacis ſpiritus eſt compos, n. 7. p. 183
Vivere poteſt partus, ſi poſt dies centum ſexaginta ſex naſcatur, dummodo ſit conceptus in plenilunio, vel in interlunio, n. 21. p. 212

Vix.

Particula *Vix*, difficultatem ac raritatem rei demonſtrat, n. 7. pag. 77
Quod Vix fit, factibile tamen eſt licet cum difficultate, n. 8. ibid.

Ulcus.

Ulcera facilè conſolidantur ætatis tenerioris beneficio, quod ſecus eſt in aliis ætatibus, n. 2. p. 64
Ulcera in corpore excitata præſervant à peſte, num. 19. pag. 139
Vide *Peſtis*.

Undecimeſtris.

Undecimeſtres rejecti per text. *in §. unum ſi quidem, auth. de reſtit.* n. 4. p. 116
Undecimeſtres ab Aſtrologis rejecti, n. 5. ibid.
Undecimeſtres quales admiſerit Hippocrates, n. 6. ibid.
Tam Decimeſtres, quam Undecimeſtres Hippocrati eodem dierum numero naſci, quomodo fiat, n. 7. ibid. & ſeq.
Undecimeſtres qui non vitales, n. 9. p. 117
Undecimeſtres partus ſunt de raro contingentibus, quæ non adaptantur in jure, n. 2. p. 116
Vide *Partus*.

Voluntas.

Voluntas enixa reſultat ex expreſſione geminata, num. 5. p. 201
Voluntas Principis, ſive authoritas quando adeſt, excludit omnem doli præſumptionem, n. 89 p. 219
Voluntas alicujus probatur per teſtes deponentes ex certa ſcientia, ac de publica voce, & fama, n. 10. p. 280
Voluntas & Animus Teſtatoris probatur per duos Teſtes, n. 11. ibid.
Voluntas alicujus probatur per duos Teſtes conteſtes, licet minus idoneos, n. 13. ibid.
Conjecturæ ceſſant, ubi conſtat de voluntate certa, n. 26. pag. 281
Voluntas transferentis penſionem, debet eſſe certa & indubitata, n. 16. p. 283

Vomitus.

Vomitus materiarum corruptarum peſti familiaris, num. 13. p. 146.
Differentia inter vomitum in Peſte excitatum & vomitum excitatum à propinato veneno, n. 14. ibid.

Votum.

Voti eſſentia per quænam compleatur, n. 4. p. 93.
Vide *Profeſſio Religioſa*.
Vide *Demens*.

Uterus.

Ventris detumeſcentia in Puerperis qualiter eveniat, n. 4. p. 124
Uterus in prægnantia, quantò magis tumeſcit, tanto craſſior evadit, n. 5 ibid.
Uterus habet ex natura quandam virtutem ſeminis attractivam, qualem habet magnes ferri, n 2. p. 71.
Ex ſemine prope uterum emiſſo abſque penis intromiſſione, an mulieres concipere poſſint, n. 2. ibid.
Uterus non minori attractione ſuo collo utitur ad degluciendum ſemen maris, quam ventriculus gula ad degluciendos cibos, p. 4. p. 72
Uterus, quando fœmina libidine exardeſcit, os etiam externum ad deglutiendum prope ſe effuſum ſemen aperit, n. 5. ibid.
Vide *Semen*.
Uteri morbi aliarum principum partium morbis aſſociati, tam admirabilibus ſymptomatibus concomitantur, ut ſupernaturales exiſtimentur, n. 4. p. 84
Vide *Morbus*.
Uteri morbis plures mulierum conflictatæ, à Dæmone obſeſſæ exiſtimantur, n. 5 ibid & ſeq.

Vulnus, Vulnerans.

In Vulneribus Capitis ſæpè Ægri ex Chirurgi ignorantia periclitantur, n. 1 p. 109.
Vulnus aliquando eſt periculoſum, etiamſi non ſit lethale, n. 2. & 4. ibid.
Vulnera capitis cur præ cæteris facilem fraudi occaſionem Chirurgis præbeant, n. 5 ibid.
Vulnerum lethalitas arguitur ex ſymptomatum ſævitia, n. 6. p 110
In Vulnere Capitis lethali accidentia ſæva primis diebus ſe manifeſtant, n. 7. ibid.
Vulnera Capitis etiam cum oſſis fractura non ſunt ex primo capite lethalia, n. 9. ibid.
Vulnera ex primo capite lethalia quæ ſint n. 8. ibid.
Vulnerato ob Chirurgi ignorantiam decedente, vulnerans de occiſo non tenetur, n. 10. ibid.
Vulnera non ſolum facilè, ſed ipſa oſſa conſolidantur ætatis tenerioris beneficio, quod ſecus eſt in aliis ætatibus, n. 2. pag. 64
Vide *Ætas*.
Vulnera facilè ſanantur in teneriori ætate, n. 2. ibid.
Vulnerantibus pluribus hominem, illoque decedente, nullus eorum condemnatur in pœnam homicidii, ſed in extraordinariam, n. 29. p. 130
Declaratur n. ſeq. ibid
Vulnera capitis quam magni momenti ſint, n. 1. p 138
Vulnera magna aliarum partium magis tuto negliguntur, quam leviſſima ipſius capitis, n. 2. ibid.
Vulnere lethali exiſtente ſemper viget præſumptio, quod vulneratus ex vulnere obierit, n. 6 ibid
Vulnerans infirmum non lethaliter, tenetur de homicidio, vulnerato decedente, n. 9. ibid.
Contrarium num. 20. p. 139
Vulnera Capitis ſimplicia non ſunt ex primo capite lethalia n. 15. ibid.
Vulneris gravitate ceſſante, ceſſant de neceſſitate omnia accidentia ad vulnus grave conſequentia, n. 20. p. 92
Vulnus alias ſalubre, in corpore morboſo poteſt fieri lethale n. 10. p. 97

Uxor.

Digitized by Google

Uxor.

Uxor tenetur ex Matrimonii vinculo ſequi virum, & cum illo cohabitare, num. 4. p. 147

Vide *Matrimonium.*

Vide *Maritus.*

Uxor non tenetur ſequi Maritum, ubi illa ſe exponeret vitæ periculo, n. 8. p. 148

Uxor reddere tenetur debitum conjugale marito Lepra detento, n. 1. p. 60

Vide *Debitum conjugale.*

Uxor tenetur cohabitare cum viro, eique matrimonialia obſequia præſtare, n. 1. p. 182

Uxori ſævitiam viri allegandi onus probandi incumbit, n. 1. p. 227

Uxor verberata à Marito ſolis pugnis, & alapis, non autem cum baculo, vel alio inſtrumento ad offendendum apto, non dicitur immoderatè verberata, n. 5. p. 228

Uxori verbera illata à Marito an fuerint ad correptionem, vel animo doloſo, & odio, dignoſcitur ex inſtrumento, cum quo illata ſunt; niſi aliter conſtet, n. 6. ibid.

Uxorem à Marito doloſè percuſſam fuiſſe non præſumitur, licet cum baculo, & ſanguinis effuſione, niſi probetur, nu. 7. ibid.

Uxor ſemper debet eſſe ſub timore, & reverentia viri, n. 3 ibid.

Uxor, quæ per plures annos cohabitavit cum marito, ſi alleget illius impotentiam, præſumitur propter aliam cauſam agere pro diſſolutione Matrimonii, n. 11. p. 189

Uxor mortuo Marito poteſt prætendere lucrum dotale ex diſpoſitione Statuti Urbis *lib.* 1. *c.* 13. n. 1. p. 242

Uxor debet præſtare patientiam ſucceſſivam, ad hoc, ut dicatur, quod per ipſam non ſteterit, quominus Matrimonium conſummaretur, n. 13. p. 243

Uxor tenetur ſequi virum, non obſtante pacto de non diſcedendo à certo loco, ſi juſta superveniat cauſa diſceſſus, nu. 4 p. 275. n. 6 p. 286

Amplia ut n. 5. ibid. n. 6. ibid.

Uxor Monaſterium ingredi non poteſt poſt conſummatum Matrimonium, n. 43. p. 282

Uxor tenetur Marito debitum reddere ad filiorum procreationem, n. 52 ibid.

Uxor tenetur ſequi Maritum ad ſuum domicilium, num. 54. ibid.

Uxor recuſans adire domicilium Mariti, peccat mortaliter, nu. 55. ibid.

F I N I S.

Digitized by Google